كلام شريف

تفسيرى

تفسير فوائد ننك
ايكنچى جلدى

بو تفسير من ننك ايكنجى مرتبه طبع قيلنو يدور
بقدر طاقت اجتهاد ايلان تصحيح قيلوب
خطا صواب قه چغودن باشقه انشاء
الله آيت شريف هم خطا
اورنى قالمغاندور

طبع هذا التفسير الشريف بمصارف مخدوم محمد ظريف

اوشبو تفسير ننك باصمه‌سنه رخصت بيرلدى پيتربورخده
٣ نچى مايده ١٨٨٩ نچى يلده

سورة الكهف مائة واحدى وعشر آيات مكية

لبسم الله الرحمن الرحيم

(الحمد لله) ماقطامقلق ننك بارچه سى اول الله تعالى اوچوندر (الذى) آندا ين الله (انزل على عبده الكتاب) ايندوردى اوزى ننك قلى اوزارينه قرآننى (ولم يجعل له) وقلمادى اول قرآنده (عوجا ۞) هيچ بر قنكغرلق (قيما) ودخى طوغرى قيلدى اول قرآننى (لينذر) قورقتماقلق اوچون كافرلارنى (بأسا شديدا من لدنه) اوزقاشيدن بولغوچى قاتى عذاب برلان (ويبشر المؤمنين الذين) وسيونچ برسون اوچون شوندا ين مسلمانلارغه كم (يعملون الصالحات) قيلورلار آنلار ايذكو اشلارنى (ان لهم اجرا حسنا) تحقيق آنلار اوچون يخشى جزا باردور اول جنت دور (ماكثين فيه) تورغوچيلاردور آنلار آنده يعنى جنتده (ابدا) دايم بولدقلارى حالده (وينذر الذين) دخى قورقتماق اوچون شول آدملارنى كم (قالوا اتخذ الله) ايتديلار آنلار

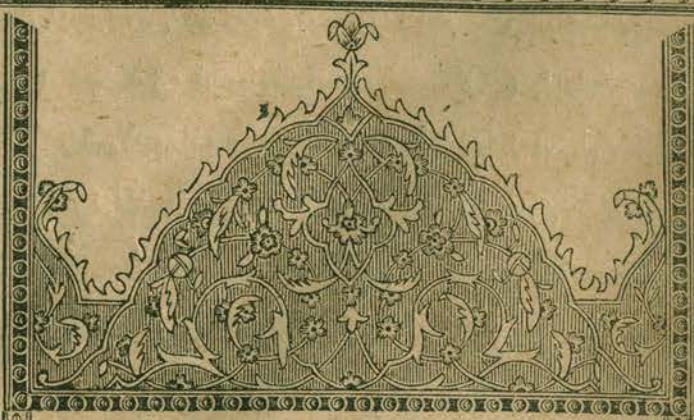

توتدی الله (ولدا) بالادیب (مالهم به من علم) یوقدر
آنلار اوچون اول سوزده آصلا بلمك (ولا لآبائهم) ودخی
یوقدور بلمك آنلارننك آتالاری اوچون (کبرت کلمة) الوغ
بولدی کفر لکده اوشبو سوزلاریکم (تخرج من افواههم) چغار
اول سوز آنلارننك آغزلارندن (ان یقولون الا کذبا)
ایتمسلر آلار مکر ایترلار یالغانلی (فلعلك باخع نفسك علی
اثارهم) بس شاید سین آنلارننك یوز قایطارماغیدن اورتکنی
هلاك قیلغوچی سن یعنی کمال آچغلانماقنکدین (ان لم یؤمنوا
اکر آنلار ایمان کیتورمسه لار (بهذا الحدیث اسفا) اوشبو
سوزکا قایغورماقدین (انا جعلنا) تحقیق قیلدوق بز (ما
علی الارض) یر یوزنده بولغان نرسه لارنی (زینة لها)
اول یرننك زینتی (لنبلوهم) صنامق لق اوچون آنلارنی کم
(ایهم احسن عملا) آنلارننك قایوسی کورکام دور عمل
یوزندن یعنی یر یوزنده بولغان نرسه لار زینتنه آلدانب
آنکا آوشرلارمی یاکه آنی طاشلاب آخرتنی طوطارلارمی دیب
(وانا لجاعلون) تحقیق بز قیلورمز (ما علیها صعیدا)

اول یر یورنده بولغان نرسه‌لارنی توز بولغان طوفراق (جرزًا) اوتسز قر قیلورمز یعنی اولانی و آغاچی قوبار ولمش توز وبوش یر بولور (أم حسبت) ایاکمان قیلورمیسنکم (أن أصحاب الکهف) تحقیق طاشچوقری ننك ایالری (والرقیم) یازولمش ننك ایالاری یعنی یازولمش نرسه کم اسملاری آنده یازولوب چوقرننك اشکینه قویولمش ایدی (کانوا من آیاتنا) بولدیلار بزننك علامتلارمزدن (عجبًا) عجبراك بولغان علامت یعنی اصحاب کهف قصه‌سی عجب بولغان علامت دیب کمان قیلامسن ای محمد بزننك قدرتمز که قاراغاندن عجب ایمسدور (اذ أوی الفتیة) ایسونکا توشور شول وقتنیکم یکتلر اورون توتدیلار (الی الکهف) چوقر جانینه کروب (فقالوا ربنا) بس ایتدیلار ای بزننك ربمز (آتنا من لدنك رحمة) بر کل بزکا اوز یانونکدین مهربانلق (وهیئ لنا من أمرنا رشدًا) وحاضرله بزننك اوچون اوزاشمزده یول طاپماقنی (فضربنا علی آذانهم فی الکهف) بس پرده اوردوق آنلارننك قولاقلارینه چوقرده یعنی یوقلاتدی آنلارنی (سنین عددًا) نچه یللار (ثم بعثناهم) موندین صونك قوباردوق واویاندوردوق آنلارنی (لنعلم أی الحزبین) بلماکلوکم اوچون کم ایکی جماعتننك قایسی سی (أحصی لما لبثوا أمدا) آنلارننك چوقرده تورغانلاری ننك مدتنی صاقلابدور (ف) یعنی اوشبو اختلاف قیلغان ایکی جماعت یاتوار یخ یازوچیلاردن کهف ایالاری ننك چوقرده بولماقلاری ننك چیکن قایوسی برنچه یل یازار وقایوسی آرتق یاکیم یازارلار ویاکه شول چوقر ایالاری یوقیدان تورغاچ قایسی سی ایتدی کم برکون یاخود یارم قلادوق وقایسی سی کیم دیدیلار (نحن نقص علیك) بزلار بیان و حکایت قیلورمز سنننك اوزارنکا (نبأهم بالحق) آنلارننك خبرنی توغریلق برلان (انهم فتیة) تحقیق آنلار برنچه یکتلار ایدیکم (آمنوا بربهم) ایمان کیتوردیلار اورلاری ننك ربلارینه (وزدناهم هدی) آرتدوردوق بز آلارغه هدایتنی وبلمکنی یعنی ایمان سببلی آنلارننك ولی للك درجه‌لارون آرتدوردوق (وربطنا علی قلوبهم) وباغلادوق آنلارننك کونکلارینی اوزارینه (یعنی آنلارننك کونکلارون محکم قیلدوق (اذ قاموا فقالوا) شول وقتده کم توردیلار (یعنی دقیانوس ننك اونکنده) بس ایتدیلار (ربنا رب السموات والأرض) بزننك ربمز کوکلارننك ویرننك رب سیدور (لن ندعو من دونه إلها) البته عبادت قلمامز الله دان باشقه بر عبادت قلنمش نرسه کا (لقد قلنا إذًا شططًا) اکر عبادت قیلور بولساق اول وقتده یالغان ایتکان بولورمز (ف) (هؤلاء قومنا) اوشبو بزننك جماعتومز (اتخذوا من دونه آلهة) توتدیلار الله دن باشقه بر عبادت قیلنمش نرسه (لولا یأتون علیهم) اوشبو عبادت قیلنمش

(نرسه)

(ا ف) بر شهرده دقیانوس اسملی بر ظالم پادشاه بار ایدی هر آدم آننك پتلر ینه عبادت قیلماسه آنی عذاب برلان اولتورور ویا کوچلاب پتلرینه عبادت قلدرور ایدی اسمی دقیانوس ایدی اوشبو چوقر ایالری برنیچه یکتلار ایدی دقیانوس ننك خدمتچی لری ننك اوغلی ایدی آنلرننك برسی ایکمکچی اوغلی ایدی وبری آش پشرو چی ننك اوغلی ایدی بس بر آدم نماچیلق ایلاب آنلرنی پادشاه غه خبر بیردی پادشاه آنلرنی کیتورتوب آنلردن صورادی شول وقتده الله تعالی آنلرننك کونکللرون محکم قیلدی آنلر توغریلق برلان اوزسوزلرنی بیان قیلدیلر پادشاه بر طرفقه کیتمکی قصد قلدوغی اوچون بوخصوص کچکب سفردان قایتقاچ آنلرنی یاپوتلارغه عبادت قیلدووزمن یاکه عذاب برلان اولتورورمن دیب کیتدی بویکتلار اول شهردین قاچب چغوب کتدیلر (ج)

نرسه لارنك بارلغینه نی اوچون کتورمسلار (بسلطان بین) بر ظاهر بولغان دلیل (فمن اظلم) بس کمدور بیك ظالم بولغان آدم (ممن افتری) شول آدم دن کم بیلادی (علی الله) الله تعالی غه (کذباً) یالغانني (واذاعتزلتموهم) وقچانکم آیرولدوغز ای یولداشلار (شول کافرلاردن (ومایعبدون الاالله) واول نرسه لاردنکم الله دن باشقه عبادت قیلدوقلاری نرسه دن (یعنی بر بر ینه ایتدیلار کافرلار عبادت قیله تورغان نرسه دن آیرولدونکز (فاووا الی الکهف) بس طاو چوقرینه باروب آنده اوتورنکلار (ینشر لکم ربکم) کینك قیلور سزننك اوچون ربنکز (یعنی ایکی جهانده سزکار زقنی کینك قیلور (من رحمته) اوزی ننك فضلندان (ویهی لکم) وحاضرلار سزننك اوچون (من امرکم) سزننك اشنکزدن (مرفقاً) برفایده بولاچق نرسه (ف) آلار افسوس شهرندن طشقاری چغوب یقیننده بولغان یغجلوس دیکان طاوده بر چوقر بارایدی اوشبو یکتلار بری بری برلان کینکاش ایدوب شول چوقرغه کروب آنده اوتوردیلار آنلارغه یوقوغالب بولوب یوقلادی لاربر آدم آنلاردن خبر بلمادیلار شول وقتدن اوشبو زمانغه چه یوقلارلار مکر شول زمان ننك آراسنده بر مرتبه الله تعالی آنلارنی اویاتدی اوشبو ننك خبرلاری وحاللاری بلونب برنچه آدم لار برلان بولوقشوب ینه یوقلامشلار (وتری الشمس اذا طلعت) کورورسن سین ای محمد (یاکه ای کوروچی آنلارننك اورونلاری بر یرده دور اکر آنی کورسنك قیاش تودق وقتده قیاشنی (تزاور عن کهفهم ذات الیمین) آوشر آنلارننك چوقرلارندن اونك طرفینه (واذا غربت تقرضهم ذات الشمال) وباتدوغی وقتده اول قویاش صول طرافینه آوشر یعنی آنلارغه توشماینچه طاو چوقری ننك صول طرافینه کیلور (وهم فی فجوة منه) اول کهف ایالارنی اول چوقردن بر آچق یرده دورلار (ذلك) اوشبو یعنی بوطریقه چوقرغه کیتماکلاری (من آیات الله) الله تعالی ننك قدرتینه دلیل بولغان نرسه لاردندور (من یهدی الله) بر آدمغه کم الله تعالی آنکا یول کورساتسه (فهو المهتد) اول توغری یولنی طاپقوچیدور (ومن یضلل) وهر کمنی آزغن قیلسه (فلن تجد له) طابماس سنك آنکا (ولیاً مرشداً) هیچ بر یول کورساتوچی وهم توغر یلق غه کوندروچی (ف) (وتحسبهم ایقاظاً) کمان قیلورسنك آنلارنی اویاق کورلاری آچق بولغانی اوچون (وهم رقود) وحالانکه آنلار یوقلاغوچیلاردور (ونقلبهم ذات الیمین) ایلاندروزمز آنلارنی اونك طرافلارینه (وذات الشمال) وصول طرفلرینه (وکلبهم باسط ذراعیه) وآنلارننك اتلاری توشامشدور ایکی بلاکلارون (بالوصید) چوقرننك بوصاغاسینه یعنی آلدینه (لو اطلعت علیهم) اکر بلسنك ایدنك

(اف) شاه ولی رحمة الله ایته دور چوقرننك قبله طرفنده بولغان دیواری شول قدر بیوکدور آننك توب کولاکه سی یل ننك بارچه سنده آنلر ننك یوقلاغان اورننی تمام اورتور ایدی وقیاش توغانی طرفنده بولغان دیواری برلان قیاش باتقان طرفنده بولغان دیواری قبله طرفنده بولغان دیوارینه یابشقان ویرلری بیك یوغاری دور ومرتبه مرتبه صول طرفینه توتاشقان برلری آچقدور واوشبو جماعت ننك باشلری شمال طرفینه وآیاقلری جنوب طرافینه بولغراق یوقلامشلردر بس شول وقتکم قویاش توار یاقتس قیاش باتار دیوارینه وچوقرننك بعضیسی ننك طرفی ننك توشاهر نی قدر قویاش ننك یوغارلغی بولسه ده شرقی دیواری ننك یوغارلغی یاقتیلق ننك آنلرغه توشوندان مانع بولور وتوش وقتنده جنوب دیواری ننك اصلی بولغان کوله که سندان باشقه بر نرسه قالمز وشول وقتکم قویاش قیلور یاقتلوغی شرقی بولغان دیواریغه توشار وآز آز دیوار باشی اوزارینه کوتارولور وبو آنلرننك صول طرفیدور حق تعالی ننك قدرتندان

اول چوقرغه قویاش توشماس ویغمور یاوماس وقار یاوماس کینك یردور (ج)

وقاراسانك ايدنك آنلارغه (لوليت منهم فرارا) البته يوزدوندورور ايدونك آنلاردان قاچماقلقدان (ولملئت منهم رعبا) وطولار ايدنك (يعنى آنلارننك مهابتلاربدن) قورقب (ف)(وكذلك) اوشانداق (يعنى اوزقدرتمزكه علامت بولمق اوچون آنلارنى يوقلاتقان كوك (بعثناهم) قوباردوق (يعنى اويانديردوق (ليتساءلوا بينهم) صراشوب بلسونلار اوچون اوز آرالاريده (قال) ايتدى (قائل منهم) آنلاردن برايتوچى (كم لبثتم) نى قدر توردنكز آنده ديب (قالوا لبثنا) ايتديلار آنلار توردوق برلار (يوما) بركون (اوبعض يوم) ياكه بركون ننك بعضيسى (يعنى كمان ايلاب ايتديلار آننك اوچون ياتقان آدم يوقولارى نى قدر ايكانلوكن بله آلماس‌لار شوننك اوچون الله تعالى كه طاپشروب ايتديلار (قالوا) ايتديلار (ربكم اعلم بما لبثتم) سزننك ربكز بنكز بلكوچيراكدور تورغانكزننك نى قدر ايكانن (فابعثوا احدكم) بس يبارنكز برنكزنى اوز آرانكزدين (بورقكم هذه) اوشبوكمش آقچه‌نكز برلان (الى المدينة) شهر طرافينه (فلينظر) بس كيركدور قاراسين (ايها ازكى طعاما) اوشبو شهرننك طعامندن قايوسى بخشيدور (فليأتكم برزق منه) آندن كيتورسن سزكا بر آشاچق نرسه (وليتلطف) وتيوشدورركم تيز باره وتيز كيله (وهم صاتو وآلواورنيده ملايمت كورسته (زبدة)(ولا يشعرن بكم احدا ج) وبلدورمسن سزننك حالنكرنى هيچ بر آدمكه (يعنى يوزبل اچنده تورمقلرى بركون كوك آنلارغه معلوم بولمدى اولك ويوقلاغان آدم هر ايكوسى بردور (انهم ان يظهروا عليكم) تحقيق اول كافرلار (يعنى شهر جماعتى اكر سزكا بلوب كوچلارى يتسه (يرجموكم) طاش برلان آتوب اولدورورلار (او يعيدوكم) ياكه قايطاروررلار (فى ملتهم اوزلارى ننك دينلارينه (ولن تفلحوا) اكر آنلارننك دينلارينه كرسانكز قوتولماس سز سز (اذا ابدا ط) اول وقتده هركيز (وكذلك) اوشانداق (يعنى آنلارنى يوقودان اويانديرغان كوك (اعثرنا عليهم) بلكوچى قيلدوق آدملرنى آنلار اوزارينه (ليعلموا ان وعد الله حق) بلسونلار اوچون (يعنى آنلارننك حالن بلكان‌لار) تحقيق الله ننك وعدسى درست ديب (يعنى قوبارولماق حقدور ديب (وان الساعة آتية لا ريب فيها ج) ودخى بلسونلار اوچون تحقيق قيامت كونننده شك يوقدوركيلاچكدور (اذ يتنازعون) شول وقتده كم نزاع قيلديلار بر آز آدم‌لار (بينهم) اوز آرالاريده (امرهم) اوزلارى ننك اش‌لاريده (يعنى آنلارنى بلكوچى قيلدى شول وقتده كم دينده بلماكى تيوش بولغان اشلاردە اختلافى قيلوشديلار قايوسى ايته ايدى جان برلان تن بركاقوبارولوردىب وقايوسى ايديلار يالغز

(٢ف) ايتورلر آنلر يقلا مشلردور وآنلرننك كوز لرى آچقدور اوشبو سببدان بر آدم كورسه بلور آنلرنى اوياع ديب الله تعالى اول چوقرنى قورقور روشده قيلدى آدم‌لر اول چوقرنى سير وتماشاقيلماسونلار اوچون كهف ايالرى طغرسز بولماسونلار ديب وآنلرغه برآت بولداش بولدى اوشبو ات هم تورى قالمشدور اكرچه ات صاقلامق يمان اشدور اما بويرننك اتلرندن يخشى سى دخى طابولور (ج)

جان قوبارلور دیب (فقالوا) بس ایتدیلار (ابنوا علیهم بنیانا) بناقیلیق آنلار اوزارینه
بر اوی (ربهم) آنلارننك ربلری (یعنی الله تعالی (اعلم بهم) آنلارننك حالن بلکوچی
راکدور (قال الذین) ایتدیلار شول آدم لارکم (غلبوا علی امرهم) دینده بلمك تیوش
بولغان اشلارده کوچلی بولغان آدم لار (یعنی اول جماعتکم تن ننك وجان ننك قوبار ولماغنی
اعتقادقلغان لار (لنتخذن) البته توتامز (یعنی قیلورمز (علیهم مسجدا) آلار اوزارینه
مسجد یعنی خلق عبادت قیله تورغان بورط (ف) (سیقولون ثلثة) تحقیق ایتدیلار (یعنی
نصارادن یعقوبیه جماعتی) طاوچوقری ننك ایالاری اوچ دور (رابعهم کلبهم) دورتنچسی
اتلاری دور دیب (ویقولون خمسة) وقایولاری ایتدی لار (یعنی نصارادن نسطوریه جماعتی)
آنلار بشدر (سادسهم کلبهم) آلتنچی لاری اتلاری دور دیب (رجما بالغیب) یاشرون
بولغان نرسه کا آتماق آتارلار طاش آتماق کوك (یعنی بوسوزلارنی بلورکمان قیلوب دورسن
بلمایتچه ایتدیلار آننك اوچون آنلار کورمکان لار وبلمکان لار ایدی (ویقولون سبعة)
وایتدیلار (یعنی اسلام خلقی پیغمبرننك خبر بیرمکی برلان آنلار جدی دور (وثامنهم کلبهم
سکزنچیسی آنلارننك اتلاریدور (قل ربی اعلم بعدتهم) ایتکل منم پروردیکارم (یعنی الله
تعالی بیك بلکوچیدور آنلارننك صانن (ومایعلمهم) بلمس آدم لاردن آنلارننك صانن (الا
قلیل) مکر آز آدملار بلور (یعنی اول بلکانلار رسول علیه السلام واصحاب کرام لاردور
حضرت ابن عباس ایتدی من شول آدملار جمله سندن من دیب (فلا تمار فیهم) بس کهف
ایالری حقنده کتاب اهلی برلان تجقر وشمه (الا مراء ظاهرا) مکر اشکارا بولغان سوز لارده
کنه وتیران بارمه اول حکملارکه قرآنده ذکر ایتولکاندور آنلارغه اوقوغل (ولا تستفت فیهم)
وصرا ماغل اول کهف ایالری حقنده (منهم احدا) کافرلاردن هیچ بر آدمدن (یعنی آدمدن
(یعنی کتاب اهلندن صرامه کم سنکاوحی بولنغان نرسه یتاچکدور (ف) (ولا تقولن لشیء
وایتما کل هیچ برشی اوچون (یعنی اشلامکانیت قیلغان وقتنکرده (انی فاعل ذلك غدا)
تحقیق من قیلوچیمن اول اشنی دیب (الا ان یشاء الله) مکر قیلورمن اول اشنی اکر الله
تلاسه (یعنی ایتکل کم تلارمن اوشبو اشنی اشلامکنی اکر الله تلاسه دیب (واذکر ربك
اذا نسیت) ویادونکاتوشر ربنك ننك تلامکن هر وقتده کم اونتسانك (یعنی انشاء الله نی
ایتکل (وقل عسی ان یهدین ربی) وایتکل شایدکه منم ربم یعنی الله تعالی منی توغری
یولغه کوندوره (لاقرب من هذا رشدا) اول یول یقینراقدور وتوغریراقدور اوشبو
کهف ایالاری ننك خبر وندن (یعنی بر اشکه کوندوره کم اول اش توغراق اعتباری برلان

(اف) اصحاب کهف ننك دینی ومذهبی الله تعالی بلورکه الله نی بر بلورلر ایدی وهیچ بر پیغمبر ننك شریعتنه ایارکوچیلردان ایمس ایدیلر مکر اول آدم لرکم آنلرننك خبرنی بلدی آنلرغه اعتقاد قیلدی لر وشول آدم لر کم زیارت قیلمق اوچون بر اورون قیلدیلر نصاری ایدیلر کهف ایالرینه اذن بیروب آنلرینه یقلدیلر *

اصحاب کهف خبر وندن توغرلقده یقینراق بوله (ف) (وَلَبِثُوا فِی کَهْفِهِمْ) اوتوردیلار آنلا اوز چوقرلارنده (ثَلٰثَ مِائَةٍ سِنِینَ) اوچ یوز یل (وَازْدَادُوا تِسْعًا ۞) وآرتدوردیلار دخی توقوز یل (لبابده کتوردیکم توردقلاری شمسیه یلی برلان اوچیوز یل ایدی وآی حسابی برلان اوچیوز توقوز یل ایدی (قُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ) ای محمد ایتکل الله تعالی بلور (بِمَا لَبِثُوا ۚ) آنلارنك تورغانلاری ننك مدتن (یعنی کهف ایالری ننك کوبمو تورغانلارون (لَهُ غَیْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) اول الله اوچوندور کوکلارده ویرده کیزلی ویاشرون بولغان نرسه‌لارنی بلمك (اَبْصِرْ بِهٖ) هر بولغان نرسه‌لارنی کورور اول الله تعالی (یا کهفی عجب کورو چیدور اول الله (وَاَسْمِعْ) ونی عجب ایشتو چیدور اول الله تعالی (مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهٖ مِنْ وَلِیٍّ) یوقدور آنلار اوچون (یعنی کوك ویر اهلی اوچون) الله دن باشقه براش قیلوچی (وَلَا یُشْرِكُ فِی حُكْمِهٖۤ اَحَدًا ۞) واورتاق قیلماس اول الله اوزی حکمنده هیچ بر آدمنی (یعنی کهف ایالری کوب وقت یوقلاب اویاندی لر وتواریخ اهلی تورلی تورلی احواللارنی سویلرلار ترغرسی شولدور الله تعالی کورساتر وبیان قیلر اول حالرنی اوشبو یرده اصحاب کهف ننك قصه‌لاری تمام بولدی (وَاتْلُ مَاۤ اُوحِیَ اِلَیْكَ) واوقو اول نرسه نیکه وحی قیلندی سنکا (مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ) اوزنکنك ربنکنك کتابندن (یعنی قرآندن (لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِهٖ ۚ) یوقدور هیچ بر آلشطروچی اول کتاب نك حکملارونی (وَلَنْ تَجِدَ) البته طابماسنك سن (مِنْ دُونِهٖ) الله دن باشقه (مُلْتَحَدًا ۞) هیچ بر صغناچق آدم (وَاصْبِرْ نَفْسَكَ) صبر ایله ومحکم قیل اوزنك ننك نفسنکنی (مَعَ الَّذِینَ) شول آدم لر برلان (یَدْعُونَ رَبَّهُمْ) ذکر قیلورلار اوزلاری ننك ربلرون یعنی الله تعالی نی (بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِیِّ) تانك وقتیله ویستو وقتیلریله (یُرِیدُونَ وَجْهَهٗ) اوشبو وقتلرده الله تعالی نی یاد قیلوب تلارلار الله تعالی ننك رضالغن (وَلَا تَعْدُ عَیْنٰكَ عَنْهُمْ) وسنك ایکی کوزنك اوتماسن آنلاردن (یعنی ایرتمه وکیچ الله تعالی ننك ذکرون ایتوچیلردن کوزنکنی باشقه غه صالمه (تُرِیدُ زِینَةَ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) استارسنك سن دنیاترکلکی ننك زینتن استب آنلاردن کوزنکنی آلمه (وَلَا تُطِعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهٗ) موین صنمه (یعنی سوزون تنکلامه شول آدمغه غافل قیلدوق آننك کونکلن (عَنْ ذِكْرِنَا) بزنی ذکر قیلماقدن یعنی یادقیلماقدن غافل قیلدوق (وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ) وایاردی اوزی ننك نفسنی تلادکنه (وَكَانَ اَمْرُهٗ) وبولدی آننك اشی (فُرُطًا ۞) چکده اوتماکن یعنی الله تعالی نی یادقلودن غافل بولغان کشیلارننك اشی ضایع بولدی وحقنی آرتقه تاشلاو بولدی (ف) کافرلارننك الوغ لاریدن برنچه آدم لر رسول علیه السلامغه ایتدیلار وعمار وبلال کوك فقیرلرنی وغریبلرنی مجلسنکدن یراق قیل آنلاردن قوی ایسی کیلادور ضورلار وبایلار کلوب

(۲ف) آنلرننك آرالر ندان یملیحا اسملی سی بر آچه‌نی آلوب افسوس شهرینه باردی شهرنی باشقه روشده کوروب خیران قالدی برکیتکه باروب آچه‌سی ایله کیرك نرسه‌سن آلمق بولوب آچه‌نی بیردکده آدم لر اول آچه‌ننك سکه‌سن کوروب خیران اولدیلار اوشبو سکه قایو زمانننك وقایو پادشاهنك سکه سیدور دیدیلر وکمان قیلدیلر بو آدم ایسکی زمانننك خزینه‌سن تابقا ندور دیب آخرده بوخبرنی پادشاهغه یتکوردیلر اول پادشاه یملیحادان آننك قصه‌سن صوراب یملیحا قصه‌ننك تمامن سویلاب پادشاه بوقصه‌نی معلوم قیلدی شهر خلقینه اول زمانده اول شهرده خلایق ایکی مذهب ده ایدی برسی قیامت کونی ننك بولوینه وخقلغینه ایمان کیتوره ایدی وبرسی قیامت کونی ننك بولماقینه وحقلغینه ایمان کیتورمی لار ایدی وپادشاه لاری اهل انصاف ایدی تلادیکم برطرف ننك دلیلنی محکم قبول قیلوب ایکنچی طرف ننك آدم لرینه بلدورورکا الله تعالی اوشبو اصحاب کهف ننك خبرونی دلیل قیلدی پادشاه اوزی چوقرلارینه باروب بارچه‌سن کوروب زیارت قیلدی وهر

سننك برلان اولتورسن لار مسلمانلارننك فقیرلری خورلاردور الوغلق وبایلق کافرلرکادیدیلر شول وقت آنلارغه جوابقه اوشبو واصبر الخ آیتی ایندی (وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ) وایتکل ای محمد اوشبوقرآن حق بولغان سوزدور وچن بولغان خبردور سزننك ربنکز یعنی الله طرفندندور (فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ) بس هر آدم تلاسه ایمان کتورمکنی ایمان کتورسن (وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ) وهر آدم تلاسه کافر بولماقنی کافر بولور (یعنی قرآن برلان حق دین بلندی کافرلارغه نی بولاچق موءمن لرکه نی بولاچق بلندی ایمانغه کیلاچك لرننك ایمانی وکافرلرننك کفری منکا طابشر ولماغن منم اورازمه لازم بولغان قرآن عظیم ننك حکم لرون سزکایتوشدورمکدور وهم فمن شاالخ دیکان سوز قورقتوو غفلتدین اویغاتودور درست دور ومباحدور دیمك ایمسدور (اِنَّا اَعْتَدْنَا) تحقیق برحاضرلادوك (لِلظّٰلِمِينَ نَارًا) ظلم قیلوچیلار اوچون (یعنی کناه قیلوچیلار اوچون) اوتنی (اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا) چولغاب اچینه آلدی اول کافرلارنی اول اوت ننك یعنی جهنم ننك قالن دیوارلاری (یعنی چاتورغه اوخشاغان اوت ننك یوغارلغی آنلارنی اچینه آلوب پرده لادی نتك چادر اچنده بولغانلارنی اچینه آله ایدی (سرادق چاتر معناسنده جهنم نی چادرغه اوخشاتقان جهنم اوتی اهلن تمام چولغاب آلماق اوچون کشاف بیانیدر) (وَاِنْ يَسْتَغِيثُوا) اکر صوصامقلری ننك قاتیغ بولماغیدن اچمه که صراب ﷺ قورسه لر (يُغَاثُوا بِمَاءٍ) آنلارننك ﷺ شماقلارینه بر صوبرلان بیرلور (كَالْمُهْلِ) ارمش باقر وقورغاشن کوك اسی صوبرلان (يَشْوِي الْوُجُوهَ) اچرکایقین قلغانلاریده یوزلارونی کباب قیلور (یعنی کباب ایتکان نرسه کوك قووروز (بِئْسَ الشَّرَابُ) نی یمان اچلاچك نرسه دور جهنم صوی (وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا) ونی یمان اورونلدور اول جهنم (یعنی تیوشدر هر آدم لرکه الله تعالی نی بر بلوب قرآن حکملرون حق دیب بلب ایمانیده بیك محکم بولوب کناه اشلردن صاقلانمق ودایم توبه واستغفار ده بولمق وجهنم عذابیدن صاقلامقنی الله تعالی دن صرامق واسلام دیننده بولماغینه ایرته وکیچده شکر قیلمق (اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا) تحقیق شول آدملرکم ایمان کیتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) واشلادیلر ایزکو بولغان عمل لرونی (اِنَّا لَا نُضِيعُ) البته بز بوش قیلمامز (اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا) یخشی اش قیلغانلارننك اجرنی (اُولٰئِكَ) اوشبو ایمان کتوروب یخشی اش قیلغان جماعتلر (لَهُمْ) آنلار اوچوندور (جَنّٰتُ عَدْنٍ) عدن اوجماعلری عدن اوجماعی جنتلرننك آرتوغراقیدور (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ) آغار اول جنت لرننك آستیدن یلغه لار (يُحَلَّوْنَ فِيهَا) زینتلانورلر اول جنت لرده (یعنی ایزکو آدم لر (مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ) آلتوندان بولغان بلازك لر تاغوب (وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا) وکیارلار کیم لر (خُضْرًا)

بروسندان حاللرون ایشتوب کیلدی اول وقت اوشبو شهرننك اهلی ایمانغه کیلوب ایکی مرتبه تر ولمکدان آزتوکلدور دیدیلر (ج)

(۱ف) یعنی اوشبو اشلرده ﷺ قر وشوده فایده یوقدور ابن عباس رضی الله عنه ایتدیلر آنلر یدی آدملردور الله تعالی اوّلکی ایکی سوزنی (رجما بالغیب دیب ضعیف بولماغینه اشارة قیلدی اوچونچی قولکه اشارة قیلمدی درست اولماغینه دلالت قیلور (جم)

(۲ف) کهف ایالری ننك قصه سن توار یخ کتابلارندن آز اورنلارده یازغانلار هر آدم آنی بلمك ممکن ایمس مکه کافرلری ایتدیلر محمد پیغمبرمن دیب دعوی قیله باشلاغان دیب مدینه کا ایلچی یبارمکچی بولدیلر باروب یهودلردان صراسن آنلر پیغمبر لك علامتن بله لر دیب ایلچیلرینه یهودلرننك علماسی ایتدی ذوالقرنین دان صوراغز اصحاب کهف قصه سی دان صوراغز روحدان صوراغز اکر اوچندان ده خبر بیرسه یاهیچ برندان خبر بیرمه سه پیغمبر بولمس اکر ایکسیدان خبر بیروب روحدان خبر بیرمه سه پیغمبر بولور دیب بوکافر السلام ایرته کا جواب

یاشل بولغان کیملر (من سندس) یفك کیمننك نچکه سندن (واستبرق) وهم یفك کیمننك قالونن ده ونچکه سنده کیارلر (متکئین) طایانغوچیلردور آنلر (فیها) اول جنتده (علی الارائك) اوتورغچلار وتحتلر اورارینه (نعم الثواب) نی خوش بولغان ثواب وجزادور اول اوجماحلار (وحسنت مرتفقا) ونی هیبت بولغان تحتلر دور اول جنت اچنده طایاناتورغان ویاتاتورغان اورون بولوب (یارب بارچه موءمن آدملرکه نصیب ایله آمین) (ف) حضرت رسول علیه السلام ایتدی آلتوندان بولغان نرسه لر ویفك کیملر ایرلرکا جنتده بیرلاچکدور اکر ایرلردن بر آدم دنیاده آلتون ویفك کیملردان کیسه لر وتاقسه لر جنتده بیرولمس دیب (واضرب لهم مثلا) ایمان اهلی برلان کافر اهلینه بیان قیل مثال قیلوب (رجلین) ایکی کشی ننك حالن (جعلنا لاحدهما) قیلدوق (یعنی بیردوك اول ایکی آدم ننك برسینه یعنی کافر ینه (جنتین) ایکی باغچه نی (من اعناب) اوزوم یمشی آغاچلرندان (وحففناهما بنخل وجعلنا بینهما زرعا) ایکن یراتدوق (ف) (کلتا الجنتین) اوشبو ایکی باغچه لر (اتت اکلها) یمشلرونی وحاصل بولغان لرونی بیردی (ولم تظلم منه شیئا) کیم قیلمادی اول یمشدان هیچ نرسه نی (یعنی باغچه ننك کوبسی قایسی یل بیرمای قالادور شوننك اوچون الله تعالی ایته دور بو ایکی باغچه یمشن هیچ کیم قیلماینچه بیردی دیب (وفجرنا خلالهما نهرا) آغزدوق بزبو ایکی باغچه لرننك آراسیده صولی یلغه نی (یعنی اچوکایتکوچی بولوب هر وقتده اچسونلر دیب (وکان له ثمر) وبولدی اول آدم اوچون بو ایکی باغچه لردان باشقه کوب یمشلر ومالالار (فقال لصاحبه) بس اوزی ننك یولداشینه ایتدی (یعنی کافری مسلمان توغانینه ایتدی (وهو یحاوره) وحالانکه اول کافر بولغانی اوز توغانی غه کینکاش قیلب سویلاشور (انا اکثر منك مالا) من (یعنی منم) کوبدورسندان (مالا) مالده (واعز نفرا) آرتقدور بالالاروم وخدمتچیلروم (یعنی مال الله تعالی ننك نعمتی ایدی مکر کفر سوزلاسویلاکانیدن بلایر وشدی (ودخل جنته) مسلمان توغانی برلان ماقتانمق اوچون کردی باغچه سینه (وهو ظالم لنفسه) وحالانکه اول کافر لك تکبرلکی برلان اوزی ننك نفسینه کوچ قیلوچی ایدی (قال ما اظن) ایتدی من کمان ایتمم کم (ان تبید هذه ابدا) هلاك بولماقغه بو باغچه هرکیز (یعنی قیامت که چه دیب (وما اظن الساعة قائمة) دخی کمان قلمیم مین قیامت بولاچق دور دیب (ولئن رددت) اکر قایتارولمش بولسام نتك سن کمان قیله سن قایتارولمش بولورمن دیب (الی ربی) اوزم ننك ربمه قایتارولمش بولسام (لاجدن)

بر ورمن دیب انشاء الله دیمدی بس جبرائیل علیه السلام اون کوندان آرتق کلمدی اول حضرت بیك قایغوردی اخیر اشبو قصه دان وحی برلان ایندی صنکره ایتدی کیله چك اشلر انشاء الله ایتمای وعده قلمام دیب (جم)

(ف) اوتکان زمانده بر بای آدم وفات بولدی بو آدم ننك ایکی اوغلی قالوب آتالاریدان قالغان متروکه نی بولدیلر سکز منك آلتون هر برسینه دورتر منك آلتون تیدی بروسی کافر ایدی آتی قردوس ایدی وبری موءمن ایدی آتی یهودا ایدی اول کافر بولغانی بریر آلوب ایکی یاغیده یمش آغاچلری اوتورتوب واورته سنده ایکن ایکب وبر آرق قازتوب یغمور یاومادقده اول باغچه غه صو آغزدوروب آصلا کمچیلك کلمیچه وبر الوغ آدم ننك قزون آلوب نکاح قیلوب آندان بالالار بولوب وخدمتکار توتوب دنیا اشلرون توزا توب وصاو بولوب راحتلك بلان دنیا تروکلکنی اوتکاروردایدی اول موءمن بولغان توغانی آتاسندان بیکان مالنی الله تعالی ننك رضالغی اوچون الله تعالی تولنده صرف قیلوب اوزی قناعت قیلوب عمر اوتکار کان ایدی (ج)

البته تابارمن مین (خیرا منها) اول باغچه دان خیر واید کورا کنی (منقلبا) توراچق باغچه (ف) (قال له صاحبه) ایتدی آنکاموعمن بولغان قرداشی (وهو یحاوره) وحالانکه اول قرداشی ایتوشور (اکفرت بالذی) ایا کافر بولدنکمی شوندای الله غه (خلقك من تراب) یراتدی سنی توفراقدین (یعنی آصلنکی (ثم من نطفة) موندین صونك برکیسك صودن (یعنی منیدان یراتدی (ثم سویك رجلا) موندین صونك بارچه اعضالارنکنی تمام قیلوب کامل انسان قیلدی (یعنی شوندای بارچه اشکاقادر بولغان الله تعالی غه کافر بولدنکمی (لکنا هو الله ربی) لیکن من اشاندوم اول الله بنم ربم دور یعنی منی یوقدان بارقیلغان ربمدور (ولا اشرك بربی احدا) اورتاق قیلمام من اورزوم ننك ربمه یعنی الله غه هیچ برآدمنی (ولولا) نی اوچون (اذ دخلت جنتك) کرکان وقتکده سن اورنك ننك باغچه نکه (قلت) ایتمادنك (ماشاء الله لا قوة الا بالله) ماشاء الله لاقوة الا بالله دیب یعنی الله تعالی تلا کان نرسه بولور بوطریقه بولغان باغچه لرنی الله تعالی تلاب منکابیردی وقوت وکوچلك الله تعالی غه غنه دور دیب وبوکلمالرنی ایتماینچه بومالالار بتماز دیدونك (ان ترن) اکر کورسنك سن (انا اقل منك) منی ازوراق سندان (مالا وولدا) مالده وبالاده (یعنی موعمن قرداشی کافر بولغان قرداشینه ایتدی (فعسی ربی) شایدکه منم ربم (ان یؤتین) برور منکا (خیرا من جنتك) آرتوغراق باغچه نی بیرورسنك باغچه نکدان (ویرسل علیها) ویبارور اول سنتك باغچه نکه (حسبانا) عذابنی (من السماء) کوك طرفندن (یعنی یاشن (فتصبح صعیدا زلقا) بس تیکز بولوب اول عذاب برلان آیاق طایغودای اولانسز بیر بولور (یعنی عذاب اینوب اولانسز توفراق بولغان یرکا اورلور (او یصبح ماؤها) یاکه بولور آتنك صوی (غورا) یرکا باتقوچی (یاکه صوون یرکه یوتدوره (فلن تستطیع له) بس کوچنك یتمس اول صونی (طلبا) استه کا * (واحیط) چولغانلمش بولدی اول کافرنك (یعنی قرطوس ننك کوکدان اینکان عذاب برلان (بثمره) باغچه سی ننك یمشلری ومالالاری وآغاچلاری * (فاصبح) بس طانکغه کردوکده اول حاللارنی کوروب (یقلب کفیه) حسرتیدان ایکی قولون ایلاندوردی (یعنی اوردی ایکی قولن بربرینه (علی ما انفق فیها) شول مالالاری اورارینه صرف قیلغان ایدی اول مالالارنی اول باغچه غه وعمارتلرکه (یعنی اوشبو صرف قیلغان آچه لرینه اوکونب اول قرطوس اوردی (وهی خاویة) وحالانکه اول باغچه لر (یعنی یمشلر توشمشدور (علی عروشها) توبه لری اورارینه (ویقول) ایتدی اول قرطوس (یعنی ایکی قولن برسن برسی نك اوستینه قویب (یالیتنی) کاشکی من (یعنی نی بولور ایدی

(ف) یعنی آخرتکا انکار قیلوچی لرکمان قیلورلارکم اوشبو کناهنی قیلمق برلان نتك دنیاده خوشلقن وراحتن بولدیلر شوننك کوك آخرتده خوشلقن وشادلقن بولمقنی آلای بولمس آنلارغه آخرتده راختلك یوقدور بس لازمدور عاقل بولغانلارغه دنیا دولتینه آلدانوب یخشی اشلردن بوش بولماسلق *

* رسول علیه السلام ایتدی اکر برآدم اوینك راحتلك تابدقده ماشاء الله لاقوة الا بالله دیسه یاوز کوزدین ایمین بولور دیب *

* یعنی کوکدان اینکان عذاب برلان هلاك بولدی ویوغاری بولغان توبه لری وبنالری یغلب خراب بولوب یمشلری ننك اوستینه توشدیلر (بو آیتن تنبیه واردور دنیا مالینه مغرور بولوب تکبرلانب اورون الوغ کورساتسه الله ننك آچوینه یولوقوغه *

(لم اشرك) شریك قیلماغان بولسام ایدی (بربی) اوزوم ننك ربمه یعنی الله‌غه (احدا) هیچ بر آدمنی (دیب) آخرده اول قرطوس ننك باشچه‌سی موءمن قرداشی ننك تلندان چقغان کوك بولدی شول روشچه کم کیچده کوکدان اوت اینوب اول باشچه‌نی یاندوردی همه‌سی یغلب بر توبه یر بولدی (ولم تکن له فئة) وبولمدی اول قرطوس اوچون هیچ بر جماعت (ینصرونه) یاردم قیلوب باشچه‌سنی اوّلکی کوك قیلوچی (من دون الله) الله‌دان باشقه (وما کان) وبولمدی (منتصرا) اوزی اوزینه کوچ برلان یاردم قیلغوچی (یعنی اوزی اوچ آله آلمادی وهم الله تعالی آننك کافر اولماغیدان یاردم قیلمادی والله تعالی ننك اوچ آلماغیدن قوتولمدی (هنالك الولایة) اوشبو اورنده (یعنی آدمغه براش توشکان وقتده نصرة ویاردم قیلماق (لله الحق) دایم حق وتوغری بولغان الله‌غه‌غنه ثابتدور (یعنی هراش الله تعالی ننك تلاه‌گی بلاندور کیرك ایدکو کیرك بوزوق اش بولسون الله تعالی دان باشقه هیچ بر آدم دان فایده ویاردم بولماس (هو خیر) اول الله تعالی یخشی عمل قیلوچیغه آرتقدور هر آدم دان (ثوابا) ثواب برمکلکده (وخیر عقبا) واول الله تعالی غه طاعت وعبادت قلمق ننك اخیری الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلونك آخیرندان ایندکو وآرتقدور * (واضرب) بیان قیل ای محمد (لهم) بنده‌لر ومه (مثل الحیوة الدنیا) دنیا تر وکلکی ننك اوخشاشن (کماء انزلناه من السماء) صو اوخشاشلیدور ایندوردوك بز اول صونی کوك طرفندن (فاختلط به) بس قاطشدی اول صو سبهلی (نبات الارض) یزده اوسکان اولان لر یاشروب بر برینه (فاصبح هشیما تذروه الریاح) موندین صونك اول اولانلارنی یاشل لکدین آیروب قور توب جیل هر طرفقه اوچرور (یعنی چچر وفائده‌سی قالماس (وکان الله) وبولدی الله (علی کل شی عمقتدرا) هر نرسه اوزارینه کوچی یتکوچی (یعنی هر وقتده ینه تلاسه اوّلکی حالیده قیلور (المال والبنون) دنیامالی وبالالار (زینة الحیوة الدنیا) دنیاتر وکلکی ننك زینتی دور (والباقیات الصالحات) باقی بولغان (یعنی قالغوچی ایندکو عملار (خیر عند ربك) ایندکودور اورنك ننك ربنك قاشنده (ثوابا) ثواب یورندان (یعنی مالنکدن وبالالارنکدن (وخیر املا) ودخی بیك ایندکودور امید قیلماق یورندن * (ویوم) ای محمد شول کوننی ایتکل (نسیر الجبال) یور وتورمز تاولارنی اور ونلارندین قوبطاروب هواده (وتری الارض بارزة) وکور ورسنك یرنی بوش وروشن (یعنی طاولار آستندان چغار طاولار پرده بولماسلر (وحشرناهم) وجیار بز بز آدملرنی (یعنی قیامت کونیده قبرلاریدان قوباروب (فلم نغادر) بس قالدورمامز بز (منهم) آنلاردان (یعنی آدم لردن (احدا)

* ایمدی بو آیتلارده اشارت باردور الله تعالی غه طاعت وعبادت قیلمق ننك دنیا وآخرتده فایده‌سی بولماغه سبب بولماغی نه دنیانی سویب دنیا مالن جیوب دنیامالنه آلدانمق کوب خطا ویمان اشدور دنیالقده جفا ومشقت طارتب هلاك بولماغینه حسرتلانو برلان وآخرتده حسابن بیروب عذاب برلان وطاعت قیلوچیلارغه دنیاده راحت وآخرتده جنت برلان وعده قیلغاندور *

* بعض علما قاشنده باقیات صالحات بش وقت نماز دور وبر سوزده سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر هور اما حاصلی بودور یخشی اشلر دور علم اویراتمك ویخشی اشنی قیلوب عادت بولوب قاله یاکه یخشی سوزلار امر معروف ونهی منکر کوك یاکه قوبی قازوده ومسجد مدرسه صاله یاوقف اشلار قیله یاکه بالالارون یخشیلق‌غه کوندوروب ایندکو بالا بوله *

هیچ بر آدمنی بارچه‌سن جیارمز (وَعُرِضُوا) ویوزنی یوزکه کیتورولار (عَلٰی رَبِّكَ صَفًّا) سننك ربنك یعنی الله قاشینه صف بولوب تزلمش بولدوقلری حالده (یعنی هیچ بر آدم هیچ بر آدمغه پرده بولماس (لَقَدْ جِئْتُمُونَا) ایتورلر آنلرغه تحقیق کیلدنکز بزننك آلدمزغه (كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ) نتك یراتقان ایدوك بزسزنی اوّل مرتبه‌ده (یعنی سزنی اوّل یراتقانده یالانغاچ ومالسز یراتدوق ایندی دخی شولای کیلدنکز دیب (بَلْ زَعَمْتُمْ) بلکه کمان قیلدنکز کم (أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا) سزکاوعده قیلغانمزنی قیلمام دیب* (وَوُضِعَ الْكِتَابُ) قویولمش بولور عمللری یازلمش دفترلری اورتاغه (فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ) بس کورورسنك سن کناهلی بولغان آدملرنی (مُشْفِقِينَ) کناهلرون کورکانلر قورقغوچیلار (مِمَّا فِيهِ) شوندا این کناهلریدن اول دفترلرینك اچنده یازلمش بولغان ایدی (وَيَقُولُونَ) وایتورلر (يَا وَيْلَتَنَا) نی هلاکلك وخوراق وحسرت دور بزکا (مَالِ هٰذَا الْكِتَابِ) نی حال بولدی بوکتاب اوچون (لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً) قویمس وتاشلامس کچك کناهنی (وَلَا كَبِيرَةً) دخی الوغ کناهنی قویماس (إِلَّا أَحْصَاهَا) مکر بارچه‌سنی محکم توتقان وصاناغان (وَوَجَدُوا) اشلاکان لرون تابارلار (یعنی هر آدملار (مَا عَمِلُوا حَاضِرًا) اورلری ننك آلدنده حاضر تابارلار (یعنی اشلاکانلرون عمل دفترلریده یازولمش کورورلار (وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا) وظلم قیلماس سننك ربنك هیچ آدمغه (یعنی کناه قیلمغان آدمنی ظلم قیلوب جهنم که صالماس وایذکو عمل قیلغان آدم ننك عملی ننك ثوابن کیمتماس (ف) (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ) ایتکل ای محمد شول وقتنی کم ایتدوك بزفرشته‌لرکا (اسْجُدُوا لِآدَمَ) حضرت آدمکه سجده قیلنکز دیب (آدم علیه السلامنی الله تعالی خلیفه قیلوب بارچه آدمدن اوّل یراتدی بارچه‌مز آننك بالالاریمز بس حضرت آدمغه فرشته‌لرنی سجده قیلماغه بیوردی الله ننك امرینه مویون صونوب (فَسَجَدُوا) بس فرشته‌لر سجده قیلدیلر (إِلَّا إِبْلِيسَ) مکر شیطان سجده قیلمادی (كَانَ مِنَ الْجِنِّ) آننك اوچون شیطان جندان ایدی فرشته‌لردن ایمس ایدی* (فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ) بس چقدی اوزی ننك ربسی ننك بیورغانیدن (یعنی سجده قیلمادی (أَفَتَتَّخِذُونَهُ) ای آدملر یاری تورغان اش ایمسدور اول شیطاننی توتارمیسز (وَذُرِّيَّتَهُ) آننك بالالارنی (أَوْلِيَاءَ) دوست (مِنْ دُونِي) مندان باشقه (یعنی مندن کچوب شیطاننی وشیطان ننك بالالارونی اشنکز قیلوچی توتارمیسز (وَهُمْ) وحالانکه آنلر (لَكُمْ عَدُوٌّ) سزکادوشماندورلر (بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ) نی یاوزدور ظالم بواغانلارغه (بَدَلًا) شیطان وآنلارننك بالالاری الله تعالی اورنینه آلشطرلغان نرسه‌بولماقده نی یمان بولدی

* یعنی پیغمبرمز تلی برلان قبردن قوبارولمق والله تعالی قاشنده جیولمق بلان وعده قیلغانمزغه وقت قلمدی دیب حسابلادی نکز (یعنی الله تعالی اوشبو سوزلرنی آدملرنی غافل بولودن اویاتمق اوچون ایتدی کم سزلارنی اوّل مرتبه‌ده نیچك یراتدی اولکاندین صونك شول روشده قبرنکزدین قوبتا رور جراحتسز وتنکزده کیملك بولماینچه ویالانغاچ ۳ تبیانده ایته‌دور کتا بلری اونکلارینه وصول لارینه یامیزانغه ویاکه الله قاشینه قویولور دیب* (ف) الله تعالی اشلاسه ظلم بولمس بارچه آننك ملکیدور بس اول نرسه کم ظاهرده ظلم کورنور آنی دخی قیلمس کناهسز جهنمکه کرتماس وایذکو اشلرنی دخی بوش قیلماس (اکر بر آدم ایتسه کم کناه قیلماقن بزننك نی اختیارمز باردور دیب اوشبو سوز توکلدور تیوشلی سوز توکلدور آننك اوچون اوز کونکلندان تلار شول وقتده کناه قیلمق اوچون یورور اکر بر آدم ایتسه کم قصد واراده هم الله تعالی ننك یارتماسی بلاندور دیب قصدی ایکی طرفقه قیله بلور نتك کم کناه اشلامك اوچون قصد قیلور یخشی اش اشلامك اوچون نیك قصد قیلماس

(یعنی الله تعالی اورنده شیطانلارنی و آننك بالالارون دوست توتارلار (یعنی بارچه پوتلارغه تابنورلار پوتلر شیطان‌ننك بالالاریدور (ما اشهدتم) حاضر قیلمادوم من شیطانلارنی وبالالارونی (خلق السموات والارض) کوکلرنی ویرنی یراتغانمده (یعنی کورساتمادوم کوکلارنی ویرنی یراتقانمنی آنلارغه (ولا خلق انفسهم) ودخی اول شیطانلرننك برسن یراتقانده برسن حاضر قیلمادوم (یعنی کورساتمدوم (وماکنت) بولمادوم من (متخذ المضلین) آزغن‌لارنی (یعنی یولدان آزغوچیلارنی توتقوچی بولمادوم (عضدا) یاردمچی قیلوب توتقوچی بولمادوم (ویوم) وقیامت کونده (یقول) ایتور الله تعالی (یعنی آنلارننك بوزوقلق‌لارون بلدرمك اوچون (نادوا شرکائی) چاقرنك‌لار منکا شریك دیب حسابلاغانکزنی (الذین زعمتم) شوندای شریکلارمنی آنلارنی منکا شریکلار ویاردم قیلوچی لار دیب حساب قیلدنکز (فدعوهم) آلای بولسه آنلار اول شریکلارینه چقرورلار (فلم یستجیبوا لهم) بس شریکلاری قبول قلماسلار آنلارننك چاقرماقلارون ویاردم قیلماسلار آنلارغه منم عذابمدن قوتلدورمغه آننك اوچون یاردم قیلوغه کوچلری یتمس (وجعلنا بینهم موبقا) قیلدوق بز اول مشرکلار برلان شریکلاری آراسنده هلاك قیلوچی اورون (یعنی جهنم چوقرلاریدان بر چوقر آنلار بر بر ینه یتوشه بلماس لر یعنی اوتدن طولی بولغان بر یلغه اول اوت اچنده آنلار اورتاق بولورلار (ورا المجرمون) شول وقتکم کورورلار کناهلی آدملر (النار) اوتقه (فظنوا انهم مواقعوها) بس کمان قلدیلار دروستلکن آلار اول اوتقه توشاچکلرونی (لم یجدوا) تاپماسلر آنلار (عنها مصرفا) اول اوتدن دونه چك وقوتولاچق اورون (ولقد صرفنا) آنطایتوب ایتامن دی الله تحقیق خلق‌غه هرتورلی محتاج بولغان نرسه‌دن بیان قیلدوق (فی هذا القرآن) اوشبو قرآنده (للناس) آدملرکه (من کل مثل) هرنرسه‌ده برحکایت دان ومثل دان بیان قلدوق حسابلاب وعظلانسلر وبوزق اشلردان طیولسنلار اوچون (وکان الانسان) بولدی آدم (اکثر شیء) باطل بولغان نرسه برلان کوبراك (جدلا) قچقر شوده وسوکوده بولدی * (ومامنع الناس) طیمادی آدملرنی (ان یؤمنوا) ایمان کیتورمکدن (اذ جاءهم الهدی) قچانکم کیلدی آنلرغه هدایت (یعنی رسول علیه السلام وقرآن عظیم بولار ایمانغه اوندا اوچیلردور (ویستغفروا ربهم) واوزلری ننك ربلرندان یعنی الله تعالی دان یارلقامق صراولاریدن (الا ان تاتیهم) مکر طیدی آنلارنی ایمان کیتروددن وکناهلرینتك کیچلون صراودان کیلماکنی کوتوا (سنة الاولین) الله تعالی ننك اولکی امتلرکه قیلغان عادتن (او یاتیهم العذاب قبلا) یاکه تورلی تورلی عذاب ننك کیلماکلکون کوتوطیدی

اکر بر آدم ایتسه‌کم قصدواراده‌نی الله تعالی بر طرفینه متعلق قیلغاندور دیب بوسوز قل‌ننك بلما کیدان طشدور اکر بر آدمغه بر آدمدان یخشی اش بولسه واول بری آننك حقنده بوزوق اش قیلسه اول آدم بو آدمنی توتارنی اوچون بوزوق اش قیلدونك دیب وشولای دیمسکم مونتك کیمچیلکی یوقدر الله تعالی ننك تلامکی بلاندور منم حقمده بوبوز قلقنی قیلماغه دیب (ج)

* آدم علیه السلام آدملر ننك اولی بولغان کوك شیطان جنلرننك اولی ایدی وهم اسمی سریانی ده عزازل عرب تلنچه حارث ایردی الله تعالی ننك امرینه موین صنوب سجده قیلماغانی اوچون اسمنده وصورتنده اوزکارتلدی دیکانلار ابلیس ننك معنا سی الله ننك رحمتندان امیدسز دیمکدور *

* یعنی باشقه قچقروشه تورغان نرسه‌لرننك قچقر شوندان آدم قچقرشماغی یخشیلق‌غه اوندی تورغان نرسه‌لرده آرتق بولدی لکن مراد حق لق‌غه قارشوب باطلنی یوزکا چغارمق اوچون بولسه یخشیدور رسول علیه السلام قچقروشقان آدم لرنی حق لق اوچون بولماسه آزغندور دیدی *

(یعنی الله تعالی ایته دور آنلارغه اوتکان امتلارنی هلاك قیلوم زکوك عادتمزیتوشه یاکه عذابمز آشکاره بولوب یاکه بلدورماینچه یتوشه یعنی هلاك بولسه لر دنیالقدوق یاکه آخرتده عذاب کوره لر (وما نرسل المرسلین) بیارمدوم من پیغمبرلارنی (الا مبشرین ومنذرین) مکر بیاردوك موءمنلرنی جنت برلان سویندورکوچی قیلوب وکافرلرنی جهنم برلان قورقتقوچی قیلوب (ویجادل الذین کفروا) ودوشمانلق برلان قترشورلار آندین آدملرکم کافر بولدیلار معجزه لرظاهر بولغاندین صونك (بالباطل) اصلی بولماغان باطل بولغان شبهه لار برلان (لیدحضوا به الحق) کیترمك اوچون اول باطل بولغان سوز سببلی توغری بولغان سوزنی* (واتخذوا آیاتی) توتدیلار آنلار قرآننی (وما انذروا) ودخی اورلارون قورقوتلغان نرسه لرنی (یعنی عذابلارنی (هزوا) مسخره کاتوتدیلار (ومن اظلم) وکمدور بیرك ظالم (ممن ذکر بآیات ربه فاعرض عنها) شول آدم دن کم نصیحت ووعظ قیلندی الله تعالی ننك قرآنی برلان وعظنی قبول قیلمادیلار (ونسی ما قدمت یداه) وتوتدی شول نرسه نی الوك قیلدی اول نرسه نی آنلارننك قوللاری (یعنی کفرلك لری ننك وکناهلری ننك اخیرون بخشی اش قیلغانلارغه جنت برلان جزا بولوب کناه اش قیلغانلرغه هم تیوشلی جزا بولماغن بو اشلری البته قارشولاریدان بولدی (انا جعلنا) تحقیق بز قیلدوق (علی قلوبهم اکنة آنلارننك کونکل لری اورارینه پرده لر (ان یفقهوه) تاکم قرآننی آنکلاماسنلار دیب یعنی یمان اشلری اول قرآن نی آنکلاودان پرده بولدی آنکلاولارون تلاما کانمز اوچون (وفی اذانهم وقرا) وآنلارننك قولاقلرینه آغرلق قیلدوق (یعنی صانکغراولق قیلدوق اول قرآننی ایشتماسنلار اوچون (وان تدعهم) ای محمد اکر چاقرسانك سن آنلارنی (الی الهدی) توغری یولغه (فلن یهتدوا اذا ابدا) البته توغری یولنی تابماسلار اول وقتده (یعنی اورلری بلبده وکشیکا ایاربده بوشول جماعت حقنده دور الله تعالی علمنده ایمانغه کیلمسلر ایمسدور (وربك) سننك ربنك (الغفور) کناهلرنی یارلقاغوچیدور (ذو الرحمة) رحمت ایاسیدور (لو یواخذهم) اکر الله تعالی عذابقه توتسه آنلارنی قرآننك ورسول علیه السلام ننك نصیحتن قبول قیلماغاندین صونك (بما کسبوا) اشلاکان کناهلری برلان (لعجل لهم العذاب) آشوقدرور اول مکه کافرلرینه عذابنی (یعنی دنیاده راختلانب یورورکاقویمس ایردی وفرصت بیرماس ایردی لکن آشقدورمادی (بل لهم موعد) بلکه آنلار اوچون باردور بربیلکولی وعده کم اول بدر صوغشی ننك کونیدور وقیامت کونیدور (لن یجدوا من دونه موئلا) تابماسلار آنلر اول عذابدان

* مثلا رسوللرکا ایته لر سزهم برننك کوك آدم سز اکر الله تعالی پیغمبرلار بیارمکنی تلاسه ایدی فرشته لار ایندرورایدی دیب اوشبونك کوك بوزوق بولغان سوزلرنی ایتوب *

الله دان باشقه صغناچق یر وقوتولدورغوچی آدم (وَتِلْكَ الْقُرَىٰ) اول آول ایالری (آنلار نوح وعاد وثمود وقوم لوط وآنلارننك اوخشاشیدور بوقریه لارننك خلقلری پیغمبرلاری ننك ایمانغه چاقرولارینه اشانماغانلار بیارولکان پیغمبرلارنی دوشمان توتقانلار الله بلارغه دنیالقدوق عذاب ایندروب هلاك قیلغان قصه لری قصص الانبیا کتابنده بیان ایدولکان (اَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا) آنلارنی هلاك قیلدوق شول وقتده کم کافر بولدیلار (وَجَعَلْنَا) قیلدوق بز (لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا) آنلارننك هلاك بولماقی اوچون بر بیلکولی وقت اول وقتدان کیچکماسه والوکده بولمس مکه اهلی هم آنلاردان عبرت آلوب عذابلری کیچکوینه آلدانماسونلار (ف) (وَاِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ) سویله شول وقتنی کم ایتدی موسی اوزی ننك یکتی بولغان یوشع غه یوشع نون اوغلی ایدی نون افرائم اوغلی ایدی افرائم یوسف علیه السلام اوغلی ایدی یوشع موسی علیه السلام ننك خاص خدمتچیلریدان ایدی صونکندان پیغمبر بولب موسی علیه السلام اولدکدین صونك موسی علیه السلام ننك خلیفه سی بولدی (لَا اَبْرَحُ) دایم یورورمن (یعنی توقتامام (حَتّٰى اَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ) تاکه یتوشکانلری چاقلی ایکی دریاننك جیولغان برینه (اول ایکی دریافارس دریاسی برلان روم دریاسی ننك قویاش چغوش جانبی ده بر برینه یولوقشغان اورنی ایدی (اَوْ اَمْضِيَ حُقُبًا) یاکه سکسان یل یورورمن دیمکدور حقب سکسان یلغه ایتولور یاکه کوب یورورمن دیمکدور (یعنی سکسان یل یاکه کوب وقت یورورمن (فَلَمَّا بَلَغَا) بس یتوشکانلری زمانده (مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا) بو ایکی دریاننك جیولاچق اورنینه (نَسِيَا حُوتَهُمَا) اونتدیلار اورلرینننك آشاچق بالقلرنی (فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ) بس توتدی بالق اوزی ننك یولنی (فِي الْبَحْرِ سَرَبًا) دریاده کرولة تورغان اورون (ف) (فَلَمَّا جَاوَزَا) بس قای وقتده کم اوتدیلر موسی علیه السلام برلان حضر علیه السلام ایکی دریاننك جیولغان یرونی اول کیچده وایرتاسین اویلاکه چه یوردیلر موسی علیه السلام اوزی ننك یکتینه (یعنی یوشع غه (اٰتِنَا) کیتور دیب (غَدَاءَنَا) برننك توش وقتینه آشاچق آز وقمزنی (لَقَدْ لَقِينَا) تحقیق یولقدوق بز (مِنْ سَفَرِنَا هٰذَا) اوشبو سفرمزدان (نَصَبًا) مشقة تکه* (قَالَ اَرَاَيْتَ) موسی علیه السلام یوشعدان آشامغه صراغانده یوشع بالقدن کورکانن ایسینه توشروب ایتدی موسی علیه السلامغه اماکورد کمی کم (اِذْ اَوَيْنَا اِلَى الصَّخْرَةِ) شول وقتده کم چشمه چیتنده بولغان تاشقه کیلوب سویالوب توقتادوق (یعنی یوشع بالق ننك حالیدان عجبلانوب خبرنك بارمی دیب بالق ننك قصه سن اونوتقانن موسی علیه السلامغه ایتدی (فَاِنِّي) بس من (نَسِيتُ الْحُوتَ) بالقنی اونوتدوم (یعنی اول یرده سنکا سویلامکا بالق ننك

* یعنی اویولوب تیشك بولدی نچه زمان قوشلمادی

(اف) ایمدی موسی برلان حضر ننك حاللارون بیان قیله دور الله تعالی ننك اولیالری نفس الامرده یخشی اشلی لر ویخش کشی لر اولسه لارده اوز لرنی بر آدمدن آرتغراق دیمس لر ایدی وکورمس لر ایدی پیغمبرمز علیه السلام ایتدی که موسی علیه السلام اوز قومیده وعظ قیلور وقتده بر آدم آندن صورادی ای موسی سندان آرتق بلوچی بارمی دور دیب موسی من بلمم دیدی اکرچه یعنی بوسوز درست اولسه ده الله تعالی ننك رضالغی شول ایردی کم الله تعالی ننك منم کوك کوب قللاری باردور الله تعالی هراشنی بلکوچی دور شول وقتده وحی یبارددی کم ایکی دینکز جیولاچق یرده برننك بر قلمز باردور کوب بلور موسی علیه السلام دعاقیلد یکم منی آننك خدمتینه یولقدور دیو الله تعالی امر قیلدی بر بالقنی مایده قوورب اوزنك برلان برکه آلوب کیت اول بالق نی یرده تر ولسه اول قلمنی آنده تابارسنك دیب حضر علیه السلام فریدون زمانندن فارس پادشاهیدان ایدی ذوالقرنین اکبر ننك عسکرینه باش ایدی موسی علیه السلام زمانینه چه قالدی (جم)

حالن اونتدوم (وما انسانیه) هیچ بر اوتدورمادی (یعنی ایسومه توشورکا اول بالق قصه سنی (الا الشیطان) مکر شیطان اونوتدوردی (ان اذکره) اول بالق قصه سن ذکر قیلماغه (واتخذ سبیله) توتدی اول بالق اوزی ننك یولن (فی البحر عجبا) دریاده عجب بولغان یول توتدی (یعنی من عجبکه قالدوم (قال ذلك) ایتدی موسی علیه السلام اوشبو بالق اشی (ما کنا نبغ) شول نرسه کم بولدوق بز آنی استاکوچی یعنی بز استکان نرسه ننك تابولماغینه علامت بولدی (فارتدا علی اثارهما قصصا) بس کیری کیتدیلر کیلکان یوللارینه قایتوب ازلرون ازلاب سویلاشوب اول تاشقه کیلدیلار (فوجدا) بس تابدیلار (عبدا) بر قولنی (من عبادنا) بز ننك قوللارمزدن اول حضر علیه السلام ایدی (اتیناه) بیردوك اول قولمزغه (رحمة من عندنا) وحینی وپیغمبرلکنی اوز قاشومزدان (وعلمناه من لدنا) اویراتدوك بز آکا اوز قاشمزدن (علما) علمنی اویراتدوك (ف) (قال له) ایتدی اول حضرعه (موسی) موسی علیه السلام (هل اتبعك) ایا ایاریمی من سنکا (علی ان تعلمن) شول شرط برلان کم اویراتورسنك منکا (مما علمت رشدا) شول نرسه دانکم اویراتلدنك سن ایندکو وتوغرلق یورندان (قال) ایتدی حضر علیه السلام (انك) سن (لن تستطیع معی صبرا) منم برلان یولداش بولماغه صبر قیلمه غه کوچنك بولماس (وکیف تصبر) موندین صونك حضر علیه السلام موسی علیه السلامغه عذر قیلوب ایتدی سن نبی بولغانك اوچون نچوك صبر قیلورسنك منم قیلاچق اشلارومه آنك ظاهری بوزوقدور (علی مالم تحط به خبرا) شول نرسه اوزارینه یتشماکندور اول نرسه ننك اصلینه سنك علمنك (یعنی سنك بلمکنك ظاهرینه دور اصلینه وباطنینه علمنك یوقدور (قال) ایتدی موسی علیه السلام (ستجدنی) تابارسنك سن منی (ان شاء الله) اکر الله تعالی تلاسه (صابرا) صبر قیلغوچی (ولا اعصی لك امرا) وکناهلی بولمام من سنکا هیچ بر بیورغانونکده (قال) ایتدی حضر علیه السلام موسی علیه السلامغه (فان اتبعتنی) اکر ایارسنك سن منکا (فلا تسالنی) بس صراماغل سن مندن (عن شیء) هیچ نرسه دان (یعنی بندان براش بولسه آننك آصلندن بلولك بولماس آشوغب آنی مندان صراما (حتی احدث لك منه ذکرا) شول وقتقاچه بیان قیلورمن من سنکا اول اشلرومدان روشن بولغان بیان برلان (یعنی من اول اشلاروم ننك حالن اوزوم بیان قیلغانچی (فانطلقا) بس موسی علیه السلام قبول قیلوب یوردیلر (حتی اذا رکبا) اول وقتقه چه کم مندیلر (فی السفینة) کمه کا (خرقها) یاردی اول کمه نی حضر (قال) ایتدی موسی علی السلام (اخرقتها) ایایاردنکسی کمه نی (لتغرق اهلها) اول کیمه ننك خلقن هلاك

وهم اول بالق ننك کتدوکی یولی طاو بولوب قالدی بواش موسی غه یاکه حضرعه معجزه بولدی (یعنی دریاننك جیولغان اورنده بر طاش توبنده اوتوردیلار آنده بر عین الحیاة یعنی ترکز وچشمه سی بار ایدی آنك صوی اولوکاتیسه ترولور ایدی یوشع طهارة آلغانده صو تیب بالق ترولوب دریاغه کیتدی کیتکان اورنی سرب کوك بولوب قالدی سرب یر اوستینه صالغان آستنده بر یاقطا نغونه تیشك یاصالغان اوینی ایته‌لر *

(اف) یعنی دینکز ننك جیولاچق اورنینه موسی علیه السلام یتوشوب آنده یقلادی وحضرت یوشع دریاننك چیتنده طهارت آلمه غه مشغول بولدی اول پشکن بالق ترولوب دریاغه کیتدی وصونك اچنه کردی وصوتاوکوك آچق قالدی حضرت یوشع اوشبو حالنی کوردکده عجبکا قالدی دیلدی کم شول وقت حضرت موسی اویانور اوشبو حالنی آکا بیان قیلورغه شول وقتکم حضرت موسی اویاندی یوشع قصه‌نی بیان قیلماغه اونوتدی وایکسی یوقاریغه شول آرادان یول آلوب کیتدیلار (جم)

* یعنی موسی علیه السلام ایبداشی برلان ایکی

قیلمق اوچون (لَقَدْ جِئْتَ) تحقیق کیتوردنك سن (شَيْئًا اِمْرًا) بوزوق بولغان اشنی (ف) (قَالَ) ایتدی حضر علیه السلام (اَلَمْ اَقُلْ) ایا ایتمادمی من (اَنَّكَ) سن (لَنْ تَسْتَطِيعَ) کوچنك یتماس دیب (مَعِيَ) منم برلان (صَبْرًا) صبر قیلماغه (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (لَا تُؤَاخِذْنِي) موءاخذه قیلماسن منی (یعنی شلته‌له‌مه سن منی (بِمَا نَسِيتُ) شول نرسه برلان اونوتدوم من اول نرسه‌نی (وَلَا تُرْهِقْنِي) کوچلاما کل منی (مِنْ اَمْرِي) منم اشمدان (عُسْرًا) منکا آغر بولغان ومشقت بولغاننی (یعنی سنکا ایارمکنی منکا آغر قیلماغل بلکه عفو ایلا کل منم سوزلارومنی دیب (فَانْطَلَقَا) بس حضر موسی علیه السلام نك عذرون قبول قیلوب کیتدیلر کمه‌دن چغوب بولغه (حَتّٰى اِذَا لَقِيَا غُلَامًا) شول وقتته‌چه کم بولغدیلار بوایکیسی برکچك بالاغه (فَقَتَلَهُ) بس حضر آنی اولدوردی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (اَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً) نی اوچون اولدوردنك کناهسز پاك بولغان نفسنی (بِغَيْرِ نَفْسٍ) قصاص لازم بولماغانده (لَقَدْ جِئْتَ) تحقیق کیتردونك سن (شَيْئًا نُكْرًا) برمعقول بولغان اشنی (قَالَ) ایتدی حضر علیه السلام موسی علیه السلام غه (اَلَمْ اَقُلْ لَكَ) ایا ایتمادمی من سنکا (اَنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ) کوچك یتماس سنینك (مَعِيَ صَبْرًا) منم برلان صبر قیلماغه دیب (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (اِنْ سَاَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا) اکر صراصام من سندن اوشبو مرتبه‌دن صونك برنرسه‌دان (فَلَا تُصَاحِبْنِي) بس بولداش قیلمه منی (قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي) آنینك اوچون تحقیق یتشدونك سین منم جانبمدان (عُذْرًا) معذور بولماق چکینه یعنی ایارمك اوچون برعذرم قالمدی وصیتنکنی اوچ مرتبه بوزدوم دیب (رسول علیه السلام ایتدی الله تعالی رحمت قیله قرداشم موسی غه کم اویالماغیدان اول سوزنی سویلدی اکر آشوقماسه صبر ایتسه ایدی حضر آنکا کوب عجبلار کورساتور ایردی دیب (فَانْطَلَقَا) بس یولغه کردیلار یعنی بوردیلر (حَتّٰى اِذَا اَتَيَا) شول وقته‌چه کم کیلدیلر (اَهْلَ قَرْيَةٍ) بر آولنك اهلینه اول آول آنطاکیه یاایله ایدی (اسْتَطْعَمَا) طعام صرادیلار (اَهْلَهَا) اول آول خلقیدان (فَاَبَوْا اَنْ يُضَيِّفُوهُمَا) بس قبول قیلمادیلار اول قریه خلقی آنلرنی ضیافت قیلودان (۳) یعنی قوناق قیلودان (فَوَجَدَا فِيهَا) بس تابدیلار آنلار اول قریه‌ده (جِدَارًا) براستانانی (يُرِيدُ اَنْ يَنْقَضَّ) یقین کیلکان ایدی یغلب توشمکا (فَاَقَامَهُ) بس حضر تورغوزدی یعنی توزاتدی اول استانانی حضر نك اول استانانی توزاتماکی قولی برلان توزاتدی ویاقولی برلان صپادی اول توغریلاندی (قَالَ) ایدی موسی علیه السلام (لَوْ شِئْتَ) اکر تلاسنك ایدی (لَتَّخَذْتَ) آلور ایدنك سن یعنی بوقریه خلقی

دریا قوشلغان یردان اوتوب یوردیلر ایرته‌دان توش وقتیغه‌چه بویورمکلر یده موسی علیه السلامغه مشقت یتوشدی موندن اوّل یتوشمکان ایدی اول مشقت یعنی آچلق یتو شمکی موسی علیه السلام ننك حضر علیه السلامغه یولقوده وعده قیلنغان یردان اوتما کلری داندور موسی علیه السلام ننك قارنی آچوب یوشعدان صراسنده ایسلرینه توشوب کیری آرتقه قایتوب حضر علیه السلامنی تابسنلر اوچون *

(ف) اوشبو قل حضر ایدی موسی السلام دان صورادیکم بزکه کیلمکدان مقصودنك نیدور حضرت موسی مقصودنی بیان قیلدی حضر علیه السلام ایتدیکم الله تعالی سزنی تربیه قیلغان منکانی حاجت باردور لیکن حقیقت حال شولدورکم من بعض نرسه‌نی بلورمن سز بلمس سز وبعض نرسه‌نی سز بلورسز من بلمم اوشبو حالده سرچه دیکان بر قوش دینکزدان صواچردی حضرت حضر حضرت موسی غه اشارت قیلوب ایتدکم بارچه مخلوقات ننك علمی الله تعالی ننك علمی قاتنده اوشبو قوش ننك بورنیده بولغان صو مقداری دور دینکز قاشنك

(جم)

بز کاطعام بیرمدیلار تلاسنك ایدی سن آلور ایدنك (عَلَيْهِ اَجْرًا ۞) یالنی آننك برلان طعام آلور ایدنك نی حاجت بوش توزاتما کلك دیب (قَالَ) ایتدی حضر علیه السلام (هٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ) اوشبو وقت ای موسی آیرولمق وقتی منم برلان سنك آرانکده (سَأُنَبِّئُكَ) خبر بیرایم سنکا (بِتَأْوِيلِ مَا) شول نرسه نك تأویلنی یعنی سرنی (لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۚ ۞) ظاهرده بوزوق اولماق اوچون کوچنك یتمدی آنکا صبر قیلماغه یعنی اوشبو مرتبه موسی علیه السلام بولوب صرادی واوزی ننك آیرولماغن بلدی کم بو علم منم بولمه موافق ایمس آننك اوچون حضرت موسی ننك علمی شول ایردی آننك علمینه ایارکان کشی بوزوقلقدین قورقوب ایدکولك ویخشیلق تابار ایدی حضر علیه السلام ننك علمی بر علمدورکم بر آدم آنکا ایارورکا کوچی یتمس ایمدی حضر علیه السلام قیلغان اشلاری ننك سرون بیان قیلوب ایتدی (اَمَّا السَّفِينَةُ) اما کویمه (فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ) آننك سری بودورکم اول کیمه برنچه مسکین لارننك ایدی (يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ) اشلرلار ایدی آنلر دریاده (یعنی یالغه بیره لر ایدی وکسب قیله لر ایدی (فَارَدْتُ) بس تلادوم من (اَنْ اَعِيبَهَا) اول کیمه نی عیب لی قیلماغه (یعنی کوچلانمسون اوچون (وَكَانَ) وحالانکه بار ایدی (وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ) آنلرننك (یعنی کویمه ایالری ننك آلدوندبر پادشاه (يَأْخُذُ) آلور ایدی (كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۚ ۞) هر سلامت بولغان کویمه نی کوچلاب (وَاَمَّا الْغُلَامُ) اما اولتورکان بالا کافر ایدی (فَكَانَ اَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ) اول بالانك آتاوآناسی مسلمانلار ایدی (فَخَشِينَا) بس قورقدوق بز (اَنْ يُرْهِقَهُمَا) اول بالاننك ایارتما کلکندان آتا آناسن (طُغْيَانًا) آرنغنلق غه (وَكُفْرًا ۚ ۞) کفرلك کا (ف) (فَاَرَدْنَا) بس تلادوك بز (اَنْ يُبْدِلَهُمَا بِهِمَا) اول بالانك آتاوآناسینه ربلری اول بالاورنینه ایکنچینی بیره (خَيْرًا مِنْهُ) اول بالادن ایذکونی (زَكٰوةً) پاکلك بورنندان (وَاَقْرَبَ رُحْمًا ۚ ۞) یقین راق بوله مرحمت ومهر بانلق بورنندان (وَاَمَّا الْجِدَارُ) اما استانا (فَكَانَ) بولدی اول استانا (لِغُلَامَيْنِ) ایکی بالاننك (يَتِيمَيْنِ) ایکسیده یتیم ایدی آنلر (فِي الْمَدِينَةِ) شهر اچنده آنلار (وَكَانَ تَحْتَهُ) بولدی اول استاناننك آستنده (كَنْزٌ لَهُمَا) خزینه (یعنی خزینه بار ایدی (وَكَانَ اَبُوهُمَا صَالِحًا) وبولدی اول بالانك آتالاری وآنالاری ایذکو (یعنی آتاوآنالاری ایذکو ویخشی آدم ایدیلر (فَاَرَادَ رَبُّكَ) بس تلادی سنك ربنك (اَنْ يَبْلُغَا) اوشبو ایکی اوغلان یتوشه لر (اَشُدَّهُمَا) قوتلری ننك چکینه یعنی بلاغتکه یته لار (وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا) وچغارب آله لار اورلاری ننك خزینه لرنی (رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ) سنك ربنك ننك آنلرننك آتالاری ننك ایذکو

۴ ایتولدی کم حضر علیه السلام ایتدی سنکا علمده تورية واحکام شرعیه نی یتوشدورمکده اسرائیل اوغللاری یتر دیب موسی علیه السلام ایتدی بنکا الله تعالی سنکا ایارمك برلان امر قیلدی دیب (موسی علیه السلام دین اشلرنده شرط بولغان نرسه نی باشقه آدمدن اویرانماکی پیغمبر بولماغینه وشریعت ایاسی اولماغینه ضرر بیر ماس آننك اوچون پیغمبرکا تیوشدور نبی قیلوب یبار لمش آدم لردن علمنی آرتق بولمق دین ننك اصل لاریده دین ننك اصل لاریده وفرعلاریده *

۵ یعنی منم قیلغان اشلا رومه صبر قیلا آلماس سنك آننك اوچون مندان بوزوق بولغان اشلار کورور سنك انبیاغه بوزوق بولغان اشکه صبر قیلماق دورست بولماس اکر چندیکه اصلده اول اش یخشی بولساده اول اش ننك اصلن وحقیقتن بلکانچی *

(اف) شول وقتکم دینکز ننك چیتنده کمه کامنارکه استاب کتدیلر قایق ایاسی حضرت حضرنی بلکانی اوچون آنلرنی بوش کرتدی حضرت حضر کمه نی یاردی اوشبو ایذکو لك قارشوسیده بولماغی اوچون کمنی یارمقدان موسی علیه السلام عجبلندی

بولماق اوچون مهر بانلغیدان (ومافعلته) قیلمادوم من بو اشلرنی (عن امری) اورکونکلمدن بلکه الله تعالی بیورماغی برلان اشلادوم (ذٰلِكَ) ایندی اوشبو (تَأْوِيلُ مَا) شول نرسه‌نك سری (لَمْ تَسْطِعْ) کوچنك یتمدی سنك (عَلَيْهِ صَبْرًا ۞) آننك اوزارینه صبر قیلماغه (ف ایندی الله تعالی ذوالقرنین‌نك قصه‌سن بیان قیله‌دور مکه کافرلری بو قصه‌نی هم اصحاب کهف‌نك قصه‌سی کوك جهودلرنك اویراتماکی برلان رسول علیه السلام‌دان صنامق اوچون صورادیلار (وَيَسْئَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ ج) صرارلارسندان ای محمد ذی القرنین‌نك قصه‌سندان (یعنی جهود طائفه‌سی صنامق اوچون صورارلار مشرق ومغرب پادشاسی بولغان اسکندرنك حاللارندان اول مشهوراك سوزده اسکندر رومیدور وبعض آدملر یونانی دور دیب یونانی بولماغن آرتق کوردیلار (قُلْ سَاَتْلُوا عَلَيْكُمْ) ایتکل اوقرمن سزنك اوزرنکزکا (مِنْهُ ذِكْرًا ۞) اول ذی القرنین حقندان خبرنی (اِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْاَرْضِ) بز آنکا قدرت وکوچ بیردوك بریورنده اش قیلماغه (علی رضی الله عنه ایتدی الله تعالی آنکا بولتنی ایارکوچی قیلوب آننك برلان تلادوکی برکا کیتار ایدی دیو (وَاٰتَيْنَاهُ) بیردوك بز آنکا (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) هرنرسه‌دان کم آنی اول تلادی (سَبَبًا ۞) تلا کان نرسه‌سن اوزینه مسخر قیلوننك بلماکن سبب قیلدوق (فَاَتْبَعَ سَبَبًا ج) آندان صونك قیاش باتاچاق اورونغه کیتمك ننك سببلرینه کروشدی (حَتّٰى) شول وقتغه چاقلی کم (اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ) یتوشدی قیاش ننك باتاچق یرینه (وَجَدَهَا) تابدی اول قیاشنی (تَغْرُبُ) باتار تابدی (فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ) برقرغان قاره بالچقلی یلغه‌غه (وَوَجَدَ عِنْدَهَا) وتابدی اول یلغه یاننده (قَوْمًا) برجماعتنی (قُلْنَا) ایتدوك بز (يٰذَا الْقَرْنَيْنِ) ای ذا القرنین (اِمَّا) یاکه شولدورکم (اَنْ تُعَذِّبَ) عذاب قیلورسنك اول جماعتکه (وَاِمَّا) یاکه (اَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ۞) توتارسنك آنلار آراسنده بریخشی اشنی یعنی عذاب قیلمق برلان یخشی اش قیلمق آراسنده اختیارلی قیلوب کوچنی بیردی یخشی اش قیلماق ایمانغه اوندامکیدور (قَالَ) ایتدی ذا القرنین (اَمَّا مَنْ ظَلَمَ) اما اول آدم کم ظلم قیلدی (یعنی اسکندر ذا القرنین ایتدیکم ایمانغه اوندامکنی اختیار قیلوب اول آدم‌لر من آنلارنی اوندیب ایماننی قبول قیلماینچه کفرلکده دایم‌چیلق قیلوب اوزلرینه ظلم قیلسه (فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ) بز آنلارنی دنیاده اولتورمك برلان عذاب قیلورمز (ثُمَّ يُرَدُّ اِلٰى رَبِّهِ) موندین صونك دوندورولمش بولور اوزلری ربلری طرفینه (یعنی الله تعالی غه (فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا ج) بس عذاب قیلور الله آنکا قاتی بولغان عذاب برلان (وَاَمَّا مَنْ اٰمَنَ) اما اول کشیکم ایمان کیتوردی (وَعَمِلَ صَالِحًا) واشلادی یخشی اشلرنی

لکن کمه‌نی یارامانغی چیتکه یقین بولغان وقتنده بولدی تاکم آدم‌لر صوده غرق بولماسونلر اوچون وکیمه‌نی یارمغی شول ایدی اول کیمه‌دان بالطه برلان یاروب بر طاقته سن قوباردی (جم)

۶ موسی علیه السلام‌نك اوّلکی صرامانغی حضرنك وصیتن اونوتماقیدان بولدی ایکنچی سی اکرچه من سنك بولداشلغنکنی استاسه‌ده راضی بولمه‌دیب اقرار اوچون ایدی اوچونچی صراوی بولداش بولودان رخصت استمك اوچون بولدی *

۷ پاك بولغان نفسنی یعنی کناهسز نفسنی نی قدرکم بالا بالغ بولماسه آننك اوزارینه کناه یوقدور بر آولننك یقیننده برنچه بالالار اوینارلار ایدی آرالاریدان بر بالانی توتوب اولدوردی سببی بو ایدی کم اول بالا الوغ بولدقده آننك کونکلی کافر ایردی ترك قالسه آتا وآناسن آزدورور وکفر لکه یتشدورور ایردی حضر علیه السلام غه الله تعالی بوسزنی بلدوردی *

۳ امام فخر رازیدن حکایت قیلنه‌دور ایتکان بعض حکایتلرده کورنه‌دور بو آیتنی اشتکاچ انطاکیه شهری‌نك خلقی اویالغان لار رسول علیه السلام‌غه بارغانلار بریوك آلطون

(فله جزاء الحسنی) بس بولغوچیدور اول ایمان کیتوروب یخشی اش قیلغانلر اوچون کورکم بولغان اجر (یعنی دنیاده اولودن قوتولوو آخرتده جنت (وسنقول له) ایتورمز آننك حقنده (من امرنا یسرا) اورامر مزدان آسان بولغانني (یعنی مشقت بولغانون ایمس (ثم اتبع سببا) موندین صوننك مشرق طرفینه یتوشدوره تورغان سببکه ایاردی (یعنی مشرق طرافنه کیتمك ننك اسبابن ارلامکه باشلادی (حتی اذا بلغ مطلع الشمس) شول وقتقه چه یتوشدی قیاش چغاتورغان اورنغه (وجدها) تابدی اول قیاشنی (تطلع) توار تابدی (علی قوم) بر جماعت اوزارینه (لم نجعل لهم) قیلمادق بز آنلار اوچون (من دونها ستراً) اول قیاش طرفندان هیچ بر پرده (یعنی شایدکم اول جماعت قرده بولغان جماعت بولوب کیمدن واوی وتوبه دان هیچ بر نرسه یاصامق عادتلری بولمس آننك اوچون آنلار براورنده ایر دیلار اول اورونده عمارتلار تورماس ایدی آنلار بر آتاوده تورورلار ایدی یلانغاچ لار ایدی ایکی قولاقلری ننك برسن آسلارینه توشاب برسن اوسلرینه یابارلار ایدی (کذلك) اوشانداق (یعنی ذوالقرنین ننك اختیارلی اولماقیده مشرق خلقی ننك حقنده اشی مغرب خلقی ننك حقنده بولغان اشی کوکدور (وقد احطنا) تحقیق چولغادوق بز (بما) شول نرسه نی کم (لدیه) آننك قاشنده بار ایدی (یعنی صانامان ممکن بولغان عسکرلرنی وقرالارنی واسبابلرنی چولغادوق (خبرا) بلمك یوزندان توار بخ آیالری ننك مونده شایدکم باشقه سوزلاری بولور اماتوغرولقده وحقیقتده مونده بیان قیلغان قدرلی دیب (ثم اتبع سببا) موندین صونك قیاش باتار طرفی برلان قیاش چغوش آراسنده ظاهر بولغان جنوبدن شمالغه کیته تورغان یولغه کردیلار یعنی قبله دین تونکه تابا کیتدی دیکانلر (حتی) شول زمانغه چه (اذا بلغ) هر وقت یتوشدی (بین السدین) ایکی طاوننك آراسینه (یعنی اول تاولار شول تاولاردور آنلار ننك اراسینه یأجوج ومأجوجنی چغارماس اوچون ذوالقرنین اوستینه یاصادی (وجد) تابدی (من دونهما) اول ایکی تاونك آلدنده یعنی بر طرفنده (قوما) بر جماعتنی (لا یکادون) یقین توکللار آنلر (یعنی اول قوم لار (یفقهون قولا) بلمك کا بر سوز نیده (قالوا) اول قوم ننك تللرون بلوب ایتوچیلر ایتدیلار ذوالقرنین که (یا ذا القرنین) ای ذوالقرنین (ان) تحقیق (یأجوج ومأجوج) یأجوج ومأجوج جماعتی (مفسدون فی الارض) یرده بوزوق لق قیلغوچیلاردور (یعنی اولتوروب ومال لارومزنی خراب ایلاب وایکنلارمزنی آشاب بتروچیلردور (فهل نجعل لك خرجا) ایا قیلمایقمی سنکا

آلوب رسول علیه السلام غه ایتکانلر بز بو آلطون برلان برنکته صاتوب آلور ایدوك یعنی فابو دیکان سوزدکی بی نی تی ایتار ایدوك یعنی فاتو بولور ایدی معناسی کیلد. یلر اول شهر خلقی آنلارنی قوناق ایتار اوچون دیمك بولور ایدی دیب شیخ زاده *

۸ یعنی اول کیمه اون قرنداشلارننك ایدی آلارننك بیشی صرخاو جایمانده ایدی بیشی صحت بولوب کیمه برلان کسب قیلوب ترکلك قیله لار ایدی آللارنده جلندی یامنوله دیکان برکافر پادشاه بار ایدی هرکویمه نی توزوك بولسه کوچلاب آله ایدی اول پادشاه اندولیس یرنده قرطبه شهری ننك پادشاسی ایدی *

(۲ف) یعنی اول بالاالوغ بولسه آننك آتاسی وآنا سی خراب بولر ایدی حضر علیه السلام ننك آندن قورقماغی الله تعالی ننك بلدورمکی برلان (روایت ایدولدی ابن عباس رضی الله عنهما دان نجدالحروری حط یازوب صرادی حضر اول بالانی نیك اولتوردی وحالانکه رسول علیه السلام بالالارنی اولتروردان طیدی دیب ابن عباس رضی الله عنهما آنکا جوابده یازدی اکر

اوز مالمردان خراجات قیلو اوچون بر آز مال بیرکولی (علی ان تجعل) شول شرط اوزارینه قیله سنك سین (بیننا وبینهم سدا ۞) بزننك برلان آنلار آراسنده بر پرده (یعنی آنلارنی بزننك طرفمزغه چغودان طویا تورغان بر پرده (قال) ابتدی ذوالقرنین (مامکنی فیه) اول نرسه کم یعنی مالدان وملکدان کوچ بیردی منکا آنده آنی توتماغه (ربی) منم ربم (خیر) سز بیرکان نرسه دان ایند کودور وسز بیراچك مالغه احتیاجم یوقدور دیب (فاعینونی) بس قوة بیرونکز منکا یعنی یاردم بیرونکز (بقوة) قولنکز وآیاقنکز وقرالار برلان یاردم بیرونکز مال کیراك ایمس (اجعل بینکم وبینهم ردما ۞) قیلورمن من سز ننك برلان آنلار آراسنده بر محکم پرده اول آنلرنی چغودن طویارو توقتاتور (یعنی مال منم یانمه کوبدور لکن سز بنکا قولنکز وآیاغنکز برلان یاردم قیلونك لار (اتونی زبر الحدید) کیتورنکز منکا تیمر کیسا کلارون (حتی اذا ساوی بین الصدفین) شول قدرکم هر وقت برابر یاصادی ایکی طاوننك آراسنی (قال انفخوا) ایتدی ذوالقرنین اورونکز اوتنی (حتی) شول وقتغه چاقلی (اذا جعله نارا) اول تیمور کیسکلارون اوت قیلغاچ (قال اتونی) ایتدی کیتورنکز منکا (افرغ علیه قطرا ۞) اروکان باقرنی اول اوت کوك بولغان تیمورکا قویام وتوکام دیب (فما اسطاعوا) بس کوچلری یتمادی یأجوج ومأجوج ننك (ان یظهروه) اول استاننك اوستنه چقماغه (وما استطاعوا له) وهم کوچلری یتمدی اول استانی (نقبا ۞) قازوب تلمکا (یعنی شول جماعتن ذوالقرنین الوغ حکومت ایاسی پادشاه سد باغلامقغه طروشمدی وسد باغلامق آز کشیدان ممکن توکل دور ذوالقرنین کمال کوچلی اولمغیدان بواشنی قیلدی (قال) ایتدی ذوالقرنین (هذا) اوشبو سد واول سد ننك بردای بولماغینه کوچم یتماکی (رحمة من ربی) منم ربم اولغان الله ننك بنده لرینه رحمتیدر (فاذا جاء) قچانکم کیلسه (وعد ربی) منم ربم بولغان الله ننك وعده سی یأجوج ومأجوج ننك چقماغینه (جعله) قیلور اول ذکر قیلنغان سدنی (دکا) یر برلان بردای بولور (وکان) وبولدی (وعد ربی) منم ربم بولغان الله ننك وعده سی (حقا ۞) توغری بولدی (یعنی قیامت کونی یقین بولغانده اول سد یر برلان بردای بولور (وترکنا) قیلورمز بز یعنی الله تعالی ایته قیلور بز دیب (بعضهم) خلق ننك بعضی سن (یومئذ) یأجوج ومأجوج ننك چقغان کونده یاقیامت ننك علامتلری کیلنکان کونده (یموج فی بعض) اول یأجوج مأجوج کوبلکلاریدان یاکه قیامت کونده خلق قورقوب خیران بولوب آدملر وپریلر دریاطولقونی کوك بر برینه قاتشورلار (ونفخ

بالاننك هالندن حضر بلکانون بلسانك ایدی سن هم اولتر ونی درست کوروب اولتر ورایدنك دیب (تبیان) (وکان ابوهما صالحا) بوبالا لارننك آتالاری ۹ آندان صونك اول بالاننك اورنینه آتا وآنا سینه بر قزبالا بیردی اول قزبر پیغمبر ننك نکاحیده بولوب اندان بر پیغمبر دنیاغه کیلوب آننك سببیله بر نچه امتلار شرف اسلام ایله مشرف بولدیلار ۱۰ یعنی ذوالقرنین دنیا ننك باشیدان آقتوغینه چه وهم شهرلارنی کورمکنی آرزو قیلدی دنیا ننك عمارتلانمش آباد بری کوبمی ایکانون بلیم دیب بس قیاش باتار طرفده بر برکا یتوشدیکم اول بر ناچار قره بالچق ایدی آنده آدمده یوق حیوانده یوری آلمی ایدی وکیمه یوری ایدی شونده بر یلغه غه باتار ایدی ظاهر ده کوز قارشوسنده لیکن قیاش دنیادان کوب الوغ دور واول یلغه ننك یاننده بولغان جماعت ننك کیومی قرحیوانلری ننك تیرسی ابردی وآشی تورغان نرسه لری دریانك چیتکه چغارغان نرسه سی ایدی اول جماعت ننك شهری ننك اون ایکی منك قابقاسی بار ایدی اکر اول جماعت ننك

فی الصور) واور ورلار صورده (یعنی قیامت کونی ننك بولماغی اوچون بوایکنچی مرتبه صور اورلماکیدور صور ایکی مرتبه اورلاچکدور اوّلکی صورده بارچه مخلوقات آستی اوستینه کیلوب اولارلر ایکنچی صور قیامت کونننده تر ولمك اوچون بولور (فجمعناهم جمعا ۞) بس جیار بز خلقلرنی قیلغان اشلریدان حساب قیلمق اوچون وقیلغان عمللرینه جزابیرمك اوچون (وعرضنا جهنم) کورساتربز جهنمنی (یومئذ) قیامت کوننده (للکافرین) کافرلرکا (عرضا ۞) آشکاره کورستمك برلان کورساتورمز (الذین) آنداین کافرلار (کانت اعینهم) بولدی آنلارننك کوزلاری (فی غطاء عن ذکری) دنیالقده پرده ده منی ذکر قیلماقدان (یعنی منی برلامکدان والوغلامقدان (وکانوا وبولدیلر اول کافرلار (لایستطیعون سمعا ۞) منم ذکرمنی وآیتلارومنی وحق بولغان سوزنی اشتمککا کوچلاری یتمس بولدیلر (افحسب الذین کفروا) ایاکمان قیلهلارمی شول آدم لرکم کافر بولدیلر (ان یتخذوا عبادی) عیسی وفرشته لارکوك بنده لربولغان قوللار منی توته لار (من دونی اولیاء) عبادت قیلنمش ذات ایلاب ومن آنلارنی عذاب ایلمام دیب کمان قیله لارمی بوکمانلاری شیکسز باطلدور (انا) تحقیق بز (اعتدنا) حاضرلادوك (جهنم) جهنمنی (للکافرین) کافرلراوچون (نزلا ۞) قوناق اوچون حاضرلنکان اورون کوك اورون قیلوب حاضرلادوك (قل) ایتکل ای محمد (هل ننبئکم) ایاخبر بیرایمی سزکا (یعنی بلدرایمی سزکا (بالاخسرین اعمالا ۞) آدم لرننك بیك کوینچلاری بلان عملری یعنی قیلغان اشلری جهتندان (الذین) اوشبواشلرینه کوینکوچی جماعت شول آلادملردور (ضل) باطل وبوزوق بولدی (سعیهم) آنلرننك اجتهادلری (فی الحیوة الدنیا) دنیا تروکلکنده ودنیانی سویمك اوچون عمللری (وهم یحسبون) وحالانکه اول آدم لرکمان قیلورلر (انهم یحسنون صنعا ۞) تحقیق آنلاراوزلرون حقلقده بولوب کورکام اش قیلغانلردن دیب یعنی طروشدیلر اشلریده دنیانی جیمق اوچون لیکن آخرتنی خراب قیلدیلر شول روشده قیلغان اشلری یوقغه چغب عذاب کورورلار (اولئك الذین کفروا) اوشبوجماعت شوندای جماعتدر کافر بولدیلار (بایات ربهم) اوزلرننك ربلری بولغان اللهننك آیتلارینه یاکه اللهنی بردیب بلمك ورسولی ننك حق پیغمبر بولماغینه دلالت قیله تورغان دلیلرینه (ولقائه) اولکندین صونك قوبارولب اللهغه یولقمقلرینه (فحبطت اعمالهم) بس آنلارننك کفرلك لری سببلی قیلغان اشلاری یوغالدی وباطل بولدی (فلا نقیم لهم) بس تورغزلمش بولماس آنلاراوچون یعنی تورغزمامز دیدی الله تعالی

قچقرشوتاوشلری بولمه سه ایدی قیاش ننك باطماغی ایشتولر ایدی اول قوم کافر ایدی *

۱۱ یعنی هربر حاکم کم عدل ایاسی بولسه آننك بولی بوزوق اشلی لرکه جزالرون برور ویخشی اشلیلرکه یخشی لق قیلور ذوالقرنین هم اوشبو یولنی اختیار قیلوب بوسوزنی ایدی *

۱۲ یعنی اول جماعت ننك تلی برجماعت ننك تلی کوك ایمسدور وایکی طاوایکی برده ایدی اول جماعت ننك اورنی برلان یأجوج ومأجوج ننك اورننده اوشبو طاولار برجماعت ننك اورنندان ایکنچی جماعت ننك اورنینه اوتمك که طیار ایدی وبوطاولارغه چقماغه یول یوق ایدی مکر آرالارنده بر آچق تارماق بار ایدی اول آچق دان یأجوج ومأجوج کیلوب اول جماعت ننك مالن هلاك ایلاب وتالاب کیترلار ایدی *

۱۳ یعنی اولا تیموردان ضورضور تخته لارنی جید یلار اوستینه اوتون قویدیلر وبروسن ایکنچی سننك اوستینه قویوب ایکی طاوکوك محکم استینا یاصادی آنکارکان باقرنی اول استناغه توکدیلار ارکان باقر اول استناننك آرالارینه کروب

(یوم القیمة وزنا ۞) قیامت کوننده اولچاونی (یعنی آنلارننك قلغان اشلری اوچون اولچاو تورغزمامز آنلار خورلقده وقدر سزلکده بولورلار (ذٰلكَ) اوشبو قیلغان اشلری باطل بولوب قدرسزلکده اولماقلری (جزاؤهم) آنلارننك جزالری دور (جهنم) دخی جهنم دور (بما کفروا) شول سببدنکم کافر بولدیلار آنلر (واتخذوا) وتوتدیلار آنلار (اٰیاتی) منم آیتلرومنی (ورسلی) ومنم رسوللارمنی (هزوا ۞) مسخره کا (یعنی کافر بولوب آیتلرومنی وپیغمبرلرمنی مسخره قیلماقلری اوچون جهنم عذابی بولدی قیامت کوننده (ان الذین) تحقیق شول آدملر (اٰمنوا) ایمان کیتوردیلر (وعملوا الصالحات) وایذکواش قیلدیلر (کانت لهم) بولدی آنلار اوچون (جنات الفردوس) فردوس جنتلری (نزلا ۞) الله تعالی ننك وعده‌سی بلان بولك بولك بولغان اورون بولدی رسول علیه السلام ایتدی الله تعالی دن جنت صراسا غرفردوس جنتن صراعز اول جنت ننك اورتاسی وبوغاروسیدور اوستی الله ننك عرشیدور جنت یلغه‌لری آندان چغاردیب (خالدین فیها) دایم بولرلار آلار اول جنتده (لا یبغون عنها حولا ۞) استمه‌سلر اول فردوس جنتندان چقمقنی وهم کوچمکنی (قل) ایتکل ای محمد (لو کان البحر مدادا لکلمات ربی) اکر بولسه دریالر ننك صوی قاره منم ربم بولغان الله ننك حکمتلی بولغان سوزلرون یازمق اوچون (لنفد البحر) توکانر ایدی دریالار ننك صوی (قبل ان تنفد) توکالودن الك ربمننك سوزلری توکانودن وبتودن الك (ولو جئنا بمثله) اکر کیتورسك ایدی دریالر صولری اوحشاشن ینه الله ننك سوزلرون یازمق اوچون (مددا ۞) یاردم قیلمق یورندن الله سوزلری چیکی بولماغانی اوچون بتر ایدی الله ننك سوزلری بتماس ایدی (ف) (قل) ایتکل ای محمد (انما) بودورکم (انا بشر مثلکم) من دخی برآدم من سزننك کوك (یوحی الی) وحی قیلندی منکا بوروشچه (انما الهکم اله واحد) بودورکم سزننك عبادت قلاترغان الله نکز ذاتنده وصفاتنده بر بولغان عبادت قیلنمش ذاتدور (فمن کان) بس برآدم بولسه (یرجوا لقاء ربه) امید ایتکوچی ربسینه یولقماقنی (فلیعمل) بس البته قیلسن (عملا صالحا) ایذکو بولغان اشنی (ولا یشرك) شریك قلماسن (بعبادة ربه) اوزی ننك ربسی بولغان الله غه عبادت قیلمقده (احدا ۞) هیچ برآدمنی یعنی ریا بلان عمل قیلمق بلان *

﴿سورة مریم وهی مکیة ثمان وتسعون آیة﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(کهیعص ۞) معناسنده کوب اختلاف بولب کوبراك علماء الله تعالی اوزی بلور بوسوزدان

آرالارون تولدوردی اوشبو تیمور تاقته لار وارکان باقر قاتشوب برطاوکوك استنا اولدی پیغمبر علیه السلام ننك قاشنده بر آدم سویلدیکم من شول بیرکا باردوم وکوردوم دیب رسول علیه السلام ایدی اول استنانانك شکلن بیان قیل دیب اول آدم ایتدیکم دورت پوچما قلی دور دیب رسول علیه السلام ایدی دورست سویلدننك دیب ودخی اول آدم ایدی شول تیمور طاقطه لار قاره دور آننك آرالارونده بولغان یاروقلا رده باقردان بولغان صرو قلار صاریدور دیب وایتولدی اول سدننك یاتسلوغی ایللی آرشن ویوغارلغی ایکیوز آرشن واوزونلغی سکز یوز آرشن دیب *

۱۱۴ یعنی تمام قارشیلقلار یدان عقللری وبلولری واعتبار قیلورغه کوزلاری یوق ایدی الله تعالی ننك قدرتنی کوروب ایمان کیتورورکا وهم قارشولار یدان نصیحت قیلوچیلر ننك وعظ ونصیحت قیلماقلا رون تنکلاه ادیلر وایشتمد یلر بوتنلای قلاقلری یوق کوکلاردور *

* قال النبی علیه السلام ان اخوف ما اخاف علیکم الشرك الاصغر قالوا وما الشرك الاصغر قال الریا * رسولمز علیه السلام ایتدور

مرادون دیکنلار (ذکر رحمة ربك) اوشبواوقولاچق آیتلر ربنك مهربانلغی ننك بیانیدور (عبده زکریا ۞) اوزی ننك قلی بولغان زکریاغه (اذنادی ربه) شول وقتده کم چاقردی زکریااوزی ننك ربسی بولغان الله نی (نداء خفیا ۞) یشرون بولغان چاقرمق بلان یعنی کونکلوندن دعاقلدی یاکه آدمدان یوش بولغان اورونده دعاقلدی آننك اوچون قارتلق وقتنده اوغل صرامق عجب بولماغندان اکر قبول بولماسه آدملر کولارایدی (قال) ایتدی زکریا (رب) ای منم ربم بولغان الله (انی) تحقیق مین (وهن العظم منی) ضعیف بولدی منم سویاکلاروم (واشتعل الراس) اوت یالقنی کوك باشم ننك چچی یالقن بولب یعنی بیك روشن بولب کورونمدی (شیبا) قارتلقدن (ولم اکن) ومین بولمادوم (بدعائك) سنکادعاقلمقده (رب) ای منم ربم (شقیا ۞) محروم بولمادوم یعنی هردعامنی قبول قلدنك بودعامنیده قبول قلمقنی امید قلام دیب (وانی خفت الموالی) والبته مین قورقادورمن اوزمننك یقن قرداشلاروم دین (من ورائی) میندان صونك (یعنی اولکانمدین صونك منم اورنمده اش قلماقلریدن (وکانت امراتی عاقرا) وبولدی خاطونم بالاتوغرمس قصر (فهب لی) بس باغشلاغل منکا (من لدنك) اورطرافنکدین وفضلنکدین (ولیا ۞) برایندکوابالانی (یعنی قرداشلری آتاسی بلان برتوغانی ننك بالالری ویقینلری ایدی لار اسرائیل اولادی ننك یاوزلری ایدی دینی خراب قیلوب بوزماقلریدان قورقب بودعانی قلدی (یرثنی) اول میندن صونك منکاوارث بولسن (ویرث من آل یعقوب) ومیراث آلسن یعقوب بالالریدن (یعنی قورقدی قرداشلری دان اللهنك دینن ضایع وخراب قیلورلار دیب شوننك اوچون امتن حقلقده صاقلاوچی وپیغمبر لکینه وعلمینه وارث بولب دینن بوزماسن دیب مراد ی (واجعله) قلغل اول بالانی (رب) ای منم ربم (رضیا ۞) ایندکووا اوزنك راضی بولغوچی قیل (ف) (یازکریا) الله تعالی حضرت زکریاننك دعاسن قبول قلب ایتدی ای زکریا (انا) بز (نبشرك) سویندورامز سینی (بغلام) براوغل بلان (اسمه یحی) اول اوغل ننك اسمی یحیادور (لم نجعل له) قلمادوم مین اول یحی غه (من قبل) اول یحی دن الك (سمیا ۞) برآدمنی اسملانمش (یعنی یحی دن اول یحی دیب برآدمنی آطاماد وق حضرت یحی نی یحی دیب آتالماسینه حکمت عمری اچنده کناه اش قلمادی وهم قلماغه کونکلینه ده کیتورمدی (قال) ایتدی زکریا (رب) ای منم ربم بولغان الله (انی یکون لی غلام) نیچوك بولور منم اوچون اوغل (وکانت امراتی عاقرا) وبولدی منم خانونم بالاتوغرمس (وقد بلغت) وتحقیق یتوشدوم

سرننك اوزارونکرنکا کنا هدن آرتق قورقغانم کچکنه بولغان شرکاوکدور اول عمل قلوده ریابلان قلمقدور دیب *

ف) الله تعالی حضرت یحیانی حضرت ذکریاننك اوز اورنیده اش قیلغوچی وباشقه پیغمبرلارکا خلیفه قلدی لیکن زکریاغه تروکلکین اشن قلغوچی بولدی زکریادن صونکعه قالمادی آخرتکا کیتدی *

مین (مِنَ الْكِبَرِ) قارتلقدن (عِتِيًّا ۞) بیك ضعیفلكا (یعنی بالا استكان وقتده عجبلنمدی اگرچه آندین حالده بالا بولمغی آزاش بولسه‌ده صراغان بالابولمغی بلان خبر بر ولكاچ عجبلندی (قَالَ) ایتدی حضرت یحیی بلان سیونچ برگان فرشته (كَذٰلِكَ) اش سین ایتكانچه دور (یعنی هر ایكاونكز قارتلق غه یتوشب ضعیفلكایتوشكانسز (قَالَ) ایتدی (رَبُّكَ) سننك ربننك (هُوَ) اول اش یعنی ایكی قارطدن بالاتودورمق (عَلَيَّ) منم اوزارمه (هَيِّنٌ) آساندور (وَقَدْ خَلَقْتُكَ) وحالانكه تحقیق یراتدوم مین سینی (مِنْ قَبْلُ) یحیادن اوّل (وَلَمْ تَكُ) ایمس ایدونك سین (شَيْـًٔا ۞) هیچ نرسه ایمس ایدنك (یعنی اشبو سوزنی فرشته ایتدی (قَالَ) ایتدی زكریا (رَبِّ) ای منم ربم (اجْعَلْ لِّيٓ اٰيَةً) قیل غل منم اوچون بر بیلكلی علامت خاطنم ننك یوكلی بولماغن بلیم (قَالَ) ایتدی الله تعالی (اٰيَتُكَ) سننك علامتنك (اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ) بودورکم كوچنك یتمس آدملر بلان سویلاشمكا بارچه آعضالرننك سلامت بوله تروب تلنكده هم كیچه‌یلك بولماسه‌ده (ثَلٰثَ لَيَالٍ) اوچ كون اوچ كیچه (سَوِيًّا ۞) طبیعتنك سلامت بولغانی حالده بس كیچدن خاطونینه یاقنلق قلب خاطنی یوكلی بولدی ایرته بولغاچ آدملر بلان سویلاشمكه تلی بیلاندی ذكر ایتمك تلاسه اوّلكی كوك آچولب ذكر ایتمه كا ضرری بولمدی (فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِهٖ) بس طشقه چقدی اوز قومینه (مِنَ الْمِحْرَابِ) محرابیدن توسی اوزكاروب تلی سویلامس ایدی (فَاَوْحٰٓى اِلَيْهِمْ) بس اشارت قلدی آلاراوزارینه (اَنْ سَبِّحُوا) تسبیح ایتونكلار دیب (بُكْرَةً وَّعَشِيًّا ۞) تانك وقتنده وآحشام وقتنده دیب (یعنی تلی بلان آدملر بلان سویلاشمكا كوچی یتمدی اشبو علامت بولدی بالابرمك وقتی یتكانلوكینه (یٰيَحْيٰى خُذِ الْكِتٰبَ بِقُوَّةٍ) حاصل بودور یحیی توغدی وایكی یاشینه یاكه اوچ یاشینه یتشدی ایتدوك بز) ای یحیی توتقل كتاب ننك حكملارون (یعنی توراتنی) تروشب اجتهاد بلان دیب (وَاٰتَيْنٰهُ الْحُكْمَ) وبردوك بز اول یحیاغه حكمتنی وآنكلامقنی (یعنی پیغمبرلكنی یاكه توراتنی آنكلامقنی (صَبِيًّا ۞) كچك حالنده (یعنی آتالری ننك اورننده تورات ننك حكمنی خلقغه اویراتمكا تمام بولغان قوت برله كروشدی آننك اوچون آتالری ننك حالی ضعیف بولغان ایدی یحیی اوزی بش یاشلك یكت ایدی (وَحَنَانًا) بردوك اول یحیی غه شفقتنی (مِّنْ لَّدُنَّا) اوز طرافمزدان (وَزَكٰوةً) ونفسی ننك پاكلوكن بردوك یاكه نفسنی پاك قیلب جماعتینه صدقه قلدوق (وَكَانَ تَقِيًّا ۞) والله تعالی دن صاقلانغوچی بولدی (یعنی الله تعالی دن یوزدوندورکوچی بولمدی ایتولدی بر بالا یحیی علیه السلام غه ایتدی كیل اوینیق دیب یحیی علیه السلام ایتدی

بز اوینامق اوچون یراتلمادوق دیب (وبرًا بوالدیه) اول یحی آتاوآناسینه مویین صونب
ایذکولك قلوچی ایدی (ولم یکن) وبولمدی اول یحی (جبارًا) آتاوآناسی ننك بیورغانیدن
چغب عاق بولمدی (عصیًا) والله تعالی غه کناهلیده بولمدی (یعنی بالالار آتاوآنالری ننك
سوزون توتمای ونفسلرینك استاکانلارون قلب کناهلی بولرلار امایحی اصلا کناهلی بولمدی
(وسلام علیه) سلام بولسن اول یحی اوزارینه (یوم ولد) توغان کونیده (ویوم یموت)
واولکان کونیده (ویوم یبعث حیًا) وقبریدن قوبارولغان کونیده (ف) (واذکر فی الکتاب
مریم) ذکر قلغل وایتکل ای محمد قرآنده مریم ننك قصه‌سن (اذانتبذت من اهلها)
چانکم آیرولدی اوزی ننك اهلندن (مکانًا شرقیًا) براورونغه قیاش چغوشی یاقدان
(فاتخذت) بس توتدی (من دونهم) اوزخلقیدن برچیتده (حجابًا) برپرده‌نی
(یعنی خلقیدان برچیتده آلارغه یقین بولغان اورونده برپرده توتب یشرونمدی غسل
قیلمق اوچون (فارسلنا) بس یباردوك (الیها) اول مریمکا شول وقتده (روحنا) روحمزنی
یعنی جبرائیلنی (فتمثل لها) بس جبرائیل اوحشاب کورونمدی مریمکا (بشرًا سویًا)
اعضاسی تمام صاقالسز برماتورباش یکت صورتنده (یعنی اشبوحالده شول صفتدبولب
قارشوسنده توردی (قالت) ایتدی مریم (انی) البته مین (اعوذ) صغونامن (بالرحمن)
الله تعالی غه (منك) سیندن (ان کنت تقیًا) اکر بولسنك سین براماس اشدن
صاقلانغوچی یعنی منکاظلم قیلمه دیب (قال) ایتدی جبرائیل (انما انا) بودورکم مین
(رسول ربك) سننك صغونغان ربنك ننك یبارکن ایلچیسی من الله ننك بیورمغی بلان
کیلدوم (لاهب لك) سنکاباغشلامق اوچون (غلامًا زکیًا) بربالا اول بالاکناهدن
پاك بولر یعنی منی الله تعالی یباردی سنکا کناهدن پاك بولغان بالاباغشلاماغینه سبب بولماغم
اوچون (قالت) ایتدی حضرت مریم (انی یکون لی غلام) نچوك بولر منم اوچون بالا
(ولم یمسسنی بشر) وحالانکه توتمدی منی آدم یعنی منکاایر یقینلق قیلمدی نکاح صحیح بلان
(ولم اك بغیًا) وهم زناقلوچی بولمادوم یعنی ایر قاتوشماغاج بالاقایدان بولر دیدی مریم
(قال) ایتدی جبرائیل (کذلك) اش شولایدور (یعنی ایر قاتوشمای بالابولمس (قال)
لیکن ایتدی (ربك) سننك ربنك (هو) اول ایرسز بالایراتمق (علی هین) منم اوزارومه
آساندور (ولنجعله ایة للناس) قیلربزبز آنی کامل بولغان قدراتمزکا علامت آدملرکا
(یعنی اتاسز دنیاغه بالاکیلمك البته الله تعالی ننك قدراتندندور (ورحمة منا) وآننك
دینینه ایارکانلارکا اوزومزدن رحمت ومهربانلق قیلمق (وکان) بولدی اول بالابولمق

(ف) اکر الله تعالی برقلی نه سلام ایتسه معناسی بودور اول قولغه آصلا قورقو وعذاب بولمس بس الله تعالی حضرت یحی غه ایتمکلوکی اوشبو وقتده بولاتورغان قورقونچلاردن قوتولماغیدور *

(امراً مقضیاً) ازلده برحکم وتقدیر قیلنمش اش بولدی اول حکم اورکارتلمس (فحملته) بس حضرت مریم قرصاغنده توتدی بالا (یعنی حضرت جبرائیل کولمه‌کی ننك یقاسینه اوردی فی الحال شول اورمکدن مریم ننك قورصاغینه یتوشب حضرت عیسی علیه السلام غه یوکلی بولدی (فانتبذت) بس حضرت مریم اورجماعتندن یراقغه کیتدی (به) اول بالاسببی بلان (مکاناً قصیاً) آدملردن یراق بولغان اورونغه* (فاجاءها) بس کیتوردی مریم نی (المخاض) بالاتودورمق آوروی (الی جذع النخلة) قرومش خرمااغاچینه قش کونی ایدی آنکا کیلمکی بالاتومق آورودن سویالمك اوچون ایدی ابیلکی یوق ایدی (قالت) ایتدی مریم (یالیتنی) نی بولر ایدی کاشکی (متّ) اولکان بولسام ایدی مین (قبل هذا) بوحالدن اوّل (وکنت) بولسام ایدی مین (نسیاً منسیاً) خاترغه کیلمکن اونتولمش نرسه بولسام ایدی (یعنی بوسوزنی حضرت مریم آدملردن اویالب واورشوشلته قلولر یدن قورقب ایتدی (فنادیها) بس چقردی جبرائیل یاکه اشبو بالا مریمکا (من تحتها) مریمننك آستی طرافندن (یعنی مریم ننك اورنیدن توبان بولغان اورودن (الا تحزنی) قایغرمغل دیب (قد جعل) تحقیق قیلدی (ربك) سننك ربنك (تحتك) سننك آیاق آستنکدان (سریاً) برکچکنه یلغه (یاکه اول یلغه‌نی سننك آستنکده قلدی تلاسنك آغوزر تلاسنك توقتاتر الله* (وهزی الیك) ای مریم ایکول اوزطرافونکغه وسلك (بجذع النخلة) شول قوروغن خرمااغاچنی (تساقط علیك) تاکم توشسن سننك اوزارونکا (رطباً جنیاً) ینکاپشکن خرما (فکلی) بس آشاغل اوشبوخرمادان (واشربی) واچ اول صودن (وقری عیناً) واوغلنك عیسی نی کوروب کوزونکنی روشن قیل وکویونما کونکنی بتر بواشلرکا کوچی یتکن الله‌نك آتاسز بالا یراتماغینه کوچی یتماکینه اشانرلار (فاما) بس اکر (ترین) کورسنك سین (من البشر) آدمدن (احداً) بر آدمنی (فقولی) بس ایتکل آنکا (انی) مین (نذرت) نذر قلدوم (للرحمن) الله تعالی اوچون (یعنی الله رضالغی اوچون (صوماً) روزه توتمغه (فلن اکلم الیوم) بس سویلشمم مین بوکون (انسیاً) هیچ بر آدم بلان دیب (ف) آنلار ننك مذهبنده سویلاشمکدن روزه توتمه‌ده نذر قیلمق درست ایدی بزننك مذهبمزده درست توکلدور (فاتت به) بس حضرت مریم حضرت عیسی نی آلب کیلدی (قومها) اورجماعتینه (تحمله) کوتاروب اول بالانی توغان کونی یاکه طاوچقورنده قرق کون تروب صنکره آلب کیلدی جماعتی حضرت مریمننك قوچاغنده بالانی کوروب ایدکو جماعت بولمغلری اوچون جیرانب یغلاشدیلار

* یعنی اول بالاتوغان وقتده تاو آرتینه یاکه یورت ننك بیك یراغینه کیتدی (ابن عباس ایتدی حملی ننك مدتی وتودورمغی ننك مدتی بر ساعتده بولدی دیب وباشقه سوزلارهم باردور*

* یعنی عیسی علیه السلام آیاق اوکچه‌سی بلان یرکا تیپدی تیپکان یروندن چیشمه چقدی وبرسوزده اول یرده برقورغان یلغه بار ایدی الله تعالی اول یلغه‌دن صو آغزدی وهم شول قوروغن خرما آغاچی یشاروب یفراقلانب قش وقتیده جیمش بیردی *

(قالوا) ایتدیلار (یامریم) ای مریم (لقد جئت) تحقیق کیتوردنك سین (شیئا فریا) بیك یطبوزوق بولغان اشنی دیب (یـاخت هارون) ای هارون ننك قزقرداشی * (ما کان) بولمدی (ابوك) سننك آتانك عمران (امرأ سوء) بوزوق ایر یعنی زنا قلوچی ایر بولمدی (وما کانت) دخی بولمدی (أمك) سننك آنانك حنه (بغیا) زنا قلغوچی خاتون (یعنی بو بالا قیدان بولدی سنکا دیدیلار) (فاشارت الیه) بس حضرت مریم اشارت قلدی بالاسی بولغان حضرت عیسی طرافینه جماعه‌سی بالاسویلب سوز بالادن ایشتسنلر دیب اوزینه قوتلی دلیل بولمق اوچون (قالوا) قوملری ایتدیلار یعنی حضرت مریم جواب بیرمك اوچون حضرت عیسی نی کورستکنی اوچون بوطریقه بوزوق اش قلماغنك یتمادیمودخی بزنی مسخره قلاسنك (کیف نکلم) نیچك سویلاشیك بز (من کان) شول آدم بلان بولدی اول (فی المهد صبیا) بیشکنی کی صبیغه دیدیلار (قال) ایتدی حضرت عیسی علیه السلام آلارنك سوزون ایشتکاچ قومی طرافینه قراب (انی عبد الله) حقیقتله من الله ننك قلی من * (اتانی) بیرورمنکا (الکتاب) کتابنی (وجعلنی نبیا) وقیلر منی پیغمبر (یعنی الله تعالی لوح محفوظده عیسی علیه السلام غه انجیل بیرو املکوکن وپیغمبر قلما قلوغن یازغانیدن وتقدیر قلغانیدن ایتب بلدوردی عیسی علیه السلام اوزتلی بلان (وجعلنی مبارکا) وقیلدی منی برکت ایاسی (یعنی ایذ کولکنی اویراتکوچی قیلدی (این ما کنت) هر قایده بولسام مین (واوصانی) بیوردی منکا (بالصلوة) نماز قلمق بلان (والزکوة) زکاة بیرمك بلان (مادمت حیا) تروك بولغانم وقتده (وبرا بوالدتی) ومنی قیلدی آنامغه ایذ کولك قلغوچی (ولم یجعلنی) وقیلمدی منی (جبارا شقیا) بیورغانیغه قاروشقوچی (والسلام) سلام (علی) منم اوزاروه‌دور (یوم ولدت) منم توغان کونمده (ویوم اموت) واولکان کونمده (ویوم ابعث حیا) وقبردن قوبارلدوغم کونمده تروك بولب * (ذلك) اشبو یوغاریده ایتولکن سوزلر بلان بیان قلنغان عزیز آدم (عیسی ابن مریم) مریم اوغلی عیسی دور (قول الحق) سویلدی اول عیسی دروست وتوغری بولغان سوزنی (الذی) شوندا این سوزدورکه (فیه) اول عیسی ده (یمترون) شیك قیلب باشقه باشقه سوز ایترلار * (ما کان لله) تیوش ودروست توکلدور الله تعالی اوچون (ان یتخذ) توتماقلق (من ولد) اوغلدن (یعنی اوغل توتمقدن پاکدور آننك اوچون اوغل توتمق محتاجلقنی وکیمچولکنی کیترور (سبحنه) پاکدور الله تعالی ننك ذاتی کیمچلکدن (اذا قضی) هر وقتده حکم قیلسه وتلاسه الله (امرا) برنرسه‌نی (فانما) بودورکم باشقه ایمس (یقول له)

* یعنی بوهارون اول زمانده بر ایذ کو وعبادتنی کوب قلوچی یخشی کشی ایدی اولکن کونی جنازه سنده قرق منك ایر بولدی بارچه سی ننك اسمی هارون ایدی حضرت مریمنك عبادتی ننك کوب بولماغیدان شول ایذ کو بولغان هارونغه اوخشاتدیلار *

*یعنی حضرت عیسی ننك اوّل سوزی اوزونی الله تعالی ننك قلی وبنده سی بولماغینه اشاندورمق بولدی ایارکن آدملر آله وعبادت قیلنمش ذات دیب توتماسنلر اوچون *

* یعنی اشبو وقتلرده قور قوسز بولام عیسی علیه السلام اشبو ایتولکان سوز لرنی سویلا کاچ جماعت مریمنك بوزوقلغیدان صاف وپاك بولماغن بلب الله تعالی ننك کامل قدورا تندن یراتلماغن بلب اشا ندیلار موندین صونك بالالر سویلی تورغان وقتلرده سویلامدی *

* یعنی نصاری جماعسی ننك قایوسی عیسی علیه السلام نی الله ننك اوغلی دیدیلار وقایسی الله شولدور دیدیلار جهودلر سحر چیدور دیدیلار عیسی علیه السلام ننك مین الله ننك قلیمن کتاب بیرورو پیغمبر قیلر وبر کت ایاسی قیلر دیکن سوز لری حق بولغان سوز ایدی نصاری خلقی شیك قیلب دورلی ترلی سوز ایتدیلار *

ایتر اول نرسه کا (کُنْ) بول دیب (فیکُونُ ۞) بس شول حالده بولور اول نرسه (یعنی الله تعالی بر نرسه‌نی تلاسه بار قلمقنی کُن دیمك بلان بار قیلور (وَاَنَّ اللّٰهَ) وایتدی عیسی تحقیق الله تعالی (رَبِّی) منم ربم دور (وَرَبُّکُمْ) وسز ننك ربوغز دور (فَاعْبُدُوهُ) بس عبادت قیلنکلار اول الله تعالی غه (هٰذَا) اوشبو الله تعالی غه عبادت قیلمق (صِرَاطٌ مُسْتَقِیمٌ ۞) توغری بولغان بولدور * (فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ) بس اختلاف وتورلی سوز ایتدیلار عیسی حقنده جماعتلر (مِنْ بَیْنِهِمْ) اورلری آراسنده (فَوَیْلٌ لِلَّذِینَ کَفَرُوا) بس عذاب ننك قاتیغ سدور شوندا ین آدملرغه کافر بولدیلار آلار (مِنْ مَشْهَدِ یَوْمٍ عَظِیمٍ ۞) الوغ کونده (یعنی قیامت کونینه حاضر بولمقدن وقیامت کونن کورمکا اشانمدیلار (اَسْمِعْ بِهِمْ) نی عجب ایشترلار اول کافرلار (وَاَبْصِرْ) ونی عجب کورورلار اول کافرلار یعنی اول کافرلارننك عذاب بلان قورقتماقومزنی وحقنی دنیاده ایشتمسلر وکورمسلر ایدی عجبدور کورورلار واشانرلار (یَوْمَ یَاْتُونَنَا) شول کونده کیلرلار بزننك قاشومزغه لیکن فایده قیلمس آلارغه (لٰکِنِ الظّٰالِمُونَ) لیکن کفرلك سببلی اورلرینه ظلم قیلغان آدملار (الْیَوْمَ) اشبو کونده (یعنی قیامت کونیده (فِی ضَلٰلٍ مُبِینٍ ۞) ظاهر بولغان آزغنلقده دور دنیاده حقنی ایشتمکانلری اوچون (وَاَنْذِرْهُمْ) ای محمد قورقت آلارنی (یَوْمَ الْحَسْرَةِ) اوکونمك لك کونی بلان (یعنی قیامت کونیده اول کون کناه قیلغان آدم کناهینه اوکونر ایندکولك قیلغان آدم ایندکولکنی آز قلغانلوغینه اوکونر (اُقْضِیَ الْاَمْرُ) شول وقتده کم اشلر تمام بولر (یعنی حسابدن بوشانب جنت اهلی جنتکه جهنم اهلی جهنمکا کیته‌لر (وَهُمْ) وحالانکه آلار (فِی غَفْلَةٍ) آخرتدن کوره چك قاتیغ لقلردن وقورقنچلردن غافل ایدیلار هرکیز ایسلرینه کیترمسلر ایدی (وَهُمْ) آلار یعنی کافرلار (لَا یُؤْمِنُونَ ۞) اشانماسلر ایدی (اِنَّا نَحْنُ) تحقیق بز (نَرِثُ الْاَرْضَ) وارث بولورمز یرکا (وَمَنْ عَلَیْهَا) واول برننك یوزونده بولغان مخلوقاتلارغه وارث بولورمز (وَاِلَیْنَا یُرْجَعُونَ ۞) وبزننك طرافمزغه کیری قایتارولرلار اشلرینه کوره جزا بیرورمز (یعنی برنی ویرده بولغان خلقلرنی بارون بتروب ویوق قیلوب بز قالورمز (وَاذْکُرْ فِی الْکِتٰبِ اِبْرٰاهِیمَ) ای محمد آلارغه یادقیل قرآنده ابراهیم علیه السلام ننك خبرون (اِنَّهُ) تحقیق اول ابراهیم (کَانَ) بولدی (صِدِّیقًا) توغری اشلی (نَبِیًّا ۞) پیغمبر بولدی (اِذْ قَالَ) شول وقتده کم ایتدی حضرت ابراهیم (لِاَبِیهِ) آتاسینه (یٰاَبَتِ) ای منم آتام (لِمَ تَعْبُدُ) نی اوچون عبادت قیلمسنك (مَا لَا یَسْمَعُ) شول نرسه کا ایشتمس (وَلَا یُبْصِرُ وَلَا یُغْنِی عَنْكَ) وکورمس (یعنی دعا قیلسنك وحاجتونکی صراسنك ایشتمس وتوبانچیلك قیلسنك

* حضرت عیسی ایتدی الله تعالی بیوردی منکا الله تعالی منم وسزننك ربوغز دور دونب الله غه عبادت قیلوغز دیب ایت دیب اشبو الله ننك بیورغان دینی درست بولغان دین وجنتکه یتوشدره تورغان بولدور دیب ایت دیب *

وعبادت قیلسنك کوره‌س سندن (شَيْئًا) هیچ بر نرسه‌نی (یعنی سنکا فایده‌قلمه‌غه‌ضرر کیترمکه‌کا کوچی یتمس (یَا أَبَتِ) ای منم آتام (اِنِّی) تحقیق (قَدْ جَاءَنِی) البته کیلدی منکا (مِنَ الْعِلْمِ) علمدن یعنی بلمکدان (مَا) شول نرسه‌کم (لَمْ یَأْتِكَ) کیلمدی اول نرسه‌سنکا (فَاتَّبِعْنِی) بس ایارکل منکا (أَهْدِكَ) دلالت قیلم وکورساتیم مین سنکا (صِرَاطًا) یولنی (سَوِیًّا) توغری یولغن یولنی (یعنی ابتدی ابراهیم ای آتام منکا ایاروب منکا بیرولکن علمنی اویرانودن باش تارتماغل سنی ازغنلق یولندان قوتولدروب توغری یولنی کورستیم دیب (یَا أَبَتِ) ای منم آتام (لَا تَعْبُدِ الشَّیْطٰنَ) عبادت قلمه شیطانغه (اِنَّ الشَّیْطٰنَ) تحقیق شیطان (کَانَ) بولدی (لِلرَّحْمٰنِ) الله تعالی‌غه (عَصِیًّا) کناه قیلوچی وکناه قیلغوچیغه ایارمکلك کناهدور (یَا أَبَتِ) ای منم آتام (اِنِّی أَخَافُ) مین قورقادورمن (اَنْ یَمَسَّكَ عَذَابٌ) توتمقدن سنی برعذاب (مِنَ الرَّحْمٰنِ) الله تعالی طرافندن (فَتَكُونَ لِلشَّیْطٰنِ) بس بولرسنك سین شیطانغه (وَلِیًّا) یولداش وبیقین بولرسنك یعنی کفرنننك یارو غندن بر آفت کیله وسین شیطاندن یاردم استه‌کا باشلیسنك یعنی پتلردن یاردم استی‌سنك وآدملرننك کوبی بووقته شریك قوشارلار (قَالَ) ابتدی ابراهیم آتاسی آزر (أَرَاغِبٌ) ایایوز قایترامسنك (یعنی قبول قیلمی‌سنکمی (أَنْتَ) سین (عَنْ آلِهَتِی) منم عبادت قله‌ترغن نرسالردن (یَا إِبْرَاهِیمُ) ای ابراهیم (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ) اکر طیولماسنك بو اشنکدن (لَأَرْجُمَنَّكَ) البته طاش بلان آلطب عذاب بلان اولترورمن (وَاهْجُرْنِی) قویغل منم بانمده ترمقنی (مَلِیًّا) کوب زمان (یعنی آتاسی منم بلان برکاترمه دیب اوزیورطلاریدان قوالادی ابراهیم علیه السلامنی (قَالَ) ابتدی ابراهیم علیه السلام (سَلَامٌ عَلَیْكَ) سلام سنینك اوزارونکابولسن (یعنی کیترکابجیل لك تلاب ایتدی سلامتلك سنکابولسن میندان سنکا بوسوزبلان رنجتو یتماسون (سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ) یارلقامق صرارمن سنینك اوچون (رَبِّی) ربم بولغان الله‌دن (اِنَّهُ) تحقیق منم ربم (کَانَ) بولدی (بِی) منکا (حَفِیًّا) کوب مهربان وایذکولك قلوچی بولدی (وَأَعْتَزِلُكُمْ) آیرولب کیتب تاشلارمن سزنی (وَمَا تَدْعُونَ) وشول نرسه‌لرو کزنی تلاشلاب کیترمن عبادت قیلب توتاسز (یعنی پتلاروعزنی (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله‌دن باشقه یعنی الله‌دن باشقه‌غه عبادت قیلب توتقان پوتلاروغزنی تاشلاب مقدس بر ینه کیترمن دیدی (وَأَدْعُوا) وعبادت قیلر من (رَبِّی) ربم بولغان الله‌غه‌غنه (یعنی سزنك کوك ربم ننك عبادتینه هیچ نرسنی اورطق قیلمام (عَسَی) شاید کم امید قیلادورمن (أَلَّا أَكُونَ) بولمام مین (بِدُعَاءِ رَبِّی)

اوزمننك ربوبه‌عبادت قیلمقده (شقیاً) اولوشسز محروم بولمام (فلما اعتزلهم) بس شول وقتده کم تاشلادی ابراهیم علیه السلام آلارنی (ومایعبدون) وعبادت قیله ترغن نرسه‌لرون تاشلادی (من دون الله) الله دن باشقه‌دن (یعنی ابراهیم علیه السلام آلاردن آیرولب یراق کیدوب شام برنده تراچق بر قلدی (وهبنا له) باغشلادوق بز آنکا (اسحق ویعقوب اسحق بلان یعقوبنی (وکلاً) هر قایوسن (جعلنا) قیلدوق بز (نبیاً) پیغمبر (ووهبنا لهم) باغشلادق بز آلارنك هر قایسی سینه (من رحمتنا) اوزومزنك رحمتمزدن یعنی پیغمبر لکدن ومالدن وبالالردن باغشلادوق بو اورونده رحمت دیکانمز پیغمبر لك ومال وبالادور (وجعلنا) وقلدوق بز (لهم) آلارا وچون (لسان صدق) کورکام بولغان ذکر قیلمق تلن یعنی سویلامکلك (علیاً) بیك کوتارمکلك بلان * (واذکر فی الکتاب موسی) ایتکل ای محمد کتابده موسی خبرونی (انه) تحقیق اول موسی (کان) بولدی (مخلصاً) عیبلردن وکیمچیلك لردن صافی وپاك قیلنمش عزیز آدم بولدی (وکان) وهم بولدی (رسولاً) الله‌نك یبارکن رسولی (نبیاً) وآدملرعه شریعت حکملرون یتوشدورکوچی پیغمبر (ونادیناه) چاقردوق بز آنی (من جانب الطور الأیمن) طورتاغی نك اونك طرافندین (یعنی اونك طرافندن انی انا الله رب العالمین دیب چاقردوق (وقربناه نجیاً) ویقین قیلدوق بز موسی نی (پاك بیلکولی قلدوق اهل موسی نی اوزومزکا مناجات قلمغه شول روشده کم الله تعالی ننك کلام ازلیسن اشدی (ووهبنا له) باغشلادوق بز موسی غه (من رحمتنا) اوزومزنك مهر بانچولوغمزدن (اخاه هرون) اوزی ننك قرداشی هارون نی (نبیاً) پیغمبر بولغان حالده (یعنی موسی علیه السلامغه قرنداشی هارون یاردم قلغوچی بولدی (واذکر فی الکتاب اسمعیل) ایتکل ای محمد قرآنده اسماعیل علیه السلامنی (انه) تحقیق اسماعیل (کان) بولدی (صادق الوعد) بیك توغری وعده‌لی بولدی (وکان رسولاً نبیاً) وبولمدی الله‌نك رسولی وپیغمبر * (وکان) بولدی اسماعیل علیه السلام (یامر اهله) بیورر بولدی اهلینه یعنی جماعتینه (بالصلوة والزکوة) نماز اوقومق بلان وزکوة برمك بلان (وکان عند ربه) وبولدی اوزی ننك ربسی بولغان الله تعالی قاشنده (مرضیاً) رضا بولنمش پیغمبر بولدی (یعنی هر بر اشنده وسوزنده توغری بوامغی اوچون الله تعالی قاشنده قبولانمش بنده ایدی (واذکر فی الکتاب ادریس) اوشانداق ایتکل ای محمد قرآنده ادریس علیه السلام حالن (انه) تحقیق اول ادریس (کان صدیقاً نبیاً) توغری سوزلی بر پیغمبر بولدی (ورفعناه) کوتردوك بز آنی (مکاناً علیاً) بر یوغاری اورونغه (یعنی

* یعنی بارچه دین اهل همیشه بوذات شریفلار بلان ماقطانب یحشیلقلارن سویلاب رحمت دیب ماقطارلار بو آیتنه اشارت بار شونکا هم یحشی اش قلغوچی بولسه ویحشی فعلی بولسه اولکاندین صونك هم آنی ماقطارلار ایکن *

* یعنی اسماعیل علیه السلام بر آدمغه وعده قلغان ایدی سن کیلکانچی اشبو یرده تورورمن دیب آتفاقا اول آدم بریل قدرلی کیلمدی حضرت اسماعیل اول برده کوتوب تردی *

کوکا (اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ) اوشبو جماعت شوندای‌ن آدملردور (اَنعَمَ اللّٰهُ عَلَيهِم) دونیا وآخرت نعمتلری بلان احسان قیلدی‌الله آلاراوزرینه (مِنَ النَّبِيّٖنَ) پیغمبرلاردندور اول انعام قیلغانلار (مِن ذُرِّيَّةِ اٰدَمَ) آدم علیه‌السلام بالالریدندور اول ادریس نوح‌علیه السلامدن الکدور (وَمِمَّن حَمَلنَا مَعَ نُوحٍ) ودخی شول آدملرنن‌ك نسلندورکوتردوك آلارنی کویمکاتوفان وقتیده‌نوح‌علیه السلام بلان اول ابراهیم‌علیه السلام دورسام بن نوح بالالریدور (وَمِن ذُرِّيَّةِ اِبرٰهِيمَ) دخی ابراهیم‌نن‌ك بالالرندندر (وَاِسرَآئِيلَ) دخی اسرائیل بالالرندندور (یعنی یعقوب علیه السلام بالالرندندور یعقوب علیه السلام‌غه اسرائیل دیولدی (وَمِمَّن هَدَينَا) ودخی شول آدملر جمله‌سندندور توغری یول کورستدوك آلارغه (وَاجتَبَينَا) صایلادوق واختیار قیلدوق بز آلارنی (اِذَا تُتلٰى عَلَيهِم) هر وقت اوقولسه آلارا اوزارینه (اٰيٰتُ الرَّحمٰنِ) الله‌نن‌ك آیتلری (خَرُّوا) بوکولب توشارلار ایدی (سُجَّدًا وَّبُكِيًّا) سجده قیلوب ویغلاب ایمانیده کامل وراست بولغان آدمغه‌شول آدملر کوك بولمق کیرك (فَخَلَفَ مِن بَعدِهِم) بس بوپیغمبرلاردن صونك کیلدیلر (خَلفٌ) بر یاوز فعللی واشلی آدملار آلار اورنیغه کیلدیلر وتردیلار آلار جهودلردور وآلارغه ایارکانلاردور ویاکه‌بوامتدن برجماعتدور (اَضَاعُوا الصَّلٰوةَ) ضایع قلدیلر فرض بولغان نمازنی (یعنی نمازنی قویدیلار یاکه وقتیدن اوزدوردیلار یاکه‌فرضلارون واجبلرون وسنتلرون یتکرمی اوقودیلار (وَاتَّبَعُوا الشَّهَوٰتِ) وایاردیلار نفسلری تلاکان نرسلرینه (فَسَوفَ) بس تیزدورکم شبهه‌سز (يَلقَونَ غَيًّا) صالونرلار آلار جهنم یلغه‌سینه یاکه جهنم چوقریدن برچوقرغه یاکه آخرتده ازغنلقلری‌نن‌ك جزاسینه بولوقرلار (اِلَّا مَن تَابَ وَاٰمَنَ) مکریولقماسلار وصالنماسلر شول آدملرکم توبه‌قیلدیلار بورنلقلاریدن وایمان کیتوردیلار (وَعَمِلَ صَالِحًا) وایذکو اشنی قلدیلار (فَاُولٰٓئِكَ) بس اشبوجماعت (یعنی توبه‌قیلب وایمان کیتوروب وایذکو اشنی قلغانلر (يَدخُلُونَ الجَنَّةَ) جنتکه‌کرورلار (وَلَا يُظلَمُونَ شَيئًا) آصلاظلم قیلنمسلر یعنی کوچلانمسلار هیچ برنرسه‌ده‌قلغان اشلری‌نن‌ك ثوابی وجزاسی کیموتولمس (جَنّٰتِ عَدنٍ) جنت جمله‌سندن تورمق اوچون ومنکوا بولمق اوچون حضرلانکن عدن اوجماحیدور کراچك اوجماهلری (الَّتِي) شوندای‌ن اوجماحدور اول (وَعَدَ الرَّحمٰنُ) وعده‌قیلبدور الله‌تعالی (عِبَادَهُ) اوزی‌نن‌ك قوللارینه (بِالغَيبِ) اول اوجماحنی کورمکنلری حالن (اِنَّهُ) البته (كَانَ) بولدی (وَعدُهُ) الله‌نن‌ك وعده‌سی (مَاتِيًّا) کیلاچك (یعنی الله‌نن‌ك وعده‌قلغان اوجماهی قللارینه یتوشاچکدور (لَا يَسمَعُونَ)

سجده

ایشتمسلر (فیها) اول جنتده (لغوا) بوش و آرتق سوزنی (الا سلاما) لیکن ایشتورلار سلامنی * (ولهم) آلارننك (رزقهم) آشاچق آزوقلری (فیها) اول اوجماحده (بکرة وعشیا) طانکده وکیچه ده بلکولی بولغن نعمتلری مشقتسز کیلر قارشولرینه (تلك الجنة) اشبو ایتولکن جنت (التی) شوندای جنتدورکم (نورث من عبادنا) میراث قلب بر ورمز (من کان تقیا) الله تعالی ننك عذابندن صاقلانغوچیلرغه * (ومانتنزل) برالله ننك بیورلغان قولیمز هر وقت اینمز مز (الا بامر ربك) مکر سننك ربك ننك بیورماغی بلان اینرمز (له) اول الله اوچوندور (من بین ایدینا) شول نرسه‌نی بلمك برننك آلدومزده دور (یعنی آلدومزداغی قیامت کونی) (وما خلفنا وما بین ذلك) وبرننك ارطمزده دور (یعنی دنیاننك اوّلده یاروطلماغی بوایکی سی ننك آراسنده دور اول نرسه (یعنی ایکی مرتبه صورا ورمکیدور ایکی صورننك آراسی قرق یلدور (وما کان) بولمدی (ربك) سننك ربنك (نسیا) اونوتوچی (ف) (رب السموات) کوکلرننك ربسی دور اول الله (والارض) یرننك ربسی دور (وما بینهما) بوایکیسی ننك آراسیده بولغان نرسه‌لرننك ربسیدور (فاعبده) بس عبادت قیل اول الله‌غه (واصطبر لعبادته) صبر قیل غل الله ننك عبادتینه (یعنی هر وقت بلدنك سنی الله تعالی اونوتماس بس لازمدور سنکا الله ننك عبادتیده طروب وحی کیلما کانیدان خفا بولوب کونکلنك طار ایماسقه (هل تعلم) ایابلورمیسن سین (له) اول الله‌غه (سمیا) اسمداش یعنی الله ننك ذاتنه وصفاتنه اوحشاغان نرسه الله تعالی ننك اسملری آننك صفاتلاریدور اول صفاتده بر آدم وبر نرسه بولورمیدور البته بولمس آننك اوچون الله لفظی برلان هیچ بر نرسه آتالمدی کافر جماعتی پتلارون اله لفظی برلان آتاسه لارده الله لفظی برلان هیچ بر وسی هیچ بر پتنی اتامادیلار (ویقول الانسان) ایتور کافر بولغان آدم اوغلی (اذا مامت) ایامن اولکانم وقتده (یعنی اولسام (لسوف اخرج) ایاطشقه چغارولورمنمی چغارولمام (حیا) تروك اولوب * (اولا یذکر الانسان) ایاانسینه کتورمسمی آدم اوغلی (انا) تحقیق بز (خلقنه) یراتدوق آنی (من قبل) موندین اول (ولم یك شیاء) توکل ایدی انسان اوّلده هیچ نرسه (فوربك) بس سننك ربنکا آنط بولسون (لنحشرنهم) اول قوبارولوغه اشانماغانلارنی قبرلریدان قوبارورمز (والشیطین) شیطانلاری برلان برکه (آننك اوچون هر کافر آنی آرزو رغان شیطانی برلان برزنجره بیلانورلر (ثم لنحضرنهم) موندین صونك حاضر قیلورمز آنلارنی (حول جهنم) جهنم ننك تیراسنده (جثیا) تزلارینه چوککانلری حالده (ایذکو بنلرننك

* یعنی جنت اهلی جنتده اورنلری ننك بری برسینه بیرکن سلامن یاکه الله تعالی ننك سلامن یاکه فرشته لرننك سلامن ایشترلار فایدسز سوزنی ایشتمسلر *

* یعنی میراث مالنی وارثلارینه برمك بلان بیورغانمز کوك اوجماحنی هم موءمنلرکا میراث قیلب بر ورمز ایتولدیکم صاقلا نغوچیلر اوجماحده شول اورنلارعه وارث بولرلار جهنم اهلی آنکا کرورلار ایدی اکر الله ننك بیور غانینه ایاروب توتسه‌لار ایدی (ف) اوجماحنیکم آنی حضرت آدم علیه السلام غه میراث قلمش ایدی الله تعالی *

ف) بوآیت ننك ایندرلمکی ننك سببی رسول علیه السلام دان جهودلر صوراد یلار کهف ایالری دان وذوالقرنین دان ور وحدن رسول علیه السلام ایرته کا جواب بیر ورمز دیدی ان شاء الله دیمدی نیچه کون وحی کیلمکی کیچکدی کافرلار ربسی محمدنی اونتدی دیدیلر جبرائیل کیلکانده محمد علیه السلام نیك کیلمادونك دیب ایتکانده جبرائیل علیه السلام غه الله تعالی بیوردی (ومانتنزل الا بامر ربك الخ) دیب جواب بیرمك کا

* یعنی قیامت کونده تروب قبردن چغارولماغه انکار قیلوب انلاردان

سیونماکلاری اوچون اورلری ننك قوتولماقلارینه یعنی قورقوقاتی بولماغیدن آیاق باسوب تورماغه کوچلاری یتماکانلری اوچون یغولورلارهم اوطورماغه کوچلری یتماس بس اوشبو ترلاری اوزارینه توشمك ننك معناسی (ثم لننزعن) موندین صونك طارتورمز و آیرورمز (من کل شیعة) هر بر امتدان (ایهم اشد) قایسی آدم آرتق وقاتی دور امتلردان (علی الرحمن) الله تعالی اوزارینه (عتیا) الله ننك بیورغانون قبول قیلماینجه وتوتمایینچه قورقمی کناه قیلمق یورندان (یعنی الله دن قورقماغانلارنی طارتوب و آیروب جهنم کا صالورلار) (ثم لنحن اعلم) موندین صونك برلر بلورمز (بالذین) شوندای ادملرنی (هم) آنلر (اولی) آرتغراقدور وتیوشلیراکدور (بها) اول جهنمکا (صلیا) کرمکه (وان منکم) والله یعنی آنطایدهم یوقدور سزدان هیچ بر آدم (الا واردها) مکر اول جهنم اوزارینه یتشوچیلر واوتکوچیلردور (لیکن ایمان اهلینه صالغن بولور) (کان علی ربك) بولدی بو جهنمکا هر کمنك یتشمکی ربنك یعنی الله تعالی اوزارینه (حتما) حکم بولدی (مقضیا) کسلمش حکم بولدی (یعنی الله تعالی ننك وعده‌سی تقاضه قیلماغی برلان بو حکم هر کیز بولی قالماس الله تعالی ننك وعده‌سیدور (ثم ننجی الذین اتقوا) موندین صونك قوتولدور ورمز شوندای آدملرنی کناهدین صاقلندیلار (ونذر الظالمین) وصالورمز ظالم لرنی (فیها) اول جهنمده (جثیا) ترلری اوزارینه توشکانلری حالده (واذا تتلی علیهم) هر وقتده اوقولسه آنلرغه (یعنی مشرکلارکه) (ایاتنا بینات) برننك آیتلار ومز معنالاری ظاهر وروشن بولغانی حالده (قال الذین کفروا) ایتدیلر کافر بولغان آدملر (للذین امنوا) ایمان کیتورکان آدملرکا (ای الفریقین) ایکی جماعت ننك قایوسی (یعنی کافر وموءمن جماعتلرنك قایوسی) (خیر مقاما) ایذکودوراورون جهتندان (واحسن ندیا) وکورکامراکدور مرتبه یورندان* (وکم اهلکنا قبلهم) وکوب جماعتلرنی هلاك قیلدوق آنلردان اوّل (من قرن) زمانه خلقلریدان (هم احسن اثاثا) آنلر بیك کورکام و آرتق ایدیلر بوخلقدان اوی اسبابلری جهتندن (ورءیا) توسده وروشده (یعنی مالاری کوب ایردیلر وقارارغه بیك ماتور ایردیلر) (قل من کان) ایتکل ای محمد برآدم بولسه (فی الضلالة) آزغنلقده (فلیمدد له) بس صوزار وآرتق بیرور آکا (الرحمن) الله تعالی (مدا) عمرون اوزون قیلمق برلان صوزار* (حتی اذا رأوا) شولوقتغه چاقلی کورورلر آنلر (ما یوعدون) شول نرسه‌نی کم وعده قیلنمش بولدی آنلارغه (اما العذاب) اول وعده قیلنمش بولغان نرسه یاکه دنیالقده اسلام اهلی کوچلاب باصوب اولتورور یاکه اسیر

بروسی ابی بن خلف منافق ایدی بوسوزنی ایتدی آننك اوچون اول بی دین بر آزچرکن سویاك قولنه آلوب آنلارنی واقلاب بیك یراقعه صایب ایتدی محمد حساب قیله‌دور بز اولکاندین صونك ترو لوب چغارمز دیب *

۵ یعنی آدم اوغلی اول مرتبه‌ده یراتلوب بار بولماغن ایسینه توشورسه ایدی ایکنچی مرتبه‌ده یعنی اولکاندین صونك تر ولوب بار قیلماغینه اشانر ایدی آننك اوچون برده یوقنی بار قیلماق اولوب تارالغان سویاك لارنی واعضالارنی ینه جیوب بار قیلودان چیتو نراکدور بس الله تعالی ننك قدرتیه هر قایسی سی قیین ایمسدور *

* یعنی دنیا عرتنه آلدا نوب ایتدیلر بوسوزلرنی ودنیاننك زینت لرینه آلوشدوردیلر (حاصل کلام مکه کافرلری هر وقت آنلارغه قرآن آیت لری توغری بولغه کوندورلمك اوچون اوقولسه آیتلرنك معناسی روشن بولماغی اوچون آیتلرکا قارشورغه عاجز بولوب فقیر صحابه لرکا کیملری ومالاری برلان ماقطانوب دنیاده مالاری نك آرتوغن الله قاشیده هم آرتق بولماقلر ینه دلیل قلدیلر وشول باطل کمانلرون قاتیلق برلان قورقوتب قایطاروب ایتدی الله تعالی *

آلوب عذاب قیلورلار (وَاَمَّا السَّاعَةَ) یاکه قیامتده عذاب ورسواچیلق کورورلار (فسیعلمون) بس تحقیق بلورلر آنلر (مَنْ هُوَ) قایوبرسی اول ایکی جماعتدن (شَرٌّ مَکَانًا) بیك یمان دور مرتبه جهتندان (وَاَضْعَفُ) بیك ناچار دور (جُنْدًا) عسکر ویاردمچیلر جهتندان یعنی کافرلار جهنم وموءمنلر اوجماعه بولورلار آننك اوچون کافرلار پتلرون یاردم قیلوچی بولورلر ومسلمانلار الله تعالی نی اورلرینه یاردم قیلوچی بولورلار (وَیَزِیدُ اللّٰهُ) آرتدوروب بیرور الله تعالی (الَّذِینَ) شوندایین آدملرکا (اهْتَدَوْا هُدًی) یول تابدیلر (یعنی کوندیلر) حق یولنی آرتدورور (یعنی ایمان نی وایمانلاریده یقین وتوغریلق نی (وَالْبَاقِیَاتُ الصَّالِحَاتُ) قاله تورغان ایذکو اشلار * (خَیْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ) بیك آرتقدور ربنك یعنی الله قاشیده (ثَوَابًا) ثواب یورندان (وَخَیْرٌ مَرَدًّا) وبیك آرتقدور الله تعالی که قایتو یورندان (یعنی دنیانینك دولتی وزینتی الله تعالی ننك قاشیده برنرسه که یارامان فایده سی یوق یخشی لق قیلمق ننك اثری بتماس دنیابتار ثواب کیسلمس (اَفَرَاَیْتَ الَّذِی کَفَرَ) ایاکورمدنکمی شول آدمنی کم کافر بولدی (بِاٰیَاتِنَا) برزنك آیتلارمزکه (وَقَالَ) ایتدی (لَاُوتَیَنَّ) البته بیرولور منکا قیامت کونده (مَالًا) مال (وَوَلَدًا) بالالار (بو آیت عاص بن وائل کافرننك حقنده ایندورلدی (اَطَّلَعَ الْغَیْبَ) ایا اول اورتولوب کورنما کان نرسه که خبری بولوب بلدیمی (یاکه غیب عالمینه آشدیمی تاکم غیبنی بلورایدی (اَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ) یاکه آلدیمی الله تعالی ننك قاشندان (عَهْدًا) وعده نی (آننك اوچون غیبنی بلمك اوشبو ایکی یول ننك برسی برلان بولور بو ایکی یولدن باشقه برلان بولماس (کَلَّا) طیولنکز اول سوزدان آلای ایمس (سَنَکْتُبُ) البته بزیازارمز (مَا یَقُولُ) شول نرسه نی ایتور اول (وَنَمُدُّ لَهُ) صوزارمز بز آنکا یعنی اوزون ایتارمز بزیاکه آرتدورورمز بز (مِنَ الْعَذَابِ) عذابدن (مَدًّا) صوزماق برلان صوزارمز (یعنی کرام کاتبین فرشته لارندان آنلرننك کفرلك سوزلرون ویالغان بولغان سوزنی ایتولرون ومسخره قیلوب ایتکان سوزلرون یازدوروب حساب قیلوب جزالرون بیرورمز (وَنَرِثُهُ) وآننك قاشنده بولغان مال وبالالارون آلورمز اولکاندین صونك (یعنی باشقه آدم نی وارث قیلورمز (مَا یَقُولُ) شول نرسه نی کیم ایتور اول یعنی کیلور بزننك مالمز وبالالرومز دیکان ایدی اول کافر (وَیَاْتِینَا فَرْدًا) وکیلور بزکه اول کافر یالغوز بولغانی حالده (ف) بو آیت اینکاندین صونك بوکافرننك ایکی اوغلی بار ایدی مسلمان بولدیلر (وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اٰلِهَةً) وتوتدیلار آنلر الله دان باشقه برنچه عبادت

* یعنی هرکم آزغنلقده بولسه عمرون اوزون قیلوب ومالن آرتدورب بیرور استدراج اوچون آننك اوچون دنیاصنامق یورطیدور یخشیلق غه ویمانلقه جزاقیامت کونیده بلنور *

* یعنی بش وقت نماز یاکه سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر یاکه ثوابی باروب تورغو چی صدقه لر مسجد ومدرسه وقف وباشقه لار کوك کیرك نندای یخشی اش بولسون *

قیلنمش نرسه‌لر (لیکونوا لهم) بولسون اوچون آنلرغه (عزا) عز تکاسبب یعنی عز تلو بولماقلرینه سبب بولسون اوچون (کلا) اش آنلر کمان قیلغانچه ایمس (سیکفرون) البته تانارلار آنلر (بعبادتهم) عبادت قیلب توتقان پتلارینه عبادت قیلماقلرون (یعنی قیامت کونیده (ویکونون علیهم) بولورلار اول پتلاری آنلرغه یعنی عبادت قیلغان آدملرینه لعنت قیلوب (ضدا) دوشمان بولورلار (الم تر انا) ایا کورمدنکمی وبلمدنکمی سن ای محمد تحقیق بز (ارسلنا الشیاطین) بیاردوك شیطانلرنی (علی الکافرین) کافرلر اوزارینه (تؤزهم ازا) سوره‌لر اول کافرلرنی ایندکولکدان کناهغه سورمك برلان (فلا تعجل علیهم) بس آشقمه آنلرنی هلاك قیلماغه (انما نعد لهم عدا) بودورکم بز آنلرنك کونلرونی وآیلارونی وصولشلارونی صانارمز صنامقلق برلان یعنی تقدیر قیلنغان وقتلری یتکاچ بارده هلاك بولورلار (یوم نحشر المتقین) ایتکل شول کوننی بز اول کونده قوبارورمز ساقلانغوچی بنده‌لرنی (الی الرحمن) الله تعالی جانبینه (وفدا) توه لارکه آطلانغانلری حالده (ونسوق المجرمین) سورورمز بز کناه قیلغوچی بنده‌لرنی (الی جهنم وردا) جهنم طرفینه صوسز بولدوقلری حالده (یعنی صوصاغان حیوانلرنی صوغه سورکن کوك کناهلی آدم لرنی صوصاغانلری حالده جهنم که سورورمز (لا یملکون الشفاعة) کوچلری یتمس شفاعت قیلماغه یعنی شفاعت ایاسی بولماسلر (الا من اتخذ) مکر اول آدم لرنك کوچلری یتار آلدی اول آدم (عند الرحمن عهدا) الله‌نك قاشنده ایمان وایندکواش قیلمق برلان وعده یعنی مسلمان بولوب ثواب بولمق وعده سینه تیوشلی اولدی (ف) (یعنی الله تعالی بر آدمغه شفاعت قیلماغه وعده قیلسه شول آدم شفاعت قیلور (وقالوا اتخذ الرحمن ولدا) ودخی کافرلار ایتدیلر الله تعالی بالاتوتدی دیب (لقد جئتم شیئا ادا) الله تعالی ایتدی آنلارغه ایتکل ای محمد البته کتوردنکز سز بوزوق بولغان نرسه‌نی یعنی بیك آور بولغان کناهنی الله تعالی حقیده یالغان ایتوبرلان (تکاد السموات یتفطرن) یقن اولدی کوکلر پاره پاره اولمغه تتولمك برلان (منه) آنلرنك اول قبیح وبوزوق سوزلرندان (وتنشق الارض) ویر یارولور (وتخر الجبال هدا) توشر طاولار پاره پاره بولوب تتولوب اول سوزنك بوزوقلغندان قورقوبرلان (ان دعوا) شول سببدن اثبات قیلدیلر (للرحمن ولدا) الله تعالی غه بالانی یعنی الله تعالی ننك مهربانلغی بولماسه ایدی اول سوزنی ایتوننك آچوندان دنیا خراب بولوب تتولر ایدی (وما ینبغی للرحمن) تیوش ایمس دور الله تعالی اوچون (ان یتخذ ولدا) بالاتوتماقلق آننك اوچون الله تعالی ننك هیچ نرسه که محتاجلغی

یوقدور (اِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) یوقدور هیچ بر آدم کوکده ویرده (اِلَّآ) مکر اَتِي الرَّحْمٰنِ عَبْدًا ۞) کیلورلر الله تعالی طرفینه قل اولغانلری حالده (یعنی کیرك عیسی وکیرك عزیر علیه السلام وباشقه لارهم بارچه‌سی الله تعالی آلدینه قورقوب توبانچیلك برلان الله تعالی ننك برلکینه وبارچه نرسه کا کوچلی اولماغینه اشانب کیلورلر (لَقَدْ اَحْصٰهُمْ) تحقیق بلوب چولغادی آنلرنی (وَعَدَّهُمْ عَدًّا ۞) وصانادی آنلرنی (یعنی آنلرننك صولولارنی وقیلغان اشلرنی صانامق برلان) (وَكُلُّهُمْ) و آنلردن هر برسی (اٰتِيهِ) کیلکوچیدور (یَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَرْدًا ۞) قیامت کونیده یالغز بولغانلری حالده (اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا) البته شوندای این آدم لرکم ایمان کتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) وایند کو اشنی قیلدیلر (سَيَجْعَلُ لَهُمُ) قیلور آنلر اوچون (الرَّحْمٰنُ وُدًّا ۞) الله تعالی دوستلق قیلور یعنی صالر بری بری برلان دوست بولورلار (ف) یعنی الله تعالی اوزنی دوست توتماقنی آنلرننك کونکلینه صالور یاکه آنلرنی دوست توتماقنی بنده‌نك کونکلرینه قویار وصالور (فَاِنَّمَا يَسَّرْنٰهُ) بودورکم جینکل وآسان قیلدوق قرآننی (بِلِسَانِكَ) سننك تلنك برلان (یعنی عرب لغتی برلان) (لِتُبَشِّرَ بِهِ) سیوندورمکلکنك اچون اول قرآن برلان (الْمُتَّقِينَ) کناهدن ساقلانغوچی لارنی (وَتُنْذِرَ بِهِ) قورقتماقلغنك اوچون اول قرآن برلان (قَوْمًا لُدًّا ۞) قارشووچقرشولاری قاتیغ بولغان جماعتنی (وَكَمْ اَهْلَكْنَا) وکوب آدم لرنی هلاك قیلدوق بز (قَبْلَهُمْ) آنلردن اوّل (مِنْ قَرْنٍ) زمانه خلقیدان بولغان آدم لرنی (هَلْ تُحِسُّ) ایاکورورموسن (مِنْهُمْ) آنلردان (مِنْ اَحَدٍ) هیچ بر آدمنی (اَوْ) یاکه (تَسْمَعُ) ایشتورمیسن (لَهُمْ) آنلردان (رِكْزًا ۞) بر یاشرون تاوش (یعنی آنلرنی بوتنلای هلاك قیلدوق آنلردان بر اثر قالمادی والله اعلم بالصواب ۞

﴿ سورة طه مكية وهي مائة وخمس وثلثون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(طٰهٰ ۞) الله تعالی بوکلمه دان نی بولغانون اوزی بلور * (مَآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ) ایندورمدوك بز سننك اوزرنکا (الْقُرْاٰنَ) قرآننی (لِتَشْقٰى ۞) زحمت تارتماقلغنك اوچون (اِلَّا) لکن ایندوردوك (تَذْكِرَةً) نصیحت بیرمك اوچون (لِمَنْ يَخْشٰى ۞) اول آدم لرکاکه قورقور اول آدم یعنی الله تعالی دان (تَنْزِيلًا) ایندورولمش بولغانی حالده اول قران (مِمَّنْ) شول الله تعالی دان (خَلَقَ الْاَرْضَ) یراتدی یرنی (وَالسَّمٰوٰتِ الْعُلٰى ۞) ویوغاری بولغان کوکلرنی

* تفسیر ایالری بعضیسی ایتدیلر رسول علیه السلام اسیدور دیب بولای بولسه رسول علیه السلامغه خطاب بولور (چون رسول علیه السلامغه یاء ایها المزمل ایندی شول قدر کیچه‌لر آیاق اوستینه توروب عبادت قیلدی مبارك ایاقلری ششدی موندین صونك الله تعالی بوسوره ننك اوّللرون ایندوردی بس آصل سوز بوطریقه بولور ای بوایکی حرف برلان آتالغان ذات شریف *

(الرحمن) اول رحمن (یعنی الله تعالی (علی العرش استوی ۞) عرش اوزارینه غالب بولدی (له ما فی السموات) اول الله اوچوندور اول نرسه‌کوکلارده باردور (وما فی الارض) وهم اول نرسه‌ینه یرده باردور (وما بینهما) اول نرسه‌کم کوك برلان یر آراسنده باردور (وما تحت الثری ۞) اول نرسه کم یرننك آستنده باردور یعنی توفراق آستنده بولغان نرسه‌لر (وان تجهر بالقول) اکر قچقرسنك سین دعاقیلوده وذکرده وباشقه سوزلر برلان بل کل الله تعالی سنك قچقرماقلغنك غه محتاج ایمسدور (فانه) آنینك اوچون اول الله تعالی (یعلم السر واخفی ۞) بلور سر بولغاننی یعنی یاشرون بولغاننی بس قچقرغان سوزنی بیکراك بلور (ف) خفی یعنی یاشرون شیلر وسر (یعنی بیك یاشرون اولدور کوکلده بولور (الله لا اله الا هو) یوغاریده ایتولکان سوزلار برلان صفتلانوب شریکی ومثلی بولمغان الله دور یوقدور خلق برلان عبادت قیلنمش ذات مکر اول الله دور (له الاسماء الحسنی ۞) اول الله اوچوندر اسماء حسنی (یعنی کورکام بولغان و آرتق بولغان اسملر (ف) (وهل اتیك) ایا کلدیمی سنکا ای محمد (حدیث موسی ۞) موسی ننك خبری (اذ را) شول وقتده کوردی اول موسی (نارا) اوتنی (فقال) بس ایتدی (لاهله) اوزی ننك اهلینه (امکثوا) تورونك بو اورنده کم (انی انست نارا) من تحقیق کوردوم اوتنی (لعلی اتیکم منها) شاید که من کیلتورورمن اول اوددان (بقبس) بر کیسك (او اجد) یا که تابارمن مین (علی النار هدی ۞) اول اوت یانینده بر یول کورساتوچی (فلما اتیها) بس قچانکه کیلدی اول موسی اوت ننك یانینه (نودی) چاقرولدی (یموسی ۞) ای موسی (انی) تحقیق (انا ربك) من سنك ربنك من (فاخلع نعلیك) چغارغل آیاغنکدان ایکی باشماغنکی (انك بالواد المقدس طوی ۞) البته سن طوی آتلی بر آروقرده سنك (وانا اخترتك) ومن اختیار قیلدوم وصایلادوم سنی پیغمبر قیلماقم اوچون (فاستمع) بس ایشت سن (لما یوحی) شول نرسه‌نی وحی قیلدورلمش بولور اول نرسه‌نی سنکا (انني انا الله) تحقیق من الله دورمن (لا اله) یوقدور هیچ عبادت قیلنمش ذات (الا انا) مکر مندورومن باشقه یوقدور (فاعبدنی) بس عبادت قیل منکا (واقم الصلوة) تورغرغل نمازنی (یعنی نمازاوقغل (لذکری ۞) منم ذکروم بولماغی اوچون (یعنی منی آنده باشقه‌چه ذکر ویاد قیلمق اوچون (ان الساعة) البته قیامت کونی (آتیة) کیلاچکدور (اکاد اخفیها) وتلیمن من یاشرون قیلام آنینك وقتنی (لتجزی) جزالانمق اوچون کیلاچکدور (کل نفس) هرجان ایاسی (بما تسعی ۞) اوزی ننك اشلاکان اشی اوچون جزاسنی کورور (ف) (فلا یصدنك عنها) بس ای موسی

(ف) بو آیت شول وقتده ایندورلدی کافرلر رحمن اسمنی اشتدیلر کم بیلمکولی قیلنك قای وقتده بر آدمنی چاقرورسز وقای وقتده بر آدمنی چاقرورسز یعنی قای وقتده بر آدمنی بلان ایتورسز وقایسی وقتده بر آدنی ایترسز دیدیلر *

(ف) موسی علیه السلام غه وحی ننك اولنه نماز برلان حکم قیلندی وبر ننك پیغمبر مز علیه السلام غه دخی اولنده وربك فکبر آیتی برلان یعنی نماز برلان حکم قیلندی وقیامت کونن یاشرون توتدی هیچ آدمغه وقتنی بلدورمدی *

سنی کیری دوندورمسن قیامتکه ایمان کتورمکدان (مَنْ) شوندن این آدم (لَا یُؤْمِنُ بِهَا) ایمان کتورمس قیامتکه (وَاتَّبَعَ) ایاردی (هَوٰیهُ) اوزی ننك نفس آرزوسینه (فَتَرْدٰی ۞) بس اول وقتده هلاك بولورسنك (ف) (وَمَا تِلْكَ بِیَمِینِكَ) ونیدوركه سول سنك اونك قولنداغی (یٰمُوسٰی ۞) ای موسی دیب (قَالَ هِیَ عَصَایَ) ایتدی موسی منم طایاغمدور (اَتَوَكَّؤُا عَلَیْهَا) سوبانرمن آننك اوزارینه (وَاَهُشُّ بِهَا عَلٰی غَنَمِی) واول تایاق برلان قوی لاره مه آغاچدن یافراق سلکورمن (وَلِیَ فِیهَا) منم اوچون اول تایاقده (مَاٰرِبُ اُخْرٰی ۞) دخی فایده لی اشلارده باردور (الله تعالی موسی علیه السلام ننك تایاغی یلان بولغانده قورقماسن ومعجزه ایکانن بلسن دیب صرادی (قَالَ) ایتدی الله تعالی (اَلْقِهَا) صالغل تایاغنکی برکا (یٰمُوسٰی ۞) ای موسی (فَاَلْقٰیهَا) بس صالدی موسی تایاقنی (فَاِذَا) بس شول وقتده آنکسردان (هِیَ) اول تایاق (حَیَّةٌ) بر یلان بولدی (تَسْعٰی ۞) یورکوچی یلان بولدی (ایتدیلر قچان اول تایاق یلان بولدی حضرت موسی آنی کوردیکم یوروب طاش واغاچنی یوطادور آنی کوروب قورقدی (قَالَ) ایتدی الله (خُذْهَا) آلغل اول طایاق نی قولنکغه (وَلَا تَخَفْ) وقورقمه (سَنُعِیدُهَا) تیردورکم قایطاروزمزبز اول تایاقنی (سِیرَتَهَا الْاُولٰی ۞) اولکی صورتینه (یعنی تایاق بولور (وَاضْمُمْ یَدَكَ) صوقغل قولنکی (اِلٰی جَنَاحِكَ) قوینکغه (یعنی قولتق آستینه (تَخْرُجْ) چغار (بَیْضَاءَ) آی کوك نورلی آق بولب (مِنْ غَیْرِ سُوءٍ) عیبسز واورو سز بولغانی حالده (یعنی آلاتن آوروی بولمایتچه یالطراب نورلی بولوب چغار (اٰیَةً اُخْرٰی ۞) بو پیغمبرلکنکا ایکنچی برعلامت بولور یعنی بر الوغ معجزه بولور ابن عباس ایتدی موسی علیه السلام ننك شریف قوللری الوغ علامت ایدی آننك اوچون قولی ننك نوری کیچده وکوندوزده قیاش وآی کوك یاقتلوق بیرور ایدی دیب (لِنُرِیَكَ) کورساتمکلکوم اوچون سنکا یعنی تلادوم مین کورساتام سنکا (مِنْ اٰیَاتِنَا الْكُبْرَی ۞) اوزوم ننك الوغ بولغان علامت لرومدان (اِذْهَبْ) بارغل سن بوایکی معجزه برلان برسی تایاق ایکنچی سی ید بیضاء یعنی نورلی وآق قول برلان (اِلٰی فِرْعَوْنَ) فرعون لعین طرفینه (اِنَّهُ طَغٰی ۞) اول فرعون بیك آزدی وکناهلی بولوده چکدان اوتدی سن آنی منکا عبادت قیلماغه چاقرغل ونصیحت قیل (قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِی صَدْرِی) موسی علیه السلام بوالوغ اش برلان بیورلدی شول وقت ایتدی ای منم ربم بولغان الله آچق قیل منم کونکلمنی فرعون ننك بوزوق خلقینه صبرقیلایم دیب فرعون بیك بوزوق بولماغی اوچون موسی علیه السلام فرعوندان وآننك آدملریدان بیك قورقایدی (وَیَسِّرْ لِی اَمْرِی ۞) فرعون توغرسنده یاکه هر وقتده آسان قیل منم

ف) کیری توتماس ودوندر مسن سنی قیامتکه ایمان کتورمکدان یاکه نماز اوقمقدن الله تعالی موسی علیه السلامنی بوزوق بولغان آدم لرکا یولداش بولودان طیدی باشقه لرغه بیکراك طیولمق لازومدور (موندین صونك حضرت موسی نی الفت ویقین لق بولسون اوچون وهم موسی علیه السلامغه عجب اشلار کورستمك اوچون ایتدی

*

اشمنی (واحلل عقدة) چیشکل توینی (من لسانی) منم تلمدان (یفقهوا قولی) فرعون و آننك خلقی منم سوزمنی آنکلاسونلار (یعنی موسی علیه السلام ننك تلیده توین وضعیفلك بار ایدی سوزون کوب آنکلاماسلار ایدی (واجعل لی وزیرا) وقلغل سن منکاوزیر (من اهلی هارون اخی) واوزم ننك اهلمدن قرداشم هارونی وزیر قیل (اشدد به) محکم قیل اول هارون سببی برلان (ازری) منم قوتمنی (واشرکه) شریك یعنی اورتاق قیل اول هارونی (فی امری) منم اشمده (کی نسبحك کثیرا) تاکم تسبیح ایتور من سنکا کوب کوب (ونذکرك کثیرا) وبادقیلامن سنی کوب کوب (انك) تحقیق سن (کنت) بولدنك (بنا بصیرا) برننك حالمزنی بلکوچی بولدنك (یعنی هارونی پیغمبر لکده وشریعت حکملرون یتوشدروده شریك قیل غل سنی هر وقتده وهرحالده بارچه کمچیلکدان پاکلاب وبیرکان نعمتلرنکا حمدوثنا قیلایق (قال) ایتدی الله (قد اوتیت) البته بیرولمش بولدنك سین (سؤلك) صوراغانونکنی (یا موسی) ای موسی (یعنی صوراغانکی بیردوم (ولقد منا علیك) تحقیق احسان قیلدوق سننك اوزرنکا (مرة اخری) بووقتدان الك ایکنچی وقتده (اذ اوحینا الی امك) شول وقتده کم بلدوردوك سننك آنانك جانبنه الهام برلان (ما یوحی) شول نرسه‌نی کم وحی قیلودان باشقه بلنمش بولمس اول نرسه * (ان اقذفیه) قویغل اول بالانی (فی التابوت) صندوق ننك اچینه (فاقذفیه) بس صالغل اول صاندوقنی (فی الیم) نیل دریاسینه (فلیلقه الیم) بس دریا اول صاندوقنی صالسون) یعنی چغارسن (بالساحل) دریاچتینه (یاخذه) آلور اول صاندوقنی (عدو لی) منکادوشمان بولغان آدم (وعدو له) وهم آنکادشمان بولغان آدم (یعنی فرعون (والقیت علیك) وصالدوم سننك اوزرنکا (محبة منی) اوزطرفمدان محبتنی (ولتصنع) تلادوم من تربیه لنماکنکی (علی عینی) منم قاشمده (اذ تمشی اختك) شول وقتده یوردی سینك توغانننك مریم (یعنی توغانننك سننك خبرنکنی انکلاماق اوچون چقفان ایدی فرعون اوینه کیلوب کوردیکم موسی آنلرنك قولینه یتشکان هیچ بر خاتون ننك ایمچاکنی قبول قیلماغانی اوچون برسوت ایمزه تورغان خاتون ازلی لار ایدی (فتقول) بس ایتدی قز قرداشنك (هل ادلکم) ایادلالت قیلیم من سزنی یعنی ایتیم من سزکا (علی من یکفله) شول آدم اوزارینه کم تربیه قیلور اول بالاغزنی آنلار برارديدیلر بس آنلرغه موسی ننك آناسن کتورتب ایمچاك بیرکاچده بالا قبول ایتدی (فرجعناك) بس قایتاردوق سنی ای موسی (الی امك) کیری آنانك جانبینه (کی تقر عینها)

* یعنی وحی برلان بلنه تورغان نرسه‌نی موسی علیه السلام ننك آناسینه یقوسنده الهام برلان بلدوردوك اوشبو الهام بولماغی سببندان آناسی پیغمبر بولماس بوروشده بلدور دوك کم *

روشانلانمق اوچون آنانك ننك كوزی سنی كوروب (وَلَا تَحْزَنَ ۚ) وكويونمسن اوچون (وقتلت) اولتوردنك سن (نفسا) بر آدمنی (فنجيناك من الغم) بس قوتولدوردوق سنی قايغودن (وفتناك فتونا ۚ) ومحينتكا صالدق سنی صنامق لق اوچون تورلی محنتكا * (فلبثت سنين) بس توردنك سين بر نچه يللار (فی اهل مدين ۙ) مدين خلقی اراسنده (ثم جئت) موندين صونك كلدنك سن (علی قدر يا موسی ۚ) الله تعالی ننك تقديرينه موافق بولب يا موسی (يعنی مين تقدير قيلغان وقت يتكاچ كيلوب منم برلان سويلاشدونك وپيغمبرلك آلدونك (واصطنعتك لنفسی ۙ) وياصادوم واختيار قيلدوم من سنی وحی قيلوب پيغمبر قيلماغم اوچون (اذهب انت واخوك) بارسين وقرداشنك بارسين (يعنی هارون (بآياتی) منم علامتلروم برلان يعنی معجزه‌لر برلان (ولا تنيا فی ذكری ۚ) منی ذكر قيلوده يالقاولق وكمچيلك قيلمانكز دايم منم ذكرمه بولونكز (اذهبا) بارنكز (الی فرعون) فرعونكا (انه طغی ۚ) تحقيق اول فرعون بيك آزدی تكبرلك برلان وتنكريلك دعواسی برلان (فقولا له) بس ايتونكز اول فرعونكا (قولا لينا) يومشاق بولغان سوزنی (لعله) شايد كه اول فرعون (يتذكر) اوكتنی قبول قيلور (او يخشی ۚ) ياكه قورقور (قالا) ايتديلر موسی برلان هارون (ربنا) ای برننك ربمز (اننا) تحقيق بز (نخاف) قورقامز (ان يفرط علينا) فرعون بزنی تيز عذابقه صالور (يعنی فرعون ننك جفاقيلماغيدان (او ان يطغی ۚ) ياكه بيك آزغنلق قيله (يعنی سنك حقنده بوزوق سوزلر ايته (قال) ايتدی الله تعالی (لا تخافا) قورقمانكز (انني معكما) البته من سزننك برلان بركامن (اسمع واری ۚ) فرعون برلان سزننك ارانكزده بولغان سوزنی ايشدورمن وكورورمن (فاتيه) بس فرعونكا بارونكز (فقولا) ايتنكز فرعونكا (انا رسولا ربك) بزلار سزننك ربنك ننك پيغمبريمز (فارسل) بس يبارگل (معنا بنی اسرائيل ۙ) حضرت يعقوب بالالرون يورتمز بولغان شام يرينه كيتالك (ولا تعذبهم) عذاب قيلمه سين اول يعقوب بالالرون (يعنی بنی اسرائيل ديكان جماعت قبطی ننك قوللاری وحكملری آستيده ايدی تلاكان وقت لريده تلاكان اشلريده كوچلاب اشلته‌لر ايدی (قد جئناك) تحقيق بز كيلدوك سنكا (بآية من ربك) معجزه برلان اوزونك ننك ربنك دان (والسلم) وسلامتلك (علی من) شول آدم اوزارينه بولسنكم (اتبع الهدی ۚ) ايارديتوغرلق بولينه (يعنی دنيا وآخرتده سلامتلك حق يولغه ايارو چيلركه بولغوچيدور (انا قد اوحی الينا) تحقيق وحی قيلندی بزكا يعنی الله تعالی دان فرشته برلان بلندی بزكا (ان العذاب) درستلكده عذاب (علی من كذب

* يعنی موسی عليه السلام اون ايكی ياشنده بر قبطی كافرنی اولتوروب آنی اولتورونك قايغوسندان وفرعون ننك قصاص آلمغی قايغوسندان قوتولدوروب تورلی محنتكا توشب هر قايسی سندان سنی قوتولدوردوق *

وتولی ۞) شوندا ابن آدم اوزارینه دور پیغمبرلرنی یالغانچی دیب آنلردان یوز قایطاردی
(حاصل حضرت موسی برلان هارون کیلوب الله تعالی نینگ ایتکانون فرعونکا کتوردیلر (قَالَ)
ایتدی فرعون (فَمَن رَّبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ ۞) کمدور سرینگ ربنگز ای موسی دیب (قَالَ)
ایتدی موسی علیه السلام (رَبُّنَا) برینگ ربمز (الَّذِي) کوچلی بولغان ذاتدور (أَعْطَىٰ
بیردی) كُلَّ شَيْءٍ) اوزی نینگ یارتقان نرسه‌لریدان هرنرسه که (خَلْقَهُ) اوزی اوچون
بولغان صورتنی (ثُمَّ هَدَىٰ ۞) موندین صونگ یول کورستدی اوزلری نینگ ترکلکی نینگ
سببلرون استوده (یعنی آشامقلری واچمکلری اوچون عقل بیروب نی روشه اش قیلماغه
بلدوردی وياش بالالرعه سوت ایمکنی بلدوردی بو اشلر نی الله تعالی دان باشقه هیچ بر آدم
بلدورر کا کوچی یتمس مندین صونگ (قَالَ) ایتدی فرعون (فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ۞)
نیدور اولکی زمانده اوتکان آدملرنینگ حاللری (یعنی عاد جماعسی وثمود جماعسی و آنلرغه
اوخشاغان الله‌غه عبادت قیلماغان خلق نینگ حالی ایدکولکده میدور یا که عذابده میدور
(قَالَ) ایتدی حضرت موسی (عِلْمُهَا) اول اوّلده اولکان آدم لرنینگ حاللارون بلمك
(عِندَ رَبِّي) منم ربم بولغان الله نینگ قاشنده دور (فِي كِتَابٍ) برکتابده یعنی لوح محفوظده
یازولمش دور (لَّا يَضِلُّ رَبِّي) یانکلوشماس منم ربم هیچ (وَلَا يَنسَى ۞) دخی اونتماس هیچ
برسون (ف) (الَّذِي) شوندا ابن کوچی یتکوچی الله دور منم ربم (جَعَلَ) قیلدی
(لَكُمُ) سرینگ اوچون (الْأَرْضَ) یرنی (مَهْدًا) توشك کوك توشالمش (وَسَلَكَ لَكُمْ)
وقیلدی سرینگ اوچون (فِيهَا) اول یرده (سُبُلًا) یول لرنی یعنی فایداعز ویومشنکز
اوچون بر یردان بر یرکا بارماقنکزغه (وَأَنزَلَ) ایندوردی (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدان
(مَاءً) صونی (فَأَخْرَجْنَا) بس چغاردوق (به) اول صوبرلان (أَزْوَاجًا) تورلی تورلی نی
(مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ۞) باشقه بولغان اولنلردان (یعنی یردان اوسه تورغان اولنلردان
هرقایسی سندان برون برونه باشقه قیلوب تورلیسندان چغاردوق توسده وایسده وتمده
باشقه دور قایسی آدمغه یارار وقایسی حیوانغه یارار بس بو الله نینگ کامل قادر بولماغینه
دلیلدور (كُلُوا وَارْعَوْا) بیوردوق آشانگلار واوتلاتنگلار (أَنْعَامَكُمْ) حیوانلارنکز نی
دیب (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) تحقیق اوشبو یوغاریدا ایتولکان نرسه‌لرده (لَآيَاتٍ) علامتلر باردور
(لِّأُولِي النُّهَىٰ ۞) عقل ایالری اوچون * (مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ) اول یردان یراتدوق سزنی (وَفِيهَا
نُعِيدُكُمْ) واول یرکا کیری قایطاروب رمز سزنی (وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ) واول یردان چغاروب رمز
(تَارَةً أُخْرَىٰ ۞) ایکنچی مرتبه دخیده (وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ) تحقیق کورساتدوق برفرعونکا (آيَاتِنَا)

(ا ف) احتمال بارکم فرعون دهریه مذهبنده بولمق آدم نینگ یراتولماسی یاز کونلارنده اولانلارنینگ یردن اوسب چغماغی کوکدور آدمنی اوّلده بر آدم یراتمغان بلکه اوز اوزیدن بولغان وصونکنن هم اولب وچروب توفراق اولور دیب بلور ایدی شول وقتده کم اشتدی تمام خلق نینگ وبارچه بار بولغانینگ بار بولماغی اوچون بر یراتوچی وتربیه قیلوچی بار دور شول وقتن اشبو طریقه صورادی اوتکان جماعتلارنی یرکا کیتدیلار موسی علیه السلام جواب بیردی آنلار نینگ حسابی یازولمش دور هر آدم حاضر بولاچقدور دیب (جم)

* الله تعالی اوشبو سوزنی دهریه لرنینگ کوزلرون آچماقلری اوچون وبلما کلری اوچون بیروب ایتدی عقلنکز بولسه بلورسز الله تعالی نینگ کامل قدرتینه دلیل لر ایکا نون بو ایتولکان نرسه‌لر نینگ بارچه سن بارقلغان الله تعالی دور دیب *

علامتلرمزنی یعنی موسی علیه السلام غه بیرکان بارچه معجزه‌لرمزنی (كُلَّها) بارچه‌سنده (فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ) بس فرعون اول معجزه‌لرنی یالغان دیب یوزدوندوردیلر (یعنی قبول قیلمادیلر (قَالَ أَجِئْتَنَا) ایتدی مصر حاکمی ایاکیلدنکمی سن (لِتُخْرِجَنَا) برنی چغارمقلق اوچون (مِنْ أَرْضِنَا) برنتك یرومزدان (یعنی مصردان (بِسِحْرِكَ) اورنك نتك سحرنك برلان (یٰمُوسَىٰ) ای موسی (فَلَنَأْتِيَنَّكَ) البته کتورورمزسنکا (بِسِحْرٍ مِّثْلِهِ) برسحرنی سنتك کوك (فَاجْعَلْ) بس قلغل (بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ) برنتك برلان اوز آرانکزده (مَوْعِدًا) بربیلکولی وعده‌لی کون (لَّا نُخْلِفُهُ) خلافی قیلمیق شول وعده قیلنغان کونده (نَحْنُ) برده (وَلَا أَنتَ) وهم سنده (مَكَانًا سُوًى) بارومزغه‌ده بردای اورنده (یعنی شهرنتك اورته‌یرنده (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (مَوْعِدُكُمْ) سرنتك وعده‌کونکز (یَوْمُ الزِّينَةِ) زینتلانچك کوندور (یعنی قبطیلرنتك بیرنکان کونیدور اول کون یل باشی کونی اوزحسابلریله یاکه عشوره کونی (وَأَن يُحْشَرَ النَّاسُ) جیولورلار آدملر (ضُحًى) اول کون نتك توش وقتیده* (فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ) بس فرعون اوینه قایتی (فَجَمَعَ كَيْدَهُ) بس قایتوب جیدی اوزنتك حیله‌لرون (یعنی سحرلرون وسحر قرال‌لرون (ثُمَّ أَتَىٰ) موندین صونك وعده قوبلغان یرکه کیلدی (قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ) ایتدی سحرچیلرکا موسی (وَيْلَكُمْ) حسرت وعذاب بولسون (لَا تَفْتَرُوا) باغلامنکز (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی غه (كَذِبًا) یالغاننی (یعنی الله تعالی نتك موسی علیه السلامغه بیرکان معجزه‌لرون سحر دیب ایتمك برلان والله‌غه یالغاننی ایتمك برلان عذاب سزکالازمدور (فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ) بس هلاك قیلور سزلارنی عذاب برلان (وَقَدْ خَابَ) البته استکان نرسه‌سینه یتشمدی وکوینوده‌قالدی (مَنِ افْتَرَىٰ) شول کشیکم الله‌غه یالغاننی یابدی (ف) (فَتَنَازَعُوا) بس فرعون‌نتك سحرچیلری موسی علیه السلامغه قارشو تروده سویلاشدیلر (أَمْرَهُمْ) اورلر بینتك اشلریله کینکاش قیلمق برلان (بَيْنَهُمْ) اورلری آراسنده (وَأَسَرُّوا النَّجْوَىٰ) فرعوندان قورقودان سورلرون یشردیلر (یعنی سحرچیلر موسی علیه السلام نتك سوزن اشتدیلر موسی علیه السلامغه قارشوتروده کینکاش قیلب بری بریه ایتدیلر سحرچی سوزی ایمس‌دور دیب فرعوندان سورلرون یشرون قیلب اکر برنی جینکسه ایارمك لازمدور دیب (قَالُوا) ایتدیلر فرعون وفرعون‌نتك کشیلری (إِنْ هَٰذَانِ لَسَاحِرَانِ) البته موسی برلان هارون ایکیسده سحرچیلردور (يُرِيدَانِ) تلیلر بولار (أَن يُخْرِجَاكُم) سرلرنی چغارمقغه (مِّنْ أَرْضِكُم) اورنکزنتك برنکزدان یعنی مصردان (بِسِحْرِهِمَا) اورلری نتك

* یعنی کیرك موسی علیه السلام بولسون وکیرك فرعون بولسون نیتلری قایسی‌سی نتك جینکمك لك بولسه آدملرنتك جیو لغان وقتیده وبارچه کشیلار آلدنده جینکمك بولسون آدم لرنتك بارچه سی قایسی‌سی نتك سوزی توغری بولوب درست بولغانلغن بلسون اوچون واول بیرانو کونی مصر شهرنده بیلکولی ایدی بارچه آدم یوری لر ایدی *

(ف) شول وقتده کم فرعون سحرچیلرون جیدی وبارچه الوغ لارون هم جیدی وهر بر آدم لرنی موسی علیه السلام نتك قارشوسیده تورغزدی بس موسی علیه السلام آنلرنتك هر بر وسینه بر برنصیحت قیلدی الله تعالی غه یالغا ننی ایتمانکز الوغ کناهلی بولورسنکز دیب *

سحرلری برلان (ویذهبا) کیتارمکنی تلیلر (بطریقتکم المثلی ۞) دینلرنك آرتغی بولغان‌سز نك دینکزنی دیب (فاجمعوا) ایمدی موسی وهارون‌غه کوچنکز یتار بس جیونکز (کیدکم) اورنکزنك سحر اسبابلرون (ثم ائتوا) موندین صونك کیلنکز (صفا) صف صف بولغانلارنکز حالده خلق کوروب قورقسنلار اوچون (وقد افلح) تحقیق قوتولور (الیوم) بوکون (من استعلی ۞) اول کشی کم جینکدی* (قالوا) سحرچیلار ایتدیلار ادب صاقلاب (یموسی) ای موسی (اما ان تلقی) یاکه شولدورکم سین صالهسنك طایاغنکنی اوّل (واما) یاکه (ان نکون) بز بولایق (اوّل من القی ۞) صالغان آدم لرنك اوّلی (قال) موسی علیه السلام ایتدی آلارنك ادب صاقلاولرنك قارشوسنده (بل القوا) بلکه‌سز صالوعز طایاقونکزنی دیب آلار سحر قراللارن صالدیلار (فاذا) بس شول وقتده (حبالهم) آلارنك جبلری (وعصیهم) آلارنك طایاقلاری (یخیل الیه) سحر بولودن حضرت موسی علیه السلام کا کورندی (من سحرهم انها تسعی ۞) تحقیق اول جبلار وطایاقلار یورورلار وسکرورلار (فاوجس) حضرت موسی آدم بولغانی اوچون سیزدی (فی نفسه) اورنده (خیفة) بر قورقونی (موسی ۞) حضرت موسی (قلنا) بز ایتدوك موسی‌غه (لا تخف) کمان قیلغان نرسنکدان قورقمه دیب (انك) آنك اوچون البته (انت) سین (الاعلی ۞) آلارنی جینکب اوستن بولورسنك (والق ما فی یمینك) وصالعل شول نرسه نیکم سنك اونك قولنکده دور (تلقف) یوتار (ما صنعوا) شول نرسه‌نی کم قیلدیلار آلار (انما صنعوا) تحقیق قیلغان نرسه‌لری (کید ساحر) سحرچیلرنك حیله سیدور (ولا یفلح الساحر) وقتولمس سحرقیلغوچیلر (حیث اتی ۞) قایاکیلسه‌ده وکیتسه‌ده موندین صونك موسی علیه السلام نك طایاغی سحرچیلرنك بارقیلغان نرسه‌لارون یوتدی وآدملار قورقوب قاچدیلار بس موسی علیه السلام طایاقنی آلدی اوّلکی کبی طایاق بولدی سحرچیلر بوحالنی کورکاچ بر برینه ایتدیلار بوسحر ایمسدور بلکه بر الله‌نك قدرتندن دور (فالقی السحرة) بس بارچه سحرقیلغوچیلار صالدیلار بیرکا (یعنی یاتدیلار (سجدا) سجده قیلغانلری حالده (قالوا) ایتدیلار سحرچیلار (امنا) ایمان کیتردوك بز (برب هرون وموسی ۞) هارون نك وموسی نك ربسینه دیب (قال) ایتدی فرعون (امنتم له) ایمان کیتوردوکزمی اول موسی‌غه دیب یعنی اوزینك سحرچیلرینه ایتدی (قبل ان اذن لکم) مین سزکا رخصت بیرودن الك (انه) دورستلکن اول موسی (لکبیرکم) سزنك اولوغنکز دور (الذی) اندالاین الوغنکز دور (علمکم السحر) اویراتدی سزکا

* یعنی غالب بولغان کشی بوکون مقصودینه یتوشر بس جتمش منك یااوتوز منك سحرچیلار هر برسی نك قولنده بر طایاق بلان بر بب بار ایدی بر بولی موسی علیه السلام قارشوسینه کیلدیلار حضرت موسی هارون برلان ایتولکان اورنغه کیدیلار *

سحرنی سحرنی اویراتکان اولوغنکز دور دیدی فرعون (فلاقطعن) البته کیسرمن مین (ایدیکم
سرننك قولارغزنی (وارجلکم) اياق لارنکزنی (من خلف) باشقه باشقه قیلوب (یعنی
برسون اونك طرفدن وبرسون صول طرفدن (ولاصلبنکم) البته اصارمن مین سزنی (فی
جزوع النخل) خرما اغاچی ننك بوتاقلاریده (ولتعلمن) البته بلورسز سز (ایّنا) قایسمز
(یعنی مین یاموسی یعنی موسی غه ایمان کیتورمکان اوچون موسی ننك الله سی ننك عذابی
(اشد) قاتیغ دور (عذابا) عذاب یورندن (وابقی ۞) قایسمز ننك عذابی بیك قالغوچیدور
دیب (قالوا) ایتدی فرعون سحرچیلرلری (لن نؤثرك) اختیار قیلمامز (یعنی قبول
قیلمامز سنی ای فرعون (علی ما) شول نرسه اوزرینه (جاءنا) کیلدی برننك آلدومزغه
(من البینت) ظاهر واشکارا بولغان معجزه الردن (والذی فطرنا) ودخی ایتمامز سنی قادر
بولغان الله اوزارینه اول الله برنی یوقدن بارقیلدی (فاقض) بس حکم ایت سین (ما
انت قاض) نی نرسه نی حکم قیلورسنك سین (انما تقضی) بودورکم حکم قیلورسنك سین
(هذه الحیوة الدنیا ۞) بودنیاتور وکلوکنده (انا امنا) البته بزلار ایمان کیتوردوك (ربنا)
اوزربمز بولغان الله غه (لیغفرلنا) یارلقامق اوچون (خطینا) برننك کناهلارمزنی (وما
اکرهتنا) شول نرسه نی کم کوچلادنك بزنی (علیه) آننك اوزارینه (من السحر)
سحردن دور اول نرسه (یعنی معجزکا کوچلادی سحر برلان (نی) (والله) الله تعالی (خیر)
سیندن ایدکودور (وابقی ۞) قالغوچیدور (یعنی الله تعالی ننك ثواب بیرماکی سندان
ایدکودور وعذابی قالغوچیدور بوو الله خیر آلایة ولتعلمن اینا اشد دیکان سوزینه جوابدور
(انه) درستلکده (من یات) هر آدم کیلور (ربه) ربسی بولغان الله تعالی قاشینه (مجرما)
کناهلی بولوب (فان له) البته اول آدم اوچوندور (جهنم) جهنم عذابی (لایموت)
اولمس (فیها) اول جهنمده تاکه راحت تابار ایدی (ولایحی ۞) وهم تر ولمس تاکه اول
ترلو آنکافایده قیلور (ومن یاته) واول آدمکم کیلور ربسی بولغان الله ننك قاشینه (موءمنا)
ایمان کیتورکوچی بولوب (قد عمل الصلحت) تحقیق قیلدی ایدکو اعمل لارنی اول آدم
(فاولئك) اوشبو ایدکو اعمل قیلغان جماعت (لهم) اول جماعت اوچوندور (الدرجت
العلی ۞) یوغاری بولغان مرتبه لار (جنت عدن) اول مرتبه لر عدن اوجماح لریدور
(تجری من تحتها الانهر) آغار اول جنت لارننك آستندن یلغه لر (خلدین فیها) اول
جنتده منکو بولدقلاری حالده بولورلار (وذلك) اوشبو ایتولکان نعمت لر (جزاؤا من) شول
آدملارننك جزاسیدور (یعنی اولوشیدور (ترکی ۞) پاکلادی اوزن کفردن وکناه اشلاردن

(ولقد)

(اف) فرعون کوچلاب آنلارنی سحرچیلك قیلماغه کوچلادی وسحر قیلدردی ایتولدیکم سحرچیلر حضرت موسی ننك معجزه سن کورکانده بلدیلارکم سحر توکلدور ایمدی آننك اوزارینه قارشوتور مق تیوش دکلدور فرعو نکه رعایه قیلب سحر برلان قارشو توردیلر وفرعون حضرت موسی حضرت هارون اوزارینه رنجتمادی شایدکه آنی معجزه برلان قورقتدی (جم)

(ولقد اوحینا) دخی وحی قیلدوق بز یعنی بلدوردك بز (الی موسی ۵) حضرت موسی غه (ان اسر بعبادی) قوللاروم اسرائیل بالالاری برلان مصر شهر وندن کیچه ده کیت دیب (فاضرب لهم طریقا) بس صوقغل (فی البحر) دریاده یعنی قیلغل و آچقل آلار اوچون دریاده (یبسا) قری یول (لا تخف درکا) شول وقتده فرعون ننك یتوشماکندان قورقب (لا تخشی ۞) دخی بو ولوب صوده باتماقدن وسوسه لانمه (یعنی آرطنکدین دوشمانلار یتماکندین وهم صوده باطب قالماقنك وسوسه سندن ایمین بول (فاتبعهم فرعون بجنوده) بس اسرائیل بالالاربنك مصردن چقغانن اشتکاچ ایاردی فرعون اوزینك عسکری برلان (یعنی آلارننك آرتلارینه دوشدی (فغشیهم من الیم) فرعون آرتیدن قابلای دریادن (ما غشیهم ۞) شول نرسه کم آلارنی (یعنی فرعون لشکری برلان اسرائیل بالالاربنه یتوشدوکده اسرائیل بالالاری دریادن اوتکاچ فرعون نی و آننك عسکرون دریادن اوتمك اوچون دریا صویدن قابلادی قابلاغان نرسه نك حقیقتن الله دن باشقه هیچ بر آدم بلماس (واضل فرعون) و آزدردی فرعون (قومه) اوزینك خلقن (وما هدی ۞) وتوغری یول کورستمدی (یعنی فرعون خلقن توغری یولغه کونولودن طیب و آز دروب هلاك قیلدی (ف) موندین صونك الله تعالی اسرائیل بالالاربنه قیلغان نعمتلارون منت قیلب ایتدی (یبنی اسرائیل) ای یعقوب اوغللاری (قد انجیناکم) تحقیق قوتلدردق بز سزنی (من عدوکم) دوشمانوغزدن (یعنی فرعون و آننك عسکروندن (ووعدناکم) وعده قیلدق سزکا (یعنی مناجات قیلمق اوچون وتوراتنی بیرمك اوچون (جانب الطور الایمن) طورننك اونك طرافنده بووعده حضرت موسی علیه السلام غه بیرلمش ایدی لیکن قومینه حکملرون اویراتمك اوچون بولغانغه قومیغه ایتولدی (ونزلنا) ایندوردوك بز (علیکم) سزلارا وازارینه (المن والسلوی ۞) من ایله سلوانی (کلوا) ایتدوك بز آشاغز دیب (من طیبات ما رزقناکم) شول نرسه ننك پاکلارندن ولذتلسندن ریزقلاندوردك بز سزکا (یعنی بیرکان ریزقمزننك لذتلسندن آشاغز دیب (ولا تطغوا فیه) چیکدن اوتماکز اوشبو رزق توغرسنده (یعنی من وسلوی دن ایرته ننك وکیچ ننك آشامغی قدرلی رزق آلونکز آرتوق آلمانکز شکرانه سون یتکره آلماس سز (فیحل علیکم غضبی) اکر چیکدان اوتساکز واجب بولور واینار سزکا منم آچیغم (ومن یحلل علیه غضبی) وهر کمکه کم اینار وثابت بولور آننك اوزارینه منم آچیغم (فقد هوی ۞) تحقیق اول آدم هلاك بولدی (وانی لغفار) وتحقیق مین یارلقاغوچیمن (لمن) شول آدمنی کم (تاب) توبه قیلدی (وآمن) ایمان کیلتوردی (وعمل صالحا) واینکو عمل قیلدی (ثم اهتدی ۞) موندین صونك توغری بولده

زبدة الآثاره ایته‌دور ماغشیهم مشد الیها مبهم دور مبهم بولمغی تفخیم اوچوندور دیب والله اعلم دریاننك موجی بواسه کیرك دیب (زبدة)

۱) تبیانده وواعدناکم جانب الطور الایمن موسی علیه السلام عه توراتنی ایندرمك اوچون طور جانبنده موسانننك اونك طرفنده سزکا وعده قیلدوق دیب بیان قیلغان

۲) من ترنجبین بالی سلوی سماتی قوشنی یعنی یلوه قوشنی (جم)

۳) الترنجبین وکان ینزل علیهم الثلج من طلوع الفجر الی طلوع الشمس لکل انسان صاغ والسلوی کانت یبعث الله تعالی علیهم الجنوب ای ریح الجنوب فتحشر علیهم السلوی وهی السماتی فیذبح الرجل منها مایکفیه (مد)

بولدی * (وما اعجلك) نی نرسه آشقدوردی سنی (عن قومك) اوز قومنكدن یعنی یولداشلار ونكدن (یاموسی) ای موسی دیب (قال) ایتدی موسی (هم اولاء) منم جماعتم آلار (علی اثری) منم آرتمدن كیلورلار آلاردن مین الك كیلدوم بر آز آطلامق برلان (وعجلت الیك) وآشقدوم مین سنك قاشونكا كیلورکا (رب لترضی ۞) یاالله بندن راضی وخوشلقده بولاسنك (قال) ایتدی الله تعالی (فانا قد فتنا) بس تحقیق بز بلاغه صالدق (قومك) سنك قومنكنی (من بعدك) سین طورغه یونالكندین صونك (واضلهم السامری ۞) آزدوردی آلارنی سامری (فرجع موسی الی قومه) بس كیری قایتدی موسی اوز ینك قومینه (غضبان اسفا ۞) آچیغلانب وقایغروب (قال) ایتدی موسی (یاقوم) ای منم قوم (الم یعدكم) ایاوعده قیلمادومی سزكا (ربكم وعدا حسنا ۞) سزننك ربونكز كورکام وعده برلان * (افطال) ایااوزون اولدیمو منم آیرولماغم دن (علیكم العهد) سزننك اوزارنكر كامدت (یعنی موسی علیه السلام ننك آیرولماق مدتی (ام اردتم) یاكه تلادنكزمی سز (ان یحل علیكم غضب) اینما كلوكا سزننك اوزارنكزكا آچو (من ربكم) ربونكز بولغان الله دن (فاخلفتم موعدی ۞) بس خلاف قیلدنكز منم وعدمه یعنی الله تعالی كا ایمان كیتوروب ایمانونكزده ثابت بولماغه وهم بیورلغان امرلارده ثابت بولماغه (قالوا) ایتدیلار قوم لری (ما اخلفنا موعدك) خلاف قیلمادوق بز سنك وعده نكا (بملكنا) اوز اختیارمز برلان (ولكنا حملنا) ولیكن بزلار مصردن چقغانده طوی اوچون دیب یاكه عیدمز اوچون دیب آلغان ایدوك (اوزارا من زینة القوم) فرعون خلقی ننك یعنی قبطیلارننك زینتلری اوچون بولغان نرسه‌لرنی (فقذفناها) اوتقه صالدوق آلارنی (فكذلك القی السامری ۞) اوشنداق یعنی بزلارکوك سامری دخیده بولغان زینتلرنی صالدی (ف) بولارزینتلرنی اوتقه صالغاچ (فاخرج لهم) بس چغاردی سامری آلار اوچون (عجلا) بوبوزاو (جسدا) تنی بولغان بوزاو یعنی سامری اول ارکان بزاکدن بوزاو ایتن چغاردی (له خوار) اول بزاوننك طاوشی اوكز طاوشی ایدی (فقالوا) بس سامری وسامریكا یارکانلار ایتدیلار (هذا) اوشبودور (الهكم واله موسی) سزننك عبادت قیلاچق وموسی نك عبادت قیلاچق نرسه‌سی (فنسی ۞) بس موسی آنی اونتدی دیب یعنی موسی اونتب طور طاوینه ارلاب كیتدی دیدیلر (افلا یرون) ایا آلار كورمسلارمی یعنی آرغه نلاری اوچون (الا یرجع الیهم قولا ۞) اول بوزاو اورلرینه برسوزنی ایته آلمس ایدی یعنی آندن برسوز صوراسه‌لر آلارغه جواب بیره آلمس (ولا یملك) كوچی یتمس اول بوزاوننك (لهم)

* شاه ولی رحمة الله ایته دور موسی علیه السلام اوز جماعتیدن جیتمش آدم برلان طور طرافینه یونلدی موسی علیه السلامدن فرعون هلاك بولغاندین صونك اسرائیل بالالاری صوراد یلار شریعت قاعده لرون وحكملارون بیان قیلب اوبراتمكنی حضرت موسی بواشنی الله تعالی غه عرض یعنی مناجات قیلب صورادی حضرت موسی غه الله تعالی دن خطاب كیلدیكم اسرائیل ننك اولوغلاری برله طور طاوینه كیل سنكا شریعت حكملارون جیغوچی برکتاب بیرور من دیب حضرت موسی قرداشی هارونی اورنینه قویب كتدی بیلكولی اورنغه یقنلاشدیلار حضرت موسی بیك آرزو قیلما غیدن آشعب طاوغه جیتمش كشیدن الك چقدی الله تعالی دن حضرت موسی غه طاوش كیلدی * كورکام وعده شول ایردی تورات بیرمك برلان یااول وعده اوتوز كون ایدی موسی علیه السلام قومینه اوتوز كون وعده برلان طورغه كیتدی طورده قرق كون توردی ذوالقعده ننك اوّلندن ذوالحجه ننك اونسینه‌چه توردی شول وقتده سامری آلتوندن بربوزاو یاصاتب آنكا عبادت قیلماغه آلارنی اوندادی شول بوزاوغه عبادت قیلماغه باشلادیلار

آلارغه (ضَرًّا) ضرر یتوشدرمکا (وَلَا نَفْعًا ۞) دخی فایده یتوشدورمکا (وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ) دخی تحقیق ایتکان ایدی حضرت موسی قایتودان اوّل آلارغه (هٰرُونُ) حضرت هارون (مِنْ قَبْلُ) بووقتدن اول (یعنی حضرت موسی قایتودن اوّل (یٰقَوْمِ) ای منم قومم (اِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهٖ) بودورکم سز بلالنمش بولدونکز بوزاوغه عبادت قیلمق برلان (وَاِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمٰنُ) والبته سزنك ربونگز الله دور (فَاتَّبِعُونِی) ایارنکز منکا (وَاَطِیعُوٓا اَمْرِی ۞) موین صونوغز منم امر ومه وحکمومه دیب (قَالُوا) ایتدیلار (لَنْ نَبْرَحَ عَلَیْهِ عٰاكِفِینَ) البته آیرولمازمز اول بوزاوغه عبادت قیلمقدن دیب (حَتّٰی یَرْجِعَ) تاکم قایتقانچی (اِلَیْنَا مُوسٰی ۞) بزکا موسی علیه السلام (یعنی موسی قایتقانچی بوزاوغه عبادت قیلورمز دیدیلار (قَالَ) ایتدی حضرت موسی طوردن قایتب آلارنی اول حالده کورکاچ (یٰهٰرُونُ) ای هارون دیب قرداشی هارونغه (مَا مَنَعَكَ) نی نرسه طیدی سنی (اِذْ رَاَیْتَهُمْ ضَلُّوٓا ۞) شول وقتده کم کوردونك آزدیلار آلار (یعنی بوزاوغه عبادت قیلب (اَلَّا تَتَّبِعَنِ) منکا ایارمکدن (یعنی امر ومه ایارُوب آرغانلارنی اولتورمکدن وحالانکه من اول وقتده بولسام آلار آراسنده آلار برلان اول کافر بولماق لری اوچون اولدوروشر ایدم (اَفَعَصَیْتَ اَمْرِی ۞) یاکه منم بیورغانومه وحکومه خلافلقنی قیلدونکمی (یعنی دینده محکم بول ودینی صاقلاغل دیکان سوزمه قارشدونکمی دیب موسی علیه السلام اونك قولی برلان هارون علیه السلام نك چیچینه یابشدی وصول قولی برلان صقالینه یابشدی (قَالَ) ایتدی هارون (یَبْنَؤُمَّ) ای منم آنامنك اوغلی (لَا تَاْخُذْ) توتمه (بِلِحْیَتِی) منم صقالمنی (وَلَا بِرَاْسِی) دخی باشمنك چچنی یعنی منم صقالومه وباشمه یابشمه (اِنِّی خَشِیتُ) البته مین قورقدم (اَنْ تَقُولَ) ایتماکنکدن (فَرَّقْتَ بَیْنَ بَنِی اِسْرَآئِیلَ) بنی اسرائیل آراسنده آیرولماقلق صالدونك دیب (وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِی ۞) دخی قورقدم مین طورغه کیتکانده ایتکان سوزمنی صاقلامه دونك دیب ایتماکنکدن (یعنی موسی علیه السلام طورعه بارغان وقتده هارون علیه السلام غه نصیحت قیلغان ایدی بارچه خلق اتفاق برلان آیرولمی تروار ینه طرش دیب شونك اوچون هارون بزاوغه عبادت قیلغانلر برلان اولتورشمدی لیکن تلی برلان ایتدی آلار قبول قیلمادیلار بس موسی علیه السلام سامریکا قاراب ایتدی (قَالَ) ایتدی حضرت موسی (فَمَا خَطْبُكَ) نیدورسنك تلاکانك بواشدن (یٰسَامِرِیُّ ۞) ای سامری دیب (قَالَ) ایتدی سامری (بَصُرْتُ بِمَا) کوردوم مین اول نرسه نی کم (لَمْ یَبْصُرُوا بِهٖ) باشقه آدملار کورمدیلار (فَقَبَضْتُ) بس آلدوم مین (قَبْضَةً مِنْ اَثَرِ الرَّسُولِ) براوچ توفراقنی رسول نك

(اف) فرعون قومندن زینتلرون عاریت دیب آلداب آلمشلرایدی چان حضرت موسی طور طاوینه کتدی بنی اسرائیل نك قایتماغینه بلکلوا بولغان قرق کونلی حساب قیلوب کوردیلارکه تمام اولمش حضرت موسی کیلمدی آنلك اوچون آنلارکیچه نی بر وقت کوندزنی بر وقت حساب قیلوب یکرمکون تمام بولغانده ایتدیلار وقت تمام بولدی حضرت موسی دان خبر ظاهر بولمدی سامری آنلارغه ایتدی حضرت موسی نك کیچکما کینه سبب بودورکم فرعون جماعسندن امانت قیلب آلغان زینت اسبا بلری برده بولماغیدور آنلارنی اورمزدن چغارالق چغارمساف موسی بزکا کیلمز بر چقورقازیق اچینه اوت یاندروب اول زینت اسبابلرون اچینه آطالق بنی اسرائیل آنلك سوزون قبول قیلوب فرعون جماعسندن آلغانلاردن بارچه سن اوتقه آتدیلار اماسامری جبرائیل علیه السلام نك آطی باسدوغی یبردن براوچ توفراغی بار ایدی چالماسنده صاقلار ایدی آنی هم چقورغه ارکان بیزکنك اوستینه چچدی فرعون اوزار دیب اطامق لق سببی آنلارغه غنیمت حلال ایمس ایدی

ارندن (یعنی حضرت جبرائیل‌ننك آتیننك آیاغی آستندن (فنبذتها) آلغاندین صونك صالدوم اول توفراقنی یعنی اول توفراقنی صالدوم آلتوندان یصادعم بوزاوصورتینه (وكذلك سولت لی نفسی) اوشنداق (یعنی قیلغان اشمنی نفسم منكا كورسكام قیلدی* (ف) (قال) ایتدی موسی علیه السلام (فاذهب) بس كیت (فان لك) البته سنكا (فی الحیوة) ترك‌لوكده جزا (ان تقول) ایتورسنك (لامساس) منكا یقین بولماغل وبنی توتمغه دیب (یعنی آننك اوچون سامری اكر بر آدم برلان اولتورسه هر ایكوسنی قزدرمق لق بیرمكا كی توته ایدی بس شوننك اوچون كمنی كورسه‌ده منكا یقین بولمه دیب قچقرور ایدی (وان لك) والبته سنك اوچون باردور (موعدا) بر باشقه وعده كم (لن تخلفه) اول وعده اصلا باشقه بولنماس سننك دننكده (وانظر) قراغل (الی الهك الذی ظلت علیه عاكفا) شول عبادت قیلغان نرسه‌كا عبادت قیلدونك سین دایم (لنحرقنه) آنی اوتقه یاندرورمز (ثم لننسفنه فی الیم) موندین صونك یعنی اوتقه یاقغاندین صونك كولنی دریاعه صوروره‌مز (نسفا) صورمق برلان (ف) (انما الهكم) سز ننك عبادت قیلاچق ذاتكز (الله الذی لا اله الا هو) بر بولغان الله‌غنه‌دور الله‌دان باشقه هیچ بر عبادت قیلوغه تیوش بولغان ذات یوقدر (وسع كل شیء علما) كینك بولدی الله‌ننك بلماكی هر نرسه‌نی (یعنی الله تعالی هر نرسه‌نی بلكوچیدور (كذلك) یامحمد اوشبوننك كوك (یعنی حضرت موسی ننك خبرلرون سزكا بیان قیلغان كوك (نقص علیك) اوقرمز بزسزكا (من انباء ماقد سبق) اوتكان زمان واوتكان امتلارننك خبرلرندن (وقد اتیناك) تحقیق بیردوك سزكا (من لدنا) اوزیانمزدان (ذكرا) نصیحت ارچون بركتابنی (یعنی قرآننی (من اعرض عنه) هركم آندن (یعنی قرآندن یوز قایتاردی (فانه) شیكسز اول آدم (یحمل) یوكلار (یوم القیمة) قیامت كونده (وزرا) بر آغر یوكنی (خالدین فیه) منكو بولغانلاری حالده اول یوكنی یوكلامكده (وساء) نی یاوز یوكدور اول (لهم) آلار اوچون (یوم القیمة) قیامت كونیده (حملا) كوترمكده (یعنی هركم قرآندان یوز دوندورسه یاكه الله تعالدن یوز دوندورسه قیامت كونده آغر بولغان عذابنی یوكلار (یوم ینفخ) ذكر قیل شول كوننی اور ولور (فی الصور) صوره (ونحشر المجرمین) قوبارورمز بزكناهلی آدملرنی (یومئذ) اول كوننه (زرقا) كوك كوزلی بولغانلری حالده (یعنی بوزوق اشلیلر قیامت كونده صوقر اولورلار باكه كوزی كوك اولمق رسوالقلاری اوچوندور (یتخافتون بینهم) اورار آلریده سویلاشورلار كم (ان لبثتم) تورمادونكز دنیاده (الا عشرا) مكر

(اون)

یاكه آنلار ایمین استب ترغوچی‌لار ایدی مستأ مینكه حربی ننك مالنی آلمق درست اولماز (زبده)

۳) یعنی هارون موسی علیه السلام غه ایتدی سن ایتدونك اورنومه تورغل وخلق اراسنده توروكلوك قیل دیب تورمكلوك قیلمق قانلری توكلمكدن صاقلان مقدور وآنلار ایله دوستلق یولی اوزره تورمق دور سین كیلكاچی اوزونك كلیلكاچ بلكاننك برله اش قیلورسن دیو جواب بیردی (زبده)

* یعنی سامری ایتدی حضرت جبرائیل ترکزو آتینه‌منب كیلور كوردوم ده بلدومكه بوبرجان قیلغوچی دور ازی‌نی نرسه‌كه تیسه اول نرسه‌تروك بولار دیب بس آننك آیاق ازندن براوچ توفراق آلوب براو صورتی ننك اچینه صالدوم بواشمنی‌هم نفسم بیك یخشی كوردی دیب *

(ف) شول وقتده كم بنی اسرائیل دریاغه یتوشد یلار فرعون عسكری برلان برکا آنلارننك آرتندن چغب كیلدی ودریاغه یتوشد یلار فرعون قومنی یولتماعه قویمدی سامری بلدیكم اول جبرائیلدر آننك آطیننك آیاغی آستندن براوچ توفراق آلدی اوشبو توفراقنی

اون‌کون توردنکز دیب (یعنی آخرتده تورماقلارون اوزن‌کورکانلری اوچون دنیاده ترولارون آرکورولارویاکه قبرلارنده تورماقلارون اون‌کون قدرلی بلورلار (نحن اعلم) الله تعالی ایتدی بزیخشی بلورمز (بما یقولون) اول نرسه‌ننك حقیقتن کم ایتورلار (اذ یقول) شول وقتده کم ایتورلار (امثلهم) آلارننك اوحشاش لری (طریقة) عقلده کامل وسوزده توغری یعنی ایذ کولاری (ان لبثتم الا یوما) تورمدغرنسز دنیاده مکر برکون توردوغز دیب (ویسئلونك عن الجبال) صورارلار سیندن طاولاردن (فقل) ایت (ینسفها) تاراتور اول طاولرنی (ربی) منم ربم (نسفا) تارقاتمقلق برلان تارقاتر (یعنی اول طاولرنی قم کوك قیلور موندین صونك جیل لرکا بیورور آلارنی چچ دیب (ف) (فیذرها) قویار اول طولرننك اورنن (قاعا) تب‌توز بربوش قرقیلوب (صفصفا) تیکز قیلب قویار (لا ترى فیها) کورمس سنك سین اول اورنده (عوجا) هیچ برقنعرلق (ولا امتا) وهیچ بریوغاریلق (یومئذ) اول قیامت کونده (یتبعون الداعی) ایارور چاقر وچیغه (یعنی اول اشلار بولغانده بارچه خلق اسرافیل ننك ارتندن کیتارلار (لا عوج له) اصلاقیوقلق بوقدور اول ایارمکده (یعنی چاقر ولغان کشی آننك طاوشینه ایاروب کیتارلار (وخشعت الاصوات) الله تعالی ننك اولوغلقینه توبانچیلك قیلورطاوشلار (للرحمن) الله تعالی اوچون (یعنی الله دن قورقودن طاوشلری چقماس (فلا تسمع) بس ایشتمس سنك سین (الا همسا) مکر بیك یاشرون وآقرون طاوش (یومئذ) اول کونده (لا تنفع الشفاعة) فایده قیلمس شفاعت قیلمق برآدم برآدم اوچون (یعنی تلامس هیچ برآدم برآدمنی وتلامکی قبول بولماس (الا من اذن له الرحمن) مکر شول آدم ننك تلامکی قبول بولور رخصت بیردی آنکا الله تعالی (ورضی له قولا) وراضی بولدی وقبول قیلدی آنی سوزده (یعنی مسلمان بولسه وایذکواش قیلسه آننك تلامکی قبول بولور (یعلم ما بین ایدیهم) بلور الله تعالی اول نرسنیکم آدملرنك قاشنده بولور (وما خلفهم) آلارننك آرتلارنده بولور (ولا یحیطون به) چولغامرلار الله تعالی نی (علما) بلمکلك یوزندن (یعنی الله تعالی بولغاننی وبولاچق لرنی بلور وانلار (یعنی هیچ برآدم الله ننك بلاچك نرسه لرون چولغامرلار وبلمرلار (وعنت الوجوه) کناهلی آدملارننك یوزلری قیامت کونیده توبانچیلك ایلان خور بولور (للحی القیوم) حی وقیوم بولغان الله تعالی کا (وقد خاب وتلا کانینه یتشمدی (یعنی امیدسز بولدی (من حمل ظلما) اول آدمکم شریك قیلمق وکناه قیلمق یوکنی کوتاردی (ومن یعمل من الصالحت) وبرآدم قیلسه ایذکو اشلاردن (وهو مؤمن) واول آدم موعمندور (فلا یخف) بس اول آدم قورقماس (ظلما) ظلم قیلنودن (یعنی

برآوننك اچینه صالدی اشبو آلتون کافرلرننك مالی ایدی یعنی قبطیلر ننك زینت لری ایدی آنی برحیله ایله آنلاردان آلغانلار ایدی بس اول برکتلی توفراق آلتونغه توشماکیدن حق باطل برلان قاتوشب برکدی کم جمادقه یعنی جانسز نرسه کا جان کروب برآواز ظاهر بولدی اشبوننك اوحشاشی حیله لردن وبوزو قلردن صاقلانمق واجب بولدی بوطریقه اشلاردن پوطلارغه عبادت قیلمق پیدا بولور (جم)

(۲ف) یعنی سامریکادنیا ترکاکیدن شول جزابولدی اسرائیل بالالری ننك عسکروندن آیرلوب ویالغوز بریرده تورور ایدی اکر برآدم برلان اولترسه هر ایکسنی قزدورو بزکاکی طوطار ایدی شوننك اوچون هربرآدمنی کورسه ایتور ایدی منکا یقین کیلمه دیب هر آدمنی اوزیدن یراق قیلور ایدی *

* بوآیت ننك اینماکینه سبب ثقیف جماعتندن بر آدم رسول علیه السلام دن صورادی قیامت کونده طاولار بوقاتیلق برلان نچك بولور دیب حق تعالی بوآیتنی ایندوردی *

الله تعالی ننك وعده‌سی برلان تیوشلی بولغان ثوابی کیمتولمس بیر ولر وهم عذاب آرتدورلماس (وَلَا هَضْمًا) وهم ثوابلاری ننك کیم بولماغن کمان قیلوب قورقمس (یعنی آنکاظلم وکوچلاو بولماز الله تعالی بیك توغری حکم قیلغوچیدور (وَكَذَٰلِكَ) اوشنداق (یعنی جنت برلان وعده‌نی وعذابدن قورقتقوچی آیت لرنی ایندورکان کوك (انزلنه) ایندوردوك بز (قرانا) عربیًا) عرب لغتی برلان بولغان قرآننی (وصرفنا فیه) وقایته قایته بیان قیلدق اول قرآنده (من الوعید) قورقتماقلقنی (لعلهم یتقون) شاید که آلار کناهدن صاقلانب تقواچیلق قیلورلار (او یحدث لهم) تاکه اول قرآن بارقیله آلارغه (ذکرًا) وعظ ونصیحتنی اوتکان امت لرننك حالن حساب قیلوب (فتعالی الله) بس نی اولوغدور الله (یعنی ذاتیده وصفاتیده هیچ بر مخلوقینه اوخشاودن اولوغدور ذاتی مخلوق ذاتینه اوخشاماغان کوك سوزی هم مخلوق سوزینه اوخشامس (الملك الحق) اول بر پادشاهدور بیورغانی وطیغانی حقدور آصلا شبه یوقدور (ولا تعجل) دخی آشقمه سین (بالقران) قرانننی اوقومغه (من قبل ان یقضی الیك وحیه) تمام بولودن اول سنکا اول قرانننك وحی اولنماغی یعنی اول قرآن ننك سنکا اوقلماغی یتشودن الك آنی اوقومغه آشقمه (وقل رب زدنی علمًا) ایتکل ای منم ربم بولغان الله آرتدورغل منم اوچون بلمکنی دیب (ن) (ولقد عهدنا) تحقیق حکم قیلدوق بز بیورمق برلان (الی آدم) آدم علیه السلام کا (من قبل) موندین اول (فنسی) بس اونوتدی (ولم نجد له عزمًا) تابمادوق بز آدمنی بز طیعان نرسه دن صاقلنغوچی وبیورغاننی صاقلاوچی یاکه اول آدمنك کناه قیلماغه وقصد قیلماغن وتلامکن تابمادوق بلکه الله ننك امرون اونتماقدن بولدی (یعنی اول امر شول ایردی آعاچدن آشاماسن بس آدم اونوتدی اول آغاچدن آشادی (واذ قلنا للملائکة اسجدوا لآدم) یادرنکا توشرکل شول وقتنی کم ایتدوك فرشته لرکا سجده قیلونکز آدمغه دیب (فسجدوا) بس سجده قیلدیلار فرشته لر (الا ابلیس) مکر شیطان سجده قیلمدی (ابی) سجده قلودن باش تارتدی (فقلنا) بس ایتدوك (یا آدم) ای آدم (ان هذا) البته بوشیطان (عدو لك) دوشماندور سنکا (ولزوجك) سنك خاتونکا (فلا یخرجنکما من الجنة) بس چغارماسن سزنی جنتدن (فتشقی) اکر چقسانکز محنت کا ومشقت کا توشرسز (ان لك) درستلکده سنك اوچون (الا تجوع) آچلق یوقدور (فیها) اول جنتده (ولا تعری) یالانغاچلق یوقدور (وانك لا تظمأ فیها) وسین صوصامس سنك اول جنتده (ولا تضحی) قیاش اسی سن کوره‌سس سنك (فوسوس) بس وسوسه قیلدی (الیه الشیطن) اول آدمکا شیطان (قال) ایتدی (یا آدم) ای آدم (هل ادلك) ایادلالت قیلمی

(ان) جبرائیل علیه السلام قچانکم اینب قرآننی اوقر ایدی رسول علیه السلام دخی برکا اوقر ایدی تاکم اول قرآندن برنرسه‌نی اونوتماسن اوچون بس شوشلای بولسه قیامت سورسنده اشبو قرآنغه اشتماقدن طیدی اماخاطر شریف لرنی طنچلاتمق اوچون ایتدی قرآننی سنکایاد قیلدرمق وآنی خلقلرغه ایرشدرمك برننك اشمز دور لیکن انسان ننك عادتی اونوتمق بولمق اوچون ایکنچی مرتبه ده اشبو آراده ینه آشقمقدن طیدی وانسانده اونوطمق بولماغینه حضرت آدم علیه السلامنی مثال قیلوب ایتدی الله تعالی ولقد عهدنا الی دیب (جم)

مین سنی (عَلٰی شَجَرَةِ الْخُلْدِ) هر وقت ترك بوله تورغان آعاچ اوزارینه (وَمُلْكٍ لَّا یَبْلٰی ۞)
بر پادشاه لغه کم هرکز ایسکرمس اول پادشاه لق (فَاَكَلَا) بس شیطان بوسوزلرنی ایتکاندین
صونك اشادیلار (مِنْهَا) اول آغاچدن (فَبَدَتْ) بس ظاهر بولدی وکورندی (لَهُمَا) بو
ایکسینه (سَوْاٰتُهُمَا) آلارنك عورتلای (وَطَفِقَا) وباشلادیلار آلار (یَخْصِفٰنِ) اورتمك کا
(عَلَیْهِمَا) اوزلرینه (مِنْ وَّرَقِ الْجَنَّةِ) جنت آغاچلری نك یفرقلاریدن (وَعَصٰۤی اٰدَمُ)
وکناهلی بولدی آدم (رَبَّهٗ) ربسی بولغان الله غه (فَغَوٰی ۞) تلا کانی بولغان منکولك کا
یتوشمی چه یول یوغالتدی (ثُمَّ اجْتَبٰهُ رَبُّهٗ) موندین صونك تلادی (یعنی صایلادی آنی
ربسی بولغان الله (فَتَابَ عَلَیْهِ) رحمتی بلان توبه سن قبول قیلدی (وَهَدٰی) وآنکا توعری
یول کورسته‌دی (قَالَ) ایتدی الله (اهْبِطَا) یرکا اینوکز ایکی نکز (مِنْهَا) اول جنتدن
(جَمِیْعًا) بارنکز ده برکا (بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) سرنینك بالالاروغز بعض سی بعض سینه
دوشمان بولور (فَاِمَّا) قچانکه (یَاْتِیَنَّكُمْ) کیلور سز لارکا (مِّنِّیْ) منم طرافمدان (هُدًی)
هدایتکا سبب بولغان کتاب یارسول (فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَایَ) بس بر من ایارسه منم هدایتکه سبب
بولغان قرآنومه یاکه رسولومه (فَلَا یَضِلُّ) بس دنیا القده آزغن بولمس (وَلَا یَشْقٰی ۞) وجفاده
تارتماس (ف) (وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِیْ) وهرکم یوز قایتارسه منی ذکر ایتمکدن (فَاِنَّ لَهٗ
بس درستلکده آننك اوچون (مَعِیْشَةً ضَنْكًا) تار ترکلك باردور (وَنَحْشُرُهٗ یَوْمَ الْقِیٰمَةِ اَعْمٰی)
وقوبارورمز قیامت کوننده کوزسز صوقر قیلب (قَالَ) ایتدی (رَبِّ) ای منم ربم (لِمَ
حشرتنی اعمی) نی اوچون منی قوباردونك صوقر قیلب (وَقَدْ كُنْتُ بَصِیْرًا ۞) وتحقیق
موندن اوّل من کورکوچی ایدم دیب (قَالَ) ایتور الله تعالی (كَذٰلِكَ) سین اوشنداق
براش اشلادونك (اَتَتْكَ) کیلدی سنکا (اٰیٰتُنَا) برزنك آیتلارمز روشن آشکارا بولب (فَنَسِیْتَهَا)
بس اول آیتلارنی کورودن صوقر اولب اونتدونك (وَكَذٰلِكَ) اوشنداق (یعنی آیتلاردن
یوزدوندوروب اونتقان کوك (الْیَوْمَ) بوکونده (تُنْسٰی ۞) جهنم عذابیده اونوتولمش
نرسه کوك بولوب قالورسنك (وَكَذٰلِكَ) اوشنداق (یعنی آیتومزکا ایمان کیتورمکانلارکا
عذاب قیلغانمز کوك (نَجْزِیْ مَنْ اَسْرَفَ) جزا بیرورمز شول آدمکا کم چیکدان
اوتدی (وَلَمْ یُؤْمِنْ) ایمان کیتورمدی (بِاٰیٰتِ رَبِّهٖ) ربینك آیتلارینه (وَلَعَذَابُ
الْاٰخِرَةِ) والبته آخرة عذابی (اَشَدُّ وَاَبْقٰی ۞) بیك قاتیغ دور وقالغوچیدور (یعنی منکودور
اول عذاب قوبارواده صوقر وکوسز اولمقدور لیکن جهنمده کی عذابی قاتیغ دور ودائیم دور
(اَفَلَمْ یَهْدِ لَهُمْ) ایایول کورستمدیمو آلارغه یعنی کافرلارغه الله تعالی (كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ)

(اف) یعنی حضرت آدم برلان حوانك بالالری نك بعضی سی بعض سینه دوشمان بولورنتکم ایکسی برکا بولوب کناه اشلدیلار اشبو برکالك نك جزاسی شول بولدیکم بالالاری دوشمان اولدیلار (جم)
* یعنی آیتلارمزکا ایمان کیتو رمدنك وآیتلار برلان اش قیلمادنك رسول علیه السلام ایتدیکم امتم نك بارچه کناهلارنی بنکا کورستدیلار قرآن عظیم دن بر آدم برآیتنی بیکلاب صونکندن اونوتسه شوندین ضور بولغان کناه کورمدم دیب *

شولکم کوبنی هلاك قیلدق اول کافرلاردن اوّل (من القرون) زمانه خلقلاریدان بولغان آدملرنی (یمشون) یورورلار ایدی آلار (فی مساکنهم) اول هلاك بولغانلارننك اورنلارنده (انّ فی ذلك) تحقیق اول اورنلارنی کورکانلر نده (لآیات) اولوغ علامت‌لر بولغوچیدور (لأولی النهی) عقل ایالارینه آننك اوچون مکه خلقی صاتوقیلمق اوچون شام ویمن طرفلاریده یوروب هلاك بولغان یرلاردن اوترلار ایدی وکورورلار ایدی‌نی بولغانن (ولولا کلمة سبقت من ربك) واکر سننك ربونك بولغان الله دن ازلده تقدیر قیلنغان برسوز بولماسه ایدی (لکان لزاما) البته لازم بولور ایدی (واجل مسمی) وهم عذاب اوچون بیلکولنکان وقت بولماسه ایدی حاضر عذاب اینر ایدی آخر وعده اوزره مسلمانلارغه وکافرلارکا جزا بیرمك آخرت کا قالدی (فاصبر علی مایقولون) بس صبر ایتکل اول نرسه اوزارینه کم ایتورلار اول مشرکلار (وسبح بحمد ربك) تسبیح ایتکل (یعنی نماز اوقغل اوزربونکنی ماقتامق برلان (قبل طلوع الشمس) قیاش تومقدن الك (وقبل غروبها) وقیاش باتودن اوّل (یعنی ایرته نمازون قیل واویله وایکندی نمازون (ومن انای اللیل) وکیچه ساعت‌لری ننك بعض سنده نماز قیل (یعنی یسیغ برلان اخشام نمازون قیل (واطراف النهار) وکوندوزننك طرافلارنده نماز قیل (یعنی ایرته واخشام نمازلاریدور حاصل کلام بش وقت نمازاوقومغه بیك طرش (لعلك ترضی) شایدکم راضی اولورسنك سین یعنی دنیاده امتنکامهربانلق ویاردم قیلمق ایله وآخرتده سنك شفاعتنك برلان کناهلارنی باغشلامق برلان راضی بولرسنك (ولا تمدن عینیك) وآچمه ایکی کوزلرنکنی (الی ما) شول نرسه کاکم (متعنا به) فایدالندردق آننك برلان (ازواجا منهم) کافرلردن برنچه جماعتنی (زهرة الحیوة الدنیا) دنیاتر کلی ننك زینتی برلان (یعنی دنیازینتلاریدن هرقایوسی سن بیرمك برلان (لنفتنهم) بلالندورمك اوچون آلارنی (فیه) قیامت کوننده (یعنی الارنی عذاب قیلمق اوچون قیامت کونیده (ورزق ربك) وسننك ربونك نك رزقی (خیر وابقی) بیك ایزکودور ودائمی بولوب قالغوچیدور (وامر اهلك دخی بیورغل اوزنکا ایارکان آدملرکا (بالصلوة) نماز اوقمق بلان (واصطبر علیها) وصبر قیلغل نمازنی اوقومقغه (لانسئلك) صورامامز سندن (رزقا) رزق بیرمکنی (نحن نرزقك) برلار رزق بیرورمز سنکا (والعاقبة للتقوی) ایزکو بولغان عاقبت تقوالق قیلب الله دن قورقوچیلار اوچون بولغوچیدور (یعنی حوجه‌لار قوللاریدن کسب قیلماقنی استر اماحق بولغان حوجه کم الله تعالی دور بنده‌لر وندن عبادت قیلماقنی استر رزقنی اوزی بیرور (وقالوا) مشریکلار قارشولارندن ایتدیلار کیلکان معجزه‌لارکا تانمق‌لق برلان (لولا یأتینا)

نی اوچون کیلتورمس اول محمد برکا (بایة من ربه) ربس بولغان الله دن بر معجزه اوزی نینك پیغمبرلك نی دعوی قیلمغی نینك راستلغینه دلالت قیلور ایدی دیدیلار (اولم تاتهم) ایا کیلمادیمو آلارغه (بینة ما فی الصحف الاولی ۞) روشن بولغان معجزه لار اوّلکی پیغمبرلرنینك کتابلریده بولغان معجزالرنینك خبری (یعنی تورات وانجیل وباشقه کتابلارده بولغان عقاید وباشقه حکملارنینك بیانی قرآنده اول مشریکلارکا وحالانکه اول حکملارنی کیلتورکان محمد علیه السلام اوقی بلوچی توکل ایدی (یعنی هیچ بر آدمدن اویرنمایینچه قرآن حکملارون کیلتوردی اول معجزه اولماقی ظاهردور (ف) (ولوانا) اکر برلار (اهلکنهم) هلاك قیلسق ایدی آلارنی (بعذاب) برتورلی عذاب قیلمق برلان (من قبله) پیغمبر بیبارودن اوّل (لقالوا) قیامت کونینده ایتورلار ایدی آلار (ربنا) ای برزنینك ربمز (لولا ارسلت) نی اوچون بیامدونك (الینا) برلارکا (رسولاً) بر پیغمبر (فنتبع) ایارور ایدوك بز (ایاتك سنك آیتلارونکا (من قبل ان نذل) اولتورلمك واسیر بولمق برلان خور بولودن اوّل (ونخزی ۞) وهم رسوا بولودن اوّل (قل) ایتکل ای محمد علیه السلام آلارغه (کل) هر قایسمز بزدن وسزدن (متربص) کوز توتقوچی مزاشنینك آخری وقتینه (فتربصوا) بس سز دخی کوز توتونکز آخرو وقتنی یعنی مکه کافرلاری محمد علیه السلام نك اولماکینه کوز توتارلار ایدی (یعنی کوتارلار ایدی آندان قوتولرمز دیب محمد علیه السلام آلارغه عذاب اینماکن کوته ایدی (فستعلمون) البته بلولار قیامت کونینده (من اصحب الصراط السوی) کمدور توغری یول ایالری (ومن اهتدی) وکمدور توغری یول طابقوچی لر *

(اف) یعنی اوتکان پیغمبر لرنینك کتابلر ونده محمد علیه السلام نینك خبری باردورکه معناسی بوطریقه بوله کم اوتکان پیغمبرلر نینك معجزه لری یتاچکدور اشبو محمد علیه السلام دخی اوتکان پیغمبرلرنینك بیورغان نرسه لرون بیورور باشقه بر ینکه بولغان اشلارنی سوبلمز یاکه شول معجزه لار محمد علیه السلام اوّل کیلکن کتابلرده بولغان قصه لرغه موافق بولغان قصه لرنی بیان قیلور (جم)

﴿ سورة الانبیاء مکیه مائة وثنتی عشرة آیة ﴾

لبنا — بسم الله الرحمن الرحیم

(اقترب للناس) یقین بولدی انسان لرغه (حسابهم) حسابلرینك وقتی (وهم) آلار (فی غفلة) غفلتده (معرضون ۞) یوزدوندورکوچیلار دور (ما یاتیهم) کیلمدی آلارغه (من ذکر) هیچ بر نصیحت (من ربهم) اوزلرینك ربلریدن (محدث) ینکا ایندورلمش بولغان نصیحت (الا استمعوه) مکر اشترلار اول نصیحتنی (وهم) آلار (یلعبون ۞) اوینارلار (یعنی تمام اول نصیحتدن یوز قایتارمق لریدان اوین قیلب خورلاغانلری ومسخره قیلغانلری حالده ایشترلار (لاهیة قلوبهم) بوشدور اول نصیحتلرنی آنکلاودین آلارنینك کونکللری غافل اولغانلری حالده (واسروا النجوی) ویاشردیلار اورلرینك سرلارون

﴿ اون بدنجی پاره ﴾

(الَّذِينَ ظَلَمُوا) آندای این آدملرکم ظلم قیلدیلار کفر وگناه سببلی (هَلْ هَٰذَا) ایتدیلار اول کافرلار ایمسدور بوکشی یعنی محمد (الا بشر مثلکم) مکر آدمدور سزننك کوك (افتاتون السحر) ایاکیلورمیسز سحرکا (وانتم تبصرون ۞) وحالانکه سزلار آننك سحر بولدغنی کوراسز (قال) ایتدی پیغمبر (ربی) ای منم ربم بولغان الله (یعلم القول) بلورهر سوزنیکم (فی السماء والارض) کوکده ویرده باردور (وهو السمیع العلیم ۞) اول الله ایشتکوچیدور وبلکوچیدر (بل قالوا اضغاث احلام) بلکه ایتدیلار اوشبو قرآن اصلا تعبیر قیلمق ممکن بولمغان یوقوداعی توشدور (بل افتراه) بلکه ایتورلارکم یالغان سوزلریدور اول قرآن (بل هو شاعر) بلکه ایتورلار شعرچیدور دیب (فلیاتنا) بس تیوشدورکم کتورسن بزکا (بآیة) بر علامت (کما ارسل الاولون ۞) نیتك کم بیار ولدی اول علامت اربلان اولده اوتکان پیغمبرلار (ف) (ما امنت قبلهم) ایمان کیلتورمدیلار مکا کافرلری دن اوللار (من قریة) هیچ بر آول خلقی دن (تلا کان معجزنی کیتورکانمزده (اهلکناها) هلاك قیلدق بز اول آول خلقلاردن (افهم) ایابوکافرلار (یعنی علامت صوراعان کافرلر (یؤمنون ۞) ایمان کیتورالارمی (وما ارسلنا قبلك) بیارمدوك بزلار سندن اوّل (الا رجالا) مکر بر نیچه کشیلرنی بیاردوك (نوحی الیهم) وحی بیاردوك اول کشی لرکا (فسئلوا اهل الذکر) بس صوراعز کتاب إهلندن (ان کنتم) اکر بولساغز سز (لا تعلمون ۞) بلماکوچیلردن (یعنی پیغمبرلرننك آدمدن بولماغنی بلماسانکز (وما جعلناهم) وقیلمادق بز اول پیغمبرلارنی (جسدا) برتن (یعنی جسم (لا یاکلون الطعام) طعام آشامی تورغان (وما کانوا) دهی بولمدیلار آلار (خالدین ۞) منکو بولغوچیلاردن (یعنی آنلار آشارلار دنیه اولوم ده یتوشر (ثم صدقناهم) موندین صونك توغری قیلدوق اول کافرلارکا (الوعد) وعده‌نی (یعنی آلارغه قیلغان توحید خلقی ننك جینماکی برلان الله‌غه شریك قاتقانلارننك رسوابولماقی برلان وعده‌مزنی (فانجیناهم) بس قوتلدوردوق اول توحید قیلغوچی لرنی (ومن نشاء) واول آدملرنی هم تلادوك بز (واهلکنا المسرفین ۞) وهلاك قیلدق چیکدان اوتکانلارنی (یعنی کفرلکده وکناهده چیکدان اوتکانلارنی (لقد انزلنا) تحقیق ایندوردك (الیکم) سزننك طرافونکزغه (کتابا) برکتابنی کم (فیه) اول کتابده باردور (ذکرکم) سزننك نصیحتونکز (افلا تعقلون ۞) ایافهم قیلب بلماسمیسز (یعنی ایدی الله تعالی ای قریش خلقی سزکا برکتاب بیردوك اول کتابده سزلارکا وعظ نصیحت باردور نی اوچون آنکلاب واشانب ایمان کیتورمیسز دیب

* یعنی رسول علیه السلام حقنده‌نی ایتورکا بلماکانلر یدن آبتراب بعض کافرلار رسول علیه السلامنی سحرچی دیدیلار وقایوسی ایتدیلار یوقوده کورولا تورغان دوشدور دیب وقایسی لری ایتدیلار اول قرآننی اوزی چارغان یالغان سوزدور دیب وقایسی لری ایتدیلار شعردور دیب ودخی ایتدیلار اکر اوزی درست پیغمبر بولسه *

(ا ف) شاه‌ولی رحمة الله علیه ایته‌دور علامتدن تلاکانلری عام بولغان عذابدور نوح السلام طوفانی کوك وهود علیه السلامنك قاتیغ بولغان جیلی کوك (جم) زبده‌ده ایته‌دور یدبیضأ احیأ موتی کوك نرسه‌لار دیب (زبده)

(وكم قصمنا من قرية) وكوبنى قردوق اول قريه خلقندن (كانت) بولدى آنلار (ظالمة) كناه قيلغوچيلاردان (وانشانا) يراتدوق بز آلار اورنيغه (بعدها) آلاردان صونك (قوما آخرين ۞) باشقه خلقنى (فلما احسوا) بس شول وقتكم كوردىلار آلار (باسنا) برننك عذابمزنى (اذا هم) توقتاوسز آنلار (منها) اول يردن (يركضون ۞) قاچرلار (لاتركضوا) فرشته‌لار ايتديلار قاچماغز (وارجعوا) وقايتوغز (الى ما اترفتم فيه) شول اورنغه كم راحتلك وطنچلق بر ولدى سز كا اول اورندن (ومساكنكم) واورنكرننك طرافنكرغه قايتوغز (لعلكم) شايدكه سزلار (تسئلون ۞) صورالورسز يعنى قايغوغزنى كيترمك اوچون جماعتونكز حاللرنكزنى صورارلار ديب بوكلامنى آلارغه فرشته‌لار مسخره قيلب ايتورلار (قالوا) ايتديلار اول ظالملار (ياويلنا) اى هلاكمز حاضر بول اورننك اوشبودور (انا) تحقيق بز (كنا) بولدوق اوزمز (ظالمين ۞) كناه قيلغوچيلاردن (فما زالت) بس دائم (تلك) شول ايدى (دعويهم) آلارننك دعوالارى (يعنى ياويلنا سوزى ايدى ايتوشما كلرى (حتى) شول وقتنه چاقلى (جعلناهم) قيلدوق بز آلارنى (حصيدا خمدين ۞) (ف) تورالغان ايكن كوك وسونكن اولان كوك (يعنى قورغان اولان كوك قيلدوق (وما خلقنا السماء والارض) يارا تمادوق بز كوكنى جيرنى (ومابينهما) وبو ايكى سنك اراسنده بولغان نرسه‌لرنى (لعبين ۞) اوينامق لق برلان بلكه كونكل كوزى برلان قراب بلكوچى آدملركا منى فكر قيلب بلماكلرى اوچون يراتدوق آننك اوچون هر قايسى سنك بر تورلى حكمت باردور ايكنچيسنده بولماغان (لو اردنا) اكر تلاسك ايدى بز (ان نتخذ لهوا) يصه مقنى اويونچق (يعنى خاتون واوغل (لاتخذناه) البته يصار ايدوك آنى (من لدنا ج) اوزيانمزدن حضرتمز كا تيوشلى مجرد قيلوب (ان كنا فاعلين ۞) اكر آنى قيلغوچى بولساق ليكن قيلمادق (ف) ايتولديكم لهويمن لعتنده بالادور وبر سوزده خاتوندور بوسوزدن تلادى نصارا سوزلارون (بوزق اولماغون (بل نقذف) بلكه آطار بز بز (يعنى هركيز لهو ايتمامز (بالحق) بلكه حقنى آتارمز (على الباطل) باطل اوزارينه (فيدمغه) بس يازارمز باشنى (فاذا هو زاهق) بس دايم اول باطل يوق بولور (ولكم الويل) وسزننك اوچون قاتيغ بولغان عذاب (مما) شولنرسدنكم (تصفون ۞) الله تعالى نى آننك ذاتينه يارامى تورغان نرسه برلان صفت لارسز * (وله) اول الله اوچوندور (من فى السموات والارض ج) شول آدملركم يرده كوكده باردور (ومن عنده) واول فرشته‌لاركم الله تعالى قاشنده حورمتليلردور (لايستكبرون عن عبادته) تكبرلك ايلاب موين تارتماسلار الله

(ا ف) ايتولديكم بوآيت يمنده حضوراً اسملى آوننك اهلى حقنده ايندورلدى آنلار عرب ايردىلار الله تعالى آنلار عه بر پيغمبر يبارت آنلار نى دينكا اوندادى آنلار آنى يالغانغه توتوب اولدور ديلار بس الله تعالى آنلارغه بحت نصرنى يبارووب آنلارننك هرقايو سن اسير قيلدوردى آنلار قاچه باشلاديلار فرشته مسخره ايلاب فما زالت تلك دعواهم حامد ينغه چه ايندردى بحت نصر آرتلرينه دوشوب آنلارنى قاچدن اوتكاردى (تب) * (يعنى اى قريش كافرلارى الله تعالى كاتيوش بولمغان سوزنى ايتكان اوچون قاتيغ عذاب سزكا بولور آننك اوچون الله تعالى اوزقدرتيدن بر علامت لاريبارورقدراتن بلدرمك اوچون وباطل بولغانلارنى يوق قيلماق اوچون آتاسز اوغل يراتر حضرت عيسى كبى بس سز شول شريف وكامل بولغانلارغه الله تعالى ننك اوغليدور ديب ايتورسز بوبوزوق سوز دور

تعالی‌کا عبادت قیلمقدن (وَلَا یَسْتَحْسِرُونَ ۞) ودخی آنلدن کویونمسلار (یُسَبِّحُونَ اللَّیْلَ وَالنَّهَارَ) تسبیح ایتورلار الله تعالی‌غه کیچه وکوندوزده (لَا یَفْتُرُونَ ۞) ویالقمسلار اول عباتدن آننك اوچون فرشته‌لارکاتسبیح آدم بالالرینه صولش لری اورنیده (أَمِ اتَّخَذُوا) ایاآلورمی کافرلر (یعنی کیراکمس آلمقلق (آلِهَةً) موندای‌ین عبادت قیله‌چق نرسه‌لرنی (مِنَ الْأَرْضِ) بردن (یعنی یرده بولغان آلتون وکموشدن (هُمْ یُنْشِرُونَ ۞) آلارنی اولکانلاریدن صونك قوبارور (بوسوز نصارانی شلته‌دور پوتلارغه عبادت قیلمق‌دن قایتارمقنی تلاودور (لَوْ كَانَ) اکر بولسه‌ایدی (فِیهِمَا) بویر برلان کوکده (آلِهَةٌ) عبادت قیلنمش الله‌لار (إِلَّا اللَّهُ) حقلق برلان عبادت قیلنمش الله‌دن باشقه (لَفَسَدَتَا) هر ایکوسی بویر برلان کوك بوزلور ایدی وعالمنك تزوکلوکی بوروشه تورماس ایدی آننك اوچون الله‌لارننك تلامکی برنرسه‌ده اتفاق برلان بولسه برنرسه‌نیچه قدرت برله بولمق کیرك اکر تلامکلاری باشقه‌باشقه‌بولسه خلافلق بولمق اوچون اول نرسه‌بولمی قالور عاجز بولمقلاری لازم کیلور بوالبته‌باطلدور بس الله تعالی‌نی بوسوزدن پاکلامك اوچون ایتدی (فَسُبْحَانَ اللَّهِ) بس پاکلك بولسون الله‌غه (رَبِّ الْعَرْشِ) عرشنك ربسی بولغان الله‌غه (عَمَّا) شولنرسه‌نکم (یَصِفُونَ ۞) واجب الوجود اولغان ذاتقه تیوش بولمغان نرسه‌لاردن یعنی کافرلار صفتلاغان نرسه‌لاردن شریکی باردیب بالاسی وخاطونی باردیب ایتکان سوزاوحشاشلیلاردن (لَا یُسْئَلُ) صورالماس الله‌دن (عَمَّا) شول نرسه‌نکم (یَفْعَلُ) قیلور الله تعالی آننك اوچون پادشاه حقیقی‌دور تلاکان اشنی قیلور (وَهُمْ) آنلار یعنی بنده‌لار (یُسْئَلُونَ ۞) صورالرلار آننك اوچون قللاردور قللارننك قیلغان اشلریدن صورالادور (أَمِ اتَّخَذُوا) ایاتوتدیلارمی کیرکمس توتمق (مِنْ دُونِهِ آلِهَةً) الله‌دن باشقه عبادت قیلنمش نرسه‌لار (قُلْ) ایتکل آنلارعه ای محمد (هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) کیلتورنکلار دلیلنکزنی (هَٰذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِیَ) اوشبو قرآن منم برلان بولغانلارننك نصیحتی‌دور (وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِی) ومندن الك اوتکان کتابلرنك خبریدور (یعنی قرآن منم دینمه بولغانلارننك ومندن اول اوتکانلارننك والله تعالی‌دن قرآندن اول اینکان کتابلرننك خبریدور (بَلْ أَكْثَرُهُمْ) بلکه اول کافرلارننك کوبی (لَا یَعْلَمُونَ الْحَقَّ) بلمزلار حقنی یعنی توغریلقنی (فَهُمْ مُعْرِضُونَ ۞) بس آنلار یوز قایتارغوچی لردور (ف) (وَمَا أَرْسَلْنَا) یبارمدوك بز (مِنْ قَبْلِكَ) سندن اول (مِنْ رَسُولٍ) هیچ برپیغمبرنی (إِلَّا نُوحِی) مکروحی قیلدق (إِلَیْهِ) اول پیغمبرکا (أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا) دروستاکده یوقدور هیچ برحق بولغان عبادت قیلنمش

(ا ف) الله تعالی مشرکلار ننك معبودلرینه اشارة قیلدیکم اکر بر آدم الله دن باشقه معبود قیلغانلارنی الله تعالی کابرابردور دیب ایتسه اکر بریور طده ایکی حاکم بولسه اول یورط حراب بولور موندین صونك دخی ایتدی کافر لار پتلارنی الله تعالی ننك نائبیدور دیسه‌لار بس نائب اوچون حوجه‌سی طرافندن آننك نائب بولماعینه بردلیل کرا کدور دیب دلیلی بولمغان سوز بولماس وحالا نکه سرننك سوزنکز باطل بولماعینه عقلی وهم نقلی بولغان دلیل موافقدور (جم)

ذات میندن باشقه مکر من کنه من (فاعبدون ۞) بس عبادت قیلونکز منکا (دیب)
(وقالوا) ایتدیلار کافرلارننك بعضی سی (اتخذ الرحمن ولدا) توتدی الله تعالی بالانی
خزاغه جماعتی فرشته لرنی الله ننك بالاسی دیدیلار (سبحنه) پاکلك اول الله اچوندور
(بل) بلکه اول فرشته لار (عباد مکرمون ۞) الله تعالی ننك حورمتلی قللریدور (لا یسبقونه)
اوتماس لار الله تعالی ننك اوزارینه (بالقول) هیچ بر سوز برلان (وهم بامره یعملون ۞)
بلکه آنلار الله تعالی ننك بیروغی برلان اش قیلورلار (یعلم) بلور الله تعالی (ما بین
ایدیهم) آلارننك آلدنده بولغانن یعنی قیلغان اشلرون (وما خلفهم) وآنلارننك آرتلارنده
بولغانون یعنی قیلاچق اشن (ولا یشفعون) اول فرشته لر شفاعت قیلماسلار (الا لمن ارتضی)
مکر ایمان کیتورکانلاردن یعنی شول آدمکم راضی بولدی الله اول آدمغه شفاعت قیلمه‌غه
(وهم) وحالانکه اول فرشته لار (من خشیته) الله دن قورقودن (مشفقون ۞) تترامشلاردور
(یعنی الله تعالی ننك مکرونلدن قورقغوچیلاردور (ومن یقل) بر وایتسه اول فرشته لاردن
یاکه باشقه خلقدن (منهم) آلاردن (انی اله) من عبادت قیلنمش ذاتمن (من دونه)
الله دن باشقه دیب (فذلك) اول کمسنه کا (نجزیه) جزا بیرورمز (جهنم) جهنم نی
(کذلك) اوشنداق (نجزی الظلمین ۞) یعنی من الله دن باشقه آله من دیکانلارکا جزا
بیرورمز ظالم بولغانلرغه (اولم یر الذین کفروا) ایاکورمدیلارمی شول آدملارکم
کافر بولدیلار (ان السموات والارض) درستلکده کوکلار ویرلار (کانتا رتقا) بولدیلار
بر بر ینه یابشمش (ففتقنهما) بس یاردوق آنلارنی بر وندان وهوا برلان آرالرون آیردوق
ویرهم بر ایدی قات قات ایلدك (وجعلنا) قیلدوق یعنی براتدوق (من الماء) صودن
(کل شیء) هر نرسه‌نی کم (حی) تروکدور اول نرسه (افلا یؤمنون ۞) ایا ایمان
کیلتورمسلارمی (ف) (وجعلنا) قیلدوق بز (فی الارض) یرده (رواسی) محکم بولغان
طاولرنی (ان تمید بهم) تبرانماسن دیب (وجعلنا) وقیلدوق (فیها) اول یرده (فجاجا)
آچق بولغان (سبلا) یولارنی (لعلهم یهتدون ۞) شایدکه اول آدملار یول تابه‌لار (یعنی
آدملار حاجتلری اوچون بولغه‌یورورلار اکر اول طاولاردن یول آچمای قویساق ایدی
نچوك قیلورلار ایدی بس یوللار براتدوق بر یولدن ایکنچی یورتقه یورسنلار اوچون
(وجعلنا السماء) قیلدوق کوکنی (سقفا محفوظا) تشودن صاقلانمش توبه (وهم) وحالانکه
اول کافرلار (عن ایتها معرضون ۞) آنلار اول کوکلارنك علامت لاریدن یوز
دوندورکوچیلاردور (یعنی هیچ آدم اول کوکلارنی یقماغه وصندورمغه کوچلری یتماس

(اف) شاه ولی الله رحمة الله ایتدی کوکنی یراتمقدن تلادی یغمور ایندرمکنی وییرنی یارمقدن تلادی یلغه‌لارچغارمقنی وتورلی تورلی اولانلارنی وسبز باتنی چغارمقنی وهم کوکلارده کی بولدورلارنی هر بر یسنك طوره‌چق یرلارنی واورنلارنی آیروم آیروم قیلب یراتدی وجانی بولغان نرسه‌لارنی تروك قیلدی صوبرلان یعنی منی دن ونطفه‌دن یراتدی (جم)

آنی بواشلاردن صاقلنمش توشاوقیلدق کوکلارننك علامتلری بولدوزلردور آلارننك اوزلرینه بیلکولی یوری تورغان اورنلاری وکیچه برلان کوندوزدور (وهو الذی) اول الله تعالی شوندالاین الله دور (خلق اللیل) براتدی کیچه‌نی (والنهار) کوندوزنی (والشمس) قیاشنی (والقمر) آینی (کل) هرقایسی سی (فی فلك) برکوکده (یسبحون) یورورلار (یعنی قایسی سی بر یولده بولوب یولندن اوتمسلار (وماجعلنا) قیلمادوق یعنی بیرمدك ای محمد (لبشر) هیچ آدمکا (من قبلك) سندان اول بولغان آدملارکا (الخلد) منکوا اولماقنی (افائن مت) ایاا کرسین اولسانك (فهم الخلدون) آلارمی منکو قالغوچیلار البته قالمسلر (یعنی کافرلر ایته‌لار اوشبوشلته وقارعوش محمد ترولك بولغانده‌دور اول اولکاچ بارچه‌سی بتاردیوب بس آنلارهم دنیاده قالماسلار سنك اولماکونکانی اوچون سونرلار (کل نفس) هر آدم (ذائقة الموت) اولمنی تاتغوچیدور (ونبلوکم) بلالندور ورمی سزنی (بالشر والخیر) قاتیغ وراحتلك برلان (فتنة) صنامق‌لق اوچون قاتیغلقده صبر ایتدیلارمی وراحت کاشکرانه قلدیلارمی دیب (والینا) برننك طرافمرعه (ترجعون) قایتارولمش بولورسز (واذا راك الذین کفروا) اکر کورسه‌لارسنی شول آدم لرکم کافر بولدیلار (ان یتخذونك) توتمزلار آلارسنی (الا هزوا) مکر مسخره‌لکا توتب ایتورلار (یعنی مسخره قیلب (اهذا الذی) ایاا شبو آدمی (یذکر الهتکم) ذکر قیلور خورلاب سزننك عبادت قیلنمشلارنکزنی یعنی پوتلارنی (وهم) واول کافرلار (بذکر الرحمن) الله تعالی‌نی ذکر قیلماغه (هم کافرون) کافرلاردور آنلر (یعنی الله تعالی‌نی ذکر قیلودن طانکغوچیلردور بس آنلارننك اورلارونی مسخرکاتوتمق تیوشلیدور (خلق الانسان من عجل) براتلدی آدم آشغودن بوسوز آدم لارننك آشقغوچی بولماغیدان کویاکم آشغودن براتلدی دیکان (ساریکم) تیزدورکم کورساترمز سزکا (ایاتی) اورمزننك علامتلرومزنی اوچ آلمق برلان دنیالقده بدر صوغشی ننك عذابی برلان وآخرتده جهنم عذابی برلان (فلا تستعجلون) بس موندان آشعب آشعب استه‌مانکزلر (وتقولون) ایترلار کافرلار (متی هذا الوعد) نی وقدورکم عذابنك وعده‌سی (ان کنتم) اکر بولساغز سز (صادقین) راست سویلاکوچیلار بولساغز (لو یعلم الذین کفروا) اکر بلسه‌لار ایدی کافر بولغان آدم لار حالننك نچوك لوکن (حین لا یکفون) شول وقتده کم توتودن طیا آلمسلار (عن وجوههم) یوزلریدان طتودن (النار) اودنی (ولا عن ظهورهم) وارقه‌لریدان طتودن یعنی اودآلارغه یوزلریده‌نده کیلور وآرقه‌لاردنده کیلر (ولا هم

ینصرون ۞) وآنلار یاردم قیلنمش بولماسلر یعنی آنلار بوحالنی بلسه‌لار ایدی قچاندور عذاب وعده‌سی دیب ایتماسلر ایدی (بل تاتیهم بغتة) بلکه کیلور آلارغه قیامت خبرسز یعنی بر یولی بولور (فتبهتهم) بس خیران قیلور آلارنی (فلا یستطیعون ردها) بس کوچلاری یتماس آنلارنك اول قیامتنی قایتارماغه (ولا هم ینظرون ۞) ودخی آلارغه مهلت یعنی وقت بیر ولمش بولمس (ولقد استهزی) تحقیق مسخره قیلندی یعنی کافر اولغانلار مسخره قیلدیلار (برسل من قبلك) پیغمبرلارنی سندن اوّل (فحاق) بس توتدی (بالذین) اول آدملرنیکم (سخروا منهم) مسخره قیلدیلار آنلاردن (ما کانوا به یستهزون ۞) شول نرسه‌دور بولدیلار آنلار اول نرسه برلان مسخره قیلغوچی (یعنی اول نرسه‌کم مسخره قیلورلار ایدی آنینك برلان اول قیلغان نرسه‌لرنینك جزالری توتدی (قل من یکلوکم) ایتکل ای محمد کم صاقلار سزنی دیب (باللیل) کیچه ده (والنهار) وکوندوزده (من الرحمن) اللهنك عذابندن (بل هم) بلکه آنلار (عن ذکر ربهم) ربیلری بولغان الله‌نی ذکر قیلمقدن (معرضون ۞) یوز دوندورکوچی لاردور (ام لهم الهة) ایا اول کافرلر اوچون معبودلار بارمیدور (تمنعهم) صاقلار آلارنی بلالردن (من دوننا) بردن باشقه (لا یستطیعون) کوچلاری یتمس لار (نصر انفسهم) اورلارینه یاردم قیلماغه (ولا هم) وایمس لار آنلار (منا) بزنینك عذابمزدان (یصحبون ۞) صاقلنمش اورلری نینك کوبلکلری وکوچلاری برلان (بل متعنا هؤلاء) بلکه فایده لندردق آلارنی (واباءهم) وآنلارنینك آتالارنی (حتی طال) حتی اوزون بولدی (علیهم العمر) آلار اوزرینه عمرلری (افلا یرون) ایا کورمزلارمی کم (انا نأتی) تحقیق کیلر یعنی بزنینك امرمز کیلور (الأرض) کافرلارنینك یرینه (ننقصها من اطرافها) اسلام اهلی نینك کوچلری اولماق لری برلان تیرالرندن کیمه‌ترمز یعنی اسلم وغفار قبیله‌لرینك مسلمان اولماقلری برلان (افهم الغالبون ۞) ایا اول کافرلار کوچلی اولورلارمی اولماس لار یعنی اسلام عرب یورطلرینه جایلوب کوبایوده بولدی کفرلك کوندن کون کیموده بولدی (قل) ایتکل ای محمد (انما انذرکم بالوحی) بودورکم مین قورقترمن سزنی اوزمه کیلکان وحی نینك معناسی برلان (ولا یسمع الصم) ایشتمز صانکراولر (الدعاء) حق لقغه اوندامکنی (اذا ما ینذرون ۞) هر وقتکم قورقتلمش اولسه‌لار (ولئن مستهم نفحة) اکر توتسه آنلارنی بر آز نرسه (من عذاب ربك) سنك ربنك نك عذابندن (لیقولن) البته ایتورلار (یاویلنا) نی حسرتدور بزلارکا (انا کنا ظالمین ۞) تحقیق بزاوزومزکا کفرلك برلان ظلم قیلغوچی بولدوق (ونضع الموازین

القسط) وقويارمز بز انصاف وعدللك ترازوسنى يعنى ميزان ترازوسنى (ليوم القيامة) قيامت كونده (فلا تظلم) بس ظلم قيلنمس (نفس شيئا) هيچ بر نفسكه هيچ بر نرسه (وان كان) اكرچه بولسه ده عملى (مثقال حبة من خردل) خردلدن بر اورلق آورلغى قدرلى بولسه ده (اتينا بها) آنى كيتوروب عدل اوچاويده قيلورمز يعنى نى قدر آز بولسه ده آنى حاضر قيلورمز (وكفا بنا حاسبين) ويتكوچيمز بز حساب قيلماغه (ولقد اتينا) تحقيق بيردوك بز (موسى وهارون) موسى ايله هارونغه (الفرقان) حقنى باطلدن آيرغوچى كتابنى يعنى توراتنى (وضياء) وحيرانلق قرانكفولغيدن روشنلق قيلغوچينى (وذكرا للمتقين) وصاقلانغوچيلر اوچون نصيحت بيرور اول كتاب (الذين) شوندا ين آدملار كم (يخشون ربهم) قورقورلار اوزلرينك ربلرى بولغان الله دن (بالغيب) الله تعالى نى كورماى بيورغانغه ايارو ب (وهم من الساعة مشفقون) وآنلار قيامت كونيدن قورقغوچى لاردور (وهذا ذكر مبارك) اوشبو قرآن بركتلى وفايدالى بولغان سوز (انزلناه) ايندوردوك بز آنى محمدكا (وانتم له منكرون) بس سز مى اول محمدكا ايارماينچه انكار قيلغوچى (ولقد اتينا) تحقيق بيردوك بز (ابراهيم) حضرت ابراهيمغه (رشده) آنينك يول تابماغن (من قبل) موندين اوّل يعنى حضرت موسى برله هارونلدن اوّل (وكنا به عالمين) وحالانكه بز اول ابراهيمنينك تيوشلى اولماغن بلكوچى ايدوك شول روشچه توغريلق بيردككم (اذ قال) آنينك اوچون ايتدى اول (لابيه وقومه) اوزى نينك آتاسينه واهلينه (ما هذه التماثيل) نيدوركم بوصورتلار ديب (التى) آندا ين صورتلار (انتم لها عاكفون) سزلار آلارغه عبادتده ترغوچيسز (قالوا) ايتديلار آنلار (وجدنا اباءنا) تابدق بز آتالرمزنى (لها) اول صورتلار اوزارينه (عابدين) عبادت قيلغوچيلارمز بزهم آتالرمز عبادت قيلغانغه قيلامز ديب (قال) ايتدى ابراهيم (لقد) تحقيق (كنتم انتم واباؤكم) بولدغز سز وآتالروغز (فى ضلال مبين) اشكارا بولغان آزغنلقده (قالوا) ايتديلار آنلار (اجئتنا بالحق) ايا كيتوردونكمى بز كا توغرى بولغان سوزنى (ام انت من اللاعبين) ياكه سين اويناغوچيلردنمى بولدونك (يعنى بوسوزنى چنلاب ايتم سنك ياكه اويناب ايتمسنك ديب (قال) حضرت ابراهيم ايتدى آلارغه (بل ربكم) اوين قيلغوچى لاردن توكل من بلكه سز ننك ربوغز بولغان الله (رب السموات والارض) كوكلار برلان يرننك ربسيدور (الذى فطرهن) شوندا ين ربسى يوقدان بارقيلدى آنلارنى (وانا على ذلكم) مين اوشبوننك اوزره (يعنى كوكلارنى ويرنى براتقوچى

الله تعالی اولمقی اوزره (مِنَ الشَّاهِدِينَ ۞) حقلق برلان کواهلق بیرکوچیمن (وَتَاللّٰهِ) آنط ایتام الله تعالی کاکم (لَأَكِيدَنَّ) البته مین صندورورمن (أَصْنَامَكُمْ) سزننك پوتلارغزنی (بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ ۞) سز آلارنی قالدروب کیتکاندین صونك (یعنی اوزونکزننك عیدقیله تورغان یرنکزکادیب ایتولدیکم ابراهیم علیه السلام بوسوزنی قومندن یشروب سویلادی آنلاردن برکنه آدم اشتب باشقالرینه فاش قیلدی (ف) (فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا) بس ابراهیم علیه السلام پتلرنی پاره پاره ایلادی (یعنی واق واق قیلوب واتدی (إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ) مکر اول پتلارننك الوغسن واتمادی (لَعَلَّهُمْ) شایدکم آنلار (إِلَيْهِ) اولوغ پتلرندن (يَرْجِعُونَ ۞) قایتوب صورارلار بوپتلارنی کم واتدی دیب (یعنی صوراسونلار اوچون (قَالُوا) بربرینه ایتدیلر (یعنی عیدقیلغان اورنلاریدن قایتوب کرکاچ پتلرینه یتوشکن حورلقنی کوروب ایتدیلار (مَنْ فَعَلَ هٰذَا) کمدور بواشنی قیلغان (بِآلِهَتِنَا) برزننك عبادت قیله تورغان نرسه لارمزکادیب (إِنَّهُ لَمِنَ الظّٰلِمِينَ ۞) البته اول آدم ظالم لاردندور (قَالُوا) ایتدیلار برنچه آدملار (یعنی آنلار ابراهیم علیه السلام ننك من پتلارنکزنی واتورمن دیب آنط قیلغانون اشتکان آدملار (سَمِعْنَا) ایشتدوك بز (فَتًى) بریکتنی (يَذْكُرُهُمْ) پتلارنی عیب قیلوب سویلار ایدی (يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ ۞) ایتولر اول یکتنك اسمینه ابراهیم دیب (قَالُوا) ایتدیلار نمرود ونمرودکا ایارکانلار (فَأْتُوا بِهِ) کیتورونکز اول ابراهیمنی دیب (عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ) آدملرنك کوز آلدینه (یعنی آدملارننك آلدینه دیب (لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ۞) شایدکم اول آللارننك سوزینه یاکه اشینه کواهلق بیره لار موندین صونك ابراهیم علیه السلامنی کیتوردیلار (قَالُوا) ایتدیلار (ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا) ایاسنی قیلدونك بواشنی (بِآلِهَتِنَا) برزننك عبادت قیله تورغان نرسه لارمزکا (يَا إِبْرَاهِيمُ) ای ابراهیم دیب (قَالَ) ایتدی حضرت ابراهیم (بَلْ فَعَلَهُ) مین قیلمادوم بلکه قیلدی (كَبِيرُهُمْ هٰذَا) اول پتلرنك اولوغ لاری اول اشنی (فَسْئَلُوهُمْ) بس صوراغز پتلارعزدن (إِنْ كَانُوا) اکر بولسالر آنلار (يَنْطِقُونَ ۞) سویلاشکوچی (یعنی پتلاروغز سویلاشه تورغان بولسه صوراغز (فَرَجَعُوا) بس قایتدیلار نمرودوخلقی (إِلَى أَنْفُسِهِمْ) اوزلاری اوزارینه یعنی عقللرینه قایتب (فَقَالُوا) برسی برسینه ایتدیلر (إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظّٰلِمُونَ ۞) تحقیق سز اوزنکز ظالم (یعنی کوچ قیلغوچی لارسز آننك اوچون بلدیلرکم اشتمکان وسیلاشمکان طاشلرغه عبادت قیلوده فایده یوقلغن (ثُمَّ نُكِسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ) موندین صونك باشلاری اوزارینه ایولدیلار (یعنی باشلارون ایب خور بولدیلار وایتور سوزلری قالمدی باشلرن توبان

(اف) کافرلارننك عید کونی عیدلری بولاتور غان برلرینه کیتکانلرین ابراهیم علیه السلام پوتلری ننك اوینه کردی کوردیکم پوتلرننك آلدنده آشی تورغان نرسه لارون قویغا نلار ابراهیم علیه السلام کورب حورلاب ایتدی آشاغز دیب جواب بیرمکا نلریده نی اوچون سویلا مزسز دیب قولینه بالطه آلوب پوتلری ننك اولو غسندن باشقه سن واطب بالطه نی اولوغ پوتلری ننك موینینه آصب چقدی (جم)

صالوب تورغاندین صونك ایتدیلار (لقد علمت) تحقیق سین ای ابراهیم بلدونك (ماهؤلاء ینطقون ۞) پتلار سوزنسویلامسلر بس نی اوچون بزکاصورارغه بیوردنك آلارن دیب پتلری ننك هیچ نرسه‌کاکوچلری یتما کانلوکینه اشانب قبول قیلدیلار بس ابراهیم علیه السلام ننك سوزی قوتلی بولدی (قال) ایتدی ابراهیم علیه السلام آنلارغه (افتعبدون من دون الله) ایاعبادت قیلورسزمی الله دن باشقه‌غه (یعنی نی اوچون الله تعالی غه عبادت قیلمایچه پتلرغه عبادت قیلاسز (مالا ینفعکم شیئا) شول نرسه‌کاکم فایده قیلماس سزکاهیچ نرسه (ولا یضرکم ۞) ضرر قیلمس سزکا یعنی آرغنه فایده قیله‌الماس وارغنه ضرر قیله‌الماس (أف لکم) یاورلق ویاوز یوللق سزکابولسون (ولما تعبدون من دون الله) والله دن باشقه عبادت قیلغان نرسه‌نکزکا بولسون (أفلا تعقلون ۞) نی اوچون اشنکز ننك بورقلغن فهم قیلمیسز وبلمیسز بس نمرود جماعتینه جواب بیرمك تیوشلی بولب جواب بیرورکاسوزلری بولماغانی اوچون ابراهیم علیه السلام کاضرر قیلماقچی بولوب ایتدیلار (قالوا) ایتدیلار کافرلار (حرقوه) یاندرونکلار اوتنه دیب (وانصروا آلهتکم) یاردم قیلونکز اورنکز عبادت قیله‌تورغان پوتلارغه (ان کنتم فاعلین ۞) اکر بولساغز سزاش قیلغوچی (یعنی پتلارغرغه یاردم بیروچی (ف) (قلنا) ایتدك بز یعنی الله تعالی (یانار) ای اوت (کونی) بولغل (بردا وسلاما) صالقن وسلامت ایاسی (علی ابراهیم ۞) حضرت ابراهیمغه (وارادوا به) تلادیلار اول نمرودیلار (کیدا) حضرت ابراهیمغه برضرر یتشدورمکنی (فجعلناهم الأخسرین ۞) بس قیلدق اورلرون بیك زیان اشلیلاردن وکینکوچیلاردن آنلك اوچون قیلغان اشلاری حضرت ابراهیم ننك دروست بولماغینه روشن بولغان دلیل بولوب ابراهیم علیه السلام حقلقده بولماغی معلوم بولدی الله تعالی نمرودنی واهلن سویری چبن بیاروب آنلار ایتلارون آشاب وقانلارون اچب اول چبنلاردن برسی نمرودنك میاسینه کروب هلاك قیلدی (ونجیناه) قوتولدوردق بز ابراهیمنی نمرودن (ولوطا) ابراهیمنك اوغلی لوطنی قوتولدردق خلقی ننك یاورلغندن (الی الأرض التی) شوندین یرکا کوچردوك (بارکنا فیها) برکت قویدق بز اول یرده (للعالمین ۞) خلقلارا اوچون یعنی غراق یریدن پیغمبرلر توغان شام یریدور بیك راحتلك اورنیدور (ووهبنا له) باغشلادق یعنی بیردوك بز ابراهیمغه (اسحاق) اسحاقنی (ویعقوب) یعقوبنی (نافلة) اوغلینك اوغلنی یعقوب ابراهیمنك اوغلی ننك اوغلیدور (وکلا) بارچه‌سن (جعلنا) قیلدق بز (صالحین ۞) ایذکولاردن (ف) نیقدر حضرت

(ا ف) موندین صونك نمرود بیوردی بریورط کوك نرسه بناقیلنب دیواری ننك بیوکلوکن یتمش آرشن قیلماغه اول تمام بولغاچ اوطن ومای برلان طوتروب اچینه‌اوت قویب آندن صونك حضرت ابراهیم ننك قول لارون بیلاب مینجینق برلان اوتقه صالدیلار حضرت جبرائیل آنکاهواده وقتیده ایتدی برحاجتنك بارمی دیب حضرت ابراهیم ایتدی بارلکن سندن توکل دیب جبرائل ایتدی بس حاجتنك کمده اولسه استه دیب حضرت ابراهیم ایتدی حسبی عن سوالی علمه بحال دیب کامل الله غه توکلی بولب الله دن باشقه دن کیسلمکی اوچون الله تعالی اوتنی صالقن وسلامت قیلدی حبرده کیلدی اول کوندن بریورنده بارچه اوت سوندی واول کوندن عالمده هیچ بر اوت برلان فایده ایتولمدی اکر الله تعالی سلامادیمسه ایدی اوت صالقون بولوب قالورایدی (زبده)

(ا ف) قچان ابراهیم علیه السلام اوتنك اورتهسنده اولدی تیز لکده بیلاکانلاری بانب طرافلاریدن تورلی تورلی چچکلر اوسب چیشمه صو آقدی نمرود لعین توره تورغان یری نك یوقاروسندن قراب خضرت ابرهیمنی اول

ابراهیم اوغلغنه تلاسه‌ده الله‌تعالی کوب احسان ایلاب نبیره هم بیردی (وجعلناهم ائمة) وقیلدق بز آنلارنی امام‌لار (یهدون) یول کورسترلار (بامرنا) بز ننك حکمیز برلان (واوحینا) وحی قیلدق بز (الیهم) آنلارغه یعنی اسحاق برلان یعقوب قه (فعل الخیرات) یخشی اشلارنی قیلماغه (واقام الصلوة) ونمازنی اوتامك برله وحی قیلدق (وایتاء الزکوة) مالاریننك زکاتن تیوشلی بولغانلارغه بیرمك برلان وحی قیلدق (وکانوا) بولدیلار آنلار (لنا) بزکا اخلاص برلان (عابدین ۞) عبادت قیلغوچیلاردن (ولوطا اتیناه) دخی حضرت لوطقه بیردوك (حکما وعلما) پیغمبرلکنی وعلملکنی (ونجیناه) وقوتولدوردق بز اول لوطنی (من القریة التی) شوندای این آولدن (کانت) بولدی اول آول خلقی (تعمل الخبائث) بوزق اشلارنی قیلغوچی لواطه قیلووقشلار برلان اوبناه‌ق کوك بوزق اشلارنی قیلورلار ایدی (انهم کانوا) البته آنلار بولدیلار یعنی سدوم خلقی (قوم سوء فسقین ۞) بوزوق وفاسق قوم (وادخلناه) کرکردوك بز اول لوطنی (فی رحمتنا) اوزمزننك رحمتمز بولغان اورنعه (یعنی جنتکه کروکوچی قلدق (انه من الصالحین ۞) البته لوط ایندکو اشلیلر جماعتندن ایدی (ونوحا) دخی حضرت نوح ننك حالن سویله (اذ نادی) شول وقتده کم قومینه هلاك بولماق برلان دعاقیلدی (من قبل) ابراهیم ولوط دن الك (فاستجبنا له) دعاسن قبول قیلدق (فنجیناه) قوتولدردق بز اول نوحنی (واهله) واول نوح ننك اهلنی (من الکرب العظیم ۞) الوغ قایغودن (یعنی طوفان محنتیدن (ونصرناه) یاردم قیلدق اول نوحقه (من القوم الذین) شوندالاین جماعتدنکم (کذبوا) یالغانغه توتدیلار (بایتنا) بز ننك ایتلارمزنی (انهم) درستلکده آنلار (یعنی نوح جماعتی (کانوا) بولدیلار (قوم سوء) بر یاوز جماعتلر دور (فاغرقنهم) بس صوغه باطردوق (اجمعین ۞) آنلارننك بارچه‌سن (وداود وسلیمن) سویلا کل ای محمد داودنی وسلیمانی (اذ یحکمن) شول وقتده کم حکم قیلدیلر (فی الحرث) ایکن حقنده (اذ نفشت) شول وقتده کم کیچن اوتلادی (فیه) اول ایکنده (غنم القوم) بر جماعت ننك طوارلاری (وکنا) بولدوق بز (لحکمهم) آنلارننك حکم قیلماغینه (شهدین) بلکوچی بولدق (ف) (ففهمناها) بس آنکاتدوق حکم قیلوب دعوالرنی آیرمقنی (سلیمن) سلیمانغه (وکلا) هر قایوسینه یعنی داود برلان سلیمانغه (اتینا حکما وعلما) بیردوك پیغمبرلکنی وعلمنی (وسخرنا) ایارکوچی قیلدق (مع داود الجبال) داودقه طاولرنی (یسبحن) دواد برلان برکا الله‌تعالی کا تسبیح ایتورلار (والطیر) وایارکوچی قیلدوق قوشلارنی داود برلان برکا تسبیح ایتورلار (یعنی

باتچه‌ده کولا کافرشته سی برلان اولتور غانون کوردی چاقروب ایتدی ای ابرهیم سنك تنکر ونکه بوقدر قدرت بار ایکان اول تنکریدن رمن آنکا قرباتلار قیلسم کیرك دیب ابراهیم علیه السلام جواب بیردی قربانك قبول بولماس بودینکدان قایتما سنك دیب بعض خبرده کیلدی نمرود دورت منك قربان بوغاز لامشدور حضرت ابراهیمنی رنجتو دن توقتامشدور دیب (زبده)

(۲) ایتولدیکم نوح پیغمبر لارننك آراسندن بیك اوزون عمر لوسی ایدی وشهر لرده بیك قارتیسی ایدی (تب)

طاولار وقوشلر دار دبر لان نماز اوقورلار ایدی باکه داود ننك تسبیحنه جواب بیرورلر ایدی (وکنا فاعلین ۞) دخی بواشلرننك بارچه‌سنی بز قیلغوچی بولدق (وعلمناه) بلدوردوك بزاول داودقه (صنعة لبوس) کیوم یاصامقنی (لکم) سزننك اوچون (لتحصنکم من باسکم) صاقلاماقلق اوچون سزنی اوزنکزننك صوغشنکزننك ضرارندان (یعنی تیموردن کبه کولماکی یاصامقنی (فهل انتم شاکرون ۞) بس ایاسزمی شکر قیلغوچیلر (ف) (ولسلیمن الریح) ایارکوچی قیلدق سلیمانغه جیلنی (عاصفة) ایسکوچی جیلنی (تجری بامره) یورور اول جیل الله تعالی ننك حکمی برلان (الی الارض التی برکنا فیها) شوندای یرجانبینه کم برکت قویدق بز اول یرده (یعنی شامده (وکنا) بولدق بز (بکل شیء علمین ۞) هرنرسه‌نی بلکوچی (ومن الشیطین) ایارکوچی قیلدق شیطانلردن برنچه خلقنی (من یغوصون) دنکز کاچومارلار ایدی آنلار (له) اول سلیمان اوچون (ویعملون عملا دون ذلك) قیلورلر آنلار مندن باشقه برنچه اشلرنی یعنی هم اشلارلر ایدی (وکنا) بولدق بز (لهم) آنلارنی (حفظین ۞) صاقلاغوچی بولدق (ف) (وایوب) سویلاکل ایوب ننك خبرون (اذنادی ربه) شول وقتده کم دعاقیلدی اوزی ننك ربسی بولغان الله‌غه (انی) تحقیق (مسنی الضر) توتدی منی ضرر (وانت) سین (ارحم الراحمین ۞) مهربانلق قیلغوچیلار ننك مهربانلوسی سن (فاستجبنا له) بس قبول قیلدق آننك دعاسنی (فکشفنا) بس آچدق (یعنی کیتاردوك (ما به من ضر) شول نرسه‌نی کم اول ایوب ننك اوزنده بار ایدی ضرر ومحنتدن (یعنی آوردن (واتیناه) وبیردوك اول ایوبکه (اهله) بالالارونی ترکندوب (ومثلهم معهم) وبالالارینك اوحشاشن (یعنی بالالاری ننك بالالرون بالالری برلان برکا (رحمة من عندنا) رحمت یوزوندن اوزطرافمزدان (وذکری للعابدین ۞) ونصیحت بولمق یوزوندن الله‌غه عبادت قیلغوچیلرغه (واسماعیل وادریس وذاالکفل) وسویلاکل اسماعیلنی وادریسنی وذاالکفلنی ذاالکفل الیاس ویایوشع وبازکریادور (کل من الصابرین ۞) هرقایسی مشقت لارکا صبر قیلغوچی لردندور (ف) (وادخلناهم) کرتدوك بزآنلارنی (فی رحمتنا) اوزمزننك رحمتمزکا (یعنی آخرت نعمتینه (انهم من الصالحین ۞) البته آنلار یخشی اشلیلردندور (وذاالنون اذذهب مغاضبا) وسویلاکل ای محمد ذالنونی (یعنی بالق ایاسنی شول وقتده کم کیتدی اچغلانب (یعنی قومینه اچغلانب الله دن اذنسز (فظن ان لن نقدر علیه) بس گمان قیلدی بزآنکا آچولانماسلقمزنی (یعنی بزنی آچیغلانب محنتکه صالماس دیب بزآنی بالقغه یوتدوردق (فنادی فی الظلمات) بس ندا قیلدی (یعنی

(ف) شول وقتکم داود عیله السلام زبورنی اوقور ایدی طاولار وقوشلار داود علیه السلام آوازی کوك آوازبرلان اوقورلار ایدی وتیمرنی قولی برلان بالاوز کوك قیلب اودوقورال سز کبه یاصارایدی اول کبه‌نی باشقه تیمرچی لارقرال واودبرلان یاصارلار ایدی (ف) شیطان نلارننك یعنی جین لرننك هرقایو سی سلیمان علیه السلام ننك حکمی برلان دریاغه چومب سلیمان علیه السلام اوچون جوهرلرچغارورلر ایدی کم اول یردن آدملار ننك جوهرچغار مغی ممکن ایمس ایدی وینه اول جنلارکا آوربولغان اشلار ویخشی عمارتلار یاصامقنی بیورمش ایدی وسفرده برکاکول قدرلی الاکانلارنی وقازانلارنی کیتروب آنلار آشلار بشرورلر ایدی وکوب قاتی بولغان اشلارنی قول لاری برلان قیلورلار ایدی (ف) سلیمان علیه السلام اولوغ تخت بنا قیلدی بارچه اش قیله وبارچه آدملرون صیدرور ایدی تختکه بارچه‌سی اولتوروب برقاتی وتیز جیل آنی هوادن کوتاروب وبریومشق جیل برلان یوقاروده یوروب آلتی ساعت ده شامدن یمنکه ویمندن شامعه یتشدرور ایدی شام ایله یمن آراسی آلتی ایلق یول ایردی (جم ف)

چاقردی قرانکغولقدن یعنی دریانك وبالق اچینك وکیچه‌نك قرانکغولقیده (انت لا اله الا انت) اوشبو سوزلرلان تحقیق هیچ بوقدور عالمده سندن باشقه حقلق برلان عبادت قیلنمش ذات مکرسینکونه‌سنك (سبحانك) بارچه کمچیلکدن پاکلك سنك اوچوندور (انی کنت من الظالمین) تحقیق بولدوم مین ظلم قیلغوچیلردن (فاستجبنا له) بس قبول قیلدق آنینك دعاسنی (ونجیناه) قوتولدردق برآنی (من الغم) قایغودن (یعنی بو اوچ قرانکغولقدان (وکذلك) اوشنداق یعنی حضرت یونسنی قوتولدرغان کوك (ننجی المؤمنین) قوتولدرورمز موءمنلارنی هربر قایغوسندن کیترمکینه دعاقیلسه‌لر (روایت ایدولدی بو آیت اسم اعظم دیب (وزکریا) وسویلاکل حضرت زکریانی (اذنادی ربه) شول وقتده کم مناجت ایلاب چاقردی اوزی ننك ربیسی بولغان الله‌نی (رب لا تذرنی فردا) ای منم ربم قویمه‌منی یالغز (یعنی منکا بربالا بیر وارث اولسون دیب (وانت خیر الوارثین) وسین وارث لرننك بیك آرتوغراقی سن (فاستجبنا له) بس قبول قیلدق آنینك دعاسنی (ووهبنا له یحی) وباغشلادوق آنکا یحیی‌نی (واصلحنا له زوجه) ویخشی قیلدق آنینك اوچون آنینك خاتوننی (یعنی خاتوننی بالاتابودن قالغان ایدی بالاطابمغه یارارلق قیلدق (انهم کانوا) البته بولدیلار اشبو پیغمبرلر (یسارعون) آشقغوچی (فی الخیرات) یخشی بولغان اشلارکا (ویدعوننا) دعاقیلرلر ایدی برکاعذابنی حسابلاب (رغبا) ثوابنی آرزوواميد ایتمك برلان (ورهبا) وعذابدن قورقمق برلان (وکانوا لنا خاشعین) بولدیلار اول پیغمبرلر برزدن قورقغوچی لردن (ف) (والتی) سویله مریم رضی الله عنهانی اول شوندای خاتوندور (احصنت) صقلادی پاکلك برلان (فرجها) اوزینك فرجنی یعنی اویاط برن (فنفخنا) بس اوردك (یعنی جبرائیلکا بیوردق آنینك کولماکی جینکندن اوردی (فیها) اول خاتونغه (من روحنا) اوزومنك بیورغانمز یورکن روحمزدن (واول اورمکدن قورصاعنده حضرت عیسانی باراتدوق (وجعلناها) وقیلدق براول مریمنی (وابناها) وآنینك اوغلی حضرت عیسانی (آیة) برعلامت (للعالمین) عالملارا وچون (یعنی هرکم بوایکیسی ننك حالن بلسه وحسابلسه الله تعالی ننك کامل قدراتن بلور (ان هذه) تحقیق اشبو یعنی الله تعالی نی برلامك واسلام (امتکم) سزننك ملتونکزدر (یعنی سزننك دینکزدور شول ملتده بولمق سزکا واجبدور (امة واحدة) بربولغان ملتدور (یعنی دیندور اول دینده هرکیز اختلاف یوقدور اصلی بربولوب بارچه پیغمبرلار اول دین نك اعتقادلرنده برکادور اشبو دین قوتولماقنکزغه سببدور باشقه دینده قوتولماق

(٢ف) ایتدیلار ذا الکفل حضرت ایوب ننك اوغلی ایدی دیب اما ذا الکفل ننك بواسم برلان آطالما غینه اختلاف قیلدیلار ایتدیلار بر آدم اوچون کفیل بولوب برنچه یل حبسده توتقن بولوب قالدی بو محنتنی الله رضالغی اوچون قبول قیلدی دیب وایتولدی بنی اسرائیل ده بر نبی ننك قارتلغینده وحی آلهی برلان شول نبی اورنیغه نبی بولماغه کفیل بولدی شوننك اوچون ذا الکفیل دیب آطالدی دیب (جم ف)

(ن) بو آیتدن بلندیکم اول آدملرکم ایتدیلار بر آدم الله تعالی دن امید قیلوب یاکه قورقودن دعا قیلسه الله‌غه محبت قیلولری توغری ایمسدور دیب بوسوزلری ظاهر یانکلو شدور دورست ایمسدور

(اف) حضرت یونس ذوالنون دیب ایتولکن حز قیل علیهما السلام ننك یولداشلاریدن ایدی بیك محبت برلان الله تعالی‌غه عبادت قیلغوچی ایدی دنیاننك برچتنده آدملار آراسیدن چغب الله دن حکم بولدی آنی نینوی شهرینه یبارمك مشرکلارنی پتلارغه طا بنمقون طیسن اوچون یونس علیه السلام حوشلا مای کیتدیلار یولنك آراسنده بر بلغه بار ایدی

یوقدور (وانا ربکم فاعبدون ۞) درستلکده مین سزلارننك ربنکزمن بس مینکه عبادت قیلونکز (وتقطعوا) باشقه بولب آیرولدیلار امتلار (امرهم) اوزاشلرینه یعنی دین ننك اصلنده (بینهم) اوز آرالارنده جهود ونصاری کوك هر قایوسی بری برینه خلافلق قیلدیلار (کل الینا راجعون) بارچه‌سی بزننك جانبومزغه قایتوچیلر دور (فمن یعمل من الصالحات) بس هرکم اشلاسه ایذکو بولغان عمل لردن (وهو مؤمن) وحالانکه اول آدم مؤمندور (یعنی مؤمن بولغانی حالده) (فلا کفران لسعیه) بس یوعالتو بولماس آننك کوچی یتکان قدرلی ایذکو اشده اجتهادلری اوچون یعنی قبول بولور (وانا له) البته بز آننك اوچون (کاتبون ۞) یازغوچیمز یعنی آننك عمل دفترینه یازارمزایتدیلار الله تعالی دن بولغان شکرننك معناسی جزا بیرمکدور وکفران ننك معناسی جزانی بیرمسلکدور (یعنی یوق قیلمقدور (وحرام) وحرامدور ممکن دکلدر (علی قریة) هربر آول خلقینه (اهلکناها) هلاك قیلدق بز آنلارنی (انهم) تحقیق آنلار (لا یرجعون ۞) کیری قایتماسلار (یعنی دنیاغه آننك اوچون کفرلکلاریدن قایتماسلار شوننك اوچون ایتورلار بلکه بزلار ظلم قیلغوچیدن بولدق دیب (یعنی حق بولغان خبر آلارغه یتوشدی کوردیلار وبلدیلار لیکن قارشب وحیله قیلوب عذر کورساتوب قبول قیلمادیلار (حتی اذا فتحت یاجوج وماجوج) شول وقتده چاقلی کفردن قایتماسلر آچولر یأجوج ومأجوج ننك سدی (وهم) وآنلار آندن چغب (من کل حدب) هربر تورتوبه وبیوك یرلاردن (ینسلون ۞) تیرلك برلان یورورلر (واقترب الوعد الحق) یقین بولدی الله تعالی ننك قیامتنی تورعورماعی برلان حق بولغان وعده‌سی (فاذا هی) بس شول وقتده آنکسزلقدن (شاخصة ابصار الذین کفروا) آچق ویوغاریغه تکولمش بولوب قالور قورقونك قاتیغلقیدان شوندین آدملارننك کوزلری کافر بولدیلار آنلار (یاویلنا) ایترلار آنلارنی حسرتدوز بزکا دیب (قد کنا) تحقیق بولدوق بز (فی غفلة) خبرسزلکده (من هذا) اشبو حالدن (بل کنا ظالمین ۞) بلکه بولدق بزلر ظلم قیلغوچی لاردن یعنی حق ایکانن بلمدك پیغمبرلرنك سوزینه اشانمادوق آنلارخبر بیرکانلار ایدی دیب الله تعالی ایتور آنلارغه (انکم وما تعبدون) البته ای مشرکلار واول نرسه لرنکز عبادت قیلدنکز (من دون الله) الله تعالی دن باشقه (حصب جهنم) جهنم ننك اوطنی سز (انتم لها واردون ۞) وسزلار اول جهنم کا کیلرسز وکورورسز (لو کان) اکر بولسه ایدی (هؤلاء) اول پوتلارکم سز عبادت قیلهسز (آلهة) عبادت قیلنمش ذات لر (ما وردوها) کیلماسلر وکرماس لر ایدی جهنم کا آننك اوچون الله عذاب قیلنمس بلکه اوزی عذاب ایلار (وکل فیها خالدون ۞) هر

اوغلی ننك برسنی آننك چیتنده قالدروب وبرو سنی اینینه مندروب وخا تینك قولندان طوتب یلغه‌غه کردیلار بروقتده صوکوچلانب خاتونی قولی قوتولب آیرلغانیدن خاتو ننی صوغه باتودن صاقلا ماقچی بولوب شول حالده اوغلی اینیدن قایرولب صوغه دوشب اتاسی برلان برکاباتدیلار واوزی چیتده قالغان اوغلینه باردی کوردیکم آنیده بوری آلمش یالغوز یلغه‌دن اوتب شهرکا کیلوب آلار ننك اولوغ لرینه الله تعالی ننك خبرون یتشدوردکیلر مسخره قیلدیلار بر آز وقت آنده تورولب آخر آلاردن ارانجب آلارننك حقیده یاوز دعا قیلوب عذاب ایندورمك برلان دعاقیلوب ایتدی آلارغه اوچ کوندن صونك سزکا عذاب کلیچکدور دیب شهردن کیتدی اولوغ وکچك صخرا غه چغب یغلاب پوتلارون واطب عذاب کوتارلدی شول وقتده شیطان حضرت یونسکه ایتدیکم سنك قومنك اوزارینه عذاب اینمکی یوقدور سنك قومنك سلامتدر دیب اوشبو خبردن حضرت یونسنك کونکلی بیك خفالانب الله تعالی منی قومم قاشنده یالغانچی قیلدی دیب الله تعالی ننك حکمینه کوتماینچه آنلار

قایسی سی اول پوتلار وپوتقه طابنوچی لار جهنمده منکو بولغوچیلر در (لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ) آنلار اوچون اول جهنمده قهقرولار وطاوشلر بولور (یعنی کافرلار جهنمده قهقروشرلار (وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ۞) وآنلار هیچ ایشتمزلار یعنی اورطاوشلاری بیك قاتیغ آوازلار بولماغیدن ایشتمزلار * (انَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ) تحقیق اول آدملرکم اوّلده قرارلندی آنلار اوچون (مِنَّا الْحُسْنَىٰ) برزنك جانبمزدن ایدکولك وطاعت قیلمغه توفیق ویاجنت برلان سونچ (أُولَٰئِكَ) اول جماعتلر (یعنی عزیر وحضرت عیسی وفرشته لار کوك (عَنْهَا) اول اوددن (مُبْعَدُونَ ۞) براق اولنمش لردور آننك اوچون آنلار معبود ایلاب طوتماقلرینه راضی ایمس لردور (لَا يَسْمَعُونَ) آنلار قچان جنتده اورناشرلار ایشتمزلر (ف) (حَسِيسَهَا) اول اودننك طاوشن واودننك کورلاب قورغالولرن (وَهُمْ) اول جنت اهلی (فِيمَا اشْتَهَتْ) شول نرسه ده کم استر آنی (أَنفُسُهُمْ خَالِدُونَ ۞) آنلارننك نفسلری منکولردور (لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ) قایغولاندرمس آنلارنی اولوغ بولغان قورقو اول ایکنچی صور اورلودور (وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ) وکیلور آنلارننك آلدینه مبارکلامك برلان فرشته لر (هَٰذَا) ایتورلر فرشته لر اشبودر (یَوْمُكُمُ الَّذِي) سرننك کونوکزکم (كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۞) بولدغرسز دنیاده وقتده اول کون برلان وعده قیلنمش (یعنی سرکا ثواب بیرلمك برلان وعده قیلنغان کوندور (یَوْمَ) شول کونده (نَطْوِي السَّمَاءَ) تروره زبرکوکلارنی (كَطَيِّ السِّجِلِّ) طومارلارنی تورمك کوك (لِلْكُتُبِ) یازمق اوچون (یعنی یازغان وقتده طومارلرننك کاغذلری تورولکان کوك قیامت کوننده کوکلارنی تروره زمز (كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ) یوق بولغان نرسه لارنی اوّلده یراتقان کوك شول روشده (نُعِيدُهُ) دخی قایتاررمز (یعنی قیامت کوننده دخی ایکنچی مرتبه قایتاروب یراترمز (وَعْدًا) وعده قیلغان ایدوك (عَلَيْنَا) اورمزکا * بس واجب بولور برکا اول عده نی یورتمك (إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ۞) البته بزبولورمز آنی یورتکوچی (وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ) تحقیق بزیازدوق حضرت داود قه بیر ولکان زبوردە (مِن بَعْدِ الذِّكْرِ) توراتدین صونك یاکه لوح محفوظدن صونك (أَنَّ الْأَرْضَ) جنت یرنی (يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ۞) وارث بولورلار اول بیرکا ایدکو بولغان قوللارروم دیب یاکه آیت ننك معناسی (یعنی آخرزمانده برپیغمبر یبررورمن اول پیغمبر ومنك امتی هربرکا کوچلی بولب وارث بولورلار (إِنَّ فِي هَٰذَا) البته اوشبو ایتولکانلارده (یعنی اشبو خبرلارده ووعظلرده وعده لرده وقورقوتولرده (لَبَلَاغًا) یتاچك باردور (یعنی اشبو ایتکانلار یتاچکدور (لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ۞) همتلری عبادتده بولغان آدملرکا (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ) یبارمدوك سنی یامحمد (إِلَّا

آراسندن چغوب بر یاقغه کیتدی دینکز کا کیلب بر قایقغه مندی قایق کردابکه دوشدی قورقب قایقده بولغانلار ایتدیلار کم بو قایقغه حوجه سندن قاچغان قل باردور دیب قورغه صالدیلار حضرت یونس ننك اسمینه چقدی آنی دینکز کا آتدیلار آنی بالق یوتدی بالق قرننده الله تعالی کا مناجات قیلدی توبه سی قبول بولب بالق صودن آنی طشقه طاشلدی حضرت یونس کا قاباق آغاچی کوله کا بولوب طاو کچه سی آنکاسوت بیردی اوّلکی حالیکه قایتدی * * روایت قیلندی (ان الذین سبقت) آیتی ننك اینماکی ننك سببنده قچانکم رسول علیه السلام مشرکلارکا (انکم وماتعبدون جهنم) آیتن اوقدی آنلاردن بعض لری ایتدیلار یهود عزیرکا ونصاری عیسی کا بنو الملیح فرشته لارکا عبادت قیله لار آنلار هم جهنم اوطنی بولماق لازم کیله دیب رسول علیه السلام ایتدی باکم آنلار شیطانلارغه عبادت قیله لار اول شیطانلار آنلارغه عبادت قیله لغه بیورالر دیب بس الله تعالی ان الذین سبقت آیتنی آیندوردی * * جمالیده تبیانده مذکورم زبده ده (علینا) آنی تمام قیلمق بزکادور (واجب علی حسب الوعدة

رحمة للعالمین ۞) مکر عالمغه رحمت اوچون (یعنی بارچه خلقغه مهربانلق اوچون یبارد وك آنك اوچون محمد علیه السلام ننك کیتورد وکی نرسه خلق ننك ایکی کولکینه سبب دور دین ودنیا اشلاری ننك درستلکینه سبب دور (قل ایتکل یا محمد (انما یوحی الی) بودور موندین باشقه هیچ نرسه یوقدور وحی قیلنمش بولور (یعنی وحی قیلنغان دور منم اوزارومه (انما الهکم اله واحد) سزننك معبودنکز بر بولغان معبوددور وباشقه معبودیوقدور وهم بولماس دیب (یعنی بر بولغان اله دن باشقه الله نکز یوقدور (فهل انتم مسلمون ۞) شولای بولسه ایاسز موبن صونغوچیلر دنیمسز (یعنی امر قیلنغانغه قبول قیلب الله تعالی کا اخلاص برلان عبادت قیلورمیسز (فان تولوا) اکر قایتارسه‌لر (یعنی قبول قیلماسالار (فقل) ایتکل آنلارغه (اذنتکم علی سواء) من بیورلغان حکمنی سزلارکا بلدوردوم بارچه‌غرغه برابر بولمق اوزره (یعنی بارنکرغه برابر بلدردم دیب ایتکل الله نی بر دیب ایتماکدن یوز قایتارسه‌لار (وان ادری) بلمیم من کم (اقریب ام بعید) یقینمیدور یاکه یراقمیدور (ماتوعدون ۞) اول نرسکم وعده قیلنمش بولدغز قیامت ننك بولماغی برلان (انه یعلم الجهر من القول) البته الله تعالی بلور ﴿ حقر وب ایتکان سوزنی (یعنی مسلمانلارغه اسلام دینی اوچون ﴿ حقر وب حقارت قیلنغان سوزنکزنی (ویعلم ماتکتمون ۞) وبلور شول سوزنکزنی یاشروزسز مسلمانلارنی حورلاب (وان ادری) ومین بلمیم کم (لعله فتنة) سزکا جزابیرولمك ننك کیچکمکی شاید (یعنی کمان قیله دور من صنامق اوچون واستدراج اوچون بوله (لکم) سزنی (ومتاع الی حین ۞) الله تعالی تلاکان وقتیغه‌چه فایدالانماقوغز اوچون بوله (قال) ایتدی محمد علیه السلام (رب احکم) ای منم ربم بولغان الله حکم قیلغل (بالحق) توغریلق برلان بزننك برلان مکه خلقی آراسنده (وربنا الرحمن المستعان علی ماتصفون ۞) بزننك ربمز بولغان الله خلقینه رحمتی کوب بولوب اول الله دن یاردم استلمشدور شول نرسه اوزارینه ایتورسز *

* یعنی کافرلر ایتکان سوزلار اوزارینه (اول سوزلری کوچلك کافرلرکا بولب اسلام قهرلانمش بولور دیکان سوزلریدور وهم عذاب حق ودرست بولسه عذاب ایمدی بولور ایمدی دیکان سوزلاریدور

﴿ سورة الحج ثمان وسبعون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(یاایها الناس اتقوا ربکم) ای آنچلاین آدملار قورقنکز ربنکز بولغان الله ننك عذابندن (ان زلزلة الساعة) البته یرننك تترانمکی قیامت کونینه یقین دور * (شیء عظیم ۞) بر اولوغ قورقنچ اشدور (یوم) شول کونده (ترونها) کورورسز اول زلزله نی (تذهل) اونتر اول کونننك قورقسندن (کل مرضعة عما ارضعت) هر سوت ایمز کوچی خاتن ایمزه چك

* زلزله وزلزال قورقتوچی ذلبرلان قاتیغ تبرانمکدور) بوزلزله نی بعضیلار ایتدیلار قیامت علامتیدن دور قیامتدن اوّل بولور دیب بعضیلار ایتدیلار اول زلزله قیامتده بولور دیب (ابن عباس رضی الله عنهما ایته دور * زلزلة الساعة * قیامت ننك تورما غیدور قیامت برکاقوبار دیب *

بالاسنی * حتی اعزینه قابترغان بولسه قورقودن آغزندین تارتب آلور (وتضع) قویار (کل ذات حمل) هر بوك اياسی خاتون (یعنی یوکلی خاتون حملی ننك چیکی تمام بولماغانی حالده (حملها) اوزینك حملنی یعنی یوکنی * بوسوزدن بلنه‌دور ذکر ایتولکان زلزله دنیاده بولماغینه آننك اوچون قوبار ولغاندین صونك حمل بولماس (وتری الناس سکری) کورورسنك سین اول کونده آدملرنی ایسروك (وماهم بسکری) ایمس دور آنلار ایسروك (ولکن عذاب الله شدید) لیکن الله تعالی ننك عذابی قاتیغ دور بس عذاب قاتیغ بولماغیدن عقلدین آیرولب هیچ نرسه‌نی بلمسلار (ومن الناس) آدملاردن بعضیلار (من یجادل فی الله) شوندای این آدم باردور قچقرشرلار الله‌نك کتابی حقنده (یعنی قرآن حقنده (بغیر علم) بلماینچه (یعنی نضر بن الحارث کوکلار قرآن ننك حقنده اساطیر الاولین (یعنی الکی آدملارننك یازغان یازولری دیب ایتورلر ایدی (ویتبع) ایارور (کل شیطان مرید) هر شیطانغه کم قارشب باش طارتقوچی شیطانغه (یعنی قارشولق وآزغنلقده وکناه اشلارده چکینه‌یتار (کتب علیه) یازلمش دور لوح محفوظده اول شیطان اوزارینه (انه من تولاه) درستلکده‌اش بودور هر آدم سویسه وایارسه اول شیطانغه (فانه یضله) دورسلکده اول شیطان آزدرور اول آدمنی (ویهدیه) ویول کورستر اول آدمغه (الی عذاب السعیر) اودننك عذابی طرافینه (یاایها الناس) ای آنچلاین آدملار (ان کنتم) اکر بولساغز سز (فی ریب من البعث) شیکده اولکاندین صونك تر ولمکده (یعنی ایتسه‌نکز ممکن ایمسدور آدم اولب توفراق بولغاچ ینه تر ولمك دیب شول شیك قیلماقنکزنی کیتارور (فانا خلقنکم من تراب) بس تحقیق بز یراتدوق سزنی توفراقدین (یعنی اولده آتانکز آدمنی توفراقدین یراتدوق حساب قیلونکز (ثم من نطفه) موندین صونك (یعنی آتانکز آدمنی توفراقدین یراتقاندین صونك سزنی یراتدوق منیدن (ثم من علقة) موندین صونك ایوش قاندین (ثم من مضغة) موندین صونك بر کیسك ایتدن مخلقة وغیر مخلقة) صورتلانمش بولغان اتدان وصورتلانمش بولمغان ایتدن (لنبین لکم) بو روشده یراتماقلغوم ظاهر قیلماقلوغم وبلدرماکلوکم اوچوندر سزکا کامل بولغان قدراتمزنی (ونقر فی الارحام) طودورورمز بز آنلارنی یعنی اشهو ایتولکان نرسه‌لرنی انالری قورصاقلارنده (مانشاء) تلاکان قدرلی (الی اجل مسمی) بر بیلکولی بولغان وقتنه‌چه (یعنی طودرمق وقتیغه‌چه (ثم نخرجکم طفلا) موندین صونك چغارورمز آناغزننك قورصاغیدن باش کچکینه بالا بولب (ثم) موندین صونك (لتبلغوا اشدکم) تربیه‌قیلورمز اورنکزننك

کامل قوتنکر کایتوشکانچی (یعنی اوسب کامل بولغان وقتنده یتکنچی (ومنکم) دخی سزدن (من یتوفی) شوندا این آدم باردور آلنور جانی یاش وقتیده (ومنکم) دخی سزدن (من یرد) شوندا این آدملر باردور قایتارلمش بولور (یعنی تورعزلمش بولور (الی ارذل العمر) عمری ننك توبان واشکی سینه بیك نچار بولغان قارتلقغه (لکیلا یعلم من بعد علم شیئا) تاکم بلکان نرسه‌لر یدن هیچ نرسه‌نی بلمس بولور عقلینه کمچیلك یتوشودن بالاوقتده‌غی عقل کوك (موندین صونك اولکندن صونکنده تر ولمك ننك حق بولماغینه ایکنچی دلیل کیتروب ایتدی (وتری الارض هامدة) وکور ورسنك سین بیرنی قورغان اولانسز (فاذا انزلنا علیها الماء) بس هر وقت ایندورسك اول یر اوزارینه صوبی (اهتزت وربت) اولانلار برلان تبرانب ششر (وانبتت) اوستورور (من کل زوج بهیج) تورلی تورلی بنکا ونفیس وزینتلی بولغان اولانلاردن چیقارلردن بس شادلقغه سبب بولور (ذلك) بوایتولکن نرسه‌لر (بان الله) شول سببدندورکم الله تعالی (هو الحق) اول الله تعالی اوزی ننك ذاتنده ثابتدور وتیوشلی بولغان صفاتیده کامیلدور (وانه یحی الموتی) حقیقتده اول الله اوزی ترکزر اولکانلارنی (وانه علی کل شیء قدیر) وآننك اچونکم تحقیق اول الله هر نرسه اوزارینه کوچلیدور (وان الساعة) قیامت کونی (آتیة) کیلاچکدور (لاریب فیها) شیك یوقدور قیامت کونی ننك کیلماکنده عقلی بار آدمکا (وان الله یبعث من فی القبور) والله تعالی قوبار ور قبرده بولغان آدملارنی (ومن الناس) آدملاردن (من یجادل) شوندا این بعض آدملر باردور فقر شر (فی الله) الله ننك حقنده یعنی الله ننك دینی وقدراتی حقنده (بغیر علم) بلماینچه (ولا هدی) ودلیلسز (ولا کتاب منیر) وروشان بولغان کتابسز یعنی فقر وشولر یدن هیچ دلیل لری یوقدر محض کشیکه ایارمك برلانکنده‌دور (ثانی عطفه) اوزلری ننك موین لرینك طاقه‌لرون توزوب یعنی تکبرلك قیلب (لیضل عن سبیل الله) آزدرمقلق اوچون الله تعالی ننك یولندان (له فی الدنیا خزی) اول آدم اوچون بار دنیاده خورلق ورسوالق (ونذیقه) طاتوترمز آنکا (یوم القیامة) قیامت کونده (عذاب الحریق) یانمق ویاندرمق عذابنی یعنی جهنم عذابنی دنیاده آنکایتوشکان خورلق کناهینه کفارت بولماس (ذلك) ایتورمز آنکا اشبو عذابنی طاتوماقونکز (بما قدمت یداك) شوندا این اش سببدندورکم ایلکاری یباردی اول اشنی سننك ایکی قولنك (وان الله) واول سببدندور تحقیق الله (لیس بظلام للعبید) ایمسدور کوچلك وظلملق قیلغوچی قوللارینه (ومن الناس من یعبد الله علی حرف) وآدملاردن قایوآدملار باردور

عبادت قیلورلار الله تعالی کابر طرف اورارینه (یعنی دینلاریده ثابت ومحکم بولماسلار شول آدملار کوك عسکرنك بر چیتنده توروب قوت طابسه‌لار تورورلار صنه قلق وقتنده قاچارلار (فَاِنْ اَصَابَهٗ خَیْرٌ) اگر یتوشسه آنلارغه بر یخشیلق (یعنی نعمت (اطْمَاَنَّ بِهٖ) قرارلانب تورورلار آننك برلان (یعنی شول عبادت برلان (وَاِنْ اَصَابَتْهُ) اگر یتوشسه آنکا (فِتْنَةٌ) بر بلا ویمانلق (انْقَلَبَ عَلٰی وَجْهِهٖ) اوزینك یوزی اوزره دونار (یعنی مرتد بولوب کیلکان بولارینه قایتورلار (خَسِرَ الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةَ) قایغوده بولدی دنیاده استکان نرسه‌سی بولماسلقی برلان وآخرتده دینی کیتب اوتده منکو بولماغی برلان (ذٰلِكَ) یعنی دنیاوآخرتده قایغوده بولماغی بلان (هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِیْنُ) شولدور ظاهر بولغان کوبنچ (یَدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ) عبادت قیلورلار الله دن باشقه (مَا لَا یَضُرُّهٗ) شول نرسه کا (یعنی پوتلارغه ضرر قیله بلمس آنکا (وَمَا لَا یَنْفَعُهٗ) وهم شول نرسه کا فایده قیله بلمس آنکا (ذٰلِكَ) اشبو اشلاری (یعنی پوتلارغه عبادت قیلمقلری (هُوَ الضَّلٰلُ الْبَعِیْدُ) حق یولدان یراق بولغان آزغنلق دور (آننك کیتماکی امید ایدلماس (یَدْعُوْا) دعاقیله‌لار وعبادت قیله‌لار (لَمَنْ) بر نرسه کاکم یعنی پتلارعه (ضُرُّهٗ) آننك ضرری معبود اولماغی برلان (اَقْرَبُ) یقیندور (مَنْ نَفْعِهٖ) فایده سندن دنیاده اولتورلمکدور آخرتده عذاب وجهنم دور (یعنی آلار اول پتلارغه عبادت قیلمق برلان آننك شفاعتن امید ایترلار اول امیدلری باطل در (لَبِئْسَ الْمَوْلٰی) نی یمان نصرت بیرکوچیدور یعنی یاوز یاردم چیدور (وَلَبِئْسَ الْعَشِیْرُ) نی یاوز بولداشدور آنلار (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (یُدْخِلُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) کرتور شول آدمنیکم ایمان کیتردیلار وایذکو عمل قیلدیلار (جَنّٰتٍ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ) جنتلارکا اغار اول جنت لارننك آستندان یلغه‌لار (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله (یَفْعَلُ مَا یُرِیْدُ) قیلور شول نرسه نی کم تلار (مَنْ کَانَ یَظُنُّ) بر آدم بولسه کمان قیلغوچی (اَنْ لَنْ یَنْصُرَهُ اللّٰهُ) یاردم قیلماز پیغمبرکا الله تعالی (فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ) دنیاوآخرتده * دیب * (فَلْیَمْدُدْ) بس یاربدور صوزسن (بِسَبَبٍ اِلَی السَّمَآءِ) بر یبنی یوغاری ایوننك توباسینه (ثُمَّ لْیَقْطَعْ) موندین صونك بوسن اوزینك بوغازنی (فَلْیَنْظُرْ) بس قاراسن (هَلْ یُذْهِبَنَّ) ایا کیتاروررمی (کَیْدُهٗ) آننك بولغان حیله سی (مَا یَغِیْظُ) شول نرسنیکم آنی آچولاندورور (وَکَذٰلِكَ) اوشنداق (یعنی بو نرسه لرنی بیان وروشن قیلغندای (اَنْزَلْنٰهُ) ایندوردك قرآننی (اٰیٰتٍ بَیِّنٰتٍ) حکملرده وخبرلرده روشن بولغان آیتلار برلان (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی اش بودور

(اف) بو آیت ننك ایندرو لمکیده سببن بوطریقه نقل قیلندی قرده اولتر عان اعرابدن بر جماعت مدینه کا کیلب شرف اسلام برلان مشرف بولدیلار لیکن اسلامنی اعتقاد لری توزوك ایمس ایدی بس آنلاردن هر قایولری سلامت بولب آطلری طای تودیرب خاتونلاری ایر بالاطایب مالاری کوبیسه ایتورلری ایدی من اسلام دیننده ایذکولکدن باشقه هیچ نرسه کورمدوم دیب اسلام دیننده ثابت بولور ایدی اکر بر بلا کا یولوقسه‌لار یاکه مالاری آزایسه ایتورلار ایدی اسلام دیننه یمانلقدن باشقه هیچ نرسه کورمدوم دیب العیاذ بالله مرتد بولورلار ایردی الله تعالی آنلار حقیده ومن الناس آیتنی ایندوردی ایمدی بو آدم لردن دنیاده کیتدی آخرتده کیتدی بر طرف اورارینه کونکلی اوتورمادی اسلام دیننده توکل خسر کفر لکدن توکل الدنیاوالاخرة بولدیلار (جم * یعنی اسلام جماعسندن بر جماعت آشقه‌لاریدن ومشرکلارکا بیك آچولر ینك قاتیغ بولماغیدن الله تعالی ننك رسول علیه السلام کا یاردمیدن چغارد یلار وحالانکه الله تعالی محمد علیه السلام کا دنیا وآخرتده یاردم بیرکوچیدور

الله (يهدي من يريد ۞) توغری یول کورستر تلا کان آدملارکا (ان الذين آمنوا) تحقیق اول آدملار ایمان کیتوردیلار (والذين هادوا) وشوندا این آدملار یهود بولدیلار (والصابئين والنصارى والمجوس) وصائبی اولدیلار (یعنی بولدورغه طابنغوچیلار ونصاری ومجوسیلار (یعنی اوتقه طابنغوچیلار (والذين اشركوا) واول آدملارکم مشرك بولدیلار (ان الله يفصل) تحقیق الله تعالی آیرور (بينهم) آنلارننك آراسنده (يوم القيمة) قیامت کوننده (ان الله على كل شيء شهيد ۞) البته الله تعالی هر برنرسه اوزارینه حاضردور وصاقلاغوچیدور * (الم تر) ایا محمد کورمادونکمی (یعنی کورکان کوك بلدنك البته (ان الله) الله تعالی کا (يسجد) سجده قیلورلار (له من في السموات ومن في الارض) شونلارکم کوکلارده ویرده باردور (والشمس والقمر) وقیاش وآی (والنجوم) ویولدزلار (والجبال) طاولار (والشجر) وآغاچلار (والدواب) یرده یرکوچی حیوانلار (وكثير من الناس) وسجده قیلورکوبلار آدملاردن (یعنی طاعت عبادت سجده سن (وكثير حق عليه العذاب) وکوب آدملار باردور ثابت بولدی آنلرنك اوزارینه عذاب کفرلکلری اوچون (ومن يهن الله) وهر آدمکم خور قیلسه آنی الله (فما له من مكرم) یوقدور آنلرنك اوچون هیچ برحورمت قیلغوچی (ان الله يفعل ما يشاء ۞) تحقیق الله تعالی قیلور شول نرسه نیکم تلار (یعنی حرمتلودن وخورلاودن (ف) (هذان خصمان) اشبو ایکی جماعت بربروسینه دوشمانلدور (یعنی مؤمنلار وکافرلر (اختصموا) دوشمانلق قیلشدیلار (یعنی خورلاشدیلار (في ربهم) اوزلری بولغان الله لریده (یعنی الله نك دینی وصفاتی حقنده موندین صونك هر ایکی جماعت نلك جزالرون بیان قیلوب ایتدی (فالذين كفروا) بس شوندا این آدملارکافر بولدیلار (قطعت لهم) کیسلدی آنلار اوچون (ثياب من نار) کیملار اودن (يصب) دخی قویلور (من فوق رؤوسهم الحميم ۞) باشلری نلك یوغاروسندن اسی بولغان صویعنی جهنم اودلری باشلاریدن آیاقلاریغه‌چه قابلار نیتلك کیم لری قابلی ایدی وهم باشلاریدن اسی صوتوکلور (ابن عباس رضی الله عنهما دن ایته دور اول صودن برنکته قدرلی دنیاطاولرینه توشسه ایدی البته طاولرنی ارتر ایدی دیب (يصهر به) اروتلر اول صوسببلی (ما في بطونهم والجلود ۞) شول نرسه لارکم آنلارنك قارونلارنده باردور وهم تیرلرون ارتکان کوك اچا کیلرون هم ارتر (ولهم مقمع من حديد ۞) وآنلارنی اورمق اوچون اوزلارینه بولغان قامچی لار باردور (خبرده کیلدی اول قامچینك برسی برکا توشسه آدملاروپرلار جیولسه‌لار کوترمکا کوچلاری یتماس دیب (كلما ارادوا) هر

بو آیتده بیك قورقتوا باردور محمد علیه السلام کا یاردم قیلماس دیکان بوزق گمان لرینه یعنی اول آدم شول قایغودن اولسه ده هیچ بر آده کاضرر یوقدور *

(سجده)

(ف) مجوس اودقه طابنو چیلردور وبر پیغمبرننك طرافینه اورلریدن ایار مکنی ایتورلار معلوم ایمس دور آنلار صونکندان آرغن بولدیلار یا اولدن یوغالتدیلار بو آیتده بیك قاتی قورقتوا باردور *

وقت تلاسه‌لر آنلار (اَنْ یخرجوا منها) چقاقلقنی اول اودن (من غم) قایغودن قوتلمق اوچون (اُعیدوا فیها) قایتارلمش بولور جهنم کا شول قامچیلار برلان (یعنی اورلب (وذوقوا عذاب الحریق ۞) ایتولمش بولور آنلارغه (یعنی عذاب فرشته‌لاری ایتورلار طاطنکز کویدر کوچی عذابنی (یعنی اود دان آغر بولغان عذابنی دیب موندین صونك ایکنچی جماعت ننك جزاسن ایتدی الله تعالی (انّ الله) تحقیق الله (یدخل الّذین آمنو) کروتر اول آدملارنی کم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصّالحات) وایذ کواعمل قیلدیلار (جنات) باغچه‌لرغه (یعنی جنتلارکا (تجری من تحتها الأنهار) آغار اول جنت لرننك آستلاریدن بلغه‌لار (یحلّون فیها) زینتلانمش بولورلار آنلار جنتلارده (من اساور من ذهب) آلتوندان بولغان بلازکلاردن (ولؤلؤا) وانجولر برلان (ولباسهم) آنلارننك کیملری (فیها) اول جنتده (حریر ۞) یفك بولور (وهدوا الی الطیب) دلالت قیلندیلر اول جماعت لر دنیاده (من القول) سوزلرینك یاکیزه سینه یعنی توحید کلیمه سینه (وهدوا الی صراط الحمید ۞) دلالت قیلندیلار صرط حمیدکا (یعنی) اسلام دینینه یاکه دلالت قیلور الارنی وبلدرور آلارغه آخرتده الحمدلله الذی صدقنا وعده وهداهم الی صرط الجنة دیمکا حمد الله تعالی کادور آنلك اوچون شادلقدن والله تعالی کا شکرانه قیلودن باشقه سوز بولماس (انّ الّذین کفروا) شوندین آدملرکم کافر بولدیلار (ویصدّون عن سبیل الله) وطیارلار آدملارنی الله تعالی ننك یولندن (یعنی اسلام دینینه کرودن (والمسجد الحرام) وحرمتلی بولغان مسجد کا کرودن (الّذی جعلناه) آندین مسجد قیلدوق بز اول مسجدنی (للناس) آدملار اوچون (سواء العاکف فیه والباد) برابر دور اول مسجد اچنده تورغوچیلر طشقاریده تورغوچیلر حجی ننك مناسکن اوتامکده (مدارکده ایته‌دور مسجد حرامدان مراد مکه بولسه بوسوز دلیلدور مکه ده بولغان یورطلارننك صاطلماسلقینه اکر بیت الله مراد بولسه جعلناه للناس ننك معناسی بارچه آدمکا قبله قیلدوق دیمکدور (ومن یرد فیه بإلحاد بظلم) هرکم تلاسه اول مسجد حرامده (بالحاد بظلم) کاکری یولغه کیتمکنی ظلمق برلان (نذقه من عذاب الیم ۞) طاتتورمز اول آدمکا ارانجتکوچی عذابدن (یعنی هرکم مسجد حرامغه بارمقدین طیسه ودخی هرکم آنده برکناهنی قیلماقنی تلاسه عذاب الیمنی طاتور (واذ بوانا) سوبلا کل ای محمد شول وقتیکم بیلکولی قیلدوق (لابراهیم) ابرهیمغه تورماق وعبادت قیلمق اوچون (مکان البیت) کعبه ننك یرنی (انْ لا تشرك بی شیئا) دخی اشبو سوزنی ایتدك اورطاق قیلمه منکا هیچ نرسه‌نی آنلك اوچون اورتاقلقدن ذاتم پاکدور (وطهر بیتی) پاك قیل منم اویمنی (للطّائفین) اول اویدا طواف قیلغوچی لرغه (والقائمین) وآنده تورغوچیلارغه

(ف) هذا ان خصمان آیت ننك ایندورلمکی ننك سببی ده ایتدیلار یهودلار برلان اسلام خلقی ننك بر جماعتی قهقر وشدیلار جهود لار ایتدیلار برننك کتا بمز سرننك کتابنکز دان الکدور پیغمبرمز سرننك پیغمبرنکز دان الکدور بس خداغه بز سزدن آرتقمز دیدیلار اسلام خلقی ایتدیلار بز خداقاشنده سزدان آرتقمز آنلك اوچون بز محمد علیه السلام کاوسزنك پیغمبرننکز کاایمان کیتور دوك وبارچه الله تعالی ایندورکان کتابلارغه ایمان کیتوردوك قرآنغه ومحمد علیه السلامنك حق لغنی بلوب کونچیلك قیلب طاندوغز دیب بس الله تعالی بو آیتنی ایندوردی (جم)

(من غم) ای من اجل (مد) (ا ف) آنلك اوچون ایتو لدی جنتده بیزکلر آلتو ندن بولور وکیملر جفکدان بولور موندن معلوم بولدیکم دنیاده آلتون نرسه کیمك ویفك کیم کیمك ایرلارکا حرام بولماغن رسول علیه ایدی (من لبس الحریر فی الدنیا لم یلبسه الله تعالی فی الآخرة وان دخل الجنة ولم یلبسه هو) یعنی رسول علیه السلام ایتدی بر آدم دنیاده یفك کیسه الله تعالی آخرتده آنی کیدرمس

(والرکع السجود ۞) ورکوع قیلغوچیلارغه وسجده قیلغوچیلرغه یعنی نماز اوقغوچیلرغه دیب (ف) (وأذن فی الناس بالحج) وچاقرغل آدملرنی حج قیلماغه (یأتوك رجالا) کیلورلر سزکا جیاولار (وعلی کل ضامر) وهر بربردن آروق توه‌لارکا منب (یأتین من کل فج عمیق ۞) کیلور اشبو آروق توه‌لر هر یراق یولدان (لیشهدوا) خاضر بولمق اوچون ایندن قیلندی یاکه کیلورلر (منافع لهم) اورلرینه دنیا وآخرت فایده‌لری حاصل بولمق اوچون (ویذکروا اسم الله) وایته‌لار الله تعالی ننك اسمنی بوغازلاغان وقتده (فی ایام معلومات) برنچه معلوم بولغان کونلارده (یعنی ذی الحجه‌نك اونونچی کونی اول نحر کونیدور وآندن صونك تشریق کونلاریکاچه (علی ما رزقهم) بوغزلامق اوچون شول نرسه اوزارینه کم اورلرینه رزق قیلدق اول نرسنی (من بهیمة الأنعام) دورت آیاقلی حیوانلار قسمندن (یعنی حجکه کیلمك ننك فایده‌سی فایده حاصل قیلمقدور وقربانلارنی حاضر قیلمق دور وبوغازلاغان وقتنه الله ننك اسمن ایتمکدور (فکلوا منها) بس آشاغز اول بوغازلاغان قربانلارغزدن (یعنی اشماق مباح دور (واطعموا البائس الفقیر ۞) وآشاتوغز عاجز بولغان فقیرلارکا (ف) (ثم لیقضوا نفثهم) موندین صونك کرلارن آرتسونلار (ولیوفوا نذورهم) وفاقیلسونلار (یعنی اوته‌سونلار اورلرینك نذرلرون یاکه حجلرینك واجب لرون (ولیطوفوا) وطواف قیلسونلار (بالبیت العتیق ۞) شول الك بولغان اوینی (یعنی کعبة الله‌نی اوّل آدم علیه السلام صالدی موندین صونك حضرت ابراهیم ینکارتدی یاکه طوفانده غرق بولودن آزاد ایدولدی آننك اوچون کوب کافرلر واطماق بولب کیلدیلار الله تعالی آنلاردن صاقلاب آنلارننك هلاك قیلماغیدن آزاد قیلدی بوطواف طواف زیارتدور طواف زیارت حج نك رکنیدور آننك اوچون حج ننك رکنی (یعنی فرض اوچدور (احرام باغلامق (عرفاتده تورمق (طواف زیارت (ف) (ذلك) اوشبودور حجنك اشی (ومن یعظم) وهر آدم اولوغلاسه (حرمات الله) الله تعالی ننك حکملرون (فهو خیر له) بس الوغلامق آننك اوچون ایذکودور (عند ربه) اورینك ربیسی قاشنده (وأحلت لکم الأنعام) حلال قیلنمش بولدی سزننك اوچون یرکوچی حیوانلار (توبه وصعر وقوی (الا ما یتلی علیکم) مکر حلال قیلنمش بولمدی شول نرسه کم اوقولور سزکا اول الله تعالی ننك حرمت علیکم المیتة دیکان آیتی آخرینه‌چه بس الله حلال قیلغان نرسه‌نی حرام قیلماغز وحرام قیلغان نرسه‌نی حلال قیلماغز (یعنی بوغازقانی واولاکسه واورب اوترکان نرسه کوکلارنی (فاجتنبوا الرجس

* حضرت ابراهیم علیه السلام کعبه‌نی بنا قیلغاچ الله تعالی بیوردی خلقنی اول اوینك زیارتینه یعنی حجکا چاقرغل دیب بس ابراهیم علیه السلام مقام ابراهیم دیکان اورونغه منده اول اورون بیوك بولدی یاکه ابی قبیس طاوینه چغب ضور آواز برلان چاقردی ای آدملر الله تعالی سزکا حجنی فرض قیلدی حجکه کیلنکز دیب الله تعالی هرکمکا نصیب قیلدی اتالرینك آرقه‌سیدن لبیك اللهم لبیك دیب جواب بیردی‌لر اکرچه ذوق وشوق قیلب کوب آدملار حجکه بارسه‌لارده فرض بولماغنی زادوراحله‌کا کوچی یتمك برلاندور ولکن امام مالك رضی الله عنه قاشنده اکر مکه یقین بولسه یاکه بر آدمنك یورمکا عادتی بولسه آنکا فرض دور *

(ف) معلوم اوله کم بوغاز لاناچق شکر قانی بولسه یاکه نفل قانی بولسه آندان بوغازلاغان آدم آشامق درستدور فقیرلر وبایلارغه هم اشارغه درست دور واکر کفارت اوچون یاکه نذر اوچون بولسه اورینك وهم نفقه‌سی واجب بولغان قردا شینك آشامغی دور ست ایمسدور فقیرلر حقیدور معلوم بولغان کونلار ذی الحجه‌ننك اونی واون بری واون ایکنچی

من الاوثان) بس صاقلانوغز نجس بولغان پوتلارغه طابنودن (واجتنبوا قول الزور ۞) وصاقلانوغز یالغان سوزدن یعنی یالغان کواهلق بیرمکدن (حنفاء لله) خالص مسلمان بولوب (غیر مشرکین به) شریك قوشماینچه اول الله تعالی غه (ومن یشرك بالله) واکر بر آدم شریك قاتسه الله غه (فکانما خر من السماء) بس ایتورسنك کویا توشدی کوکدن (یعنی یغلدی کوکدن (فتخطفه الطیر) بس قبار آنی شاقشنی اشاغوچی قوشلار (اوتهوی به الریح) یاکه توشرور آنی جیل (فی مکان سحیق ۞) یراق بردن یعنی هلاك بولدی هیچ بر وجهدن قوتولرغه امیدی قالمدی (ف) (ذلك) اشبودور حکم (ومن یعظم) هر آدم الوغلاسه (شعائر الله) الله ننك حکملرون شعایر الله قربلقدور آننك اوچون قربانلق حج ننك علامت لریدور (فانها) درستلکده اول قربانقلارنی الوغلامق (من تقوی القلوب ۞) کونکللارننك الله تعالی بیورغنده صاقلنمق لقلریدندور (لکم فیها) سرننك اوچون شول دورت اياقلی حیوانلارده (منافع) فایده لر باردور حاجت وقتده آطلانو برلان وسوتلارون اچو برلان ویونلاری برلان (الی اجل مسمی) بیلکولی وقتقه چه (ثم) موندین صونك (محلها الی البیت العتیق ۞) آننك اینا چك یری یعنی بوغازلاو ننك واجب وقتی الك بولغان یورطقه دور (ف) (ولکل امة) هر بر امت اوچون (جعلنا منسکا) قیلدوق بز قربانلق اورنونی (لیذکروا اسم الله) الله ننك اسمی ایتولمك اوچون (علی ما رزقهم) شول نرسه اوزارینه کم بیردی آلارغه (من بهیمة الانعام) حیوانلارننك دورت اياق لسیدن (فالهکم اله واحد) بس البته سرننك عبادت قیلنمش ذاتونکز بر بولغان معبوددور (یعنی الله تعالی ننك اسمن ایتونکز بوغازلی تورغان حیوانوغزنی بوغازلغان وقتده آننك اوچون آلهونکز بر بولغان آله دور (فله اسلموا) بس اول الله تعالی کا موین صونوغز (یعنی الله تعالی نی کنه ذکر قیلونکز اخلاص برلان (وبشر المخبتین ۞) سونچ بیر ای محمد الله نی اخلاص برلان یادقیلغوچیلارغه (الذین) شوندا ین اخلاص برلان وتوبانچیلك برلان یاد قیلغوچیلرکم (مدارکده ای الذین وبشر المخبتین نی تفسیر (یعنی بیانی دیکان (اذا ذکر الله) هر وقت یادقیلنسه الله (وجلت قلوبهم) قورقرانلارننك کونکللری الله دن (والصابرین علی ما اصابهم) وصبر قیلغوچی لرغه شول نرسه اوزارینه یتوشدی آنلارغه قایغو ومحنت لاردن (والمقیمی الصلوة) ونمازنی وقتلریده تورغزغانلارغه یعنی اوتکان لارکا (ممارزقنهم ینفقون ۞) وشول نرسه دنکم ربز قلاندوردوك بز آلارغه نفقه لاندورورلار (ف) (والبدن) وقربانلق توه لرنی (جعلناها) قیلدوق آنلارنی (لکم) سرننك اوچون

کونلر یدور اوشبو کونلا رده قربانلق کوك الله تعالی قاشنده قبول بولغان عمل بوقدور)

(اف) معلوم بولسون حج قیلماغه نیت قیلغاندین صونك قچانکم (اللهم لبیك) باشلارلار چاچن الدورمق وطرنق کیمك وباشقه تن ننك توکلارون کیتارمك ومایلانمق وتلکان کیم کیسمك وایسلی نرسه لر سورتنمك ذی الحجه ننك اونبچی کونده شیطان علیه اللعنه نی طاش برلان آطب بوغازلاملق واجب بولغان آدم قربان بوغازلا غانچه درست ایمس در شیطا نني آتقاچ وقربان بوغازلا غاچ چاچن آلدروب وغسل قیلب وکیم لرون کیوب طواف زیارتغه کیتسن اکر اوزینك مرادی حاصل بولمق اوچون نذر قیلسه وفا قیلسن اصل نذر الله تعالی اوچوندور باشقه اوچون قیلسه کافر بولور (جم)

(اف) الله تعالی ننك اسمنی اولوغلاسه یعنی کعبهٔ مکرمه کا قربان اوچون یبار ولکان قربان حیوانلارنی کوچلاب آلماسونلار وهدایالرننك قیمتلی سن کیتورسن آنلار اوزارینه کورکم نرسه لاریا بوسنلار بوغازلا غان دین صونك اول نرسه لارنی دفی الله تعالی ننك

(من شعائر الله) الله تعالی‌نك علامت لریدن (یعنی شریعت لریدن (لكم) سرنك اوچون (فیها خیر) اول توه‌لرده ایدكولك باردور (یعنی دنیاده فایداسی آخرتده ثوابی (فاذكروا اسم الله علیها) بس یاد قیلونكز الله‌نك اسمن آنلارنی بوغازلاغان وقتده (صواف) آیاق‌لری اوزره تورغانلریده (یعنی ایاقلری توز تورغانده (فاذا وجبت جنوبها) بس هر وقت یركا توشسه اول حیوانلارنك قابرغه لری (یعنی جانلاری چقسه (فكلوا منها) بس آشاغز اول قربانلاروغزدن (واطعموا القانع والمعتر) وآشاتوغز صورامغان فقیر لاركا وصوراغوچی فقیرلاركاده (كذلك) اوشنداق (یعنی اول حیوانلارنی بوغازلاماغه بیورغانمز كوك (سخرناها لكم) موین صونغوچی قیلدق اول حیوانلرنی سزكا بوغازلامغه شول قدر قوتلی بولماقلری برلان (لعلكم تشكرون) سزلار شكرانه قیلماقلو قوغز اوچون اشبو نعمتلارمه (ف) (لن ینال الله) یتوشمز اول قربانلقلار الله تعالی‌نك رضالغینه (یعنی قبول قیلماس الله تعالی (لحومها) ایت‌لری (ولا دماؤها) دخی قانلری (ولكن یناله التقوی منكم) ولیكن یتوشر صاقلانمقلق سزدن (یعنی قبول بولماس والله‌نك رضالغن طابماس مكر اخلاص برلان ونیتی برلان والله تعالی دن قورقب صاقلانمق برلان قبول بولور بو آیت‌نك ایندورلمش بولماغینه ایتدیلار جاهلیت خلقی قربان بوغازلاسه‌لار قربانلرینك قانن اویلاری‌نك تیرالرینه چپرلار ایدی واویلری‌نك تیرالرون بویارلار ایدی مسلمانلار حج قیلغانده شوشلای قیلمقنی تلادیلار الله تعالی اشبو آیتنی ایندردی (كذلك) اوشنداق (یعنی ذكر قیلغان كوك (سخرها) موین صونغوچی قیلدق دورت آیاقلی حیوانلارنی (یعنی قربانلقلرنی موین صونغوچی قیلدوق (لكم) سزنك اوچون (لتكبروا الله) اولوغلامقلوقنكز اوچون الله‌نی (یعنی بوغازلغان وقتده الله تعالی‌نك اسمن ایتمك برلان (علی ما) شول نرسكا شكرانه قیلب (هدیكم) یول كورستدی سزكا (وبشر المحسنین) سونچ بیرای محمد یخشی‌اش قیلغوچیلارغه ثواب بولمق برلان (ان الله یدفع) تحقیق الله تعالی كیتارور (عن الذین) شوندای آدملردن (امنوا) ایمان كیتوردیلار (یعنی دوشمانلرنبك ضررون ورنجتمك لكن موءمنلاردن كیتردیلارنیتك الله تعالی ایتدی انا لننصر رسلنا والذین امنوا معه دیب (ان الله) آننك اوچون تحقیق الله تعالی (لا یحب) سومز (كل خوان كفور) هر خیانت قیلغوچیلرنی والله‌نك نعمت‌لرینه شكرانه قیلماغنلرنی (اذن للذین) صوغش قیلماغه اذن بیرلدی اول آدم لاركا كم (یقاتلون) كافرلار برلان صوغش قیلورلار (بانهم ظلموا) آنلار ظلم قیلنمش بولماقلری سببدن (وان الله) تحقیق الله (علی نصرهم

(لقدیر)

یولنده صدقه قیلسلر وینه حلال قیلندی دورت ایاقلی حیوانلاردن آشامعی شریعتده درست بولغانلار ودورت ایاقلیلرنك كوبی حرامدور ودخی پوتلارنك نجاستندن صاقلانسونلار یعنی الله تعالی دن باشقه‌نك اسمینه یاقبرینه ویا طابنه چق برینه بوغزلنسه آنی آشامق حرام دور (جم) (اف) یعنی نی قدر حیوان بولسه آننك حقی شولدور كم آنلاردن اوزلرینك حاجتلرون آلدوقدن صونك كعبه‌ء معظمه كا كیتوروب الله تعالی‌نك اسمی برلان قربان قیلما قدور هركمكه بوطریقه قیلمق مشقت بولغاندین بس هریرده الله تعالی‌نك اسمی برلان بوغازلانسه كعبة الله‌نك نذری بولمق اورننده بولور كیرك یقین بولسون (جم) (اف) یعنی حیوانلارنی الله تعالی رضالغی اوچون بوغزلمق هر دینده عباد تدر اكر الله‌دن باشقه‌غه نذر قیلب بوغازلاسه اول الله‌دن باشقه‌غه عبادت بولر (جم) (لعلكم تشكرون) ای لكی تشكرون انعام الله (مد) (اف) اماتوه‌نی موینندن بوغازلانمس قبله‌غه قارشی قیلب بسم الله الله اكبر دیب كوكراكیدان كیسلور بس قانی آغب

لقدیر) آنلارغه یاردم قیلماغه کوچی یتکوچیدور یعنی موءمنلارکا یاردم قیلماغه (الذین) آنلار شول آدملاردورکم (اخرجوا) چغارولدیلار (من دیارهم) اورلرینك یورطلاریدن (بغیر حق) تیوش سز (یعنی مکه دن چغارولدیلار آنلار چغارامق غه تیوش توکل ایدی (الا ان یقولوا) مکر چغارولدیلار ایتمکلری سببندن (ربنا الله) برننك ربمز الله دور دیب (وحالانکه بو سوز اوچون چغارمق لازم توکل بلکه عرتلاب طوتمق لازمدور (ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض) اکر الله تعالی دفع قیلماسه ایدی آدملردن بعضنی بعضسی برلان (یعنی الله تعالی موءمنلاردن کافرلارننك ضررون کیتارکوچی قیلماسه ایدی کافرلار اورارینه مسلط قیلمق برلان (یعنی موءمنلارننك مسلط بولماغی برلان صوغش قیلماقلاریده (لهدمت) ویران بولور ایدی (یعنی واطلور ایدی مشرکلارننك اوزمانلریده باشقه باشقه بولغان دین اهل لرینه کوچلی بولماقلری برلان (صوامع) راهب لری ننك (یعنی پاپازلری ننك عبادت قیله تورغان اورنلاری (وبیع) ونصارالرننك مناسترلری (وصلوات) وجهودلرننك کنیسه لری (ومساجد) واسلام اهلی ننك مسجدلری (یذکر فیها) یادقیلنور اول مسجدلارده یاکه آنلارنك بارچه سیده (اسم الله) الله تعالی ننك اسمی (کثیرا ولینصرن الله) کوب والبته یاردم قیلور الله تعالی (من ینصره) شول آدملارکا کم الله تعالی ننك دینینه یاردم قیلور (ان الله) تحقیق الله تعالی (لقوی) البته قوتلیدور نصرت ویاردم بیرورکا الله تعالی ننك دینینه یاردم قیلغوچی لار دوست لریدور (عزیز) یاردم قیلماغه کوچی یتکوچیدور لیکن آدملارکا شول روشچه اش قیلور بوزوق اشلیلر ویحشی اشلیلر بربرندن اوچ آلماغه یتوشلار (الذین) یاردم قیلور شول آدم لرکا (ان مکنهم) اکر اول یورطلریدن چغارولغان آدملارکا بیرساك عبادت قیلماغه (فی الارض) یرده (اقاموا الصلوة) نمازنی تورغزرلر (یعنی شرطلری وادبلری برلان (واتوا الزکوة) فرض بولغان زکاتلرون بیرورلر (وامروا بالمعروف) وشریعت بیورلغان اش برلان آدم لرکا بیورورلر (ونهوا عن المنکر) وشریعت طیغان وقبیح بولغان اشلردن طیارلر (ولله عاقبة الامور) والله غه دور اشلرننك آخری بوایت دلیلدور چهار یارکراملارننك خلیفه بولمقلری ننك درست بولماقلرینه آنلرك اوچون مهاجر بندن آنلاردن باشقه بوروشده هیچ بر آدم ده بوصفتلار یوقدور * (وان یکذبوك) اکر یالغانچی دیسه لر سنی ای محمد یالغوز سینی توکل (فقد کذبت) تحقیق یالغانغه توتدیلار (قبلهم) بلاردن اول (قوم نوح) نوحننك

جانی چقسه اعضالرون کیسب اوزی هم اشار وفقیرلارکاده آشاتور وفقیر ایکی تورلیدور بری صوراماس یعنی تلانچیلك قیلماس ایکنچی سی صورا نور الله تعالی بوایکیسنه اشارت قیلدی (جم) (اذن للذین) الخ بوآیت ننك ایندورلمکیده سبب بودور مکه کافرلاری قوللری وتل لری برلان اسلام اهلینی رنجتمکه بیك طروشدیلار وهرساعت اصحاب کرامدن باشی یارولغان قول لری باغلا نغان آدملار رسول علیه السلام حضورینه شکایت قیلب کیلورلار ایدی رسول علیه السلام آنلارغه ایتورایدی صبر قیلنك لر آننك اوچون آنلار ایله صوغش قیلورغه بیورلما دوم دیب مدینه کا هجرت قیلدیلار کافرلر برلان صوغش قیلماغه رخصت بولوب اوّل اینکن آیت (جم)

* حضرت امام حسن رحمة الله علیه قاشنده هم بوجماعت محمد علیه السلام امتیدور (یعنی اوشبوامت دینی ترغزاچقلاردور شول وقتقه چاقلی اخیرون الله تعالی بلور (موندین صونك رسول علیه السلام ننك کونکلن طنچلاتمق اوچون ایتدی مکه اهلی ننك رسول علیه السلامنی یالغانچی دیماکلریدن*

قومی نوحنی (وعاد) عاد قومی حضرت هودنی (وثمود ۞) ثمود قومی حضرت صالحنی (وقوم ابراهیم) ابراهیم علیه السلام نی یالغانغه طوتدیلار نمرود قومی (وقوم لوط ۞) لوط قومی (واصحاب مدین) مدین خلقی حضرت شعیب نی یونلار صبر قیلدیلار (وکذب موسی) یالغانغه طوتولدی حضرت موسی فرعون وقبطیلر (یعنی فرعون کا ایارکانلار یالغانغه طوتدیلار (اما اوز قومی یعنی بنی اسرائیل یالغانغه توتمادیلار شوننك اوچون قوم موسی دیمدی (فامليت) بس مهلت بیردوم (للكفرين) کافرلرکا یعنی عذابلرون کیچکتردوم (ثم اخذتهم) موندین صونك طوتدوم اول کافرلارنی (فكيف كان نكير ۞) بس نیچوك بولدی منم انکار قیلماغم وحال لارون اوزکرتماکم نعمت لرون محتنکه وتروکلك لرون هلاك لکا آلشتروب بومنم عذابمدور (فكاين من قرية) بس کوب شهرلاردن (اهلكناها) هلاك قیلدق بز اول شهرلارنی یعنی خلقن هلاك قیلمق برلان هلاك قیلدق (وهی ظالمة) وحالانکه اول قریه خلقی ظالم لاردور (یعنی مشرك ایدیلار (فهی خاوية على عروشها) بس اول شهرلار توشبدور توبه‌لری اوزارینه استینه‌لری (وبئر معطلة) وکوب قویی لار قرلارده ایالری هلاك بولوب طاشلانمش لردور بر آدم آندن صو آلماس (وقصر مشيد ۞) ونیچه کیچ لانلمش بیوك یورتلار بوزلمش ویغلمشدر (یعنی نچه شهرلار هلاك بولدی ونیچه قیولار طاشلاندی ونیچه محکم بیوك یورطلار ایالری قالمای بوش قالدی (ف) (افلم يسيروا فی الارض) ایایورمیلارمی برده (یعنی بز کفرلری سببلی هلاك قیلغانلارننك اثرون کورب عبرت آلورلار ایدی (فتكون لهم) تاکم بولورایدی آنلار اوچون (قلوب يعقلون بها) کونکللار فهم لب بلورلار ایدی اول کونکللار برلان (یعنی اوتکان امتلرینك خاللرون وحقیقت حالنی کوروب قورقورلار ایدی (او اذان يسمعون بها) یاکه قولاقلار بولور ایدی اشترلر ایدی اول قولاقلری برلان اوتکان امتلرننك حاللرون (یاکه بلمکی واجب بولغان توحیدنی بلورلار ایدی واشتمکی واجب بولغان وحی نی اشترلار ایدی (فانها) حال شولدور (لا تعمى الابصار) صوقر بولماس کوزلر (ولكن تعمى القلوب) ولیکن صوقر بولور کونکللار (التی فی الصدور) شوندای کونکللرکم کوکرا کلرده‌دور (یعنی کونکل کوزی کورمسه باش کوزی کورودهفایده یوق (ویستعجلونك) وتیزلك بلان استرلارسیندان (بالعذاب) اورلرینه وعده قیلنغان عذاب ننك توشماکن (ولن يخلف الله وعده) البته خلاف قیلمز الله وعده سینه (وان يوما عند ربك) والبته برکون سنك ربنك قاشنده (كالف سنة) منك یل کوکدور (مما تعدون ۞) شول یللاردنکم صنارسز سز اول یلارنی بلسه‌لار ایدی بو

(وقصر مشيد) مجصص من الشيد الجص (مد)

(ف) بوقیو وبو محکم قصر ایکسینه یمنه دور اما قصر برطاوننك باشیده قویی توبنه دور دیدیلار ایالری کافر بولدقلری اوچون هلاك ایلاب هر ایکوسی بوش قالدور بعضلر قویو حضر موته حاضورادیکان براورنده دور دیدیلار (جم)

حالنی عذاب کیلماکینه آشقماسلار ایدی * (وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ) کوب خلقلارغه (أَمْلَيْتُ) وقت بیردوك یعنی قریه اهلیدن کیچکتردوك (لَهَا) آلارغه (وَهِيَ ظَالِمَةٌ) وحالانکه اول قریه خلقلری ظلم قیلغوچی ایدیلار (ثُمَّ أَخَذْتُهَا) موندین صونك طوتدوق آلارنی عذابغه (وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ ۞) وبنم جانبومه دور آلارننك قایتهٔ چقلری (قُلْ) ایتکل ای محمد (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آندراین آدملر (إِنَّمَا) بودورکم (أَنَا) مین (لَكُمْ) سزننك اوچون (نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۞) ظاهر بولغان قورقوتقوچیمن (فَالَّذِينَ آمَنُوا) بس اول آدمکم ایمان کیتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) وایذ کواش قیلدیلار (لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۞) آلار اوچوندور یارلقانمق وکورکم بولغان ریزق (یعنی موءمنلرکا وبحشی عمل قلوچیلرغه کناهلرون یارلقاب کورکم رزق برورمز) (وَالَّذِينَ سَعَوْا) شوندای آدملرکم طروشدیلار (فِي آيَاتِنَا) برننك آیتلارمزنی بوزماغه (یعنی یالغان دیب) (مُعَاجِزِينَ) هربروسی ایکنچی لرون عاجز قیلب اوزلری ننك بوزوق کمانلریده یاکه عاجز قلغانلری حالده هرقایوسی بولداشلارون * (أُولَٰئِكَ) اشبو جماعت (أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۞) جهنم ایالریدور (وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ) ودخی بیارمدوك بزسیندن اول (مِن رَّسُولٍ) هیچ بر رسولنی (وَلَا نَبِيٍّ) ودخی هیچ بر نبی‌نی (بوسوز ظاهردلیدور رسول بلان نبی ننك باشقه بولماغینه رسول علیه السلام ایتدی نبی یوزمنکده یکرمی دورت منك رسول اوچ یوزده اون اوچ دیب (إِلَّا إِذَا تَمَنَّىٰ) مکر هر وقتکم برنرسنی آرزو قیلسه یعنی سویسه (أَلْقَى الشَّيْطَانُ) صالر شیطان (فِي أُمْنِيَّتِهِ) آننك آرزو قلغانیغه (فَيَنسَخُ اللَّهُ) بس الله تعالی کیتارور (یعنی خاطر وندن یوزوب بوشیطاندن دیب بلدورور) (مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ) شولنرسنیکم صالغان ایدی آنی شیطان (ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ) موندین صونك محکم قیلر آخرت اشلرینه اوندا کوچی آیتلارونی (یعنی صاقلر اول آیتلرنی شیطاندن آرتق سوزلر طوطاشماغیدن) (وَاللَّهُ عَلِيمٌ) الله بلکوچیدور پیغمبرینه وحی قلنغاننی وشیطان ننك آزدورمغه تلاکاننی (حَكِيمٌ ۞) آلارغه قلغان اشده راست حکم قیلغوچیدور (بلدورماینچه قویمس شیطان ننك قلغانن موندین صونك ایتدی بویعنی شیطاندن کوچی یتکوچی قلدی آلارننك آرزو قلغان نرسه سن صالورغه) (لِيَجْعَلَ) قیلمق اوچون الله (مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ) اول نرسنیکم صالدی آنی شیطان (فِتْنَةً) محنت وبلاقلمق یوزوندن (لِّلَّذِينَ) شوندالاین آدملارننك حقنده (فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ) آنلارننك کونکلنده آوروباردور یعنی شیك ونفاق باردر (وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ) وقارادور آلارننك کونکللری البته ظلم قیلغوچی آدملار آنلار

(وان یوما عند ربك) ای کیف یستعجلون بعذاب من یوم واحد من ایام عذابه فی طول الف سنة من سیننکم لان ایام الشدا ید طوال مدارکده *

* یعنی شاه ولی رحمة الله علیه ایته‌دور اکر تلاسه الله منك یلده تمام بولاچق اشنی برکونده قیلر بس کیچکترمك کوچی یتما کا ندن ایمس بلکه مصلحت سببندن کم آنی اوزیدن باشقه هیچ آدم بلماس وعن قیلنغان عذاب البته کیلر

* یعنی طروشدیلار اول مشرکلار برننك آیتلارو مزننك معناسن بوزمغه بوزوق کمان قلب شول روشده بعضیلاری سحر دیدیلار بعضیلری بر بیت دوردیدیلار بعضیلری اوتکن کشیلرننك یازولر یدور دیدیلار امید ایلاب برننك بوحیله لرومز اسلام اوچون ضرر قیلر دیب بوضررلری اوزلر ینه قایتدی آنك اوچون *

منافقلار ومشرکلاردر (لَفِی شِقَاقٍ بَعِیدٍ ۞) حقدان یراق بولغوچی خلافلقده درلار (وَلِیَعْلَمَ الَّذِینَ) دخیده بلسونلار اوچون شوندا الاین آدملار (اُوتُوا الْعِلْمَ) بیرلبدور آنلارغه بلمك لك الله نی والله ننك دینن (اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) درستلکده اول قرآن توغریدر سنك ربنك طرفندن دور دیب (فَیُؤْمِنُوا بِهِ) بس ایمان کیترورلار اول قرآنغه (فَتُخْبِتَ لَهُ) بس یالبارورلر اول الله تعالی کا (قُلُوبُهُمْ) آنلارننك کونکللاری (وَاِنَّ اللّٰهَ) البته الله تعالی (لَهَادِ الَّذِینَ اٰمَنُوا) یول کورسترکوچیدور اول آدملارکا کم ایمان کیتردیلار (اِلٰی صِرَاطٍ مُسْتَقِیمٍ ۞) توغری بولغان یول طرافینه (یعنی تأویل قیلورلار دینده بلمسن بولغان آیتلارنی درست بولغان تأویل بلان تاکم اول موءمنلرنك آیتلرده شبهه لری قالمسن اوچون (وَلَا یَزَالُ الَّذِینَ کَفَرُوا) کتمس یعنی همیشه بولور شوندا این آدملرکم کافر بولدیلار (فِی مِرْیَةٍ مِنْهُ) شیکلك اول قرآندان یاکه طوغری بولغان یولدن (حَتّٰی تَاْتِیَهُمُ السَّاعَةُ) اول وقتقه چه کیلر آلارغه قیامت کونی (بَغْتَةً) خبرسز یعنی کیستکن (اَوْ یَاْتِیَهُمْ عَذَابُ یَوْمٍ عَقِیمٍ ۞) یاکه کیلر آلارغه بیك شوم بولغان کون نك عذابی (یعنی بدر صوغشی ننك کونی آننك اوچون بوکون کافرکا بیك شوم کوندور برده راحت بولماس اول کونده کافرلارکا حتی کیچه نی کورمدیلار اولتر ولدیلار (اَلْمُلْكُ یَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ) پادشاهلق اول کونده (یعنی قیامت کونیده بس اول کون آلارننك شیکلری کیتر الله غه دور (یَحْکُمُ بَیْنَهُمْ) حکم قیلر اول الله آلار آراسنده (یعنی موءمنلر بلان کافرلار اراسنده موندین صونك الله تعالی حکمن بلدوزوب ایتدی (فَالَّذِینَ اٰمَنُوا) بس شوندا این آدملر ایمان کیتوردیلار (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) واشلادیلار ایندکو اشلرنی (فِی جَنّٰتِ النَّعِیمِ ۞) نعمت جنتلارونده بولرلار (وَالَّذِینَ کَفَرُوا) وشوندا این آدملرکم کافر بولدیلار (وَکَذَّبُوا بِاٰیَاتِنَا) یالغانغه طوتدیلار برزننك آیتلارومزنی (فَاُولٰٓئِكَ) بس اول جماعت (لَهُمْ عَذَابٌ مُهِینٌ ۞) آلار اوچون اولر حورقلوچی عذاب (وَالَّذِینَ هَاجَرُوا) موندین صونك الله تعالی هجرت قلغان آدملرنی خاصلاب ایتدی شوندا این آدملرکم هجرت قلدیلار (یعنی یورطلارون طاشلاب مکه دن مدینه کا کوچدیلار وپیغمبر ومز صلی الله علیه وسلم ننك خدمتینه کیلدیلار (فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) الله تعالی ننك یولنده (ثُمَّ قُتِلُوا) موندین صونك اولتورولدیلار (اَوْ مَاتُوا) یاکه اورلری وقت یتب اولدیلار (لَیَرْزُقَنَّهُمُ اللّٰهُ) البته رزقلاندورور الله تعالی آلارنی (رِزْقًا حَسَنًا) کورکام بولغان رزق بلان (یعنی جنت رزقندن (وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ خَیْرُ الرّٰزِقِینَ ۞) والبته الله رزق برکوچیلرننك بیك آرتغیدور وایذکوسیدور (لَیُدْخِلَنَّهُمْ) البته کروتر آلارنی

(مدخلا یرضونه) براور ونغه (یعنی جنتکه راضی بولرلار اول اورندن آننك اوچون کوز کورمکن وقولاق ایشتمکن نعمت‌لار باردور اول اورنده (وان الله) تحقیق الله (لعلیم) البته بلکوچیدور آلارننك حالرون ونیتلارون (حلیم) صبر قلغوچیدور دوشمانلارنی عذاب قلمغه آشقمس (ف) (ذلك) حکم اشبودور (ومن عاقب) بر آدم بر آدمکه جزا برسه یعنی ارانجتسه (بمثل ما عوقب به) شوندای جزا یعنی آرتدورمایینچه (ثم بغی) موندین صونك ظلم قیلندی (علیه) آننك اوزرینه (لینصرنه الله) البته یاردم قیلر اول آدمکا الله تعالی (ان الله) تحقیق الله تعالی (لعفو) باغشلاغوچیدور یعنی کناهی ننك اشلرون یوغالطر (غفور) کناهلرون یارلقاغوچیدور (ف) (ذلك) اشبو یاردم ظلم قیلنمش بولغان آدمغه (بان الله) الله تعالی تلا کان نرسه‌سینه کوچی یتکوچی بولماغی ننك سببندندور الله ننك کوچی یتکوچی بولماغی ننك علامتیدن (یولج اللیل فی النهار) کروتر کیچه‌نی کوندزکا (یعنی کیچه‌دن کوندوزکا کروتب کوننی اوزایطر (ویولج النهار فی اللیل) وکوندوزنی کیچه‌کا کروتب کچنی اوزایطر (وان الله) وشول سببندورکم تحقیق الله (سمیع) ایشتکوچیدور آلارنی یعنی ظالملر ایتکن سوزلرنی (بصیر) کورکوچیدور آلار قلغان اشلرنی نیقدر قرانغولق اوزون بولسه‌ده (یعنی شوننك کوك اسلامنی کافرلار اوزارینه کوچلی قیلر آصلابوش قالدرماس آلارنی (ذلك) اشبو یعنی الله تعالی ده کامل قدرة وبلمك بولمغی (بان الله) شول سببندورکم الله تعالی (هو الحق) اول الله تعالی اوز ذاتیده ثابت وواجب الوجوددور (وان ما یدعون) ودخی اول سببندندورکم کافرلارننك معبودیب چاقرغان نرسه‌لری (من دونه) اول الله دن باشقه (هو الباطل) اول باطلدور یعنی بوزوق بولغان نرسه‌دور یاکه الله تعالی دن باشقه هر نرسه یوق بولغان نرسه‌دور (وان الله) دخی شول سببندندور تحقیق الله (هو العلی الکبیر) اول الله دور یوغاری مرتبه‌لی وشریکی بولماقدن پاك والوغ مرتبه‌لی (الم تر ان الله) ایا کورمدونکمی تحقیق الله تعالی (انزل من السماء ماء) ایندوردی کوکدن صونی (فتصبح الارض مخضرة) بس بولور یرياشل (یعنی اولان اوسترمك بلان (ان الله) البته الله (لطیف خبیر) کوب لطف قلغوچیدور هر نرسکه فضلی ورحمتی یتکوچیدور وبنده‌لرینه فایده‌لی بولغانلارنی بلکوچیدور (له ما فی السموات وما فی الارض) اول الله اوچوندور اولنرسلارکم کوکلارده باردور ویرده باردور (وان الله) وتحقیق الله تعالی (لهو الغنی الحمید) اوزیدور کامل قدرتی بلان بای بولغان (یعنی هیچ نرسه کا محتاج ایمسدور واوزی ننك صفاتی بلان

(اف) یعنی آرغنلر اشانما ینچه یولنی بیك یوغالتد یلار بس آلارننك اشلری یول یوغالتماقته دور موءمنلر قرآنغا اشانمقده بیك محکم بولرلار اشبو وحیدن بنده‌لار ننك کروشی یوقدور اکر بنده‌لرننك کروشی بولسه ایدی بنده‌لر خیال قلغانی کوك بوکاه درست وکاه یانکلش بولور ایدی هرکمننك نیتی درست بولغان اعتقاده بولسه الله تعالی اکا اشبو قرآننك حقلغن بلدوره (جم)

(اف) روایت قلندی بوایکی آیت ایندورو لمکی ننك سببنده یعنی (والذین هاجروا فی الله من بعد ما ظلموا لنبوئنهم فی الدنیا حسنة ولاجر الآخرة اکبر لو کانوا یعلمون الذین صبروا وعلی ربهم یتوکلون) یعنی الله یولنده کوچ قیلغان کافرلار مکه‌دن مدینه‌یه کوچ قیلغان موءمنلر اولرکا الله تعالی مدینه‌ده یاخشی اورن بیرمکی وعده قیلدی بو آیت ایندوردی مدارك

وقلدوغی اشی بلان ماقتالمشدور کوکلارده ویرده بولغانلارننك ماقطاویدن الك (اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ) ایاکورمدنکمی سین درستلکده الله (سَخَّرَ لَكُمْ) موین صونکغوچی قلدی سرننك فایداغز اوچون (مَا فِی الْاَرْضِ) اول نرسنیکم یرده باردور (وَالْفُلْكَ) وموین صونغوچی قیلدی کمه‌لرنی (تَجْرِی فِی الْبَحْرِ) یورور اول دریاده (یعنی قوریده یرکوچی حیوانلارنی ودریاده یورکوچی کمه‌لرنی (بِاَمْرِهٖ) الله‌ننك حکمی بلان یورورلار هر قایوسی (وَیُمْسِكُ السَّمَآءَ) طوطار یعنی کوکنی (اَنْ تَقَعَ عَلَی الْاَرْضِ) یر اوزارینه توشماکدن (اِلَّا بِاِذْنِهٖ) مکر توشار آننك اذنی بلان یعنی قیامت کوننده توشار (اِنَّ اللّٰهَ) البته الله (بِالنَّاسِ) آدملرننك حقنده (لَرَءُوْفٌ رَّحِیْمٌ ۞) باغشلاغوچیدور کوب مهربانلغی بلان بنده‌لرکا فایده ایشکلرون آچب ضررلرنی کیتارکوچیدور * (وَهُوَ الَّذِیْ اَحْیَاكُمْ) اول الله تعالی ترولك قلدی سزنی (ثُمَّ یُمِیْتُكُمْ ثُمَّ یُحْیِیْكُمْ) موندین صونك اولترور سزنی موندین صونك جزابیر ولمك اوچون ترکزور سزنی (اِنَّ الْاِنْسَانَ) تحقیق آدملر (لَكَفُوْرٌ ۞) الله تعالی‌ننك برکن نعمتلرینه شکر قلوچیلر ایمسدور (یعنی الله تعالی‌ننك حقنی اوتامسلر (لِكُلِّ اُمَّةٍ) وهر دین ایاسی اوچون (جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ) قیلدوق بر شریعت آنلار اوچون (نَاسِكُوْهُ) اول شریعت بلان عبادت قیلرلار (یاکه قربانلق اورنی قلدوق اول قربانلقنی آنده بوغرلارلار * (فَلَا یُنَازِعُنَّكَ فِی الْاَمْرِ) بس تیوشدور باشقه دین خلقینه چقرو شماسلق دین اشیده ویاقربانلقده (یعنی چقرو شسالار التفات قلمه سین آلارننك سوزینه (ف) (وَادْعُ اِلٰی رَبِّكَ) چاقرغل سین آدملرنی اورنك‌ننك ربنك بولغان الله‌نی بر دیمککه وعبادت قلمه‌غه (اِنَّكَ) البته سین (لَعَلٰی هُدًی مُّسْتَقِیْمٍ ۞) طوغری بولغان یول اوزارینه سن (ف) یعنی اولدن همیشه دین‌ننك اصلی بردور لکن حکملری هر دینده باشقه باشقه کلمشدور حکم‌ننك سببین سیندن‌نی اوچون صریلار (وَاِنْ جَادَلُوْكَ) اکر چقرو شسالر سنك بلان قارشب (فَقُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ) ایتکل الله تعالی بلکوچیدور (بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۞) شول نرسلرنیکم سزلار اشلرسز اول اشلرنی (یعنی سین آلار بلان چقرو شمه اشبو طریق ایله یبار آلارنی بوسوز یومشاقلق بلان اوروشو وقورقوتودور (اَللّٰهُ یَحْكُمُ بَیْنَكُمْ) الله تعالی حکم قیلر سزننك آراغزده (یعنی کافرلار بلان موءمنلر آراسنده (یَوْمَ الْقِیٰمَةِ) قیامت کوننده (فِیْمَا كُنْتُمْ) شولنرسده کم (یعنی دین اشیده) بولدغز سز (تَخْتَلِفُوْنَ ۞) اختلاف قیلشعوچی (یعنی آیرور سزنی ثواب برمك وعذاب قلمق بلان (اَلَمْ تَعْلَمْ) ایابلمادنکمی کم (اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ) تحقیق بلر الله تعالی (مَا فِی السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ)

(اف) یعنی بر آدم بر آدمدن تیوشلی بولغان حقنی آلسه آنکا عذاب بولمس اکرچه اوچ آلما یرچه عفوقلمق بیك ارتق بولسه‌ده مسلمانلار بدر صوغشنده مکه کافرلاریدن ظلملری‌ننك اوچن آلدیلار صنکره یینه احد صوغشنده مسلمانلرغه بیك ارانجتماکه کیلدیلار الله الله تعالی مسلمانلرغه کامل یاردم قلدی فرشته‌لر بیاروب (جم)

(۳) یعنی کیچ بلان کوندوز بر برسینه ضدلقده ایدی الله تعالی قدوراتی وعادتی بلان برسن برسینه کوچلی قلب یورو تر (زبده)

(ف) حضرت امام عظمدن روایت قیلندی اسم اعظم اشبو سکز آیتده دور البته اوقوچیغه فایداسی کوب بولب دعاسی قبول بولغوچیدور (والذین هاجروا) دن روف رحیم دیکن سوزکاچه دور دیب *

*تفسیر مدارکده ایته دور بوسوز قایتر و بولادور قربانلق بوغازلامق الله تعالی‌ننك شریعتی ایمس دیکن آدملرننك سوزن آننك اوچون بوغازلامق بارچه امتکه شریعت دور *

(۲) اولکی معنا تبیانده وزبده وجمالیده دور (م)

(اف) ایتولدیکم بو آیت حزاعه کافرلری حقیده ایندور ولدی کم آلار صحابه‌لرکا ایتدیلار نی بولدی

سز کا قولوغز بلان اولدور کانی آشی سز الله تعالی اولدورکانی یعنی میتنی آشامیسز دیب (تبیان)

اولنرسنیکم کوکده ویرده باردور (یعنی البته بلدونك نچوك بلمسز بولسن الله غه اول نرسلر یعنی بنده‌ننك قلغان عملری وهم کوکده ویرده بولغان نرسلر (انَّ ذٰلكَ) تحقیق اول نرسه لرننك بارچه‌سی (فی کتاب) لوح المحفوظده ثابت یازولغاندور (انَّ ذٰلكَ) تحقیق اول نرسه لرننك بارچه‌سن بلمك (علی الله یسیر ۞) الله تعالی غه جینکلدور بارچه بنده لرننك اشلرون لوح محفوظده یازمشدور (ویعبدون من دون الله) وعبادت قیلرلار الله دن باشقه (ما) شوندا این نرسه کا (لم ینزل به سلطانًا) ایندورمدی اول نرسه کا هیچ بر دلیل (یعنی اول نرسکا عبادت قیلمق درست بولماغینه دلیل (وما لیس لهم به علم) دخی عبادت قیله‌لر شول نرسه کا یوقدور آلار اوچون اول عبادت قلغان نرسه لری ننك حقلغینه بلمکلری (یعنی عبادت قلمقلریده برعقلی بولغان دلیلریده کشیلر کا ایاروبکنه دور (وما للظلمین) یوقدور اول ظالملر اوچون (من نصیر ۞) هیچ بر یاردم قیلغوچی (واذا تتلی) هر وقت اوقلسه (علیهم ایتنا بینت) آلار اوزارینه برننك روشن بولغان آیتلارمز یعنی قرآن (تعرف) بلرسنك (فی وجوه الذین کفروا) کافر بولغان آدملرننك یوزلارنده (المنکر) طانماقلقنی (یعنی طانمق علامتلرون یوزلرون چتوبلان ویمان کوروبلان (یکادون) یقین بولرلار آلار (یسطون) باسارغه (یعنی یقالاشرغه (بالذین) شوندا این آدملرغه (یتلون علیهم) اوقرلار آلار اوزارینه یعنی کافرلرکا (ایتنا) برننك آیتلارومزنی اوقوچیلر رسول علیه السلام واصحاب کراملاردور یعنی اوقوچیلرغه قوللارون اوزاطرلار (قل) ایتکل آلارغه ای محمد (افانبئکم) ایاخبر بیریمی سزکا (بشر من ذلکم) اوقوچیلرغه آچولانوغز دین یاوز نرسه بلان اول جهنم اوتیدور (وعدها الله الذین کفروا النار) وعده قلدی اول جهنمنی الله شوندا این آدملرکا کم کافر بولدیلار (وبئس المصیر ۞) نی یمان قایته چق یردور اول جهنم موندین صونك کافرلارننك الله تعالی ننك شریکی بار دیب دعوی قیلولری برغریب وياطاش بولغانی اوچون برغریب وضعیف بولغان مثل بیان قیلب ایتدی (یاایها الناس) ای آدملار (ضرب) بیان قیلندی سزکا (مثل) برمثل (یعنی بویط دعوالری اوحشاتلدی بریط بولغان قصه‌غه (فاستمعوا له) بومثالنی ایشتونکز (یعنی اول مثال ننك اشنی عقلوغزنی صالب ایشتوکز عبرتلانمك اوچون (انَّ الذین) تحقیق شوندا این آدملار (تدعون) عبادت قیلرسز (من دون الله) پتلارغه الله دن باشقه (لن یخلقوا ذبابًا) البته یاراتماسلار اول پتلار برچوبری چبن‌نی (یعنی یاراترغه کوچلری یتمس محالدور یراتماقلری بس آلارننك الله تعالی غه عبادت قلماغانلاری کامل تکبرلك لری اوچون آلارننك

حالارون چویری‌چبن بلان بیان قلدی چویری‌چبن ننك ضعیف وحور حیوان بولغانلغی اوچون (وَلَوِ اجْتَمَعُوا) اکر چندیکه آنی براتماغه جیولسالارده (وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ) اکر قابب چغارسه اول پتلاردن اول چویری‌چبنلار (شَيْئًا) برنرسنی (لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ) قوتولدوره آلماسلر آلار اول نرسنی اول چبنلاردن یعنی قوتولدورمغه کوچلری یتمس اول پتلارننك جیلسالرده (ف) (ضَعُفَ الطَّالِبُ) ضعیف بولدی یعنی کوچلری یتمس بولدی استوچیلرده یعنی عبادت قلوچیلرده (وَالْمَطْلُوبُ ۞) عبادت قلنمشلرده (یعنی پتلارده (ف) (مَا قَدَرُوا اللَّهَ) طانومادیلار الله‌نی (حَقَّ قَدْرِهِ) اول الله‌غه تیوشلی بولغان طانومق بلان (یعنی الوغلامادیلار تیوشلی بولغان الوغلامق بلان آننك اوچون پتلارنی شریك قیلدیلار الله بولمغه یارامغان پتلارنی الله دیدیلار (إِنَّ اللَّهَ) تحقیق الله تعالی (لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۞) البته قوتلیدوردوستلرینه یاردم برورغالبدور (یعنی جینکوچیدوردوشمانلریدان اوچ آلور (اللَّهُ يَصْطَفِي) الله تعالی صاقلار واختیارقیلر (مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا) فرشته‌لردن پیغمبرلارنی جبرائیل علیه السلام لرنی وباشقه‌لرنی هم (وَمِنَ النَّاسِ) آدملردن رسوللارنی ابراهیم علیه السلام وموسی علیه السلام وعیسی علیه السلام ومحمد علیه السلام لرنی وباشقه‌لرنی (الله تعالی اوزی‌ننك الله بولماغیده بربولب شریکی بولماسلغن بیان قلغاندین صونك بنده‌لری اوچون آدملردن صایلانمش رسوللاری بولماغن بیان قلدی آدملر آلارننك ایتکانن قبول ایلاب الله‌غه عبادت ایلاب یوغاری بولغان مرتبه‌لرکایتوششنلار اوچون (ف) (إِنَّ اللَّهَ) تحقیق الله (سَمِيعٌ) اشتکوچیدور بارسی ننك سوزن (بَصِيرٌ) کورکوچیدر قبول قلغان وقبول قلمغان اوتکن امتلارننك حالن (ف) (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) بلر الله اولنرسنیکم آلارننك آلدونده‌دور (یعنی اوتکان زمانده‌قلغانلارون (وَمَا خَلْفَهُمْ) واولنرسنیکم آرطلاروبده‌دور (یعنی کیلماکن اشلرون (یاکه دنیاو آخرت اشلرون (وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ۞) الله‌ننك طرفینه‌قایتارولمش بولوراشلر (یعنی پیغمبرلارننك وفرشته‌لرننك بر نرسه‌ده اختیارلری یوقدور هرنرسه‌ننك اختیاری الله تعالی‌ننك قدراتده‌دور تلاکانن قیلر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ) ای آنداین آدملر ایمان کیتوردوکز (آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا) رکوع وسجده قیلنك (یعنی نماز وغزده اولده مسلمانلار نمازنی رکوعسز وسجده‌سز اوقیلارایدی بس بیورولدی نماز رکوع وسجده بلان بولمه‌غه بو آیت دلالت قیله‌دور عمل‌لار ایماندن بولماسلغینه وهم بوسجده‌نماز اوچون بولماغینه بوسوز امام اعظم وسفیان ثوری سوزیدور بو آیتنی اوقومق ایمسدور نیتك امام شافعی واحمدبن حنبل واسحق اشبو آیتنی اوقومق اوچون

* بو آیت الله تعالی ننك قریش خلقی ننك نادانلق لارون بلدورب ایندرکان آیتلری ننك کامل بولغا نیدور آننك اوچون آلار دعوی قلدیلار الله تعالی یراتقان نرسه‌لرده برحور بولغان نرسنی یاراتماقلری محال بولغان صورتنی الله دیب ایتماکلری وحالانکه الله بولماغه تیوشدور وبارچه مخلوقنی یاراترغه کوچی یتب بارچه نرسنی بلکوچی ذات ننك الله بولماغی بودعوالری آلارننك کامل نادانلقیدور (حضرت ابن عباس ایتدی مشریکلار پتلارون زغفران بلان بویاب وباشلرون بال بلان باللار لرایدی وتورلی زینتلار بلان بیزارلار ایدی وهم طعاملر قویارلار ایدی ذباب قونب صورورایدی وآلرلار ایدی اول پتلار اول چبنلرنی قوالارغه کوچلری یتمس ایدی بس آلارنی الله دیمك بیك نادانلقدور)

(۲ف) طالب استکوچی مطلوب پتلرنی وچبن بتلارغه قونسه وپتلاری یالاسه اول چبنی پتلریده قوالی وآننك شیطانیده قوالی آلماس (جم)

(اف) بو آیت ننك ایندور لماکینه سبب مشرکلار رسول علیه السلام معه کونلا شب ایتدیلار اول برننك الوغمز وحرمتلومز ایمس

دیدیلار (واعبدوا ربکم) عبادت قیلوغز الله رضالغی اوچون پتلار اوچون عبادت قلمه‌غز (وافعلوا الخیر) وقیاوغز بارچه‌ایذکو اشلرنی (لعلکم تفلحون ۞) شاید که امید وسزلار عذابدن قوتولرسز لیکن قوتولامز دیب عملوکرکا طیانماغز الله‌ننك فضلیدان امیدایتوکز (وجاهدوا فی الله) صوغش قلوغز الله یولنده بوسوز صوغش قلمه‌غه بیورماغیدور صوغش ننك اولوغی نفس وهوی بلان آلارننك خلافنه قلب صوغوشمقدور تاکه ظالم بولغان توره‌لر قاشنده حق سوزنی ایتمکدور (حق جهاده) تیوشلی وحق بولغان صوغش برلان (هو اجتبیکم) اول الله اختیار قیلدی سزنی دینی اوچون ودینینه یاردم قلمق اوچون (وما جعل الله) قلمدی الله تعالی (علیکم فی الدین من حرج) سزننك اوزاروکرکه دینده برطارلق بلکه رخصتدور سزننك اوچون هر بیورلغن اشلرده (ملة ابیکم ابراهیم) آطاغز ابراهیم ننك ملتینه ایارکز یعنی آطاغز ابراهیم ننك دینن شریعت قلدی (هو سمیکم المسلمین) اول الله تعالی اطادی سزنی مسلمان اسمی بلان یعنی مسلمان دیب (من قبل) موندن اوّل یعنی اوتکن کتابلارده (وفی هذا) اوشبو قرآنده (یعنی آرتق قلدی سزنی اوتکن امتلاردن (لیکون الرسول) بولسن اوچون پیغمبرلار (شهیدا علیکم) کواهلق بروچی سزننك اوچون (یعنی تحقیق یتوشدوردی سزکا محمد بوغرننك ایاچیلکن یعنی حکملرون دیب (وتکونوا شهداء علی الناس) بولرسز سزکواهلق بروچی آدملر اوزارینه یعنی پیغمبرلارننك الله ایاچیلکن وحکملرون یتوشدرمکینه ایمدی الله تعالی آیرغان بولسه باشقه امتلردن بوحرمت بلان شکرانا سی اوچون (فاقیموا الصلوة) بس نمازنی اوتاکز (واتوا الزکوة) زکاتوکزنی بیروکز (واعتصموا بالله) یابوشغز الله‌غه (یعنی الله‌ننك بیورغانلارون طوطوغز وتوکل قیلوغز الله‌غه نمازوغزغه وعملوکزکا طایانماغز (هو مولیکم) اول الله مولاغزدور (یعنی یاردم قلوچیدور واشوکزنی قلوچیدور (فنعم المولی) بس نی خوش ویخشی بولغان حوجه‌دور آننك اوچون کناهوغز اوچون ربز قوعزنی کیسیدور (ونعم النصیر ۞) نی خوش یاردم بروچیدور سزکا طاعت وعبادت قلمه‌غه هرکمنك مولاسی الله بولدی قوتولدی (ف)

﴿ سورة المؤمنین مکیة مائة وثمان عشرة آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(قد افلح المؤمنون ۞) تحقیق ایمان کیتورکن آدملر تلاکن نرسه‌لرینه یتوشب قورقعان نرسلریدن قوتولدیلار بوسوز موءمنلرکاسیونچ خبردور الله تعالی دن رسول علیه السلام آرامزدن آنکا ایندور ولد بموقرآن بس الله تعالی (الله یصطفی) دیدی یعنی اختیار الله ده‌دور دیدی)

(۲ف) یعنی بارچه‌حلقننك آرتقی رسوللاردور وفرشته لار آراسنده دخی فرشته لردن رسوللاری باردور آرتق دره‌جه‌ده دورلار کافرلار آلارننك سوز لرون قویب پتلارعه طابنرلار بواش بیك نادانلقلریدندور (جم)

(۳ روایت قیلندی رسول علیه السلام تبوك صوغشندن قایتقاچ (رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر) دیدی یعنی کچك صوغشدین قایتب الوغ صوغشقه کیلدوك دیدی یعنی کافرلار صوغشندن قایتب نفس بلان صوغشقه کیلدوك دیدی (تب)

(حق جهاده) وهوان لایخاف فی الله لومة لائم (مد)

(۱ف) الله تعالی سزنی مسلمان اسمی بلان آتادی یاکه حضرت ابراهیم تلادیکم اوتکنده دعاسنده یارب مسلمان امت قیل غل دیب واشبو قرآننك احتمال بارکم ابراهیم عه‌م ننك دعا سی بلان اشبو امت مسلمان اسمی بلان آتالدی تاکم رسول علیه السلام سزننك

اون سکزنچی پاره

اوزاروکزکا کواه بولسه یعنی سزنی یراتدی تاکم سزلار بشقه امتلرکا

ابتدی الله تعالی جنتنی یراتدی وابتدی اول جنتکه سویلاشکل دیب جنت ایدی (قد افلح المؤمنون) دیب اوچ مرتبه وهم (اناحرام علی کل بحیل مراء) دیدی یعنی مین حرام من هر صران آدمغه وریأ ایله عمل قلوچیغه دیب آننك اوچون ریابلان آننك عبادت ثوابی بتدی صرانلق بلان مال ثوابی یوقدور (الذین هم فی صلاتهم خشعون ۞) آندآین آدملرکم اورلری ننك نمازلریدالله تعالی غه یالنب اوقورلار (یعنی کونکللری بلان قورقب اعضالرون تیك توتب (والذین هم عن اللغو معرضون ۞) واندآین آدملرکم بوش یعنی سوزده واشده کیرکمس لاردن یوزدوندورورلار (والذین هم للزکوة فاعلون ۞) وآندآین آدملرکم زکاتلرون اوتاکوچیلاردور (والذین هم لفروجهم حفظون ۞) وآندآین آدملرکم اوبات برلرون صاقلاغوچیلردور (الا علی ازواجهم) مکر اورلری ننك خاطونلرینه (او ما ملکت ایمانهم) یاکه صاتب آلغان کنیزکلرینه (فانهم غیر ملومین ۞) بس آلاردن صاقلانمسلقده شلتهیوقدور (فمن ابتغی) بس بر آدم استه‌سه (وراء ذلك) بولاردن باشقه‌نی (یعنی شهوه‌تن باصماقنی بلاردان باشقه‌بلان (فاولئك) بس اول جماعت (هم العدون ۞) آلاردور یولدن آزغوچیلر (والذین هم لامنتهم) وآندآین آدملرکم اورلری ننك امانتلرینه (وعهدهم) واورلری ننك عهدلرینه یعنی وعده‌لرینه (راعون ۞) رعایه‌قیلوچیلردور (یعنی صاقلاوچیلردور (والذین هم علی صلواتهم یحافظون ۞) وآندآین آدملرکم بارچه‌نمازغه دایم‌چیلق قیلرلار یعنی اولیده خشوع دیدی وبواورنده صاقلاودیدی خشوع دایم‌چیلق غه باشقه‌دور (اولئك) اشبوجماعتلار (هم الورثون ۞) آلاردور اول وارثلار (یعنی اول جماعتلار (تیوشلیدور وارث دیب آطالرغه (الذین) شوندآین وارثلارکم (یرثون) اخیروندہ تیوشلی بولورلار آلورغه (الفردوس) بلندبولغان جنتنی (یعنی وارث بولغانلار میراث بولغان مالن آلورغه تیوش بولغان کوك (هم فیها) آلار اول جنتده (خالدون ۞) منکولردور (ولقد خلقنا الانسان) تحقیق یراتدوق بز آدم علیه السلامنی (من سلالة من طین ۞) بالچق ننك صایلانغانیدن وضافیدن (ثم جعلناه) موندین صونك قیلدق آدم ننك نسلن (یعنی نی اوچون نسلی دیب معنی بر ولدی آننك اوچون آدم علیه السلام نطفه‌غه آور ولمدی (نطفة) منی دن قلدوق (فی قرار مکین ۞) محکم طوره‌چق یرده (یعنی رحمده (ثم خلقنا النطفة) موندین صونك اوردك اول نطفه‌نی (علقة) اویوش قان غه (فخلقنا العلقة) بس اوردك اول قاننی (مضغة) بر کیسك ایتکه (فخلقنا المضغة عظما) بس اوردوك اول ایت کیسه کن سویاکلارکا (فکسونا العظم لحما) اوستردك

بلدوره‌سز ورسول علیه السلام سزکا بلدورسن واشبوامت بارچه امتلردن صونك کیلدوکیدن اوتکن امتلرننك یانکلو شلری بولارغه بلنب وهر قایسلرینه توغری یولنی اویراتلرلار (جم) ایتدیلار نمازده خشوغ همتن جیب نمازدن باشقه دن یوز دوندورمکدور وتلی بلان اوقغانن فهم قلماقدور کوزون نماز اورنینه صالماق بلان کیمی وصقالی بلان اویناماسلق بلان حاصلی کونکلن نمازغه غنه صالمق بلان (تب)

(اوماملکت) ای آمائهم ولم یقل من لان الملوك یجری مجری العقلاء ولهذا یباع کمایباع البهائم (مد) (والسلالة الخلاصة (مد) (ثم جعلناه ای نسله فحذف) المضاف واقیم المضاف الیه مقامه (مد) (فکسونا) فانبتنا علیها اللحم فصار لها کاللباس (مد)

سویاکلارکا ایتنی کیم کوك بولدی (ثم انشانه خلقا اخر) موندین صونك یراتدوق اول انسانی یاکه اشبو ذکر قیلنغانلارنی بر باشقه خلق (یعنی اوّلکسینه باشقه خلق قیلب شول روشچه اوّل جمادایدی صنکره جان اوردوك طرنقلی اشتکوچی وکورکوچی قلدوق (فتبارك الله) بس اوغدور الله تعالی (یعنی الله تعالی ننك بیورماغی قدورایتدی وبلماکیده اوغدور (احسن الخالقین) تقدیر قلوچیلرننك کورکامیدور (ثم انکم بعد ذلك لمیتون) موندین صونك البته سز اولکوچیسز (ثم انکم یوم القیامة) موندین صونك البته سز لار قیامت کونیده (تبعثون) قوبارولمش بولورسز (یعنی جزا برولر اوچون (ولقد خلقنا فوقکم) تحقیق یراتدوق بز سز ننك اوستوکزده (سبع طرائق) جدی یوللارنی یعنی کوکلارنی اول کوکلار فرشته لرکا یاکه یولدوزلارغه یوللردور (وما کنا) بولدق بز (عن الخلق) یراتماقدان (غافلین) بلمسز (یعنی اول کوکلرنی صاقلامقدن (وانزلنا من السماء ماء) ایندوردوك بز کوکدن صونی (بقدر) بیلکولی بولغن مقدار بلان (فاسکناه فی الارض) بس طرغردوق بز اول صونی یرده (یعنی دریالر وکوللار قلدوق یغمور بولماغانده آننك بلان فایدالانسلر اوچون (وانا علی ذهاب به لقادرون) والبته بز اول صولرنی کیتارمکا کوچومز یتکوچیدور (یعنی اکر شکر قلماسه لار اول صولرنی یوق قلمغه آننك اوچون یرده بولغان صولرننك بارچه سن کوکدن بز ایندوردوك (فانشانا لکم به جنات) بس یراتدوق بز سز ننك اوچون اول صوبلان باغچه لارنی (من نخیل) خرما آغاچندن (واعناب) اوزوم آغاچندن (لکم فیها فواکه کثیرة) بولغوچیدور سز ننك اوچون اول باغچه لرده بلاردن باشقه کوب جیمشلر بولور (ومنها) اول جیمشلرنك قایسی سندن (تاکلون) آشارسز (وشجرة) ویراتدوق بنه بر آغاچکم (تخرج) چغار اول آغاچ (یعنی زیتون آغاچنی (من طور سیناء) سیناطاویدن اول فلسطین طاویدور * (تنبت بالدهن) اوسار اول زیتون آغاچی مای بلان شول روشچه چغار اول آغاچدان مای (وصبغ للاکلین) ادام دور اول مای (یعنی ایکمك قاتوغی دور آشاوچیلر اوچون (وان لکم فی الانعام) وتحقیق سز ننك اوچون دورت آیاقلی حیونلارده (لعبرة) عبرت ودلیل باردور (نسقیکم مما فی بطونها) اچورورمز سز کاشولرسندنکم دورت آیاقلی لارننك قارننده باردور (ولکم فیها) سز ننك اوچون شول دورت ایاقلیلرده (منافع کثیرة) کوب فایدلر باردور (ومنها) وآنلارننك بعضسین (تاکلون) بیرسز (وعلیها) اول دورت ایاقلیلر اوزارینه (وعلی الفلك تحملون) کویمه لر اوزارینه دخی یوکلانرسز (ولقد ارسلنا

(وقیل ان عبدالله بن سعد بن ابی سرح کان یکتب للنبی علیه السلام فنطق بذلك قبل املائه فقال له رسول علیه السلام اکتب هذا نزلت فقال عبدالله ان کان محمد نبیا یوحی الیه فانا نبی یوحی الی فارتد ولحق بمکة ثم اسلم یوم الفتح وقیل هذه الحکایة غیر صحیحة لان ارتداده کان فی المدینة وهذه السورة مکیة وقیل القائل عمر اومعاذ رضی الله عنهما مدارك) (بذلك) فتبارك الله احسن الخالقین دیکن آیت بلان)

*بعضیلار ایتدیلار طوفان نوحدن صونك اول اوسکن آغاچ زیتون آغاچی دیب الله تعالی بلارنی صایلاب ذکر قلدی آغاچلرننك حرمتلیسی وآرتغی بولغانی اوچون *

(۲ جمالدن زبده ده شوشلای تفسیر قلغان)

نوحاً) تحقیق یبارد وك نوحنی (الی قومه) اوزی ننك قومینه (فقال یاقوم) بس ایتدی نوح ای منم قوممه (اعبدوا الله) عبادت قیلنك لاز الله تعالی کا (مالکم من اله غیره) یوقدور سزننك اوچون عبادت قلمه غه تیوشلی ذات اول الله دن باشقه (افلا تتقون) ایاقورقمیسزمی الله ننك عذابندن (فقال الملؤا الذین) بس ایتدیلار آندین برنچه آدملر (کفروا) کافر بولدیلار آلار (من قومه) آننك قومندن (ماهذا) ایمسدور بو آدم (الا بشر مثلکم) مکر سزننك کوکنبر آدمدور دیب (یرید ان یتفضل) تلاز اول ارتقلقنی واولوغلقنی (علیکم) سزننك اوزاروکزکا (ولو شاء الله) اکر تلاسه ایدی الله (لانزل ملائکة) البته ایندر رایدی فرشته لرنی (ماسمعنا بهذا) ایشتمدوك بز اشبونی (یعنی آدمدن پیغمبر یبارمکنی (یاکه الله نی بر دیب ایتمك بلان بیوروب بزننك پتلاروم زنی سوکمکنی (فی آبائنا الاولین) اوتکن آتالاروم زدان (ان هو) ایمسدور اول آدم (الا رجل) مکر بر آدمدور (به جنة) اول آدمده دیوانه لق باردور (فتربصوا) کوتوکز وصبر قلوغز (به حتی حین) اول آدمغه برمدتکاچه (دیب) (قال) ایتدی نوح (رب) ای منم ربم (انصرنی) یاردم برکل منکا (بما کذبون) شول سببدنکم یالغانغه طوتدیلار (یعنی یالغانچی دیدیلار (فاوحینا الیه) بس وحی قیلدوق بز آکا دعاسن قبول قیلب (ان اصنع الفلك) یصاغل بر کویمه (باعیننا ووحینا) بزننك صاقلاماقم بلان وبزننك بیورماقم بلان (فاذا جاء امرنا) بس هر وقت کیلسه بزننك بیورماقم (وفار التنور) وقاینار ایکمك اوچاغی صو بلان (یاکه آچوغمزنك اوچاغی (فاسلك فیها) بس کر وتکل اول کویمه کا (من کل زوجین اثنین) هر جفت حیواندان ایکی نی (یعنی ایردن وخاطوندن کروت (واهلك) واوزنك اهلنکنی (یعنی خاطونونکنی وبالالرونکنی (الا من سبق علیه القول منهم) مکر اهلونکدان اول آدمنی کروتمه کیچدی آننك اوزارینه ازلده وعده وسوز آلار اوغلی بلان ایکی خاطونی ننك بروسی ایدی (یعنی آلارغه هلاك قلمق بلان سوز ایدی آلار هلاك بولاچقدور (ولا تخاطبنی) وصراماغل میندن (فی الذین ظلموا) شوندین آدملر حقنده قوتولمق بلان ظلملق قلدیلار کفرلك بلان (انهم مغرقون) البته آلارغرق بولاچقلاردور (یعنی صوغه باتاچقلاردور (فاذا استویت انت) هر وقت سین اولطرسنك (ومن معك) وسنك بلان برکابولغانلار برکا اولطرسالر (علی الفلك) کویمه کا (فقل) بس ایتکل (الحمد لله الذی) بارچه حمد شوندین الله غه بولسن کم (نجینا من القوم الظالمین) قوتولدوردی بزنی کافر بولغان جماعتلردن دیب (وقل رب) وایتکل ای منم ربم (انزلنی) ایندورکل

(وفار التنور) ای فار الماء من تنور الخبز ای اخرج الغرق من موضع الحرق لیکون ابلغ فی الانذار والاعتبار مد) ایتولدیکم نوح علیه السلام علیه السلام الله بیوردی اوچاعکندان صو قاینا سه سن جماعتنك بلان کویمه کا کر دیب خاطونی صو قاینا غاندن خبر بردی نوح علیه السلام کویمه کا کرمی اوچاق طاشدان ایدی آدم علیه السلام دان قالغان اوچاق ایدی اورنی کوفه مسجدیده یاکه شامده یاکه هندده ایدی (مد)

مینی (منزلاً مباركاً) مبارك بولغان اور ونغه (وانت خير المنزلين ۞) وسین ایندور کوچیلرننك ایدکوچیسن (انّ فی ذٰلك) البته اشبو نوح بلان خلقی غه قلغان اشده (لآيات علامتلار باردور (وان كنا لمبتلين ۞) والبته بولدوق بز صناغوچی بندلر ومنی قایوسی عبرتلانر وقورقار دیب (یاکه یتوشدورکوچی بولدوق نوح قومینه ضور بولغان بلانی (ثم انشانا) موندین صونك یراتدوق بز (من بعدهم) آلاردن صونك (یعنی نوح قومیدن صونك (قرناً آخرين ۞) ایکنچی زمان قومن (یعنی هود قومی بولغان عادنی (فارسلنا فيهم) بس یباردوك بز آلارننك آراسینه (رسولاً منهم) اوز جماعتلریدان بر پیغمبرنی (ان اعبدوا الله) اول پیغمبرننك تلی بلان ایتدوك عبادت قیلغز الله تعالی غه (مالكم من اله غيره) یوقدور سزننك اوچون الله دن باشقه عبادت قلاچق ذات (افلا تتقون ۞) ایاقورقمیسزمی آکا شریك قیلماقعز اوچون عذاب قلماغیدن (وقال الملأ من قومه) ایتدی هود قومیدن بر جماعت (الذين كفروا) شوندای آدملرکم کافر بولدیلار آلار (وكذبوا) ویالغانغه توتدیلار (بلقاء الآخرة) آخرتکه یولوقماقنی (واترفناهم) راحتلك ونعمت برکان ایدوك آلارغه (فی الحياة الدنيا) دنیاتر وکلکیده مالاری ننك وبالاری ننك کوبایمکلری بلان (ماهذا الا بشر مثلكم) ایمسدور اول آدم مکرسزننك کوك بر آدمدور (یاکل) آشار (مما تاكلون منه) شول نرسدن آشارسز اول نرسه‌دن (ویشرب مما تشربون ۞) اچر اولنرسدنکم اچرسزآندن (ولئن اطعتم بشراً) اکر ایارساکزسز آدمغه (مثلكم) اوزوکزکوك آدمعه (انكم اذاً لخاسرون ۞) البته سزلر اولوقتده بولرسز کوینکو چیلردن ایارمکوکز بلان (ایعدكم) ایاوعده قیلرمی سزکا (انكم) سزلار (اذا متم) هر وقت اولساکز (وكنتم) وبولساغز (تراباً) طفراق (وعظاماً) وسویاك (انكم مخرجون ۞) موندین صونك سزلار قبردن چعارولمش بولرسز دیب (هيهات هيهات) یراقدور یراقدور (لما توعدون ۞) اولنرسکم وعده بیرولمش بولغاندورسزکا (یعنی اولکاندین صونك قوبارولب ترولمك لك دن (یاکه عذابدن وعده قلغانی دن (ان هی الا حياتنا الدنيا) ایمسدور اول ترو کلك مکر دنیاتر وکلکیدور (نموت ونحيا) اولارمز وترولرمز (وما نحن بمبعوثين ۞) ایمس مزبز قوبارلغوچی اولکاندین صونك (یعنی بعضیلر اولر وقایسیلر طوارلار (ان هو) ایمسدور اول آدم (الا رجل) مکر بر آدمدورکم (افترى على الله كذباً) الله اوزارینه یالغانلی ایتدی (وما نحن) ایماسمز برلار (له بمؤمنين) اول آدمغه اشانغوچی (یعنی اول آدم پیغمبر من

(۲ هود قومی بولوغه کواهدور هود قصه‌سنی نوح قصه‌سی آرتندن کیلترمکی اعرافی وشعراء وهودسوره‌سیده (مد)
(۲ تبیانده وزبده‌ده عادوثمود دیکن (م)
(۳ تبیانده هود وصالیح دیدورم)

دیب دعوی قلمه غیدن یاکه اولکندن صونك تر ولرسز دیب وعده قلمه غیدن الله غه یالغانسز افترا قله دور بز اول آدمنك سوزینه اشانغوچی ایمس من (قَالَ) ایتدی پیغمبرلری (یعنی هود علیه السلام (رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ۝) ای منم ربم یاردم بیر منکا آلار اوزارینه واوچ آل منی یالغانچی دیکانلری سببندن دیب (قَالَ) ایتدی الله دعاسن قبول قلب (عَمَّا قَلِيلٍ) بر آز زماندن صونك سینی یالغانچی دیکانلرینه (لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ۝) البته طانکعه کرورلار اوکونکوچی بولب عذاب کیلکاندن (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ) بس طوتدی آلرنی جبرائیل علیه السلام ننك قاتی طاوشی (بِالْحَقِّ) طوغری بولغان وعده من بلان (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس قلدوق آلارنی (غُثَاءً) وق تویك سیل صوی آغزغان قوروغان چوب چارکوك قلدوق (یعنی هلاك بولغانلر بدن صونك (فَبُعْدًا) بس یراقلق بولسن الهنك رحمتیدن (لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝) ظالم بولغان جماعتلار اوچون (ف)(ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ) موندین صونك (یعنی اول جماعتلردین صونك یراتدوق (قُرُونًا آخَرِينَ ۝) آلردن باشقه زمان خلفلاروں (مَا تَسْبِقُ) اوتمس (مِنْ أُمَّةٍ) هیچ بر جماعتدن (أَجَلَهَا) اوزلری ننك هلاك بولماغینه بیلکولی قلنغان وقتدن (وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ۝) وکیچکماسلردہ (ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا) موندین صونك یباردوك پیغمبرلار ومزنی بر وسن بر وسی آرتندن (یعنی توتوش برن برندن صونك (كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً) هر وقت کیلدی بر جماعتکه (رَسُولُهَا) بز یبارکن پیغمبرلاری (كَذَّبُوهُ) یالغانغه طوتدیلار (فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا) بس ایارتدوك اول امتلرنی (یعنی کتوردوك) قایسی سن قایسی سیدن صونك هلاکلکده (وَجَعَلْنَاهُمْ) قیلدوق بز اول قوملرنی (یعنی آلارننك حاللاری آدملر آراسنده سویلانر (فَبُعْدًا) بس یراقلق بولسن اللهنك رحمتندن (لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ۝) شوندای جماعتکه ایمان کیتورمس لر آلار (ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ) موندین صونك یباردوك موسی نی وآننك قرداشی هارونی (بِآيَاتِنَا) علامتلرمز بلان توغرعلامت بلان (وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۝) وروشن بولغان دلیل بلان (یعنی معجزه لار بلان (إِلَىٰ فِرْعَوْنَ) فرعون طرافینه (وَمَلَائِهِ) واول فرعون ننك جماعتینه (فَاسْتَكْبَرُوا) بس تکبرلك قلدیلار (یعنی ایماننی قبول قلمادیلر (وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ۝) بولدیلار آلار تکبرلك والوغلق قلغوچی جماعتلار (فَقَالُوا) ایتدیلار آلار (أَنُؤْمِنُ) ایمان کیتریکمی (لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا) اوزومز کوك ایکی آدمغه (وَقَوْمُهُمَا) وحالانکه اول ایکیسی ننك جماعتی (یعنی آلارننك جماعتی بنی اسرائیل ایدی (لَنَا عَابِدُونَ ۝) بزکا توبانچیلك بلان خدمت قیلوچیلر ایدی آننك اوچون اسرائیل بالالری فرعون حکمی آستیده ایدی (فَكَذَّبُوهُمَا

(۲ یاکه صالح دیکن جمالیده وزبده ده (م) (مدارکده صالحنی ایتمیدور (م)

(اف) فاخذتهم الصیحة) بوسوزدن معلوم بولرکم بوقصه ثمود قومی ننك قصه‌سی بولماغن آننك اوچون آواز بلان هلاك بولغان آلاردور (جم) (مدارکده هودقومی ننك عادقصه‌سی دیدور (م)

بس یالغانغه طوتدیلار آلار موسی برلان هارون‌نی (فکانوا من المهلکین ۞) بس بولدیلار فرعون جماعتی هلاك بولغانلاردن قلزم دریاسینه غرق بولمق بلان (ولقد آتینا) تحقیق بردوك بز (موسی) موسی‌غه (الکتاب) توراتنی (لعلهم یهتدون ۞) شاید که اول اسرائیل بالالری یول تابارلار (یعنی برننك شریعتمز بلان اش قیلرلار (وجعلنا ابن مریم) وقلدوق بز مریمننك اوغلنی (وامه) آننك آناسنی (آیة) برعلامت آننك اوچون قدوراتمز بلان آتاسز یراتلدی (واوینهما) بز بیردوك آلارغه طرورغه (الی ربوة ذات قرار ومعین ۞) یوغاری بولغن صولی بولغن طراچق اورنده (ف) (یاأیها الرسل کلوا من الطیبت) ای اندای پیغمبرلار (یعنی ایتدوك بز پیغمبرلارنك هر قایسی سی ننك زمانلرنده بس بوخطاب بارچه پیغمبرلارکه دور آشاغز حلال بولغان طعاملردن (واعملوا صالحا) واشلاکز یخشی بولغان اشنی (انی بما تعملون علیم ۞) البته من شول نرسنیکم قیلرسز بلرمن (ف) یعنی بارچه‌لارننك دیننده کسب قلمق وحلال کسبدن اشامق ویخشی‌لق قلمق بلان بیورامش ایدی وهر آدمنك یخشی اشلرینی الله تعالی بلر البته (وان هذه) البته اشبو دور یعنی اسلام دینی والله‌نی بر دیب بلمك (امتکم) سرننك دیونکز (امة واحدة) اعتقاد قلمقده بر دین بولغانی حالده الله تعالی ایتدی (ان الدین عند الله الاسلام دیب (وانا ربکم) سرننك ربوغز بولغان الله‌من (فاتقون ۞) بس قورقوغز منکا بیورغانمده خلافلق قلودن (فتقطعوا امرهم) بس کیسدیلار کیسك کیسك قیلب دینلری ننك حکملرون (بینهم) اورلری آراسنده (زبرا) باشقه باشقه بولغان کتابلارغه یعنی دینلر قلدیلار الله‌ننك کتابنی اورکارتدیلار (یاکه آیرولدیلار دینلریده هرکروه باشقه باشقه بولب (کل حزب) هربرجماعت (بما لدیهم فرحون) اورلری ننك قاشلریده بولغن دینکا شادلانغوچیلردور (ف) (فذرهم فی غمرتهم) بس قویغل آلارنی اورلری ننك نادانلقریده وغافللقریده (حتی حین ۞) اوله‌چکلری زمانیغه چه (ایحسبون) ایاکمان قیلرلرمی (انما نمدهم به) شوندای نرسه‌نی یاردم بروزمز اول مشرکلرکا اولنرسه بلان (من مال وبنین ۞) مالدن وبالالردن (نسارع لهم فی الخیرات) طروشرمز وآشوغرمز آلارغه یخشی بولغان اشلرده آلای ایمس (بل لا یشعرون ۞) بلکه بیلمرلار آلار (یعنی برننك مدد قلماقوقز استدارجدور کناهنی آرتدور مقلرینه نعمت توکلدور آلارغه (موندین صونك دوسلری ننك حالن بیان قلدی الله تعالی بس ایتدی (ان الذین هم) تحقیق اول آدملار (من خشیة ربهم) اورلری ننك ربیلری بولغان الله‌دن قورقودن (مشفقون ۞) تترا کوچیلردور وصاقلانغوچیلردور (والذین هم بایت ربهم) وشوندای آدملراورلرینك

(الف) شولوقتکم عیسی علیه السلام آناسندان طودی شول وقت‌ننك پادشاسی علم نجوم‌نی بلهطرغانلردن ایدی اشتدیکم بنی اسرائیل ننك پادشاسی آناسندن طوبدور اول پادشاه دشمن بولب حضرت عیسی‌نی ازلامکا باشلادی الله تعالی حضرت عیساغه یروکزدن چقوغز دیب اشارت قلدی شوننك اوچون طرغان یرلریدن چغب مصر یرینه کتدیلار مصر اولوغلاریدن بر یرننك الوغسی حضرت مریمنی اوزینه قزقیلب اوزیانیه ترغزدی حضرت عیسی الوغ بولدوقده اشتدیلار اوزیورطلری ننك پادشاسی اولبدور ینه اوزیورتلرینه قایتب کیلدیلار قریه‌لری بر یوغاری اورنده وصوی کوب تملی ویخشی ایدی (جم)

(۲ اول اورون دمشق ویارمله ویابیت المقدسدور (مد)

(فتقطعو) بمعنی قطع ای قطعوا امردینهم (زبرا) جمع زبورای کتبا مختلفة یعنی جعلوا دینهم ادیانا وقیل تفرقوا فی دینهم فرقا وعن الحسن قطعوا کتاب الله قطعاوحرفوه (مدارك) (انما نمد) مابمعنی الذین وخبران (مد)

ربیلری نك آیتلرینه (یؤمنون ۞) اشانرلر یعنی الله تعالی دن ایندرلکن کتابلارنك بارچه سینه (والذین هم) وشوندای آدملر آلار (بربهم لایشرکون ۞) اورلری نك ربیلرینه شریك قلماسلر (والذین یؤتون) شوندای آدملرکم برورلار (ما اتوا) شول نرسنیکم بردیلار آلار (یعنی زکاتدن وباشقه صدقه لردن (وقلوبهم وجلة) والارنك کونکللری قورقغوچیدور (انهم الی ربهم رجعون ۞) آنك اوچون آلار اورلری نك ربیلری طرافینه قایتقوچیلردور (ف) (اولئك) اشبو جماعت (یسارعون) طاعت قلمه‌غه رغبت ایلاب آشوغرلار (فی الخیرات) یحشی بولغان اشلرکا (وهم) اول جماعتلار (لها) اول ایدکولکلار اچون (سبقون ۞) اوتکوچیلردور جنتکه (ولانکلف نفسا الا وسعها) کوچلامیمز واسته‌میمز هیچ بر آدمدن مکر کوچی یتوشکن قدرنی استیمز (ولدینا) وبرزنك قاشمزده باردور (کتب ینطق بالحق) کتاب (یعنی لوح المحفوظده وعمللارون یازغان دفتر سویلاشنر اول کتاب یعنی اوقولر اول کتاب طوغرولق بلان (وهم لایظلمون ۞) وآلارظلم قیلنماسلار (یعنی قیامت کونیده عمللارون یازلغان دفترلار اوقولر طوغرولق وعدللك بلان هیچ بر آدمکا ثوابلارکموتب وعذابلرون آرتدوروب کوچ قیلنماس (بل قلوبهم) بلکه کافرلارنك کونکللری (فی غمرة من هذا) غافل لقدن دوراشبولاردن (یعنی موءمنلردن اشبواشلرنی قلوچیلردن (ولهم اعمال من دون ذلك) آلار اوچون بوزق اشلر باردر برنچه اشبو موءمنلرنك اشلریدن باشقه یعنی قرآننی طانودن وپیغمبرلارکا انکار قیلودن باشقه (وهم لها عاملون ۞) آلارشول اشلرنی قیلرلار اورلری نك غفلتلریده قالرلار (حتی اذا اخذنا مترفیهم بالعذاب) شول وقتغه چاقلی طوتدوق برزآلارنك خبرلاری بولماینچه (اذا هم یجئرون ۞) شول وقتده آلار فریادقیلب باردم استه کوچلردور (لاتجئروا الیوم) ایتدیلار آلارغه بوکون فریاد قلماغز (دیب) (انکم منا) البته سز برزنك طرافمزدن (لاتنصرون ۞) یاردم قیلنماسوغز (قد کانت ایتی) تحقیق بولدی منم آیتلروم یعنی قرآنم (تتلی علیکم) اوقولش بولدی سزنك اورزارکزکا (فکنتم علی اعقابکم) بس بولدوغزسز اورنکزنك ارتوغرغه (تنکصون) قایتقوچیلر (یعنی آرقانچکونب قایتقوچیلر (مستکبرین به) تکبرچیلك قلغانوغز حالده اول قرآن نك آیتلرینه اشانمای (سمرا تهجرون ۞) کیچ لرده یوقلامای جیولب قرآننی سویلاشب اوین قیلب قویارسز آلارنك قرآن حقیده سوزلری کوبی سحر یاشعر دیب ایتمکلری ایدی وحورلامقلری ایدی (افلم یدبروا القول) ایافکر قلماسلرمی قرآننی حق دیب بلمك اوچون (ام جاءهم ما) یاکه کیلدمو آلارغه کتاب ورسولدن شوندای نرسه (لم

(یات)

(ا ف) الله تعالی هر برامت نك بوزوغی نك توزوکلو کن اوزپیغمبرلری نك قولندن دیدی هر امت لر اوزاشلرونی اوزارالاریه وهم قلدیلارکم هر بر پیغمبرنك حکمی باشقه باشقه دور وآیروم ایرو مدور دیب شونك اوچون برزنك پیغمبرومز آلاردن بارچه دینلرنك بوزوغنی توزاتدی ایمدی بارچه دینلر بربولب اشبو اسلام دینی یالغز بربولش (جم)

(۲ انهم) ای لانهم (مد)

(۱ ف) یعنی بلمرلارکه صدقه لری وایذکولکلری قبول بولرمی یابولمسمی وآخرته اشلرینه یارارمی یاکه یرامسمی (جم)

(انهم علی تقدیر لانهم (مد)

(۲ عذاب دنیا ایله اول عذاب جدی یل آچلق ایدی رسول علیه السلام دعاقلغان ایدی یاکه بدر کونیده اولتر ومکلریدور (مد)

(مستکبرین بالبیت الحرام اوبالحرم لانهم یقولون لایظهر علینا احد لانا اهل الحرم اوبایاتی ومعنی استکبارهم بالقرآن تکذیبهم به استکبارا (مد)

بل اٰبآءَهم الاوّلين ۞) اول نرسه آلارننك اولكی آطالارینه كیلمكان ایدی (یعنی آلارغه كیلكان كتاب وپیغمبر كوك آلارننك اوتكن آطالرینه كیلمادیمو البته هرزمانده نصیحت قلوچی بولدی پیغمبردن وپیغمبرلارکاابارکنلردن (ام لم یعرفوا رسولهم) یاكه طانومادیلرمی رسوللری بولغان محمد علیه السلامنی كورگام خلقده وطوغری سوزده وكامل عقلده ایكانلوكن البته بلدیلار (فهم له منكرون ۞) بس بلب آلار اول پیغمبرنی حسدلك ایلان طانارلاربو اشلری مشركلارننك آحمقللاریدندر (ف)(ام یقولون به جنة) یاكه ایته لرمی آلار برننك اول پیغمبر ومز مجنوندور دیب بز آننك سوزینه اشانمیمز دیب بوسوزلرینه درست سوز ایمسدور آننك اوچون آلار محمد علیه السلام ننك عقلده كامل ایكانلكینه اشانغانلار ایدی (بل جآءهم بالحق) بلكه كیلدی آلارغه محمد علیه السلام طوغری بولغن سوز بلان اول سوز الله نی بر دیب بلمك واسلام دینی دور (واكثرهم للحق كارهون ۞) وآلارننك كوبراكی طوغری بولغان سوزدن راضی بولماینچه یمان كوروب كیری ترغوچیلاردور واشتكوچی توكللاردور آننك اوچون آلارننك نفسلری آرزوقلغان اشلریكا خلافدور (ولو اتبع الحق اهواءهم) اكر ایارسه ایدی الله آلارننك آرزوقلغان اشلرینه (یعنی عبادت قیلنمش ذات ننك كوب بولماغینه آلارننك آروزلری واعتقادلری شول ایدی (لفسدت السموات والارض) البته بوزولرایدی كوكلر ویر (ومن فیهن) وكوكلر بلان بر آراسنده بولغانلار (بل اتیناهم) بلكه كیتوردوك آلارغه (بذكرهم) آلارننك وعظ ونصیحتن اچینه آلغان قرآننی اورلری ننك عره بی بولغان لغتلری بلان واورلری آراسنده بولغان پیغمبرلاری بلان (فهم) بس آلار (عن ذكرهم معرضون ۞) اورلری وعظ ونصیحتلریدن باورلقللری بلان یوزدوندورکوچیلاردور (ام تسئلهم خرجا) ایاصریسنكمی الاردن طوغری یولغه اوندامكنك بلان برجال (فخراج ربك خیر) صرامیسنك آننك اوچون ربنك بولغان الله ننك كیسلمكن رزق بلان جال برمكی ایدكودر (وهو خیر الرزقین ۞) والله تعالی رزق برکوچیلرننك ایدكوسیدور (وانك لتدعوهم) دخی تحقیق سین ای محمد چاقروسنك سین آلارنی (الی صراط مستقیم ۞) طوغری بولغان یول جانبینه اول اسلام دینیدور تیوشدور آلارغه قبول قلماقلق (وان الذین لا یؤمنون بالاخرة) تحقیق شوندای آدملر ایمان كیتورمسلر آخرة كونینه (عن الصراط لناكبون ۞) طوغری بولدن اوتكوچیلاردور قنغر یولغه كیتمك بلان (ولو رحمناهم) واكر بز رحیم وشفقت قیلسق آلارغه (وكشفنا آچق (ما بهم) شولنرسنی كم آلارده باردور (من ضر) قتیلقدن (للجوا) البته دایمی

(ا ف) یعنی همیشه آلار پیغمبرلری ننك یحشی بولغان عادتلرونی واشلا رونی بلرلار ایدی وطورو لغنی وراست سوزلكنی بلرلار ایدی (جم)
(۲ نیتك ایتدی الله تعالی (لوكان فیهما آلهة الا الله لفسدتا دیب) (مد)

اولرلر (فی طغیانهم یعمهون ۞) اورلری نناك آرغنلغلریده شیکه بولب (یعنی کفرلکلرینه وتکبرلكلرینه ورسول علیه السلامغه انکار قلولرینه ثابت بولرلار (ف) (ولقد اخذناهم بالعذاب) وتحقیق طوتدوق بز آلارنی عذاب بلان (یعنی بدر صوغشنده اولترمك بلان وضورلرون اسیر قلدورمق بلان بوسوزنی کواه قلدی آیتینه (فما استکانوا لربهم) توبانچیلك قلمادیلار ربلرینه (وما یتضرعون ۞) ویالبارمادیلار (حتی اذا فتحنا) شول وقتقه‌کم آچدوق بز (علیهم) آلارا اوزارینه (بابا ذا عذاب شدید) قتی عذاب ایاس بولغان ایشکنی آنکسردن (اذا هم فیه مبلسون ۞) شول عذاب آلارنك امیدلرون کیچکوچیدور (بوعذاب شدید یاکه اچلق اشکیدور اول بارندن قاتیدور یاکه بدر صوغش اشکیدور اول بارندن قاتیدور یاکه بدر صوعش اشکی آچلدیکه آندن عاجز بولدیلار (وهو الذی) اول الله تعالی دورکم (انشأ لکم السمع والابصار والافئدة) یراتدی سزنناك اوچون قولاقنی وکوزلرنی وکونکلارنی (قلیلا ما تشکرون ۞) آزشکر قیلرسز (یعنی تیشدور سزکا بونعمتلرنناك الوغلغن بلب الله تعالی نناك آیتلارون اشدوب واشلرون کوروب الله نناك نعمتلرینه شکر قیلب الله غه شریك قیلماسلق (وهو الذی ذراکم فی الارض) واول الله تعالی دور یراتدی سزنی یرده (والیه تحشرون ۞) واول الله طرافینه قوبارولمش بولرسز (یعنی قیامت کونیده جزابرولمك اوچون (وهو الذی یحیی ویمیت) اول الله آندین الله دور ترکزور اوّل مرتبه ده (یعنی یراتور واولترور آندان صونك (وله اختلاف اللیل والنهار) والله نناك قدراتی بلاندورکیچه نناك وکوندورزنناك کیلب کیتمکی (یعنی بر آدم نناك قاطشی بوقدور (افلا تعقلون ۞) ایاحساب قلمیلرمی (یعنی نی اوچون حساب قلمیلر بوقدر اشلرکا کوچی یتکن الله اولکاندین صونناك ترکزورکا کوچی یتار دیب (بل قالوا) بلکه ایتدیلار مکه کافرلری (مثل ما قال الاولون ۞) اوّل اوتکن آدملرنناك ایتکن سوزی اوحشاشن (موندین صونناك آلارنناك ایتکن سوزلرون بیان قلدی (قالوا) ایتدیلار مکه کافرلاری (ءاذا متنا) ایابز اولسك (وکنا ترابا) وطفراق اولسق (وعظاما) وسونیك اولسق (ءانا لمبعثون ۞) ایابز قوبارولرمزمی یعنی ترلرمزمی دیب (لقد وعدنا نحن وابآؤنا) تحقیق برلار وعده قیلنمش بولدوق وبزننك آتالارومز وعده قیلنمش بولدی (هذا من قبل) اشبو وعده بلان موندان الك (یعنی محمد علیه السلام کیلودن الك (ان هذا) ایمسدور بو (الا اساطیر الاولین ۞) مکر اول اوتکان لرننك یازولریدور (یعنی حقیقتی بولماغان بالغان سوزلردور (قل) ایتکل ای محمد مکه خلقینه دلیل قیلب (لمن الارض ومن

(ا ف) بوآیت نناك ایندورولمکینه سبب مکه خلقینه شولقدر آچلق بولدی قاننی توبه نناك یولی بلان قاطشطروب آشادیلار ابوسفیان رسول علیه السلامغه کیلب ایتدی سن کمان قیلاسن که خلق اوچون رحمت بولب کلدوم دیب مکه آطالرون قاچ بلان قردونك وبالالرون آچلق بلان هلاك قلدوره سنك دیب حق تعالی ینه رسول علیه السلام دعاسی بلان کوتردی

(جم)

(قلیلاما) مامزیده بمعنی حقا (مد)

فیها) کمکه دوریر ویرده بولغان نرسه‌لار (ان کنتم تعلمون ۞) ایتوکزاکر بلساکز (سیقولون لله) ایتورلار آلار الله اوچوندر دیب آننك اوچون بارچه‌نرسنی یراتقوچی دور (قل افلا تذکرون ۞) یراتقوچی الله دیسه‌لار ایتکل آلارغه‌نی اوچون وعظ ونصیحتنی قبول قلمیسز (یعنی نی اوچون فهم قلمیسز اوّل یراتوغه کوچی یتکن الله اولکچ قوبار ورغه کوچی یتماکینه (قل من رب السموات السبع) ایتکل کمدور جدی قات کوکلارننك ربیسی ویرننك ربیسی (ورب العرش العظیم ۞) والوغ بولغان عرشننك ربیسی دیب (سیقولون لله) ایترلار آلار الله اوچوندور دیب (قل افلا تتقون ۞) ایتکل سین آلارغه ایاقور قمیسزمی الله ننك عذابندن آنکا شریك قیله سز (قل من بیده) ایتکل کمدور اول آننك قولنده دور (ملکوت کل شیء) هر نرسه‌ننك پادشاهلغی (وهو یجیر) اول الله تلاکن آدمینه یاردم برور وصاقلار (ولا یجار علیه) ویاردم بیر ولمش بولمس آننك خلافی اوزارینه (یعنی بر آدمنی عذاب قلمه‌غه تلاسه بر آدم عذاب قلودن طیب قیلنمش آدمکا یاردم قلب صاقلی آلماس (ان کنتم تعلمون ۞) ایتوکزاکر بولسه‌غز بلکو چیلردن (سیقولون لله) ایترلار آلار بارچه‌سی الله اوچوندور دیب (قل فانی تسحرون ۞) ایتکل سین (آلای بولسه بس نچوك الدانمش بولدوغز (آلداوچی شیطان وهواغزدور ونی اوچون الله تعالی‌غه عبادت قلمیسز (بل اتیناهم بالحق) بلکه کیتوردوك بز آلارغه طوغری بولغان سوزنی (یعنی الله ننك بالاسی بولمق ممکن توکل وشریك قاطماق بوزوق سوزدیب (وانهم لکاذبون ۞) والبته اول کافرلار یالغانچیلردور (یعنی الله ننك بالاسی بار دیمکلاریده وشریکی بار دیمکلریده (ما اتخذ الله من ولد) توتمدی الله تعالی هیچ بر بالانی (وما کان معه من اله) وبولمدی الله بلان ایکنچی آله (یعنی عبادت قیلناچق ذات (اکر الله آله آخر بولسه ایدی یراتقوچی بولب یاراتقان مخلوق بولور ایدی (اذا) اولوقتده (لذهب کل اله بما خلق) کیترور ایدی یالغز بولب هر بر آله یراتقانلارونی (یعنی بر طرفقه کوچب یاراتقان خلقی بلان یالغز بر آله یعنی یاراتقوچی بولور ایدی (ولعلا بعضهم علی بعض) وبلای بولدوقده بروسی ننك یاراتماغینه ایکنچی سی راضی بولماینچه کوچلی بولور ایدی بعضسی بعضسی اوزارینه (یعنی کوچلی بولب ایکنچی آله‌نی طیار ایدی نیتك دنیا پادشاهلری ننك حالی برن بری بلان صوغش قیلب یورطلری آیروم آیروم دور (سبحن الله عما یصفون ۞) پاکدور الله تعالی مشرکلار ایتکن سوزلردن یعنی شریکی وبالاسی بولودن (علم الغیب) عیبنی بلکوچیدور اول الله (والشهادة) حاضرنی بلکوچیدور اول الله (فتعلی عما یشرکون ۞)

بس یوغاری اولدی الله شول نرسه دن کم شریك قیلرلار انی الله غه (قُلْ رَبِّ) ایتکل ای محمد منم ربم (اما ترینی ما یوعدون ۞) اگر کورساتر بولسنك سین مینکا آلارغه وعده قلغان عذابنکنی (رَبِّ) ای منم ربم (فَلَا تَجْعَلْنِی فِی الْقَوْمِ الظّٰلِمِینَ ۞) قلماغل سن منی یعنی آلارغه منی یقین قلمه ظالم بولغان جماعتلر جمله سندن * (وَاِنَّا عَلٰی اَنْ نُرِیَكَ مَا نَعِدُهُمْ) والبته بز آلارغه وعده قلغان عذابنی سنکا کورستمه کا (لَقٰدِرُونَ ۞) کوچمز یتکوچیدور کافرلار انکار قیلب کوله لر ایدی (اِدْفَعْ بِالَّتِی هِیَ اَحْسَنُ السَّیِّئَةَ) کیتر شول اشلر بلان اول اشلر کورکامدور یمانلغنی * (نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا یَصِفُونَ ۞) بز بیك بلرمز اولنرسنیکم بیان قیلرلر سنکا شریك قلوبلان وبوزوق سوزلر ایتوبلان اول کافرلارننك اشن منکا طابشر (وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزٰتِ الشَّیٰطِینِ) ایتکل ای محمد یارب ای منم ربم صغنر من سنکا شیطان وسوه سیدن ودشلغیدان (وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ یَحْضُرُونِ ۞) وصغنر من سنکا ای منم ربم اول شیطانلرننك منم یانمده حاضر بولماغیدن (ف) (حَتّٰی اِذَا جَآءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ) اولرلری ننك غفلتلریده بولرلار ومنکا شریك قیلرلار) شولوقتته چاقلی اگر کیلسه آلارغه اولم یعنی برسینه (قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ۞) ایتر ای منم ربم قایطار منی دنیاغه دیب (لَعَلِّی) امید ایتم (اَعْمَلُ صَالِحًا) اشلر وم مین ایندکو بولغن اشلرنی (فِیمَا تَرَكْتُ) قویغان اورنمده یعنی دنیاده قالدورغان مالم بیلان (كَلَّا) اش آلای توکل (یعنی طیل بوسوزدن قایتماق یوقدور (ف) (اِنَّهَا كَلِمَةٌ) بو ایتکنلری بر سوزدور (یعنی رب ارجعون لعلی صالحا فیما ترکت) بوسوزنی بیك حسرتندن ایتر (هُوَ قَائِلُهَا) ایتور آنی اوکونب طوقطامسلر ایتودن (وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ) وآلارننك آلدونده بر پرده باردور قبر عالمندن (اِلٰی یَوْمِ یُبْعَثُونَ ۞) قوبار ولاچق کونلارینه چاقلی (ف) (فَاِذَا نُفِخَ فِی الصُّورِ) بس هر وقت اور ولسه صورده (مونی ایکنچی صور دیکنلار (فَلَا اَنْسَابَ بَیْنَهُمْ) بس قردا شلك بولمس آلار آراسنده (یَوْمَئِذٍ) اول کونده یعنی قیامت کونندہ (وَلَا یَتَسَآءَلُونَ ۞) وبر بر وندہ صراشوده بولمس (یعنی آتا اوغل بر بر ینه صراوده وجوابده شریك بولمزلار هر آدم ننك عملندن حساب قلنماغی اوزیدن بولور هر آدم ننك اشینه کوره جزا بولر (بو آیت ظاهر ده (وقیل بعضهم علی بعض یتساءلون) دیکن آیتکه خلافی بولسه ده حقیقة خلافی ایمس دور آنك اوچون قیامتده اورنلار باردور بر اورنده قورقوقاتیغ بولودن صراشماسلار هر کم اوز حالی بلان بولور وبر اورنده آینورلار شولوقت صراشرلار (فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِینُهُ) بس بر آدمننك آغر بولر اشی ننك اوچاو ترازوسی ایندکو عمل قیلمق بلان (فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞) بس اول جماعت

* یعنی دنیاننك فتنه ارزنده آلار بلان برکاقلمه و آلارغه قلغان عذاب بلان منی عذاب قلمه بوسوزنی رسول علیه السلام غه عبودیتنی اظهار قیلب هضما لنفسه یعنی توبانچیلك قلمق اوچون بیوردی (یاکه قای وقتده یاوز آدملرننك شوملغی آلارننك آراسنده بولغانلارغه ده یتشور *

* یعنی کافرلار حقنده بوزوق سوزلر اشتدوکنك وقتنده عفو ایله وصبر ایله ومرحمت بلان اش قیل بز آلارننك جزالرون بیرمکه کوچومز یتادور (یاکه یاوزلغلری قارشو سیده ایندکولك قیل دینکه قیوقلق بولماسلق طریقی بلان دوشمانلرغه مدارا قلمق ضرری بولمغانده درستدور (بعضیلر بوآیت قلچ آیتی بلان منسوخ دیدیلار *

(اف) همزات شیطان شولدور دین حقنده صراو وجواب بولغان وقتده آچولانب سوکووقچقروش وصوغشقه سبب اولر اشبو ننك اوچون بیوردی یمانلق قارشوسیده یحشیلق بلان جوابنی بیرسن (جم) ۳) خصوصا نمازده وقتده وقرآن اوقغانده وجان برکن وقتده اول آخر حالدورکم آندن بیك قورقلر (تب)

(اف) رسول علیه السلام ایتدی قچانکم موءمن فرشتنی کورور الار انکا

آلاردور قوتولغوچیلر (ومن خفت موزینه) واول آدم کم جینکل بولسه آننك اوچاوتراز وسی (فاولئك الذین) اول جماعت شوندای‌ین جماعتدور (خسروا انفسهم) زیان قلدیلار اورلرینه (فی جهنم خالدون ۞) جهنمده منکولاردور (تلفح وجوههم النار) یاندورور آلارننك یورلرون اود (وهم فیها) آلار اول جهنمده (کالحون) چتق یورلو بولغوچی لردور (ف)(الم تکن ایاتی) ایتولر آلارغه ایابولمادیمو منم آیتلاروم (تتلی علیکم) سزننك اورارو کزکا اوقلغوچی (فکنتم بها تکذبون ۞) بس سز اولدغز آلارنی یالغانغه توتقوچی لردن الله‌دن توکل دیدوکز (قالوا) ایتدیلار کافرلار (ربنا) ای برزننك ربمز (غلبت علینا شقوتنا) کوچلی بولدی برزننك اورارومزکا قلغان بوزوق اشمز بلان یاورلغومز (وکنا قوما ضالین ۞) وبز بولدوق آزغن بولغان جماعت (یعنی حق بولدن وطوغری بولدن آزدوق دیب (وایترلر کم اوتقه کروتلکاچ (ربنا اخرجنا) ای برزننك ربمز چغارغل برزنی (منها) اول جهنم دن (فان عدنا فانا ظالمون ۞) بس بنه اکر کفرلکا قایتسق بس برلار ظلم قلوچیلردن اولرمز اورومزکا (قال اخسئوا فیها) الله تعالی آلارغه ایترتیرك ترغز رسوالق بلان اول جهنمده (ولا تکلمون ۞) سویلاشماکز منکا (انه) درسلکده‌اش (کان فریق من عبادی) بولدی برجماعت منم بنده‌لرومدن (یقولون) ایترلار ایدی (ربنا امنا) ای برزننك ربمز ایمان کیتوردوك برلار (فاغفر لنا وارحمنا) بس یارلقاغل برلارنی ومهربانلق قیل برلارکا (وانت خیر الراحمین ۞) وسین مهربانلق یعنی قرغانغوچیلرنننك ایذکوچیسن (دیب)(فاتخذتموهم) بس طوتدوغز سز آلارنی (سخریا) مسخره بولمش یعنی مسخره قلدوغز سز آلارنی مشغوللاندوردوکز سز آلارنی مسخره قیلوغز بلان (حتی انسوکم) شول چیکاکادرلی اونوتدردی سزنی اول مسخره قلمق بلان شغل لانوکز (ذکری) منی یادقلمقنی (وکنتم منهم تضحکون ۞) وبولدوغز سز آلاردن کولکوچی یعنی کولایدونکز * (انی جزیتهم) مین جزابردوم آلارغه (الیوم) اشبوکونده (بما صبروا) صبر قلمقلری حقنده سزننك مسخره قیلوغزغه (انهم) آننك اوچون آلار (هم الفائزون ۞) استکن لرینه یتشکوچیلاردور (قال کم لبثتم) ایتر الله (یاکه صرارغه بیورلغان فرشته نیقدار زمان طردوغز (فی الارض) یرده (عدد سنین ۞) یللرننك صانالماسی حسابی بلان (قالوا) ایترلار (لبثنا) تردوق بز (یوما او بعض یوم) برکون یاکه کوننك برآزی قدرلی (فسئل العادین ۞) بس صراغل حساب بلکنلردن (ف)(قال ان لبثتم) ایتدی الله ترمادوغز (الا قلیلا) مکر آزغنه زمان تردوغز (لو انکم کنتم تعلمون ۞) نی بولر اکر سزلار بولساغز

ایتورسنی دنیاغه قایطار یمس دیب اول ایتور قایغو یورطی من آنی استیمیم دیب بلکه الله تعالی غه یولقمقنی تلیم مین دیب اما کافر ایتور منی دنیاغه قایطار دیب (تب)

(۲ف) آندن صونك دنیاغه قایتو یوقدور بس معلوم بولدیکم اول آدملر ایترلار اولکندین صونك بنه دنیاغه قایترمز دیب اول سوزبوتنلای یانکلش سوز دور بلکه قیامت کونننده قوبارولرلار آندن اوّل آصلا دنیاغه قایتو یوقدور (جم)

(اف) یانب یاندورو لمقدان آلارننك تنلری ششوب یوغاری ایرو نلری کندوکلری اورارینه توشولب وتللری آغزلارو ندن چغب برکایتب آیاق آستنده سویرالر وخلق تللارون آیاقلری بلان باصارلار (جم)

* اول جماعت صحابه‌لر ایدی (یاکه صفه ایاسی بولغان صحابه‌لر ایدی بو آیت بلال وعمار وصهیب وسلمان وصحابه‌لر ننك فقیرلری حقنده ایندرولبدور قریش کافرلاری آلارنی حورلارلار ایدی *

(انهم ای لانهم مد)

(اف) یعنی دنیاده یاکه قبرده یاکه قبرده تورمق مدتی یا دنیاننك عمری

بلکو چیلردن (افحسبتم) ایاکمان قیلدوغزمی کم (انماخلقنکم عبثا) بودورکم یراتدوق بزسزنی بوشقه (وانکم الینا لاترجعون ۞) ینه کمان قیلدوغزمی سزلار بزننك جانبمزغه قایتماسسوغز (یعنی یحشی اش بولسن ویابوزوق اش آننك جزاسی دنیاده بر ولاچك ایمس آلای بولسه اکر آخرت بولمسه ایدی آدملرنی وغیریلارنی یراتمق بوش واوین بولر ایدی (فتعلی الله الملك الحق) بس یوغاری بولدی الله نرسنی بوشقه یراتماقدین ثابت بولغن پادشاهدور (لا اله الا هو) یوقدور هیچ بر عبادت قیلنمش ذات مکر اول الله دور باشقه یوقدور (رب العرش الکریم ۞) الله تعالی ننك رحمتی وایزکولك وبرکت اینکوچی حرمتلی بولغان عرشنك ربیسیدور (کریم عرشکه صفتدور (ومن یدع مع الله الها آخر) هر آدم چاقرسه وعبادت قیلسه الله بلان ایکنچی معبود (لابرهان له به) یوقدور هرکیز دلیل اول عبادت قلوچیلر اوچون اول عبادت قیلنمشلری ننك بولماغینه (آننك اوچون باطل بولغان نرسه کادلیل بولمس (فانما حسابه عند ربه) بودورکم قلدوغی اشلری ننك حساب ربیلری بولغان الله قاشنده دور (انه لایفلح الکافرون ۞) البته اش بودور قوتولمسلر کافر بولغانلار (الله جزالرون بیرکوچیدور سوره ننك باشن موءمنلر ننك قوتولماقلغی بلان باشلاب قد افلح الموءمنون دیدی آخیرون کافرلار ننك قتولماسلغی بلان تمام قلب (لایفلح الکافرون) دیدی نی بشارتدور موءمنلرکا (موندین صونك رسول علیه السلامغه استغفار بلان ورحمت استمك بلان بیوردی (وقل رب اغفر وارحم وانت خیر الراحمین ۞) ایتکل ای منم ربم بارلقه منی وقرعان منی وسین قرغانغوچیلر ننك بیك ایزکوچیسن (خبرده کیلدی بو سوره ننك اوّلی وآقتغی جنت خزینه لریدندور هرکم اوقسه الله تعالی جنتنی نصیب ایلار *

دیولرلار یاکه فرشته لاردان صورا که آنلار آدملار ننك یحشی عملرون ویاوز عملرون صنادیلار شاید اوشبو تورماقلغزنی دعی صاناغان اولورلار معلوم اوله کی کناهلی آدملاردن تورماقلار ننك کوبمی ایکانون صوراما قدن مرادشولدرکه انلار دنیاده اوزلرینه وعده ویرلمش اولان عذابنی اشمچلق ایله کیلماکن صرارلار ایدی ایمدی آشمچلق ایله عذاب کیلماکن کوردیلار وبلدیلار (تفسیر جمالی)

﴿ سورة النور مدنیة وستون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(سورة انزلناها وفرضناها) اشبو بر سوره‌دور ایندوردوك اول سوره‌نی واول سوره‌ده بولغان حکملرنی فرض قلدوق (وانزلنا فیها) ایندوردوك اول سوره‌ده (آیات بینات) روشن واشکاره بولغن دلیللارنی (لعلکم تذکرون ۞) سزلار نصیحتنی قبول قلماقوغز اوچون (حکملرون بیان قیلب ایتدی (الزانیة) زناقیلغوچی خاطن (والزانی) زناقلوچی ایر (فاجلدوا کل واحد منهما مائة جلدة) اوروغز هر بر وسینه آنلاردن یوز قامچی (ولاتاخذکم بهما رافة فی دین الله) وطوتماسن سزنی بوزنا قیلانلار ننك حقنده شفقت الله ننك دیننده

شریعت حکمن بورتوده آننك اوچون موءمن آدمغه واجبدور دینده قاتیغ ومحکم ترمق (ان کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر) اکر بولساغز سز ایمان کیتورکوچی الله تعالی غه وقیامت کونینه (ولیشهد عذابهما) لازمدور حاضر بولسن اول زناقلوچیلرننك عذابلرینه یعنی قامچی اورلغان وقتلریده (طائفة من المؤمنین) موءمنلردن برجماعت آدملر آراسیده مشهور بولوب بوبوزق اشدن صاقلانسنلر اوچون (الزانی لاینکح الا زانیة او مشرکة) زنا قلغان کشی نکاح قلمس مکر زناقلغان خاطوننی یاکه الله غه شریك قلوچی خاطوننی (والزانیة لاینکحها الا زان او مشرك) زناقیلغوچی خاتوننی نکاح قلمس اول خاتوننی مکر زناقلغان آدم یاالله غه شریك قلوچی ایر (وحرم ذلك علی المؤمنین) حرام قیلنمش بولدی (یاکه زناقلوچی خاطونلارنی نکاح قلمق موءمنلر اوزارینه (والذین یرمون المحصنات) وشوندای این آدملرکم سوکرلار (یعنی زناچی دیب ایتورلار (پاك بولغان خاطنلرنی (یعنی آزادوپاکیزه ومسلمه واحکام شرعیه بلان کوچلانمش خاطنلرنی (ثم لم یاتوا باربعة شهداء) موندین صوننك (یعنی زناچی دیب سوککاندین صونك زناقلماغینه کیتورمسلر دورت کواه (فاجلدوهم ثمانین جلدة) اورمق اول سوکوچیلرکا سکسان قامچی اکر سوکوچی ازادبولسه (ولاتقبلوا لهم شهادة ابدا) وقبول قلماغز آلارننك شهادتنی دائم (واولئك) واشبو جماعت (هم الفسقون) آلار فاسقلردور (ف) (الا الذین تابوا من بعد) مکر اول آدم لرکم توبه قیلدیلار حداورلغاندین صونك (واصلحوا) وتوزوك اشلر قلدیلار (فان الله غفور رحیم) البته الله یارلقاغوچیدور وقرغانغوچیدور (والذین یرمون ازواجهم) واول آدملرکم زناقلاسنك دیب ایترلار اوز خاطونلارونی (ولم یکن لهم شهداء) وبولدی آلارننك شاهدلری (الا انفسهم) مکر اوزلری کنه (فشهادة احدهم اربع شهادات بالله) آلاردن بروسی ننك کواهلق برمکی دورت مرتبه الله تعالی غه آنط قلمقدور (یعنی درت مرتبه الله تعالی غه آنط ایلاب کواهلق قیلور بوروشچه (انه لمن الصادقین) تحقیق اوزی خاطنن زناقلدنك دیماکیده درسنی ایتکانلاردندور (والخامسة ان لعنت الله علیه) وبشنچی مرتبه سیده شهادت قیله بوطریق بلان خدانننك رحمتندن یراق بولمق آننك اورزارینه بولسنکم (ان کان من الکاذبین) اکر خاطونن زناچی دیب ایتمکیده یالغانچیلردن بولسه (موندین صونك خاتونغه لعنت قیلشمقنی کوچلانور اکر قیلسه حاطن ننك طلاقی بلان حکم قیلنب ایردن سوکو حدی توشار حدقلنمس اکر قیلماسه حبس قیلنر شولوقتقه چاقلی اوزی ننك حقیده ایتکن سوزنی راست دیوب نکاحیده قالر یاکه اوزونی یالغان قیلر بو طریقه (ویدرؤا عنها العذاب) کوتارور وخاطندن حبسنی (ان تشهد اربع شهادات بالله)

(ف) المحصنات یعنی بوزوق اشلردن صاقلنغان خاتنلار بر آدم آلارنی زناده کورمایینچه قیلاسنك دیسه آننك حدی سکسان قامچیدور یعنی سکسان قامچی اورمق لازمدور زنا قیلماغان ایرلارنی بر آدم زناچی دیسه موننك حکمی دخی شوشلایدور*

الله تعالی غه آنط قیلب کواهلق برمکی (یعنی دورت مرتبه آنط ایتب شهادت بره (انه لمن الکاذبین ۞) تحقیق ایری منی زنا قلدونك دیب ایتماکیده یالغان ایتوچیدور (والخامسة) بشنچی کواهلغی بوروشچه کواهلق قیلهٔ (ان غضب الله علیها ان کان من الصادقین ۞) تحقیق الله ننك آچغی خاتن اوزارینه بولسن اکر ایری ایتکن سوزیده راست سویلاچیلردن بولسه دیب (ف) (ولولا فضل الله علیکم ورحمته) واکر الله ننك رحمتی سزننك اوزارو کزکا بولماسه ایدی (وان الله تواب حکیم ۞) البته اکر الله تعالی توبنی قبول ایتب درست حکم قلوچی اولمسه ایدی (لولا جوابی رسواقیلر ایدی) (ف) (ان الذین جاؤ بالافك) تحقیق شوندایین آدملر کیلدیلار آلار صرف یالغان بلان (عصبة منکم) برنچه جماعتدور سزلردن (عصبه اوندان قرق غه‌چه بولغان جماعتدور (لاتحسبوه شرا لکم) کمان اتمکز اول تهمتنی سز یاورلق (بل هو خیر لکم) بلکه ایذکودور سزننك اوچون (لکل امرئ منهم) آلاردن هر بر آدم اوچون (ما اکتسب من الاثم) بر جزا باردور کناهدن اشلاکانلری قدرلی (والذی تولی کبره) وشول آدملرکم سوزننك الوغن ایتب وبیك بوزوغنی سویلادیلار (منهم) آلاردن (له عذاب عظیم ۞) آننك اوچوندور الوغ عذاب (یعنی منافقلرننك باشی ابی اوغلی عبدالله اوچوندور * (لولا اذ سمعتموه) نی اوچون ایشتکانکز وقتده بو یالغاننی (ظن المؤمنون والمؤمنات بانفسهم خیرا) موءمن بولغان آدملر وموءمنه خاتونلار اوزلرینه ایذکو کمان قیلب اوزلری مرتبه‌سنده بولغان ایمان اهلینه ایذکو کمان قلمادیلار آننك اوچون موءمنلر بارچه‌سی برجان کوکدور (وقالوا هذا افك مبین ۞) ونی اوچون اشتدوکلارنده ایتمدیلار بو صرف یالغان دور دیب (لولا جاؤ علیه باربعة شهداء) نی اوچون کیتورمدیلار آلار ایتکان سوزلری اوزارینه دورت کواه (فاذلم یاتوا بالشهداء) بس شول وقتکم کیتورمدیلار دورت کواه (فاولئك عند الله هم الکذبون ۞) بس اول جماعت الله تعالی قاشنده اوزلریدور یالغانچیلر (ف) قچان بر مسلمان اشتسه برنچه آدملر بریحشی وایذکو بولغان آدمغه یمان تهمتلر قیلرلار تیوشدورکم آلارنی یالغان ایته‌سز دیمك آننك اوچون رسول علیه السلام ایدی برآدم بر مسلمانغه اوزی یوغنده یاردم قیلسه الله تعالی اوشبو یاردم قلغان آدمغه اوزی بولمای یاردم قیلور وبر آدمنك بر آدمنی حقیقتن بلمای غیب قیلمه‌غی ایماندن یراقدور (ولولا فضل الله علیکم) اکر بولمسه ایدی الله ننك فضلی سزننك اوزاروکزکا (ورحمته) والله ننك مهربانلوغی (فی الدنیا والاخرة) دنیاده وآخرتده (لمسکم) توتار ایدی سزنی (فی ما افضتم فیه عذاب عظیم ۞) شول نرسه‌ده

(ان) سکو حقنده آیت نازل بولب رسول علیه السلام منبرده اوقدی عاصم بن عدی انصاری طروب ایتدی یارسول الله برکسه خاطونی بلان بریط آدم کوروب کواهلق اوچون دورت آدم حاضر قلغانچه اول یاط آدم اشن بتروب کیترا کرکواهسز سوز قیلسه سکسان قامچی اورلر واکر تیك قالسه کونکلیده برزحمت قالر بوسوزنی ایتب مسجدن چقدی یولده هلال بن امیه‌کا اوچرادی کوردی کم بیك خفه‌لق پیدا بولغن بوخفه‌لقغه‌نی سبب بولدی دیب صرادی هلال جواب بردی حاطونم اوزره بریط آدم کوردوم دیب غاصم ایتدی سبحان الله حاضر حضرتدن بوسوزنی صردوم دیب مسجدکا برکا کروب حضرتکا حالنی ایتدیلار حضرت خاطونن کیتوروب صردای خاطن طاندی شول وقت الله تعالی لغان آیتن ایندوروب حضرت لعان قیلنمق یوروتدی وهم آیر ولماقلر ینه حکم قلدی (زبدة) * بل هو خیر لکم) یعنی بلکه شول تهمتلری ایذکودور سزننك اوچون اول سبب دنکم الله سبحانه نك حکمنده سز کابیك الوغلق بولدی وایکنچی آدملرکا کناه بولدی یعنی بعض آدملر کوب سوبونب عایشه رضی الله عنها اوزره

(یعنی).

(یعنی صرف یالغان سوزنی) عائشهٔ صدیقه حقنده سویله دوکز اول سوزده الوغ عذاب توتار ایدی (یعنی حضرت عائشه‌ننك حقنده یالغان تهمت قیلونکز اوچون الوغ عذاب یتوشر ایدی (ف) (اذتلقونه بالسنتکم) شول وقتده کم تللارنکز بلان آلور ایدونکز آنی یعنی اول یالغان خبرنی (یعنی حضرت عائشه‌نی بروکز بروکز ننك آغزوندن آلب سویلار ایدوکز (وتقولون بافواهکم) ایتورسز آغزلارنکز بلان (مالیس لکم به علم) شول سوزنی کم یوقدور سزکا اول سوزننك دورست وحق بولماغینه بلمك لك (وتحسبونه) وکمان قلدونکز اول سوزنی (هینا) جینکل بر اشدیب (وهو عندالله عظیم) وحالانکه اللهنك قاشنده الوغدور (یعنی آدملردن برنچه‌سی دیدیلار فلان وفلان بوطریقه ایتورلر لیکن بزکور مدوك و تحقیقنی دخی بلمدوك (ولولا اذسمعتموه) نی اوچون شولوقتده کم اشتدوکز اول خبرنی (قلتم) ایتمادوکز (مایکون لنا) یارامز بزکا (ان نتکلم بهذا) سویلاشمکلك بوسوزنی (سبحنك هذا) پاکلیمز سنی ای ربمز (یعنی پاکسن سین بارچه کمچلکدان (بهتان عظیم) بوسوز الوغ بهتاندور (یعنی بوسوز رسول علیه السلام خاتونینه عجب یالغان سوزدور دیب (یعظکم الله) بر ورسزکا الله (ان تعودوا لمثله ابدا) آصلا موندین صونك مندا این سوزکا قایتمانکز (یعنی بوسوز اوخشاشلی یالغان سوزنی ایتماکز (ان کنتم مؤمنین) اکر موءمن بولسانکز (ویبین الله) وبیان قیلور الله تعالی (لکم) سزکا (الآیت) آیتلرنی شریعتلارنی بیان قلب (والله علیم حکیم) والله بلکوچیدور حاللارننك کلیسن بارچه اشنده حکمت بلان قلوچیدور (ف) یعنی تهمتنی فاش ایتمکه جهت قلغان کمدور آنی بلرکه جهت قلغانلار دورکه آلار منافقلر دور یشرون دوشمانلر دورکله چك آیتده اول تهمت سوزنی فاش قلغانلارننك عذابن بیان قیلر (ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشة) تحقیق شوندا این آدملرکم سویرلر بوزوق بولغان سوزنی جایمکنی (فی الذین امنوا) شوندا این آدملر حقنده ایمان کیتوردیلار آلار (لهم عذاب الیم) آلار اوچوندور رنجتکوچی عذاب (فی الدنیا والآخرة) دنیاده وآخرتده (والله یعلم) والله تعالی بلرکونکلارده بولغاننی (وانتم لاتعلمون) وسزلار بلمزسز (ولولا فضل الله علیکم ورحمته) اکر بولمسه ایدی اللهنك فضلی سزننك اوزارکزکا والله‌نك رحمتی بولمه‌سه ایدی (دنیاده عذابنکزنی آشقتورایدی (وان الله رؤف رحیم) وتحقیق الله تعالی کناهلارونکزنی باغشلاغوچیدور ورحمت قلوچیدور (یاایها الذین امنوا) ای آندا این آدملر ایمان کیتوردوکز (لاتتبعوا خطوات الشیطان) ایارمکز شیطان ازلرینه (ومن یتبع خطوات

تهمتنی آشکارا ایتدیلار وبعض آدملر اوکنر ایدی وبعضیلر سوزلارونی اشترلار ایدی وبعضیلری تهمت سوزلار دیب فکر ایلاب سکوت قیلرلار ایدی وبعض آدملر آصلا قبول قلمسلر ایدی الله تعالی اول جماعتلرکم تهمت ننك قصه‌سن قبول قلمای اشانمای یالغان سوز دیب ایترلار ایدی آلارنی ماقطادی باشقه بارینه‌ده آز یاکوب اوسلرینه قویب کناه‌ننك الوغ سن عبد الله بن ابی منافقفه یوکلاتدی *

(۲ف) شاه‌ولی رحمة الله ایدی بنی مصطلق صوغشنده حضرت عائشه‌ننك حقنده تهمت قلدیلار ومنافقلر اول تهمتنی جیمه کابیك طروشدیلار وبر جماعت بوتهمتدن صانی بولماغن سویلادیلار وبر جماعت هر ایکسیدن سکوت ایلاب طوقطادیلار والله تعالی حضرت عایشه ننك صافلغن بیان ایلاب آیت ایندوردی ومنافقلرنی حولادی وصافلغا نلارنی ماقطادی وتوقی قلغانلارنی قورقتدی (بس موندین صونك حضرت عایشه‌غه رسول علیه السلام وقتنده یالغان سوزنی یابدیلار شوننك بیانیدور (قصه‌سی اولدورکه رسول علیه السلام صوعشلرننك قایسیسیدن عایشه رضی الله عنهانی سیرکا آلب بارور

الشيطان) وبر آدم ایارسه شیطان ننك ارینه (یعنی آننك وسوسه‌سینه (فانه) درستلکده اول شیطان (یامر بالفحشاء والمنکر) بیورور بوزوق اش بلان والله طیغان اشلر بلان (ولولا فضل الله علیکم) اکر بولمسه ایدی الله ننك فضلی (ورحمته) والله ننك رحمتی توبه قلمق بلان وتوبه نکز نی قبول قلمق بلان (ما زکی منکم) پاك بولمز ایدی سزدن یالغان سوز ونکز ننك کری (من احد) هیچ بر آدم دن (ابدا) هرکیز (ولکن الله) لیکن الله تعالی (یزکی من یشاء) پاکلار تلاکان آدمیسن توبه قلمغه توفیق بروب توبه نکز نی قبول قلمق بلان (والله سمیع علیم) الله تعالی اشتکوچیدور سوز وکز نی وبلکوچیدور اخلاصوعز نی ونیتوکز نی (ولا یأتل اولوا الفضل منکم) تیوشدور آنطایتمه‌سن کمال ایالری سرلاردن (بو آیت حضرت ابوبکر الصدیق حقنده‌دور (والسعة) ومالده کینك بولغان آدملر (ان یؤتوا) مالدن بر نرسه بر ماسلکا (اولی القربی والمسکین) یقنیلك ایالرینه یعنی یقین قرداشلرینه وفقیرلارکا (والمهجرین فی سبیل الله) والله رضالغی اوچون هجرت قلغانلارغه (ولیعفوا ولیصفحوا) وتیوشدور عفو قلمق (یعنی جفالرون کیچمك ویوز دوندورمك آلارننك کمچیلکلریدان (الا تحبون) ایاسویماسیزکم (ان یغفر الله لکم) الله تعالی ننك یارلقاماغن آلارننك یاوزلقلری برابرینه ایذکولك قلماقوغز اوچون (والله غفور رحیم) الله تعالی یارلقاغوچیدور ومهربانلیدور سزهم مرحمت ایلاکز (ف) (ان الذین یرمون المحصنات الغافلات المؤمنات) تحقیق شوندای این آدملار عیب آتارلار (یعنی ایتارلار) بوزوقلقدن پاك وبوزوق اشلردن خبری بولمغان موءمنه خاطونلرنی (لعنوا فی الدنیا والآخرة) الله رحمتیدان یراق بولدیلار دنیاده وآخرتده (ولهم عذاب عظیم) وآلار اوچوندور الوغ عذاب (حضرت ابن عباس رضی الله بوخاطونلر رسول علیه السلام خاطونلریدور دیدی (بعضیلار ایتدیلار بارچه موءمنه خاطنلردور آننك اوچون اعتبار لفظ ننك عام اولمقینه‌دور سبب ننك خاص اولماقینه ایمسدور کرچه ایندور ولمکینه سبب خاص بولب عایشه رضی الله عنها حقیده بولسه‌ده (یوم تشهد علیهم) اولکونده یعنی قیامت کوننده کواهلق برور آلار اوزارینه (السنتهم وایدیهم وارجلهم) آلارننك تللاری وقوللاری وایاقلری (بما کانوا یعملون) شول نرسه کابولدیلار آلار اشلاکوچی (یومئذ) اول کونده (یوفیهم الله دینهم الحق) تمام قیلب یتوشدورور الله تعالی آلارغه ثابت وحق بولغان جزالرون آلار اول جزاغه تیوشلی ایدی (ویعلمون ان الله هو الحق) وبلرلارکم الله ثابت دور وحقدور الله اولمقده (المبین) ظاهردور آصلاشیك یوقدور الله اولمقیده

یدی برکیچه کروان کوچدی اول کرواندہ خبر وپارابان یوغیدی ام المومنین حضرت عایشه قضای خاجتکه کیتب صنکره مناچك توه‌سینه قایتقاچ قولی بلان کوکراکنی طوطب کوردی موینینه بیلاکان باوی اوزولکن شولحالده آنی ازلامکه قضای حاجتدن کیلدوکی یولینه کیری قایتدی وآننك توه‌سینه خدمت قلوچی کمان قلدی عایشه رضی الله عنها اور وتولکن کجه‌به سنك دیب توه‌بلان یوکونی آلب کیتدی عایشه رضی الله عنها کیری اول اور ونغه کیلکچ کوردیکم بارچه آدم اول اوردان کیتکانلار آنده بر آدمنی تابمادی اوزون ازلاب کیلورلار دیب امید ایلاب اول یرده اولتورب توردی مکر صفوان بن معطل السلمی عسکر ننك آرتیدن رسول علیه السلام ننك امری برلان کیلور ایدی توشکان وقالغان نرسه لرنی آلوب کیترمك اوچون طانك وقتنده اول اورنغه کیلوب عایشه رضی الله عنهانی آنده تابدی بس توه‌سن آنکا چوکتروب آنی بندرب صفوان اوزی توه‌نی جیاویتکلاب عسکرکا یتوشدردی منافقلار بوزوق تهمت ایدوب اوز یوز لرونی قاره قلدیلار بر آیعه چاقلی اوشبو تهمت سوزلارونده آدملار اراسنده

(الخبيثات للخبيثين) بوزوق بولغان خاطنلر تیوشدور بوزوق بولغان ایرلارکا (یاکه بوزوق سوز ایتولر بوزوق بولغان ایرلارکا یاخاتونلارغه (والخبيثون للخبيثات) وبوزوق بولغان ایرلارلایقدور بوزوق بولغان خاتونلارغه (یاکه بوزوق بولغان ایرلار بوزوق بولغان خاتونلارغه سوز ایترلار (والطيبات للطيبين والطيبون للطيبات) ویخشی بولغان ایرلار تیشلی دور یخشی بولغان خاتونلارغه وپاکیزه بولغان خاتونلار تیوشدور پاکیزه بولغان ایرلرکا یاکه پاکیزه سوزلار پاکیزه بولغان آدملر اوچون دور (یعنی حضرت عائشه پاکیزه دور آنکا پاکیزه سوز وماقطامق وکورکم سوز تیوشدور بوزوق سوز سویلانمس مکر ایرلاردن وخاطنلردن بوزوق بولغانلرغه سویلانر وهم یخشی وخوش سوزنی سویلامس مکر یخشی بولغانلار سویلار ایرلاردن وخاطونلاردن بوسوز حضرت عایشه‌نی بوزوق سوز بلان یالغان ایتکانلر کاهورلاودور وحضرت عایشه‌نی پاکلك بلان ماقطاودور آنك اوچون رسول پاکدور حضرت عائشه رسول الله اوچوندور (اولئك مبرون مما يقولون) اشبو پاکیزه بولغانلار (یاکه رسول الله بیتی ننك اهل لری یراقدورلار شول آدملر یالغان ایترلار (یعنی بوزوقلار ننك بوزوق سوزلر یدان (لهم مغفرة ورزق كريم) آلار اوچوندور یارلقانمق وایندکو ابولغان رزق جنتده (یاأيها الذين امنوا) ای آندین آدملر ایمان کیتوردوکز (لاتدخلوا بيوتا) کرمکز اویلارکا (غير بيوتكم) اوزکرننك اویوکزدن باشقه (حتى تستأنسوا) تاکه رخصت استیسز (وتسلموا على اهلها) وسلام بیروکز اول اوی ننك اهلینه (ذلكم خير لكم) اشبوزخصت وسلام برمك سزننك اوچون ایندکودور (لعلكم تذكرون) وعظ ونصیحتنی قبول قلماقوغوز اوچون ایتدولدی سلام بروکز دیب رخصت صراوده (ف) یعنی خبر برماینچه هیچ بر آدمننك اوینه کرمکز بیلمز سزکم اوی اپاسی نه حالده بولر اول طاوش بروکز بارچه سندن آرتقدور خبر بروده سلام برمك لك (فان لم تجدوا فيها) بس اکر طاپماساغز اویلارده (احدا) هیچ بر آدمنی (فلا تدخلوها) بس کرمکز اول اویکا (حتى يؤذن لكم) تاکم رخصت بولغانچی سزکا (وان قيل لكم ارجعوا فارجعوا) اکر ایتولسه سزکا قایتوغز دیب بس قایتوغز (بيك یالنماغز رخصت صراوده وایشکن توقطاماغز آنك اوچون ایشکده طوقطامق مکروه کورنمکاسبب بولادور (حضرت عبیده ایتدی اصلا عالملرننك ایشکن قاقماسنلر دیب (هو ازكى لكم والله بما تعملون عليم) قایتوغز دیولکانده قایتماقوغز ارتقدور سزننك اوچون الله شول نرسنیکم اشلارسز بلکوچیدور آنی (ف) (ليس عليكم جناح) یوقدور سزننك اوزارکزکابرکناه (ان تدخلوا

سویلاندی وپیغمبر علیه السلام اشتدی لیکن حقیقتن بلمای هیچ بر سوز ایتمدی لیکن اورکونکلیده حق‌لق بار ایدی بر آیدن صونك ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها شول تهمت ننك قصه سن ایشدب بیك قاتیغ قایغو لانب اوچ کونکاچه یغلاب صولو آلمادی شول وقت الله تعالی اوشبو اون سکز آیتنی ایندرب ولولا فضل الله الآیة (تفسیر جمالی (اف) الله تعالی اشبو امتنی پیغمبری ننك حقلری اوچون دنیا عذابندن صاقلادی اکر صاقلاماسه ایدی اشبو تهمت کاعذاب یتوشدور مکه تیوش بولور ایدی (جم) (۳ ای ان بعضکم کان یقول للبعض هل بلغك عایشه حتی شاع فیها بینهم وانتشر فلم یبق بیت ولا نادالا طار فیق (مد)

(اف) بو آیت ایندور لمشدور حضرت ابابکر الصدیق حقیده شاه ولی رحمه الله علیه ایته‌دور بو آیتده اشارت بارکم ابوبکر الصدیق رضی الله عنه آنط ایتمش ایدی مسطحه هیچ بر نرسه بیر مسکه آنك اوچون مسطح یالغان ایتکنلردن ایدی (شولوقتده‌کم یالغان ایتکن آدملرننك یالغانی معلوم بولدی سکسان قامچی هر برسینه سوکوجرأسی اورلدی شول جماعتده

کروده (بیوتاغیر مسکونة) شول اویکا آنده بر آدم طروچی بولمسه (یعنی طرمق اوچون بولمسه (فیها متاع لکم) اول اویده بر فایده باردور سرننك اوچون (یعنی وقتی بولغان اویلار یاکه سودا اوچون بولغان کیبتلار کوك (والله یعلم ماتبدون) والله تعالی بلر اولنر سنیکم اشکارا قیلرسز (وماتکتمون) ویاشرون قیلرسز (ف) (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم) ایتکل ای محمد مؤمنلرکا اوروتەلر یعنی قاپلاسنلر اورلاری ننك کورلارونی حرام بولغان نرسه‌لردن (ویحفظوا فروجهم) وصاقلاسونلار اورلاری ننك فرجلارون هیچ بر آدمنك کوزی توشماسن* (ذلك ازکی لهم) اشبو کوزنی یومق وفرجن صاقلامق بیك ایذ کودور آلار اوچون (ان الله خبیر بمایصنعون) البته الله بلکوچیدور اول اشنیکم اشلرلار * (وقل) وایتکل (للمؤمنات یغضضن من ابصارهن) مؤمنه لارکا قاپلاسنلار کورلارونی (یعنی مؤمنه خاطنلرغه حرامدور یاط آدملرکا قرامق ایرلاردن وایرلار قراماسن یاط خاطنلارغه (امابر روایتده یاط خاطن ننك یوزینه ایکی اوچینه وایکی آیاغینه قرامق درست دیکن (ویحفظن فروجهن) وصاقلاسنلر اورلری ننك اویاط یرلرونی (ولایبدین زینتهن) وظاهر قلماسن لار برا کلرونی (یعنی زینت اورنلارونی آننك اوچون زینتلارننك اوزون اظهار قلمق مباحدور (الاماظهر منها) مکر زینت اورنیدن ظاهر بولغانن کورسته‌لر (یعنی یوزلرونی وقوللارونی آننك اوچون بوایکی سی ظاهر بولماغیده عادت بولغاندور آلارنی اورتوده مشقت ظاهردور (ولیضربن بخمرهن) وتیوشدور توبان توشرالر اورلری ننك باشلارینه صالغن چاطرلارونی (یعنی پرده‌لرون (علی جیوبهن) اورلری ننك یقه‌لرینه یقالری کنك بولسه (ولایبدین زینتهن) کورستماسنلار یشرون بولاچق زینت اورونلارون کوکراك وبالطر وباش کوکلارون (آننك اوچون زینت ایکی تورلیدور بر وسی اشکارادور وبر وسی یشرندور اول یشرون بولغان زینتدن مراد زینت اورنلریدور اشکارا بولغان زینت بوایکی اوچدور وآیاقدور (یاکه کیم وسرمه ویوزوك وسرته طرغن نرسه‌لاردور اکر شهوتدن قورقماسه بلارغه قراوده ضرر یوقدور (الا لبعولتهن) مکر اول زینت اورنلارون ایرلارینه کورستر (او آبائهن او اباء بعولتهن) یاکه اوز آتالرینه یاکه ایرلری ننك آتالرینه (او ابنائهن او ابناء بعولتهن) یاکه اوز اوغللارینه یاکه ایرلاری ننك اوغللارینه (او اخوانهن او بنی اخوانهن) یاکه اوزی ننك قرداشلرینه یاکه قرداشلری ننك اوغللارینه (او بنی اخواتهن) یاکه قزقرنداشلری ننك اوغللارینه (او نسائهن) یاکه اورلریدن بولغان خاطنلرغه * (او ما ملکت ایمانهن) یاکه کنیز کلارینه اماقل ننك

برنچه مسلمانلار بار ایدی بر وسی حضرت ابوبکر الصدیق آناسی بلان برطوغان ننك اوعلی مسطح ایدی بیك فقیر ایدی آنکا حضرت ابوبکر آنط ایتدی موندین صونك نفقه بیرمکه اشارت قلدی ومسح مهاجرینلدن ایدی وبدر صوغشی اهللدن ایدی والله تعالی حضرت ابوبکرنی اولو الفضل دیدی هر آدم آننك فضلنی اعتقاد ایتمسه الله تعالی غه منازعت قلغان بولر بس حضرت ابوبکر رضی الله عنه آنط ایتدی مسطح ننك نفقه‌سن کسمم دیب (جم) وعن ابن عباس من اذنب ذنبا ثم تاب منه قبلت توبته الا من خانت فی امر عایشه رضی الله عنها وهذا منه تعظیم ومبالغة فی الاذی (مد)

* تفسیر مدارکده زنادن دیب معنا برکن تبیانده ایته‌دور بارچه اورنده قرآنده فرجنی صاقلا وزنادن اولمق مراد لیکن بو اورنده اور وتو معناسنه دیب *

(ف) عورتلار وکزنی صاقلاغن بر آدم بر آدمنك عورتینه قراماسن ایرلار ایرلار عوراتینه خاطنلر خاطنلر عوراتینه قراماس واوز عورتن کشیکه کور ستمسن الله تعالی بلکو چیدور اشلاکان اشلرنی اماء ورتن اچمق کافرلارده حورلق ایمسدور *

اوزی‌ننك خاطن‌حوجه‌سینه قرامغی‌درست ایمسدور (اَوِالتّابعین غَیْرِ اُولِی الْاَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ) یاکه ایرلاردن بولغان خدمتچیلرکاکم آلارننك خاطنلرغه آرزولری یوقدور آشامق اوچونکنه ایارورلار (یعنی دیوانه‌لقدن یاکه بیك‌قارتلقدن یاکه خنثالقدن یاکه عنین‌لکدن حاصلی خاطنلر اشندن هیچ نرسه بلما کانلارکه (اَوِالطِّفْلِ الَّذِینَ لَمْ یَظْهَرُوا عَلٰی عَوْرٰتِ النِّسَاءِ) یاکه کچکنه بالالارغه‌کم آلارننك بلمکاری یوقدور خاطنلرننك اویاط یرلرینه (وَلَا یَضْرِبْنَ بِاَرْجُلِهِنَّ) وصوقمیه‌لر یرکااورلری‌ننك آیاقلرونی (لِیُعْلَمَ مَا یُخْفِینَ مِنْ زِینَتِهِنَّ) بلنسن اوچون یشرون قلغان نرسلری زینتلر بدن آننك اوچون زینتلری‌ننك طاوشن بلدورمك زینتلارون اشکاره قلمق کوکدور (وَتُوبُوا اِلَی اللّٰهِ جَمِیعًا اَیُّهَ الْمُؤْمِنُونَ) قایتوغز الله‌غه بارچه‌غز ای موءمن بنده‌لر (آننك اوچون بنده کناهدن بوش بولمس شوننك اوچون توبه ایلان بیورولدی (لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ ۞) شایدکه‌سز قوتولرسز (ف) (وَاَنْکِحُوا الْاَیَامٰی) نکاحلاندوروکز خاطونی بولماغان ایرلارنی وایری بولماغان خاطنلارنی کیرك‌طول بولسن کیرك‌بکر بولسن (مدارك ایامی جمع ایم دیب ایمنی من لازوج له رجلا کان اوامرأة دیب تفسیر قلغان (مِنْکُمْ) سرلاردن (وَالصّٰلِحِینَ مِنْ عِبَادِکُمْ وَاِمَائِکُمْ) ایندکو اشلی بولغانلرنی اویلاندوروکز قوللاروغزدن وچوریلاروغزدن (اِنْ یَکُونُوا فُقَرَاءَ) اکر فقیرلار اولسه‌لار (یُغْنِهِمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالی اوزی‌ننك فضلی وکرمندن بای قیلر آلارنی (وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِیمٌ ۞) الله تعالی کینك‌لك ایاسیدور بایدور بلکوچیدور تیوشلی بولغانلارنی (حدیثك کیلدی (التمسوا الرزق بالنکاح) دیب یعنی استکز رزقنی نکاحلانوبلان دیب * (وَلْیَسْتَعْفِفِ الَّذِینَ) تیوشدور طروشماقلق صاقلانرغه شوندین آدملرکا یعنی صاقلانرغه‌طروشسن بوزوق وحرام اشلاردن (لَا یَجِدُونَ نِکَاحًا) طاپماسلار آلار نکاح‌لانرغه‌سببلارون (یعنی فقیرلکدن کوچی یتمسه‌مهرینه‌ونفقه‌سینه (حتی یغنیهم الله من فضله) تاکم شول‌وقتقه‌چه بای‌قیلر آلارنی الله‌تعالی اوزی‌ننك فضلی‌وکرمیدن (یعنی مهرینه‌ونفقه‌سینه‌کوچی یترلك‌وقتقه‌چه (وَالَّذِینَ) وشول آدملرکم (یَبْتَغُونَ الْکِتٰبَ) استرلار سردن مکاتبه‌اولمقنی (مِمَّا مَلَکَتْ اَیْمَانُکُمْ) اونك قوللارونکز مالك بولغان قولدن وکنیزکدن (فَکَاتِبُوهُمْ) بس مکاتب قیلنك آلارنی (اِنْ عَلِمْتُمْ فِیهِمْ خَیْرًا) اکر بلساکز سز آلارده‌ایدکولکنی (یعنی آلاردن بازولغان مالنی برمکه کوچلری یتمکنی (وَاٰتُوهُمْ) وبروکز مکاتلبرکا (مِنْ مَالِ اللّٰهِ) الله‌ننك برکان مالندن (الَّذِی اٰتٰیکُمْ) آندین مالدور بیردی الله سزکا آنی (وَلَا تُکْرِهُوا فَتَیَاتِکُمْ عَلَی الْبِغَاءِ) وکوچلامانکز اورلاروکزننك

* یعنی خاطن‌ننك ایکنچی خاطنغه کندوکیدن ترینه چاقلی یردن باشقه تنینه قرامق درستدور مسلمان خاطن بولسه اکر کافره بولسه بعض علما درست دیدیلار خاطن بولوده آیروم یوق‌دیب بعض علمادرست ایمس دیدیلار بوسوز مدارکده آننك اوچون الله‌تعالی (اونسا ئهن) دیدی کافر خاطن برننك خاطنلردن ایمسدور دینده یطدور بس یط بولغان ایردن هم یراقدور حکمده دیدیلار *

(۴ روایت ایتولدی ام اسلمه ومینونه‌رضی الله‌عنهما ایکیسی رسول‌علیه‌السلام قاتنده ایدیلار ابن ام مکتوم طشدن کیلدی پیغمبر علیه السلام بو ایکیسینه اورتنك دیدی آلار دیدیلار اول صوقردور دیب رسول علیه السلام ایدی سز صوقرمیسز آنی کورمس میسز دیب (تب)

(۳ ایدلدی خاطنلردن یرده یورکانده آیاغن برو سن برو سینه اورور ایدی تاکم آصقان نرسه لری‌ننك یعنی خلخالی‌ننك خلخال ایاقعه بیلاکن بلازوك کوك نرسه‌دور طاوشی ایشوتولسن اوچون زینتلری بولغانی بلنسن اوچون بس اشبو آیتنی ایندوروب اول اشلاردن طیدی (تب)

اشبو آیت‌ننك ایتدی الله رحمة الله (ف) شاه ولی

کنیزکلار وکرنی زنا قلمه‌غه (ان اردن تحصنا) اکر تلاسه‌لار آلار زنادن صاقلنماقنی (لتبتغوا عرض الحیوة الدنیا) استماکوکز اوچون دنیاتر کلوکی ننك مالنی (یعنی شولقدر مال کتورو کز دیب زنا قلماغه کوچلامکز (ومن یکرههن) وهرکم کوچلاسه کنیزکلارون زنا قلمه‌غه (فان الله) بس تحقیق الله (من بعد اکراههن غفور رحیم) اول کنیزکلار کوچلاندکلریدان صونك ظلم قیلندوقلاری اوچون کوچلانولب قیلغان بوزوقلقلارونی یارلقاغوچیدور وقرغانغوچیدور (یعنی کوچلانولری شریعت ایتکنچه هلاك بولمق لق قورقوی بولسه (ف) (ولقد انزلنا الیکم) تحقیق ایندوردوکبز سرننك اوزارو کرکا (ایات مبینات) حلال وحرامنی بیان قیلغوچی آیتلرنی (یعنی بوسوره‌ده (ومثلاً) وبرقصه‌نی ومثالنی ایندورك (من الذین خلوا من قبلکم) شوندای اون آدملرننك حاللارونده‌ن وقصه‌لرندان سزدن اوّل اوتدیلار آلار (یعنی اوتکنلارننك قصه‌سی کوك برعجب قصه‌سرکا ایندوردوك اول قصه حضرت عایشه‌ننك منافقلرننك تهمتیدن صاف بولماغن بیان قلغان آیتلردور اول قصه حضرت یوسف ننك ومریم ننك تهمتدن صاف بولمغی کوکدور (وموعظة للمتقین) وعظونصیحتلر ایندوردوك کناهدن صاقلانغوچیلر اوچون (یعنی بوسوره‌ده (الله نور السموات والارض) الله تعالی کوکارننك ویرننك نوریدور (یاکه کوکلر اهلی ننك ویر اهلی ننك نوریدور (یعنی طوغری یولغه کوندورکوچیدر آننك نوری بلان حقغه کونولرلار (یاکه کوکلارنی فرشته‌لار بلان ویرنی پیغمبرلار بلان وعالملر بلان نورلاندوردی (مثل نوره) اول الله ننك روشنلقده عجب بولغان نوری ننك اوحشاشی موءمنلرننك کونکلنده (کمشکوة فیها مصباح) شولایدورکم براستناده برترەزه اوحشاشیدور اول ترەزه‌ده چراغ ثابتدور (چراغ روشانلانب یانب ترغان نرسه‌دور (المصباح فی زجاجة) اول چراغ پیاله شیشه‌دن بولغان قندیلده‌دور (الزجاجة) اشبو قندیل (کانها کوکب دری) کویه اول قندیل روشانلی ویالطراغوچی بلدورکوکدور (یعنی اول چراغنی یالطرمقده یالطراغوچی یولدورغه اوحشاتدی اول یولدوزلار الوغ یولدوزلاردور (زحل ومریخ ومشتری وزهره وعطاردیعنی اشبولارننك برسیدور (یوقد من شجرة مبارکة زیتونة) یاندورلر اول چراغ اوشبو مبارك بولغان زیتون آغاچی ننك ماینیدن اول آغاچی ننك مبارك بولمقی رسول علیه السلام ننك حدیثی بلان ثابتدور (لاشرقیة ولاغربیة) اشبو زیتون آغاچی قیاش طوغان طرفطاده توکل وقیاش باته طرغن طرفتاده توکل بلکه دنیاننك اورته‌سنده اول شام بریدر (یکاد زیتها یضیء) یقیندورکم اول آغاچ مایی روشانلانر (ولولم تمسسه نار) اکرچندیکه

حاصل معناسی بودر زینت اورنلری ایکیدور برسنی اور وتمکده مشقت باردور یوز وایکی قول کوك وبر وسنی اورتمکده مشقت یوقدور باش وموین وبلکری وبالطرلری کوك بس یوزونی وقوللارونی یطلردن اوروتمك فرض ایمسدور بلکه سنتدور بولردن باشقه‌سنی یطلردن اوروتمك فرضدور محرم بولغانلاردن فرض ایمسدور) معلوم اولسنکم خاطنلردن مراد مسلمان خاطندور بس کافر خاطنلر غه یهودیه ونصرانیه ومجوسیه لارکوك ریاده‌شه خاطنلرغه بولارغه کورستمکده علما اختلافی قلدیلار آرتق بولغان سوز کورستمسلکدر والله اعلم (الله تعالی ایتدی ظاهر قلمیه‌لر برلاکلارونی مکر اولنرسکم ظاهردور شول اورونلاردن مراد یحش کیملارکوك وآیاغینه کیاطرغن نرسلری کوکدور (یاکه خاطنلرغه بر آز یوزلری وقوللری ننك بارماقلری وآیاقلری ننك بارمقلری آچلمق ضرورة اوچون درستدور اکرقنه ایله بویالعان قوللری ننك اوچ تبی ویا یوزوك یا کوزده بولغان سرمه‌سی آچلسه درستدور (جم)

*رسول علیه السلام ایتدی ای علی اوچ نرسه‌ده کیچمکه فرض بولغان نمازنی وقتیده جنازه‌نی دفن قلمقلق ایرسز خاطوننی

توتمه سه ده آنی اود (یعنی اودیتو شماسه ده کامل صاف بولماغیدن اودسزده چراغ کوک روشانلق بر ور بومای ننك روشانلغی وچراغ ننك نوری وقندیل ننك نفیسلکی (نور علی نور) نور اولب شیشه نوری اورارینه آرتق نوردور * (یهدی الله لنوره من یشاء) یول کورستر الله اورز نورینه شول آدمنیکم تلار آنی (ویضرب الله الامثال للناس) وبیان قیلر الله تعالی مثللرنی آدملار اوچون بلب الله ننك برلکیه اشانسنلر اوچون (والله بکل شیء علیم ۞) الله هر نرسنی بلکوچیدور کیرك کورونکوچی بولسن کیرك کورونکوچی بولماسون (فی بیوت) اول چراغ بر اویده یاندور ولر (اول اوی مسجدلردور (اذن الله) ایندن بردی الله تعالی (ان ترفع ویذکر) کوتارولمکابناقلمق بلان (یاکه الوغلامق بلان ونجسلردن پاك قلمق بلان وایتولمش بولر (فیها) اول مسجدلارده (اسمه) الله تعالی ننك اسمی (یعنی مقصود الله ننك اسمی شامل بولغان سوزلرنی ایتمکدور اکرچه حکملریده سویلاشونسه ده لیکن نماز وتسبیح ایتمك مستحبدور (یسبح له فیها) تسبیح ایتولر اول مسجدلرده اول الله تعالی اوچون (بالغدو والآصال ۞) طانك وقتنده واحشام وقتیده (رجال) برنچه آدملر باردورکم (لا تلهیهم تجارة) شغل لاندورمس آلارنی صاتب آلمقلری (ولا بیع) وصاتماقلری شغل لاندورمس (عن ذکر الله) الله ننك ذکرندن (واقام الصلوة) نمازنی قایم قلمقدن (وایتاء الزکاة) وزکاتنی برمکدن (یخافون) قورقولار آلار (یوما) شولکوندنکم (تتقلب فیه القلوب والابصار ۞) اول کونده قورقودن کونکللار وکوزلار یعنی قیامت کونندن قورقودن کونکللار تتراز وکوزلار طونر (یاکونکللار دنیادعی کفرلکلریدن ایمانغه (یعنی راسلاوغه ایلانر وکوزلریدن پرده کوتارولب انکار قلغان قیامتنی کورو کا ایلانر (لیجزیهم الله احسن ما عملوا) یوغاریده ایتولکان ایذکوا عملارنی قیلدیلار اول قلغان اشلرینه جزا برمك اوچون الله بیك کورکام بولغان جزانی (یاکه قلغان اشلری ننك کورکام وایذکوسی ننك قارشوسنده جزا بیرمکی اوچون (ویزیدهم من فضله) وآرتدرور الله تعالی جزانی عملری اوچون وعده قیلنغان جزادن اوزی ننك فضلندن (والله یرزق من یشاء) والله تعالی رزق بیرور شول آدمکا کم تلار آنی (بغیر حساب ۞) حسابسز (یعنی کوب) مدارك ثواب برور الله تعالی تلاکان آدمسینه شوندای ثوابنی مخلوقات ننك حسابینه کرماس اول ثواب دیب تفسیر قلغان (ق) (والذین کفروا) وشوندای آدملرکم کافر بولدیلار (اعمالهم) آلارننك اشلری (کسراب بقیعة) توبتوز بولغان کینك برده قیاش اسکیده توش وقتیده آقغان صوکوك کورونر (یعنی یالطراب یانینه بارسنك هیچ نرسه بولماس

نکاح قلدورمقده کفوی بولغانده وبر خاطن ننك ایری اولسه یاکه طلاق قیلنسه ایرکا بارماغن غیب قیلغانلارننك ایمانی سلامت بولماس وایذکو بولغان خاتونلارنی وجاریه لرنی نکاحلاندورسنك حذمتدن قالرلار دیب طیمه غز ثوابلی بولرسز *

* یعنی آننك نوری قات قات اولمشدور شول سببدن نکم زیتون ماینن بولغان صافلق چراغ ننك راوشانلغن آرتدوردی وقندیل ننك نفیسلکی وتره زه ننك جیولماغی آننك یاقتواوغنی آرتدوردی *

روایت قیلندی ابی اوعلی عبد الله ننك آطی کنیره کی بار ایدی) آلارنی زناقلمغه کوچلاب هر قایوسینه بر مقدار کیترمکا بیلکولی قلغان ایدی معاذه وسیکه اسملی ایکی کنیزه کی رسول علیه السلام غه شکایت قلدیلار شول وقتده ولاتکرهوا آیتی ایندورولدی (جم)

(۲ قال النبی علیه السلام کلوا الزیت وادهنوا به فانه من شجرة مبارکة حدیث

(یحسبه الظمان ماءً) صوصاغن آدم آنی صودیب کمان قیلر (حتی اذا جاءه) شولوقتده کیلسه اول صودیب کمان قلغان آدم آننك یانینه (لم یجده شیئًا) طابماس آنی هیچ نرسه (ووجد الله عنده) تابدی الله ننك عذابن (عنده) اوزی ننك قاشنده (یعنی اول کافر (فوفیه حسابه) تمام یتوشدور الله تعالی آننك اشی ننك حسابن (والله سریع الحساب ۞) الله تعالی تیز حساب قلوچیدور (او کظلمات فی بحر لجی) یاکه کافرلارننك عملی برتیران دریاده قرانغولق کوکدر (یغشیه) اور وتر اول دریانی (یاکه اول کافر (موج) طولقن (من فوقه موج) اول طولقن اوستندن ایکنچی طولقن دخی (من فوقه سحاب) اول ایکنچی طولقن اوستندن دخی بولت (ظلمت) اشبولار برنچه قرانکغولقلاردور (یعنی بولت قرانکولغی طولقنلار قرانکولغی بعضها فوق بعض) قایسی سی قایسی سی ننك اوستنده دور (اذا اخرج یده) هر وقتکم چغارسه توشکن کشی شول دریادن اوزی قولن (لم یکد یریها) یقنده بولمز قولن کورمکه قایا اول کورو (ومن لم یجعل الله له نورًا) وبر آدم کم قلمدی الله آکا نورنی (یعنی برمدی (فماله من نور ۞) یوقدور آننك اوچون نور (یعنی الله تعالی طوغری یولغه کوندورمس طوغری یولنی طاپماس * (الم تر ان الله یسبح له) ایاکورمدنکمی ای محمد (یعنی بلمدنکمی) پاکلك بلان یاد ایتر الله تعالی نی (من فی السموت والارض) کوکلارده ویرده بولغان مخلوقلر (والطیر صافت) وقوشلر صف صف بولب یادایدرلار هواده قناطلرون آچب (کل قد علم) تحقیق تسبیح ایتکانلارننك واوچقانلارننك هر قایوسی بلدی (صلاته وتسبیحه) الله تعالی ننك دعاسن وتسبیحن الله تعالی ننك بلدورمکی بلان (یاکه الله تعالی هر دعا قلوچی ننك وهر تسبیح ایتوچی ننك دعاسن وتسبیحن بلدی (قوشلارننك قنادلرون اورمقلری دعالری وتسبیحلریدور دیدیلار (والله علیم بما یفعلون ۞) الله تعالی بلکوچیدور بارچه ننك اشلاکانلارونی (ولله ملك السموت والارض) والله اوچوندور کوکلرننك ویرننك پادشاهلغی (والی الله المصیر ۞) والله طرافینه دور قایتماقلق (الم تر ان الله) ایابلمدونکمی کم ای محمد الله تعالی (یزجی سحابًا) سورور بولوطنی (ثم یؤلف بینه) موندین صونك جیار وقوشرورون برینه (ثم یجعله رکامًا) موندین صونك بروسن بروسی ننك اوستنه قیلب قات قات قیلر (فتری الودق) بس کورورسنك یغمورنی (یخرج من خلاله) چغار اول یغمور اول بولت آرالارندن (وینزل من السماء) آیندورور کوکدن (من جبال فیها) کوکده بولغان طاودن (من برد) طولودن (یعنی من السماء داکی من ابتدا اوچوندور آننك اوچون ایندرونك اولی کوکداندور (من جبال الندا غی من تبعیض اوچوندور آننك اوچون الله تعالی ایندورکن

* اشبو کظلمات ننك مثالی ننك حاصلی بودورنادانلق قرانکولقللاری کافرلار اورارینه قات قات جیلمشدور ونور آلاردن بوتونلای یوق بولمشدور قرانکغولقدن مراد کافرلار ننك عملاریدور تیرن دریا کونکلیدور وطولقن کونکلن قابلاغن نادانلق وشیك قلماقلریدور وبولت کونکللری ننك کفرلکا باغلانمقدور ابی بن کعب ایتادور قریش قرانکغولقن بولر سورلری قرانکغو واشلری قرانکغو وکراچك اورنی قرانکغو وچغاپتی یری قرانکغو وقیامت کونیده اور ولاچك یری قرانکغو بولغان اودقه دور (بو آیت عتبه بن ربیعه حقنده ایندی اول جاهلیت زمانیدن تلاب بوردی واسلام دینن کوته ایدی اسلام دینی کیلکچ کافر بولدی *

(ای) موءمنلرکا ایمانلری برکاتیده کورکام وایدکو بولغان اشلری ننك جزا سنی برولر وبوزوق اشلارونی عفو قیلنر وکافرلارکه کفرلك شوملغیدان بوزوق بولغان اشلری ننك جزاسن برورلار ویحشی اشلرنی یوق ایدرلر اشبو ننك اوچون احسن ماعملوا دیدی الله تعالی (جم)

کوکده طولی بولغان طاولرننك بعضسیدور (من یمشی علی بطنه) اوچوندور حاصلی کوکدن کوبلکده طولغاندن طاوچاقلی ایندهرور (فیصیب به من یشاء) اول طولینی بنده لریدن تلا کان آدمغه تیکوروب هلاك قیلر (ویصرفه عن من یشاء) ودوندورور اول طولنی تلا کان آدمدن (یعنی تیکروب ضرر یتوشدورمس (یکاد سنا برقه) یقین بولر شول بولوتده بولغان یشن ننك یالطراماغی (یذهب بالابصار) کیتارور کوزلرنی قاماشدوروب (یقلب الله اللیل والنهار) ایلاندورور الله کیچه‌نی وکوندوزنی (یعنی اوزونلقده وقصقه‌لقده تورلیچه قیلب (ان فی ذلك) البته اشبو بولتنی سوروده یغمورنی ایندروده وبردنی ایندوردہ کیچه وکوندوزنی قصقر طوده (لعبرة لاولی الابصار) نصیحت باردور عقل ایالرینه (والله خلق کل دابة) الله تعالی یراتدی هر بر یرده یوروچی حیوانلنی (من ماء) صودن (فمنهم من یمشی علی بطنه) اول حیوانلاردن بعض حیوان باردور بورور قارنی اوزارینه یلان وبالق کوك (ومنهم من یمشی علی رجلین) وبعضسی آلاردن ایکی آیاقلری اوزارینه یورور آدم وقوشلار کوك (ومنهم من یمشی علی اربع) وبعضیسی آلاردن شوندای حیوانلاردور دورت آیاق اوزارینه یورور توه وآط وصیر وباشقه لر کوك (یخلق الله ما یشاء) یراطر الله تعالی ایتولکانلردن وایتولمکانلردن تلا کان نرسنی (ان الله علی کل شیء قدیر) تحقیق الله تعالی هر نرسه اوزارینه کوچی یتکوچیدور (لقد انزلنا آیات مبینت) تحقیق ایندوردوك بز روشنلق بلان بیان قلوچی آیتلارنی (والله یهدی من یشاء) الله تعالی یول کورستر شول آدمکه تلار (الی صراط مستقیم) طوغری یولغان یول جانبینه (یعنی اسلام دینینه (ویقولون امنا بالله) وایترلار منافقلر کم ایمان کیتوردوك الله تعالی غه (وبالرسول) والله ننك پیغمبرینه (واطعنا) وایاردوك ذیب تللاری بلان (ثم یتولی فریق منهم) موندین صونك یوز قایتارورلار ایاردون برنچه جماعت آلاردن (من بعد ذلك) اشبو الله غه وپیغمبرینه ایمان کیتوردوك وایاردوك دیکن سوزلریدن صونك (وما اولئك بالمؤمنین) وایمسدور بوجماعت ایمان کیتورکوچیلردن * (واذا دعوا الی الله ورسوله) هر وقت اوندالنسه الله غه وآننك رسولینه (لیحکم بینهم) حکم قلمق اوچون آلارننك آراسنده (اذا فریق منهم معرضون) شولوقتده تیرلکدن بر جماعت آلاردن کورورسنك یوز قایطارغوچیلردور (یعنی برننك ضرار ومرغه حکم قیلر دیب پیغمبرننك حکمندن قاچارلار (وان یکن لهم الحق) واکر بولسه آلار اوچون حق (یعنی آلارننك باشقه آدمده حقلری بولسه (یاتوا الیه مذعنین) کیلرلار پیغمبر یانینه

(اف) یعنی کافرلار عملرنی اوزلرینه فایده کمان قیلرلار اولم کیلدوکده اول اشلری ننك اورنینه اللهنك عذابنی طابارلار اللهنی طابدی عذابنی طابدی دیکن سوزدور بومثال ننك بودور کافرلار ننك عملی یوغالب آخرتده آنکا هیچ ثواب بولمز (کافرلر ایکی تورلیدور بر وسی اول موعمن ایدی اندان مرتد بولب یولدن آزار الله تعالی ننك دینی قوبب آزغونلق یولنی اختیار قلدیلار اشبو مثال آلارننك اوحشاشیدورکم سرابنی صوکمان قلب آننك طرافینه آشوغب بارووب کورسه قمدن باشقه آنده برنرسه یوقدور وهم آخرتده بواشلری ننك جزاسن کورورلار ایکنچسی دنیاده کفر وبرقلق بوللارینه چومارلار (یاکه قاچقه وپتقه طابنرلار بولار اوخشاشی اوکظمات آیتیده یننده قم یوقدور قرانکغولقده قالغوچیلردور

(جم)

(الصلوة الدعاء مد)

۳ (من ماء) یعنی دنیاده کورونکوچی حیوانلار ننك کوبوسن صودن یعنی منیدن یراتدوق بس فرشته وجن بوسوزدن چقدی آننك اوچون آلار کورونمسلر اما اصل مخلوقاتده صودور (آننك اوچون ایتولدی الله اوّل یراتدی صونی اول صودن

آشقغوچیلر بولب (یعنی بیك آشوغب اکر آلار برنرسه استه‌سلر یاکه برار آدمده حقلری بولسه شول حقنی آلمغه پیغمبر حکمینه راضی بولب کیلرلار آشوغب (اَفی قلوبهم مرض) ایا کونکلارونده آلارنك آوروبارمی (ام ارتابوا) یاکه شیك قیله‌لارمی پیغمبرکاتهمت قیلوبلان (ام یخافون) یاکه قورقالارمی (ان یحیف الله ورسوله) ظلم قیلالر آلارغه حکم قیلوده الله ورسولی دیب (بل اولئك هم الظلمون) بلکه اول جماعت اورلاریدور ظلم قلوچیلر (ف)(انما کان قول المؤمنین) دایم بودورکم مؤمنلرنك سوزی لری (اذا دعوا الی الله ورسوله) قچان اوندالسه‌لار الله‌نك وآننك پیغمبری جانبینه (لیحکم بینهم) حکم قلمق اوچون آلارنك اراسنده (ان یقولوا سمعنا واطعنا) ایترلار پیغمبرنك سوزن اشتدوك وامر ینه ایاردوك (واولئك هم المفلحون) اشبو جماعت استکلار ینه یتوشب قوتولغوچیلردور * (ومن یطع الله ورسوله) وبر آدم ایارسه الله تعالی کاوآننك پیغمبرینه (ویخش الله ویتقه) وقورقسه الله‌دن وصاقلانسه الله‌نك عذابندن (فاولئك هم الفائزون) بس اول جماعت مقصودلرینه یتشکوچیلردور (واقسموا بالله جهد ایمانهم) دخی آنط ایتکوچیلردور الله تعالی غه آنطلری‌نك محکمی بلان (لئن امرتهم) اکر بیورسه ایدی محمد آلارغه اویلرون دین چقماغه (یاکه صوعشقه چقماغه (یعنی منافقلر محمد علیه السلام‌نك حکمندن قاچماقلر بدن طانب حکم آنط ایتدیلار الله تعالی غه اکرسین آلارغه بیورسنك ایدی یورطلر یدن چقماغه یاکه صوغشقه چقماغه (لیخرجن) البته خلافلق قیلمای چغرلار ایدی (قل لاتقسموا) ایتکل آلارغه آنط ایتمکز دیب (طاعة معروفة) سزدن استلکن نرسه کزورکام بولغان ایارمکدوز اخلاص برلان منافقلق بلان آنط قیلمق ایمسدور (ان الله خبیر بما تعملون) البته الله اشلاکان اشلاروکزنی بلکوچیدور یشرون بولغان اشلاروکزدن خبرسز ایمسدور (قل اطیعوا الله واطیعوا الرسول) ایتکل ای محمد ایاروکز الله‌نك بیورغانیغه ودخی پیغمبرنك بیورغانیغه ایاروکز یعنی فرض اشلارده الله‌غه ایاروکز سنتده رسولینه ایاروکز (فان تولوا) اکر رسول الله‌غه ایارمکدن یوز قایطارسه آنکا ضرر یوقدور ضرر اوزوکرکادور (فانما علیه ما حمل) بودورکم واجبدور پیغمبر اوزارینه اکا یوکلانمش اش (یعنی شریعت اشلارون یتوشدورمك لك (وعلیکم ما حملتم) وسزنك اوزاروکرکاواجبدور اولنرسکم سزکایوکلانمش بولدی یعنی پیغمبرنك بیورغانینه ایارمك لك (وان تطیعوه تهتدوا) اکر پیغمبرنك بیورغانیغه ایارسه کز طوغری بولغه کونولرسز (بس ضرر یده وفایده سیده اوزوکرکا قایتوچیدور (وما علی الرسول) ایمسدور رسول

یراتدی اودنی وجیلنی وبالجقنی بس اوتدن یراتدی جنلرنی جیلدن یراتدی فرشته‌لرنی با لجقدن یراتدی آدمنی ویرده یورکان بارچه حیوانلارنی تب)

*بو آیتنك ایندورولمکینه سبب بشر اسملی منافق بلان بر یهودی آراسنده بر یرده نزاع‌لاری بولدی یهودی ایتدی حکمکا محمدکا بارالق دیب منافق ایتدی کعب بن الاشرفکه برالق مین آنك حکمینه راضیمن دیب شول خصوصده الله تعالی بو آیتنی ایندوردی (بارچه مقصود اوچون اوقولاچق آیت)

*بعض پادشاهلرسرادیلار منکامقصودمه یتوشرکا یتاچك آیت اوقومق اوچون قایس آیتدور دیب بس اشبو آیت اوقولدی واول آیت جغوچیدور بارچه مقصودنی اول آیت کیلا چکده‌کی ومن یطع الله آیتیدور *

اوزارینه لازم بولغان اش (اَلَّا الْبَلٰغُ الْمُبِیْنُ ۝) مکر حکملرنی ظاهر یتوشدوروا بلان یتوشدورمکدور رسول الله شول روشچه یتوشدوردی (یعنی معجزه لار بلان بس ایارسه کز ثواب بولر ایارمسه کز عذاب بولر ایمدی اخلاص قلغوچیلرننك حقیده ایته دور (وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ) وعده قلدی الله تعالی سز لاردن شوندای آدملرکا ایمان کیتوردیلار آلار (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) وایذکوا اشلر قلدیلار (یعنی بوسوز رسول علیه السلامغه وآننك بلان برکابولغان اصحابلارغه دورمنکم داکی من بیان اوچوندور (بعضیلار ایتدیلار مهاجرینلارکادورمن تبغیض اوچوندور دیب (لَیَسْتَخْلِفَنَّهُمْ) البته خلیفه قیلر من آلارنی (فِی الْاَرْضِ) یرده (یعنی کافر لارننك یر یورنده آننك اوچون رسول علیه السلام ایتکن (لیدخلن هذا الدین علی مادخل علیه اللیل) دیب یعنی البته کرورلاربودینکه هروقت (کَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ) نیتك خلیفه قلدی شول آدملرنیکم آلاردن اوّل بولدی (یعنی اسرائیل بالالرون مصرغه وشامغه عمالقه دن صونك پاشاده قیلدی (وَلَیُمَكِّنَنَّ لَهُمْ) ثابت ومحکم قیلر اول ایمان کیلترکان بنده لاراوچون (دِیْنَهُمُ الَّذِی ارْتَضٰی لَهُمْ) آلارننك دیننی شوندایون دیننی رضالنمشدور اول دین آلاراوچون (اسلام دیننی باشقه دینلرکا غالب ایلاب اظهار قیلر مسلمان شهرلارون کوب قلمق بلان (وَلَیُبَدِّلَنَّهُمْ) آلشطرور آلارنی (مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا) قورقولریدن صونك ایمین لکه کا (یَعْبُدُوْنَنِیْ) ایمین بولغانلری حالده عبادت قیلرلارمنکا (لَا یُشْرِكُوْنَ بِیْ شَیْئًا) شریك قیلماسلار منکاهیچ برنرسنی (وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ) وبر آدم کفران نعمت قیلسه بووعده دن صونك (فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۝) بس اول جماعت آلاردور فاسقلار (یعنی بوز قلار نتکم حضرت عثمان رضی الله عنه نی اولتروچیلر اشبونعمتکه شکر سزلك ایتدیلار (نی) (وَاَقِیْمُوا الصَّلٰوةَ) قایم قلوغز نمازنی (وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وبر وکز زکاتنی (وَاَطِیْعُوا الرَّسُوْلَ) ایارنك رسولکا (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۝) شاید که سز رحمتلی بولورسز (لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا) کمان قیلمه سنلار ای محمد شوندای آدملرنیکم کافر بولدیلار (مُعْجِزِیْنَ فِی الْاَرْضِ) آلار الله تعالی نی عاجز قیله لاریرده یعنی الله تعالی نی بلودن وهلاك قلودن عاجز قیلرلاردیب (وَمَاْوٰىهُمُ النَّارُ) اول کافر لارننك اورونلری جهنمدر یعنی الله تعالی اوتکارمس آلارنی آلارننك اورنلری جهنمدور (وَلَبِئْسَ الْمَصِیْرُ ۝) نی یمان قایتاچق اورندور جهنم. (یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) ای آندای آدملرکم ایمان کیتوردوکز (لِیَسْتَاْذِنْكُمُ الَّذِیْنَ مَلَكَتْ اَیْمَانُكُمْ) تیوشدورکم رخصت صراسنلار سزدن اونك قولوغز ملك لانکن قللار وکنیزلار (وَالَّذِیْنَ لَمْ یَبْلُغُوا الْحُلُمَ) وهم اول آدملرکم آزاد بولغانلردن بلاغت چکینه

حدیث لیدخلن هذا الدین علی مادخل علیه الیل)

۳ تبیانده ایته دور رسول علیه السلامغه وامتینه دیب م)

اولکی مدارکده م)

(انی) بوآیت ننك ایندور لمکینه سبب رسول علیه السلام وحی قلنودن صونك صحابه لر بلان اون یل مکه ده تردی کافر لارننك رانجتمکینه صبر قیلب ایرته ده وکیچده قورقب اوتکردیلار صنکره مدینه کا هجرت ایلاب صوغش قلمق بلان امر قیلندوقده ایرته وکیچده قرالدین آیرولدیلار حتی آلاردن بروسی ایتدی بزشول کونکا پتوشرمزمیکم بزدن قرالمز قویولب ایمین وراحتلك بلان یورورکا بس الله تعالی بوآیت بلان آلارغه وعده قیلنغان وعده نی یوروتب اسلام دینن ظاهر قلدوروب عرب یورطلارونه اسلام دینی ظاهر بولب مشرق ومغرب شهرلرون آچب جاهلیت وقتیده غی پادشاهلارنی طارقاتب خزینه لرینه مالك بولدیلار بس اشبو آیته حدیث شریفنك (الخلافة من بعدی ثلاثون سنة) دیکانکا اشارة بولب خلفاء راشدین ننك امامتینه دلالت باردور جم تب مد)

یتوشمدیلار (یعنی کوروم کورورکا) (مِنْكُمْ) سزلاردن (ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) اوچ وقتده من
من قبل صلوة الفجر) ایرته نمازندین اوّل (وحین تضعون ثیابکم من الظهیرة) وشولوقتده
قویارسز (یعنی صالرسز کیملارکزنی کون ننك یارومنده یعنی اویله وقتیده آننك
اوچون قیلوله وقتیدور (ومن بعد صلوة العشاء) ویسیع نمازندین صونك (ثَلٰثُ عَوْرَاتٍ
لَّكُمْ) بواوچ وقت اوچ عورتدورسزننك اوچون (یعنی اوچ حلوت وقتیدور اول وقتلرده
اورتونمك وصاقلانمق چیتن بولور یقلاماقلری بلان اورتونه آلماسلار * (لیس علیکم)
بوقدورسزننك اوزروکزکا (ولا علیهم جناح) وهم بوقدور آلار اوزارینه هیچ برکناه
(بعدهن) بواوچ وقتدن صونك (آننك اوچون (طوفون) بورکوچیلردورحذمت قلمق
اوچون (علیکم) سزلارکا (بعضکم علی بعض) بعضوغز بعضوغز اوزارینه (یعنی کروب
(کذلك) اوشانداق (یعنی رخصت صرامق حکمن بیان قلغان کوك (نبین لکم الآیات)
بیان قیلر سزکاباشقه محتاج بولغان آیتلرنی (والله علیم حکیم) والله بلکوچیدوربنده لری ننك
مصلحتلرونی حکمت ایاسیدورتلاکانن بیان قلوده (ف) (واذا بلغ الأطفال) وهر وقت یتوشسه
بالالر (منکم) سزدن (یعنی آزادلارقللارایمس (الحلم) بالغ بولمق چکینه (فلیستاذنوا
هر وقت کرورکارخصت آلنسلار (کما استاذن الذین من قبلهم) نیتك استدیلار شول
آدملرکم شول بالالردن الك بالغ ایدیلار آلار ایرلار ایدی (یعنی اکر چندیکه بالالرغه
رخصت بولسه ده بواوچ وقتدن باشقه وقتده رخصت سزکورکابالغ بولغاچ بارچه وقتده
اولوغ ایرلارکوك رخصت بلان کرکابیورسنلار آدملاربوحکمدن غافللاردور (کذلك)
اوشانداق (یبین الله لکم آیته) بیان قیلر الله سزننك اوچون آیتلرونی (والله علیم حکیم
الله بلکوچیدورحکملارون وحکمت ایاسیدور بنده لری ننك اشیده (والقواعد من النساء
التی) اوطرغوچیلر خاطنلردن (یعنی حیض کورودن وبالاطابودن قالب اوطرغانلارآندین
خاطنلرکم (لا یرجون) امیدایتمزلار قارتلغلاری اوچون (نکاحا) ایرکا بارمقنی (فلیس
علیهن جناح) یوقدور آلار اوزارینه کناه (ان یضعن ثیابهن) قویه اقلقده ایرلار آلدنده
بعض ظاهر بولغان کیملارون (یعنی نماز اوقوغانده اوروته طرغان کیملاریدن باشقه باشماق
کوك وبورکانچك کوك (غیر متبرجات بزینة) ظاهر قلماینچه رق زینتلرونی (یعنی
اوزلرینه زینت بیروب یشرون بولغان زینتلارون چچلرونی واعظالرون ایرلارکا کورستمسنلر
(وان یستعففن) صاقلانمقنی استب اوستن کیکن کیملارون کیمك (خیر لهن) آلارننك
اوزلرینه ایذ کورکدور (والله سمیع علیم) الله تعالی اشتکوچیدورسوزلرکزنی بلکوچیدور

* بو آیت ایندورلدی شولوقتده مدلج دیکن صحابنی رسول علیه السلام اویله وقتیده حضرت عمرنی چاقرمغه یباردی مدلج باروب حضرت عمرکا ایذنسز کردی حضرت عمر اتفاقا اول وقتده یاتب بعض اعضاسی آچلغان ایدی حضرت عمر غیرت بلان یقودان طروب شول حالنی کوروب ایدی کاشکی الله تعالی بر بیورمق ایندرسه ایدی بو وقتده اوغللارومز آطالرومز وحذمتچیلرومز اذنسز کرمسه‌لار ایدی دیب طروب مدلج بلان حضرت ننك حضورینه کتدی کوردیکم اشبو آیت ایندورولکن *

(ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی حاصلی شولدورکم محرملر ویش بالالردخی اشبو ساعتلرده کرمکا اذن استسن آننك اوچون اول وقتلرده کولمکلرون چغا رورلار وبالانغاچ بولرلار اشبو سوزننك حاصلی شولدورکم محرملر وباشلر بر آدمنی بالانغاچ بولغان حالده کورمك درست توکلدر یعنی اشبو اوچ وقتلرده بالالری وقل وکنیزکلری اذن استمك لازمدور واذنسز کرما سنلر وباشقه وقت بولار اوچون اذن حاجت توکلدور

(جم)

(۳لیس علی الاعمی حرج الخ) ابن عباس رضی الله

تلا کانوکرنی (یعنی قارچق بولغان حاطنلر اویلارنده آزکیم بلان اوترمقلری درستدور وبیك اور وتمنك بیك کورکمدور (لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ) یوقدور صوقر آدمغه کناه (وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ) وهم آقساق آدملرکا کناه یوق (وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ) وهم آورو وآدملرکا کناه یوق (یعنی سلامت کشیلار بلان برکا آشاوده سلامت آدملر بولارینلان آشارغه صاقلانالر ایدی بو آیت ایندور ولدی (وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا) دخی کناه یوقدور اوزوکزکا آشامتده (یعنی ای صاقلانغوچیلر (مِنْ بُيُوتِكُمْ) اوزاویوکزدن (أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ) یاکه اطالاروغز اوبوندن (أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ) یاآنالاروغز اویندن (أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ) یاکه ایر قرداشلروکز اویندن (أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ) یاکه قز قرداشلروکز اویندان (أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ) یاکه آناغز بلان بر طوغمه قرداشلاروکز اویندن (أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ) یاکه آتاغز بلان بر طوغان قز قرداشکز ایوندن (أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ) یاکه آطالاروغز بلان بر طوغان قرداشلاروکز اوبوندن (أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ) یاکه آنالاروغز بلان بر طوغان قز قرداشکز اویندن (أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ) یاکه شول اویدن مالك اولدوغز آچقچیلرینه نرسه لرون صاقلامق اوچون (یعنی آننك اوین بیکلاوچی یاکه صاقلاواوچون قلغان وکیلی وخزینه سی ننك وکیلی بولغانوغز اول آدم ننك اویلاروندن آشاغز (أَوْ صَدِيقِكُمْ) یاکه دوستلاروغز اویندن (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا) یوقدور سزننك اوزاروکزکا کناه آشاماقوغزده جیولب باشقه باشقه (وَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا) هر وقت کرسکز اویلارکا (فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ) بس سلام بروکز اوز قومکز اوزارینه (تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً) سلامتلك بولاکی بولمق بورتندن الله تعالی قاشندن ایندکوا ومبارك بولاکنی (اول دعادور مسلمان جماعتینه بیك پاك بولغان دعادور آننك اوچون موءمن ننك موءمنکه دعاسی دن امید ایتولر الله دن ایندکو بولغان رزق (كَذَٰلِكَ) نیتك بواشلرنی سزکا بیان قلدی اوشانداق (يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ) بیان قیلرالله تعالی آیتلرنی (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۞) شاید کم سزلار آنکلارسز (ف)(إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ) بودورکم موءمنلرشوندا ین آدملردورکم (آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) ایمان کیتودیلار الله تعالی کاو آننك رسولینه (وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ) وهرقچانکم بولسه لار رسول علیه السلام بلان (عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ) براش اوزارینه کم اول اش آلارنی جیار (جمعه وبیرام وباشقه دین اشلریده کینکاش قلمق اوچون جیولغانلری وقتده (لَمْ يَذْهَبُوا) کیتمزلار (حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ) اولوقتغه چاقلی که رخصت استرلار رسولدن (إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ

عنهما ایتور وقتاکه الله تعالی (لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ) آیتنی ایندوردی مسلمانلار مریض وصوقر وآقساق لار بلان برکا آشاودن آغر سندیلار وایتدیلارکه طعام مالمزننك آرتقیدور الله تعالی بزنی باطل وجه بلان آشاودن طیدی دیب بس بو آیت ایندور ولدی (تب مد)

(ان تأکلوا من بیوتکم) بر آیت حکمینه بالالری دخی کرور آننك اوچون بالاسی ننك اویی اوزی ننك اویی حکمنده دور رسول علیه السلام ایدی (انت ومالك لابیك) دیب یعنی سین اورنك ومالنك آطانك نکدور دیب وینه ایدی (ان اطیب ما اکل الرجل من کسبه وان ولده من کسبه) کشی نك بیك پاك شاغانی کسبندن بولغانیدور وکشینك بالاسی کسبندور (تب) (اوصدیقکم) وکان الرجل من السلف بولدی بر ایر سلفلردن دوستی ننك اویونه کرکوچی وحالانکه آننك دوستی اویده یوق ایدی آننك کنیز کیدن آچه قاپچوغن صراب تلاکان قدرلی آچه سن آلدی بس حاضر اول کنیز کننك حوجه سی قایتب شاد بولماغیدن آزاد قلدی امابو وقتده

تحقیق اول آدملرکم رخصت تلارلارسندن (اُولٰئِكَ) اول جماعت (الَّذِين يؤمنون بالله ورسوله) اول آدملردورکم ایمان کیتورورلار الله تعالی غه وانبك رسولینه (فَاذَا استاذنوك) بس هروقت رخصت صرا سالرسندن (لبعض شانهم) اوزلری نبك بعض اشلری اوچون (فاذن لمن شئت) بس رخصت بیر اول آدمکا کم تلارسن سین (منهم) آلاردن (واستغفر لهم الله) ویارلقانمق استه‌سین آلاراوچون (ان الله غفور رحيم ۞) البته الله یارلقاغوچیدور وقرغانغوچیدور (لا تجعلوا دعاء الرسول بينكم) قلماغز پیغمبر نبك دعاسنی اوزاراغزده (كدعاء بعضكم بعضا) سزنبك قایسی غزنبك استه‌کی کوك بعضکزی (یعنی سزنبك دعاغزکوك کمان قلمنك آنبك دعاسی مقبولدور وقبول قیلنمشدور (یاکه آنبك چاقرماغنی اورنکزنبك چاقرماقوغزکوك بلمنك سزنبك بربروکزنی چاقرمقده قبول قلماسلقدن درست بولر آنبك چاقرماغی واجبدور (یاکه پیغمبرنی بربروکزنی چاقرغانوغزکوك بافلان دیب چاقرماغز بلکه یارسول الله یانبی الله دیب چاقروغز (قد يعلم الله الذين يتسللون منكم) تحقیق بلر الله تعالی شول آدملرنیکم یشرونب چغارلرسزدن (لواذا) بروسی بروسی بلان یشرونب (فليحذر الذين يخالفون عن امره) بس صافلانسن قورقب شول آدملرکم طنکلامسلر پیغمبرنبك بیورغانن (ان تصيبهم فتنة) شوندان کم یتوشر آلارغه برفتنه (او يصيبهم عذاب اليم ۞) یاکه یتوشر آلارغه ارانجتکوچی عذاب (ف) (الا ان لله ما فی السموت والارض) آکاه اولغل (یعنی بلکل) البته الله اوچوندور شول نرسه‌کم کوکلرده ویرده باردور (قد يعلم ما انتم عليه) تحقیق بلر اول حالنیکم سزلارشول حال اوزارینه‌سز (ويوم يرجعون اليه) وهم شول کوننی بلرقایطار ولمش بولرسزاول کوننك جانبینه (یعنی جزابرولمك اوچون اول قیامت کونیدور (فينبئهم بما عملوا) بس خبربیرور آلارغه الله تعالی اشلاکان اشلری بلان (والله بكل شئ عليم ۞) والله تعالی هرنرسنی بلکوچیدور *

﴿ سورة الفرقان مكية وهى سبع وسبعون آية ﴾

لبسمه ——— بسم الله الرحمن الرحيم

(تبارك) ایذکولکی وبرکاتی کوب وذاتنده ثابت وبلندبولغان الله تعالی (الذی) آندااین الله دور (نزل الفرقان على عبده) حق بلان باطلنی آیرغوچی قرآنی ایندوردی اوزی نبك قلی بولغان محمدکا (ليكون للعالمين نذيرا ۞) بولسون اوچون اول محمد یاکه قرآن

عالملرنی قورتقوچی (الَّذِی لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) آندا ین الله کم اول الله اوچوندور کوکلرنك ویرننك پادشهلغی (وَلَمْ یَتَّخِذْ وَلَدًا) واصلا طوطمدی بالا (وَلَمْ یَكُنْ لَهُ شَرِیكٌ فِی الْمُلْكِ) وبولمدی آصلا آننك اوچون شریکی پادشاهلوغنده (وَخَلَقَ كُلَّ شَیْءٍ) ویراتدی هربرنرسنی یالغز (فَقَدَّرَهُ تَقْدِیرًا ۞) بس چیك قیلدی هربرشیکا چیك قلمق ایله (یعنی بریورنده قالمقنی بلکولی وقتنه چه (وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً) طوتدیلار کافرلار الله دن باشقه عبادت قیلنمش نرسه (یعنی پتلارنی (لَا یَخْلُقُونَ شَیْئًا) یراتمسلر آلار هیچ نرسنی (وَهُمْ یُخْلَقُونَ) واول عبادت قیلنمشلری یراطلمشلردور (وَلَا یَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا) وکوچلری یتمس آلارننك اوزلری اوچون برضرر نی کیتارمکه (وَلَا نَفْعًا) دخی فایده قلماغه (وَلَا یَمْلِكُونَ مَوْتًا) وکوچلری یتمس آلارننك اولدورمکا (وَلَا حَیٰوةً) ودخی ترکرمکا (وَلَا نُشُورًا ۞) دخی اولکاندین صونك قوبارورغه بس شوندا ین هرنرسه کا کوچی یتکن بربولغان الله نی قویب هیچ نرسه کا کوچی یتمکن نرسنی معبود قلب طوطالر (وَقَالَ الَّذِینَ كَفَرُوا) ایتدیلار شوندا ین آدملر کافر بولدیلار (إِنْ هٰذَا) ایمسدور بوقرآن (إِلَّا إِفْكٌ) مکربریالغاندور (افْتَرٰیهُ) اوزیدن براتدی (وَأَعَانَهُ) ویاردم قیلدی اکا (عَلَیْهِ) آننك یراتماغی اوزارینه (قَوْمٌ آخَرُونَ) ایکنچی جماعت (یعنی یهود یاعداس وسیار جماعتلری (فَقَدْ جَاءُو ظُلْمًا وَزُورًا ۞) بس تحقیق کیتردیلار اول کافرلار ظلمنی ویالغاننی (یعنی الله تعالی کافرننك بوبوزوق سوزلری ظلمدور ویالغاندور دیب خبر بیردی (وَقَالُوا أَسَاطِیرُ الْأَوَّلِینَ ۞) ایتدیلار اول کافرلار اول قرآن اول اوتکنلارننك یازغان حکایتلریدور دیب (اكْتَتَبَهَا) یازدی اول حکایتلرنی محمد اوچون یازوچی (یاکه محمد اول حکایتلرنی یازدوردی (فَهِیَ تُمْلٰی عَلَیْهِ) بس اول حکایتلر اوقولر اننك اوزارینه (بُكْرَةً وَأَصِیلًا ۞) طانك وقتیده وآخشام وقتیده یعنی اول حکایتلرنی یاد آلماق اوچون (یعنی اوّلده نماز وقتلری بیلکولی ایدی اشبو وقتلرده مسلمان لرحضرت ننك حضورینه جیولب قرآندن اینکن ینکه آیتلرنی یاد آلماق اوچون یازارلار آنی کافرلار قرآنده ایتکنچه ایتدیلار (قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِی) ایتکل ای محمد ایندردی اول قرآننی آندا ین الله (یَعْلَمُ السِّرَّ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) بیلر کوکلارده بولغان یشرون نرسلرنی ویرده بولغان یشرون نرسه لرنی (إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِیمًا ۞) البته الله تعالی یارلقاغوچیدور ومهربانلیدور (یعنی سزنی شول بوزوق سوزکزاوچون عذاب قیلرغه آشقمادی (وَقَالُوا مَالِ هٰذَا الرَّسُولِ) ایتدیلار مکه کافرلری اشبورسولمن دیب کمان قلغان کشیکه نی بولدی (یَأْكُلُ الطَّعَامَ

سلام لفظی بلان بولماغینه کیرك دیدیلار اکرسلام لفظن قویسه الله ننك بیور غانن قویغان بولادور والله اعلم (جم)

(۳ لواذا) بوایت حندق کونیده ایندورلدی دیدیلار منافقلر رخصت سز اوبلارینه قایته‌لر ایدی الله تعالی رخصت بلان بیوردی (مد)

(الف) پیغمبر علیه السلام براش اوچون آدملرنی حضورینه استسه آلارغه آننك حضورینه حاضر بولمق فرضدور آندین صونك آننك حضورندن آندن رخصتسز کیتمیه‌لار اوشبوز مانده حکم الوغلار بلان ایاروچیلری آراسنده شولایدور (جم)

ویمشی فی الأسواق) برننك کوك آش آشیدور وتر وکلك استب بازارلارده یوری برلار کوك (کافرلارننك بوسوزلرنی ایتمکلری نادانلقلاریدان دور آننك اوچون رسول باشقه آدملر بلان جسمده بر بولب کمالات معنویه ایلان آیرو ملاردور (لولا أنزل إليه ملك) الله ننك پیغمبری بولماقلغی درست بولسه نی اوچون ایندورولمدی آننك طرافینه برفرشته (فیکون معه نذیرا ۞) آننك بلان بر کاقورقتوچی بولر ایدی (أو یلقی إليه کنز) یاکه نی اوچون صالنمادی آننك اوزارینه کوکدن بر حزینه (أو تکون له جنة) یاکه نی اوچون یوقدور آننك اوچون بر باغچه (یأکل منها) مونك حاصلندن آشار ایدی (وقال الظالمون) ایدی ظالملر یعنی قریش کافرلری بری برینه (إن تتبعون) اکر سز ایارساکز بو ایرکا ایارمسز (إلا رجلا مسحورا ۞) مکر بر سحرلانمش کشیکا ایارورسز (دیب) (انظر) قراغل ای محمد (کیف ضربوا لك الأمثال) نیچوك بیان قلدیلار سنك حقنکده اوحشاشلرنی (یعنی یوق سوزلرنی وبولماغان حاللرنی سحرچی قرآننی اوزی چغاردی ویازدوردی دیب (فضلوا) بس آزدیلار آلار (فلا یستطیعون سبیلا ۞) بس کوچلری یتمس آلارننك آرغنلقدن چغب طوغری بولغان یولنی طابارغه (تبارك الذی) یوغاری بولدی وکوچلی بولدی الله آندین الله (إن شاء جعل لك) اکر تلاسه دنیاده سنك اوچون قیلر ایدی (خیرا من ذلك جنات) آلار ایتکاندن یحشیراق باغچه‌لار (تجری من تحتها الأنهار) آغار اول باغچه‌ننك آستندن آغاچلری آلتندن بولب یلغه‌لر (ویجعل لك قصورا ۞) وقیلر ایدی سنك اوچون محکم بولغان صرایلار (یعنی دنیاده رسول علیه السلام ایتدی الله تعالی منکا مکه طاوی بطحانی آلتون ایتم دیب من ایتدوم یارب آنی تلامیم دیب (بل کذبوا بالساعة) بلکه آلار یالغانغه طوطدیلار قیامت بولماغن (یعنی بلکه ایته‌لار آلار بوسوزدن عجب بولغانلنی قیامت ننك بولماغن یالغان دیب بس نیچوك التفات قیلسنلار سننك سوزنکا (واعتدنا) حاضرلادوك بز (لمن کذب بالساعة) شول آدمکا یالغانغه طوتدی اول قیامتنی (سعیرا ۞) جهنم نی (إذا رأتهم من مکان بعید سمعوا لها تغیظا وزفیرا ۞) وهر قچان کورسه آلارنی جهنم یراق اورندن اشترلار شول جهنمدن آچولانغان طاوشی وکورولدمك طاوشن (وإذا ألقوا منها) هر قچان صالنمش بولسه‌لار آلار اول جهنمدن (مکانا ضیقا مقرنین) طار بولغان اورونغه قولری آیاقلرینه باغلانمش بولب (یاکه شیطانلر بلان بر رنجیرکا بوغاولانمش بولب (دعوا هنالك ثبورا ۞) یغلاشب قچقورلار شول جهنمده عذاب وهلاکلکنی (لا تدعوا الیوم ثبورا واحدا) ایتورلر آلارغه بوکون بر هلاك بولمقنی چاقرمنك (وادعوا ثبورا کثیرا ۞) چاقروغزکوب هلاك بولمقنی

آنلك اوچون عذابوغز كوب ترليدور (قل اذلك خير ام جنة الخلد التى وعد المتقون) ايتكل اى محمد كافرلاركا اشبو جهنم ايدكومى ياكه منكوا بولغان جنت ايدكومى شوندا اين جنت كم وعده قلندى اول جنت صاقلانغوچيلرغه (كانت لهم جزاء) بولدى اول جنت آلار اوچون جزا يعنى ثواب (ومصيرا) وقايتاچق اورون (لهم فيها) باردور اول صاقلانغوچيلر اوچون اول جنتده (مايشاون خالدين) تلاكان نرسلرى منكو بولدوقلرى حالده (كان على ربك وعدا مسئولا) بولدى اول جنتده الله‌نك فضلى بلان اول نرسه‌لار سنلك ربنك اوزارينه صرالمش بولغان وعده بولدى (يعنى بنده‌لر آنى صراب ايتورلار ايدى (ربنا وآتنا ماوعدتنا على رسلك) ديب (ياكه فرشته‌لرنك موعنلر اوچون جنتكه كرمكلرون صراب (ربنا وادخلهم جنت عدن التى وعدتهم) ديب ايتورلار ايدى (ويوم نحشرهم) قيامت كونده قوبارورز بزبز حساب قلمق اوچون (ومايعبدون من دون الله) وشول نرسه‌لرنى قوبارورمز (يعنى جيارمز عبادت قيلرلار آنكا اول مشركلار الله‌دان باشقه اول نرسه‌لرى (يعنى كرك فرشته‌لار كيرك مسيح كيرك عزير كيرك پتلرى بولسن اول عبادت قلغن نرسه‌لرى (فيقول) بس ايترمز اول عبادت قلغان نرسه‌لرينه (ءانتم اضللتم عبادى هؤلاء) ايا سزمى آزدوردوغز بوقللارومنى (ام هم ضلوا السبيل) ياكه آلار اوزلرى آزديلرمى حق بولغان بولدن (يعنى الله تعالى بوسوزنى صرار اوزى بلسه‌ده آلارنلك حالن معبودلرى جواب بروب آلارنلك حسرتلارى آرتسن اوچون (قالوا سبحانك) اوزلرينه ايتولكاچ معبودلرى ايترلر عجبلانب پاكليمز بزسنى ديب يعنى اوزلرى نلك هيچ نرسه كاكوچلرى يتمدوكن بلدرب تسبيح وبرلامكدن باشقه غه ايترلار (ما كان ينبغى لنا) بولمدى تيوش برلاركا (ان نتخذ من دونك من اولياء) طوتمه‌غه سيندن باشقنى دوست (ولكن متعتهم وآباءهم) وليكن نعمت بلان كوب فايده لاندوردونك آلارنى وآلارنلك آطالارونى (حتى نسوا الذكر) شولو قدركم حتى اونوتديلار نصيحتنى (يعنى الله‌نى ذكر قيلونى وقرآننى وشريعتنى (وكانوا قوما بورا) بولديلار آلار هلاك بولغان جماعتلر (فقد كذبوكم) ايتربز اى كافرلار جماعتى) البته يالغانغه طوتديلار سزنى (بما تقولون) عبادت قلغان نرسه‌لارونكز شولنرسه‌ده كم ايتدوكز سز آنى (يعنى آلار معبودلار ديكن سوزوكزنى (ياكه يالغان ايته‌لار ديديلار معبودلارونكز سزلارنى اوزلرى نلك (سبحانك ما كان لنا) ديكن سوزلرى بلان يارديم استب (فما تستطيعون صرفا ولا نصرا) بس كوچلرى يتمس معبودلار نكز نلك سزدن عذابنى كيتارمكه وهم يارديم بيرمكا (ومن يظلم منكم نذقه عذابا كبيرا) وهركم ظلم قيلسه سزدن

طاتودورمز آنکا الوغ بولغان عذابنی (وما ارسلناقبلك) ویبارمدوك سزدن الك (من المرسلین) پیغمبرلاردن (الا انهم) مکر یباردوك شول روشده آلار (لیاکلون الطعام ویمشون فی الاسواق) البته اشارلار ایدی آلار طعامنی ویورورلار ایدی آلار بازارلارده (یعنی الله تعالی بو آیتنی ایندوردی کافرلارنك رسول علیه السلامغه (ماهذا الرسول یأکلون الطعام) دیکن سوزلری ننك باطل بولماغینه دلیل اوچون رسول علیه السلام ننك خاطرون قوتلامك اوچون (وجعلنابعضکم لبعض فتنة) وقیلدوق بزسزننك قایسی غزنی قایسی غزاوچون بر بلاومحنت (یعنی الله تعالی بو آیت بلان رسول علیه السلامغه کافرلارننك اول یارلی وبازارلارده یوری وآشی دیب ایتکن سوزلاربلان حورلاغانلارینه صبر قلماغه اشارة قلدی (اتصبرون) ایاصبر قیلرمیسز اشبو حالکا

(وکان ربك بصیرا) وبولدی سزننك ربوغز کورکوچی (یعنی هر قایوغزننك حالن کوروب وبلب جزابیرور پیغمبرلارنی کافرلارننك ایمانسز صنامق اوچون وکافرلارنی پیغمبرلارننك صبر قلماغنی صنامق اوچون قیلدی (وقال الذین) ودخی ایتدیلار شوندای آدملر (لایرجون لقاءنا) امیدایتمزلر بزکا یولقماقنی (لولا انزل علینا الملائکة) نی اوچون ایندورولمدی بزننك اوزارومزکا فرشته (اونری ربنا) یانی اوچون کورمیمز بزاوزربومزنی (لقد استکبروا) البته تحقیق الوغلق قلدیلار یعنی تکبرلك قلدیلار (فی انفسهم) اورلارنده (یعنی اوزلرون الوغ طوتدیلار (وعتوعتوا) وچکدن اوتدیلار کفرلکده موین یوانلق قیلب تکبرلك قلب (کبیرا) بیك الوغ تکبرلك بلان تکبرلك قیلب (یوم یرون الملائکة) یادقیل شول کونیکم کورورلار آلار اولم ننك فرشته لرون (یاکه حساب برمك اوچون قوبارولمق کونی کورورلار فرشته لرنی (لابشری یومئذ) یوقدورهرکیز سوینمك اول کونده (للمجرمین) کناه اشلیلر اوچون (ویقولون) ایترلار فرشته لر آلارغه (حجرا محجورا) محکم طیولمق بلان طیولب بوزوکزنی کورمسك ایدوك دیب (یعنی سزکا جنت بلان سوینچ حرام بولب ومحرومملانمش بولب جنت بلان سوینچ موعمنلارکا بولور (وقدمنا الی ماعملوا من عمل) ودخی یونالدوك بز اول کافرلارننك قلغان اشلرینه (یعنی صورتده یحشی اشلرینه قرداشلرینه فایده قلوکوك اشلرینه (فجعلناه هباء منثورا) قلدوق بز آلارننك اشلرون چاچلمش طوزان کوك یوق قلدوق (یعنی قلغان اشلرونی باطل قلدوق (اصحاب الجنة) جنت اهلی (یومئذ) اول کونده (خیر) بیك ایذ کودور (مستقرا) قرار بولاچق یرلری (یعنی طراچق یرلری (واحسن مقیلا)

(۲) بو آیت نازل بولمغی ننك سببنده ایتولدی بربای کسنه مسلمان بولماغه تلاد کنده بر فقیرنی اوزیدن اوّل مسلمان بولماغن کوروب من آندان صونك اسلامغه کیلر بولسم اول فقیرننك آرتوقلقی بولر دیب اسلامغه کیلمز بولدی کافرلکده قالدی (تب)

اون توقوزنجی پاره

وبیك کورکامدر راحتلانجك اورون بولوبورزندن * (ویوم تشقق السماء) اول کونی ذکر قیل یارغالانرکوك (بالغمام) بولت‌سببلی (یعنی اول کونده کوك یارغالانب برنچکه‌وآق بولت چغار اول بولت جدی‌قات کوك‌ننك اوستنده‌دور (ونزل الملائکة تنزیلا) ایندورلمك بلان ایندورولر وتوشورولر فرشته‌لر (یعنی اول بولتلارده فرشته‌لر بولر اینرلار اول‌فرشته‌لار اول‌فرشته‌لارننك قولارنده بنده‌لرننك عمل‌لاری‌ننك یازولغان‌دفترلری‌بولر (اما کوکلارننك اورلری‌ننك عادتی‌بولغان‌روشلاریده بولرلار بولوتلار خبرسز یارولر (الملك) پادشاهلق (یومئذ) اول کونده (یعنی قیامت کونده (الحق للرحمن) حقیقتده الله غه ثابتدور (آننك اوچون هر فرشته توشر مکر الله تعالی ننك تصرف قلماغی وحکم قلماغی غنه قالر (وکان یوما) بولر اول کون (علی الکافرین عسیرا) کافرلار اورارینه چتن بولغان کون بولر * (ویوم) ذکر قیل شول کونی ای محمد (یعض الظالم) ظالملر بیك حسرتندن آشار اورط تشلری بلان (علی یدیه) ایکی قولن (حتی کم ایکی ترسا کلرینه یتارینه اوسارینه آشار هر وقت اوسکن ساین آشار بوهم عذابلر یدندور (یقول یالیتنی) ایترکم نی بولر ایدی کاشکی مین (اتخذت مع الرسول سبیلا) دنیاده آلسم ایدی رسول بلان برکا (یعنی محمدکا ایاروب) طوغرولق یولن (یاویلتا) نی حسرت وعذاب منکا کم (لیتنی) کاشکی نی بوله ایدی (لم اتخذ فلانا خلیلا) طوطماغان بولسم ایدی مین فلانننی یعنی ابی بن خلفنی (یعنی عقبه ایترا کر ظالمدن عقبه مرادبولب آیت‌ننك اینماکینه سبب اول بولسه دوست (لقد اضلنی عن الذکر) تحقیق آضدوردی منی اول فلان یعنی ابی الله تعالی نی ذکر قلودن یاقر آندن یاکه ایماندن دیب (بعد اذ جاءنی) منکا وعظ ونصیحت کیلکاندین صونك (وکان الشیطان) وبولدی شیطان (للانسان خذولا) آدملرنی یالغز خورلقده قالدورغوچی * (وقال الرسول یارب) دخی ایتدی رسول علیه السلام قومیدن الله تعالی کاشکایت ایلاب ای منم ربم (ان قومی) تحقیق منم قومم (اتخذوا هذا القرآن) طوتدیلار اشبو قرآننی (مهجورا) قویلمش (یعنی ایمان کیتورمدیلار (وکذلك) اوشانداق (یعنی ایتدی الله مشرکلارنی سنکا دوشمن قلغانمن کوك (جعلنا لکل نبی) قیلدوق بزهر پیغمبر اوچون (عدوا) قومی ننك مشریکلار وندن دوشمن نمرودنی ابراهیم غه وفرعوننی موسی غه وهم هرقیسی سینه آلار صبر قیلدیلار سین هم منم بیورغانمغه صبر قیل (من المجرمین) کناه اشلیلردن (وکفی بربك) یتارسنك ربنك (هادیا ونصیرا) بول کورساتوچی ویاردم قلوچی بولرغه سنکا (یعنی کافرلار تلارلار آدملرنی آزدورورغه لیکن

* روایت قیلندی درو ستلکده حسابدن بوشانر لار قیامت کونند جنت اهل لاری کون‌ننك اوّلندن توش وقتینه چه‌طروب حتی کم جنتده هر قایوسی اور و نلارینه یتوشب خاتونلری بلان قرارلانب یوقلارلار کافرلار جهنم کا اورناشرلار (حتی ایتدیلار قیامت کونی موءمنلارکا بر فرض نمازون اوقودن جینکل بولر دیب

(الف) یعنی عقبه بن ابی برکون ضیافت یاصاب رسول علیه السلامنی چاقردی رسول علیه السلام قبول قیلب باردی لیکن آشامدی وایدی اکر اشهد ان لا آله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله دیب ایتمسنك آشامام دیب عقبه بوکلمه‌لارنی ایتدی ابی بن خلف عقبه‌ننك دوستی ایدی ابی بن خلف عقبه کا ایتدی منم یوزوم سننك یوزونکا حرام بولسن اکر قایتما سنك اول سوزنکدان دیب بس عقبه مرتد بولدی آننك حقنده بو آیت ایندی

(تب مد)

* مدارکده تبیان ایته‌دور بو آیتدن بلنه‌دور قیامت کونن الله تعالی موءمنلارکا جینکل قلماعن آننك اوچون (علی الکافرین عسیرا) دیب کافرلارکا خطاب قلماغی موءمنلارکا خطاب قلماغانی موءمنلارکا

الله تعالی هرکمکه تلار طوغری یولنی کورستر (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار (لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً) نی اوچون ایندورلمدی قرآن اول محمد اوزارینه بارچه‌سی برمرتبه بر وقت ده نیتك انجیل وتورات وزبور برمرتبه ایندورلدی (كَذَٰلِكَ) الله آلارغه جوابده ایته دور اوشانداق (یعنی یکرمی یلده یاکه یکرمی اوچ یلده هر واقعه‌نی بیان ایدوب ایندوردوك قرآننی (لِنُثَبِّتَ بِهِ) قوتلی قلمق اوچون اول قرآنغه (فُؤَادَكَ) سنك کونکلونکنی (بیکلامك وآنکلامق ایلان آننك اوچون هر واقعه ده ایندور ولسه معناسی بیك بلنور (وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ۞) وبیان قلدوق واوقدوق بزسزکا اول قرآننی آیت آیت سوره سوره ایتب آقرون وآیروب اوقومق بلان (یعنی هر سوره ده وقت ننك مصلحتی اوزره جوابنی ایندوردی شولای بولغاچ رسول علیه السلام ننك کونکلینه بیك ثابت بولر (وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ) کیتورمسلر سنکا کافرلار باطل بولغان صراولر یدن بر صراونی (إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ) مکر کیتوردیسلر آلار کیتررمز سنکا طوغری بولغان جوابنی (وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا) بیك کورکامنی معناده (یعنی ای محمد مشرکلارسنك بیورغانونکنی بوزوده براوحشاش کیترسه‌لار صرامق بلان بزحقلق بلان وکورکام بیان بلان آلارنی طوقطه طه طرغان جواب ایندورورمز (الَّذِينَ يُحْشَرُونَ) آلار شوندای آدملردور قوبارولمش بولرلار (عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ) یوزلری اوزارینه (إِلَىٰ جَهَنَّمَ) جهنم اوزارینه (أُولَٰئِكَ) اشبو جماعت (شَرٌّ مَكَانًا) بیك یاوزدور اورون بورندن (وَأَضَلُّ سَبِيلًا ۞) وبیك آزغندورلار یولدن (ف) (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) تحقیق بردوك بزموسی غه کتابنی (یعنی توراتنی (وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ) وقلدوق بزآننك بلان برکا (هَارُونَ وَزِيرًا ۞) قرنداشی هارونني وزیری (یعنی دینکه اوندمکابار دیمی قلدوق (فَقُلْنَا اذْهَبَا) بس ایتدوك بزبوایکسینه باروغز (إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) شوندای قوم جانبینه یالغانغه توتدیلار برننك آیتلارومزنی اورلرون حق یولغه اوندا دیب آلار باروب اوندادیلار آلارنی اول قوم قبول ایتمدیلار (فَدَمَّرْنَاهُمْ) بس اخیرنده هلاك قلدوق (تَدْمِيرًا ۞) هلاك قلمق بلان (وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا هلاك قلدوق نوح ننك قومنی تکذیب قلغانلری زمانده (الرُّسُلَ) پیغمبرلارنی (أَغْرَقْنَاهُمْ) صوغه باطردوق آلارنی (وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً) وقلدوق آلارنی آدملراوچون برعلامت (وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۞) حاضرلادوق بزظالملر اوچون رنجتکوچی عذابنی (وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ) وهلاك قلدوق بزعادنی وثمودنی وقویو ایالرونی (ف) (وَقُرُونًا بَيْنَ ذَٰلِكَ كَثِيرًا ۞) وزمانلار ایاسن بوقوملار آراسنده کوبنی (وَكُلًّا

چتن بولماسلغینه دلالت قیله دور (حدیثده کیلدی قیامت کونی موءمنلرکا بر فرض نمازنی اوقوماغیدن جینکل بولر دیب *

* یعنی آزدورغوچی دوستنی شیطان دیدی (یاکه ابلیس آدم بلان دوستلق ایلاب آنی هلاکلوککایتوشدوروب اوزی قویب کیتر فایده قلوغه کوچی یتمس (بعضیلر ایتدیلار بو آیت ننك حکمی هرکمکادورکم بوزوق وآزدورغوچی کشیلار بلان دوست بولغانلار قیامت کوننده اوکونچکه توشار *

(۳) رسول علیه السلام ایدی برآدم قرآننی اویرانکاندین صونك قرآننی اوقب اچینه قارامسه قیامت کوننده قرآن انکا دعوا قیلب ایترکم یارب اشبو بندنك منی قویدی منم بلان آننك آراسنده حکم قیل دیب (تب)

* دیب بوسوزلری بوزوق بولغان وآبطراغا ندن ایتکن سوزلر یدور آننك کوچلری یتمدی وعاجز بولدیلار قرآندن بولغان برقصه‌غنه سوره ننك اوحشاشن کیتروب سوزلرینه دلیل قیلرعه شولقدر طروشدیلار بولدوره آلماعنلقلر یدان صوغشقه کروشب جانلرو ندن کچدیلار بس شولای بولغانده نی آیروم بار

ضربنا له الامثال) وآلارننك هر بر وسی اوچون اوّل لرننك قصه لر بدن بر عجب بولغان قصه
بیان قیلدوق آلار کفرلاربدن قایتمادیلار (وکلا تبرنا تتبیرا ۞) وآلاردن هر قایسی سن
بر تورلی هلاك قلمق بلان هلاك قلدوق (ولقد اتوا علی القریة التی امطرت مطر السوء)
تحقیق کیلدیلار مکه اهلی شوندای شهر اوزارینه یاودورلمش بولدی آلارغه یاوز بولغان
یانکغر (یعنی طاش قریش جماعسی کوب مرتبه صاتواوچون شامغه بارغانلاریدن اوتدیلار
شول کوکدن طاش یاوغان آوللاردن (افلم یکونوا یرونها بل) ایا کورمدیلارمی آلار
کورلری بلان البته کوردیلار عبرت آلب ایمان کیتورمدیلار بلکه (کانوا) بولدیلار آلار
(لا یرجون نشورا ۞) امیدایتمز بولدیلار اولکاچ تر ولب قوبارلونی (واذا رآوك ان
یتخذونك) شول وقتده کم کورورسنی طوتمسلر سنی (الا هزوا) مکر مسخره یوزندن
(یعنی قیلب ایتورلر (هذا الذی بعث الله) اشبو آدم میدور اول آدم کم یبارمدی آنی
الله تعالی (رسولا ۞) البته پیغمبر قیلب (ان کاد) یقین بولدی (لیضلنا عن الهتنا)
آزدوره بزلارنی عبادت قیله طرعن نرسه‌لار ومزکا عبادت قلودن (لولا ان صبرنا علیها)
اکر صبر قلماسق ایدی بزلار آلار اوزارینه (وسوف یعلمون) تیزدورکم بلرلار ایدی
(حین یرون العذاب) عذابنی کورکانلری وقتنده (من اضل سبیلا ۞) کمدور بیك آرغوچی
بولنی (یعنی اوزلریدور بولدن آزغوچیلر بو آیت دلیلدور رسول علیه السلام ننك
دینکه اوندا ماکیده بیك طروشوینه (ارایت من اتخذ الهه هویه) ایا کوردونکمی (یعنی
بلدونکمی) شول آدمنیکم طوتدی اوزینه عبادت قیلنمش ایلاب اوزی ننك نفسی تلاکن
نرسه‌سن (روایت قیلندی مشرکلر ننك بر وسی بر طاشقه عبادت قیلر ایدی قچان آندن
یخشیراق طاش کورسه اولکوسن طاشلاب ایکنچی کورکانینه عبادت قیلر ایدی (افانت
تکون علیه وکیلا ۞) ایاسین بولرسنکمی آننك اوزارینه صاقلاوچی وآنی طیه بلرمیسن
(ام تحسب) ایاکمان قیلرمیسن کم (ان اکثرهم یسمعون) آلارننك کوبی ایشیدورلار
(او یعقلون) یاکه آنکلارلار (ان هم) ایمسدور آلار (الا کالانعام) مکر دورت آیاقلی
حیوانلارکوکدور (بل هم) بلکه آلار بول طوغرو وسندن (اضل سبیلا ۞) آزغنراقدور
بول طاپماقلقده (یعنی آننك اوچون حیوانلار اوزلارون تربیه قلغان آدملرکا مویون صونه
یخشیلق قلغانلاربلان یمانلق قلغانلارنی آیروب یخشیلق قلغانلارغه ایارالرکافرلار الله غه
ایارمسلر وآننك ایذکولکنی شیطان ننك یاوزلغندان آیرمسلر (الم تر الی ربك) ایا
قرامیسنمی الله تعالی ننك اشلرینه (کیف مد الظل) نیتك صوزدی کوله کنی نچوك اوزون

بر یولی اینو بلان آیروم
آیروم اینوده *
(انی) بو آیت ننك معناسی
ننك حاصیلی سزنی بو
بوزوق بولغان صراولارغه
یوکلادی سزلار پیغمبرنی
یولدن آزدی دیب آننك
اورنن یعنی جنتنی اوزکز
ننك اورنوغزدن توبان
کوردوکز اکر انصاف
قلساغز سزلار یوزوکز
بلان جهنم کا چومغوچیلردن
سز البته بلر ایدوکز
سز ننك اورنوغز یاوزدور
وسز یولدن آزغوچیسز
(مد)
(انی) اصحاب الرس
شعیب علیه السلام
قومیدور آلار پتلارغه
عبادت قلب شعیب علیه
السلامنی یالغانغه توتد
یلاربر وقتده آلار رس
ننك تراسیده ایدیلار
رس بر طاشلاندوق قیودور
آلارغه یلغه بولدی شغیبتی
یالغانغه طوطغانلریدان
اول قیوایالرون ویورطلا
رون برکاباطردی (بعضیلار
ایتدیلار رس بر آولدور
پیغمبرلارون اولدردیلار
الله تعالی آلارنی هلاك
قلدی آلار احدود ایالر
یدورس احدوددور وعاد
قبیله سن وثمود الوع
اطالری ننك اسمی (مد)

قلدی کوله کنی طانك طوماغی بلان قیاش طوماغی آراسنده (یاکه کوندوزنك اوّلیده (ولو شآء) اکر تلاسه الله (لجعله ساكناً) قیلر ایدی شول کوله کنی تورغوچی (یعنی اوزحالی اوزارینه ترغوچی (ثم جعلنا الشمس) موندین صونك قلدوق قیاشنی (علیه دلیلاً) اول کوله کا اوزارینه یول کورساتوچی آنك اوچون قیاش بلان بلنر کوله کا قیاش بولمسه کوله کا بلنمس هر نرسه اوزیکه خلاف بولغان نرسه بلان بلنر قیاش نیچوك کیتسه کوله کاهم کیتر (ثم قبضناه الینا) موندین صونك آلرمز اول کوله کنی اوز طرافمرغه (قبضاً یسیراً) جینکل آلمق بلان آلرمز یعنی آز آز قیلب (ف) (وهو الذی جعل لکم اللیل لباساً) اول الله تعالی قلدی کیچه‌نی اوروتکوچی (یعنی کیچ قرانکغولغن کیم کوك اورتکوچی قیلدی (والنوم سباتاً) ویوقنی تنلاروکزکا راحتلك قلدی (یعنی اشدن بوشانب راحت لانمکا وقت قلدی (ویاکه یوقنی اولم قلدی (وجعل النهار نشوراً) وکوندوزنی طراچق وقت قلدی (یعنی آدملار کوندوزده تروکلکی اوچون اش قلمغه چیقولرلار یاکه اولك لارنك قبردن قوبارولمغی کوك یقودن طرمق وقتی قلدی بو آیتده اشارت باردور اولوم کوك اویغانماق قوبارولمق کوك بولماغینه (وهو الذی) اول الله آندین الله دور (ارسل الریح) یباردی جیلنی (بشراً) سیونچ برکوچی قیلب (بین یدی رحمته) اوزرحمتی آلدونده (یعنی یغموردن الك جیلدن صونك یغمور یوارکو براك وقتده جیل اسمکی یغمور یاوماغینه دلیلدور (وانزلنا من السماء واینددوك کوکدن (ماء طهوراً) پاك بولغان صولی (ف) (لنحیی به بلدة میتاً) ترکر مکاوکم اوچون اول صوبلان اولکن شهرلارنی (ونسقیه) صوغارماقم اوچون اول صو بلان (مما خلقنا) یاراتقان نرسه‌لر ومدن (انعاماً) حیوانلارغه (واناسی کثیراً) وکوب آدملرکا (ولقد صرفنه) تحقیق قات قات ذکر قیلدوق اشبوسوزنی (یعنی بولت یانکغور یاودورمقنی (بینهم) آدملر آراسنده (یاکه پیغمبرلارکا ایندور ولکن کتابلارده (لیذکروا) فکر قیلسنلار اوچون (یعنی نعمت حقن بلب شکر قیلسنلار اوچون (فابی اکثر الناس) بس یوزقایطردیلار آدملرنك کوبی (یعنی قلمادیلار (الا کفوراً) مکر نعمتکه شکر سزلکنی قبول قلدیلار (ف) (ولو شئنا) اکر تلاسه ایدك بز (لبعثنا) یباروراید وك بز (فی کل قریة) بارچه آوللارغه (نذیراً) بر قورقتوچی (فلا تطع الکفرین) ایارمه سین کافرلارکا (وجاهدهم به) بیك طروش اول کافرلارنی قرآن نك حکمی بلان وعظ ونصیحت قیلمغه (جهاداً کبیراً) الوغ طروشمق بلان (یعنی نبی یبارمکده هیچ

(ا ف) اول هر نرسه‌نك کوله کسی یرنك یوزنده اوزون توشر آندین صوننك قویاش قیسی طرفکه کیتسه کوله کا اول طرفنك قارشوسنده آنك قارشی طره‌فینه طارطلر آز آز کیسلەرك کوله‌کا اول نرسه‌نك توبینه تیوشر (ثم قبضناه) آلدوق اول کوله کنی اوز طرافمرغه یعنی شول کوله‌کا اوز اصلیغه طارطلب یتوشدی ویابشدی بارچه‌نك اصلی الله تعالی ننك دور (جم)

(۳ السبات الموت والمسبوت المیت

(۴ وهذه استعارة ملیحة (مد)

عجب یوق اکر تلاسه ایدی هر بر آوللارغه بر پیغمبر یبارور ایدی وسین شبه‌لانمه کافرلارنك طانماعیدن ایمدی سین آلارغه خلافلق قیلب وباطل لقدن قوتولدور مقعه بیك دلیل بلان طروشب حتی صوغش ایله کل اجرونك وثوابنك بارچه پیغمبرلار اجریچه بولور (وهو الّذی مرج البحرین) اول الله تعالی قاتوشدوردی ایکی دینکزنی (هذا عذب فرات) اشبو (یعنی بروسی تملی لوکی آرتق بولغان صودور (یعنی اچرکایاری طرعن تملی صودور (وهذا ملح اجاج) وبروسی طرلولغی دن بیك آچی بولغان صودور (وجعل بینهما برزخا) قیلدی الله تعالی اوزی ننك قدراتیدن بر پرده آیرور اول پرده بوایکی سی ننك آراسن وطیار اول پرده بر بروسینه قاتوشودن (وحجرا محجورا) اورو توقلدی بر بر ینه قاطشودن طیغوچی اورتو (یعنی قاراغانده بر بر ینه قاطشقوچی بولسه ده حقیقتده آیرومدور بر بروسیدن صاقلانغوچیلردور (وهو الّذی خلق من الماء) اول الله تعالی یراتدی صودن (یعنی منیدان (بشرا) انسانلی (یعنی حضرت آدمنك بالالرون (فجعله نسبا) قیلدی اول آدملرنی یقین قرداشلك ایالری (وصهرا) وکیاولك ایالری (یعنی آدملر اوزبالالری ننك آتاسی بولدی فلان فلان اوغلی وفلانه فلان قزی دیرلار وقزی ننك ایروفی فلان ننك کیاوی دیرلار بو آیت ایلان اشارت قلدی آدملر ایکی تورلی بولوغه ایر بولب نسب ایاسی بولور وخاتون بولب وخاتونلر جهتندن کیاو ایاسی بولور (وکان ربك قدیرا) وبولدی الله تعالی تلا کاننه کوچی یتکوچی (ویعبدون) عبادت قیلرلار مشرکلار (من دون الله) الله دن باشقه (مالا ینفعهم) شول نرسه کاکم فایده برمس آلارغه عبادت قیلغان نرسه لری (ولا یضرهم) دخی ضرریتوشدورمس اول نرسه لری عبادت قلمه‌سه لرده (وکان الکافر) وبولدی کافرلار (علی ربه) ربیلری اوزارینه کناه قلمه‌غه یاردم وظاهر قلوچی بولدیلار (وما ارسلناك) یبارمدوك سنی یامحمد (الا مبشرا ونذیرا) مکر سونچ بروچی مسلمانغه جنت بلان وقورقوتغوچی قیلب کافرلارکا جهنم بلان (قل ما اسئلکم علیه) ایتکل سین ای محمد صرامیم سزدان قرآننی یتوشدورمك اوزارینه (من اجر) هیچ بر یال (الا من شاء) لیکن شول آدمنی تلاسه الله (ان یتخذ الی ربه سبیلا) توتمه‌غه ربیسی طرافینه یول ایتکل طوتسون (یعنی الله طرفینه یول طوطماقلری ننك معناسی یقین بولمقلر یدور الله تعالی غه ایمان کیتورمك بلان وعبادت قلمق بلان یاکه صدقه برمك بلان (وتوکل علی الحی الّذی) وتوکل قیل غل تروك بولغان الله تعالی اوزارینه (لا یموت) اولمس اول الله تعالی هرکز (وسبح) پاکلا کل (یعنی پاکلك بلان یاد قیل غل (بحمده) حمدی بلان (یعنی طوغری بولغه

(برزخا ای حایلا من قدره ته یفصل بینهما فهما فی الظاهر مختلطان وفی الحقیقة منفصلان (حجر محجورا) وسترا ممنوعا عن الاعین کقوله حجابا مستورا (مد)

کونولمکا توفیق برماکینه (یاکه سبحان الله وبحمده دیب ایتکل (وَكَفَىٰ بِهِ) یتاچکدور الله تعالی (بِذُنُوبِ عِبَادِهِ) قوللری ننك کناهلرینه (خَبِيرًا ۢ) خبری بولماغینه (یعنی الله تعالی بلکوچیدور بنده لری ننك حاللارون یتاچکدور جزابرمك کا (الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) آندا ین الله دور براتدی کوکلارنی ویرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) بوایکیسی ننك آراسنده بولغان نرسلرنی آلطی کونده اولی یکشنبه کون اخیری جمعه کون (ثُمَّ اسْتَوَىٰ) موندن صونك استیلا قلدی (عَلَى الْعَرْشِ ۚ) عرش اوزارینه (الرَّحْمَٰنُ) بارچه نعمتلرنی احسان قیلغوچی دور اول (یاکوکلرنی ویرنی وبوایکسی آراسنده بولغانلرنی براطقوچی رحماندور اول (فَاسْأَلْ بِهِ) بس صراغل اول رحماندن (خَبِيرًا ۚ) بلکوچی آدمدن خبر بر ورسنکا رحمن ننك انعام واحسانی بلان * (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ) هر وقت ایتولسه اول مشرکلارکا (اسْجُدُوا لِلرَّحْمَٰنِ) سجده فیلغز رحمانغه (دیب) (قَالُوا وَمَا الرَّحْمَٰنُ) ایتورلار کیمدور رحمن (دیب) آننك اوچون آلار مسیلمه دن باشقنی رحمن دیب ایتمسلر ایدی (أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا) ایا سجد قیلالق می برلار شول نرسه کا کم سین برکا بیورا سنك بز آنی بلکانمز یوق (وَزَادَهُمْ) آرتدوردی سجده قلمق بلان بیوره‌قلق آلارننك (نُفُورًا ۝) ایماندن قاچماقلرونی (تَبَارَكَ الَّذِي) الوغ ویوغاریدور اول الله تعالی واندا ین الله دور (جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا) قیلدی کوکده برجلر (یعنی جدی یولدوزننك اورنلارون بو جدی یولدورغه اون ایکی اورون قلدی اول یولدوزنی کواکب سبع سیاره دیب ایتولر (وَجَعَلَ فِيهَا) وقلدی اول کوکده (سِرَاجًا) چراغنی (یعنی قیاشنی اول کوندوزده یاقتولق برور (وَقَمَرًا مُنِيرًا ۝) ودخی قلدی اول کوکده آینی یالطراغوچی دور اول آی کیچه ده یاقتولق برور (وَهُوَ الَّذِي) اول الله تعالی (جَعَلَ اللَّيْلَ) قیلدی کیچنی (وَالنَّهَارَ) کوندوزنی (خِلْفَةً) بری بری ننك اورنیده کیلوچی (یعنی بروسی اوزی اوتکانده ایکنچی سن اوزاورینده قیلر (لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ) شوندا ین آدم اوچون تلادی نصیحتنی قبول قلماقنی (أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ۝) یاکه تلار اول آدم الله نعمتلرینه شکر قلمافنی (ف) خلفه دن مراد برو سنی آرتوق وبرسنی کیم قلمقدر یاکه بری کیتب ایکنچی آننك یرینه کیلمکدور اکر کوندوزاشی بتمسه آنی کیچده تمام قیلرلار اکر کیچه ننك اشی تمام بولمه سه کوندوزده تمام قیلرلار (وَعِبَادُ الرَّحْمَٰنِ) واللهنك بنده لری (هَوْنًا) یومشاقلق وآقرونلق وتواضعلق بلان (وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ) وهرقچان سوزسویلشسالار آلارغه نادانلار (قَالُوا سَلَامًا ۝) ایتورلار سلام سزننك اوزاروکرکابولسن دیب (یعنی سوزدن طوغرلق بولسن دیب اشبو ننك

سجده

* یاکه صراغل رحمانی وآننك رحمتنی بلکوچیدان آننك اوچون رحمن الله تعالی اسملریدن بر اسمدور اولکی کتابلارده ایتولکاندور بولمادیلار آنی بلکوچی (ایتولدی بوآیت ننك معناسی صراغل بواسمنی کتاب اهل لریدن کم ایتورسنکا اول کتاب اهل لری تاکم بلرسنك سین کم ننك بلماکانون یعنی طانکفانلا رون شوننك اوچون یعنی طانکفانلری اوچون ایتکو چی بولدیلار رحمانی بز بلمیبز دیب مکر یمامه‌نی یعنی مسیلمة الکذابنی بلامز دیب ایتولمش بولدی اول مسیلمه کا یمامه رحمانی دیب *

کوك آحمقلارون وناداناللارغه یقین بولسونلار وآلاربلان برکااولطر وشماسونلار وآلاربلان نزاع وسوکشو قلماسنلار (بعضیلار ایتدیلار بو آیتنی صوغش آیتی بلان نسخ قلدی دیب (وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ) وشول آدملارکم کیچنی اوتکازورلار ربیلری ننك رضالغن استب (سُجَّدًا وَقِيَامًا ۞) سجده قیلب وآیاق اوزره طروب (ف) (وَالَّذِينَ يَقُولُونَ) شوندا این آدملرکم ایتورلار (رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا) ای برننك ربمز دوندور بزدن (عَذَابَ جَهَنَّمَ) جهنم ننك عذابنی (یعنی جهنم عذابن کورستمه دیب (إِنَّ عَذَابَهَا) البته جهنم ننك عذابی (كَانَ غَرَامًا ۞) بولدی لازم بولغان هلاك لك (إِنَّهَا سَاءَتْ) تحقیق اول جهنم یاوزدور (مُسْتَقَرًّا) طرمقلق جهتندن (وَمُقَامًا ۞) واورون بولمق جهتندان (وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا) وشول آدملرکم هرقچان نفقه لاندورسلر (یعنی مالللارون صرف قیلسه‌لار (لَمْ يُسْرِفُوا) اسراف قلماسلر (وَلَمْ يَقْتُرُوا) بیك طارلقده قلماسلر (وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ) بولر بو اسراف بلان طارلق آراسنده (قَوَامًا ۞) عدل لانمش بولر (بعض علما ایتدیلار بو صفتده بولغانلار رسول علیه السلام ننك صحابه لریدور دیب (وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ) وشوندا این آدملر عبادت قیلمسلر (مَعَ اللَّهِ) الله بلان برکا (إِلَٰهًا آخَرَ) ایکنچی عبادت قیلنمشقه (یعنی عبادت قلوده هیچ نرسنی شریك قلمسلر (وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ) واولترمسلر هیچ برجان ایاسن اول شوندا این جان ایاسیدور حرام قلدی آنی اولترمکنی الله تعالی (إِلَّا بِالْحَقِّ) مکر اولترمکی حق یعنی واجب بولغانلارنی اولتررلار (یعنی قصاص یارجم یامرتد یاکه الله غه شریك قاتماق کوکلاربلان (وَلَا يَزْنُونَ) وهم زناده قیلمسلر یعنی بوروشده بولغانلار الله دن قورقغوچی قل لاردور (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ) وهرکم بو ایتولکن اشلرنی اشلاسه (يَلْقَ أَثَامًا ۞) یولوقرچتن بولغان عذابقه (يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ) ایکی اولوش بولر مشریکلارکا عذاب (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونیده (وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا ۞) ومنکو قالرا اول عذابده خوربولوب (ایتدیلار مشریکلارکا شریك قلماغی اوچونده وکناه قلماغی اوچونده عذاب بولر دیب (یعنی اشبو کناهلر باشقه کناهلردن بیك بوزقدور (إِلَّا مَنْ تَابَ) مکر اول آدمکم توبه قلدی (وَآمَنَ) ایمان کیتردی (وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا) واشلادی ایندکو اشلرنی (فَأُولَٰئِكَ) بس اول جماعت (يُبَدِّلُ اللَّهُ) آلشطرور الله تعالی (سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ) آلارننك بورنلوغنی ایندکولکا (یعنی ثوابقه (وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۞) وبولدی الله تعالی یارلقاغوچی وقرغانغوچی (یعنی الله تعالی آننك کناهی اورننده اکا بخشی وکورکام بولغان عملارکا توفیق احسان قیلر وآنك کفری وفتنه قیلغان کناهلرون عفو قیلر (یاکه معنی سی کناهلارون

(ف) سجده قیلب دیدی ورکوعنی ایتمدی آننك اوچون رکوع اوزون توکل (عالملر ایتدیلار هرکم قرآندن بر آز اوقوسه بر نمازده اکرچه آز بولسه‌ده تحقیق کیچ اوتکاردی سجده قیلب یاکه آیاق اوزره تروب دیب (ودخی ایتدیلار اول نماز احشامدان وبسیع دن صونك ایکی رکعت نماز اوقومقدر دیب *

(غراما) هلاکا لازماومنه الغریم لملازمته (مد)

(۳) ابن عباس رضی الله عنها ایتدی مشرکلاردن بر جماعت اولتروده وزنا قلمقده کوب مشغوللار ایدی رسول علیه السلام غه کیلب ایتدیلار سننك ایتکنلارونك واوندادکو نك نی بحشیدور لیکن بزننك اشبو اشلاکان اولترو وزناغه کفارت بارمیدور دیب جوابیده بو آیت وهم (یاعبادی الذین اسرفوا) آیتن ایندردی (تب)

یوغالنر توبه‌قلمقلری بلان کناهلری اورنیغه ایند کولك یازار (ومن تاب) برآدم توبه قلدی (وعمل صالحًا) وایند کواش قلدی (فانه یتوب) البته اول آدم قایتر (الی الله متابًا ۞) الله جانبینه قایتماق بلان قایتر (ف) (والذین لا یشهدون الزور) وشول آدملرکم کواهلق برمسلر یالغان اورونده (یاکه یالغان مجلسینه حاضر بولمسلر آننك اوچون بورقلتنی کورمك بورقلقدور وکناهینه راضی بولمق کناهدور (واذا مروا باللغو) هر رقت یولقسه‌لار اوین اشلارکا وهرکراکماس وبوش اشلارکا (مروا کرامًا ۞) اوتارلار اولوغلار عادتی بلان کوز یومویوب کیتارلار (یعنی کناهنی قلماسلار ویوکلاماسلر وبوش واوین لارغه قرامسلر وبولار بلان شغل لانکان آدملر بلان قچقروشماسلر (والذین اذا ذکروا) وشوندای آدملرکم هروقت نصیحت قیلنسس بولرلار آلار (بآیات ربهم) اورلری ننك ربیلری ننك آیتلری بلان (لم یخروا علیها) تیانمسلر (صمًا وعمیانًا ۞) صانکراو بولب وصوقر بولب (یعنی بوسوز تیانوو بوکلونی نفی قیلوایمسدور بلکه صوقرلارکوك وصانکعراولر کوك اعتبار قلمای طرمسلر کونکل قولاغی بلان تنکلارلار (والذین یقولون) وشول آدملرکم ایتورلار (ربنا) ای برننك ربمز (وهب لنا) باغشلهبرلارکا (من ازواجنا) برننك خاطونلار ومزدن (وذریتنا قرة اعین) وبالالار ومزدن کوز ومز نورلاناچق ایند کولار (یعنی بالالر ومز وخاطونلار ومز برننك یولمزده بولب آلار بلان کوز ومز روشن بولسن (واجعلنا) قیلغل سن برلارنی (للمتقین) کناهدن صاقلانغوچیلرغه (اماما ۞) آللاریدن بروچیلر قیل آلار برلرکا ایارکوچیلر بولسن (ایتدلدی بوآیتده دلیل باردور دینده الوغلقنی استامك واجب بولماغینه (اولئك) اشبوجماعت (یجزون الغرفة) جزابیر ولمش بولر آلارغه بیك اعلی بولغن صارایلار بلان (یاکه جنتده بیك یوغاری بولغن اورونلار بلان (بما صبروا) طاعتلرکاونفسلری تلاکان نرسلرکا وکافرلارننك رنجتماکینه صبر قلماقلری قارشوسنده (ویلقون فیها) ویولوقشرلار آلارننك آللارینه کیلب آلارنی حرماتلاب جنتکه یتکرورلار سلام برمك بلان (یاکه دعاوسلامنی بربرلارینه ایتورلار (خالدین فیها) منکوبولغانلری حالده آلار اول اورونده (حسنت مستقرا) کورکام بولدی اول صارای ترمق جهتندن (ومقامًا واورون بولمق جهتندن (ف) مونك کوك اورنده آرغنه ترمق الوغ نعمتدور وبوجنت آلارننك اویلاریدور منکوشادبولغوچیلردور (قل ما یعبوا بکم) ایتکل ای محمد مکه خلقینه یاکه بارچه ایمان اهلینه اعتبار قلمس سرکا (یعنی نیشلر ایدی ونی قدروکز بولر ایدی (ربی) منم ربم (لولا دعاؤکم) اکر سرننك عبادتکز بولمسه ایدی (فقد کذبتم) بس

(اف) اوّل اول آدملرننك کناهنی ذکر قلدیکم کناه کفر حالنده حاصل بولب آندن صونك ایمان کیوردی ایمدی اسلامده کناه اشلمشلرنی ذکر بیورر بس اشبو آدم آندن توبه قیلب بورقوق اشلردن قایتسه الله تعالی ننك قاشنده کورکم مرتبه‌کا یتوشر (جم)

(۳) تبیانده ایته دور بوآیت ایلانولکان دیب معناسی ده ایتولدی یعنی برکاصاقلانغوچیلرنی امام قیل وبرنی صاقلانغو چیلرغه ایارکوچی قیلل دیمکدور (تب)

تحقیق یالغانغه طوتدوعز اول پیغمبرنی (یعنی ای کافرلار الله تعالی سزنی پیغمبری بلان الله تعالی نی برلامکاوعبادت قلمغه اوندادی سز قبول قلمادوعز (فسوف یکون لزاما ۞) بس البته تیزدورکم لازم بولور آننك جزاسی (ف)

(ف) یعنی قولغه لازم دور کم مغرور بولماسن واوزینه بارلق قویماسن الله تعالی آندن یعنی آلارننك بارلعینه نی حاجتی باردور مکر هرکمننك یالونماغی بلان رحیم قیلور بس سزلار یالغانغه طوتدوغز پیغمبرنی وقرآننی آننك جزاسی لازم بولور یعنی صوغش قلمق لازم بولدی *

﴿ سورة الشعراء مكية مائتان وسبع وعشرون آية ﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحيم

(طسم ۞) الله تعالی موندن مرادن اوزی بلور (تلك ايات الكتاب المبين ۞) اوشبوسوره ظاهر وروشن بولعان قرآننك آیتلریدور (لعلك باخع نفسك) شاید که سن اولدور کوچی سن اوزنکنی (الا يكونوا مؤمنين ۞) قریش جماعتی ایمان کیتورمکانلری اوچون (یعنی قریش جماعتی قرآنغه اشانمادیلاورسول علیه السلامغه ایمان کیتورمدیلار وحالانکه رسول علیه السلام آلارننك موءمن بولماقلارون بیلك تلی ایدی الله تعالی بو آیتنی ایندوروب اوزنکامشقت وزحمت برمه آلارننك ایمان کیتورمکانلرینه دیب رسول علیه السلامغه شفقت اوچون ایندوردی (ان نشا ننزل عليهم) اکر تلاسنك آلارننك ایمانن ایندوروزمز آلار اوزارینه (من السماء) کوکدن (آية) برعلامتنی یعنی بلانی (فظلت اعناقهم) بس توبان بولور آلارننك بیونلاری (لها) شول علامت اونکنك (خضعين ۞) یالبارغوچیلردور (یعنی موین طارتقان اولوغلاری اول علامتنی کورکانده مویینلارون ایب اشانرلار (وما یاتیهم من ذكر) وکیلمس آلارغه هیچ برنصیحت (من الرحمن) آلارننك ربیسی طرافندن (محدث) ینکابولعان نصیحت (الا كانوا عنه) مکرکیلدیسه بولرلار آندان (معرضين ۞) یوزقایطارغوچیلردن (فقد كذبوا) بس تحقیق معلوم بولدیکم آلار قرآننی یالغانغه طوتدیلار (فسیاتیهم) البته کیلر آلارغه (انبؤا ما كانوا به) شول طوغری بولغان وعده‌ننك خبرلاری بولدیلار آلار اول خبرلارنی (مستهزون ۞) مسخره قیلوچیلردن (اولم یروا الی الارض) ایاقرامسلرمی برطرافینه (کم انبتنا) کوبمی اوستردوك بز آلار اوچون (فیها اول یرده (من كل زوج كريم ۞) اوسکنلرننك هر تورلوسندن مافطالمش وفایداسی کوب بولغوچیلردن یعنی اولانلرننك آدملرکاودورت آیاقلی حیوانلارغه فایدالیسندن (ان فی ذلك لاية) البته اشبواوسترمکده قدره تینه علامتلر باردور (وما كان اكثرهم) وبولدیلار آلارننك کوبی (مؤمنين ۞) مسلمانلردن یعنی بوعلامتلر آلارغه فایده قلمدی (وان ربك) البته سننك ربنك (لهو العزيز) اوزیدورهر آدمکه کوچی یتکوچی اوچ المقغه

(الرَّحِيمُ ۞) مهربانلیدور اول الله (وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ) شولوقتکم اوندادی سنتك ربنك موسی نی (أَنِ ائْتِ) کیل کل دیب (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) ظالم بولغان جماعت نتك یانینه (قَوْمَ فِرْعَوْنَ) کیل فرعوننك قومی طرافینه (أَلَا يَتَّقُونَ ۞) آلارغه ایتکل کم مندن صاقلانماسلرمی (قَالَ رَبِّ إِنِّي) ایتدی موسی ای منم ربم من (أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ۞) قورقادور من منی یالغانچی دیمکلریدن (وَيَضِيقُ صَدْرِي) وآلارننك منی یالغانغه طوطما قلریدن کونکلم طارلانر (وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي) سویلاشه آلمس منم تلم (یعنی تلمده بولغان تویون سببندن (فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ ۞) بس پیغمبر لکنی بیار هارون طرافینه آنی پیغمبر قیل (وَلَهُمْ عَلَيَّ ذَنْبٌ) اول فرعون جماعتی اوچون منم اوزارومه کناه دعوالری باردور اول دعوالری موسی علیه السلام نتك بر قبطینی اولترمکیدور موسی علیه السلام بر قبطینی اولترب ایدی شونی فرعون لارننك کمانیده کناهدن صایدیلار حقلقده کناه ایمس ایدی (فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ۞) بس قورقادورمن فرعون جماعتی منی اولترمکلریدن پیغمبر لکنی یتشدرودن اوّل (قَالَ كَلَّا) ایتدی الله تعالی حضرت موسی غه اش آلای بولماس یعنی سز کمان قلغانچه بولماس قورقمه (فَاذْهَبَا) بس بار وغز ایکوکز برکا اشارتدور حضرت موسی نتك حضرت هارونی پیغمبر قیل دیب صراماغینه جوابقه (یعنی پیغمبر قلدوم بار وغز دیمکینه (بِآيَاتِنَا) برننك معجزه لارومز بلان (إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ۞) البته بزلار سزننك بلان اشتکوچیمز (فَأْتِيَا) بس کیلنك لار (فِرْعَوْنَ) فرعونکا (فَقُولَا) بس ایتوکز (إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞) بزلر عالمك ربیسینك رسولیمز دیب (أَنْ أَرْسِلْ) شول خبر بلانکم یبارکل (مَعَنَا) برننك بلان (بَنِي إِسْرَائِيلَ ۞) حضرت یعقوب نتك بالالرون (یعنی فلسطینغه آلارنی قل قلمه غل بنو اسرائیل اولوقتده دورت یوز یلدن برلی قل بولوب اشلرلار ایدی آلطی یوز اوتوز منك آدملر ایدی (ف) (قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا) موسی بلان هارون کروب فرعونکا پیغمبر لکنی یتوشدورکاچ فرعون موسی علیه السلام نی طانب ایتدی ایا تربیه قلمادومی من سنی بالاوقتونکده ایومده صاقلاب (وَلَبِثْتَ فِينَا) طردونك سین برننك آرامرده (مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ۞) عمرنکدن برنچه یللار (یعنی ایتدیلار اوتوز یل توردی دیب (وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ) وقیلدنك سین شوندای اشنی کم اشلادونك سین (یعنی قبطینی اولتوردنك (وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ۞) سین منم نعمتومه شکر قلماغانلار دن سن (یعنی بر قبطینی موسی علیه السلام اولتوردی اول فرعوننك ایکمك پشوروچیسی ایدی (قَالَ فَعَلْتُهَا) ایتدی موسی علیه السلام قلدوم مین اول اشنی یعنی قبطینی اولتوردوم

(اذا)

(اف) بنی اسرائیل ننك یورطی ابراهیم علیه السلام زماننده شام ملکی ایدی صنکره حضرت یوسف سببندن مصرغه کیتدیلار آنده طردیلار مصرده برنچه وقت اوتدی ایمدی الله تعالی تلادی بنه آلارغه شام یورطن بیرمکا فرعون قویمادی آننك اوچون آلار اوزینه خدمت قیلرلار ایدی (جم)

(۳) یعنی بنی اسرائیلنی قول قلمق نعمت بولمس منی آصرامغنك ضرورون بولدی انام منی قورقو سندن دنکرکه آتماسا ایدی سن منی خاسلاب آلب آصرامس ایدنك مونی منکا نعمت دیب منت قیلرسنك بوظلمنکدندور (جم)

(اذا وانا من الضالين ۞) اولوقتده وحالانكه مين نادانلاردن ايدوم (يعنى اول وقتده منكا الله تعالى دن هيچ نرسه كيلماكان ايدى (ففررت منكم) بس قاچدوم مين سزدن (مدينكا (لما خفتكم) شول وقتده كم قورقدوم مين سزدن (فوهب لى) بس باغشلادى منكا (ربى) منم ربم (حكما) پيغمبر لكنى (وجعلنى من المرسلين ۞) وقلدى منى پيغمبر لاردن (وتلك) اشبو (يعنى سنك منى تربيه قلماغنك (نعمة) بر نعمت ميدوركم (تمنها على) منت قيلرسنك آننك بلان منم اوزاروه (ان عبدت بنى اسرائيل ۞) البته قل قلدنك سين اسرائيل بالالرون * (قال فرعون) فرعون ايتدى (وما رب العالمين ۞) نيدور سين رب العالمين ننك رسولى من ديب دعوا قلاتورغان عالم ننك ربيسى ننك صفتى ديب (قال) ايتدى حضرت موسى (رب السموات والارض) ظاهر بولغان صفتى بلان جواب بيروب كوكلارننك ويرننك ربيسدور (وما بينهما) وآلارننك آرالاريده بولغانلارننك ربسيدور (ان كنتم موقنين ۞) اكر بولساغز سز نرسه لرنى تحقيق لاب بلكوچيلر يعنى بونرسه لرنى يراتماقلغى روشن بولغان دليلدور (قال لمن حوله) ايتدى فرعون تراسنده بولغان جماعتى ننك الوغلارينه آلار بش يوز آدملر ايدى فرعون ننك حاصلاريدان (الا تستمعون ۞) حضرت موسى ننك جوابندن عجبلانب ايشتميسزمى موسى ننك جوابن مين ربسى ننك حقيقتندن صريم اول صفاتيدن جواب برادور (ديب (ياكه كوكلار بلان يرقديملاردور ديب يوقدن بار بولماغينه ياراتقوچيغه محتاج بولمقلرينه انكار قيله لار ايدى بس موسى عليه السلام غه كيرك بولدى ايكنچى دليلنى كيتورمك (قال) ايتدى موسى كورکان نرسه لرى ننك واورلرى ننك يراتلماغن دليل قيلب (ربكم ورب اباءكم الاولين ۞) سز ننك ربنكز دور واوّل اوتكن آتالاروغز ننك ربسيدور اوزكزنى يراتماغى دليل بولرغه يتاپكدور (قال) ايتدى فرعون (ان رسولكم الذى) تحقيق سز ننك بو رسول نكز آندا ين رسولدوركم (ارسل اليكم) يبارولدى سز ننك طرافنكزغه (لمجنون ۞) البته ديوانه دور (آننك اوچون مينمدن باشقه عبادت قيلنه تورغان الله بار ديب ايته دور بوسوزى ديوانلقدا ندور (قال) ايتدى موسى روشن بيان ايلاب (رب المشرق والمغرب) قوياش طوغان يرننك وقياش باطقان يرننك ربيسى (وما بينهما) وبو ايكيسى ننك آراسنده بولغانلارننك ربسى (ان كنتم تعقلون ۞) اكر بولساغز بلكوچى (ف) (قال) ايتدى فرعون (لئن اتخذت) اكر توتسانك سين (الها غيرى) مندن باشقه بر عبادت قيلاچق ذات (لاجعلنك من المسجونين ۞) البته قيلرمن مين سنى

* يعنى اول تربيه قلما غنك ظاهرده منكا نعمت بولب منت قلسنكده راستلقدن اسرائيل بالالرون قل قلماغنك اوچون بالا لرون بوغازلاب اوترکا نونكداندور شول سببدن من سنك قوسنك قولنكا وتربينكه توشدوم آلارنى قل قلماسنك وبالالرون اولترمسنك ايدى اوز اهلمدن منى تربيه قلرلار ايدى بس بونعمت توكلدور حضرت موسى فرعون ننك سوزن اعتبار قلماغانيدن فرعون ايتدى عالم ننك ربيسى كمدور ديب *

زندانده حبس بولنمشلردن (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (أَوَلَوْ جِئْتُكَ) ایاحبس قیلرسنمی منی اکر کیتورسم سنکا (بِشَيْءٍ مُبِينٍ ۞) آشکارا بولغان بردلیل (قَالَ فَأْتِ بِهِ) ایتدی فرعون کیتور اول ایتدوکونك نرسنی (إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۞) اکر بولسنك سین طوغری ایتکوچیلردن (یعنی ایتکن دلیلونك‌نی وکواهنکنی کیتور دیدی (فَأَلْقَى عَصَاهُ) بس صالدی موسی علیه السلام اوزی‌ننك طایاغنی (فَإِذَا) بس شول وقتده (هِيَ) اول طایاق (ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ۞) اشکاره بولغن یلان بولدی * (وَنَزَعَ يَدَهُ) حضرت موسی چغاردی اوزی‌ننك قولینی (فَإِذَا هِيَ) بس شول وقتده بولدی قولی (بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ۞) یالطراغان آق بولدی قراوچیلر اوچون (یعنی حضرت موسی قولن فرعونکا کورساتب ایدی بونی دیب فرعون ایتدی بوقولدور هیچ نرسه یوقدور دیب حضرت موسی قولنی قولتغی آصتینه قویب چغاردی بر نور بولدی کوزلرنی پرده لاندورب قیاشننك نوری کوك کوك‌ننك طرافلارون توتدی (قَالَ) فرعون ایدی (یعنی خیران بولب (لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ) تیراسیده بولغان الوغلارینه (إِنَّ هَٰذَا) تحقیق بوکشی (لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ۞) سحرنی بلکوچی سحرچیدور (دیب (يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ) تلیدور بوکشی سزنی چغارمقنی (مِنْ أَرْضِكُمْ) اوزکزننك یروکزبولغان مصردن (بِسِحْرِهِ) سحر قلماغی بلان (فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ۞) بس بواشده منکانی کینکاش بیره‌سز (یاکه‌نی بیوراسز حبس قلماغه‌می یاکه اولترمکامی بیوراسز (یعنی فرعون معجزه لزدن قورقودن اعضالرینه تتراو توشب ربلق دعواسن طاشلاب قومی‌ننك مصر مملکتینه ظاهر بولماغن بلدورمکا محتاج بولدی (قَالُوا) ایتدیلار یانیده بولغانلار (أَرْجِهْ) اشکنی کیچکتر (وَأَخَاهُ) آننك قرداشی بولغان هارون‌ننك اشن کیچکتر (وَابْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ) یبارکل شهرلارکا (حَاشِرِينَ ۞) جیغوچیلرنی یعنی سحر قلوچیلرنی قوبارسنلر (يَأْتُوكَ) کیتورسنلر سنکا (بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ۞) هر سحرچیلرنی کم سحرعامن بلکوچیلردور آلار (یعنی حضرت موسی غه سحرده قارشی بولسنلار (فَجُمِعَ السَّحَرَةُ) بس جیولدیلار سحرچیلر (لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ۞) بلنمش کوننك وعده قیلنغان وقتی اوچون اول وقت توشلك وقتی ایدی اول سحرچیلر جتمش ایکی کشی ایدی بر روایتده جتمش منك کشی ایدی اول وعده قیلنغان کون زینت کونلاری ایدی (وَقِيلَ لِلنَّاسِ) وایتولدی آدملرکا (هَلْ أَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ۞) ایاسزلار جیولرسزمی (یعنی البته کیلب جیولغزدیب (لَعَلَّنَا) شایدکه بزلار (نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ) ایاروزمز سحرچیلرکا (إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۞) اکر بولسه‌لار آلار جینکوچی (یعنی

* روایت قیلندی اول یلان کوککا برمیل قدرلی کوتارولب فرعونکا قارشی بولب ایولدی وایتدی ای موسی بیورغل تلاکانو نکنی قیلیم دیب بس فرعون بیك قورقب ایتدی سنی پیغمبر قیلب یبارکن ربنك حقی اوچون تلیمن آلغل دیب حضرت موسی یلاننی آلدی حضرت موسی قولیده ینه طایاق بولدی دیب (فرعون مونی کوروب ایتدی ینه باشقه علامتونك بارمی دیب *

موسی‌غه غالب بولسه‌لار موسی‌غه ایارمامز آننك دیننده بولمامز دیدیلار (فلما جاء السحرة) بس کیلکان‌لری وقتده سحرچیلر (قالوا لفرعون) ایتدیلار سحرچیلر فرعونکا (أئن لنا لأجرا) ایابارمیدور بزننك اوچون جال (ان کنا نحن الغالبون ۞) اکر بولسق بزلار غالب بولغانلاردن (قال نعم) ایتدی فرعون بلی یال بولور (وانکم اذا) البته سزلار شولوقتده (لمن المقربین ۞) منکا یقین بولغانلاردن بولورسز (قال لهم موسی) ایتدی آلارغه موسی علیه السلام (القوا ما انتم ملقون ۞) صالوغز صالاچق نرسه‌لرو کزنی دیب وحالانکه سحرچیلر موسی علیه السلامدن اوّل‌سین صاله‌سنمی یاکه بزصالامزمی دیب ادب یوزندن صراغانلار ایدی موسی علیه السلام ادب صاقلامقلری اوچون اوّل صالورغه بیوردی (فالقوا) بس صالدیلار اول سحرچیلر (حبالهم) اورلری ننك بیپلارونی (وعصیهم) طایاقلرونی (یعنی بلان دیب کمان قیلغان بیپلارون وطایاقلرون بیپلاریدر جتمش منك وطایاقلریده جتمش منك ایدی اورلری حیله قیلب یاصاغانلار ایدی) (وقالوا) وایتدیلار اول سحرچیلر (بعزة فرعون) آنط بولسن فرعون ننك عزیزلکینه (انا لنحن الغالبون ۞) حقیقتده بزلار جینکوچیلر بزدیب (فالقی موسی عصاه) بس آلار صالغاندین صونك صالدی موسی علیه السلام اورزی ننك طایاغن (فاذا هی) بس شول وقتده اول طایاق (یعنی حضرت موسی ننك طایاغی (تلقف مایافکون ۞) یوتدی شول نرسلرنیکم (یعنی فرعون ننك سحرچیلری ننك بیپلرون وطایاقلرون یاصاغانلار ایدی اول نرسه‌لرنی حیله بلان) (فالقی السحرة) بس سحرچیلر بو معجزه‌نی کوروب توشدیلار آلار یوزتوبان (سجدین ۞) سجده قلغوچیلر بولب (قالوا) شول وقتده ایتدیلار (امنا برب العالمین ۞) ایمان کیتوردوك بزلار بارچه عالم ننك ربسینه دیب (رب موسی وهارون ۞) موسی وهارون ننك ربسینه * (قال امنتم له) ایتدی فرعون آلارغه ایمان کیتوردوکزمی اول موسی‌غه (قبل ان اذن لکم) من سزکا رخصت بیرمسدن اوّل (انه لکبیرکم) تحقیق اول موسی سزننك اولوغوغردور (الذی علمکم) آندالاین الوغنکردور اویراتدی سزکا (السحر) سحرنی (یعنی سحرننك قایسی‌سن اویراتب وقایسی‌سن یشردی سزکاسحر قوّتی بلان غالب بولمق اوچون سز آنکا اشانب آننك سحرون معجزه دیب بلدوکز وحالانکه معجزه ایمسدور دیب (فلسوف تعلمون ۞) بس البته تیرلکده بلرسز ایشنکز ننك جزاسن دیب (ف) سزننك الوغنکردور دیدی فرعون یعنی الله تعالی سزننك الوغنکردور موسی بلان سزلار براوستاذننك شاکردلری سزدیدی) فرعون اول جزانی

* یعنی بوسوزنی ایتدیلار روشن بیان قیلب بزموسی وهارون ربیسی بولغان بارچه مخلوقات ننك ربسینه ایمان کیتوردوك دیب آننك اوچون فرعون اوزون رب خیال قیلمغی اوچون سحرچیلری ننك (آمنا برب العالمین) دیکن سوزلرون ایشتکاچ مینکامی ایمان کیتوردوکز دیکانیدن فرعون ننك دعواسن کیترمك اوچون موسی وهارون ننك ربسینه ایمان کیتردوك دیدیلار * (۲ف) تفسیر جمالی ننك بوسوزینه قاراغانده (له) ننك (انه) ننك ضمیری الله‌غه قایتب (له اول الله‌غه ایمان کیتوردکزمی (انه) در وسلکده اول الله سزننك الوغنکردور دیکن معنیده بولسه کیرك والله اعلم)

بیان قیلب ایتدی (لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ) البته کیسرمن مین سزنناك قولوغزنی (وَأَرْجُلَكُمْ) آیاقنکزنی (مِنْ خِلَافٍ) باشقه باشقه یاقدن (یعنی برونی اونك طرافدن برونی صول طرافدن) یاکه سزدن ظاهر بولغان خافلقنکز اوچون (وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ۞) وآصارمن بارچه‌غزنی (یعنی درباچیتیده دیدی (قَالُوا لَا ضَيْرَ) ایتدیلار فرعون ننك سحرچیلری یوقدور بزکا آصلاضرر بواشلکدن (إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا) البته بزلار اورومزننك ربمزجانبینه (مُنْقَلِبُونَ ۞) قایتقوچمز (إِنَّا نَطْمَعُ) بزلار امید ایتامزکم (أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا) یارلقامقلغن بزلارنی برننك ربمز (خَطَايَانَا) بزقیلغان کناهلارومزنی (أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ۞) بولماقلوغمز اوچون اوّل ایمان کیتوروچیلردن (یعنی بومجلسده بولغانلاردن اوّل مسلمان بولغانمز اوچون (ایتدیلارکم فرعون آلارنی آیاقلرون وقوللارون کیسب آصدی الله تعالی آلارغه جنتده بولغان اورونلارون کورستدی (حضرت عکرمه ایته‌دور طانکغه کردیلار سحرچیلر بولب کیچکه کردیلار شهید لارجمله‌سندن بولب دیب موندین صونك حضرت موسی برنچه یل طردی آلار آراسنده هیچ بروسی ایمانغه کیلمدیلار الله تعالی حضرت موسی غه وحی قلدی (وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ) دخی موسی غه وحی قلدوق (أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي) کیچه‌لب کیت منم قوللاروم بلان (إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ۞) تحقیق سزلار ایارتلمشلردن سز (یعنی فرعون وآننك امرینه ایارکوچیلر آرتوغردن کیلر حتی کرورلار سزلارکرکن بولغه‌مین آلارنی دریاده هلاك قیلرمن دیب (ف) (فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ) بس یبارددی فرعون (فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۞) شهرلارکاعسکر جیمق اوچون کوچلاب جغوچیلرنی اسرائیل بالالری کیتمکی بلنکاچ (إِنَّ هَٰؤُلَاءِ) عسکرلری جیولغاچ ایتدی فرعون) تحقیق بوجماعت (یعنی اسرائیل بالالری (لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ۞) ازبولغان جماعتدورلار (یعنی اول زمانده مصر یورطیده منك شهر واون ایکی منك آول بار ایدی چانکم فرعون ننك عسکری جیولدی عسکر صاناوسز بولماغی اوچون بنی اسرائیلنی آزجماعه دیب آلارننك قوتولماغن کمان قلمدی وحالانکه موسی علیه السلام قومی آلطی یوزمنك یاجتمش منك ایدی (وَإِنَّهُمْ) آلار (لَنَا لَغَائِظُونَ ۞) بزلارنی اول اشلری بلان آچغلاندورغوچیلردور (وَإِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ۞) تحقیق بزلار قرال باغلاغوچی جماعتمز وصوغش حالن بیك بلامزدیدیلار (فرعون ننك بوسوزی شهرخلقینه عذرکورستمکیدور قومی فرعون کوچی بتمی دیب کمان قلمسنلر اوچون (فَأَخْرَجْنَاهُمْ) بس الله تعالی ایته‌دور آلارننك کونکللرینه صوغش قلمق نیتن صالوب (چغاردوك آلارنی (مِنْ جَنَّاتٍ) باغچه‌لروندن (وَعُيُونٍ ۞) وچیشمه‌لروندن

(وکنوز)

(۳) بومعنی مداوکده (من خلاف) ای من اجل خلاف ظهر منکم (مد) (اف) روایت قیلندی شول کیچه‌ده اولدی فرعون قومی ننك هر قایسی ننك بالاسی بس آلارشغل لاند یلار اولکلاری بلان تاکم موسی علیه السلام بنی اسرائیل بلان چغب کیتدی (ابن جریج ایدی الله تعالی حضرت موسی غه وحی قلدی هر دورت اوی اهلن برابکه جیسن لار کیچه یالالرون بوغازلب قانلروندن اشیکلرینه سرتسونلار فرشته‌لارکا بیورورمن اوبلارکا کر مسنلر وهم فرشته‌لرکا بیورورمنکم فرعون وجماعتی ننك اورلاروندن ومالالاروندن یشلرون اولدورام وهم بنی اسرائیل ایکمك پشروب وکیچه‌سی بلان یولغه کروب دریاغه چه پارسنلر موندین صونك بیورغم نی اولر کورمسن بنی اسرائیل کیچه یولغه کروب کتدیلار طانك بولغاچ فرعون وجماعتی کوردیلرکم اورلریدن ومالالریدن شولقدر یاشلری اولتر ولبدور وموسی بنی اسرائیل بلان مصردن کیتبدور (فارسل) مدارك (جم)

(وکنوز) وخزینه‌لر وندن (ومقام کریم ۞) وحرمتلی وکورکام بولغن اورنلار وندن (یعنی نیل دریاسننك ایکی طرافنده بیك ضوربا‌چه‌لری اول باچه‌لرده آقغان یلغه‌لری بار ایدی وآلطون کمشدن خزینه‌لری بار ایدی وهم فرعون تحتینه اولطرغانده قارشوسنده اوچ یوز آلطوندن اسکامیه‌لر قویب الوغلاری اولطرور ایدی (کذلك) اوشانداق (یعنی اشبو ایتولکانلاردن چغارغان کوك (واورثناها) ومیراث قلدوق اشبو نرسلرنی (بنی اسرائیل ۞) اسرائیل بالالرینه (یعنی بنی اسرائیلغه باعشلاب قالدوردوق (فاتبعوهم مشرقین ۞) بس آلارنك آرطلاریدان کیتدیلار اشراق وقتیده (یعنی فرعون وجماعتی موسی غه وموسی ننك قومینه قیاش طوغان وقتده یتوشدیلار (فی) (فلما تراء الجمعان) بس بربرو سن کورکان وقتلاریده اول ایکی جماعت (یعنی بنی اسرائیل بلان قبطیلار (قال اصحاب موسی) ایتدی موسی ننك اپتاشلری (انا لمدرکون ۞) تحقیق برلارکا یتوشرلار (یعنی یقین بولدی بزکادوشمانومز وحالانکه آلدومزده دریادور دیب (قال) ایتدی موسی الله تعالی ننك وعده سینه اشانب (کلا) آلای ایمس یتوشماسلر آلار (ان معی ربی) تحقیق منم بلاندور منم ربم (سیهدین ۞) یول کورسترمنکا (یعنی آلاردن قوتولماغه (فاوحینا) بس وحی قلدوق بز (الی موسی) موسی جانبینه (ان اضرب) صوقغل (بعصاك البحر) طایاغنکنی دریاغه (فانفلق) بس موسی دریاغه صوقدی دریا آیر ولدی (یعنی قلزم دریاسینه اون ایکی کا آیر ولدی (فکان) بس بولدی (کل فرق) هربر بولکی (کالطود العظیم ۞) الوغ طاوکوك (صو اون ایکی یردن آیر ولدی واون بولك بولدی وبنی اسرائیل دخی اون ایکی قبیله ایدیلار هربرسی بر یولغه کردیلار دنکرنك اورته یرنده هربر بولك ننك آراسنده غی صو طاوکوك اولب طردی (وازلفنا ثم الآخرین ۞) یقین کیتوردوك اول یرکا ایکنچی جماعتنی (یعنی فرعوننی وآننك حلقنی اسرائیل بالالری آرتندن کیتوردوك (وانجینا) قوتولدوردوق (موسی) موسی نی (ومن معه) موسی بلان بولغانلارنی (اجمعین ۞) بارچه‌سنی (روایت قیلندی حضرت موسی علیه السلام دریاغه کرکانده ایتدی (یامن قبل کل شیء والمکون لکل شیء والکائن بعد کل شیء اجعل لنا مخرجا) دیب (ثم اغرقنا) موندین صونك صوغه باطردوق (الآخرین ۞) ایکنچی قالغانلرنی (یعنی فرعون بلان قومنی (ان فی ذلك) تحقیق بوفرعون بلان قومن هلاك ایلاب حضرت موسی بلان قومنی قوتولدوروده (لآیة) علامتلار باردور (یعنی بیك یاط بولغان عبرتلار باردور (وما کان) بولمدی (اکثرهم مؤمنین ۞) فرعون جماعتلرینك کوبسی ایمان کیتورو چیلر

(انی) برکیچه الله تعالی ننك حکمی بلان مصرغه وبا قاوشب هربر اویده هر آدمننك الوغ اوغلی اولمش وهم بنی اسرائیل کا اولده حاضرلارننك دیب حکم بولغان ایدی اشبو کیچده مصردن چقدیلار مصر خلقی نیچه کون قایغوده کون اوتکازوب قلزم دریاسی ننك چتینه باروب دریاننك چیتنده آلارغه یولقدیلار (جم) (حضرت موسی ننك دریاغه کرکانده اوقوغان دعاسی)

مکر اوچ کشی ایدی آسیه‌وحزبیل حضرت یوسف‌ننك قبرون حضرت موسی‌غه مصردن چغقانده دریاده اورنن بلدورکن مریم‌ناموشاقز یدور (وَانَّ رَبَّكَ) تحقیق سنك ربنك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) اولدورکوچلی دوشمانلریدن اوچ آلماغه (الرَّحِيمُ ۞) مهربانلیدور دوستلرینه انعام قلماغه (ف)(وَاتْلُ عَلَيْهِمْ) اوقوغل ای محمد عرب مشریکلارینه (نَبَأَ اِبْرَاهِيمَ ۞) ابراهیم‌ننك خبرونی (اِذْ قَالَ) شولوقتده کم ایتدی ابراهیم (لِاَبِيهِ وَقَوْمِهِ) اوزی‌ننك آتاسینه وقومینه (مَا تَعْبُدُونَ ۞) نی نرسه‌کا عبادت قیله‌سز دیب (قَالُوا) ایتدیلار آلار (نَعْبُدُ اَصْنَامًا) عبادت قیله‌مز پتلارغه (یعنی بوسوزنی پتلرینه عبادت قلمقلری بلان ماقطانب ایتدیلار (فَنَظَلُّ لَهَا) بس بولرمز اول پتلارننك عبادتیده (عَاكِفِينَ ۞) دایم‌چیلق قیلوچیلردن (یعنی دایم پتلارغه عبادت‌قلامز دیب (قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ) ایتدی حضرت ابراهیم آلارغه آیاایشتورلرمی سزننك سوزکزنی (یعنی سزننك اوقوماقوغزنی (اِذْ تَدْعُونَ ۞) شولوقتده کم اوندارسز اورلارون یعنی آلارنی (اَوْ يَنْفَعُونَكُمْ) یاخود (اَوْ يَضُرُّونَ ۞) یاکه ضرر قیلرلرمی عبادت‌قلماساغز (قَالُوا) ایتدیلار آلار حضرت ابراهیم‌ننك سوزون اشتولریده وفایده‌قلولریده وضرر قلولریده ایشمز بوقدور (بَلْ وَجَدْنَا) بلکه تابدوق بزلار (اٰبَاءَنَا) آطالرومزنی (كَذٰلِكَ) اوشانداق بزقلدوعمزکوك (يَفْعَلُونَ ۞) قیلرلار ایدی‌دیب (قَالَ) ایتدی ابراهیم علیه‌السلام (اَفَرَاَيْتُمْ) ایاکوردوکزمی وبلدوکزمی (مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۞) شول پتلارنی عبادت قیلرسز (اَنْتُمْ) سزلار (وَاٰبَاؤُكُمُ الْاَقْدَمُونَ ۞) وسزننك اول اوتکن آتالاروغز (فَاِنَّهُمْ) بس تحقیق آلار (یعنی پتلار (عَدُوٌّ لِي) منم دوشمانمدور (اِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ۞) لیکن بارچه عالمنك ربیسی منم دوشمانم ایمسدور (یعنی رب العالمنی دوست‌طوطادورمن (الَّذِي خَلَقَنِي) آندااین عالم‌ننك ربسیدور اول یراتدی‌منی (فَهُوَ يَهْدِينِ ۞) بس طوغری یولغه کوندرور (یعنی اوزی‌ننك فضلی وکرامی بلان دنیاوآخرت اوچون آرتق وکامل بولغن یولغه (وَالَّذِي هُوَ) شوندااین الله‌دور اول الله (يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ۞) طعام آشاتروصواچرورمنکا (وَاِذَا مَرِضْتُ) هروقت آورویولسم (فَهُوَ) اول الله (يَشْفِينِ ۞) شفابرور یعنی صحتلاندورورمنی (وَالَّذِي يُمِيتُنِي) وشول الله کم اولدورورمنی (ثُمَّ يُحْيِينِ ۞) موندین صونك ترکندورمنی (وَالَّذِي اَطْمَعُ) واول الله کم امیدایتامن‌مین اول الله‌ننك فضلندان (اَنْ يَغْفِرَ لِي) یارلقامقلغن (خَطِيٓئَتِي) منم کناهمنی (يَوْمَ الدِّينِ ۞) جزا کوننده (یعنی قیامت کوننده ابراهیم علیه‌السلام‌ننك (اِنِّي سَقِيمٌ بل فعله کبیرهم هذا ربی)

(اف) اشبو فرعونکا بولغن اشلرنی الله‌تعالی پیغمبر علیه‌السلامغه اشتدوردیکم مکه‌ننك فرعونلری مسلمانلار آرتندن کیلب صوغش قلمه‌غه استرلار بس یورطلاروندن آیرو لغوچیلردور نیتك کم موسی‌ننك فرعونی هلاك بولدی (جم)

ودخی نمرود کاخاطونی ساره‌نی قز قرداشم دیکن سوزلر یدور تفیسر ایالری ابراهیم علیه السلام ننك بوسوزلرون بیان قلودور بودرستدور یارلقامقنی استرکالازم بولغان خطاایمسدور دیکنلار انبیالرننك مغفرتنی طلب قیلماغی آلاردن تواضعلقدور ونفسلرون توبانچیلك قلدرودور وامتلرینه یارلقامقنی استوکااویراتمکلکدور دیدیلار (رَبِّ هَبْ لِی حُکْمًا) ای منم ربم باغشلامنکاحکمتنی یاکه حکمنی آدملار آراسنده حقلق بلان یاکه پیغمبرلکنی (وَاَلْحِقْنِی بِالصّٰلِحِینَ ۞) توتاشدورغل منی ایندکواشلی آدملرغه (وَاجْعَلْ لِی) قیلغل منم ارچون (لِسَانَ صِدْقٍ) راست وطوغری تل (یعنی کورکام ذکر وایندکوتنا بیروماقطامقلق بیر (فِی الْاٰخِرِینَ ۞) موندین صونك کیلکانلرده (یعنی میندن صونك کیلکوچی امتلارده (حضرت ابراهیم ننك بودعاسنی قبول قیلدی هیچ بر آمت یوقدورکم مکر حضرت ابراهیمنی سویب ماقطاب وثناقیلرلار (ف) (وَاجْعَلْنِی) قیلغل سین منی (مِنْ وَرَثَةِ جَنَّتِ النَّعِیمِ ۞) نعمتلی بولغان جنت ننك وارثلارندن (یعنی شول جنتده قالغوچی قیل (وَاغْفِرْ لِاَبِی) ویارلقاغل منم آتامنی (یعنی قیلغل منم آتالرومنی اسلامنی برماکلك بلان یارلقاغوچی جماعتلردن (اِنَّهُ کَانَ) تحقیق اول آطام بولدی (مِنَ الضَّآلِّینَ ۞) آزغانلردن یعنی کافرلاردن اولدی (ف) (وَلَا تُخْزِنِی) کویوندورمه منی (یاکه رسوی قیلب اویالغوچیلردن قیلمه منی (یَوْمَ یُبْعَثُونَ) آدملر قبرلاروندان قوبارولغن کوننده اول قیامت کونیدور (یعنی بوسوزده (اِنْ یَغْفِرْهُ) داکی کوك توا ضعلقدوریاکه امتلارکا اویراتمك اوچوندور (یَوْمَ لَا یَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۞) اول کون شوندااین کوندورفایده قیلمس اول کونده مال وهم بالالار (اِلَّا مَنْ اَتَی اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ ۞) لیکن فایده ایاسی بولر شول آدمکم کیتورسه الله تعالی غه عیبسز بولغان کونکلنی کفرلکدن ونفاقلقدن (یعنی کونکلیده کفرلکی ومنافقلغی اولماسه یاکه معناسی اول کونده مال وبالافایده قیلمس مکر شول آدمننك مالی فایده بیرور ایندکوللك یولینه صرف قیلسه وبالالری فایده قیلر حقلق یولینه کوندوروب ایندکواش قیلوچیلر بولسه قیامت کونیده آلارننك شفاعنچی اولماقلری امیدایتولر کونکلی طوغری بولب کیلسه (وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ) یقین قیلندی جنت (لِلْمُتَّقِینَ ۞) صاقلانغوچیلرغه (یعنی ایندکوبنده لارقرارلاربارورمز دیب سیونرلار (وَبُرِّزَتِ الْجَحِیمُ) وروشن کورساتولر جهنم (لِلْغَاوِینَ ۞) آزغنلرغه (یعنی کافرلارکا (وَقِیلَ لَهُمْ) وایتولر آلارغه (اَیْنَمَا کُنْتُمْ) نی یرده دور اول نرسکم بولدوغرسز (تَعْبُدُونَ ۞) عبادت قلوچی بولدوغز (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله دن باشقه اول نرسه (هَلْ یَنْصُرُونَکُمْ) ایایاردم قیله بلرلارمی سزکا آلار

(ف) احتمالدور ابراهیم علیه السلام ننك بوسوزی آخر زمانده منم بالالرو مدن بر پیغمبر کیله ومنم اولادمدن بر امت بوله کم آلار منم دینمی یانکارطرلار دیمکدور (جم)

۳ (واغفر لابی) ای اجعله من اهل المغفرة باعطاء الاسلام فکان وعدة الاسلام یوم فارقه (مد)

(۲ف) اشبو دعا آطاسی ننك اولکانیدن صوننك بولسه آنی ایتمکی نمرودنی قورقب ایماننی یشرون قلمغی کمانی بلاندور شونك اوچون آنکاایمانغه کیلمکنی وعده قلدی یاکه اولوقتده کافر اوچون مغفرت استامك طیولماغان ایدی (تب)

(اوینتصرون ۞) یاکه‌اوچ آله آلرلارمی سزکایاردم قیلب یاکه‌فایده‌لانرلارمی اوزلری یاردم قیلنب هیچ بروسی بولماس آننك‌اوچون‌سزلار وعبادت قیله‌طرغن نرسه‌لاروکز جهنم اوتن یاندورغوچیلرسز (فکبکبوا فیها هم والغاوون ۞) بس پتلاری وکافرلار یوزلری اوزارینه‌توشرلار قابلانب (وجنود ابلیس) دخی شیطان‌نك ایارچنلری (اجمعون ۞) بارچه‌لری (یعنی کبکبو دیدی حتی اول جهنم‌نك چوقرینه توشکانچی برسی آرطندن بروسی یوز توبان‌توشرلار نعوذبالله من ذلك (قالوا) ایترلار آلار (فیها) اول جهنمده (یختصمون ۞) بربرینه دوشمان‌لانوشب اورشوشب (یعنی پتلار الله تعالی آلارنی سویلاشتروکه واورشوشوغه قادرقلماغی بلان یاکه‌کناه اشلیلر بلان شیطانلر (تالله) الله‌تعالی‌غه آنطایتامز (ان کنا) تحقیق‌بزبولدوق (لفی ضلال) آزغنلقده (مبین ۞) ظاهر بولغوچی آزغنلقده (اذنسویکم) آننك‌اوچون برابرقیلدوق‌سزلارنی عبادت قیلوده (برب العلمین ۞) عالم‌نك‌ربسی بولغان‌الله‌غه (وما اضلنا) آزغن‌قیلمدی بزلارنی (الا المجرمون ۞) مکر آزدوردی کناه‌اشنی‌قلوچیلر (یعنی الوغلری یاشیطان‌وشیطانغه ایاروچیلر (فمالنا) بس یوقدور بزننك اوچون (من شفعین ۞) هیچ برشفاعت قلوچی نیتك موءمنلر اوچون نبیلر ولیلار وفرشته‌لر شفاعت‌قیله‌لر (ولا صدیق حمیم ۞) ودخی شفقت‌قلوچی‌بردوست یوقدور (آننك‌اوچون آخرتده موءمنلر دوست توتوشرلار اما کافرلار بربرینه دوشمان‌بولرلار (فلوان لنا کرة) بس‌نی‌بولرایدی بزننك اوچون برمرتبه‌دنیاغه قایتماقلق‌بولسه (فنکون من المؤمنین ۞) بس‌بولرایدوك موءمنلردن (یعنی ایمان کیتروب یخشی‌اشلرقیلب (ان فی ذلك) البته‌بوخبر بیرکانلارده (لآیة) علامتلربارد‌ور یعنی‌عبرتلار (وما کان) بولمدی (اکثرهم موءمنین ۞) آلارننك کوبی مسلمانلردن (یعنی‌اشانغوچیلردن بوخبرلارکا (وان ربك) البته‌سنك‌ربنك (لهو العزیز) اولدور اوچ آلمغه کوچی یتکوچی (الرحیم ۞) بیك مرحمتلیدور (یعنی کافرلارنی آشوغب هلاك قلمس اوزلریدان یاکه آلارننك نسلیدن برآدم ایمانغه کیلر دیب (کذبت قوم نوح المرسلین ۞) یالغانغه‌طوتدیلار نوحننك‌قومی پیغمبرلرنی (یعنی نوح علیه‌السلام حضرت آدم زمانیده طودی وبولدیلار آنلار رسوللار بیارولمکا طانکغوچیلردن (اذقال) شولوقتده‌کم ایتدی (لهم) آلارغه (اخوهم نوح) آلارننك نسبدن بولغان‌قرداشلری‌نوح (الاتتقون ۞) ایاالله‌دن قورقمیسزمی (انی) تحقیق‌مین (لکم) سزننك‌اوچون (رسول امین ۞) ایمین‌بولغان پیغمبردورمن (قومی آراسنده ایمین لك

(بلان)

بلان مشهور ایدی (فاتقوا الله) بس صاقلانگ لار الله دن (واطیعون ۞) وایارنگ لار مینکا (یعنی منم بیورماغومه (وما اسئلکم علیه) صرامیدورمن مین سردن اول پیغمبرلکنی یتوشدورماکمکا (من اجر) هیچ بر جالدن (ان اجری) ایمسدور منم جالم (الاعلی رب العالمین ۞) مکر عالم نگ ربیسی بولغان الله اوزارینه دور (فاتقوا الله) بس صاقلانوغز الله دن (واطیعون ۞) ایاروکز منم بیورماغومه (قالوا) ایتدیلار نوح قومی (انؤمن لک) ایاایمان کیتوریکمی سنکا (واتبعک) وحالانکه ایاردیلار سنکا (الارذلون ۞) حور آدملر (آلاراش قلوچیلر ایدی مال ایالری توکل ایدی بوکاملنادانلقلریدانمدور آننگ اوچون موءمن حوردیب ایتولمس بایلق دین بایلغیدور مال ایمسدور (قال) ایتدی نوح علیه السلام (وماعلمی) یوقدورمنم بلماکلوکم (بما کانوا یعملون ۞) شوندااین اشکه بولدیلار آلارقلغوچی (یعنی آلارننگ اشلرینه منم بلمکلوکم یتمس منکاایمان کترولری ظاهرده میدور یاکه حقیقی میدور آنی من بلمیم مین ظاهرون اعتبارقلادورمن (ف) (ان حسابهم) ایمسدور آلارننگ حسابی (الاعلی ربی) مکر منم ربم اورارینه کنه دور (لو تشعرون ۞) اکر بلسکز (وما انا) وایمس من مین (بطارد المؤمنین ۞) ایمان کیتورکوچیلرنی سوروب یراق قلوچی (ان انا) ایمسمن مین (الانذیر مبین ۞) مکر ظاهر قورقتقوچمین درست بولغان دلیل بلان (قالوا) ایتدیلار آلار (لئن لم تنته) اکر طیولمسنگ بوسوزلرونکدان (یانوح) ای نوح (لتکونن) البته بولرسنگ سین (من المرجومین ۞) طاش بلان سورولمشلردن (قال رب) ایتدی نوح ای منم ربم (ان قومی) حقیقتده منم قومم (کذبون) یالغانغه طوتدیلارمینی (فافتح بینی) بس آچ یعنی حکم قیل منم بلان (وبینهم) آلارننگ آراسن یعنی قومم اراسن (فتحا) آچمق بلان آچ (ونجنی ومن معی) قوتولدور مینی ومنم برلان برکابولغانلارنی (من المؤمنین ۞) ایمان کیتورکوچیلردن (فانجیناه) بس قوتولدوردوق نوحنی (ومن معه) وشول آدمنی کم نوح بلان برکابولدیلار (فی الفلک المشحون ۞) طولدورولمش کمه ده (یعنی آدملر وحیوانلار برلان (ثم اغرقنا) موندین صونگ صوده باطردوق (بعد الباقین ۞) آلاردن صونگ قالغانلارنی (ان فی ذلک) تحقیق حضرت نوح وقومی حقیده بولغان اشلرده (لآیة) عبرتلار بولغوچیدور (وما کان اکثرهم) بولمدی اول نوح قومی ننگ کوبلاری (مؤمنین ۞) اشانغوچیلردن (یعنی ایمان کیتوروچیلردن (وان ربک لهو العزیز الرحیم ۞) تحقیق سنگ ربنگ اولدورکوچی یتکوچی کافرنی عذاب قلماغه قرغانغوچیدور عذاب قلونی کچکترمک بلان (کذبت) یالغانغه

(ف) یعنی هونر اهلنی کیم کوردیلار وحالانکه هربر پیغمبرننگ یولداشی فقیرلار وغریبلار ایدی آندای بولسه ابتدی حضرت نوح آلارننگ طورولغی منم قبولمدور آنلارننگ اشلری نیدور آنده منم اشم یوقدور (جم)

طوتدیلار (عاد المرسلین ۞) عادقومی پیغمبرلارنی (عاد بر جماعت اسمیدور امادرستلکن شول جماعت ننك آتالری ننك اسمیدور (اذ قال لهم اخوهم) شولوقتك ایتدی آلارغه نسبی قرداشلری (هود) هود علیه السلام (الا تتقون) ایا الله دن قورقمیسرمی (انی لکم) حقیقتك مین سزلار اوچون (رسول) الله دن یبار ولکن پیغمبردور من (امین) ایمین بولغان (فاتقوا الله واطیعون ۞) بس صاقلانوغز الله ننك عذابندن منکا ایاروکز (یعنی منم سوزمنی توتوغز (وما اسئلکم علیه) استامیم مین سزدن اول پیغمبرلکنی یتوشدرماکمکا (من اجر) هیچ بر جالدن (یعنی پیغمبرلکنی یتوشدورماکم بلان بر جال (ان اجری الا علی رب العالمین ۞) ایمسدور منم جالم مکر عالملارربیسی اوزارینه بولر (اتبنون) ایابنی قیله‌سزلارمی (بکل ریع) هربر یورغاری اورنلرغه (یعنی نی اوچون یوللارده یوغاری اورونلارغه بنالر قیله‌سز (ایة) برعلامت قلب (تعبثون ۞) فایده‌سز اشنی قیله‌سز اوینامقلق بلان یورکانلارنی مسخره قلمعه (وتتخذون مصنع) ونی اوچون قیله‌سز یوغاری بولغان اورنلارده محکم بنالر (لعلکم تخلدون ۞) شاید که‌سز دنیاده منکو قالرسز (یعنی منکو قالونی امید ایته‌سزمی (ف) (واذا بطشتم) وهر وقت طوطساغز قوللاروغز بلان آچونلاب (بطشتم جبرین ۞) طوترسز جبر وکوچ قلوچی بولب (یعنی قاچلار بلان وقاچیلار بلان الوغلانب طوطرسز وصوغرسز ادب برمك اوچون صوقمس سز (فاتقوا الله واطیعون ۞) بس قورقوغز الله دن وایارنکز منکا (واتقوا الذی) دخی قورقوغز شوندای الله تعالی دنکم (امدکم بما تعلمون ۞) یاردم قلدی سزکا شول نرسه بلانکم قیلرسزلار آنی (یعنی تورلی نعمتلر بلان موندین صونك بیان قلب ایته دور (امدکم بانعام) یاردم قلدی سزکا دورت آیاقلی حیوانلار بلان (وبنین ۞) بالالر بلان (وجنت) وباغچه‌لار بلان (وعیون ۞) چشمه‌لار بلان (انی اخاف علیکم) تحقیق مین قورقا دورمن سزننك اوزارکزکا (عذاب یوم عظیم ۞) دنیاده وآخرتده الوغ کون ننك عذابندن (آننك اوچون نعمت برورکا کوچی یتکن الله عذاب قلمه‌عه‌ده کوچی یتار (قالوا سواء علینا) ایتدیلار هود علیه السلام غه قومی برابردور برکا (اوعظت) کرك نصیحت برکل عذاب بلان قورقوتب (ام لم تکن من الواعظین ۞) یاکه نصیحت قیلوچیلردن بوله‌سن (یعنی سننك سوزنك واوندامکنك قبول ایتولمس (ان هذا) ایمسدور بوسین کیتوردوکنك نرسه وایتکن سوزنك (الا خلق الاولین ۞) مکر اوّلده پیغمبر من دیب دعوی قلوچیلرننك عادتی ویالغانیدور (وما نحن بمعذبین ۞) ایمس مز بزلار بوعادتمزاوزره عذاب قیلنغوچیلردن (یعنی دنیاده واولکچ ترولمك یوقدور دیب (فکذبوه) بس یالغانچی دیدیلار حضرت

(اق) اشبو جماعت بیك سویالار ایدی یوغاری ومحکم بناقلمقنی لیکن اول بنالرونلدن عادتلریدن واسملریدن باشقه فایده‌لی نرسه یوق ایدی وقوت برله کوب اویلارنی ویخشی وقتلارده محکم ایلاب باغچه‌لار یصارلار ایدی آلارننك ایرم دیکن باغچه لری مشهوردورکوب مال صرف ایلاب آنی یصد یلار بارده خراب بولدی ایمدی ای بنده‌لار بو اشلرنی قلودن صاقلانوغز (جم)

هودنی (فاهلكنهم) بس هلاك قلدوق بز آلارنی صرصرجیلی بلان (انّ فی ذٰلك) تحقیق برننك هودقومینه قلغان اشمزده (لآیة) عبرتلار باردور بوزوق اشلیلرکا (وما كان اكثرهم مؤمنین ۞) بولمدی آلارننك کوبسی ایمان کیتورکوچیلردن (یعنی کوبسی موءمن بولسه ایدی آلارنی هلاك قلمس ایدوك (بو آیتده قورقتواباردور بوامتکه آلار اشی کوك اشنی قیلماسنلر دیب (وانّ ربك لهو العزیز الرحیم ۞) البته سنك ربنك اولدورکوچی یتکوچی عذاب قلمغه ومهر بانلیدور (كذبت ثمود المرسلین ۞) یالعانغه طوتدیلار ثمود قومی پیغمبرلارنی (اذ قال لهم) شولوقتده ایتدی آلارغه (اخوهم صالح) آلارننك نسبده قرداشلری حضرت صالح (الا تتقون ۞) ایاقور وقمیسزمی (انی لكم) تحقیق مین سزننك اوچون (رسول امین ۞) ایمین بولغان پیغمبردورمن (فاتقوا الله واطیعون ۞) قورقوعز الله دن (یعنی عذابیدن وایاروکزمنکا (یعنی منم سوزومنی طوطوغز (وما اسئلكم علیه من اجر ان اجری الا علی رب العلمین ۞) صرامیم مین سزدن پیغمبرلك یتوشدورمك اوچون هیچ برجالدن ایمسدور منم جالم مکر عالمنك ربسی اوزارینه‌دور (اتتركون) ایاقویلمش بولرسزمی (یعنی قالدورولمش بولرمیسز (فی ما) شول نرسه‌ده کم (یعنی نعمتلرده (ههنا) اشبونعمتلر بیرولکن اورننه (یعنی دنیاده (امنین) ایمین بولغانوغز حالده (یعنی عذابدن واول نعمتلرننك کیتماکیدن واولمدن ایمین بولب وقوتولب منکوا قالرمز دیب کمان قلمسز البته قالماس سز اول نعمتلرنی بیان قلب ایتدی (فی جنت وعیون ۞) باقچه‌لرده وچیشمه‌لرده (وزروع) ایکنلرده (ونخل) وخرمالقده (طلعها) اول خرمالقنك چبقلری (هضیم ۞) نازك ویوموشاقدور جیمشی یوموشق بولماغی اوچون (وتنحتون من الجبال) ویونارسز طاولردن (بیوتا) اویلار (فارهین ۞) شادلانب بلکوچی واوستابولب عمارت اشنده (فاتقوا الله واطیعون ۞) قورقوغز الله دن ومنم سوزومه ایاروکز (ولا تطیعوا) ایارمکز (امر المسرفین ۞) جکدان اوتکنلرننك بیورغنه (یعنی کافرلارننك بیورماغینه (الذین) شوندایندملردور اول جکدان اوتکنلر (یفسدون فی الارض) بوزوقلق قیلرلاریرده (ولا یصلحون ۞) آصلا تحشی اش اشلامسلر واورنکارتمسلر (قالوا) ایتدیلار اول ثمودقومی (انما انت) بودورکمسین (من المسحرین ۞) سحرلانمشلردن سنك (یعنی کوب سحرلانب عقلنك قالماغان دیب (ما انت) ایمسسنك سین (الا بشر مثلنا) مکربرآدم سن برننك کوك (فات بایة) کیتر برعلامتنی (ان كنت من الصادقین ۞) اکر بولسنك سین درست ایتوچیلردن (یعنی پیغمبرمن دیب

دعواقیلونکده راست بولسنك (قَالَ هٰذِهٖ نَاقَةٌ) ایتدی صالح علیه السلام اشبو بر آناتویه دور (آنی سز استب الله تعالی سزننك اوچون آنی طاشدن چغاردی (لَهَا) آننك اوچون باردور (شِرْبٌ) صواچمك (وَلَكُمْ شِرْبُ) وسزننك اوچون باردور صواچمك بر نوبت بلان (یَوْمٍ معلوم ۞) باکولی بولغان کونده صواچمك اوچون (وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوٓءٍ) طوطماغز اول تویه‌نی یامانلق بلان (یعنی صوغب وایاغن آقصتب (فَیَاْخُذَكُمْ) وطوتر اولوقتده سزنی (عَذَابُ یوم عظیم ۞) الوغ کوننك عذابی (فَعَقَرُوهَا) آقصاتدیلار اول تویه‌ننك آیاغن کیسب (فَاَصْبَحُوا نَادِمِینَ ۞) موندین صونك اوکوندیلار (یعنی عذاب ننك انماکن کوروب توبه اوچون توکل (ف) (فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ) بس طوتدی آلارنی وعده قیلنغان عذاب (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) تحقیق اشبو صالح علیه السلام نك قومی قصه سنده (لَاٰیَةً) عبرت ونصیحت باردور (وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِینَ ۞) وبولمدی آلارننك کوبی ایمان کیتوروچیلردن (یعنی اکر کوبی یاکه بارومی موءمن بولسه‌لار ایدی بوعذاب طوطماس ایدی آلارنی (كَذَّبَتْ) یالغانغه طوتدیلار (قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِینَ ۞) لوط ننك قومی پیغمبرلارنی (اِذْ قَالَ لَهُمْ) شولوقده کم ایتدی الارغه (اَخُوهُمْ لُوطٌ) آلارننك قرداشی لوط (اَلَا تَتَّقُونَ ۞) ایاصاقلانمیسزمی الله ننك عذابندن (اِنِّی لَكُمْ) تحقیق مین سزننك اوچون (رَسُولٌ اَمِینٌ ۞) امین بولغان پیغمبردور من (فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِیعُونِ ۞) بس صاقلانننك الله دن وایارنکلارمنکا (وَمَا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَیْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِیَ اِلَّا عَلٰی رَبِّ الْعَالَمِینَ ۞) وصرامیم مین سزدن (بیغمبرلك یتوشدورمکم بلان هیچ بر جال منم جالم بولور عالمنك ربسی اوزارینه (اَتَاْتُونَ الذُّكْرَانَ) ایاکیله سزلارمی سز شهوت بلان ایرلرکا (یعنی ایرلارنی وطی قیله سزمی (مِنَ الْعَالَمِینَ ۞) عالم جماعسندن (یعنی ایرلردن بولغان عالم خلقیدن (وَتَذَرُونَ) قویاسزلرمی سزلار (مَا خَلَقَ لَكُمْ) شول نرسنیکم یراتدی سزننك اوچون (رَبُّكُمْ) سزننك ربوغز (مِنْ اَزْوَاجِكُمْ) اول ربغز یراتقان نرسه خاتونلارغزدن (بَلْ اَنْتُمْ) بلکه سزلار (قَوْمٌ عَادُونَ ۞) ظلملقده چکدن اوتکن خلقسز (قَالُوا) ایتدیلار لوط قومی (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ) اکر طیولمسنك سین (یَا لُوطُ) ای لوط (لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِینَ) البته بولرسنك سین چغارولمشلردن (یعنی بزننك یورطمزدن بزسنی چغارورمز دیب (قَالَ) ایتدی حضرت لوط (اِنِّی لِعَمَلِكُمْ) تحقیق مین سزننك اشوکرکا (مِنَ الْقَالِینَ ۞) بیك قاتغ آچغلانغوچیمن (رَبِّ نَجِّنِی) ای منم ربم قوتولدورمینی (وَاَهْلِی) ومنم اهلمنی (مِمَّا یَعْمَلُونَ ۞) شول نرسدن قیلرلار آنی منم قومم یعنی آلارننك اشلری ننك شملغیدن

(اف) ایتولدی صالح علیه السلام قومی ایتدیلار بز تلیمز اشبوتاشدن بر آنا تویه چغب اول تودور سن بر ایرکك تویه‌نی دیب بس حضرت صالح فکر قلب اوطردی شولوقت حضرت جبرائیل ایتدی ایکی رکعت نماز اوقب ربنکدن صراغل دیب حضرت صالح صرادی آلار ایتکنچه تویه چغب بالالادی الوغلقده اوزی کوکنی وکوکراکی آلطمش آرشن ایدی وهر وقت اول تویه صواچسه صوننك بارچه سن اچه ایدی شوننك اوچون نوبت قلندی مدارك) مالی وحیوانلاری کوب بولغان بر بوزوق اشلی خاتن حیوانلری اوتلاوده وصوغارمقده شول تویه دن مشقت کورکانیدن آشنالری ننك بروسن قوتورتب وآزدوروب تویني اواترمکا قردوردی مصدع اسملی یاوزبر تار یردن اوق آتب تویه ننك آیاغنه اوردی تویه یغلب توشدوکده ثمودننك ایر لری وخاطونلری وبالالری رضاسی بلان قدار اسملی یاوز آیافلرونی کیسب اقصاتدی بوندین صونك عذاب ایندی (جم)

وکناهلریدن (فنجینه واهله) بس بزآننك دعاسن قبول قلب قوتولدوردوق لوطنی وآنکا ایارکانلارنی (اجمعین ۞) بارچه‌سن (الا عجوزا فی الغابرین ۞) مکر هلاکلکده قالدی قوتولمدی برقارچق خاطن آننك عذابده قالماغی تقدیر قلنغان ایدی آننك اوچون بوزوقلقغه یاردم بروب وراضی بولغانلاردن ایدی اول لوطننك خاطونی ایدی (ثم دمرنا الآخرین ۞) موندین صونك هلاك قلدوق ایکنچیلرنی (یعنی قالغانلرنی (وامطرنا علیهم) یاوردوق بزلوط قومینه (مطرا) طاشدن بولغان یغمورنی (فساء) بس نی یاوزبولدی (مطر المنذرین ۞) قورقوتلمش بولغانلرننك یغموری (ان فی ذلك) تحقیق اشبولوط قومینه بولغان اشده (لآیة) بر علامت وعبرت باردور (وما کان اکثرهم مؤمنین ۞) وبولمادی آلارننك کوبسی ایمان کیتورکوچیلاردن (وان ربك) تحقیق سنك ربنك (لهو العزیز الرحیم ۞) اولدورکوچی یتکوچی ومهربانلیدور (کذب) یالغانغه طوتدیلار (اصحاب الایکة المرسلین ۞) ایکه ایالری (یعنی ایکه ده ترغوچیلر پیغمبرلارنی (ایکه مدین یقینیده برغیضه دور یعنی برصوجیولغان وآغاچلر اوسکن خوب بردور آلارغه شعیب علیه السلامنی پیغمبر قلب یباردی مدین قومینه ببارکنی کوك بوشعیب مدین خلقی ننك قرداشی ایدی (اذ قال لهم) شولوقتده کم ایتدی (شعیب) شعیب علیه السلام (الا تتقون ۞) ایاقورقمیسزمی (انی لکم رسول امین ۞) تحقیق مین سزننك اوچون ایمین بولغوچی پیغمبرمن (فاتقوا الله واطیعون ۞) بس قورقوغز الله دن وایاروکزمنکا (وما اسئلکم علیه من اجر ان اجری الا علی رب العالمین ۞) صرامیم مین سزدن هیچ برجال ایمسدور منم جالم مکر عالم ننك ربسینه دور (اوفوا الکیل) تمام قیلنك لارا اولچا کانده اولچاولروکزنی (ولا تکونوا) بولماغز سزلار (من المخسرین ۞) زیان یتوشدروچیلاردن (یعنی حقلرون کیموتب (وزنوا) اولچا کزسز (بالقسطاس المستقیم ۞) طوغری بولغان اولچاوبلان یعنی ترازو بلان (ولا تبخسوا الناس اشیاءهم) وکیم قلماغز آدملرننك حقلارونده هیچ برنرسه‌نی (ولا تعثوا فی الارض) وچرکانمای یورمکزیرده (مفسدین ۞) بوزوقلق قیلب یول باصوو ایکنلار خراب ایتوکوك (واتقوا الذی خلقکم) وقورقنك اول الله دنکم براتدی سزنی (والجبلة الاولین ۞) واوّل اوتکان جماعتلرنی (قالوا) ایتدیلار ایکه جماعتی (انما انت) بودرکم سین (من المسحرین) سحرلانب عقلنك بتکانلاردن سن (وما انت ایمس سنك سین (الا بشر مثلنا) مکر برننك کوك برآدمسن (وان نظنك) تحقیق کمان قیله مزبزسنی پیغمبرمن دیب دعوی قلماغنکده (من الکاذبین ۞) یالغانچیلاردن دیب (فاسقط) بس توشرسین (علینا) برننك اوزارومرکا (کسفا من السماء) برکیسك کوکدن

(من ازواجکم) من تبین لما خلق الله تعالی اوتبغیض والمراد بما خلق العضو المباح منهن وکانوا یفعلون مثل ذلك نسائهم وفیه دلیل تحریم ادبار الزوجات والمملوکات ومن اجازه فقد اخطاء خطاء عظیما (مدارك) (ففی الحدیث ان شعیبا اخا مدین ارسل الیهم والی اصحاب الایکة (مد (القسطاس المیزان (مد)

(یعنی عذاب توشرسن (اِنْ كُنْتَ) اکر بولسنك سین (مِنَ الصّٰدِقِينَ ۞) طوغری سویلاوچیلردن (یعنی پیغمبر بولمغنکده راست بولسنك دعاقیلغل الله‌غه برکیسك عذاب توشسن کوکدن دیدیلار (قَالَ) ایتدی حضرت شعیب (رَبِّي) منم ربم (اَعْلَمُ) بیك بلور (بِمَا تَعْمَلُونَ ۞) شول نرسه نیکم قیلورسز آنی (یعنی الله تعالی سزنك اشوکزنی ده بلور وسزکا تیوشلی بولغان عذابنیده بلور (فَكَذَّبُوهُ) بس یالغانچی دیدیلار شعیبنی (فَاَخَذَهُمْ) بس آلدی وطوتدی آلارنی (عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ ج) کوله کونی ننك عذابی (اِنَّهُ كَانَ) تحقیق بولدی اول عذاب (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۞) الوغ کون ننك عذابی (بر بولت کوله کله‌لك روشنده ظاهر بولب حضرت شعیب قومن هلاك ایتدی (فَ) (اِنَّ فِي ذٰلِكَ) تحقیق اشبو حضرت شعیب قومی ننك قصه‌سنده باردور (لَاٰيَةً) بر عبرت وعلامت (وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۞) وبولمدی آلارنك کوبی ایمان کیترو چیلردن (وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞) وتحقیق سنك ربنك هر اشکا کوچی یتکوچیدور ومهربانلیدور * (فَاِنَّهُ) تحقیق اول قرآن (لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞) عالمنك ربسی بولغان الله تعالی ننك ایندورولمشیدور (نَزَلَ بِهِ) ایندوردی اول قرآننی (الرُّوحُ الْاَمِينُ ۞) ایمین بولغان روح (یعنی حضرت جبرائیل آننك اوچون اول جبرائیل ترو کلك بولغان وحی کا ایمین یعنی خیانتسز ایدی (عَلٰى قَلْبِكَ سننك کونکلنك اوزارینه (یعنی بیکلاتدی اول قرآننی ومعنالرون بلدوردی اونوتماسلق قیلب ثابت ومحکم قیلدی (لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ ۞) بولماقلغنك اوچون قورقوتقوچی لاردن (بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ۞) آچق ومعناسی روشن بولغان عرب تلی بلانکم قومنك طوقطاب قالب قبول قیلماسقه عذرلری قالمسن اوچون (وَاِنَّهُ) تحقیق اول قران (لَفِي زُبُرِ الْاَوَّلِينَ ۞) اوّلکی پیغمبرلارننك کتابلریده ثابتدور (تفسیر مدارکده ایتیلدور قرآن ننك قرآن بولماغینه بو آیت دلالت قیلدور هر وقت ترجمه قیلنسه ده عربی لغتندن باشقه لغت بلان بس بولادور بو آیت دلیل قرآننی فارسی لغتی بلان نمازده اوقومق ننك دروست بولماغینه دیب (اَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ) ایا بولمدیمی قرآن ننك درستلکینه (یاکه محمد علیه السلام ننك پیغمبر بولماغینه (اٰيَةً) علامت ای مکه اهلی (اَنْ يَعْلَمَهُ) اول محمد علیه السلامنی کتابلریده بلماکلکی (عُلَمٰٓؤُا بَنِي اِسْرَائِيلَ ۞) بنی اسرائیل علمالری (یعنی حضرت یعقوب بالالری ننك بلماکی عبدالله بن سلامه وباشقه علمالری اکر قرآن اوقولسه آلارغه یاکه محمد علیه السلام ننك صفتی اوقولسه ایتدیلار ایمان کیتوردوك بز اول حقدور دیب (ف) (وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ) واکر ایندورسك ایدی بز اول قرآننی (عَلٰى بَعْضِ الْاَعْجَمِينَ ۞) عجملرننك

(ا ف) روایت قیلندی حق تعالی حضرت شعیب ننك قومی اوزارینه بر اسیلك توشردی شول مرتبه ده کم صولر قینار بولدی موندین صونك بر بولت ظاهر بولدی اسی لك ننك قوتندن بارچه لری آننك آستینه جیولدیلار شول زمان آلارغه شول بولتدن اوت یاودو روب بارچه‌سن یاندو روب هلاك قلدی الحکم لله مد زبده)

* الله تعالی اشبو جدی قصه‌نی قصه‌لق بلان بیان قیلدی رسول علیه السلام ننك کونکلن طنوچلاتمق اوچون پیغمبرلارکا انکار قیلغانلارنی قورقتمق اوچون موندین صونك قرآن ننك حقلغینه ومحمد علیه السلام ننك حق پیغمبر ایکانلوکن بلدورمك اوچون ایندوردی *

(۲ عربی تل بلان ایندورو لدی آننك اوچون عجم تل بلان ایندورولسه بتو نلای قارلار ایدی وایترلار ایدی نی اش قلیق بز بلمکن وآنکلامغن نرسه بلان دیب بس قورتولوغه عذرلری بولر ایدی (مد) (القرآن قرآن ولو ترجم بغیر العربیه)

(ا ف) روایت قیلندی مکه خلقی مدینه جهودینه پیغمبر ومز علیه السلام ننك صفتیدن صرامق اوچون ایلچی یبارد یلار جهود

بعضسینه (فقراه) بس اول عجملر اوقوسه ایدی اول قرآننی (یعنی عرب لغتیدن باشقه لغت بلان (علیهم) اول مکه خلقی اوزارینه (ما کانوا به) بولمسلر ایدی آلار آنکلاماغانقلری اوچون (یاکه بیك قارشو وتکبرلکلاریدان (مؤمنین) ایمان کیتورکوچیلردن اول قرآنغه (کذلك) اوشانداق (یعنی بنی اسرائیل علمالری ایتکیدین بله تروب اول مکه کافرلری یالغانغه طوطقانلری کوك اول قرآننی (یاکه محمد علیه السلامنی (سلکناه) کرتدوك طانماقلقنی (فی قلوب المجرمین) کناهلی اشلیلرننك کونکلینه (لا یؤمنون به) ایمان کیتورمسلر قرآنغه (حتی یروا العذاب الالیم) تاکم کورکان وقتلرینه چه آلار ارانجتکوچی عذابنی (فیاتیهم) بس کیلر اول عذاب آلارغه (بغتة) کیسکتن (وهم) آلار (لا یشعرون) بیلمرلار اول عذاب ننك کیلماکی نی (فیقولوا) بس ایترلار آلار (هل نحن منظرون) ایابرلار مهلت بیرولرمی (یعنی کویونب ایترلار بزکا بوعذابدن فرصت بیرولرمی دیب (افبعذابنا) ایابرننك عذابمزنی (یستعجلون) آشوغب استیلارمی (یعنی نی اوچون بزکا کوکدن برکیسك عذاب توشردیب اشقدیلار * (افرایت) ایاکورورمیسن (ان متعناهم) اکر فایده لندورسق اول شریك قلوچیلرنی (سنین) برنچه یللار (ثم جاءهم) موندین صونك کیلسه آلارغه (ما کانوا) شول نرسلری بولدیلار اول شریك قلوچیلر (یوعدون) وعده قیلنمشلردن (یعنی وعده قیلنمش عذابدن (ما اغنی عنهم) نی نرسه کوتارور آلارننك باشندن (ما کانوا یتمتعون) آلارننك قاید الانمش بولغانلاری (وما اهلکنا من قریة) وهلاك قیلمدوق بزهیچ بر شهرنی (الا لها منذرون) مکر آلارا اوچون قورقوتوچیلر بار ایدی (ذکری) نصیحت بیرمك اوچون (وما کنا ظالمین) بولمادوق بزهلاك قلمقده ظلم قلوچیلردن (یعنی قورقتمق اوچون بر پیغمبر یبارمایینچه هلاك قلمادوق * (وما تنزلت به الشیاطین) ایندرمدی اول قرآننی شیطانلار (وما ینبغی لهم) ودخی تیوش توکل آلارغه (اول شیطانلارغه دروست توکل قرآننی ایندورمکا (وما یستطیعون) کوچلری یتمس (انهم عن السمع) آننك اوچون تحقیق اول شیطانلر ایشتمکدن فرشته‌لار سوزون (لمعزولون) طیولمشلردور اوت کیسکلری بلان آننك اوچون فرشته‌لار بلان شیطانلار اراسنده بیك باشقه لق باردور فرشته‌لار نورانیده‌دور وشیطانلار شاقشیلقده وقرانکغولقده‌دور بس قرآننی فرشته‌لار صالر رسول علیه السلامغه (فلا تدع مع الله الها آخر) بس اوندامکل الله بلان ایکنچی عبادت قیلنمشنی (فتکون) بس بولرسنك سین اکر ایکنچی معبودنی اوندا سنك (من المعذبین)

ایتدی آننك چقمق وقتی کیلدی وصفتنی بیان قلدیلار شوکا بناء الله تعالی ایتدی محمد علیه السلام ننك حقنده شیك قیلرسزمی آلار اوچون علامت بولمدیمی کم بنی اسرائیل علمالری محمدنی کتابلرنده بیان بولندوغنی روشده خبر بیردیلار بس اول آننك راستلغینه یتاچکدر (تب)

(عجم عرب بولماغان قوم بولب عرب تلن آچق بلمسلر (م)

(۳ کافرلار ایتدیلار قرآن عرب تلی بلان ایندور ولمش اشبو پیغمبر ننك تلی ینه عربیدور شایدکم اوزی چغارغاندور اکر باشقه تل بلان بولسه ایدی اشانب ایمان کیتورور ایدوك اشبو ننك اوچون ایتدی الله تعالی اکر بر آدم ننك کونکلنده شبهه‌لار اولسه آنده اشانلو بولمس باشقه تل بلان اینسه ایدی شبهه لری دخی آرتق بولر ایدیکم آنی باشقه آدمدن اویراندی دیرلر ایدی

(جم)

* حضرت یحیی ایته‌دور آدملرننك عقلت یورتندن قاتیغراق غرورلانب اوزی ننك ترو کلکینه آلدانغو چیدور واوزی ننك مراد لری بلان لذتلانکو چیدور دیب بوطریقه آلدانوفی قویوغز الله تعالی ایته‌دور

عذاب قیلنمشلردن (بوسوزنی ایتدی حضرت رسول‌ننك اخلاصن آرتدیرمق اوچون وبنده‌لرنی ایشتدروب قورقتماق اوچون (وانذر عشیرتك الاقربین ۞) وقورقت یقین اولغان قردا شلارونکنی (ف)(واخفض) آلچقلق قیلغل (جناحك) اورنك‌ننك قولنکنی (یعنی تواضع لق قیلغل (لمن اتبعك من المؤمنین ۞) اورونکا ایرکان مسلمانلارغه تلاسه یقینلاردن بولسن کیراك یاطلاردن بولسن (یعنی مؤمنلرکا شفقت وایندکولك قیل (فان عصوك) اکرکناهلی بولسه‌لارسنکا (فقل) ایتکل (انی بری ء) تحقیق مین بیزکوچی من (مماتعملون ۞) شول اشلردنکم اشلرسز (یعنی هرکمسنه کم الله تعالی ننك حکمینه ایارمای باشقه‌اش قیلسه آندان یراق بول کیرك آشنابولسن وکیرك یط بولسن (وتوکل) وتابشرغل اشنکنی (علی العزیز الرحیم ۞) کوچلی ومهربانلی بولغان الله اورارینه (الذی یراك) آنداین الله کورورسنی (حین تقوم ۞) طورغان وقتنکده (یعنی تهجد وقتنده (وتقلبك فی الساجدین ۞) وکورورسننك ایلانماکونکنی (قیامدن رکوعه ورکوعدن سجده‌کا (سجده قلغانلار آراسنده (انه هو السمیع العلیم ۞) تحقیق اول الله ایشتکوچی وبلکوچیدور (یعنی هروقتده تهجد نمازینه طورورسنك اصحابلرنك ننك حالندن خبر آلرسنك آلار الله تعالی ننك ذکری بلان شغل لانه لرمی یاکه غافللرمی دیب (هل انبئکم) ایاخبر بریمی سزکا (علی من تنزل الشیاطین ۞) کم اورارینه اینرشیطانلر (بوآیت مشرکلارننك شیطان صاله اول قرآننی ایشتب محمد صلی الله علیه وسلمکه دیکن سوزلرینه جواب بیروب ایتدی (تنزل علی کل افاك اثیم ۞) اینرلار اول شیطانلر هربریالغانچی لرغه وکناه‌اش قیلغوچیلرغه (افاك کاهنلردورویالغان نبیلك دعواسن قلوچیلر درسطیح وطلیحه ومسیلمة الکذاب کوکلار (یلقون السمع) صالرلار آلار قولاقلرونی شیطانلارننك سوزلرینه‌بس شیطانلر فرشته‌لردن اورلاب ایشتب کاهنلرکاصالرلار (واکثرهم کاذبون ۞) اول شیطانلرننك کوبسی یالغانچیلردور (ف)(والشعراء) شعرایتوچیلرکا (یتبعهم الغاوون ۞) ایاردورلار آلارغه آرغنلر رسول علیه السلام غه ایارکانلار ایارمسلر (بوآیت شولوقتده ایندورولدی شعرایتب رسول علیه السلامنی مسخره قیلب اول سویلا کاندای برده سویلرمز دیرلار ایدی وقای وقتده کاهین دیدیلار وقای وقتده سحرچی دیدیلار الله تعالی اول سوزلردن طیولنق اوچون ایتدی (الم تر انهم) ایاکورمسمیسن کم آلار (فی کل واد) هرچوقرلارده (یعنی هرسوزلریده (یهیمون ۞) باشلرینه دونب کیتمشلردور (یعنی سوزلریده بیك یالغانلاب آرتدورورلار وهربوش وبوزوق بولغان سوزلارکا چومارلار کویه‌چوقرغه توشب کومولکن کوك (وانهم

(یقولون)

* مشرکلار ایتدیلار محمد ایته ترغان سوزلر الله طرافیدن ایندورولکان ایمسدور بلکه اول سوزلرنی شیطانلار اویراتلار آنکادیب حق تعالی آلار ننك سوزون قایطارمق ویوق سوزدیمك اوچون ایتدی *

(اف) روایت اولندی اشبو آیت ایندورولدو کدین صونك رسولمز علیه السلام طوروب اولوغ طاوش بیروب ایتدیکم باقریش طائفه‌سی اورلارو نکزنی الله تعالی ننك عذا بندن آنکا ایمان کیتوروب وامرینه موبن صونب قوتقارروغزمنکا یقین لقوغز سزکا آصلا فایده قیلمس یاعبد مناف اوغلی یاعبد المطلب اوغلی عباس یاصفیه یارسول الله قزی فاطمه هربروکز اوزکزنی الله‌ننك عذابندن قوتقار بولمه‌سه الله غه خلافلق قیلسه‌غز منکا نسب بولما قوغز برنرسه‌کا فایده قیلماس دیب (تب جم)

(اف) شیطانلرسرولودن الك طاش بلان کوك طرافینه اشارلار ایدی بعض آدملر بارایدیلار کم کاهن ایدیلار وبلار شیطاننك بروسی بلان دوستلق قیلرلار ایدی وشول شیطانغه نذرلار بیرورلار ایدی اشبو شیطان بشقه شیطانلر بلان فرشته‌لرننك سوزون

یقولون) وتحقیق آلار ایترلار (مالا یفعلون ۞) اشلاماکان اشلرنی (الله تعالی موءمن شغر چیلرنی آلار جمله‌سندن چغاروب ایتدی (الا الذین آمنوا وعملوا الصالحات) مکر شوندای‌ن آدملر ایمان کیتوردیلار وایذکو اشلر قلدیلار (عبدوالله روحه اوعلیدور وثابت اوعلی حسان زهیر اوغلی کعب ومالك اوعلی کعب کوك بلار مسلمان اهل لاری ننك شعر چیلاری ایدی (وذکروا الله کثیرا) وذکر قلدیلار الله‌نی کوب (یعنی عادتلری الله‌غه کوب ذکر ایتب وقرآن اوقب شعر بلان الله تعالی‌نی برلامکده وشعر بلان ثنالر وعظلار قلب ورسول علیه السلامنی واصحابلرنی وایذکوا آدملرنی ماقطاب کناه بولماغن سوزلر بلان بیان قیله‌لر ایدی (وانتصروا) واوچ آلالر ایدی حورلامق بلان (من بعدما ظلموا) ظلم قیلندوقدین صونك (یعنی رسول علیه السلامنی ومسلمانلرنی حورلامقلری اوچون (وسیعلم الذین ظلموا) وتیز دورکم بلرلار اول آدملرکم ظلم قلدیلار (ای منقلب ینقلبون ۞) قایویرکا کیری دونرلار (یعنی مکر اول آدملرکم شعر بلان الله تعالی غه حمد ایتورلار یاکه کافرلارنی حورلارلار وکناه‌ننك بوزوقلغن بیان قیلرلار ویاکه مسلمانلرنی حورلاغان کافرکا شعر بلان حورلاب جواب برورلار (کعب بن مالکدان روایت قیلندی رسول علیه السلام ایتدی هجواقیلوغز بس آنط ایتم‌مین شوندای‌ن الله بلان منم نفسم آننك قدوراتیده دور البته هجواقیلب خورلامق اول کافرلرکا قاتیغدور اوق قادلودان دیب *

﴿ سورة النمل مکیة ثلث وتسعون آیة ﴾

لبسه ——— **الله الرحمن الرحیم**

(طس) الله تعالی بلزبوسوزدن مرادی (تلك) اشبو سوره‌ده بولغان آیتلر (آیات القرآن) قرآننك آیتلریدور (وکتاب مبین ۞) وظاهر بولغان کتاب ننك آیتلریدور (یعنی لوح المحفوظ ننك آیتلریدور لوح المحفوظ ننك ظاهر بولماغی آننك اوچون آنده هرنرسکم بولاچقدور آنده یازولغاندور (هدی وبشری) یول کورستکوچی وسونچ برکوچی بولغانی حالده اول آیتلر (للمومنین ۞) ایمان کیتورکوچی بنده‌لرکا (الذین یقیمون الصلوة) شوندای‌ن آدملرکا تورغزلار نمازنی (ویوتون الزکوة) وبیرورلار مالالاری ننك زکاتن (وهم بالاخرة) بوجماعت قیامت کونینه (هم یوقنون ۞) شیك قیلوچیلر ایمسدور (ان الذین لا یومنون بالاخرة) تحقیق شول آدملرکم ایمان کیترمزلار اخرة کونینه (زینا لهم) زینتلادوك آلارغه (اعمالهم) اورلری ننك بوزوق اشلرونی (فهم

اورلامغه ایشتمك اوچون کوك طرافینه کیترلار ایدی فرشته‌لر آلارنی اودکیسه‌کی بلان اورور لر ایدی ویولدوز آطلمغی اوشبو کورونکان اوددور بس قاچدقلری وقتده فرشته‌ننك سوزلرندن همان برایکی سوز ایشتور لار آنی دوسلری بولغان کاهنلرکا کیلب ایترلار وکاهنلر دخی آدملرغه ایتورلار وآدملر آنی اعتقاد ایلاب اشانرلار بس حقیقتده کاهن دیب بولارغه ایتور لار وکوب آدم کاهنلق دعواسن قیلرلار حیله بلان ویالغان بلان لیکن کاهن حقیقی لرکا حاصل بولغان حیله وآلداو آلارغه حاصل بولمس وبعض نرسلر باردورکم آدمغه یشروندور وشیطانغه ظاهردور نیتککم ایللی وبوز میل قدرلی یراق یولده اولان احوالی ویاخود بر کمسنه ننك قویننده‌نی نرسه باردور ویا کونکلنده نی خیال باردور لیکن کیله‌چك خبرنی شیطانده بلمرلار مکر بروایکی سوزلرنی ایشتسه‌لر آنکا اون واون بش یالغاننی قاطشطروب ظاهر قیلرلار اورلری قیاس قیلب قیاسلری کیرك یانکلوش وکیرك درست بولسن بس شیطان بحشی اشلیلردن آچولانب قاچقوچیلردورنی اوچون آنی بوزوق وناچار حسابلار

یعمهون ۞) بس آلار باشلری دونمشلردور و آیلانکاندور آرغنلقلریدن (اُولٰئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ) اول جماعتلر آندین جماعتلردور آلار اوچوندور (سُوءُ الْعَذَابِ) عذاب ننك یمانی (وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ ۞) آلاردور آخرة ده قاتی کوینوچیلر (وَإِنَّكَ) تحقیق سنکا (لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ) بیر ولمش بولر قرآن (مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ۞) محکم اشلی بولغان وبلکوچی بولغان الله تعالی قاشندن (یعنی بارچه اشلرننك حکمتن (اذْقَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِ) ایتکل شولوقتنیکم ایتدی موسی اوزی ننك اهلینه (إِنِّي آنَسْتُ نَارًا) تحقیق مین کوردوم اوتنی (سَآتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ) کیتوریم من سزکا اول اوتدن بر حبرنی (یعنی بولدن آننك اوچون بول آداشقنلار ایدی (أَوْ آتِيكُمْ) یاکه کیتوریم سزکا (بِشِهَابٍ قَبَسٍ) شول اوددن بر کیسك اوطنعه توتاشقان ویاندور ولغان روشانلدور غوچی یالقونن (لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ۞) شاید که یلنر سزسز (یعنی صوقلقدن سزکا بیك صوقلق بتوشدی (ف) (فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ) بس شولوقتده کم کیلدی اول اوتقه موسی علیه السلام چاقر ولدیکم (أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ) برکت بولدی اول نرسکم اوتده بولدی (وَمَنْ حَوْلَهَا) واول اوت ننك تیره سنده بولغان نرسه (وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞) وپاکلوك بولسن الله غه اول الله عالملرننك ربسیدور (ف) (يَا مُوسَى إِنَّهُ) ای موسی اش بودور (أَنَا اللَّهُ) مین الله من (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞) کوچلی اولغوچی هرنرسه کا حکمت ایاسیمن (یعنی هرنرسنی اورننده قویغان الله من (وَأَلْقِ عَصَاكَ) دخی چاقر ولدی صالی طایاغنکنی بلماکنك اوچون معجزه ننك بلب ایالانمه کونك اوچون (یعنی مبارك بولدی اوتده بولغان کمسنه دیب چاقر ولدی وطایاغونکنی یرکا صالی دیب چاقر ولدی (فَلَمَّا رَآهَا) کورکان زمانده اول طایاغنی آطغاچ (تَهْتَزُّ) تبره نور اول طایاق (كَأَنَّهَا) کوبه اول طایاق (جَانٌّ) برکچکنه یلاندور (وَلَّى مُدْبِرًا) یوزدوندوردی آرقه‌سی اوزره‌تروب (یعنی قورقودن آرقه‌سینه دونب کیتدی (وَلَمْ يُعَقِّبْ) کیری قایتب باقمدی (يَا مُوسَى) ایتدوك بز ای موسی (لَا تَخَفْ) قورقمه دیب (إِنِّي) تحقیق (لَا يَخَافُ) قورقمز (لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ ۞) منم قاشمده پیغمبرلار (یاکه پیغمبرلار میندن باشقه دن قورقمس لار (شول طایاق نچکه یلان بولدی شول وقتده کم فرعون آلدینه صالدی برالوغ یلان بولدی (إِلَّا مَنْ ظَلَمَ) مکر پیغمبرلاردن شول آدم قورقار ظلم قیلدی (یعنی آندن صادر بولغن کناه سببی بلان اوزینه ظلم قلدی آدم علیه السلام ویونس علیه السلام وداود علیه السلام ویوسف علیه السلام ننك قرداشلری کوك (ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا) موندین صونك آلوشطرسه توبه قلمق بلان (بَعْدَ سُوءٍ) بوزوق اش قلدوقدین صونك (فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ۞)

ویالغانچیلردن وآلداو چیلردن بیك شادلانرلار آننك اوچون آلارننك رضاسینه موافق لاردور (جم)

(۱ف) ایکی آیت ننك باشقه باشقه بولماغی بوایکی سوره ده آننك اوچون قصص سوره سنده (لعلی اتیکم دور وبو سوره ده (ساتیکم) دور وحالانکه قصه بردر موسی علیه السلام قصه سیدور دلالت قیله دور سوزنی معناسی بلان نقل قلماقعه وهم نمارننك فارسی قرائت بلان اوقومق درست بولماغینه وهم نکاح ننك نکاح لفظی وترزوبیج لفظی دن باشقه بلان درست بولماغینه (مد)

(۲ف) شاه ولی رحمة الله ایته دور شولنرسه کم اوتده دور فرشته لردور شول نور ظاهر بولغانده اوت صوره تی بلان صورتلانمش بولمشلر وشولنرسلرکم اوت تراسنده دور باشقه فرشته لردور اولکی فرشته لردن توبا ندور اودننك آراسنده ویقینلرنده مقرب بولغان فرشته لر بار ایدی واول کورونکان اودتوکل ایدی بلکه یقین بولغان فرشته لر ننك نوری ایدی الله عالم غیبندن چاقروب ایتدی یاموسی دیب (جم)

تحقیق مین بارلقاغوچیمن ومهر بانلیمن موسی علیه السلام بر قبطنی اولدوره‌شیدی اول خطا سببی اوزره موسی علیه السلام ننك قلبنه قورقوابار ایدی الله سبحانه آنی عفو اقیلدی (وادخل یدك فی جیبك) ینه موسی غه ایتدوك کر وتکل قولنکنی کولماکونك ننك چابوینه (تخرج بیضاء) چغارغل اول قولونکنی آق بولغانی حالده (من غیر سوء) عیبسز آق بولغانی خالده چغار یعنی آله‌تن بولماس (فی تسع ایات) اشبوایکی علامت بلان اول ایکی علامت کرکوچیدور طوغز معجزه که (الی فرعون) بارغل فرعونکه (وقومه) وآننك جماعتی ننك جانبینه (انهم کانوا قوما فاسقین) آلار فاسقلر کروهی بولدیلار (قصص سوره‌سیده قالغان یدی علامتلری ننك بیانی اوتدی (فلما جاءتهم ایتنا) بس شولوقتده کم کیلدی آلارغه (یعنی کافرلارکا) برننك معجزه‌لاروم (مبصرة) روشن بولغانی حالده (قالوا) ایتدیلار (هذا سحر مبین) اشبوظاهر بولغان سحردور (وجحدوا بها) وطانکدیلار اول معجزه‌لارنی تللاری بلان (واستیقنتها) اول معجزه‌لارننك راستلغینه والله طرافندین بولغانلوغینه اشانغانلری حالده (انفسهم) کونکللری (ظلما وعلوا) ظلم لق یوزندن وتکبرلك یوزندن (یعنی ایمان کیتورورکا تکبرلك قیلب (فانظر کیف کان) بس قراغل نیچك بولدی (عاقبة المفسدین) بوزوق اش قلوچیلرننك اشلری ننك اخیری اوّل دنیاده صوغه باتب هلاك بولدیلار آخرتده عذابده قالاچقلردور (ولقد اتینا) وتحقیق بیردوك بز (داود وسلیمن علما) داودقه وسلیمانغه علمنی (یعنی بلمکلکنی دینیی وحکم قیلماقنی (وقال الحمد لله الذی) وایدیلار آلار بارچه ماقطامقلق اول الله تعالی اوچوندورکم آندین الله دور اول (فضلنا علی کثیر من عباده المؤمنین) آرتقلق وکاملك بردی بزکا کوب آدملر اوزارینه موءمن بولغان قوللرندن * (وورث سلیمن داود) وارث بولدی سلیمان داودقه (یعنی سلیمان علیه السلام غه پیغمبرلك بر ولدی حضرت داودقه بر ولکان کوك باشقه بالالرینه بر ولمدی وحالانکه حضرت داودننك بالالری اون طوقز ایدی پیغمبرلکده حضرت داودننك اورنیغه حضرت سلیمان قالدی (وقال یاایها الناس) وایتدی حضرت سلیمان ای آدمیلر (علمنا منطق الطیر) اویراتلدی بزکا قوشلرننك تلی نی (یعنی سوزلری وتسبیحلری بوسوزنی حضرت سلیمان ماقطانمق اوچون ایتمدی بلکه الله ننك نعمتن شهرت قلمق اوچون ایتدی (واوتینا) وبیر ولدی بزکا (من کل شیء) هر بر نعمتدن (ان هذا) تحقیق اشبو (لهو الفضل المبین) اشبودور ظاهر واشکارا بولغان فضیلت (بوسوز نعمتکه شکر قلودور ماقطانوایمسدور رسول علیه السلام ننك (اناسید ولد آدم ولافخر) دیمکی کوکدور *

(لیکن باشقه آدملردن ظلم قیلسه اوزینه لان الانبیاء لان دیب مطالعه قلب تبیانده زبده ده جمالیده متالعه سنن قلغن (اولکن من ظلم منهم ای من ذل من المرسلین فجاء منه غیره اذ نت له مما یجوز علی الانبیاء کما فرط من آدم ویونس وداود وسلیمان علی نبینا وعلیهم والتسلیمات (مدارك)

(وجحدوها) قیل الجحود لایکون من علم من الجاحد وهذا لیس بصحیح لان الجحود هو الانکار وقد یکون الانکار للشیء للجهل وقد یکون بعد المعرفة تعنتا کذا فی شرح التأویلات (مدارك)

* یعنی بوایکسینه علم لك بردوك اول عملك بلان عمل قلدیلار وضور نعمت ایکانن بلب حمد ایتدیلار وبو آیت دلیلدور عملك ننك شریف بولماغینه وعلمنی یوکلاوچیلرنك وعلم ایالری ننك آلله بولماغینه وعملك الوغ وآرتق نعمت بولماغینه *

(وحشر لسلیمن جنوده) وجیولدی حضرت سلیمان اوچون آننك عسکری (من الجن والانس) جندن وآدمدن (والطیر) وقوشدن (فهم یوزعون ۞) بس اول جماعت طوقطارلر یعنی بری برینه قوشولب جیولماق اوچون اوللارون طیرارلر ایکنچیلری قوشولمق اوچون (ف) (حتی اذا اتوا) شولوقتقه چاقلی کم کیلدیلار (علی وادالنمل) قرمسقه چوقرینه (اول چوقر شامدن بر قرمسقه سی کوب بولغان چوقر ایدی (قالت نملة) ایدی بر قرمسقه (اول قرمسقه آقصاق ایدی (یاایها النمل) ای قرمسقه جماعتی (ادخلوا مساکنکم) کروکز اوز ایولارکزکا (لایحطمنکم سلیمان وجنوده) هلاك قلماسن سزنی سلیمان وآننك عسکری (وهم لایشعرون ۞) وحالانکه آلار سزنك هلاك اولمقغزنی بلماسلر (قرمسقه لارننك طاوشنی هیچ آدم ایشتمز لیکن الله تعالی آنی سلیمانغه بلدوردی (فتبسم ضاحکا) بس اوز اوزیدن کولب تبسم قلدی (من قولها) شول قرمسقه ننك سوزندان (وقال) ایتدی حضرت سلیمان (رب اوزعنی) ای منم ربم الهام بیرمنکا (ان اشکر) شکر قلماغه (نعمتك التی انعمت علی) سننك نعمتونکا کم شوندای نعمتدور احسان قیلدنك اول نعمتونکنی منم اوزمه (وعلی والدی) ومنم آتام وآنام اوزارینه (وان اعمل صالحا) دخی الهام بیرمنکا اشلامك کایحشی اشلارنی (ترضیاه) راضی بولرسنك اول اشدن (وادخلنی برحمتك) وکر وتکل منی اوزنك رحمتونکا (فی عبادك الصالحین ۞) ایندکوا اشلیلر بولغان قوللارنك جمله سینه * (وتفقد الطیر) بس سلیمان علیه السلام استدی قوشلارنی (یعنی قوشلارننك حاللرون بیلمك نی استدی (فقال مالی لا اری الهدهد) بس ایتدی سلیمان علیه السلام نی بولدی منکا کورمیدور من هدهدنی وحالانکه هدهدنی کورمکنی استدی اول قوشلرننك باشی ایدی آنی کورمدی (ام کان من الغائبین ۞) عجبدور یاکه یوق بولغانلردن بولدیموا دیدی (لاعذبنه عذابا شدیدا) تحقیق بلدی یوق بولغانن وایتدی آنط ایتم الله اسمی بلان البته عذاب قیلرمن مین آنی قاتیغ عذاب بلان (ف) (اولاذبحنه) یاکه بوغازلارمن آنی (اولیاتینی بسلطان مبین ۞) یاکه کیتورورمنکابر روشن بولغان دلیل (یعنی اوزی ننك یوق بولماغینه عذر قیلب سببن بیان قیلب دلیل کیترور (فمکث غیر بعید) بس کوب طرمایچه کیلدی هدهد (فقال احطت) بس ایتدی هدهد بلدوم مین (بما) شوندای خبرنی (لم تحط به) بلمدنك سین اول خبرنی (یعنی الله تعالی هدهدکا بلدوردی سلیمان علیه السلام غه ایتمکنی بس ایتدی ای الله ننك پیغمبری سن بلماکان وسین وعسکرونك یتوشمدوك اورونغه یتدوم دیب (وجئتك من سبا) وکیتوردوم مین سنکا سبا قبیلهسندن

* حضرت سلیمان داود علیه السلام غه وارث بولدی وپادشاه بولدی آتاسی ننك اورنیده وحضرت داودننك باشقه اوغللری بار ایدی اما اولوقتده یوق ایدیلار وحضرت سلیمانغه لازم بولغان نرسه لرنی آکا بیورمش ایدی *

(ف) بلنمك کیرك کم قوشلرننك وباشقه حیوانلر ننك بر طاوشلری باردور کم هر قایسی ننك اوز اوحشا شلیلری بربری مقصودلرون شول نوش بلان بلرلار وحضرت سلیمانننك طا اویرانکانی اولنرسه ایدی کیتوردیلار کم حضرت سلیمان بر کون بر بلبل اوزره اوتدی اول بلبل تورلی کوی ایلان صایرار ایدی حضرت سلیمان حاضر بولغانلرغه ایتدی بلرمیسز بونی سویلی دیب آلار ایتدیلار الله ورسولی بلر حضرت سلیمان ایتدی بوسویلید ور قچن یارطی درما اشارمن دنیاننك اورارینه طغراق بولسن دیب دخی قارلوغاچ طاوشن اشتدی ایته دور کاشکی عالم بارا طولمسه ایدی دیب (ربده)

(ف) یعنی آتاسینه الله تعالی ننك نیچك منك احسانی بار ایدی وآناسینه دخی بولر وآدملار آراسنده مشهور ایدیکم سلیمان علیه السلام ننك آناسی بیك ایدتو وپاك ایدی

(بنبایقین ۞) طوغری بولغان خبر نی (یعنی حضرت سلیمانغه اول یورطنك حالی آیروم بیلکولی توکل ایدی معلوم بولدی سبأ بر جماعت نك اسمیدور آلارنك یورطلری عرب یورطنده یمن طرافنده ایدی (انی وجدت امراة) تحقیق من طابدوم بر خاطونکم (اول بلقیس دیکن شراحیل قزی ایدی آتاسی یمن یری نك پادشاسی ایدی موندن باشقه بالاسی یوق ایدی یورطقه بو بلقیس قوت طابدی اوزی وقومی بارچه سی مجوسی بولب قیاشقه طابونالر ایدی (تملکهم) پادشاهلق قیله دور اول خاتن سبأ خلقینه (واوتیت) تحقیق بر ولمشدور (من کل شیء) نعمت لارنك هر قایوسندن (یعنی دنیا اسبابلار وندن (ولها عرش عظیم ۞) وآنك اوچون باردور بر الوغ تخت (یعنی بارچه نعمت بیر ولمش ایدی مالدن واسباب دنیادن وماطور لقدن وباشقه لردن وآنك تحتی نك یاتصلغی آلطی منکده دورت بوز آرشن ایدی واوزونلغی سکسان آرشن ایدی وشولقدر زینتلانکان ایدی هیچ بر پادشاهده اولقدر زینت یوق ایدی (وجدتها وقومها) طابدوم مین پادشاه بولغان خاطوننی وآنك قومنی (یسجدون) سجده قیله لر (للشمس) قیاشقه (من دون الله ج) الله دن باشقه (یعنی الله تعالی غه سجده قلمیلر (وزین لهم الشیطان) وزینتلادی آلارغه شیطان (اعمالهم) آلارنك اشلرونی (فصدهم عن السبیل) طیدی آلارنی طوغری یولدن (یعنی الله تعالی نی برلامکدن (فهم لایهتدون ۞) بس آلار طوغری یولغه کونولماسلر (یعنی هدهد بلقیس نك قیاشقه سجده قلماغنی حرام بلب والله تعالی غه سجده قلمق نك واجب ایکانلوکن بلب لیکن بلقیس نك حق یولنی طاپماسلغن بلدی الله تعالی هدهدکا بو طریقه بلمکنی الهام قلدی (الا یسجدوا لله) شیطان آلارنی طیدی کم الله تعالی غه سجده ایتمسلر (یعنی الله تعالی غه سجده قلمسنلار اوچون طوغری یولدن طیدی (یاکه اول زمانده هدهد ایتدی ای قوم آکاه اولب الله تعالی غه سجده قلنك لار (نی اوچون سجده قلمیسز لار (الذی) آندا ین الله دور اول (یخرج الخبء فی السموات والارض) چغارور کوکلارده ویرده بولغان یشرون نرسلرنی (کوکده یشرون بولغان نرسه یغمور یرده یشرون بولغان نرسه یرده اوسکان نرسه لر (ویعلم ما تخفون) وبلر اول الله اولنرسنیکم یشرورسز آنی (وما تعلنون ۞) واولنرسنیکم آشکاره قیلرسز (هدهد نك آزوغی یردن چقغان کچکنه قوردلر ایدی اورلق وجیمش آشاماس ایدی اشبو الله تعالی نك قدراتیدندور (الله لا اله الا هو رب العرش العظیم ۞) اول الله تعالی الله دورکم یوقدور عبادت قیلنمش مکر اول الله دور الوغ عرش نك ربسیدور مونکارچه هدهد سوزی ایمدی سلیمان علیه

دیب حضرت سلیمان قرمسقه نك سوزون ایشتب آنکلاب الله تعالی نك شکرونی یرینه یتکردی *

السلام ایته‌دور (قَالَ سَنَنظُرُ أَصَدَقْتَ) ایتدی سلیمان قاریم‌مین ایاطوغری ایته‌سنمی (أَمْ كُنتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۞) یاکه یالغانچیلردن بولدونکمی * (اذْهَب بِّكِتَابِي هَٰذَا) بارغل منم اشبو پازومنی آلب (فَأَلْقِهْ) صالغل (إِلَيْهِمْ) آلارنك طرافینه (ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ) موندین صونك آلاردن کیری طور * (فَانظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ۞) بس قراغل یعنی کوتکل نی خبر بلان قایترسنك (قَالَتْ) ایتدی بلقیس قومینه (يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا) توبانچیلك بلان ای منم قوم‌م ننك الوغلری (إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ) تحقیق‌مین صالنمش بولدی منم طرافمغه (كِتَابٌ كَرِيمٌ) بر حرمتلی بولغان خط دیب الوغلاری اول خط‌کمدن ونیچکوکدور دیدیلار (إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ) ایتدی بلقیس تحقیق اول خط حضرت سلیماندندور (وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ۞) دخی تحقیق اول خط باغشلاغوچی ومهربانلی بولغان الله‌تعالی اسمی بلان باشلانمشدور آندان صونك حاصلی بودور (أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ) تکبرلك قلمه منم اوزاروم (وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ۞) وکیلوکز منم طرافمغه مسلمان بولغانوغز حالده (یعنی حضرت سلیمان مقصودی آلارغه حق بولغان دینی اویراتمك ایدی پیغمبرلارننك حطی قصه‌لق بلان مقصودنی بیان قیلادور بلقیس ینه الوغلارینه ایتدی (قَالَتْ) ایتدی بلقیس (يَا أَيُّهَا الْمَلَؤُا) ای الوغلار جماعتی (أَفْتُونِي فِي أَمْرِي) جواب بروکز منکا ایشم ننك حقنده (یعنی کنکاش بروکز منکا توشکن اشده (مَا كُنتُ قَاطِعَةً) بولمادوم مین کیسکوچی (یعنی آیرغوچی (أَمْرًا) براشنی (حَتَّىٰ تَشْهَدُونِ ۞) شولوقتقه‌چاقلی سزلار حاضر بوله‌سز (کینکاش قیله‌طرعن آدملری اوچ یوزاون اوچ ایدی هر قایوسی‌ننك قولی آستنده اونار منك کشی‌سی بار ایدی (قَالُوا نَحْنُ أُولُو قُوَّةٍ) ایتدیلار الوغلاری بزلار ظورقون ایاسی بزلار (یعنی بزلار باطرمز وقراللاروم‌ز کوبدور (وَأُولُو بَأْسٍ شَدِيدٍ ۚ) وبیك قاتی صوغش ایالری‌مز (صوغشقه بیك اوستامز (وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ) شولای بولسه‌ده اشنی سنکاطابشردوق (فَانظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ۞) بس قراغل‌نی اش بلان بیورورسنك صلح قلمق بلانمی یاکه اولتوروشمك بلانمی برسنکا ایارکوچیمز وسنکا خلافلق قلمامز دیب (بلقیس قومی‌ننك قوتلیمز وصوغش ایالریمز دیمکلریدن آنکلادی صوغش قلمقنی تلاکانلارون بس آلارننك تلاولرون قایطارمق اوچون برنچه‌سوزلار ایتدی (قَالَتْ) ایتدی بلقیس (إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً) تحقیق پادشاهلار هروقت کرسلاربر آولغه (یعنی شهرکا (أَفْسَدُوهَا) اول شهرنی خراب ایلاب بوزارلر (وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً) قیلرلار اول شهرننك عزیزلارونی رسوا (وَكَذَٰلِكَ يَفْعَلُونَ ۚ) اوشانداق‌اش قیلرلار (یعنی شول پادشاه هم شولای قیلر موندین صونك بولاك یبارمکنی بیان قیلب ایتدی (وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِم بِهَدِيَّةٍ) تحقیق‌مین یبارکوچیمن

* موندین صونك حضرت سلیمان خط یازدی بوطر یقه الله ننك بنده‌سی بولغان حضرت داوداوعلی سلیماندن سبأ پادشاهی بولغان بلقیسغه بسم الله الرحمن الرحیم) بسم الله دین صونك سلامتلك بولسن توغری یولغه ایارکان بنده کابس تکبرلك قلمه منکا وکیل کل منکا مسلمانلردن بولب دیب موندین صوننك یفاردن پیچت باصب اوزمهرونی باصدی وایدی هدهدکا *

* یعنی بلقیس بلان خلقیدن سین آلارنی کور آلارسنی کورمسن بیك یراق‌طرمه آلارننك سوز لری‌سنکا ایشتولسن یعنی اوزونکنی کورستمه لیکن اولاقده بولغان حاللرنی وسوزلرون آکلاب کیل دیب هدهد باروب بلقیس یالغزیوقلاغانده براویدن برتیشکدن کروب بلقیس ننك کوکراکینه صالدی خط هدهدننك بورنی اوچیده ایدی اوزی یشرندی بس بلقیس یقسندن اویانب حطنی کوردی خطده بولغان مهرنی کورکان‌زمانده *

(کتاب کریم) حسن مضمونه ومافیه اومختوم‌فان علیه السلام کرم الکتاب ختمه وقیل من کتب الی اخیه کتابا ولم یختمه فقد استخف به اومصدر بسم الله الرحمن الرحیم اولانه من عندملك (مدارك)

(ایلچی)

ایلچی بلان آنکا بر بولاك (فناظرة) قراغوچیمن (یعنی کوریك) (بم) نی نرسه بلان (یرجع المرسلون ۞) قایتر ایلچیلار ومز (یعنی قبول قیلرمی یاکه کیری قایطارورمی دیدی بلقیس (ف) (فلما جاء) کیلکان زمانده (یعنی ایلچی بولغان منذر بن عمرو (سلیمان) حضرت سلیمانغه (قال اتمدونن) ایتدی حضرت سلیمان ایایاردم استیسز می منکا (دیب ایلچیکه ایتدی (بمال) مال بلان (فما اتانی الله) بس اولنرسکم بردی منکا الله تعالی (خیر مما اتیکم) بیك ایدکودور وآرتقدور اولنرسدنکم بردی سزکا (بل انتم) بلکه سزلار (بهدیتکم) اوزبولاکوکزبلان (تفرحون) شادلاناچقسز (ف) (ارجع الیهم قایتقل آلارننك طرافینه (یعنی بوسوزنی ایلچیکه ایتدی بلقیس بلان (قومینه قایتقل دیب (فلناتینهم) بس تحقیق بزکیتورورمز آلارغه (بجنود) برعسکرنیکم (لاقبل لهم) طاقتلری بولماس آلارننك قارشی طرمغه اول عسکرکا (ولنخرجنهم) البته چغارورمز بز آلارنی (منها) اول شهردن (اذلة) خوار ایلاب (وهم صاغرون ۞) وآلار خور بولرلار (اما پیغمبرلاردن هیچ بروس بوطریقه قاتیغ حکومتلی سوزنی بر آدمغه ایتمامشلر لیکن الله تعالی حضرت سلیمانغه پادشاهلق بردی شونك اوچون ایلچیلرکا شولطریقه ایتدی (شاه ولی رحمة الله ایتدور حضرت سلیمان تلادیکم بلقیسغه معجزه کورسته وآننك عقلن وکورکاه‌لکن بلرکا اکرمناسب کورسه نکاح قیله بس برحیله قیلدی (ف) (قال) ایتدی سلیمان (یاایها الملؤا) ای آندا این الوغ بولغان جماعت (ایکم) قایسیغز (یاتینی بعرشها) کیتورور منکا اول بلقیس ننك تختنی (قبل ان یاتونی مسلمین ۞) منکا کیلولربدن الك مسلمان بولب (آننك اوچون دار الحربده بولغان کافرلار مسلمانلرننك ایمینلکیده بولمسه‌لار آلارننك مالن کوچلاب آلمق درستدور امامسلمان بولغاچ مالی حلال ایمسدور (حضرت سلیمان تلادی بلقیس ننك تختن کیلتورورکا اوزینه الله تعالی خاصلاغن عجب اشلارننك بعضسین کورساتب اوزی ننك پیغمبرلکینه کواه قلمقغه آنی کیترمکاواورکرتمکا موندین صونك بلقیس قاراغانده اوز تختی ایکانن بلرمی یاکه بلمسمی دیب آننك عقلن صنامق اوچون (قال عفریت من الجن) ایتدی جندن برعفریت (یعنی بیك قارشی بولغان واشکی بولغان جن اسمی ذکوان ایدی (انا اتیك به) من کیتورور من سنکا اول تختنی (لقوی امین ۞) کوتارمکاقوتلی من وایمین من (یعنی واطمی واوزکارتمی کیتورورمن آننك اوچون اول تختده بیك قیمتلی جوهرلردن بار ایدی اماحضرت سلیمان ایتدی مین موندان هم تیز وراك کیتورونی تلیدورمن دیب (قال الذی عنده علم من الکتاب) ایتدی شوندین

(اف) تفسیر ایالری ایته‌دور بلقیس بولاك اوچون بشیوز قل وکنیزك حاضرلادی قلغه کنیزك کیومن کیرتب وکنیز ککا قل لار کیومن کیرتب کنیز کنی قل صورتیده قللارنی کنیزك صورتیده وبر قوطی اچنه برتیشلمکان انجو وقنکفر تلونکان برجزع یعنی مونچاق دخی ببردی وایتدی اکر حضرت سلیمان پیغمبر بولسه قوللر وکنیزکلار آراسن آیرورو تیشوکسز انجونی تیشروجزع مونچا قغه بزاریب اوتکازر بس شولوقتکم منذر ویولدا شلری حضرت سلیمان ننك لشکری تراچق یرینه یتوشب آننك الوغ شأننی کوروب حضرت سلیمان اورنلرینه بیك تواضعلی کورونوندی وآلارکیلودن اول حضرت جبرائیل کیلب صورت حالنی حضرت سلیمانغه بلدوردی (۲ ف) چانکم ایلچیلر بولکاری بلان قارشوسنده حاضر بولدیلار بیوردیکم قیچینی حاضر قیلنك لار دیب حاضر قلغانلاریده کوبه کا بیوردیکم اول تیشکسز انجونی تیشارکا فی الحال آنی تلدی ینه بر آف قورتقه بیوردیکم قنکفر تلملی جزع مونچا غینه برارب کیورترکا اول هم توقتمای آکابریب اوتکاردی وبیوردیکم قوللارو

بنده‌کم آننك قاشنده بار ایدی بلمك الله ننك کتابندن (اول علمالرننك کوبی قاشنده حضرت سلیمان ننك وزیری بولغان آصف بن برخیا ایدی اول اسم اعظمنی بلا ایدی اسم اعظم یاحی یاقیوم یاذالجلال والاکرام (یاکه یاالهنا والهکل شیء الهاواحد الاالهالاانت دور (انا اتیك به) من کیتورورمن سنکا اول تحتنی (قبل ان یرتد الیك طرفك) کوزنکنی آچب یومغنچیغه قدرلی (یعنی کوزنك سنکاتونودن اوّل بس سن برنرسه کا قاراغانندك وقتده هنوز قاراماغنك آندن قایطاردن اوّل بلقیس ننك تختن قتنکرده حاضر قیلرمن دیدی حضرت سلیمان آنکارخصت بروب آصف دعاقلدی شول وقت الله تعالی ننك قدرتی بلان تخت حضرت سلیمان ننك قتیده حاضر بولدی وحالانکه آننك تختی برلان حضرت سلیمان آراسی ایکی آیلق یول ایدی (فلما راه مستقرا) بس کورکان زمانده حضرت سلیمان اول تختنی کیلب طرغانن (عنده) اوزی ننك قاشنده (قال هذا) ایتدی حضرت سلیمان اشبو (یعنی تخت ننك تیزلك بلان منم قاشمده بولماغی (من فضل ربی) منم ربم ننك فضلیدن واحسانیدندور (منم بونعمتکه تیوشلی بولماغم اوچون ایمسدور. (لیبلونی) صناوچیلرننك اشی کوك اش قلمق اوچون (ءاشکر ام اکفر) بونعمتلرنی خدای تعالی ننك فضلندن بلب شکر قیلرمنمی یاکه شکر قیلمای نعمتکه کفران قلورمنمی (ومن شکر) وهرکم شکر قیلسه نعمت قدرون بلب (فانما یشکر لنفسه) بس بودورکم شکر قیلر اوزی اوچون (اوزینه فایده‌سی بولر آننك اوچون نعمتکه شکر قیلو آرتماغینه سبب دور وشکر بلان نعمت بیلانر بس شکر قلمق بار بولغان نعمتنی بیلاودور بولماغان نعمتنی آولاودور (ومن کفر) بر آدم نعمتکه کفران لق قلسه شکر قلمای (فان ربی) بس تحقیق منم ربم (غنی) شکر قلماغه محتاج ایمسدور (کریم) انعام قلماغی بلان کرم قلوچیدور (ف) (قال) ایتدی حضرت سلیمان (نکروا لها) اوزکار توکز بلقیس اوچون (یعنی آنی صنامق اوچون آرتن آلغه کیتوروب ویوغاریسن توبان قلب (ننظر) قارارمن مین (اتهتدی) ایاطانومغه یول طابارمی (یعنی تختنی طانرمی (یاکه صراغان وقتده طوغری جواب برورمی (ام تکون) یاکه بولرمی (من الذین) شوندای آدملردن کم (لایهتدون) یول طابماسلر آلار (یعنی طانوماسمی (ف) (فلما جاءت) کیلکن زمانده بلقیس (قیل) ایتولدی (اهکذا عرشك) ایاشولایمیدی سنك عرشنك دیب (قالت کانه هو) ایتدی بلقیس گویه شول دور (یعنی کمان قیلامین بوحاضر بولغان تخت منم تختم دیب (واوتینا العلم) بروامش بولدی بزکا بلمکلك (یعنی بلقیس ایدی بوسوزنی (من قبلها) حضرت سلیمان ننك خقلغی اوزره بولدوغن اشبو معجزه دن اوّل (وکنا مسلمین)

فضلیدورکم منم اصحابلاروم توکل بس الله تعالی ننك

چوریلر یوزلرون یوسنلر بس فی الحقیقت قللار صونی قوللارینه آلب یوزون یودی وچوریلری صونی اول بر قولینه آلب آندن صونك ایکنچی قولینه قویب یوزلرون یودیلار بوحال بلان آلارنی آیروب کیترکان بولکلرون قایطا ردی (جم)

(اف) شولوقتده ایلچی بولغان منذر حضرت سلیمان ننك خبری بلان بلقسیغه قایتدی بلقیس آننك پادشاه بولمی پیغمبر بولغانن بلدی اویدن اچکری تختینی قویب اشکلرون یوزاقلادی اول اویکاساچیلر بلکلادی اوزی عسکری بلان سلیمان علیه السلامغه کتدی آننك کیلماکیدن اوّل حضرت سلیمان برکون تختی اوستینه چغب اوتردی یراقدان برکوب جماعت کیله بوکورونکان کوب جماعت نیدور دیب صرادی ایتدیلار بلقیس وآننك عسکریدور سزنه موین صونب کیله دور دیب بس حضرت سلیمان تلادی الله تعالی ننك الوغ قدراتن بلدورمکنی وذکر قلنغان سوزنی ایتدی (مدارك)

(اف) یعنی تخت ننك اشبو آز وقتده کیلمکی منم ربم ننك فضلندندور یوغیسه اسباب ظاهره دن توکل بس الله تعالی ننك

وبولدوق برلار مسلمان (یعنی بیورغانونکا موبین صونب اشبو معجزه کاحاجت یوق ایدی آننك اوچون اشبو معجزه دن اوّل الله تعالی ننك قدراتینه وسننك حق پیغمبر بولغانونکه برکابلمکلك بیر ولکن ایدی (وصدّها ما کانت تعبد) وطیدی حضرت سلیمان اول بلقیسنی اول نرسدنکم عبادت قیلر ایدی آنکا (من دون الله) الله دن باشقه اول نرسه (انها کانت من قوم کافرین ۞) وحقیقتده اول بلقیس بولدی کافر بولغان کروهدن (ایتولدی بلقیس حاضر اولودن اوّل حضرت سلیمان بیوردی بر صرای بناقیلمغه آننك اچی آق پیالادن بولسن وآستندن صو آغب دریاده بولاطرغن حیوانلار اچینه صالنسن شول روشده صرای یاصالدوقدان صونك حضرت سلیمان ننك تحتینی آننك قارشوسنده قویولب اوستینه اوتوردی وهم بلقیسنی چاقردی قچن اشکا کیلدی (قیل لها ادخلی الصّرح) ایتولدی بلقیسغه کرکل شول صرایغه دیب (فلما راته حسبته لجة) بس شول وقتده کم کوردی اول صرای ننك اچنی کمان قلدی تیران صو دیب (وکشفت عن ساقیها) وآچدی ایکی بالطر وندن کولما کنی (قال انه صرح ممرد) ایتدی حضرت سلیمان بلقیسغه درستلکده اول صوکمان قلغانندك برقوری صرایدور توزبزاکسز (من قوارير ۝) پیاله لردن یاصالغاندور بواشنی کورکچ (قالت) ایتدی بلقیس (ربّ) ای منم ربم (انی ظلمت نفسی) تحقیق مین ظلملق قیلدوم اوزجانمه قیاشقه عبادت قلوبلان (واسلمت مع سلیمان) مسلمان بولدوم سلیمان بلان برکا (یعنی آننك قولنده (لله رب العالمین ۞) (ف) بارچه عالم ربیسی بولغان الله غه دیب (موندین صونك حضرت سلیمان بلقیسنی نکاحلندی وبیك سویدی وآندان بربالابولدی (وبرسوزده همدان پادشاسی ذی تبعه آنی نکاحلاندوردی (ولقد ارسلنا الی ثمود) وتحقیق بیاردوك ثمود جماعتینه (اخاهم صالحا) اوزلری ننك قرداشلری بولغان حضرت صالحنی بوحکم بلان (ان اعبدوا الله) عبادت قیلنك الله تعالی غه (فاذا هم فریقان) بس شول وقتده آلار ایکی بولك بولدیلار (یعنی حضرت صالح جماعتی ایکی بولك بولب بروسی موءمن بروسی کافر بولوب هر قایوسی حق برننك طرفده دیدیلار (یختصمون ۞) بربرسن دوشمان کوردیلار بر جماعت کفر اهلی بولدی نیتك کم مکه کافرلاری پیغمبر مز علیه السلام مکه کا کیلکانده صوغش قیلدیلار بس کافرلار جماعتی حور بولب ایتدیلار ای صالح وعده قیلغان عذابنی برکا کیتر دیب (قال) ایتدی حضرت صالح (یاقوم) ای منم قومم (لم تستعجلون) نی اوچون آشعب استیسز (بالسیئة) یامانلقنی یعنی عذابنی (قبل الحسنة) ایذکولکدن اوّل (یعنی توبه قیلودن الك (لولا تستغفرون الله) نی اوچون یارلغانمق استمیسز الله دن

بودره‌جه کا ایر وششلرکم آنلاردن اشبوننك کوك کرامتلر ظاهر بولر ومعلوم بوله کم اشبو آدمننك یاننده الله تعالی ننك کتابلر وندن برعلم وبلمك بار ایدی یعنی الله تعالی ننك اسمندن وسوزی ننك اثر قلمغی ننك علمی ایدی واول آدم آصف بن مرحیا ایدی سلیمان علیه السلامننك وزیری ایدی (جم)

(۲ف) اول تحتنی اورنکار تمك شول طریقه بولدی کم تحت جوهرلردن توقولغان ایدی وزینتلنمش ایدی بعض جوهرلرون چغاروب باشقه برکا ایکنچی یول بلان قویدوروب اورنکار تدی لر بلقیس ننك عقلنی صنامق اوچون وازوقتده اول تحتنی کیتورمك بر معجزه بولغانن کورستمك اوچون ایدی (جم)

(ا ف) سلیمان علیه السلام برصرایده ترور ایدی اول صرایده پیاله توشلکن ایدی براقدن صوکوك کورنور ایدی بلقیس اول صرایغه کرمکی اوچون بالطر وندن یالانغا چلاب کولما کی کوتاردی صودن اوتکندای قیلب سلیمان علیه السلام ایتدی اول صو توکلدور پیاله دور دیب بلقیس اوزی ننك عقلی ننك کملوکن وحضرت سلیمان ننك عقلننك کاملو کن بلب بلدیکم حضرت

(لعلكم ترحمون ۞) شايد كم سزلار رحيم قيلنمشلاردن بولورسز (يعنى عذاب ننك اينوندن الك يارلقانمق استه‌سكز توبه قيلمق بلان وايمان كيتورمك بلان الله تعالى رحيم قيلر توبه كزنى قبول ايلاب (قالوا طيرنا بك) ايتديلار حضرت صالح ننك قوملرى شوملاندوق سننك سببنك بلان آننك اوچون حضرت صالح پيغمبر قيلب يبارلكن يلده يالغانغه طوتقانلرى اوچون آچلق بولدى (وبمن معك) وشول آدملر سببيله سننك بلان بركا بولديلار آلار (قال طائركم) ايتدى حضرت صالح شوملوغوغز سزننك (عند الله) حق تعالى قاشنده دور (يعنى قايعولاروغز الله ننك قضاسينه موافقدور (بل انتم) بلكه سزلار (قوم) برقومسز (تفتنون ۞) عذابلانرسز كناهنكز بلان (ياكه صنالرسز (يعنى كفركزننك شوملغى بلان سزكا فتيغلق توشركم قارالق بلرلارمى يابلمزلارمى ديب (وكان) بولدى (فى المدينة) ثمود شهروندە (تسعة رهط) طوغز آدمكم (باشلارى الوغلارى ننك اوغلى بولغان قدار بن سالف ايدى (يفسدون فى الارض) بوزوق اش قيلرلار ايدى بردە (ولا يصلحون ۞) وبحشى اش قلمسلار ايدى (يعنى آدملرغه ظلملغلار قيلرلار ايدى وظلم قلودن طيمسلر ايدى (قالوا) ايتديلار آلار (تقاسموا بالله) برسى بروسى بلان آنط قيلب الله تعالى غه (لنبيتنه واهله) كچده بولايق صالح بلان وآننك اهلى وبالالرى وايركانلارى بلان واوترالك كچده صالح نى (ثم لنقولن) موندن صونك ايتورمز بز (لوليه) حضرت صالح ننك واريثينه (ما شهدنا) حاضر بولمادوق بزلار (مهلك اهله) اول صالح ننك هلاك بولماق اورنينه (ياكه هلاك بولماغينه قايدا بز هلاك قلمق آنى ديب (وانا لصادقون ۞) بزلر طوغرى ايتكوچيلرمز (ومكروا مكرا) وحيله قيلديلار آلار حيله قلمق بلان (ومكرنا مكرا) حيله قلدوق بز حيله قلمق بلان يعنى آلارننك حيله لرى اولتروركا طروشولرون يشرون قيلولرى والله تعالى ننك حيله قلمغى بلمكن يرار يدن عذاب ننك اينمكى دور (ف) (وهم لا يشعرون ۞) وحالانكه آلار (يعنى حضرت صالح ننك قوملرى بلمديلار (فانظر) بس قراغل (كيف كان) نيچك بولدى (عاقبة مكرهم) آلارننك حيله لرى ننك اخيرى (انا دمرنهم) بزلار هلاك قلدوق آلارنى (يعنى اول طوغز آدملرنى (وقومهم اجمعين ۞) وآلارننك جماعتى ننك بارچه‌سن (بر آواز بلان (فتلك) بس ايندى اشبو (بيوتهم) آلارننك اويلاريدور (خاوية) بوتنلاى بوش قالمشدور (يعنى جيمر ولكاندور واطلغاندور (بما ظلموا) شول سببدنكم ظلم قلديلار آلار (ان فى ذلك) تحقيق بوثمود قومينه قلغان اشده (لاية) بر علامت ونصيحت باردور (لقوم يعلمون ۞) شوندای جماعتكه بلرلار آلار

سليمان ننك عقلى ودينى حقدور طوغريدور وحضرت سليمان ايشتمش ايديكم بلقيسننك بالطرى قلليدور قوى آياغى كوك اشبونك اوچون صراينى ششه دن توشاتمش ايدى بلقيسننك بالطرلرى ننك نچكلوكن تحقيق بله بس بلديكم ايتكنلرى كوك ايمش بس بترمك اوچون نوره كم حمام اولانى حاضرلا تدى ايتولديكم بلقيسننك آناسى پرى ايدى بالطرلرى يونلى بولمق شوننك اثريدور (جم)

(برننك قدراتمزنی یعنی بارلارکم اشبوبوزوقلق کافرلارننك عادتیدور وجزالری دخی بورو شچه‌دور (وانجینا الذین امنوا) قوتولدوردوق بزشوندای‌ین آدملرنی ایمان کیتوردیلار حضرت صالحغه (وکانوا یتقون ۞) وبولدیلار آلار کناهدن صاقلانغوچیلر (آلاردورت منك آدملر ایدی حضرت صالح بلان قوتولدیلار (ولوطا) وایتکل حضرت لوطنی (یعنی حضرت لوطننك سوزون پیغمبر قیلب یبارکچ (اذقال لقومه) شولوقتده کم ایتدی قومینه (اتاتون الفاحشة) ایاکیلرمیسز بوزوق اشکا (یعنی ایرلارکا آرزو قیله‌سزمی (وانتم تبصرون ۞) وحالانکه‌سز کورورسز (یعنی بلامسز بوزوق اش ایکانن (ائنکم) ایاسزلار (لتاتون الرجال) کیله‌سزمی ایرلارکا (یعنی وطی قلاسزمی (شهوة) شهوة بلان آرزوقلمق جهتندن (من دون النساء) یاراطلغان خاطونلردن باشقه (بل انتم) بلکه سزلار (قوم تجهلون ۞) برجماعتسز نادان وآحمق بولغان جماعتسز قلغان اشوکرننك اشکینکن بلمیسز (فما کان) بولمدی (جواب قومه) حضرت لوط ننك قومی ننك جوابی (الا ان قالوا) مکر شولکه ایتدیلار (اخرجوا) چغاروغز (آل لوط) لوطننك اهلی واولادونی (من قریتکم) اوزوکرننك شهروکردن (انهم اناس) حقیقتده آلار برنچه آدملردورکم (یتطهرون ۞) پاکلك استرلار برننك اشومزکاراضی بولمسلر (فانجینه) بس قوتولدوردوق بزلوطنی (واهله) ولوطننك اهلینی (الا امراته) مکر آننك خاطونینه (قدرنها) تقدیر وبیلکولی قلدوق آنی (من الغبرین ۞) هلاک کلکده قالغانلاردن (وامطرنا) ویاودوردوق بز (علیهم) لوطننك قومی ننك باشینه (مطرا) یغمورنی (طاشدن (فساء) نی یمان بولدی (مطر المنذرین ۞) قورقتلمشلرننك یغموری (یعنی قورقتونی قبول قلماغانلرننك یغموری (ف) (قل الحمد لله) ایتکل ای محمد بارچه‌ثنا الله تعالی غه ثابتدور (یعنی الله تعالی کامل قدراتینه وشأنی ننك الوغلقینه دلالت قلغان قصه‌لرنی بیان قلب ورسول کرامللرنی خاصلاغان الوغ علامت ومعجزه‌لرنی بیان قلب ودوشمانلارا وزره نصرتلارونی خبربرکاندین صونك رسولی محمد علیه السلامغه بیوردی اوزینه حمد ایتمکه بلدورمك اوچون هر مبارك اشنی سویلاشکوچیکه تبروکلانمك تیوشلی بولماغینه حمد وسلام بلان باشلامق (وسلام علی عباده) دخی سلام بولسن الله تعالی ننك بنده‌لری اوزارینه (الذین اصطفی) شوندای‌ین بنده‌لرینه صایلادی اول الله اول بنده‌لرنی (موندین صونك الله تعالی غه شریك قلوچیلرون حورلامق اوچون بلمکللرون استب ایتدی (الله خیر) ایا الله تعالی ایندیومیدور (امایشرکون ۞) یاکه شول نرسه‌لروکز ایندکومیدور سز آنی الله غه شریك قیلرسز بیلا کولیدور اول شریك

(ف) یعنی طوقز آدملار قصد قیلدیلارکه صالحنی اولدورورکا الله تعالی آنی صاقلاب اول طوغز آدملرنی هلاك قیلدی ومکه کافرلری قصد قلدیلار حضرت رسول علیه السلامنی اولترکا کوچلری یتمدی اول کیچه‌کم رسول علیه السلام مکه‌دن هجرت قلدیلار کافرلار کوب آدملرکیلب کیچ بلان شول حضرت نك اویون چوغلغاب آلغانلارایدی ایرته بلان اوزی اویندن چغارده آنی شهید قیله‌لار وحضرت رسول آلاردن یشرون اویندن چغب هجرت قلدیلار لیکن اویدن چغماغی آلارغه کورنمدی لوط قومی دخی لوط علیه السلامنی شهردن چغارمقنی تلادیلار مکه کافرلری هم تلادیلارکم محمد علیه السلامنی شهردن چغاره‌لر لیکن الله تعالی تلامکی بلان حضرت اوزی هجرت قلدی شول هجرتده اشلری طوغری بولدی واسلام دینی قوت طابدی

(جم)

قلغانلر یه اصلا ایذکولك یوقدور (بوسوزدن مقصود مشرکلارننك قصد قلغانلارون بوزوق

بولغانن بیاندور (۞ امن خلق السموات والارض ۞) بلکه صوریمزکم یراتدی کوکلارنی
وبرنی (وانزل لکم من السماء ماء) وکم ایندوردی کوکدن صونی سرننك اوچون (فانبتنا به)
واوسترودوك اول صوبلان (حدائق) باغچه‌لارنی (ذات بهجة) کورکام وزینتلی بولغان (ما
کان لکم) ممکن بولماغان ایدی سزکا (ان تنبتوا شجرها) اوسترمکك اول باغچه‌لرننك آغاچنی
(ءالٰه مع الله) ایابارمی بر باشقه بولغان عبادت قیلنمش نرسه الله بلان برکا (البته یوقدور
(بل هم) بلکه اول مشرکلار (قوم یعدلون ۞) بر جماعتدور یولدن آزغانلاردور (امن
جعل الارض قرارا) (آلای ایمسدر ربلکه صوریمزکم (کم یصدی یرنی طراچق اورون
(وجعل خلالها انهرا) وکم قلدی (یعنی یراتدی یرننك آراسنده یلغه‌لر (وجعل لها رواسی)
وقلدی اول یر اوستنده طاولرنی (اول طاولر سلکنودن طیادور (وجعل بین البحرین)
وقلدی ایکی دریا آراسنده (بروسی آچی زهر بولغان وبروسی اچرکا تملی وتچی بولغان
دریا آراسنده (حاجزا) بر پرده‌نی (قاطوشودان طیغوچی (ءالٰه مع الله) ایابارمی الله‌دن
باشقه بر معبود الله بلان برکا (بلکه یوقدور (بل اکثرهم لا یعلمون ۞) بلکه آلارننك کوبی
بلمزلار (امن یجیب المضطر) بلکه صوریمزکم قبول قیلر عاجز قالغانلارننك یالنماغن (اذا
دعاه) هر وقتکم دعا قلسه الله عه (ویکشف السوء) آچار آندان قاتیغ لقنی (یعنی آورودن
وآچلقدن وهر محتاج بولغان اشلردن (ویجعلکم) وقیلر سزلرنی (خلفاء الارض) اوتکن
آدملرننك یرنده ترغوچی لار هر زمانده یاکه اوتکان آدملرننك یرنده پادشاه قیلر (ءالٰه مع الله) ایا
بارمی بر باشقه معبود الله بلان برکا (البته یوقدور (قلیلا ما تذکرون ۞) آز قبول قلاسز نصیحتنی
والله‌ننك نعمتلارون آز یادوغرعه توشوراسز (امن یهدیکم) بلکه صوریمزکم کورستر سزکا یو
لدوز بلان (فی ظلمات البر والبحر) قرلارننك قرانکغولغیده ودینکزلارننك قرانکغولغیده (ومن
یرسل الریاح) وکم یبلاور جیل لرنی (بشرا) سویندورکوچی جیل لرنی (بین یدی رحمته) اوزی ننك
رحمتی ننك (یعنی یعموری ننك) آلدوندن (ءالٰه مع الله) ایابارمی باشقه معبود الله بلان برکا یوقدر
(تعالی الله عما یشرکون ۞) پاك ویوغاری بولدی الله تعالی شولنرسه‌نکم شریك قیلرلار
(امن یبدؤا الخلق ثم یعیده) بلکه صریدور منکم کمدور اوّلده قلغان یراتمقنی موندین
صونك آخرتده ترکزوب یاراتر آنی (یعنی اوّلده یوقدن بارقیلب یانه اولکاندین صونك
آخرتده ترکزوب یاراتر البته شریکی بولماغان الله دور (ومن یرزقکم) وکم رزق برور
سزکا (من السماء والارض) کوکدن ویردن (ءالٰه مع الله) ایابارمی الله‌دن باشقه معبود

الله بلان برکا (قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) ایتکل ای محمد اشبونرسه لردن بروسینه کوچی یتکوچی بولماغینه دلیلوکز نی کیتوروکز (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۞) اکر دعوی قلغانوغزده راست ایتکوچی بولساغز (بو آیتده کی صراماقلق مشریکلرنی شلته‌لاو اوچوندور یعنی البته دعواغز باطلدور دلیلوکز یوقدور یالغان سویلیسز دیمکدور (قُلْ لَا يَعْلَمُ) ایتکل ای محمد بلمس (مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلارده ویرده بولغان بنده‌لار (اَلْغَيْبَ) غایب بولغان نرسنی (اِلَّا اللّٰهُ) مکر الله بلر (وَمَا يَشْعُرُونَ) وبلمزلارکم (اَيَّانَ يُبْعَثُونَ ۞) قچان قبردن قوبارولرلار (شوننك اوچون عایشه رضی الله عنها ایدی هرکم کمان قیلسه ایرتاده بولغان نرسنی بلرمن دیب تحقیق الوغ قلدی الله تعالی اورارینه یالغانني دیب وبو آیت ایندورلدی مشرکلار حقنده رسول علیه السلامدن قیامت ننك وقتیدن صراغانده (بَلِ ادّٰرَكَ عِلْمُهُمْ) بلکه بلمك لکلری دنیا اشیده بری بری ننك آرطینه کیلوب کامل بولب توکاندی یعنی آصلا آخرت ننك حالندن بر طورلی قدرنی بلولری یوقدور (فِي الْاٰخِرَةِ) آخرت ننك بولماغیده (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلار (فِي شَكٍّ مِنْهَا) شیکده دورلار اول آخرتدن (بَلْ هُمْ) بلکه آلار (مِنْهَا) اول آخرتدن (عَمُونَ ۞) صوقر دورلار (یعنی کونکل کوزلری صوقر بولب آخرت ننك بولماغن بلمیدورلار (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) ایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار (ءَاِذَا كُنَّا تُرَابًا) ایا شولوقتده کم بولسق بز طفراق (وَاٰبَاۤؤُنَا) وده آطالرومز (اَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ۞) ایابرلار بولرمزمی چغارولمش (یعنی قبردن تروله چغارمزمی (لَقَدْ وُعِدْنَا) تحقیق وعده قیلنمش بولدوق بزلار (هٰذَا) اشبو سوزلار بلان (یعنی قبردن تروله چقمق بلان (نَحْنُ وَاٰبَاۤؤُنَا) بزلار وبرننك آطالارومز (مِنْ قَبْلُ) موندن اوّل (اِنْ هٰذَآ) ایمسدور بو (اِلَّآ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ۞) مکر اوتکانلارننك یازغان حکایتلریدور (یعنی بوسوزلر اصلی بولماغان اوتکان آدملرننك سوزلریدور دیب (قُلْ سِيرُوا فِي الْاَرْضِ) ایتکل ای محمد یوروکز یرده (فَانْظُرُوا) قراغز (كَيْفَ كَانَ) نیچك بولدی (عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۞) کناه قلغوچیلرننك اخیر اشلری (وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ) ای محمد قایغرمغل آلارغه (وَلَا تَكُنْ) بولمه (فِي ضَيْقٍ) کونکل طارلقیده (مِمَّا يَمْكُرُونَ ۞) آلارننك حیله قلولریدن (یعنی قایغرمه آلارننك حیله سندن الله تعالی سینی خلق ننك یاوزاغندن صاقلاغاندور آلار ایارماکانلوکلاریدن ضرر یوقدور (وَيَقُولُونَ) دخی ایترلار اول مشرکلار (مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ) قاچان بولور اشبو وعده قلنغان عذاب (دیب (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۞) اکر بولساغز سز راست سویلاوچیلردن (قُلْ عَسٰى) ایتکل

(اف) یعنی آخرت حقنده بلمك لکلری توتاشساده یقین بلمکلری بولماینچه بلمکلری کیسلب شبهه ده دورلر آخرتدن صوقر دورلار یعنی عقللرنده ضرر بولماقدن تیوشسز برکا طروشب عاجز بولدیلار آخرت ننك حقیقتن طاپمادیلار اشبوننك اوچون آخرتکا شیك قیلرلار وقای وقتده طانارلار (جم)

شاید کم الله ننك حکمی بلان (اَنْ یَکُونَ رَدِفَ لَکُمْ) بولرکم یقین لانمش سزکا (یعنی یقنده سزکا یتوشر بعض الذی) شوندا این نرسه ننك قایس سی (یعنی عذاب ننك (تَسْتَعْجِلُونَ ۞) آشوغب استرسز آنی (یعنی دنیا عذابنی اول بدرکونی ننك عذابیدور (وَاِنَّ رَبَّكَ) البته سننك ربنك (لَذُوا فَضْلٍ) احسان ایاسیدور (عَلَى النَّاسِ) آدملرکا (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ) لیکن اول آدملرننك کوبسی (لَا یَشْكُرُونَ ۞) شکر قلماسلر (وَاِنَّ رَبَّكَ) تحقیق سننك ربنك (لَیَعْلَمُ) البته بلر (مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ) شول نرسنیکم یشروراکفرلارننك کونکللری (وَمَا یُعْلِنُونَ ۞) واولنرسنکیم آشکارا قیلرلار (وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ) ویوقدور هیچ بر یشرون بولغان نرسه دن (فِی السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ) کوکده ویرده (اِلَّا فِی كِتَابٍ مُبِینٍ ۞) مکر یازولمشدور روشن اولان کتابده (یعنی لوح المحفوظده (اِنَّ هٰذَا الْقُرْاٰنَ یَقُصُّ) تحقیق اشبو قرآن بیان قیلر (عَلٰى بَنِی اِسْرَائِیلَ) حضرت یعقوب ننك بالالارینه (اَكْثَرَ الَّذِی) شولنرسه لرننك کوبنی کم (هُمْ فِیهِ یَخْتَلِفُونَ ۞) اول حضرت یعقوب بالالری اول نرسه لرده اوزآرالریده خلافلق قیلرلار ایدی (خلافلق قلغان نرسه لری الله تعالی نی برنرسه کا اوحشاتو کوك وپاکلاو کوك وجنت وجهنم حال لری کوك وعزیر وحضرت عیسی حقیده غی سوزلری کوك (ف) (وَاِنَّهُ) تحقیق اول قرآن (لَهُدًى) یول کورستمکدور آزغنلقدن (یعنی بوزوقلقدن طیولوغه واسلام دینینه یول کورساتکوچیدور (وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِینَ ۞) ورحمتدور ایمان کیتورکوچیلار اوچون بو قرآن بلان فایدالانغوچیلار مؤمنلردور (اِنَّ رَبَّكَ) تحقیق سننك ربنك (یَقْضِی بَیْنَهُمْ) حکم قیلر اول بنی اسرائیل آراسنده (بِحُكْمِهِ) اوزی ننك طوغری بولغان حکمی بلان (وَهُوَ الْعَزِیزُ الْعَلِیمُ ۞) اول ربنك کوچلیدور حکمن قایطرا آلماسلر وبلکوچیدور (فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ) بس اشنکنی طاپشر الله تعالی اوزارینه (اِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِینِ ۞) البته سین روشن بولغان دینده سن (اِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى) البته سین کوچنك یتمس اشتدورمکا اولك لارکا (وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ) وکوچنك یتمس اشتدورمس سنك صوقرلارغه (الدُّعَاءَ) اوقومق طاوشنی (یعنی قرآن آیتن اوقب دینکه اوندامکنی (اِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِینَ ۞) هر وقتده کم یوز قایطارسلر آرقه لرون بروب (وَمَا اَنْتَ بِهَادِی الْعُمْیِ) ایمس سنك صوقرلارغه یول کورستکوچی (عَنْ ضَلَالَتِهِمْ) دونما کلری اوچون اولری ننك آزغنلقلاریدن. (اِنْ تُسْمِعُ) اشتدوره بلمرسنك سین (اِلَّا مَنْ یُؤْمِنُ) مکر اول آدمغه کم ایمان کیتوردی (بِاٰیَاتِنَا) برننك آیتلارومزکا (فَهُمْ مُسْلِمُونَ ۞) بس اشبو جماعت مسلمانلاردور (یعنی برننك آیتلارومزکا ایمان کیتوروچیلر سنکا انقیاد قیلوچیلردور (وَاِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ

(اف) بنی اسرائیل قاشنده قصه لری ننك بعضسنده اختلافی روایتلار بار ایدی اشبو قرآنده درست بولغان قصه لرنی بیان قیلدی وآنده اعتقادلرننك بعضسنده ومسئله لرننك کوبسن ظاهر بیان قیلدی جهود لرکا معلوم بولدیکم شول درست ایدی *

علیهم) هر وقتکم سوز توشر آدمیلر اوزارینه یعنی وعده قیلنغان قبردن قوبار ولق وعذاب توشماکی یقین بولسه (اخرجنا لهم) چغاروره من بز اول آدملارکا (دابة من الارض) یورکوچی برحیوانی بردن (آننك اسمی جساسه دور اوزونلغی آلطمش آرشن بولور دورت آیاقلی بولور وایکی قناطی بولور قوش بالاسی ننك یونینه اوحشاغان یونی بولور وقویرغی وصقالی بولور (ف) (تکلمهم) سویلشر آدمیلر بلان (عرب تلی بلان وایتور (ان الناس کانوا) شوننك اوچون تحقیق بولدیلار آدمیلر (بآیاتنا) برننك ربمزننك آیتلرینه (لا یوقنون ۞) اشانمس بولدیلار * (ویوم) شول قیامت کونده (نحشر) قوبارورمن (من کل امة) هر بر امتدن (فوجا) بر جماعتنی (ممن یکذب) شول آدملردنکم یالغانغه طوتدیلار (بآیاتنا) برننك آیتلارومزنی (فهم یوزعون ۞) بس آلارننك اوللاری ایکنچیلارینه یتشکانچی طوقطالر (یعنی کناه ایالرون طوقط طولر جیولب الوغلری ایارچنلاری ننك آلدینه توشب طوقطاچق اورنغه سورولرلار (حتی اذا جاؤا) شولوقتکم هرقچان کیلسه لار آلار حساب یرینه (قال) الله تعالی ایتر آلارغه (اکذبتم بآیاتی) ایایالغانغه طوطدوغزمی برننك پیغمبرلارکا ایندورکان آیتلارومزنی (دیب (ولم تحیطوا بها) وحالانکه اول آیتلرنی قبول قلماغه تیوشلیمی یاکه یالغانغه طوطماغه تیوشلمی قارامادوغز وفکر قلمادوغز (علما) حقیقتن بلودن اوللی اوچون آیتلرنی یالغانغه طوطدوغز (اماذا کنتم تعملون ۞) یاکه مداغه ورسولینه ایمان کیتورما کانوکزدن صونك نی اشلر اشلارسز وحالانکه ایمان کیتورواورنیغه یالغانغه طوطماقوغز بولدی بو آیت لار شلته قلودور یعنی الله تعالی بلمی برننك قلغان اشمزنی دیمك کا ممکن بولماینچه یالغانغه طوطماقلری اورلرینه بیلکولی بولسن اوچون (ووقع القول علیهم) دخی توشدی سوز آلارغه یعنی تیوشلی بولغان عذابلری ایندی آلارغه الله ننك آیتلارون یالغانغه طوطقانلری اوچون (بما ظلموا) اورلرینه کفرلك بلان ظلم قلغانلری سببی بلان (فهم لا ینطقون ۞) بس اول جماعتلر عذر قیلب برسوز سویلاشه آلماسلر عذاب بلان مشغول بولماقلری اوچون (الم یروا) ایاکورمدیلرمی (انا جعلنا) تحقیق بزلار قلدوق (اللیل) کیچنی (لیسکنوا فیه) اول کیچده یقلاب راحت قیلب طرسنلار اوچون (والنهار مبصرا) وقیلدوق کوندوزنی کورساتکوچی روشن (تروکلك سببلارون قیلسنلر اوچون (ان فی ذلك) تحقیق کیچ ننك وکوندوزننك بوطریقه بولماغیده (لآیات) ضور علامتلر بولغوچیدور (لقوم یؤمنون ۞) الله تعالی ننك برلکینه ایمان کیتورکان جماعتلرکا (آننك اوچون بو اشلرکا کوچی یتکوچی الله اولکاندین صونك قوبارورغه کوچی یتماسمی

(۲ف) ایتولدی اول دابه ننك اوچ مرتبه چقمغی باردور اوّل مرتبه یمننك بیك یراغیدن چغار آندان صونك بر آز زمان یشرونر ایکنچی مرتبه مکه دن چغار بو آندان صو نك کوب زمان یشرونر اوچونچی مرتبه مسجد درمننك رکن حجراسود بلان باب نبی مخرم دیکن یردن چغار بوچقماغی آدملرنی قورقتر بر جماعت آندن قورقب یتو شمس وبر جماعت آنکا قارار وایتولدی آننك بلان برکه موسی علیه السلام ننك طایاغی بولر وحضرت سلیمان ننك مهری بولر طایاق بلان مسلمانلرننك یوزینه صوغار آننك بلان یوزلری ننك نورلری آرتر ومهر بلان کافرلار یوزینه باصار کافرلارننك یوزی قارالر (تب)

(دابة الارض بیانی)

* یعنی دابة الارض ننك چقمغی وباشقه حاللار بارچه سی الله تعالی ننك علامتلر یدر اندور قیامت یقین بولماغینه وحالانکه آلار اشانمدیلار (یعنی سویلا مکی کافرلرکا لعنت بولرینه اول دابه کیری اورنینه قایطر اول کونده آلطی ساعت زلزله بولر شول قورقوبلان یاترلارایرتسی دجال چقدی دیب طاوش کیلر *

البته یتار (ویوم) ایسونکاتوشر اول کونیکم (ینفخ فی الصور) اورولر صورغه (ففزع) بس قورقب تترارلار (من فی السموات) شول آدملرکم کوکلرده بولدی (ومن فی الارض) واول کمسنه لارکم یرده بولدی (یعنی کوکلارده کی ویرده کی مخلوقات بارچه‌سی قورقارلار صورنی اوروچی اسرافیلدور (الا من شاء الله) مکر الله تعالی تلا کنلار تترامسلر (یعنی آلار فرشته لردور جبرائیل میکائیل وعزرائیل وهم شهیدلار دیدیلار (وکل اتوه داخرین ۞) کل خلق کیلرلار حساب یرینه عقللریدان شاشب (ف) (وتری الجبال) کورورسنك طاغلری (تحسبها) کمان قیلرسنك اول طاولرنی (جامدة) اورنیده طورعوچی (وهی) وحالانکه اول طاولر (تمر مر السحاب) کیترلار بولت ننك کیتماکی کوك (صنع الله الذی) آنداین الله ننك اشیدور (اتقن) محکم قیلدی (کل شیء) هربرنرسنی (انه خبیر) حقیقتده اول الله بلکوچیدور (بما تعملون ۞) سز اشلا کان نرسنی (اشبو حالت قیامت کونده بولاچقدور (من جاء بالحسنة) هر آدم کیتورسه ایدکو بولغان اشنی (فله) بس آننك اوچون بولر (خیر منها) آندن آرتق ایدکولك (وهم من فزع یومئذ امنون ۞) اول ایدکو اشنی کیتورکانلار اول کوننك قورقوسندن ایمین بولغوچیلردور یعنی قوتولرلار (ومن جاء بالسیئة هرکم کیتورسه بوزوق اشنی (فکبت وجوههم) بس باشی بلان یوز توبان آتولر (فی النار) اوتقه (هل تجزون) ایاجزابیر ولمش بولرسز می بولماسسز (الا ما کنتم تعملون ۞) مکرجزابیر ولمش بولرسز شول نرسه کاکم آنی اشلرسز (انما امرت) ایتکل ای محمد بودورکم بیورولمش بولدوم مین (ان اعبد) عبادت قیلمغه (رب هذه البلدة) اشبو شهرننك ربسینه (یعنی مکه‌ء مکرمه‌ننك ربسینه (الذی حرمها) حرمتلی قلدی الله اول شهرنی (شول مرتبه ده‌کم اول شهرننك کیوکن آولامقدن ده طیولدی (وله کل شیء) اول الله اوچوندور یعنی اول الله ننك حکمنده دور هرنرسه (وامرت) بیورولمش بولدوم مین (ان اکون من المسلمین ۞) بولمغه مسلمانلردن (وان اتلوا القران) وبیورولمش بولدوم مین اوقومغه قرآننی (فمن اهتدی) بس هرکم طوغری یول طابدی (فانما یهتدی لنفسه) بودورکم یول طابدی اوزی اوچون (ومن ضل) وهرکم آزغن بولدی (فقل) بس ایتکل کم (انما انا من المنذرین ۞) بودورمین قورقوتوچیلردن من (وقل الحمد) وایتکل ای محمد ماقطامق (لله) الله اوچوندور (سیریکم) البته کورسترسزکا (آیاته) اوزی ننك آیتلرونی (فتعرفونها) بس بلرسز اول علامتلرنی (وما ربك) ایمسدورسننك ربنك (بغافل) غافل (عما تعملون ۞) اولنرسدنکم ایشلرسز آنی *

(۱ف) یعنی صورغه بر مرتبه اورور بارچه خلق اولارلارینه بر مرتبه اورور بارچه خلق ترولرینه اورور بارچه خلق تترار وینه اورور بارچه ننك هوشی کیتب عقللری شاشارینه اورور بارچه ننك عقللری یرینه کیلر واویانرلار وصورغه اورمك برنچه مرتبه بولاچقدور (جم)

(۲ یعنی الله تعالی سزکا دنیاده وآخرتده تورلی عذاب کورستر آلارنی بلرسز لیکن اولوقت فایده قلمس (جم)

﴿ سورة القصص مكية ثمان وثمانون آية ﴾

لبسله ——— الله الرحمن الرحيم

(طسم ۞) الله تعالی بلادور بوسوزدن مرادینی (تلك ايات الكتاب المبين ۞) اشبو سوره روشن بولغان قرآن‌ننك آیتلریدور (نتلوا عليك) اوقورمز سنگا اوزارونكا (یعنی جبرائیل اوقوماغی بلان (من نبإ موسى) حضرت موسی‌ننك قایسی خبرلارونلن (وفرعون) وفرعون‌ننك قایسی خبرلارونلن (بالحق) طوغریلق بلان (لقوم يؤمنون ۞) برقوم اوچونكم اشانورلار اول قوم (یعنی مسلمانلار اورحاللرونی ظالم لرننك حالینه خلاف قیاس قاسنلر (ان فرعون) تحقیق فرعون (علا في الارض) اولوغلق قیلب تكبرلك قیلدی یرده (وجعل اهلها) قیلدی اول فرعون اول یرننك (یعنی مصر اهلی نی (شيعا) جماعت جماعت ایلاب باشقه باشقه قیلدی وهر قایسی سن بر اشكه خدمت قلوچی قیلدی (يستضعف) حور قیلر ایدی (طائفة منهم) بر جماعتن آلاردن (یعنی مصر خلقیدان آلار بنی اسرائیل ایدیلار (يذبح ابناءهم) بوغازلار ایدی آلارننك بالالرون (ويستحيي نساءهم) وتری قالدورر ایدی خاطونلارون (انه) درسلكده اول فرعون (كان من المفسدين ۞) وبولدی بوزوق اشلیلردن (یعنی اسرائیل بالالری‌ننك ایرلرون اولتورور ایدی كوبایماسنلار وقوتلی اولماسنلر دیب (ونريد ان نمن) وتلادوم مین كوب نعمت بیرورکا (على الذين استضعفوا) شول آدملركاكم خور صایدیلار (یعنی حور طوطدیلار اول اسرائیل بالالرون (في الارض) یرده (ونجعلهم) قلماقنی استرمن آلارنی (یعنی بالالرون (ائمة) ایكی جهانده اماملر (ونجعلهم الوارثين ۞) وقیلماقنی استرمن فرعون‌ننك وآننك خلقی‌ننك ملكیده وارث بولب قالغانلردن (ونمكن لهم في الارض) وكوچلی قلمقنی وترغرمقنی استرمن مصر وشام یرنده (ونری فرعون وهامان) كورستمكنی استرمن فرعونكه وهم وزیری بولغان هامانغه (وجنودهما) وبوایكسی‌ننك عسكرلرینه (منهم) اسرائیل بالالریدن (ما كانوا يحذرون ۞) وشول قورقغان وصاقلانغان نرسلرونی (یعنی اسرائیل بالالریدن ملكتی‌ننك كیتماكلوكن كمان قلب قورقغان اشنی كورستمكاكا تلادم (واوحينا الى ام موسى) الهام بلان بلدوردوك موسی‌ننك آناسینه (ان ارضعيه) ممكن بولغان قدرلی حضرت موسی‌نی ایمزدیو (فاذا خفت عليه) بس قچان قورقسنك (فالقيه في اليم) بس صالغل اول موسی‌نی دریاغه (ولا تخافي) وصالغانونك اوچون قورقمه (ولا تحزني) ایرولغانونكدین كویونمه (انا رادوه اليك) آننك اوچون بز اول موسی‌نی قایطاراچمز سزكا (وجاعلوه) وقلغوچیمز اول موسی‌نی (من

المرسلین ۞) پیغمبرلاردن (روایت قیلندی حضرت موسی نی استب طوقسان منك بالانی اولتردیلار دیب (فالتقطه آل فرعون) بس فرعون ننك جماعتی موسی نی طوطدیلار (یعنی بر آغاچ صندق اچینه موسی نی قویب دریاغه آتدیلار وشول صندقنی فرعون بولغان اورونغه صوکیتوردی خاطونی آنی طوتب آلدی (لیکون لهم) تاکم بولسن اوچون اخیرنده اورلرینه (عدوا وحزنا) دوشمان وبر ضرر قایغولرینه سبب (ان فرعون وهامان) تحقیق فرعون وهامان (وجنودهما) وآلارننك عسکرلری (کانوا خاطئین ۞) بولدیلار خطا قیلوچیلردن هر اشلریده (وقالت امرات فرعون) وایتدی فرعون خاطونی آسیه (یعنی صندقنی فرعون آلدونده آچیب (ف)(قرت عین لی ولك لاتقتلوه) بو اوغلان کورننك روشنلغیدور منکاوسنکا (یعنی کوزومرننك نوریدور اولدورمه بو اوغلانني دیب (عسی) شایدکم (ان ینفعنا) برفایده قیله برلرکا آننك اوچون چراینده برکت علامتی کورونادور دیب (او نتخذه ولدا) یاکه اوزون بز اوغل طوطارمز آننك اوچون اوغل بولماغه صلاحیتی بار (وهم لایشعرون ۞) وحالانکه فرعون وآننك قومی اورلرینه دوشمان بولاچقدور بلمدیلار (ف)(واصبح فواد ام موسی) دخی قالدی حضرت موسی ننك آناسی ننك کونکلی (فارغا) صبر قلودن بوش بولب قالدی (یعنی فرعون قولینه توشکانن ایشتنکاچ صبری قالمدی (ان کادت) تحقیق یاقنلاشدی (یعنی حسرتی ننك قاتیغ لقندان (لتبدی به) بیان قلاچق ایدی موسی علیه السلام ننك حالن وقصه‌سن واوزی ننك بالاسی ایکانلوکن (لولا ان ربطنا اکر بیلامسك ایدی بز (علی قلبها) آناسی ننك کونکلینه صبر قلماقنی (لتکون) بولسن اوچون صبر قلماقنی باغلادوق (من المؤمنین ۞) اشانغوچیلردن (یعنی اوغلنکنی دریاعه صال بز آنی ینه سنکا قایطارورمز دیب وعده قیلغانمزنی کونکلینه کیتورمسك ایدی منم اوغلمدور دیب بیان قیلاچق ایدی (وقالت) ایتدی آناسی (لاخته) حضرت موسی ننك قرقرداشی بولغان مریمکا (قصیه) قرداشنك آرتیدن کیت موسی ننك خبرون آل دیب (فبصرت به) بس کوردی حضرت موسی نی (عن جنب) یراقدان آسیه ننك چاغیده (وهم لایشعرون ۞) اول فرعون ننك قومی بلمدیلار مریمی موسی ننك قرقرداشی دیب (وحرمنا علیه) وحرام قیلدوق موسی اورلرینه (المراضع) باشقه خاطونلارننك سوتنی (یعنی آناسیدن باشقه خاطونلارننك سوتن ایمودن طیدوق (من قبل) آندن اوّل (یعنی قرقرداشی یتشودن اوّل (فقالت) بس ایتدی موسی ننك قرقرادشی (هل ادلکم) ایایول کورستیم سی سرکا یعنی ایتیم سی سرکا (علی اهل بیت) براوی ننك اهلی اورلرینه کم

(اف) حضرت موسی ننك آناسینه حملن قویمق وقت یتدی فرعون طرفندن بنی اسرائیل ننك خاتونلرینه بولغان ایی نی چاقروب حملنی کورستدی وشولوقتکم حضرت موسی دنیاغه کیلدی یوزونده نور بالقب شول نور بلان ابلیك بی هوش بولب اعضاسی تترادی ومحبتی کونکلنه شولقدر توشدی فرعونکا باروب ایتمکدن اوزن طیدی وآناسینه ایتدی مین اولترمك اوچون کیلکن ایدوم لیکن بالانکفه محبتم توشدی اورنك صاقلادیب چقدی ایبلك چقدوقدان صونك فرعون ننك کشیلری کیلدی انکاسی حضرت موسی نی برچوپرکا چولغاب قرغان میچکه قویدی عقلیدن شاشب نی قلاچغنی بلمدی فرعون ننك کشیلری ازلادیلار طاپمادیلار بس چعب کتدیلار آناسی هم اورنن بلمدی حضرت موسی ننك یلاغان طاوشی میچدن اشتلدی وباردی میچکه کوردی بالاسی ایسن الله تعالی حضرت موسی غه اوتنی صوق وسلامت قلدی بس بیك تیکشرمکی اوچون فرعون الله تعالی الهام قلدی آناسینه دریاغه صالغه اوچ ای ایمرکاندین صونك (مدارك زبد)

(۲ف) ایتولدی صاندقنی طوتقانلری زمانده

(یکفلونه لکم) قبول قیلرلار آلار شول بالانی (وهم له) اول اوی اهللری شول بالانینك حذه‌تی اوچون (ناصحون ۞) یخشیلق قیلوچیلر دندور (ف) (فردد ناه الی امه) بس کیری قایطاردوق اول حضرت موسی نی آناسینه (کی تقر عینها) تاکم اوغلی بلان کوزی روشن بولسن اوچون (ولا تحزن) وتاکم بالاسی ننك آیرولمه عینه قایغولی بولماسن اوچون (ولتعلم) تاکم بلسن اوچون (ان وعد الله حق) تحقیق الله تعالی ننك وعده‌سی طوغریدور (ولکن اکثرهم لا یعلمون ۞) لیکن خلق کوبسی بلمرلار (یعنی الله تعالی ننك وعده‌سی حق بولماغن شوننك اوچون شیك قیلرلار (یعنی الله تعالی وعده‌سی البته بولر وکیلر کیلمکی آراسنده کوب باشقه نرسه‌لار قالطشماغیدن کوب آدملر اشانماینچه شیکده بولرلار (ولما بلغ اشده) یتشکن زمانده یکت لك ننك چکینه (واستوی) وطوغری بولدی اعضاسی (اتیناه حکما وعلما) وبیردوك بز موسی غه حکمنی وبلمکنی (یعنی پیغمبرلکنی یعنی قوت ننك چکینه وعقل ننك تمامینه یتکاچ اول قرق یاشنده بولادور آننك اوچون هر پیغمبر یکرمی یاشنده یاشی ننك یاشنده (وکذلك نجزی المحسنین ۞) نیتك موسی غه و آننك آناسینه ایذکولك قیلورمز یخشی وکورکام اش قیلغانلرغه هم ایذکولك قیلورمز (ودخل المدینة) کردی موسی علیه السلام شهرکا (علی حین غفلة من اهلها) شهر ننك خلقی خبرسز وقتنده (یعنی اویله یقوسی وقتیده یاکه یستو ایله احشام آراسی ده (فوجد فیها) بس طابدی اول شهرده (رجلین) ایکی ایرنی (یقتتلان) بر بر وسی بلان اوروش قیله‌لار (هذا من شیعته) بر وسی موسی ننك جماعتندن (وهذا من عدوه) وبر وسی دوشمانیدندور (یعنی بر وسی بنی اسرائیلیدن وبر وسی فرعون جماعتی بولغان قبطیدن (فاستغاثه الذی من شیعته) یاردم استدی موسی دن حضرت موسی ننك قومیدن بولغانی (علی الذی من عدوه) شول آدم اورار ینه کم موسی دوشمانلرندن دور (یعنی قبطیدن (فوکزه) بس یوزوروق اوردی اول قبطیغه (موسی حضرت موسی (فقضی علیه) اولتوردی حضرت موسی اول قبطینی (یعنی یوزوروغی بلان صوغب (قال) ایتدی حضرت موسی (هذا) اشبو اولترمك (من عمل الشیطان) شیطان اشلرندندور (انه) البته اول شیطان (عدو مضل) آزدورغوچی دوشماندور (مبین ۞) آشکارا دوشماندور (ف) (قال رب) ایتدی حضرت موسی ای منم ربم (انی تحقیق مین (ظلمت نفسی) ظلم قلدوم اوزومه (فاغفر لی) یارلقاغل منی (فغفر له) بس یارلقادی موسی نی (انه) البته الله تعالی (هو الغفور الرحیم ۞) اول الله تعالی یارلقاغوچیدور رحیم لیدور (یعنی شول سبطی حضرت موسی دن یاردم تلادی حضرت موسی ننك ینه

طروشدیلار آچارغه آچه آلمادیلار واطارغه طرو شب مشقتلاندیلار فرغون خاتونی آیسه کوردی صندوق اچنده نورنی طروشب آچدی کوردیکم بریش بالا ایکی کوزی آراسنده نوری بار ایدی بیك سویدیلار فرعون ننك بر آلاتنلی قزی بار ایدی بس قرادی اول قزی موسی ننك یوزینه وشولزمان آلا تن بولما غیدن قونولدی بس فرعون قومیدن برنچه آرغناری ایتدی بو بالا صاقلانورغه تیوشدور رحست بیر بز اولترالك دیب شولوقت آیسه ایتدی بو بالاکوز نوری بولر دیب (مدارك) (اف) بلمدیلار بو بالادن نی بولاچقدور اسرائیلدن بر آدم قورقماعیدن صوغه صالمش بر بالانی اولتر مکندن نی بولر دیب حضرت موسی نی قویدیلار (جم)

(اف) فرعون ننك خاتونی بنی اسرائیلدن موسی علیه السلام ننك آتاسی بلان برتوغان قرداشی ننك قزی ایدی (له ناصحون) دیکن سوزدن بلدیکم اول بالا آلاردن ایکانن شولوقتکم حضرت موسی نی آصرامغی اوچون آلدیلار آنی ایمز مکا سود آناسی ارلادیلار هیچ کمسنه ننك سوتنی ایمدی

بیك محتاج بولغاچ قز قرداشی ننك دلالتی بلان

کمچیلکی بار ایدی الله تعالی موسی نی یارلقادی یارلقامقنی اوزرینه الهام بلان بلدردی پیغمبرلار نبی بولودن اوّل کامل ولی وبولرلار (قَالَ رَبِّ) حضرت موسی ایتدی ای منم ربم (بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ) الله تعالی ننك منم اوزارومه برکن انعامنك اوزارینه آنطایتم توبه قلب ایتم (فَلَنْ أَكُونَ) هرگیز بولمم مین (ظَهِيرًا لِّلْمُجْرِمِينَ ۞) بولداش کناه قلوچیلرغه (فَأَصْبَحَ) بس طانکه کردی موسی (فِي الْمَدِينَةِ) شهرده (خَائِفًا) قورقعانی حالده (يَتَرَقَّبُ) کوته رك (یعنی اوترکن کشی ننك قصاصنی استرلار دیب (فَإِذَا الَّذِي) بس شولوقتده شوندین آدم (اسْتَنْصَرَهُ) یاردم استکن ایدی حضرت موسی دن (بِالْأَمْسِ) تونا کونکی کون (يَسْتَصْرِخُهُ) ینه قچقروب یاردم استر حضرت موسی دن (یعنی حضرت موسی اوتکن کون قوتولدورغان اسرائیلی ایکنچی مرتبه ایکنچی کون ایکنچی قبطدن یاردم استدی (قَالَ لَهُ مُوسَىٰ) ایتدی اول اسرائیلی کا حضرت موسی (إِنَّكَ) تحقیق سین (لَغَوِيٌّ مُّبِينٌ ۞) ظاهر و آشکارابولغن ازغنسن دیب (ف) (فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ) بس تلاکان وقتده حضرت موسی (أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ) طوطمه غه اول قبیطنی کم اول دوشمان ایدی (لَّهُمَا) حضرت موسی بلان اسرائیلی کا (قَالَ يَا مُوسَىٰ) ایتدی اسرائیلی کم حضرت موسی دن یاردم تلاکان ایدی (یعنی کمان قلب منی طوطمه غه تلادی دیب) ای موسی (أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي) ایا تلارمیسنك منی اولترمکنی (كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا) نیتك اولتردونك سین برنفسنی (یعنی قبطنی (بِالْأَمْسِ) کیچه ده (إِنْ تُرِيدُ) تلامس سنك سین (إِلَّا أَنْ تَكُونَ) مکر تلیسنك بولغنی (جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ) ظلم قیلوچی (آچوبلان (وَمَا تُرِيدُ) تلامیسنك سین (أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ۞) بولماقنی ایندکو اشلیلردن یعنی آچونی یوطمق بلان (ف) (وَجَاءَ رَجُلٌ مِّنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ) وکیلدی برایر شهرننك اوزاق طرافندین (اول ایر فرعوننك آطاسی بلان برطوغان ننك اوغلی ایدی (يَسْعَىٰ) بیك آشوغب یوروب (قَالَ) ایتدی اول ایر (يَا مُوسَىٰ) ای موسی (إِنَّ الْمَلَأَ) تحقیق شهرننك الوغلاری (يَأْتَمِرُونَ بِكَ) بیورو شرلار (یعنی برؤسینه بیورادور (یاکه کینکاش ایته لارسنك حقنکده (لِيَقْتُلُوكَ) اولترورکاسنی (فَاخْرُجْ) بس چق شهردن (إِنِّي لَكَ) البته من سنکا (مِنَ النَّاصِحِينَ ۞) ایندکو الك تلاوچیلردنمن (ف) (فَخَرَجَ مِنْهَا) بس چقدی حضرت موسی اول شهردن (خَائِفًا) قورقغانی خالده (يَتَرَقَّبُ) کوتبراك آرتیدن کیلمکنی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السّلام (رَبِّ) ای منم ربم (نَجِّنِي ۞) قوتولدورمنی (مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۞) ظالم بولغان جماعتدن (وَلَمَّا تَوَجَّهَ) یونالکنی وقتده موسی (تِلْقَاءَ مَدْيَنَ) مدین طرافینه (مدین حضرت شعیب ننك

اوز آناسنی کیتوردیلار آننك سوتن شول حالده ایمدی بس حضرت موسی نی اوز آناسینه آصراماغه کونلی بر آلتون حق برمکچی بولب طابشرد یلار الله تعالی ننك وعده سی طوغری بولدی الله تعالی ایدی فرددناه دیب (جم زبده)

(ف) شولوقتکم موسی علیه السلام یکت بولدی فرعون ننك قومندن کافر بولغانلری اوچون چرکاندی حضرت موسی بلان بنی اسرائیل برکا ایدیلار بروقتده موسی علیه السلام کوردیکم بری بنی اسرائیلدن وبری قبطیدن ایکی آدم بروسی بروسی بلان سوکوشب تورالر قبطی ظالم ایدی آنی آدب برمك اوچون بر یوزورق ایله اوردی آننك آجلی یتکن ایدی یغولب اولدی حضرت کوب اوکندی قصد قلماینچه اولترواولدی حضرت موسی ننك آناسی ننك اویی طشده ایدی کم بارچه بنی اسرائیل ننك اویلاری آنده برکه ایدیلار وحضرت موسی قای وقتده آناسی ننك اوینه بارور ایدی وقای وقتده فرعون ننك صرارینه کیلر ایدی وفرعون حضرت موسی غه دشمن ایدی کم بوباشقه جماعت ننك کشیسی دور بزننك جماعت ننك کشیسی توکل دیب قوت

شهر یدور مدین دیب ابراهیم علیه السلام ننك اوغلی آطادی مدین بلان مصر آراسی وهم فرعون ننك حکمی یورکان یری سکز کونلك یول ایدی سلطنتی شولقدر دن ارتقفه یورمی ایدی (قالَ عسی ربی) ایتدی حضرت موسی امید ایتم مین اوزوم ننك ربمدن (ان یهدینی) دلالت قیله منی (سواءَ السّبیل ۞) طوغری بولغن بولغه (آننك اوچون حضرت موسی مدین یولنی بلمس ایدی الله تعالی آنی مدین یولینه صالدی (ولما ورد) شولوقتکم کیلدی حضرت موسی (ماءَ مدین) مدین شهری ننك صوینه (اول صوقیو ایدی (وجد علیه) طابدی اول صو اوزارنده (یعنی اول قویی اوزارنده (امّة من النّاس) بر جماعت آدملردن (یسقون ۞) صواچره لار اوزلری ننك طوارلرینه (یعنی حیوانلرینه حضرت موسی سکز کونلك یولنی آچ وصوسز کیلکان ایدی کوردیکم اول برده آدملر حیوانلرون صوارورلر (ووجد) وطابدی (من دونهم امرأتین) آنلردن باشقه برطرفده ایکی خاطونی (یعنی اول ایکی خاطن حضرت شعیب ننك قرلاری ایدی حضرت موسی (تذودان) کیری (یعنی برچتده) طوترلار حیوانلرونی (قالَ) ایتدی حضرت موسی (ما خطبکما) نیدور سرننك اشوکز (قالتا) ایتدیلار بوایکی خاطون (لا نسقی) صواچرا بلمیمز (حتی یصدر الرّعاءُ) شول وقتکه چاقلی چوپانلر (یعنی کتوچیلر صو اچروب کیتکانچی (وابونا) برزننك آتامز (شیخ کبیر ۞) قارت بیك کوب یاشنده دور (ف) (فسقی) بس صواردی (حضرت موسی شفقتی کیلب (لهما) آلارننك حیوانلارون (ثم تولّی) آلارننك حیوانلرون صوارغاندین صونك یونالدی (الی الظّل) کولکاطرفینه (فقال) بس ایتدی حضرت موسی (ربّ) ای منم ربم (انّی) مین (لما انزلت) اولنرسدنکم ایندوردنك سین (الیّ) منم جانبومه (من خیر فقیر ۞) آشی طرغان طعامدن هر نرسه کا محتاجمن مین (ف) (فجاءته) بس کیلدی حضرت موسا غه (احدهما) اول ایکی قزننك بروسی (تمشی علی استحیاء) یوروب اویالمق اوزارینه (قالت) ایتدی اول قز (انّ ابی) تحقیق بنم آتام (یدعوك) چاقردی سنی (لیجزیك) برمك اوچون سنکا (اجر ما) اول اشنك ننك جالن کم (سقیت لنا) صوارغان ایدونك برزننك اوچون (یعنی برزننك حیونلارومزنی (فلما جاءه) بس شولوقتکم کیلدی (موسی حضرت شعیب یانینه (وقص علیه القصص) وبیان قیلدی حضرت موسی حضرت شعیب کا اوزی ننك حالللرون (قالَ) ایتدی حضرت شعیب (لا تخف) قورقمه (نجوت) قوتولدنك سین (من القوم الظّلمین ۞) بوزوق بولغان آدملردن (دیب آننك اوچون فرعون ننك حکمی یوق بویرده بوسوز

طابب فرعون قومنی یوق قیلار دیب (جم)

(اف) هرکون ظالملار بلان صوغش قیلب ومنم بلان دخی آلارنی اوروش قلدوراسنك وحالانکه حضرت موسی کوته ایدی اولترکن کشی سی ننك ولی لری فرعونکا باروب شکایت قلغانلاردور بس قرالم کم قایومرننك اوستینه توشارومنکانی اش قیله چقلردور دیب (جم)

(۲ف) یعنی موسی علیه علیه السلام بنی اسرائیلدن بولغان آدمغه (لغوی مبین) دیمه کیدن اول آدم کمان قلدی یه موسی آچولانب اوزون اولترمکا کلادور دیب (حضرت موسی ظالم غه اورمق تلادی بس مظلوم بولغان اسرائیلی آدم ایتدی ایا تلارمیسنك اولتره سن منی نیتك اولتردونك تونا کن قبطینی دیب اولتروچی کم اولدوغن بلدیلار بوکون شول اسرائیلدن ایتمکی اوچون (جم)

(۲ف) اشبونك کوك رسول علیه السلام غه اشندوردی کم سز دخی جانوغزنی صاقلامق اوچون ایوکزدن چقنك آننك اوچون کافرلار حضرتنی اوتورمکه اتفاق قیلمشلر ایدی بس شول کیچه هجرت قلدیلار (جم)

(اف) اشبو ایکی قز اویالغنقلارون حیوانلارون

دلیلدور بر آدم‌ننك خبر برمکی بلان عمل‌ننك درست بولماغینه اکر چندیکه قل بولسه ده یاخاطون بولسه‌ده وهم یط خاطون بلان یورمك درست بولماغینه صاقلانمق بلان (قَالَتْ اِحْدٰیهُمَا) ایتدی اول ایکی قزننك بر وسی (یعنی الوسی صافوراء اسملی ایدی باروب چاقروب آلب کیلکان ایدی شونی حضرت موسی غه نکاحلاندوردی (یٰاَبَتِ) ای منم آتام (اسْتَاْجِرْهُ) کتوچیلکاجالغه آل شونی (اِنَّ خَیْرَ مَنِ اسْتَاْجَرْتَ الْقَوِیُّ الْاَمِینُ ۞) تحقیق جالغه طوطقانونك ننك ایندکوسیدور وکوچلی آدمدور وایمین کشیدور (یعنی قوتلی بولغانن صونی طارطب طاشنی کوتاردوکیدن بلدوم ایمین بولدوغن طمعسز وچاقروب برکا کیلدوکمده آرطمدین کیل یولنی تلنك بلان ایت دیمکیدن بلدوم دیدی (قَالَ اِنِّی اُرِیدُ) ایتدی حضرت شعیب بن تلیدورمن (اَنْ اُنْکِحَکَ) خاتونلقغه بیرمکه سنکا (اِحْدَی ابْنَتَیَّ هَاتَیْنِ) اشبو ایکی قزوم ننك بر وسن (یعنی قزون برمك بلان وعده قلدی (عَلٰی اَنْ تَاْجُرَنِی) شول شرط بلانکم اورنك خدمت قیله‌سن منکا (ثَمٰنِیَ حِجَجٍ) سکز یل (فَاِنْ اَتْمَمْتَ) اکر تمام قیلسنك (عَشْرًا) اون یلنی (فَمِنْ عِنْدِکَ) بس اول اون یل ننك بولماغی سنننك طرافنکدین ایندکولکدور (وَمَا اُرِیدُ) تلاممین (اَنْ اَشُقَّ عَلَیْکَ) مشقت قلماغه سنکا (سَتَجِدُنِی اِنْ شَاءَ اللّٰهُ) البته طابارسنك سین مینی اکر الله تعالی تلاسه (مِنَ الصّٰلِحِینَ ۞) ایندکواش قلوچیلر جمله‌سندن (دیب (قَالَ) ایتدی حضرت موسی (ذٰلِکَ) اشبو عهد وهم وعده (بَیْنِی وَبَیْنَکَ) منم بلان سننك آراسنده‌دور هیچ بر ومز اول عهدادن چقمیق (اَیَّمَا الْاَجَلَیْنِ) اشبو ایکی مدت ننك قایسی سن (قَضَیْتُ) اوتاسام مین (فَلَا عُدْوَانَ) بس ظلم قیلنمس (عَلَیَّ) منم اوزارومه (وَاللّٰهُ) الله تعالی (عَلٰی مَا نَقُولُ) شولنرسه اوزارینه کم ایتدوك بز (وَکِیلٌ ۞) کواهدور (ف) (فَلَمَّا قَضٰی) بس شولوقتده کم قلدی (مُوسَی) حضرت موسی وبوشاندی (الْاَجَلَ) خدمت مدتیدن یعنی شعیب علیه السلام یانیده اون یل طردی موندین صونك اذن صرادی مصرغه کیتمکه حضرت شعیب رخصت بردی (وَسَارَ) کیتدی حضرت موسی (بِاَهْلِهِ) جماعتی بلان (اٰنَسَ) کوردی (مِنْ جَانِبِ الطُّورِ) طور طاوی ننك طرافنده (نَارًا) اودنی (قَالَ) ایتدی حضرت موسی (لِاَهْلِهِ امْکُثُوا) اوزی ننك جماعتینه طرونك اشبو یرده (دیب یعنی محنت چیکی تمام بولب الوغلق کونلاری یقین بولب پیغمبرلك اشلری ظاهر بولغانیدین بوردی مصر طرافینه (اِنِّی اٰنَسْتُ نَارًا) مین کوردوم اوتنی (لَعَلِّی) شایدکه مین (اٰتِیکُمْ) کیتورورمن سنکا (مِنْهَا) اول اوتدن (بِخَبَرٍ) بر خبرنی (یولدن یول آدشقانلار ایدی

بر چتکه طارطب طرمشلر ایدی وهم اول قزلارننك اولقدر کوچلری یوق ایدی آورچیلق بلان قوبودن صو چغاروزغه وهم کتوچیلر قویونك آغزینه بر طاش قویارلار اول طاشنی جدی آدمدین کیم کوتاره آلمس ایدی حضرت موسی آنی یالغز کوتاردی شوننك اوچون بو ایکی خاتن حیوانلارون آدملرننك قلغان صولری بلان صوارورلار ایدی (جم)

(اف) اول قزلار حضرت موسی صوراغاندین صونك کوله کا کیتکانیدن بلدیلار اشبو آدم آچ وصوسز یراق یردن بوروب کیلکن آدمدور دیب بس اویلر ینه باروب آطالرینه خبر بردیلار وآتالری تلار ایدی بر ایندکو بحتلی بر آدم آکا کتوچی بولب حیوانلارون کوتب وقزون آکانکاحلاندورسم ایدی دیب (جم)

(۳) وفیه دلیل جواز بخبر الواحد ولوعبدا اوانثی والمشی مع الاجنبیته مع ذلك الاحتیاط والتورع واما اخذ الاجرة علی البر والمعروف فقیل انه لاباءس به عند الحاجة کما کان لموسی علیه السلام (مدارك)

(اف) ایتولدیکم حضرت شعیب قزینی موسی علیه السلامغه نکاح قلغاچ قزینه بیوردیکم حضرت موسا غه بر طایاق بیرورکا اننك

(اوجذوة من النار) باکه کیتورمن اوتدن بر قالن آعاچ اوچنده اودبولغان (لعلکم تصطلون ۞) شایدکه سرلار آتنك بلان قزونرسز (آتنك اوچون اول قرده قرانغولق وبیك قاتی صوق ایدی وجماعتن بالاغه آورو طوطقان ایدی (فلما اتاها) بس شولوقتکه کیلدی موسی اول اوتقه یقین (نودی) چاقرولدی موسی (من شاطئ الوادالأیمن) حضرت موسی تنك اونك طرفنده بولغان میدان چیتیدن یعنی قرچتیدان (فی البقعة المبارکة) کوب فایداسی وایذکولکی بولغان اورنده (مبارك بولمانی الله تعالی تنك حضرت موسی نی اول اورنده سویلاشدورمکیدن (بولدی (من الشجرة) آغاچتنك آراسندن (بوطریقه چاقرولدی (ان یاموسی) ای موسی تحقیق (انی) مین (انا الله) اوزوم الله من (رب العالمین) عالملارنتك ربیسی من دیب (ف) (وان الق عصاك) دی چاقرولدی طایاغنکنی صال دیب (فلما راها) بس کورکان زمانده حضرت موسی اول طایاقنی (تهتز) تبرانر (کانها جان) کویه اول طایاق روشده وکودده بریلاندور (آتنك اوچون اول طایاق یرکاصالغاچ اژدها صورتیده بولدی (ولی مدبرا) یوزقایطاردی موسی آرقه بروب (ولم یعقب) وکیری دونمدی (یاموسی) ایتدوك بزای موسی (اقبل) الکاری کیل دیب (ولا تخف) قورقمه (انك) تحقیق سین (من الآمنین ۞) قوتولغانلاردن سنك (آتنك اوچون پیغمبرلار منم قتمده قورقمسلر (اسلك یدك) کروت اورنك تنك قولنکنی (فی جیبك) کولمه کنك یاقه سینه (تخرج بیضاء) چغار قولنك آق بولب (یعنی قیاش کوك یالطراب چغار (من غیر سوء) بوزوقلغی بولماینچه (یعنی آقلغی آلاتنلی لکدن بولمس برخالص معجزه دور (واضمم الیك) یاقنلاشدوروب قوشغل اوزطرافونکغه (یعنی جیغل (جناحك من الرهب) قوشننك قناطی اورنده بولغان ایکی قولنکنی قورقودن (یعنی قچن سنکا بر قورقو توشسه اونك قولنکنی صول قولنك اوستینه قوی تاکم اوزونکنی طیارسنك یعنی قولنکنی کوکرا کونکا قوشغل سینده بولغان قورقوکیتر (حضرت ابن عباس ایتدی هر قورقوچی آدم هروقت قویسه قولن کوکرا کینه قورقوی کیتاردیب (فذانك برهانان) بس بوایکسی (یعنی طایاغنك بلان آق قول ایکیسی حجت وعلامتدور (من ربك) سنتك ربنکدن (بوایکی معجزه بلان بارغل (الی فرعون) فرعونکا (وملائه) وفرعون تنك قومینه (انهم کانوا) تحقیق آلار بولدیلار (قوما فاسقین ۞) بر جماعت کافر بولغوچی جماعت (قال رب) ایتدی حضرت موسی ای منم ربم (انی) تحقیق مین (قتلت منهم نفسا) اولتردوم آلاردن بر آدمنی (فاخاف) بس قورقام مین (ان یقتلون ۞) شول کشی اوچون منی اولتررلار (واخی

بلان قویلارنی صاقلاسن اوچون قزی برطایاق کیتوردی اول طیاق حضرت آدم بلان جنتدن چقغان ایدی حضرت شعیب کا یتوشکن ایدی حضرت شعیب قزینه ایتدی منی ایلتب قوی ایکنچی نی کیتروب بیر دیب قزی ایکنچی نی کیترام دیب یته شول طایاق بولدی اوچ مرتبه مدارکده جدی مرتبه شولطریقه بولدی دیکن اخیرنده حضرت شعیب شول طایاقنی حضرت موسی غه تیوش ایکن دیو (جم مد)

(دخی حضرت موسی خاطونینه ایدی آتانکغه ایت قوینی قایسی سن بزکابر اسی دیب حضرت شعیب تنك قزی ایتدوکن حضرت شعیب اشبو یلده طوغان آلاتوسلی بولغانی سنتك بولسن دیب ایدی حضرت موسی غه توشنده ایتولدی طایاق بلان اچره طرغان صوغه صوق دیب حضرت موسی صوغه صوغب شول صودن قویلار اچردی شول یلده طوغا نلار جدی منك ایدی همه سی آلا ایدی حضرت شعیب قزینه بردی (تب)

(انی) ایدیلار کم کوردی موسی اوتنی کوندوردی اول اوت حضرت موسی نی نورغه آتنك اوچون حضرت موسی نورنی اوت روشنده کوردی بس

هارون) دخی منم قرداشم هارون (هوافصح منی) اول هارون یحشی بیان قیلر میندن (لسانًا) تل جهتندن یعنی هارون تلی سویلاشمك اوچون آچقدور میندن یحشیراق بیان قیلر سوزنی (فارسله معی ردءًا) بس یبارکل منم بلان برکایاردم قلوچی ایلاب (یصدقنی) راستلارمنی اول هارون (یعنی اورزوم ننك دعوی قیلغانمنی میندن آرتق بیان قیلب شبهه لرون کیترمك اوچون طوغری ایتدونك دیر (انی اخاف ان یکذبون ۞) تحقیق مین قورقادورمن مینی یالغانغه طوطرلار (یعنی یالغان ایته سنك دیرلار دیب (قال) ایتدی الله تعالی (سنشد عضدك) قوتلی وسحکم قیلرمن سننك قولنکنی (باخیك) قرداشنك هارون بلان (یعنی قوتلانر قولنك عضدنك بلان آننك اوچون عضد قول ننك تراکیدور عضد ترسکدن اینك باشینه چاقلیدور (ونجعل لکما) قیلر برسزننك ایکیگز اوچون (سلطانًا) کوچلی وقورقتوچی بولمقنی (فلا یصلون الیکما) بس ایندی آلار کوچلری یتمس توتاشرغه ارانجتمك بلان (یعنی آلارننك سزنی ارانجتمکه کوچلری یتمس (بایاتنا) ایکوکز برننك آیتلار ومز بلان بارنك (یاکه کوچلری یتمس یتوشمه کارانجتو قصدی بلان سزکابرننك آیتلار ومز سببی بلان (انتما ومن اتبعکما) سزلار وسزکا ایارکان آدملار (الغالبون ۞) فرعون وفرعون ننك قومینه غالبلرسز (یعنی کوچوکز یتکوچیدور (فلما جاءهم) بس شول وقتده کم کیلدی فرعون بلان فرعون ننك قومینه (موسی) حضرت موسی (بایاتنا) برننك الله لقومزغه وبرلکومزکا دلالت قیله طرغان آیتلار ومز بلان (بینات) روشن بولغوچی آیتلار ومز بلان (قالوا) ایتدیلار آلار (ماهذا) ایمسدور بو (الا سحر مفتری) مکر بریاراطلمش سحردور (یعنی یالغان سحردور (وماسمعنا) ایشتمدوك بز (بهذا) بوسحرنی یاکه پیغمبرلك دعوی قلونی (فی آبائنا الاولین ۞) اوتکن اوّلکی آتالار ومزده (وقال موسی) وایتدی حضرت موسی (ربی) منم ربم (اعلم) بیك بلر (بمن جاء) شول آدمنیکم کیتوردی (بالهدی) حق بولنی (من عنده) الله تعالی قاشندن (ومن تکون له) دخی شول آدم ننك حالن بیك بلر اول آدمکه بولر (عاقبة الدار) دنیاننك صونکی (یعنی منم ربم بلکوچیدور شوندای این آدم ننك حالن کورستدی الله تعالی آنکا الوغ بولغان قوتولماقلق بلان شول روشچه کم پیغمبر قیلدی آنی وهم وعده قیلدی حسن خاتمه بلان (انه) تحقیق اش بودورکم (لا یفلح الظالمون ۞) قوتولماس بوزوق اش قیلغانلار دنیاده هدایت وآخرتده حسن خاتمه طاپماسلار (وقال فرعون) وایتدی فرعون (یاایها الملا) ای آندای این شریف بولغان جماعت (ما علمت) بلمدم مین (لکم) سزننك اوچون (من

حضرت موسی اول اوتقه یقین بولدوقده اچینه آلدی موسی نی قدس نوری وچولغادی مونیسلك چاطری بس خطاب قلدی الله تعالی حضرت موسی غه مهربانلی خطاب بلان واستدی الله تعالی اول حضرت موسی دن کورکم جوابنی بس اورولدی موسی اشبو سببدن الله تعالی بلان سویلاشکوچیکه وشرافتلی بولدی وبردی حضرت موسی غه صراغانون وقورقغان نرسه سیدن ایمین قلدی مدارك)

(عن ابن عباس رضی الله عنهما کل خائف اذا وضع یده علی صدره زال خوفه مدارك)

اله) هیچ بر عبادت قیلنمش نرسه‌دن (غیری) میندان باشقه (فاوقدلی) بس اوت یاندور بنم اوچون (یاهامان) ای هامان (علی الطین) بالچق اورزارینه (یعنی کیربچ پشر (فاجعل لی صرحا) بس قیلغل منم اوچون بر بیوك صرای (لعلی اطلع الی اله موسی) شاید که مین موسی ننك ربسینه یوغاری چغب قاراب بلرمن (وانی لاظنه) مین کمان قیله دور من موسی نی (من الکاذبین) یالغانچیلردن دیب (یعنی فرعون بی‌عون کمان قیلدی الله تعالی ننك اورنی بار دیب اوزی ننك اورنی بولغان کوك (فی) (واستکبر هو وجنوده) تکبرلك قیلدی فرعون و آننك عسکرلری (فی الارض) برده (بغیر الحق) تیوشسز لك بلان (یعنی آلار مصر یرنده بوزوق وباطل لق بلان تکبرلك قلدیلار (وظنوا) کمان قیلدیلار (انهم لایرجعون) حقیقتده آلار برننك طرافمرغه قایتارولماسلار (یعنی حقسز تکبرلك قیلالر حقلق بلان تکبرلك الله تعالی ننك دور آننك اوچون رسول علیه السلام الله تعالی دن حکایت ایلاب ایتدی الله تعالی تکبرلك منم ردامدور الوغلق منم ازار ومدور هرکم نزاع قیلسه بوایکیسی ننك بر وسنده مین آنی اوتقه صالرمن دیب دیدی (فاخذناه) بس آلدوق اول فرعونی (یعنی طوتدوق (وجنوده) واول فرعون ننك عسکرون (فنبذناهم) بس موندین صونك آتدوق آلارنی (فی الیم) دریاغه یوق بولدیلار (فانظر کیف کان) بس قراغل نیچوك بولدی (عاقبة الظالمین) ظلملق قلغانلرننك اخیری (وجعلناهم) وقلدوق بز آلارنی (ائمة) الکاری بور وکوچیلر (یدعون الی النار) چاقرور آلار اوت جانبینه (یعنی جهنم اهلی ننك اشینه وسببلر ینه چاقرورلار (ویوم القیمة) وقیامت کونده (لاینصرون) یاردم قیلنمسلر (عذابدن قوتلماقلرینه هیچ بر یاردچی بولمس (واتبعناهم) وایارتدوك بز آلارغه (یعنی لازم قلدوق آلارغه (فی هذه الدنیا لعنة) اشبو دنیاده رحمتندن سورولمکنی (یعنی رحمت ننك قیسی اشکینه جارسه لار سرولرلار (یاکه اورلریدن صونك آدملرننك لعنتی طوطاشر آلارغه یعنی فرعونکاوفرعونکا ایارکانلارکالعنت دیرلار (ویوم القیمة هم من المقبوحین) وقیامت کونده آلار سرولهشلاردن بولرلار (ولقد اتینا) تحقیق بیردوك بز (موسی) حضرت موسی غه (الکتاب) کتابنی (یعنی تورانی (من بعد ما اهلکنا القرون الاولی) شوندان صونك کم هلاك قلدوق بز اولکی زمانده اوتکن خلقلرنی (یعنی حضرت نوح وهود وصالح ولوط جماعتلری کوك آلار (بصائر (للناس) شولحالده کم تورات آدملرننك کونکلینه بر نوردور آننك بلان طوغرولقنی وایدکولکنی کورورلار وبلرلار وهم حق بلان باطل آراسن آیرورلار (وهدی ورحمة) وشول

(ا ف) روایت قیلاندی هامان جیدی ایللی منك کشی بناقلوچیلردن وهم برصرای بناقلدی شول قدر بیوك قیلب هیچ بر آننك کوك بیوك بنایوق ایدی دنیاده الله تعالی ننك امری بلان حضرت جبرائیل قنادی بلان اوردی اوچ کیسك بولب اول بنادن برکیسك فرعون عسکری ننك اوستینه توشب منك برده منك آدمنی اولدردی ایکنچی کیسکی دریاغه توشدی وفرعون ننك بوبنانی اشلاوچیلر یدان هیچ آدم قالمدی بارده هلاك بولدی مدارك)

حالده کم اول تورات حق یولنی کورستر وشریعت حکمی بلان اش قلغانلارغه رحمتدور (آننك اوچون اول تورات حکمی بلان اش قیلسه‌لار رحمتکه یتوشرلار (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝) شاید کم آلار وعظنی قبول ایترلار (ف) (وَمَا كُنْتَ) بولمادونك سین ای محمد (بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ) طورطاوی ننك کون باتقان جانبنده (اِذْ قَضَيْنَآ اِلَى مُوسَى الْاَمْرَ) شولوقتده کم بلدورمکنی تلا کانمز نرسنی حضرت موسی غه وحی قلدوق (وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝) بولمادنك سین اول اورنده یعنی وحی قیلب پیغمبر قلغانمز وقتده کواه بولغانلاردن (یعنی حضرت موسی غه طورننك کون باتقان طرفنده توریت بیرولدی (وَلٰكِنَّآ) ولیکن بزلار (اَنْشَاْنَا) بار قیلدوق یعنی بر اتدوق حضرت موسی دن صونك (قُرُونًا) برنچه زمانه خلقلارون (فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ) بس اوزن بولدی آلار اورارینه آلارننك عمرلری (یعنی آلارغه وحی ننك کیسلکن زمانی اوزون اولغنی اوچون الله ننك عهدنی اونوتب بیورغانلنی قویدیلار (وَمَا كُنْتَ) دخی بولمدنك سین ای محمد (ثَاوِيًا فِيٓ اَهْلِ مَدْيَنَ) مدین خلقی ده حضرت شعیب بلان موعمنلر قتنده تورغوچی (تَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَا) اوقرسنك سین آلاردن اویرا کاندین صونك حضرت موسی وحضرت شعیب ننك قصه‌لرون مکه خلقینه (وَلٰكِنَّا كُنَّا مُرْسَلِينَ ۝) ولیکن بولدوق بزلارسنی پیغمبر قیلب یبارکوچی (یعنی اشبو خبرلارنی بیان قلغن کتابنی ایندوروب پیغمبر قیلب یباردوك مکه اهلینه اوقورسنك (وَمَا كُنْتَ) دخی بولمدنك سین (بِجَانِبِ الطُّورِ) طور طاوی ننك جانبنده (اِذْ نَادَيْنَا) شولوقتده کم چاقردوق بز حضرت موسی نی توراتنی برمکا آل بوکتابنی قوتنك بلان دیب چاقرغان وقتده (وَلٰكِنْ) لیکن (رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ) ربنکدن رحمت اوچون سنکا وحی قیلنب پیغمبر قیلندی (لِتُنْذِرَ) قورقتماقلغونك اوچون (قَوْمًا) برجماعتنیکم (مَآ اَتٰيهُمْ) کیلمکان ایدی آلارغه (مِنْ نَذِيرٍ) هیچ برقورقوبیرچی الله تعالی ننك عذابندن (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن اول (فترت زمانیده (یعنی جاهلیت زمانیده سنك بلان حضرت عیسی آراسیده اول زمان بش یوزده ایللی یل بولدی (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝) شاید کم آلار وعظ ونصیحتنی قبول ایلارلار (وَلَوْلَآ اَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ) دخی آلارغه بر بلا وقایغونك یتوشمکی بولمسه ایدی (بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ) شوندای نرسه‌لار ننك سببی بلان الوك یباردی اول نرسه‌لرنی آلارننك قوللری (یعنی شرك وکناه اش قلغانلری سببی بلان (فَيَقُولُوا) بس ایترلار (یعنی اورارینه عذاب توشکانچی (رَبَّنَا لَوْلَآ اَرْسَلْتَ) ای برننك ربمزنی اوچون کوندورمدنك (اِلَيْنَا) برکا (رَسُولًا) بر پیغمبر (فَنَتَّبِعَ) ایارور ایدوك

(ف) تورات ننك اینو ندن صونك اولکی زمانه خلقلری ننك هلاکلك بلان عقوبت‌لری آز بولدی تاکه عالمده برنچه خلق وجماعت شریعت ننك حکمی اورارینه قالسن دیب (جم)

(ایتك) سنك آیتلارنكا (ونكون من المؤمنین ۞) وسنكاء پیغمبر وكا ایمان كیتورگانلاردن بولر ایدوك (یعنی كافرلارگابر قایغو یتكانده ای ربمز نی اوچون برگا بر پیغمبر یبارو ب دین حكملرون بلدورمدنك دیمسه‌لار ایدی سنی پیغمبر قلماس ایدوك بس آلارننك عذرلرون بترمك اوچون یباردوك (فلما جاءهم الحق) بس شولوقتدن كم كیلدی مكه كافرلرینه حق بولغان قران (یاكه پیغمبر (من عندنا) برننك طرافمزدن (قالوا) ایتدیلار مكه كافرلاری (لولا اوتی) نی اوچون بیر ولمدی اشبو پیغمبرگا (مثل ما اوتی موسی) موسی غه بیر ولگان اوحشاشلی (یعنی مكه كافرلری ایتدیلار نی اوچون قرآن بر یولی برننك پیغمبر ومزگا ایندورلمدی موسی غه تورات ایندورلگان كوك دیب (اولم یكفروا بما اوتی موسی) ایا كافر بولمدیلارمی اولنرسه گا كم یعنی توریة قه بر ولدی آنی موسی غه (من قبل) قرآندن اوّل (یعنی قرآندن اوّل موسی غه بر یولی ایندروب مكه خلقی ننك اوحشاشی بولغان آدملر توراتقه كافر بولمدیلارمی (قالوا سحران تظاهرا) ایتدیلار آلار بو ایكیسی سخر چیلردور (یعنی موسی بلان هارون (یاكه موسی بلان محمد علیه السلام بر بر ینه یاردم قلدیلار (وقالوا انا بكل كافرون ۞) وایتدیلار مكه كافرلری تحقیق بز آلاردن هر قایسیغه انكار قلغوچیمز دیب (ف) (قل فاتوا) ایتكل ای محمد كیتوروگز سز (بكتاب) بر كتابنیكم (من عند الله) ایندور ولمش بولسون الله تعالی ننك یانندن (هو اهدی منهما) اول كتاب آرتق حق یولنی كورستكوچی بولسن بو ایكسندن (یعنی توراة بلان قرآندن (اتبعه) ایارور من مین آكا (ان كنتم صدقین ۞) اگر سز درست سویلاشكوچی بولسه‌غز (فان لم یستجیبوا لك) بس اگر قبول قیلمه‌سه‌لار سنك سوزنكی (فاعلم) بس بیلك بل (انما یتبعون اهواءهم) بو دوركم آلار ایارورلار اوزلری ننك نفسلری تلا كانلرینه (ومن اضل) وكمدور بیلك آرتغن (ممن اتبع هویه) شول آدمدنكم ایارادور اوزی ننك تلا دوكینه (بغیر هدی) هدایت بولمایانچه (من الله) الله تعالی طرافندن (ان الله) البته الله (لا یهدی القوم الظلمین ۞) یول كورستمز ظالم بولغان جماعتلرگا (ولقد وصلنا) وتحقیق توتاشدوردوق بز (یعنی كیسمدوك (لهم القول) آلار اوچون قرآن ننك آیتلارونی (لعلهم یتذكرون ۞) شاید كم آلار وعظ ونصیحتنی قبول قیلرلار (الذین) آندای آدملركم (اتیناهم الكتب) بردوك آلارغه كتابنی (من قبله) قرآندن اول (هم به یؤمنون ۞) آلاردور قرآن ننك حق بولماعینه ایمان كیتورگانلار (بو آیت كتاب اهلندن ایمانغه كیلگانلارننك حقنده ایندر ولدی (واذا یتلی علیهم) وهر وقت اوقولسه آلارغه

(اف) مكه كافرلری موسی علیه السلام ننك معجزه لرون ایشدوب دیدیلار كه اشبو ننك اوحشاشی معجزه بز ننك پیغمبر ومز یانندن اولسه ایدی بز انكا ایمان كیتورور ایدوك شولوقتكم یهود لردن صرا دیلار وتورات ننك حكملرون اشتدیلار یهودلر رسول علیه السلام نی توراتده بولغانی اوچون بیان قلدیلار قرانغه موافقدور اوزلری ننك استه‌گانلرینه خلافدور پتقه طابنمق كفردور واولدكدنصونك تر ولمك درستدور وقیامت حقدور الله تعالی ننك اسمی بلان بوغازلانماغان حیوان حرامدور بولاردن باشقه حكملر كوك بس ایكسینده انكار قلب كافر بولدی بس بو آیت آلارنی شلته قیلب ایندور ولدی (جم)

قرآن (قالوا آمنا به) ایتورلار آلار ایمان کیتوردوك بز (یعنی اشاندوق بز الله تعالی غه (انه الحق من ربنا) البته اول قرآن طوغری وحقدور وبزننك ربمز طرافندن دور (انا کنا) تحقیق بزلار بولدوق (من قبله مسلمین) اول قرآن ایندور ولودن اول مسلمان بولغانلردن بولدوق (یعنی بزننك قرآنغه ایمان کیتورماکمز حضرده توکل آننك اوچون اولکی کتابلارده قرآن ننك ایندور ولماکن کوروب اشانغان ایدوك (اولئك) اول جماعتلر (یؤتون) برولمش بولر (اجرهم مرتین) اورلری ننك اجرلارون ایکی مرتبه (بما صبروا) شول سببدنکم صبر قلدیلار ایمان اورارینه وهم قرآنغه ایمان کیتورکانلری سببندن (ویدرون بالحسنة السیئة) وکیتارورلار ایزکولك بلان یاورلقنی (یعنی توبه وطاعت قلماق بلان کناهنی (ومما رزقناهم) وشوندین نرسدنکم رزق بردوك آلارغه (ینفقون) ایدکولك یولنده طوطرلار آلار (واذا سمعوا) وهرقچان اشتسه‌لار آلار (اللغو) بوش بولغان سوزنی (اعرضوا عنه) یوز قایتارورلر آندن (وقالوا) ایترلار (لنا اعمالنا ولکم اعمالکم) بزننك اوچوندور بزننك اشموزوسزننك اوچوندور سزننك اشوکز (سلام علیکم) سلامتلك وایمن لك سزننك اورارکز کا بولسن بزدن (لانبتغی) استه‌مز بز بز (الجاهلین) نادانلارننك یولداشلغن (یعنی تلامیمز بز نادانلار بلان قاطشمقنی وهم صحبت قلمقنی (ف) (انك) البته سین ای محمد (لاتهدی من احببت) یول کورستب اسلامغه کرو ترکا کوچنك یتمس سویکن آدمنکنی یقنلارونکدن وباشقه لردن (ولکن الله یهدی من یشاء) لیکن الله تعالی طوغری یولنی کورستب اسلامغه کرو تر تلاکان کشی نی (ف) (وهو اعلم بالمهتدین) اول الله تعالی بیك بلکوچیدور طوغری یولغه کونولمکنی قبول قلغوچیلرنی * (وقالوا) ایتدیلار مکه اهلی ننك قایسی سی (ان نتبع الهدی) اکر ایارسك بز توغری یولغه (معك) سننك بلان (نتخطف من ارضنا) چغارلرمز اوزمزننك یرمزدن (یعنی قرایش خلقی ایتدی بز بلامزسین خلقلرمز سن لیکن قورقادورمز اکر سنکا ایارسك عربلار بزنی یرمزدن چغارورلار دیب الله تعالی شلته وجهی بلان ایدی آلارغه (اولم نمکن لهم) ایا اورلرین صاقلاب یربیرمادوکمی آلارغه (حرما آمنا) ایمین بولغان حرمده (یعنی آلارننك اورنن بیت الله شرافتیلی ایمین بولغان حرمده قلدوق وحالانکه آننك طرفلاریده عربلار بربرون اولتروشرلار ایدی آلار اچنده ایمین بولب تورورلار اول برمکه مکرمه دور (یجبی الیه) کیتورولر وطارطلر اول حرم طرافینه (ثمرات کل شیء) هر طرافدن هرنرسه‌ننك جیمشلری (رزقا من لدنا) رزق بولدوغی

(اف) شاه ولی رحمه الله علیه ایته دور پیغمبر ومز علیه السلام مدینه کاهجرت قلودن اوّل یهودلرننك دینی منسوخ بولغانن صراحة ایتمزدن اول یهودلار قرآننی اعتقاد قیلب ایتد یلارکم عرب جماعتینه لازم بولغان قرآن ننك امرینه ایارمك دور (اشبو آدملر حبشی نصرانیلر یدن ونجاشی ننك یولدا شلارندن ایدیلار قرآن ننك اینکانن اشتب آنکا ایمان کیتوردیلار واول نادانلارکم قرآنغه ایمان کیتورکانلر وهم وعظ بلان یول طاپه‌لسلر بس بوطر یقه نادانلاردن ذکر ایتولکن کتاب اهلی بولداش بولودن قاچب یوز قایتارورلار ایدی (جم)

* تفسیر ایالری اتفاق قیلدیلارکم بو آیت نازل بولدی آتاسی بلان بر طوغان ابوطالب حقنده چنانکم ابوطالبغه اولم یقین کیلدی حضرت رسول اکرم کیلب ایتدی ای عمم ایتکل (لا آله الا الله دیب من سننك اوچون الله تعالی قاشنده کواه بولرمن بو کلمهٔ شریفنی ایتکانوکا دیب ابوطالب ایتدی ای طوغانم اوعلی محمد تحقیق من بلا دورمن سن درست سوز ایته‌سنك لیکن یمان کوره دورمن ابوطالب اولکن وقتیده قورقب قچردی دیمکلریدن دیب ایمانغه کیلمدی الله تعالی (انك لاتهدی دیدی)

حالده منم طرافمدن آلارغه (یعنی آلارننك تروكلكلرینه رزق بولغانی حالده ایمدی مكه خلقی پتقه عبادت قیلب اشلری بوروشچه بولسه آلارغه قورقو ویرلاروندن چغاروللو نیچك بولسون اكر بیت الله ننك حرمتینه الله غه ایمان كیترونلك حرمتن قوشسه‌لار البته بوللس (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ) لیكن كافرلارننك كوبی (لَا یَعْلَمُونَ ۞) بلمرلار (یعنی كافرلار نادانلاردور بواشنی بلمرلار اكر بلسه‌لر ایدی الله دن باشقه دن قورقمسلر ایدی (وَكَمْ اَهْلَكْنَا) وكوبنی هلاك قیلدوق بز (مِنْ قَرْیَةٍ) شهردن (بَطِرَتْ) چكدن اوتدیلار (مَعِیشَتَهَا) اورنلرینننك تروكلك قلماقلقلرینده (فَتِلْكَ) ایمدی اشبودور (مَسَاكِنُهُمْ) آلارننك اورونلاریكم (لَمْ تُسْكَنْ) آصلا طره طرغن اورون قیلنمدی (مِنْ بَعْدِهِمْ) اورلارندن صونك (یعنی نیچه شهر خلقنی ای مكه اهلی بحشی تریكلكده قلعان ایدی سرننك كوك آزمقلقلریدن الله تعالی آلارنی هلاك قیلب اورونلرون ویران قلدی (اِلَّا قَلِیلًا) مكر آزغنه وقتلا (یعنی یرلاروندہ حراب بولمق بلان بر آدم طرغوچی اولمدی مكر كیلب كیتكن یولچیلر توشب كوچرلار ایدی (وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِینَ ۞) بولدوق بز لار آلارننك یعنی اول اورنلارننك وارثلاری (یعنی اورلری یوق بولدی بز قالدوق (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) دخی بولمدی سننك ربنك (مُهْلِكَ الْقُرٰی) شهرلارخلقن هلاك قلوچی (حَتّٰی یَبْعَثَ) تاكه یبارماینچه (فِی اُمِّهَا رَسُولًا) اول شهرلار اناسینه بر كتاب ایاسی بولغان پیغمبر نی (آننك اوچون الوغ شهرننك خلقی زیرك بولب فهملامكا صلاحیتلری آرتق بولدی پیغمبرلار یبارولمكی اول آلارغه بولب آلار اول پیغمبرلرینی ایارمكچی باشقه‌لر آلارغه ایارورلر (یَتْلُوا عَلَیْهِمْ اٰیَاتِنَا) اوقر آلارغه برننك آیتلارومزنی (وَمَا كُنَّا) بولمدوق بز (مُهْلِكِی الْقُرٰی) شهرلارنی هلاك قیلوچی (اِلَّا وَاَهْلُهَا) مكر شول وقتده اول شهرلرننك خلقی (ظَالِمُونَ ۞) ظالملردور (وَمَا اُوتِیتُمْ مِنْ شَیْءٍ) شول نرسه كم بیرولدی سزكا هر نرسه‌دن یعنی هر نرسنك تورلسیدن (فَمَتَاعُ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) بس اول نرسه‌لار دنیاتروكلكی ننك اسبابی وبایلغیدور (وَزِینَتُهَا) اول دنیانك بیزه كیدور (وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ) واولنرسكم الله تعالی ننك قاشنده دور (خَیْرٌ وَاَبْقٰی) ایندكودور وقالعوچیدور (اَفَلَا تَعْقِلُونَ ۞) ایاعقلوغرغه صالب آنكلامیسزمی (یعنی نی اوچون فكر قیلب آزوقت ننك اسبابن استب آخرت ثوابیدن محروم بوله‌سز (اَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ) آیاشول آدمكم وعده قلدوق (وَعْدًا حَسَنًا) كوركام بولغان وعده بلان (فَهُوَ لَاقِیهِ) اول آدم طابقوچیدور اول وعده نی (كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ) شوندای آدم كوك بولرمی فایده لاندوردوق آنی (مَتَاعَ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) دنیا تروكلكی ننك اسبابلری بلان (ثُمَّ هُوَ یَوْمَ الْقِیَامَةِ) موندین صونك قیامت كوننده (مِنَ الْمُحْضَرِینَ ۞) حاضر بولغوچیلردندور (یعنی عذابده (وَیَوْمَ یُنَادِیهِمْ)

ایتکل شول کوننی کم (یعنی قیامت کوننی) چاقرورلر اول مشرکلارنی الله تعالی (فیقول) بس ایتر (این شرکائی) قایده دور منم شریکلارومکم (الذین) شوندای شریکلاروم (کنتم تزعمون ۞) بولدوغرسزلار کمان قلغوچیلاردن (یعنی آلارنی منم شریکلاروم دیب کمان قیله ایدوکز (قال الذین) ایتدیلار شوندای آدملرکم (حق علیهم) ثابت بولدی آلار اوزارینه (القول) عذاب بلان حکم (یعنی کافرلارنك الوغلری ایتدیلار (ربنا هؤلاء الذین) ای برزننك ربمز اشبو جماعتلرکم (اغوینا) بز آلارنی آزدوردوق (اغوینهم کما غوینا) آزدوردوق آلارنی اوزومز آزغانمز کوك (یعنی نیچك اوزومز آزغان ایدوك آلارنیده شولای آزدوردق یعنی کوچلامدوك آزغز دیب (تبرانا الیك) بزدوك بزلار آلاردن سننك قاشنکده (ما کانوا) بولمدیلار آلار (ایانا یعبدون ۞) بزلارکا عبات قیلوچیلاردن بلکه نفس لری تلاکان نرسلرینه عبادت قلدیلار (ف) (وقیل ادعوا) دخی کافرلارغه ایتولرکم چاقروغر (شرکاءکم) شریك قلغانلاروغرنی (یعنی پتلروغرنی دیب (فلم یستجیبوا لهم) بس چاقرورلار آلار پتلاروبی حیران بولولری نننك قاتفلوغندن جواب برمرلار پتلری آلارغه عاجز بولغانلری اوچون جواب بروردن (ورأوا العذاب) کورورلار آلار یعنی الوغلاری وآلارغه ایارکانلاری عذابنی اوزلرینه بولغانن (لو انهم کانوا یهتدون ۞) وآرزوقیلرلارکم نه بولر ایدی آلار بولسه‌لار ایدی حق یولنی طابقوچیلر (ف) (ویوم ینادیهم) شولکونکم (یعنی قیامت کونی چاقرورالله آلارنی (یعنی کافرلارنی (فیقول ماذا اجبتم المرسلین ۞) بس ایتر الله تعالی نی جواب بیردرکز پیغمبرلارکا (فعمیت) (بس صوقر بولدی (یعنی یشرون بولب بلمسز بولر (علیهم الأنباء) اول کافرلر اوزارینه خبرلار (یعنی رسوللارکا برکن جوابلار (یومئذ) اولکونده قورقولری نننك قاتی بولماغندن (فهم لا یتساءلون ۞) بس اول کافرلاردن بری بری صرارغه وجواب بیرمکا بلمسلر (یعنی دنیاده بولغانلری کوك برنرسه ده شبهه لری بولسه بربروسندن صرارلار ایدی آخرتده آلای بولمس صرارغه وجواب برمکه کوچلری بولمس وبربری ایله نی جواب بیره‌لك ونه عذر قیله‌لق دیب کینکاش ایلاب بربروندن اویرانماکا کوچلری یتمس هروقت تیك طوقطاب قالرلار (فامامن تاب) بس اماشول آدمکم توبه قیلدی (وآمن) ایمان کیتوردی (وعمل صالحا) وایذکو اش قیلدی (فعسی ان یکون) اول آدم امید قیلسن بولماغن (من المفلحین ۞) عذابدن قوتولب مقصودلرینه یتکوچی بولماغن (عسی کلمه‌سی تحقیقدور ایمدی بو آیتده سونچلك باردور مسلمانلرغه اسلامی اوزارینه وکافرلارنی قزدرودور ایمان

(ف) شیطانلار ایتورلار کم بز آلارنی آزدوردوق اما الوغ آدملرنی آزدور دوق آلار بزکا عبادت ایتمدیلار بلکه اول الوغلارغه عبادت قلدیلار فرشته‌لر وباشقه‌لر کوکلارکا (جم)

(۲ف) یعنی شولوقتدن آلار بوطریقه آرزو قلدیلار واول الوغ آدملرکم عبادت اتمشلر ایدی آلارغه جواب بیرمرلار آننك اوچون آلار اشبو عبادت قیلنمه‌غه راضی ایمسلر ایدی ویاکه بلمسلر ایدی (جم)

کیتورمکه‌کا (وربك یخلق ما یشاء) وسننك ربنك یراتور شول نرسنیکم تلار آنی (ویختار) پیعمبر قیلمق اوچون تلاکن بنده‌سن صایلار * (ما کان لهم الخیرة) بولمدی اول کافرلار اوچون هیچ نرسه‌ده اختیار بلکه بارچه نرسه‌ده الله‌غه‌دور اختیار (سبحان الله وتعالی) پاکلك الله‌غه‌دور (یعنی الله تعالی اختیار قیلمقدن باشقه‌نی اختیار قیلمق ممکن توکلدورو یوغاریدر وپاکدر الله تعالی (عما یشرکون) کافرلارننك شریك قلماغیدن آصلا شریکی یوقدور (وربك یعلم) سننك ربنك بلر (ما تکن صدورهم) شول نرسنی کم کافرلارکونکلارنده یشرور (پیعمبر حقنده حسد ودوشمانقلارون (ومایعلنون) دخی دوشمانقلارون آشکارا قیلرلار (وهو الله) اولدور عبادتکا تیشلی (یعنی عبادت قیلمه‌غه تیوشلی بولغان الله (لا اله الا هو) یوقدور هیچ بر طوغری عبادت قیلنمش آندان باشقه (له الحمد) آننك اوچوندور ماقطاماقلق (فی الاولی والاخرة) دنیاده وآخرتده (وله الحکم) اول الله اوچوندور حکم قیلمق (والیه ترجعون) اول الله تعالی طرافینه قایطارولمش بولرسز قبردن قوبارولماق بلان (قل ارایتم) ایتکل ایا کوردوکرمیکم (یعنی بلدوکرمی دیب (ان جعل الله) اکر قیلسه الله تعالی (علیکم) سزننك اوزاروکزکا (اللیل سرمدا) کیچه‌نی دایم قالغوچی (الی یوم القیمة) قیامت کونیکاچه (من اله) کمدور معبود (غیر الله) الله‌دن باشقه (یاتیکم) کیتورورسزکا (بضیاء) یاقتولقنی (افلا تسمعون) ایا ایشتمیسزمی (یعنی بواشنی فکر قیلب برننك وعظ ونصیحتمزنی (قل ارایتم) ایتکل ای محمد ایا کوردوکز میکم (ان جعل الله) اکر قیلسه الله تعالی (علیکم النهار سرمدا) سزننك اوزاروکزکا کوندوزنی دایم قالغوچی (الی یوم القیمة) قیامت کونیکاچه (من اله) کمدور بر معبود (غیر الله) الله‌دن باشقه (یاتیکم) کیتوره‌سزکا (باللیل) کیچه‌نی (تسکنون فیه) قرار قیلرسز سزاول کیچه‌ده راحتلك قلوبلان (افلا تبصرون) ایاکورمیمسز یعنی الله تعالی ننك قدراتی ننك اثرلرون فکر ایلاب (ومن رحمته) اول الله تعالی اوزی ننك رحمتندان (جعل لکم اللیل) قیلدی الله تعالی سزننك اوچون کیچه‌نی (والنهار) وکوندوزنی (لتسکنوا فیه) قرار قلماقلوقنکز اوچون اول کیچه‌ده (یعنی راحتلك بلان (ولتبتغوا) رزق استامکلوکنکز اوچون کوندوزده (من فضله) الله تعالی ننك فضلندن (ولعلکم تشکرون) شاید کم بوله‌سز شکر قلغوچیلاردن الله تعالی ننك نعمتینه (ویوم ینادیهم) شول کونده کم چاقرور اول کافرلارنی الله تعالی (فیقول) بس ایتر (این شرکائی الذین) قایده‌دور منم شریکلاروم (کنتم تزعمون) بولدوغز سز معبود دیب کمان قلغوچیلر (ونزعنا من کل امة) وچغاروررمز هر بر جماعتدن (شهیدا)

* بو آیت ننك ایندورو لمکینه سبب بودر قریش ننك الوغلاری ولید بن المغیره وباشقه‌لار ایتد یلار بوقرآن محمدکا ایندورلمی مکه ننك یا طایف ننك الوغ آدمیسنه ایندورولب پیغمبر قیلنسه ایدی‌نی بولر ایدی یعنی ولید بن المغیره یاغروه بن مسعودکا دیدیلار الله تعالی جوابده وربك الایة دیدی

برکواه (یعنی هر بر پیغمبر قومینه کواهلق برورنی اشده بولغانلقلارینه (فقلنا) بس
ایتر بز بزاول جماعتکه (هاتوا برهانکم) کیتوروکز دلیلوکزنی (یعنی الله غه شریك قلماقوغرغه
وپیغمبرلارنی یالغانغه طوطقانوغرغه (فعلموا) بس بلرلار اول کافرلار شولوقتده (ان الحق
لله) طوغرولق الله تعالی طرافنده دور (یعنی الله نی بر دیب بلمکده دور دیب (وضل
عنهم) یوق بولر آلاردن (ما کانوا یفترون ۞) شول نرسلریکم یالغان ایتر بولدیلار
(یعنی الله دان باشقه غه عبادت قیلب طوطقان معبودلری (هر بر پیغمبر جماعتینه یاکه
آلارننك نایبلری یاکه هر بر ایدکو آدملرکواه بولرلار کافرلارننك اشلرینه (ان قارون)
حقیقتده قارون (کان من قوم موسی) بولدی حضرت موسی قومیدن (یعنی حضرت یعقوب
ننك بالالاریدان ایدی حضرت موسی ننك آتاسی بلان برطوغان ننك اوعلی ایدی (قارون
یصهر اوعلی یصهر قاهث اوعلی قاهث لاوی اوعلی لاوی حضرت یعقوب اوعلی حضرت موسی
عمران اوعلی عمران قاهث اوعلی بوقارون تورات نی بیك اوقی ایدی لکن سامری کوك منافق ایدی
(فبغی علیهم) ظلم لق قلدی اسرائیل بالارینه (آننك اوچون فرعون طرافندان بنی اسرائیلکا
بیورولغان آدم ایدی اشلاترکا (یاکه تکبرلك قلدی آلارغه مالی ننك وبالالری ننك کوبلوکی
بلان (واتیناه من الکنوز) وبردوك بز اول قارونغه خزینه لردن (ما ان مفاتحه) شولقدرکم اول
خزینه لرون صالغان صوندقلری ننك آچقچلری (لتنوء بالعصبة) آغر بولر ایدی کوب
جماعت اوزارینه (اولی القوة) قوت ایاسی جماعت اوزارینه (یعنی قارون ننك خزینه
سی ننك آچقچ لرون جتمش قاچرغه یوکلرلر ایدی وحالانکه آچقچی تیریدان بولب بارمقدن
آرتق توکل ایدی (اذ قال له) شولوقتده کم ایتدی اول قارونغه (قومه) جماعتی (یعنی
مسلمانلر (لاتفرح) شادلانمه (ان الله) حقیقتده الله (لایحب الفرحین ۞) سومس شادبولغانلرنی
(یعنی مالنك ننك کوبلکی بلان شادلانما الله دنیامالی بلان شادلانغوچیلرنی سومس (ف) (وابتغ
فیما اتاك الله) واسته سین شولنرسده کم بردی سنکا الله تعالی (الدار الآخرة) آخرت بورطی ننك
توزوکلوکن (یعنی مالنکدن صدقه بیرقرداشلاروکایاردم قیل وایدکو اشلارکاتوتغل (ولا
تنس نصیبك) وانوتمه اورنك ننك اولوشنکنی (من الدنیا) دنیادن (یعنی الله تعالی غه
عبادت قیل ویحشی اشلر قیل مالنك بلان آخرتنك اوچون موعمن بنده ننك اشی واولوشی
مالدن شولدور (واحسن) یحشیلق قیل (کما احسن الله الیك) نیتك احسان قلبدور
الله تعالی سنك اورارونکا (ولاتبغ الفساد) استمه بوزوقلقنی (فی الارض) یرده ظلملق
بلان (ان الله) حقیقتده الله تعالی (لایحب المفسدین ۞) سومز بوزوقلق قلغانلرنی

(ا ف) قارون موسی علیه السلام ننك باباسی ننك اولادندن بولب فرعون طرفندن بنی اسرائیل اورارینه بیورولب آلارنی جال بلان یاکه جالسز اشلاتر ایدی وحاقلارون اوزی بولب برور ایدی اشبو اشده کوب مال جیدی شولوقتکم بنی اسرائیل حضرت موسی ننك حکمنده بولدی وفرعون هم غرق بولدی وقارون ننك اشی کیسلدی وآننك بیورماغی قالمدی حضرت موسی نی دوشمان طوتدی ومنافقلقنی اختیار قلدی غیب قلب بهتانلار قله ایدی بهتان قصه سی توبانده یازولغان بس قارونني یر یوتدی (جم)

(یعنی بوزوقلق قلمه حضرت موسی غه خلافلق قلمه ودنیادن اوزونك ننك نصیبونکنی اونوتمه یعنی حالنکچه صرف ایله وحاجتنك قدرندن زیاده سن مالنکدن آخرت ثوابی اوچون صرف ایلاب ثوابی حاصل قیل (قَالَ) ایتدی قارون قومینه (اِنَّمَآ اُوْتِيتُهٗ) بودورکم بیرولمش بولدوم مین اول مالنی (عَلٰى عِلْمٍ عِنْدِىْٓ) مینده بولغان علملك اوزارینه (یعنی بلکوچی بولغانم اوچون بوقدر مالغه تیوشلی بولدوم اول بلما کلوکم بلان آدملردن آرتق بولدوم اول علملك توراة علمی ایدی یعنی توراتنی بله ایدی یاکه کیمیا علمکی بولب قورغاشن یاکه باقر نی آله ایدی آلارنی آلطن قیله ایدی (اَوَلَمْ يَعْلَمْ) ایابلمدیمی اول قارون تورات اوقب البته بلدی (اَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَهْلَكَ) تحقیق الله تعالی هلاك قیلدی (مِنْ قَبْلِهٖ مِنَ الْقُرُوْنِ) اول قاروندن الك بولغان زمانه خلقلار وندن (مَنْ هُوَ) شول خلقلارنیکم آلار (اَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً) بیك قاتید ور اول قاروندن کوچلو (وَّاَكْثَرُ جَمْعًا) کوبراکدور جیوده (یعنی قارونداندن جیوده مالنی کوبراکدور یعنی قارون بلکان ایدی اورندن مالی کوبنی وکوچلی بولغانني الله تعالی هلاك قیلغاندورنی اوچون بوترلی اشلرنی قلادور (وَلَا يُسْـَٔلُ) وصرالمش بولمسلر (عَنْ ذُنُوْبِهِمُ الْمُجْرِمُوْنَ ۞) اورلری ننك کناهلر بدن کناه قلوچیلر * (فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِهٖ فِىْ زِيْنَتِهٖ) بس چقدی قارون اوزی ننك قومینه اوزی ننك بیزاکنده (یعنی قزل وصاری بولغان زینتلار بلان شنبه کون آلطون ایار بلان ایارلاکن قاچرغه آطلانب ابونچیلر بلان وهم برکا اوزی ننك قاشنده دورت منك اوزی ننك زینتی بلان زینتلانکان آدمیسی بار ایدی (قَالَ الَّذِيْنَ) ایتدی شوندا این آدملر (يُرِيْدُوْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) تلارلار آلار دنیاتروکلوکنی (يٰلَيْتَ لَنَا) کاشکی برلارکا بولسه ایدی (مِثْلَ مَآ اُوْتِىَ قَارُوْنُ) شول نرسه ننك اوحشاشی (یعنی مالننك اوحشاشی بیرولدی اول قارونغه (اِنَّهٗ) البته قارون (لَذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ۞) الوغ الوش (یعنی بایلق ایاسیدور (قَالَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ) وایتدیلار شول آدملرکم بیرولمش بولدی آلارغه علملك (وَيْلَكُمْ) اورکرکاهلا کلوك بولسن ای دنیانی استکنلار (ثَوَابُ اللّٰهِ) الله تعالی ننك ثوابی (خَيْرٌ لِّمَنْ اٰمَنَ) بیك ایندکودور شول آدم اوچونکم ایمان کیتوردی (وَعَمِلَ صَالِحًا) واشلادی ایندکو اشلرنی (وَلَا يُلَقّٰىهَآ) یولقماسلار اول ثوابقه (اِلَّا الصّٰبِرُوْنَ ۞) مکر عبادتکا صبر ایلاب کناهدن طیولغانلار (یعنی آخرت دنیادن ایندکو بولماغنی اول آدملر بلرلارکم آلار دنیانننك مشقتلرینه صبر ایلاب طاعت وعبادت بلان کیچورورلار امانادانلار دنیا مالینه آلدانب دنیا آرزوسینه توشب آخرتده خور بولماقلرون بلمسلر (فَخَسَفْنَا بِهٖ) بس باتوردوق برقارونني (وَبِدَارِهِ) اول قارون ننك اوین

(۲ لانه شقی قال سهل مانظر احد الی نفسه فافلح والسعید من صرف بصره عن افعاله واقواله وفتح له سبیل رعویة منه الله تعالی فی جمیع الافعال والاقوال والشقی من زین فی عینیه افعاله واقواله واحواله ولا فتح له سبیل رعیة منه الله تعالی فافتخر بها وادعاها لنفسه وشومه یهلکه یوما کماخسف بقارون لما ادعا لنفسه فضلا (مدارك)
* یعنی کناه اش قلوچیلر ننك اورلر یدن صرالمس بلکه حسابسز کیسکتن جهنمکه کروتولر الله تعالی ننك بلمکی اوچون آلارنی جهنمکه کروترلار دیب (یعنی اکر کناه اشلی لر عقلی توغری بولسه ایدی آلار کناه قلمسلر ایدی ایمدی آلار عقل لرنی تیسکری بولدی آلاردن صرامقلرنی فایده باردورکم اول بورزوق اشلرنی نی اوچون قیلرسز دیب واشبو بورزوق اشننك بورزوق بولماقلغن نی اوچون بلمادوکز دیب *

(الْأَرْضَ) یرکا (فَمَا كَانَ لَهُ) بس بولمدی اول قارون اوچون (مِنْ فِئَةٍ) هیچ بر جماعتدن (يَنصُرُونَهُ) یاردم قیلرلار اول قارونغه (مِن دُونِ اللَّهِ) الله‌دن باشقه (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ ۞) بولمدی اول قارون اوزی عذابدن طیولغانلاردن (یعنی قارونی هیچ بر آدم عذابدن قوتولدورمس (باکه اول قارون هیچ آدمدن اوچ آلغوچی بولمس (ف) (وَأَصْبَحَ الَّذِينَ) وطانکغه کردیلار شوندا این آدملرکم (تَمَنَّوْا) آرزو قلدیلار (مَكَانَهُ) قارونك مرتبه‌سنی (بِالْأَمْسِ) تونا کی کون (يَقُولُونَ) ایتدیلار (وَيْكَأَنَّ اللَّهَ) عجبدور کویا الله تعالی (يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ) توشار (یعنی کینك قیلر رزقنی تلا کان بنده سینه (مِنْ عِبَادِهِ) اوزی ننك قدر لریدن (وَيَقْدِرُ) وطار قیلر رزقنی (لَوْلَا أَن مَّنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا) اکر ایتمسه ایدی انعام الله تعالی برننك اورار ومزکا (لَخَسَفَ بِنَا) یرکا باطرور ایدی برلارنی (وَيْكَأَنَّهُ) نی عجبدور کویا اش بودور (لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۞) قوتولمسلار عذابدن کافرلار (تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ) اشبو آخرة یورطنی (نَجْعَلُهَا) قیلرمز برز (لِلَّذِينَ) شوندا این آدملار اوچونکم (لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ) تلامسلار آلار یوغارولقنی (یعنی تکبرلکنی یرده (وَلَا فَسَادًا) ودخی بوزوقلقنی تلامسلار (وَالْعَاقِبَةُ) ایندکولکلار آخرتده (لِلْمُتَّقِينَ ۞) کناهدن صاقلانغوچیلر اوچوندور (ف) یعنی نادانلار قارون ننك بایلوغن کوروب ایتدیلارکم قارون ننك الوشی بحشیدور دیب آلای ایمس بلکه آخرت نعمتلری بولمق بحشیدور اشبو آخرت نعمتلری آلار اوچون بولرکم دنیانك بایلغن تلامسلر باکه ایندکواش قیلرلار (مَن جَاءَ بِالْحَسَنَةِ) برمن کیلسه دنیاده اشلاکن ایندکو بولغان عمل بلان (فَلَهُ خَيْرٌ) آننك اوچون آخرتده ایندکولك آرتق بولور (مِنْهَا) دنیاده قلغان ایندکولکیدان (وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ) وهرکم یاوز عمل بلان کیلسه (فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ) بس جزا بر ولمش بولمس اول آدملرکا کم (عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ) اشلادیلار بوزوق بولغان اشلرنی (إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۞) مکر جزا بر ولر شول اشلری قدرلی اشلادیلر آنی (یعنی کناه اشنی (ف) (إِنَّ الَّذِي) تحقیق اول الله تعالی (فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ) فرض قلدی سننك اوزارنکا قرآننی (یعنی قرآننی اوقومقنی وحکملرون بنده‌لارکا یتوشدورمکنی (لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ) قایطارورسنی طورمقنی عادت قلغانننك یرکا (یعنی مکه کا (قُل رَّبِّي) ایتکل منم ربم (أَعْلَمُ) بلکوچیراکدور (مَن جَاءَ بِالْهُدَىٰ) شول آدمنی کیتوردی اول طوغری یولنی (وَمَنْ هُوَ) دخی شول آدمنی کم اول آدم (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۞) آشکاره بولغان آزغنلقده دور (بو آیت حضرت رسول علیه السلام هجرت قلغانلر یده مکه‌دن چغب جحفه دیکن اورونغه

(کیلدو)

(ف) یعنی قارون هر وقت حضرت موسی‌نی رنجته ایدی حضرت موسی قرداش بولماغی اوچون رعایه قیله ایدی تاکه زکوة برمك حکمی ایندی حضرت موسی قارونغه منك آلطندن بر آلطونغه منك تنکه‌دن بر تنکه برمك بلان صلح قلشدیلار بس قارون بومالنی حساب قلب بیك کوب حسابلاب نفسینه بیك قاتی بولدی وایتدی بنی اسرائیلنی جیوب البته موسی سرننك مالللا روغزنی آلماغه تلیدور دیب بنی اسرائیل خلقی ایتدیلار سین برننك الوغمرسن تلا کان اش بلان امر قیل غل برقبول ایته‌مز دیب بس قارون لئیم حضرت موسی‌نی بنی اسرائیل آراسنده رسوی قلمغه تلادی حضرت موسی‌دن خلق بیزوب سوزی هیچ آدمکه ایشتو لماسن دیب بس بر بوزوق خاتونغه منك آلتون بردی بنی اسرائیل آراسنده حضرت موسی منم بلان زنا قلدی دیب سوبله دیب عید کونیده حضرت موسی حضابه آراسنده وعظ ایلاب ایتدی هرکم اوغرلاسه قولن کیسرمن وزناقیلسه جماعتلی بولسه طایاق اورورمز اکر محصن بولسه طاش بلان آطارمز دیب لئیم قارون طروب ایتدی.

کیلدوکلار وندہ مکہ‌دن چقماق کونکلینہ اثر قیلب مکہء مکرمنی آرزوقلدی شول وقتدہ اللہ تعالی بو آیتنی (انّ الّذی) دیب ایندوردی (وماکنت) بولمدننك سین ای محمد (ترجوا) امید قلغوچی (ان یلقی الیك الکتاب) یبارولمش بولر دیب سنکا قرآن (الّا رحمة من ربّك) لیکن یبارولدی اول قرآن ربنك ننك رحمتیدن سنکا (فلاتکوننّ) بس بولمہ سین اصلا (ظهیرا للکافرین ۞) یولداش کافرلارکا (یعنی باردمچی بولمہ (ولایصدّنّك طیہ بلمرلار سنی (یعنی قرآن سنکا ایندورلکاندین صونك کافرلار آنی اوقودن واول قرآن بلان عمل قلماقدن سنی طیا آلمسلر (عن ایات اللہ) اول قرآن ننك آیتلرون اوقودن (بعد اذ انزلت الیك) قچنکم سنکا ایندورولسہ (وادع الی ربّك) واوندا کل ربنك ننك طرافینہ (یعنی برلامکا وعبادت قلمہغہ (ولاتکوننّ) وهرکیز بولمہ سین کافرلارکا کینك چلك قیلب (من المشرکین ۞) اللہ تعالی غہ شریك قلوچیلردن (یعنی آصلا اشنکدن قومنك خاطرلارینہ قرامااکر چندیکہ یقینلارنکدن بولسہ لارده (ولاتدع مع اللہ الها اخر) دعوا قیلمہ سین (یعنی چاقرمہ بر بولغان اللہ بلان ایکنجی عبادت قیلنمشنی (لا اله) یوقدور هیچ بر طوغری بولغان معبود (الا هو) مکر شول عبادت قیلنمش دور حقلق بلان (کلّ شیء هالك) هر برنرسہ هلاك بولغوچیدور (الا وجهه) مکر اول اللہ ننك ذاتی هلاك بولماس (له الحکم) آننك اوچوندور بیورمقلق (والیه ترجعون ۞) اول اللہ تعالی طرافینہ قایطارولمش بولرسز (اشبو آیتدن معلوم بولدی هر نرسہ یوق بولغوچیدور مکر اللہ ننك ذاتی یوق بولمس *

﴿ سورة العنکبوت مکیة تسع وستون آیة ﴾

لبسہ ——— اللہ الرحمن الرحیم

(الم ۞) اللہ بلر بوسوزدن مرادنی (احسب الناس) ایاکمان قلدیلارمی آدملر (ان یترکوا) قویولمش بولماقلرون (ان یقولوا) مجردایتما کلری بلان کم (امنا) بز ایمان کیتوردوك دیب (وهم لایفتنون ۞) وحالانکہ اول آدملر صوغش ونمازورروزہ کوك تورلی عبادتلار بلان صنالماینچہ (بو آیت ایندورولدی بعض اصحابلار حقنده تحقیق آلار مشرکلارننك ارانجتماکینہ صبر قلماینچہ طاوشلانالار ایدی (ولقد فتنا) وتحقیق صنادوق بز (الّذین من قبلهم) شوندای آدملرنیکم آلاردن اوّل اوتدیلار (ف) (فلیعلمنّ اللہ الّذین) بس تحقیق آیرور اللہ تعالی آندای آدملرنی (صدقوا) ایمانلریده طوغری بولدیلار

ـ اکرسین بولسنکده‌می دیب حضرت موسی ایتدی مین اولسمده دیب قارون ایتدی بنی اسرائیل کمان قیله‌لار فلان حاتن بلان زناقلغان دیب سینی حضرت موسی بوسوزنی اشتب بیوردی اول خاتو ننی کیتورنکلار دیب اول خاتن کیلدوکده حضرت موسی آنکا اللہ تعالی ننك الوغلغی بلان آنطبر دیکم اشننك حقیقتن سویله دیب شولوقت اول خاتن ایتدی یارسول اللہ اشنك حقیقتی بودورکم قارون منك آلطن بردی سنکا بوروق اشنی یالغان سویله دیب حضرت موسی بوسوزنی اشتب سجده کابارب قارون ننك قولندن خداغه شکایت قلدی خدای تعالی حضرت موسی غه وحی قلدیکم برکاتلا کانچه بیورغل آنی سنکا موین صنغوچی قیلرمن دیب بس حضرت موسی ایتدی ای یر قارون نی توت دیب شولو قتده یر قارون نی ترینه چاقلی یوتدی موندین صونك نچه مرتبه بیوردی هر بر وسنده بر مقدار یوتب حتی قاروندن بر اثر قالمدی اول آراده قارون حضرت موسه غه تضرع ویالبارور ایدی حضرت موسی التفات قلمس ایدی حق تعالی موسی غه وحی قلدی ای موسی کونکلنك قتی ایکن نیچه مرتبه قارون

(ولیعلمن الکاذبین ۞) البته آیرور ایمانلرنده یالغان بولغانلرنی یعنی یالغان ایتکنلرنی جزالاندورور وحالانکه الله تعالی غه بارچه‌ننك اشی معلومدور صنامقلغی ایمانیده راسلرنی یالغانچیلردن آیروب راسلرغه ثواب بلان یالغانچیلرغه عذاب بلان جزا بیرمکیدور (أم حسب الذین) ایاکمان قیلدیلار میکم شوندین آدملر (یعملون السیئات) یاوزاشلرنی قیلرلار (یعنی کفر وکناه قیلرلار (أن یسبقونا) بردن اوتب یوق بولب یاوزلقلری اوزره جزاقیلماغه کوچی یتمس دیب (ساء ما یحکمون ۞) نی یاوز حکم دور قلدوقلری حکم (من کان) هرکم بولسه (یرجوا) امید ایتکوچی (لقاء الله) جنتده الله تعالی غه یولقماقنی (فان أجل الله) تحقیق الله تعالی ننك اوزینه یولقماغینه قلغان وقتی (لآت) کیلاچکدور (وهو السمیع العلیم ۞) واول الله تعالی دور بنده‌لری ننك سوزلارون ایشتکوچی ونیتلارون بلوچی (ومن جاهد) وهرکم کافرلار بلان صوغش قیلسه (فانما یجاهد لنفسه) اوزی اوچوندور (یعنی فایداسی اوزی اوچوندور (ان الله) تحقیق الله تعالی (لغنی) البته بایدور (یعنی محتاج ایمسدور (عن العالمین ۞) عالمدن (والذین آمنوا وعملوا الصالحات) واول آدملرکم ایمان کیتوردیلر واشلادیلار ایذکو اشلرنی (لنکفرن) البته یوغالتورمز (عنهم) آلاردن (سیئاتهم) یاوزلقلارون (ولنجزینهم) والبته جزالندورورمز بز آلارنی (أحسن الذی) اول نرسه‌ننك ایذکوسی ننك برابرنده (کانوا یعملون ۞) بولدیلار آلار قیلر بولدیلار اول ایذکو اشلرنی (یعنی ایمانلری برکاتنده آلارغه ایذکو وبخشی جزابیروب کناهلرون عفو قلاچقدور (ووصینا الانسان) وبیوردوق بز آدملرکا (بوالدیه حسنا) آتا وآناسینه ایذکولك قیلمق بلان (وان جاهداك) اکر طروشسه‌لر آلار ای انسان سنکا (لتشرك بی) شریك قلمق اوچون سین منکا (ما لیس لك به) شول نرسنیکم بوقدور سنده‌ننك اول نرسه‌ننك حقیقتنه (علم) بلمك لکونك (فلا تطعهما) بس ایارمه سین اول آتاوآنانکا (الی مرجعکم) منم جانبمه دور سرننك قایتماقوغز (فأنبئکم) بس خبر بیرورمن سزکا (بما کنتم) شول اشوکز بلان بولدوغز (تعملون ۞) قیلر بولدورغز سز اول اشنی *

(ف) (والذین آمنوا) وشوندین آدملرکم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو بولغان اشلرنی اشلادیلار (لندخلنهم) البته کروتربز آلارنی (فی الصالحین ۞) ایذکو لرننك آراسنده وآلار جمله‌سندن (ومن الناس) وآدم لردن (من) قایسی آدملر باردور (یقول) ایتر (آمنا بالله) ایمان کیتوردوك الله تعالی غه (فاذا أوذی) بس هروقت ارانجتولمش بولسه لر آلار (فی الله) الله تعالی ننك یولنده (یعنی قچن کافرلار ایمان کیتورکانلری

(اوچون)

سیندن مرحمت تلادی سین آنکامرحمت قلمادننك اکربرمرتبه منکا دعاقیلسه ایدی من قبول ایدر ایدوم دیب بوحال بولغاچ بنی اسرائیل ننك آحمقلری ایتدیلار موسی بواشنی اشلادی قارون ننك مالینه وارث بولمق اوچون دیب حضرت اشتکچ الله تعالی دن صرادی آننك مالالارون یربوتسن دیب الله تعالی قبول ایتب مالی واویی یر آستینه کیتدی (زبده) (اف) آلاردن الك اوتکان پیغمبرلارنی وهم ولیلرنی ترلی بلالربلان صنادوق قایوسی اولتر ولب وکیمسی صوغولب هیچ بروسی دیننندن چقمدیلار الله تعالی غه بارچه‌ننك حالی معلومدور مواکب

(۳) والمعنی فلیتمیزن الصادق منهم من الکاذب قال ابن عطاء بتعیین صدق العبد من کذبه اوقات الرخاء والبلاء فمن شکر فی ایام الرخاء وصبر ایام البلاء فهو من الصادقین ومن بطر فی ایام الرخاء وجزع فی ایام البلاء فهومن الکاذبین (مدارك)

* کیتوردیلارکم قچن سعد ابی وقاص ایمانغه کیلدی انکاسی حمنه آنط ایتدی قیاشدن کولا کاکه کوچمام وطاماغمدن هیچ نرسه اوتکارمم اوغلم اسلام دیننندن قایتب مرتد بولمسه دیب حق تعالی

اوچون آلارنی ارانجتسه‌لار (جعل فتنة الناس) قیلدی آدمیلرننك فتنه‌سن (یعنی آدملرننك ارانجتماکن (کعذاب الله) الله تعالی ننك عذابی کوك (یعنی خلقننك عذابی ننك قورقنچیدن ایمانسی قویار الله ننك عذابیدن قورقب کفرنی قویغان کوك (ولئن جاء نصر من ربك) اکر الله تعالی طرافندن بن نصرت کیلسه مسلمانلارغه یعنی فتح وغنیمت (لیقولن) البته ایترلار (انا کنا معکم) برلار بولدوق دینده سرننك بلان دیب (یعنی الله تعالی غه ایمان کیتوردوك دیرلار (اولیس الله) ایا ایمسمی الله تعالی (باعلم) بلکو چیراك (بما فی صدور العالمین) عالملارننك کونکلنده بولغان نرسنی (ولیعلمن الله الذین) آنطایتم البته آیرور الله تعالی اول آدملرنیکم (امنوا) ایمان کیتوردیلار (ولیعلمن المنافقین) وآیرور منافقلرنی (هر قایسی ننك اشلرینه کوره جزا بیرور (وقال الذین کفروا) ایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار (للذین امنوا) شول آدملرکا کم ایمان کیتوردیلار (اتبعوا سبیلنا) ایارونکز برننك یولومرغه (ولنحمل خطایاکم) کوترمك کیرکدور برکا سرننك کناهلارونکزنی (یعنی برکا ایارمکنکز کناه بولسه (وما هم بحاملین) ایمسدور آلارکوتارکوچیلر (من خطایاهم من شیء) آلارننك کناهلریدن برنرسنی (انهم لکاذبون البته آلار یالغانچیلردور (یعنی اول دینسزلار موءمنلرننك کناهلریدن برنرسه کوتارمسلر * (ولیحملن اثقالهم) البته کوتارورلار (یعنی هرکم اوزلری ننك یوکلارونی (واثقالا مع اثقالهم) وینه کوتارورلار برنچه یوکلارنی اوزیوکلاری بلان برکا (ولیسئلن) والبته صرالر (یوم القیمة) قیامت کونینده (عما کانوا) شول نرسدنکم بولدیلار (یفترون) یالغانلار بولدیلر (یعنی اوزلری بوزوق بولمقلری ننك یوکن وآزدورمقلری ننك یوکن یعنی کناهنی کوترکوچیلردورولر یارکوچیلرننك کناهنی باشندن کوتره آلمسلار (ف) (ولقد ارسلنا نوحا) وتحقیق یبارد وك برنوحنی (الی قومه) اوزی ننك قومی طرافینه (فلبث فیهم الف سنة) بس طردی قومی ننك آراسندن منك یلدن (الا خمسین عاما) ایللی یل کیم (فاخذهم الطوفان) بس آلدی آلارنی طوفان (یعنی حضرت نوح جماعتن طوقزیز ایللی یل ایمانغه اوندا ب طردی ایارمدیلار بس صوننك کوبلکی اوزلارون هلاك قیلدی (وهم ظالمون) وحالانکه کفرلك بلان اول کافرلار اوزلرینه ظلملق قلوچیلردور * (فانجیناه) بس قوتولدوردوق اول نوحنی (واصحاب السفینة) وکیمه ایالرون (یعنی کیمه ده جتمش سکز کشی ایدی یارو موسی ایرلار ویارو موسی خاتونلار ایدی (وجعلناها) وقلدوق اول قایقنی (یاکه نوح قصه‌سنی (آیة للعالمین) برعلامت عالملر اوچون (ف) (وابراهیم) ویبارد وك

(ووصینا الانسان) دیب ایندوردی *

(اف) دنیاده آدم ننك آتاسی وآناسی ننك حقندن آرتق حق هیچ آدم اوچون طابولمز لیکن الله تعالی ننك حقی آلاردن آرتقدور بس اتاوآنانك حقی اوچون دینی طاشلامه (فلا طاعة للمخلوق فی معصیة الخالق (مدارك)

* کیتوردیلارکم ابو سفیان وامیة بن خلف حضرت عمر وحبابکه ایتد یلار بوینکه بولغان دینی قوینك لار آتالاروغز دیننده طرمقلا برکناه بولسه آنی برسزدن کوتارورمز سزنی کناه یوکی آستنلا قالدورمامز دیب الله تعالی بو آیتنی ایندوردی *

(اف) یعنی برآدم بر آدمغه بولداش ویاردم قیلب کناهنی اوزاوستینه کوتارمز برآدم برآدمنی آزدورسه اول کناهلی بولر واول آدمکم آنینك آزدورماغی سببی بلان کناه اشلاسه شول کناه دخی نیتك کم کناه قلوچیغه بولور آزدورورغه سبب قلوچیغه هم قلوچیغه بولغان ننك اوحشاشی بولر یعنی کناهنی قلوچی بلان آزدورغوچی کناهده برد ایدور (جم)

* یعنی حضرت نوح ننك عمری منکده ایللی یل بولدی قروغنچی یشنده

ابراهمنی (اذقال لقومه) شولوقتکم ایتدی حضرت ابراهیم اوزی ننك جماعتینه (اعبدوا الله) عبادت قلنك الله تعالی غه (واتقوه) وصاقلانك الله غه کناهلی بولودان (ذلکم) اوشبو الله غه عبادت قلمق وصاقلانمق (خیر لکم) ایندکورکدور سزکا سز بولغان حالدن (ان کنتم تعلمون ۞) اکر بولساغز سز ایندکولکنی وباوزلقنی بلب قلغوچی بولساغز (انما تعبدون) بودورکم عبادت قیلر سز سز (من دون الله) الله دن باشقه (اوثانا) پتلرغه (وتخلقون افکا) ویاراتر سز اوزوکز اوچون یالغانلی (یعنی معبود اسمی بلان یالغان پتلرنی (ان الذین) تحقیق شوندای این آدملرکم (تعبدون من دون الله) عبادت قیلر سز سز بر نرسلرکا الله دن باشقه اول نرسه (لا یملکون) کوچلری یتمس آلارنك (لکم رزقا) سز کا رزق برمکا (فابتغوا عند الله الرزق) بس استه کز الله تعالی ننك قاشندن رزقنی (واعبدوه) وعبادت قیلنك اول الله غه (واشکروا له) وبرکن رزقلرینه شکر قیلوغز (الیه ترجعون ۞) اول الله طرافینه قایطار ولر سز (وان تکذبوا) اکر یالغانغه طوطساغز منی (فقد کذب) تحقیق یالغانغه طوتدیلار (امم من قبلکم) برنچه جماعتلار سز دن اوّل (آلارننك یالغانغه طوطماقلری دنیاو آخرتده اوزلرینه ضرر قیلدی (وما علی الرسول) ایمس دور پیغمبرکا (الا البلاغ المبین ۞) مکر آشکارا بولغن یتوشدورمکدور (ف) (اولم یروا کیف) ایاکورمدیلار میکم اول کافرلار نیتك (یبدئ الله الخلق) اوّلدن باشلادی یراتمقنی الله تعالی (ثم یعیده) موندین صونك قایتاروریراتمقنی (یعنی قیامت کونیده ینکیدن ترکذوب یراتر (ان ذلك) البته اشبو اوّلده ده قیامت کونیده ده یراتمق (علی الله یسیر ۞) الله تعالی غه جینکل دور (یعنی خلقنی اوّلدن یراتمقنی کورورسز بس آنی ینه دن یراتمقنی مونکا قیاس ایلاب بلنکز (قل سیروا فی الارض) ایتکل ای محمد آلارغه یوروکز یرده (فانظروا) بس قراغز (کیف بدأ الخلق) نیتك ینکه باشلادی یراتمقنی (ثم الله) موندین صونك الله (ینشئ النشأة الآخرة) یراتر صونکغی یراتمقنی قیامت کونده (ان الله) تحقیق الله (علی کل شیء قدیر ۞) هربر نرسکا کوچی یتکوچیدور (یعذب من یشاء) عذاب قیلر الله هر آدمنی کم تلادی عذاب قلمقنی (ویرحم من یشاء) مهربانلق قیلر تلاکان آدمغه (والیه تقلبون ۞) اول الله تعالی غه قایطار ولرسز قیامت کونیده جزابر ولمك اوچون (وما انتم) ایمس سز سز (بمعجزین) الله تعالی نی عاجز قلوچی (فی الارض) یرده (ولا فی السماء) وکوکده (یعنی الله تعالی سز نی عذاب قلمقنی استه سه یرده بولساغز ده وکوکده بولسه غز ده قوتولا آلماسسز (وما لکم من دون الله) دخی یوقدور سز ننك اوچون الله تعالی دن باشقه (من ولی) بردوست (ولا نصیر ۞) دخی باردم قلوچی عذابدن صاقلارغه (والذین)

پیغمبر بولدی قومی آراسنده طوغز یوزده ایللی یل طردی وطوفاندن صونك آلطمش یل تر وکلك قیلدی (حضرت وهبدن روایت ایتولدی حضرت نوح منکده یوز یل تر وکلك قلدی حضرت عزرائیل ایتدی آنکا ای پیغمبرلار ننك عمرده اوزونوراغی نیچوك طابدونك دنیانی دیب حضرت نوح ایتدی کویه اول دنیا ایکی ایشکلی بر یورتدور برو سندن کردوم ایکنچی سندن چقدوم دیب ایتدی دیب *

(ف) شولوقتده کم اشبو سوره ایندی صحابه دن کوب آدملار کمه کا منب حبش یورطینه کوچدیلار کافرلارننك ارانجتمکیدن قوتولمق اوچون شولوقتکم رسول علیه السلام مدینه کا هجرت قلدی لار اول صحابه لر حبشدن مدینه کا سلامتلك بلان کیلدیلار (الله تعالی قایقنی آدملر اوچون علامت دیدی یعنی کمه بلان دنیاده کوب الوغ اشلر حاصل بولسه کیرکدور والله تعالی ننك قدوراتلری بلنر وکورولر (جم)

(ف) کوچلری یتمسلر سزکا رزق برمکا دیب ایتدی آننك اوچون آدملرننك کوبی رزق اوچون ایمانلارو ندن قایترلار بس بله لرکه الله دن باشقه هیچ بر آدم

وشوندا‌ین آدملر (کفروا) کافر بولدیلار (بآیات الله) الله تعالی ننك آیتلارینه (ولقائه) اول الله‌غه یولوقماغه (أولئك یئسوا) واول جماعت امیدسز بولدیلار (من رحمتی) منم رحمتمدن (وأولئك لهم) واول جماعت آلار اوچون بولغوچیدور کافر بولغانلری اوچون (عذاب الیم ۞) ارانجتکوچی عذاب (فما کان جواب قومه) بس بولمدی ابراهیم ننك قومی ننك جوابی (الا ان قالوا) مکر شول بولدی ایتدیلار آلار (اقتلوه) اولترنکلار ابراهیمنی (أوحرقوه) یاکه یاندورنك اول ابراهیمنی موندین صونك بوزوق نیتلری یاندوروده بولب مینجنیق بلان اوتقه صالدیلار (فانجیه الله من النار) بس قوتولدوردی الله تعالی اول ابراهیمنی رحمتی بلان اوتدن (ان فی ذلك) تحقیق حضرت ابراهیمنی قوتولدورماغیده (لآیات) الوغ علامتلر بولغوچیدور (لقوم یؤمنون ۞) ایمان کیتورکان جماعتلارکا (وقال) ایتدی حضرت ابراهیم (انما اتخذتم من دون الله اوثانا) بودورکم ای قوم توتدوغرسز الله تعالی دن باشقه پتلارنی (ن) (مودة بینکم) اوزآراغرده دوست ایتمك اوچون (فی الحیوة الدنیا) دنیاتروکلوکنده (ثم یوم القیمة) موندین صونك قیامت کونننده (یکفر بعضکم ببعض) انکارقیلر سزننك قایوغرقایوغرنی (ویلعن بعضکم بعضا) ولعنت قیلر قایوغرقایوغرنی (وماویکم النار) وسزننك یروکز جهنم دور (ومالکم من ناصرین ۞) ویوقدرسزننك اوچون هیچ بریاردم قلوچی اوتدن قوتولدورماغه (فامن له لوط) بس ایمان کیتوردی ابراهیم‌غه حضرت لوط (وقال انی مهاجر) وایتدی ابراهیم مین کوچکوچیمن (یعنی حضرت ابراهیم دنیاغه کیلکن کونی دیکن یردن وبوکونی نمرودننك هلاك بولغان یری ایدی حرانغه کوچدی حران بیك الوغ شهر ایدی کنعانیلرننك بنالری ایدی حاضرده بطائرلار باردور حراندن فلسطینغه هجرت قلدی حضرت ابراهیم کوچکن وقتنده حضرت لوط وخاتنی ساره برکاایدی (الی ربی) منم ربم بیورغان یرکا کوچم دیدی (انه هو العزیز الحکیم ۞) البته منم ربم کوچلیدور منی دشمانلار ومدن صاقلارغه وحکمت ایاسیدور (یعنی بیورماس منکامکر ایندکواش بلان بیورور (ووهبنا له) باغشلادوق حضرت ابراهیم‌غه (اسحاق) اوغلی اسحاقنی (یعنی قارطلغیده اوغل بردوك (ویعقوب) اوغلی ننك اوغلی یعقوبنی بردوك (وجعلنا فی ذریته النبوة والکتاب) وقیلدوق بز اول ابراهیم ننك بالالریده پیغمبرلك وکتاب برمکنی بلکولی قلدوق (واتیناه اجره) وبردوك اول ابراهیمغه اجرونی هجرت قلماغی اوچون (یعنی کورکام ثنا ایتمکنی واخیرزمانغه‌چه حضرت ابراهیمغه صلوات ایتمکنی وبارچه دین خلقی ننك دوست توتماغنی بردوك هروقت کماصلیت علی ابراهیم دیب

رزق بیرمس الله تعالی رزقنی اوزی رضاسینه موافق تلادوکی قدرلی بر ور (جم)

(ا ف) اوت حضرت ابراهمنی یاندورماغانیدن علامتلر شولدورکه معلوم بولدیکم هرنرسه‌ننك اثر قلماغی الله تعالی ننك حکمندندور بس شولوقتدن کم حضرت ابراهمنی یاندورمغه حکم قلمدی اوت ننك خاصه‌سی یاندورمق ایدی یاندوره بلمدی حضرت لوط ابراهیم علیه السلام ننك اوغلیدور شول قومده حضرت ابرا همغه آندن باشقه ایمان کیتورکن آدم یوق ایدی حضرت ابراهیم ننك یورطی بابل ایدی الله تعالی غه توکل قیلب آندن کو چدی الله تعالی آلارنی شام مملکتیده فلسطین کا یتو شدوروب شامنی توزوك قلدی حضرت لوط موعتفکه کا کیتدی ایتولدی کم ابرا هیم علیه السلام هجرت قلغاندن جتمش یش یاشده ایدی حق تعالی اول یلده هاجردن آکا حضرت اسما عیلنی بیردی ویوز اون ایکی یشنده ساره‌دن حضرت اسحاقنی بردی (فلسطین قدس شریف یانیده دور (موعتفکه شول شهردور لوط قومی اوزره آستی اوستینه کیلدی (مواکب)

ایتوله‌دور (فی الدُّنیا) دنیالقده (وانه فی الآخرة لمن الصّٰلحین ۞) والبته اول ابراهیم آخرتده ایدکوا شلیلر جمله‌سندندور (یعنی جنت اهلیندندور (ف)) (ولوطًا) ویباردوك لوطنی پیغمبر ایلاب (اذ قال) شول وقتده ایتدی (لقومه) اوزی‌ننك قومینه اول حضرت لوط (انّکم) البته‌سز لار (لتاتون الفاحشة) کیلاسز بوزوقلق‌غه (یعنی بوزوق اش بولغان لواطه قیلاسز (ماسبقکم بها) الله‌اوتمدی سزدن بوزوق اش بلان (من احد من العالمین ۞) هیچ بر آدم عالملردن (یعنی بوبوزوق اشنی عالمده هیچ بر آدم قلماغان (ائنّکم لتاتون الرّجال) ایاسز ایرلارکا شهوت بلان کیلورمیسز (وتقطعون السّبیل ۞) ویول کیسرسزکم (یعنی یول یورو چیلرننك مالن آلرسزمی (وتاتون فی نادیکم المنکر ۞) ولوزوکرننك مجلس لاروکرده بوزوق اشلر قیلرسز بربروکزنی سوکوکوك وخمر اچو کوك وبربروکز بلان جماع قلشوکوك (فما کان جواب قومه) بس بولمدی بولوط قومی ننك جوابلاری حضرت لوطنی حورلامق یورنندن (الّا ان قالوا) مکر ایتمك بولدی (یعنی مسخره قیلب ایتدیلار (ائتنا بعذاب الله) کیتورکل بزکا الله تعالی ننك عذابن (ان کنت من الصّٰدقین ۞) اکر بولسنك سین توغری سویلاوچیلاردن بزکاوعده قلغان عذابنکنی کیتردیب (قال) حضرت لوط ایتدی (ربّ انصرنی) ای منم ربم یاردم بیر (یعنی اول قومننك تورکولوکا کیلما کلریدن امید اوزوب مناجات قیلب ایتدی (علی القوم المفسدین ۞) بوبوزوق جماعت اوزره (یعنی عذابنکنی ایندوردیب (ف)) (ولمّا جاءت رسلنا) وشول وقتده کیلدی برننك رسوللر ومز (ابراهیم) ابراهیم‌غه (بالبشری) سونچ بلان (اوغلی اسحاق واوغلی ننك اوغلی حضرت یعقوبنی سونچ بیرمك بلان (قالوا) ایتدیلار اول رسوللر (یعنی اول فرشته‌لر (انّا مهلکوا اهل هذه القریة) تحقیق بزلار هلاك قلغوچیمز بوشهرننك خلقنی (یعنی سدوم ننك خلقنی (انّ اهلها) حقیقتده بوشهرننك اهلی (کانوا ظالمین ۞) ظالم بولدیلار (قال انّ فیها) ایتدی حضرت ابراهیم تحقیق اول شهرده باردور (لوطًا) حضرت لوط (یعنی لوطنیده هلاك قیله‌سزمی وحالانکه لوط ظالملردن ایمس (قالوا) ایتدیلار اول رسوللر (نحن اعلم) بزلار بلامز (بمن فیها) اول شهرده بولغان آدملرنی (لننجینه واهله) قوتولدورورمز لوطنی وآننك اهلنی (الّا امرأته) مکر آننك خاطوننی قوتولدورمامز (کانت من الغابرین ۞) بولدی خاطونی هلا کلمکدن قالغانلاردن (ولمّا ان جاءت رسلنا) شول وقتکم کیلدیلار برننك رسولمز لوطقه قوناق بولمق یولی بلان (سیء بهم) آلارننك کیلماکیدن قایغولی بولدی (وضاق بهم ذرعًا) طارلاندی (یعنی

(۱ ف) الله تعالی ایتدی دنیاده حضرت ابراهم ننك اولادینه مال وعزت ودایم قالغوچی بولغن ایدکوا شنی وذکر قلمقنی باغشلا دی وشام ملکی دایم لق اوزارینه آننك بالالرینه احسان قلدی (جم)

(۲ ف) یول باصماق آلار ننك عادتی ایدی یاکه بوزوق اشلری سببندن مسافرلارننك یولنی باصرلار ایدیکم آلارننك یورطلر ینه کیلب کیتمك ایتمسنلار ومجلسلرنده شاپاروب اشبو لواطه‌نی آشکارا قیلرلار ایدیلر وآلارده اوباط قالماغان وکوب مسخره لکلر قیلرلار ایدی (جم)

حفه‌لاندی وقایغردی رسوللرننك کیلماکیدن کونکلی (وقالوا لا تخف) ایتدیلار رسوللر
حضرت لوطقه‌قورقمه (یعنی حضرت لوطننك چهره‌سنده‌قورقوائرون کوروب (ولا تحزن)
وکویونمه (انا منجوك واهلك) البته‌برلار قوتولدورغوچیمز سنی‌وسننك اهلونکنی (الا
امراتك) مکر سننك خاتوننك (کانت من الغبرین ۞) اول‌خاتوننك‌بولدی هلاکلوکدن
قالغانلاردن (انا منزلون) بز ایندورکوچیمز (علی اهل هذه القریة) اشبو شهرننك اهلی
اوزارینه (رجزا من السماء) برعذابنی کوکدن (بما کانوا) شول‌اشلری سببندن
بولدیلار آلار (یفسقون ۞) بوزوق‌اش‌اشلار بولدیلار (یعنی بوزوق اش قیلولری
اوچون کوکدن طاش یاودورغوچیمز (ولقد ترکنا منها) وتحقیق قالدوردق بز اول‌شهردن
(آیة بینة) روشن وظاهر بولغن علامتلرنی یعنی اول شهرلارننك خرابلق اثرلارون
وکوکدن یاوغان طاشلرننك قالغانن وآنده‌ظاهر بولغان‌قره‌صونی (لقوم یعقلون ۞)
بر جماعت‌اوچون کم فهم‌قلب‌بلرلار آلار (یعنی بلکوچی خلق‌اوچون قالدوردوق عبرت
بولسن‌اوچون آننك‌اوچون شول‌خراب‌بولغان شهرلارکیلب کیتکنلارکایولدن کورونر
(والی مدین) بیاردوك مدین طرافینه (اخاهم شعیبا) اوزلری ننك نسبندن بولغان
قرداشلری حضرت‌شعیبنی (فقال یقوم اعبدوا الله) بس‌ایتدی حضرت‌شعیب ای‌منم
قوم‌عبادن‌قیلنك الله‌تعالی‌غه (وارجوا الیوم الآخر) وامیدقیلنك آخرغی‌کوننی (یعنی
آخرغی‌کونده ثواب امیدقیلردای اش‌قیلنك‌لار (ولا تعثوا فی الارض مفسدین ۞)
هر طرفقه یورمه‌کز یرده (بوزوقلق قلغوچی بولب (یعنی آلارننك صاتو آلوده
اولجاولرون کیم قیلب یا باشقه یول بلان آلدامق عادتلری ایدی ودغی یول
باصماق قیلرلار ایدی آدملرننك مالن آلرلار ایدی (فکذبوه) بس حضرت
شعیب‌قومی‌حضرت‌شعیبنی یالغانغه‌طوتدیلار (فاخذتهم الرجفة) بس طوتدی آلارنی
زلزله (یاکه‌حضرت جبرائیل‌ننك‌صیحه‌سی (فاصبحوا فی دارهم جثمین ۞) بس طانکغه
کردیلار اوزلری‌ننك اویلاریده ترلری اوزره توشمش اولك بولغانلری حالده
(وعادا وثمود) وعادوثمود قومنی‌هلاك‌قلدوق (وقد تبین لکم) وتحقیق‌ظاهر بولدی‌سزکا
(یعنی حجاز ویمنده) (من مسکنهم) طرغن اور ونلرندن (یعنی آلارننك عذابلری‌ننك
قایسی‌اثرلری‌کورونر شهرلاری‌طرافندن‌اوتکانلارکا (وزین) زینتلدی (لهم الشیطن
اعمالهم) آلاراوچون‌شیطان آلارننك‌قلغن‌بوزوق اشلرون‌کفردن‌وکناهدن (فصدهم)
طیدی‌آلارنی‌شیطان (عن السبیل) توغری یولدن (یعنی الله تعالی‌غه وپیغمبرینه

ایمان کیتورمکدین (وکانوا مستبصرین ۞) وحالانکه بولدیلار آلار کورکوچیلر وبلکوچیلر (یعنی دنیا اشلرنده اوصته ایدیلار واوزلری قاشنده عقللی ایدیلر لیکن شیطان آزدورمغیدن صاقلانه آلمدیلار (وقارون وفرعون وهمن) وهلاك قلدوق بزدخی قارونی وفرعونی وهامانی (ولقد جاءهم) تحقیق کیلکان ایدی آلارغه (موسی) حضرت موسی (بالبینات) آشکاره بولغان معجزه‌لاربلان (فاستکبروا فی الارض) بس تکبرلك قلدیلار مصر یرنده بوزوقلق قلب (وماکانوا سابقین ۞) بولمدیلار عذابمزدن قوتولغوچیلردن (یعنی آلارغه عذابمز یتوشوب قوتولمدیلار (فکلا اخذنا بذنبه) بلاردن هرقایوسنی طوتدوق اوزلرینك کناهلری بلان (فمنهم من ارسلنا علیه) بس آلاردن قایسی آدملر بار ایدیکم ببار دوك (حاصبا) جیلغی اول طاش یاودردی (آلار حضرت لوط جماعسیدور (ومنهم من اخذته الصیحة) وآلاردن قایسی آدملر بار ایدیکم توتدی آلارنی قاتی بولغان طاوش (یعنی جبرائیل طاوشی آلارمدین وثمود دور (یعنی عاد وثمود قوملریدور (ومنهم من خسفنا به الارض) آلاردن قایسی آدملر باردور یوتدوردق آلارنی یرکا (اول قارون دور) (ومنهم من اغرقنا) آلاردن قایسیلری باردور باتردوق آلارنی صوغه (آلار فرعون دور وفرعون ننك قومیدور (وما کان الله) بولمدی الله تعالی (لیظلمهم) ظلم قلوچی آلارغه (ولکن کانوا) لیکن بولدیلار آلار (انفسهم) اوزنفسلرینه (یظلمون ۞) ظلم قلوچی بولدیلار (مثل الذین اتخذوا) شوندای آدملرننك اوحشاشی کم طوتدیلار آلار (من دون الله اولیاء) الله دن باشقه دوسلر (یعنی آلهلر یعنی الله غه شریك قیلب یتلار اول یتلار ضعیف لکده (کمثل العنکبوت) اورمکوچلر اوحشاشیدور (اتخذت بیتا) طوتدیلار اول اورمکوچلار اوینی (وان اوهن البیوت) وحقیقتلی اویلرننك سستی وناچاری (لبیت العنکبوت) اورمکوچلار اویدور (لوکانوا یعلمون ۞) اکر بلسکوچی بولسه‌لار (یعنی اورمکوچ ننك اویلاریده هیچ فایده یوقدور شوننك کوك مشریکلارننك یتلارغه عبادت قلب یتلارغه طایانه‌لری یده دنیاده وآخرتده فایده یوقدور (ف) (ان الله یعلم) تحقیق بلر الله تعالی (مایدعون من دونه) شولنرسنیکم عبادت قیلرلار آکا اوزندن باشقه (من شیء) نی نرسه‌دن بولسه بولسن (وهو العزیز الحکیم ۞) واول الله تعالی کوچیلدور وحکمت بلان صفتلانغاندور (ف) (وتلك الامثال) اشبو مثاللرنی (نضربها) بیان قیله‌مز بز (للناس) آدملراوچون (ومایعقلها) آنکلامسلر اول مثاللرنی (یعنی فایداسن وکورکاملوکن نادان وآحمقلر (الا العالمون ۞) مکر نرسه‌لارننك حقیقتن بلکوچیلر آنکلارلار (آننك اوچون قریش ننك

(۳ عن علی رضی الله عنه طهروا بیوتکم من نسج العنکبوت فان ترکه یورث الفقر مدارك)

(۱ ف) شاه ولی رحمه الله ایتدی اوبلارنك ناچری اورمکوچننك اوییدور اکر بلسه‌لار بومثال ننك حاصلی کافرلار یتلرغه صغنورلار ویتلرننك هیچ الارغه فایده‌سی یوقدر نیتك کم اورمکوچننك اویی هیچ فایده برمس یعنی اورمکوچ اوی جانلی ومالنی صاقلی آلماس برنرسه سلکنماکی بلان کیسلب یوق بولر شوننك کوك اول آدملر ننك حالیکم الله دن باشقه برنرسنی اوزینه قوتولدیره‌ق اوچون فایده قیلردیب بلرهیچ فایده برمس (جم)

(۲ ف) یعنی کافرلارننك الله تعالی دن باشقه لرغه عبادت قلمغی حقارة وکیچیلك دور شولقدرکه هرکم ایشتسه عجبلانرآننك اوچونکم اول اش دیوانه لردن هم بولمس عقلی بار آدملردن نیتك بولرآننك اوچون معبوددیب طوطغانلری برکون بلان یوق بولرایندی نیچوك آلارغه عبادت قیله‌لر وحالانکه آدملردن قایوسی یتلرغه طابونه‌لر وقایوسی هواغه وقایوسی ولی لرکا یاکه پیغمبرلارکایاکه فرشته لرکا طابنرلار بس الله تعالی ایتدی بارچه‌سی منکامعلو مدور اکر اشبو معبود لری برنرسه قلماغه

آحمقلری ونادانلاری ایته‌لار ایدی حقیقتده محمد علیه السلام ننك ربسی بیان قلادورچویری چبن واورمکوج بلان دیب کولالر ایدی (خلق الله السموات والأرض بالحق) براتدی الله تعالی کوکلرنی ویرنی طوغری بولغان تدبیری بلان بوروق اشکه براتمدی (ان فی ذلك لآیة) البته اشبو براتمقلقده علامتلر باردور (للمؤمنین ۞) موءمنلر اوچون (یعنی اشبو بیوك کوکلرنی ویرنی براتمقده هیچ بر آدم الله تعالی غه بولداش ایمس ایدی بس کچك وهم وق ایشلرده شریك بولمقلریغه نی حاجتی بار *

(اتل) اوقوغل ای محمد (ما اوحی الیك) سنکا وحی قیلنغان قرآننی (من الکتاب) ایندورلکان کتابدن (واقم الصلوة) ونمازنی تورغزغل (یعنی اوقوغل ودایمچیلق قیل (ان الصلاة) حقیقتده نماز (تنهی عن الفحشاء والمنکر) طیار بوزوقلقدین والله تعالی طیغان اشلردین (یعنی عقلاوشرعا بوزوق بولغان اشلردان وهرکم نمازنی رعایه قیلسه اول نماز اخیرنده اول آدمنی بوزوقلقدین طیولماغه طارطار (ف)) (ولذکر الله) البته الله تعالی ننك ذکری (اکبر) طاعتلرننك الوغی وآرتغیدور (یاکه الله ننك ذکرون اچینه آلغان نمازالوغدور باشقه عبادتدن (بعض روایتده معنی سی الله تعالی ننك سزنی ذکر قیلماغی الوغدور وآرتقدور سزننك الله تعالی نی ذکر قلماقوغزدین (والله یعلم ماتصنعون ۞) والله تعالی ایذکولکدان وعبادتدن قیلغان اشلارکزنی بلر وکورکم جزابیرور (ولاتجادلوا وچقمروشماغز سز (اهل الکتاب) کتاب ایالری بلان (الا بالتی هی احسن) مکر براش بلان اول اش بیك یخشیدور (یعنی کورکام جواب بیرمك کوك (الا الذین ظلموا منهم) مکر اول آدملرکا کم ظلم قیلدیلار آلاردن (یعنی رسول علیه السلامنی ارانجتو بلان یاکه الله تعالی غه شریك قیلماق بلان والله ننك بالاسی باردیمك بلان یاکه وعده لرون بوزنسه لار وجزیه بیرمکدن طیولمق بلان وصوغش قلمه غه قصد قیلنسه لار آلار بلان قلچ بلان قارشو طرونك (وقالوا) ایتوکز آلارغه (امنا بالذی انزل الینا) ایمان کیتوردوك شوندین کتابقه (یعنی قرآنغه) ایندورولمش بولدی اول کتاب بزلارکا (وانزل الیکم) وایندرولمش بولدی سزکا (یعنی سزکا ایندورولکان کتابلرغه (والهنا والهکم واحد) بزننك الهمز وسزننك الهوغز برالله تعالی دور (ونحن له مسلمون ۞) وبزلار اول الله غه مویون صونغوچیمز (یعنی بیورغانن طوطقوچیمز رسول علیه السلام ایتدی کتاب اهلنی سز راستقه طوطماغز ویالغانغه ده طوطماغز بلکه ایتوکز الله تعالی غه وکتابلرینه وپیغمبرلرینه ایمان کیتوردوك اکر کتاب اهلی ننك ایتکانلری باطل بولسه راستلاغوچی بولمس سز واکر حق بولسه دخی یالغان دیب

کوچلری بولسه ایدی آلارغه طابنمقدن برآدمنی طیماس ایدوم وحالانکه آلار محتاجدور وبرنرسه کا کوچلری یتمس الله تعالی بر آدمغه یولداش بولماغه ویاردم قلماغینه محتاج ایمسدور وهیچ نرسه کاده برآدمغه کینکاش قلمس آننك اوچون حکمتلرواش قلمقلراندانغنه دور بارچه عه کوچی یتکوچیدور حکمت اش قلغوچیدور (جم)

یگرمی برنجی پاره

(ا ف) یعنی نیقدر زمان نماز اوقومغه عمر ونی صرف قلسه اول قدرمدتده کناهدن صافلانرواميد قیلنر کم کیله چك زمانده هم کناهدن صافلانمش بولمغی والله تعالی نی ذکر قلمق اثری کوبدور نماز الله تعالی ننك ذکریدور وهم یوغاری بولغن درجه لرکا یتوشر (جم)

ایتمه‌کز (ف) (وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتٰبَ) اوشانداق (یعنی اولکی کتابلرنی ایندورکان کوك (ایندوردوك سنکا قرآننی دین‌ننك اصل‌لریه اولکی کتابلرکا موافق ایلاب (فَالَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ) بس شوندای‌ن آدملر بیردوك‌بز آلارغه اولکی کتابلرننك بلمکلوکن (ابن سلام‌و آننك بولداشلاری کوك (يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ) ایمان کیتورورلار ایدی قرآنغه (وَمِنْ هٰٓؤُلَآءِ مَنْ) وعربلاردن بعض آدملر بارکم (يُؤْمِنُ بِهٖ) ایمان کیتورور قرآنغه (وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيٰتِنَآ) طانماس آیاتلرمزنی (اِلَّا الْكٰفِرُوْنَ ۞) مکر کافرلار انکار قیلرلار (کعب بن اشرف وابی‌جهل کوك) کتاب اهلندن هرکم کتابلرونی درست آنکلاغانلاردور آلار قرآنغه‌هم اشانرلار ومشرك‌عربلاردن دخی قرآنغه ایمان کیتورورلار (وَمَا كُنْتَ تَتْلُوْا) بولمادونك سین ای‌محمد اوقرربولمادونك (مِنْ قَبْلِهٖ مِنْ كِتٰبٍ) اول قرآننك اینوندن الکاری هیچ برکتابنی (وَلَا تَخُطُّهٗ بِيَمِيْنِكَ) دخی یازمدنك سین اونك قولنك بلان (اِذًا) شول وقتده (یعنی اکر سین اوقوغان بولسنك ایدی یاکه یازغان بولسنك ایدی (لَّارْتَابَ الْمُبْطِلُوْنَ ۞) شیك قیلرلار ایدی یالغان سویلاوچیلر (یعنی مشرکلار قرآننی اویرانکان یاکه اولکی کتابلاردن آلغان دیب وجهودبز توراتده محمدننك صفتنی امی دیب طابقان ایدوك بوامی ایمس دیب شیك قیلرلار ایدی اوتکن کتابلردن اوقب یاآلب بوسوزلرنی بیان‌قلدی دیب ایندی شبهه‌قلمغه اورنلری بوقدور مکر قارشولاردانغنه‌دور (بَلْ هُوَ اٰيٰتٌ بَيِّنٰتٌ) بلکه اول قرآن روشن بولغان آیتلردور (فِيْ صُدُوْرِ الَّذِيْنَ) شوندای‌ن آدملرننك کوکراکلاریده یعنی یادآلغانلاردور وکوکراکلاریله محکم باغلاعانلاردور (اُوْتُوا الْعِلْمَ) بر ولدی آلارغه علملك (وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيٰتِنَآ اِلَّا الظّٰلِمُوْنَ ۞) طانمس برننك آیتلارومزنی مکر ظالم بولغان آدملر طانرلار (یعنی اصحابلرننك وهومن لرننك کونکلنده بولب اورکار تلودن صاف بولدی بوقرآن‌ننك حافظلر وعلمالرننك کونکلیده بولماغی وهم آیتلری‌ننك ظاهر بولمقی بلان انکار قلوچیلرنی مثلن کتروردن عاجز قلدورمقی قرآنغه‌غنه خاص‌دور باشقه کتابلارننك خلافی بلان آلارنی قراب اوقوله ایدی وهم اورکارتلودن صاقلانلمدی (ف) (وَقَالُوْا لَوْلَآ اُنْزِلَ) وایتدیلارکفارمکه نی اوچون ایندورولمدی (عَلَيْهِ) اول محمد اوزارینه (اٰيٰتٌ) علامتلر (یعنی معجزه‌لار حضرت صالح‌ننك توه‌سی کوك حضرت موسی‌ننك طایاغی کوك وحضرت عیسی‌ننك مائده‌سی کوك (مِنْ رَّبِّهٖ) اوزی‌ننك ربسی‌دن (قُلْ اِنَّمَا الْاٰيٰتُ) ایتکل سین آلارغه بودورکم علامتلرنك اینمکی (عِنْدَ اللّٰهِ) الله‌تعالی قاشیده‌دور (یعنی الله‌تعالی‌ننك قدراتی ایله‌دور قایسی وقتده‌استه‌سه‌ونی

(روشده)

(۱ ف) روایت قیلندیکم انصاریدن بریکت بش وقت‌نمازنی حضرت رسول بلان قیلرایدی شولای بولسه‌ده بوز وقلقدن بر نرسه قالدورمابنچه قیلر ایدی اول یکت‌ننك حالن حضرت رسولکاایتکنلریه حضرت رسول آنی بوزو قلقدن نمازی طیاردیدی درواقع آزوقتده توبه قیلب بوز وقلقدان طیولب کامل زاهیدلاردن بولدی (مواکب)

(۳ ف) یعنی مشرکلار دینی اصلدن یانکلش ایدی واهل کتابنك دینی اصلده توغری ایدی بس آلارغه نزاغ قیلمق ایله انلارننك سوزلرنی اصلندن کیسمکن بوه‌شغلق ایله توغری سوزنی آنلارغه بلدرنکز اما اول کشی لرکم آنلاردن انصافسزلق اولسه آننك جزاسی آنلارغه ابر شور (تفسیر جمالی)

(۳ اونك قولنك بلان دیمك کوبراك یازمق اونك قول بلان بولماقدندور (مد) (وعن مجاهد و الشعبی ما مات النبی علیه السلام حتی کتب وقراء (مدارك)

(۱ ف) شاه‌ولی رحمته‌الله ایتدی مفسرلارننك بعضی ایتدیلار (الذین اوتوا العلم) دن تلادی رسول علیه‌السلامنی والله اعلم (یعنی رسول علیه السلامنی هیچ آدمدن اوقومدی ویازویازمدی

روشده تلاسه ایندور ور منم اشم توکلدور (وانما انا نذیر مبین ۞) بودورکم مین الله تعالی عذابندن آشکارا قورقتوچیمن والله ننك بیورغانن یتشدورکوچیمن (ف) (اولم یکفهم) ایا آلارغه یتمدیمیکم آلار شولکم (انا انزلنا علیك الکتاب) بزلار ایندوردوك سنکا قرآننی (یتلی علیهم) اوقولر اول قرآن (یعنی هر وقت) آلارغه (بس قرآن آلارغه بلندی نی قدر فصیح بولب بر آیت ننك اوخشاشن کیتورمککا کوچلری یتمدوکلری اکر حقنی استه سلر هر وقت اوقولاترغان قرآن یتاچکدور وحالانکه باشقه علامتلر دایمی ایمسدور قایسی قایسی وقت بولوب قایسی وقت بته دور قایسی اورنده بولوب قایسی اورنده بولیدر اما قرآن هر اورنده وهر وقت اوقولادور (ان فی ذلك لرحمة) تحقیق بوقرآنده رحمت والوغ نعمت باردور (وذکری) والوغ وعظ ونصیحت باردور (لقوم یؤمنون ۞) ایمان کیتورکان جماعت اوچون (ف) (قل کفی بالله) ایتکل ای محمد الله تعالی یتاچکدور (بینی وبینکم شهیدا) بنم بلان سزننك آراغزده کواهلق غه یعنی مین پیغمبر من دیب دعوی قلغانمنی راسلامغه وقرآننك ایندورلمکنی راسلامغه (یعلم ما فی السموات والارض) بلر اول الله تعالی کوکلارده ویرده بولغان نرسه لرنی وبرننك حالمرنی دخی بلر (والذین امنوا بالباطل) وشوندای آدملرکم ایمان کیتوردیلار باطل بولغان نرسه لرکا (وکفروا بالله) وکافر بولدیلار الله تعالی غه (اولئك) اشبو جماعت (هم الخاسرون ۞) آلاردورکو یونچده بولغوچیلر (ویستعجلونك بالعذاب) آشغوب صرارلار سیندن عذابنی (یعنی طاش یاودور پیغمبر بولماغنك درست بولسه دیرلار (ولولا اجل مسمی) اکر بولمه سه ایدی آلارا وچون بر بلکولی بولغان وقت (یعنی قیامت کونی (یاکه بدر صوغشی ننك کونی (لجاءهم العذاب) البته کیلر ایدی آلارغه عذاب (ولیاتینهم بغتة) والبته کیلر آلارغه عذاب (یعنی بیکولی قلغان وقتده) کیسکتن بلدور مایچه (وهم لایشعرون ۞) آلار بلمزلار اول عذاب ننك کیلمك وقتن (یعنی اشبو امت ننك عذابی موعملر آلارنی اولترمکدور واسیر ایلاب آلمقدور بس مکه ننك فتحی کونندمکه اهلی نه آلار بلمایچه حضرت رسول ننك عسکری باشلری اورارینه کیلب طردیلار (یستعجلونك بالعذاب) آشوغب استرلار سندن عذابنی (وان جهنم) والبته جهنم (لمحیطة) چولغاغوچیدور (بالکافرین ۞) کافرلارنی (ف) (یوم یغشیهم العذاب) قیامت کوننده اوروتر آلارنی عذاب (من فوقهم ومن تحت ارجلهم) اوزلری ننك اوستندن وآیاقلری آستندن (ویقول ذوقوا) ایتر الله یا که عذاب فرشتلری ایتر طاطوغز (ما کنتم تعملون ۞) اولنرسنك جزاسنیکم بولدوغز سز قیلغوچی

بلکه وحی کم آنکا ایندی کو کراکیده صاقلانلدی واوتکن کتابلرنی دخی اوقومدی وبیکلامدی وقر آن ایم بادونده قالر ایدی (جم)

(۱ ف) یعنی آیتلردن منکا بر ولمکانی مینم اشم توکلدور منکاشول علامتنی ایندور دیمك وحالانکه قرآن بارچه سیدن الو غدور (مد)

(۲ ف) ایتولدیکم مسلمانلردن بر جماعت رسول علیه السلامغه بریازو کیتوردیلر آنده جهودلر ننك بغض سوزی یازلمش ایدی رسول علیه السلام ایتدی بر جماعتکه آرمقلق یتر پیغمبرلار کیتورکندن یوز قایتاروب باشقه لرننك سوزینه یونالر دیب (مواکب)

۳ روایت قیلندی کعب بن الاشرف وآننك یولداشلری ایتدیلار یاحمد کم کواهدور سنك الله ننك رسولی بولماغونکغه دیب الله تعالی (قل کفی بالله) دیب ایندوردی (مد)

۴ الله تعالی ننك کواهلغی موعملرننك کوندن کون قوتلانوونی آرتدور ور یالغاچی لارننك وکافرلار ننك خورلغن آرتدورور (۱ ف) یعنی کفرننك وبو رزقلق ننك جزاسی آخرتده بولاچق ایکن ایندی کافرلار دنیاده عذاب استمك بو شدور اولکاندین صونك

(یعنی قلغان اشوکزننك جزاسنی وعذابنی طاطنك دیب (یاعبادی الذین امنوا) ای منم ایمان کیتورکان بنده لاروم (ان ارضی واسعة) منم یروم کینکدور (یعنی سزکا آشکارا ایلاب عبادت قلمه‌غه آسان بولمسه الله‌ننك یری کینکدور (فایای فاعبدون ۞) بس مینکا عبادت قیلنك (یعنی نی برده عبادت قلمه‌غه آسان یرطابسانغز اولطرفغه کوچنك لار بو آیت ایندور ولدی مکه ده ترغوچی ضعیف مسلمانلر حقنده اکر مکه ده ایمانوغزنی اظهار قیلودن طارلقده بولسانغز مدینه کا هجرت قیلنك لار اول کینك یردور (کل نفس ذائقة الموت) هر بر آدم اولمنی طاطغوچیدور (یعنی اولمنك آچیسن ومشقتن (ثم الینا ترجعون) موندین صونك (یعنی اولکاندین صونك جزابرلمك اوچون بزکا قایطارولمش بولرسز بس هر آدمکم شیك سز بلادور اخیرده اولمدور اولمنك وآخرت ننك قایغوسن کوروب ایذکو اش قلمق کیرك (ف۲) (والذین امنوا) وشوندین ایمان آدملرکم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) واشلادیلار ایذکو اشلرنی (لنبوئنهم) ایندروروم آلارنی (یعنی کروتروم آلارنی (من الجنة) جنتدن (غرفا) یوغاری بولغان اورنلارغه (تجری من تحتها الانهار) آغار اول جنتلرننك آستندن یلغه‌لر (خالدین فیها) منکو بولغانلاری حالده شول جنتده (نعم اجر العاملین ۞) نی خوشدور ایذکو اش قلغانلار ننك اجری (الذین صبروا) شوندین آدملرکم صبر قلدیلار (یعنی مشرکلارننك ارانجتمکینه وبورطلریدن هجرت قیلمافلرینه (وعلی ربهم یتوکلون ۞) ربیلری اوزارینه (یعنی رزقلریده توکل قلوچیلر (وکاین) وکوب (من دابة) حیوانلاردن باردور (لا تحمل رزقها) یوکلاب طاشومزلار اوزی ننك رزقن (الله) الله تعالی (یرزقها) رزق بیرور آلارغه (وایاکم) وسزلارکا (وهو السمیع العلیم ۞) اول الله تعالی رزقمزنی نی یردن بیرور دیکانمز نی اشدور وهم نی یردن بیرماکنی بلر (ف۱) (ولئن سالتهم) اکر سین اهل مکه دن صراسنك ای محمد (من خلق السموات والارض) کوکلارنی ویرنی کم یراتدی (وسخر الشمس والقمر) وقیاش وآینی کم ایارکوچی قلدی (یعنی اورلری ننك نورلری بلان روشلاندورغوچی قیلب دیب (لیقولن الله) البته ایترلار مکه اهل لری الله دیب (فانی یؤفکون ۞) بس نی اوچون دونرلار اول مکه خلقی الله‌نی برلامکدن وطاعت قیلمقدن (ف۲) (الله یبسط الرزق لمن یشاء) الله کینك قیلر رزقنی تلاکان بنده سی اوچون (من عباده) قللاروندن (ویقدر له) وطار قیلر اول آدم اوچون (ان الله) البته الله تعالی (بکل شیء علیم ۞) هر نرسه‌نی بلکوچیدور (قللاری ننك ه‌اللاریدن

یانب طوتاشرلر وجهنم آلارنی چولغارکفرننك وبو زوق اشلری ننك عذابی اوچون (وبر آدمننك مالی کم آننك زکاتی دنیالقده بر ولما کاندور اول مال اژدهابولب آخرتده آننك بوغازینه چولغانور ویوز ونی برتب ایتورکم من سننك مالنك دورمن وغز یننك من دیب (جم)

۲ف شولوقتکم مکه‌ء مکرمه ده کافرلار مسلمانلرغه ارانجو ویردیلار اولوقتلا هجرت قلمه‌غه امرقیلندی سکسان یاسکسان اوچ ایو خلقی حبش طرافینه کیتدیلار بلدوردیکم تروکلك ایلاب اوتکارنك صونکندن یته منم طرافمه جیولرسز یورطنی قویمق چتن بولماسن اوچون وهم اول حضرتدن آیرولق زحمتی سزکا چتن بولمسن (جم)

(لنبوئنهم) لننزلنهم من الجنة الاعالی (مد)

(ف) بو آیت ننك ایند ورلمکی شول وقتلا بولدیکم صحابه‌لر هجرة قلمق بلان بیرورلدی ورزقمزنی نی یردن بیرولر باشقه شهرکا کیتدوکمزده آنلا تروکلو کمزنچوك بولرديکانلری اوچون الله تعالی بو آیتنی ایندوردی ۞

(۱ف) اشبو آیتلا رزق طوغرسندن کونکل نی طنوچلاتمق اوچون ایند ردی حیوانلارغه اورلری ننك اویلارونده بوکون ننك

(یعنی)

(یعنی هر آدمنك نصیبی قدرلی ریزقی بیرور بوتونلای ریزقنی کیسمس (وَلَئِن سَأَلْتَهُم) اکر صراصنك سین آلاردن (یعنی مکه خلقیدان (مَّن نَّزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) کم ایندوردی کوکدن صونی (فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ) بس ترکردی اول صوبلان یرنی (مِن بَعْدِ مَوْتِهَا) اول یر اولکاندین صونك (لَيَقُولُنَّ اللَّهُ) البته ایترلار الله دوردیب (قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ) وایتکل منی ومنکا ایارکنلرنی آرغنلقدن صاقلاوچی الله غه حمد بولسن (بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۞) بلکه کافرلارنك کوبیسی فهم قیلب بلمسلر (یعنی سوزلرینه خلافلق قیلرلار اوّل الله تعالی نی بارچه نرسنی یراتقوچی دیب ایترلار موندین صونك اول سوزلریدن قایتب پتلرنی الله غه شریك قیلرلار (ف) (وَمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) ایمسدور اشبو دنیاتروکلکی (اَلّالهو ولعب) مکربوش شغل دور وبالالر اوینیدور (یعنی بالالر بروقت جیولب اویناب طارقالرلار شونك کوك دنیاتروکلکیده بیك آزوقت بولب بتریوق بولر (وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ) تحقیق آخرة یورطی تروکلك یورتیدور (یعنی آخرة یورطی دایم تروکلکدور آنده اولم یوقدور (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۞) تیز یوق بولاچق یورطنی دایم بتمس ترغان یورطقه آلشمسلر ایدی) اکر بلسه لار ایدی (فَإِذَا رَكِبُوا) قچانکم آطلانسه لار اول کافرلار (یعنی منسه لار (فِي الْفُلْكِ) کمه کا (یعنی کافرلار شروکلاریده قارشولریده دور لیکن کمه کا کرسه لار باطودن قورقب (دَعَوُا اللَّهَ) دعاقیلرلار الله تعالی غه (مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ) خالص قیلب اول الله اوچون عبادتنی (یعنی اخلاص بلان الله غه عبادت قیلغان کوك بالبارورلر الله تعالی غه (فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ) بس شولوقتده کم قوتولدورور الله تعالی آلارنی (چغارور قرولق غه (إِذَا هُمْ) شولوقتده آلار (يُشْرِكُونَ ۞) ینه الله غه شریك قیلرلار (لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ) تاکم آلارغه برکن صوغه باتودن قوتولدورغان نعمتمزکا انکار قیلرلار (یعنی قلمایچه طانرلار (وَلِيَتَمَتَّعُوا) وفایده لانه لر (یعنی پتلرغه عبادت قلمغه جیولب تروکلك قیله لر یعنی بری بری ننك دوستلغی بلان الله غه اورتاقلق قلمغه جیولب فایده لنه لر (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ۞) بس یقینده حالنك حقیقتنی بلرلار (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایاکورمدیلرمیکم (أَنَّا جَعَلْنَا) برلار قلدوق (حَرَمًا آمِنًا) ایمین بولغان حرمنی (یعنی کورمدیلارمی مکه اهلی ایمین بولغان حرمنی (وَيُتَخَطَّفُ) وقامارلار (النَّاسُ) آدملر (مِنْ حَوْلِهِمْ) آلارننك تیره سندن (یعنی مکه خلقی کورمدیلارمیکه بز آلارننك شهرونی ایمین وصاقلانمش قیلب اوزلری اولترولودن وطالانودن ایمین اولرلار شولای بوله طروب آلارننك طرافلارنده بولغان آدملر اولترولر واسیر قیلنر (أَفَبِالْبَاطِلِ) شولای بوله طروب

وایرته ننك ریزقی بولمس الله تعالی هرکوننك رزقن ینکه ینکه یتوشدورر قایغرماغز (جم)

(ف۲) یعنی بارچه آدملر بلرلارکم رزق سببلرون الله تعالی یراتدی شولای بولسه ده الله تعالی غه توکل قلمسلر ریزقنی الله تعالی برور دیب شولقدر بارکم الله تعالی تلادوکی مقدار برورسزننك تلادوکوکز قدرلی بیرمس نیتك الله تعالی توبانکی آیتده بیان قلدی (جم)

(ف) یغمور دخی هربر یرکا بردای یاومس وشو ننك کوك حاللرننك اونکارمکی قای وقتده یارلی آدمنی برساعتده بای قیلر وقای وقتده باینی برساعتده یارلی قیلر (جم)

ایاطوغری بولمغن باطل بولغان پتلارغه (یُؤْمِنُونَ ۝) ایمان کیتورورلرمی (وبنعمة الله) الله تعالی ننك نعمتینه (یَكْفُرُونَ ۝) شکر سزلق قیلب طانارلرمی (ف) (ومن اظلم) وکمدور بیك ظلم قلوچیلر (ممن افتری علی الله کذبا) شول آدمدنکم یالغان سویلدی الله تعالی اوزارینه (او کذب بالحق) یاکه یالغان دیدی حقنی (یعنی محمد علیه السلام ننك پیغمبر لوکن وهم کتابنی (لما جاءه) کیلکان وقتده آننك آلدینه (الیس فی جهنم) ایایوقمی جهنم ده (مثوی للکافرین ۝) کافرلار اوچون یاتاچق اورون (البته آلارننك اورنلاری جهنم دور (والذین جاهدوا فینا) وشوندای آدملارکم برننك رضالعمز اوچون دوشمنلر بلان صوغش قلدیلار (لنهدینهم سبلنا) البته بز یول کورسترمز آلارغه اوز ومزننك یولومزغه (یعنی الله تعالی غه یقین بولمق یولنی ورضالق یولینی کورستر اول جنتدور (وان الله لمع المحسنین ۝) حقیقتده الله تعالی دنیاده یاردم ونصرت وآخرتده عفو ومغفرت ایله (احسان قلغوچیلر بلاندور (یعنی ایذکولك قلغوچیلر بلاندور *

﴿ سورة الروم مکیة ستون آیة ﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحیم

(الم ۝) الله بلر بوسوزدن مرادونی (غلبت الروم ۝) جینکلدیلار روم قومی (ف) (فی ادنی الارض) برننك بیك یقیننده (یعنی روم ننك اطرافنده شام طرفلاریدور (وهم من بعد غلبهم سیغلبون ۝) اول روم خلقی جینکل مکدین صوننك البته غالب بولغوچیلردور (یعنی دوشمانلری بولغان فارس خلقینه (فی بضع سنین) اوچ یل بلان طوقزنچی یل آراسنده (لله الامر) الله تعالی ننك بیورماغنده دوراش (یعنی الله تعالی حکمی وتلامکین (من قبل ومن بعد) الکده وصونکده جینکل مك وجنکمك الله تعالی حکمیدور (ویومئذ) اول کونده (یعنی روم خلقی ننك فارس خلقینه غالب بولغان کونیده (یفرح المؤمنون ۝) شادبولرلار موءمنلر (بنصر الله) الله تعالی ننك یاردمی بلان کتاب خلقینه شادلانرلار (ینصر من یشاء) یاردم قیلر الله تعالی تلاکان بنده سینه (یعنی اشبو وعده دن برنچه یلدان صونك روم بلان فارس ننك صوغشی بولب روم خلقی جینکدی اشبو جینکو خبری یتوشکن کون مسلمانلر بدر صوغشنده نصرت طاپب ایدی شادبولدیلار عرب یورطینه اول خبر یتوشب جیولدی مسلمانلار شادبولدیلار (وهو العزیز الرحیم ۝) اول الله غالبدور برجماعتدن اوچ آلروبرجماعتکه رحمت ایلار (وعد الله) وعده قلدی الله تعالی بواشنی (یعنی روم

(خلقی)

(۲ف) مکه خلقی الله تعالی ننك بیتی حرمتی اوچون دشمنلردن ایمین لکده ایدیلار وباشقه عرب یورط لاروندہ بوزوقلق وصوغش بولر ایدی شولای بوله طروب پتلارننك احسانینی اعتقاد قیلرلار والله تعالی ننك اشبو الوغ احسانینی اعتقاد قلمزلار کفرلك قیلرلار (جم) (۱ف) نقل ایدولدی کسری ننك پادشاسی بولغان خسروپرویز شهر باروفرخان اسملی ایکی قرداشی نی عسکر باشی قیلب کوب عسکر بلان رومغه یباروب روم ننك قایسی شهرلارونی آلب رومغه غالب بولدیلار بو واقعه رسول علیه السلام پیغمبر بولب یبارولکچ طوقزنچی یلده بولدی بوخبر مکه مشرکلارینه یتوشکچ آلار شادلانب مسلمانلرغه ایتدیلار سز وروم خلقی کتاب اهلیدور سزلار بز وفاریسلر کتابسز امیلر بز بوفاریسلرننك رومغه غالب بولماغیدن تفأل قیلدیلار بزده سزکه غالب بولرمز دیب موندین صونك بضع سینده رومیلر غالب بولمقلرینه آیت ایندورولکچ حضرت ابوبکر صدیق بو آیت مضمونیچه مشرکلارکا سز شادلانمه رومیلر فارسقه غالب بوله چقلردور دیدی ابی بن خلف صدیق رضی

خلقی ننك عالبی اولمغنی (لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ وَعْدَهٗ) بوزمز الله تعالی وعده‌سن (وَلٰكِنَّ) لیکن (اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝) آدملرننك کوبی الله‌ننك وعده‌سی ننك درستلوکن بلمسلر (یعنی کتاب خلقی بولماغان مشرکلار سبب ظاهر یدن باشقه الله تعالی غه توکل قلماسلر (یَعْلَمُوْنَ ظَاهِرًا) بلرلار آلار ظاهر وآشکارا بولغان اشلرنی (مِنَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیاتر وکلوکندن (صاتوا آلوا شلری کوکنی (وَهُمْ عَنِ الْاٰخِرَةِ) وحالانکه آلار آخرتدن (یعنی قیامت کوننده (هُمْ غٰفِلُوْنَ ۝) آلار غافللاردور (یعنی آخرت حاللارینی آصلا بلمیلر (اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوْا فِیْ اَنْفُسِهِمْ) ایا آلار آنکلامسلرمی فهم قیلب اورلری ننك کونکل لریده‌کم (مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ) یراتمدی الله تعالی کوکلرنی ویرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) وبو ایکسی ننك اراسنده بولغان نرسه‌لرنی (اِلَّا بِالْحَقِّ) مکر طوغریلق بلان یراتدی (یعنی حکمت ومصلحت بلان (وَاَجَلٍ مُّسَمًّى) وآطالاطرعان وقتی برلان یراتدی (وَاِنَّ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ) تحقیق آدملردن کوبسی (بِلِقَآئِ رَبِّهِمْ لَكٰفِرُوْنَ ۝) ربیلری بولغان الله‌غه یولوقوغه (قیامت کوننده کافیرلاردور (یعنی طانکفوچیلردور (ف) (اَوَلَمْ يَسِيْرُوْا فِی الْاَرْضِ) ایامکه اهلی بورمدیلرمی یرده (فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ) بس قراب کورمسلرمیکم (كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ) نیچوك بولدی شوندای آدملرننك اشلری ننك اخیری (مِنْ قَبْلِهِمْ) آلاردن اوّل بارایدیلار آلار (كَانُوْٓا اَشَدَّ مِنْهُمْ) بولدیلار آلار بیك قاتی آلاردن (قُوَّةً) کوچلیلکده (وَاَثَارُوا الْاَرْضَ) سوردیلار آلار یرنی ایکن ایکمك اوچون (وَعَمَرُوْهَا) وتوزوك قلدیلار (اَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوْهَا) کوبراك وآرتوغراق اورلری ننك یعنی مکه اهلی ننك توزوك قیلماقلریدن (وحالانکه مکه یری برایکنسز قوروغ قرایدی (وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ) وکیلدی آلارغه بیغمبرلری روشن بولغان معجزه بلان (فَمَا كَانَ اللّٰهُ) بس بولمدی الله تعالی (لِيَظْلِمَهُمْ) ظلم قلغوچی آلارغه (وَلٰكِنْ كَانُوْٓا) لیکن بولدیلار آلار (اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ۝) اورلرینه ظلم قلغوچی لردن (یعنی الله تعالی پیغمبر یبارمایتچه هیچ آدمنی عذاب قیلمس (یعنی آلار اورلری عذاب قیلنمغه تیوش بولغان اشلرنی قلدیلار (ثُمَّ كَانَ) موندین صونك بولدی (عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ) شول آدملرننك اخیری (اَسَاۗءُوا السُّوْٓاٰى) بوزوقلق قلدیلار بیك یمان بولدی عذابلری اول جهنم دور (اَنْ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ) آننك اوچونکم یالغانغه طوتدیلار الله‌ننك آیتلارونی (وَكَانُوْا بِهَا يَسْتَهْزِءُوْنَ ۝) وبولدیلار شول آیتلرنی مسخره قلوچیلردن (ف) (اَللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ) الله تعالی اوّلده خلقنی بار قلدی (ثُمَّ يُعِيْدُهٗ) موندین صونك ینه اول الله تعالی آلارنی تر ولدروب قایتارور (قیامت کوننده) (ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝) موندین

الله عنه‌نی یالغان سوزدیب برمدت وبرنچه مال بیلکولی قیلب سننك بلان بحث قیلم دیب ایتدی اولوقت اوطش حرام بولمغان ایدی بس اوچ یل مدت قیلب اون عدد آتا والوغ توبه که بحث قلدیلار حضرت ابوبکر الصدیق بحث قلولرون رسول علیه السلام غه بلدور دوکده بضع دیمك اوچدن طوغرغه چه دور بار مدتنی وآراده مالنی آرتدور دیب بیوردی حضرت ابوبکر ابی بن خلفی بلان طوغرغه یلغه چاقلی مدتنی وتویه‌لرنی یوز قیلب بربری بلان عهدنی برکتدیلار برسوزدن یدنچی یلده روم خلقی فاریسکه غالب بولدی خبر خدیبه‌ده کیلب آندن الك ابی بن خلف احد صوغشنده رسول علیه السلام ننك اورماغیدن جراحتلانب اولکن ایدی صدیق رضی الله عنه ابی بن خلفی ننك وارثلاروندن یوز توبنی آلدی ورسول علیه السلام بیورماغی بلان همه‌سن صده‌قه قلدی وبوقصه رسول علیه السلا منك پیغمبر بولمغی ننك علامتیدن الوغ دلیلدور بوعالب بولمق هجرتدن صونك بولمشدور (جم) (عن قتاده ومن مذهب ابی حنیفه ومحمد رحمهم الله ان العقود الفاسدة کعقد

صونك اول الله‌نك طرافینه قایطار ولرسز (ویوم تقوم الساعة) وشولکونده طرور قیامت کونی (یبلس المجرمون ۞) حور بولب امید کیسب وکویونب تیك طوقطاب قالر بوزوق اشلیلر (ولم یکن) وبولمز (لهم) اول الله‌دن باشقه‌غه عبادت قلوچیلر اوچون (من شرکائهم) الله‌غه شریك قلغان نرسلریدان (شفعاؤا) هیچ بر شفاعتچی بولب تلاوچیلر (وکانوا بشرکائهم کفرین ۞) بولرلار الله‌غه شریك قلوچیلر اورلری‌نك شریك قلغان نرسه‌لری‌نك الهبولمقلرینه طانفوچیلر (یعنی دنیالقده آلارنك سببی بلان کافر بولب آخرتده طانارلر (ویوم تقوم الساعة) شولکونکم قیامت طورور (یعنی قیامت کونی بولر (یومئذ یتفرقون ۞) اولکونده کافرلار موءمنلردن آیر ولرلار (فاما الذین امنوا وعملوا الصالحات) بس اماشوندا این آدملرکم ایمان کیتوردیلار وایندکو اشلر قلدیلار (فهم فی روضة) بس آلار جنتلارده (یحبرون ۞) شاد وحاللری خوش بولرلار (واما الذین کفروا) واماشوندا این آدملرکم کافر بولدیلار (وکذبوا بایتنا) ویالغانغه طوطدیلار برزنك آیتلار ومزنی (ولقای الآخرة) وآخرت کونینه یولقماقنی (فاولئك فی العذاب محضرون ۞) بس اول آدملر عذابقه حاضر بولنمشلردور (یعنی عذابدن آیر ولمسلر (فسبحان الله) بس پاکلانك الله تعالی‌نی یراماس صفت لردن (حین تمسون) آحشام وقتینه کردوکورده (وحین تصبحون ۞) وطانکغه کرکانوکز وقتنده (وله الحمد) واول الله تعالی اوچوندور بارچه حمد (فی السموات والأرض) کوکلرده ویرده (وعشیا وحین تظهرون) توش آوغان وقتلرده وکوندورتنك آخرونده (یعنی اویله‌نمازی وقتنده (ف) (یخرج الحی من المیت) چغارور تروکنی اولکدن (قوشنی یومرقدن آدمنی منیدن چغارمغی کوك (ویخرج المیت من الحی) وچغارور اولکنی تروکدن (یومرقنی قوشدن وآدمدن منی چغارغن کوك (ویحی الأرض بعد موتها) وتر ولدورور بر نی اولانلر بلان اولکاندین صونك (وکذلك تخرجون ۞) اوشانداق (یعنی اشبو طریقه چغرماغی کوك سزهم قبردن چغار ولمش بولرسز اولکاندین صونك قیامت کونیده (ومن آیته) اول الله‌نك علامتلرندندر (ان خلقکم) شولکم یراتدی سزنی (من تراب) طفراقدن (ثم اذا انتم) موندین صونك شولوقتلر (یعنی توقتاوسز) سزلار (بشر تنتشرون ۞) آدم بولدوغز طارالرسز بر یورنلر (ومن آیته) اول الله‌نك علامتلارندندر (ان خلق لکم) شولکم یراتدی سزنك اوچون (من انفسکم ازواجا) اوزوکزدن خاتونلار وغزنی آننك اوچون انامزحوانی آدم نك قابرغاسندن یراتدی آندان صونك خاطونلارنی ایرلارنك آرقاسندن توشکن نطفه‌دن یراتدی (لتسکنوا) میل قیلب طرماقلوغز اوچون (الیها) اول خاتونلار وغزغه میل ایلاب

الربوا وغیرها جایزة فی دار الحرب بین المسلمین والکفار وقد احتجا علی صحة ذلك بهذه القصه ای بقصته مع ابی بن خلف (مدارك من نفسه)

(اف) یعنی هر نرسه اوچون اوّلی وآقتفی باردورکیرك آدم بولسن وکیرك حیوان وآغاچ بولسن بولارنك اوّلی وآقتفی کورونرکوکنك هربر ایلانمسی‌نك بر بیلکولی چیکی باردور بر آی بابر یل یااون ایکی یلده بر مرتبه یورمکن توکاترینه هر نرسه‌ده بر صفت باردور وشول صفت بارچه جهانده وقتلیدور بارچه‌غه دراشبو بیلکولی بولغان وقت تمام بولدوقده یوق بولر بس اشبو اوّل وآقتق بولمق اویون ایمسدور فایده‌لری آخرتده ظاهر بولر (جم) (واثار والارض) وحرثوها (وعمروها) ای المدبرون (اکثر مما عمروها) من عمارة اهل مکه (مدارك) (تبیان هم عمارت ایتدیلار دیکن عمروهانی)

(اف) الله تعالی بر جماعتکه بر بوزوقلق اورارینه عذاب قلدی اول بوزوقلق اوزره بارچه‌سینه اشبو عذاب یتوشر وجمله‌سی‌نك یوق بولمغی کوکدور وبارچه‌سی‌نك جزاسی بر آدم نك جزاسی کوکدور (جم)

(وجعل)

(وجعل بینکم) وقلدی الله تعالی سزننك اراغزده (مودة) دوستلقنی (ورحمة) مهربانلق (یعنی قرغانماقلقنی (ان فی ذلك لآیات) تحقیق بویراتمقده علامتلر باردور (لقوم یتفکرون ۞) فکر قیلب بلکان جماعت اوچون (یعنی فکر قلب بلرلار دنیاننك طرماقلغی نسل لارننك وبالالرننك بولماغی بلان دیب (ف) (ومن آیاته) اول الله تعالی ننك علامتلریدندور (خلق السموات والأرض) کوکلارنی ویرنی یراتمقی (واختلاف ألسنتکم والوانکم) تللاروکرننك باشقه باشقه بولمغی وتوسلاروکرننك باشقه باشقه بولمغی (ان فی ذلك) تحقیق اشبو باشقه باشقه قلماقده ویراتمقده (لآیات للعلمین ۞) علامتلر باردور عالم لارغه (یعنی آدملرنی آطابلان آنادن یراتب عالمنی توزوك ایلادی صنکره هر یرحلقی ننك تلنی باشقه باشقه قلدی بر یورطانك آدمیسی باشقه یورطقه بارسه تللارون بلمای حیوان کوك بولادور (ومن آیاته) والله تعالی ننك علامتلریدندور (منامکم باللیل والنهار) کیچه وکوندوزده یقلاماقوغز (وابتغاوکم من فضله) وسزننك استماکوکز الله ننك رزقندن (ان فی ذلك) تحقیق اشبو اشلرده (لآیات لقوم یسمعون ۞) علامتلر باردور اشتکوچی قوم اوچون (ف) (ومن آیاته) اول الله ننك علامتلرندندور (یریکم البرق) کورسترمشنی (خوفا) قورقتمق اوچون (وطمعا) وامیدایتمك اوچون (وینزل من السماء) وایندورور کوکدن (ماء) سوئی (فیحی به الأرض) تر ولدورور اول صوبلان یرنی (یعنی اولانلار چغاروب (بعد موتها) اول یرلرکاندین صونك (کیبب (ان فی ذلك) تحقیق باردور بو اشلرده (لآیات) علامتلر (لقوم یعقلون ۞) فهملاب بلکن جماعت اوچون (ومن آیاته) الله تعالی ننك علامتیدندور (ان تقوم السماء والأرض بامره) کوکننك طرماغی الله تعالی بیورماغی بلان تراکسز (ثم اذا دعاکم) موندین صونك شولوقتده چاقرور سزنی (دعوة) چاقرمقلق بلان (من الأرض) یردن اولکچ (اذا انتم) شولوقتده سزلار (تخرجون ۞) چغارولمش بولرسز قبردن (ف) (وله من فی السموات والأرض) وآننك اوچوندور اول بنده لرکه کوکلرده ویرده باردور (کل له قنتون ۞) هرقایسی سی اول الله تعالی غه موین صونب بیورغانن قبول قلغوچیلاردور (یاکه ترغوچیلاردور عبادتیده (وهو الذی یبدؤا الخلق) واول الله تعالی اولده مخلوقاتنی بارقیلدی (ثم یعیده) صنکره بوخلقنی قایتاروب ینه بارقیلر (یعنی اولکاندین صونك ترولدورور (وهو اهون علیه) اشبو ایکنچی مرتبه ده بارقلمق جینکلدور اول الله غه (وله المثل الأعلی فی السموت والأرض) وآننك اوچوندور اعلی بولغان صفت (یعنی کامل بولغان قدرت وهیچ نرسه کاعاجز ایمسدور دیب سموات ده ویرده بولغان مخلو

(اف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی الله تعالی تلامکی بوسوزدن اشبو وقتلردن هر وقتده الله تعالی نی کیمچیلکدن پاك بولمغی اوزره وحمدلر بلان صفتلانماغی اوزره تلار پاك بولر بس شول سببدن اشبو وقتلرده نماز اوقومق بلان امر قیلنمشدور (یعنی الله تعالی نی ذکر قیلنك آننك پاکلکی کوکلارده ویرده ذکر قیلنر اشبو دورت وقتده الله تعالی نی ذکر قیلنك طنك وقتنده احشام نمازنده آحشامغه یستو نمازی کرادور وکوندوزننك آخرنده ایکندی نمازیدور وتوش وقتنده اویله نماز یدور علما اختلاف قیلدیلار بش وقت مکه ده فرض بولدیمی یاکه مدینه ده فرض بولدیمی کوبلار مکه ده فرض بولدی دید یلار عایشه رضی الله عنها ایتدی نماز اولده مکه ده ایکیشر رکعت فرض بولدی پیغمبرومز علیه السلام مدینه کا هجرت قلغاچ سفر نمازی ایکی بولب قالدی سفر قلماغانده ایکندی ویستودور تر قیلندی (جم)

(۲ف) الله تعالی آغچننك نسلنی بر آغچدن یورکوچی قلدی وحیوانلرننك نسلنی ایکی آدمدن یراتدی وبعض حیوان بارکه خاطونی

قات ننك قلبیده صفتلانادور (وَهُوَ الْعَزِيزُ) اول الله تعالی کوچیلدور (الْحَكِيمُ ۞) حکمت بلان اش قلوچیدور (ف) (ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا) بیان قلدی الله تعالی سزننك اوچون براوخشاشنی (مِنْ أَنْفُسِكُمْ) اوزوکزدن (یعنی سزننك حالاروکزدن (هَلْ لَكُمْ مِمَّا) ایابارمیدور سزننك اوچون شولنرسه دن (مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) مالك بولدوغز قوللردن وکنیزکلاردن (مِنْ شُرَكَاءَ) اورتاقلرسزکا (فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ) سزنی بزرزقلاندوركن نرسه ده (یعنی سزکابزبیرکان مالده (فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ) سزلار وآلار اول مالده بردای بولب (تَخَافُونَهُمْ) قورقرسز اول قوللار وغرذان (یعنی آلار اول مالنی اوزلرینه ایالانمسن دیب (كَخِيفَتِكُمْ) قورقعانوغزکوك (أَنْفُسَكُمْ) اوزلروکزدن قورقغانکزکوك (یعنی نیتك ایزادبولغانلر بری ننك مالنده ایا بولودن قورقارسز قللاروغزدن شولطریقه قورقارسزمی (كَذَٰلِكَ) اوشانداق (یعنی بومثالده بوطریقه بیان قلغان کوك (نُفَصِّلُ الْآيَاتِ) الله برلکی ننك دلیللارون بیان قیلرمز (لِقَوْمٍ) شوندای جماعت اوچونکم (يَعْقِلُونَ ۞) عقللرون استعمال قیلب بلکوچی جماعت اوچون امانادانلار سورزننك حقیقتن بلمسلر (بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) بلکه ایارورلر شوندای آدملر ظلملق قلدیلار آلار (أَهْوَاءَهُمْ) اوزلری ننك نفسلری آرزوقلغانلرینه (بِغَيْرِ عِلْمٍ) بلولری اولمغنی حالده (فَمَنْ يَهْدِي) بس برکم یول کورستر (مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ) شول آدمغه آزدوردی آنی الله تعالی (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۞) یوقدور آلار اوچون هیچ بر یاردم قیلوچی (یعنی الله تعالی آزغن قلغان آدملرکا آزغنلقلریدن قوتولمغه وهم عذابدین قوتولمقغه (فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ) بس طوغری قیل یوزنکنی دین اوچون (یعنی دین اشنده خالص الله تعالی رضالغی اوچون طوغری قیل (حَنِيفًا) حقغه آوشقانناك حالده (فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا) ایارونك الله تعالی دینینه کم شوندای دینندور اول براتدی الله تعالی آدملرنی شول دین اوزارینه (اول اسلام دینیدور (یعنی قبول قیلغز الله ننك براتماقلوغن آننك اوچون الله تعالی براتدی سزنی توحید کلیمه سین ایتکوچی واسلام دینیده قیلب اسلام دینینه انکار قلوچی بولماغانوغز حالده هرکم آزسه اول آدملردن بس آزدی انساندن وپریدن بولغان شیطانلرننك آزدورماغی بلان (لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ) یوقدور آلشطرمق الله ننك دینني (ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ) اشبودور طوغری بولغان دین (وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۞) لیکن آدملرننك کوبی اول دین ننك طوغری بولماغن بلمسلر (ف) (مُنِيبِينَ إِلَيْهِ) عبادت قیلوغز قایتقوچی بولغانوغز حالده اول الله طرفینه (یعنی ای محمد سین وامتنك اسلام دینینه یونالکوچی بولنك وقایتقوچی بولنك الله غه (وَاتَّقُوهُ) صاقلانناك وقورقنك

بیلکولی ایمس وقایس سن ننك بیلکولیدور آدم جیو لمغی اوچون نکاحلانو ایلان بیوردی اشبوجیولما قده نسلدن باشقه هم فایدن باردورکم الفت ومحبتدور تاکم دنیا توزوك بولب طرسن اوچون وهر آدمکم نکاحلانونی اختیار قلماینچه خاتون آلمای زناقلوچی بولسه اول آدم انسان جمله سندن چغب حیوان جمله سینه کرور بوزوقلغوننك جزاسن قیامت کونیده کورور (جم)

(ف) الله تعالی اوزی ننك فضلی بلان کیچه نی وکوندوزنی براتدی اکر کیچینکه براتسه ایدی آدم یقلاب قالب طاش کوك بولر ایدی تروکلوك قولدان کیسلر ایدی اکر کوندوزکنه بولسه ایدی قاطوشمقدن عقل لری کیتب حاللرون بلماسلر ایدی بس یقلامق اوچون کیچه نی براتب تروکلوك اوچون کوندوزنی براتدی (جم)

(ف) معلوم بولدیکم کوك طرمشدور سلکنما بنجه وآننك بولدوزلاربورورلر (جم)

(ف) کوکن بولغان آدملر اشامرلار واچمسلر وحاجت انسانی آلارده بولمس الله تعالی غه عبادت قلمقدن باشقه برنرسه قلمسلر ویرده بولغانلرده اول ایتلکن نرسه لارننك

اللهدن (واقیموا الصلوة) دخی اوقوغز نمازنی (ولاتکونوا) وبولماغز (من المشرکین ۞) اللهغه شریك قلغوچیلردن (یعنی الله تعالی طرفینه قایتب اصل دیننی طوتوغز اکر دنیانینك تزوکلکی اوچون دیننی طوطسه‌غز البته دینك طوغری بولمس (من الذین) وبولماغز شول شریك قلوچیلردن (فرقوا دینهم) آیردیلار اورلری ننك دینلرون (وکانوا شیعا) وبولدیلار کروه کروه (یعنی جماعت جماعت مشرکلار قایسی پتلرغه وقایسی قیاشقه وقایسی یولدورغه طابندیلار جهود جتمش بر فرقه بولدی نصاری جتمش ایکی فرقه بولدی مسلمانلر جتمش اوچ فرقه بولدی) (کل حزب) هر بر آرغنلقده بولغان جماعت (بما لدیهم فرحون ۞) شول باطل بولغان دینلری اورارینه اورلری قاشنده بولدی اول دینلری حق دیب کمان قلب شادلاندیلار (یعنی هر قایوسی باشقه باشقه دین قلب آردورغان اماملرون مشهور قلدیلار) (واذا مس الناس ضر) وهر وقت طوطسه (یعنی یتوشسه) آدملرکا قطیلق (دعوا ربهم) چاقرورلار ربیلری بولغان اللهنی (منیبین الیه) اول الله تعالی طرفینه قایتقوچیلر بولب (یعنی آورویا یا فقیرلك یاوباویا آچلق کوك اول ضررنی کیتارمك اوچون دعاقیلرلار (ثم اذا اذاقهم) موندین صونك رحمتی بلان هر وقت طاطسه آلارغه (اول ضررردن قوتولدروب (منه رحمة) اورتدن اول الله راحتلکنی ونعمتنی (اذا فریق منهم) شولوقتده بر جماعت آلاردن (بربهم یشرکون ۞) اورلری ننك ربیلرینه شریك قیلرلار (ف) (لیکفروا بما اتیناهم) تاکم بز برکان نعمتلارکا شکر قلماسلار (یعنی آلارننك حاللری ننك اخیری شکرسزلکدور آلارغه بز برکان نعمتلرکا (فتمتعوا) بس فایده لانونکلار (فسوف تعلمون ۞) تیرلکده بلرسز حالوکز نیچك بولغانن (یعنی بوبش اون کونلك دنیاده فایده لانوعز تیز جزاسن بلرسز (ام انزلنا علیهم) ایا ایندوردکمی اول کافرلار اورارینه (سلطانا) بر دلیلنی کم (فهو یتکلم) اول دلیل سویلاشر آلار اوچون (یعنی بیان قیلر (بما کانوا به یشرکون ۞) شول نرسلری بلان بولدیلار اول کافرلار اول نرسلری سببلی الله تعالی غه شریك قیلر بولدیلار (یعنی ایا اندوردکمی کافرلارکا دلیل ایاسی بولغان فرشتنی سویلاشر ایدی اول فرشته شریك قلماقلرینه سبب بولغان دلیل بلان (واذا اذقنا الناس رحمة) دخی هر وقت طاتوتسق آدملرکا برحمت (یعنی صحت وراحت بیرسك آلارغه (فرحوا بها) سوینرلار اول رحمت بلان (وان تصبهم سیئة) اکر یتوشسه آلارغه برفاتیلق (بما قدمت ایدیهم) شولنرسه سببی بلانکم الك اشلادیلر آنی یعنی الك قلغان کناهلری سببلی (اذا هم) شولوقتده اول کافرلار (یقنطون ۞) امیدسز بولرلار الله تعالی ننك رحمتیدان (اولم

بارچاسی بولمشدور لیکن الله تعالی ننك صفتی بلار غه ده اوحشامس وآلارغه ده اوحشامس الله تعالی پاك ذاتدور (جم)

(وله المثل الاعلی) وعن ابن عباس المثل الاعلی لیس کمثله شیء وهو السمیع البصیر (وعن مجاهد هو قول لااله الاالله) ومعناه وله الوصف الارفع الذی هو الوصف بالوحدانیته مدارك)

(۲ف) بومثال ننك حاصلی شولدورکم قل بلان حوجه‌سی برابر بولمس وحالانکه اوزوکرده وقوللا روغرده الله تعالی ننك رزقن آشیدورسز بس نیچك الله تعالی غه قللاری شریك بولر شولای بولسه نی اوچون شریك قلاسز (چن بوآیت ایندر ولدی رسول علیه السلام قریش ننك الوغلارینه اوقودی آلار جواب بردیلارکم هرکیز قولارومزدن برآدم مالمزغه اورتاق بوله بلمس شول مرتبه‌ده قوللارومز اوزی ایا بولب بزدن باشقه اوزیکنه طوطار دیب کمان قلب قورقارمزبس رسول علیه السلام ابتدی هروقتکم سز اوزقوللارو غردن مالوغزغه شریك بولماغیدن قورقب راضی توکلسز نچوك الله تعالی ننك قللارون اوزینه اورتاق قیله‌سز بوالبته آرغنلقدور (جم)

یروا ان الله) اباکورمدیلارمی اول کافر بولغانلار حقیقتده الله تعالی (یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر) کینك قیلر ریزقنی شول آدمغه کم تلار اول آدمنی وطار قیلر اول آدمغه کم تلار (ان فی ذلك) البته اشبو اشده (لآیات لقوم یؤمنون) علامتلر باردور ایمان کیتورکن جماعت اوچون (فات ذا القربی حقه) بس بیرنك یقین لق ایاسینه حقنی (والمسکین) محتاج بولغان فقیرلارکه حقنی بیرنك (وابن السبیل) مالی بتوبلان محتاج بولب یولدن کیسلکانلارکا حقنی بیرنك (یعنی الله تعالی نك رضالغی اوچون بلارغه آطالغانلارون حقلرون بیرونك (ذلك) اشبو (یعنی بلارغه برمك آطالغانلارون (خیر) ایذ کودور (للذین) شوندا ین آدم اوچون (یریدون وجه الله) تلار آلار الله تعالی نك ذاتن (یعنی الله تعالی نك رضالغن تلاکن آدملرغه حق ایالرینه حقلارون برمك هرنرسه دن ایذ کودور (واولئك هم المفلحون) اشبو جماعت آلاردور اخرتده جنتکه کروب مقصودلرینه یتشکنلار (وما اتیتم من ربا) شولنرسکم بردوکزسز فایده دن (لیربوا) ارتق بولسن اوچون (فی اموال الناس) آدملرنك مالنده (فلا یربوا عند الله) بس آرتمز اول مال الله تعالی قاشنده (یعنی اش قلشوده ربابلان اش قلوچیلرغه مالللری آرتسن اوچون برکانوکزنرسه الله تعالی قاشنده آرتدورلماس وحساب قلنماس بلکه اول نرسه مالرنده آرتدرمس وبرکت هم بیرمس (وما اتیتم) وشول نرسه کم بیردوکزسز (من زکوة) صده قه لردن (تریدون وجه الله) استرسز آنی بیرمك بلان الله تعالی نك رضالغن (فاولئك) بس اوشبو جماعت (هم المضعفون) آلاردور مالللارون ایکی اولش قیلغان زکاتلری نك برکاتی بلان یاکه ایذ کولکلرون قات قات قلوچیلر (یعنی برولر برایذ کولکینه اون ایذ کولك اوحشاشی ثوابدن (الله الذی خلقکم) آندا ین الله دور براتدی سزنی وحالانکه سز هیچ برنرسه توکل ایدوکز (ثم رزقکم) موندین صونك ریزقلاندوردی دنیاده ترغانکزچه (ثم یمیتکم) موندین صونك اجالوکز یتکاچ اولدورورسزنی (ثم یحییکم) موندین صونك قیامت کونیده جزا وحساب بیرمك اوچون ترکزورسزنی (هل من شرکائکم) ایا بارمی سزنك الله تعالی غه شریك قیلغان نرسه لاروکردن (یعنی پتلروغردن (من یفعل من ذلکم من شیء) بر آدم کم قیلر اشبو اشلردن برنرسنی (یعنی اول شریك دیب طوطقان نرسه لروکرنك کوچی یتارمی بو اشلردن برسن قیلرغه (سبحانه وتعالی عما یشرکون) پاکلك الله تعالی اوچوندور بیك پاك وبوغاری بولدی اول نرسه دنکم شریك قیلرسز سز آنی (ظهر الفساد فی البر والبحر) اشکارا بولدی بوزوقلق قری برده ودریاده (یعنی آچلق

ومنه قوله علیه السلام کل عبادی خلقت حنفا فاجاتالتهم الشیاطین عن دینهم وامروهم ان یشرکو الله غیری (مدارك)

(اف) الله تعالی جمله خلق نك حاکم وحقیقی ایاسید ور وهیچ آدم الله تعالی بلان بردای توکلدور وهیچ آدم نك آنکا حکمی اوتمس اشبو اشلرنی هرکم بلر لیکن عمل قلمق تیوشدور وهم بر آدمغه ضرر قلمق وارنجتمك ومالینه خیانت قلمق هر آدم نك یانده حرامدور وبوزوق اشدور الله تعالی نی ذکر قلمق وغریبلارکا وعاجزلارکا شفقت ایلاب حقلارون تمام بیرمك کرك والدا اما سلق هر آدم نك قاشنده یخشیدور اشبو اشلر بلان عمل قلمق طوغری بولغان دیندور واشبو اشلرنی پیغمبرلارنك تلی بلان الله تعالی بندلرینه بیان قلدی بولرنی اوزکارتمکا درست ایمس (جم)

اول الله تعالی طرافینه قایتقوچیلر بولب (یعنی آوروا یافقرلك یاوبا یا آچلق کوك اول ضررنی کیتلرمك اوچون دعا قیلرلار (م)

(اف) هر آدم نك طبیعتی یخشی اشلرنی باکانی کوك الله تعالی نك طرافینه قایتماقنی دخی بلر لیکن قورقو وقتنده اشبو حال ظاهر بولور وشادلق وقتنده

ویغمور آرزلغی وایکنلار بولمسلغی وساودالرده فایده بولمسلغی آدملرده وباشقه حیوانلرده اولم کوب بولمغی ودریاده کمه‌لار ومالالر باطماغی وهر نرسه‌دن برکات کوتار ولمکی (بما کسبت ایدی النّاس) شوندا این کناهلار سببی بلاندور اشلدی اول کناهلرنی آدملرنك قوللری (لیذیقهم) تاطدورماقلوغلم اوچون آلارغه (بعض الّذی) شوندا این بوزوق اشلری ننك برنچه‌سی ننك جزاسن (عملوا) قلدیلار اول اشلرنی آلار (یعنی تمامن آخرتده کورورلار (لعلهم یرجعون ۞) شاید کم آلار قایطورلار (یعنی شریك قیلماقلاریدن الله‌نی برلامکه وکناهلریدن توبه قیلمغه (ف)(قل سیروا فی الأرض) ایتکل یاامحمد مشرکلارکا یورسنلار یرده (فانظروا) بس قاراسنلار (کیف کان) نیچك بولدی (عاقبة الّذین) شوندا این آدملرننك حالی ننك اخیری (من قبل) سزدن اوّل اوتدی آلار یعنی سزدن اوّل اوتکن امتلار اورلری هلاك بولب تورغان اورنلاری خراب بولدی (کان اکثرهم مشرکین ۞) بولدی اول امتلارننك کوبسی شریك قیلغوچیلردن (یعنی مشرکلار ایدی (فاقم وجهك للدّین القیم) بس یوزونکنی طوغری بولغان اسلام دینینه یونالدور (من قبل ان یاتی یوم) شول کون کیلودن اوّل (لامرد له من الله) یوقدور اول کون اوچون کیری قایتماق الله‌دن (یعنی اول کون ننك کیلماکینه الله تعالی تلامکی بولغاندور شولای بولسه الله تعالی جانبندین کیلر (یعنی شول کون کیلودن اوّل اول کوننی هیچ آدم قایطارا آلمس اول قیامت کونیدور (یاکه اول کون نی الله تعالی قایطارمس آننك اوچون اراده‌سی تعلق طابقان کیلماکینه (یومئذ یصدّعون ۞) اول کونده آدملر آیرولرلار بولاك بولاك بولب (ف)(من کفر فعلیه کفره) بر آدم کم کافر بولسه کفرننك عذابی اول آدم ننك اوزینه‌دور اول عذاب منکو جهنم دور (ومن عمل صالحا) بر آدم ایذکواش قیلسه (فلانفسهم یمهدون ۞) بس اوزی اوچون اول آدم طراچق یر توشادی (یعنی الله تعالی اوزی ننك فضلندن ایذکو عملی اوچون ثوابدن آرتق جنت بیرور بس کفرننك ضرری اوزینه قایطر باشقه‌غه بولماس ایمان کیترب ایذکو عمل قیلمق ننکده فایدا سی هم اوزینه بولر باشقه‌غه بولماس (لیجزی الّذین آمنوا وعملوا الصّالحات) جزا بیرمك اوچون طوراچق اورن توشدی (اول جنتدور) شوندا این آدملرغه ایمان کیتوردیلار وایذکواش قلدیلار (من فضله) الله تعالی ننك فضلندن (انّه لا یحبّ الکافرین ۞) البته الله سوبمز کافرلارنی (ومن آیاته) اول الله تعالی ننك علامتلرندندور (یعنی کامل قدراتینه دلالت قیلر (ان یرسل الرّیاح) جیل لارنی یبرمکی (یعنی صباو جنوب وشمال جیلرون یبارور بوجیللار رحمتدور اما دبور جیلی عذاب

(اف) یعنی آچلق ودریا لرده مالالر باطماغی وباشقه بلالرننك بولماغی آدم اوغللاری ننك اشلری ننك جزاسیدور یعنی کفرلك وظلمق کوب بولدی آننك جزاسی اول عذابدور آخرتده بولاچقدور اما اشبو دنیاده بر آز عذاب وهلاکلوك بولر عبرت اوچون آلار قورقب طوغری یولغه کرسنلار دیب (دریاده هم یغمورننك آرزلغی ضرر قیلر آننك اوچون انجولر ننك قابلاری یغمور یاوغانده صوننك اوستینه چغب آغزلارون اچرلار یغمور دن انجو قاب ننك آغزینه توشسه اول یغمور انجو بولر ایتدیلارکم آدم علیه السلام زمانیده یرننك بارچه‌سی یشل ایدی وهر آغاچلر جیمش بیره ایدی وهیچ حیوان هیچ حیوانغه ضرر قلمس ایدی بارچه دریالر تملی ایدی قاچان قابل هابلنی اولتردی آغاچلر چاپچکلنی بولدی دریالر شور بولدی حیوانلار ضرر قلوچی بولدی (جم)

(من الله) یأتیکه متعلق دور یاکه مرد کا متعلقدور (مدارك)

(۲ ف) بر بولاك جنتکه کیتار بر بولاك جهنم کا کیتر وعذاب طارطار وعذابدن قوتولغانلرکم الله تعالی ننك

اوچوندور (مبشرات) خلقلارغه فایده‌لی یغمورلان سویندورکوچی جیللرنی (ولیذیقکم من رحمته) طاتدورمغی اوچون سزکااول جیللان اوزی‌نك رحمتیدن (یعنی یغمور باودوروب نعمتی طاتوتدرمغی اوچون (ولتجری الفلك بامره) کویمه‌نك یورمکی اوچون الله‌تعالی‌نك بیورماغی وحکمی‌للان دریاده سودالر قیلمق اوچون (ولتبتغوا من فضله) واستماکوکز اوچون رزق الله تعالی‌نك فضللندن (دریاده جیل بلان کویمه‌لر یوروب (ولعلکم تشکرون ۞) شاید کم سزلار بونعمتلرکاشکر قیلرسز (یعنی جیلده برنچه فایده‌لر باردور یغمور یاومق‌للان سویونچ بیرمك کوك وکویمه‌نی یوروتمك کوك (ولقدارسلنا من قبلك) وتحقیق یبارمدوك برای محمد سیندان الك (رسلا) برنچه پیغمبرلارنی (الی قومهم) اوزلری‌نك قوملارینه (فجاوهم) بس کیلدیلار اول پیغمبرلار اوز قوملرینه (بالبینات) روشن بولغان علامت‌لربلان (یعنی حلال وحرام بولغان حکملرنی بیان قلدیلار آلاردن قایسیلری ایمان کیتردیلار قایسی‌لری یالغانغه طوتدیلار وکافر بولدیلار (فانتقمنا من الذین اجرموا) بس عذاب قلمق‌للان اوچ آلدوق شوندین آدملردن کناهلی بولدیلار آلار پیغمبرلارنی یالغانغه توتب وکافر بولب (وکان حقا علینا) وعده قیلب لازم بولدی برکا (نصر المؤمنین) موءمن‌لارکا یاردم برمك (ف) (الله الذی) الله‌تعالی شوندین الله‌دور (یرسل الریاح) یبارور جیل‌لارنی (فتثیر سحابا) بس کوتارور اول جیل‌للان بولتنی تلاکانی روشن (فیبسطه) فی السماء) قای وقتده اول بولتنی کوکده توتوش جیار (کیف یشاء) نیچوك تلادی شول روشده یعنی یورکوچی قیلب یاطوقطاغوچی قلب (ویجعله کسفا) وقای وقتده قیلر الله تعالی اول بولتنی کیسك کیسك وآیروم آیروم (فتری الودق یخرج) کورورسنك سین الله تعالی‌نك حکمی‌للان یعمورنك طاشیلری چغار (من خلاله) شول بولت‌نك آرالاروندن (فاذا اصاب به) هرقچان یتوشدورسه یغمورنی (من یشاء) تلاکان آدمغه (من عباده) اوزی‌نك قل‌لاروندن (یعنی تلاکان آدم‌نك یرینه وشهرلارینه (اذاهم یستبشرون ۞) شولوقتده آلارکینك‌لك کیلردیب سویونشرلار یغمور یاومق‌للان (ف) (وان کانوا) واکرچه بولاسه‌لرده (من قبل ان ینزل علیهم) یغمور یاومقدن اوّل آلارغه (من قبله) اول بولت‌نك ظاهر بولوندن اوّل (لمبلسین ۞) امیدسز بولاسه‌لرده یغمور یاومغیدن (فانظر الی اثر رحمة الله) بس قراغل الله تعالی‌نك رحمتی‌نك اثرینه (یعنی یغمور بلان قرغانماغی‌نك اثرینه (کیف یحی الارض بعد موتها) نیچوك تر ولدورور یرنی اول یر اولدوکدین صونك یعنی کیبکاندین صونك اولانلر وآغاچلاروتم‌لی جیمشلر اوستروب (ان ذلك لمحی الموتی) بو

سویکن وقبول قلغانیدور (جم)
(لیجزی الذین) متعلق قیمهدون (مد)

(۱ف) پیغمبر ومز علیه السلام ابتدی برمسلمان قرداشی‌نك یاردم استمکی دن برارانجتکوچی‌نك ارانجتمکن کیترسه یاردم بلب الله تعالی‌نك فضل وکره‌می تقاضاقلمغی بلان وعده‌سی باردور جهنم اوتن کیترمکااول آدمدن دیب موندین صونك اوقدی (وکان حقا علینا نصر المؤمنین) دیکن آیت شریفنی تبیان)

(۲ف) یواورنده بولوط‌نك ذکری شول وجه‌للاندور نیتك بولوط یغمورنك خبرون بلدورور شونك کوك حق بولغان دین جایولمکی‌نك نشانك علامتلری روشن بولب کیلرلار عقلی بار کمسنه‌کا بلنر (جم)

اشکه کوچی یتکوچی الله تعالی البته تر ولدورور اولك لارنی (یعنی الله تعالی ننك کوچی یتر اولکاندین صونك قیامت کونندہ تر ولدورورکا (وهو علی کل شیء قدیر ۞) اول الله تعالی بارچه نرسه اوزارینه کوچی یتکوچیدور (ولئن ارسلنا ریحا) اکر یبارسك جیلنی (یعنی بر ایکننی صارغایتقوچی جیلنی (فراوه مصفرا) بس کورسه لر اون ایکنلرنی صارغایمش (لظلوا من بعده یکفرون ۞) البته آضارلار اول یشل بولغان ایکنلری صارغایغاندین صونك الله تعالی ننك نعمتینه کافر بولرلار (اماکیرك ایدی ینه الله تعالی غه یالنب رحمتیدن امید کیسمسلك وبلاغه صبر قلمق لق صبر قلماسلق اعتقادلری ننك بوز وقلقلاریدندور (فانك لاتسمع الموتی) یامحمد سین کونکلی اولکانلرکا اشتدورا آلماسنك (ولاتسمع الصم) وقولاغی اشتودن صانکغر اولارغه اشتدورا آلماسنك (الدعاء) اوقومق چاقرمق طاوشنی (اذا ولوا مدبرین ۞) قچن سنك طرافونکا یونالماینچه یوزلرون قایطاروب آرقه بروب کیترلار (یعنی کافرلارنك حق سوزنی اشتمکلری محال بر اشدورکم نیتك آرقه بیروب کیتکن صانکغر وانك سوز ایشتمکی محالدور (وما انت بهاد العمی عن ضلالتهم) ایمسنك سین صوقرغه یول کورساتوچی آرغنلقلار وندن قایتاروب (ان تسمع) ایشتدورمسنك سین (الا من یؤمن) مکر شول آدملرغه اشتدورورسنك ایمان کیتورورلار (بآیاتنا) بزننك ایاتلارومزکا (فهم مسلمون ۞) بس آلار مسلمانلاردور (یعنی اول ایمان کیترکانلار بز بیورغان نرسه لارکا ایارکوچیلردور (الله الذی) الله شوندا ین الله دور (خلقکم من ضعف) یراتدی سزنی بر ناچار وزبون بولغان منیدن بالا ایاب (ثم جعل من بعد ضعف) موندین صونك قلدی یعنی بالالقدین صونك (قوة) قوتلی یعنی یکت قلدی (ثم جعل من بعد قوة) موندین صونك قلدی ویکت لکدین صونك (ضعفا وشیبة) ضعیفلك وقارتلقنی یعنی ضعیف وقارت قیلدی (یخلق مایشاء) یراتر (یعنی بوضعیفلکدن وقوتدن ویکتلکدن وقارتلقدن تلاکاننی (وهو العلیم القدیر ۞) اول الله تعالی بنده لری ننك احوالن بلکوچیدور وحاللارون اورکارتمك کا کوچلیدور (ویوم تقوم الساعة) شول کونده طرور قیامت (یقسم المجرمون ۝) آنط ایترلار کناه قلوچیلر (مالبثوا غیر ساعة) ترمدبلار دنیاده یاکه قبرده برساعتدن باشقه دیب (کذلك) اوشانداق (یعنی دنیاده قیامتده قوبارلوغه طانغانلری کوك (کانوا یؤفکون ۞) آخرتده هم طوغری بولدن دونکوچی اولرلار (یعنی دنیاده یالغان ایتمکلری کوك قبردن قوبارولو بولمس دیب آخرتده هم طوغری بولدن دونرلار (ف) (وقال الذین اوتوا العلم) اول مشرکلار آنط ایتکندن صونك آلارغه ایتدی شوندا ین آدملر برولدی آلارغه بلمك لك (والایمان) دخی ایمان (یعنی

(اف) شاه ولی رحمه الله ایتدی شولوقتلر کم دایمی بولغان عذابنی کوردیلار دنیانی برساعت کوك کمان ایتدیلار آننك اوچون دنیاده بولدوقلری وقتده دنیانی منکوا مرتبه سنده کمان ایدرلار ایدی بوکمانلری خلافدور بلکه آخرت بورطی منکودور (جم)

فرشته‌لردن وآدمدن (لَقَدْ لَبِثْتُمْ) تحقیق تردوغرر دنیاده (فِی كِتَابِ اللّٰهِ) الله تعالی کتابی
ایتکاینچه (اِلٰی یَوْمِ الْبَعْثِ) قیامت کونیکه چاقلی (فَهٰذَا یَوْمُ الْبَعْثِ) بس اشبودور قیامت
کونی وحالانکه سز اول کوننی طانار ایدوکز (وَلٰكِنَّكُمْ) لیکن سزلار (كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۞)
بولدوغز بلماکوچی (یعنی حق دیب بلمادوکز (فَیَوْمَئِذٍ) بس شول کونده (لَا یَنْفَعُ
الَّذِینَ ظَلَمُوا) فایده‌قیلمس شوندای این آدملرکا ظلم‌قلدیلار آلار (مَعْذِرَتُهُمْ) آلارننك
عذرقلماقلری (وَلَا هُمْ) دخی بولمس آلار (یُسْتَعْتَبُونَ ۞) توبه‌استالنمش لاردن (یعنی
سویلانوشلمز کم خدانننك رضالغی توبه‌وعبادت بلان استالر وطابولر دیب نیتك کم آلارغه
دنیالقده‌ایتولر ایدی (وَلَقَدْ ضَرَبْنَا) تحقیق بیان قلدوق بز (لِلنَّاسِ) آدمیلرغه (فِی
هٰذَا الْقُرْاٰنِ) اشبو قرآنده (مِنْ كُلِّ مَثَلٍ) الله تعالی نی برلامکاوقبردن قوبارولمغه پیغمبرلارننك
راستلغینه‌اشانمغه اشارت‌قلغان هر تورلی مثلدن وقصه‌لردن (وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِاٰیَةٍ) اکر
کیلسنك‌سین آلارغه قرآن آیتلریدن بر آیت‌بلان (لَیَقُولَنَّ الَّذِینَ كَفَرُوا) ایترلار
اول‌کافیرلار (یعنی کامل‌قارشولاریدن (اِنْ اَنْتُمْ) ایمس‌سز‌سزلار (اِلَّا مُبْطِلُونَ ۞) مکر
بوش‌وبوزوق آلداوچیلردنسز (یعنی پیغمبر ومؤمنلر بوزوق‌ویالغان‌سوز ایتوچیلر
دیب (كَذٰلِكَ) اشبومهر اورولمق‌کوك (یَطْبَعُ اللّٰهُ) مهر اورور الله تعالی (عَلٰی قُلُوبِ
الَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ ۞) شوندای این آدملرننك کونکلینه‌بلمسلر آلار وهم‌بلونی استمسلر الله‌ننك
بر ایکانلوکن وپیغمبرننك راست ایکانلوکن بلکه باطل بولغان اعتقادلر وندن محکملردور
(فَاصْبِرْ) بس صبر قیل اول‌کافرلارننك ارانیجتمکینه (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) تحقیق الله تعالی ننك
سنکایاردم قلمق‌بلان ودینکنی بارچه دینلر اوزره غالب بولمغی‌بلان وعده‌سی حقدور
وعده‌سن یوروتر (وَلَا یَسْتَخِفَّنَّكَ) یامحمد سنی جینکل لکا وصبرسزلقغه یوکلامسن اول
کافرلارننك یالغانغه طوتماغی سینی (الَّذِینَ لَا یُوقِنُونَ ۞) شوندای این آدملر ایمان
کیتورمسلر آلار (یعنی قبردن قوبارولمغه وحسابقه‌اشانمسلر آننك اوچون آلا آرغنلردور
آرغنلرننك اشی دایم بوزوقلقده‌دور والله اعلم ❊

﴿ سورة لقمان علیه السلام مکیة اربع وثلثون آیة ﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(الٓمٓ ۞) الله تعالی بلر مرادن (تِلْكَ اٰیَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِیمِ ۞) بوسوره‌ده ایتلکن آیتلر
حلال وحرامنی حکم‌قیلوچی قرآننك آیتلری دور (هُدًی وَرَحْمَةً لِلْمُحْسِنِینَ ۞) حالص

نیت بلان ایذکوا اشلر قیلوچیلرغه طوغری یولنی کورستکوچی دور واللہ تعالی دن رحمت دور (الَّذِینَ یُقِیمُونَ الصَّلٰوةَ) آندای این آدملرغه قیلرلار نمازنی وقتیده (وَیُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ) وبرورلار آلارزکاتنی (وَهُم بِالْاٰخِرَةِ) آلار آخرة کونینه (هُم یُوقِنُونَ ۞) آلار شیك سزلاردور (یعنی نماز اوقوب وزکوة بروب آخرتکا شبه قلمای ایمان کیتورورلار (اُولٰٓئِكَ عَلٰی هُدًی) اشبو جماعت طوغری یولغه کونولمك اوزارینه دورلر (مِّن رَّبِّهِم) اورلری نك ربیلری یولغان الله دن (وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞) واول جماعتلردور عذبدن قوتولغوچیلر (وَمِنَ النَّاسِ مَن) وآدملردن قایسی آدملر باردور (یَشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ) صاتب آلر فایده سز واوین یولغان سوزلرنی (یعنی رستم نك واسفند یارنك قصه لری کوکنی (لِیُضِلَّ عَن سَبِیلِ اللّٰهِ) آرزدورمق اوچون آدملرنی الله تعالی نك یولندن (بِغَیْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه (وَیَتَّخِذَهَا هُزُوًا) ومسخره طوتمق اوچون الله تعالی نك یولنی (اُولٰٓئِكَ) اشبو جماعت (لَهُمْ) آلار اوچوندور (عَذَابٌ مُّهِینٌ ۞) خور قلوچی عذاب (ف) (وَاِذَا تُتْلٰی عَلَیْهِ اٰیَاتُنَا) وهرقچان اوقولسه اول آدملرغه برنك آیتلرومز (وَلّٰی) بوز دوندورورلار (مُسْتَكْبِرًا) تکبرلك قیلب (كَاَن لَّمْ یَسْمَعْهَا) ایترسنك کم سین کویه ایشتمز اول آیتلرنی اول (كَاَنَّ فِیٓ اُذُنَیْهِ وَقْرًا) ایترسنك سین کویه آننك ایکی قولاغنده صانکغراولق باردور (فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِیمٍ ۞) بس خبر بیر آنکارنجه توچی عذاب بلان (اِنَّ الَّذِینَ اٰمَنُوا) تحقیق شول آدملرکم ایمان کیتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) وایذکو اشلر قلدیلار (لَهُمْ جَنّٰتُ النَّعِیمِ ۞) آلار اوچوندور نعمت باغچه لری (یعنی نعمت جنتی (خٰلِدِینَ فِیهَا) منکوابولغانلاری حالده اول جنتده (وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا) وعده قیلغان ایدی الله اول جنتنی طوغری بولغان وعده ایله (وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ ۞) اول الله تعالی کوچلیدور هیچ آدم آننك وعده سینه خلافلق قیلب طیا آلمس (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ بِغَیْرِ عَمَدٍ) یراتدی الله کوکلرنی تراکسز (تَرَوْنَهَا) کورورسز آنی (وَاَلْقٰی فِی الْاَرْضِ رَوَاسِیَ) صالدی یرده بیك ضورطاولرنی (اَن تَمِیدَ بِكُمْ) یرسزنك بلان سلکنب تترامسن اوچون (وَبَثَّ فِیهَا) جیدی اول یرده (مِن كُلِّ دَآبَّةٍ) هربرحیواندن (وَاَنزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ) واینندوردوك بزکوکدن (مَآءً) صونی (فَاَنۢبَتْنَا فِیهَا) بس اوستردوك اول یرده (مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِیمٍ ۞) هرکوب فایده لی اولانلردن (یعنی یرینه اوسه ترغان فایده لی نرسه نك هرتورلیسندن اوستردوك (هٰذَا خَلْقُ اللّٰهِ) اشبو بارچه نرسلر الله تعالی نك یراتقان نرسه سیدور (فَاَرُونِی) بس ای الله تعالی غه شریك قلوچیلر کورساتوکز منکا (مَاذَا) نی نرسه (خَلَقَ الَّذِینَ مِن دُونِهِ) یراتدی الله تعالی غه باشقه بولغانلار (یعنی

(انی) بو آیت نضر بن حارث حقنده ایندورولدی اول فارس طرفینه کیتب آنده اسفند یارورستم قصه لرون آلمش ایدی قریش جماعتی نك جیو لمغیده شول قصه لرنی سویلاب وآلارنی آلداب ایتورایدی محمد عادوثمود قصه سنی سویلاسه من سزکا اسفند یارورستم حکایتلرونی سویلارمن دیب اوقرایدی قریش آننك سوزنی ماقطاب وقرآن اشتمکنی قوبارلار ایدی الله تعالی (ومن الناس) دیب ایندوردی مواکب)

بتلاردور آلار کافرلار آلارنی الله‌غه شریك قیله‌لر ایدی بس الله تعالی کافرلارکا ایتدی قراغز بوبراتولغان نرسه‌لار کلسی منم پراتغان مخلوقاتمدور سز نتك پتلار وغز یراتقان نرسه‌بولسه کورساتوکز دیب (بَلِ الظّٰالِمُونَ) بلکه الله‌غه شریك قلوچیلر (فِی ضَلٰلٍ مُبِینٍ ۞) ظاهر واشکارا بولغن آزغنلقده‌دورلار (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا) تحقیق بردوك بز (لُقْمٰنَ الْحِکْمَةَ) حضرت لقمانغه کامل عقل وبلمك واشلرنی طوغریلق بلان قیلمقنی (اَنِ اشْکُرْ لِلّٰهِ) بوبیرکان نعمتلرکا شکر قیل الله‌غه دیب ایتدوك (وَمَنْ یَشْکُرْ) وهرکم شکر قیلسه (فَاِنَّمَا یَشْکُرُ) بودورکم شکر قیلور (لِنَفْسِهٖ) اوزی نتك فایداسی اوچون (وَمَنْ کَفَرَ) وهرکم شکرسزلك قیلسه (فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِیٌّ حَمِیدٌ ۞) بس تحقیق الله تعالی بایدور محتاج ایمس دور ماقطالمشدور (ف) (وَاِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِهٖ) وشول وقتده کم ایتدی لقمان اوزی نتك اوغلینه (وَهُوَ یَعِظُهٗ) اول لقمان نصیحت ایلاب (یٰبُنَیَّ) ای اوغلم منم (لَا تُشْرِکْ) شریك قوشمه (بِاللّٰهِ) الله تعالی غه (اِنَّ الشِّرْکَ) تحقیق شریك قاتماقلق (لَظُلْمٌ عَظِیمٌ ۞) الوغ بولغان ظلم دور (وَوَصَّیْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَیْهِ) وحکم قیلدوق آدملرغه کم اوزی نتك آتا وآناسینه ایذکولك قلمق ایلان (حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ وَهْنًا عَلٰی وَهْنٍ) کوتردی آنی اوزی نتك آناسی ضعیفلك اوزارینه ضعیفلك بلان (وَفِصٰلُهٗ فِی عَامَیْنِ) اول بالانی سوتدن آیرماغی ایکی یلده بولور (اَنِ اشْکُرْ لِیْ وَلِوَالِدَیْكَ اِلَیَّ الْمَصِیرُ ۞) ایتدوك بز شکر قیل منکا وآتانك ایلان آنانکغه کم منم طرفمغه دور قایتمقلق (ف) (وَاِنْ جَاهَدٰاكَ) اکر نزاع قیلسه‌لار سنکا آتانك آنانك (عَلٰی اَنْ تُشْرِکَ بِیْ) شول نرسه اوزارینه کم شریك قیلسنك سین یعنی شریك قیل دیب منکا (مَا لَیْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ) شول نرسه کا کیم یوقدور سنك اوچون اول نرسه نتك حقیقتینه بلمکلك (فَلَا تُطِعْهُمَا) بس ایارمه سین آلارنتك سوزلارینه (وَصَاحِبْهُمَا فِی الدُّنْیَا مَعْرُوفًا) صحبت قیل غل سین بوایکسی بلان دنیا تروکلکیده یحشیلق بلان (وَاتَّبِعْ سَبِیلَ مَنْ اَنَابَ) وایارکل سین اول آدم نتك یولینه قایتر اول آدم (اِلَیَّ) منم طرافومه (ثُمَّ اِلَیَّ مَرْجِعُکُمْ) موندین صونك منم طرافومه‌دور قایتاچاقوغز (فَاُنَبِّئُکُمْ بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۞) بس خبر بیرورمن سزکا شول نرسه بلان اشلادوکز سز آنی (یعنی اولنرسنیکم آننك شریك بولماغی بلنکوچی ایمسدور آنی شریك قلمه یعنی شبهه بلانده شریك قلمه شریك بولمسلقی یقین بولسه نیچك شریك قیلرسنك (یٰبُنَیَّ اِنَّهَا اِنْ تَكُ) ایتدی لقمان ای منم اوغلم حقیقتده اول کناه اکر بولسه (مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ) بر اورلق قدرلی خردلدن (فَتَکُنْ) بس موندین باشقه‌هم بولسه اول کناه (یعنی قیلسنك کناهنی (فِی صَخْرَةٍ) طاش

(اچنده)

(۱ف) ایتولدیکم اول لقمان بن باغور بن باخور بن تاخورکم ایوب علیه السلام ننك قرقرداشی ننك یاکه آناسی بلان برطوغانی ننك اوغلیدور لقمان علیه السلام کوب عمرکوردی حتی داود علیه السلامغه یتوشدی وآندان علم اویراندی واول پیغمبر بولودن اوّل فتوی بیرور ایدی (جمهور علما ایتدیلارکم اول حکیم ایدی پیغمبر توکل ایدی وحضرت لقمان ننك حکمتلندورکم اول داود علیه مغه برنچه آی یولداش بولدی داود علیه السلام کبه کوملکی یصار ایدی لقمان آنکا اول نی نرسه ایکانن صرامادی تمام بولغاچ آرقسینه کیب ایتدی نی یحشی صوغش کیمس سن دیب شولوقتده لقمان انداشمس سز لك حکمتدور آنی قلوچی کونکلدور دیدی (وایتو لدی اختیارلی قلندی پیغمبرلك بلان حکیم بولو آراسنده لقمان حکیم لکنی احتیار قلدی لقمان منك پیغمبرکا شکرت بولدی ومنك پیغمبر آنکاشکرت بولدی بنی اسرائیل قومینه قاضی ایدی دیمشلر (مواکب)

(۲ف) بوایکی آیت (ووصینا الانسان بلان وان جاهداك) عنکبوت سوره‌سیلا قصه‌سی اوتکن سعید بن ابی وقاص حقنده

اچنده (اَوَفِی السَّمٰوٰتِ) یاکه کوکلرده (اَوْفِی الْاَرْضِ) یاکه یرده (یعنی اول کناهنی اکر چندیکه بر بشرون نرسه اچنده یوروب قیلسنك (یَاْتِ بِهَا اللّٰهُ) هر وقتده کیترور وحاضر قیلر آنی الله تعالی (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (لَطِیْفٌ خَبِیْرٌ ۞) نجکه نرسلرنی بلکوچیدور وکورکوچیدور (یعنی الله تعالی قیامت کونده اول کناهنی کیتوروب اشلاوچیکه جزاسن بیرور آنك اوچون بارچه اشلری بارلغاندور (بعض کتابلارده ایته در اشبو سوزنی لقمان ایتکچ قورقوسندن اوتی یارولب جان بردی دیب (یٰبُنَیَّ) ای کچکنه اوغلم (اَقِمِ الصَّلٰوةَ) ترغرغل نمازنی (یعنی اوقوغل (وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ) بیورغل آدملرکا ایذکولك بلان (وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ) وطیغل بوزوق بولغان اشلردن (وَاصْبِرْ عَلٰی مَآ اَصَابَكَ) وصبر قلغل شوندا این نرسه اوزارینه (یعنی قاتیغ لقلار اوزارینه (خصوصا) بیورماقده وطیمقده بولغانده (اِنَّ ذٰلِكَ) البته اشبو ذکر قلنغان اشلر (مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ ۞) قصد قلنغان وتلاکن اشلردندور (وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ) یوزنکنی دوندورمکل آدملرنك طرافندان (یعنی آدملرکا تکبرلك قیلب سنکاسوز سویلا کانلریده یوزنکیی قایطارمه (وَلَا تَمْشِ فِی الْاَرْضِ مَرَحًا) یوروبده یرده ماقطانمای بلان صالنب یالقاولانب یورمه (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (لَا یُحِبُّ) سویمز (كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُوْرٍ ۞) هر بر نازلانوچینی واوزنی ماقطاوچنی (وَاقْصِدْ فِی مَشْیِكَ) اورته قیل یورماکونکده (یعنی بیك آشوغبده وبیك آقوروبده یورمه اورته یورکل (وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ) سویلاشکنده یوموشق وآچق قیل اوزنك ننك طاوشنکنی (بیك قچقروب دشمه (اِنَّ اَنْكَرَ الْاَصْوَاتِ) تحقیق طاوشلرننك بیك اشاکسی (لَصَوْتُ الْحَمِیْرِ ۞) ایشکلرننك طاوشیدورکم اوّلی زفیردور اخیری شهیق دور وحالانکه بو زفیرده شهیقده جهنم خلقی ننك طاوشیدور (اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ) ایاکورمه دکزمی کم حقیقتده الله تعالی (سَخَّرَ لَكُمْ) ایارکوچی ویواش قلدی سزننك فایده غز اوچون (مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) شولنرسنیکم کوکلرده بولدی (یعنی قیاشنی وآینی ویولدوزلارنی وباشقلرنی ویرده بولغان نرسلرنی (یعنی دریالرنی وحیوانلرنی (وَاَسْبَغَ عَلَیْكُمْ) تمام وکامل قلدی سزننك اوچون (نِعَمَهٗ) نعمتلرینی (ظَاهِرَةً وَّبَاطِنَةً) ظاهر بولغان نعمتلرونی ویشرون بولغان نعمتلرونی (وَمِنَ النَّاسِ) وآدملردن قایصی آدم باردور (مَنْ یُّجَادِلُ) قچقروش قیلر (فِی اللّٰهِ) الله تعالی حقیده (بِغَیْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه (وَّلَا هُدًی) طوغری یولنی بولودن باشقه (وَّلَا كِتٰبٍ مُّنِیْرٍ ۞) وروشن بولغان کتاب بولودن باشقه (وَاِذَا قِیْلَ) وهر وقت ایتولسه (لَهُمُ اتَّبِعُوْا) آلارغه ایاروکز (مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ) اولنرسکا کم ایندوردی اولنرسنی

نازل بولدی یعنی الله تعالی اشبو سوزنی لقمان ننك سوزی آراسنده بیان قلدی آننك اوچون لقمان اوز اوغلینه آتاسی ننك وآناسی ننك حقنی اویرا تمدی آننك اوچون اوشبو نصیحتده اوزی ننك مقصودی بلنر ایدی الله تعالی غه شریك قلودن صاقلانمق غه نصیحت قلودن صونك وباشقه نصیحتلردن اوّل آتاوآناحقلرونی اوتمکنی بیوردی کم الله تعالی حقندن صونك آتا وآنا ننك حقلرونی اوتنك بس لقمان اوغلینه الله تعالی ننك حقنی اویراتدی ورسول ننك واویراتکوچی ننك حقلری الله تعالی ننك حقی جمله سندندور زیراکه آلار الله تعالی ننك نایبلریدور والله اعلم (جم)

الله یعنی قرآنعه (قالوا) ایترلار آلار (یعنی مکه کافرلرینه ایتولسه ایتورر اول مکه کافرلری (بل نتبع) بلکه ایارورمز بز (ماوجدنا علیه اباءنا) شول نرسکه کم (یعنی دینکه) تابدوق بز اول دین اوزارینه آتالارومز نی دیب الله تعالی ایتر آلارغه (اولوکان الشیطن) ایا ایارورلرمی اکر چه شیطان بولسه ده (یدعوهم) چاقرور بولسه ده (الی عذاب السعیر ۞) جهنم عذابی اوزارینه (یعنی الله غه شریك قلوچیلرنك اورنی جهنم دور (ومن یسلم) وبر آدم خالص نیتی بلان یونالدورسه (وجهه) اوزی ننك یوزونی (الی الله) الله تعالی طرافینه (وهو محسن) وحالانکه اول آدم ایذکو اشلیدور (فقد استمسك) تحقیق یابشدی اول آدم (بالعروة الوثقی) اوز ولمکیدن ایمین بولغان محکم بیدن اشانچلی عروه کا یابشدی (یعنی لا آله الا الله کلیمه سینه وهم قرآن عظیمنی توتوب حکملری بلان عمل قلغاندور (والی الله) الله تعالی طرفینه دور (عاقبة الامور ۞) بارچه اشلرننك اخیری الله تعالی غه قایتوچیدور (ومن کفر) وهرکم عروة الوثقی نی طوتمای کافر بولسه (فلا یحزنك کفره) قایغولاندورمسن ای محمد آلارننك کافر بولمقلری (الینا مرجعهم) برننك طرافمرغه دور آلارننك قایتماغی (فننبئهم) بس خبر بروررمز آلارغه (بما عملوا) شوندای نرسلری بلان اشلدیلار آنی (یعنی ایذ کولکدن ویاورلقدن (ان الله) تحقیق الله تعالی (علیم) بلکوچیدور (بذات الصدور ۞) بنده لری ننك کونکللاریده بولغان نیتلرون (یعنی نیتلرون بلب جزابرور (نمتعهم قلیلا) فایدالاندوربز آلارنی آززمانده (یعنی دنیاده نعمت برورمز وشادلاندورمز آلارنی (ثم نضطرهم) موندین صونك کوچلك بلان صالربز آلارنی (الی عذاب غلیظ ۞) قاتی بولغان عذابقه (ولئن سالتهم) اکر سراسنك سین کافرلاردن (من خلق السموات والارض) کم یراتدی کوکلرنی ویرنی دیب (لیقولن الله) البته ایتورلار اول کافرلار الله یراتدی دیب (قل الحمد لله) ایتکل الله غه حمد اول مکه کافرلارون اعتقادلری باطل بولماغن بلدورکن سوزنی ایتمکا وباطل لغی بلان اقرار قلمغه کوچلادی وکونکللرینه صالدی (بل اکثرهم لا یعلمون ۞) بلکه اول کافرلارننك کوبی اوزلری ننك اقرار قلماقلری بلان حور بولولارون بلمزلار (لله ما فی السموات والارض) الله تعالی اوچوندور بارچه کوکلرده ویرده بولغان مخلوقات واول الله ننك ملکیدور واول الله دن باشقه حقلق بلان عبادت قلنمش ذات یوق کوك بلان برده (ان الله) حقیقتده الله (هو الغنی الحمید ۞) اول الله تعالی حمد ایتوچیلرننك حمدیدن غنیدور (یعنی محتاج ایمسدور) وحمدکا اول الله تیوشلیدور (ولو ان ما فی الارض من شجرة اقلام) اکر بولسه یرده بولغان آغاچلردن بارچه سی قلملر

(والبحر)

(والبحر یمده) محیط دریاسیدن باشقه دریاقوشولب وبرکه بولب یاردم قیلسه (من بعده سبعة ابحر) بومحیط دریاسیدن صونك دخی جدی دریا (یعنی محیط دریاسینه قوشولب یاردم قیلسه جدی دریا (ما نفدت) توکانمس (کلمات الله) الله تعالی ننك سوزلری (یعنی الله تعالی ننك بلکان نرسلری (ان الله) البته الله تعالی (عزیز) کوچلیدور وغالبدور هیچ بر نرسه عاجز قیله آلماس (حکیم) بلماکی حکمت بلاندور (ماخلقکم) ایمسدور سزلارنی براتمق (ولا بعثکم) سزنی قبردن قوبارمق (الا کنفس واحدة) مکر الله تعالی قاشنده یالغز برنفسنی براتمق کوکدور وقوبارمق کوکدور (یعنی آزوکوب خلق برکن لفظی بلان بولر وقوبارمق براسرافیل علیه السلام ننك صوراورمکی بلان بولر (ان الله) تحقیق الله تعالی (سمیع) هرنرسنی اشتکوچیدور (بصیر) هرنرسنی کورکوچیدور (یعنی بس مشرکلارننك قوبارلو بولمسن دیکن سوزلرون اشتکوچیدور واشلرون کورکوچیدور وجزالرون برکوچیدور (الم تر ان الله) ایاکورمدنکمی الله تعالی (یولج اللیل فی النهار) کروتر کیچه ننك قرانغولغن کوندوزکا (یعنی کیچ قصقرغانده (ویولج النهار فی اللیل) کروتر کوندوزنی کیچه ننك یرینه (یعنی کوندوز قصقرسه (وسخر الشمس والقمر) وکونلکوچی قلدی قیاشنی وآینی آدملارننك فایده‌سی اوچون (کل یجری الی اجل مسمی) هرقایوسی بوآی بلان قیاشدن یورور بیاکولی قلنغان وقتقه‌چه (یعنی قیامت کونیکه‌چه یاهربروسی ننك یورمکی بیاکولی بولغان وقتقه‌چه (وان الله) ایاکورمدوکزمیکم تحقیق الله (بما تعملون خبیر) شول نرسنیکم قیلرسز بلکوچیدور (ذلك بان الله) اشبو الله تعالی ننك علمی وقدرتی کینك وهرنرسنی اچیکه آلغوچی بولماغی شول سبب بلاندور تحقیق الله تعالی (هو الحق) اول الله اوزیدور ثابت اله لقده باشقه اله یوقدور (وان ما یدعون) وشول سببدندورکم اولنرسکم عبادت قیلرسز آلارغه (من دونه) الله دن باشقه (الباطل) اول عبادت قلغن نرسه‌لارکزباطل وآصلی یوق نرسدور (وان الله) وشول سببدندورکم تحقیق الله تعالی (هو العلی الکبیر) اول الله تعالی هرنرسدن یوغاریدور والوغدورکوچی یتکوچیدور (الم تر ان الفلك) ایاکورمدنمیکم تحقیق کویمه (تجری فی البحر) یورور دریاده (بنعمت الله) الله ننك فضلی واحسانی بلان (لیریکم) کورستمکی اوچون سزکه (من آیاته) علامتلری ننك بعضسنی (یعنی اوزی ننك قدراتی ننك وبرلکی ننك بعض غلامتنی (ان فی ذلك) البته بوکویمه ننك یورمکیده (لآیات) علامتلر باردور (لکل صبار شکور) هربربیك صبر وشکر قلوچیغه (واذا غشیهم) وهرقچان قابلاسه آلارنی (موج) طولقن‌لار کوتارولب توبانلانب (کالظلل) طاودان وچاطردن وبولتدن ظاهر

بولغن کوله کلرکوك (دعوا الله مخلصین له الدین) دعاقیلرلار الله تعالی غه دینلرنی خالص قلب (یعنی اخلاص بلان دعاوتضرع قلرلار (فلما نجیهم) بس هر وقتکم قوتولدورسه کویمه ده بولغانلرنی (الی البر) قری طرافینه (یعنی قرغه چقسه لار (فمنهم مقتصد) آلاردن موءمن بولغانلری عدلك والله تعالی نی برلامکده ثابت ومحکم بولرلار (ومایجحد بایاتنا) طانمسلر برننك قدره تمزننك علامتلرون (الا کل ختار کفور ۞) مکر عهدلارون بوزوچیلر ونعمتلرکا شکر قلماغانلار طانار (ف) (یاایها الناس اتقوا ربکم) ای آندای آدملر صاقلانوغز الله تعالی غه خلاف قلودن (واخشوا یوما) دخی قورقنك شول کوندن (لایجزی والد عن ولده) کیتارمس آطا بالاسی ننك عذابندن (ولا مولود هو جاز عن والده شیئا) دخی بالاکیتره آلماس اوزی ننك آطاسی دن هیچ بر نرسنی (یعنی قیامت کونیده آطاننك بالاسینه وبالاسی ننك آطاسنه عذابنی کیتاروده هیچ فایده قیله آلماسلر (ان وعد الله حق) تحقیق الله تعالی ننك وعده سی حقدور وطوغریدور ثواب برمك وعذاب قلمق بلان (فلا تغرنکم) بس آلداماسن سزنی (الحیوة الدنیا) دنیاتر وکلکی (ولا یغرنکم بالله الغرور ۞) وآلداماسن سزنی آلداوچی شیطان خداعفو قلوچیدور وکرمی کوبدور دیب (یعنی شیطان آلداماسن حضرده نی اش تلاسه کز قیلوعز صونکره توبه قیلرسز دیب کناه اشلرکا صالماغینه (ان الله عنده) تحقیق الله تعالی قاشنده دور (علم الساعة) قیامت نی وقتنی قوباچاغن بلمك لك (وینزل الغیث) یغمورنی تلاکان وقتده تلکان اورونغه یاودورور (ویعلم ما فی الارحام) وبلرآناسی ننك قورصاغیده بولغان بالانی (یعنی ایر بولغن وقز بولغانن اول الله بلر (وما تدری نفس) وبلمس هیچ بر آدم (ماذا تکسب غدا) نی اشنی کسب قیلرایرتاده (یعنی ایندکو اش قیلرمی یاکه یاوز اش قیلرمی اول الله تعالی بلر (وما تدری نفس) دخی بلمس هیچ بر آدم (بای ارض تموت) قایسی یرده اولاچکدور اوزی بلمس بلکه اول الله تعالی بلر (ان الله علیم خبیر ۞) تحقیق الله تعالی بارچه غیب اشلرنی بلکوچیدوروسز قلغان اشلرننك حکمتن بلب خبر برکوچیدور (ف)

﴿ سورة السجدة مکیة وهی ثلثون آیة ﴾

لبب ——— الله الرحمن الرحیم

(الم ۞) الله تعالی بلر بوسوزدن مرادونی (تنزیل الکتاب) قرآننی ایندورمك (لاریب فیه) یوقدورشیك اول قرآنده (من رب العالمین ۞) عالملرننك ربسی بولغان الله تعالی

(ف) یعنی قورقو وبلا وقتنده الله تعالی نی ذکر ایترلار شولوقتده کم قورقوا کیتسه اولکی حالینه هیچ آدم ثابت بولمس مکر اول آدملرکم دایم الله تعالی نی کونکلیدن چغارمز اوشبو اوحشاشلی کشیلر آزدور کوب کشی قورقوکیتسه الله تعالی ننك قدراتینه طانرلار بلالرننك کیتما کنی واشلرن طوری اولدوغنی اورارى ننك عقللاری بلان قلولربنه باکه بعض ارواحلرننك یاردم قلمقلریدن دیب بلرلار (جم)

(۲ف) بوآیت کریمه ننك ایندورولمکی ننك سببی حارث ابن عمر رسول علیه السلامغه کیلب ابتدی منکاخبر برقیامت نی وقت قوبارورایکن اکدم یغمور نی وقت یاوار وخاطونم یوکلیدورایر بالامی یاقزمی وبوکون اشلا کانمنی بلام ایرتده کانی اش اشلرمن وطوغان اورنمنی بلام نی یرده اولارمن دیب بوبش غیب نرسه دن صراغانیدن الله تعالی بو (ان الله عنده) ایتن ایندوردی (ایتولد یکم حضرت سلیمان برایر کشی بلان اولطرغانده حضرت عزرائیل اوچراب اول کشیکه بیك تیکشروب قرادی اول کشیکه قورقو توشب حضرت سلیمان ین صرادی حضرت سلیمان اولم فرشته سی دیدی اول-

طرافندندور ایااهل‌مکه اشانرلرمیکم قرآن‌الله‌تعالی قاشندن‌دیب (ام یقولون افتریه) یاکه‌ایتورلارمیکم محمد علیه‌السلام اول قرآننی اوزی‌دن اوقور دیب آلای ایمسدور (بل هو الحق) بلکه‌اول‌قرآن درست وطوغریدور (من ربك) سنك ربنك طرافندنکم (لتنذر قوما) قورقتماقنك اوچون برجماعتینکم (اول عرب جماعسیدور (ما اتیهم) کیلمدی آلارغه (من نذیر من قبلك) هیچ برقورقوتوچیدن سندن الك (لعلهم یهتدون ۞) شایدکم اول‌جماعت‌قورقتواسببلی طوغری بولنی طابارلر (الله الذی) الله‌تعالی شوندای الله‌دور (خلق السموات والارض ومابینهما) یراتدی کوکلرنی ویرنی وبوایکسی‌ننك آراسنده‌بولغانلارنی (فی ستة ایام) آلطی‌کونده (ثم استوی علی العرش) موندین صونك اول‌الله‌ننك حکمی برابر بولدی عرش اوزارینه (یعنی بوقدن بارقلمق بلان (مالکم) بوقدورسزننك اوچون (من دونه) اول‌الله‌دن باشقه (من ولی) هیچ بردوست (ولا شفیع) هیچ بریاردم‌قلوچی (افلا تتذکرون ۞) ایاسز قرآن‌وعظلری ونصیحتلری بلان‌نصیحتلانکوچی بولمسیسزلار (یدبر الامر من السماء) دنیااشلرون تدبیر ایلاب ایندورکوکدن (الی الارض) برکه‌فرشته‌واسطه‌سی‌بلان اول‌فرشته‌لر (ثم یعرج الیه) موندین‌صونك (یعنی الله ننك تدبیری‌ننك اثرلرون ایندورکاندین صونك آشار وچغارکوك‌طرافینه (مدراکدن جمالیه (الیه) الله‌یانه‌یعنی‌بواشلرننك کلیسی الله‌غه اورولر حکم‌قیلنسن اوچون اول‌اشده (فی یوم) برکونده آشار (کان مقداره الف سنة) بولدی‌اول کون‌ننك‌مقداری‌منك‌یل (مما تعدون ۞) سزننك‌حسابوغرده صانارسزسز (بش‌یوزیل آشماغی‌بش‌یوزیل‌توشمکی‌بولر اکر آدم‌اوغللری‌بورسه (ف) (ذلك) اشبو تدبیر (عالم الغیب والشهادة) غیبنی وحاضرنی بلکوچی الله‌نك‌دور (العزیز الرحیم ۞) کوچیلدور اول‌الله ومهربانلیدور اول‌الله (الذی احسن کل شیء خلقه) آندای‌الله‌دور اول کورکام‌قلدی هرنرسنی‌یراتمقنی (یعنی کورکام‌وجه بلان‌یراتدی (وبدأ) باشلادی (خلق الانسان) انسانني‌یراتمقنی (من طین ۞) بالچقدن (یعنی آدم‌علیه‌السلام‌نی (ثم جعل نسله) موندین صونك‌قلدی‌اول‌انسان‌ننك‌نسلنی (من سلالة من ماء مهین ۞) خور بولغان‌صونك‌خالصندن (یعنی‌منیدن (ثم سواه) موندین‌صونك‌برابر قلدی‌اعضاسن (ونفخ فیه من روحه) اوردی‌اول‌انسانده اوزی‌ننك‌علمینه‌خاص بولغان‌روحندن (وجعل لکم) قلدی‌سزننك اوچون (السمع) قولاقنی (والابصار) وکوزلرنی (والافئدة) وکونکلارنی (قلیلا ما تشکرون ۞) بونعمتلرکاآزشکر قیلرسز (ف) (وقالوا اذا ضللنا) ایتدیلار (یعنی ابی

- کشی منی ازلیدور مرحمت ایلاب جیلکه بیروب منی هندوستانغه طاشلات دیدی حضرت سلیمان اول کشنی هندوستانغه طاشلاتدی اولم فرشته‌سی موندین صونك ابتدیکم عجب اول ایرنی حضر یانوغرده کورکان ایدوم منکا هندوستانده جانن آلمغه بیورلدی شوشی زمانده آنده باروب جانن آلدوم دیدی مواکب)

(ف) شاه ولی رحمه الله ابتدی اکر آدملر اول تدبیرننك اینمکنی وینه چقماغنی کمان‌قلسه‌لرمنك یلدن آزده نصور قیله آلماسلر وشول اشننك کلیسی الله تعالی ننك قاشنده‌برکونده‌تمام‌بولر مقصودشولدور بنده‌لرننك عقلی آننك قدراتینه یتوشمس (ضور وبیك الوغ بولغان اشلرعرشده بیلکولی قیلنب حکمی توباندە‌بولر برده بولغان وکوکلرده‌بولغان سببلری جیولب وحاضر بولنر بیلکولی وقتیده حاصل بولب بوروتولر وکامل قلندوقدین صونك بر مدتکاچاقلی بوروب الله تعالی طرافینه قایطارولر ینه‌باشقه حکملر اینر اول حکملرمنك یل قدرلی یولدن بولسه‌ده الله‌تعالی قاشنده‌اشبومنك‌یل‌مدتی برکون مقداریدور (جم)

بن خلق و آنکار اوخشاغانلار انکار قلوچیلاردن ایاهر وقت یوق بولسانی بز (فی الْأَرْضِ) یرده (یعنی بز طفراق بولب برطفراغینه قاطشب آیرولماسق نینك صوسوتکه قاتشب ایرولمی ایدی (ءَاِنَّا لَفِی خَلْقٍ جَدِیدٍ) ایابزلر ینکادان یراطلرمزمی دیب (بَلْ هُمْ) بلکه اول انکار قلوچیلر (بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ) ربیلرینك یولوقاچق اورنی بولغان آخرتکا (کَافِرُونَ ۞) طنکغوچیلردر (قُلْ یَتَوَفَّاکُمْ) ایتکل ای محمد آلرسزننك جانوغزنی (مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِی) اولم فرشته‌سی شوندا این فرشته اول (وُکِّلَ بِکُمْ) وکیل قیلندی اول فرشته سزننك جانلاروغزنی آلمق‌غه (یعنی اول فرشته هیچ بر آدمنی قالدورماینچه بارچه‌غزننك جانن آلر (ثُمَّ اِلَی رَبِّکُمْ تُرْجَعُونَ ۞) موندین صونك ربوغز بولغان الله طرافینه قایطارولمش بولرسز (یعنی حساب قلنمق وجزابر ولمك اوچون الله‌غه یولقماقنك معناسی اوشبودور (یعنی اوزوکزنی حسابلرسزکم طفراق بلان برابر بولرمز دیب آلای ایمس سزکار وحفزنی فرشته کیتورور بس یوق بولغوچی ایمس سز (وَلَوْ تَرَی اِذِ) عجبکه قالورسنك اکرکورسه ایدنك شول وقتکم (الْمُجْرِمُونَ) کناه قیلوچیلر (نَاکِسُوا) ایکوچی بولرلار (رُءُوسِهِمْ) باشلرون (اول مشرکلار اوکونمکلریدن واویالمقلریدن (عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربیلری بولغان الله‌ننك حسابی وقتنده (رَبَّنَا اَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا) وایتورلارای برزننك ربمز کوردوك وعدنك قلغانونك ننك وعذاب بلان قورقتقانونك ننك درستلوکن وپیغمبرلارننك راست بولماغن سندن اشتوك دیب لیکن فایده قلمس (فَارْجِعْنَا) بس قایتاربزنی دنیاغه (نَعْمَلْ صَالِحًا) تاکم اشلالك بزیحشی اشلرنی (اِنَّا مُوقِنُونَ ۞) آننك اوچون تحقیق بزلار ایندی قیامت ننك حقیقتنی شیك سزبلکوچیمز (وَلَوْ شِئْنَا لَآتَیْنَا کُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا) اکر تلاسك ایدی بزبرور ایدوك هربر آدمغه (یعنی دنیالقده آننك هدایتنی (وَلَکِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّی) ولیکن حق وثابت بولدی مینڈن وعده بلان سوزکم (لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ) البته طولدورورمن مین جهنمنی (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ) جندن وانساندن بولغان کافرلاردن (اَجْمَعِینَ ۞) بارچه‌سی بلان (فَذُوقُوا بِمَا نَسِیتُمْ) بس تاتونکز شول عذابنی شول نرسه سببلی اونوتدونکز سز (لِقَاءَ یَوْمِکُمْ هَذَا) اشبوکوننکزده یولقماقنکزنی (یعنی قویدونکز اشبوکونوننکزده منکایولقماق عملوکزنی اول عمل ایمان کیترمك منکا وقوبارلوغه قیامت کونیده (اِنَّا نَسِینَاکُمْ) تحقیق بزلرهم اوندوق سزنی (یعنی اونوتقان آدملرکوك عذابده قویدوق (وَذُوقُوا) تاتوغزکافر بولغانکزوکناه قلغانکزاوچون (عَذَابَ الْخُلْدِ) منکوابولغان عذابنی (بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۞) شول اشکزسببلی بولدوغزسزقلغوچی (دنیالقده (اِنَّمَا یُؤْمِنُ)

(ان) من روحه) هر مخلوق الله تعالی ننك ملکیدور والله تعالی بر آدمغه عزت وحرمت بیرسه آنی اوزینه اضافه قیلر نیتك کم وان عبادی دیدی بس آدمننك جانی غیب عالمندن کلمشدور صودن وبالچقدن یاصالغان ایمس دور اشبو روحنی اوزینه اضافه قلب من روحه دیدی اشبو آیتدن وهم قلنماسن کم روح الله تعالی ننك روحی بولدی ثابت بولرکم الله تعالی جسم بولمق آلای ایمس آننك اوچونکم اکر الله جان ایاسی بولسه جسمهم اولر اکر جسم بولسه مرکب بولر بس بوتقدیرده ذات پاك قالماز ولکن بو اضافه یعنی الله ننك روحی دیمك تعظیم وتکریم اوچوندور (جم)

بودر رکم ایمان کیتورور (بِاٰیٰاتِنَا) برننك آیتلر ومزکا (اَلَّذِینَ اِذَا ذُکِّرُوا بِهَا) شوندایین آدملرکم هرقچان وعظ ونصیحت قیلنسه لار برننك آیتلار ومزبلان (خَرُّوا سُجَّدًا) بوکولرلار سجده قلغانلاری حالده (وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ) وتسبیح ایتورلار (یعنی پاکلك بلان ذکر ایترلار اوزلری ننك ربیلری بولغان الله تعالی ننك حمدی بلان) (یعنی اوزلری ننك اسلام دینیده بولماقلقلارینه (وَهُمْ لَا یَسْتَکْبِرُونَ ۞) اول مسلمان بولغانلر الله تعالی ننك بیورغانیغه تکبرلك قلماسلر (تَتَجَافَیٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) آیرورلار قابرغالارون یتقان اورونلارو ندن (یعنی تورورلار (یَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا) دعا وتضرع قیلرلار اوزلری ننك ربیلری بولغان الله غه عذابیدان قورقب ورحمتیدن امیدایلاب (ومما رزقناهم ینفقون ۞) وشول نرسه لردن رزقلاندوردوك بز آلارنی نفقه لندورورلار باشقه لرنی آلارغه برکان نرسه مردن ایذکو اورونلارغه صرف قیلرلار الله دن قورقب وامید قیلب قلغان عبادت قبول بولر آدمدن قورقب یاامید قیلب قلغان عبادت قبول بولمس ریادور (فَ)(فَلَا تَعْلَمُ) بس بلمز (نَفْسٌ) هیچ بر نفس یعنی آدم (مَا اُخْفِیَ لَهُمْ) نی نرسه یشرون قیلندی آلار اوچون (مِنْ قُرَّةِ اَعْیُنٍ) کوزلری نورلی بولاچغندن (جَزَاءً) جزا بولمق اوچون (بِمَا کَانُوا یَعْمَلُونَ ۞) شول اشلری سببلی بولدیلار آلار قلغوچی بولدیلار (یعنی کیچه یاتقان یرلریدن طروب عبادت قلغانلر اوچون شادلانا چق نیچه تورلی نعمتلار صافلانمشدور کوز کورمکان وقولاق اشتمکان (اَفَمَنْ کَانَ مُؤْمِنًا) ایابولرمی موءمن بولغان آدم (کَمَنْ کَانَ فَاسِقًا) فاسق بولب ایماندن چقغان آدملر کوك (لَا یَسْتَوُونَ ۞) برابر بولمسلر (اَمَّا الَّذِینَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰاتِ) اماشوندایین آدملرکم ایمان کتوردیلار وایذکوا اشلر قلدیلار (فَلَهُمْ جَنّٰاتُ الْمَاْوٰی) آلار اوچوندور مأوی جنتی اول جنت عرشنك اونك طرافنده دیکانلار شهیدلارننك ارواحلری شونده دور (نُزُلًا) اورون وتوراچق یر بولب (بِمَا کَانُوا یَعْمَلُونَ ۞) شول ایذکو اشلری سببلی بولدیلار آلار قیلوچی (وَاَمَّا الَّذِینَ فَسَقُوا) واماشوندایین آدملرکم دین یولندن چغب فاسق بولدیلار (فَمَاْوٰیهُمُ النَّارُ) بس آلارننك اورونلری جهنم دور (کُلَّمَا اَرَادُوا) هروقت تلاسه لار آلار (اَنْ یَخْرُجُوا مِنْهَا) اول جهنم دن چقماقنی (اُعِیدُوا فِیهَا) زبانیلر آلارنی اوتدن بولغان چوقمارلاربلان جهنم ننك چوقرینه قایتارورلار (وَقِیلَ لَهُمْ) وایتورلر آلارغه (یعنی عذاب فرشته لری ایتور (ذُوقُوا) تاتوغزدیب (عَذَابَ النَّارِ الَّذِی) اوتنك عذابندن شوندایین عذابدراول (کُنْتُمْ بِهِ تُکَذِّبُونَ ۞) بولدونکز سز اول عذابنی یالغانغه توتار (وَلَنُذِیقَنَّهُمْ) البته تاتوترمن آلارغه (یعنی

(۲ عن النبی علیه السلام فی تفسیرها قیام العبد من اللیل (وعن ابن عطا ابت جنوبهم علی بساط الغفلت وطلبت بساط القربة یعنی صلوة اللیل مد)

سجده

(اف) ایتولدیکم انصاری بولغان اصحابلردن بعضیلر ننك اویلری رسول علیه السلام مسجدندن یراق ارلمق بلان احشام نمازونی رسول علیه السلام بلان اوقب یستوکاچه مسجده عبادت بلان طروب یستونی هم اوقرلار ایدی بو آیت آلار حقنده اینمدی (وبر سوزده یستونی اوقب طانکغه چه مسجده عبادت وتهجد نمازون اوقب اویلارینه کیتمایانچه ایرته نمازونی اوقوغانلار ننك حقنده نازل بولدی دیدیلار (مواکب)

مکه اهلینه (من العذاب الادنی) یقین بولغان عذابدان (یعنی دنیا عذابیدن اول عذاب اسیر بولماق وجدی یل قاتی آچلق واولترلمك (دون العذاب الاکبر) الوغ عذابدن کیمدور اول عذاب (یعنی آخرت عذابندن آز بولغان عذابدور الوغ عذاب آخرت عذابیدور (یاکه معنی‌سی دنیا عذابن تاتوتر بز آخرت عذابندان اوّل (لعلهم یرجعون ۞) شایدکم آلاردن قالغانلار کفردن دونارلار (ومن اظلم) وکمدور بیك ظلم قلغان آدم (ممن ذکر بآیات ربه) شول آدمدنکم وعظ ونصیحت بر ولمش بولدی ربیسی بولغان الله‌نك آیتلری بلان (ثم اعرض عنها) موندین صونك یوز قایطاردی آندن یعنی آیتلردن (انا من المجرمین) تحقیق بز کناه قلوچیلردن (منتقمون ۞) اوچ آلغوچیمز یعنی مشرکلاردن (ولقد آتینا موسی الکتاب) وتحقیق بز بردوك حضرت موسی غه تورانتی سز کافر آننی برکان کوك (فلا تکن فی مریة) بس بولمه‌سین شیکك (من لقائه) اول حضرت موسی غه یولوقماقدن (وجعلناه هدی) قیلدق بز حضرت موسی نی (یاکه اول تورانتی یول کورساتوچی (لبنی اسرائیل ۞) حضرت یعقوب اوغللارینه (یعنی الله تعالی محمد علیه السلام غه وعده قیلدیکم دنیادن کوچودن الك حضرت موسی بلان کور وشرسنك دیب بو آیت شول وعده اوچون ایندور ولمش دور رسول علیه السلام حضرت موسی بلان معراج کیچه‌سی باردوقده وهم قایتدوقده یولوقدی (وجعلنا منهم ائمة) وقیلدوق بز اسرائیل بالالریدن اماملر (یهدون بامرنا) حق یولنی کورسترلار خلق غه برننك بیورغانمز بلان (لما صبروا) صبر قیلدوقلری وقتده طاعت وعبادة قیلمقغه (وکانوا بآیاتنا یوقنون ۞) وبولدیلار اول اسرائیل بالالری بزننك آیتلر ومزکا شیك قیلمای یقین قیلر بولدیلار (یعنی ای موٴمنلر سزلار هم طاعت وعبادتکا صبر قیلسانکز سزکا هم شول اشلر بوار آخر شول طریقه بولدی (ان ربك) تحقیق سزننك ربنك (هو یفصل) اول ربنك حکم قیلر (بینهم یوم القیمة) اول خلق آراسنده قیامت کوننده (فیما کانوا فیه) شول دین اشیده بولدیلار آلار اول دین اشنده (یختلفون ۞) اختلاف قیلوچیلر (اولم یهد لهم) ایاروشن بولمادیمی آلارغه (یعنی مکه اهلینه اوتکانلارننك عذابی نی بیان قلب یول کورساتمادومی (کم اهلکنا من قبلهم من القرون) نی قدر هلاك قیلدوق آلاردن اوّل بولغان زمانه خلقلاریدن (یمشون فی مساکنهم) یورورلار اول مکه اهلی اول قوملارننك توراچق اورونلارونده (ان فی ذلك) البته اوشبو اوتکن خلقلارننك هلاك بولماغیده (لآیات) قالغانلارغه علامتلر باردور (یعنی ضرور نصیحتلار باردور (افلا یسمعون ۞)

ایا ایشتمزلارمی نی اوچون ایشتب نصیحت آلمیلر (اَوَلَمْ یَرَوْا) ایاکورمزلارمی (اَنَّا نَسُوقُ الْمَآءَ) تحقیق بز سورورمز صوئی (یعنی یورتورمز یغمورنی یاکه یلغه‌لرنی (اِلَی الْاَرْضِ الْجُرُزِ) اولانسز بولغان قوری یرکا (فَنُخْرِجُ بِهٖ زَرْعًا) بس چغارورمز بز اول صوسببی بلان ایکننی (تَاْکُلُ مِنْهُ اَنْعَامُهُمْ) آشار اول ایکندن آلارننك حیوانلاری (وَاَنْفُسُهُمْ) واوزلری (اَفَلَا یُبْصِرُوْنَ ۞) ایاکورمزلارمی (یعنی نی اوچون الله تعالی ننك کامل قدراتینه بواشلرنی دلیل قیلب اشانمیلار (وَیَقُوْلُوْنَ) دخی ایترلار کافرلار (مَتٰی هٰذَا الْفَتْحُ) نی وقت بولر اول فتح ویاردم (یاکه مسلمانلار بلان مشریکلار آراسن آیرمق حکم قیلمق بلان (یعنی قریش کافرلاری ایمان اهلینه ایترلار سز ایته‌سز بزکا فتح ویاردم بولاچق دیب یاکه آیرور برننك بلان سزننك آراسن دیب قای وقتده بولر اول فتح دیب ایترلار (اِنْ کُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ۞) اگر سز توغری سویلاشکوچی بولسنکز (قُلْ یَوْمَ الْفَتْحِ) ایتکل ای محمد فتح کونی یعنی قیامت کونی یاکه بدر صوغشی ننك کونی (یاکه مکه فتحی ننك کونی (لَا یَنْفَعُ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا) فایده برمز شوندای این آدملرکا کافر بولدیلار آلار (اِیْمَانُهُمْ) آلارننك ایمان کیتورمکلری (وَلَا هُمْ یُنْظَرُوْنَ ۞) دخی مهلت بیرلمش بولمس آلار توبه قلمقلرینه (یعنی عذابنی کورکانلریده (یاکه اولترولدوکده ایمانلریده فایده‌قلمس توبه‌قلمق اوچون وقتده برولمس (فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ) بس ای محمد یوز قایطار آلاردن (یعنی قلچ آیتی ایندورولکانچی خورلاوطریقی بلان آلارننك حورلامقلرینه قایغرمه (وَانْتَظِرْ) الله تعالی ننك نصرت ویاردم برماکن کوتکل (اِنَّهُمْ مُنْتَظِرُوْنَ ۞) تحقیق آلارسنکا غالب بولمقنی کوتکوچیلردور (حق تعالی البته سنی غالب ایلار آلارنی هلاك قیلر (یاکه آلار عذابنی کوتکوچیلردور *

﴿ سورة الاحزاب مدنية ثلث وسبعون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(یٰۤاَیُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر (یعنی ای بزدن خبر بروچی برننك سزلاروم‌زکا ایمین بولب بزننك خطاب واحکاملروم‌زنی دوسلاروم‌زغه یتشدروچی (اتَّقِ اللّٰهَ) الله‌دن صاقلانوده ثابت بول (وَلَا تُطِعِ الْکٰفِرِیْنَ وَالْمُنٰفِقِیْنَ) ایارمکل کافرلارکا ومنافقلرغه کینکاش قلوده * (اِنَّ اللّٰهَ کَانَ عَلِیْمًا حَکِیْمًا ۞) تحقیق بولدی الله بلکوچی وحکمت بلان اش قلغوچی (وَاتَّبِعْ مَا یُوْحٰۤی اِلَیْكَ مِنْ رَّبِّكَ) وایارکل شوندای نرسه‌کاکم وحی قیلنمش بولدی سنکا ربنك

(سوره خاصیتی)

(رسول علیه السلام یقلامس ایدی آلم تنزیل الکتاب وتبارك الذی بیده الملك سوره‌لرون اوقوماینچه (حضرت ابن عباس رضی الله عنهما ابتدی رسول علیه السلام امتندن بر آدم اوقوسه آلم تنزیل الکتاب وتبارك الذی بیده الملك بوایکی سوره طیغوچیلر دور قبر عذابیدن دیب (مدارك)

* روایت ایتولدی ابو سفیان وعکرمه وابو الاعور احد واقعه‌سندان صونك مدینه کا کیلب ابن ابی منافقننك ایونه کیلب قونب ایرتسی منافقلر بلان رسول علیه السلام قاشینه کیلب دیدیلر کم سن برننك پتلرومزنی خورلامه بلکه آلارننك عبادت قیلو چیلرینه شفاعتی بولر دیب ایتکل بزهم سننك ربنکنی خورلامایق سین آنکا عبادت قیل دیب بوسوز رسول علیه السلامغه بیك آور بولب مبارك یوزیده قایغو علامتی بلندی حضرت عمر رضی الله عنه آنده حاضر ایدی آلارنی اولترمککا قصد قیلدی رسول علیه السلام ایدی یاعمر من آلارغه امان بیردوم عهدنی بوزمق درست توکلدور دیدی بوآیت کریمه ایندورولدی *

طرافندن (انّ الله) تحقیق الله (کان) بولدی (بما تعملون خبیرا ۞) شول نرسه‌کم قیلرسز سز بلکوچی (وتوکّل علی الله) وطاپشرغل اشنکنی الله تعالی اوزارینه (وکفی بالله وکیلا ۞) یتاچکدور الله تعالی اش طاپشرولمغه (ماجعل الله لرجل من قلبین فی جوفه) قیلمدی الله تعالی (یعنی براتمدی برایر اوچون ایکی کونکلنی آننك اچنده (یعنی سز عقللی وبلکوچی آدمنی ایکی کونکللی دیمه‌کز کافرلار محمدننك ایکی کونکلی باربروسی برننك بلان بروسی اصحابی ایله دیب ایتورلار ایدی الله تعالی آلارننك سوزون باطل قلمق اوچون (وماجعل الله) دیب بیان قلدی (وماجعل ازواجکم) دخی قلمادی خاتونلاروغرنی (الی) شوندای خاتونلاروغرنی (تظهرون منهن) مظاهره قیلرسز سز اول خاتونلاردن (امهتکم) آناغز قلمادی (مظاهره دیمك ننك معناسی خاتونی ننك براعضاسن آناسی ننك براعضاسینه اوخشاتمقدور بواوخشاتو بلان آناسی اولمز لیکن کفارت لازم بولر فقه کتابلرنده بیان قیلنغاندور (وماجعل) وقلمدی (ادعیاءکم) اوغل لغه قبول قلغاننکز آدمنی (ابناءکم) سزکا اوزکرننك صلبیه اوغلنکز قلمدی (یعنی آدمده ایکی کونکل قلماعان کوك مضاهره قلغان خاتوننکزنی آنا قلمدی واوغل آتالغان آدمنکزنی واوز اوغلنکز قلمدی (ذلکم قولکم) اشبو ذکر قلنغان سوزلار سزننك آصلسز سوزکزدور آصلاحق سوز ایمسدور (بافواهکم) آغزغز بلان (والله یقول الحق) والله تعالی حق بولغان سوزنی سویلار (وهو یهدی السبیل ۞) واول الله تعالی توغری بولغان یولنی کورستر (ف) (ادعوهم لآبائهم) اوغل اوقونب توتقان آدمنی حقیقی وچن آتالرون ایتب چاقروغز اکربلساکز (چان خلق زیدبن حارثه زیدبن محمد دیب ایته‌لر ایدی شول سببدنکم رسول علیه السلام آنی آزاد ایلاب اوغل آطانغان ایدی حضرت عبدالله بن عمردن روایت قیلندی بزیدبن حارث دیمدوك بوآیت اینماینچه دیب (هو اقسط عند الله) اشبو آطاسنی ایتمك الله تعالی قاشنده توغرولق ننك حکمیدور (یعنی فلان آدم اوغلی دیمك (فان لم تعلموا آباءهم) اکربلماسه کز آتالارون (فاخوانکم فی الدّین) بس سزننك قرادشکزدور دینده (ومواليكم) آزاد قلغاننکزدور (یعنی آلارنی چاقرغانده ای قرداشم ویادوستم دیمك کیرکدور (ولیس علیکم جناح) یوقدور سزننك اوزارو کزکا کناه (فیما اخطاتم به) شوندای سوزده‌کم یانکغوشب ایتدونکز اول سوزنی (یعنی آتا اوقولغان آدمننك اسمن مثلا زیدبن محمد دیکن کوك (ولکن) لیکن (ما تعمدت قلوبکم) کناه شول سوزده بولرکم کونکللرو کزبلب قصد قلب ایتدی (وکان الله غفورا رحیما ۞)

(ف) وماجعل الله) ایند ورولدی کافرلار کمان قلماغن باطل قلمق اوچون آلارکمان قیله‌لر ایدی منکا ایکی کونکل برولر دیب (وهم جاهلیت زمانیدا غی سوزلارون باطل قلمق اوچون آلار ایته‌لر ایدی مظاهره قلنغان خاطن آناکوك دایمی حرامدور دیب (اماوماجعل ادعیائکم اماءکم) ایندورولدی بن حارثه حقنده اول زید حدیثه الکبراء رضی الله عنهاننك قولی ایدی رسول علیه السلام غه باغشلاغان ایدی رسول علیه السلام دخی آنی اوغل آطانغان ایدی زیدبن محمد دیلار ایدی شولوقتده زیدننك اوّل آلغان خاطونی زینب بنت جحشنی زید آغرغانندین صونك رسول علیه السلام آلماغی اوچون منافقلر محمد اوعلی ننك خاطوننی نکاحلاندی اوزی طیا ایدی دیب شلته قیلرلار ایدی الله تعالی آلارننك شول سوزلری باطل بولماغن بیان قیلب حقیقتی اوغل بولماغانن بیان قلدی (چم مواکب) (وقال مجاهد کل نبی فهو ابوامته ولذلك صار الموء منون اخوة لان النبی صلی الله علیه وسلم ابوهم فی الدین (مدارك)

وبولدی الله تعالی یارلقاغوچی ومهربانلی (ف) (اَلنَّبِیُّ اَوْلٰی بِالْمُؤْمِنِیْنَ) پیغمبر علیه السلام مؤمنلرکابارچه اشلرینه بیك آرتقدور وسوکلودور (مِنْ اَنْفُسِهِمْ) اوزلریدان (آننك اوچون پیغمبر علیه السلام آلارنی توزوکلك وعذابدن قوتولوغه سبب بولغان اشلرنی بیورادور واوزلری ننك نفسلری بوزوقلق وعذابقه سبب بولغان اشلردن طیادر (وَاَزْوَاجُهٗ اُمَّهٰتُهُمْ) وپیغمبر لارننك خاتونلری مؤمنلرننك آنالریدور (الوغلامق ونکاحلری حرام بولمق جهتندن وباشقه حکملرده بط خاتونلارکوکدور (وَاُولُوا الْاَرْحَامِ) یقین لق ایالری (یعنی یقین قرداشلار (بَعْضُهُمْ اَوْلٰی بِبَعْضٍ) اول یقینلارننك قایسی سی قایسی سیدن آرتقدور وارث بولمقلقده مسلمانلردن وهجرت قلغانلاردن (فِیْ کِتٰبِ اللّٰهِ) قرآنده یالوح المحفوظده (یعنی مسلمانلر اسلام ننك اوّل ظاهر بولغان وقتنده دینده دوستلق بلان وهجرت قلمق بلان وارثلق حکمن بورو تکانلر ابدی صونك منسوخ بولب میراث حکمن یقین لق حقی بلان یورو تدیلار (مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ وَالْمُهٰجِرِیْنَ) مسلمانلردن وهجرت قلغانلاردن (اِلَّا اَنْ تَفْعَلُوْٓا اِلٰٓی اَوْلِیٰٓئِکُمْ مَّعْرُوْفًا) مکر قیلساغز سز احسان (یعنی وصیت ترك حالوغزده) دوسلارو غزغه درست وکورکامدور (کَانَ ذٰلِکَ فِی الْکِتٰبِ مَسْطُوْرًا) بولدی بوحکم (یعنی بوایکی ایتده ذکر قلنغان حکم لوح المحفوظده یازولمش (یاکه وارثی بولمق یقین بلان لوح المحفوظده یازولمشدور (ف) (وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِیّٖنَ مِیْثَاقَهُمْ) ایتکل شونیکم آلدوق بز پیغمبر لاردن عهدلرون (کم امتلرینه دین بیورغان حکملرنی یتوشدروب آلارنی دینکه اوندامك کا (وَمِنْكَ وَمِنْ نُّوْحٍ وَّاِبْرٰهِیْمَ وَمُوْسٰی وَعِیْسَی ابْنِ مَرْیَمَ) حصوصا سیندن ونوحدن وابراهیمدن وموسی دن ومریم اوغلی عیسی دن (یعنی اشبوبش اولوالعزم پیغمبر لاردن (وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ) آلدوق اول پیغمبر لاردن (مِّیْثَاقًا غَلِیْظًا) قاتیغ ومحکم بولغان عهدنی (یوقاریده رسول علیه السلام غه ابتدی بارچه امتلرکاسنننك بیورغاننك یوریدور سین آلارننك اوزنفسلارندن آرتقسن اشبو آیتده ابتدی اشبو درجه لر پیغمبر لارکامرحمتدور آننك اوچون آلارننك مشقت طارتمقلری آرتقدورکم بارچه لرغه قارشو طروب دین اوچون اوروش قیلرلار وهیچ بر آدمدن قورقمسلر وبر آدمدن امید ایتمسلر بس اشبو ذکر ایدولکن بش پیغمبر لارکا اولوالعزم دیرلار آلارننك هدایتلری ننك اثری نیچه منك یللرغه قالرودنیابتکانچه آلارننك اثری قالاچقدور آلاردن اوّل محمد علیه السلامنی ذکر قیلدی مرتبه سی الوغ بولمقی اوچون (لِیَسْـَٔلَ الصّٰدِقِیْنَ) صرامغی اوچون الله تعالی طوغری ایتکوچی پیغمبر لاردن (عَنْ صِدْقِهِمْ) امتلر بنه الله تعالی دن یتوشدورکان طوغری سوزلرنی

(ا ف) یانکلشوده هیچ نرسه‌ده کناه یوقدور مکر قصدا یوری اشلامك کناهدور بس الله تعالی اکر تلاسه قصدا قلغان کناهنی هم باغشلر یانکلش اولدور فلان فلان آدم ننك اوغلیدور دیر لیکن آننك اوعلی بولمس بو سوزده کناه یوقدور

(جم)

(النبی اولی بالمؤمنین) بوآیت ایندورلدی رسول علیه السلام تبوك صوغشینه چغوفی نیت قیلب مسلما نلرغه چغارغه بیورغانده قایسیلری آتامردن آنامردن رحصت آلالق دید یلار بس الله تعالی بوآیتنی ایندوردی (مواکب)

(ا ف) شاه ولی رحمه الله ایدی صلهٔ رحیم واجبدور وهجرت بلان واسلام بلان میرائقه مستحق بولمق وارثلار حقید انیدور لکن آیت بلان منسوخ بولغاندور میرائقه مستحق بولمق یقینلق سببی بلاندور (نبیلر الله تعالی ننك نایبلریدور بس مؤمنلرننك جان ومالرنده آلار تصرفی اولقدر توکلکم پیغمبر ننك تصرفی آلارده بولر مثلا مؤمنلر دن بر آدم اوزونی اوتقه آطمق درست توکلدور اما اکر حضرت بر آدمغه بیورسه کم اورنکنی اوتقه آطدیب شولوقتده اول بیورقعه صونمق آکا-

امتلرنی قبول قلماقلاریدن (یعنی قبول ایتدیلار می یا یوقمی) (واعدّ) حاضرلادی (للکفرین) کافرلار اوچون (عذابًا الیمًا ۞) ارانجتکوچی عذابنی (ف) (یاأیها الذین آمنوا اذکروا نعمة الله) ای آندین آدملر ایمان کیتوردوکز ذکر قیلوغز الله تعالی نک نعمتنی (علیکم) اوزوکز اوزارینه (اذجاءتکم) شول وقتده کم کیلدی سزکا (یعنی سزنک باشوغز اوزارینه (جنود) عسکرلار (فارسلنا علیکم) بس یباردوک اول کافرلارکا (ریحًا) قاتیغ جیل (یعنی صباجیلی (وجنودًا) وبر عسکر لرکم (لم تروها) کورمدوکز اول عسکرلرنی آلارفرشته‌لر ایدیلار (وکان الله) بولمدی الله تعالی (بما تعملون بصیرًا ۞) شول نرسلرکا کم قیلر سزلار اول اشنی کورکوچیدور (یعنی سزنک حندک قازوماقوغزنی وکافرلارنک باصب کیلب صوغش قلماعن آلار اون منک کشی ایدیلار قریش وعطفان وقریضه یهودلاری ونضیر قبیله‌لری ایدی رسول علیه السلامنی اولترمکاجیولغانلار ایدی (ف) (اذجاؤکم) ایسونکا کیتر شولوقتنیکم کیلدیلار سزنک اوستوکزکا کافرلار (من فوقکم) سزنک اوستوکزدن (یعنی بنی عطفان یوغاری طرافدن یعنی قیاش چقغان جابندن کیلدیلار (ومن اسفل منکم) وسزنک توبان طرافوغزدن (یعنی قریش جماعسی توبان بولغان مغرب طرافندن کیلدیلار وبر بیرکا جیولوب محمدنی اوزومزدن کیتارالك دیدیلار (واذ زاغت الأبصار) ودخی شولوقتنی ایسونکا توشر مسلمانلرنک دوشمانلری کوبلوکندن کوزلری قاماشدی (وبلغت القلوب الحناجر) ویتوشدی کونکللار بوغزلارینه (وتظنون بالله الظنونا ۞) وکمان قلدوغز الله تعالی غه تورلی تورلی بولغان کمانلار بلان بس موءمنلر بلان منافقلر آیرولدی (هنالك) شول اورنده (ابتلی المؤمنون) صنالمش بولدی موءمنلر (یعنی اخلاصلی لر منافقلردن محکم وثابت بولغانلار قورقب تترا کانلردن آیرولدی (وزلزلوا وایمان اهلی تترالمش بولدیلار (زلزالًا شدیدًا ۞) قتی بولغان تترا ما کلك بلان تترالمش بولدیلار (حتی این المفر یعنی قایدادور قاچمق اورنی دیمکاکر وشب صبر سزلار الفرار منالایطاق یعنی قاچمقدور طاق کیتر ولمکن نرسه‌دن دیب یرلار وندن قوبار ولدیلار (واذ یقول المنافقون) وشولوقتده‌کم ایتدیلار منافقلر (کعب بن قشیر وباشقه‌لر (والذین فی قلوبهم مرض) وشوندین آدملرکم آلارنک کونکللریده آوروا باردور (یعنی اعتقادلری ضعیفدور (ما وعدنا الله ورسوله الا غرورًا) وعده قلمدی بزکا الله والله نک رسولی (شامنی ویمننی وروملی وفارس بورطنی آچمق بلان) مکر باطل بولغان وآلدامق بلان وعده قلدی دیب (واذ قالت طائفة منهم) وآنی ینه ایسونکا توشرکم منافقلردن (اوس

(بن)

ـ فرضدور وهم حضرت ننك خاطنلری بارچه امت ننك آناسی دورنکاحلری حرام بولمقده پرده واورو تلمکده توکل وبرنچه آدملرکم حضرت بلان هجرت قلدیلار واویلرون طاشلاب ویقنلریدن آیرولب هجرت قلدیلار آلاردن هرایکی آدمننك آراسندن اول حضرت قرداشلق عهدونی باغلاغان ایدی آندن صونکم آلارننك یقینلری مسلمان بولدیلار ایتدی نسب یقینلغی قرنداشلق عقد ندن الوکدور وارث بولمقنك سببی یقینلغدور قرداش توتوشو توکلدور

(جم)

(اف) شاه ولی الله ایتدی کافرلار احزاب صوعشنده کافرلارننك عسکری مدینه‌کا باصب کیلکانده الله تعالی سزدن آلارنی کیتردی شول نعمتنی یادونکاتوشر ورسول علیه السلام مدینه طشینه خندق (یعنی کاناو قازوب صاقلاندیلار ومنافقلردن نفاقلق سوزلری ظاهر بولب بلندی ومسلمانلر استقامت قیلب محکم ثابت بولدیلار آخر اسلامعه یاردم بولدی وکافرلار صندیلار الله تعالی کافرلار ومنافقلرنی حورلاب وموءمنلرنی ماقطاب وموءمنلرکا منت قیلب آیت ایندوردی

بن قیظی وابوغرابه وابن ابی کولار) ایتدیلار برطائفه یعنی جماعت (یااَهْلَ یَثْرِبَ) ای مدینه خلقی (لَا مُقَامَ لَکُمْ) توکلدور سزنناك اوچون بو اورون طرمق اورنی (فَارْجِعُوا) برلاروکز ویورطلار وغرغه قایطوغز وقاچوغز دیب (وَیَسْتَاْذِنُ فَرِیقٌ مِنْهُمُ النَّبِیَّ) ایذن صرادیلار اول منافقلردن بر جماعت (آلار بنوحارثه وبنوسلمه دورلار پیغمبر علیه السلامدن (یَقُولُونَ) ایترلار (اِنَّ بُیُوتَنَا عَوْرَةٌ) تحقیق برننك اویلارومز بوشدور ومحکم ایمسدور (یعنی اویلارومز صاقلاوسز لقدن دشمدواوغریلاردن قورقامز دیب (وَمَا هِیَ بِعَوْرَةٍ) وحالانکه آلارننك اویلری بوش ایمسدور تمام محکمدور (اِنْ یُرِیدُونَ) تلاد سلر آلار (اِلَّا فِرَارًا) مکر صوغشدن قاچمقنی تلارلار (ف) (وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَیْهِمْ) واکر اول کافرلار کروتولمش بولسه‌لار منافقلر اورارینه (مِنْ اَقْطَارِهَا) مدینه‌ننك هرطرافندن (یعنی کرسه‌لر اشبوحراب بولودن قورقب قاچقوچی عسکر شهرلارینه یاکه اویلارینه مدینه‌ننك هرطرافلاریدن (ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ) موندین صونك صورالسه‌لار (یعنی چاقرولسه‌لار اول منافقلر مشریك بولمقغه ومسلمانلاربلان اولتروشمکا (یعنی اول منافقلر شول قورقولری وقتنده چاقرولسه‌لار یعنی ایتولسه آلارغه مرتد بولغز وکفرلکا قایتوغز ومسلمانلرنی اولتروکز دیب (لَاَتَوْهَا) البته کیلرلار اول فتنه کا (یعنی مرتد بولرلار ایدی (وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا) طورمسلر ایدی اول منافقلر شول فتنه‌نی قبول قلماقدن وآصلا کیچکمسلر ایدی (اِلَّا یَسِیرًا) مکر بیك آز وقت طرورلار ایدی (یعنی صراوجواب قدرلکینه طرورلار ایدی (وَلَقَدْ کَانُوا عَاهَدُوا) وتحقیق عهد قملار ایدی (بنوحارثه وبنوسلمه (اللهَ) الله تعالی‌غه (مِنْ قَبْلُ) حندق صوغشیدن اوّل احد صوغشنده (لَا یُوَلُّونَ الْاَدْبَارَ) صوغشده یوزقایطرماسلق اورارینه (وَکَانَ عَهْدُ اللهِ) وبولمدی الله‌ننك عهدی قیامت کونده (مَسْئُولًا) صرالمش بولر (یعنی احد صوغشندن صونك عهد قلمشلر ایدی موندن صونك کافرلاربلان صوغش قلمقدن قاچمامز دیب (قُلْ لَنْ یَنْفَعَکُمُ الْفِرَارُ) ایتکل ای محمد آلارغه فایده قلمس سزلارکا قاچمقلق (اِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ اَوِ الْقَتْلِ) اکر قاچساغز اولدن اولترولمکدن (وَاِذًا لَا تُمَتَّعُونَ اِلَّا قَلِیلًا) شول وقتده فایدالانمش بولمزسز مکر آز وقت فایدالنرسز (یعنی اول قاچغان آدم‌ننك اجلی یتکن بولسه قاچمق فایده قلمس اکر اجلی یتمکن بولب قاچسه بر زمان طروب بیلکولی وقت تمام بولغچ ینه اولار حاصلی قاچمقده بر فایده یوقدور (قُلْ مَنْ ذَا الَّذِی) یامحمد ایتکل کمدور اول آدملرکم (یَعْصِمُکُمْ مِنَ اللهِ) صاقلر سزنی الله‌ننك قضاسندن (اِنْ اَرَادَ بِکُمْ سُوءًا) اکر تلاسه سزکا الله تعالی

(یعنی الله تعالی اوزی ننك حکملارونی پیغمبر لرننك تلی بلان بارچه خلقغه یتوشدوردی موندین صونك هرقایوسندن صراچقدور وطانکغوچیلر عه جزا برلاچکدور (جم) (اف) هجرت ننك دورتنچی یلنده بنی نضیر جهودلری مدینه دن چغارولمش ایدی عرب جماعتی ننك آراسنده جیولب اون ایکی منك قریش عسکریدن بنی نزاره وعطفان وبنی قریضه دنکم مدینه ننك یقیننده ایدیلار رسول علیه السلام بلان صوغشقه کیلدیلار ومسلمانلار آز ایدیلار آلارهم اوچ منك عسکر بلان مدینه دن طشقه چغب اوز طرافلارنده خندق قازوماغه باشلادیلار شولوقتکم کافرلارننك عسکرلاری یتوشدی یرا قدن بر آی صوغش قلدیلار موندین صونك برکیچ الله تعالی مشرق جیلدن بر شب وبیك قتی جیلنی یبارووب کافرلارننك اوتن سوندوروب آچ وصوصاوده قویب چاترلا رون باشلرینه یغب باشلرینه توشروب کافرلارننك آطلری وحیوانلری قوللا روندن چغب هرطرفقه کیتب وعسکری بارچه‌سی طارقالب وهیچ بر نرسه قیلرغه کوچلری قالماینچه طروب کتدیلار اشبو صوغش احزاب وحندق-

یمانلقنی (اوارادبکم رحمة) یاکه تلاسه سزنك حقوغزده نعمتنی (ولایجدون لهم) وطاپماسلر آلار اوزلری اوچون (من دون الله ولیا) الله تعالی دن باشقه بردوست (ولانصیرا ۞) وبر باردم قیلوچی (ق) (قدیعلم الله المعوقین) تحقیق بلر الله تعالی طیغوچیلرنی (یعنی خلقی رسول علیه السلامغه باردم قلودن طیوچیلرنی (منکم) سزدن (والقائلین لاخوانهم) وایتکوچیلرنی اوزلری ننك قرداشلرینه (هلم الینا) کیلوکز برزنك جانومرغه (یعنی محمدنی قویوغز یوقعه هلاك بولماغز دیوچیلرنی (ولایاتون البأس) کیلماس لار ایدی منافقلردن صوغشقه (الا قلیلا ۞) مکر ریابلان آرغنه لری کیلر (اشحة علیکم) صرانلق قیلرلار سزننك اوزاروکزکاب (یعنی سز قوت طابب غنیمت آلماقوغزده وسزکاباردم قلماقن (فاذا جاء الخوف) بس هرقچان دشمندن قورقوا کیلسه (رایتهم) کورورسنك آلارنی (ینظرون الیك) قرارلارسنك طرافونکا (تدور اعینهم) بورور آلارنك کوزلری (کالذی یغشی علیه الموت) شوندا این آدملرنك کوزی کوك اوام ننك اسروکلکیدن هوشی کیتمش بولور (یعنی اولم قتغلقندان هوشی کیتب کوزی بورکن آدم ننك کوزی کوك بولب (فاذا ذهب الخوف) بس قچانکم کیتسه اول قورقوا (سلقوکم) اوزاطرلارسزلارکا (یعنی ارانجترلارسزنی (بالسنة حداد اشحة) قاتیغ کیسکی تللری بلان (علی الخیر) صرانلق قیلب مال اوزارینه (یعنی غنیمت مالن بولکانده صرانلق ایلاب سوز ایترلار (اولئك) اشبو جماعت (لم یؤمنوا) ایمان کیتورمدیلار اخلاص بلان (فاحبط الله اعمالهم) بس باطل قلدی الله تعالی آلارنك عملرونی (وکان ذلك علی الله یسیرا ۞) بولدی بو عملرون قلیق الله تعالی اوزارینه جینکل (ق) (یحسبون الاحزاب لم یذهبوا) کمان قیلرلار منافقلار قورقولریدان کافرلار عسکری کیتدیلار دیب مدینه طرافیدن (وان یات الاحزاب) اکر کیلسه لار اول کافرلار عسکری قایته دن (بودا) استرلار اول منافقلر قورقو لریدن (لوانهم بادون فی الاعراب) نی بولر ایدی آلار قرده مدینه نی طاشلاب قرعربلاری بلان قرده بولسه لار ایدی دیب (یسئلون عن انبائکم) صرارلار ایدی کیلکان کیتکان لردن سزننك دوشمانلر بلان حالوکز نیچوك بولدوغنی بلرلار ایدی (ولوکانوا فیکم) اکر بولسه لار سزننك اراغزده (ماقاتلوا) صوغش قیلمزلار (الا قلیلا ۞) مکر آرغنه (یعنی آلار مدینه ده سزننك بلان صوغشده بولسه لار صوغش قلمسلر مکر عیب قلودن قورقب ریابلان آرقیلرلار (اماقورقولریدن کافرلارننك عسکری طارقالغانن وکیری قایتب اویلرینه قاچقانلرون بیلکولی بلب اشانمسلر ویالغان سویلاولریده سزکا محبت اظهار قیلرلار صوغشقه کیلاچك

(توکل)

صوغشی آطلدی اشبو صوغش قش لقده بیك صاوق وقتده بولب کیرك نرسه لار وآزوقلار بیك آزایدی شول مشقتلارکا صبر قیلب صوغش قیلمق وحندق قازومغه کروشد یلار وطرافلارده منافقلار یالغان خبر جیرلار ایدی وموءمنلر الله تعالی نصرت برور دیب محکم ثابت بولب طردیلار منافقلر اسلام عسکری طاقت کیتورماینچه صنب تارله دیدیلار بس اخلاصلی مسلمانلر بلان منافقلر آیرولدیلار رسول علیه السلام ایتدی اشبو صوغشدان صونك بزکافرلار اوزارینه بارورمز کافرلار کیله آلامسلر دیب تحقیق شولای بولدی (جم) (اف) یعنی عرب ننك بارچه‌سی بزکادوشمندور بس بزننك قونه چق یرومز قایده‌دور بس اشبو عسکردن چیغنك واول حضرت علیه السلام عسکر بلان برکامدینه ننك طشقرسنده ایدیلار شهر یوللارونی کامل باغلاب صاقلامشلر ایدی وخاتو نلرنی محکم اورونلرونده قوندوردیلار وآلارکم حیله قلدیلار اویلارومز اچقدور محکم توکلدور دیب وحالانکه اشبوسوز لری یالغان ایدی (جم) (ع) آیت ننك حاصلی شولدورمنافقلر حضرت-

توکل لاردور (لَقَدْ كَانَ) تحقیق باردور (لَكُمْ) سزنك اوچون (فِی رَسُولِ اللّٰهِ) الله نك پیغمبری نفسنده (أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) کورکم وایدکوا بولمغه تیوش بولغان اش باردور شول اش حقندندورکم الله نك رسولینه صوغشده ثابت بولب اویومق نیتك رسول علیه السلام نتك احد صوغشنده مبارك یوزی یارالاندی وبرتشی صندی ونیچه زخمتلر طارتدی (لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ) رسول علیه السلامنك اویولمش بولمغی شول آدم اوچوندور بولدی اول آدم امید قیلوچیلر الله تعالی نك رضالغن والله دن ثوابنی (وَالْيَوْمَ الْآخِرَ) وقیامت کونی نك نعمتنی (وَذَكَرَ اللّٰهَ كَثِيرًا ۝) والله تعالی نی ذکر قیلدی (یعنی رسول علیه السلامغه قرآن نیقدور زحمت ومشقتلرنی بوکلادی وحالانکه عالمنك بارچه‌سندن محنت واویلاق رسول علیه السلامغه آرتق ایدی (وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ) وکورکن زمانده موءمنلر حندق صوغشنده (الْأَحْزَابَ) کافرلارنك عسکرونی (قَالُوا) ایتدیلار (هٰذَا) اشبودور (مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ) شولنرسه کم وعده قلدی بزکا الله تعالی وآننك رسولی (وَصَدَقَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ) طوغری ایتدی الله ورسولی (وَمَا زَادَهُمْ) آرطدورمدی اول الله نك نصرت بلان قلغان وعده‌سی اول موءمنلرکا (إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۝) مکر ایمانی ورسولینك بیورغانیغه ایارمکنی آرتدوردی (ف) (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ) موءمن بنك لردن برنچه کشیلار باردورکم (صَدَقُوا) طوغری قیلدیلار ویرینه کیتوردیلر (مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ) شول نرسنیکم الله تعالی بلان اول نرسه کا عهد قلدیلار (یعنی رسول علیه السلام بلان صوغشده محکم وثابت بولب دین دوشمنلری بلان اولدور وشمکدن دونمسکه (فَمِنْهُمْ) بس آلاردن (مَنْ قَضَى نَحْبَهُ) شوندا ین آدملار بارکم شهید بولغانچی صوغش قیلب اوتدی اوزی نك عهدونی (شهید بولدی حضرت حمزه ومصعب بن عمیر کولار (وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ) وآلاردن شوندا ین آدملر باردور شهید بولمقنی کوتارلار (حضرت عثمان وطلحه کولار (وَمَا بَدَّلُوا) وآلوشطرمادیلار (یعنی بوزمادیلار عهدلرنی (تَبْدِيلًا ۝) هیچ آلوشطرمق بلان (ف) (لِيَجْزِيَ اللّٰهُ الصَّادِقِينَ) بواشلری الله تعالی یورتدی جزابرمك اوچون الله تعالی طوغری بولغانلارغه (یعنی عهدولرون بوزماغانلارغه (بِصِدْقِهِمْ) بوزماغانلقلری سببندن عهدلرون (وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ) عذاب قلماقلق اوچون منافقلرنی (إِنْ شَاءَ) عذاب قیلنولرون استه‌سلر الله تعالی نفاقلقلریده دایمی بولب (أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ) یاکه رحمتی بلان توبه توفیق برور اول منافقلرکا (إِنَّ اللّٰهَ) حقیقتده الله تعالی (كَانَ) بولدی (غَفُورًا) یارلقاغوچی (رَحِيمًا ۝) قرغانغوچی (وَرَدَّ اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا)

ـ رسولکا ومسلمانلارغه یاردم قلودن قاچماق اوچون وجه کورساترلار اویلارومن بوش وصاقلاوسز دیب شوندای کوب وقورقولی بولغان احزاب صوغشنده قاچارلار اکر برلرینه واویلارینه کرسه‌لار شول صوغش وقتنده کافر بولوغز دیه‌لر ومسلمانلر ننك ضررینه بولوغز دیسه‌لار آشوغرلار آصلا وجه کورستمسلر بواشلری اسلامنی یمان کوروب وکفرنی دوست طوطقانلار یدور (مدارك)

(اف) یعنی عربلارکا خلافلق قلودن قورقرسز اکر الله تعالی بیورسه مسلمانلرغه شول وقتده سزلرنی اولترورلار (جم) (اف) یعنی قتیلق وقتیلق بولداشلر یدن قاچارلار وقورقولرندن جانلری چغار اما فتح بولدقدن صونك باطر چلق وایرلکنی هر قایوسی هر آدمدن آرتق دعوی قیلرلار وغنیمت مالینه کونکل قویارلار (بعض اورنده الله تعالی عمل ننك یوغالما غنی ایتر اشبو الله تعالی اوزارینه آساندور الله تعالی ننك حکمتنده بر آدمننك عملی باطل بولمق عجب بولغان نرسدور آننك اوچون الله تعالی هیچ آدم ننك اشن ضایع قلمس لیکن هر وقب ضایع قیلسه معلوم بولرکم شول-

قایطاردی الله تعالی شوندا ین آدملرنیکم کافر بولدیلار (بغیظهم) آچولری بلان (لم ینالوا خیرًا) طاپمادیلار هیچ بر فایده (یعنی نصرت وغنیمت) (وکفی الله المؤمنین) یتاچك بولدی الله تعالی جیل فرشته لری بلان مؤمنلرکا (القتال) اولتورکا (یعنی صوغش قلودن صاقلاب هلاك قلدی) (وکان الله قویًا) الله تعالی قوتلی بولدی تلا کان نرسه‌سن قیلرغه (عزیزًا) هرنرسه کا غالب بولدی (یعنی کوچلی بولدی) (وانزل الذین ظاهروهم) ایندوردی الله تعالی شوندا ین آدملرنی کم یاردم قلدیلار احزاب غه یعنی کافرلار عسکرینه یولداش بولب (من اهل الکتاب) کتاب خلقندن (یعنی قریضه نی چغاردی) (من صیاصیهم) اورلری ننك قالالرو ندن (وقذف فی قلوبهم الرعب) وصالدی آلارننك کونکللرینه قورقونی (فریقًا تقتلون) آلاردن برجماعتنی اولتورسز (وتاسرون فریقًا) وبر جماعتنی اسیر قیلرسز (ف) (واورثکم ارضهم) واخیرنده بردی سزکا آلارننك یرلارونی (ودیارهم واموالهم) آلارننك یورطلارونی ومالللارونی (وارضًا) وبردی آلارغه بر برنی کم (لم تطوقا) باصماغان ایدکز اول یرکا یعنی فارس وروم وحیبر نی (وکان الله) وبولدی الله تعالی (علی کل شی) هرنرسه اوزارینه (قدیرًا) کوچی یتکوچی (ف) (یا ایها النبی) ای آندین پیغمبر (قل لازواجك) ایتکل اورننك ننك خاطونلارونکا (ان کنتن) اکر بولساغز سز (تردن الحیوة الدنیا) تلا کوچی بولساغز دنیاتر ولکنی (وزینتها) واول دنیاننك زینتنی (فتعالین) کیلوکزلار (امتعکن) طلاق بیرلمش خاتونلارغه بیرلا تورعان متعه‌نی بیرالم طلاق اسبابنی (واسرحکن) ضرر سز حرمتلاب قویه بریم سز نی (سراحًا جمیلًا) کورکم قویو بلان (بو آیت ننك ایندورولمکی ننك سببنه سیر اهلی اتفاق قیلدیلارکم هجرت ننك توقزنچی یلنه رسول علیه السلام خاطونلاریدن آیرولب برآی قدرلی آلارغه یقین لق قلماسقه آنط ایتدی اوزیدن زینتلی وهیبت کیملر صراغانلری اوچون یکرمی طوغزکون اوتدوکدن صونك مدت تمام اولدی الله تعالی اختیار آیتن ایندوردی (وان کنتن) اکر بولساغز سز (تردن الله ورسوله) تلا کوچی الله تعالی دن ثوابنی والله ننك رسولی نك رضالغنی (والدار الآخرة) آخرت یورطی ننك نعمتنی (فان الله اعد) بس تحقیق الله تعالی حاضرلدی (للمحسنات منکن) ایندکو اش قلوچی خاتونلر اوچون سزلاردن (اجرًا عظیمًا) الوغ ثوابنی (ینساء النبی) ای پیغمبر ننك خاطنلری (من یات منکن) هرکم قیلسه سزلاردن (بفاحشة مبینة) اشکارا بولغن بوزوقلغنی (یعنی پیغمبرکا رنجو یتکرسه کز تلوکزبلان (یضاعف) آرتدورولر (لها) اول خاتون اوچون (العذاب) عذاب (ضعفین) ایکی الوش ایکی

(الوش)

ـ اشنه بر کیمچیلك بولمغی شول وجهدن عملی درست ایمسلکی ایمانسز آدمننك عملی کوك آننك اوچون ایمان شرطدور (جم)

(اف) الله تعالی ننك وعده سی شولای ایدیکم کافرلار دن زحمت چکب آخر عالب بولب نصرت سزننك اوچوندور ودخی رسول علیه السلام بیورمش ایدی یااون کونصونك سزننك سزننك اورارا کرکا احزاب ننك قشونلری یعنی عسکرلری جیلر دیب ایتدی ایتکانی کوك بولدی (جم)

(۲ف) یعنی عهدلرونی کامل ایتدیلر صوغشده شهید بولدیلار نیتك کم بدر واحد صوغشنده شهید اولدوقاری کوك و آلاردن بعض آدم دخی شهید بولماقنی کوتالر ایدی یعنی صحابه‌لردن برنیچه آدملر بار ایدیکم شهید اولمق اوچون منتظر بولرلار ایدی لیکن رسول علیه السلام ایتدی حضرت طلحه شهید بولغان آدملر دندور دیب (جم)

(اف) بنی قریظه جهودن بر قبیله ایدی مدینه ننك یقننده یورطلرتوتمشلر ایدی اولده آلارغه رسول علیه السلام بلان صلح لری بار ایدی صونکره احزاب صوغش لارنده صلح لری بوزولب حضرتدن کیرو دونکانلار ایدی اوشبو ـ

یکرمی ایکنجی پاره

الوش (وَكَانَ ذٰلِكَ) بولدی اشبو عذاب قلمق (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالی اوزارینه (يَسِيرًا ۞) جینکل*
(وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ) وبر آدم ایارسه سزلردن (لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ) الله تعالی غه وآنینك پیغمبرینه
(وَتَعْمَلْ صَالِحًا) وایذکو بولغان اشلرنی اشلاسه (نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ) برورمز بزاول
خاطوتغه اجرون وثوابن ایکی مرتبه (وَاعْتَدْنَا لَهَا) وحاضرلارمز اول خاطن اوچون (رِزْقًا
كَرِيمًا ۞) ایذکو وخوش بولغان رزقنی (اشبو یوغاری بولغان مرتبه‌ننك حقیدندور
بر ایذکو اشنك جزاسی ایکی قات بولمق وهم بر بوز وقلق جزاسی ایکی قات بولر (يٰنِسَاءَ
النَّبِيِّ لَسْتُنَّ) ای پیغمبرننك خاتونلری ایمس سزسز (كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ) هیچ بر آدملرکوك
خاتونلردن (إِنِ اتَّقَيْتُنَّ) اکر صاقلانساغز سز (یعنی الله تعالی دن قورقساغز سزننك
باشقه خاطونلردن آرتوقلقوغز کوبدور (فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ) ایمدی ایرلارلان سویلش ساکز
بس توباچیلك ویومشاقلق قلماغز سوزسویلاشوده (فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ) بس
توباچیلك قیلسه‌غز امیدقیلر شول آدمکم آننك کونکلنده باردور منافقلق وبوزوقلق
آورووی (وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۞) وایتوکز آلارغه توباچیلك قلماینچه دین اشیده واجب
بولغان ایذکو سوزنی (وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ) تورغز اوزکزننك ایوکزده (وَلَا تَبَرَّجْنَ)
اوزکزنی بیزاب وزینتلاب اوراملرده زینتلارکزنی کورساتب صالونماغز (یعنی
یورماکز (تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ) اولکی جاهلیت‌ننك زمانند بولغان خاتونلرننك صالنماغی
وبزاکلرونی وزینتلارونی کورستمکی کوك (یعنی کفر زمانیده خاتونلر پرده واور وتوسز
ایدی سزلار آلای بولماغز (وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ) ترغزوغز نمازنی (یعنی اوقوغز (وَآتِينَ
الزَّكَاةَ) وبروکز زکاتنی (وَأَطِعْنَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) وایاروکز الله تعالی غه وآننك رسولینه
(إِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ) بودورکم تلار الله تعالی (لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ) ای اوی اهلی
کیترمکنی سزدن هر بوزوق نرسنی (وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۞) وتلیدور سزنی پاك قلماقنی
پاك قلمق بلان (بوسوزدن فهم قلنه‌دور پیغمبرننك حاطنلری بورط اهلی بولمغی (فی)
(وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ) وذکر قیلوغز شولنرسنیکم اوقولر اول نرسه سزننك
ایوکزده (مِنْ آيَاتِ اللّٰهِ) الله تعالی ننك آیتلریدن (وَالْحِكْمَةِ) وپیغمبر علیه السلامننك
سوزلندن اول سوز بارده حکمتدور (إِنَّ اللّٰهَ) حقیقتده الله تعالی (لَطِيفًا خَبِيرًا ۞) لطف
ایاسیدور وبلکوچیدور (یعنی الله تعالی دایم اشلرننك نیچکلوکن وحقیقتلارون بلب دین
اشنده سزکا فایدالی بولغان اشنی بلب بیان قلوچیدور شوننك اوچون سزکا اختیار بروب
وعظ قیلدی (إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ) تحقیق مسلمان ایرلار ومسلمان خاتونلر (وَالْمُؤْمِنِينَ

- احزاب صوغشندن پیغمبرمز واصحابلار بوشاندوقلارننك ایرته‌سنده جبرائیل علیه السلام الله تعالی جانبدن خبر کیتردی کم بنی قریظه‌غه کیده سنکز آنلار ایله صوغش قیلمق اوچون بس حضرت رسول ومسلمانلار واروب بنی قریظنی دورت بش کون قمادیلار بنی قریظ طاقتسز اولدیلار وشهردن طشقاری چقماغه راضی اولدیلار وایدیلار برننك حقمزده سعد بن معاذ هر نه حکم ایدرسه قبول ایدرمز دیب پیغمبر علیه السلام آنلارننك سوزنی قبول ایتدی وسعد بن معاذ رضی الله عنه صوغش قیلغانلارنی اولترمك وبالالارنی وقارتلارنی اسیر قیلمق ومالاری آراسنده قسمت اولنمق یعنی بولنه دیوحکم ایتدی الله تعالی ننك ورسول الله ننك حکمی شولای ایدی عهدلرنی بوزدقلری اوچون

(تفسیر جمالی)

(۲ف) بنی قریظ‌ننك یری مدینه‌کا یقین ایدی رسول علیه السلام اول قریظنی فتح ایلاب شول یرنی مهاجرین آراسنده بولب بردی ترکلوکلرینه سبب بولدی وبر بر باشقه یردن اول یر حیبر یاروم یافارسدور ایکی یلدن صونك جهودلردن آلندی -

والمؤمنات) وموءمن ایرلار وموءمن خاطونلر (والقنیتین والقنتت) طاعت وعبادت قلغان ایرلار طاعت وعبادت قلغان خاطونلر (والصدقین والصدقت) طوغری بولغان ایرلار وطوغری بولغان خاطونلار (والصبرین والصبرت) وصبر قلغان ایرلار وصبر قلوچی خاطونلار (والخشعین والخشعت) وتواضع قلغان یرلر وتواضع قلغان خاطونلار (والمتصدقین والمتصدقت) وصده‌قه برکن ایرلار وصده‌قه برکن خاطونلر (والصائمین والصائمت) وروزه‌طوتقان ایرلار وروزه‌طوطقان خاطونلار (والحفظین فروجهم والحفظت) وصاقلاغوچی ایرلار اوزاری ننك فرجلارون وصاقلاغوچی خاطونلار یعنی حرام اشلردن (والذکرین الله) الله تعالی نی ذکر قلوچی ایرلار (کثیرا) کوب (والذکرت) والله نی ذکر قلوچی خاطونلار (اعد الله لهم) حاضرلادی الله تعالی آلار اوچون (مغفرة) یارلقامقنی (واجر عظیما) والوغ بولغان ثوابنی (ف) (وما کان) بولمدی (لمؤمن ولا مؤمنة) هیچ بر موءمن بولغان ایر اوچون وهیچ بر موءمنه بولغان خاطن اوچون (اذا قضی الله ورسوله امرا) هر وقت حکم قلسه الله تعالی وآننك پیغمبری بر اشنی کم (ان یکون لهم الخیرة) بولمقلق آلار اوچون اختیار (من امرهم) الله بلان پیغمبر ننك اشنده (یعنی اوزلرینه واجبدورکم خدا ننك وپیغمبری ننك اختیار قلغان اشینه ایارمك (ومن یعص الله ورسوله) وبر آدم کناهلی بولسه الله تعالی غه وآننك پیغمبرینه) یعنی خلافی قیلب (فقد ضل) بس تحقیق آزدی اول آدم (ضلالا مبینا) ظاهر بولغان آزمقلق بلان (ف) (واذ تقول للذی) ای محمد یاد ایتکل شولوقتکم ایتدوك شول آدمکا (انعم الله علیه) احسان قلدی الله تعالی آننك اوزارینه (وانعمت) احسان قیلدنك (علیه) آننك اوزارینه (امسك علیك زوجك) طوتقل اورنك ننك خاطونکنی (یعنی کونکلونکنی قایتارمه (یعنی الله تعالی دینن وسننك حذمتنك بلان احسان قلدی وسین دخی آنی تربیه قلب اوعلنك مرتبه‌سنده احسان قلغان زید کا ایتونك خاطونونکنی خوش طوت وضرر قیلب طلاق قلمه دیب (واتق الله) وصاقلان الله دن دیونك (وتخفی فی نفسك) شولای بولسه ده زینب سننك حاطوننك بولمغی سنکا بلدورلمش ایدی) سین آنی اورنفسنکده یشرون قلدونك (ما الله مبدیه) اول یشرون قلغان نرسنی الله تعالی اشکارا قلغوچیدور (وتخشی الناس) وقورقارسنك آدمیلردن (اکر قورقوتیوش بولسه (والله احق ان تخشیه) الله بیك تیوشلیدور آندن قورقسانك (فلما قضی زید منها وطرا) بس تمام قلغان وقتده زید اول خاطونني بولغان زینبدن حاجتی (یعنی طلاق تلامکنی بردی (زوجنکها) خاطونلعه بردوك سنکا اول زینبنی (لکی لا یکون) تاکم بولماسون

(اوچون)

ـ اول یردن رسول علیه السلامننك بارچه اصحابلری تروکلك لار وندن راحت طابدیلار (جم) (۳ وان کن) روایت قیلندی بو آیت ایندو کدن صونك رسول علیه السلام اوّل حضرت عایشه رضی الله عنهاغه ایتدی دنیانی من تلارسنك یاکه الله تعالی ننك ورسولی ننك رضالغون منی تلارسنك حضرت عایشه الله تعالی ننك وپیغمبری رضالغنی اختیار قلدی موندین صونك خاطنلری ننك قالغانلری هم شولطریقه اختیار قلدیلار حضرت ننك اویلر یلر دایم فقیرلك بار ایدی وهر نرسه کیلسه اوز اختیاری ایله تیز وقتده صرف قیلر ایدی موندین صونك بوروچقه آلب حاجتن اوتر ایدی وهم الله تعالی ایتدی ایندکو اشلی بولغان خاتونلر اوچون سرلردن الوغ ثواب باردور ورسول علیه السلامننك خاطونلاری بارچه سی ایندکو اشلیلر دور (الطیبات للطیبین) لیکن الله تعالی هیچ بر آدمنی آچق آچق سویند ورمك خبرون بیرمدی تاکم قورقوسز بولنمسلر والله دن قورقو دایم بولسن اوچون (جم)

(ف) روایت قیلندی اولکی جاهلیت حضرت ابراهیم ننك زمانیده ـ

اوچون (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ) موءمنلر اوزارینه هیچ بر طارلق ومشقت (فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ) اوزی اول ایتکانی ننك خاتونن نکاح قلمقده (إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا) شولوقتده کم اوتادیلار وتمام قلدیلار حاجتلارونی (وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ۞) وبولدی الله تعالی ننك تلا کان اشی اوتالمش (ف)(مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ) بولمدی پیغمبر اوزارینه (مِنْ حَرَجٍ) هیچ بر طارلقدن ویاوزلقدن (فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ) شولنرسده کم حلال قلدی الله تعالی اول پیغمبر اوچون (سُنَّةَ اللَّهِ) الله ننك عادتی اولغانی کوك (فِي الَّذِينَ خَلَوْا) شوندای این آدملر ننك حقنده اوتدیلار آلار (مِنْ قَبْلُ) موندن اوّل اوتکن پیغمبرلر ننك خاطونلری کوب بولب نکاخلریده کینك لك ایلاب اوزلرینه برکناه ومواخذه قلمدی وشرعا حلال بولغن اشده آلارغه طارلق اولمدی (وَكَانَ) وبولدی (أَمْرُ اللَّهِ) الله ننك اشی (قَدَرًا مَقْدُورًا ۞) برتقدیر قیلنمش حکم بولدی بوندن اوّل (الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ) اول اوتکن پیغمبرلار شوندای این آدملر دوریتوشدوردیلار (رِسَالَاتِ اللَّهِ) الله تعالی ننك یبارکن خبرلارون امتلرینه (وَيَخْشَوْنَهُ) وقورقرلار الله دن (وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا) وقورقمزلار هیچ بر آدمدن (إِلَّا اللَّهَ) مکر الله دن قورقرلار (وَكَفَى بِاللَّهِ) یتکوچیدور الله (حَسِيبًا ۞) حساب قلمق بورندن (ف)(مَا كَانَ مُحَمَّدٌ) بولمدی محمد علیه السلام (أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ) سزننك ایرلارونکردن هیچ بر آدم ننك آطاسی (وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ) ولیکن بولدی الله تعالی ننك پیغمبری (وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) پیغمبرلارننك اخریدور (یعنی پیغمبرلك بابنده محمد علیه السلام بلان مهرلانب آندن صونك پیغمبر کیلمدی) (وَكَانَ اللَّهُ) وبولدی الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۞) هرنرسنی بلکوچی (یعنی پیغمبرننك اخیری کم بولماغه تیوش ایکانن بلکوچیدور (اما حضرت ابراهیم وحضرت قاسم ننك آتاسی بولسه ده آلار کچك وقتلریده وفات بولب ایرلاردن حساب قلنمادی (بو آیت ننك ایندورلماکینه سبب حضرت زینب واقعه سندن صونك کافرلر شلته قیله‌لار ایدی پیغمبرلار اوغلی ننك خاتونن آلودن طیه‌لر ایدی بو محمد اوغلی ننك خاطونن آلدی دیب الله تعالی بو آیت بلان بلدوردی اول حرام بولمق اوزاوغلی حقنده اوغل آطالغان ننك حقنده ایمس محمد هیچ آدمغه حقیقی آتا بولمدی دیب (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندای این آدملرکم ایمان کیتوردوکز (اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۞) ذکر قیلنك لار الله تعالی نی کوب ذکر قیلمق بلان (وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۞) وتسبیح ایتوکز اول الله غه ایرته ده وآخشامدا (یعنی نماز اوقوغز وبرسوزده (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر ولاحول ولاقوة الا بالله کلیمه سن ایتوکز (هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ) اول الله تعالی

بولغان جاهلیت دور اول زمانده خاطنلر کولمك کیب بولده یورورلر ایدی کشیلرکا اورلرون کورسترلار ایدی ایکنچی جاهلیت حضرت عیسی بلان حضرت محمد اراسنده بولغان جاهلیت دور زمانی (ف) (بانسأ النبی لستن) قچان بو آیت رسول علیه السلام ننك خاطنلری حقنده ایندور ولدی ایمان اهلیدن بولغان خاطنلر ایتدیلار برننك حقنده بر آیت ایندور ولمدی دیب الله تعالی آلارنی خوشلاندورمق اوچون (ان المسلمین والمسلمات) دیب ایندوردی بولمسه اول حکملرکم ایرلارکا بیور لغاندور خاطونلارغه هم بولادور خاطونلارغه آیروب بیورمق حاجت ایمسدور (جم)

(ف) شاه ولی رحمه الله ایتدی بو آیت شول حصوصلی ایندور ولدی حضرت رسول زینب رضی الله عنهانی حضرت زید اوچون استدی زینب وقرداشی عبد الله بن جحش زیدنی کفو کورمدیلار آننك اوچون زینب رسول علیه السلام ننك آناسی بلان برطوغان ننك قزی ایدی وقومنده نسبی شریف ایدی وزید اصلده عرب بولب آنی اون یشنده برظالم آدم طوتب مکه کا کیتروب صاتقان ایدی

شوندا ین الله دور رحمت قیلر سزکا (وملائکته) وفرشته لری سزننك اوچون یارلقامقنی امید ایلار (لیخرجکم) چغارمق اوچون (من الظلمات الی النور) کناه قرانکغولغندان ایمان وعبادت نوری اوزارینه (وکان) بولدی الله تعالی (بالمؤمنین) موءمن بولغان بنلرینه (رحیما) رحمت قلوچی (یعنی یارلقامقنی صرارغه بیورمقلغی بلان فرشته لرنی (تحیتهم یوم یلقونه) موءمنلرکا قیامت کونیده الله تعالی غه یولقغان وقتلریده الله تعالی ننك بولاکی (سلام) سلامدور (یعنی بارچه آفتلاردن سلامتلك (واعد لهم) وحاضرلادی موءمنلر اوچون (اجرا کریما) برحورمتلی والوغ بولغوچی اجرنی (یعنی جنتنی (یاایها النبی) ای آندا ین پیغمبر (انا ارسلناك) تحقیق بزیباردوك سنی (شاهدا) امتلرنك ننك سنی قبول قیلماقینه ویالغانغه ثوتماقینه کواه قیلب (ومبشرا) ورحمت قیلماقومرغه سیونچ بیرکوچی قیلب (ونذیرا) وعذابمردن قورقتقوچی قیلب (وداعیا) اوندا کوچی قیلب (الی الله) الله طرافینه (باذنه) الله تعالی رخصتی بلان (وسراجا منیرا) ورروشانلاندورغوچی چراغ بلان (یعنی قرآن بلان یاکه سنی نادانلق قرانکغولغندن آدملرنی چغارمق اوچون نورلی چراغ قیلب یباردوك (وبشر المؤمنین) وسویندورمسلمانلرنی آننك بلانکم (بان لهم) تحقیق آلار اوچون باردور (من الله) الله تعالی جانبندن (فضلا کبیرا) الوغ بولغان فضل واحسان اول الله تعالی غه یولوقمق دولتیدور اول الوغ نعمتدور (ولا تطع الکافرین) ایارمکل کافرلارکا (یعنی دینکه اوندا ماکونکن محکم بولب شریعتکه خلل اشده ایارمه (والمنافقین) منافقلرکا ایارمه (ودع اذاهم) وقویغل اول کافرلارننك ومنافقلرننك ارانجتماکلارون (یعنی صبر قیلب اوچ آلرغه طروشمه (وتوکل علی الله) توکل قیلغل الله غه (وکفی بالله وکیلا) یتاچکدور الله تعالی سنکاوکیل بولمق غه (یعنی اوچ آلمقغه سنکا الله تعالی وکیل بولمغی یتاچکدور (یاایها الذین امنوا) ای آندا ین آدملرکم ایمان کیتوردوکز (اذا نکحتم المؤمنات) هروقت نکاح قلساغر موءمنه بولغان خاطونلرنی (ثم طلقتموهن) موندین صونك طلاق قلساغز آلارنی (من قبل ان تمسوهن) آلارغه قول تیورودن وطوتودن اوّل (یعنی حلوت صحیحه بولودن اوّل (فمالکم علیهن) بس یوقدور سزننك اوچون شول خاتونلر اوچون (من عدة تعتدونها) عدت دن صنارسز اول عدتنی (فمتعوهن) بس قوتوکز قدرلی متعه بیروکز آلارغه (وسرحوهن) بوش قوینك آلارنی (سراحا جمیلا) کورکم بوش قویمق بلان (یعنی ضرر قیلماینچه واکر مهر ایتولکن بولسه یارطیسن بیروکز (ف) (یاایها النبی) ای آندا ین پیغمبر (انا احللنا لك) برلار حلال قیلدوق سنتك اوچون

(ازواجك)

حضرت خدیجه صاحب آلب رسول علیه السلام غه برکان ایدی زیدننك آتاسی وقرداشی اشتب مکه کا کیلب حضرتدن صرادیلار حضرت هم آتاسینه بیرمکچی بولدی اما زید حضرت ننك محبتندن آتاسی ننك یانینه بارمقنی تلامدی آندان صونك رسول علیه السلام اوغل اوقدی بوقصه اسلامدن اول بولدی وزینب وهم قرنداشی تمام قلغان وقتده زید اول خاطونی بولغان زینبدن حاجتن (یعنی طلاق تلامکنی بردی زیدکا نکاح قلمه غه راضی بولمدیلار شول وقتده (وما کان لموءمن ولا موءمنة) آیتی ایندورلدی بس نکاح قلمه غه راضی بولدیلار

(جم)

(۲ف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی اوشبو آیتده شول قصه غه اشارة بارکم رسول علیه السلام ننك مبارك خاطر شریفلارندن کیچدیکه زیدایله زینب ننك آرالرنده مفارقت واقع اولسه زینب رضی الله عنهایی ازواج ننك زمره سینه ادخال قیله لیکن رسوم وعادته مراعات اوچون ایزکولکنی تلاب زیدنی کورکاملك بلان طرورغه قوشار ایدی حضرت زینب رضی الله عنهاچان زید ننك نکاحده اولدقده زید انلارننك ـ

(اَزْوَاجَكَ) اورنك ننك خاتونلارونكنی (اللّٰتی) شوندا ین خاتونلارونكنی (اٰتیت اُجورهنّ) بیردونك سین آلارننك مهرلارونی (وَمَامَلَكَتْ یَمِینُكَ) دخی حلال قیلدوق سنكا شول خاطونلرنیكم اونك قولنك میلكلاندی آلارنی (یعنی كنیز كلارنی (مما افاء اللّٰه) شول نرسه‌نكم یتوشدوردی الله تعالی (عَلَیْكَ) سننك اوزارونكا (یعنی كافرلاردن یتوشكن غنیمتدن سننك تصرفونكا كركن صفیه‌وریحانه كوك خاطونلرنی (وبنات عمك) آتانك بلان بر طوغان ایرنلارننك قزلارون (وبنات عماتك) آتانك بلان بر طوغان قز قرداشلارنك ننك قزلارون (وبنات خالك) آنانك بلان بر طوغان ایر قرداشنك ننك قزلارون (وبنات خالاتك) آنانك بلان بر طوغان قز قرداشنك قزلارون (اللّٰتی) شوندا ین خاتونلر دور آلار (هاجرن معك) هجرت قیلدیلار آلار سننك بلان برکا (یعنی هجرت قیلماغانلارننك نكاحی حلال ایمس ایدی مكه فتح قیلندقدان صونك نكاح قیلماقده هجرت قیلماق شرط بولمغی نسخ قیلندی (وامرأة مؤمنة) وحلال قیلدوق سنكا مؤمنه بولغان خاطونتی (ان وهبت) اكر باغشلاسه اول خاطون (نفسها) اوزنی (للنّبی) پیغمبركا (یعنی مهرسز نكاح قلمق بوهبه بلان یولب دورست دیدیلار لیكن هبه قیلوچی خاتونده خلاف بولدی میمونه‌دور یا زینب‌دور بنت حزیمه‌دور یا جابر قزی ام شریكدور یاحكم قزی حویله‌دور (ان اراد النبی) اكر تلاسه پیغمبركم (ان یستنكحها) نكاح قلمقنی شول خاتوننی (اكر تلامسه نكاحنی هبه قلمغی بلان حلال ایمس آننك اوچون پیغمبرننك تلامكی قبول قلماغی اورننه طرور (خالصة لك من دون المؤمنین) اشبو مهرسز نكاح ننك حلال بولمغی سننك اوچونكونه‌دور باشقه مسلمانلارغه حلال ایمسدور (قد علمنا) تحقیق بلدوك بز (ما فرضنا علیهم) شول نرسنیكم واجب قلدوق بز مؤمنلر اوزارینه (فی اَزْوَاجهم) آلارننك خاطنلری حقنده (یعنی عقد ننك شرطلاریدن وبردن آرطق بولسه طوغری طوتمق ننك واجب بولماغیدن وخلوت صحیحه بلان مهر واجب بولماغیدن اكر چندیكه آطالماساده ودورتدن آرتقنی جیودن (وما ملكت ایمانهم) ومیلكلانكوچی كنیز كلاری حقنده (لكیلا یكون علیك حرج) ای محمد ایتولكن حكملرنی سنكا غنه قلدق وباشقه مؤمنلركا قلمادوق سنكا بولماسون اوچون هیچ بر طارلق (وكان الله) بولدی الله تعالی (غفورا رحیما) (ف) یارلقاغوچی (یعنی صاقلانمغی مشقت بولغانلرنی یارلقار) ومهربانلی بولدی (مشقت كمان قیلنغان اورونلارده كینك لك بلان رحمت قیلر (یعنی نكاح طرو سنده بر نیچه حكم باردور امتلارکا فرض دور رسول علیه السلامغه فرض توكلدور (ترجی) كیچكتررسنك سین

- نظرنده حقیر كورندی وطابعتینه موافق اولمدی وبر بر یله نزاع قیلشورلار ایدی زید حضرت علیه السلامنك حضورینه وارو ب زینبدن شكایت ایتدی وایدی من بونی ترك ایتمك استرم دیدی رسول علیه السلام منع ایدوب ایدی زینب بنم خاطرم اوچون سنی قبول ایتدی ایمدی آنی ترك ایتمك برباشقه كیچیلك كیترور وكاه كاه اوشبو طرپقچه نزاع بولور ایدی ورسول علیه السلام ننك قلبینه كیلور ایدی اكرده چاره‌سز زید آنی ترك ایدرسه زینبنك خاطورونی خوش ولطف قیلمق اوچون آنی ازواج مطهراتنك زمره‌سینه نكاح ایله ادخال ایدرمن دیب لیكن منافقلرننك باور سویلمكلری اوچون فكر ایدر ایدی كه اوزی اوغلی ننك خاتوننی آلدی دیب ایترلار دیو اكرچه حقیقی اوغلی بولمه‌سه ده الله تعالی زینب ننك كونكلن خوشلامق اوچون زیدن طلاق بولونغاچ حضرت رسول ننك نكاحنه كروتدی الله تعالی ننك امری بلان نكاحلری بیلانب ظاهر نكاحغه حاجت قالمدی

(جم)

(الف) یعنی شرعا حلال ودرست بولغان نرسه‌ده پیغمبرلار اوچون آچو -

یانونکغه یاتقرماس سنك (من تشاء منهن) برخاتنیکم تلارسنك سین اول خاتونلار ونکدن (وتوی الیك من تشاء) واول خاتنلاردن تلاکن خاتونکنی اوزونکاطارتب یانونکه یاتقرورسنك (یاکه تلا کانونکنی طلاق قیلرسنك تلا کانونکنی توتارسنك (ومن ابتغیت ممن عزلت) وشول خاتنیکم آنی یانکدان براق قلدننك ینه آنی استه‌سنك (یعنی یانکده یاتوده نوبتدن طیغان خاتنکنی استه‌سنك (یاکه طلاق رجعی بلان طلاق قلغان خاتونونکدان (فلاجناح علیك) یوقدور هیچ برکناه سنکا (ذلك) اشبو اشلرسنك تلاماکونکا طابشر ولمق ورخصت بولمق (ادنی ان تقر اعینهن) بیك یقندور آلارننك کوزلری روشن بولمقغه (ولایحزن) وبیك یقندور قایغورمسقه آلارغه (ویرضین) دخی راضی بولر آلار (بما اتیتهن) شول نرسلرکا برورسنك آلارغه (کلهن) بارچه‌سینه (یعنی هرقچن بلرلارکم بواشلرنی سین الله تعالی ننك بیورماغی بلان ایدرسنك قایغرمسلر وبیورغانونکغه موبن صونب قبول قیلرلار (یعنی اول حضرت اوزره واجب قلمدی خاتونلر آراسنده برابر ایتمکی شول سببدنکم خاتونلر اوزحقلری دور دیب بلمدیلار اول نرسکه رسول علیه السلام بیره ایدی راضی بولب قبول قیله‌لر ایدی لیکن حضرت رسول خاتونلاری آراسن آیرمدی بارچه خاطونلارننك نوبتنی بردای رعایه قیلدی اما حضرت سوده اوزنوبتنی حضرت عایشه‌کا بیردی (والله یعلم) والله تعالی بلر (مافی قلوبکم) شول نرسه‌لرنیکم سرننك کونکللار وکزده بولدی (وکان الله علیما) وبولدی الله تعالی بلکوچی (حلیما) بنده‌لرینه حلیم (یعنی یومشاقلق بلان اش قلغوچی (لایحل لك النساء) حلال بولمرسنك اوچون خاتونلار (من بعد) موندین صونك (یعنی بوعقدونکده بولغان طوغز خاتونونکدین صونك (آننك اوچون بوطوغز رسول علیه السلام غه چکدورنیتك دورت اه‌تلرینه چیك ایدی (ولا ان تبدل بهن من ازواج) وینه حلال بولماز آلشطر مغوننك اول خاطنلرننك بروسی اورنینه طلاق قلب باشقه خاتونلرنی (ولو اعجبك حسنهن) اکرچندنکه عجبلاندورسه‌ده سنی آلارننك کورکاملکلری (الا ماملکت یمینك) مکراول کنیز کلارکا کم میلوکلانسنك سین آلارنی (میکونکا کرکن خاطونلرسنکا مباحدور (وکان الله) وبولدی الله تعالی (علی کل شی) هرنرسه اوزارینه (رقیبا) قراغوچی بولدی (یعنی اشوکزده صاقلانغوچی بولب سزکا حلال قیلنغان نرسه‌دن باشقه‌غه کونکلو نکنی اوزایتب یبارمه (اشبو آیت اولکی آیتنی نسخ قلغاندور (ف) (یاایها الذین امنوا) ای مسلمانلار (لاتدخلوا) کرماکز (بیوت النبی) پیغمبرننك اویلارینه (الا ان یوذن) مکرشولوقتده کروکز

(رخصت)

-وشلته یوقدور وپیغمبرلار الله تعالی دن باشقه قور قمسلر یاکه قیسی حکملر پیغمبرلارکا خاص بولغان حکملاردورنیتکم داود علیه السلام ننك نیچه نکاحلی خاطونی واوچ بوزکنیزه‌کی بار ایدی وحضرت سلیمان ننك اوچ بوزنکاحلی خاطونی وجدی بوزکنیزه‌کی بار ایدی وهم آدم اوزینه خاص بولغان حکملر وهم آدم که آنکا درستدور آنکا کناه یوقدور وپیغمبرلارکا خاص بولغان حکملر اشبو قبیلدندور وپیغمبرلار الله تعالی ننك حکمینه خلاف بولغان هیچ براشنی قلمسلر بو آیت کافرلارننك نفرد قیلرلاری حقنده ایندورلدی

(جم)

(ف) برکمسنه خاتونینی جماعدن اوّل طلاق قیلسه اکر مهرن تعین قیلنغان بولسه تعین قیلنغان مهر ینك یارتسنی خاتونینه بیرمك لازمدور اکر مهری تعین قیلنغان بولماسه بس متعه بیرمك لازمدور یعنی برکولمك برباش اورته‌چك بورکانچك بر اورتنه تورعان نرسه وبر اشطن ویرمك لکدور بوخاطون اوزرینه عدت لازم دکلدر تلادکی وقتده ایرکابارور اکر ایربرله خاطون اراسنده جماعسز خلوت صحیحه بولنسه بوصورتده خاتوننك مهرن

رخصت برولمش بولسه (لَكُمْ) سزلارکا (اِلٰى طَعَامٍ) اشامقغه (غَيْرَ نٰظِرِيْنَ اِنٰىهُ) کوتماینچه طعامننك پشمکی وقیتنه (یعنی بوسوز برجماعت ننك حقیده ایدی حضرت ننك آشاچق وقتنی کوتب کیلب اوتورورلر ایدی الله تعالی آلارنی بواشدن طیدی (وَلٰكِنْ اِذٰا دُعِيْتُمْ) ولیکن هروقت چاقرولمش بولسه غز (فَادْخُلُوا) بس کروکز (فَاِذٰا طَعِمْتُمْ) بس شولوقت کم آشادوغز طعامنی (فَانْتَشِرُوا) بس طارقالوغز (وَلَا مُسْتَاْنِسِيْنَ لِحَدِيْثٍ) دخی اندطورماغز بربروکرننك سوزینه ایارکانوکز حالنه آشاغاندین صونك (اِنَّ ذٰلِكُمْ) تحقیق بوبربروکز ننك سوزینه ایاروب طورمقوغز واذنسز کرماکوکز (كٰانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ) بولر پیغمبرنی ارانجتکوچی (فَيَسْتَحْيٖ مِنْكُمْ) بس اویالرا ول پیغمبر علیه السلام سزدن چقونکز دیمك (وَاللّٰهُ) الله تعالی (لَا يَسْتَحْيٖ مِنَ الْحَقِّ) اویالمز طوغری بولغان سوزدن (وَاِذٰا سَاَلْتُمُوهُنَّ مَتٰاعًا) وهر قچان صراساغز پیغمبرننك خاطونلاریدن حاجتوکزکا برارلق برنرسه (فَاسْئَلُوهُنَّ) بس صراغز اول نرسنی (مِنْ وَرَاۤءِ حِجٰابٍ) پرده آرطندن (ذٰلِكُمْ) اشبو پرده آرقلی صرامغلق (اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ) بیك پاك قلوچیدور سزننك کونکلوکزنی (وَقُلُوبِهِنَّ) وآلارننك کونکللارونی (یعنی شیطان وسوسه سندن (وَمٰا كٰانَ) وبولمدی دورست (لَكُمْ) سزننك اوچون (اَنْ تُؤْذُوا) ارانجتمك (رَسُولَ اللّٰهِ) الله ننك رسولن (وَلَا اَنْ تَنْكِحُوۤا) دخی درست بولمدی نکاح قلماقوغز (اَزْوٰاجَهُ) آننك خاطونلارونی (مِنْ بَعْدِهٖۤ اَبَدًا) آندان صونك هرکیز (یعنی بودنیادین کوچکنی صونکنده یاطلاق قلغانی صونکنده (اِنَّ ذٰلِكُمْ) تحقیق اشبو حضرتنی ارانجتمك وخاتونلارون نکاح بلان آلمق (كٰانَ) بولدی (عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيمًا) الله تعالی قاشنده الوغ گناه (اِنْ تُبْدُوا شَيْـًٔا) اکر آشکارا قیلساغز براشنی (اَوْ تُخْفُوهُ) یاکه یاشرساکز اول نرسنی (یعنی امهات موءمنین نی نکاح قلمقنی تل بلان ایتسه کز یاکه کونکلوکزده یشرون قلساغز (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس البته الله تعالی (كٰانَ) بولدی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) هربرنرسنی بلکوچی (ف) روایت ایتولدی حجاب آیتی اینکچ رسول علیه السلام ننك خاطونلری ننك آطالری واوغلری ویقین قرداشلری ایتدیلار یارسول الله بزهم آلاربلان حجاب آرتیدن سویلشه لك می دیب بس الله تعالی بو آیتنی ایندوردی (لَا جُنٰاحَ عَلَيْهِنَّ) یوقدورکناه اول خاتونلارغه (فِيۤ اٰبٰائِهِنَّ) پرده لنمسلکده اتالری قاشنده (وَلَاۤ اَبْنَائِهِنَّ) واوزلری ننك اوغللری قاشنده (وَلَاۤ اِخْوٰانِهِنَّ) دخی یوقدور قرداشلری ننك قاشنده (وَلَاۤ اَبْنَاۤءِ اِخْوٰانِهِنَّ) دخی یوقدور اوزلری ننك ایر قرداشلری ننك اوغلری قاشنده (وَلَاۤ اَبْنَاۤءِ اَخَوٰاتِهِنَّ) دخی یوقدور اوزلری

تمام بیرمك لازمدور وخاتو نغه دخی عدت صاقلامق واجبدور *

(اف) یعنی سنك خاطونلار ننك کم آلارننك مهرلارون برکتسن یعنی حاضرده نکاحنده دورلر ثلاثه قریشدن بولسن باکه بولماسونلار بونلارننك کلسی حلالدر وعمچه ودایك قزی حلالدر هجرت شرطی ایله لکن هجرت قیلمه سه‌لار حلال دکلدور وهربر خاتونکه اوزنی پیغمبره باغشلار یعنی مهرسز پیغمبرکا اورننك نفسنی باغشلاسه حلالدر اوشبو حکم پیغمبر علیه السلام کاخصوصدور ومسلمانلار اوزرینه حکم شولدرکه (ان تبتغوا باموالکم) یعنی اورنکرننك مالارغر ایله خاتونلارنی آلوغز یعنی مهرنی بیروب نکاح ایدنکز مهرسز نکاح یعنی مهر بیرمای خاتون آلمق باشقه موءمنلارکا درست دکل درذکر قیلنغان مهر کیرك بولسون کیرك بولماسون کیرك تعیین قیلنغان اولسون کیرك نکاحدن صونك تعیین قیلنسون بس شول مهر اوزلری آراسنده معین وثابتدور شول مهرنی بیرمك لازمدر (جم) (من بعد) موندن صونننك یعنی اشبو ایکی صفتدن صونك بروسی قریشدن مهرلی بولغان هجرت

ننك قزقرداشلری ننك اوغللری قاشنده (وَلَا نِسَآئِهِنَّ) دخی یوقدور اوزلری کوك خاطونلر ننك قاشنده (وَلَا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ) دخی یوقدور میلکلانکوچی کنیزکلار ننك قاشنده (یعنی خاتونلر عه برکناه بولمز بو ایتولکن آدملر کا کورونمکلاریده (وَاتَّقِينَ اللّٰهَ) ای خاتونلار الله تعالی دن قورقب صاقلانونکلار (یعنی الله بیورغن نرسنی یرینه کیتورونك (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (كَانَ) بولدی (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۞) هر نرسه اوزارینه کواه (یعنی هیچ نرسه اول الله غه یشرون بولمس (اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ) حقیقتده الله تعالی و آننك فرشته‌لری (يُصَلُّونَ) صلوات ایترلار (عَلَى النَّبِيِّ) پیغمبر اوزارینه (يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیتورکان آدملر (صَلُّوا عَلَيْهِ) صلوات ایتوکز اول پیغمبر اوزارینه (وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۞) ودخی سلام ایتونك سلام ایتمك بلان (یعنی السلام علیك ایها النبی دیب (ف) (اِنَّ الَّذِينَ) تحقیق شوندین آدملارکه (يُؤْذُونَ اللّٰهَ) الله تعالی نی رنجتورلار کفر و شرك ارتکابیله (وَرَسُولَهُ) ورسولنی شعر و سحر امثالی طعنه ایله (لَعَنَهُمُ اللّٰهُ) یراق قیلدی آنلاری الله تعالی رحمتندن (فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ) دنیا و آخرتده (وَاَعَدَّ لَهُمْ) وحاضر قیلدی آنلار اوچون (عَذَابًا مُهِينًا ۞) خور قیلغوچی عذابنی (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ) وشول آدملرکم رنجتورلار (الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) موءمن بولغان ایرلارنی (صفوان کبی) وموءمنه بولغان خاتونلارنی (وعائشه رضی الله عنها کبی (بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا) کسب قیلمعان برکناهنی یا بماقلق ایله رنجتورلر (فَقَدِ احْتَمَلُوا) بس البته یوکلادیلار (بُهْتَانًا) یالغان یابونی (وَاِثْمًا مُبِينًا ۞) واشکارا بولغان کناهنی (یعنی اشبو رانجتوچیلر منافقلر ایدی پیغمبر علیه السلام ننك غیبتن قیلب یامان سوزلار ایترلار ایدی و آننك پاکیزه بولغان خاتونلرینه بهتان قیلرلار ایدی اشبولارننك ذکری نور سوره‌سیده اوتدی (يٰٓاَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ) ای پیغمبر ایتکل (لِاَزْوَاجِكَ) اوزننك خاطونلار ونکغه (وَبَنَاتِكَ) واوزننك قزلار ونکغه (وَنِسَآءِ الْمُؤْمِنِينَ) وموءمنلرننك خاتونلارینه (يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ) صالسنلر اوزلری اوزارینه (مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ) چادرلارنی بوزلرینه اور وتنمك اوچون واشطانلار ونی کیسنلر (ذٰلِكَ) اوشبو طریقه اور وتونمك (اَدْنٰى اَنْ يُعْرَفْنَ) یقندور بلمك و آیرلمقلارینه کنیزکلاردن (فَلَا يُؤْذَيْنَ) بس آلار ارانجتولمش اولمس لار (وَكَانَ اللّٰهُ) بولدی الله تعالی (غَفُورًا رَحِيمًا ۞) بارلقاغوچی اوتکن کناهلرنی توبه قلمقلری بلان ورحمت قلوچی بولدی (ف) (لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنٰفِقُونَ) اکر طیولمسه لار منافقلر نفاقلریدن (وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) وینه طیولمسه لار شول آدملرکم ایمان ضعیف لکی وبوزوقلقلری باردور کونکللریده بوزقلقلریدن

(والمر)

قلغان حاطون وبروسی اوزونی هبه قلغان مهرسز خاتون (بومعنی جمالیده (۲ف) یعنی بر آنچه قسم لارکم اوتکان آیتده بیان قیلندی بیان قیلنعندن آرتق نی نکاح قیلمق حلال دکلدور ودخی بولغان خاتونلارنکنی باشقه خاتونلارغه آلشوترمق حلال توکل ضروری بولغان بونلاردور نه کم وسنك مالك اولدغنك جاریه لاردن اول حضرتك مالك اولدغی ایکی جاریه‌لری مشهوردر بعضلار اوچ دیدیلار برسن ماریه حضرت ابراهیم ننك انا سیدور برسی ریحانه یاشمعونه ویا هر بری باشقه‌لر ایدیلار وحضرت عایشه بیوردیکه موندان زیاده نی منع آخرده نسخ اولونب جمله عورتلار حلال اولدیلار

(ا ف) الله سبحانه وتعالی مسلمان لارغه ادب اوکرتمك اوچون اوشبو آیتنی ایندوردی آدملاردن بر آنچه جماعت آشاملق اوچون بیغمبر علیه السلام ننك اوینه باروب طعام بولغانچی آنده بولورلار ایدی وطعام آشدقدین صونکره کیتمایچه آنده قالوب برسی ایله وسوز سویلاشورکا مشغول اولور لار ایدی وحالانکه آنلار ننك اوتورغن وجیلغان برلری پیغمبر علیه

(وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ) وطیولمسه‌لار یالغان خبرلارنی فاش قلوچیلر مدینه شهرنده (مسلمانلرنك عسكرندن (لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ) البته بیورورمز سنكا آلارنی اوتورمكگا واویلاربدن سورمكگا (ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ) موندین صونك كورشی بولمرلار سنكا (فِيهَا) اول مدینه ده (إِلَّا قَلِيلًا ۞) مكر بر آز وقتقنه بولرلار (مَلْعُونِينَ) لعنت قیلندیلار (أَيْنَمَا ثُقِفُوا) هر قایسی یرده بولنسه‌لارده (أُخِذُوا) اسیر قیلنرلار (وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ۞) اولتر ولمش بولرلار حورلاب اولتر ولمك بلان (سُنَّةَ اللَّهِ) الله تعالی یولی وبیورماغیدور (فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ) شوندای این آدملرنك حقنده سیندن اوّل اوتدیلار اول آدملار (یعنی اسیر قلنماق واولتر ولمك موندای اشلر حقنده الله تعالی نك یولی وبیورماغیدور (وَلَنْ تَجِدَ) تابمازسنك سین (لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۞) الله‌نك بیورماغنی اورنكارتلمش (ف) (يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ) سرارلار سیندان آدملر قیامتدن (یعنی سنی صنامق اوچون قیامت وقتنی سرارلار (قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ) ای محمد ایتكل بودورکم قیامتنی بلمك الله تعالی قاشنده غنه‌دور (وَمَا يُدْرِيكَ) دخی نی نرسه بلدوردی سنكا قیامت وقتنی (یعنی آصلا بلمس سنك (لَعَلَّ السَّاعَةَ) شاید کم قیامت (تَكُونُ قَرِيبًا ۞) تیز زمانده بولر (یعنی منافقلر اوز آرالاریده یقین قیلدیلار کم پیغمبردن قیامت وقتن سرالق آنینك جوابی بولمس دیب (إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ) تحقیق الله تعالی لعنت قلدی کافرلارکا (وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۞) وحاضرلادی آلارا وچون جهنمنی (خَالِدِينَ فِيهَا) منكو بولغو چیلردور اول کافرلار جهنمده (أَبَدًا) دایم بولمق تقدیر قیلنمشدور (لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا) طاپماسلار آلار اول جهنمدن چغارورغه هیچ بر دوست (وَلَا نَصِيرًا ۞) وهیچ بر باردم قلوچی (يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ) شول کونده (یعنی قیامت کونده ایلاندورولمش بولر آلارننك یوزلری جهنم ده (يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا) ایتورلار کاشکی نی بولر ایدی (أَطَعْنَا اللَّهَ) الله‌یبورغانیغه ایارکن بولسق (وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ۞) وهر پیغمبرننك بیورغانیغه ایارکن بولسق بوعذابنی کورمس ایدوك دیب (وَقَالُوا رَبَّنَا) وایتدیلار کافرلارننك کچکاری ای برننك ربمز (إِنَّا أَطَعْنَا) تحقیق بزلار ایاردوك (سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا) اورلارومرتبه‌لرننك اغالارومرغه (یعنی مرتبه‌ده ضورلارومرغه ایاردوك (فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ۞) بس آزدوردیلار آلار برنی طوغری بولغن یولدن (رَبَّنَا آتِهِمْ) ای برننك ربمز بیرکل آلارغه (ضِعْفَيْنِ) ایکی الوشنی (مِنَ الْعَذَابِ) عذابدن (وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا ۞) ولعنت قیل آلارغه الوغ لعنت قلمق بلان (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندای این آدملر ایمان کیتوردوکز (لَا تَكُونُوا) بولماغز

السلامنك قرار واستراحت قیله تورعان اورنی ایدی پیغمبر علیه السلام آنلار تنك بوطریقه اوترمقلغو ندن متاذی اولور ایدی اما حیاسندن آنلاره کید نکز دیمس ایدی اوشبو ننك اوچون الله سبحانه اوشبو آیتده بیوردی واوشبو آیتده پرده‌حکمی دخی نازل اولدی که ایرلار ازواج مطهرات ایله یوز بیوز اولمایه‌لار واشبو حکم مسلمان خاتونلاری اورزینه واجب دکلدر اکر برخاتون جمیع بدنن اورتوب هیچ بر ایر قارشو بولمه‌سه آرتقدور (جم) (اف) اشبو امر در پیغمبر علیه السلام اورزینه صلات وسلام ایتمك اوچون اوشبو حکم دخی نمازده ادا اولنور ایتمك لك بلان السلام علیك ایها النبی الهم صل علی محمد وبو صلوات وسلام الله تعالی دن رحمت استمکدر پیغمبر علیه السلام اورزینه واهل بیتینه دخی سلام ایستمك دن دعاننك قبولیتی یقین اولور واول پیغمبر علیه علیه السلام ننك ذات شریف لرینه وآننك بیتینه لایق اولان رحمت نازل اولور آنلار اورزینه اون رحمت نازل اولور (۲ف) روایت ایدولدی بو آیت ایندور ولوکاسبب حضرت عمر رضی الله عنه رسول علیه السلامغه ایدی

(كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى) شول آدملر كوك ارانجتدیلار آلار موسی نی (فبرأه الله) بس پاكلادی الله تعالی اول حضرة موسی نی یعنی قچن قارون حضرة موسی نی زنا قلدی دیب یالغان یابدی (مما قالوا) شوندا این سوزدن ایتدیلار آلار حضرت موسی حقنده اول سوزنی (وكان) وبولدی حضرت موسی (عند الله) الله تعالی قاشنده (وجيهاً ۞) مقبول ومعتبر بولدی (ف) (يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله) ای ایمان كیتورگن آدملر صاقلانونكلار الله دن بوزوق اشلرنی قلودن (وقولوا قولاً سديداً ۞) وایتوگن طوغری بولغان سوزنی (یعنی موءمنلر حقنده بر سوزننك درستلكی تعیین بولمه سه سزكا اول سوزنی سویلاماگز (يصلح لكم أعمالكم) توزوك وبحشی قیلر سزننك اوچون اشلاروگزنی (ويغفر لكم ذنوبكم) وبارلقار سزننك اوچون سزننك كناهوغزنی (ومن يطع الله ورسوله) وهركم قبول قلب ایارسه الله غه وپیغمبرینه (یعنی بیورغان اشلرده وطیغان اشلرده (فقد فاز) تحقیق دنیا وآخرت ننك ایذگولكینه یتوشب وبارچه مطلوبن طابب ایذگوبولر (فوزاً عظيماً ۞) الوغ بولغان ایذگولك بلان (انا عرضنا الأمانة) تحقیق بزعرض قلدوق امانتنی (یعنی الله تعالی ننك بیورماغی وطیماغی بلان كوچلامكونی كوترمككا (على السموات والأرض والجبال) كوكلر ویروطاولار اوزارینه (فابين أن يحملنها) بس آلار قبول قلمادیلار (یعنی آلار شوشی قدر الوغلغلاری بلان اول امانتنی برینه كیتوره آلماقلروندن قورقب یوكلامدیلار (وأشفقن منها) وآندن قورقب یوكلاتمسنی امیدایتدیلار (یعنی اول امانتدن قورقب شفقت قلمقنی استدیلار (وحملها الإنسان) ویوكلادی اول امانتنی آدم اوغلی ناپارلقاری بلان آدمیه عدلك وعلم بالفعل حاصل بولمه سه ده بوعدلك وعلمنی حاصل قلمه غه قابلیتلری بار (إنه كان) تحقیق اول انسان بولدی (ظلوماً جهولاً ۞) ظلم قلوچی واول امانت ننك اخیری نی بولاچاغن بلمدی (یعنی انسان بوقدر ضعیفلكی بلان اوزنفسینه رحیم وشفقت قلماینچه ظلم قیلب تلادوكنی قویب اشبو الوغ امانتنی قبول قلدی بس شیكسز اول امانت ننك حقن برینه كیتورگن آدم كامل آدم بولب دنیاوآخرتده شرافتلی بولر (ليعذب الله المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات) بو امانت ننك صونكغی اشی شولدورگم عذاب قلمق اوچون الله تعالی اول امانتكه خیانت قلب اوتامگن منافق ایرلارنی ومنافق خاطونلارنی والله غه شریك قلوچی ایرلارنی وشریك قلوچی خاطونلرنی جهنم عذابی بلان (ويتوب الله) وقایتور الله تعالی (یعنی رحمت ایلار (على المؤمنين والمؤمنات) موءمن ایرلار وموءمن خاطونلار اوزارینه (یعنی اول امانتنی برینه كیترمكلری بلان ایمانلری كورونب وقایسیلری

یارسول الله سزكا یحشی آدم ویمان آدم هم كره خاتونلار وغزغه پرده توتماغینه امر قیلسه ایدی یحشی بولر ایدی دیكچ بو آیت ایندورلدی (جم)

(ای) یعنی اول آدملركم آلارننك نیتلری بوزوق ایدی مدینه ده خاطونلار غه یمان سوز ایتب آلارغه سوز قوشارلار ایدی وبا لغان سوزلارنی فاش قیلرلار وبو یالغان سوزلر دن كافرلارننك غالب بولمغی وموءمنلرننك بوز لمغی فهملانر ایدی اشبو روشده بولغان آدملرننك اوزلرون آرالارندن چغارو لمغینه حكم قیلدی وتورا تده هم كلمشدور بوزوق آدملرنی آراغزدن چغارو غز دیب (جم)

(ای) شاه ولی رحمه الله ایتور حضرت موسی اغتسال قیلدغی وقتنده اورتنور ایدی بنی اسرائیل ایدیلار بوموسی ننك عورتی ششكان در شوننك اوچون اورتنه دور دیو اتفاقا بركون موسی علیه علیه السلام صو چیتینه كیلوب كیم لرون صالوب بر طاشقه قویب غسل قیلغا نده حق تعالی ننك امری ایله طاش موسی علیه السلا ننك كیوملارن آلوب یوردكن موسی علیه السلام كوردكنده طاش آرتندن یوكروب باردقنه بنی اسرائیلدن برنچه

طاعتنی کیمچیلك قیلسه لازده توبه قیلب الله تعالی نینك فضلی ورحمتی بلان کناهلری یارلقانب جنتکه کرورلار (وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ۞) الله تعالی توبه قلوچیلرنینك کناهلرون یارلقاغوچی بولدی والله بیورغانیغه ابارکوچیلرنی رحمت قلغوچی بولدی (ف) *

(سورة السبا مكية اربع وخمسون آية)

بسم الله الرحمن الرحيم

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي) بارچه حمد وثنا شوندا این الله تعالی اوچوندورکم (لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ) اول الله تعالی نینك ملکیدورکوکلارده ویرده بولغان نرسلر (وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْاٰخِرَةِ) اول الله اوچوندور حمد وثنا آخرتده (وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ۞) واول الله تعالی حکم قلغوچیدور وبلکوچیدور (یعنی دنیاده اول الله نینك کامل قدراتی بلان براتقان نعمتلرینه حمد ایتمك واجبدورو آخرتده هم الله تعالی نینك قدراتینه ونعمتینه حمد ایتولر آخرتده حمد ایتمك شادلق اوچون بولر (الحمد لله الذی صدقنا وعده) دیب ایتورلار (يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ) بلر اول الله تعالی شول نرسلرنیکم برکا کرور (یغمور صوی وکچکنه حیوانلارکوکلار (وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا) ویردن چقعانلرنی (چشمه لارصوی واولانلر ویر آستیدن بولعان حزینه لر کوك (وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ) وشولنرسنیکم کوکدن اینر (یغمور وفرشته لر وقرآن وتقدیر کوکلار (وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا) وشولنرسلرنیکم کوکا چغار (بنده لرنینك قلغان عمللری ودعا ویحشی آدملرنینك جانلری کوکلار (وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ۞) واول الله تعالی نعمت برمك بلان مهربانلیدور وکناهلرنی یارلقاغوچیدور (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) ایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار مسخره ایلاب (لَا تَاْتِينَا السَّاعَةُ) کیلمس بزلارکا قیامت (دیب (قُلْ بَلٰى وَرَبِّي) ایتکل سین یامجمد قویغل سزبوسوزنی آنطبولسن ربم بولغان الله غه (لَتَاْتِيَنَّكُمْ عٰلِمِ الْغَيْبِ) البته کیلکوچیدورا ول سزکا قیامت یشرونلارنی بلکوچی ربم حقی اوچون (لَا يَعْزُبُ عَنْهُ) یشرون بولمس اول الله تعالی نینك علمندن (مِثْقَالُ ذَرَّةٍ) ذره مقداری نرسه (یعنی طوزان قدرلی نرسه (فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ) کوکلارده ویرده (وَلَا اَصْغَرُ مِنْ ذٰلِكَ وَلَا اَكْبَرُ) دخی یشرون بوقدور کچوراك نرسه اول ذره قدارندن واولراق نرسه (اِلَّا فِي كِتٰبٍ مُّبِينٍ ۞) مکر بولدیسه لوح محفوظده ثابت ویازولغاندور (لِيَجْزِيَ الَّذِينَ) اول قیامت نینك کیلماکی جزابیرمك اوچون اول آدملرغه کم (اٰمَنُوا وَعَمِلُوا

کرو هلارغه اوچراب بنی اسرائیل کوردیلار موسی علیه السلام نینك عورتی یعنی ذکری ششکان ایمس (ف) بعض فساد اهلی موسی علیه السلام کا تهمت ایتکانلر حضرت هارونی بیانده یعنی صحراده اولدرمش رئیس لکا بنکا شریك اولمسون دیو اوشبو تهمتنی حضرت موسی دن یبارمك اوچون الله سبحانه هارونك جنازه سنی کوك طرفندن ظاهر قیلوب هارون علیه السلام کوك طرافندن طاوش قلدیکم من اوز اوزومدین اولدم دیب وینه بعض آدملر ایتدیکم موسی بشرون غسل قیلمه دور آننك تننن برعیب باردور آلاتندور یاکه عورتی ششکن دور دیب برکون حضرت موسی بالغز غسل قیلر ایدی *

(اف) وحملها الانسان) بو آیت نینك معناسی نینك حاصلی بوطریقه دور اشبو الوغ امانتنی قبول قلدی اشبو امانتدن مراد الله اعلم نماز واوراز وحج وصوغش کافرلار بلان حاصل کلام بارچه الله تعالی بیورغانلری وطیغانلری دور وکوك ویروطاولار آلارده باشقه نفس آرزولری یوقدور محض بو الوع امانتلرنی کما هوحق اوتی آلمامز دیب قورقودن قبول قلمادیلار قبول

الصّٰلِحٰتِ) ایمان کیتوردیلار وایذ کوا شلر قلدیلار (اُولٰٓئِكَ) اشبو جماعتلر (لَهُم مَّغْفِرَةٌ) آلار اوچوندور بارلقانمق (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۞) وحرمتلی بولغان رزق) اول جنتدور (یعنی جزا بیرمك اوچون قیامت ننك کیلمکی برلازم اشدور (وَالَّذِينَ سَعَوْ) وشوندا ین آدملرکم طروشوب یوردیلار (فِيٓ اٰيٰتِنَا) برننك آیتلار ومزده (یعنی آیتلر ومزنی باطل قلوده (مُعٰجِزِينَ) الکای کیته شلردور اورلری ننك بوزوق کمانلری بلان عذابدن قوتولامز دیب (یعنی آدملرنی آیتلار ومزدن نفرتلاندورب قاچورغه طروشلر آلار آیتلرمزغه یابشقانلری اوچون موٴمن آدملر (اُولٰٓئِكَ) ایمدی اشبو جماعت (لَهُمْ) آلار اوچوندور (عَذَابٌ) قاتیغ بولغان عذاب (مِّن رِّجْزٍ اَلِيمٌ ۞) ارانیجتکوچی عذابدن (وَيَرَى الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ) بلسونلار اوچون شوندنداین آدملرکم بلمك لك بر ولمش بولدی آلارغه یعنی صحابه لر وتابعین لر وموٴمنلر (الَّذِيٓ اُنْزِلَ اِلَيْكَ) شوندا ین نرسه کا (یعنی قرآنغه) کم ایندورلدی اول قران سینك طرافنکغه (مِن رَّبِّكَ) اورننك ننك ربنك بولغان الله دن (هُوَ الْحَقَّ) اول قرآن درست وطوغریدور (وَيَهْدِي) دخی یول کورستر (اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۞) هرنرسه کا غالب بولغان وبارچه حمد ثابت بولغوچی الله تعالی ننك یولینه (یعنی بنه قیامت کیله چکدور اول آدملرکم یقین بلمشلر ایدی ظاهر کورلری بلان کورسنلار دیب (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار (حورلامق بلان (هَلْ نَدُلُّكُمْ) ایادلالت قیلم می سزنی (عَلٰى رَجُلٍ) بر آدم اورارینه کم (يُنَبِّئُكُمْ) خبر بر ور سزکا اول (یعنی محمد عجب بولغان اشدن (اِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ) هر وقت کیسك کیسك بولسانغز سز بوتنلای کیسك بولمق بلان (اَنَّكُمْ) تحقیق سزلار (لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ۞) ینکادان یراطلمقده بولر سز سز دیب (اَفْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا) ایابیرکان خبری بلان یالغان یابپ سویلادیمی الله تعالی غه اوزیدن اول پیغمبر (اَمْ بِهٖ جِنَّةٌ) یاکه اول پیغمبردن دیوانلق بارمی بلمکن سوزنی سویلار (یعنی آخرینه نی کیلسه آنی سویلارکا بو اشلارننك بر وسیده بوقدور (بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ) بلکه شوندا ین آدملر ایمان کیتورمسلر آلار آخرتکه (یعنی قیامت کونینه (فِي الْعَذَابِ) عذابده بولرلار (وَالضَّلٰلِ الْبَعِيدِ ۞) دنیاده یراق بولغان آزغنلقده دورلار (اَفَلَمْ يَرَوْا اِلٰى مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ) ایاکورمسلارمی اول کافرلار شول نرسنیکم اورلری آللارنده باردور (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی آرطلارنده باردور (مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ) کوکدن ویردن (یعنی قاراماسلرمی کوك بلان یر اورلرون چولغاب آلغاندور (اِن نَّشَاْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْاَرْضَ) اگر تلاسك آلارنی یرکا باطرورمز (اَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ) یاکه

قلماغانلری الله تعالی غه خلافلق اوچون ایمس انسان ننك قبول قلماغی قوتلاریدن ایمس هم تلر یدن بولدی آلارغه اشبو امانتنی اورلری ننك نفسلری آرزو قلغان اهلرینه خلافلق قیلب بیك صاقلامق کیرك انسان بو امانتلارننك اخیری نی بولاچقدور بلمادیلار الله تعالی (جهولا) دیدی اخیری شولدور طانغا نلرنی صاقلاماغانلری اوچون عذاب قیلر واشان غنلری موٴمن وموٴمنه لر دن کمپیلك لرون عفو ایلاب قلغانلرینه ثواب بررور (جم)

توشرور ایدوك یعنی یاودور ور ایدوك آلار اوزارینه (كِسَفًا مِّنَ السَّمَآءِ) اوت كیسكلرون كوكدن برننك آیتلار ومرنی طانكمانلاری اوچون (اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ) تحقیق بوكوكلار ویرننك حالنی فكر قلمقده (لَاٰیَةً) البته عبرة باردور (لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِیْبٍ ۞) هر بر بنده كاكم حقلقده الله تعالی غه قایتقوچی بولسه (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا دَاوٗدَ مِنَّا فَضْلًا) وتحقیق بردوك بز حضرت داودقه اوز طرافمزدن آرتقلق یعنی اوز ومرنك احسانمزدن باشقه خلقدن (یعنی پیغمبرلك وپادشاهلق وزبورنی وكورگام طاوشنی وایتدوك (یٰجِبَالُ اَوِّبِیْ مَعَهٗ) ای طاولر توبانچیلك وحوشلق قیلب طاوشوغزبلان قایتوغز داودعلیه السلام ننك تسبیح تاوشینه (وَالطَّیْرَ) وایتدوك ای قوشلر سزهم طاوشوغزبلان قایتوغز (یعنی ایاروكزدیدوك آننك تسبیح طاوشینه (وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِیْدَ ۞) ویوموشق قلدوق اول داودننك قولنده تیمرنی بالاوزكوك (اَنِ اعْمَلْ سٰبِغٰتٍ) بیوردوق آنكا اشله كل تیمر كولمكلار كینك واوزون ایلاب یرده سویرالسن (وَقَدِّرْ فِی السَّرْدِ) واول كولمكنی یاصامقده اوچاولرون صاقلاب بردای قیل (یعنی كوزلرون بیكنچكه قلمه صنماسن وبیك یوان قلماغل یرطماسن بلكه اورته‌چه قیل (وَاعْمَلُوْا صَالِحًا) ای داودننك اوی اهلی اشلاكز ایدكواشنی (اِنِّیْ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِیْرٌ ۞) تحقیق مین شوندا ین اشنیكم اشلارسز كورگوچیمن (ف) (وَلِسُلَیْمٰنَ الرِّیْحَ) دخی حضرت سلیمان بیورغانیغه ایارگوچی قلدوق جیلنی (غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَّرَوَاحُهَا شَهْرٌ) اشبوجیل ننك طانكدن ایله كاچه یورمكی بر آیلق یول ایدی وآخشام وقتنده یورمكی بر آیلق یول ایدی (وَاَسَلْنَا لَهٗ عَیْنَ الْقِطْرِ) وآغزدوق بز اول سلیمان اوچون باقر چیشمه‌سنی (اول یلغه یمن شهرنده ایدی آینده اوچ كون آغار ایدی صو آقغان كوك آصلده اول باقر حزینه‌سی ایدی حضرت سلیماندن الك ارمكن ایدی جلغه دیب ایتمك اقماغی اوچون بولدی (وَمِنَ الْجِنِّ) ایارگوچی قلدوق حضرت سلیمانننك بیورماغینه جنلردن (مَنْ یَّعْمَلُ بَیْنَ یَدَیْهِ) بر جماعتنی كم اشلرلار ایدی آلار حضرت سلیمان ننك آلدنده (بِاِذْنِ رَبِّهٖ) حضرت سلیمان ننك ربسی ننك ایندنی بلان (وَمَنْ یَّزِغْ مِنْهُمْ) وهركم اول جنلردن دونسه (عَنْ اَمْرِنَا) برننك بیورغانمزدن (یعنی حضرت سلیمانغه اطاعت قلوغز دیب بیورغانمزدن دونسه لار (نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِیْرِ ۞) طاطترمز آنكا یانغوچی عذابدن ایتولدیكم دنیاده قولنده اوتدن قامچی بولغان برفرشته بیلكولی قلمش جنلردن حضرت سلیمان ننك امرندن چقغانلرنی شول قامچی بلان اوروب یاندورور ایدی (یاكه عذاب آخرتدن طاتوطرمز (یَعْمَلُوْنَ لَهٗ مَا یَشَآءُ) قیلرلار ایدی اول جنلر اول حضرت سلیمان اوچون تلاكان نرسلرنی (مِنْ مَّحَارِیْبَ) طره طرغن اورونلاردن وقلالردن ومسجدلردن

(ف) داود علیه السلام قرعه چقدی واوزیدن بولغان كمچیلك اوزارینه یغلادی كوركم طاوش بلان زبوراوقدی آننك طاوشی طاولرغه اثر قلب طاولر حضرت داودبلان برگاز بورنی اوقرلار ایدی وقوشلرهم كیلب باندە طورورلر ایدی وشول مجلسده كوب كشیلار وفات بولرلار ایدی وحضرت داود آدملر آراسنده یورور ایدی برگون آدم صوره‌تیده برفرشته‌كا اوچراب اول فرشته ایندی بوداودنی یخشی آدمدور تركلكی كسب قلماغی بلان بولسه دیب بس حضرت داود الله تعالی دن برگسب صورادی الله تعالی تیمر كولمك یاصامقنی بیوردی آندن صونك هرگون برگولمك یصاب التی منك درهمكه صاتب ایكی منك بلان تروكلك قلا ایدی دورت منكنی صدقه قلر ایدی (جم)

(نیتك بیت المقدسنی بناقلدوروب تمام قلدی حضرت داود آنی بر آدم بویی قدرلی یاصاغن ایدی (وتماثیل) وصورتلاردن (یعنی عبادت قلغان کوك فرشته‌لر وپیغمبرلار صوراتلرون یاصارلار ایدی وصورت یاصاماق اولوقتده مباح ایدی (ف)(وجفان) طعام آشامق اوچون صاوتلاردن (کالجواب) الوع کوللرکوك (هر صاوقته اشامق اوچون منك کشی اولترور ایدی دیدیلار (وقدور راسیات) طاوکوك آیاقلری بلان برنده ثابت بولب طرغان قازانلار یاصارلار ایدی (یعنی بیوکلوکندن اورونلار وندن آیرولمس ایدی اول قازانلارغه باچقچ بلان چغارلار ایدی (اعملوا آل داود شکرا) ایتدوك بز حضرت داودننك ایارچنلرینه ای داودقه ایارکانلار اش قلوغز الله‌ننك نعمتلرینه شکر قلغوچیلردن بولغانوغز حالنده (یعنی الله تعالی بیورعانلارون طوتوغز الله تعالی ننك بونعمتلرینه شکر قیلب (وقلیل من عبادی الشکور) آزدورمنم بنده‌لرومدن شکر قیلغوچیلر (فلماقضینا علیه الموت) بس شولوقتده کم بیلکولی قلدوق اول حضرت سلیمان اورازینه اولمنی طایاغینه طایانب بریل یاکوبراك قالب شول حالده اولدی (ماداهم علی موته) بلدورمدك آننك اولمکی اورازینه جینلرکا وهم آلینه بلماینچه بیت المقدسنی تمام قلدیلار (الأدابة الأرض) مکر بلدوردی آننك اولماکن آغاچنی آشی تورغان کیکنه قورت کم (تاکل منساته) آشادی اول قورت حضرت سلیمان ننك طایاغن توبیدن (یعنی بلندی جنلر عیبنی بلمیلر ایکن (فلماخر) بس توشکن وقتده حضرت سلیمان (یعنی قورتلار طایاغن آشامقلریدن (تبینت الجن) اولمکی ظاهر بولدی جین لرکا (یعنی ظاهر بولب قاچدیلار (ان لو کانوا یعلمون الغیب) اکر بولسه ایدیلار اول جنلر عیبنی بلکوچیلر (مالبثوا) طورمسلر ایدی آلار (فی العذاب المهین) حور قلوچی عذابده (ف)(لقد کان لسبا) تحقیق بولدی سبأ قومی اوچون (یعنی سبأ بن شحیب بن یعرب بن قحطان ننك بالالرینه (فی مسکنهم) آلارننك طراچق برلریده (اول برلری یمن طرافنده مأرب اسملی اورنده ایدی (آیة) برعلامت بولدی (جنتان عن یمین وشمال) اول علامت ایکی باغچه ایدی بروسی اونك یاغنده برسی صول یاغنده (کلوا) ایتدوك بز آلارغه آشاغز (من رزق ربکم) ربوغزننك رزقندن (واشکروا له) وشکر قلوغز اول ربوغز بولغان الله‌غه (بلدة طیبة) بوشهر سرننك اوچون توزوك بولغان شهر دور رزقوغز اچنه دور (ورب غفور) بورزقنی برکوچی ربوغز کناهلار وغزنی یارلقاغوچیدور (ف) (فاعرضوا) بس بوزقایطاردیلار شکر قلودن (ایتولدی کم آلارغه اون اوچ پیغمبر کیلب بوروشچه الله تعالی غه اوندادیلار بارچه‌لرون

(یالغانغه)

(اف) سلیمان علیه السلام ننك تختی بارایدی آنکا عسکری ننك بارچه سی منب جیل یارم کونده شامدن یمنکا ویمندن ینه شامغه یارطی کونده کیتورور ایدی الله تعالی یمنده براروکن باقر چیشمه سی چغارعن ایدی اول باقردن آدملر عبادت قلمه‌غه کونکل قیلسنلار اوچون عبادت قلغان کوك کورساتب صورتلار یاصارلار ایدی وتحت ننك آستینه ایکی آروسلان واوستینه ایکی کرکس قوشی ننك صورتلارون یاصاغانلار ایدی تحتکه چقماقچی بولسه آروسلانلار قوللارونی آیاغی آستینه بیروب چغارورلار ایدی وقوشلار اوطرغانده قنا طلارونی آچب کوله کا قیلرلار ایدی وهم طاوکوك قازانلار یاصیلر ایدی (جم)

(اف) روایت قیلندی داود علیه السلام بیت المقدس ننك بناسی ننك آصلن حضرت موسی ننك شهری ننك اورنیغه صالب تمام بولودن اول اولب حضرت سلیمانغه تمام قلماغه وصیت قلدی حضرت سلیمان جنلرکا بیوردی تمام قلمه‌غه شول وقتده عمر یدن آرتقلغانن بلدی الله تعالی دن صرادی جنلرکا اولماکن بلدور مسنی وجنلرنی مسجد ننك

یالغانغه‌طوتب‌سوزلرون قبول‌قلمادیلار (فارسلنا علیهم) بس بباردوك آلار اوزاربنه شکر قلودن‌بوز قایطارغانلری‌اوچون (سیل العرم) قاتیغلق‌بلان آقغان یغمور صوئی (یعنی برسیل کم آلدوندن باغلاغانلارایدی (وبدلنهم بجنتیهم) آلشتردوق آلارغه ایکی‌جنتلری‌بلان (یعنی آلارننك ایکی باغچه‌لری‌ننك اورنینه آلشطروب (جنتین) ایکی باغچه بیردوك (ذواتی اکل خمط) آچی‌جیمش ایاسی بولغان‌باغچه (خمط شولدور اچیلکیدن آشامغی ممکن بولمس (واثل) وآچی طرفاء آغاچ ایاسی باغچه (وشیء من سدر قلیل) وعرب بورطی‌ننك قروندہ اوسکن کراسدن آرغنه برنرسه ایاسی بولغن باغچه بردوك (سدر قرده اوسکن بر آغاچدور آننك بلان فایده آلب بولماس وهم یافراغی بلان فایده آلب بولماس بر آغاچدر (ف) (ذلك) اشبو (یعنی موندای نعمتلی باغچه اورنیغه فایده آلمق ممکن بولمغن باغچه‌لرنی برمکلك (جزیناهم) جزا بردوك آلارغه (بما کفروا) آلارننك بونعمتلارکا شکر قلماغانلاری سببندن (وهل نجازی الا الکفور) ایا جزا برورمزمی بز جزا برمامز مکر نعمتلرکا شکر قلماغانلرغه جزا قیلرمز (وجعلنا بینهم) قیلدوق بز اول سبا اهلی آراسی بلان (وبین القری التی بارکنا فیها) وشول‌شهرلار آراسنده‌کم برکت‌قیلدوق‌بز اول‌شهرده (یعنی‌اول‌شهر شام‌دور (قری ظاهرة) بربرینه کورونکان توتوش‌شهرلار (وقدرنا فیها السیر) وبیلکولی‌قلدوق شول‌شهرکایورمکنی (یعنی‌کیلب‌کیتمکنی (ایتولدیکم سبادن‌شامغه‌بارغانچی دورت‌منك جدی‌یوز شهر بارایدی بری بربرینه توتوش ایدی (سیروا فیها) ایتدوك بز آلارغه یورنك‌لار شهرده (لیالی وایاما امنین) کیچه‌لرده‌وکوندوزده ایمین‌بولب (یعنی آچلقدن وصوصاودان ویرتقیچ حیوانلاردن قورقمایچه (یعنی یمندن شامغه بارغانچی ایکسی‌ننك آراسی‌قورقوسز یوللاربلان بری‌بربرینه توتوش‌اولان شهرلاربلان توروك‌ایدی یقین بولغان قونارلری‌بارایدی (بس‌بوراحت وبرکت‌سببندن فقیرلارهم شهردن‌شهرکا آزقسز باروب کیلمك‌لری اوچون بای‌بولغان سوداکرلری کونچیلك‌قلب (فقالوا) ایتدیلار (ربنا) ای‌برننك ربمز (باعد) یراق‌قیلغل (یعنی بوشهرومز بلان شام آراسنده اوزاق‌یرلار قلغل‌کم آزوقسز ومالسز سفرلاروممز هرکمکه ممکن‌بولماسن (بین اسفارنا) برننك‌سفرلاروممز آراسنی (وظلموا) ظلم‌قلدیلار بوصرامقلری‌بلان (انفسهم) اورلرینه آلار (فجعلناهم) بس قلدوق بز آلارننك حکایتلرونی وحاللرنی (احادیث) سویلانه‌چك‌سوزلار (آدملار عجبکه‌قالسنلار اوچون (ومزقناهم کل ممزق) هر قبیله‌لرونی

برا کینه بیوروب اشبو روشده عمارت قیلوغز دیب اوزی پیالادن یاصا لغان‌بر اوی اچینه کروب اشکلارون بیکلاب عبادتکا کروشدی طاباغینه طایا نب نمازده وفتده جانی آلندی حضرت سلیمان ننك اولکانن بلمایچه بر بلغه‌قدرلی جنلر عمارت قلدیلار عمارت تمام بولغا ندین صونك طابانغان طاباغی ننك توبن قورت آشاب‌طاباق‌یغلب‌حضرت سلیمان هم‌یغلب اولمکی جنلرکابلندی جنلر عیبنی بلماکانلری‌اوچون‌حضرت سلیمان‌ننك عمری ایلی اوچ یل‌ابدی اون اوچ یاشنده پادشاه بولدی قرق یل پادشاه‌لغیده بولدی پادشاهلغیدان دورت یل اوتکچ بیت المقدسنی بنا قلدی

(۲ف) سبابرحوش بولغان شهر ایدی‌برتقیچ حیوانلار چبن‌لاروبورچه‌لار وچایان ویلان یوق ایدی حتی بر آدم‌ننك کیومنده‌بت وبورچه بولسه سباکه کرسه‌اولار ایدی (سیل العرم) واقعه‌سی‌حضرت عیسی بلان محمد علیه السلام‌ننك پیغمبر بولماغی آراسنده‌بولدی‌دیدیلار

(جم)

پاره‌پاره‌قلدوق تمام‌پاره‌پاره‌قلمق‌بلان یعنی طاراتدوق هر برلارکا آلاردن غسان قبیله‌سی شام‌بر بنه‌کیتدی قضاغه‌مکه‌کا اسد بحر ینکه انماریثر بکه جرام تهامکا وازدعمانکه کیتب آیر ولغان جماعت آراسنده برمثل بولب آیر ولدیلار سباتوزوکلوکی دیب ایتورلار (انّ فی ذٰلكَ لَاٰیٰت) تحقیق بوذکر قلغان حاللرده اولوغ علامتلر باردور (لِكُلِّ صَبّار شَكُور ۞) هربر آدمکا کم کناه قلمقدن کوب صبر قیلب الله تعالی برکن نعمتلارکا بیك شکر قلوچیلردور (ف) (ولقد صدق علیهم ابلیس ظنّه) وتحقیق طوغری قلدی آدم اوغللرینه ابلیس لعین اوزی‌ننك باوزکمانی یعنی ابلیس اولده‌کمان قلغان ایدی آدم اوغللریدن بولغان نفس آرزوسی بلان آلارنی آزدورور من دیب قلغان کمانی باوز آدملرحقیده طوغری کیلدی (فاتّبعوه) ایاردیلار اول ابلیسکه آدم اوغللری (یاکه سبأ خلقی (الّا فریقًا من المؤمنین ۞) مکر بر جماعت ایارمدیلار ایمان اهلیدن (یعنی موءمن بولغان جماعت ایرمدی موءمنلر کافرلارکا قاراغنده آزلغی اوچون (الا فریقا) دیدی معناسی‌ننك حاصلی مکر موءمنلردن بولغان جماعت ایارمدی دیمکدور (وما كان له) وبولمدی شیطان اوچون (علیهم) اول آدم اوغللری اوزارینه (من سلطان) هیچ بر کوچلك ودلیل (وسوسه قلب آزدورودن باشقه (الّا لنعلم) لیکن مبتلی قیلدوق بلماکم اوچون (من یوءمن بالآخرة) شول آدمنیکم ایمان کیتورور آخرتکه (ممّن هو منها فی شكّ) شول آدمدنکم اول آدم اول آخرتدن شیکده‌دور (یعنی قیامت‌ننك بولماغینه ایمان کتورکن بلان ایمان کیتورمکنلرنی آیرماقمز اوچون (وربّك علی كلّ شیء حفیظ ۞) وسننك ربنك هرنرسه اوزاربنه صاقلاوچیدور (قل ادعوا الّذین) ای محمد شریك قیلوچیلرغه ایتکل چاقرونك لاردیب شول آدملرغه کم (زعمتم من دون الله) عبادت قیلنمش نرسه دیب کمان قیلغان ایدوکز الله دن باشقه (یعنی ایتکل ای کافرلار قلغان دعواغز درست بولسه عبادت قیلغان نرسه‌لرکزنی فایده‌قلمق اوچون یاکه ضرنی کیترمك اوچون چاقرونکلار شایدکم سزکا برفایده‌قیلرلاردیب (لا یملكون مثقال ذرّة) بحشیلقدن ویانلقدان بر ذره‌قدرینه کوچلری یتمس آننك اوچون مالك توکلاردور (فی السّموت ولا فی الأرض) کوکلارده وهم یرده (وما لهم فیهما) دخی یوقدور آلار اوچون بوکوکلرنی ویرنی باراتماغیده (من شرك) وهیچ بر اورنافلق (وما له منهم من ظهیر ۞) دخی یوقدور اول الله تعالی‌غه آلاردن یاردم (یعنی سزمعبود دیب طوطقانلردن کوکلارنی ویرنی باراتماغیده یاردم قلوچی بلکه اوزی‌ننك کامل قدراتی بلانکنه‌دور (ولا تنفع الشّفاعة) وفایده قیلمس تلاك تلامکلك

(عند)

(۳ف) ابتولدی کم سبأ بالالری بمنده مأرب اطرافنده ایکی طاو آراسنده بر شهرده طرورلار ایدی هرنرسه اوسه طرعن اورون ایدی صولری کوب ایدی اول صو شهرلرینه ضرر قیلر ایدی بلقیس بر محکم باغلامق بلان باغلادی اوچ کون ترتیب بلان اوزلری تلاکانچه بهارورلار ایدی جیمش لری‌ننك کوبلوکی شول درجه‌ده ایدی بر آدم بر صاوت بلان آغاملری آستندن اوتسه توکلسکن جیمش شولحالده صاوتنی طولدورور ایدی چمان پیغمبرلارنی یالغانغه توتب شکر قلمادیلار الله تعالی قرطچقانن براتب صو باغلاغان برونی توبندن قازوب بوزدی اول عذاب صوی ایدی توسی قزل بولدی وهریرکا یتوشدی اول برنی خراب ایلاب اشکه برامز یصدی ویحشی باغچه‌لری خراب بولدی (جم)

(عنده) الله تعالی قاشنده (الا لمن اذن له) مکر بر آدم اوچون فایده قیلر شفاعت قلمه‌غه
ایزون قلدی آننك اوچون (حتی اذا فزع) شول وقتکم قورقوکیتار ولمش بولر (عن قلوبهم)
آلارننك کونکللریدن (یعنی شفاعت قلوچیلرننك وشفاعت قیلنمش لارننك بلکه بارچه
محشر خلقی قورقوده بولب شول وقتکم قورقو شفاعت قلوچیلرننك کونکللندن کیتر (قالوا
ماذا) فرشته‌لار بربرینه ایترلارکی نرسه (قال ربکم) ایتدی ربوغزدیب (قالوا الحق)
یوغاریده بولغن فرشته‌لر ایتورلار بیور وبدور طوغری بولغان سوزنی (یعنی مؤمن
خلقیغه شفاعت قلنسن دیب بیوردی دیب (وهو العلی الکبیر) اول الله تعالی یوغاری
مرتبه لیدور والوغدور بس اذن بولماینچه پیغمبرلار ویقین بولغان فرشته‌لار شفاعت قیله
آلماسلر (ف) (قل من یرزقکم) ایتکل ای محمدکم ریزق بیرور سزکا (من السموات
والارض) کوکلردن ویردن (قل الله) دخی ایتکل الله بیرور دیب (وانا او ایاکم) دخی
آلارغه ایتکل تحقیق بزیاسز (لعلی هدی) طوغری یولده بز (او فی ضلال مبین) باکه
ظاهر بولغان آرغنلقده مز (بلکل بوبلمسز ایتب یورتمك فقط دین دوشمانلری بلان
بحث قلوده یوریدور اما حقلقده بز هدایتده مز ریزق بیرکوچی وبارچه‌نی یراتقوچی الله
تعالی ننك برلکن بلامز وسز آرغنلقده سز الله‌غه شریك قیلب برلکن بلمیسز (ف) (قل
لا تسئلون عما اجرمنا) ایتکل ای محمد صرالمش بولمس سز سز برلار قلغان کناهدن بنده
خطادن بوش بولمس (ولا نسئل عما تعملون) دخی بزده صرالمش بولمابز شول نرسدنکم
سز قیلرسز آنی (یعنی سزننك کفر وکزدن بلکه هرکم اوزی قلغان اشی بلان جزالنر
بو آیت قلیچ آیتی بلان منسوخ بولدی دیدیلار (قل یجمع بیننا ربنا) ایتکل ای محمد جیار
قیامت کوننده بزلارنی وسزنی ربمز بولغان الله (ثم یفتح بیننا بالحق) موندین صونك
حکم قیلر برننك آرامزده طوغریلق بلان (یعنی حق ده بولغانلرنی جنتکه کروتر باطل لقده
بولغانلرنی جهنمکا کروتر (وهو الفتاح العلیم) اول الله مشکل اشلرنی آچقوچیدور بلب
طوغرولق بلان حکم قلوچیدور (قل ارونی الذین الحقتم به شرکاء کلا) ایتکل کورساتوکز
نی صفت بلان پتلار وغزنی عبادت قلمقده تیوش بولماغن بلب الله تعالی‌غه شریك قیلب
قوشدوغز آلای توکلدور صاقلانوغز اول اشدن پتلروغز آکا شریك بوله آلمسلر (بل
هو الله العزیز الحکیم) بلکه عبادت قلمه‌غه تیوشلی اول الله‌غنه دور کوچلیدور اول الله
وحکمت ایاسیدور اول الله (وما ارسلنا) ویبارمدوك بزسنی (الا کافة للناس) مکر بیارمدوك
بارچه خلق اوچون یعنی سنك بیورغانونکغه ایارمك بارچه آدمغه لازمدور (بشیرا ونذیرا)

(ف) یعنی انسان ننك عواملری الله تعالی ننك حضورنده ولیلر پیغمبرلار دن وپیغمبرلار فرشته‌لر دن وفرشته‌لار حالی (قالوا الحق) دیمکدور شول وقتده کم الله تعالی ننك حکمی عرشننك اوستندن کیلب برطاوش ظاهر بولرکم کوبا تیمردن بولغانی زنجرننك برطاش اوستینه توشکی کوك بولر فرشته‌لر قورقولر ندن تترارلار اول طاوش توقتاغاچ سوز تمامی بلان اینر ملائکه لر بربرندن صرارلار الله دن نی حکم بولدی دیب شول وقتده یوغاریدکی فرشته‌لر توبا نداکی فرشته‌لر ایتور الله تعالی مؤمنلرکا شفاعت قلمه‌غه بیوردی دیب (جم)

(۲ ف) یعنی هرایکی جماعت طوغری یولده توکل بروسی طوغریدور وبروسی باطل وبوزوقدور بس لازمدورکم درست عقل بلان حساب ایلاب ودلیللرکا قاراب طوغری یولنی طوتمقلق (جم)

ایمان اهلینه سونچ بروچی قلب جنت بلان وکافرلارنی قورقوتقوچی قلب جهنم عذابی بلان
(وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۞) لکن آدملرنك کوبی بلمسلر سنك قدرونکنی
(وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ) نادانلقلاری ننك قوتلك لریدن ایترلار بوسونچ برکانمك
وقورتقانونك ننك وقتی قچان کیلر دیب (اِنْ كُنْتُمْ) اکر بولساغز سز (صٰدِقِينَ ۞)
طوغری ایتکوچیلردن (یعنی بزکا خبر بیر دیب ایترلار قیامت ننك وقتیدن (قُلْ لَكُمْ
مِيعَادُ يَوْمٍ) ایتکل سین آلارغه سزکا عذاب اوچون برکون وعده قیلنغاندور (اول کون
لوح محفوظده بارلمشدور اول کون اولکان کونوکزدور قیامت کونیدور قچن اول کون یتسه
(لَا تَسْتَاْخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً) اول کوندن بر ساعت کیچکه قالمزسز (وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۞) دخی
آندن بر ساعت الك قلنمزسز (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلار اول آدملرکم کافر
بولدیلار (لَنْ نُؤْمِنَ بِهٰذَا الْقُرْاٰنِ) هرکیز ایمان کیترمزاشبو قرآنغه (وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ) ودخی شول کتابلارغه کم اول قرآندن الکاری بولبدور (ف)(وَلَوْ تَرٰى) عجبکه
قالرسنك ای کورکوچی اکر کورسنك (اِذِ الظّٰالِمُونَ مَوْقُوفُونَ) شول وقتده کم کناه اشلیلر
حساب قیلنمش بولمق اوچون طورغزلمش بولرلار (عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربیلری ننك قاشنده
(يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ الْقَوْلَ) آلارننك بروسی بروسینه قایطارورلار سوزنی (یعنی
صرارلاروجواب بیرورلار (يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) ایتورلار شوندای آدملر ضعیف
کورولدیلار آلار (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) شوندای آدملرکا کم تکبرلك قیلدیلار (یعنی باش
بولغانلارینه ایارکانلری ایتورلار (لَوْلَا اَنْتُمْ) اکر بولمسه ایدوکزسزلار (یعنی سزننك
آزدورماقوغز وایماندن طیه اقوغز بولمسه ایدی (لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ۞) البته بولر ایدوك بز
رسول علیه السلامغه ایاروب ایمان اهلیدن (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) ایتدی شوندای
آدملرکم تکبرلك قلیدیلار (لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) جواب بیروب شوندای آدملرکا ضعیف لك
قلغانلار ایدی (یعنی آزدورمقه باش بولغانلری ضعیف بولب ایارکانلر ننك سوزلرینه جواب
ایدیلار (اَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدٰى) ایا بزلار طیدوقمی سزلارنی طوغری یولغه
کونولمکدن (بَعْدَ اِذْ جَاءَكُمْ) کیلکاندین صونك سزکا هدایت (یعنی طوغری بولغان یولنه
بولغانوغزدین صونك (بَلْ كُنْتُمْ) بلکه بولدوغزسز (مُجْرِمِينَ ۞) کناه قلوچیلردن (یعنی
طوغری بولدن یوزقایطاروب بزکا ایارمکنی احتیار قلدوغز بس کناه اشلیلردن بولدوغز
(وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) وایتدیلار شوندای آدملرکم ضعیف قلندیلار آلار یعنی ایاردیلار
(لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) شوندای آدملرکا کم الوعلق قیلب تکبرلك قلدیلار (بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ

(اف) روایت قیلندی مکه کافرلری کتاب اهلیدن پیغمبر ومز علیه السلامدین صرارلار ایدی کتاب اهلی آلارغه بز آننك صفتن کتابلار ومزده تابقا نمز دیو ایتورلار ایدی بس اول مکه کافرلاری یاوزلانب کتابلارننك بارچاسینه ده کافر بولدیلار (تب)

والنهار) بزنی کناهلی بولماقمز طوغری یولدن قالدورمدی بلکه بزنی طوغری یولدن طیغان کیچه ده وکوندوزده بزکا قلغان حیله کزدور (یعنی سزننك دایم طوغری یولدن طیماغه طروشقان حیله کزدور (اذتامرونا) شولوقتده کم بیوردوغز بزکاسز (أنکفر بالله) کافر بولمقغه بز الله تعالی‌عه (ونجعل له اندادا) دخی بیوردوغز بزکا قلماقمز غه الله تعالی غه عبادت قلغان پتلار ومزنی شریك (یعنی الله تعالی غه کافر بولوغز وپتلار وغزنی شریك قلوغز دیب بیوردوغز (واسروا الندامة) ویشردیلار بارچه‌سی اوکونولرن (یعنی ایارکانلریده وباش بولغانلریده اورکارتلودن قورقب آزمقلری وآزدورمقلری اورارینه اوکونولرون یشردیلار (لما رأوا العذاب) عذابنی کورکانلری وقتده (وجعلنا الأغلال) قیلرمز بزقیامت کونیده‌زنجیرلارنی (فی أعناق الذین کفروا) شول آدملرننك موینلرینه کافر بولدیلار آلار (هل یجزون) ایاجزابرولمش بولرلارمی بولمزلار (الا ما کانوا یعملون ۞) مکرجزابرولرلار شول اشلرینه موافق قلب بولدیلار آلار آنی اشلاکوچی (وما ارسلنا فی قریة) بیارمدوك بزهیچ بر شهرکا (من نذیر) هیچ بر قورتقوچی پیغمبر (الا قال مترفوها) مکرایتدیلار شول شهرننك دنیادولتی بلان بای اولغانلری (انا) تحقیق بزلار (بما ارسلتم به کافرون ۞) شول نرسه‌کا کم بیارولمش بولدوغزسز اول نرسه بلان کافر بولغوچیلردنمز (یعنی اول کافرلارباشلری بولغانلری پیغمبرلارینه ایتدیلار الله سزنی نی نرسه بلان بیارکاندور بز آنکاانکارقیلغوچیمز قبول قلوچی ایمس مز (بوسوز رسول علیه السلام ننك کونکلن قومیدن کورکن مشقتلارکا قایغودن طنچلاتمق اوچون ایندورولمشدور آننك اوچون نفس آرزولارینه چومق تکبرلکاودنیازینتلری بلان ودنیا دولتی بلان ماقطانماغه وفقیر آدملرنی حورکورمکا سببدور (وقالوا نحن أکثر أموالا وأولادا) ایتدیلار اول دولت ایالری پیغمبرلارینه بزلارمال یورتندن وبالالر یورتندن سزدان کوبراکمز (وما نحن بمعذبین ۞) وایمس بزلارعذاب قیلنه‌طرغن آدملر (آننك اوچون الله تعالی بزنی بونعمتلر بلان حرمتلدی موندین صونك بزنی عذاب قلمق بلان حور قلمس دیب (قل ان ربی) ایتکل تحقیق منم ربم (یبسط الرزق لمن یشاء ویقدر) توشار (یعنی کینك قیلر رزقنی شول آدم اوچونکم تلار وطار قیلر اول آدم اوچونکم تلار (ولکن أکثر الناس لا یعلمون ۞) ولیکن آدملرننك کوبی بلماس لار بارده الله تعالی ننك تلامکی بلان بولماغن (یعنی قلغان کمانلرون قایطارمق اوچون ایتکل تلاکان آدمعه رزقنی کنك قیلر وتلاکن آدمغه تارقلرمالوغزعذابدن قوتولدورمس دیب (وما أموالکم ولا أولادکم) وایمسدور

مالوغز وهم بالالار وغز (بالّتی) شوندای نرسه (تقربکم عندنا زلفی) یقنلاشدورغوچی برننك قاشمزده یقینلق مرتبه‌سینه (الّا) لیکن یقین بولرلار برننك قاشمزده (من اٰمن وعمل صالحًا) آلاردن شول آدمکم ایمان کیتردی (الله غه ورسولینه) واشلادی ایدکو بولغان اشلرنی (فاولٰئك) بس اشبو جماعت (لهم) آلاراوچون بولغوچیدور (جزاء الضعف) قات قات جزاوثواب (یعنی برایدکولکینه‌اون وجدی یوزوصاناوسرغه چاقلی (بما عملوا) شول نرسلری قارشوسینه کم اشلدیلار آلاراول ایدکواشلرنی (وهم) اول آدملر (فی الغرفات اٰمنون ۞) جنت لرده ایمین بولرلار (بار قورقنچلاردن (والذین یسعون فی اٰیاتنا) وشول آدملرکم یورولار طروشب برننك آیتلارومزکا ایمان کیتورودن طیب برانفاقده بولب (معاجزین) برننك عذابمزدن اوترمز دیب کمان قلغانلری حالده (یعنی عذاب کورمز دیب کمان قلب (اولٰئك فی العذاب محضرون) اشبو جماعت عذابده حاضر بولنمشلاردور (قل ان ربی) ایتکل تحقیق منم ربم (یبسط الرزق لمن یشاء) کینك قلر رزقنی تلاکانی اوچون (من عباده) بنه‌لر وندن (ویقدر له) تلاکانیدن طارقیلر آنلاراوچون (یعنی صنامق اوچون شکرقیلرلارمی وصبرقیلرلارمی دیب (وما انفقتم من شیء) وشولنرسکم نفقه‌لاندورورسزهرنرسه‌دن (فهو یخلفه) بس اول الله تعالی آننك اورنینه آننك الوشن بروردنیالقده یاکه آخرتده (وهو خیر الرازقین ۞) واول الله تعالی رزق برکوچیلرننك بیك ایدکوسیدور (یعنی باشقه‌لردن یتوشکن رزق آصلده الله دندور باشقه‌لر شول رزقننك یتوشماکیده‌واسطه‌غنه‌دور (ف) (ویوم یحشرهم جمیعًا) وقیامت کونیده جیار کافرلارننك بارچه‌سنی (یعنی ایارکانلارون وباش بولغانلرون (ثم یقول للملٰئکة) موندین صونك ایترفرشته‌لارکا (اهٰؤلاء ایاکم) اشبولرمی دنیاده سزلرکا (کانوا یعبدون) عبادت قیلرلارایدی (قالوا سبحانك انت ولینا من دونهم) ایتدیلار فرشته‌لار شریك قلماقدن پاکلك سننك اوچوندور (یعنی بزسنی آندن پاکلك بلان یادایته‌مز سنسن برننك دوست طوطقانمز اول مشرکلاردن باشقه (یعنی سنکا شریك قلوچیلرنی دوست طوطمیمز بس آلارننك عبادت قلماغینه‌نچك شاد بولالق (بل کانوا) بلکه بولدیلار آلار (یعبدون الجن) عبادت قیلر بولدیلار جنلرکا (اکثرهم بهم مؤمنون ۞) آلارننك کوبیسی جنلرکا اینانغوچیلردور (یعنی فرشته‌لرکاعبادت قلمقلری شیطان وسوه‌سی بلاندور بس ایترسنك شیطانلرغه‌عبادت قلدیلاردیب اماشریك قلنغانلاردن فرشتلرنی تعین قیلب اوتمکلك سببی حطاب قلمه‌غه یاراغان شریك قلنغانلارننك آرتوغراقی بولماقی اوچوندور

(فالیوم) بوقیامت کونده (لا یملك بعضكم لبعض) ایتر الله تعالی کوچی یتمس سرننك قایسوغز قایسوغرغه (نفعاً ولا ضرا) تلاب فایده قلمه‌غه ودخی کوچی یتمس عذاب بلان ضرر قلمه‌غه (ونقول) بیورر من بز (للذین ظلموا) شوندای این آدملرکا دنیاده شریك قلماق بلان وکناه قلمق بلان اورلرینه ظلم قلغان لارایدی (ذوقوا) طاطوغز (عذاب النار) اوتننك عذابنی (التی) آندالاین اوتکم (کنتم بها تکذبون ۞) بولدرغز سز اول اوت ننك حقلغن یالغان طوطقو چیلردن (ایمدی بلوکز اشننك بارچه‌سی الله تعالی غه‌غنه خاص بولغاندور قیامت جزابرمك کونیدور جزا بروچی یالغز الله تعالی دور (ایندی الله تعالی بو آیتنی ایندوروب آلارننك اشلری ننك یاورلعن بیان قیله‌دور (واذا تتلی علیهم) قچان اوقلسه آلارغه (ایتنا بینت) برننك روشن بولغان آیتلارومز (قالوا ما هذا) ایترلار محمد علیه السلامغه اشارت قیلب ایمسدور بوپیغمبر (الا رجل) مکر بر ایردور (یرید ان یصدکم) تلار طیماقغه سزنی (عما کان یعبد اباوکم) شولنرسدنکم (یعنی پترلردن عبادة قله‌لار ایدی سرننك آتالاروغز اوزی ننك ینکه چغارغن دینینه ایارتمك اوچون (وقالوا ما هذا) ودخی ایتدیلار آلای ایمسدور اول قرآن دیکان سوزی (الا) مکر (افك مفتری) توزولکان ویاراطولغان یالغان سوزلردور (یعنی کمانلرینه توغری بولماغان اوچون قرآن دیمکلری والله تعالی ننك سوزی دیمکلری الله‌غه افتری قلودور دیدیلار (وقال الذین کفروا للحق) وایتدیلار شوندای این آدملرکم کافر بولدیلار طوغری بولغان پیغمبرننك اشینه یاکه اسلام دینینه یاکه قرآنغه (لما جاءهم) شولوقتده کم کیلدی آلارغه اول محمد علیه السلام (ان هذا) ایمسدور بوهیچ نرسه (الا سحر مبین ۞) مکر بر ظاهر بولغان سحردور (یعنی جادولقدور دیب آننك اوچون عادتدن طش بولغان نرسه‌لر معجزه بولمق اوچون اول پیغمبردن بارلقغه کیلر کامل آرغنلقده بولماقلریدن سحر دیدیلار (وما اتینهم من کتب یدرسونها) وحالانکه برمکن ایدوك عرب ننك مشرکلرینه کتابلردن هیچ برنرسنی اوقرلار آلار (یعنی اوقب شریك قیلمق ننك باطل ننك بولماغن بلرلار ایدی (وما ارسلنا الیهم) ویبارمدوك بز آلارغه (قبلك من نذیر ۞) سندن اوّل آلارنی عذاب بلان قورقتوچیدن (آننك اوچون آلارنادانلق زمانیده بولغان خلقدور وحالانکه آلارغه سندن باشقه پیغمبر کیلکانی یوق اکر باشقه پیغمبر کیلکن بولسه آلار ایترلار ایدی بز کا پیغمبر ومز قوشمدی باشقه ننك اوندامکینه ایارورکا دیب بس آلار نچوك بله‌لرسننك پیغمبرلوکنك درست بولماغانن ایندی لازمدور آلارغه سنی عنیمت بلب شکر قیلب یالغانغه طوطماسلق (وکذب الذین من

قبلهم) وحالانکه یالغانغه طوتدیلار مکه مشرکلاری سنی یالغانغه طوطقان کوك شوندین
آدملرکم آلاردن اول ایدیلار (ومابلغوا معشار ما آتینهم) وحالانکه بومکه مشرکلاری
یتوشمدیلار شول نرسه‌ننك اوندن برینه کم بردوك بز اوّل اوتکن قومغه (یعنی آلارغه
برکن قوّتدن ومال کوبلکیدن اوندن برینه یتوشمدیلار (یاکه اول امتلر مکه اهلینه
برکانمز آیات وهدایت‌ننك اوندن برینه یتوشمدیلار (فکذبوا رسلی) بس یالغانغه
طوطدیلار منم پیغمبرلارومنی (فکیف کان نکیر ۞) بس نچوك بولدی منم عذابم بارده
هلاك بولدیلار بس مکه اهلی برننك عذابمزدن صاقلانسلر (قل انما اعظکم بواحدة) ایتکل
ای محمد بودورکم وعظ ونصیحت قیلام مین سزکا بر یخشی اش بلان (ان تقوموا) طورو غز
مجلسدن (رسول علیه السلام ننك مجلسیدور (لله) خالص الله تعالی ننك رضالغن استب
(یعنی گناه قلونی استمك اوچون بولماسن (مثنی وفرادی) ایکشیر ایکشیر وبرار برار
(آننك اوچون بارو غز بردن ترمقلق کینکاش قیلب کونکلکا تشویش بروب قارو شمقغه
سبب بولادور (ثم تتفکروا) موندین صونك فکر وشماینچه فکر قیلوغز (یعنی حالننك
حقیقتن بامك اوچون (مابصاحبکم من جنة) یوقدور سزننك یولداشوغزده بر مجنونلك
(یعنی محمد علیه السلام اوچون مجنونلك یوق (ان هو الا نذیر لکم) ایمسدور اول یولداشوغز
مکر جهنم عذابندن قورقوتوچیدور (بین یدی عذاب شدید ۞) اول آلدوغزده بولغان
قاتی عذابدور (یعنی اول عذاب کیلودن اول آننك اوچون محمد صلی الله علیه وسلم دنیانننك
اخیر وقتیده پیغمبر بولدی (قل ماسالتکم) ایتکل ای محمد هر نرسکم استه‌سم سزدن الله ننك
بیورغانلارون یتوشدورمك اوچون (من اجر) جالدن (فهو لکم) بس اول جال سزننك
بولسن (یعنی جال استمم مین سزدن (ان اجری) ایمسدور منم جالم (الا علی الله) مکر
اول الله تعالی اورارینه کنه‌دور یعنی الله تعالی ننك ضرور وعده سیدور (وهو علی کل شیء)
اول الله تعالی هر نرسه اورارینه (شهید ۞) حاضردور وهر نرسنی بلکوچیدور منم راستلوغمنی
ونیتم خالص ایکانلوکن بلر (قل ان ربی) ایتکل تحقیق منم ربم (یقذف بالحق) تیوشلی
بولغان آدمغه طوغری بولغن سوزنی آتار (یعنی صالر وباطلنی یوق قیلر (یعنی ایندورور
یوغاریدن طوغری بولغان وحی نی (علام الغیوب ۞) بارچه غایب بولغان نرسلرنی بلکوچیدور
هیچ نرسه آندن یشرون ایمسدور (قل جاء الحق) ایتکل حق کیلدی (یعنی اسلام دینی
(ومایبدئ الباطل) ینکادن یراتا آلماس باطل هیچ برنرسنی (یعنی ابلیس یاکه پتلار (وما
یعید ۞) اول باطل ایکنچی مرتبه هیچ قایطروب قیله آلمز (یعنی شروك کیتب یوق

(ماسالتکم) علی انذاری وتبلیغی تقدیره ای شیء سالتکم من اجر (مد)

بولدی ابلیس آنی قایطرا آلماس (قُلْ اِنْ ضَلَلْتُ) ایتکل اکر مین آزغنلقدن بولسم (فَاِنَّمَا اَضِلُّ عَلٰی نَفْسِی) بس بودورکم آزغنلوغم ننك یازوغی اوزومه بولغوچیدور (وَاِنِ اهْتَدَیْتُ) اکر طوغری یولنی طابسام (فَبِمَا یُوحِیْ اِلَیَّ رَبِّی) بس شول سببدندورکم وحی والهام قیلر منم جانبمه منم ربم (یعنی طوغری بولماغم وحی وانعامی بلاندور (اِنَّهُ سَمِیْعٌ قَرِیْبٌ) حقیقتدن اول الله اشتکوچیدور وبنده‌لرینه یقندور (وَلَوْ تَرٰی اِذْ فَزِعُوْا) اکر کورسنك سین آلارنی قورقوکیلکن وقتده عجبکه قالرسنك (فَلَا فَوْتَ) یوقدور اول کافرلارغه عذابدن اوتب قوتولمقلق (وَاُخِذُوْا) آلنرلار آلار (مِنْ مَّكَانٍ قَرِیْبٍ ۞) یقین بولغان اورندن (یعنی یر اوستندن یر آستینه یاکه قوبار ولغان اور ونلار وندن جهنمکا (وَقَالُوْا اٰمَنَّا بِهٖ) ایترلار آلار عذابده بولغانلر یده ایمان کیتوردوك اول پیغمبرکا وقیامت کونینه (وَاَنّٰی لَهُمُ التَّنَاوُشُ) وحالانکه آلارغه نیچوك ونی یردن بولر قول صوزوب آلمقلق ایمانی (مِنْ مَّكَانٍ بَعِیْدٍ ۞) یراق بولغن آخرتدن دنیاغه کیلب (یعنی آخرتده ایمان آلمق محال بولدی وایمان کیتورمك دنیاده بولر آلار آخرتکه کیتمك بلان ایمان کیتورمکدن یراق اورنده بولدیلار (وَقَدْ كَفَرُوْا بِهٖ) وتحقیق طانب کافر بولدیلار آلار اول الله غه وقرآنغه وقیامت کونینه (مِنْ قَبْلُ) موندن اوّل (یعنی دنیاده (وَیَقْذِفُوْنَ بِالْغَیْبِ) آطارایدی لار (کمان قیلب بلماینچه یوق سوزلرنی کورماینچه (مِنْ مَّكَانٍ بَعِیْدٍ ۞) یراق بولغان اورندن (وَحِیْلَ بَیْنَهُمْ وَبَیْنَ) پرده بولب آیروقلق صالدی یعنی قبول قیلماغانلری آراسی بلان (مَا یَشْتَهُوْنَ) آرزوقلغان نرسلری آراسنده (یعنی آرزوقلغانلری توبه وایمان ودنیاغه قایتماق ایدی (كَمَا فُعِلَ بِاَشْیَاعِهِمْ) نیتك کم قیلندی آلارننك اوخشاشلرینه (مِنْ قَبْلُ) آلاردن اوّل اوتکانلارکا (بولارغه‌هم آلارغه بولغان اشلر بولر (اِنَّهُمْ كَانُوْا فِیْ شَكٍّ مُّرِیْبٍ ۞) تحقیق اول اوتکن امتلر بولدیلار دنیاده اولکچ قوبار ولودن وعذابدن قوتلی بولغان شیکه وطانوده *

﴿ سورة الملائكة مكية خمس واربعون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) بارچه ماقطامقلق الله تعالی اوچوندورکوکلارنی ویرنی یراتقوچیدور اول الله (جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ) قلغوچی دور فرشته‌لرنی (رُسُلًا) پیغمبرلار قلغوچیدور (یعنی الله بلان پیغمبرلری ننك وایذکوا بولغان آدملر آراسنده وحی بلان یاالهام بلان واسطه قلدی (اُولِیْٓ اَجْنِحَةٍ) قاناتلار ایاسی (مَّثْنٰی وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ) ایکیشر قانات واوچر

قانات ودورتر قانات ایاسی قیلب مرتبه‌لرینه کوره قانتلری آرتق بولر حتی معراج کیچه‌سیده رسول علیه السلام‌دن روایت قیلندی معراجده حضرت جبرئیل‌ننك آلطی یوز قناطن کوردم دیب (یزید فی الخلق مایشاء) یراتر الله تعالی آرتدورمق بلان تلاکن نرسه‌سنی (یعنی تلامکی بلان الله تعالی فرشته‌لرننك قناتلارون آرتدورور بو آیتده اشارت باردور آدم اوغل‌لاریده صورتلارون ومعنالرون برسندن برسن آرتق قلوغه قایوسی عقلی کوب بولب وصورتی کورکام بولادور وعلمده قایسی قایسیدن آرتق بولاردور (ان الله) تحقیق الله تعالی (علی کل شی قدیر) هرنرسه اوزارینه کوچی یتکوچیدور (مایفتح الله للناس من رحمته) شوندای نرسنیکم آچار الله تعالی آدملر اوچون رحمتدن (فلا ممسك لها) بس هیچ بر آدم طیب طوطوچی بولماس اول رحمتنی (وما یمسك فلا مرسل له) وشول نرسنیکم طوطار وصاقلار الله بس یوقدور هیچ بر یبارو چی اول نرسنی (من بعده) الله تعالی صاقلاغاندین صونك (ف) (وهو العزیز الحکیم) اول الله هرنرسه‌کا کوچی یتکوچیدور آننك قلغان اشن هیچ آدم قایطرا آلماس وهر اشنی شیك سز بلکوچیدور (یاأیها الناس اذکروا) ای اندای آدملر ذکر قیلنك لار (نعمت الله) الله ننك نعمتنی (علیکم) برکاندور سزکا اول نعمتنی (یعنی ای مکه اهلی الله تعالی ننك برکن نعمتن بلب الله تعالی ننك بیورغانن توتب اول نعمتنی صاقلاغز (موندین صونك اول ریرقنی بروده اوزیدن باشقه ننك کروشی بولماسلغن بیان قلب ایتدی (هل من خالق غیر الله) ایابارمی هیچ بر یاراتقوچیدن الله دن باشقه (یرزقکم من السماء والأرض) رزق برور اول یراتقوچی سزکا کوك طرافندن (یعنی کوکدن یغمور ایندروب وبردن اولانلار اوستروب ایمدی بلنك لار (لا اله الا هو) یوقدور هیچ بر یاراتقوچی ورزق بروچی وعبادت قیلنمش مکر اول الله غنه دور (فانی تؤفکون) بس الله ننك برلکینه ایمان کیترمکدن نی اوچون دونمش بوله سزونی اوچون ایمان کیتورمیسز (وان یکذبوك) اکر یالغانغه طوتسه‌لار سنی ای محمد قریش خلقی (فقد کذبت رسل من قبلك) بس تحقیق یالغانغه طوطولمش بولدی سیندن الکاری بولغن پیغمبرلاردن بس اوزنکنی آلارغه قیاس قلب صبر قیل غل (بو آیتده رسول علیه السلام ننك کونکلن طنوچلاتو باردور قریش خلقی سنی یالغانغه توتدیلار صبر قلغل دیب (والی الله) الله تعالی طرافینه (ترجع الأمور) بارچه اشلرننك اخیری قایطار ولمش بولر سننك صبر قلماغنك اوچون آلارنك تانه‌لری اوچون جزا بررور (یاأیها الناس) ای آندای آدملار (ان وعد الله حق) تحقیق الله ننك وعده‌سی توغریدور

(اف) حضرت قتاده ایتدی رسول علیه السلام ایتدی هروقت الله تعالی ننك یدی (یعنی قولی جایو لکندر بوامت اوزارینه ایندکولری یاوزلرینه یوموشاقلق قیلسه والوغلاسه ایندکولری ناسقلرینه یاردم قلسه عالملری امیر بولغانلرینه کناه اشده یاردم قیلسه لار بو امت لاردن الله تعالی قایطارور اوزی ننك قولونی دیب (مدارك) تبیانده ایته‌دور بو آیتده اشارة بار الله تعالی ننك رحمتی غضبندن الك بولماقینه دیب (الله اعلم الله یدی دیمك رحمتی دیمکدور نعمتلری بلان (م)

اوزکار مکلوکی ممکن توکلدور (فلا تغرنکم الحیوة الدنیا) بس آلداندورمسن سینی دنیا
تروکلکی (یعنی دنیا تروکلکنه آلدانب آخرتنی اونوتماغز (ولا یغرنکم باللّٰه
الغرور ۞) ودخی آلداماسن سزنی اللّٰه تعالی ننك فضل وکرمینه آلداندورغوچی
شیطان (یعنی اللّٰه تعالی یارلقار توبه قیلرسنك دیب شیطان کناه قلمه‌غه
دایمچیلق قیلدورمسن (اکر چندیکه اول ممکن بولسه‌ده لیکن منم طبیعتم ضرارون
کوتارور دیب امید قیلب آغو آشامق کوکدور (ان الشیطن لکم عدو) تحقیق شیطان لعین
سزننك اوچون ظاهر دوشمندور (فاتخذوه عدوا) بس دوشمن توتوغوز اول شیطاننی
(انما یدعوا حزبه) بودورکم دایم چاقرور اول شیطان اوزینه ایارکانلرنی (لیکونوا)
بولسنلار اوچون (من اصحاب السعیر ۞) جهنم اهلندن (یعنی دنیاغه کونکلنی قویدوروب
کونکلی تلاکن نرسلرنی قلمه‌غه اوندار (الذین کفروا) شوندای آدملرکم کافر بولدیلار
(لهم عذاب شدید ۞) آلار اوچون قاتیغ عذاب بولغوچیدور (والذین امنوا) واول
آدملرکم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو اشلر قلدیلار (لهم مغفرة) آلار
اوچون باردور یارلقامقلق (واجر کبیر ۞) والوغ اجر (افمن زین له سوء عمله) ایا اول
آدم کم زینتلانمش بولدی آننك اوچون اوزی ننك یاوز عملی (هواسی عقلیغه قوت تابب
(فراه حسنا) بس شول بوزوق اشن کورکم کوردی (یعنی بوزوقنی یخشیدن آیرماینچه
شول آدم اللّٰه تعالی ننك توفیق برمکی بلان ایذکو اش قلغان آدم کوك بولرمی البته بولمس
(فان اللّٰه) بس تحقیق اللّٰه تعالی (یضل من یشاء ویهدی من یشاء) آزدورور تلاکن آدمنی
وتوغری یول کورساتر تلاکان آدمینه (فلا تذهب نفسك) تیوشدور هلاك بولمسن سننك
نفسك (علیهم حسرات) آلارننك آرغنلقلرینه قایغولی بولمق یوزندن (ان اللّٰه) تحقیق
اللّٰه تعالی (علیم بما یصنعون ۞) بلکوچیدور شول بوزوق اشنی اشلرلار آلار (یعنی
بلب بوزوق اشلری اوچون جزابرکوچیدور (واللّٰه الذی) اللّٰه تعالی شوندای اللّٰه دور
(ارسل الریح) یباردی جیللارنی (فتثیر سحابا) بس قوبتارور اول جیل بولوتلارنی
(فسقناه) بس سوردوك یعنی یباردوك اول بولوتنی یغمور یاودورمق اوچون (الی بلد میت)
قوروب اولمش شهر اوزرینه (فاحیینا به الارض) بس ترکردوك اول بولت بلان یرنی
(یغمور یاودوروب (بعد موتها) اول یر اولکاندین صونك (یعنی قوروغان یردن ایکنلار
واولانلار اوستروب (کذلك النشور ۞) اوشانداقدور یعنی سزنی اولکاندین صونك
قبردن چغارمق اول اولانلرنی ترکزوب اوسترمك کوکدور (من کان یرید العزة) هرکم

تلاسه عزتنى الله تعالى غه اطاعت قيلب بيورغانن طوتسن (فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا) بس الله تعالى اوچوندور بارچه عزتلار (اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ) اول الله غه آشار طيب بولغان سوزلار (يعنى شهادت كليمه‌سى والله‌ننك ذكرى الله تعالى‌ننك قبول قلمق حضورينه آشار (وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ) وايذكواش اول طيب بولغان سوزنى كوتارور يوقاريغه (الله قبول قيلر آننك اوچون ايذكوا اشلر بولمه‌سه سوزكنه فايده قيلمس (ف) (وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّاٰتِ) وشوندابن آدملركم گمان قيلرلار ياوزبولغان حيله‌لرنى وفتنه‌لرنى يشرونلك بلان (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) آلار اوچون بولغوچيدور قاتيغ عذاب (وَمَكْرُ اُولٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ۞) واول كافرلارننك بوزوقلق حيله‌لرى بوزولب فايده قيلمس (آننك اوچون تقدير قيلنغان اشده اوزكاروبولمز بو آيت ايندورولدى قريش‌ننك دارالندوده (يعنى كينكاش اويلارونده يشرون قيلغان كينكاشلريده رسول عليه السلامنى اولدورمك اوچون ياكه حبس قلمق اوچون اول كينكاشلرى فايده قلمدى (وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ) والله تعالى يراتدى آصلغز بولغان حضرت آدمنى تفراقدن (ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ) موندين صونك بالالرون منيدان يراتدى (ثُمَّ جَعَلَكُمْ اَزْوَاجًا) موندين صونك قيلدى سزنى جفت (يعنى ايروخاتون (وَمَا تَحْمِلُ مِنْ اُنْثٰى) يوكلى بولمس هيچ بر خاتون (وَلَا تَضَعُ) دخى يوكن قويمس (يعنى طودورمس (اِلَّا بِعِلْمِهِ) مكر الله تعالى‌ننك بلماكى بلاندور (وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ) اوزون عمرلى بولمس هيچ بر اوزون عمرلى كشى (وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ) وكيمتلمس آننك عمريدن (اِلَّا فِى كِتَابٍ) مكر بوعمرننك اوزون وكيم بولمغى لوح محفوظده تقدير قيلنغاندور (اِنَّ ذٰلِكَ) تحقيق اشبوعمرنى اوزون وقصه قلمق (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالى اوزارينه (يَسِيرٌ ۞) آساندور (وَمَا يَسْتَوِى الْبَحْرَانِ) وبرابر بولمس ايكى دريا (هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ) آلارننك بريسى تاتليدور بيك تاتلى بولمق بلان (سَآئِغٌ شَرَابُهُ) صوصامقنى قالدوروب وبتروب اچمكى يحشيدور (وَهٰذَا مِلْحٌ اُجَاجٌ) واول بروسى بيك آچيدور تامقنى ياندورور آچيلغى بلان (يعنى بوتملى دريابلان آچى دريا بربرينه قاطشسه‌ده بردای بولماسلر الله تعالى قاشنده (وَمِنْ كُلٍّ) وهر قايسيسندن بوايكى دريانندك (تَاْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا) آشارسز ينكاوتازا ايتنى (يعنى بالقنى (وَتَسْتَخْرِجُونَ) وچغارورسز سز (يعنى توزلى دريادن (حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا) بربزكنى كيارسز سز اول بزاكنى (يعنى انجى ومرجان كوكلارنى خاتونلار وغز كيار آنى (وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ) وكورورسنك سين كويمه‌لرنى يوركوچى اول دريالرده صونى ياروب (لِتَبْتَغُوا) استمك‌لك اوچون (اول كويمه‌لر بلان يوروب ساتوقلب (مِنْ فَضْلِهِ)

(اف) الوغ قدرلى ومرتبه‌لى بولمق الله تعالى‌ننك قاشنده دورسزننك قلغان ذكرلى وايذكو بولغان اشلاروكزنى يوغارى كوتارور شولوقتده كم چكينه يتوشسه اولوقتده بوزوقلق غه غالب بولب كيتر واسلام قوت تابار (جم)

الله تعالی ننك فضلندن (یعنی رزقندن (ولعلكم تشكرون ۞) شایدکم سزلار شکر قیلرسز (ف)(یولج اللیل فی النهار) کیچنی کوندوزکا کروتب کوندوزنی اوزن قیلر (ویولج النهار فی اللیل) وکوندوزنی کیچکه کروتب کیچنی اوزون قیلر (وسخر الشمس والقمر) اوزی ننك بیورماغینه ایارکوچی قلدی قیاشنی وآینی (کل یجری) هر قایوسی بوقیاش بلان آی یورور (لاجل مسمی) بیلکولی مدتینه چاقلی (ذلکم الله ربکم) اشبو الله سزننك ربوغردور (له الملك) اول الله اوچوندور پادشاهلق (والذین تدعون من دونه) شوندای این آدملرکم عبادت قیلرسز آنکا الله دن باشقه (مایملکون من قطمیر ۞) مالك بولمزلار آلار حرما اورلغی ننك نچکه قبوغی قدرلی نرسکا (ف)(ان تدعوهم) اکرچاقرسنکز آلارنی (لایسمعوا دعاءکم) اشتمزلار سزننك چاقرماقوغزنی (ولوسمعوا ما استجابوا لکم) اکر اشتسه‌لار قبول قلمزلار سزننك سوزکزنی (ویوم القیامة) وقیامت کونند (یکفرون بشرککم) طانرلار آلار سزننك شریك قلماقوغزنی (ولاینبئك مثل خبیر ۞) خبر برمس سنکا هیچ آدم اول پتلری ننك حالنی الله تعالی خبر برکن کوك (یعنی شریك قلغان پتلری قیامت کونند شریك قلماقوغز باطل بولغانن اقرار قیلرلار الله تعالی دن باشقه کم بلر والله تعالی بیورورکم اول شریك قلغانلری باطل وبانکلوش دیب (یاایها الناس انتم الفقراء الی الله) ای آندای این آدملار سزلار فقیرلارسز الله تعالی ننك ریزقینه ویارلقامغینه ورحمتینه محتاج سز (والله هو الغنی الحمید ۞) والله تعالی بایدور هیچ نرسه کا محتاج ایمسدور وحمد ایتولمشدور یعنی بارچه بار بولغانلار آننك نعمتینه محتاج بولمقلری اوچون آنکا حمد ایتولمکی لازم بولدی (ان یشا یذهبکم) اکر تلاسه الله سزنی کیتاروب یوق قیلر (ویات بخلق جدید ۞) کیتوروب سزننك اورنوغزغه الله ننك امرون توتقوچی ایکنچی قومنی (وماذلك علی الله بعزیز ۞) ایمسدور بواش الله تعالی اوزارینه چتن (ولاتزر وازرة وزر اخری) یوکلی آلمس هیچ بر یوکلاوچی ایکنچی آدمننك کناهنی (وان تدع مثقلة الی حملها) واکر آور کناهلی آدم بر آدمنی چاقرسه اوزی ننك کناهنی یوکلاماکا (لایحمل منه شیء) یوکلاتولمس اول چاقرولمش آدمغه اول کناهدن هیچ نرسنی (ولوکان ذا قربی) اکرچه بولسه ده یقین لریده (انما تنذر) بودورکم سین قورقوتورسنك (الذین یخشون ربهم) شوندای این آدملرنیکم قورقارلار آلار الله تعالی ننك عذابندن (بالغیب) الله تعالی نی کورماینچه (واقاموا الصلوة) واوقرلار نمازنی (ومن تزکی) وهر آدم پاك بولور (فانما یتزکی لنفسه) بس بودورکم پاك بولر اوزی ننك فایداسی اوچون (والی الله المصیر ۞)

(ای) کیچ وکندوز کوك قای وقت کفرلك غالب وقای وقت اسلام غالب بولر وقیاش وآی کوك هر نرسه‌ننك بلکولی وقتی باردور ایلکری وصونك بولمز بس اشبو حالدن الله تعالی ننك برلکی معلوم بولدی قطمیر حرماتوشی ننك قابوغینه ایتولر (جم)

واللهجانبنه‌دور قایته‌چق اورون (ومایستوی الأعمی والبصیر ۞) برابر بولمس صوقر بلان کوزلی (یعنی کافر بلان مسلمان) (ولا الظلمات ولا النور ۞) دخی برابر بولمس قارانغولق بلان نور (یعنی باطل بلان حق) (ولا الظل ولا الحرور ۞) دخی برابر بولمس کولاکه بلان اسیلك (یعنی جنت بلان جهنم) (وما یستوی الأحیاء ولا الأموات) وبرابر بولمس تر کلار بلان اولك لار (یعنی ایمان نوری بلان کونکل لرون ترکز کانلر کفرلك بلان کونکل لارون اولترکانلار بلان برابر بولمسلر (ان الله یسمع من یشاء) تحقیق الله تعالی اشتدورور حقنی تلاکان آدمکا (وما أنت بمسمع من في القبور ۞) ایمسنك سین اشتدرکوچی قورقتماغونکنی قبرده بولغانلارغه (یعنی قبرده بولغان اولکن کشی کوك بولغوچی کافرلارکا (ان أنت) ایمسنك سین (الا نذیر ۞) مکر جهنم عذابی بلان قورقوتقوچی سن (ف) (انا أرسلناك بالحق) تحقیق بز یبارد وك سنی طوغری بولغن دین بلان (بشیرا ونذیرا) مسلمانلرنی جنت بلان سویندورکوچی قلب وکافرلارنی جهنم بلان قورقتقوچی قیلب (وان من أمة) ویوقدور هیچ بر امتدن (الا خلا فیها نذیرا ۞) مکر اوتدی امتده بر قورقتقوچی پیغمبر باکه اول پیغمبر ننك دیننده بولغان کامل عالم (وان یکذبوك) اکر یالغانغه طوتسه‌لارسنی ای محمد قریش کافرلری (فقد کذب الذین من قبلهم) بس تحقیق یالغانغه طوتدیلار شوندای این آدملرکم اول قریشدن اوّل بولدیلار (جاءتهم) کیلدی آلارغه (رسلهم) پیغمبرلاری (بالبینت) روشن بولغان معجزه‌لار بلان (وبالزبر وبالکتاب المنیر ۞) واللهنك یازولمش صحیفه‌لری وروشن بولغان کتابلر بلان تورات وانجیل کوکلار بلان (ثم اخذت الذین کفروا) موندین صونك طوتدوم مین شوندای این آدملرنیکم کافر بولدیلار آلار (فکیف کان نکیر ۞) بس نیچوك بولدی منم عذاب قلماغم ایندی قریش خلقی کورسنلار بواشنی (الم تر أن الله) ایا کورمدنکمی تحقیق الله تعالی (أنزل من السماء ماء) ایندوردی کوکدن صونی (فاخرجنا به) چغاردوق بز اول صوبلان (ثمرات) جیمشلرنی (مختلفا ألوانها) تورلی تورلیدور اول جیمشنك توسلری (ومن الجبال جدد) طاولردن چغاردوق یوللرنی (بیض وحمر) قایوسی آق بولغوچی وقایوسی قزل بولغوچی یوللارنی (مختلف ألونها) طاولر ننك تسینه کوره یوللرننك توسلری باشقه باشقه بولغوچغدور (وغرابیب سود ۞) ودخی بر یول چغاردوق بیك قارادور اول یوللرننك تسی (ف) (ومن الناس) وآدملردن (والدواب) ویرده یورکوچی حیوانلاردن (والأنعام) دورت آیاقلی حیوانلاردن (یعنی قوی وصغر وکیجه کوکلارده (مختلف ألوانه) دخی باشقه باشقه تورلی قلدوق توسلرون (کذلك) اشبو جیمشلر ویوللر

(کوك)

(اف) یعنی بارچه خلق بردای بولمس بس اول آدمکم آنکا هدایت بردی الله تعالی غه اول آدم ایمان کیتورور اکرچه سین کوب تلاسنکن هیچ نرسه بولمس دخی ایتدی الله تعالی قرانکغو بلان یاقتی برابر بولمس دخی ایتدی سین اشتدوره بلمزسن قبرده بولغانلرغه قورقتماغونکنی حدیث شریفده کیلدی رسول علیه السلام ایتدی قبرده بولغانلرغه سلام علیك دیب ایتونکلار آلار ایشترلار وکوب برده دلیلرکا تراب ایتدی حقیقتی شولدور میت ننك روحی اشتر اماتنلری قبرکا توشکن نرسه کوك بر نرسه‌دور (جم)

(اف) آق برنیچه توسدور قزل برنیچه توسدور تورلی تورلی‌دور اول یوللرننك توسلری وقایسی سی بیك قاره‌دور بارچه سی کامل بولغان قدرت ننك تورلی تورلی بولماغن بلدورور وانسانلرده هر بروسی ننك حالی وصفتی آیروم آیروم وباشقه‌دور وینه اشبوننك کوك موعمن وکافر بری بری کوك بولمق نچوك بولر اشبو آیت حضرت رسولننك کونکلن طنوچلاتمق اوچون ایندورولدی (جم)

کوك (انما یخشی الله من عباده العلموا) بودورکم قورقولار الله دن اللهنك قوللارندن عالملر (یعنی الله ننك فعللرون وصفتلرون بلوچیلر قورقر الله دن (ان الله عزیز غفور ۞) تحقیق الله ملکیده عزیز وغالبدور وتوبه قلوچیلرنی یارلقاغوچیدور (ف) (ان الذین) تحقیق شوندای آدملر (یتلون کتاب الله) اوقرلار الله تعالی ننك کتابنی (واقاموا الصلوة) توغرورلار نمازنی (وانفقوا ممارزقنهم) تیوش بولغان اورونلارغه صرف قیلرلار شولنرسدنکم رزقلاندوردوك بزآلارنی (سرا وعلنیة) یشرنده وآشکاراده (یرجون) امید ایترلار آنك بلان (یعنی بوطریقه اشلاری بلان (تجارة لن تبور ۞) برسودانی هلاك بولمس وبوزولمس اول سودا (یعنی ثوابنی (لیوفیهم اجورهم) وفاقله قلق اوچون (یعنی تمام برمکلك اوچون آلارننك جاللارون بواشلرنی قلدیلار (ویزیدهم من فضله) دخی آرتدورمق اوچون اوزی ننك فضلی وکرمندین (انه غفور شکور ۞) تحقیق اول الله تعالی یارلقاغوچیدور کناهلرون وقبول قلوچیدور قلغان طاعتلرون (والذی اوحینا) وشوندای نرسکم وحی قلدوق (الیك) سننك طرافونکا (من الکتاب) قرآندان (هو الحق) اول قرآن درست وطوغریدور (مصدقا لما بین یدیه) راستلاغوچی بولغانی حالده اول قرآن اوّلده اینکان کتابلرنی (یعنی اعتقاد مسئله لریده وحکملرده اولکی کتابلارکا موافقدور (ان الله بعباده لخبیر) تحقیق الله تعالی قوللارون بیك بلکوچیدور (یعنی اچلرون بخشی بله (بصیر ۞) کورکوچیدور (یعنی آلارننك ظاهرلرون هم بخشی کورور بس سننك حالنکده پیغمبر بولمغه یارامامسلق برنرسه بولسه ایدی بوقرآن عظیم نی سنکا ایندورمس ایدی (ثم اورثنا الکتاب) موندین صونك میراث قلدوق اول قرآننی (الذین اصطفینا من عبادنا) اول آدملرکا کم بندلر ومدن صایلاب واختیار قلب آلغان قوللارومه (یعنی اوتکن امتلارکا ایندور ولکن کتابلردن صونك قرآننی ایندوروب امتینه میراث قیلب یتوشدوردوك (فمنهم ظالم لنفسه) اول قوللر ومزدن قایسی سی قرآن بلان عمل قلودن کمچکلری اوچون اوزلرینه ظلم قلدیلار (ومنهم مقتصد) آلاردن قایسی سی اورته چاقلیدور (یعنی کوب وقتده کمچیلك قلوچیلاردور (ومنهم سابق بالخیرات) آلاردن قایوسی لری هر وقت قرآن حکمی بلان اش قیلوچیلاردور بولار اوتکوچیلاردور قرآن بلان اش قلودن (باذن الله) الله تعالی ننك اذنی بلان وحکمی بلان (ذلك) اشبو یعنی قوملریدن محمد علیه السلامننك امتن صایلامق وقرآن ایندورمك (هو الفضل الکبیر ۞) اولدور الوغ بولغان احسان (ف) (جنات عدن یدخلونها یحلون فیها) بواوچ تورلی بولغان جماعت دایم طراچق یر بولغان

(۲ف) یعنی بارچه آدملر قورقمرلار الله تعالی دن قورقمغلق عالملر ننك صفتیدور والله تعالی ننك اشی دخی ایکی ترلیدور الله کوچلیدور عاصیلرغه عذابنی توتمق بلان ویارلقاغوچیدور کناهلی لرنی یارلقار (جم)

(ف) یعنی رسول علیه السلامدن صونك قرآن ننك وارلری قلدی بر نچه قوللرون اختیار قلدی یعنی اشبو محمد علیه السلامننك امتنی اشبو امت دخی اوچ تور لیدور دیدی بروسی کناه اشلی ایکنچی سی اورته مرتبلی اوچونچیسی یوغاری مرتبلی هر برو سن صایلامش واختیار قلمش قوللرندندور بس امیدور بارچه‌سی جنت اهلی بولمغلق رسول علیه السلام ایتدی بزننك کناهلی لارومزنی یارلقار واورته مرتبلی لاروم زنی سلاملکده قیلر یوغاری مرتبه ده بولب اوتکنلرنی ایکینسندن الکاری کیتو چیدور الله تعالی کریمدور آننك قاشنده هیچ بروجهدن کمچیلك یوقدور (جم)

جنتکه کرورلار بیز اکلانمش بولرلار اول جنتده (من اساور من ذهب ولؤلؤا) آلتوندن بولغان بلازکلردن وانجوبلان بیزاکلانمش بولرلار (ولباسهم) آلارننك کیملری (فیها) اول جنتده (حریر) یفکدن بولغان کیملردور (یعنی یفکدن کیملر کیمك وآلتون طاقماق جنتده مسلمان ایرلارکا حلال بولور رسول علیه السلام ایتدی بر آدم دنیاده یفك کیسه آخرتده کیمس دیب (وقالوا الحمد لله الذی) آلار جنتکه کرکاچ ایتورلار حمد بولسن الله غه (اذهب عنا الحزن) کیتردی بزلاردن دنیا وآخرت قایغولرون وبارچه قورقولرنی (ان ربنا) تحقیق برتنك ربمز (لغفور شکور) کناهلرنی یارلقاغوچیدور طاعت وعبادتنی قبول قلوچیدور (یعنی دنیاقایغوسنی کیتارور وآخرتده کناهنی عفو قیلر وطاعتنی قبول قیلر (الذی احلنا دار المقامة) آندای ربمز دور اول الله ایندوردی بزنی (یعنی کروتدی طراچق یورطبولغان جنتکه (من فضله) فضلی وکرمیدن (لا یمسنا فیها) طوطمز بزنی اول جنتده (نصب) هیچ بر آفت ومشقت (ولا یمسنا فیها لغوب) دخی توتمس بزنی هیچ بر یالقاولق (والذین کفروا) وشوندای کافرلکم کافر بولدیلار (لهم نار جهنم) آلار اوچوندور جهنمننك اوتی (لا یقضی علیهم) حکم قیلنمس آلار اوچون اولمك لك جهنمده (فیموتوا) تاکم اولب عذابدن قوتولرلار ایدی اول کافرلار (ولا یخفف عنهم من عذابها) وجینکل قیلنمس آلاردن اول جهنمننك عذابندن (کذلك) اشبوجزاکوك (نجزی) جزالربز (کل کفور) الله تعالی ننك نعمتینه هربر شکر قلماغانلرنی (وهم یصطرخون فیها) اول جهنم ایالری بولغان کافرلار قچقروشب ایتورلار اول جهنمده (ربنا اخرجنا) ای برتنك ربمز چغارغل بزلارنی بوجهنمدن (نعمل صالحا) تاکم اشلرمن مین ایندکو بولغان اشلرنی (غیر الذی کنا نعمل) شوندای اشلردن باشقنی (یعنی کفر وکناهدن باشقنی بولغان ایدوك بز دنیالقده وقتده اشلر بولغان ایدوك اول کفر وکناهنی (اولم نعمرکم) ایتورمز بز آلارغه ایاعمر برمدوکمی سزکا دنیالقده (ما یتذکر فیه) شول قدر وقت توشونب وبلب نصیحتنی قبول قیلر ایدی اول وقتده (من تذکر) شول آدمکم نصیحتنی قبول قلمقنی تلار اول وقت بالغ بولب مکلف بولمق وقتیدور اول عمر اچنده فکر قلب حقنی بلمکا کوزی یتر وایمان ننك ایندکولکن بلمکا کوچی یتر (وجاءکم النذیر) وکیلدی سزکا قورقوتوچی (یعنی بوعذاب بلان اول پیغمبر دور وقرآندور (فذوقوا) بس طاطوغز عذابنی (فما للظالمین من نصیر) یوقدرظالملر اوچون عذابنی کیتارورکا هیچ بر یاردمچی (ان الله عالم غیب السموات والارض) تحقیق الله تعالی کوکلرده ویرده یشرون بولغان

نرسلرنی بلکوچیدور (انه علیم بذات الصدور ۞) آننك اوچون تحقیق اول الله تعالی کوکرالاردہ (یعنی کونکلاردہ یشرون بولغان سرلارنی بلکوچیدور (هو الذی جعلکم) اول الله تعالی آنداین الله دور قیلدی سرلارنی (خلئف فی الارض) یریورنده خلیفه لر (یعنی باش وپادشاه قلدی تلاکنچه بیوروب یورتورسز بوهم ضرر نعمتدور (فمن کفر) هرکم الله ننك نعمتنی طاندی (فعلیه کفره) بس آننك اوزینه دور طانماقلقی ننك زیانی (ولا یزید الکفرین) وآرتدورمس کافرلارحقنده (کفرهم) اول کافرلارننك کفرلری (عند ربهم) ربیلری بولغان الله قاشنده (الا مقتا) مکرقاتی بولغان آچونی (ولا یزید الکفرین کفرهم) ودخی آرتدورمس کافرلارننك حقنده اول کافرلارننك کفرلك لری (الا خسارا ۞) مکرکویونمکنی وزیانی آرتدورور (قائمقام ایتدی یعنی رسولدن صونك باش بولمق بردوك یاکه اولکی امتلردن صونك سزنی یرده پادشاه قلدی بس ایمدی آننك حقنده اوتنك لار (قل ارایتم) ایتکل ای محمد مکه مشرکلرینه ایارکورد کرمی (شرکاءکم الذین تدعون من دون الله) شریك قلغان پتلروغز آنداین شریك قلغان پوتلاروغز دورعبادت قیله سز آلارغه الله دن باشقه (ارونی) کورستنك منکا (ماذا) نی نرسنی (خلقوا) یراتدیلار (من الارض) یردن (ام لهم شرك فی السموات) یاکه بارمی اول شریك قلغان پتلروغز ننك اورتاقلقلری کوکلرنی یراتمقلقده (ام اتینهم) یاکه بزبردوکمی آلارغه (کتبا) برکتابنی (فهم) بس آلار (علی بینة) اول کتابدن پتلرونی بزکاشریك قلماقلرینه کواه اوزارینه بولورلار ایدی (یعنی کتابلریدن درسلکینه کواه کورسترلار ایدی بواشلرهیچ بروسی یوقدور (منه بل ان یعد الظلمون) بلکه وعده قلمز ظالملر (بعضهم بعضا) بعضیلری بعضلرینه (یعنی باشلری ایارکانلرینه بوپتلرسزکا شفاعت قیلردیب (الا غرورا ۞) مکرحیله وآلدامق یورزندن (ان الله یمسك السموات والارض) حقیقتده الله تعالی طوتر صاقلاب کوکلرنی ویرنی (ان تزولا) یرلاریدان آیرولودن (ولئن زالتا) اکریرلریدان آیرولسه لار (ان امسکهما) صاقلاب طوته آلمس بوایکسنی (من احد من بعده) برآدم الله تعالی دن صونك (یعنی الله دن باشقه (انه کان حلیما غفورا ۞) تحقیق الله تعالی مهربان وکناهلرون یارلقاغوچی بولدی (واقسموا بالله جهد ایمانهم) وآنط ایتدیلار الله تعالی غه قوتلی بولغان آنطلری بلان (لئن جاءکم نذیر) اکرکیلسه آلارغه برقورقتقوچی پیغمبر (لیکونن اهدی من احدی الامم) البته بولرلاربیك حق یولنی تابقوچی هربر امتلاردن (یعنی بارچه امتدن آرتق اول پیغمبرننك سوزن قبول ایتب حق یولده بولرایدوك دیب (فلما جاءهم) بس کیلکان وقتده آلارغه

(نذیر) قورتقوچی پیغمبر (ما زادهم الا نفورا ۞) آرتدورمدی آلارغه (اول پیغمبر ننك کیلمکی مکر قاچماقلقنی (استکبارا فی الارض) تکبرلك قلمق سببی بلان یرده (ومکر السیی) وارتدورمدی مکر یاوز بولغان بوزوق حیلنی وفکرنی (ولا یحیق المکر السیئ) واینمز اول بوزوق حیله ننك یازوغی (الا باهله) مکر اینر اوزلرینه (فهل ینظرون) بس پیغمبرلارون یالغانغه طوتقان آدملر کوتماسلر آشوغب هیچ نرسنی (الا سنت الاولین) مکر اول اوتکن عذاب ننك یولن کوترلار اول پیغمبرلرون یالغانغه طوتقلار ننك عذابیدور (فلن تجد لسنت الله تبدیلا ۞) البته طاپماسنك سین الله عادتی بولغان یولینه آلوشنمق لق (ولن تجد لسنة الله تحویلا ۞) ودخی البته طاپماسنك سین الله ننك عادتی بولغان یول اوچون کوچرولمك (یعنی یالغانغه طوتقانلاردن کوچرولوب باشقه آدملرغه بولمز (بو آیت ایندورولدی شولوقتده کم جهودلر اوزلری ننك پیغمبرلرون یالغانغه طوتب کناه قلدیلار شونی اشتکنلریده عرب خلقی ایتدیلار نی بولر ایدی برلرکا بر پیغمبر یبارولسه ایدی برلار آنکا یحشی ایارکوچی بولر ایدوك دیب قچانکم آلارغه محمد علیه السلام یبارلدی انکار قلوچیلر آرتوغراق دوشمن بولدیلار (اولم یسیروا فی الارض) ایاکورمدیلارمی آلار یرده (فینظروا) تاکم قاراب کورورلار ایدی (کیف کان) نیچوك بولدی (عاقبة الذین من قبلهم) آلاردن اوّل اوتکن آدملرننك حاللری ننك اخیری (وکانوا اشد منهم قوة) وحالانکه بولدیلار اول اوّل اوتکن جماعت قاتیراق آلاردن یعنی عرب جماعتیدن قوتده (وما کان الله لیعجزه) واصلا بولمدی الله تعالی عاجز قلوچی (من شی) هیچ نرسه دن (فی السموات ولا فی الارض) کوکلارده ویرده (انه کان علیما قدیرا ۞) تحقیق الله تعالی بارچه اشلرنی بلکوچی وبارچه اشکه کوچی یتکوچی بولدی (ولو یواخذ الله الناس) اکر طوطسه ایدی الله آدملرنی (بما کسبوا) اشلکن اشلری ننك سببی بلان (ما ترك علی ظهرها) قویمس ایدی الله یرننك یورنده (من دابة) هیچ بر حیواندن (بلکه بارچه سن هلاك قیلر ایدی کناهوکز شوملغیدن (ولکن یؤخرهم الی اجل مسمی) ولیکن کچکترور سزنی آلارنی بر بیلکولی بولغان وقتقه چه اول قیامت کونیدور (فاذا جاء اجلهم) بس هر قچان کیلسه بیلکولی بولغان وعده کونی (فان الله کان بعباده بصیرا ۞) بس تحقیق الله تعالی قوللارون کورکوچی بولدی (بس اشلا کانلرینه کوره اوزلرون جزالندورور *

﴿ سورة یس مکیت ثلث وثمانون آیة ﴾

(بسم)

بسم الله الرحمن الرحیم

(یسٓ ۞) الله تعالی بلر موندن تلا کان معناسن (والقرآن الحکیم ۞) آنطایتم بارچه حکمتلرنی جغوچی قرآندور بوسنکا ایندور ولکان قرآن شول قرآن بلان آنطایتم (انک لمن المرسلین ۞) البته سین بیماروامش پیغمبرلارندنسن (علی صراط مستقیم ۞) توغری بولغن یول اوزارینه‌سن (تنزیل العزیز الرحیم ۞) بارچه نرسکا کوچلی ومهربانلی بولغان الله تعالی ننك ایندور ولمشیدور اول قرآن (لتنذر قوما) ایندور ولدی اول قرآن قورقتماقلوغنك اوچون بر قومنکم (ما انذر اباوهم فهم غافلون ۞) قورقوتلمش بولمدی اول قومننك آتالاری (یعنی نادانلق وکفرلك کوبایکن وقتده بولمقلریدن اول حضرت عیسی بلان رسول علیه السلام اراسیدور آتالری هم الله تعالی عذابی بلان قورقتلمدی آلار غافللاردور (لقد حق القول) تحقیق الله تعالی ننك (لاملاءن جهنم) دیکن سوزی بوینچه عذاب حق وطوغری بولدی (علی اکثرهم) آلارننك کوبی اوزارینه (فهم لا یؤمنون ۞) بس آلار ایمانغه کیلمزلار (یعنی آلارننك کفر وشرکلوك اوزره اولمکلری الله ننك علمنده قرارلانمش دور ابوجهل وباشقه‌لرکوك (انا جعلنا) تحقیق بز قلدوق (فی اعناقهم اغلالا) آلارننك بوینلرینه بوغاولار (فهی الی الاذقان فهم مقمحون ۞) بس شول بوغاولاری اول کافرلارننك چیکه‌لرینه یتشمشدورکم اول کافرلار باشلرون یوغاری تکب کوزلرون یومشلردور (یعنی حقغه ایولمسلر وقارامسلر وقبول قلمسلر (وجعلنا من بین ایدیهم سدا) وقلدوق بز یوزلری ننك آلدوندہ پرده (اول طول امللاریدور (ومن خلفهم سدا) وآرقالریدن بر پرده (یعنی اوّلده قلغان کناهلریدن بر پرده غفلتلریدور شاه ولی رحمة الله ایتدی اشبو ایکی آیت مثالدور کافرلارننك حقنی بلمکدین امیدسز بولمقلرینه (فاغشیناهم) بس قاپلادوق کافرلارننك کوزلارون (فهم لا یبصرون ۞) بس آلار هیچ نرسنی کورمسلر (بو ایکی آیت محزوم بالالری حقنده ایندور ولدی (ف) (وسواء علیهم) برابردور اول کافرلار اوزارینه (ءانذرتهم ام لم تنذرهم لا یؤمنون ۞) سنك قورقتماقلغنك آلارنی یاکه قورقتماسلوغنك آلارنی ایمان کیتورمسلر (انما تنذر من اتبع الذکر) بودورکم سین قورقوترسنك قرآن ننك نصیحتلرینه وعظلرینه ایاروب عمل قلغانلرنی (وخشی الرحمن بالغیب) وقورقغان کشیلرنی کورماینچه (یعنی الله تعالی ننك اوروتلمش بولغان آخرت اشلریدن قورقغان آدملر (فبشره) بس سوییندورسین اول آدملرنی (بمغفرة) یارلقانمقلق بلان (واجر کریم ۞) وحرمتلی بولغان جال بلان (اول جنت دور (انا نحن

(اف) سببی ابوجهل آنطایتدیکم محمد علیه السلامنی نماز اوقر کورسم باروب آننك باشنی طاش بلان یارورمن دیب شول وقتده باروب محمد علیه السلامنی نمازده کوردی طاش آلب قولن کوتردی طاش قولینه یابوشب قولی موینینه بوکولب یابشدی شول حال بلان یولداش لرینه باروب حالن سویلادی آنی یولداشلری کورکاچ طاش قولندن توشدی شول وقت بنی مخذومیدن برایر طروب اول طاشنی آلدی من موننك بلان باروب محمدی اولتورمن دیب کتدی محمد علیه السلامنی نمازده طابدی الله تعالی آنك کوزون صوقر قلدی محمد علیه السلامنك طاوشن اشتدی اوزون کورمدی یولدا شلرینه قایتدی آلارنیده کورمدی تب)

نحی الموتی) حقیقتده بزلار تر ولدورورمز اولکانلری (ونکتب ماقدموا) وبازارمز اورمز الك قلغان اشلرون (یعنی یحشیلق ویمانلقدن (واثارهم) دخی بازارمز آلارنك اثرلرون (یعنی آلاردن قالغان علامتلرون علم اوگراتو مسجد ومدرسه صالوکوك (وبرسوزده آثار ازدور یعنی مسجدکا بارعان آدملرون بازارمز (وکل شی) هر نرسنی (احصیناه) چولغادوق وبرکتدوك بز اول نرسنی بارچه‌سن (فی امام مبین ۞) اشکاره بولغان لوح محفوظده (ف) الك قلغانلرون (یعنی آلارنك قلغان اشلرون وصونمك قالغان اثرلرون یعنی بالالرون وقلغان عمارتلارون مسجد ومدرسه کوك وایذکو بولغان بوللارون وعادتلرون آلارکورونب قالغانلرون (ف)(واضرب لهم مثلا) ای محمد کافر خلقینه مثال قیلب بیان قیل (اصحاب القریة) انطاکیه شهری نك خلقی نك قصه‌سن (اذ جاءها المرسلون ۞) شولوقتده کم کیلدی اول شهر خلقینه رسوللر (یعنی حضرت عیسی نك رسوللری (اذ ارسلنا الیهم اثنین) شولوقتده بیاردوك اول شهر خلقینه عیسی علیه السلام نك ایکی آدمیسن (آلاریوحنابلان بولیس ایدی) دیدیلار (فکذبوهما) بس اول انطاکیه خلقی یالغانغه طوتدیلار بو ایکیسن (فعززنا بثالث) بس قوتلادوك بز اول ایکیسن اوچنچی بلان (اول شمعون ایدی (فقالوا) بس ایتدیلار هر اوچوسی (انا الیکم مرسلون ۞) تحقیق بزلار سزلارکا یبار ولمشلر بز سزنی ایمانغه اوندامك اوچون دیب (ف)(قالوا ما انتم الا بشر مثلنا) ایتدیلار شهر خلقی ایمس سزسز مکر بزلارکوك آدم سز (وما انزل الرحمن من شیء) ایندورمدی الله سزکا هیچ بر نرسه‌دن (ان انتم الا تکذبون ۞) ایمس سزسز مکر یالغان ایتکوچیلرسز (قالوا ربنا یعلم) ایتدیلار اول رسوللار بزنك ربمز بلرکم (انا الیکم لمرسلون ۞) تحقیق بزلار ربمز بولغان الله نك بیورماغی بلان حضرت عیسی نك سزنی ایمانغه چاقرماغه یبارکان رسوللارمز (وما علینا) ویوقدور بزکا (یعنی بز بیورولمادوق (الا البلاغ المبین ۞) مکر اشکارایتوشدورمکدور بیورولغان حکملرنی قبول قیلماساغز عذاب کیلر (قالوا انا تطیرنا بکم) دیدیلار انطاکیه خلقی تحقیق بزلار شوملندوق سزنك سببلی (یعنی سز بوشهرکا کیلکاندین بیرلی یغمور یاومدی (لئن لم تنتهوا) اکر طیولماساغزسز بو دعواغردن (لنرجمنکم ولیمسنکم) طاش بلان آطب هلاك قیلر بزسزنی البته طوترسزنی (منا عذاب الیم ۞) بزلاردن ارانجتکوچی عذاب (قالوا طائرکم معکم) ایندیلار اول رسوللر سزنك شوملوغزسزنك بلان برکادور (یعنی اعتقادوغزنك یاورلغیدن وبوزوق اشوکزدندور (ائن ذکرتم) ایاسز نصیحت قیلندوقوغزنی شوملقغه یوکلی سزمی (بل انتم قوم مسرفون ۞) بلکه سزلار

(واثارهم) ایتولدیکم بنوسلمه یارسول الله بزنك یورطلارومز مسجدکا یراق بولمغی اوچون یقن یردن اوی‌لار آلمق بولامز دیب رسول علیه السلام بو آیت ایندور ولکندین صونك ایتدی ای سلمه بالالری بروکزده بولنك لار سزنك آدملر وغزغه ثواب یازولر دیب مواکب)

(اف) علمالر بیان قیلدیلار حضرت عیسی حواریون ایکی آدمنی انطاکیه خلقنی ایمانغه اوندامك اوچون بیاردی آلار شهرکا باروب یقین کیلدوکده کوردیلارکم بر قارط کشی اول حبیب النجار ایدی قوی کوتادور آنکا سلام بردیلار اول کشی (جم)

کناهده چیکدان چقغان جماعتسز (ف۱) (وجاءَ من اقصی المدینة) کیلدی شهرنك برای اورنیدن (رجل یسعی) برایر آشوغب اول حبیب النجار ایدی طاودن برچوقرده عبادت قیله ایدی بورسوللارنك کیلکن خبرون ایشتب کیلب ایمانن ودینن آشکارا قیلب ایتدی جال صریسزمی کیلماکوکز اوچون دیب رسوللار ایتدیلار یوق دیب (قال یاقوم اتبعوا المرسلین اتبعوا من) ایتدی ای منم قومم ایارونکلار رسوللرکا والله تعالی غه ایمان کیتورونکلار ایاروکز اول رسوللرکا کم (لا یسئلکم اجرا) صرامسلر اول رسوللر ایمانغه اوندامکلری اوچون جالنی (وهم مهتدون ۞) اول رسوللر طوغری یولنی طاپمشلردور سزنی هم دنیا وآخرت ایندکو بولغان یولغه اوندیلار (بس اول شهرنك قوملری ایتدیلار ایاسینده بوکشیلرنك دیننه می دیب (ف۲) حبیب النجار ایتدی (ومالی لا اعبد الذی) ونی بولدی منکا کم عبادت قلمیم شول الله تعالی غه کم (فطرنی والیه ترجعون ۞) براتدی منی واول الله تعالی غه اولکاندین صونك بارچه‌غز قایتارولمش بولرسزیمان عملوکزنك جزاسن آنده کورورسز (ءاتخذ من دونه آلهة) ایاطوترمنمی مین الله دن باشقه (یعنی پتلرنی برنچه عبادت قلنمشلرکم (ان یردن الرحمن) اکر تلاسه الله (بضر) برضرر یتوشدورماکنی (لا تغنی عنی شفاعتهم) کیتره آلمس اول عبادت قیله ترغن پتلر وغزمیندن آلارنك تلامکلری یعنی آلار قوتولدوره آلمسلرمنی (شیئا) هیچ نرسه دن (ولا ینقذون ۞) ودخی صاقلی آلماسلر عذابدن توتولمه‌غه (انی اذا لفی ضلال مبین ۞) تحقیق مین شولوقتده (یعنی اول پتلرغه طابندوغم وقتده اشکاره بولغان آزغنلقده دورمن (انی آمنت بربکم) تحقیق مین ایمان کیتوردوم سزنك ربوغزغه (فاسمعون ۞) بس ایشدوکزمیندن (بوسوزن ایتکچ اول شهرخلقی آنی شهید قلدیلار قبری انطاکیه بازاریده‌دور (حضرت حسین ایتدی قومی آنی اولتوروکا تلاکانده الله تعالی جنتکه کوتردی اول جنتده‌دور اولمس مکرکولکلار ویرتکانده اولر دیب اولترولکن یاکه جنتکه کروتلکن وقتده (قیل ادخل الجنة) ایتولمش بولدی اول حبیب نجارغه کرکل جنتکه (دیب بس جنتکه کرکان زمانده جنت ننك نعمتلرون کورروب (قال) ایتدی (یالیت قومی یعلمون ۞) ای کاشکه منم قومم بلسه‌لر ایدی (بما غفرلی ربی) نی نرسه بلان یارلقدی منی منم ربم *

(وجعلنی من المکرمین ۞) وقیلدی منی حرمتلی بولمشلردن (یعنی بلسه‌لار ایمان سببلی بولغانني آلارهم کفردن توبه قیلب ایمان کیتورورلار ایدی قومی حبیب نجارغه دشمانلق قلب آنی اولتردیلار اول جنتده قومی ننك ایدکولکن قلاب ایتورایدیکم اکر قومم منم حلمنی بلسه ایدیلار بارچه‌سی ایمان کیتورورلار ایدی (وما انزلنا علی قومه) واینده ورمدوك بز

(۱ ف) مکندورکفرلری ننك شوملغندن سزننك شوملانمقغه اول شهرکا آچلق توشدی شوننك اوچون رسوللارنك کیلدوکنی برکتسز فهم قلدیلار یاکه آرالرینه قچقروش توشدی قایوسی ایناندی وقایوسی طاندیلار بس اشبو قچقرو شلارون برکتسز فهم قلدیلارهرنچوك بولسه بولسن شوملق اورلرید ندور (جم)

(۲ ف) ایتولدیکم شهر خلقی بورسوللرنك حالنی وقایسیلری ننك ایمانغه کلکانلرنی اشتدوکلارونه آلارغه قصد قلغانلارنی حبیب نجارخبر آلب آشوغب کیلب آیت ننك بیانچه آلارغه وعظ ونصیحت ایتدی آلار حبیب نجارغه سن برننك معبودلرومزنی طاشلاب آلارننك معبودینه عبادت قلمق تلارسنمی دیب شلته قلغانلریده حبیب نجار (ومالی) دیب جواب بردی (مواکب)

حبیب نیچارننك قومی اوزره (من بعده) آنی اولترکاندین صونك (من جند من السماء) هیچ بر عسکردن کوك طرافندن نیتك کم بدر وحندك صوغشنده سنکا نصرت اوچون قومنکنی هلاك قلمق غه ایندوردوك (وما کنا منزلین ۞) بولمادوق بز عسکر ایندورکو چیلر (یعنی حضرت حبیب ننك قومی ننك هلاك بولمغی اوچون آننك اوچون هر بر نرسکه بر سبب تقدیر قلنمشدور عسکر توشرمکنی سننك نصرتونکغه سبب قیلدوق (ان کانت) بولدی آلارننك هلاك بولمقلرینه سبب (یعنی انطاکیه خلقی ننك (الصیحة) مکر بر آواز (یعنی قتی طاوش بولدی (یعنی حضرت جبرائیل ننك بر چقرمغی بلان هلاك بولدیلار (فاذا هم خمدون ۞) بس شولوقتده سونمش اوت کوك بولدیلار (یعنی شول حضرت جبرائیل ننك چقرغانیدان صونك شولحالده بلماینچه اولب قالدیلار (یاحسرة علی العباد) نی کو یونچه دور قولر اورارینه (ما یاتیهم من رسول) کیلمدی آلارغه هیچ بر پیغمبر (الا کانوا به یستهزون ۞) مکر کیلدیسه بولدیلار مسخره قلغوچلر (الم یروکم اهلکنا) ایا کورمدیلارمی مکه خلقی نی قدر هلاك قلدوق (قبلهم) آلاردن الك (من القرون) اولکی زمانه آدملریدن (انهم الیهم لایرجعون ۞) ایا کورمدیلارمی حقیقتده آلار (یعنی هلاك بولغان اولکی زمانه حلقلری آلارغه (یعنی مکه خلقی اورارینه بودنیاغه قایتمزلار (وان کل) ایمسدور هر بر زمانه خلقی (لما جمیع لدینا محضرون ۞) مکر بارچه‌سی قیامت کونیده بزننك یانمزده حاضر قیلنرلار (وایة لهم) وبر علامت آلارغه بر لوکمز کاوقدراتمز کا (الارض المیتة) اولکان بردور (احییناها) ترکردوك بز یرنی یغمورلان (واخرجنا منها حبا) وچغاردوق بز اول یردن اورلقلار (فمنه یاکلون ۞) بس اول اورلقلاردن آشارلار (یعنی آلار آشامق اوچون قورغان یرنی یغمورلان ترکزوب اورلقلار چغارورمز (وجعلنا فیها) وقلدوق بز اول یرده (جنت من نخیل واعناب) باغچه لرنی خرما آغچلرندن واوزوم آغچلرندن (وفجرنا فیها من العیون ۞) وآغزدوق بز شول باغچه لرده چشمه لردن (لیاکلوا من ثمره) آشاسنلر اوچون اول آغاچلرننك جیمشلرندن (وما عملته ایدیهم) وحالانکه اول جیمشلرنی یراتماقده آلارننك قوللری اش قلمدی بلکه الله تعالی ننك یاراتماغی بلانکنه دور (افلا یشکرون ۞) ایا بونعمتلرکا شکر قیلب الله بر دیمسلرمی (سبحن الذی خلق الازواج کلها) پاکدور الله تعالی بارچه کیمچیلك کیترکوچی صفتلردن شوندین الله کم یراتدی هرنرسدن جفتی (مما تنبت الارض) شول نرسدنکم اوسدورور آلارنی یر (یعنی آغاچدن وحیواندن ویرده اوسه طرغان نرسه لردن (ومن انفسکم) وآدمننك اورلریدن ایر وخاتن قیلب (ومما لایعلمون ۞)

(وما عملته) بومانفی اوچون بولسه یلغه لرنی یراتماقن قوللری اش قیلدی دیمکدور نفی اوچون بولمسه باغچه لرمرادبولب شول نرسلردن قلدی آنی قوللری دیمکدور (مواکب)

وشول نرسلردن بلمسلر آلار (وَآيَةٌ لَّهُمُ اللَّيْلُ ج) دخی ایکنچی علامت برننك بر بولماقومرغه وقدراتمزکا آلار اوچون کیچدور (نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ) صورورمز اول کیچدن کوندوزنی (یعنی تیرنی حیواندن چغارغن کوك (فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ ۞) بس شولزمانده آلار قرانکغوده بولغوچیلردور (وَالشَّمْسُ تَجْرِي) دخی برعلامت قیاشدوریورور (لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا) بریولغه کم بیلکولی بولغان طراترغان بریته چاقلی (یعنی موندین صونك ینه قایتر (ذَٰلِكَ) اوشبو روشده یورمکی اول قیاشنك (تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۞) هراشکه کوچلی بولغن اللهنك تقدیریدور (یعنی اوزی ننك کامل قدرتی بلان هرنرسه کا غالبدور (وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ) وآی ننك یورمکینه بیلکولی قیلدوق اول آی اوچون (مَنَازِلَ) برنچه اورنلارکم یکرمی سکز اورندور (حَتَّىٰ عَادَ) شول وقتقه چاقلی کیری قایطر (كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۞) حرما آغاچی ننك بوطاغی قوروب ونچکه بولب وجیه روشنده بوکولکن کوك بوکولکوچی بولب (ف) (لَا الشَّمْسُ يَنبَغِي لَهَا) ممکن توکلدور اول قویاشقه (أَن تُدْرِكَ الْقَمَرَ) یتوشمه کا آیغه (وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ ج) وایمسدور کیچه کوندوزکا اوتمکا (یعنی ممکن توکل کوندوز تمام بولماینچه کیچه کیلما کا (وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ) هرقایوسی (قیاش وآی یولدوزلار) برکوکده (یَسْبَحُونَ ۞) یورکوچیلردور (ف) (وَآيَةٌ لَّهُمْ) دخی برعلامت منم برلوکومه وقدوراتمه آلار اوچون (أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ) تحقیق بزکوتاردوك حضرت نوح ننك بالالرنی وباشقه حیوانلارنی (فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۞) حضرت نوح ننك طولغان کویمه سینه (یعنی آلارنی قوتولدورمق اوشبو کویمه حضرت نوح ننك کویمه سیدورا کرکویمه ده آدم اوغلی ننك قومنی کوترمسك ایدی آدمنك نسلی قالمز ایدی (وَخَلَقْنَا لَهُم) ویراتدوق بز اول آدم اوغللری اوچون (مِّن مِّثْلِهِ) اول کویمه اوحشاشیدن (مَا يَرْكَبُونَ ۞) شوندا این نرسنیکم آطلانرلار آنکا (یعنی توه وآت واربه لرکوك (وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ) اکر تلاسك بز باطرور بز آلارنی صوغه (فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ) بس هیچ یاردم بروچی وقوتولدورغوچی بولمس (وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ ۞) دخی بولمسلر آلار قوتولغوچی (إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا) لیکن اوزومزننك رحمتمزدن کیچکتردوك (وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۞) وفایدالاندوردوق برزمانغه چه (یعنی اجللری کیلکانچه (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا) وهرقچان ایتولسه اول کافرلارکا صاقلانکلار (یعنی ایمانغه کیلنك لار دیب (مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ) آللاروغزده بولغان عذابدن (یعنی اوّل اوتکن امتلارکا بولغن دنیاعذابندن ودخی شولعذابدن سزننك آرتوغزده بولر (یعنی آخرتده بولاچق (عذابدن (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۞) شایدکم سز بولرسز رحمت قلنمشلردن دیب ایتولسه

(اف) یعنی آی وقیاش بری بریته یقن بولرلار هر آی ننك اخیرنده بس آی کورونمس بولر بس شولوقتکم آی یوغاری چغارکورونر آندان صو نك اورنیدن ایکنچی اورو نغه کیتر بس قیاشننك قارشوسنده دائره ننك اورتاسینه کروب طولمش بدر آی بولر آندان صو نك منزلدن منزلکا یوروب کیلر اولکی اورنینه کیلر حرما آغاچی قوروب اسکر کان بوطاقلی کوك نچکا روب ینه یاشورونر آی تمام بولب ینکی آی بولب کو رونر اسکی بوتاق شیکلنه بولب آی ننك منزللاری یکرمی سکزدور (جم)

آلار یوز دوندورورلار (وما تاتیهم) وکیلر آلارغه (من ایة من ایات ربهم) هیچ بر علامت اورلری ننك ربیلرننك آیتلریدن (الا کانوا) مکر بولدیلار آلار (یعنی کامل قارشولریدن (عنها) آیتلردن (معرضین) یوز قایتارغوچیلردن (یعنی قیامت کونده آللاریه کیلر آلارننك آرطلریده قلغان عملری یعنی دنیاده قلغان یاوز اشلری (واذا قیل لهم انفقوا) وهرقچان ایتولسه آلارغه نفقه لاندوروکز وبروکز (مما رزقکم الله) شول نرسدنکم رزق بردی سزکا الله تعالی (قال الذین کفروا) ایتورلار شول آدملرکم کافر بولدیلار (للذین امنوا) مسخره قلب شوندای آدملرغه کم ایمان کیتوردیلار آلار (انطعم من لو یشاء الله اطعمه) ایا طعام لاندورایمی اول آدمغه کم اکر تلاسه ایدی الله طعاملاندورور ایدی اول آدمنی (یعنی اول فقیرلارنی (ان انتم الا فی ضلال مبین) ایمانسزسزای موءمنلر مکر ظاهر واشکارا بولغان آزغنلقده سز (یعنی کافرلر کامل نادانلقلاریدان وآزغنلقلاریدان ایتدیلار سز الله تلامکینه خلاف بولغان اشکه بیوراسز الله تلاسه ایدی ریزق بررور ایدی وحالانکه الله تعالی آلارغه طعام بروب رزقلاندورو کاکوچی یتادور بس نی اوچون بزریزقلاندورالك دیرلار (ویقولون دخی ایترلار کافرلار (متی هذا الوعد) نی وقتده بولر اشبو وعده یعنی قبرده قوبارولمق (ان کنتم صادقین) اکرسز طوغری سویلاشکوچی بولساغز (ماینظرون) قارامسلر وکوتمسلر آلار (الا صیحة واحدة) مکر برقوتلی بولغان طاوشنی کوتارلار (اول اوّل صور اورولودور (تاخذهم) توتر اول طاوش اول کافرلارنی (وهم یخصمون) وحالانکه آلار بربری بلان چقروشولاریده وسودالریده دور (یعنی آلار اورلری ننك اشلریده وقتده قیامت کیسکتن کیلر (فلا یستطیعون توصیة) بس کوچلری یتمس وصیت قلمغه (ولا الی اهلهم یرجعون) ودخی کوچلری یتمس جماعتلری قاشینه قایطرغه (یعنی کیستکن اولرلار (ونفخ فی الصور) بس اورولر صورغه (یعنی قرق یلدن صونك قبردن قوبارولمق اوچون صوراورولر (فاذاهم) بس شول وقتده آلار (من الاجداث) قبرلارو ندن طروب (الی ربهم ینسلون) ربیلری جانبینه آشوغب کیترلار (قالوا یاویلنا) شولرماندهایترلارکم نی حسرتدوروهلاکلکدوربزکا (من بعثنا) کم قوبارودی بزنی (من مرقدنا) برننك قبرلاروه‌ردن (فرشته‌لر ایتورلار (هذا ما وعد الرحمن) اشبودور شوندای قیامت وعده قلغان ایدی اول قیامتنی بزکا الله تعالی (وصدق المرسلون) واول قیامت ننك بولماغیده دروست ایتکنلار ایدی پیغمبرلار (ان کانت)

بولمدی بو اخیرکی صور اورمك (الا صیحة واحدة) مکر بر قاتیغ وقوتلی بولغان طاوش وچقرمق دور (فاذا هم) بس شول حالده خبرسز آلار (جمیع) بارچه‌سی شول صیحه بلان (لدینا) بزننك قاشمزده (محضرون ۞) حاضر بولغوچیلر دور حساب برمك اوچون (فالیوم) بس اول کونده (لا تظلم نفس) ظلم قیلنمش بولمس هیچ بر نفس (شیئا) هیچ بر نرسه‌بلان (ولا تجزون) جزا بر ولمش بولمس سز (الا ما کنتم تعملون ۞) مکر دنیاده قیلغان اشلری ایدکولکدن ویاوزلقدن بی بولسه شوننك بلان جزا بیرلور ظلم قیلب آرتدور ولمس (ان اصحاب الجنة الیوم) تحقیق جنت ایالری بوکون (فی شغل فاکهون ۞) بر الوغ اشده لذتلانکوچی بولرلار (یعنی خوشلقدن نیکم خاطرلرینه کیلسه آندن آرتق بلان شادلقده بولرلار (هم) آلار (یعنی جنت ایالری (وازواجهم) آلارننك خاطنلری (فی ظلال) کوله‌کالرده (علی الارائك متکئون ۞) بیزه‌لکان تختلر اوزرنده طایانغوچیلر دور (لهم فیها فاکهة) آلار اوچون باردور اول جنتده تلاکان جیمشلر (ولهم ما یدعون ۞) وآلار اوچون باردور شول نرسه‌لرکم تلارلر اول نرسه‌لرنی (سلام قولا) آلارننك اعلی بولغان استکانلری سلام بولسن (من رب رحیم ۞) مهربانلی بولغان الله‌دن واسطه‌سز (ف) (وامتازوا الیوم) وایتر بز بز اول کونده (یعنی آدملر محشرده چاغنده آیرولونکز (ایها المجرمون ۞) ای کناهلی بولغانلار (یعنی ای مشرکلار الله‌نی بر دیب بلوچیلردن ومنافقلر اخلاصلیلردن الله‌نی بر دیوچیلر واخلاصلیلر جنتکه کیتونکلار مشرکلار ومنافقلر جهنمکه کیتونکلار (الم اعهد الیکم) ایاحکم قیلمادومی سزننك جانبوغرغه (یا بنی آدم ان لا تعبدوا الشیطان) ای آدم اوغللری عبادت قیلماغز شیطانغه (انه لکم عدو مبین ۞) تحقیق اول شیطان سزکا اشکارا بولغن دشماندور (وان اعبدونی) وعبادت قیلنك منکا (هذا صراط مستقیم ۞) اشبو منکاعبادت قیلمق طوغری بولغان بولدور (ولقد اضل منکم) وتحقیق آزدوردی شیطان سزلاردن (یعنی آدم بالالریدن (جبلا کثیرا) کوب جماعتلرنی (افلم تکونوا تعقلون ۞) ایابولمادوغرمی سزلار بلکوچیلردن (یعنی کیراکدور آنکلاب اول لعین ننك آلداماغینه توشماسلك (هذه جهنم التی) اشبو جهنم دور شوندا این جهنم کم (کنتم توعدون ۞) بولدوغرسز وعده قیلنمش دنیاده اول جهنم بلان (اصلوها الیوم) کروکز بوکونده ایندی (بما کنتم تکفرون ۞) شول اشوکز سببی بلان بولدوغرسز دنیاده کافر بولغوچیلردن (الیوم نختم علی افواههم) بوکون مهرلارمز (یعنی مهر باصرمز آغزلاری اوزارینه (وتکلمنا ایدیهم) وسویلاشدور ورمز آلارننك قوللارن (یعنی بزننك

بلان قوللری سویلاشر (وتشهد ارجلهم) کواهلق بیرور آلارننك آیاقلری (بما کانوا یکسبون ۞) شول اشلری بلانکم بولدیلار آلار دنیاده کسب قیلر (یعنی اشلر بولدیلار (ف)(ولو نشاء) اکر تلاسك ایدی بز (لطمسنا علی اعینهم) بوتونلای یوق قیلر ایدوك کوزلرونی (فاستبقوا الصراط) بس عادتلانکان یولر یغه صوقرلق بلان اوترلار (فانّی یبصرون ۞) بس قایده دور اول کرکان یوللارون کورمکلك (یعنی نی یردن کورسنلر کورمسلر (ولو نشاء لمسخناهم) واکر تلاسك ایدی بز جانسزلردن برنرسه کا آلشطرور ایدوك آلارنی (علی مکانتهم) اورنلری ننك اورونلارنده یاکه باشقه صورتقه مایل ودونکغز صورتلری کوکا (فما استطاعوا) بس کوچلری بولمس ایدی آلارننك (یعنی صورتلری آلوشونغاچ (مضیا) بورورکا اورنلارونمدن اوتب) ولا یرجعون ۞) دخی اوّلکی انسان بولغان صورتلرینه قایتماغه لیکن مین اول بنده لرننك کفرلکلرینه ویاوزلقلرینه قرامای دنیاده وقتلریده صورتلارون آلشطروب خور قیلمادوم بلکه موءمنلرنی وکافرلارنی آیرماینچه رزقلرون بیردوم وهم قایسیلرون اوزون عمرلی وقایسلرون قسقه عمرلی قیلدوم (ومن نعمره ننکسه فی الخلق) وهر کمنیکم اوزون عمرلی قیلدوق آنی باشین توبان قیلرمز یراتمقده (افلا یعقلون ۞) ایا عقللری بلان فهم قیلماسلرمی باشین توبان قیلرمز دیمك ننك معناسی ننك بالاوقتده ضعیفلر اولب عقللری یوق ایدی قارت بولدوقده بالاوقتلری کوك واعضاده ناچار بولرلار (یعنی قایوسی بیك اوزون عمر کوروب وقایوسی یشلکده اولر نی اوچون بوحالنی آننکلاب تیز لکده توبه قلمیلر (وما علمناه الشعر وما ینبغی له) اویراتمدوك اول پیغمبرکا شعر نی (یعنی بیتنی وتیوش ودرست بولمس بیت بولمغه اول پیغمبرکا ایندور ولکان قرآن (ان هو) ایمسدور اول نرسکم آنی اویراتدوك اول پیغمبرکا (الّا ذکر) مکر نصیحتدور (یعنی بنده لر الله ننك عذابندن قورقب ایزکو اشلر قیلمق اوچون وبوزوق اشلریدن توبه قیلمق اوچون (وقرآن مبین ۞) وبارچه حکملرنی بیان قیلغوچی قرآندور (ف)(لینذر من کان) قورقتمق اوچون اول قرآن یاکه محمد علیه السلام شول آدمنیکم بولدی اول آدم (حیا) تروك (یعنی عقلی وبلماکی بار آدمغه عقلی وبلمکی بولمغن آدم اولك کوکدور (ویحق القول) طوغری وثابت بولدی عذاب سوزی (علی الکافرین ۞) بلما کان کافرلار اوزارینه اولك حکمنده بولغانلری اوچون (یعنی اول آدملرکم تروك بولدی وشول آدملرکم ایزکوسوزلرننك اثرون ونصیحتنی قبول قیلدی قرآن آنکا فایده یتوشدورمك اوچوندور وطانغوچیلارننك سوزون کیسمك اوچوندور (اولم یروا انّا) ایا کورمسلرمیکم

(ا ف) حدیث شریفده کیلدی قیامت کونیده بنده لر ایتور آلار اشلاروم اوزارینه برکواه طوتمم اوزمدن بولمسه دیب موندین صونك الله تعالی آغزلارون مهر قیلب اعشاسینه بیور ولر سویلنك دیب بس اعضالروی بارچه قلدو قلری اشلرون سویلارلار وهم روایت قیلندی الله تعالی موءمن بنده لرینه دخی قلغان اشلریدان صرارنی کیتوردوکز دیب اویالغانلاریدن عبادت وایدکولکلارون سویلا مسلر اعضالری سویلار حتی بارمقلری ایتکن تسبیحلرون سویلارلار (زبده)

(ا ف) روایت قلندی رسول علیه السلام قیسی وقتده بیتکه اوحشاشلی بر سوز ایتمکچی بولسه لار تل لرون بیت طریقندن اوز کارتب ایته ایدی حتی بر مرتبه سوزلاروندە * کفی الاسلام والشیب للمرء ناهیا * دیب ایتکانیدن ابوبکر الصدیق رضی الله عنه ایتدی یارسول الله ایتوچی بولای * کفی الشیب والاسلام للمرء ناهیا * دیمشدور ینه رسول علیه اولکی ایتکانده ایتدی حضرت ابوبکر ایتدی من شهادت قلامکه الله تعالی ننك رسولیسن وسنکا بیتنی اویراتمدی وتیوشلی قلمدی (انا النبی لا کذب انا ابن عبد المطلب قصد قلمای ـ

تحقیق بز (خلقنا) یراتدوق (لهم) آلار اوچون (مما) شولنرسدنکم (عملت ایدینا) اشلدی ویراتدی برزننك قدرت قولومز (انعاما) دورت آیاقلی حیوانلارنی تویه وصیر وقوی کوکلرنی (فهم) بس آلار (لها) شول دورت آیاقلی حیوانلارغه (مالکون ۞) ایابولغانلاردور (یعنی آدملر آنی تصرف قیلهلر) (یعنی آطلانالر وصویب ایتلرون آشیلار (وذللناها) اطاعت ومویین صونکغوچی قلدوق اول دورت آیاقلی حیوانلارنی (لهم) اول آدملار اوچون (فمنها) اول دورت ایاقلی لرنك قایسی سی (رکوبهم) اول آطلاناچقلر یدور (ومنها یاکلون ۞) وقایسی سنی آشارلار اول آدملر (ولهم) بولغوچیدور اول آدملر اوچون (منافع) شول دورت آیاقلی حیوانلارده باشقه فایده‌لر (یعنی یباغلرونکن ویونلارونکن وقوللارنکن نرسلر یاصاب فایده‌لانرلار وکیملار یاصاب کیرلار) (ومشارب) اچمکلار بولغوچیدور (یعنی آدملر اوچون اول حیوانلارنك ایمچکلاریکن سوتلار یاراتدوق صاوب اچرلار) (افلا یشکرون ۞) ایاشکر قلماسلرمی منم نعمتلارومکا تیوشدور شکر قیلب نعمتلرومنی آرتدورمقنی تلامك شکر قلوچیلرغه آرتدورمق بلان وعده قلدوم (واتخذوا) طوتدیلار اول الله غه شریك قلوچیلر (من دون الله) الله دن باشقه (آلهة) عبادت قیلنمشلرنی (یعنی پتلرنی معبود ایلاب) (لعلهم ینصرون ۞) شاید امید دور بو پتلار ومزبزکابر وقتده یعنی کیرك وقتده یاردم قلر بزلار یاردم لانمش بولرمز دیب پتلارغه عبادت قلدیلار (یعنی مکه کافرلری لات مناتقه حضرت الیاس قومی بغل اسملی پتقه عبادت قلغانلری کوك (لا یستطیعون) کوچلاری یتمس اول پتلری ننك (نصرهم) اول کافرلارکا نصرت برمکا (یعنی یاردم قلمقغه (وهم) اول کافرلار (لهم) اول پتلر اوچون (جند) یاردمچی بولغان عسکرلاردور (محضرون ۞) حاضرلانمشلردور اول پتلرغه خدمت قیلرلار وصاقلارلار (یاکه شول پتلر کافرلار اوچون حاضر بولمش عسکرلاردور (یعنی اش آلار امید قلغانچه ایمس آننك اوچون اول پتلر قیامت کونده اول کافرلار اوچون حاضرلانمش عسکرلاردور حاضرلانمشلردور اول کافرلارنی عذاب قلمق اوچون آننك اوچون اول پتلار اوتنی یاندورغوچی قیلنرلار یعنی جهنم ننك اوتن یاندورغو چیلردور) (فلا یحزنك) بس کویندورمسن سنی ای محمد (قولهم) اول مشرکلار سوزی (یعنی الله غه شریك قاتولری وسنی سحرچی وشعر ایتوچی دیب ایتمکلری) (انا نعلم) تحقیق بزلار بلرمز (ما یسرون) یشرون قلغان دوشمانلقلارون (ومایعلنون ۞) واشکارا قلغان دوشمانلقلرون شونکار کوره جزا بررمز (بو آیت حضرت رسولننك کونکلن طنوچلاتمق اوچون ایندورلدی (یعنی الله تعالی تیوشلیدور کونکلونکنی

ـ وتکلفسز تلینه کیلدی (لا یستطیعون) ای آلهتهم (نصرهم) نصر عابدهم (وهم لهم) ای الکفار للاصنام (جند محضرون) یخدمونهم (مدارك)

(۲ بومعنی جمالیده کو براك تفسیرده یارغانچه (جم)

طنوچلاتمق سنك دوشمانلرنك حقنده بولغان قورقتو آیتی بلان ﴿اولم یر الانسان﴾ ایا کوروب بلمرلار میکم آدملار (اناخلقنه) تحقیق بز یراتدوق اول انسانني (من نطفة) منیدن (فاذا هو) بس شول وقتده اول انسان (خصیم) قهقر شقوچی دشماندور (مبین) اشکارا قهر وشقوچی (یعنی انسانی برمنیدن یراتقان الله تعالی قبردن قوبارورغه کوچی یتکوچیدور (وضرب) اوردی اول انسان (یعنی ابی بن خلف (لنا) بزلارکا (مثلا) بر عجیب بولغان اوحشاشنی (یعنی اول ابی بن خلف بزچرکان سویکنی واطب کیتوردی (ونسی خلقه) واونوتدی اوزی ننك یراطولمغنی وخالانکه اوزی ننك منیدن یراطولمغی چرکن سویاکننك یراطولمغیدن عجبراکدور (قال من یحی العظام) ایتدی کم تر ولدورور بو سویاکلرنی (وهی رمیم) وحالانکه بوسویاك چرمشدور (ف) (قل) ایتکل ای محمد (یحییها) ترکزور اول سویاکلرنی (الذی) آنداین الله (انشاها) براتدی اول سویاکلرنی (اول مره) هیچ بوقدن اول مرتبه ده برکامل قدراتلی بولغان الله تعالی (وهو بکل خلق علیم) هر طارقالمش کیسکلرنی جیوب بنکه دن یراتماغه کوچی یتکوچیدور بلکوچیدور (الذی) آنداین الله دور اول (جعل لکم) قلدوق سزننك فایداغز اوچون (یعنی آدم لرننك ذکده آلمق اوچون (من الشجر الاخضر) بر یشل آغاچدن (نارا) اوتنی (بس آغاچدن اوت چغارورغه کوچی یتمسمی البته یتر (فاذا انتم منه توقدون) بس شول وقتده سزلار اول آغاچدن اوت یاندرورسز (ف) (اولیس الذی) ایاایمسدور شوندایین الله تعالی (خلق السموات) شوشی قدر بولغان کوکلارنی یراتدی (والارض) یرنی یراتدی (بقدر علی) کوچی یتکوچی (ان یخلق) یراتمقلق غه (مثلهم) اول الوغ بولغان جسم لرننك اوحشاشی بولغان کچکنه واشکی بولغان جسملرنی یراتماغه (بلی) بلی قادور وکوچی یتکوچیدور (وهو) اول الله تعالی (الخلاق العلیم) بارمخلوقاتنی یراتقوچیدور وبارچه مخلوقات ننك حاللری ننك نیچوك لوکن بلکوچیدور (انما امره) بودورکم اول الله تعالی ننك اشی (اذا اراد) هر وقت تلاسه (شیئا) برنرسه ننك بارلقغه کیلماکن (ان یقول) ایتمکلوکدور اول نرسه کا (کن) بول دیب (فیکون) بس اول نرسه بولور کیچ کماینچه (فسبحن الذی) پاکدور بارچه کیمچیلك صفاتندن اول الله وشوندایین الله دور (بیده ملکوت) آننك قدرة قولیده دور (کل شی) هرنرسه ننك پادشاهلغی تلاکانچه اش قیلر (والیه) واول الله تعالی ننك جانبینه (ترجعون) جزا بیرولمك اوچون قایطارلمش بولرسز * رسول علیه السلام ایتدی هرنرسه ننك کونکلی بار قرآن ننك کونکلی یاسین

(۱ ف) روایت ایدولدی ابی بن خلف یاعاس بن وائل بر چرکان سویك آلب قولینه رسول علیه السلام قاشینه آنی واقلاغاندین صونك ایتدیکم حکم قیلا سنکمی بوسویاکنی موند ین صونك کم ترکزور دیب پیغمبر علیه السلام ایتدی بلی حکم قیلام الله تعالی مونی وسنی دخی قیامت کونیده قوبارو ب جهنمکا کروتر شول سببدن بو آیت ایندورولدی (مدارکده مواکبده زبده ده وباشقه بزکورکان تفسیر لارده باورلغانچه تاج الدین تفسیرنده باشقه فقیر ننك فهمیده الله غه نسبت لانمك اورنی بولماغیدن منداغی بحثی بولسه کیرك والله اعلم

(۲ ف) روایت ایتولدی مکه عمکرمه ننك طاولریده ایکی آغاچ باردور مرخ وغفار دیرلار آلارنی عربلار یشل صولی وقتده بوطاقلرون کسب بربرینه صیامق بلان کورلاب اوت چغاریاکه بری طاجی سی ایکنچی سی ننك طاجی سینه یولقصه اوت چغاراورلری یافراقلی لاردور عرب یرندن باشقه ده بولماس شوننك اوچون الله تعالی (لکم دیب عربلارکا خطاب قیلب ایندوردی بس آیت ننك معناسی اول الله تعالی صوبلان اوتنرجیب صولی آغاچدن اوت چغاروزغه کوچی یتکن الله تعالی قورغن سویاکلرنی ترکزورکا کوچی یتماسمی البته یتاردیمکدور (زبده) (شریفدور)

شریفدور هرکم الله رضالغی اوچون اوقوسه کناهدن پاك بولب وکناهلری یارلقانر بویسننی اولکلار وکز اورارینه اوقنك لار دیب *

﴿ سورة الصافات مكية مائة واثنتان وثمانون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(وَالصَّافَّاتِ) آنط بولسن فرشته لردن بر جماعتکه کم (صَفًّا) صف طارطرلار (یعنی ربیلری بولغان الله یاننده بنده چیلك اورننده صف بولب طرورلار) (فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا) بس آنطبولسن شول جماعتکه کم سورورلار (یعنی شیطانلرنی فرشته لرننك سوزلرون اورلاب اشتمکدن سورورلار والله اعلم) (فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا) بس آنطبولسن بر جماعتکه کم الله ننك کلامنی اوقرلار (إِنَّ إِلَٰهَكُمْ لَوَاحِدٌ) تحقیق سزننك عبادت قلاچق الله بردور (رَبُّ السَّمَاوَاتِ) کوکلرننك ربسیدور (وَالْأَرْضِ) یرننك ربسیدور (وَمَا بَيْنَهُمَا) وکوکلر بلان یرننك آراسنده بولغان مخلوقلرننك ربسیدور (وَرَبُّ الْمَشَارِقِ) وقیاش طوه تورغان یرننك ربسیدور (وهم قیاش باطه ترغن یرننك ربسیدور) (إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا) تحقیق بز بیزادوك دنیا کوکینی (بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ) یولدوز بیزاکی بلان معلوم بولسنکم یولدوزلار بارچه سی دنیا کوکنده دور اکرچه اول یولدوزلارننك یورمکی توباننده بولسه ده یایوغاریده بولسه ده (وَحِفْظًا) وصاقلادوق کوکلرنی (مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ) هر بر باش طارطوچی وطاعتدن چقغان آرغن شیطاندن (یعنی اشبو یلدزلارننك یالطراماغیدن اوت کیسکی کیلب شیطانلرنی اورورنیتك کم قیاشننك اسلکیدن اوت چغار) (لَا يَسَّمَّعُونَ) صاقلاودن مقصود شولدور قولاق صالب ایشتونی استمزلار (إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ) اول شیطانلار اعلی بولغان جماعت جانبینه (یعنی فرشته لرننك جانبینه) (وَيُقْذَفُونَ) وآتلنورلار اول شیطانلر طرافینه اوت (مِنْ كُلِّ جَانِبٍ) هر طرفدن (دُحُورًا) سورمك اوچون منمکنی تلاکانلرنده (وَلَهُمْ) وآلار اوچون بولغوچیدور (عَذَابٌ وَاصِبٌ) دایم بولغان عذاب (إِلَّا) مکر شول شیطانکم (خَطِفَ الْخَطْفَةَ) آننك بروسی فرشته لردن برسوز اورلاب قاپسه (فَأَتْبَعَهُ) ایارور اول شیطاننك آرقسینه (شِهَابٌ ثَاقِبٌ) یلدوز کوك یالطراب یاقغوچی اوت یالقنی (یعنی کیلب یاندورور) (فَاسْتَفْتِهِمْ) بس صراغل اول مشرکلاردن (أَهُمْ) ایااول مشرکلار اورلری (أَشَدُّ) آرتق قوتلی میدور (خَلْقًا) یراتمقده (أَمْ مَنْ خَلَقْنَا) یاکه اول نرسه لرمی آرتق یراتدوق بز آلارنی (یعنی فرشته لر وجن وکوکلر

ویر وبلاردن باشقه کوکلر بلان بر آراسنده بولغان نرسه‌لر قوتلی‌می (اَنَّا خَلَقْنَاهُمْ) تحقیق بز یراتدوق آلارننك آصلی بولغان آدمنی (مِنْ طِينٍ) بالچقدین (لَازِبٍ ۞) قولغه ایارکوچی بالچقدن (یعنی براطولولر بوروشده بولدیغنی بلرلار ایکن قبردن قوبارلونی نی اوچون انکار ایترلار (بَلْ عَجِبْتَ) بلکه عجبلانرسنك سین ای محمد اول مکه خلقی ننك قرآننی وقوبارلونی انکار قلماقلریدن (وَيَسْخَرُونَ ۞) اول کافرلار مسخره ایترلار اول قرآننی وسیننك عجب لانماکونکنی وقوبارلماقنی بیان قلماقونکنی (یعنی سنکا آلاردن عجبلانوکیلر نی اوچون ایمان کیتورمیلار دیب آلارسنی مسخره قیلرلار (وَاِذَا ذُكِّرُوا) وهرقچان نصیحت بیرولسه آلارغه (لَا يَذْكُرُونَ ۞) اول مکه کافرلاری نصیحتنی قبول قلماسلر (وَاِذَا رَاَوْا اٰيَةً) وقچان کورسه‌لار اول کافرلار سننك راستلوقونکا دلالت قلغان بر معجزه‌نی (آیننك یارولمغی کوك رسول علیه السلام اشارتی بلان (يَسْتَسْخِرُونَ ۞) بیك آرتق مسخره قیلرلار اول معجزه‌نی (وَقَالُوا) ایتدیلار اول معجزه‌نی کورکانار یده (اِنْ هٰذَآ) ایمسدور بوهیچ نرسه (اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ۞) مکر برظاهر سحردور (ءَاِذَا مِتْنَا) ایابرو قتده کم اولسك بز (وَكُنَّا تُرَابًا) وبولسق بز طفراق (وَعِظَامًا) وسویك (ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۞) موندین صونك ینه بز قوبارولب ترلرمزمی (اَوَاٰبَاؤُنَا الْاَوَّلُونَ ۞) ایابرننك اوّل اوتکن آطالرومزده ینه قوبارولب تورولرلارمی (قُلْ نَعَمْ) ایتکل ای محمد بلی (وَاَنْتُمْ دَاخِرُونَ ۞) سرلر وآطالروغز خوربولب قوبارلرسز (فَاِنَّمَا هِيَ) بس بودورکم اول قیامتده قوبارمقلق (اول ایکنچی صور اورولمکدور (زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ) بر قاتی بولغان طاوشدور (فَاِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ۞) بس آلار شول حالده بلمایچه حاللری نیچوك بولماغینه قرارلار (وَقَالُوا) وایترلار اول انکار قلوچیلر (يَا وَيْلَنَا) نی حسرتدور بزکا (هٰذَا) اشبو شوندای کوندور (يَوْمُ الدِّينِ ۞) جزا کونیدور (یعنی جزالنرمز بز بوکونده قلغان اشمز بلان (هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ) فرشته‌لر کافرلارکا ایتورلار بلی) موءمنلر بلان کافرلار آیرولاچق کوندور بوکون (الَّذِي كُنْتُمْ) بولدوغز سز (به) اول کوننی (تُكَذِّبُونَ ۞) یالغانغه طوتقوچی (اُحْشُرُوا الَّذِينَ) ایتولر فرشته‌لرکا جیوب وقبرلریدن طرغزوب سورونکلار شوندای آدملرنی (ظَلَمُوا) الله غه شریك قیلب اوزلرینه ظلم قلدیلار آلار (وَاَزْوَاجَهُمْ) بولداشلری بلان (یعنی شیطانلری بلان برکا ایارتب (وَمَا) وشولار بلان برکا (كَانُوا) بولدیلار آلار (يَعْبُدُونَ ۞) عبادت قیلر بولدیلار (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله دن باشقه (یعنی پتقه عبادت قلوچیلرنی پتلاری بلان ویلدورغه عبادت قلوچیلرنی واوتقه طابنوچیلرنی وباشقه مشرکلارنی

جیوب وقوباروب (فاهدوهم) بس آلارنی بارچه‌سن کوندوروب یبارونکلار (الی صراط الجحیم ۞) جهنم یولینه (یعنی اشبو حکم فرشته‌لرکابولر آلارنك یولداشلری کافرلارنك قارطلاریدور یاکه برکناه اش قلوچیلردورکم بارچه‌سی بر یرده جیلمش بولرلار (وقفوهم) طوقطاتونکلار آلارنی (انهم) تحقیق آلار آنده (یعنی جهنم کا یقین بولغان یرلارونده (مسئولون ۞) صرآلاچقدور (یعنی اعتقادلریدن وقیلغان اشلریدن (مالکم) نی باردور سزنك اوچون (لاتناصرون ۞) بر بروکزکا یاردم قلمایسز (یعنی عذابدن قوتولمغه (حکمدن صونك طوقطاتب آلاردن صرالب ایتولرنی اوچون بر بروکزکا یاردم قلمی سز (بل هم) بلکه اول مشرکلار (الیوم) اول قیامت کونده (مستسلمون ۞) مویناروون بوکب خور بولب یاردم قلشودن عاجز بولب بیورغانغه ایرکوچیلردور (واقبل بعضهم) وقارشی بولرلار قایسی سی (علی بعض) قایسی سینه (یعنی بر بری بلان شلته قلمق بلان ودوشمانلق بلان قارشو بولرلار (یتساءلون ۞) صرامقلقده وجواب برمکده (قالوا) ایارکانلری باشلرینه ایتدیلار (انکم) تحقیق سز (کنتم) بولدوغز (تاتوننا) کیلکوچی برلارکا (عن الیمین ۞) اونك طرافمردن (وهم صول طرافمردن یعنی برزنك یانمرغه کیلرایدکز بیك قوّت آنطایتب برنی آزدورمق اوچون اونك طرافدن دیمك کوچلاب دیمکدور (قالوا) ایتدیلار باشلری ایارکانلرینه (بل لم تکونوا) بلکه سز بولمادوغز سویلا کانکز کوك (مؤمنین ۞) ایمان کیتورکوچیلردن (وما کان) وبولمدی (لنا) برزنك (علیکم) سزنك اوزارکزکا (من سلطان) هیچ بر قوت وکوچلك (بل کنتم) بلکه بولدوغز سز (قوما طغین ۞) چکدن اوتکن آرغن جماعتدن (یعنی برسز نی کوچلامدوك سز اوّلدن آرغن جماعتدن ایدوکز (فحق علینا) بس لازم بولدی سزلارکا (قول ربنا) ربمزنك سوزی (یعنی لاملاءن جهنم من الجنة والناس اجمعین) دیکن سوزی (انا لذائقون ۞) تحقیق بوعذابنی طاتغوچیمز (فاغوینا کم) بس آزدوردوق سزنی (انا کنا غاوین ۞) تحقیق برلار بولغان ایدوك آرغنلردن (فانهم یومئذ) بس تحقیق آلار بارچه‌سی (یعنی ایارکانلری وباش لری) اول قیامت کونده (فی العذاب) عذابده (مشترکون ۞) شریکلاردور (انا کذلك نفعل) تحقیق بزمونك کوك اش قیلورمز (بالمجرمین ۞) مشریکلارکا (انهم کانوا) تحقیق آلار بولدیلارکم (اذا قیل لهم) هر قچان ایتولسه آلارنك اوزلرینه (لا اله الا الله) یوقدور برعبادت قلنمش مکر الله دور دیب توحید کلیمه‌سن ایتوکز دیولسه (یستکبرون ۞) تکبرلك قیلب اول سوزدن یوز قایطرورلار

(ویقولون) ایترلار (ائنا لتارکوا) ایابرلار قویغوچیلار بزمی (الهتنا) اوزومزنك عبادت قیلوچی نرسه‌لر ومزنی (لشاعر مجنون ۞) بر شعرچی دیوانه آدمنك سوزی بلان (یعنی محمد علیه السلامنی ایته‌لر الله صاقلاغای ایدی موندای سوزدن (بل جاء) بلکه کیلدی محمد علیه السلام (بالحق) طوغریلق بلان (وصدق المرسلین ۞) اوزیدن اوّل کیلکان پیغمبرلارنی راسلادی (انکم) تحقیق سز (لذائقوا العذاب الألیم ۞) ارانجتکوچی عذابنی طاطغوچیسز (وما تجزون) جزابر ولمش بولمس سز (الا ما کنتم تعملون ۞) مکر شول اشوکز بلان جزا النرسز اشلامش بولدوغز (الا عباد الله المخلصین ۞) مکر الله تعالی ننك خالص قوللری اول روشده بولمسلار (یعنی اشبو قوللرکم کناهلری قارشوسنده جزا النمزلار بلکه عفو بولنرلار وشریك قاتودن وکناهدن پاك کلردور ثوابی ایکی الوش بلکه صانسز آرتور (اولئك لهم) اشبو کناهدن پاك بولغان جماعت آلار اوچون دور (رزق معلوم ۞) بلنمش بولغان رزق (فواکه) ترلی ترلی جیمشلر (وهم مکرمون ۞) وحالانکه اول جماعت عزتلانمشلردور (فی جنات النعیم ۞) نعمت ولذت جنتلرنده (علی سرر) تختلر اوزاروندە (متقابلین ۞) بر بر وسینه قارشو بولب اوطرمشلردور (یعنی جنت خلقی ننك رزقلری جیمشلردور لذتلانو اوچوندور تنکه قوت برمك اوچون توکلدور جنت اهلی عزتده ولذتده بولمقلریدان رزقلری جیمش بولب جنتلرده عزتلانمشلردور (یطاف علیهم) یوروتلر آلار اوزرینه (بکاس) کاسلر بلان (یعنی صاوتلار بلان طوطر ولب (من معین ۞) آقغان اچملك چشمسندن (بیضاء) اقدور اول اچملك (لذة) تملیدور (للشاربین ۞) اچوچیلر اوچون (لا فیها غول) یوقدور اول اچملکده (دنیا اچملکی کوك) بوزوق صفتلار (باش اورطدر وکوك وقصو کوك هیچ آفت وآورو بولمس عقل لرینه ضرر قلردای (ولا هم) دخی بولمس اول جنت اهل لری (عنها) اول اچملکدن (ینزفون ۞) ایسر کوچیلر (یعنی بولمس اول اچملکده اسرتمك لك نی قدر اچسه‌لارده اسرمسلر (وعندهم) اول جنت اهلی ننك قاشنده بولغوچیدور خاطنلر (قاصرات الطرف) کوزلرون ایرلاریدن باشقه غه صالمسلر (عین ۞) کوزلری بیك ماطور والوغدور (کأنهن) کویاکه اول خاطنلرنك توسلری وتنلری (بیض مکنون ۞) توسلرنك کورکامی بولغان پرده‌ده اور وتولمش بولغان تویه قوشی ننك یومرقه‌سیدور (یعنی توسلرنك بیك ماطوری آرغنه صار ولغغه قاطشقان آقلقدور تویه قشی ننك یومرقه‌سنده بوتوس باردور الله تعالی جنت حورلرون تویه قشی ننك یومرقه‌سینه اوحشاتدی توسلری بیك ماطور بولمغی اوچون

(فاقبل بعضهم علی بعض) بس اول جنتده شرابنی اچکان وقتلریله بر وسی بر وسینه قراب (یتساءلون ۞) دنیاده بولغان حاللریدن (صراشب صحبت قیلرلار (قال قائل منهم) صحبت قلغانلری وقتده آلاردن بر ایتوچی ایترکم (انی) تحقیق (کان لی قرین ۞) منم دنیاده بر یولداشم بار ایدی (دیب) ایتولدی کم کهف سوره‌سیده اوتکن ایکی قرداشلر ایدی یا ایکی دوست ایدی بر وسی موءمن یهوذا کم بو جنتده اولغانیدور ایکنچی قوبار ولوغه انکار قلغن فطروسدور (یقول) شلته قیلب ایتور ایدی (ءانک لمن المصدقین ۞) ایاسنده‌هم قوبار ولوغه اشانغانلار دنیمسن (ءاذا متنا) هر وقتکم بز اولسك (وکنا ترابا) وطفراق بولسق (وعظاما) سویك بولسق (ءانا لمدینون ۞) ایا بزلرده جزالنرمزمی (قال) ایتدی جنت اهلینه سویلا کان موءمن بولغانی (هل انتم) ایاسزلار (مطلعون ۞) قراماسمیسز (یعنی جهنم اهلینه اشبو یولداشی جهنمده دور قرایم نی حالده در (فاطلع) بس اول سویلاوچی جهنم طرافینه قرادی (فراه) کوردی یولداشنی (فی سواء الجحیم ۞) جهنم ننك اورته سنده (قال) ایتدی جنتده بولغانی جهنمده بولغانیغه (تالله) الله تعالی غه آنطبو اسنکم (ان کدت) تحقیق یقین بولغان ایدیکم (لترین ۞) آزدورماقلوغنك بلان الله غه شریك قیلب هلاك قیلرسن منی (ولولا نعمة ربی) اکر بولمه سه ایدی ربم بولغان الله تعالی ننك طوغری یولغه کوندورمکی وتوفیق برمکی (لکنت من المحضرین ۞) البته بولر ایدوم مین سننك بلان جهنمده حاضر بولغانلردن (موندین صونك جنت اهلی جنت نعمتلرینه عجبلانب فرشته لرکا ایتدیلار (افما نحن) ایابز (بمیتین ۞) جنتده نعمتلانب آصلا اولکوچیلر بولمابزمی (الا موتتنا الاولی) مکر دنیالقده اولکی اولما کومزمیدور (وما نحن بمعذبین ۞) جنتده منکواقالب کافرلار بلان عذاب قیلنوچیلردان بولمامزمی (یعنی شادلقلاریدن بوسوزونی ایترلار (ان هذا) فرشته‌لر ایتورلار بلی سرننك اوچون اولم وعذاب یوقدور) تحقیق اشبو جنتده منکوا قالمق وعذابدن قوتولمق (لهو الفوز العظیم ۞) البته شولدور الوغ صرالمش بولغان مقصودقه یتوشمك (لمثل هذا) اشبو نعمتلار اوحشاش اوچون (یعنی اشبو نعمتلار طاپماق اوچون (فلیعمل العاملون ۞) اشلاسنلر اشلاوچیلر (اذلك خیر نزلا) ایا اشبو ذکر قیلنغان نعمت ایذکومیدور اورون بولمق یورتدن (یعنی جنت اهلینه حاضر لکن نعمت ایذکومیدور (ام شجرة الزقوم ۞) یاکه رقوم آغاچی ایذکومیدور (یعنی اورون بولمق یورتدن (ف) (انا جعلناها) تحقیق بز قلدوق اول رقوم آغاچنی (فتنة للظلمین ۞) بر محنت وعذاب

(اف) اول آغاچ تهامه یورطنده بولر یفراقلری کچوك وجیمشی بیك اچی وصاصی دور حق تعالی اول آغاچنی دوزخ اهلینه نزل بولر دیب بواسم بلان آطدی (یعنی کافرلار جهنم ده اول آغاچدن آشارلار واول آغاچ بوغازلرون یرطار آنك بلان اول کافر لارکا دخی بر تورلی عذاب آرطار (یاکه اول کافرلارنی دنیاده آزدورمق اوچوندور شولطریقه آلار رقوم ننك بیانن اشتب ایترلارکم جهنمده بیش ویشل آغاچ اوسرمی اوت اول آغاچنی یاندور مسی دیرلار بلمدیلار الله تعالی ننك قدرة تی آنی اوستروب آنی یانودن صاقلاب آلارغه تروکلك قلاچغن (جم)

(۳) علی استحقاقهم للوقوع فی تلك الشدائد تقلید الآبأ فی الدین واتباعهم ایاهم علی الضلال وترك اتباع الدلیل (مدارك)

آخرتده کافرلار اوچون (انها شجرة) تحقیق اول آغاچ بر آغاچدور (تخرج) چغار اول آغاچ (فی اصل الجحیم ۞) جهنم ننك توبندن (یعنی اوزی جهنم توبوندن چغب بوطاقلری طبقه‌لرینه چغار (طلعها) اول زقوم آغاچی ننك جیمشلری (کانه) کویه کم (رؤس الشیطین ۞) شیطانلرننك باشلر یدور (یعنی اول آغاچ ننك جیمشلری قراوده قبیح بولمقده کو باشیطان ننك باشیدور (ایتولدی مکه‌ءمکرمه اطرافنده بر تورلی قره‌طاش باردور آنکا رؤس الشیاطین دیرلار (فانهم لآکلون منها) بس تحقیق جهنم خلقی آشاغوچیلردور اول آغاچدن (فمالؤن) طولدورغوچیلردور آچلق ننك قاتیغ لغندان (منها) اول آغاچدن (البطون ۞) قارونلارون (ثم ان لهم) موندین صونك تحقیق آلار اوچون اول آشاغان نرسلری اوزارینه بولر (علیها لشوبا من حمیم ۞) اسی صوبلان اروندن قاطشقان اچملك (ثم ان مرجعهم) موندین صونك تحقیق آلارننك قایتماقلری (یعنی باراچق برلری (الی الجحیم ۞) جهنم طرافینه‌دور (یعنی آشاغنلریدن واچکنلریدن صونك جهنمکه کیتورورلار یعنی جهنم اهلی بر وقت آچ وصوسز بولرلار آلارنی اوتدن چغاروب اشبو آشاچقلری زقوم ایله اشبوصوئی آشاتب واچرتب صنکره اوتقه کروترلار (انهم الفوا اباءهم) تحقیق آلار اوز آتالرون تابدیلار (ضالین ۞) آزغن لردن (فهم) بس آلار (علی اثارهم) آتالری ننك ازلری اوزارینه (یهرعون ۞) قوالانعان کوك آشوغب یورورلار ایدی (یاکه آلار آتالری ننك آرطلریدن جهنمکا آشوغب کیترلار دینده آتالرینه ایارمکلریدن وازمقلقده هم آتالرینه ایاروب دلیللرکا ایارمکنی قویب شول قاتیغ لغفه توشارکا مستحق بولغانلری اوچون (ولقد ضل) تحقیق آزدیلار (قبلهم اکثر الاولین ۞) سرننك قوموکز قریشدن الك اوّل اوتکن خلق ننك کوبی (ولقد ارسلنا) وتحقیق یبارد وك بز (فیهم) آلارغه ده (منذرین ۞) الله ننك عذابندن قورقتقوچی پیغمبرلارنی (فانظر) بس قراغل (کیف کان) نیچوك بولدی (عاقبة المنذرین ۞) قورقتولب پیغمبرلارون یالغانغه طوتقانلارننك اخیر حاللری (الا عباد الله المخلصین ۞) مکر قورقتماقنی قبول قلب الله ننك اخلاصلی بولغان قوللری قوتولر (یعنی اول پیغمبرلار قورقوتونی بارچه کشیلار کایتوشدورورلار اما ایذکو بحتلی آدملر صاقلانرلار وبوزوق بولغانلار خراب بولرلار (ولقد نادینا) وتحقیق چاقردی بز نی (نوح) نوح علیه السلام (یعنی دعاقلدی بز کانوح قومی ننك ایمانغه کیلماکیدن امیدسز بولغاچ قومی ننك هلاك بولماغینه بز قبول قلدوق (فلنعم المجیبون ۞) بس نی خوش دعانی قبول قیلوچیلردنمز بز

(یعنی قومنی صوغه باطروب هلاك قلدوق (ونجیناه) قوتولدوردوق بز آنی یعنی نوحنی (واهله) واول نوح ننك اهلن قوتولدوردوق (من الکرب العظیم) الوغ قایغودن (یعنی صوغه باتودن وقومی ننك ارانجتوبدن (وجعلنا) وقلدوق بز (ذریته) اول نوحننك بالالرونی (هم الباقین) آلارنی قیامتکه قالغوچیلردن (ف) (وترکنا علیه) وقالدوردوق اول نوح اوچون (فی الاخرین) صونك کیلکن پیغمبرلاردن وامتلردن یحشی ثنانی (سلام علی نوح فی العالمین) سلامتلك یولسن نوحغه عالملرده (یعنی خلقلرننك بارچه‌سی نوحغه هروقت سلام ایترلار (انا کذلك) تحقیق بز ایندکولك قلوچیلرغه نوحغه قلغان کوك (نجزی المحسنین) جزابرورمز ایندکوجزانی (انه من عبادنا المؤمنین) تحقیق اول نوح برننك موءمن قوللارومردن دور (ثم اغرقنا الاخرین) موندین صونك صوغه باتردوق ایمانغه کیلما کانلرنی (وان من شیعته) وتحقیق نوح علیه السلام ننك ایارچنلارندن (یعنی شریعت ننك اصللارون والله تعالی نی برلامکن (لابراهیم) ابراهیم علیه السلام دور (اذ جاء ربه) ایسونکاتوشرشولوقتنی کیلدی ابراهیم اوزی ننك ربسی بولغان الله غه (بقلب سلیم) سلامت بولغان کونکلبلان (یعنی عیبدان بوش بولغان کونکلبلان وآرغنلقدن پاك بولغان کونکلبلان (اذ قال لابیه) شولوقتده کم ایتدی آتاسینه ابراهیم علیه السلام (وقومه) اوزی ننك جماعتینه (ماذا) نی نرسه کا (تعبدون) عبادت قیلرسز (افکا آلهة) ایااورکرننك بوزوق بولغان فهموکزبلان ویالغانلق بلان عبادت قلنمش لرنی (دون الله) الله دن باشقه (تریدون) تلیسزمی (یعنی محض یالغان بلان باشقنی یعنی پتلارنی عبادت قلغان اوچون تلیسزمی (فما ظنکم) بس نیدور سزننك کمانوکز (برب العالمین) عالملرننك ربسی بولغان الله غه اول الله عبادت قلمه غه تیوش بولب سز آنکاعبادت قلمقنی قویب بوزوق بولغان صنملرغه عبادت قله سز (فنظر) بس ابراهیم قرادی (نظرة) بر قرامق بلان قرادی (فی النجوم) یولدوزلارغه (فقال) بس ایدی ابراهیم (انی سقیم) مین ده آورو اثری کورنادور دیب (یعنی ابراهیم علیه السلام یلدوزننك یورمکلوکن کوروب استدلال قیلب مین طاغون اثرونی کورم طاغون چغارسم کیرك دیب ایتدی قومی بوسوزنی اشتب طاغون اثرقلماغندن قورقب (فتولوا عنه) یوزقایطردیلار اول ابراهمدن (مدبرین) آرقه بروب بیرام یرلرینه کتدیلار (ف) (فراغ الی آلهتهم) بس حضرت ابراهیم بشرونب یونلدی آلارننك معبودلری طرافینه آلار قاشنده کوردی کوب نعمتلر قویب کتمشلر (فقال الا تاکلون)

لیکن الله تعالی دن موننك اوزارینه عذاب بولمز بلکه ثواب بیرولر (جم)

(ا ف) نوح علیه السلام کویمه سنده سکسان یا سکسان اوچ آدم صوغه باتودن قوتولدی لار آلارنك بارچه‌سی ننك بالالری بولمدی مکر نوح علیه السلامننك بالالری بولب نسلی نوحدن بولدی نوح اوغلی سام یرننك اور تهسنده یورت طوتدی عرب وتوران وایران آننك نسلیدور ایکنچی اوغلی یافثدور شمالده یورت طوتدی آننك نسلی ترك وقلج ویأجوج ومأجوجدور اوچونچی اوغلی حامدور جنوبده یورت طوتدی آننك نسلی هند وحبشدور (جم) (ا ف) یعنی حضرت ابراهیم ننك قومی حضرت ابراهیم غه ایتدیلارکم ایر تکا بیرامزدور صحراغه چغونك برننك بلان ینه قا یتقانومزده پتلارمزنی زیارت قیلرمزسین پتلا رومزننك زینتلارون کو رکانونکدن صونك آلارنی شلته قلودن تلکنی طیار سن دیب حضرت ابراهیم یلدوزغه قراب ایتدی مینده آورو اثری بار دیب باکه نجوم کتابنده کوروب ایتدی حضرت ابراهیم برکیفسز من یقینك آورو بولرمن دیب آلار شهردن چغب بیرام یرلرینه کیتدیلار حضرت ابراهمنی قالدوردیلار اشبو سوز بریالغاندور

بس ایتدی ایابر نرسه آشاماصمیسز (مَالَكُمْ) نی بولدی سز کا (لَا تَنْطِقُونَ) سویلامیسز (فَرَاغَ عَلَيْهِمْ) بس کتدی آلارننك پتلری اوزرینه (ضَرْبًا) صوقدی صوقمقلق بلان (بِالْيَمِينِ) اونك قولی بلان (یاکه بیك قوت بلان (فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزِفُّونَ) بس یونالدیلار ابراهیم اوزرینه اشوغوب (یعنی پتلری ننك حالن کورکانلری وقتده وهم نمرود آلدینه ایلتدیلار (ف) (قَالَ) ایتدی ابراهیم علیه السلام پتلرنی قرغانی ثابت بولغاچ آلارنی نزاعدن طوقتاتمق اوچون (أَتَعْبُدُونَ) ایاعبادت قیله سزلارمی (مَا تَنْحِتُونَ) شول نرسه کاکم بونارسزسز اول نرسنی طاشدن وآغاچدن (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ) وحالانکه الله تعالی یراتدی سزنی (وَمَا تَعْمَلُونَ) واول نرسنیکم قولوغز بلان یاصاب عبادت قیلرسز (یعنی پتلر وغزنی هم الله یراتدی (اکر مامصدریه بولسه معنی سی وحالانکه یراتدی سزنی وعملوکزنی یراتدی معنی سی بلان بولسه بو آیت دلیل بولادور بنده ننك فعللارون یارتقوچی الله تعالی بولماغینه (قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا) ایتدیلار نمرود ونمرودقاشنك الوغ بولغانلری حضرت ابراهیم ننك سوزینه جواب بره آلماغاج بناقلوغز اول ابراهیم اوچون بر یورت (آنده جیوغز کوب اوطن اول اوطنلرغه اوت یاغنك لار (فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ) بس صالوغز اول ابراهیمنی کوب بولغان اوتقغه (فَأَرَادُوا) بس تلادیلار (به) اول ابراهیم غه (كَيْدًا) بوزوق ویاوز حیلنی (فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ) بس قلدوق بز آلارنی قهرلانمشلردن (یعنی آلارننك شرلرون باطل قیلب آلارنی حور قلدوق (وَقَالَ) ایتدی ابراهیم تحقیق مین (ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي) کیتکوچی من ربم بولغان الله بیورغان اورونغه (سَيَهْدِينِ) منکا ایندکوا بولغان نرسه لرکا یول کورستر یعنی بر یرکا کم ربم ننك رضاسی بولر بس شولوقتده کم نمرودننك حکمی بلان ابراهیم ننك آتاسی حضرت ابراهیم چغاردی ابراهیم ایتدی (رَبِّ هَبْ لِي) ای منم ربم باغشله منکا (یعنی بر بالانیکم) (مِنَ الصَّالِحِينَ) ایندکولردن بولغوچی بالانی (فَبَشَّرْنَاهُ) بس سویندوردوق بز آنی (بِغُلَامٍ حَلِيمٍ) حلیم بولغان بر یکت بلان (موندان آرتوق حلیملق نچوك بولرکم اوزنی بوغزلمغه طابشردی (فَلَمَّا بَلَغَ) بس هر وقتده کم یتوشدی اول یکت (مَعَهُ السَّعْيَ) آتاسی حضرت ابراهیم بلان یورومکده (قَالَ) ایتدی حضرت ابراهیم (يَا بُنَيَّ) ای منم اوغلم (إِنِّي أَرَى) تحقیق مین کوردم (فِي الْمَنَامِ) یقوده (أَنِّي أَذْبَحُكَ) بوغزلارمن سنی (فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى) بس قراغل سننك کونکلونکانی کیلر (قَالَ يَا أَبَتِ) ایتدی حضرت اسماعیل ای منم آتام (افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ) قلغل بیورلغان اشنی (سَتَجِدُنِي) طابرسنك سین منی (إِنْ شَاءَ اللَّهُ) الله تلاسه (من

(۲ ف) یعنی انبیا سوره سیده تفصیلی اوتکن کوك حضرت ابراهیم پتلرونی پاره پاره قلب طاشلدی نمرود خلقی بیرم یرلر وندن قایتولر وندده پتلری ننك بوحاللرون کوروب حضرت ابراهیم ننك اشی ایکانن بلدیلارده اوتقه صالماقنی قصد قلدیلار (جم)

(۱ ف) دیدیلارکه فی الحجه نك سکزنچی کچه سنده یقوسنده کوردیکم اوغلنی بوغازلیدور کوندوزده فکرده قالدیلارکم مونك تعبیری نی بولر دیب طوقرنچی کیچه سنده یینه کوردی اوغلن بوغازلار بلدیکم بوغازلامق لازمدر لیکن نی طریقه بولماغیده فکر قلدیلار اونچی کیچه ده یینه کوردی اول وقتده اسماعیل علیه السلام غه سویلدی حضرت اسماعیل ثیرلکده قبول قلدی بیك بیك رحمت بولسن بوطریقه آتاغه بوطریقه بالاغه (جم)

الصّابرین ۞) الله تعالی ننك حکمینه وقضاسینه صبر قلوچیلردن (ف) (فلما اسلما) بس چانکم موبین صوندیلار بوایکسی (یعنی حضرت ابراهیم بلان حضرت اسماعیل راضی بولدیلار الله‌ننك حکمینه وقضاسینه (وتله للجبین ۞) آطاسی حضرت ابراهیم اوغلی حضرت اسماعیلنی یانی اوزارینه صالدی (یعنی یاتقردی وقولنی یرکاتوشردی بوحال مناده صحرا یانندہ بولدی (معالم تفسریده ایته‌دور حضرت ابراهیم حضرت اسماعلنی بوغازلامق تلاوکده حضرت اسماعیل بیوردی ای آتم قولمنی وآیاغمنی محکم بیلا تیبرانب مبارك طونلرنك قانم بلان بویالب من ادبسرلك بلان یمان اسمکا قالمیم دیب (ف) (وناديناه) اوندادوك بز ابراهیمنی کم (ان یا ابراهیم ۞) ای ابراهیم (قد صدقت الرؤیا) تحقیق راستلادونك سین توشونکنی (انا کذلك) تحقیق بز مونناك اوحشاشلی (یعنی قاتیغلقده شادلق بلان (نجزی المحسنین ۞) احسان قلوچیلرغه جزابرورمز (ان هذا) تحقیق بواش (لهو البلوا المبین ۞) ظاهر بولغن صنامقلقدور (اخلاصلیلر بلان باشقنی صنامق اوچون وآیرمق اوچون (وفدیناه) بز آنکا (یعنی حضرت ابراهیمغه اوغلی ننك اورنینه بوغازلامق اوچون) بردوك (بذبح عظیم ۞) بر الوغ کوده‌لی قوی حضرت ابن عباسدن روایت ایدولدی اول قوی حضرت هابیل قربان قلغان قوی ایدی الله تعالی قبول قلب جنتده اوتلاب یرودی (ف) (وترکنا علیه فی الآخرین ۞) قویدوق بز ابراهیم اوزارینه یخشی بولغان ثنانی آندن صونك کیلکن امتلارده (سلام علی ابراهیم ۞) سلامت لك بولسن ابراهیمغه (کذلك) اوشانداق (یعنی حضرت ابراهیمغه برکان جزا کوك‌نی (نجزی المحسنین ۞) جزابرورمز ایندکولك قلغانلارغه (انه من عبادنا المؤمنین ۞) تحقیق اول ابراهیم بزننك موءمن بولغان قوللرومزدندور (وبشرناه) سیونچ بردوك بز اول ابراهیمغه (باسحاق) حضرت اسحاق بلان (نبیا) پیغمبر بولمغینه حکم ایتولکانی حالده (من الصالحین ۞) ایندکولردن بولمغی تقدیر قلنمشدور (ف) اشبو سیونچدن بلندیکم بر یوغاریده اوتکن سیونچ حضرت اسماعیل وآننك بوغازلاماغی قصه‌سی ننك سیونچیدور لکن جهودلار ایتورلارکه بوغازلانغان حضرت اسحاقدور بوخلاف سوزدور وینه حضرت اسحاق ننك سیونچی بلان حضرت یعقوب ننك خبری ذکر قلنمشدور بوخبر هودسوره‌سیده ذکر قلندی وینه پیغمبرلك سیونچی باردور اشبو حضرت ابراهیم ننك توش کورمکی وقتنده اسحاق علیه السلام وآننك پیغمبرلکی بولماغانی اوچون جهودلردن صرالر اشبو ایکی اش اولوقت بولماغان ایدی بوغازلاو نچوك بولور (وبارکنا علیه) وبرکت بردوك اول ابراهیمغه

(اف) یعنی الله تعالی حضرت ابراهیمغه بر الوغ کوده‌لی قوینی جنتدن یباردی وحضرت ابراهیم اوزکوزی اوزارینه بر نرسه بایلاب کیسکن پچاق بلان وتمام قوت بلان اوعلی ننك بوغازینه یوروتدی الله تعالی ننك حکمی بلان بوغازونی کیسمدی حضرت جبرائیل علیه السلام اسماعیلنی تورغوزوب آننك اورنینه بر قوچقار قویدی شول وقتکم حضرت ابراهیم باش باوینی کورندن آلب کورسه‌کم بوغازلانغان بر قوی باردور (جم)

(وعلی اسحاق) اسحاققفه (ومن ذریتهما) وبو ایکیسی ننك بالالاریدن (محسن) بعضسی ایذکو اشلیدور (وظالم) وبعضسی ظلم قیلوچیدور (لنفسه) اوزینه (مبین) ظاهر واشکار اظلم قلوچیدور (ف) (ولقد منّا) وتحقیق احسان قلدوق بز (علی موسی وهارون) حضرت موسی غه وهارونغه (پیغمبرلك نعمتن ودین نعمتن بیروب (ونجیناهما) وقوتلدردوق بز بو ایکیسنی (وقومهما) بو ایکسی ننك قومنی (من الکرب العظیم) الوغ بولغان قایغودن (یعنی حضرت موسی ایله هارونی وقوملری بولغان بنی اسرائیلنی فرعون ننك غالب بولماغیدن وصوغه باطماغی کوك بولغان الوغ محنتلاردن (ونصرناهم) وآلارغه وقوملرینه یاردم قلدوق (وکانوا) بس بولدیلار آلار (هم الغالبین) کوچلری یتکوچی بولغانلردن (واتیناهما) بردوك بو حضرت موسی بلان هارونغه (الکتاب المستبین) حلال وحرامنی بیان قلوچی توراتنی (وهدیناهما) دلالت قلدوق بو ایکسنی (الصراط المستقیم) طوغری بولغان یولغه (وترکنا علیهما فی الآخرین) قویدوق بو ایکسینه صونکدین کیلکان آدملرده کورکام ثنانی (سلام علی موسی وهارون) سلامتلك بولسن موسی بلان هارونغه (انا کذلك نجزی المحسنین) تحقیق بز اوشاندق (یعنی حضرت موسی بلان هارونغه برکن جزا کوك جزا برورمز ایذکو اشلیلرکا (انهما من عبادنا المؤمنین) تحقیق بو ایکسی بز ننك موءمن بولغان قوللارومز دندور (وان الیاس) تحقیق حضرت الیاس (لمن المرسلین) بنه پیغمبرلاردندور (اذ قال لقومه) شولوقتده کم ایتدی قومینه (الا) ایا (تتقون) صاقلانمس میسز (یعنی نی اوچون الله ننك عذابندن قورقب صاقلانمیسز (اتدعون بعلا) ایا عبادت قیله سزمی بعل اسملی پوتغه (وتذرون) قویارسزمی (احسن الخالقین) یراتغوچیلر ننك کورکامورا کن (یعنی خالقیندان مراد صورت قلوچیلردور (الله ربکم) الله تعالی سز ننك ربوغزدور (ورب اٰبائکم الاولین) اوّل اوتکن آتالاروغز ننك ربسیدور (یاکه الله لفظی اوسلی بولب معنی سی اوزکز ننك ربوغز واوتکن آتالاروغز ننك ربسی بولغان الله تعالی نی قویارسزمی (ف) (فکذبوه) بس یالغانغه توتدیلار حضرت الیاسنی قومی (فانهم) بس شولسببدن اول قوم (لمحضرون) جهنم کاحاضر قیلونرلار (الا عباد الله المخلصین) مکر الله تعالی ننك خالص بولغان قوللری جهنم کاحاضر قیلنمسلر (وترکنا علیه فی الآخرین) وقویدوق بز اول الیاس اوزرینه صونك کیلکانلرده کورکام ثنانی (سلام علی ال یاسین) سلامتلك بولسن الیاس اوزارینه (ف) الیاسی الیاسین دیب دخی ایترلار نیتکم طورسیناغه طورسنین دیدیلار وبعضی آدملر آل یاسین اوقومش وبعضیلر یاسین آلارننك آتالری نك

(ا ف) بو ایکسی ننك بالالریدن دیدی یعنی ابراهیم ننك ایکی اوغلی بولب حضرت اسماعیلدن واسحاقدن کوب بالالر بولدی وحضرت اسحاق بالالریدن بنی اسرائیل پیغمبرلری بولدی وباشقه لر حضرت ایوب وشعیب کوکلارهم بولدی وحضرت اسماعیل ننك اولادی عرب جماعسیدور افضل الرسل بز ننك پیغمبر ومز محمد علیه السلام حضرت اسماعیل نسلندندور (جم)

(ا ف) حضرت الیاس حضرت موسی ننك طوغانی حضرت هارون ننك اوغلی ننك اوغلی ایدی آتاسی یاس ایدی الله تعالی بغلبك شهرینه پیغمبر قیلب یبردی اول شهر ننك خلقی بغل اسملی بوتغه طابونرلار ایدی شام شهرلریدان بر شهردور بعلبك دیرلار (جم)

اسمیدور دیدی (انا کذلك نجزی المحسنین ۞) تحقیق بزلار جزا بر ورمز ایله کواش
قلغانلارغه اشبونلك کوك جزانی (انه من عبادنا المؤمنین ۞) (ف) تحقیق اول الیاس
برلنك موءمن بولغان بنده‌لار ومردندور (وان لوطا لمن المرسلین ۞) وتحقیق حضرت
لوط دخی پیغمبر لاردندور (اذ نجیناه) ایسنکا کیتور شولوقتنیکم قوتلدوردوق بز اول لوطنی
(واهله اجمعین ۞) واول حضرت لوطنك اهلی تنك بارچه‌سی (الا عجوزا فی الغابرین ۞)
مکر بر قارت خاطونی قوتولدرمایبچه‌هلا کلوکدن قالغولچیلردن قیلدوق (ثم دمرنا الآخرین ۞)
موندین صونك (یعنی حضرت لوط قومیدن قالغانلرنی واورنلارون آستن اوستینه
کیتوردوك (وانکم) تحقیق سز ای قریش خلقی (لتمرون علیهم) اوتارسز آلارننك طرغان
اورونلری اوزارینه (مصبحین ۞) طانك وقتنده (وبالیل) وکیچ وقتنده (افلا تعقلون ۞)
ایافهم قلماسمیسز (یعنی نی اوچون عقلوغزنی صالب حسابلامیمسز (یعنی لوطنك شهرینك
آستی اوستینه کیلکان برنی صانوقیلب شامغه بورکان بوللاریدن کورورلار (وان یونس
لمن المرسلین ۞) وتحقیق حضرت یونس پیغمبر لاردندور (اذ ابق) شولوقتده کم
قاچدی حضرت یونس (الی الفلك المشحون ۞) آدم بلان طولغان کمه کا (فساهم) کویمه
چیلر هر آدم اوچون قرغه صالدیلار (فکان من المدحضین ۞) بس بولدی حضرت یونس
دریاغه آطولمشلردن (یعنی حضرت یونس کرکان کویمه اوپقونغه توشب اچنده بولغانلر
ایتدیلارا شبو کویمه ده حوجه سندن قاچقان قول باردور دیب هر آدمنك اسمینه قرغه صالدیلار
حضرت یونس تنك اسمینه چغب آنی دریاغه آطدیلار (فالتقمه الحوت) بس اول حضرت
یونسنی بالق لقمه قلب یوتدی (وهو ملیم ۞) وحالانکه اول اوزینه شلته قیلوچیدور (فلولا
انه کان) اکر حضرت یونس بالق قارننده بولمسه ایدی (من المسبحین ۞) تسبیح
ایتوچیلردن (للبث فی بطنه) قالر ایدی بالق قارننده (الی یوم یبعثون ۞) قوبارولاچق
کونینه چاقلی (یعنی قیامت کونیکه‌چه (فنبذناه) بس آتدوق اول حضرت یونسنی (یعنی
چغاردوق (بالعراء) اولانلردن بوش بولغان کوله کاسز برکا (وهو سقیم ۞) وحالانکه اول
حضرت یونس صحت ایمس ایدی (وانبتنا علیه) واوستردوك بز آننك اوزارینه (یعنی
حضرت یونس کا (شجرة من یقطین ۞) بر آغاچنی قباقدن (ایتدیلار اول آغاچ قباق
آغاچی ایدی دیب (وارسلناه) یباردوك بز اول حضرت یونسنی (الی مائة الف) یوزمنك
آدم طرافینه (او یزیدون ۞) یاکه آندن آرتق آدملرغه (یعنی عقلی وبلاغتکه یتکانلری
صانالسه یوزمنك بولرلر ایدی بارچه‌سی صانالسه یوزمنکدن آرتق اولردی اشبو سوزده

(۲ف) ایتولدیکم بعلبك
پاشاهی اجب اسملی ایدی
اوّل موءمن بولب خاتوننی
تنك آزدرماعی بلان پتغه
طابندی حق تعالی حضرت
الیاسنی بعلبك خلقینه
یباردی آلار آنی یالغانغه
طوتماقلاری اوچون حضرت
الیاس دعا قلب اوچ یل
قحطلك بلان بلالندیلار
اخیرنده الیاس علیه
السلامدن دعا قلمغنی
تلادیلار حضرت الیاس
صنامق اوچون ایتدی سز
پتلار وغزغه یالونغز من
هم ربم بولغان الله تعالی غه
دعا قیلرمن حقلق قایسیدر
بولغانی معلوم بولر دیب
آلارننك پتلرینه یالنما
قلاریدن هیچ برفایده
بولمایبچه حضرت الیاس
دعا قلدوقده یغمور ظاهر
بولب آلار دخی طانما
قلرون آرتدروب حضرت
الیاس بیك خفه بولب
اول قومکا عذاب اینودن
الك آلارننك اچندن
چقمغنی تلادی الله تعالی دن
بیورلدی فلان کون فلان
اورونغه بار آنده‌نی حیوان
طابلب آنکا آطلان دیب
شول امر بلان شول کون
شول اورونغه بارغاچ
اوتدن بر آرسلان کیلب
شونکار آطلاندی حضرت
الیسنی خلیفه قلب اوزی
حق تعالی آنکا ایکی قناد
بیروب حضر دریاعه
موءکل بولغان کوك بودخی
بولوقرلار (مواکب)

الله تعالی ده شیك بولمس (فآمنوا) بس ایمان کیتوردیلار حضرت یونسنك آلدیده
(فمتعنهم) بس فایدالاندوردوق بز آلارنی (الی حین ۞) برزمانغه‌چه (یعنی الله‌دن
حکم بولغانغه‌چه اول قومکم حضرت یونس آلاردن قاچقان ایدی آلار آکا ایمان کیتروب
آنی ازلارلار ایدی شولوقتلکم قومینه قایتدی قومی بیك شادبولدیلار (فاستفتهم) بس
صراغل اول مکه مشرکلاریدن (الربك البنت) ایاقرلارسنك ربنك بولغان الله اوچونمی
یعنی فرشته‌لار الله‌ننك قزی دیب براتماغان قزبالالارنی الله اوچون دیب (ولهم البنون ۞)
واوغللر اوزلری اوچونمی دیلار (ام خلقنا الملئکة) یاکه بز براتدوق فرشته‌لرنی (انانا)
خاتون قلب (وهم شهدون ۞) آلار یعنی مشرکلر بز براتقانده حاضرلار ایدیمی (الا
انهم) بلکل کم تحقیق آلار (من افکهم) اوزلری‌ننك یالغانچیلغلرندن ویوقنی یابولریدن
(لیقولون ۞ ولد الله) ایته‌لار فرشته‌لرنی الله تعالی طوغوردی الله‌ننك قزی دیب (وانهم
لکذبون ۞) وتحقیق اول مکه مشرکلری سوزلروندہ یالغانچیلردور (اصطفی البنت)
ایاصایلاب اختیارقلدیمو الله قزلارنی (علی البنین ۞) اوغللرادوزارینه (مالکم) نی
بولدی سزکا (کیف تحکمون ۞) نیچك حکم قیلرسز سزلار (افلا تذکرون ۞) ایافکر
قلمیسزمی نی اوچون فکر قیلمای عقل استمکن اش بلان حکم قیله‌سز وحالانکه الله تعالی ننك
ذاتی بواشلردن پاك بولغی هرعقل ایاسینه بیلکولیدور (ام لکم سلطن مبین ۞) ایابارمیدور
سزننك اوچون آشکارا بولغن دلیل (یعنی فرشته‌لرنی الله‌ننك قزلری دیمکلرینه سزکا
کوکدن اینکن بر آشکارابولغن دلیل بارمی (فاتوا بکتبکم) بس کیتوروکز اکرکوکدن
اینکن کتابوکز بولسه کتابوکزنی (ان کنتم صادقین ۞) اکرقلغان دعواغزده راست
بولساغز (وجعلوا بینه وبین الجنة نسبا) قلدیلارمکه کافرلاری الله‌ننك اراسی بلان جنلر
اراسنده (یعنی فرشته‌لرآراسنده فرشته‌لارنی جن دیمکلك اورتولب کورونما کانلری
اوچون) یقنلقنی (بویقنلقنی قلمقلری باطل بولغان کمانلریدور وایتدیلار اول کافرلار
الله تعالی جندن جین قزون نکاحلانب بس الله تعالی اوچون فرشته‌طودی دیب (ولقد علمت
الجنة) وحالانکه تحقیق بلدیلار اول فرشته‌لر وهم آدملر وجنلر بلدیلار (انهم لمحضرون ۞)
حقیقتده آلار (یعنی بوسوزنی ایتکنلار کیرك کم ایتسن شول سوزلری سببی دن جهنم کا
حاضر قیلنب عذاب قیلنه‌چاقلارون بلدیلار (سبحان الله عما یصفون ۞) الله تعالی پاکدور
شولنرسدنکم صفتلارلار اول کافرلار الله تعالی نی (یعنی بالاسی بار وخاطنی بار دیب ایترلار
الله تعالی بلاردن پاکدور (الا عباد الله المخلصین ۞) مکرشوندای قوللری حاضر

قیلنمسلر بوسوزلردن صاقلانب شیك قلودن وشبهه کاتوشودن پاك بولب اخلاصلی قوللری
(یعنی مخلصلرنك بیان قلغانلری حقده موافق بولغانی اوچون قوتولماقده دورلار عذابدن
(فانکم) بس سزلار (یعنی ای مکه کافرلری (وماتعبدون) وسز عبادت قلغان نرسلر
(یعنی پتلر (ما انتم علیه) ایمس سز سز وهم عبادت قلغان نرسلر وکز الله تعالی اوزارینه
(به فاتنین) آزغن قیلوچیلر (باطل بولغان معبودلرکا عبادت قلمق اوچون هیچ برآدمنی
آزغن قلماسلر (الا من هو) مکر شول آدمنی آزغن قیلرسز (صال الجحیم) جهنم اهلی
بولر اول آدم الله تعالی ننك علمنده (ف)(ومامنا) وفرشته لار ایتدیلار کم بوقدور بزدن هیچ
براواوچون (الا له مقام معلوم) مکر هر قایسیمز غه بیلکولی بولغان اورون باردور (ف)
(وانالنحن الصافون) وتحقیق بزلار صف باغلاغوچیمز (یعنی الله تعالی ننك عبادتنده
هر قایسیمز صف باغلاب طورغوچیمز (وانالنحن المسبحون) وتحقیق بزلار تسبیح
ایتوچیلرمز (ایمدی فرشتلرسوزی تمام بولدی (وان کانوا لیقولون) تحقیق بولدیلار
عرب کافرلری قوبار ولودن اوّل ایتکوچی (لوان عندنا ذکرا من الاولین) اکر تحقیق
برزنك قاشومزده بولسه ایدی برکتاب اول اوتکن امتلرنك کتابندن (لکنا عباد الله
المخلصین) البته بولور ایدوك بز الهنك خالص قیلنمش قوللرندن (یعنی عربلار
اوتکن پیغمبرلارنك اسمن اشترایدیلار اما آلارنك اشلرندن خبرلری یوق ایدی شونك
اوچون اشبوسوزنی ایترلار ایدی شولوقتده کم آلارنك ارالرنده پیغمبر ومز محمد
علیه السلام ببار ولدی آلار آندن یوزدوندوردیلار بس کتب سماویه‌نك شرافتلرآرتغی
بولغان قرآن عظیم ایندورلدی (فکفروا به) بس کافر بولدیلار قرآنغه (فسوف
یعلمون) تحقیق آلار تیزلك بلان قلغان اشلری‌نك اخیرون‌نی بولاچاغن بلرلار
(ولقد سبقت کلمتنا) وتحقیق اوتدی برزنك نصرت برمك بلان سوزومز (یعنی لوح
المحفوظده یازولغن (لاغلبن انا ورسلی) دیب دوشمانلرینه غالب بولمق بلان
وعده‌مز اوتمشدور (لعبادنا المرسلین) پیغمبر قیلب ببارکن قوللارومزغه
(انهم لهم المنصورون) تحقیق آلار یعنی پیغمبرلار آلاردور باردملانمشلر
(وان جندنا لهم الغلبون) وتحقیق برزنك عسکرومز (یعنی موءمنلر صوغشده)
اول کافرلارکا غالبدور (یعنی کوبراك وقتده (فتول عنهم) بس یوزقایتارسین آلاردن
ای محمد (حتی حین) بروقتقه چاقلی (یعنی باردم برمك بلان وعده قلنغان وقتقه چقلی
اول بدر صوغشی‌نك کونی یاکه مکه فتحی‌نك کونیدور (وابصرهم) وقره آلارغه شول

(ا ف) سز وسزنك شیطانلرونغز الله تعالی تلامسه هیچ آدمنی آزغن قله بلمز سز اول آدمکم آزغن بولر الله تعالی آنی جهنملك یازمشدور
(۲ ف) بواورنده الله تعالی فرشته‌لرنك سوزنی حکایت قلب ایتدی نیتك کم سوزلرون آدملرنك تللارون دن بیان قلدی (ومامنا الاله مقام معلوم) دیب یعنی بزفرشته‌لردن برادیوقدور مکر آنك اوچون بربیلولی اورون باردور یعنی بزلرنك هر قایسومزغه برار چیك باردور شول چکدن چقه بلمز بزاشبوسوزنی آنك اوچون ایتدیلارکم کافرلار ایتورلار ایردی فرشته‌لر الله تعالی ننك قرلاریدور وجندن بولغان خاطونیدن طوغانلاردور بس جنلر ننك حالی معلومدور الله تعالی غه هیچ بر وجه برله مناسب توکللاردور سن آلاردن نچك خاطن آلدی وفرشته‌لر هم عجزون بیان قلب بوسوزلرونی ایترلار (جم)

وقتده‌نی قایعوکیلکانن کورورسنك (فسوف یبصرون ۞) بس تحقیق تیرلکده آلار کورورلار (یعنی ای محمد سین اولوقت آلارنك حالنی کورنی حورلقغه توشارلار وآلارسنك یاردم بیرولمشلردن بولغانونکنی کورورلار (افبعذابنا یستعجلون ۞) ایااول کافرلار عذابمزنی آشوغب تیزکیلماکن استرلارمی (فاذا نزل بساحتهم) هرقچان برننك عذابمز اینسه آلارننك یورطلرینك آلدینه (فساء صباح المنذرین ۞) نی یاوز بولر قورقتمشلرننك صباحی (یعنی عادتی بولغان طانکلاری بویاوز بولغان طانك مکه‌فتحی کونده بولدی اول طانك رسول علیه السلام ننك اینکیدور مکه کامکنی فتح کونده کیستکن اینکن عذاب کوك بولب (ف) (وتول عنهم) یوزقایطر آلاردن (حتی حین ۞) برمدتکه چاقلی (یعنی وعده‌مز ظاهر بولغانچی (وابصر فسوف یبصرون ۞) وقره‌سین ای محمد آلارغه یعنی آلارغه دنیاده وآخرتده بولاچق عذابقه بس تیزدور اول کافرلار دخی سنکا بیرولکن یاردم ونصرتنی کورورلار باکه آخرتده سننك مرتبه‌نك ننك یوغاریلغن کورورلر (احتمال بارکم اوّل اوتکن وعده دنیاعذابی ننك وعده‌سی بوله اشبو وعده آخرة عذابی ننك وعده‌سی بوله (سبحن ربك رب العزة عمایصفون ۞) پاکدورسینك قوت وکوچ ایاسی بولغان ربنك مشرکلار ایتکن صفتلردن (وسلام علی المرسلین ۞) سلام بولسن پیغمبرلار اوزارینه (والحمد لله رب العالمین ۞) عالملرننك ربیسی بولغان الله تعالی اوزارینه حمد بولسن (کم پیغمبرلارکا وموءمنلرکاجنت نعمتلرون احسان قلدی * حضرت علی رضی الله عنهدن نقل قیلندی هرکم آخرتده الوغ اولچاوایلان اولچانکان ثواب استه‌سه بوسوره‌ننك آخرنده (سبحان ربك دن آخرینه‌چه اوچ آیتدور هرمجلسنك آخرنده اوقوسونلار دیب *

﴿ سورة ص ثمان وثمانون آیة ﴾

لبسه الله الرحمن الرحیم

(ص) الله تعالی اوزی بلورمرادون (والقران ذی الذکر ۞) آنط بولسنکم قرآنغه عزت وشرافت ایاسیدور اول قرآن باکه دینده محتاج بولنغان اعتقادات وحکم شریعت وهم وعظ ونصیحت ایاسیدور (یعنی قرآنده بارچه شریعت حکملری بیان قیلنه‌دور (بل الذین کفروا) بلکه اول آدملرکم کافر بولدیلار یعنی قریش کافرلری (فی عزة وشقاق ۞) حقنی قبول قیلودن تکبرلك قیلب الله تعالی غه وپیغمبرینه دوشمانلقده وخلافلق قیلوده‌دور (یعنی تکبرلکده بولب دوشمانلق وخلافلق قیلدیلار (کم اهلکنا من قبلهم) کوب حلقلرنی

(ف) یاکه اول صباح خیبر قالاسی ننك صباحیدور (روایت قیلندی کم پیغمبر ومزعلیه السلام عذاب بلان قورقتلمش خیبر اهلی ننك برطانك وقتیده قلغه‌لری ننك قارشوسینه کیلکانلر وندە الله اکبر خیبر خراب بولدی آلارننك صباحی یعنی طانکغی نی قبیح طانکدردیدی (مواکب)

هلاك قیلدوق آلاردن اوّل یعنی مکه کافرلاریدن اوّل (مِنْ قَرْنٍ) اوتکان زمانه امتلریدان (فَنَادَوْا) بس چقردیلار یعنی عذاب ننك اینمکیده کوروب قوتولمق اوچون (وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ۞) ایتولدیکم آلارغه بوقوتولمق وقاچمق وقتی ایمسدور (وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ) عجبلاندیلار اول کافرلار شوندنکم کیلدی آلارغه برقورقتقوچی پیغمبر (مِنْهُمْ) اوز قوملرندن یعنی عربدن اول محمد علیه السلام (وَقَالَ الْكَافِرُونَ) وایتدی کافر بولغانلر (هَٰذَا) اوشبو کشی (سَاحِرٌ) کورستکان معجزه‌لریده سحر چیدور (كَذَّابٌ ۞) پیغمبر من دیب قیلغان دعواسنده یالغانچیدور (أَجَعَلَ الْآلِهَةَ) ایا محمد بوکوب معبودلرنی باطل قیلب قیلورمی (إِلَٰهًا وَاحِدًا) بر الله قیلورمی (إِنَّ هَٰذَا) حقیقتده بوسوز (لَشَيْءٌ عُجَابٌ ۞) البته بر عجب بولغان اشدور یعنی برننك وآطالرمزننك اتفاق بلان طابتدوغمز اوچ یوز آلطمش معبوددورمکه شهرون هنوز توزوك قیله آلماسلر بر الله نیچوك توزاته چکدور دیب باطل سوز سویلادیلار (ف) (وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ) وکیتدیلار قریش ننك الوغلاری ابوطالب ایوندن چغب حضرت رسولننك لا اله الا الله کلمه‌سن ایتنکز دیکانی اوچون (أَنِ امْشُوا) بربرینه ایتدیلار کیتونکز (وَاصْبِرُوا) وصبر قیلنکز (عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ) عبادت قیلنمشلرونکز ننك عبادتی اوزرینه (إِنَّ هَٰذَا) تحقیق بواش محمد بلان خلافلق قیلشمق (لَشَيْءٌ يُرَادُ ۞) زمانه فتنه‌لرندن تلانمش یعنی الله تعالی تلاکان برنرسه‌دور اول فتنه کا هیچ چاره یوقدور (مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا) اشتمدوك اوشبو سوزنی (فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ) آخر کیلاکانلار ننك دیننده یعنی بز محمد ننك سوزنی آطالارومز ننك یتوشدوکی دیننده یاکه صونکغی دین بولغان حضرت عیسی ننك دیننده اشتمدوك آننك اوچون آلار ثالث ثلاثة دیدیلار بو محمد بردوردی (إِنْ هَٰذَا) ایمسدور بوسوز (إِلَّا اخْتِلَاقٌ ۞) مکر یالغان سوزدور کافرلار اوزلری آتالری ننك دینینه آخر کیلاکانلار ننك دینی دیب ایتورلار یعنی اشتدوکسکم اوتکان آدملر محمد ننك ایتدوکی کوك ایتورلر ایمش لکن برننك آتالرومز آلای دیمدیلار (أَأُنْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ) ایا ایندور ولدیمی یالغز آننك اوزرینه قرآن یعنی نی اوچون محمد کا کنه وحی ایندور ولب وکتاب بر ولب باشقه قریشننك الوغلرینه وشریفلرینه ایندور لماینچه محمد علیه السلام پیغمبر بولوب باشقه‌لر محروم بولدی (مِنْ بَيْنِنَا) برننك آرامزدن (بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي) بلکه اول کافرلار شیك قیلوده‌دور منم نصیحتمدن یعنی قرآندان باش بولغانلرینه غنه ایارکانلری اوچون (بَل لَّمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ۞) بلکه هنوز طاتمدیلار منم عذابمنی طاتوسه‌لر شیکلری کیتر ایدی (أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ

(اف) روایت ایتولدیکم عمر رضی الله عنه اسلامغه کیلکچ قریش خلقی اوزارینه بیك اغر بولب ابو طالبقه ایتدیلارکم سن برننك الوغمز سن کورورمیسنکم طوغانونك ننك اوغلی محمد قوممز ننك آحمقلرون اوزینه طارتب آزدورادور وقوممز ننك آراسینه آیرو ملق صاله‌دور سینکا کیرکدور برننك بلان آننك آراسن آیرآسن ابوطالب دخی پیغمبر علیه السلا منی چاقروب ایتدیکم یا محمد بوقوم سندن استیلر معبودلرون یعنی پتلرون شلته قیلمقنی قویه‌سن آرانکزده رنجو ودشمانلق بولمسن فکر قیلب آلار ننك استمکلرینه کینك چلك قیلب پیغمبر علیه علیه السلام ایتدی اکر من سزننك حاجتوکزنی قبول قیلسم سز دخی منم برحاجتومنی قبول ایتر میسز دیدی آلار بلی ایترمز دیدیلار ایندی لا اله الا الله دیوکز دیدی شول وقت بارچه‌سی طروب کتدیلار وبو آیت کریمه‌ده حکایت قیلنو نغان جوابنی بیردیلار (مواکب)

الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۞) یاکه هر آدمکا کوب نعمتلر باغشلاغوچی وهر اشکه کوچی یتکوچی سنك ربنك ننك رحمت خزینه‌سی آلارننك قاشنده میدور پیغمبر لکنی تلا کانلرینه احسان قیلورلار ایدی (أَمْ لَهُمْ) ابا آلارننك قاشنده میدور (مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) کوکلارننك ویرننك پادشاهلغی یعنی اول آدملرکم ایتدیلار وحی برننك اوزرومزکانی اوچون اینمدی دیب الله تعالی ننك رحمت خزینه‌سی وکوکلرننك وبرننك پادشاهلغی آلارده میدور (وَمَا بَيْنَهُمَا) وکوکلار بلان برننك آراسنده بولغان نرسه‌لرننك پادشاهلغی (فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۞) بس اگر اول کافرلار ایتکانچه بولسه بیلرکا یابشوب یعنی سببلر ونی حاضرلب کوکلرکا چقسونلار اشلرنی تلا کانچه قیلسنلر وپیغمبر لکنی تلا کانلرینه بیرسونلار یعنی آلار بیلرکا یابشب کوکلرکا چقمه غه کوچاری یتمس پادشاه بولمه غه نیچوك کوچلری یتسن (جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ۞) اول قریش کافرلری برعسکر دور بدر صوغشنده جیولب صنغان بر آز لشکرلردن یعنی اول بر عسکر دور بدر واقعه‌سنده صنغان عسکرلاردن جیولمشلردر بس آلارغه قیان کیلدی الله تعالی ننك اشینه قاتوشمه غه ایندی بولار هم پیغمبرلاری بلان خلائق قیلدیلار اوتکان قوملرکوك هلاك بولورلار (كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ) یالغانغه توتدی لر آلاردن اوّل (قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ) نوح قومی حضرت نوحنی وعاد قومی حضرت هودنی (وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ۞) قاداقلر اياسی فرعون حضرت موسی نی فرعوننی قداقلار اياسی دیمك بوملعون آدملرنی ایکی قولیدن ایکی آیاغیدن قداقلاب اوردورورایردی وبعضیلر ایتدیلار عسکری ننك آطلاری ننك قداقلاری آلطوندن وکموشدن ایدی دیب (وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ) وثمود حضرت صالحنی وقوم لوط حضرت لوطنی وایکه ده تورغوچیلر حضرت شعیب نی (أُولَٰئِكَ الْأَحْزَابُ ۞) واشبو جماعتلار دور پیغمبرلرون یالغانغه طوتب پیغمبرلرینه باصب کیلکان جماعتدن بس مذکور بولغان صنولغان عسکر آلارجمله سندن قیلندی (إِنْ كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ) یوقدور آلاردن هیچ بر جماعت مکر پیغمبرلرون یالغانغه توتدیلار (فَحَقَّ عِقَابِ ۞) بس ثابت بولدی آلارغه منم عذابم (وَمَا يَنْظُرُ هٰؤُلَاءِ) کوتمسلر اول مکه اهلی (إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً) مکر بر قاتی بولغان طاوشنی کوترلار اول اوّلسکی صور اورولمکیدور (مَا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ۞) یوقدور اول صور طاوشی اوچون هیچ بر کیچکو یعنی وقتیدن آصلا کیچکمس (وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ) ایتدیلار مکه کافرلری مسخره قیلب ای برننك ربمز آشقتورغل (لَنَا) برلارکا (قِطَّنَا) محمد وعده قیلغان عذابنی یعنی برننك الوشمزکا یارغان عذابنکنی (قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۞) قیامت کوننندن اوّل یعنی کافرلار چانکم قیامت ننك

وعده‌سنی اشتدیلار ایتورلار ایدی ای برننك ربمز تیزلك بلان بیر برننك الوشمزنی بوسوزلری مسخره قیلب ایتکان سوزلر بدور رسول علیه السلام ننك خاطری بوسوزلر یدن زحمت طارطار ایدی بس الله تعالی رسول علیه السلام ننك کونکلن طنچلاتمق اوچون ایتدی (اصبر علی مایقولون) صبر قیل ای محمد اول کافرلارننك ایتکان سوزلرینه (واذکر) ویادونکا کیتر (عبدنا داود ذا الأید) برننك قوت ایاسی بولغان قولومز داودنی (انه اواب) حقیقتده اول داود هر بوروق اشدن قایتدی (ف) (انا سخرنا الجبال معه) تحقیق بز ایارکوچی قیلدوق اول داودقه طاولرنی (یسبحن بالعشی) اول طاولر حضرت داودبلان برکا تسبیح ایتورلار آخشام وقتنده (والأشراق) طانك وقتنده (والطیر محشورة) وایارکوچی قیلدوق قوشلرنی جیلغوچی بولغانلری حالده حضرت داود طرافینه (کل له اواب) هر بروسی حضرت داود اوچون بوبورغانن قبول قیلب قایتقوچیلر ایدی یعنی کیلورلار ایدی طاولر وقوشلر حضرت داودننك تسبیحن ایتورلار ایدی (وشددنا ملکه) قوتلی قیلدوق حضرت داودننك پادشاهلغن نصرت برمك بلان وعسکرون کوب قیلمق بلان (واتیناه الحکمة وفصل الخطاب) بیردك بز داودقه علمنی وروشن سوزبلان اشنی آیرمقنی (ف) (وهل اتیك) وایاکیلدیمی سنکا ای داود (نبؤا الخصم) بربری ایله دعوی قیلغوچیلرننك خبری (اذ تسوروا المحراب) شول وقتده کم دیوارننك باروغیدن چچراب محرابقه کردیلار (ف) (اذ دخلوا) شول وقتده کردیلار اول دعوی قیلغوچیلر (علی داود) حضرت داود اوزرینه (ففزع منهم) بس قورقدی حضرت داود آلاردن (قالوا) ایتدیلار آلار (لا تخف) قورقمه ای داود (خصمان) بز ایکی دعواچیلر بز (بغی بعضنا علی بعض) ظلم لق قیلدی برننك قیسیمز فایسیمزغه (فاحکم بیننا بالحق) بس حکم قیل برننك ارامزغه طوغریلق بلان (ولا تشطط) وظلم قیلمه (واهدنا) ودلالت قیل بزنی (الی سواء الصراط) طوغری بولغان بولغه یعنی اول دعواچیلر فرشته لر ایدی داوت علیه السلامغه ایشك باغلانغان وقتده کیسکتن کردیلار حضرت داود قورقدی آلار ایتدیلار برلار دعواچیلرمز دیب حضرت داود دعوانکزنی ایتنکز دیکچ دعوی قیلغوچی ایتدی (ان هذا اخی) تحقیق بومنم دین قردا شمدور (له تسع وتسعون نعجة) آننك قولنده باردور طوقسان طوغز قوی (ولی نعجة واحدة) ومنم قولمده بر قویم باردور (فقال) بس ایتدی اوشبو آدم (اکفلنیها) طابشر اول بر قوینی منکا منم تربیمده بولسن دیب (وعزنی فی الخطاب) اول بندن قوتلی بولماغیدن سوز ایتمکیده وخطاب قیلماغیده کوچلی بولدی خلافلق قیله آلمادم

(ف) حضرت داودننك حالن بیان قیلب ایتدی حضرت داود تالوت ننك حکومتی وقننده بیك صبر ایتدیلار آخرده حکومت حضرت داودقه تابشرولدی خلاف بولغانلاربلان صوغش قیلب آلارنی بوق قیلدی مونك کوك محمد علیه السلام حقنده دخی بولدی ذالایدی دیمك یعنی حضرت داود قول قوتی ننك ایاسی یعنی سلطنت قوتی ننك ایاسی دیمکدور یاکه داود اوز قولنده تیمرنی بوموشق قیلر ایدی دیمکدور حضرت داود اوز قولی ننك کسبندن تروکلك قیلر پادشاهلق مالیدن اشامز ایدی (جم)

(ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی حضرت داودننك طوقسان توقز خاتونی بار ایدی بوخاتنلری بلان برباشقه خاتنکم برکشی ننك استامکیده ویا آننك نکاحنده ایدی حضرت داود استدی الله تعالی فرشتلرنی داودنی اویاتمق اوچون دعواچیلر روشنده قیلب حضرت داودننك یاننه یباردی اشبو آیتده شول قصه غه اشارت باردور (جم)

(۲ف) حضرت داود اوچ کون مقرر قیلغان ایدی برکون روزه توتر ایدی برکون خاطنلری یاننده بولر ایدی برکون عبادت

(قالَ) ایتدی حضرت داود دعواقیلغوچیغه (لَقَدْ ظَلَمَكَ) تحقیق ظلملق قیلدی یعنی آلای بولسه‌سنکا (بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ) سننك بر قوینکنی صورامغی بلان (اِلَىٰ نِعَاجِهِ) اوزی ننك قوینه‌قوشمق اوچون (وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ) وتحقیق کوب آدملر شریکلاردن یعنی مالداروندن بر بر ینه‌قاتشتورغانلردن (لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ) ظلمق قیلور بعضی بعضسینه (اِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا) مکر اول آدملرکم ایمان کیتوردیلار (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ایذکو اشلر اشلادیلر آلار ظلم قیلمسلر (وَقَلِيلٌ مَا هُمْ) آزدور اول روشده بولغان آدملر (شول وقتکم داودعلیه السلام بودعوانی بوطریقه آیروب حکم قیلدی فرشته‌لر بر بر ینه‌قاراب کولوشب یوق بولدیلار (وَظَنَّ دَاوُدُ) اول حالده حضرت داود بلدیکم (اَنَّمَا فَتَنَّاهُ) بودورکم صنادوق بز آنی یعنی فرشته‌لر بلان وخطاسینه تنبیه قیلدوق (فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ) شول وقتده ربسی بولغان الله تعالی دن یارلقامقنی استدی خطاسیدن (وَخَرَّ رَاكِعًا وَاَنَابَ ۞) بوکولب توشدی سجده قیلب وتوبه قیلدی الله تعالی غه (فَ) (فَغَفَرْنَا لَهُ ذٰلِكَ) بس یارلقادوق بر یارلقامقنی استه کن خطاسنی آننك اوچون (وَاِنَّ لَهُ) وتحقیق باردور آننك اوچون یعنی خطالرون یارلقامقدین صونك آخرتده (عِنْدَنَا) برننك قاشمزده (لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَاٰبٍ ۞) یقین لك وکورکام قایتماقلق جنتکه (يَا دَاوُدُ) ایتدوك بز ای داود (اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً) تحقیق بر قیلدوق سنی خلیفه یعنی پادشاه (فِي الْاَرْضِ) یرده (فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ) بس حکم قیلغل آدملر آراسنده (بِالْحَقِّ) طوغریلق بلان (وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ) وایارمه نفسنك آرزوسینه (فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) اکر ایارسنك آرزغن قیلرسنی الله تعالی یولندن (اِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) تحقیق اول آدملرکم آزرلار اللهنك یولندن (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) آلار اوچون بولغوچیدور قاتیغ بولغان عذاب (بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ۞) شول سببدنکم اونوتدیلار حساب کونني (وَمَا خَلَقْنَا) ویراتمدوق بز (السَّمَاءَ وَالْاَرْضَ) کوکلرنی ویرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) وبو ایکسیننك آراسنده بولغانلارنی (بَاطِلًا) بوشقه بلکه قدراتمزنی وبرلوکمزنی بلمکاری اوچون دلیل قیلب یراتدوق (ذٰلِكَ) اشبو بلارنی یراتمقنی بوش دیمك (ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرننك کمانلریدور (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ۞) بس حسرت بولسن شوندای آدملرکا کم کافر بولدیلار جهنم عذابندن یعنی کوکنی ویرنی فایده‌سز غه یراتمادوق کیله‌چکده هیچ فایده‌سی بولمز دیب کمان قیلمه‌نکز بلکه دنیاننك فایده‌سی آخرتده معلوم بولر الله‌نی بر دیب بلکانلر وقوبارلوغه ایمان کیتورکانلار جنت ودیدار بلان مشرف بولرلار (اَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا) ایاقیلرمزمی بز شوندای آدملرنیکم

قیلر ایدی اول عبادت کوننده آولاقده بولر ایدی صاقیلری هیچ آدمنی اچکه کرمکا قویمسلار ایدی برنچه فرشته‌لر دیواردن چیراب داودننك یانینه کردیلار (جم)

(اف) حضرت داودننك بوقصه‌سی خصوصنده کوب سوزلر بولمق بلان حضرت علی رضی الله عنه بوحضرت داود قصه‌سنی قصه اوقوچیلر بلروبلمز هر اورنده حکایت قیلرلار بولسه یوز آلتمش طاياق اورور ایدوم بیورمشلر بو اورنده شریعت وعقل قبول قیلر وجه بلان تفسیر ایالری ننك قایسی‌سی بیان قیلدوغی صورت قصه‌لق بلان یازولدی اوریابن صنانه شامع قزی تشامع اسملی خاتونني نکاحلانمق اوچون آدم یباروب صراغانده ایکی طرفی ننك رضالغی بلان نکاح قیلنماغه جواب بولغاچ خاتون نك یقین قرداشلری بلان اوریاالرینه صوقلق توشب اول آراده حضرت داودقه نکاح بولدی اوریاغه درست جواب بولغاچ حضرت داودننك قبول قلماغینه بوقدر شلته بولب الله تعالی دن داود علیه السلام خطاسنی بلب توبه قیلمقی بلان عفو بولندی وحضرت سلیمان شول خاتونیدن وجوده

کلدی بوخصوصده باشقه قصه‌لر هم بار مدارك ومواكب آلارنی رد قیلب ثابت ایمس دیب ایته‌دور وهم زبده‌ده لا اصل له دیب ذكر قیلنغان (مواكب)

ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایذ کوا بولغان اشلرنی قیلدیلار (کالمفسدین فی الارض) بوزوق‌اش قیلغانلار کوك یرده (ام نجعل المتقین کالفجار ۞) ایاقیلر مزمی الله ننك عذابیدن صاقلانغانلرنی بوزوق اشلر قیلب فاسق بولغان آدملر کوك بواش اصلا اولمز (کتاب) اشبو قرآن (انزلناه الیك) ایندوردوك بز اول قرآننی سننك جانبونکغه (مبارك) برکتی دایمی بولب ایذ کولکی کوبدور (لیدبروا ایاته) آدملر ملاحظه وفکر قیلب معنالرون یحشی بلسنلر اوچون اول قرآن ننك آیتلارونی (ولیتذکر اولوا الالباب ۞) عقلی کامل بولغان آدملار اول قرآن ننك نصیحتن قبول قیلسنلر اوچون (ووهبنا لداود) وباغشلادوق بز داودقه (سلیمان) حضرت سلیمانننی (نعم العبد) نی خوش قولدورکم (انه اواب ۞) حقیقتده اول سلیمان هر حالده الله تعالی غه قایتقوچیدور (اذ عرض علیه) یادقیل غل شول وقتنیکم کورستدی اول سلیمانغه (بالعشی الصافنات الجیاد ۞) اویله دن صونك بر آیاغنی طرنغی بلان باصب اوچ آیاغی اوزره طورغان مقبول ومشهور تیز لك بلان یورکوچی آتلر (فقال انی احببت) بس ایتدی حضرت سلیمان تحقیق مین اختیار قیلدوم (حب الخیر) خیرنی دوست طوتمغی یعنی آطالارنی دوست توتمقنی (عن ذکر ربی) ربم ننك ذکری اوزارینه عن علی معناسیده‌دور یعنی من بو آتلرغه محبت ایدوب آلار بلان شغللانب ربم بولغان الله نك ذکرندن قالدوم (حتی توارت بالحجاب ۞) حتی که کیز لاندی قوباش پرده‌ده یعنی قیاش باتدی ایکندی نمازی اوتدی (ردوها علی) بیوردی سلیمان علیه السلام کیری قایطارونکز اول آتلرنی منم اوزارومه (فطفق) بس قایطارغانلری زمانده کروشدی (مسحا) کیسمك لکا قلچ بلان (بالسوق) بالطرلارون (والاعناق ۞) مویناریون یعنی قیسین بوغازلادی وقیسی سی ننك آیاقلارون کیسدی نمازنی قالدورماقلری اوچون نماودن قالمغینه کفارت بولسن دیب (ف) بوخصوصده روایت جلیله بودورکم حضرت سلیمان دمشق ونصیبین ده صوغش قیلب آلاردن منك آطیاکه آتاسی حضرت داوددن قالغان منك آطقه یاکه آچی دینکردن چقغان قناطلی آطلرنی استب کیترتب برکون کرسی سینه اوطروب شول آطلارغه قرامق بلان قیاشننك باطماغی بلان ایکندی وقتی اوتماکن کوروب بیك قایغوغه توشوب قراغان آطلاربدن طوغز یورنی بوغازلاب یورنی قالدوردی نسلی کیسلماسن اوچون وبر روایتده ردوها علی ننك معناسی حضرت سلیمان الله تعالی ننك امری بلان قیاشقه موکل بولغان فرشته‌لارکا ایتدی منکا قیاشنی کیری قایطرکم ایکندی نمازونی اوقیم دیب فرشته‌لار قیاشنی کیری قایطاروب ایکندنی وقتنده قیلدی آننك اوچون اول

آتلرغه قاراماغی مالنی دوست طوطغانی اوچون بولمایینچه مجرد صوغش اوچون بولمغیدان
الله تعالی قیاشننك کیری قایتماغینه بیوردی (ولقد فتنا سلیمان) وتحقیق فتنلاندوروب
صنادوق سلیمانننی (والقینا علی کرسیه) وصالدوق بز آننك تحتی اوزارینه (جسدا) بر
کوده‌نی (ثم اناب) موندین صونك الله تعالی طرافینه قایتدی (ف)(قال) ایتدی
حضرت سلیمان (رب اغفرلی) ای منم ربم یارلقه‌مینی (وهب لی ملکا) وبغشله منکابر
پادشاهلقنی (لاینبغی لاحد من بعدی) تیوش ایمس اول پادشاهلق‌ننك بولماغی هیچ بر
آدمکامیندن باشقه‌غه میندن صونك (انك) تحقیق سین (انت الوهاب) سین‌سن
بارچه‌ننك تلا کانن باغشلاغوچی ایتولدیکم حضرت سلیمان‌ننك بوطریقه دعاسی پیغمبرلك
بلان بوطریقه الوغ پادشاهلقنی جیمه‌غه هیچ آدم یوکلی آلماس آننك اوچون الوغ فتنه‌دن
قوتولمس وبر پیغمبر استمز والله دن الهام برلان بلر ایدیکم پیغمبرمز علیه السلام دنیا
پادشاهلغنه التفات قیلمه‌یه چقدوردیب شونکا کوره بوطریقه دعاغه بهادر چلق قیلدی (فسخرنا
له الریح) ایارکوچی قیلدوق اول سلیمانغه جیلنی یعنی حضرت سلیمان‌ننك بودعاسن
قبول قیلب (تجری بامره رخاء حیث اصاب) اول حضرت سلیمان‌ننك بیورماغی بلان
یوموشاقلق وحوشلق بلان تلا کنی یرکا یورور (والشیاطین کل بناء وغواص) وایارکوچی
قیلدوق شیطانلرنی وهر بر عمارت قیلغوچیلرنی وهر بر دریاغه چومووچیلرنی (واخرین)
وایارکوچی قیلدوق آنکا باشقه شیطانلرنی (مقرنین فی الاصفاد) قوللری وایاقلری
باغلانمشدور زنجرلار بلان یعنی عالمنك اطرفنده بلنسه ایدیکم بر جن آدم بالالرینه ضرر
قیله‌دور شول جننی طوتب باغلارلر ایدی یاکه باغلاب دنکرکا آتارلار ایدی یاکه یرکا
کومرلار ایدی وبلارغه اوخشاشلیلاردن قایسی سی حاضرده بار دور (هذا عطاؤنا) یاسلیمان
اشبو دور برننك سنکا بیرکن پادشالوغمز دیدوك (فامنن) بس تلا کانونکدین بیر یعنی
سنکابیر ولکن مالدن (او امسك) یاکه بیرمایینچه صاقلا (بغیر حساب) حساب قیلنمس
سن اشبو بر باشقه بولغان مرحمتدورکم حضرت سلیمانغه بوقدر نعمت وسلطنت بیروب
حساب قیلنمقدن هم عفو قیلب آنی اختیارلی قیلدوق لیکن حضرت سلیمان قولی بلان چبقدن
صاوتلار یاصاب واوروب صاتب آنچه‌سی بلان نفقه‌لنر ایدی (وان له) وتحقیق آننك
اوچون (عندنا) برننك یانمزده (لزلفی) یقنلق باردور (وحسن مآب) ویحشی قایتماق
باردور جنت اچینه (واذکر عبدنا ایوب) یادونکا توشر برننك قلومز ایوبنی (اذنادی
ربه) شول وقتده‌کم چاقردیکم ربوسنی (انی مسنی الشیطان بنصب وعذاب) تحقیق

توتدی منی شیطان رنجتو وزحمت بلان (ف) (ارکض برجلك ج) بودعاسینه قبول قیلنوب ایتولدی) یا ایوب اورغل آیاغنك بلان (هذا مغتسل بارد وشراب ۞) شولوقتده بر چیشمه حاضر بولب غسل قیلرسنك صوق بولر اچرسنك (شولوقتده کم الله تعالی آنکا شفا بروب وصحتلاندورمکنی تلادی حضرت ایوب آیاغن اوردقده ایکی چیشمه براتدی بروسی اسی وبری صوق اسیسیدان غسل قیلب تننده بولغان زحمتلر وندان قوتولدی صوغیدان اچیب باطینی بولغان زحمتلردن قوتولدی (ووهبنا له اهله) وباعشلادوق آنکا اوزی ننك اهل وعیالنی (ومثلهم معهم) ودخی بیردوك اول حضرت ایوبکا اهل وعیالی ننك اوحشاشن آلاربلان برکا) رحمة منا) رحمت اوچون برزدن یعنی مرحمت قیلب بیردوك (وذکری لاولی الالباب ۞) ونصیحت بولمق اوچون کامل عقللری بار آدملرکا (یعنی قایغوغه صبر قیملق والله تعالی غه یالنوب قایغوننك شادلقغه ایلنماکن کوتمك اوچون (وخذ بیدك) آلغل قولونکا (ضغثا) یش وقرغان قاتش براوچ اولان آل یوز بولسن (فاضرب به) بس اورغل آننك بلان (یعنی خاتونکنی (ولاتحنث) تاکم آنطونکغه وعده سز بولب حانث بولمسنك (انا وجدناه) تحقیق بزطابدوق اول حضرت ایوبنی (صابرا) صبر قیلوچی (نعم العبد انه اواب ۞) نی خوش قولدور تحقیق اول ایوب الله تعالی غه قایتوچیدور (ف) واذکر عبادنا ابراهیم) ذکر قیل برزننك قولمز ابراهیمنی (واسحق) واسحاقنی (ویعقوب) یعقوبنی (اولی الایدی والابصار ۞) قوللر ایاسی وکوزلر ایاسی (یعنی علملری وعملری کمالغه یتشمش ایدی (یعنی قوللری بلان الله تعالی غه عبادت قیلب وکوزلری بلان الله تعالی ننك قدراتینه باغب اعتقادلرون آرتدورورلار ایدی (انا اخلصناهم بخالصة) تحقیق بزخالص قیلدوق آلارنی برپاك بولغان اش اوچونکم اول اش (ذکری الدار ۞) آلارننك ذکر قیلماغیدور آخرتنی (وانهم عندنا) وتحقیق آلار (یعنی اول پیغمبرلار برزننك قاشمزده (لمن المصطفین الاخیار ۞) اوزاوحشاشلاریدان صایلاب اختیار ایدولمش ایدکولردندر (واذکر اسمعیل) وذکر قیلغل حضرت اسماعیلنی (والیسع) اخطوبی اوغلی حضرت الیسعنی بوالیسعنی حضرت الیاس بنی اسرائیلکا خلیفه قیلب آندان صنکره پیغمبرلك بیرولدی (وذا الکفل ج) ذا الکفلنی (بوذوالکفل حضرت الیسع ننك آتاسی بلان برطوغان ننك اوغلی ایدی یاکه ایوب اوغلی بشردور ذوالکفیل دیب آتالدی بنی اسرائیلدان بوز پیغمبرنی اوترودن آنکا قاچوب آلارنی صاقلاب کفیل بولغانی اوچون (وکل من الاخیار ۞) بولارننك هرقایوسی یخشی اشلیلرداندور (هذا) اوشبو قرآن یاکه پیغمبرلرننك خبری

(اف) یعنی توتدی منی شیطان بلا ومحنت بلان ومالمنی وبالالرومنی هلاك قیلمق بلان ایوب علیه السلام سورتده ادب قیلب طوتدی شیطان دیدی وخالانکه هرنرسه الله تعالی دندور الله دن بولماغن بلر ایدی شیطان سبب بولغانی اوچون شیطان دیدی حضرت ایوب ننك مالی ننك وبالالری ننك کوبلکی بلان کامل عبادت قیلماغینه کونلاشب یارب منی ایوبکه ابروکلی قیل دیکان ایدی برنچه وقتدین صونك الله تعالی شفا بیروب بارچه مالن وبالا لرون بیروب اوحشاشن دخی بیردی حضرت ایوب ننك بلالنمکینك سببن مدارکده ایته دور برقوی بوغازلاب آشادی کورشو سی آچ ایدی دیب یاکه بربوز وقلقنی کوردی تیك تردی نهی قلمدی دیب یاکه دره جه‌سنی کوترمك اوچون دیب (جم)

(اف) روایت ایتولدی حضرت ایوب خاطونی حضرت یوسف اوغلی افرایم ننك قزی حلیمه‌نی برمصلحت اوچون بیارکن ایدی بروقت کچوکب کیلماکیدن آچولانب اکر صحتلانسم آنکا یوز طایاق اورورمن دیب

(ذکر) نصیحتدور (وان للمتقین لحسن ماب ۞) وتحقیق صاقلانغانلر اوچون کناهدن کورکام قایتمق اورنی باردور جنتده (جنات عدن) دایم طراچق جنتدور (مفتحة) آچلمشدور (لهم الابواب ۞) آلار اوچون اول جنت ننك ایشوکلاری یعنی شول وقتده کم جنت اهلی جنتکا کرورلار هر قایوسی یول کورستمای اورسرایلاربنه کرورلار (متکئین فیها) آلار اول جنتلرده تحتلرونده اوتورغانلاریده (یدعون فیها) چاقرورلار اول جنتده یعنی سرارلار (بفاکهة کثیرة وشراب ۞) کوب جیمشلرنی وکوب اچملك لارنی (وعندهم) اول جنت اهل لری ننك قاشنده بولور (قاصرات الطرف اتراب ۞) خاتنلرکم کوزلرون ایرلاربنه قصقرطب ایکنچی آدملرکا قرامسلر یعنی بارچه‌سی اوتوز اوچ یاشنده بولب آرالرونده کونچیلك بولمس (هذا ما توعدون) ایتولور اول صاقلانغوچیلرغه اوشبودور شوندابن نعمتلرکم دنیاده وعده قیلنغان ایدی سزکا (لیوم الحساب ۞) حساب کونی اوچون (ان هذا) تحقیق اوشبودور (لرزقنا) برننك اوچون حاضرلانغان رزقمز (ماله من نفاد ۞) یوقدور اول رزقمز اوچون برتوکانمك (هذا) اوشبودور جزا جنت اهلی ننك (وان للطاغین لشر ماب ۞) وتحقیق بولغوچیدور آزغنلار اوچون یعنی کافرلار اوچون یاوز رقبیح قایتاچق اورون (جهنم) جهنمدور اول اورون (یصلونها) توتاشرلار اول جهنمکا (فبئس المهاد ۞) نی یاوز اورونمدور اول جهنم (هذا فلیذوقوه) اوشبو عذاب کافرلارکادور اول کافرلار طاتوسنلر (حمیم وغساق ۞) اول عذاب باورلرون طوراغوچی اسی صودور وجاره لردن آقغان صاری صو وارندور یعنی شول عذابنی طوطوسنلر (واخر من شکله ازواج ۞) دخی ایکنچی برعذاب باردور بوعذابدن باشقه شول ایتولکان عذاب روشندن تورلی تورلیدور عذابلری (جهنم اهلی جهنمکا کرکاچ فرشته لرباش بولغانلرینه ایارکانلرون کورستب ایتورلار بولارکافر بولمقده سزکا ایاروب اوتقه کردیدیلارباش بولغانلری ایارکانلرینه ایتورلارکم آلارغه مرحبا یعنی رحتلك بولماسن تیوشلیلرینه کوره کردیلار دیب (هذا فوج مقتحم معکم) نیتك الله تعالی جهنم ننك اهلی حاللریدن حکایت قیلب ایتدی بوجماعت کفرلکده سزکا ایاروب سرننك بلان اوتقه کردیلار یعنی بوسوزنی ایارکانلری حقنده ایتولر باش بولغانلری یاوز دعا قیلب ایتورلار (لا مرحبا بهم) آلار راحتده بولماسنلر (انهم صالوا النار ۞) حقیقتده آلار تیوشلی بولماقلری بلان اوتقه کردیلار (قالوا) ایارکانلری ایتورلار (بل انتم لا مرحبا بکم) بلکه سزلارکا مرحبا بولمسن (انتم قدمتموه لنا) سز کفرلکده بزدن الك ایدونکز بزسرننك آزدورماقنکز بلان اوتقه

آنط ایتکن ایدی صحت بولغاچ الله تعالی اول آنطنی اسان وجه بلان قوتولمق اوچون یوز قوروغان اولان اوچلاب برمرتبه صوقغل دیب دلالت قیلدی آنطونکدان قوتولب حنیث بولماس سنك دیدی بوحکم امام اعظم مذهبنده بولغان اماملر قاشنده درست سوز بولب قالغاندور منسوخ بولماغاندور (جم)

کردوك (فبئس القرار ۞) بس نی یاوز توراچق اورونمدور اول جهنم (قالوا ربنا) ایارکانلری ایتورلار ای برننك ربمز (من قدم لنا هذا) بزنی آزدوروب جهنمکا الك قیلنماغومزغه سبب بولغانلرغه (فزده عذابا) آرتدورعذابنی (ضعفا فی النار ۞) ایکی الوش قیلب اوتده (ف)(وقالوا مالنا) ایتدیلار اول کافرلارنی بولدی بزکا (لانری) کورمیمز (رجالا) اول کشیلرنیکم (کنا نعدهم من الأشرار ۞) صیار ایدوك بزآلارنی یاوزلاردان یعنی مسلمانلرننك فقیرلارونی (اتخذناهم) ایا آلدقمی آلارنی (سخریا) مسخره کایعنی مسخره قیلورایدوکمی آلارنی (ام زاغت عنهم الأبصار ۞) یاکه آوشدیمی آلاردن برننك کوزومز (ف)(ان ذلك لحق تخاصم اهل النار ۞) تحقیق اوشبو یعنی جهنم اهلی ننك حالیدن بیان قیلغان سوزومز البته توغریدور جهنم اهلی ننك بر بروسی بلان سوکشمکاری شولدور (قل انما انا منذر) ای محمد ایتکل ای مکه کافرلری بودورکم مین الله تعالی ننك عذابی بلان قورقوتغوچیمن (وما من اله) ویوقدورهیچ برعبادت قیلنمش ذات (الا الله الواحد القهار ۞) مکر برالله دور یعنی شریکنی قبول قیلماغن هر برنرسکه کوچلی وقهر قیلغوچی بولغان الله دور (رب السموات والأرض) کوکلرننك ویرننك ربسی بولغان الله دور (وما بینهما) دخی بوایکسی ننك آراسنده بولغان نرسلرننك ربسیدور (العزیز الغفار ۞) هر نرسه کاغالبدور وکناهلرنی یارلقاغوچیدور (قل هو نبأ عظیم ۞) ایتکل ای محمد اوشبو یعنی سزکا ایتکان نرسلرومز برالوغ بولغان خبردور (انتم عنه معرضون ۞) سزلار کامل غافل بولماقنکز دین اول خبردن یوزدوندورکوچیسز یعنی الوغ خبر قیامت ننك احوالی یاکه اوشبو دین ننك ایندورولمك خبری (ما کان لی) یوقدورمنم اوچون (من علم) هیچ برعلم (بالملاء الأعلی) کوکننك فرشته لربنه (اذ یختصمون ۞) قچنکم حضرت آدمننك حقنده نی سراو وجواب ایتورلار (ف)(ان یوحی الی) وحی قیلنمس منم جانبمه (الا انما انا نذیر مبین ۞) مکرمین قورقوتوچی من وحکملرنی آشکاره قیلغوچیمن (اذ قال ربك للملائکة) اسونکا توشرشول وقتنیکم دیدی سننك ربنك فرشته لرکا (انی خالق بشرا) حقیقده مین یاراتقوچیمن آدمنی (من طین ۞) بالچقدن (فاذا سویته) بس قچانکه اعضالرون تمام قیلدوم (ونفخت فیه من روحی) واوردوم مین اول حضرت آدمغه اوزوم ننك روحمدن اوردوم حق تعالی انسان ننك روحنی حرمتلی وشرافتلی قیلمق اوچون روحمدن دیب اوزینه نسبت بردی بس حاصل کلام بوکم قچان آنی آعضالرون یراتب روحنی اچنده قیلورمن تروك بولور (فقعوا له ساجدین ۞) بس حرمتلامك والوغلامق بلان ای

(اف) فرشته لر جهنم اهلنی جهنم چیتینه کیتروب جیارلار اشبو طارلقده سابقلر یعنی باشلاری کیلب صونکفیلرغه یعنی ایارکانلارکا بروسی بروسینه یاوز دعاایترلار سابقلر اول آدملاردورکم دنیاده باش بولمشلر توتا شقوچیلارکم ایدیلار بونلرننك هر بروسی ایکنچی کا لعنت ایترلار (جم)

(اف) یعنی شولوقتده کم جهنم اهلی الوغلری بولسن کیرك ایارکانلری بولسن جهنم کا کروتولر جیولرلار اول مسلمانلرنیکم طانرلر ایدی وبارچه خلقدین اشکی وبمان صیارلر ایدی آلارنی کورمیچه خیران بولب ایتورلارکم مسلمانلرنی بوش بوشقه مسخره قیلغان ایکنمز آلار مسخره قیلمغه تیوش توکلار ایکن بوکوننه آلار جهنمکه یقین بولیلر یاکه جهنمدن باشقه یرده دورلارکم آلارنی کورمکه کورلارومز آرزو قیلدی کورمیمز دیب (جم)

(۲ ف) ملاء اعلی ننك فرشته لری نی مصلحتده بولمقلرینه خبرومز بوقدور آنی سزکا بیان قیلر ایدوم مکر الله تعالی وحی قلمغی برلان ایترمن فرشته لر مجلسنده سوکشمك یوقدور لیکن شولقدر باردورکم هر بروسی اوزخدمتلرون تمام اوتمکنی سرارلار (جم)

فرشته‌لر سجده قیلغوچیلر بولب بورلرونکز بلان توشنك‌لار (فسجد الملائكة كلهم اجمعون ۞) بس سجده قیلدیلار فرشته‌لر یعنی حضرت آدم تروك بولغاچ بارده تمامس سجده قیلدیلار (الا ابلیس) مکر شیطان سجده قیلمایتچه باش قایتاردی (استکبر وکان من الکافرین ۞) تکبرلك قیلب باش تارتب کافرلار جمله‌سندن بولدی (ابلیس آصلنده جن ایدی وجنلرنك کوبی الله تعالی ننك حکمندن باش طارطوچیلر ایدی لیکن ابلیس فرشته‌لر طائفه‌سینه کرکان ایدی (قال یا ابلیس) ایتدی الله تعالی ای شیطان (مامنعك) نی نرسه طیدی سنی (ان تسجد) سجده قیلمقدن (لماخلقت بیدی) شول نرسه کا کم یاراتدوم مین آنی اوز قدراتم بلان (ف)(استکبرت) تکبرلك بلان تیوشسز الوغلاندی استدونکمی (ام کنت من العالین ۞) یاکه چن الوغلاردن بولدونکمی (قال انا خیر منه) ایتدی شیطان مین ایندکورکمن اول آدمدن نی اوچون سجده قیلیم آننك اوچون (خلقتنی من نار) یراتدونك سین منی اوتدن (وخلقته من طین ۞) ویراتدونك سین آدمنی بالچقدن یعنی اوت اسیدور وقایناغوچیدور بالچق صوق وتیك تورغوچیدور الله تعالی طوپراقنی ماقطادی وشیطان اودنی آرتق کوردی (قال) ایتدی الله تعالی (فاخرج منها) بس چق جنتدن یاکه فرشته‌لر صوره‌تندن (فانك رجیم ۞) بس تحقیق سین منم رحمتدن سورولمشسن (وان علیك) وتحقیق سنکا بولسن (لعنتی) منم لعنتم (الی یوم الدین ۞) قیامت کونیکه‌چه یعنی سننك اشنك سببلی قیامتکه‌چه لعنت آرتماقده بولر جنتدن چق شیطان فرشته‌لر بلان برکا ایدی ایندی فرشته‌لرنك آراسندن چغارلمش بولدی (قال رب) ایتدی شیطان ای منم ربم (فانظرنی) بس مهلت بیرمنکا (الی یوم یبعثون ۞) قیامت کوننه چاقلی (قال) ایتدی الله (فانك) حقیقتده سین (من المنظرین ۞) سین مهلت بیرولمشلردن سن (الی یوم الوقت المعلوم ۞) بیلکولی وقت ننك کونیکه‌چاقلی اول قیامت کونیدور (قال) ایتدی شیطان (فبعزتك لاغوینهم اجمعین ۞) بس آنط بولسن سننك عزتنکا البته ازدورورمن مین اول آدملرنك بارچه‌سنی (الا عبادك منهم المخلصین ۞) مکر آزدورمام سننك خالص بولمش قوللرنکنی یعنی شریك قیلودن وکناهدن پاك بولغان قوللارونکنی آلارغه کوچم یتمس (قال فالحق والحق اقول ۞) ایتدی الله تعالی بس دورست وثابت دور وطوغری ودرست بولغان سوزنی ایترمن (لاملأن) البته تولدورورمن مین (جهنم) جهنمنی (منك) سندن (ومن تبعك منهم) واول آدملردنکم یعنی آدم بالالربدن اباردیلارسنکا (اجمعین ۞) بارچه‌نکردن (قل ما اسئلکم علیه من اجر) ایتکل یامحمد سرامیم مین سزدن اول قرآننی

(ا ف) یعنی یراتدوم اوزوم ننك ایکی قولم بلان یعنی تنون ظاهر بولغن قدرت بلان یراتدوم وجانن غیب بولغان قدرت بلان یراتدوم الله تعالی غیبده بولغان نرسلرنی برتورلی قدرتی بلان یراتر ظاهرده بولغانلرنی ایکنچی تورلی قدرتی برلان یراتر وانسانن هر ایکی قدراتی بلان یراتدی (جم)

یتوشدورمك اوزارینه هیچ برجالدن (وما انا من المتكلفين ۞) ایمسمن مین اوزومدن چغاروب كوچلاكوپی لردن یعنی تحقیق قیلمابنچه وحی دعواسن قیلمم (ان هو) ایمسدور اول قرآن (الا ذكر للعالمين ۞) مكر نصیحتدور عالملر اوچون یعنی آدملركا وپریلاركا نصیحتدور (ولتعلمن نبأه بعد حين) والبته بلرسز اول قرآن نتك طوغری بولغانلوغن بروقتدن صونك یعنی قیامت كونده بلرسز *

﴿ سورة الزمر مكية خمس وسبعون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(تنزيل الكتاب) اشبو قرآننی توبان ایندورمك (من الله العزيز الحكيم ۞) هرنرسه كا كوچی یتكوچی وحكمت ایاسی بولغان الله تعالی نتك جانبندندور (انا انزلنا اليك الكتاب بالحق) تحقیق بزایندوردوك سنتك جانبونكا اشبو قرآننی طوغریلق بلان (فاعبد الله) بس عبادت قیل الله تعالی غه (مخلصا له الدين ۞) خالص قیلبراق اول الله تعالی غه عبادتنی (الا لله الدين الخالص) آكاه بولكم الله تعالی اوچوندور خالص بولغان عبادت یعنی الله تعالی قاشنده مقبول بولغان عبادت شكسز عبادت قیلمقدور (والذين اتخذوا من دونه اولياء) وشوندای آدملركم عبادت قیلب توتدیلار الله تعالی دن باشقه‌نی (ما نعبدهم) وایتدیلار عبادت قلمیمز آلارغه یعنی الله دن باشقه لرغه كم آلار معبودلریدور (الا ليقربونا) مكر بزلارنی یقین قیلماقلری اوچون (الى الله زلفى) الله تعالی طرافینه بیك یقین قیلمق بلان (ان الله يحكم بينهم) تحقیق الله تعالی حكم قیلر آلارنتك آرسنده (في ما هم فيه) شوندای نرسه ده‌كم یعنی دین اشلریده بولدیلار آلار اول اشلریده (يختلفون ۞) بربرینه خلافلق قیلر بولدیلار حقده بولغانلرنی جنتكه كروتر باطلقده بولغانلرنی جهنمكا كروتر (ان الله) تحقیق الله تعالی (لا يهدي) طوغری یول كورستمز (من هو) شوندای این آدمغه اول آدم (كاذب كفار ۞) بالغانچیدور الله تعالی نتك نعمتلرون بیك انكار قیلغوچیدور (لو اراد الله) اكر تلاسه ایدی الله تعالی یعنی نیتك كافرلار كمان قیله لر الله نتك بالاسی باردیب (ان يتخذ ولدا) بالاتوتمقنی (لاصطفى مما يخلق) البته اختیار قیلر ایدی یراتقان بندلروندان (ما يشاء) تلاكانن (سبحانه) پاكدور اول الله تعالی بالاتوتمقدن وشریكی بولمقدن (هو الله الواحد القهار ۞) اول الله دور بربولغوچی یعنی شریكی وبالاسی بولودن پاك بولب بوسوزلارنی ایتوچیلرنی الوغلقی بلان قهر قیلغوچیدور (خلق السموات

والأرض بالحق) یراتدی اول الله تعالی کوکلرنی ویرنی طوغرولق بلان یعنی بوشقه یراتمدی
(یکور اللیل علی النهار ویکور النهار علی اللیل) بوکرکچنی کوندور اورارینه وبوکر
کوندوزی کیچه اورارینه بوکر یعنی کوندورننك روشنلغن کیچ ننك قرانکغولغیه کروتب
روشنلغی کورونمس وهم کیچ ننك قرانغولغن کوندوزکا کروتب قرانکغولغی کورنمس
بولر لیکن کیموتمس (وسخر الشمس والقمر) ایارکوچی قیلدی قیاشنی وآینی اورینك
بیورماغینه (کل یجری) هرقایوسی یورور (لأجل مسمی) بربلکولی بولغان وقتقه چه
اول وقت یورمکلرینك کیسلمك اورنیدور یاکه قیامت کونیکه چه یورور (ألا) بلکوچی
بول (هو العزیز الغفار ۞) اول الله تعالی کوچلیدور هرممکن بولغان نرسکا ویارلقاغوچیدور
یعنی عذاب قیلمه غه آشقماس کناهلری سببلی رزقلارون کیچمس (خلقکم من نفس واحدة)
یراتدی اول الله تعالی سزنی برنفسدن یعنی حضرت آدمدن (ثم جعل منها زوجها) موندین
صونك قیلدی اول حضرت آدمدن خاتونن (یعنی حضرت آدمننك صول قابرغاسندن
آنامز حوانی یراتدی) (وانزل لکم من الأنعام) ایندوردی یعنی یراتدی سزننك فایداغز
اوچون دورت آیاقلی حیوانلاردن (ثمانیة أزواج) سیکر تورلینی یعنی ایردن وبیکچدن
تویه‌دن وصغردن وقویدن وکچه‌دن هرقایوسندن ایر وبیکچ قیلب (یخلقکم) یراتر سزنی
(فی بطون أمهاتکم) آنالارکه عرننك قارنیده (خلقا من بعد خلق) بریاراتودن ایکنچی
یراتوغه آلمشطروب یعنی تورلی قلب اوّل قان ایوشی قیلب وسویك قیلب وایت قیلب
باراعضاسی تمام بولغانچی (فی ظلمات ثلاث) اوچ قرانکغولقده (بروسی منی طراچق
اورون ایکنچی آناغز قرساغنده اوچونچی بالایاتقان مشیمه دیکن اورون (ذلکم الله ربکم)
بولر نی یراتقان الله تعالی ربوغزدور (له الملك) اول الله اوچوندور پادشاهلق (لا إله
إلا هو) یوقدور حقلق بلان عبادت قلمه غه تیوشلی بولغان ذات مکر الله غنه‌دور (فأنی
تصرفون ۞) بس آننك عبادتندن باشقه ننك عبادتینه نی اوچون دونرسز (ان تکفروا)
اکر کافر بولساغز سز (فان الله غنی عنکم) بس تحقیق الله تعالی سزننك ایمانوغزدن
وعبادتوکزدن غنیدور آصلا محتاجلغی یوقدور (ولا یرضی لعباده الکفر) راضی بولمس
اوزی ننك قللری حقنده کفرلکا یعنی اوزمرحمتیدن بنده‌لری ننك کافر بولماغینه راضی
بولمس (وان تشکروا) اکر اسلام نعمتینه شکر قلساغز (یرضه لکم) راضی بولر سزدن
(ولا تزر وازرة) ویوکلانمز قیامتده هیچ بر آدم (وزر أخری) ایکنچی آدمننك کناهنی
(ثم الی ربکم) موندین صونك ربوغز جانبینه‌دور (مرجعکم) قایتماقوغز (فینبئکم)

۱ مشیمه بر تیری ننك اسمیدور بالاشول تیریلوب بولر لغت

۲ لان الکفر لیس برضی الله تعالی وان کان بارادته مد

خبر بیرورسز کا (بما کنتم تعملون ۞) شول اش بلانکم بولدوغز سز قلغوچی اول اشلرنی (انه) تحقیق اول الله (علیم) بلکوچیدور (بذات الصدور ۞) کونکل لرده یشرون بولغان سورلرنی ونیتلرنی (واذامس الانسان ضر) اکر یتوشسه انسانغه بر قتلیق یعنی کافر بولغانلارنناك اوزینه یابالالرینه یامالینه بر ضرر (دعاربه) پتلاروندن قایتب دعا قیلرلار ربلرینه یالنب (منیبا الیه) ربلری بولغان الله جانبینه قایتقوچیلر بولب (ثم اذا خوله) موندین صونك ایلاندورسه اول قتیلقنی یعنی قتیلق اورنینه الله تعالی اوزی نناك کرمندن (نعمة منه) برنعمتکه اوزطرافندن یعنی نعمت برسه (نسی ما کان یدعوا الیه) اونوتر شوندا این دعانی بولدی اول آدم دعاقلر بولدی اول الله غه (من قبل) موندن اوّل یعنی اوّل قلغان دعاسن اونوتب آدملرنی اسلام دیننداندان طوبب الله تعالی غه پتلرنی شریك قلر (وجعل لله اندادا) قلدی الله تعالی اوچون شریکلار (لیضل عن سبیله) آزدورمق اوچون الله تعالی یولندن یعنی حق بولغان دیندن ایتدیلارکم بو آیت (واذامس الانسان ضر) ایندورلدی ابوجهل حقنده بعضیلار بارچه کافرلار حقنده دیب (قل) ایتکل ای محمد (تمتع بکفرك) فایدالان سین اورنناك کفرلك بلان (قلیلا) آززمان (انك) حقیقتده سین (من اصحاب النار ۞) جهنم اهلندنسن یعنی آزوقت بولغان دنیاده کفرلك بلان فایده لان قیامتده جهنم ایاسندن سن دیب (امن هو قانت) ایااول کناه اشلیلر بولغان مشرکلار ایندکومیدور اول آدملرکم الله تعالی بیورغن طوطب عبادت قیلوچیلر ایندکومیدور اول عبادت قیلوچیلر عبادت قیلرلار (اناء اللیل ساجدا وقائما) کیچه ننك ساعتلرونده سجده قلغوچی بولب وطرغوچی بولب (یحذر الاخرة) قورقب صاقلانرلار آخرت کونندن (ویرجو رحمة ربه) وامید ایترلار اورلری ننك ربسینك رحمتیدان (قل) ایتکل ای محمد (هل یستوی الذین) ایابرابر بولرلارمی شوندا این آدملرکم (یعلمون) بلرلار (والذین) وشوندا این آدملرکم (لایعلمون) بلمسلر یعنی آلار برابر بولماغان کوك کناهکارلار بلان الله امرینه ایارکانلرده بردای بولمسلر (انما یتذکر) بودورکم بوبیان قیلغانلار اوحشاشی بلان وعظ ونصیحتنی قبول قیلمسلر (اولوا الالباب ۞) مکرکامل عقل ایالری قبول ایترلار (قل) ایتکل منم طرافمدن (یاعباد الذین) ای منم شوندا این قل لاروم (امنوا) ایمان کیتورکز (اتقوا ربکم) الله ننك بیورغانیغه خلافلق قلودن صاقلانوغز (للذین احسنوا فی هذه الدنیا حسنة) شوندا این آدملرکا بولغوچیدور بودنیاده طاعت وعبادت قیلمق بلان ایندکولك قیلدیلار آخرتده کورکم اجر (وارض الله واسعة) یعنی شول آدمکم طرغان

اورنیده طاعت وایدکولك قیلمه‌غه‌چتن بولسه ایکنچی اورونغه کوچسن آنك اوچون الله تعالی ننك بری کینکدور (اِنَّمَا یُوَفَّی الصّٰبِرُونَ) بودرکم صبر قیلوچیلرننك یعنی طورغن برارید ان آیرولوغه ومحنت ومشقکه صبر قیلوچیلرننك (اَجْرَهُمْ) آخرتده اجرلاری بر ولر (بِغَیْرِ حِسَابٍ ۞) حسابسز وصاناوسز (ف) (قُلْ اِنِّی اُمِرْتُ) ایتکل ای محمد تحقیق مین بیورولدوم (اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّینَ ۞) عبادت قلمه‌غه‌الله تعالی‌غه خالص وپاك بولب شریك قلودن اول الله تعالی اوچون عبادت قیلمقنی (وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَکُونَ اَوَّلَ الْمُسْلِمِینَ ۞) بیورولدوم مین بولماقومغه مسلمانلرننك اوّلی یعنی دنیا وآخرتده (قُلْ اِنِّی اَخَافُ) ایتکل تحقیق مین قورقادورمن (اِنْ عَصَیْتُ رَبِّی) اگرکناهلی بولسم اورزبومه (عَذَابَ یَوْمٍ عَظِیمٍ ۞) قیامت کونی ننك عذابندن (قُلِ اللّٰهَ اَعْبُدُ) ایتکل ای محمد الله تعالی‌غه عبادت قیلمن (مُخْلِصًا لَهُ دِینِی ۞) خالص قیلب اول الله اوچون عبادتمنی یعنی آصلا شریك قلمایمنچه (فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ) بس عبادت قیلونکزسز تلاکان نرسه کزکا (مِنْ دُونِهِ) الله‌دن باشقه (قُلْ اِنَّ الْخٰسِرِینَ) ایتکل تحقیق کامل زیان اشلیلر (الَّذِینَ) شوندای این آدملردورکم (خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِیهِمْ) تمام زیانغه صالدیلار اورزلرون واورزلری ننك اهل وجماعتلرونی یعنی جنتدن محروم قیلوا بلان وجهنم عذابینه تیوشلی قیلوبلان (یَوْمَ الْقِیٰمَةِ) قیامت کونده یعنی هلاك قیلدیلار اورزلرونده واهلرونده آرزغن بولمق وآرزغن قیلمق بلان (اَلَا ذٰلِكَ) آکاه بول یعنی بل اوشبوزیان (هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِینُ ۞) آشکارا بولغان زیاندور یعنی اول مشرکلار شریك قیلولری وکناه قیلولری زیان چکنده‌دور (لَهُمْ) آلار اوچون یعنی بو هلاکلکده بولغانلر اوچون (مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النّٰارِ) اوسلرونده‌ن اوتدن کولاکلکلر باردور (وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ) وآسلارونده‌دخی اوتدن توشکلر باردور (ذٰلِكَ) اشبو عذاب (یُخَوِّفُ اللّٰهُ بِهِ) برعذابدورقورقتر الله تعالی اول عذاب بلان (عِبَادَهُ) قوللرونی (یٰعِبَادِ) ای منم قوللروم (فَاتَّقُونِ ۞) صاقلانکلارمندن یعنی مندن قورقب شریك قلمانکلار وعذاب قیلماغومغه تیوشلی بولغان اشلرنی قیلمانکلار (وَالَّذِینَ اجْتَنَبُوا الطّٰغُوتَ) وشول آدملرکم صاقلاندیلار پتلاردن (اَنْ یَعْبُدُوهَا) اول پتلارغه عبات قیلوعه (وَاَنَابُوا اِلَی اللّٰهِ) وقایتدیلار الله تعالی طرافینه (لَهُمُ الْبُشْرٰی) آلار اوچوندورسوینمك (فَبَشِّرْ عِبَادِ ۞) سویندور ای محمد منم قوللروم‌نی (الَّذِینَ یَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ) شوندای این قوللرومنیکم ایشترلار آلارسوزنی (فَیَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ) بس ایارورلار آلار اول سوزننك کورکامینه

(ف) کیلدیکم قیامتده نمازوصدقه‌بر کانلارکاوحج قیلغانلارغه میزان قورولب ثوابلری اوچانر اما بلا ومحنت طارتقانلاراوچاوسز وحسابسز جنتکه کتدی کلرونی کوروب دنیا لری راحتلك بلان اوتکن موٴمنلر کوروب کاشکی دنیاده بارلغومز قایچی بلان کیسك کیسك بولسه ایدی بوحره جنی طبار ایدوك دیرلار مواکب

(اُولٰئِكَ الَّذِينَ) اشبو جماعت شوندا‌ین آدملردور (هَدٰاهُمُ اللّٰهُ) یول کورستدی آلارغه‌الله‌تعالی یعنی اورونلارینه ومقصودلرینه یتوشمکا (وَاُولٰئِكَ) اوشبوجماعت (هُمْ) آلاردور (اُولُوا الْاَلْبَابِ ۞) کامل عقل ایالری یعنی سوزلرنك بیك کورکامینه ایارورلار یعنی اشلمکی کورکام بولغانلی اشلرلار واشلامکی بوزوق بولغانلی اشلامسلر (ف) (اَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ج) ایاسین خلق‌ننك اشلرینه‌موجبه‌بولب‌شول آدمکم آننك اوزرینه عذاب وعده‌سی ثابت‌بولدی یعنی لاملان جهنم دیکان سوزی (اَفَاَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ) ایابس سننك کوچنك یترمی قوتقارورغه شول آدمنیکم (فِي النَّارِ ۞) جهنملك بولدی بو آیت ایندور لمکینه‌سبب‌حضرت رسول‌علیه‌السلام بعض آدملرننك ایمانغه کیلماکلارون بیك سوبارایدی والله‌ننك‌علمنده کفر اوزرینه آلارننك‌اولمکینه حکم‌قیلنمش ایدی‌حق‌تعالی حبیبینه‌بلدورمك اوچون انکار طریقیله صورادی یعنی سین‌قوتولدورا آلمسنك جهنم‌لك بلان‌حکم‌قیلغانلرنی دیمکدور (لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا) لیکن شوندا‌ین آدملرکم‌قورقدیلار (رَبَّهُمْ) اوزلری‌ننك‌ربلری بولغان‌الله‌دن (لَهُمْ غُرَفٌ) آلاراوچون جنتده هیبت اورونلار باردور (مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ) اول اورونلارننك استنده دخی اورونلار باردور اولکیکا باشقه (مَبْنِيَّةٌ) یاصالمشدور یعنی یر اوستینه‌قیلنغان بنالرکوك یاصالمشدور (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ج) آغر اول اورونلارننك آستندن یلغه‌لار (وَعْدَ اللّٰهِ ج) بولارنی الله‌تعالی وعده‌قیلبدور (لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ الْمِيعَادَ ۞) الله‌تعالی وعده‌سینه خلافلق قیلمس (اَلَمْ تَرَ) ایاکورمدنکمیکم (اَنَّ اللّٰهَ) حقیقتده‌الله‌تعالی (اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) ایندوردی‌کوکدن صونی (فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْاَرْضِ) کیتوردی اول‌صونی‌یر یوزنده بولغان چیشمه‌لرکا (ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا) موندین‌صونك چغارور اول‌صوبلان اکننی (مُخْتَلِفًا) تورلی تورلی بولغوچی (اَلْوَانُهُ) توسلری‌یعنی بغدایدن وطاریدن‌قایسی‌یشل وقایسی‌صاری‌بولور (ثُمَّ يَهِيجُ) موندین‌صونك‌قورور (فَتَرَاهُ) بس‌کورورسنك‌سین آنی (مُصْفَرًّا) صارغایغن (ثُمَّ يَجْعَلُهُ) موندین‌صونك قیلور آنی (حُطَامًا ج) واطلمش‌کیسك کیسك (اِنَّ فِي ذٰلِكَ) تحقیق ایکنلرننك‌بور وشپه‌بولماغیده (لَذِكْرٰى) وعظ نصیحت‌باردور (لِاُولِي الْاَلْبَابِ ۞) کامل‌عقل‌ایالرینه (یعنی ایکنلرننك‌بور وشپه‌بولماغیده‌وباشقه‌یشارکان اولانلرننك‌شوشلای بولماغن دنیاتر وکلوکینه اوحشاتب‌عبرت آلر اوّل بالا بولب ینه‌یکت‌بولب آندان‌صونك قورغان اولان‌کوك‌قارت‌بولب اولوب کیتادور (اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ) ایابردایمیدورشوندا‌ین آدمکم آچدی‌الله (صَدْرَهُ) آننك کونکلونی (لِلْاِسْلَامِ) اسلام دینی اوچون (فَهُوَ عَلٰى

واقتفی ابولهب وولید حقنده ایندورلمشدور (مواکب)

(۱) بو آیت ننك اوّلی حضرت علی وحضرت حمزه رضی‌الله‌عنهما حقنده

(۱ف) فبشر یعنی آلار اوچون اولکن وقتلر یده وقبردن قوبارولغان وقتلر یده فرشته‌لر تلی بلان جنت سوبنچیسی باردور بس سونچ بیرای محمد سوزنی ایشتکنلارکا ایتولدیکم اول ایشتدو کلری سوز قرآن عظیم بولب رخصت ومستحب بولغانلردن کوز یومب محکم وواجب بولغان کورکامینه ایارورلار باکه مجلسلرده‌بولغان سوزننك کورکامینه ایارورلاروبر سوزده عشره مبشره‌دن آلطی کشی‌کم حضرت عثمان وطلحه‌وزبیر وسعد بن‌زید وسعدبن وقاص وعبد الرحمن بن عوف رضی‌الله‌عنهم حقلاروندہ بوله بوطریقه حضرت ابوبکر الصدیق رسول علیه السلام غه ایمان کیتروب شادبولدوقده بو آلتی ذات شریفلار آکا یولوقب اسلام ننك حقیقتندن سراغان وقتلر یده حضرت ابوبکرننك کورکام سوزلرونی اشتمك بلان همه‌سی بریولی ایاروب مسلمان بولدیلار بو آیت کریمه ننك اینمکی نه اشبو سبب بولدی دیب قایسی تفسیرده یازولغاندور

نور) بس اول آدملر نور اوزرینه دور (من ربه) ربلری بولغان الله تعالی جانبندن اول نور الله تعالی نی تانومق نور بدور آلار شول آدملر کا اوحشار می کم اول آدملار الله تعالی ننك ذکر ندن یوز قایتاروب کونکللری قاره لغی اوچون عذابده دورلار (فویل للقاسیة) بس عذاب ننك قاتوسی بیك قاتی وقاره بولغانلارعه دور (قلوبهم) آلارننك کونکللری (من ذکر الله) الله تعالی ننك ذکر ندن یعنی الله تعالی نی ذکر قیلمقدن (اولئك) اول جماعت یعنی کونکللری الله نی ذکر قیلمقدن قاتی بولغان جماعت (فی ضلال مبین ۞) ظاهر بولغان آزغنلقده دورلار (الله نزل احسن الحدیث) الله تعالی ایندوردی سوزلارننك کورکامی بولغان (کتابا) قرآننیکم (متشابها) اول قرآن ننك قایسی قایسینه اوحشاریعنی اول قرآنده بر برینه خلاف بولغان سوز یوقدور بروسی یعنی بر سوزلری برسن راستلار منکر بولغانلارنی اول قرآن ننك بر آیتی ننك اوحشاشن کیتوردن عاجز قیلوده ونظمی ننك کورکام بولماغیده وحکمده بر برینه اوحشار (مثانی) ایکشر ایکشر وعده آیتلاری وشلته وسونچ ورحمت وجنت وجهنم ننك ذکرلری تکراردور اول قرآنده (تقشعر منه) اول قرآننی اشتمکدن تتراز (جلود الذین یخشون ربهم) شوندای این آدملرننك تیریلاری قورقارلار آلار اوزلری ننك ربلری بولغان الله دن (ثم تلین جلودهم) موندین صونك یومشار آلارننك تیریلری (وقلوبهم) کونکللری (الی ذکر الله) الله تعالی نی ذکر قیلمق ایلان (ذلك) اوشبو قرآن (هدی الله) الله تعالی ننك یول کورستمکیدور (یهدی به) یول کورستر الله اول قرآن بلان (من یشاء) شول آدمنیکم تلار (ومن یضلل الله) وشول آدمنیکم آزغن قیلدی الله (فما له من هاد ۞) بس آزغن قیلغان آدمسینه هیچ یول کورساتوچی یوقدور (افمن یتقی بوجهه) ایابس شوندای این آدم صاقلانور اوزی ننك یوزی بلان (سوء العذاب) یمان بولغان عذابدن (یوم القیامة) قیامت کونیده یعنی شول آدمکم یوزیدن باشقه هیچ برنرسه سی بولماز عذابنی اول نرسه سی بلان کیتاروب صاقلانورغه اول عذابدن قوتولب جنت خلقی کبی بولورمی البته بولماس (وقیل) ایتورلر قیامت کونینده (للظالمین) الله غه شریك قوشب اوزلرینه ظلم لق قیلغانلارغه (ذوقوا) تاتونکز (ما کنتم) شول نرسه ننك جزاسن بولدونکز سز (تکسبون ۞) اول اشنی اشلر بولدوغز (کذب الذین) یالغانغه توتدیلار شوندای این آدملرکم (من قبلهم) قریش کافرلر بدن الکاری بولدیلار (فاتاهم العذاب) بس کیلدی آلارغه تقدیر قلنغان عذاب (من حیث لایشعرون ۞) بلمکانلری یردن (فاذاقهم الله الخزی) بس طاتوتدی

(الارعه)

(اکیتوردیلارکم اصحاب کرام آدملك طبیعتلری بلان طاعت وعبادتدن یالقاولق قیلب رسول علیه السلامغه ایتدیلار (لوحدثتنا یعنی نی بولر ایدی بزننك بلان سویلاش سنك بزننك روحلار ومزننك قوشلری شیکر قویماقوغزدین برفایده لانر ایدی دیب (بیت) سرمایهء حیات آید اهل ذوقرا * دریك حکایت ازلب شکر فشان توست * بس الله تعالی بو آیتنی ایندوردی (بیت ننك معناسی تروکلك مایه‌سی ننك باشی کیلر ذوق خلقینه برحکایتده سننك شیکر قویغوچی تلنك دان ای محمد علیه السلام

آلارغه الله تعالی خور لقنی (فی الحیوة الدنیا) دنیا تروکلوکنده (ولعذاب الآخرة) البته آخرت عذابی (اکبر) الوغراقدور وبیك قاتیدر (لوکانوا یعلمون) اکر بلکوچی بولسه‌لار ایدی البته عبرت آلوب نصیحتنی قبول قیلرلار ایدی (ولقد ضربنا) وتحقیق بیان قیلدوق بز (للناس) آدملر اوچون (فی هذا القرآن) اشبو قرآنده (من کل مثل) هر برتورلی حکایتلردن یعنی دین اشلریده قراب بلمك لازمدور (لعلهم یتذکرون) شاید کم بولرلار آدملر نصیحتنی قبول قیلوچی یعنی اول حکایه‌لرنی آنکلاب عبرتلانب نصیحتنی قبول قلسنلر دیب (قرآنا عربیا) ایندوردوك بز عرب تلیده بولغان قرآننی (غیر ذی عوج) قنغرسز وعیبسز بولغان قرآننی (لعلهم یتقون) شاید کم اول قرآن ننك معنالرون آنکلاب آدملر عذابدن قورقب صاقلانه‌لر (ضرب الله) بیان قیلدی الله تعالی (مثلا) شریك قیلوچیلر والله‌نی بر دیب ایتوچی مسلمانلر اوچون بر مثلنی یعنی اوحشاشنی شول روشچه‌کم (رجلا) بر ایرنیکم یعنی برقلنی (فیه شرکاء متشاکسون) بولغوچیدور اول قولده یاور خلقلی بر نیچه اورتاق حوجه‌لری وایالری یعنی هر بروسی اوزاوزینه بر تورلی خدمت بیورورلارکم اول قول بارچه‌سنه راضی قیله آلماس وبرسنه راضی قیله آلماس وهیچ بروسی اول قولدن راضی بولمسلر (ورجلا سلما لرجل) وبرکشی یعنی قل اورتاق بولودن قوتولب یالغز بر حوجه‌سی اوچون بولب اول حوجه‌سی اول قلدن راضی بولسه (هل یستویان مثلا) بو ایکی قول برابر بولرمی مثال قلوده یعنی اوحشاوده البته برابر بولمز اولکوسی مشرکلارننك مثالیدور کونکللرون کوب معبودلرکا عبادت قیلماغه بیرکنلاردور ایکنچی‌سی موءمنلرننك مثالیدور کونکللرون الله تعالی‌غه عبادت قیلمه‌غه باغلاب امیدلری الله تعالی دندور (الحمد لله) بارچه حمد الله تعالی‌غه بولسن (بل اکثرهم لا یعلمون) بلکه الله‌غه شریك قیلوچیلرننك کوبسی شریکی بولماغان الله‌غه عبادت قلونی پتلارغه عبادت قلودن ایذکو ایکانن بلمسلر (ف) (انك میت) تحقیق سین ای محمد اولوچکسن (وانهم میتون) وتحقیق الله‌غه شریك قیلوچیلرده اولاچکدور (روایت قیلندیکم مکه کافرلری محمد وفات بولسه ایدی بزلار قوتولر ایدوك دیب محمد علیه السلام ننك اولماکنی بیك کوته‌لر ایدی شوننك اوچون ایندور ولدی (ثم انکم) موندین صونك سزلار (یوم القیامة) قیامت کونده (عند ربکم) ربوغرننك قاشنده (تختصمون) دین اشلریده قچقروشرسز یعنی سین ایترسنك مین الله‌نی بر دیب حقلقن

(ایتولدی کم بو آیت ایندورلدی ابوجهل حقیده آننك اوچون یوزی بلان صاقلانغان دان مراد بولغان آدم ابوجهلدورکم جهنم ده قوللری بوغازینه باغلانب کیلکانده یوزی بلان قوار مواکب
(اف) شاه ولی رحمة الله ایته‌دور بر قل کم نیچه آدم آننك ایالری بولسه اول قل ضایع بولر اشبو ننك کوك بر آدم کوب معبودلارکا عبادت قیلر البته خراب بولر وبر قلکم بر حوجه نقی غنه بولسه بارچه اشلارون بر حوجه بلسه اول خراب بولمس اشبوننك کوك بر آدم الله‌نی بر دیب بلب اخلاص بلان الله‌غه عبادت قیلسه الله تعالی اول آدم ننك اشن درست قیلغوچیدور والله اعلم
(جم)

ایدوم سزلار شریك قیلب باطل لقده ایدوکز دیب ودخی ایترسنك مین دین اشلرون یتشتروده کیمچیلك قیلمادوم دیب کافرلار طانب ایترلار هیچ بر آدم بزکاحکم یتوشترمدی دیب موندین صونك فرشته لرننك وکوکلرنك ویرنك وقوللاری ننك وآیاقلری ننك سسنك حکملرنی یتوشدورما کلوکنکا کواهلق برمکلری بلان ثابت بولب مشرکلارننك طانارغه طاقتی قالمز ❁

یکرمی دورتنجی پاره

(﴿ فمن اظلم ﴾) بس کمدورظالمراق (ممن کذب) شوندای آدمدن یالغان ایتدی (علی الله) الله تعالی اوزارینه یعنی شریکی بار دیب وبالاسی بار دیب (وکذب بالصدق اذ جاءه) ویالغانغه طوتدی یعنی یالغان دیدی طوغری بولغان قرآننی ودیننی کیلکان وقتده اول قرآن یعنی محمد علیه السلام غه ایندور ولکان قرآننی (الیس فی جهنم) ایایوقمیدور جهنمده (مثوی للکافرین ﴿) کافرلار اوچون اورون (والذی جاء بالصدق) وشوندای آدم یعنی محمد علیه السلام کیلدی اول آدم طوغری بولغان قرآن بلان (وصدق به) واول آدمکم اول قرآننی طوغری وراست دیدی (اولئك) اشبو جماعت (هم المتقون ﴿) الله غه شریك قلودن وکناهلردن صاقلانغوچیلردور طوغری بولغان دیننی کیتوردی پیغمبر علیه السلام دور واول دیننی طوغری وراست دیکنلار موءمنلردور (لهم) آلار اوچوندور (مایشاون عند ربهم) اول نرسه کم یعنی نعمت وحرمت تلارلار اوزلری ننك ربلری یاننده (ذلك) اشبو نعمت وحرمت (جزاء المحسنین ﴿) طاعتلریده ایدکولك قلغانلارننك جزاسیدور (لیکفر الله عنهم) یوق قیلمق اوچون الله آلاردن یعنی طاعتلریده ایدکولك قیلغانلاردن (اسوء الذی عملوا) قیلغان اشلری ننك یمانی (ویجزیهم) وجزا برمکلك اوچون (اجرهم) اجرلارونی (باحسن الذی کانوا یعملون ﴿) شوندای اشلری ننك کورکامی بلان بولدیلار آلار اول کورکام اشلرنی اشلاکوچی یعنی قیلغان اشلری ننك کورکاملوکینه کوره ثوابلارونی کامل بیرور (الیس الله) ایاایماسمی الله تعالی (بکاف عبده) یاردم برمکایتاچك اوزی ننك قلینه (ویخوفونك) ای محمد قورقوتورلارسنی مشرکلار (بالذین من دونه) شوندای عبادت قیلغان نرسلری بلان الله تعالی دن باشقه یعنی عبادت قیلغان پتلری بلان (ومن یضلل الله) وهرکمنی آزغن قیلسه الله تعالی (فماله من هاد ﴿) بس یوقدور آننك اوچون هیچ بر یول کورساتوچی ایتولدیکم قریش کافرلاری ای محمد برننك پتلار ومرغه شلته قیلمه آلار سنکا آچغلانب سنکا ضرر یتوشدورمکنی تلارلار دیب بس الله تعالی آنکا یاردم قیلسه آنکا هیچ نرسه ضرر قیله آلماس دیب رسول علیه السلام غه

سونچ بردی (ومن یهد الله) واول آدمغه کم یول کورستدی الله (فماله من مضل) بس یوقدور آنی هیچ بر آرغن قیلغوچی (الیس الله) ایاایمسی الله (بعزیز) کوچلی (ذی انتقام ۞) اوچ آلغوچی (ولئن سألتهم) واکر سراسنك آلاردن یعنی مشرکلاردن (من خلق السموات والأرض) کم براتدی کوکلرنی ویرنی (لیقولن الله) ایتورلار الله براتدی دیب (قل افرایتم) ایتکل آلارغه کم خبر بیرونك (ماتدعون من دون الله) شول نرسه الله دن غیر یکاعبادت قیلورسز یعنی پتلارونکز (ان ارادنی الله بضر) اکر تلاسه منکا الله تعالی بر قاتیغلقنی (هل هن) ایااول عبادت قیلغان نرسه نکز (کاشفات ضره) الله دن کیلکان قاتیغلقنی کیتررمی وآچارمی (او ارادنی برحمة) یاکه تلاسه الله تعالی منکا بر فایده باغلاشماقنی (هل هن) ایابولرلارمی اول عبادت قیلغان نرسه لرنکز (ممسکات رحمته) طیوچیلر الله ننك منکا برکن فایده سن (قل حسبی الله علیه) ایتکل یتاچکدور الله آنکا یعنی ایذ کولکنی یتوشدورمکا وضررنی کیتارمکا اول الله اوزرینه (یتوکل المتوکلون ۞) تابشرورلار طاپشرغوچیلر (قل یاقوم) ایتکل ای منم قومم (اعملوا علی مکانتکم) اش قیلنك لر حالنکز اوزره (انی عامل) تحقیق من حالم اوزره اشلاکوچیمن (فسوف تعلمون ۞) بس یقنده بلورسز سز (من یاتیه عذاب یخزیه) شول آدمنیکم کیلور اول آدمغه برعذابکم خور قیلور آنی اول عذاب (ویحل علیه) اینر اول آدم اوزرینه (عذاب مقیم ۞) دایم تورغوچی عذاب خور قیلغوچی عذاب دنیاده دایم بولغوچی عذاب آخرتن بوعذابلرننك کمکا کیلکانن بلورسز (انا انزلنا علیك الکتاب للناس بالحق) تحقیق بز ایندوردوك سننك اوزرونکا قرآننی ای محمد توغریلق بلان آدمیلارکا بیان قیلمق اوچون یعنی بارچه دنیالقدن کرك بولغان حکملرون وهم اولمك حقلغن وقوبارولمق حقلغن (فمن اهتدی) بس هرکم قرآن بلان طوغری یولنی طابدی (فلنفسه) اوزفایداسی اوچوندور (ومن ضل) وهرکم آزغن بولدی (فانما یضل علیها) بودورکم آزغن بولور اوزی اوچون (وما انت علیهم بوکیل ۞) وتوکل سین آلار اوزارینه یعنی آلارنی طوغری یولغه صالماغه وکیل ایمس سنك بلکه سنکاتیوش بولغان بیورلغان قرآن حکملرون یتوشدورمکدور (الله یتوفی الأنفس) الله تعالی آلور جانلارنی (حین موتها) اولکانلری وقتده (والتی لم تمت) وشول جانکم اولمکاندور (فی منامها) آلور اول جاننی یوقلاغان وقتده (فیمسك) بس توطار یعنی صاقلار (التی قضی علیها الموت) شول جاننیکم حکم قیلدی اول جاننی آلونغان آدم اوزرینه اولمنی یعنی قایطارماس (ویرسل الأخری) یبارور ایکنچی سن یعنی اولم حکم قیلنماغانلارننك

جاننی تنینه (الی اجل مسمی) اجلی کیلکانچی یعنی اولکن وقتده تنلارندن ظاهری وباطنی بولغان تعلقلرونی کیسر تمام میت اولرلار ویوقلادوقلری وقتده ظاهری بولغن تعلقلرونی کیسب آلار تمام میت بولمسلر جانلرون صاقلاب بنه تنلرینه قایطارور (ان فی ذلك) تحقیق بوجاننی آلوده وتوتب بنه بیاروده اول جاننی تنینه (لآیات) الله تعالی ننك تمام قدوراتینه وحکمتینه واولکاچ قوبارولوغه علامتلر باردور (لقوم یتفکرون ۞) فکر قیلب بلکان جماعت اوچون (ف)(ام اتخذوا من دون الله) ایا آلار طوتهلرمی الله دن باشقه عبادت قیلغان پتلرون (شفعاء) شفاعتچی (قل اولو کانوا لایملکون شیئا ولا یعقلون ۞) ایتکل اول مشرکلارکا آلارننك بوجانسز پتلاری هیچ نرسه کا ملکلانکوچی ایمسلار وهیچ نرسه بلماسلر شولای بولسه لرده شفاعتچی طوتدوغرمی (قل لله الشفاعة جمیعا) ایتکل یامحمد آلارغه شفاعت ننك بارچه‌سی الله تعالی ننك بیورماغی بلاندور (له ملك السموات والارض) اول الله اوچون دور کوکلرننك ویرننك پادشاهلغی (ثم الیه ترجعون ۞) موندین صونك اول الله ننك جانبینه قایطارولمش بولرسز قیامت کونننده یعنی شفاعت الله تعالی قاشنده بولب الله ننك حکمی بلان بولرسز تلاکانچه بولمس قای وقت بر آدم ننك اجلی یتسه عزرائیل آنی بر آدم ننك شفاعتی بلان قویمز (واذا ذکر الله) وهر وقت ذکر قیلنسه الله (وحده) اول الله ننك برلکی (اشمأزت قلوب الذین) اورکب تورلر یعنی نفرت لانب یمان کورمکلری اوچون شوندای بین آدملرننك کونکللریکم (لایؤمنون) ایمان کیتورمسلر آلار (بالآخرة) آخرتکا (واذا ذکر الذین من دونه) وهر وقت ذکر قیلنسه شوندای معبودلرکم الله دن باشقه‌دور (اذا هم) شولوقتده آلار (یستبشرون ۞) سویونوشب کونکللری ده ویوزلریده شادلق ظاهر بولر (قل اللهم) یامحمد سین آلارننك کفرلك لارونده محکم بولغانلرون کوروب خیران بولسنك ایتکل ای الله (فاطر السموات والارض) کوکلرنی ویرنی یراتقوچی سن سن (عالم الغیب والشهادة) یشرونلارنی واشکارالرنی بلکوچی سن (انت تحکم) سین حکم قیلرسنك (بین عبادك) بنده لرننك آراسنده (فیما کانوا فیه یختلفون ۞) شول نرسه‌ده بولدیلار اول کافرلار اولنرسه‌ده اختلافی قیلور یعنی آلار اختلافی قیلغان نرسه منم بلان آلار آراسنده آیرمغه وحکم قیلمغه کوچنك یتر (ولو ان للذین ظلموا) اکر بولسه شوندای آدملر اوچون اورلرینه ظلم لق قیلب کافر بولدیلار (ما فی الارض جمیعا) بریورزنده بولغان نرسه لرننك بارچه‌سی (ومثله معه) وآننك بلان دهی اول بریورزنده بولغانلرننك اوحشاشی (لافتدوا به من سوء العذاب یوم القیامة)

(الوشوینه)

(اف) یعنی انسان یوقلاغان وقتیده هرکون الله تعالی آننك جاننی آلر بوآخر تننك علامتیدور معلوم بولدیکم یقلاغانده جان آلنور اولکن وقتده آلنغان کوکاکر یقلاغانده جاننی آلغان دان صونك کیری تنینه قایطارمای صلاقلاسه بس شول اولدور معلوم بولسنکم اشبوجان شول جاندورکم آنکا عقل وسین ودیب ایترلار وبر باشقه جان باردور آندن صولو اچکه کرور وطشقه چغار وطامرلار تبارو آشاو آننك بلان سنکار اشبوجان باشقه‌دور اولودن اوّل اول جان طارطلمس وکیسلمس (جم)

آلوشوینه اورنلرون قوتقارمق اوچون بیرورلار ایدی آلارننك بارچه‌سن لیکن فایده‌قلمس قیامت‌ننك قاتیغ عذابندن قوتولمه‌غه (وبدا لهم من الله) وظاهر بولر آلارغه الله تعالی‌دن (ما لم یکونوا) شوندا این عذاب بولمادیلر آلار دنیاده (یحتسبون ۞) حساب وکمان قیلغوچی یعنی حساب وکمان قیلماغان عذاب (وبدا لهم سیئات ما کسبوا) وظاهر بولور آلارغه دنیاده کسب قیلغان یاوزاشلر ننك جزاسی (وحاق بهم) وچولغار آلارنی (ما کانوا به یستهزون ۞) شوندا این نرسه کم بولدیلار آلار اول نرسنی مسخره قیلور بولدیلار یعنی الله‌دن قورقتماقنی مسخره قیلالر ایدی (فاذا مس الانسان ضر) بس قچان یتوشسه انسانغه بر ضرر (دعانا) دعا قیلور بزکا (ثم اذا خولناه نعمة) موندین صونك قچان ایلاندورسك اول ضرر نی نعمتکه یعنی فضلمزدن نعمت ومال وکینك‌لك برسك (منا) اوز فضلمزدن (قال) ایتورکم (انما اوتیته) بودورکم بر ولدی منکا (علی علم) اوزومدن بولغان کسب وسودانی بلدوکمزدن واول نعمتکه تیوشلی بولماقمزدن (بل هی) آلای ایمس بلکه اول نعمت (فتنة) فتنه وصنامقدور اول نعمتکه شکر قیلرلرمی باکه کفرلك قیلورلارمی دیب (ولکن) لیکن (اکثرهم) آلارننك کوبی (لا یعلمون ۞) بلمزلار (ف) (قد قالها) تحقیق بوسوزنی ایتکنلر ایدی (الذین من قبلهم) آلاردن اوّل اوتکان آدملر (فما اغنی عنهم) بس کیترمدی آلاردن (ما کانوا یکسبون ۞) شول مالللری بولدیلار آلار اول مالللرنی دنیاده کسب قیلب طابار بولدیلار یعنی دنیاده طابقان مالللری باشلاریدن عذابنی قایتارمدی (فاصابهم) بس یتوشدی آلارغه (سیئات ما کسبوا) اشلاکان نرسلری ننك یاوزلقلری یعنی عذاب یتوشدی (والذین ظلموا) وشول مشرکلار کم ظلم قیلدیلار اورنلرینه (من هؤلاء) اشبو جماعتدن یعنی سننك زمانوکده بولغان لاردن (سیصیبهم) البته یتوشر آلارغه (سیئات ما کسبوا) قیلغان اشلری ننك عذابی نیتك اولکیلرکا یتوشکان ایدی (وما هم بمعجزین ۞) ایمسدور آلار برننك عذابمزدن قوتولغوچیلر (اولم یعلموا) ایابلمدیلار میکم (ان الله یبسط الرزق لمن یشاء) تحقیق توشار یعنی کینك قیلور رزقنی شول آدمکه کم تلار (ویقدر) طار قیلر تلا کانیکه (ان فی ذلك) تحقیق الله تعالی ننك بو اشیده (لآیات) الله‌ننك کامل قدراتینه علامت باردور (لقوم یؤمنون ۞) شوندا این جماعت اوچون ایمان کیتورورلار بارچه اش الله تعالی تلامکی بلان بولماغینه (ف) (قل) ایتکل منم طرافمدن موءمنلرکا (یا عبادی الذین اسرفوا) ای منم شوندا این قوللروم چکدن اوتب کوچ قیلدیلار (علی انفسهم) کناهده اورنفسلرینه

(ا ف) یعنی اوّلده معلوم بولغان ایدی وقیاس دخی تلار ایدی شول روشده بوله‌کم بر آدم الله تعالی‌ننك قدراتینه اشانماسه اشبو اش صنا مقدورکم اول آدم ننك عقلی یوقدور بلسن اوز عقلی بلان آرغن بولماغی اشبو روشچه بولغان عقلی آننك بلان برکا بولغانده اوزی بلمایچه آکا بلا یتوشر

(۲ ف) یعنی عقل بلان اشلرده وقلوده هیچ بر آدم کیمچیلك قیلماس شولای بوله طروب قایسی‌سی ننك رزقی کینك بولر وقایسی‌سی ننك تار بولر وآز بولر بس بلنکزکم بو اشلر عقل ننك کرشوی یوقدور (جم)

(لاتقنطوا) امیدسز بولمانکز (من رحمة الله) الله‌نك رحمتیدان (ان الله) تحقیق الله (یغفر الذنوب جمیعا) یارلقارکناهلرنی بارچه‌سن (انه) تحقیق الله (هو الغفور الرحیم ۞) اول الله یارلقاغوچیدور بیك ورحمت قیلغوچیدور (ف) (وانیبوا الی ربکم) قایتونکز توبه وطاعت قیلمق بلان ربکز جانبینه (واسلموا له) طابشرولنك یعنی قبول قیلنك اول ربکزنك بردیب بلنکز دیکان بیورماغنی (من قبل ان یاتیکم العذاب) کیلودن الك سزکا عذاب (ثم لاتنصرون ۞) موندین صونك یعنی عذاب کیلکاندین صونك اول عذابنی کیتارورکاهیچ آدم طرفندن باردم بولماس سزکا (واتبعوا) ایارونکز (احسن ما انزل الیکم) شول نرسنك کورکامینه کم ایندورولمش بولدی سزنك جانبکزکا (من ربکم) ربکزدن یعنی فرض لارنك وبیورلغانلارنك کورکامینه اخلاص بلان ایارونکز (من قبل ان یاتیکم العذاب) عذاب کیلودن الك سزکا (بغتة) بلدورمای کیسکتن (وانتم لاتشعرون ۞) وحالانکه سزلار آنی بلمس سز یعنی سز اول عذاب نك کیلماکن بلمس سز بوقورقتمق ونصیحتنی بزایتدوك یعنی الله تعالی غه توبه قیلب قایتونك وقرآنه ایارنك دیب آنك اوچون (ان تقول نفس) ایتماکی باردور برجان ننك یعنی بر آدم (یاحسرتی) نی اوکونچدور منکا (علی ما فرطت فی جنب الله) منم کیمچیلك قیلماقلوغم اوزرینه الله نك حقنده یعنی الله تعالی غه عبادت قیلماغمده (وان کنت) والبته بولدوم مین (لمن الساخرین ۞) قرآننی وموعظه‌لرنی مسخره قیلغوچیلردن (اوتقول) یاکه ایتور (لو ان الله) اکر الله تعالی (هدانی) توغری یولغه کوندورسه ایدی منی (لکنت من المتقین ۞) البته بولور ایدوم مین الله نك عذابیدن صاقلانغوچیلردن (اوتقول) یاکه ایتور (حین ترى العذاب) کورکانی وقتده عذابنی (لو ان لی کرة فاکون من المحسنین ۞) کاشکی نی اولور ایدی منم اوچون کیری قایتمق بولسه بس بولور ایدوم مین یخشی اشلیلردن یعنی طاعت وعبادت قیلغوچیلردن بولور ایدوم (بلی قد جاءتك آیاتی) اول وقتده آنکا ایتور الله تعالی قوی اول سوزلارنی تحقیق کیلکان ایدی منم آیتلارووم (فکذبت بها) بس یالغانغه توتدونك اول آیتلرنی (واستکبرت) وتکبرلك قیلدونك یعنی تکبرلك قیلب ایماندن طیولدنك (وکنت من الکافرین ۞) وبولدونك سین کافرلاردن (ویوم القیامة) وقیامت کونینده (ترى الذین کذبوا علی الله) کورورسنك سین شوندین آدملرنی کیم الله تعالی غه یالغان وبوشنی ایتورلار (وجوههم مسودة) آلارننك یوزلری قرالانمشدور (الیس فی جهنم) ایایوقمیدور جهنمده (مثوى للمتکبرین ۞) اورون طاعت وایماندن تکبرلك قیلوچیلرغه (وینجی الله الذین

(اتقوا)

(اف) بو آیت کریمه حضرت حمزه‌نك قاتلی وحشی یاکه عیاش بن ابی ربیعه یاکه ولید بن ولید حقلرنده منزلدر دیواقاویل وار ایسه‌ده دخی بونلارده داخل اولرق مکه اهلندن برجماعت اصلده مشرك وقاتل اولماقلری سببلی مغفرت وقبول اولنمامز کمانی ایله حاللرنی حضرت رسول صلی الله علیه وسلم نك حضور شریفلرنده عرض ایلادکلرنده بو آیت کریمه نازل اولب اسلام ایله مشرف اولدیلار خبرده وارذورکه دنیا وما فیهابو آیت شریف اورنینه تورمازدیو ابن مسعود رضی الله تعالی عنهما بر مسجدکا دخولنده واعظ نار وجهنمی وسلاسل واغلالی ذکر ایدرایرمش ابن مسعود دیمش که ای واعظ آدملرنی نه اوچون قورقتب ناامید ایدرسن مکر قل یاعبادی الذین آیت کریمه‌سنی اوقمادونکمی سن دیو (تفسیر تبیان)

اتقوا) وقوتقارور الله تعالی اول آدملرنیکم صاقلاندیلار آلار (بمفازتهم) اورلری ننك قوتولماغینه سبب بولغان ایمانلری بلان (لایمسهم) توتمز آلارنی (السوء) یمانلق (ولاهم) دخی ایمس آلار (یحزنون ۞) کویونکوچی (الله خالق کل شیء) الله هر نرسنی یراتقوچیدور (وهو) اول الله (علی کل شیء وکیل ۞) هر نرسه اورزینه وکیلدور یعنی تلاکنچه قیلغوچیدور (له) اول الله تعالی اوچوندور (مقالید السموات والارض) کوکلرننك ویرننك آچقچلری یعنی اختیارلی دور وتصرف قیلغوچیدور (والذین کفروا) وشوندای این آدملرکم کافر بولدیلار (بآیات الله) الله تعالی ننك آیتلرینه (اولئك) اوشبو جماعت (هم الخاسرون ۞) آلاردورزحمتدن وثوابدن محروم بولب کویونچه بولغانلر * کیلدیکم حضرت عثمان ذی النورین پیغمبر علیه السلامدین بو آچقچلردن صراعانیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی اول آچقچلر لااله الاالله والله اکبر وسبحان الله وبحمده واستغفر و الله ولاحول ولاقوت الابالله هوالاول والآخر والظاهر والباطن یحیی ویمیت بیده الخیر وهوعلی کل شیء قدیر کلمه لربدور بوکلمه لرکا دایمچیلق قیلسه اول حزینه لرننك حاضر قویولماغینه ایابولور یعنی فیض الهی غه (قل افغیر الله) یامحمد ایتکل آلارغه ایاالله دن باشقه غه (تأمرونی) بیورورسزمی منکا (اعبد ایها الجاهلون ۞) عبادت قلم ای نادانلر (ولقد اوحی) وتحقیق وحی قیلندی (الیك) سنکا (والی الذین من قبلك) دخی سیندن الك کیلکان آدملر جانبینه کم (لئن اشرکت) اکر الله تعالی غه شریك قیلسنك سین (لیحبطن عملك) البته یوغالور باطل بولمق بلان سننك عملنك (ولتکونن) البته بولورسنك سین (من الخاسرین ۞) زیان اشلیلردن (بل الله فاعبد) بلکه الله تعالی غه غنه عبادت قیل (وکن من الشاکرین ۞) وشکر قیلغوچیلردن بول (وماقدروا الله حق قدره) آلار الله تعالی ننك الوغلقنی توغری وحق بولغان الوغلامق بلان تقدیر قیلمدیلار تیوش بولماغان جانسزلارنی آکاشریك قیلدیلار (والارض جمیعا) وحالانکه بارچه یر (قبضته) اول الله ننك اوچنده دور (یوم القیامة) قیامت کونده (والسموات مطویات بیمینه) وکوکلر بوکولمشدور اول الله ننك قدرت قولنده (سبحانه وتعالی) پاکدور اول الله تعالی ویوغاریدور (عما یشرکون ۞) مشرکلارننك شریك قیلماغندن (ونفخ فی الصور) اور ولور اوّلکی صورغه (فصعق من فی السموات ومن فی الارض) بس هوشسز بولب اولرلارکوکلارده وبرده بولغان مخلوقلار (الا من شاء الله) مکر اولمس الله تعالی تلاکانلار یعنی مخلوقدن (ثم نفخ فیه اخری) موندین صونك اور ولمش بولر اول صورده

(الله تعالی ننك بیورماغینه کوره آننك اونك قولی دیب ایتولر لیکن صول قولی دیب ایتولمس وقولدن مراد قدرتدور (جم)

ایکنچی مرتبه (فَاذَا هُم قِيَامٌ) بس اول وقتده آلار یعنی بارچه اولك لار قبرلاردن طروب
(يَنظُرُونَ ۞) قرارلار یعنی بیك عجبلانب نی بولر ایکن دیب قراب کوتارلار (ف)
(وَأَشرَقَتِ الأَرضُ بِنُورِ رَبِّهَا) روشنلانر یر یعنی محشر یری الله تعالی ننك نوری بلان
روشن بولر (وَوُضِعَ الكِتَابُ) وهر کسننك عملاری نك دفتری بیرولر قولینه (وجی)
کیتورولر (بِالنَّبِيِّينَ) پیغمبرلارنی (وَالشُّهَدَاءِ) کواهلق بیرو وچیلرنی یعنی پیغمبرلارننك
الله تعالی ننك بیورغانلرون یتوشدورکانلرینه موءمنلردن ایدکولرون کیتورورلار
(وَقُضِيَ بَينَهُم) وحکم قیلنر یعنی پیغمبرلار بلان امتلری آراسنده وظلم قیلوچی لار برلان
ظلم قلنمشلر آراسنده (بِالحَقِّ) طوغر یلق بلان (وَهُم لَا يُظلَمُونَ ۞) وآلار ظلم قیلنمسلر
یعنی ثوابلرون کیمتیب وعذابلرون آرطدوروب (وَوُفِّيَت) وتمام بیرولمش بولر (كُلُّ
نَفسٍ) هر بر آدمکه (مَا عَمِلَت) قیلغان اشلری ننك جزاسی یعنی کیرك یاورلق بولسن
کیرك ایدکولك بولسن (وَهُوَ أَعلَمُ) والله تعالی بیك بلر (بِمَا يَفعَلُونَ ۞) قیلغان اشلرنی یعنی
تیوشلی جزاسن بیرورکواهلار ظلم قیلوچیلرنی حور قیلیب طوقطاطو اوچوندور بلماکانی اوچون
ایمس الله تعالی دان هیچ نرسه یاشرون ایمسدور (وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وسورولر کافر
بولغان آدملرنی یعنی قهر بلان (إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا) جهنم طرافینه کروه کروه قیلیب بروسی
آرطندن بروسن (حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا) تاکه هر وقت کیلسه‌لر اول کافرلار جهنمکه (فُتِحَت أَبوَابُهَا)
آچولر جهنم ننك جدی ایشکلری (وَقَالَ لَهُم خَزَنَتُهَا) وایتور آلار غه جهنم ننك بیکلاوچلیری
یعنی زبانیلر (أَلَم يَأتِكُم) ایاکیلمدیموسزکا (رُسُلٌ مِّنكُم) پیغمبرلار سزننك اوزاوحشاشنکزدن
یعنی آدمدن بولغان پیغمبر (يَتلُونَ عَلَيكُم) اوقومادومی اول پیغمبرلار (آيَاتِ رَبِّكُم)
ربنکزننك آیتلرونی (وَيُنذِرُونَكُم) وقورقتمدیلارمی سزنی (لِقَاءَ يَومِكُم هَذَا) اوشبوکونکه
یولقماقنکزنی (قَالُوا بَلَى) ایتدیلار اول کافرلار بلی کیلدی پیغمبرلار واوقدیلار وقورقتدیلار
(وَلَكِن) ولیکن (حَقَّت) توغری وثابت بولدی (كَلِمَةُ العَذَابِ) عذاب کلمه‌سی یعنی
حکمی (عَلَى الكَافِرِينَ ۞) کافرلر اوزرینه (قِيلَ ادخُلُوا) ایتولر کافرلارکا کرونکز یعنی
عذاب فرشته‌لری ایتورلار (أَبوَابَ جَهَنَّمَ) جهنم ننك ایشکلرینه (خَالِدِينَ فِيهَا) منکوا
بولغانلنکز حالده اول جهنمده (فَبِئسَ مَثوَى المُتَكَبِّرِينَ ۞) نی یاوز بولدی تکبرلك قیلغوچیلر ننك
اورنی (وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوا رَبَّهُم) سرولمش بولور الله تعالی دن قورقب شریك قیلودن
وکناهدن صاقلانغوچیلرنی یعنی آطلانغوچیلر بولغانلری حالده (إِلَى الجَنَّةِ) جنتکه
(زُمَرًا) کروه کروه قیلیب (حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا) تاکم هر وقت کیلسه‌لار اول ساقلانغوچیلر

(وفتحت)

(۲ف) ماشاء الله جبرائیل ومیکائیل واسرافیل وعزرائیل یاکه عرشنی کوتارکوچی فرشته‌لار یاکه شهیدلار یاکه جنت وجهنمکه بیورلغان فرشته لاردور اوّلکی صور اورو لمك عالمننك بتماکی اوچوندور ایکنچی صور اورمك بارچه خلق ننك قبردن طورمغی اوچوندور اوچونچیسی قوبارولغاندین صونك هوشسز بولمق اوچوندور دورتنچیسی بلمکلری اوچوندور موندین صونك الله تعالی حضورینه کیتورولر حساب قیلنمق اوچون

(۳ لیساء لهم ربهم عن تبلیغ الرسالة وما اجابهم قومهم مد

(وفتحت ابوابها) وحالانکه آلارکیلودن الك جنت ننك اشكلرن آچولور (وقال لهم خزنتها) ایتور آلارغه جنت ننك بكچیلری (سلام علیكم) سلامتلك وایمین بولمقلق سزننك اوزرنكزكا بولسن (طبتم) دنیاده كناهلردن پاك بولدونكز (فادخلوها خالدین ۞) بس كروكز جنتكه منكو بولغانلرنكز حالده (وقالوا الحمد لله الذی) ایتورلار موءمنلر حمد الله تعالی غه بولسن (صدقنا وعده) طوغری قلدی برننك اوچون قیلغان وعده‌سنی (واورثنا الارض) میراث قیلب بیردی جنتدن برنی یعنی اورونی (نتبوأ من الجنة) حاضرلر بزبز یعنی طوطارمز جنتدن (حیث نشاء) تلاكانمز اورننی (فنعم اجر العاملین ۞) نی خوش وكوركام اجر بولدی جنت ایدكواش قیلغوچیلارغه (ف) (وتری الملائكة) كورورسنكسین فرشته‌لرنی (حافین من حول العرش) عرشنك اطرافن چولغاب طواف قیلرلار (یسبحون بحمد ربهم) تسبیح ایتورلر حمد ایتكوچیلر بولب یعنی تسبیح ایتوررییلرینه حمد ایتمك بلان (وقضی بینهم) وحكم قیلنمش بولر اول فرشته‌لار آراسنده یعنی ملاء اعلی ننك سویلاشولریده (بالحق) طوغریلق بلان (وقیل الحمد لله رب العالمین ۞) یعنی هرخلق اورونلرینه كیتب فرشته‌لردن وموءمنلردن ایتورلر بارچه حمد عالملرننك ربسی بولغان الله تعالی غه بولسن دیب (ف) فرشته‌لار آراسنده حكم شولدور هربروسی اوزی ننك بیورولغانیده اش قیلرلار موندین صونك الله تعالی قاشنده بری ننك اشی اوزی ننك حكمتینه موافق بولسه آننك بلان حكم قیلر اوشبو طریقه اش حاضرده باردور وآخرتده‌هم اولیسردور *

(اف) یعنی جنت اهلی اوچون حكم بولركم نی یرده تلاسكز اول اورونه بولوعز لیكن هر آدم براورونی تلاركم اول اورون آننك اوچون تعیین قیلنمشدور (جم) (وكان رسول الله علیه وسلم یقرأ كل لیلة بنی اسرائیل والزمر والحوامیم مد

﴿ سورة الموءمن خمس وثمانون آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(حم ۞) حضرت ابن عباس رضی الله عنهما ایتدیلار بو اسم الله الاعظم دیب ابو اللیث تفسیرنده ذكر قیلنغاندور حضرت رسول علیه السلام ایتدی هركم جنت باغچه‌سندن آشامق واچمك تلاسه حامیملرنی اوقوسون دیب (تنزیل الكتاب) قرآن عظیم ننك ایندور ولمكی (من الله) الله تعالی دندور (العزیز العلیم ۞) پادشاهلغیده كوچلیدور وبنده‌لری ننك اشلرون بلكوچیدور (غافر الذنب) كناهلرنی یارلقاغوچیدور (وقابل التوب) توبه‌نی قبول قیلوچیدور (شدید العقاب) الله غه شریك قیلوچیغه وكناه قیلوچیغه عذابی قاتیدور (ذی الطول) موءمنلركا فضل وانعام واحسانی كینكدور (لا اله الا هو الیه المصیر ۞) یوقدورهیچ بر عبادت قیلنمش مكر اول الله غه‌دور بس الله غه‌غنه عبادت قلوغز اول

اللهغه دور قایتمقلق (مایجادل) هیچ بر آدم قچقر وشماس یالغانغه طوطب وانکار قیلب (فی آیات الله) الله تعالی ننك آیتلریده (الاالذین کفروا) مکر قچقروشرلار شوندای آدملرکم کافر بولدیلار (فلایغررك) بس آلداتماسن سنی ای محمد (تقلبهم فی البلاد ۞) آلارننك سوداقیلمق اوچون شهرلارده کیلب کیتماکی یقنده آلارننك حالن کورورسنك اوّل اوتکنلرننك اشی کورونکان کوك (کذبت قبلهم) یالغانغه طوطدیلار آلاردن اوّل یعنی مکه کافرلاریدن اوّل (قوم نوح) نوح ننك قومی حضرت نوحنی (والاحزاب) پیغمبرلار اوزارینه جیولغانلر عاد وثمود قومی کوکلار یالغانغه طوتدیلار (من بعدهم) اول حضرت نوحنك جماعسندن صونك (وهمت) وقصد قلدی (کل امة) هربر جماعت بلاردن (برسولهم) اوزلری ننك پیغمبرلرینه (لیأخذوه) طوطماقلقلری اوچون یعنی طوطب تلاکانلرونچه رنجتمك اوچون (وجادلوا بالباطل) وآصلی بولماغان یالغان شبهه‌لربلان قچقروشدیلار (لیدحضوا به الحق) کیترمك اوچون اول باطل بلان درست بولغان نرسنی یعنی سوزنی (فاخذتهم) بس طوتدوق بز اول جماعتلرنی هلاکلوکا یعنی هلاك قیلدوق (فکیف کان عقاب ۞) بس کورسونلر نچوك بولدی منم عذابم آلارغه آننك اوچون آلار اول هلاك بولغانلرنك یورطلرینه اوچراب اثرلرون کورورلار ایدی (وکذلك) اوشنداق یعنی اوتکن امتلرکا عذاب واجب بولغان کوك (حقت) واجب بولدی (کلمة ربك) سننك ربنك ننك حکمی (علی الذین کفروا) شوندای آدملر اوزرینه کافر بولدیلار آلار (انهم اصحاب النار ۞) آلار جهنم ایالریدور (الذین یحملون العرش) شوندالاین فرشته‌لرکم عرشنی کوتارورلار (ومن حوله) وهم آلارکم اول عرشنك تیراسنده بولب اول عرشنی طواف ایترلار اول فرشته‌لرکا کروبیون دیرلار (ف)(یسبحون) تسبیح ایتورلار (بحمد ربهم) اوزلری ننك ربیلرینه حمد ایتمك بلان (ویؤمنون به) وایمان کیترورلار الله‌غه (ویستغفرون) ویارلقایواسترلار (للذین امنوا) شوندای آدملر اوچونکم ایمان کیتوردیلار آلار (ربنا) ایتورلر ای بزننك ربمز (وسعت کل شیء رحمة وعلما) سننك رحمت وعلمنك هربر نرسکه کینك بولدی (فاغفر) بس یارلقا (للذین تابوا) شوندای آدمنیکم توبه قیلدیلار (واتبعوا) وایاردیلار (سبیلك) سننك یولنکا (وقهم) وصاقله آلارنی (عذاب الجحیم ۞) جهنمننك عذابندن دخی ایترلار (ربنا) ای بزننك ربمز (وادخلهم) دخی کروت آلارنی (جنات عدن التی وعدتهم) آلارغه اوزنك وعده قیلغان عدن جنتینه (ومن صلح) دخی شول آدملرنی کروت ایندکو

(اف) روایت قیلندی عرشنی کوتاروچیلرننك آیاقلری توبان یرده دور وباشلری عرشننك اچنده دور وآلار الله تعالی نی الوغلاودادرلار باشلرون کوتارمسلر کوز آچب یومغانچی حدیث شریفلر کیلدی الله تعالی بارچه فرشتلرکا بیوردی ایرته ده وکیچلین عرشنی کوتارکن لره فرشته‌لارکا سلام بیرمکا باشقه فرشته لردن آرتقلقلری اوچون ایتو لدی عرش تیراسنده جیتمش منك فرشته صف طوتب طواف قیله‌لر تهلیل وتکبیر ایتب وآلارننك آرقاسنده جیتمش منك فرشته صف طوتب قیامده بولب تهلیل وتکبیر ایته‌لر وآلارننك آرقاسنده یوز منك فرشته صف طارطب اونك قوللارون صول قوللارینه قویب هرقایوسی باشقه باشقه تسبیح ایته‌لار دیب (ومن صلح من فی موضع نصب عطف علی هم فی وادخلهم اوفی وعدتهم ووعدت من صلح من آبائهم مد

اش قیلدیلار (من ابائهم) آلارننك آتالاریدان (وازواجهم) وخاتونلریدان (وذریاتهم) بالالریدن (انك انت العزیز الحکیم ۞) تحقیق سین اوزنك هر نرسه‌کا کوچلیسن وهر نرسنی حکمت بلان قیلوچیسن یعنی سین وعده قیلغان ایدونك ذکر ایتولکن صفتده بولغان آدملرغه وهم ایندکو اشلی بولغانلرغه شول وعده قیلغان جنتکه کروت یاکه ذکر ایتولکن صفتده بولغان آدملرغه آتالریدان وخاتونلاریدان وبالالریدن ایندکو اشلی بولغانلارنی آلارغه کروت شادلقلاری آرتسن اوچون (ف) دخی فرشته‌لار ایتورلار (وقهم السیئات ج) وصاقلا آلارنی یاورلق اشلامکدن (ومن تق السیئات) وهرکم صاقلارسنك سین آنی یاوز اشلردن (یومئذ) قیامت کوننده (فقد رحمته) بس تحقیق آکارحمت قیلب قرغانرسنك (وذلك) اشبو صاقلامق رحمت قیلب (هو الفوز العظیم ۞) شولدور الوغ بولغان مقصودقه یتمك (ف) (ان الذین کفروا) تحقیق شوندای آدملرکم کافر بولدیلار (ینادون) قیامت کوننده چاقرولمش بولرر یعنی کافرلار جهنمنی کورکانلریده اوز نفسلرون کوچلاب نفسلری بلان قهر وشب شلته قلمه‌غه باشلارلار شول وقتده فرشته‌لار نداقیلب ایترلار (لمقت الله) البته الله تعالی ننك قاتی آچوی (اکبر) الوغراقدور (من مقتکم انفسکم) سزننك اوز نفسوکزکا بولغان آچوغردان (اذتدعون الی الایمان) آننك اوچون سز اوندالنمش بولدوعز ایمانغه (فتکفرون ۞) بس قبول قیلماینچه کافر بولب قالدوغز (ف) (قالوا) ایترلارکافرلار (ربنا) ای بزننك ربمز (امتنا اثنتین) اولدوردنك بزنی ایکی مرتبه (واحییتنا اثنتین) ترکردنك بزنی ایکی مرتبه (فاعترفنا بذنوبنا) بس اقرار قیلدوق بز اوزمزنك کناهمزنی اول کناهلری اولکاندین صونك قوبارلونی انکار قیلمقلری ایدی اولکاندین صونك ترولمامز دیلار ایدی (فهل الی خروج من سبیل ۞) بس ایایول بارمیدور بزکا یعنی برحیله بارمیدور جهنم دن چقمغه یعنی دنیاغه کیری قایتب طاعت وعبادت قیلر ایدوك چقسق (ف) شاه ولی الله ایتدی اوّل نطفه ایدیلار الله تعالی جان بیردی تروك بولدیلار آندان صونك جانلرون آلدی بنه قبرده ترولدیلار یاکه اول طفراق یاکه نطفه ایدیلار انالری ننك قورصاغنده الله تعالی جان بیردی تروك بولدیلار آندان صونك اولدیلر بنه قیامت کوننده حساب قیلنمق اوچون ترولرلار اشبو دور ایکی اولمك ایکی ترولمك (ذلکم بانه اذا دعی الله) اوشبو عذاب سزکا شول سببدندورکم اکر ایتولسه الله تعالی (وحده) بردور دیب (کفرتم) انکار قیلور ایدونکز (وان یشرك به) اکر اول الله غه شریك قیلنسه (تؤمنوا) ایمان کیتورور ایدونکز (فالحکم) بس بیورمق وحکم (لله العلی

(۱ف) یعنی اکرچه جنت هرکمکه عملینه کوره بیرولر خاتونلاری واو غلالاری وآتاسی وآناسی آنده هیچ براش قیله بیلمز لیکن ای ربم سننك شولای بولغان حکمتلرو نك دخی باردورکه بر آدم سببی بلان کوب آدملرنی اوز عملالری ننك درجه سندن دخی یوغاری بولغان درجه‌کا یتوشدو رورسنك وشول درجه دخی آلارننك عملی ننك جزاسی بولر یعنی آلارننك نیتی شولای بوله‌کم نی بولر ایدی بزهم ایندکو لرکوك عمل قلسق ایدوك اشبو نیت الله تعالی قاشنده قبول بولر

(۲ف) یعنی سننك قرغانما قنك بولسه بوزوقلقدن وکناهدن صاقلانمش بولر آننك اوچون اوز اشلندن هیچ برکم صاقلانه آلمس آزوکوب کناهدن بر آدم بوش بولمس (جم)

(والمقت اشد البغض مد)

(۲ف) شاه ولی الله ایتدی کافرلار جهنمده اوزلرینه یاوز دعاقیلرلار وایتورلار نی بولر ایدی بز یوق بولسق دیب بوسوزلری اوزلرینه قاتی آچولانمقلر یدور والله اعلم ویاکه معناسی بلایدور الله تعالی ننك قاتی اچولانمغی سزکا سز اول وقتده ایمانغه چاقرولدوغز بس کافر قالدوغز یعنی ایمانسی

الكبير ۞) بیك قدرلی والوغ بولغان الله‌ننك‌دور (هوالذی یریكم آیاته) اول‌الله شوندا‌ین الله‌دورکورسترسزکااوزی‌ننك‌علامتلرون یعنی اوزی‌ننك کامل‌قدراتینه‌وبرلکینه دلالت‌قیلغان آیتلرون کورستر (وینزل لكم) ایندورور سزننك‌اوچون (من السماء رزقا) کوکدن یغمورباران رزقنی (ومایتذكر) فکر قیلب بلمزبو آیتلرنی یعنی علامتلرنی وعبرتنی (الامن ینیب ۞) مکربلر شول آدمکم قایتر یعنی کفردن ایمانغه وکناهدن طاعتکه قایتوچیلر بوعلامتلرنی فکر قیلور (فادعوا الله) بس عبادت‌قیلونکز الله‌تعالی‌غه (مخلصین) اخلاص بلان بولغانکز حالده (له الدین) اول‌الله‌تعالی اوچون قیلنکز دینی (ولوكره الكافرون ۞) اکرچندیکه مکروه کورسه‌لرده کافرلار یعنی الله تعالی‌غه شریك قیلودن خالص‌بولب عبادت‌قیلنکز اکرچندیکه کافرلار آچولانسه‌لرده (رفیع الدرجات) قوللری‌ننك‌مرتبه‌لرون کوتارکوچیدور یعنی دنیاوآخرتده قدرلری اعتباری‌بلان (ذوالعرش) الوغ‌عرشننك ایاسیدور (یلقی الروح) جبرائیل‌علیه‌السلام واسطه‌سی‌بلان وحی‌قیلور (من امره) اوزی‌ننك بیورماغیدن (علی من یشاء من عباده) تلاکن قوللری اوزرینه (لینذر یوم التلاق ۞) قورقتماقلق اوچون بولوقماقلق بلان یعنی قبردن‌قوبارولغان قیامت‌کونی‌بلان اول‌کونده‌جمله‌مخلوقات بربرینه‌بولوقشرلار روحلار تنلری‌بلان کوك‌اهلی براهلی‌بلان اوّلکیلار وآخرلار بارچه‌لری بولوقرلار شوننك‌اوچون قیامت‌کونی یوم‌طلاق‌دیولدی (یوم هم بارزون) اول‌کون شول‌کوندورکم بنده‌لر قبرلارندن چغب ظاهر بولورلار (لایخفی علی الله منهم شیء) یشرون قالمس الله‌تعالی اوزرینه آلاردن یعنی آلارننك عمللرندن وحاللرندن برنرسه (لمن الملك الیوم) بارچه‌مخلوق‌یوق‌بولب بتکاندین‌صونك الله‌تعالی ایتور کم اوچوندور پادشاهلق بوکونده دیب (لله الواحد القهار ۞) جواب بروچی بولماغانی اوچون‌بنه‌اوزی‌جواب بروربادشاهلق بربولغان مخلوقاتن اولم‌بلان قهر قیلغوچی الله‌تعالی‌ننك‌دور دیب بعضیلر ایتدیلار بر قچقروچی قچقرور لمن الیوم دیب محشر خلقی لله الواحد القهار دیب جواب بروربادیب (الیوم تجزی كل نفس) بوکونده جزابرولر هربرآدمغه (بما كسبت) اشلاکان اشی بلان (لاظلم الیوم) بوقدورظلم اول‌کونده (ان الله) تحقیق‌الله (سریع الحساب ۞) تیز حساب‌قیلغوچیدور یعنی‌خلق‌ننك بارچه‌سن‌بروقتده حساب‌قیلور آصلا کیچکترمس (وانذرهم) یامحمد‌مشرکلارنی‌قورقت (یوم الازفة) کیلاچك‌قیامت‌کونی‌بلان (اذ القلوب لدی الحناجر) شول‌وقتده‌کم کونکلار قورقولارندن بوغزلری یانینه کیلور یعنی

قبول ایتمسلکوکز اوز نفسلرکزکاقتی آچوقیلما قوغزدور اکرچه آنی بلما ساکزده بس اشبو اوز نفسلربنه آچوقیلماقلری ننك جزاسی الله تعالی آلارغه آچو قیلماغیدور لیکن‌عذاب‌ننك ضرری آخرتده ظاهر بولر یعنی قیامت‌کونندہ اورلرکزکا لعنت قیلرسز شول وقتده‌کم دنیاده کافر بولدوغز الله‌تعالی سز ننك لعنتوکزدن آرتق لعنت ایتدی آننك جزاسن اشبو قیامت کوننده طاپارسز وکورورسز (جم) علامتلردن اول علامتلر جیل بولت رعد ویشن وتورلی قورقنچلی طاوشلر ومونکاوحشاشلی نرسلردر

قورقواقاتیلغندن یورکلری اورونلارونلرن قوپمای بوغازلرینه کیلورچقاسده کیربده قاپتماس (کاظمین) اول کونکلارننك ایالری اولوغ قابغونی توتنوچیلردور (ما للظالمین من حمیم) یوقدورظالملار اوچون برشفقت قیلغوچی دوست (ولاشفیع یطاع) ودخی یوقدور تلامکی قبول بولغوچی تلاوچی (یعلم خائنة الاعین) بلورالله تعالی کورلارننك خیانت قیلولرون یعنی قرامقدن طیغان نرسه کا قراوخیانتن (وماتخفی الصدور) وکونکل لرده یشرون طوطولغان نرسلارنی بلور (والله یقضی بالحق) ودخی الله تعالی حکم قیلور طوغریلق بلان (والذین یدعون) شوندای آدملار یعنی کافرلارعبادت قیلورلار (من دونه) الله دن باشقه‌غه (لایقضون بشیء) حکم قیلماس آلارهیچ نرسه بلان یعنی مخلوق بولمافلاریدان هیچ حکمکا کوچلاری یتمس (ان الله) تحقیق الله تعالی (هو السمیع البصیر) بنده‌لرننك سوزلرون اشتکوچیدور اشلارون کورکوچیدور (اولم یسیروا فی الارض) ایامکه کافرلری یورمدیلارمی یرده (فینظروا) تاکم قراب کورمسلرمی (کیف کان) نیچوك بولدی (عاقبة الذین) شوندای آدملرننك اشلازی ننك آخیری (کانوا من قبلهم) بولدیلار مکه کافرلریدن اول کیلب پیغمبرلارون یالغانغه طوتب اوتکن آدملارننك اشلری ننك اخیری نیچوك بولدی (کانوا هم) بولدیلار اول اوّل اوتکنلار (اشد) آرتوغراق (منهم) اول مکه اهلیدان (قوة) قوتده وهم عمرلری اوزون ایدی (واثارا) ونشانلارده (فی الارض) یریورنده یعنی کوب محکم بولغان قالالر وشهرلار بنا قیلدیلار (فاخذهم الله بذنوبهم) بس آلدی یعنی طوتدی آلارنی الله تعالی کناهلاری سببی بلان عذابقه (وما کان) بولمدی (لهم) آلارا وچون (من الله) الله ننك عذابندن (من واق) صاقلاوچیدن یعنی براوبولمدی آلاردن الله تعالی ننك عذابن طیوچی (ذلك) اوشبو عذابقه طوطمق آلارنی (بانهم کانت) شول سببدن بولدیکم (تاتیهم) کیلور بولدی آلارغه (رسلهم) آلارننك پیغمبرلری (بالبینات) ظاهر بولغان معجزه‌لار بلان (فکفروا) اشانمی کافر بولدیلار (فاخذهم الله) بس توتدی آلارنی الله تعالی یعنی هلاك قلمق بلان (انه) حقیقتده اول الله تعالی (قوی) قوتلیدور تلا کانن قیلور (شدید العقاب) قتی عذاب قیلغوچیدور (ولقد ارسلنا موسی) وتحقیق یبارد وك بز موسانی (بایاتنا) اوزومزننك معجزه‌مز بلان (وسلطان مبین) وظاهر بولغان دلیل بلان (الی فرعون وهامان وقارون) فرعوننك وهامان ننك وقارونننك جانبینه (فقالوا ساحر کذاب) بس ایتدیلار آلار ساحر چیدور ویالغانچیدور موسی دیب حضرت موسی غه اشانمدیلار (ف) (فلما جاءهم) بس کیلکان زمانده حضرت

(اف) قارون بنی اسرائیلدن ایدی لیکن فرعون ننك الوغلاری ننك رضا لقلارینه موافق اش قله ایدی و آلارننك دولتندن مال جیار ایدی (جم)

موسی آلارغه (بالحق) توغری بولغان وحی بلان (من عندنا) برننك طرافمردن (قالوا اقتلوا) ایتدیلار اولترونكز (ابناء الذین) شوندای‌ین آدملارننك اوغللارون (امنوا) ایمان كیتوردیلار (معه) آننك بلان برگا (واستحیوا نساءهم) وتروك قویونكلار آلارننك خاتونلارون خدمت قیلسنلار (وما كید الكافرین) هیچ نرسه ایمسدور كافرلارننك حیله قیلماقلاری (الا فی ضلال) مكر بر آرتغنلقدور یعنی هلاك بولمقدور (وقال فرعون) ایتدی فرعون (ذرونی) قوینكز منی (اقتل موسی) اولترالم موسی نی (ولیدع ربه) اول موسی ربسینه دعاقیلسن اوزن قالدورماق اوچون (انی اخاف) مین قورقادورمنكم (ان یبدل دینكم) اول موسی سرننك دینكزنی آلشترماغیدن (او ان یظهر) یاكه ظاهر قیلماغیدن اول موسی ننك (فی الارض الفساد) یرده بوزوقلقنی یعنی موسی سرننك دینكزنی اوزكارتوریاكه مصر برنده بوزوقلق قیلب آزدورور دیب (ف) (وقال موسی) ایتدی حضرت موسی (انی عذت) تحقیق مین صغندوم (بربی وربكم) اوزوم ننك ربومه سرننك ربنكز بولغان الله غه (من كل متكبر) هرتكبرلك قیلغوچیلرننك یاوزلغندان (لا یوءمن بیوم الحساب) اول تكبرلك قیلغوچی حساب كونینه ایمان كیتورمس آننك اوچون حساب كونینه ایمان كیتورسه اول آدم ظلملق قلمس (وقال رجل موءمن) ایتدی بر موءمن آدم (من آل فرعون) فرعون ننك یقینلاریدن (یكتم ایمانه) ایمانینی بشرور ایدی اول آدم فرعون آطاسی بلان بر طوغان ننك اوغلی خربیل ایدی (اتقتلون رجلا) ایااولترورمیسز بر آدمنی (ان یقول ربی الله) مینم ربم بر الله دور دیب ایتور یعنی منم ربم بر الله دیكان سببیدن ظلم قیلب اولترا سزمی (وقد جاءكم بالبینات) وتحقیق كیلدی اول سزكا ظاهر بولغان معجزه بلان (من ربكم) ربوغزدن (وان یك كاذبا) اكر فرض قیلیق یالغانچی بولسه (فعلیه كذبه) آننك اوزینه دور یالغانچیلغی ننك جزاسی یعنی یالغانچولغی آنی هلاك قیلر اولتروكا حاجت بولمس (وان یك صادقا) اكر سوزنده راست بولسه (یصبكم بعض الذی یعدكم) یتوشر سزكا آننك دنیاده وعده قیلغان عذابی ننك بعضسی (ان الله) تحقیق الله تعالی (لا یهدی) یول كورستمس (من هو مسرف كذاب) شول آدمكاكم اول آدم چكدن اوتكن بیك یالغانچیدور یعنی هر وقت اشیده چكدن اوتب یالغانغه عادت قیلغان آدمغه (یاقوم) دیدی فرعون ننك یقینی بولغان آدم ای منم قوومم (لكم الملك الیوم) سرننك دور بوكوندە پادشاهلق (ظاهرین فی الارض) مصر یرنده بنی اسرائیلكاكوچلیسز (فمن ینصرنا من باس الله) كم نصرت ویاردم قیلر بزكا الله تعالی ننك عذابندن (ان جاءنا) اكر

(۲ف) فرعون ایتدیكم قویونكلار منی موسانی اولترالم باش بولغان كشیلری راضی بولمدیلار آننك اوچون حضرت موسی ننك معجزالرون كورگانلار ایدی قورقد یلركم حضرت موسی ننك ربیسی اكر اولترسك هلاك قیلر دیب (جم)

کیلسه‌بز کا الله تعالی ننك عذابی موسانی اولترمك بلان (قَالَ فِرْعَوْنُ) ایتدی فرعون قومینه (مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى) کورساتم مین سزکا یعنی مصلحت بیرم مکر شول نرسنی کورسترمن بلدوم مین آنی یعنی اول بلکن نرسه‌ننك صواب بولماغن اول بلدرکم موسانی اولدورمکدور (وَمَا أَهْدِيكُمْ) کورستم من ودلالت قیلم مین سزنی هیچ بر یولنی (إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ۞) مکر طوغری بولغان یولنی کورسترمن یعنی قوتولاچق یولنی کورساتب دلالت قیلرمن (وَقَالَ الَّذِي آمَنَ) ایتدی اول ایمان کیتورکن آدم (يَا قَوْمِ) ای منم قومم (إِنِّي أَخَافُ) تحقیق مین قورقادورمن (عَلَيْكُمْ) سزننك اوزارکزکا (مِثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ۞) اوتکن قوم ننك کونی کوکدن یعنی پیغمبرلارون یالغانغه طوتقان عسکرلارننك کونی کوك کونلاردن اول کونلار آلارغه کیلکن عذاب کونیدور (مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ) حضرت نوح قومی ننك عادتی کوکدن آلار پیغمبرلرون یالغانغه طوتمقدن صوغه باتدیلار (وَعَادٍ وَثَمُودَ) عاد جماعتی وثمود جماعتی ننك عادتی کوکدان عاد جماعتی صرصر جیلی بلان ثمود جماعتی بر طاوش بلان هلاك بولدیلار (وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ) وشوندا ین آدملرننك حالی کوکدن آلاردن صونك بولدیلار یعنی قایسی سی ننك شهرلری ننك آستی اوسکه کیلدی وقایسیلری طاش یاومق عذابیله هلاك بولدیلار یعنی اول جماعتلارکا کیلکن عذاب دخی سزکا کیلماکیدن قورقام (وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ) ایمسدور الله تعالی تلاکوچی (ظُلْمًا) ظلم قیلمق نی (لِلْعِبَادِ) کناه قیلمغان قوللارینه یعنی سزبو موسی غه ظلم قیلق بلان عذابقه تیوش بولماقورقی (وَيَا قَوْمِ) ای منم قومم (إِنِّي أَخَافُ) تحقیق مین قورقادورمن (عَلَيْكُمْ) سزننك اوزارکزکا (يَوْمَ التَّنَادِ ۞) آدملار بربرندن قاچب طاوش بلان قچقرغان کوندن (اول کون قیامت کونیدور خلق بربرن یاردم قیلمق اوچون قچقورلار بارده بربرندن قاچرلار سزکا شول کوننك عذاب بولمقدن قورقام (ف) (يَوْمَ تُوَلُّونَ) اول کوندرکم بربرکزدن یورقایطاروب جهنمکا کیتارسز (مُدْبِرِينَ) آرقه بروب (مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ يوقدورسزننك اوچون الله دن (مِنْ عَاصِمٍ) هیچ بر صاقلاوچی یعنی الله ننك عذابندن قوتقاروچی (وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ) زهر آدمنی کم آزغن قیلدی الله تعالی آنی (فَمَا لَهُ) یوقدور آننك اوچون (مِنْ هَادٍ ۞) هیچ بر یول کورساتوچی (وَلَقَدْ جَاءَكُمْ) وتحقیق کیلدی سزکا (يُوسُفُ) حضرت یوسف (مِنْ قَبْلُ) حضرت موسادن اوّل (بِالْبَيِّنَاتِ) معجزه‌لار بلان (فَمَا زِلْتُمْ) بس سزدایم بولدوغز (فِي شَكٍّ) شیکده (مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ) شول نرسه‌دنکم کیتورکی آنی یعنی حضرت یوسف کیتورکان دین حکملاریده شیك قیلودان آیرلمادوغز (حَتَّى إِذَا هَلَكَ) قچانکم اول یوسف وفات بولدی (قُلْتُمْ) ایتدوکز (لَنْ يَبْعَثَ

(ف) بعض تفسیرده یوم التنادنی بلای تفسیر قیلغان آدملر بربرونی فریاد قیلب چاقرغان کون کیلدی آلار قلزم دریا سنده غرق بولغانلری وقتده آننك اوچون غرق بولغان وقتده بربرینه عقردیلار اشبو حالنی اول موءمن کشف بلان بلدی یاکه قیاس بلان بلدی هر انکار قیلغان قومکا عذاب بوطریقه کامش سزکاهم کیلودن قورقم دیمکدور (جم)

اللّٰه من بعده رسولًا) بیارمس الله تعالی بویوسفدن صونك بر پیغمبر (كذلك) اوشاندای یعنی آننك پیغمبر لكینه شیك قیلودن صونك كیلكن پیغمبرلارنی دخی بالغانغه طوتب آرغانلر كوك (یضل اللّٰه) آرغن قیلب جهنم چوقرنده حور قیلر (من هو مسرف مرتاب ۞) هول آدمنی اول چیكدن اوتكندور معجزاتلارده شیك قیلوچیدور (ف) (الذین یجادلون) آرغن قیلر الله تعالی شول آدملرنیكم (قهر وشرلار (فی آیات اللّٰه) الله‌نك آیتلاریده (بغیر سلطان اتاهم) اورلر بنه هیچ بر دلیل كیلمابنچه (كبر مقتا) بیك الوغ آچوبولدی یعنی اورلرونده دلیل بولمابنچه قهر وشماقلاری (عند اللّٰه) الله تعالی قاشنده (وعند الذین آمنوا) وایمان كیتوركان آدملار قاشنده (كذلك) اشبو آچوكوك (یطبع اللّٰه) مهر اورور الله (علی كل قلب متكبر جبار ۞) هر تكبرلك وجبرلك قیلوچی كونكل اورارینه (وقال فرعون) ابتدی فرعون (یاهامان) وزیری بولغان هامانغه ای هامان (ابن لی صرحا) منم اوچون بر بیوك تراچق اورون بناقیلغل (لعلی ابلغ الاسباب) تاكه مین یتوشیم كوكلرنك ابشكلرینه وبوللارینه (اسباب السموات) كوكلرنك یوللری بلان بر برینه یتوشب (فاطلع الی اله موسی) بس مطلع بولیم مین موسی نك الهینه یعنی كوریم موسی نك عبادت قیلغان ذاتن (وانی لاظنه كاذبا) آننك اوچون مین اول موسی نك پیغمبر من دیب دعوی قیلماغنده بالغانچی دیب كمان قیلام (وكذلك) اشبوننك كوك (زین لفرعون سوء عمله) زینتلانولدی فرعونلارگا اوزی نك یاوز اشی (وصد عن السبیل) طوغری بولدن دوندورولدی (وما كید فرعون) ایمسدور فرعون نك مكری وحیله‌سی (الا فی تباب ۞) مكر دایمی بولغان هلاكلكده دور (وقال الذی آمن) ایتدی شول آدمكم ایمان كیتوردی یعنی حزبیل (یاقوم) ای منم قومم (اتبعون) ایاروكز منكا (اهدكم سبیل الرشاد ۞) طوغری یولغه دلالت قلیم مین سزنی (یاقوم) ای منم قومم (انما هذه الحیوة الدنیا متاع) بودورگم بو دنیاتر وكلكی آرغنه فایده دور یعنی بتماكی بیك تیز بولغان توراچق اورونده‌ور (وان الاخرة) وتحقیق آخرت (هی دار القرار ۞) اول آخرت منكو طراچق یورطدور (من عمل سیئة) هركم اشلاسه یاوز اشنی وبوزوق بولغان اشنی (فلا یجزی الا مثلها) بس جزالنمس مكر جزالنر شول اشی نك قدری بلان كنه (ومن عمل صالحا) وهركم اشلاسه یخشی اشنی (من ذكر او انثی) ایردن یاكه خاتلدان بولسن اول ایكی كواشنی اشلاوچی (وهو مؤمن) وحالانكه اول كشی مؤمندور (فاولئك) بس اشبو جماعت (یدخلون الجنة) كرورلار جنتكه (یرزقون فیها) رزقلانمش بولرلار اول جنتده (بغیر حساب ۞) حسابسز

(صانسز)

(۲ف) یعنی حضرت یوسف زمانندہ بوسوزنی بر آدم سویلمدی اولكاندن صونك مصرنك توزو كلكی بته باشلادی ایتد یلار یوسف نك آباغی اشبو مصرغه نی یحشی ونی مبارك ایدی مونك كوك هیچ بر پیغمبر بولماس دیب اوّلده طاندیلار وفاتیدن صونك اقرار قیلدیلار بس بودور سویلامكه چیكدن اوتمك ایتولدیكم بوفرعون حضرت یوسف وقتدن قالب حضرت موسی زمانیغه چه عمر كوردی اول وقت حضرت یوسفقه ایمان كیتوروب وفاتیدن صونك ایمانیدن قایتدی یاكه بوفرعون اولكی فرعون اولادیدن بولب یوسف بن ابراهیم بن یوسف بن یعقوب دور (جم) مواكب

وصانسز ثواب بلان یعنی آلارننك جنتده جزالری حسابسز ثواب بولر (ویاقوم مالی) وای منم قومم نی حالدور بو (ادعوکم الی النجاة) چاقرادورمن مین سز نی الله تعالی غه ایمان کیتوروب اوتدن قوتولمق جانبینه (وتدعوننی الی النار ۞) وچاقراسز سز منی الله غه شریك قیلمق بلان جهنم جانبینه (تدعوننی) اوندبسز سز منی (لاکفر بالله) الله تعالی غه کافر بولماغه (واشرك به) وشریك قیلمه‌غه (مالیس لی به علم) شول نرسنیکم بوقدور منم اوچون اول نرسننك حقیقتینه بلماکلوکم یعنی اول الهایکنلوکن بلمکان نرسنی شریك قیلرغه بلکه آلارننك الله بولماغه آصلا صلاحیتلری بوقدور (وانا ادعوکم) ومین اوندیمن سز نی (الی العزیز الغفار ۞) بارنرسه که کوچی یتکوچی وکناهلارنی بارلاغوچی بولغان الله جانبینه (لاجرم) شبهه‌سز ثابت وحق بولدی (انما تدعوننی الیه) تحقیق شول نرسه‌نك باطل بولمغی اوندارسز منی آنکاعبادت قیلمه‌غه (لیس له دعوة) بوقدور آننك عبادتینه هیچ آدمنی چاقرماغی (فی الدنیا) دنیاده (ولا فی الآخرة) ودخی چاقرماغی بوقدور آخرتده یاکه بوقدور آننك قبول بولغوچی دعاسی دنیاده وآخرتده (آننك اوچون جانسز لاردور ومخلوقدور (وان مردنا) وتحقیق ثابت بولدی برزننك قایتماقومز (الی الله) الله تعالی جانبینه‌دور (وان المسرفین) وتحقیق چیکدن اوتکنلار (هم اصحاب النار ۞) جهنم ایالری آلاردور (فستذکرون) بس تیز زمانده یعنی عذابنی کورکانوکز وقتده آنکلارسز (ما اقول لکم) نصیحتدن من ایتکن سوزنی (وافوض امری الی الله) طابشرامن اورزمنك اشمنی الله تعالی غه الله تعالی منی هرنرسدن صاقلار (ان الله) تحقیق الله تعالی (بصیر بالعباد ۞) (ف) قوللری ننك حالن کورکوچیدور (فوقاه الله) بس صاقلادی الله تعالی موسانی (سیئات ما مکروا) آلارننك یعنی فرعونلارننك قتی بولغان یاورلغندن (وحاق بال فرعون) وقاپلادی فرعون ایارچنلرونی (سوء العذاب ۞) قتی بولغان عذاب یعنی دنیاده صوغه باتو واولترلوچولغادی (النار یعرضون علیها) اول قتی عذاب دخی اوددور اودعرض قیلنور اول آل فرعونکا یعنی کویدورولر آلارنی (غدوا وعشیا) طانك وقتی ده واحشام وقتیده یعنی بوایکی وقتده اوت بلان عذاب قیلنرلار (ویوم تقوم الساعة) واولکوننده قیامت قوبار (ادخلوا آل فرعون اشد العذاب ۞) ایتولر جهنم فرشته‌لر بنه کروتوکز ایارکانلرنی عذاب ننك بیك قاتوسینه (اشبو عذاب قبر عذابی دورکافرلارکا آنده برلاروني کورسترلار وآخرتده اورونلرینه کرورلار وموءمنلار جنتکه کرورلار (ف) (واذ یتحاجون فی النار) یادقیل شول وقتنیکم دوشمان بولشب قهقر وشرلار جهنم خلقی اوتده بربری بلان

(لاجرم) عند البصریین لارد لما دعاه الیه قومه وجرم فعل بمعنی حق وان مع مافی خیز فاعله ای حق ووجب بطلان دعوته (مد)

(ف) کتوردیلارکم موءمن حربیل بوسوزلرنی ایتکا ندین صونك فرعون بی‌عون آنی اولدورمکا بیوردی حربیل بلب قاچدی فرعون الوغلار یدان بر آدملر یباردی آنی یعنی حربیلنی قورقتب کیتورمك اوچون باروب آنی کوردیلار بر طاوده عبادت قیله‌دور تیره‌سن برتقچ حیوانلار چولغانان بوکرامتنی کوروب قورقب قایتب فرعونکه بیان قیلدیلار فرعون بوکرامتکه اشانماینچه آلارنی اولتوردی (م)

(۳) یعنی اول موءمن بولغان حربینی زبان (مواکب) یعرضلون وعرضهم علیها احراقهم بها (مد)

(۲ف) ابن مسعود رضی الله عنه ایتدی آل فرعون ارواحی قاره قوشلر اچلرو ندده‌دور هرکون طانکده واحشامده اوتقه عرض اولونر ای آل فرعون اشبو سزننك اورنوغز دیولر بوحال قیامت کاچه آلارغه دایمدور ایتولد یکم هرکافرننك جانلری دخی دنیاطورغانچه بوایکی وقتده اوتقه عرض قیلنر دیب ابن عمر رضی الله عنهما پیغمبر علیه السلامدن روایت قیلر ایدی

(فیقول الضعفاء) ایتورلر ضعیف بولغانلاری (للذین استکبروا) شوندا ین آدملرکا کم باش بولب تکبرلك قیلدیلار آلار (انا کنا لکم تبعا) بزلار ایاردوك دنیاده سزلارکا (فهل انتم) ایاسزلار (مغنون عنا) کیتارورسزمی بزلاردن (نصیبا من النار ۞) بواوت عذابندی برکیسکنی (قال الذین استکبروا) ایتورلار اول آدملرکم تکبرلك قیلدیلار ضعیف لرینه (انا کل فیها) تحقیق بزبارچه‌مز جهنمده بز یعنی سزدن نچوك عذابنی کیتره آلایق اکر ممکن بولسه اوزومزدن کیتارورایدوك دیب (ان الله) تحقیق الله تعالی (قد حکم بین العباد ۞) البته حکم قیلدی قللاری آراسنده یعنی هر آدمنی قیوشلی بولغان اورونغه یبارمی ایندی وقت قالمدی بر آدم بر آدمغه فایده قیلارغه (وقال الذین فی النار) وایتورلار اول آدملرکم جهنمده دورلار (لخزنة جهنم) جهنم ننك صاقچلرینه (ادعوا ربکم) دعاقیلنك لار اوزکرننك ربوغرغه (یخفف عنا یوما من العذاب ۞) جینکل قیلسن بزدن برکون قدرلی عذابنی (قالوا) ایترلار جهنم صاقچیلری (اولم تك) ایابولمدیمی (تاتیکم) کیلکوچی سزکا (رسلکم بالبینات) سزننك پیغمبرلارکزروشن بولغان معجزه‌لار بلان یعنی پیغمبرلارکیلب جهنم عذابی منکوابولاچغن خبر بیرمدیلارمی دیب (قالوا بلی) ایتورلار جهنم خلقی بلی کیلدی پیغمبرلاروخبر بیردی لیکن بزلار یالغانغه طوتدوق دیب (قالوا) دخی ایتورلار جهنم صاقچیلری بولغان فرشته لرکافرلارکا (فادعوا) آلای بولسه‌سز اوزوکز دعاقیلنك دیب (وما دعاء الکافرین) ایمسدورکافرلارننك دعاسی هیچ نرسه (الا فی ضلال ۞) مکربوش بولمقده‌دور قبول بولماس (ف) (انا لننصر رسلنا) تحقیق بز نصرت قیلرمز اوزومزننك پیغمبرلاروم‌زکا (والذین امنوا) وشول آدملرکاکم ایمان کیتوردیلار (فی الحیوة الدنیا) دنیاده ترولك وقتده یعنی بز پیغمبرلرکاوه‌وعه منلرکادوشمان بولغانلارغه یاردم قیلرمز دلیلرون قوتلی قیلمق بلان واوچ آلمق بلان نیتك یحیی علیه السلام نی اولترمکاری اوچون آننك یرینه جیتمش منك آدمنی اولترولدی (ویوم یقوم الاشهاد ۞) وقیامت کوننده یاردم قیلرمز اول کونده تورورکواهلار یعنی فرشته‌لر قیامت کوننده پیغمبرلار امتلرینه حکملارنی یتوشدورمکینه وکافرلارننك پیغمبرنی یالغانغه‌طوتقانلرینه کواه بولغانلاری وقتده یاردم قیلرمز (یوم) اولکونده (لا ینفع الظالمین) فایده قیلمس ظالملارغه (معذرتهم) آلارننك عذر قیلمقلاری (ولهم اللعنة) آلاراوچوندورلعنت یعنی الله تعالی ننك رحمتیدن یراق بولمقلق (ولهم سوء الدار ۞) آلاراوچوندورآخرت یورطی ننك عذابی (ولقد اتینا موسی) وتحقیق بیردوك بزموسی غه (الهدی) هدایتکه سبب بولغان معجزاتنی (واورثنا بنی

قچان بروکز وفات بولسه اکر جنت اهلی بولسه جنتدان اکر جهنم اهلی بولسه اوتدن بوایکی وقتده طوراچق اورنی آکاکورسه تولر قیامتده الله تعالی سنی شونده یبارە چکدور دیولر (تبیان)

(۲ف) یعنی جهنم صاقچیلری بولغان فرشته‌لر کافرلارکا ایتورلارکم تلامکا برننك کوچومز یوقدور بزلر جهنم اهلینه عذاب قیلمه‌غه بیورولغانمز تلامك یعنی شفاعت قیلمق پیغمبرلار ننك اشیدور وسزلار آلارننك سوزلرون طوتماد غز دیب (جم)

اسرائیل) حضرت موسی دن صونك میراث قیلب قالدوردوق بنی اسرائیل کا یعنی حضرت یعقوب بالالرینه (الکتاب ۞) توراتنی (هدی) یول کورسکوچی بولغانی حالده اول تورات (وذکری) ونصیحت قیلوچی بولغانی حالده اول تورات (لاولی الالباب ۞) عقل ایالرینه یعنی حضرت موسی دن صونك یول کورساتوچی قیلب قوبدوق (فاصبر ان وعد الله حق) بس صبر قیلغل ای محمد مشرکلارنك ارانیجتمکینه تحقیق الله تعالی ننك وعده‌سی حقدور یعنی سنکا یاردم ونصرت بیرمك بلان وسننك سوزنکنی اوستن قیلمق بلان وعده‌سی طوغریدور (واستغفر لذنبك) وآرتق بولغان اشنی قویغانك اوچون بارلقانمقنی استه یعنی دین اشینه یونال افضل بولغانني قویماقونکغه استغفار قیل (باکه امتلرنك ننك کناهن بارلقامق استه (وسبح بحمد ربك) تسبیح ایت اورنك ننك ربنك بولغان الله غه حمد ایتمك بلان یعنی دایمچیلق قیل الله تعالی غه عبادت قیلمه غه وثنا ایتمکا (بالعشی والابکار ۞) آخشام وقتینه وطانك وقتینه ایتولدیکم بش وقت نماز اوقنك دیمکدور (یا که ایرته نمازون ایکندی نمازون اوقودیمکدور (ف) (ان الذین یجادلون) تحقیق شوندا ین آدملرکم قچقروشرلر (فی آیات الله) الله تعالی ننك آیتلرینه (بغیر سلطان اتیهم) آلارنك اوزلرینه بر دلیل کیلما کاندور یعنی سوزلرینه دلیل قیلرلارایدی (ف) (ان فی صدورهم) ایمسدور آلارنك کونکللرونده یعنی هیچ سبب یوقدور آلارنك قچقروشلرینه (الا کبر ماهم) مکر تکبرلك والوغلق قیلماقلریدور یعنی حق سوزدن ورسول علیه السلام نی الوغلامقدن تکبرلك قیلب قاچمقلریدور یا که پادشلغنی والوغلغنی وپیغمبرلکنی آرزوقیلماقلریدور (ببالغیه) اول آرزوقیلغان الوغلقلارینه یتشکوچی توکل لاردور (فاستعذ بالله) بس آلارنك یاوزلقلارونمدن صغنغل الله تعالی غه (انه) تحقیق اول الله تعالی (هو السمیع البصیر ۞) اول الله دور آلارنك سوزلرون اشتکوچی وکونکللرونده یشرون قیلغان تکبرلك لرون کورکوچی (لخلق السموات والارض) البته کوکلرنی یراتمق ویرنی یراتمق (اکبر من خلق الناس) الوغراقدور آدملارنی یراتماقدان یعنی آدملارنی ایکنچی مرتبه یراتمقدن بو آیت ایندرولدی مشرکلار اولکاندین صونك تروالمك ممکن توکل دیب قیامتکا انکار قیلماقلاری اوچون (ولکن) لیکن (اکثر الناس لایعلمون ۞) آدملرنك کوبسی نادانلقلاریدن مونی فکر ایلاب بلمسلر یعنی یوقدن بار قیلمغه کوچی یتکوچی الله تعالی اوّلده بار بولب چرکن وآیرلغان اعضالرنی ایکنچی مرتبه بوتون قیلب یاراتماغه کوچی یتماکی البته ظاهردور (ومایستوی الاعمی والبصیر ۞) بردای بولمس صوقر بلان کوزلی (والذین

(ای ترکنا الکتاب بعد هدی وذکری (مد)
(اف) پیغمبر علیه السلام هر کونده یوز مرتبه استغفار قیلر ایدی بس هیچ آدم کیمچلکیدن بوش بولمس ایندی هر آدمغه تیوشدورکم استغفار قیلمق (جم)
(۲ ف) ایتولدیکم اول آیتلردن مراد قراندور مشرکلارحقنده ایندورو لکن بولغان تقدیرده ویاکه دجال دور شول سببدنکم یهودلر ایتدیلا یلارکم یامحمد برننك حوجه مزسن توکل سن بلکه دجال بن داود دورکم آخرزمانده چغار آننك سلطنتی قور وده ودریاغه آننك بلان برکایلغه لریوروب کیتر پادشاهلغنی اول بزکا قایطارور (تب)

اٰمنوا وعملوا الصّالحات) دخی بردای بولمس ایمان کیتوروب ایذکواش قیلغانلار بلان (ولا المسیٓءُ) کناه‌اش قیلغانلار (قلیلًا ما تتذکّرون ۞) بوحالنی آز آدملر بلب نصیحتنی قبول ایترسز یعنی قیامت کونیده موءمنلار بلان کافرلار آراسنده آیروم ظاهر بولور (انّ السّاعة لآتیة) تحقیق قیامت کیلاچکدور (لا ریب فیها) اول کون ننك کیلماکیده شیك وشبهه یوقدور (ولکنّ اکثر النّاس لا یوءمنون ۞) ولیکن آدملرننك کوبی ایمان کیتورمسلر آننك کیلماکینه کمال نادانلقلاریدن ظاهر کورونکان نرسه‌لرنیکنه بلرلار (وقال ربّکم) وایتدی سزننك ربکز بولغان الله (ادعونی) منکا عبادت قیلنکز (استجب لکم) سزکا ثواب بررمن یاکه منکا دعا قیلنك دعانکزنی قبول قیلورمن (انّ الّذین) تحقیق شوندای آدملارکم (یستکبرون) تکبرلك قیلب یوز قایتارورلر (عن عبادتی) منم عبادتمدن (سیدخلون جهنّم) تیز وقتده کرورلار جهنمکه (داخرین ۞) خور بولب (ف) (الله الّذی) الله تعالی شوندای واجب الوجوددورکم (جعل لکم اللّیل) قیلدی سزننك اوچون کیچه‌نی (لتسکنوا) راحت قیلماقنکز اوچون (فیه) اول کیچه‌ده (والنّهار مبصرًا) وکوندوزنی قیلدی رزق استمك اوچون روشنلغی بلان بر برونکزنی کورکوچی قیلب (انّ الله) تحقیق الله تعالی (لذو فضل علی النّاس) بوکیچنی وکوندوزنی یراتماقی ایلان آدملارکافضل واحسان قیلغوچیدور (ولکنّ اکثر النّاس لا یشکرون ۞) لکن آدملارکوبسی غافل بولماقلاریدن شکر قیلماسلار شکر قیلمق لازمدور آننك اوچون مونکاهیچ احسان برابر بولمس (ذلکم الله ربّکم) بونعمتلارنی برکوچی الله سزننك ربکزدور (خالق کلّ شیء) هر نرسه‌نی یراتقوچیدور (لا اله الّا هو) یوقدور هیچ عبادت قیلمه‌غه لازم بولغان ذات مکر اول الله غنه‌دور یعنی الله تعالی خبر بیردی معبودبولماغی ویراتقوچی بولماغی وبارچه مخلوقنی تربیه قیلغوچی بولماغی وبر بولب لاشریك له بولماغی بلان (فانّی توفکون ۞) بس اوشبو صفت‌لاربلان صفتلانعان الله ننك عبادتندن پتلارننك عبادتینه نچوك دوناسز یعنی آلارغه عبادت قیله‌سز (کذلك یوفك) اوشانداق یعنی مکه اهلی الله ننك عبادتندن یوزدوندورکانلاری کوك دوندورلمش بولور (الّذین کانوا) شوندای آدملارکم بولدیلار آلار (بآیات الله) الله تعالی ننك آیتلارونی (یجحدون ۞) طانار بولدیلار (الله الّذی) الله تعالی شوندای قدوراتلی الله دور (جعل لکم الأرض قرارًا) قیلدی سزننك اوچون یرنی توراچق اورون (والسّماء بناءً) وکوکنی اوستوکزده کوتارولمش توباقیلدی (وصوّرکم) صورتلدی سزنی (فاحسن صوّرکم) بیك کورکام قیلدی

(ا ف) قول بولمق ننك شرطی شولدورکم اوزلری ننك ربیلرندن استرلار واستمسلك تکبرلکدور تیوشلیدور الله تعالی دن یارلقامقنی استمك اکر دنیانی استه‌سه بوسوزدن بلندیکم الله تعالی قل نك تلا مکن بیراچکدور وبوحقدور اماشول طریق بلانکم هرآدمننك دعاسنی تلا کنی کوك قبول ایتمز الله تعالی مالکدور اوزینك رضاسینه کوره برور یا آخرتکه قالدوروب اجر وثواب برور (جم)

سرننك صورتنكرنی یعنی عقل بروب اعضالرونكرنی بربرینه مناسب قیلدی تورلی اشلر قیلماغه قول بردی علم وكمال صفتلرون كسب قیلمه‌غه فهم بردی (ورزقكم من الطیبات) رزقلاندوردی سزنی حلال ولذتلی بولغان پاك بولغان نرسلاردن (ذلكم الله ربكم) اوشبو نرسه‌لرنی یراتقان الله سزننك ربنكزدور (فتبارك الله رب العالمین ۞) هركمكه الله تعالی نی بردیب بلربس ایتسن بارچه بركات الله تعالی غه مخصوصدور حمد آنكابولسن بارچه عالمننك ربسیدور اول الله تعالی یعنی آدمننك صوره‌تی بارچه حیواننك صوره‌تیدن كورگامدور رزقی بارچه حیوان ننك رزقندن پاكیره‌دور (هوالحی لا اله الا هو) اول عالمننك ربسی بولغان الله تعالی تروكدور یعنی اوّلی وآخری بولماغان تروكلوك بلان تركدور اول الله‌دن باشقه هیچ معبود یوقدور (فادعوه) بس عبادت قیلنك اول الله‌غه ودعاقیلنك (مخلصین له الدین) اسلام دیننده الله‌غه شریك قیلودن وربادن خالص بولب اول الله‌غه‌دور عبادت (الحمدلله رب العالمین ۞) وایتنكز بارچه حمد عالملارنی تربیه قیلغوچی الله اوچوندور حضرت ابن عباسدن روایت قیلندی هركم لااله الاالله دیب ایتسه بس ایتسن آرتندان الحمدلله رب العالمین دیب دیو (قل انی نهیت) یامحمد ایتكل مشركلارگا تحقیق مین طیولمش بولدوم (ان اعبد الذین) عبادت قیلمقدن شوندا ین نرسكا (تدعون من دون الله) عبادت قیله‌سز الله‌دن باشقه اول نرسه (لما جاءنی البینات من ربی) كیلكان وقتده منكاظاهر بولغان حجت ودلیل اوزوم ننك ربم جانبندن اول قراندور یاعقل دور یاوحیدور یعنی من حجت وآیتلر كیلب طویولمش بولدوم سزعبادت قیلغان پتلرغه عبادت قلم (وامرت) بیورولمش بولدوم (ان اسلم) طاعت وعبادت قیلمق بلان موبن صونمق بلان (لرب العالمین ۞) بارچه عالمننك ربسی بولغان بر الله‌غه بو آیت ایندورولدی كافرلار رسول علیه السلامدن پتلارغه عبادت قیلمقلغن استه‌كانلاری اوچون (هوالذی) اول شوندا ین الله‌دور (خلقكم من تراب) یراتدی سزنی طوفراقدن یعنی آصلنكز بولغان حضرت آدمنی (ثم من نطفة) موندین صونك نسلی بولغان سزنی منیدن (ثم من علقة) موندین صونك قان كیسه كندن (ثم یخرجكم طفلا) موندین صونك دنیاغه چغارور سزنی بالاقیلب (ثم لتبلغوا اشدكم) موندین صونك یتوشدورور سزنی اوز قوتنكزننك چكینه یعنی یكتلك وقتینه (ثم لتكونوا شیوخا) موندین صونك قالدرور سزنی بولورسزنی بولورسزقارت (ومنكم من یتوفی من قبل) وسزدن قایسی نكز اولارقارتلقغه یتوشودن اول (ولتبلغوا اجلا مسمی) قیلورباشنی هرآدم بیلكولی قیلنغان مدتینه یتوشماكیدن اول مدت اولمك وقتیدور (ولعلكم تعقلون ۞) شایدكم

سرلار بو اشلردن عبرت آلب اول الله‌نك برلكنی وكامل قدوراتنی فهم قیلب بلورسز یعنی اوشبو قدر حللر بزكا اوتكان ینه بر باشقه حاللار اوتر دیب اول اولكاندین صونك تر ولمكدور (هو الذی یحیی ویمیت) اول الله تر ولدور ور واوتر ور (فاذا قضی امرا) بس هر وقت بر فرسه‌نی یراتمقنی تلاسه (فانما یقول له) بو دورکم ایتور اول نرسه كا (كن) بول دیب (فیكون ۞) بس شول زمانده بولور یعنی تیرلكده مشقتسز بار بولور (الم تر الی الذین) یامحمد ایا بلمدنكمی شوندا ین آدملر نیكم (یجادلون فی ایات الله) ﷺ تر وشرلار الله تعالی‌نك آیتلریه یعنی قرآن عظیم حقنده الله تعالی دن توكل دیب (انی یصرفون ۞) اشانمقدن نیچوك یوز قایتار ورلار یعنی الله تعالی دن ایكانلكینه اشانمسلر (الذین) شوندا ین آدملر (كذبوا بالكتاب) یالغانغه صایدیلار كتابنی یعنی قرآننی وباشقه كتب سماویه‌لرنی (وبما ارسلنا به رسلنا) ﷺ ودخی شوندا ین وحی وشریعتلرنی یبار دوك بز اول وحی وشریعت بلان اوز ومزنك پیغمبرلار ومزنی (فسوف یعلمون ۞) تیرلكده بلورلار آلار اول یالغانغه صایغانلری‌نك جزاسن (اذ الاغلال فی اعناقهم والسلاسل) ﷺ شول وقتده كم تیرلانور قوللری مویونلاری‌نه وتیمردن زنجرلار اور ولر آیاقلاری‌نه (یسحبون فی الحمیم ۞) سور ولرلار بیك اسی بولغان صوغه (ثم فی النار یسجرون ۞) موندین صونك اوتده یاندور ولرلار یعنی جهنمده اوت‌نك اوطنی بولورلار (ثم قیل لهم) موندین صونك ایتولر جهنم اهلینه (این ما كنتم تشركون ۞) قایده در شول نرسكم بولدونكز سز شریك قیلغوچی اول نرسه‌نی (من دون الله) الله تعالی دن باشقه (قالوا ضلوا عنا) ایتدیلار جهنمیلار جواب بروب آلار یوق بولدی‌لر بزلردن بتونلای دیب (بل لم نكن) بلكه ایترلارکم بولمدوق بز دنیاده (ندعو امن قبل شیئا) عبادت قیلغوچی موندن اوّل هیچ برنرسكا (كذلك) اوشبو آزماقلق كوك (یضل الله الكافرین ۞) آزدور ور الله تعالی كافر بولغان آدملارنی یعنی اوّل انكار قیلدیلار بز هیچ بر شریك قیلمادوق دیب موندین صونك شاشب وقورقب تلار وندن چغار بز شریك قیلدوق دیب موندین صونك طانرلر بس الله تعالی حكمتی بلان طانغانلارونی آلاردن اونوتدور ور (ذلكم) اوشبو عذاب سزكا (بما كنتم تفرحون) شول سببدندورکم بولدونكز سز تیوش بولماغان اورنده شادلانور بولدونكز (فی الارض) یر یورنده (بغیر الحق) شریك قیلماق بلان الله تعالی كاو آزماقلق بلان (وبما كنتم تمرحون) وشول سببدنكم بیك شادلق بلان هیچ بر آدمغه التفات قیلمای تكبرلك قیلور ایدونكز (ادخلوا ابواب جهنم) كرونكز جهنم اشكلریدن یعنی آزمقلق اوزونكز كاتیوشلی بولغان جهنم اشكلرینه (خالدین فیها) منكوا بولغانكز حالده اول جهنمده (فبئس مثوی المتكبرین ۞) بس نی یمان بولدی تكبرلك

قیلغو چیلرغه اورون بولمقدن اول جهنم (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل یا محمد (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) تحقیق
الله تعالی ننك كافرلارنی هلاك قیلمق بلان وعده سی طوغر بدور (فَاِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ)
بس اگر كورستسك آلارا چون وعده قیلغان نرسمزننك قایسی سن اول اولتورمك واسیر قیلمق
كوكنی بیك یحشی دور (اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ۞) یا كه اولتورسك سنی بس برننك
جانبمزكا دور كافرلارننك قایتماغی یعنی كافرلارگا وعده قیلغانمز اولتور واكوك واسیر قیلو
كوك عذابنی سنكا دنیاده كورستسك نی یحشیدور اگر عذابلرون دنیاده كورمایوبچه وفات
بولسنك آخرتدا كی عذابلرون كورورسنك (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ) وتحقیق یبارد وك
بزپیغمبرلارسندن اوّل (مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ) اول رسوللاردن بعضیسن قصه قیلدوق
سنكا (وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ) وآلاردن بعضیلارون قصه قیلمدوق یعنی بعضسی ننك
قصه‌سن بیان قیلدوق بعضسین بیان قیلمدوق (وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ) وبولمدی هیچ بر پیغمبر
اوچونكم (اَنْ يَاْتِيَ) كیتورمك (بِاٰيَةٍ) بر علامتنی یعنی هیچ بر پیغمبرننك كوچی یتمس
اورندن بر معجزه كیتورمك كا معجزه الله ننك فضلی دور بس نچوك سز ای كافر بولغانلار
پیغمبرلارگا معجزه نی اوزی كیتره دور دیه‌سز آلارننك قولنده ایمسدور سز صوراغانده
سز كا معجزه كیتورورگا (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) مكر الله تعالی ننك اذنی بلاندور اول معجزه (فَاِذَا جَاءَ
اَمْرُ اللّٰهِ) هر زمانده كیلسه الله تعالی ننك عذاب قیلمق بلان بیورماغی یعنی دنیا وآخرتده
(قُضِيَ بِالْحَقِّ) حكم قیلنور طوغریلق بلان (وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ۞) حقغه قارو شب
باطللقده بولغانلار كویونچده بولور (اَللّٰهُ الَّذِي) الله شوندا ین الله دور (جَعَلَ لَكُمُ الْاَنْعَامَ)
قیلدی یعنی سزننك اوچون دورت آیاقلی حیوانلارنی (لِتَرْكَبُوا مِنْهَا) آطلانمق اوچون
سزكا آلارننك بعضسینه (وَمِنْهَا تَاْكُلُونَ ۞) وآلارننك بعضیسن آشارسز (وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ)
وسزننك اوچون باردور اول دورت آیاقلی حیوانلارده فایده لر یعنی سوتندن ویونندن وتیر
وسندن فاید الانورسز (وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ) ویتوشماكنكز اوچون اول دورت
آیاقلی حیوانلارغه منب كونكلنكزده حاجتنكز كا (وَعَلَيْهَا) اول حیوانلار اوزرینه (وَعَلَى الْفُلْكِ
تُحْمَلُونَ ۞) وقایقلر اوزرینه یوكلانورسز یعنی صاتوو آلواوچون وبر یردن ایكنچی یركا
كوچمك اوچون (وَيُرِيكُمْ اٰيَاتِهِ فَاَيَّ اٰيَاتِ اللّٰهِ تُنْكِرُونَ ۞) وكورسترر علامتلرنی قایسی
علامتلرینه انكار قیلب طانارسز (اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ) ایا اول مشركلار یورمرلارمی بر
یورنده (فَيَنْظُرُوا) تاكم عبرت آلب قارارلار (كَيْفَ كَانَ) نیچوك بولدی (عَاقِبَةُ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ) شوندا ین آدملرننك اخیر حاللری یعنی پیغمبرلارون یالغانغه طوطقانلرننك

حاللری آلاردن اوّل اوتکنلار ایدی آلار (کانوا) بولدیلار اول اوّل اوتکنلار (اکثر منهم) کوبراك اورلاری اول مکه مشرکلار بدن (واشد قوة) قوتلی ارتغراق (واثاروا الارض) ومحکم بولغان قالالرده بربورنده یعنی آلار بیك قوتلی ایدی واورنلری وقالالری بیك محکم ایدی ومالاری کوب ایدی (فما اغنی عنهم) بس فایده قیلمدی یعنی طیمادی آلاردن (ما کانوا یکسبون ۞) کسب قیلغان مالاری وکوچلولکلری (فلما جاءتهم رسلهم بالبینات) بس شول وقتکم کیلدی آلارغه پیغمبرلاری ظاهر بولغان معجزه‌لاربلان (فرحوا) بس شادلاندیلار آلار (بما عندهم) شول نرسه‌بلان اورلری قاشنده بولدی (من العلم) بلمکدن اول نرسه یعنی دنیاتروکلکی ننك علمندن وبوروق بولغان اعتقادار یدان (وحاق بهم) وچولغادی آلارنی (ما کانوا به یستهزون ۞) شول نرسه‌لری ننك جزاسی بولدیلار آلار مسخره قیلغوچی یعنی پیغمبرلری ننك علمن مسخره قیلرلار ایدی شول مسخره قیلغانلری اوچون عذاب چولغادی (فلما راوا باسنا) بس قچانکم کوردیلار اول مشرکلار بزننك عذابمزنی (قالوا امنا بالله) دیدیلار ایمان کیتوردوك الله تعالی غه (وحده) یالغز وبر بولغان الله غه (وکفرنا بما کنا به مشرکین ۞) وطاندوق وکافر بولدوق شول نرسه‌کم بولدوق بز اول نرسه‌نی شریك قیلغوچی (فلم یك ینفعهم ایمانهم) بس بولمدی هرگیز فایده قیلور بولمدی آلارننك ایمان کیتورمکلری (لما راوا باسنا) کورکان وقتلریده بزننك عذابمزنی (سنت الله التی قد خلت فی عباده) بو الله تعالی یولی کم اوتکان امتلاردن تحقیق قللارنده کیدی یعنی عذابنی کوروب قورقغان وقتده ایمان کیترمك هرگیز قبول بولمز دیب (وخسر هنالك الکافرون ۞) کویونچده بولدیلار اول وقتده کافرلار یعنی عذابده بولب کویونچده بولور عذابنی کورکان وقتده کافرلار

﴿ سورة فصلت مکیة اربع وخمسون آیة ﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(حم ۞ تنزیل من الرحمن الرحیم ۞) یامحمد حم حقی اوچون قرآن عظیم شول رحمن ورحیم بلان آطالغان الله تعالی دن ایندورولمشدور (کتاب) برکتابدورکم (فصلت آیاته) اول قرآن ننك آیتلری (قرآنا عربیا) عرب تلی بلان قرآن بولغانی حالده (لقوم یعلمون ۞) عرب قومی اوچون بلرلار آلار اورلرینه ایندورلکان آیتلرنی یاکه هربلکوچی وفهملاکوچی قوم اوچون ایندورولمش بولدی کیرك

عرب بولسن کیرك عرب بولماسن یا که آیتلری آیرلمش بولدی یعنی بو قرآن خدای تعالی ننك جانبندن ایندورلمشدور دیب بلکن خلق اوچون ایندور ولدی مدار کده صفت بولمغی ظاهر راق دور دیکان (بَشِیرًا) اول قرآن حکمی بلان اش قیلغوچیلرغه جنت بلان سونچی برکوچیدر (وَنَذِیرًا) آکا ایمان کیتورمکانلرنی جهنم عذابی بلان قورقتقوچیدور (فَاَعْرَضَ) بس یوز قایتردیلار (اَکْثَرُهُمْ) اول مشرکلارننك کوبی یعنی اول قرآننی قبول قیلودن (فَهُمْ) بس اول مشرکلار (لَا یَسْمَعُونَ ۞) اشتمسلر (وَقَالُوا) ودخی اول مشرکلار ایتدیلار یعنی رسول علیه السلامغه (قُلُوبُنَا فِی اَکِنَّةٍ) برننك کونکلارومز پرده‌دور (مِمَّا تَدْعُونَا اِلَیْهِ) شول نرسه‌دنکم اوندارسنك بزنی اول نرسه جانبینه یعنی الله تعالی بر دیب بلمك کا (وَفِی اٰذَانِنَا وَقْرٌ) وبرننك قولاغمزده صانکغر اولق باردور سننك سوزونکنی ایشتمزمز (وَمِنْ بَیْنِنَا وَبَیْنِكَ حِجَابٌ) وبرننك بلان سرننك آرانکزده پرده باردور سنکا توتاشرغه بزنی طیادور اول کفرلك لریدور (فَاعْمَلْ) بس سین اشله (اِنَّنَا عَامِلُونَ ۞) بزهم اشلاوچیمز یعنی سین اوز دینکده اش قل بز اوز عادتمزچه اش قیلغوچیمز (قُلْ) ایتکل ای محمد آلارغه (اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ) بودورکمین سرننك کوك بر آدم من (یُوحٰی اِلَیَّ) وحی قیلنمش بولور منم اوزرومه (اَنَّمَا اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ) بودور سرننك معبودونکز بر بولغان معبوددور یعنی اوندامك بلان سزکا الهنکز بر بولدوغنی بلدوریم (فَاسْتَقِیمُوا اِلَیْهِ) الله‌نی بر دیب بلمکه وطاعت وعبادت قیلمغه طوغری تورنکلار (وَاسْتَغْفِرُوهُ) بوزوق اشلر ونکردن یارلقانمق استه‌نکرلار اول الله‌دن (وَوَیْلٌ لِلْمُشْرِکِینَ ۞) عذاب ننك قاتیسی بولغوچیدور مشریکلارکا یعنی الله‌غه شریك قیلغوچیلرغه (الَّذِینَ) اوشبو عذاب باردورکم شوندای آدملارکا (لَا یُؤْتُونَ الزَّکٰوةَ) اورلرونی توحید کلمه‌سی بلان پاکلامسلار یا که ایذکو اشلار قیلب اورلرون پاکلامسلر یا که زکاتلارون برمسلار (وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ کٰفِرُونَ ۞) آنلار آخرة کونینه کافرلاردور (اِنَّ الَّذِینَ اٰمَنُوا) تحقیق شوندای آدملارکم ایمان کیتوردیلار (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) وایذکو اشلر قیلدیلار (لَهُمْ اَجْرٌ غَیْرُ مَمْنُونٍ ۞) آلار اوچون بولغوچیدور آصلا کیسلماکان کامل اجر وثواب یعنی آورو بولماقلاریدن یاضعیف بولب عبادت قیلودن کیمچیلك کیلسه یعنی برایذکو عمله‌که عادت قیلب صنکره اول عادت قیلغان عبادتننك بعضیسن یابارچه‌سن قیلودن عاجز بولب کوچی یتمسه کامل شول قیلغان عبادتننك ثوابی یازولر وبیرولور (قُلْ اَئِنَّكُمْ) ایتکل سین یا محمد آلارغه ایاسزلار (لَتَکْفُرُونَ) انکار قیلب کافر بولورسزمی (بِالَّذِی خَلَقَ الْاَرْضَ) شوندای الله تعالی غه یراتدی یرنی (فِی یَوْمَیْنِ) ایکی کونده یکشنبه کون

(اف) بعضیلار ایتدیلار کم اشبو اورنده زکات دیکانمز لا اله الا الله کلمه سیدور یعنی اشبو کلمه‌نی ایتمکدور زکاتننك معنا سی پاکلك وآیرولما قدور اشبو کلمه‌نی ایتب پاکلانوکز وآیرولوغز مشرکلاردن دیمکدور اکر زکات دیمك بولسه زکاتننك واجب بولماغن اعتقاد قلمسلر دیمکدور (جم)

بلان دوشنبه کونده یعنی ایکی کون قدری زمانده دیمکدور (وتجعلون له اندادا) وقیلور میسز اول الله غه شریك (ذلك رب العالمین ۞) اوشبو الله تعالی بارچه عالمنك ربسی بولغان الله دور (وجعل فیها رواسی) وقیلدی اول یرنك اورنده بیك طاولرنی یعنی یراتدی (من فوقها) اول یرنك اوستنده (وبارك فیها) وکوب برکت قویدی اول یرده یلغه‌لرنی کوب قیلب وایکنلاردن وآغاچلاردن کوب قیلب (وقدر فیها اقواتها) وتقدیر قیلدی اول یرده آدملرنك وحیوانلرنك رزقلارونی (فی اربعة ایام) دورت کونده یعنی سه‌شنبه کون وچهارشنبه کون تمام قیلب بو دورت کونده تمام بولماغن روشن بیان قیلب ایدی (سواء) برابر دورلار یعنی برابر طوننك مدتی دورت کونده بولمقله ایکسنده بر برابر تلدی وایکسنده برابر اوستنده بولغان تقدیر قیلنعان رزقلار یراتدی (للسائلین) سراوچیلار رغه جوابده برابر دور (ثم استوی الی السماء) موندین صونك کوکنی یراتمقغه قصد قیلدی (وهی دخان) اول کوك بر توتن صورتنده بوایدی آنی شول بودن یراتدی (فقال لها وللارض) بس ایتدی کوك بلان یرکا (ائتیا طوعا او کرها) کیلنکز یعنی بیورغان نرسامه کیلنکز کیرك اختیارونکز بلان وکیرك کوچلك بلان یعنی البته کیلکوچیسز بنم حکومه موین صونکز هر قایسی نکز مخلوقاتمه اورنسرای کوك سین قیاش وآی ویولدوزنی چغاروای یرسین اولانلارونکنی وجیمشلارونکنی چغاراکر اختیارونکز بلان تلادرکمکا موین صونسانکز بوسوزدن الله تعالی تلاکانی ننك بولماغن بیاندور اماکوك بلان برکا اختیار وکوچلك بولماغن بیان توکلدور (قالتا) ایتدیلار بوایکسی (اتینا) کیلکوچیمز بزای ربمز بولغان الله (طائعین ۞) اختیارومز بلان موین صونغوچیلاردن بولب (فقضاهن سبع سموات) بس تمام قیلدی یدی قات کوکنی یراتمقنی (فی یومین) ایکی کونده یعنی آلتنه کیچ وجمعه کونیده (واوحی) والهام بلان بلدوردی (فی کل سماء امرها) هرکوکا وکوکلارنك اهلینه اورونلارونی وعبادت ومرکتلارونی وبیورغان اشلارونی وطیغان اشلارونی (وزینا السماء الدنیا) وزینتلادوك بزدنیا کوکنی (بمصابیح) یولدوزلار بلان (وحفظا) وصاقلادوق بز یعنی شیطانلرنك فرشته‌لرنك سوزون اورلاب اشتمکندان (ذلك) اوشبو عجب اشلار (تقدیر العزیز العلیم ۞) بارچه نرسه کاقادر بولغان وبارچه نرسه‌نی بلکوچی الله تعالی ننك تقدیر قیلماغیدور (فان اعرضوا) بس اکر بوز قایتارسه‌لر مکه کافرلاری منکا ایمان کیترودن اوشبو بیاندنهم صونك (فقل) بس ایتکل آلارغه (انذرتکم صاعقة) قورقتدم مین سزنی برعذابدنکم (مثل صاعقة عاد وثمود ۞) اول عذاب عاد وثمودننك عذابی کوکدور (اذجاءتهم الرسل) شول وقتده کم

(۱روایت ایتولدی کوك بلان یرنی یراتودن اوّل عرش صواوزره ایدی الله تعالی اول صوغه اسیلك صالب آندن بوحاصل بولدی آندن صونك اول صوغه جیل صالب اول جیلدن کوبك حاصل بولدی اول کوبکدان یرنی یراتب اول بودن کوکنی یراتدی (تب)

(۲ف) یعنی ایکی کونده یرنی یراتدی وایکی کونده طاولرنی وآغاچلرنی ویرده نرسلرنی کم خلق ننك ریزقیدور یراتدی موندین صونك بارچه کوکلر برتوتون کوك ایدی آنی بولب جیدی کوکلرننك طبقه‌لرونی یراتدی وهر برطبقه ننك اش قیلاچق اورنن باشقه باشقه بیلکولی قیلدی آندان صونك کوکلرکا ویرکا چاقردی رضالق بلان کیلمسز باکه کوچ بلان یعنی الله تعالی تلادنکم کوکلارنك ویرننك بربری ایله قوشلمغیدن دنیانی تزوك قیله بس ایکسی بربری ایله قوشلد یلار کوکده بولغان قیاش اسلوکیدن هواجیل قوبدی شول جیلدن طوزان وبو یوقاری چقدی موندین صونك صو اولب یعمور یاغدی دورت عنصر یعنی اصل یرده جیولب اندان مخلوقات بولدی (جم)

کیلدی آلارغه پیغمبرلار (من بین ایدیهم) آلارننك آللاری طرفندن (ومن خلفهم) وارقه طرفلاریدن (الا تعبدوا الا الله) ایتدیلار عبادت قیلمانکز مکر الله تعالی غه غنه عبادت قیلنکز دیب (قالوا) ایتدیلار آلار پیغمبرلارینه (لو شاء ربنا) اکر تلاسه ایدی برزننك توغری یولن بولا قمرنی ربمز (لانزل ملائکة) البته ایندورور ایدی بزلارکا فرشته لرنی (فانا بما ارسلتم به کافرون ۞) ایندی تحقیق بزلار شول نرسه کم یبار ولمش بولدونکز سز اول نرسه بلان اورنکزننك کمانکزده اشانغوچی وایمان کیتورکوچی ایمس مز آننك اوچون سز بزننك کوك آدمسز آرتقلقنکز یوقدور یعنی آلارغه پیغمبرلار کوب کیلب مشهور بولغانی حضرت هود بلان حضرت صالح بولب وطوغری یولغه اوندا کانلاریده آلار قبول قیلماغانلاریدان عذاب ایندورولدی (فاما عاد) اما عاد قومی (فاستکبروا فی الارض) تکبرلك قیلدیلار یرده (بغیر الحق) تیوشسز (وقالوا من اشد منا قوة) وایتدیلار کیمدور بیك قوتلی بردن (اولم یروا) ایا کورمدیلار میکم (ان الله الذی خلقهم) تحقیق شوندا ین الله کم یراتدی آلارنی (هو اشد منهم قوة) اول الله آرتغوراقدور آلاردن قوت یوروندن (وکانوا بآیاتنا یجحدون ۞) وبولدیلار آلار بزننك آیتلارومزنی طانکغوچیلاردن (ف) (فارسلنا علیهم) بس یباردوك بز آلار اوزرینه (ریحا صرصرا) بیك قاتی صوق جیلنی (فی ایام نحسات) نحس کونلار وندہ یعنی شملق کونلار وندہ (لنذیقهم عذاب الخزی) حور قیلغوچی عذابنی تاتوتماقومزاوچون (فی الحیاة الدنیا) دنیاتر وکلوکنده یعنی آلارغه پیغمبرلری کیلب عذاب بلان قورقتقانلاری وقتده بز عذاب کیلکانده قوتمز بلان عذابنی کیتارورمز دیب غرورلق قیلماقلاری اوچون الله کامل قدراتن اظهار قیلب قوتله بیك کیم بولغان مخلوق بلان هلاك قیلدی ایتولدیکم اول نحس کونلار دلو آیندن آخر آطنه سی ننك چهارشنبه سندن ایکنچی چهارشنبه سینه قدر لی سیکز کوندور کافر بولغان امتلردن هر قایسنه عذاب چهارشنبه کون کیلدی (ولعذاب الآخرة اخزی) والبته آخرت عذابی بیك خور قیلغوچیدور (وهم لا ینصرون ۞) وحالانکه آلار دنیاوآخرتده الله تعالی عذابندن قوتولماغه یاردم قیلنمسلر (واما ثمود) اما ثمود قومی (فهدیناهم) بس بز آلارغه طوغرولق وآزغنلق یولن کورسته دوك (فاستحبوا العمی) بس آلار طوغریلق اوزرینه آزغنلق یولن اختیار قیلدیلار (علی الهدی) هدایتده بولمق اوزرینه بولودن قاچدیلار (فاخذتهم صاعقة العذاب الهون) بس طوتدی آلارنی خور قیلغوچی قاتی عذاب ننك طاوشی یعنی قتی وقورقتقوچی طاوش بلان زلزله هلاك قیلدی بورلزله ننك طاوشندان یورالکلری یارولدی

(اف) آلارننك جسملری بیك اوزون ایدی جسملری ننك قوتلکلری بلان تکبرلك قیلب غرورلا ندیلار الوغلق قیلمق وغرورلانمق الله تعالی دن عذاب کیلماکینه سبب دور (جم)

(بما کانوا یکسبون ۞) شوندا‌ین اشلاری برلان کسب قیلور بولدیلار (ونجینا الذین آمنوا) وقوتولدوردق بز شوندا‌ین آدملرنی کم پیغمبرلری بولغان حضرت صالح ایلان ایمان کیتورکانلارنی یعنی بورزلزله طاوشندان (وکانوا یتقون ۞) وبولدیلار اول ایمان کیتورکان آدملر منم عذابمدان قورقب صاقلانغوچیلردن (ویوم یحشر) ایتکل شونیکم قبرلارندن قوبارولب جیولرلار (اعداء الله) الله‌نك دوشمانلری آلار مشرکلار ومنافقلر (الی النار) اوت طرافینه (فهم یوزعون ۞) بس آلار شول روشده بولورلار آلارنك اوّلی طوقتالر اخیرلاری یتوشکانچی بارده جیولب اوتقه کروتولر یعنی جهنم اهلی نك کوبلوکینه اشارتدور (حتی اذا ماجاوها) شول وقتقه چاقلی کم کیلورلار جهنمکا یقین (شهد علیهم) کواهلق برور آلار اوزرینه (سمعهم) آلارنك قولاقلری (وابصارهم) وکوزلری (وجلودهم) وتیریلاری (بما کانوا یعملون ۞) شوندا‌ین اشلاری بلان قیلغوچی بولدیلار آلار یعنی یشروب قیلغان کفر وکناهلر یعه اعضالری کواهلق برورلار (وقالوا لجلودهم) ایتورلر اول کافرلار اوزلری نك تیریلارینه (لم شهدتم علینا) نی اوچون کواهلق بردونکز برنك ضرار ومرغه (قالوا انطقنا الله الذی انطق کل شیء) ایتورلار تیریلاری سویلاشدوردی برنی شوندا‌ین الله تعالی کم سویلاشدوردی هر نرسه‌نی (وهو خلقکم اول مرة) اول الله تعالی یراتدی سزنی اوّل مرتبه‌ده (والیه ترجعون ۞) واول الله تعالی طرفینه قایتار ولمش بولورسز یعنی قیامت کونده (ف) (وما کنتم تستترون) وبولمادونکز سز اور وتنکوچیلر پرده‌لرده دنیاده قباحت اش قیلدوقنکزده آدملردن قورقب یشروندونکز وکمان قیلمادونکز (ان یشهد علیکم) کواهلق بره سزنك اوزرنکزکا (سمعکم) سزنك قولاقنکز (ولا ابصارکم) دخی کمان قیلمادونکز کوزلارنکز کواهلق بیره دیب (ولا جلودکم) دخی کمان قیلمادونکز تیریلارنکز کواهلق بیره دیب (ولکن ظننتم) ولیکن کمان قیلدونکز کم (ان الله) تحقیق الله تعالی (لا یعلم کثیرا) بلمز دیب کوبنی (مما تعملون ۞) شول نرسه‌دنکم اشلار ایدونکز آنی (ف) (وذلکم ظنکم الذی) اشبو کمانوغز شوندا‌ین کمانوغز دورکم (ظننتم بربکم) کمان قلدوغز سز اوزوکزنك ربوغزغه (ارداکم) هلاك قیلدی اول کمان سزنی (فاصبحتم من الخاسرین ۞) بس بولدوغز سز زیان اشلاوچیلردن (فان یصبروا) بس اکر صبر ایتسه‌لار ممکن توکلدور (فالنار مثوی لهم) بس اوت آلارغه اورندور (وان یستعتبوا) اکر عفو قیلنماقنی استه‌سلر یعنی اوزلری سویکن نرسه کا توشمکنی استه‌سلار (فما هم من المعتبین ۞) توکلدور آلارعفو قیلنمشلردن (ف) یعنی

(ا ف) شولوقتده کم فرشته لر کافرلرنك عمل دفترونی کیتورورلار کافرلار طانب ایتورلارکم اشبو فرشته‌لر برنك دوشمانمز دور دوشمانلق قیلب برنك اوزارو بزکا یالغاندن یازغانلار الله تعالی کوکلارنی ویرنی کواه قیلرینه ایتورلرکم بولار هم برنك دوشمانمز دور یارب سنده ظلم لق یوقدور برنك دوسلارومز کواهلق بیرسه بز اشانرمز دیب اشبو کافرلارنك قوللاری وآیاقلری کواهلق بیرور (جم)

(۲ ف) یعنی باشقه‌لردن یشرونب کناه اشلادوکز اول وقتده بلمدوکز که قوللاروغز وآیاقلاروغز کواهلق بیرماکن آلاردن هم یشرونر ایدوکز

(ا ف) دنیاده بلالرنك قایسی‌سی صبر بلان یحشی بولر ولیکن آخرتده صبر ایتسنلر ویاایتمسنلر آلارنك اورنلاری جهنم بولدی وقایسی بلا دنیاده الله تعالی دن بیك صرامق بلان کیتار آخرتده نی قدر یالونسه‌لرده هیچ قبول قیلنمس (جم)

دنیاغه کیری قایتماقنی استه‌سلار آصلا بولمس (وقیضنالهم قرناء) دخی آلارغه شیطانلردن دوستلار ویولداشلار قیلدوق (فزینولهم) بس زینتلادیلار اول بولداشلاری یعنی شیطانلاری آلار اوچون (مابین ایدیهم) دنیااشلریدان آللاریده بولغان اشلارنی (وما خلفهم) آرطلاریده بولغان اشلارنی یعنی آخرت اشلریدان اولکاندین صونك تر ولمکنی وحساب وعذابنی طانماقعه ودنیانی سویمکاشیطان وسوه‌سه قیلدی (وحق علیهم القول) طوغری وثابت بولدی آلارغه عذاب بلان سوز یعنی الله تعالی ننك عذاب بلان وعده‌سی (فی امم) کروب شول امتلر کروهیننك اچینه (قد خلت) تحقیق اوتدیلار اول امتلار (من قبلهم) آلارننك اورلریدن اوّل (من الجن والانس) جندن وآدملاردن (انهم) تحقیق آلار (کانوا خاسرین) بولدیلار یمان اشلاریدن کویونکو چیلاردن بولدیلار شیطانلرننك وسوه‌سینه ایاروب (وقال الذین کفروا) وایتدیلار اول آدملرکم کافر بولدیلار (لاتسمعوا) ایشتمکز (لهذا القرآن) اشبو قرآنی (والغوافیه) اول قرآننی اوقوغان وقتده بوش سوزلار سویلاکز (لعلکم) شاید که سزلار (تغلبون) اول محمدننك اوقوماغینه طاوشوغز بلان غالب بولرسز یعنی قریشننك کافرلاری بربرینه ایتدیلار محمد قرآننی اوقوغاندہ برتورلی طاوش بلان قچفروشب بانکلشطروغز دیب حضرت رسول علیه السلام قرآن اوقومقعه کروشکانده طاوشلرون چغاروب بوش سوزلر سویلامکاباشلادیلار حق تعالی شول وقتده بو آیتنی ایندوردی (فلنذیقن الذین کفروا) بس البته طاتوترمن مین کافر بولغان آدملارغه (عذابا شدیدا) قتی بولغان عذابنی (ولنجزینهم) والبته جرابرورمز آلارغه (اسوء الذی) شوندای ین یاوز اشلاری ننك جزاسی بلان (کانوا یعملون) قیلغوچی بولدیلار آلاراول اشنی (ذلك) بوعذاب (جزاء اعداء الله) الله تعالی ننك دوشمانلاری ننك جزاسیدر (النار) اول جزا اود دور (لهم فیها) آلاراوچون اول اوتده (دار الخلد) منکواقالاچق اورون باردور (جزاء بما کانوا) جزابرولر آلارغه شوندای ین اشلاری سببلی بولدیلار آلار (بایتنا یجحدون) برزننك آیتلارومزنی طانار بولدیلار (وقال الذین کفروا) ایتدیلار شوندای ین آدملرکم کافر بولدیلار (ربنا) ای برزننك ربمز (ارنا الذین اضلانا) کورسترکل برزکاشول ایکی سنی آزدوردیلار برزلارنی یعنی شول ایکی خلقدن (من الجن والانس) آدمدن وپریدن (نجعلهما) قیلالق برزآلارنی یعنی آلالق آلارنی (تحت اقدامنا) آیاقلارومزننك آستینه یعنی اول ایکسن آیاقلارومزننك آستینه طارطب اوچمزنی آلیق (لیکونا من الاسفلین) جهنم ننك

توبانینه کیتکانلردن بولسن‌لر اوچون ایتدیلار اول ایکی کمسه ابلیس بلان قابل دیب (انّ الّذین قالوا) تحقیق اول آدملرکم ایتدیلار (ربّنا اللّٰه) برننك ربمز اللّٰه دور (ثمّ استقاموا) موندین صونك ایندکو اشلریده اخلاص بلان توغری تردیلار (تتنزّل علیهم الملائکة) اینار آلار اوزارینه اولکان وقتده فرشته‌لر وهم قبرده وهم قبردن قوبارولغانده وایتورلار (الّا تخافوا) کیلاچکدن قورقماغز (ولا تحزنوا) واوتکان اشلردن قایغرماغز (وابشروا) وسیونوکز (بالجنّة الّتی) شوندای جنت بلان (کنتم توعدون ۞) وعده قیلنمش بولدوعزسز اول جنت بلان (نحن) اول فرشته‌لر ایتورلار بزلار (اولیاکم فی الحیاة الدّنیا) سزننك دوسلارغز دنیاتر وکلوکنده (فی الآخرة) آخرتده دوسلارغز الوغلامق وحرمتلامك بلان (ولکم فیها) وسزننك اوچوندور اول جنتده (ما تشتهی انفسکم) شوندای اندتلی نرسلاردن جانوغز تلاکن نرسه‌لر (ولکم فیها ما تدّعون ۞) وسزننك اوچوندور اول جنتده شولنرسلرکم استرسزلار (نزلًا) حاضرلانمشدور اول رزق یعنی قونا قلارغه حاضرلنکان کوك (من غفور رحیم ۞) یارلقاغوچی ومهربانلی اللّٰه دن (ف) (ومن احسن قولًا) وکمدور بیك کورکام سوز جهتندن (ممّن دعا الی اللّٰه) شول آدملرنی اللّٰه تعالی جانبینه (وعمل صالحًا) واشلدی ایندکو بولغان اشنی (وقال) وایتدی (انّنی) تحقیق مین (من المسلمین ۞) مسلمانلردنمن دیب (ف) (ولا تستوی الحسنة ولا السّیئة) وبرابر بولماس ایندکولك بلان یمانلق (ادفع بالّتی هی احسن) کیتارکل یمانلقنی شوندای نرسه بلان اول نرسه ایندکودور یعنی آچونی صبر قیلمق بلان ونادانلقنی علم بلان وباوزلقنی عفو قیلمق بلان (فاذا الّذی بینك وبینه عداوة) بس شول وقتده یعنی سین بوروشچه اش قیلسانك شول آدمکم سننك بلان آننك آراسنده دوشمانلق بولسه (کأنّه ولی حمیم ۞) کویاکم ایتورسنك سین اول آدمنی دوستنك بولب اشنك نی قلوچیدور ویقین قرداشنکدر دیب (ف) (وما یلقّیها) یولقمس یعنی بیرولمس بویمانلق قارشوسینه ایندکولك قیلمق اشی هیچ بر آدمغه (الّا الّذین صبروا) مکر ایمان قوتی بلان وکمال نفس بلان دوشمانلر اشینه صبر قیلوچیلر یولوقر (وما یلقّیها) ودخی یولقمس اول اشکه (الّا ذو حظّ عظیم ۞) مکر الوغ اولوش ایاسی یولوقر یعنی جنت اهلی تابار اول فعلنی (واما ینزغنّك من الشّیطان نزغ) واکر طیسه سنی بوایندکو بولغان اشدان شیطاندان بولغان وسوسه یعنی یمانلق قارشوسنده ایندکولك قیلودن (فاستعذ باللّٰه) بس صغن اللّٰه تعالی غه (انّه هو السّمیع العلیم ۞) حقیقتده اول اللّٰه تعالی اولدور سننك صغنماغنکنی اشتکوچی ونیتونکنی

(ا ف) قیامت کونندهر کم قایغلی بولر اللّٰه تعالی فرشتلرنی موءمنلرکا آشنالق قیلمق اوچون یبارور یاکه اولم وقتیده یبارور وایتور لر بز فرشته‌لر سزننك دوسلارغزدنیاتر وکلوکیده وهم آخرتده دیب (جم)

(۲ ف) بوآیت پیغمبر ومز علیه السلام بو روشچه دینکه اوندامکا بیور ولغانیغه آننك حقنده ایندورولدی یاکه موءمنلار اذان ایتمك بلان عبادتکه چاقرغانلری اوچون آننك حقنده بولر شایدکم بلال رضی اللّٰه عنه بولر (مواکب)

(ا ف) ایندکولك بلان یمانلق بردای توکل بس بر آدم سنکابر یمان وآچی سوز سویلاسه وایمان اش قلسه آننك قارشوسنده یحشیلق قیل آننك اوچون یحشیلق بلان دوشمن دوست بولر اکرچه کونکلنده دوستلق بولمه سه‌ده (جم)

بلکوچی یعنی اکر بعض وقتده اختیارسز آچوکیلسه بر آدم حقنده شیطان‌ننك وسوسه سندور (ومن آیته الیل) واول الله تعالی‌ننك برلکینه وکامل قدراتینه علامتلردور کیچ (والنهار) کوندوز (والشمس) وقیاش (والقمر) وآی (لاتسجدوا للشمس) سجده قیلماغز قیاشقه (ولاللقمر) دخی سجده قیلماغز آیغه بلار مخلوقدورلار (واسجدوا لله الذی) وسجده قیلوغز الله تعالی‌غه کم (خلقهن) براتدی اول الله تعالی اشبونرسلارنی (ان کنتم ایاه تعبدون ۞) بولسه‌غز سز عبادت قیلغوچی یالغز اول الله تعالی‌غه عبادت قیلارسز یعنی هیچ نرسنی واسطه قیلمایکچه آننك اوچون مشرکلاردن بعضیلار قیاشقه وآیغه سجده قیلور بولدیلار صائیبه خلقی یولدورلارغه سجده قیلغان کوك وکمان قیله‌لر اول مشرکلار قیاش بلان آیغه سجده قیلمالقلاریدن الله‌غه سجده قیلونی بس الله تعالی واسطه قیلودن طیب خالص بر بولغان الله‌غه سجده قیلماقغه بیوردی (فان استکبروا) بس اکر تکبرلك قیلسه‌لار مشرکلار الله تعالی‌غه سجده قیلودن ضرر یوقدور (فالذین عند ربك) بس شوندایین فرشته‌لر باردور ربنك بولغان الله تعالی قاشنده (یسبحون له باللیل والنهار) تسبیح ایتورلار الله‌غه کیچده وکوندوزده (وهم لایسامون ۞) اول فرشته‌لر دایم طاعتده وعبادتده بولب یالقملسلار (ومن آیاته) اول الله تعالی‌ننك برلکی‌ننك کامل قدراتی‌ننك علامتلریدندور (انك ترى الارض) تحقیق سین کورورسنك یرنی (خاشعة) قورغان (فاذا انزلنا) هر وقتده کم ایندورسك (علیها) اول یرا اوزاریته (الماء) صونی یعنی یغمور یاغدورسق (اهتزت وربت) قورغالروزینتلانر یعنی یشاروب اولانلار اوسر (ان الذی احیاها) تحقیق اول الله تعالی تر ولدوردی قورو عن یرنی (لمحی الموتی) البته قیامت کونیده دخی اولکلارنی ترکرکوچیدور (انه علی کل شیء قدیر ۞) تحقیق الله تعالی هرنرسه اوزاریته کوچی یتکوچیدور (ان الذین یلحدون) تحقیق شوندایین آدملار اوزکارتمك وبوزوق تأویل بلان طوغری یولدن آوشرلار (فی آیتنا) برزنك آیتلرومزده (لایخفون علینا) یشرون بولمس برزنك اوزارومزکا (افمن یلقی فی النار) ایااول آدم کم صالنر اوتقه (خیر) ایذ کومیدور (ام من یاتی آمنا) یااول آدم میکم کیلور ایمین بولب (یوم القیامة) قیامت کونیده ایذ کومیدور (اعملوا ما شئتم) اشلار کز تلاکن اشوکزنی (انه بما تعملون بصیر ۞) تحقیق اول الله تعالی شول نرسنیکم قیلرسز کورکوچیدور (ان الذین کفروا بالذکر) تحقیق شوندایین آدملرکم کافر بولدیلار قرآنغه (لما جاءهم) کیلکان وقتده آلارغه اول قرآن بریاورقارشی خلقدور (وانه لکتاب عزیز ۞) تحقیق اول قرآن قدری الوغ

سجده

فایده‌سی کوب بولغان عرتلوکتابدور (لَا یَأْتِیهِ الْبَاطِلُ) کیلمس اول قرآنغه باطل (مِنْ بَیْنِ یَدَیْهِ) آل طرافندن (وَلَا مِنْ خَلْفِهِ) دخی آرط طرافندن یعنی هیچ برجهتدن باطل اول قرآنغه یول طاپماس الله تعالی صاقلاغوچیدور (تَنْزِیلٌ مِنْ حَکِیمٍ حَمِیدٍ) ایندور ولمشدور اول قرآن حکمت بلان اش قیلوچی بارچه حمد کاتیوشلی بولغان الله تعالی دن (مَا یُقَالُ لَکَ) ایتولمس سنکا ای محمد (إِلَّا مَا قَدْ قِیلَ) مکر اول نرسه ایتولر تحقیق ایتولدی (لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِکَ) سندان اوّل پیغمبرلارکا ایتولکان سوز ایتولر یعنی محمد سنینك قومینك سنکا اوّلکی پیغمبرلارکا قوملاری ایتکن کوك سوزنی ایترلار (إِنَّ رَبَّکَ لَذُو مَغْفِرَةٍ) البته سنینك ربنك یارلقامق ایاسیدور (وَذُو عِقَابٍ أَلِیمٍ) وبیمك رنجتکوچی عذب ایاسیدور (وَلَوْ جَعَلْنَاهُ) واکر قلسق ایدی بز اول قرآننی (قُرْآنًا أَعْجَمِیًّا) عرب تلی دن باشقه تل بلان ایندورلمش قرآن (لَقَالُوا) البته ایتورلار ایدی عرب کافرلری (لَوْلَا فُصِّلَتْ آیَاتُهُ) نی اوچون آننك آیتلری برننك تلومزچه روشن بیان قیلنمدی (ءَأَعْجَمِیٌّ وَعَرَبِیٌّ) ایاقرآن باشقه تل بلان بولب پیغمبر عرب جماعسندن بولرمی (یعنی سوز عجم چه بولب سویلانه‌چك آدم عرب بولسه نی فایده بولر بوکتاب ننك ایندور ولویده بزکا هیچ فایده یوق دیرلار ایدی (قُلْ هُوَ لِلَّذِینَ آمَنُوا) ایتکل ای محمد اول قرآن شول آدملر اوچونکم ایمان کیتورمیلار (هُدًى) طوغری یولنی کورساتکوچیدور (وَشِفَاءٌ) وکونکلارونده بولغان شیك کا ونادانلق آغروقینه شفادور (وَالَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ) وشوندای این آدملرکم ایمان کیتورمسلر (فِی آذَانِهِمْ) آلارننك قولاقلریده (وَقْرٌ) صانکغراولق باردور (وَهُوَ عَلَیْهِمْ عَمًى) اول قرآن آلار اوزارینه صوقرلقدور (أُولَئِکَ یُنَادَوْنَ) اشبو جماعت شول آدملرغه اوحشارکم چاقرولر (مِنْ مَکَانٍ بَعِیدٍ) یراق اورونلن (یعنی یراق یردن چاقرولغان آدمغه اوحشارکم چاقرغان آدمنیك کورمس وسوزنی هم آنکلاماس چاقرودن آصلا فایده طاپماس (وَلَقَدْ آتَیْنَا) وتحقیق بردوك بز (مُوسَى) حضرت موساغه (الْکِتَابَ) یعنی توراتنی (فَاخْتُلِفَ فِیهِ) قرآنده خلافلق قیلغانلری کوك توراتده هم خلافلق قیلدیلار (یعنی قرآنغه قایسیلری اشانب وقایسیلری اشانماغان کوك توراتقه قایسیلری اشاندیلار وقایسیلری اشانمدیلار (وَلَوْلَا کَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّکَ) واکر بولمه‌سه ایدی اول سوزکم اوتدی ازلده سنینك ربنکدن (یعنی قرآننی یالغانغه توتقانلارننك حقنده اول سوز آلارننك عذابلری قیامتده بولمقدور (لَقُضِیَ بَیْنَهُمْ) البته آلارننك آراسنده عذاب بلان حکم قیلنر ایدی یعنی هلاك بولرلار ایدی اوتکن امتلرکا حکم قیلندوغی کوك (وَإِنَّهُمْ) وحالانکه

(ولوجعلناه) کیتوردیلار کم قریش کافرلاری ایتدیلار نی اوچون قرآن عجم لغتی بلان اینمدی یاکه نی اوچون بر آزی عجم وبر آزی عرب تلی ایلان اینمدی هرایکی جماعت فایده‌لانر ایدی دیدیلار الله تعالی شوننك اوچون بو آیتنی ایندور دی (زبده)

تحقیق آلار یعنی جهود وعرب مشرکلاری (لَفِی شَكٍّ) البته شیکده‌دورلار (مِنْهُ) اول قرآندن یاکه توراتدن (مُرِيبٍ ۞) قوتلی بولغان شیکده‌دورلار (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا) هر آدمکم اشلسه ایندکو بولغان اشنی (فَلِنَفْسِهِ) بس فایده‌سی اوزی اوچوندور (وَمَنْ أَسَاءَ) وهرکم اشلسه بوزوق اشنی (فَعَلَيْهَا) بس ضرری اوزی اوچوندور (وَمَا رَبُّكَ) ایمسدور سنینك ربنك

یکرمی بشنجی پاره

(بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ۞) ظلم قلغوچی قوللارینه (الَيْهِ) اول الله تعالی غه (يُرَدُّ) قایطارولمش بولور (عِلْمُ السَّاعَةِ) قیامت‌ننك علمی یعنی قیامتدن صرالدوقده (وَمَا تَخْرُجُ) وچقمس (مِنْ ثَمَرَاتٍ) جیمش لردن (مِنْ أَكْمَامِهَا) اورلری‌ننك قبوغندن (وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى) ویوکلی بولمس هیچ بر خاتوندن (وَلَا تَضَعُ) دخی تودورمس بالانی هیچ بر خاتون (الَّا بِعِلْمِهِ) مکر الله تعالی‌ننك بلمکی برلان بواش‌لر همه‌سی الله تعالی‌ننك بلمکی بلاندر (وَيَوْمَ) اول کونده یعنی قیامت کونده (يُنَادِيهِمْ) چاقرولمش بولور اول کافرلار یعنی الله تعالی کافرلارنی شلته قیلب چاقرور وایتور (أَيْنَ شُرَكَائِي) قایده‌دورسز کمان قیلغان شریکلارم (قَالُوا) ایتورلار اول کافرلار (آذَنَّاكَ) بزسنکا بلدوردوك کم یاکه خبر بیردوك (مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ۞) یوقدور بزلاردن آلارننك شریك بولماغینه کواهلق بروچی کواهلر یوقدور دیب یعنی هیچ بر شریك قیلوچی یوقدور دیب (وَضَلَّ عَنْهُمْ) یوق بولدی اول مشرکلاردن (مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ) شول نرسلر یکم عبادت قیلهٔ ایدی موندان الك دنیاده یعنی اوّل عبادت قیلغان نرسلری قیامت کونده یوق بولور (وَظَنُّوا) شیکسز بلرلار آلار (مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ ۞) یوقدور آلاراوچون بوعذابدن هیچ بر قوتولمق وقاچمه‌غه چاره‌لری بولمس قاچمقلری محالدور (لَا يَسْئَمُ الْإِنْسَانُ) یالقماس انسان یعنی کافر (مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ) خیرنی استمکدن یعنی اوزی‌ننك صحت لکیده ورزقنده کینك لکنی استمکدان (وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ) واکر طوتسه آنی برقتیلق یعنی آورو یاکه فقیرلك (فَيَئُوسٌ) بس امیدسز بولب (قَنُوطٌ ۞) الله تعالی‌ننك رحمتیدن طمع قیلماقنی اوزار یعنی کافرلار دنیاده صحت ودولت تلامکده یالقماسلر هروقت اکر آلارغه آورو یاکه فقیرلك کیلسه الله‌ننك رحمتیدن امیدنی کیسب امیدسز بولرلار بوصفت کافرلار صفتی بولمه‌غه دلیلدور الله تعالی‌ننك لا ییأس من روح الله الا القوم الکافرون) دیکن سوزی (وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا) واکر طاطتسق بز اول کافرکا رحمتمزنی اوزمزدن یعنی صحتلکنی وریرقنه کینك لکنی (مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ) مشقتدن صونك طوتدی آنی اول مشقت یعنی آورو وفقیرلك یتوشکندن صونك (لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي) ایتر اول کافرلار

(اذناك) اعلمناك وقيل اخبرناك وهو الاظهر (مد)

بومنم اوچوندور یعنی منم حقمدور دیب کونکلن اوطرطر بومندان کیتمس دیب قورقولری کیترو ایتر (وما اظن الساعة قائمة) وکمان قلیمم مین قیامت قایم بولر دیب (ولئن رجعت) اکر فرض قلیم مین قایطارولمش بولسم (الی ربی) ربم نناك جانبینه نیتك مسلمانلار ایته‌لر یعنی قیامت بولماعن واولکچ قوبارولمقنی کمان قلیمم اکر قوبارولسم (ان لی عنده) تحقیق منم اوچون الله تعالی قاشنده (للحسنی) جنت بولور یاکه حرمتدن ونعمتدن کورکم حالت باردور (فلننبئن الذین کفروا) بس البته خبرلاندورور بز شوندای آدملارنی کافر بولدیلار آلار (بما عملوا) شوندای اشلرینه کم اشلادیلار آنی (ولنذیقنهم) والبته طاتودورمز بز آلارغه (من عذاب غلیظ ۞) قتی بولغان عذابدن (واذا انعمنا علی الانسان) وچانکم انعام واحسان قیلسق انسان اوزرینه یعنی منم طرفمدن نعمت یتوشسه (اعرض) شکر قیلودن یوزقایتارور وآزار (ونابجانبه) ویراق بولور اوزطرافینه یعنی الله تعالی نی ذکر قیلودن ودعاقیلودن بلکه نفسینه ایاروب الوغلق وتکبرلك قیلور (واذامسه الشر فذودعاءعریض ۞) وهرچان توتسه آنی یعنی یتوشسه آنکا بر یازولق یعنی فقیرلك وضرر کوب دعا ایاسی بولور یعنی دعاقیلمغه دایمچیلق قیلب الله تعالی غه یالونماغه یونالور بوسوز آدمنناك اشاکولوکن بیاندور قتیلق غه صبر قیلماسلار وراحتکه شکر قیلماسلر (قل ارءیتم) ایتکل ای محمد خبر بیرونك منکا (ان کان من عند الله) اکر بولسه اول قرآن الله تعالی جانبندان (ثم کفرتم به) موندین صونك اول قرآن نناك الله تعالی جانبندان بولماغینه انکار قیلب کافر بولسانکز (من اضل) کمدور آزغنوراق (ممن هو فی شقاق بعید ۞) شول آدمدنکم اول آدم توغرولقدن وحقدن یراق بولغان خلافلقده دور (سنریهم ایاتنا) تیزدورکم کورسترمز بز آلارغه قدراتمزکا دلالت قیلغان علامتلر ومزنی (فی الآفاق) عالمنناك اطرافنده یعنی رسول اکرم خبر بیرکن مشرق ومغربده بولغان یورطلارنناك آچولماقلغن کورسترمز (وفی انفسهم) دخی اوزلارونده بولغان علامتلرمزنی کورسترلرمز یعنی مکه اهلی آراسنده ظاهر بولغان قایغولرنی اوزلرینه کورسترمز (حتی یتبین لهم انه الحق) تاکم ظاهر بولسن آلارغه حقیقتده اول قرآن یاکه رسول علیه السلام حق بولغانی (اولم یکف) ایایتمس سنکا ای محمد (بربك) سنناك ربنك بولغان الله (انه علی کل شیء شهید ۞) حقیقتده اول ربنك هر نرسه اوزرینه حاضر وکواهدور وعده قیلغانینی اظهار قیلمق بلان اشنکنی حق بولغانن بلدور (ف)(الا انهم) آکاه بولنك ای محمد تحقیق اول کافرلار (فی مریة) شیکده وشبهه ده دورلار (من لقاء ربهم) ربیلری نناك

(یولقماغیدن)

(اف) بو آیت کریمه‌نناك معناسنده تفسیر ایالری کوب وجه بیان قلمشلردور امام ابو اللیث تفسیرنده ابوجهل رسول علیه السلام دن معجزه استه‌کنده آی یارولب ایکی بولنك بولب کورونمکیدور دیدی ابوجهل وآنناك یارداچیلری محمد بوسحرنی مکه ده کورستدی کورالم اطرافنده هم کورکن کشی بارمی دیب اطرافقه آدملر بیاردی شول وقتده هرطرفده کورونکانلوکندان ابوجهل ملعون بودایم بولغن سحر ایکن دیدی بس آیت نناك معناسی آی نناك یارولب قدوراتمزنی عالم نناك اطرافنده ومکه‌نناك اوزنده کورسترمز دیب معنا قیلمشلردور ودخی کوب وجه بلان معنا بیرمشلردور

بولقماغیدن یعنی اولکاندین صونك تر ولمکا اشانماینچه الله تعالی ننك یولقماسندن شیکن دورلار (اَلَآ) آکاه بولنك وبلنك (اَنَّه) دورستلکده اول الله تعالی (بِكُلِّ شَیْءٍ مُحِیطٌ ۞) هر بر نرسه‌نی بلمکی چولغاغاندور *

﴿ سورة الشوری مکیة ثلث وخمسون آیة ﴾

لبسه ——— م ——— الله الرحمن الرحیم

(حٰمٓ ۞ عٓسٓقٓ ۞) اکر چندیکه بوحروف مقطعه کاکوب معنالر برولکاندور العلم عند الله (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی بوسوره بولغان معنالرکوك (یُوحِیٓ اِلَیْكَ) وحی قیلورسنکا (وَاِلَى الَّذِینَ مِنْ قَبْلِكَ) وشوندای پیغمبرلارکاوحی قیلورسندن الله بولدیلار آلار (اللّٰهُ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ ۞) عزیز وحکیم بولغان الله (لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) اول الله اوچوندور کوکلرده بولغان نرسه‌لر ویرده بولغان نرسه‌لار (وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیمُ ۞) اول الله تعالی بارچه‌دن آرتقدور الوغلق پادشاهلق آنکادور (تَكَادُ السَّمٰوٰتُ) یقین بولورکم کوکلار (یَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ) یارغالانور پاره پاره بولب اوزی ننك استیدن یعنی کوکلارننك اوستندن بعضیلاریرلارننك اوستیدن دیکانلار الله تعالی ننك الوغلقیدن وهیبتدن یاکه اول مشرکلارننك الله ننك بالاسی باردیب ایتمکلریدن (وَالْمَلٰٓئِكَةُ یُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ) وفرشته‌لر ربیلاری بولغان الله تعالی غه حمد ایتمك برلان تسبیح ایتورلار (وَیَسْتَغْفِرُونَ) ویارلقامق استرلار (لِمَنْ فِی الْاَرْضِ) یرده بولغان موءمنلار اوچون (اَلَآ) بلکل کم (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ ۞) اوزیدور قرغانغوچی (ف) (وَالَّذِینَ اتَّخَذُوا) وشوندای این آدملارکم طوتدیلار (مِنْ دُونِهٖٓ) الله دن باشقه (اَوْلِیَآءَ) دوستلار (اللّٰهُ حَفِیظٌ عَلَیْهِمْ) الله تعالی صاقلاوچیدور آلارننك ضررلری اوزرینه یعنی آلارننك اشلرون وحاللرون بلکوچیدور جزالرون برور هیچ بر اشلارون اوتکارمس (وَمَآ اَنْتَ عَلَیْهِمْ بِوَكِیلٍ ۞) ایمس سنك سین ای محمد آلار اوزرینه صاقلاوچی وآلارننك اشن قیلغوچی یعنی آلارننك اشی سنکا تابشر ولمغن بلکه سننك اشنك آلارنی منم عذابمدن قورقتمق دور (وَكَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی هر پیغمبرکا قومی ننك تلی بلان وحی قیلغانمز کوك (اَوْحَیْنَآ اِلَیْكَ) وحی قیلدوق بز سننك اوزرونکه (قُرْاٰنًا عَرَبِیًّا) عرب تلی بلان بولغان قرآننی (لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰی) قورقتماقلغنك اوچون شهرلارننك آناسی بولغان مکه اهلنی (وَمَنْ حَوْلَهَا) وآننك اطرافنده بولغان آدملارنی یعنی بارچه شهرلار اهلنی آننك اوچون باشقه شهرلار مکه ننك

(من فوقهن) وقیل من فوق الارضین فالکنایة (ای الضمیر) راجعة الی الارض لانه بمعنی الارضین (مد)

اطرافلارون حلقه کوك چولغامشلاردور (وتنذر یوم الجمع) وقورقتماقنك اوچون قیامت کونندن (لاریب فیه) آصلاشیك وشبهه یوقدور اول کوننك بولماغیده یعنی قیامت کونندہ بارچه خلق بریرده قوبارولب جیولرشوننك اوچون یوم الجمع دیب ایتولدی (فریق فی الجنة) اول خلقلاردن برجماعت یعنی موءمنلار جنتده بولورلار (وفریق فی السعیر ۞) برجماعت یعنی کافر بولغانلار جهنمده بولورلار (ف)(ولوشاء الله) اکر تلاسه ایدی الله تعالی (لجعلکم امة واحدة) قیلور ایدی آلارنی یعنی آدم اولادن برجماعت یاهدایت یاضلالت اهلی قیلور ایدی (ولکن یدخل) ولیکن کروتور الله تعالی (من یشاء) تلاکان بنه لرون (فی رحمته) اوزی ننك رحمتینه یعنی طوغری یولنه بولب طاعت ده بولغانلرنی (والظالمون) ظالملر یعنی کافرلار (مالهم من ولی) یوقدور اول ظالملار اوچون قیامت کونیده تلاکوچی دوست (ولانصیر ۞) وعذابدن قوتولدورمق اوچون بریاردم قیلغوچی (ام اتخذوا من دونه) ایاطوته لرمی اول کافرلار الله دن باشقه (اولیاء) دوست (فالله هو الولی) بس یالغز الله تعالی اوزیدور بنده لری ننك اشن قیلغوچی (وهو یحی الموتی) اول الله تعالی ترکزر اولکلرنی (وهو علی کل شیء قدیر ۞) اول الله تعالی هر نرسه اوزرینه کوچی یتکوچیدور (وما اختلفتم فیه) وشوندا ین دین ودنیا اشلارونده اختلاف ایتدونکز (کافرلار بلان) اول نرسه ده (من شیء) کیرك نی نرسه ده بولسن (فحکمه الی الله) آننك حکمی یعنی اول نرسه ده آیرمق بلان حکم الله تعالی غه طابشر ولغاندور طوغر ولقده وحقده بولغانلی باطل لقده بولغاندن ثواب برمك بلان آیرور (ذلکم الله ربی) اوشبو حکم قیلغوچی الله منم ربم (علیه توکلت) اول ربم بولغان الله غه بارچه اشمنی طابشردوم (والیه انیب ۞) اول الله غه قایترمن هر اشمده (فاطر السموات والارض) کوکلرنی ویرنی براتقوچیدور اول الله (جعل لکم) قیلدی یعنی براتدی سرننك اوچون (من انفسکم) اورنکرننك جنسنکردن (ازواجا) خاطنلارنی (ومن الانعام) ویراتدی دورت آیاقلی حیونلاردن (ازواجا) هرقایسی لرنی جفت یعنی ایرکك وخاتون (یذروکم فیه) اوشبو روشده یراتوده کوب قیلدی سرنی وحیوانلارنی (لیس کمثله شیء) یوقدور هیچ نرسه اول الله تعالی ننك اوخشاشی وهم بولمز (وهو السمیع البصیر ۞) اول الله تعالی هر نرسه نی اشتکوچیدور وکورکوچیدور (له مقالید السموات والارض) اول الله تعالی اوچوندور کوکلارننك ویرننك یغمورخزینه لری (یبسط الرزق لمن یشاء) جیاریعنی کینك قیلور رزقنی اول آدم اوچونکم تلار (ویقدر) وطارقیلور اول آدم اوچونکم تلار (انه بکل شیء علیم ۞)

(۲ف) الله تعالی ننك الوغ لغی ننك قوتندن کوکلر یارولر یاکه فرشته لرننك ذکری کوبلوکندن بر اثر بولب آندن کوکلر پاره پاره بولب توشر رسول علیه السلام ایتدی کوکلرده دورت بارمق قدری اورون یوقدورکم فرشته لرننك سجده سندن بوش بولغان دیب (جم) (ام القری) ای مکة لان الارض دحیت من تحتها اولانها اشرف البقاع والمراد اهل ام القری (مد)

حقیقتده اول الله هر نرسه‌نی بلورکینك قیلوده وتار قیلوده بنده لر ینه ایذکو بولغاننی بلور (شَرَعَ لَكُم) بیان قیلدی الله تعالی سزننك اوچون یعنی دینده الله تعالی نی برلامك نی واسلام بولنی (من الدّین) دیندن (ماوصّی به) شول نرسه‌نی بیان قیلدی بیوردی اول نرسه‌نی (نُوحًا) حضرت نوحعه (والّذی اوحینا الیك) دخی شول نرسنیکم بیان قیلدی وحی قیلدوق بز سنکا (وماوصینا به ابراهیم وموسی وعیسی) وشول نرسنیکم بیان قیلدوق بیوردوق دخی اول نرسه‌نی قیلماقنی ابراهیم غه وموسی غه وعیسی غه اول بیورغان وبیان قیلغان نرسه بودور (اَن اَقیموا الدّین) دیننی طورغز وغز یعنی ایمان کیتورمك واجب بولغان نرسکا ایمان کیتورمکدور (حاصلی بودور بیان قیلدی الله تعالی سز کا دیندن نوح علیه السلام ومحمد علیه السلام دینن وبوایکسی ننك آراسنده بولغان پیغمبرلارننك دینن اول دین اسلام دیندور یعنی الله تعالی نی بردیب بلمك وبیورغانلار ینه ایمان کیتورمك ورسوللر ینه وکتابلر ینه وقیامت کونینه وهر نرسکه مسلمان بولوده اعتقاد قیلمق واجب بولغان نرسه لرکا ایمان کیتورمك (ولاتتفرّقوا) آیرلمانکز اختلافی قیلمق بلان (فیه) اول دینده (حضرت علی رضی الله عنه ایتدی (الجماعة رحمة والفرقة عذاب) دیب (کبر علی المشرکین) بیك ضور قایعو بولدی مشرکلار اوزرینه (ماتدعوهم الیه) شول نرسه‌کم اوندارسز سز آلارنی اول نرسه‌کا یعنی دینکه اوندا ما کونکز مشرکلارکا بیك چتن بولدی (الله یجتبی الیه من یشاء) الله تعالی صایلاب استکان آدمنی اوزطرافینه طارطر (ویهدی الیه من ینیب ۞) وبول کورستر اول دینکه اوزینه یونالب حق طرافینه میل قیلغان آدمنی (ف) (وماتفرّقوا) اول مختلف بولغان دین ایالری آیرولمدیلار (الّا من بعد ماجاءهم العلم) مکر آیرولدیلار کیلکاندین صونك آلارغه بلمکلك یعنی آلارننك الله نی برلامکده آیرولماقلری آرغنلقده بولماقلرونی بلکاندین صونك بولدی (بغیا بینهم) آرالارونده توشکان دوشمانلق وحسدلکدن بولدی یعنی بلدورو اوچون بولمدی (ولولا کلمة سبقت) اکر بولمه‌سه ایدی آلارغه ازلده بولغان سوز یعنی عذابلرون کچکدورمك بلان وعده (من ربّك) سننك ربنکدن (الی اجل مسمّی) آطالمش مدتکاچه یعنی عمرلری ننك اخیر وقتیغه‌چه باکه قیامت کونیکه‌چه عذابلری کچکوکا وعده اوتب فرصت بر ولمشدور اکر وعده اوتمه‌سه ایدی (لقضی بینهم) البته حکم قیلنور ایدی کافرلار بلان موءمنلر آراسنده باطلده بولغانلرنی عذاب قیلمق بلان حقده بولغانلری قوتولمق بلان (وانّ الّذین) وتحقیق شوندا ین آدملرکم (اورثوا الکتاب) بر ولمش بولدی آلارغه کتاب یعنی کتابقه وارث قیلندیلار (من

(ان) مکه‌ء مکرمنی ام القری یعنی شهرلارننك آصلی دیدی آننك اوچون عربلار بارچه‌سی آنده وآننك تیراسنده الله تعالی ننك اوی آنده موءمنلر ننك قبله‌سیدور ودنیاننك بارچه‌سی آننك طرافلاروندوکاراك قیلب چولغاب آلغانلاردور اوّل عرب خلقی وآلاردن صونك باشقه شهر جماعطری (جم)

بس بارچه دنیاده بولغان آدملر (ومن حولها) کا کرادور

(ان) شاه ولیوالله رحمة الله ایتدی داصلی شولدور پیغمبر علیه السلام بارچه سی دین ننك اصلنده اتفاقلاردور وشریعتلارننك مختلف بولماغی فروعده غنه‌دور والله اعلم دین ننك اصلی ازلدن بردور آنی ترغرمق بوللاری هروقتده الله تعالی باشقه باشقه بیان قلدی (جم)

بعدهم) پیغمبرلاردن صونك (لفی شك منه مریب ۞) شیکده دورلار اول قرآندن قرآن آلارنی قتی شیکه کاکر وتبدور توغری بولماغن بلمرلار ودرست ایمان بلان ایمان کیترمسلر یعنی پیغمبر علیه السلام زمانیده بولغان کتاب اهلی یاکه اهلیدن صونك مشرکلار قرآنغه وارث بولدیلار اما اول قرآنغه شیك قیلب ایمان کیتورمسلر (ف)(فلذلك) اوشبوننك اوچون یعنی آلاردن دینده آیرولوا بولغانی اوچون (فادع) خلقنی اسلام دینی اوزرینه اوندا کل (واستقم کما امرت) وطرغل نیچك بیورولمش بولدنك یعنی بیورلغان روشده تورغل خلقنی اوندامکده (ولاتتبع اهواءهم) ایارمه اول کافرلارننك باطلنی تلاولرینه (وقل) ایتکل (امنت) ایمان کیتوردوم مین (بما انزل الله) شول نرسه‌کاکم ایندوردی اول نرسه‌نی الله تعالی (من کتاب) هرکتابدن (وامرت) بیورولمش بولدوم مین (لاعدل بینکم) سزننك آرانکرده شریعتده وحکم قیلماقن برابر بولمغه یعنی الوغلارنی وتوبانلرنی دینکه اوندامکده وحکم قیلمقده (الله) الله تعالی (ربنا) بزننك ربمزدور (وربکم) وسزننك ربنکردور (لنا اعمالنا) بزننك عملرومزننك جزاسی بزکادور (ولکم اعمالکم) وسزننك عملنکزننك جزاسی سزکادور * (لاحجة) دلیلکه حاجت یوقدور یعنی نزاغلاشب دلیل کیتورورکا حاجت یوقدور (بیننا) بزننك بلان (وبینکم) سزننك آرانکرده یعنی حق ظاهر بولغانلقیدان صونك (الله یجمع) الله تعالی جیار (بیننا) بزننك بلان سزننك ارانکزنی قیامت کوننك (والیه المصیر ۞) اول الله تعالی جانبینه دور قایتمقلق بارچه‌مزننك (والذین یحاجون فی الله) وشوندای آدملارکم الله تعالی ننك برلکنده نزاغلاشب فخر وشرلار (من بعدما استجیب له) محمد علیه السلام ننك اوندامکلوکن قبول قیلب اسلام دینینه کرکاندین صونك جاهلیت دینینه قایتارمق اوچون * (حجتهم داحضة) آلارننك دوشمانلق قیلب فخر وشماقلاری باطلدور (عندربهم) ربیلری بولغان الله تعالی قاشنده (علیهم غضب) وآلار اوزرینه برآچوابولور (ولهم عذاب شدید ۞) وآلار اوچون (قیامت کونیده) قاتی عذاب باردور (اوشبو قورقتمق کتاب اهلی اوچوندورکم فهم ایاسی بولغان آدملری شبهه‌لربلان آلداب حقدن یراق قیلورلار (الله الذی انزل الکتاب بالحق) الله شوندای الله دور حقلق بلان قرآننی ایندوردی (والمیزان) وعدلك اوچاون ایندوردی یعنی شول شریعتنی ایندردی آننك بلان آدملار آراسنده بولغان حقلار اوچانب برابر قیلنور (ومایدریك) دخی نی نرسه بلدوردی سنکا (لعل الساعة قریب ۞) شایدکم قیامت یقیندور الله تعالی سنکا بلدورمدی قرآنغه ایاروب

(۲ف) یعنی اوّلده اوتکن امتلار قارشولاریدن سوز وبوزوقلقلاریدن سوز لرون اثبات ایتمك اوچون کتابنك معناسن آلوشطر غانلار وآلاردن صونك کیلکن لر اول کتابنی تورلی تورلی کوروب خیران قالب بلما کانلار حق بومیکن یا آنندك برسی میکن دیب اشبو اختلافی بوزوقدور مکر معناسن برنچه یول ایلان حق بولغان معنانی چغارسه اول چغارغن معناده اختلافی بولمه‌سه مذموم ایمسدور (جم)

* اوشبو سلا متلکنی بلدورکن آیت کریمه ننك حکمی قتال آیتی اینودن الك ابدی اوشبو دلیلدور بر آدم بر بوزو قلقنی کوروب یاکه ایشتب طیب قبول قیلنمسه آندان آرتق نرسه واجب بولمس بلکه اوزی ننك مذهبن صاقلاب باشقنی قویسن

* یاکه الله تعالی ننك میثاق کونیده (الست بربکم) دیب سراماغن قبول قیلب ورب بولماغن اقرار قیلب وپیغمبرننك دعاسی ننك قبول بولماغی بلان ظاهر قیلغان معجزه لرونی کورکاندین صونك الله تعالی ننك برلکنده وپیغمبری ننك حق بولماغنیده فخر وشرلار *

ایذ کولکدایه‌چیلق قیلمق لازمدور (یستعجل بها الذین) قیامت کیلماکینه مسخره قیلب آشوغب استرلار اول قیامته تنی شول آدملارکم (لا یؤمنون بها) ایمان کیتورمسلار اول قیامتکه (والذین امنوا) وشول آدملارکم ایمان کیتوردیلار (مشفقون منها) قورقرلار اول قیامت ننك بولماغیدن (ویعلمون) وبلورلار (انها الحق) حقیقتده اول قیامت طوغریدور دیب (الا ان الذین یمارون فی الساعة) بلنك حقیقتده شوندای آدملار شبهه‌لانورلار وقچقروشرلار قیامت ننك کیلماکیده وبولماغیده (لفی ضلال بعید ۞) البته یراق بولغان آزغنلقده دورلار حقدن (آننك اوچون قرآن وقول رسول علیه السلام دلالت قیلهدور قیامت ننك بولماغینه عقل هم کواهدور جزا کونیدن چاره یوقدور دیب (الله لطیف بعباده) الله ایذ کولك قیلغوچیدور قوللارینه (عیبلرونی اورتوروکناهلارونی باغشلارو فایده لرنی یتوشدرورو ضررلارنی کیتارور (یرزق من یشاء) فضلی بلان قیلور رزقنی تلاکان بنده سینه آننك اوچون الله تعالی بلکوچیدور قایسی قلینه رزقنی کینك قیلوده مصلحتن (وهو القوی العزیز ۞) اول الله تعالی احسانیده قوتلیدور وحکم قیلماقده غالبدور (من کان) بر آدم بولسه (یرید) تلار بولسه (حرث الاخرة) آخرت ننك ثوابنی (نزد له فی حرثه) آرتدورورمز بز آننك عملی ننك ثوابنی یعنی بر ینه اون ثواب توزان قدرینه طاوقدرلی (ومن کان یرید حرث الدنیا) وهرکم دنیا اسبابن تلاسه (نؤته منها) برورمز بز آکا دنیا اسبابیدن ازلده قسمت وتقدیر قیلنغان مقدارون (وماله فی الاخرة من نصیب ۞) وحالانکه یوقدور آننك اوچون آخرتده هیچ بر الوش یعنی هر آدم دنیا اوچون طروشسه ازلده قیلنغان الوشی بر ولور آرتق بر ولمس زحمت طارتقانی بوشقه کیتب آخرتده اول زحمتی ننك آکاهیچ بر فایده سی بولمز (ام لهم شرکاء) ایابارمیدور اول مشرکلار اوچون الله‌دن شریك بولغان الاهلاری (شرعوا لهم) قویدی وثابت قیلدی اول شریکلار اول مشرکلار اوچون (من الدین) دیندن (مالم یاذن به الله) شول نرسنیکم اذن برمکندور الله تعالی اول نرسه کا یعنی اسلام دینیدن باشقه دین قیلمه‌غه اذن برمکندور (ولولا کلمة الفصل) اکر بولمسه ایدی (بوامت ننك مشرکلری اوچون) آیرمق لق وعده سی ننك سوزی یعنی عذابلارون کیچکترمك بلان وعده سی (لقضی بینهم) آلار آراسنده عذاب بلان حکم قیلنور ایدی (وان الظالمین) وتحقیق مشرکلار (لهم عذاب الیم ۞) آلاراوچون ارانجتکوچی عذاب باردور یعنی آیرمقلق قیامتده وعده بولغانیدن آلارننك عذابی دنیاده بولماینچه قیامتکه قالدورولماندور (ترى الظالمین مشفقین) کورورسنك سین مشرکلارنی

قورقغوچی) قیامت کوننده (مما کسبوا) دنیاده اشلا کانلاری ننك جزاسندن (وهو واقع بهم) وحالانکه اول بوزوق اشلری ننك جزاسی آلارغه یتوشاچکدور (والذین آمنوا) وشول آدملارکم ایمان کیتردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو اعمللار قیلدیلار (فی روضات الجنات) جنت باغچه‌لارونده دور (لهم مایشاؤن) آلاراوچون باردور تلا کانلاری حرمت وکرمدن (عند ربهم) ربیلاری بولغان الله قاشنده (ذلك) اوشبو نعمتلار (هو الفضل الکبیر) اولدور موعمنلارکا الوغ بولغان فضل وحرمت (ذلك) اوشبو نعمت وثواب (الذی) شوندای نرسه دورکم (یبشر الله) سویندورور الله (عباده الذین) شوندای قوللارونکم (آمنوا وعملوا الصالحات) ایمان کیتوردیلار وایذکو اشلار قیلدیلار (قل لا اسالکم) ایتکل ای محمد صرامیم مین سزدن (علیه) اول قرآننی یتوشدورماکم وسیونچ بیرمکم اوزرینه (اجرا) هیچ برجالنی (الا المودة فی القربی) مکرسزکا یقینلوغم اوچون منکا دوستلق قیله‌سز یعنی صیله رحیم لك قیلنکز ارنجتمانکز (ومن یقترف حسنة) وهرکم بر یخشیلق بلان یاکه دوستلق بلان ثواب اش قیلسه (نزد له فیها حسنا) آرتدورورمز بزآننك اوچون اول ثواب اشیده ثوابنی (ان الله) تحقیق الله تعالی (غفور شکور) کناهلی لرنی توبه‌لری بلان یارلقاغوچیدور ایذکولك قیلغانلارننك قدرون بلکوچیدور (ف)(ام یقولون افتری) ایاایترلارمی مشرکلار باغلادی محمد (علی الله کذبا) الله تعالی اوزرینه یالغاننی دیب پیغمبرلکنی یاکه قرآننی الله‌دن دور دیب یالغان ایتدی دیرلارمی بوسوزلری فایده‌سز سوزدور آننك اوچون (فان یشاء الله) اکر تلاسه الله تعالی (یختم علی قلبك) مهر اورورسننك کونکلنك اوزرینه اکر باطرچلق قیلسنك آننك اوچون بوتورلی بوزوق اش قلنودان بولب کونکلی مهرلانکن آدمدن بولادور یاکه سننك کونکلونك اوزرینه صبر قیلمق مهرون اورورایدی آلارننك رنجتمکلری (ویمح الله الباطل) ویوعالتورالله تعالی باطل بولغان یالغانی (ویحق الحق) وثابت قیلورحق وتوغری بولغان دینی (بکلماته) اوزی ننك حکم وقضا کلیمه‌سی بلان یعنی اول پیغمبرلك وقرآن الله تعالی دن دیمکی یالغان بولسه آنی یوق قیلورایدی (انه علیم بذات الصدور) تحقیق اول الله تعالی بلکوچیدور مشرکلارننك افترادیب کمان قیلغانلارون (ف)(وهو الذی) اول الله تعالی (یقبل التوبة عن عباده) قبول قیلورقوللارندن کناهلارینه اوکنمك بلان قیلغان توبه‌لرونی (ویعفوا عن السیئات) وعفوقیلورتلا کان بنده‌سندن تلا کان کناهلرونده (ویعلم) بلورالله تعالی (ما تفعلون) ایذکولکدن ویاوزلقدن اشلارونی بس اوزی ننك

(١ ف) یعنی قرآننی یتوشدورمك اوزارینه هیچ بر جال استیم لیکن لازمدورکم یقینلار آراسنده دوستلق طوتمه‌سز یعنی سرننك یقینلاروغزدان من منکا رنجو یتکرماکز ابن عباس رضی الله عنه‌دن نقل قیلندی بوآیت کریمه اینکچ صحابه‌لر سرادیلارکم یارسول الله یقین لقفه دوستلق بیورلش بویقینلار کملاردور دیدیلار علی وفاطمه وحسن وحسین دور دیمش (جم)

(٢ ف) یعنی الله تعالی اوزینه نی اوچون یالغان سوزنی سویلامکا قویا بیرور آننك کونکلنی باغلار هیچ برمعنا بولمسکم اول معنا بلان الله تعالی اوزارینه یالغان قیلر اکر الله تعالی تلاسه کفرنی یوق قیلر ایدی پیغمبر بیارمایه‌چه لیکن الله تعالی اوزسوزی بلان اوزدینی بلدوروب بیان قیلر شوننك اوچون پیغمبرینه کلامنی ایندوردی قرآن الله تعالی ننك کلامیدور وبارچه کتب سماویه الله‌ننك کلامیدور (جم)

حکمتی بلان تلا کاینه عذاب قیلب وتلا دوکنی بارلقاب جزالرون بر ور رسوللر الله تعالی ننك بیورغانن یتوشدور ورلار اماقوللارننك بارچه اشلری الله تعالی دندور (ویستجیب الذین امنوا) قبول ایدر الله تعالی شوندای این آدملرننك دعاسنی ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایندکو اشلرنی قیلدیلار (ویزیدهم من فضله) وآرتدرور آلارننك دعاسی بلان صوراغانلارون اوزی ننك فضلی بلان (والکافرون) وکافرلار (لهم) آلار اوچوندور (عذاب شدید) قاتیغ بولغان عذاب (ولو بسط الله) اکر توشه‌سه ایدی یعنی کینك قیلسه ایدی الله تعالی (الرزق) رزقنی (لعباده) اوزی ننك قللارینه (لبغوا فی الارض) آزارلار ایدی بر یورنده یعنی بوزوقلق قیلورلار ایدی (ولکن) لیکن (ینزل بقدر ما یشاء) ایندور رزقلارون اوزی تلا کان قدرلی (تحقیق اول الله تعالی (بعباده) قللارینه (خبیر) حاللارون بلکوچیدور (بصیر) هر اشلارون کورکوچیدور یعنی ازلده تقدیر قیلغان قدرلی مناسبتی قدرلی بر ور * (وهو الذی) اول الله تعالی (ینزل الغیث) ایندور ور یغمورنی (من بعد ما قنطوا) قوللاری امیدلارون کیسکندین صونك (وینشر رحمته) بارچه مخلوقاتینه رحمتنی جیار وطارقاتور (وهو الولی الحمید) اول الله تعالی قوللارینه اش قیلغوچیدور وهر اشنده حمد ایتولمشدور (ومن آیاته) اول الله ننك کامل قدرتی ننك علامتلر یدندور (خلق السموات والارض) کوکلرنی ویرنی یراتمقی (وما بث فیهما) ودخی شول نرسه‌نی یراتماقی طارقتدی آلارنی کوك بلان یر آراسنده (من دابة) حیوانلاردن (وهو علی جمعهم) اول الله تعالی آلارنی جیمقغه (قیامت کونده قبرلاریدن چغاروب (اذا یشاء قدیر) تلا کان زمانده قادردور (وما اصابکم من مصیبة) وشول نرسه کم یتوشر سزکا قایغولاردن (فبما کسبت ایدیکم) قوللار وغز کسب قیلغان کناه سببی بلاندور (ویعفوا عن کثیر) وعفو قیلور کناهلارونکر ننك کوبندن (ف) (وما انتم بمعجزین فی الارض) وایمس سزسز یرده الله تعالی ننك حکم قیلغان قایغولرون یتوشدور مکیدن عاجز قیلغوچی یعنی اول قایغولردن قوتولا آلمس سز (ومالکم من دون الله) ویوقدور سزننك اوچون الله دن باشقه (من ولی) هیچ بر اش قیلغوچی (ولا نصیر) دخی یوقدور یاردم قیلغوچی (ومن آیاته) اول الله تعالی ننك قدرتی ننك علامتلاریدندور (الجوار فی البحر کالاعلام) طاولر کوك کویمه‌لرننك دریاده یورمکی (ان یشاء یسکن الریح) اکر تلاسه الله تعالی جیلنی توقتاتور (فیظللن رواکد علی ظهره) بس کویمه‌لر یورمکدن طوقتاب قالورلار دریااوستنده (ان فی ذلك) البته اوشبو اشده (لآیات) علامتلار باردور (لکل

* ایتدیلارکم بو آیت صفه ایالری بولغان صحابه لر حقیده ایندور ولدی دیب آلار فقیرلکده ومحتاجلکن بولماغیدن خاطرلرینه کیلدی بزهم مال ایاسی بولسق ایدی مالمزنی ایندکو اشلرکا صرف قیلور ایدوك دیب شول وقتده بو آیت ایندور ولدی * (اف) بوخطاب عقللی وبلاغتکه یتکن کشیلارکا دور کناهلیلاردن بولسن یاکه ایندکو اشلیلاردن بولسن پیغمبرلار وموءمنلر ننك صبی بالالری بو سوزکا کرمسلار پیغمبرلارکا مشقت یتوشمك بر باشقه سببدن بولر ودنیاننك فتیلقی اشبوننك کوکدور وقبرننك وآخرت ننك فتیلغی پیغمبرلارکا وبالا لرغه یتوشمس (جم)

صبار) هرکمکه کویمده صبر قیلغوچیلار اوچون (شکور ۞) کویمده چقغانده شکر قیلغوچیلار اوچون (اویوبقهن) یاکه تلاسه هلاك قیلور کویمه خلقنی (بماکسبوا) قیلغان کناهلاری سببی بلان (ویعفی عن کثیر ۞) وکوب کناهلاردن کیچر یعنی باغشلاب هلاك بولودن قوتقارور (ویعلم الذین) وتاکم بلسنلار اوچون شوندای آدملار (یجادلون فی اٰیاتنا) برننك علامتلر ومرده تیوشسز چقروشقن آدملار (مالهم من محیص ۞) یوقدور آلار اوچون برننك عذابمزدن قوتولمقلق آصلاقوتولاچق اورون یوقلغن هر نرسه‌لرنی اورلری ننك طوروشماقلریدن کورسه‌لرده قیامت کونی عاجز بولورلار (فما اوتیتم من شیء) بس شوندای نرسه بیرولدی سز کاهر نرسه‌دن بولسه بولسن (فمتاع الحیوة الدنیا) بر آزغنه فایده دور دنیاتر وکلوکندن (وماعند الله) واول نرسه کم الله تعالی قاشنده دور (خیر وابقی) ایدکودور دایم قالغوچیدور (للذین امنوا) شوندای آدملر اوچون ایمان کیتوردیلار آلار (وعلی ربهم یتوکلون ۞) واشلرون ربیلری بولغان الله تعالی غه طابشورلار (والذین) وشوندالاین آدملر اوچونکم (یجتنبون کبائر الاثم والفواحش) صاقلانورلار الوغ کناهلردن وبوزوق اشلردن یعنی زناقیلودن (واذاماغضبوا هم یغفرون ۞) وهرقچانکم بر آدمکا آچولانسه‌لار آلار بومشاقلق قیلب عفوقیلورلار (والذین استجابوا) وشوندای آدملر کم قبول قیلدیلار (لربهم) اورلری ننك ربیلری ننك بیورغان حکملارون (واقاموا الصلوة) وتورغزدیلار نمازنی یعنی دایمچیلق قیلدیلار (وامرهم شوری) وآلارننك اشلری کینکاش بلان بولور (بینهم) اوز آرالاروندە (ومما رزقناهم) وشول نرسدنکم رزق بردوك بز آلارغه (ینفقون ۞) خیرلی اورنلارغه خرج قیلورلار کیرك دنیااشی بولسن وکیرك آخرت اشی بولسن کینکاش قیلمق بحشی دور (والذین) وشوندای آدملر کم (اذا اصابهم البغی) هرقچان ابروشسه آلارغه ظلملق (هم ینتصرون ۞) آلار اوچ آلرلار یعنی اکر برضعیفکا ظلم قیلسه قومی ننك الوغلاری بر بولب اول ظالمدن اوچ آلرلار یاکه کافرلار برله صوغش قیلورلار (وجزاء سیئة سیئة مثلها) وبمانلق ننك جزاسی اول ظلم قدرلی اوچ آلمقدور (فمن عفی) بر آدم یعنی اورینه ظلملق یتوشکان مسلمان ظلم قیلغان مسلمان ننك ظلمنی عفوقیلسه اوچ آلمسه (واصلح) اول ظالم بلان اوز آراسن عفو قیلب اشنی دورستلاسه (فاجره علی الله) بس آننك اجری وثوابی الله تعالی اورینه دور الله آننك ثوابن ضایع قیلمس (انه لایحب الظالمین ۞) درستلکدن الله تعالی ظلم قیلغانلارنی سومز (ف) (ولمن انتصر بعد ظلمه) اول آدمکم اوچ آلسه ظلم قیلنغاندین صونك یعنی

(ف) ایتولدیکم قیامتده الله تعالی قاشنده اجری وثوابی بولغان آدم طرسن دیب قچقرولر اول قچقروغه یالغز اورینه ظلم قیلغانلار طروب جالی قارشوسنده جنتکه کروتولر (مواکب)

ظلم قیلنغان کشی ظلم قیلغان کشی سندن ظلم قدرلی اوچ آلسه (فَاُولٰٓئِكَ) بس اول آدملر (مَاعَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ۞) یوقدور اول آدملر اوچون عذاب وشلته یولی (اِنَّمَا السَّبِيلُ) بودورکم عذاب وشلته یولی (عَلَى الَّذِينَ) شوندای این آدملرکا کنه‌دور (يَظْلِمُونَ النَّاسَ) ظلم قیلرلار آدمیلرکا (وَيَبْغُونَ فِى الْاَرْضِ) واسترلار تیوش بولماغان نرسنی یرده یعنی بوزوقلق قیلرلار (بِغَيْرِ الْحَقِّ) حقسز (اُولٰٓئِكَ لَهُمْ) اشبو جماعت اوچون باردور (عَذَابٌ اَلِيمٌ ۞) ارانجتکوچی عذاب (وَلَمَنْ صَبَرَ) وشول آدمکم مسلمان آدم ننك ظلم قیلماغینه صبر قیلسه (وَغَفَرَ) وآندان اوچ آلودن عفو قیلسه (اِنَّ ذٰلِكَ) تحقیق بوصبر قیلمق وعفو قیلمق (لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ ۞) الوغ بولغان آدملرننك اشیدور (ف)(وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ) وبر آدمنی آرتغن قیلسه الله تعالی (فَمَا لَهُ مِنْ وَلِىٍّ مِنْ بَعْدِهٖ) یوقدور اول آدم اوچون هیچ بر دوستدن الله تعالی آرتغن قیلغاندین صونك (وَتَرَى الظّٰلِمِينَ) کورورسنك سین ظالملرنی (لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ) شول وقتده کم کورورلار عذابنی (يَقُولُونَ) ایترلار (هَلْ اِلٰى مَرَدٍّ) اباباره میدور دنیاغه کیری قایطرغه (مِنْ سَبِيلٍ ۞) بر یول (وَتَرَاهُمْ) وکورورسنك سین اول ظالملرنی (يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا) کیتورلورلار قیامت کونندن اول اودنك آلدونه (خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ) اورنلرینه یتوشکن خورلقدن توبانچیلك بلان (يَنْظُرُونَ) قارارلار جهنمکه (مِنْ طَرْفٍ خَفِىٍّ) یان کوزی بلان یعنی کوزلری ننك قبلاعن بیك آقرون تیبراتب (وَقَالَ الَّذِينَ اٰمَنُوٓا) وایتدیلار شوندای این آدملارکم ایمان کیتوردیلار یعنی موءمن بولغان ظلم قیلنغان آدملر (اِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ) تحقیق زیان اشلولر شوندای این آدملر دورکم (خَسِرُوٓا اَنْفُسَهُمْ) دنیاده ظلملق قیلب زیانغه بیردیلار اوزلرون (وَاَهْلِيهِمْ) واوزلری ننك یقین لارونی (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) قیامت کونندہ (اَلَآ) بلکل (اِنَّ الظّٰلِمِينَ) حقیقتده ظالم بولغانلر (فِى عَذَابٍ مُقِيمٍ ۞) دایمی بولغان عذابده دورلار یعنی یقین لری جهنم لك بولسه لار بر کابولرلار اکر جنتلك بولسه لر آیرولو کویونوچن بولار (وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ اَوْلِيَآءَ) وبولمز آلار اوچون هیچ بر دوست کم (يَنْصُرُونَهُمْ) باردم قیلر آلارغه (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی دن باشقه (وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ) وبر کمسنیکم آرتغن قیلسه الله (فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۞) بس یوقدور آننك اوچون هیچ بر یول (اِسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ) قبول قیلوغز ربغزننك بیورغانن (مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ) کیلودن الك (يَوْمٌ) شوندای این کون کیلودن اوّل (لَا مَرَدَّ لَهُ) یوقدور کیری قایتمق اول کون اوچون (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی دن یعنی الله تعالی طرفندن بولغان حکم اول کونده قایطر ولماس (مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَاٍ يَوْمَئِذٍ) یوقدور سرننك اوچون اول کونده هیچ بر صغنه چق

(اف) شاه ولی رحمتوالله ایتدی عفو قیلمق آرتقدور اوچ آلمق رخصتدور وضعیفلارننك حقنده اوچ آلمق واجبدور مکر اول ضعیف عفوا قیلسه اوچ آلمق ساقط بولر (جم)

ذات تاکم آندن آنکاصغنه‌سز (ومالکم من نکیر ۞) ودخی یوقدور سزننك اوچون قیلغان بوزوق اشلارونکرنی طانارغه چاره آننك اوچون عملنکز یازولغان نامه کرده یازولغاندور وتلوکز واعضالرکزغز اول اشلارنی قیلغانوغزغه کواهدور (فان اعرضوا) اکر ایمان کیترودن یوزقایطارسه‌لار (فما ارسلناك علیهم حفیظا) بزیبارمدوك سنی ای محمد آلار اوزارینه صاقلاوچی قیلب (ان علیك) سنك اوزارونکالازم ایمسدور (الا البلاغ) مکر رسالت اشلارون یتوشدورمکدور (وانا اذا اذقنا الانسان) وتحقیق بزلار قچان طاتوتسق آدملارکا (منا رحمة) اوزطرافمزدن رحمتمزنی (فرح بها) شادبولرلار اول رحمت بلان (وان تصبهم سیئة) اکر یتوشسه آلارغه برقایعو (بما قدمت ایدیهم) الك قیلغان کناهلری سببی بلان (فان الانسان کفور ۞) بس تحقیق انسان اول بیر ولکن نعمتلارنی بتونلای اونوتر یعنی قایغوسن ذکر قیلب قایغوسببن ایسینه توشرمس (لله ملك السموات والارض) الله تعالی اوچوندور کوکلرننك ویرننك پادشاهلغی (یخلق ما یشاء) یرادور تلاکان نرسه‌بین (یهب لمن یشاء اناثا) باغشلار اول آدمکه کم تلارقزلارنی (ویهب لمن یشاء الذکور ۞) وباغشلار اول آدمکه کم تلارایربالانی (او یزوجهم ذکرانا واناثا) یاباغشلاغان نرسه‌لرنی جب قیلورابروقز قیلب یعنی بعض قوللرینه ایکسنده برور (ویجعل من یشاء عقیما) وقیلورتلاکاننی قصربالاسی بولماس (انه علیم قدیر ۞) تحقیق اول الله تعالی قیلغان اشنی بلکوچیدور اشلاکان اشینه کوچی یتکوچیدور (وما کان لبشر) ممکن توکلدورهیچ آدم اوچون (ان یکلمه الله الا وحیا) سویلاشمك اول آدمغه الله تعالی مکروحی واشارت والهام بلان سویلاشر (او من وراء حجاب) یاکه پرده آرتندن سویلاشور موسی علیه السلام کوك کورماینچه (او یرسل رسولا) یاکه تلاکان آدمسینه برفرشته یباروب (فیوحی باذنه ما یشاء) بس وحی ایلاب بلدورور اول آدمغه اوزی ننك اذنی بلان تلاکان نرسه‌سن (انه علی حکیم ۞) تحقیق اول الله تعالی مخلوقی ننك صفتلارونکن یوغاری مرتبه‌ده‌دور وپاکدور (شونك اوچون دنیاده کورنمس) حکمت ایاسیدور وآدم بلان سویلاشمکی حکمتیدندر (ف) (وکذلك) باشقه پیغمبرلارکاوحی قیلغانمزکوك (اوحینا الیك) وحی قیلدوق سنکا (روحا من امرنا) قرآننی اوزومزننك سوزومزدن جبرائیل بلان (ما کنت) وحالانکه بولمدنك سین وحی قلودن الك (تدری) بلکوچی (ما الکتاب ولا الایمان) کتاب نیدورو ایمان نیدور (ولکن جعلناه) ولیکن قیلدوق بز اول قرآننی (نورا) نور قیلدوق (نهدی به من نشاء) یول کورسترمز اول قرآن بلان شوندای آدمغه تلارمز

(ا بعضیلار ایتدیلار بو آیت ایندورولدی پیغمبرلار حقنده آننك اوچون باغشلدی حضرت شعیب کافرلارنی وحضرت ابراهیم غه ایرلارنی ومحمد علیه السلامغه قزلارنی وایرلارنی حضرت یحی بلان حضرت عیسی نی بالاسز قیلدی (مد)

(ا ف) شاه‌ولی رحمة الله دیرکه روءیا کورمکدن والهام طریقیله علمی خاطره آتمقدن عبارتدر وپرده آرقه‌سندن مراد آواز ایشتدرمکدر بر کمسنه‌یه کورونماین اوچونچی طریق اولدرکه ملك آدم صورتینه ممثل اولوب سویلاشور والله اعلم نی حضرت موسی علیه السلام ایله مکالمه پرده آرقه سندن اولمشدور (تفسیر جمالی)

بز آنی (مِنْ عِبَادِنَا) اوزومزننك بنده‌لارومزدن (وَإِنَّكَ) وتحقیق سین (لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞) البته یول کورساتب دلالت قیلورسنك طوغری بولغان یولغه (صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي) شوندای الله ننك یولینه (لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) الله اوچوندور کوکلرده کی نرسه‌لار ویرده بولغان نرسه‌لار (أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ۞) بلکل کم الله جانیبنه آورولر یعنی قایتر حلق ننك بارچه اشی قیامت کوننده *

﴿ سورة الزخرف تسع وثمانون آية ﴾

لبسم الله الرحمن الرحيم

(حم ۞) الله بلور بوسوزدن مرادون (وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ۞) وروشن بولغان کتابقه آنط بولسنکم (إِنَّا) تحقیق بز (جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا) قیلدوق بز اول کتابنی عرب تلیده بولغان قرآن (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۞) شاید کم سزلار معناسن فهملب آنکلارسز (وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ) وتحقیق اول قرآن کتب سماویه ننك اصلی بولغان لوح محفوظده ثابتدور (لَدَيْنَا) برننك قاشمزده (لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ ۞) اورکارتودن صاقلانمش بولب قدری بیك الوغدورکوب حکمتلیدور (ف) (أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ) ای مکه اهلی سزدن برقرآننی دوندروب یبارمی قویارمزمی (صَفْحًا) مشرك قومدن بولب قرآنی یالغانغه توتماقوغزبلان (إِنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ۞) بولدوغز البته سزآزغنلقدن چیکدن اوتکن قومدن. یعنی بزسزننك یالغان دیمکوکزسببندن ایندورمی قویمامز بلکه بری آرتندن بروسن ایندورورمز (وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ) (ای محمد سنی قومنکا یبارکانمز کوك) کوب پیغمبر یباردوك (فِي الْأَوَّلِينَ ۞) سیندن الکاری بولغن امتلرکا (وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ) وکیلمدی اول اولکی امتلارکا هیچ بر پیغمبردن (إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ۞) مکر بولدیلار آلار اول پیغمبرلارنی مسخره قیلغوچیلاردن (فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا) بس هلاك قیلدوق بز آلاردن قوّت جهتندن آرتق بولغانلارنی یعنی عاد وثمود نیکم قریش خلقیدن بیك آرتق قوّتلی ایدیلار هر اشلاریده وکوده‌لریده مسخره قیلولاری اوچون (وَمَضَىٰ مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ۞) اوتدی آلارننك حکایتلاری قرآنده کوب اورونلارنده یعنی اول قوملرننك هلاك اولغان قصه‌لری (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ) اکر صراسنك سین اول مکه اهلیدن (مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) کم یراتدی کوکلرنی ویرنی دیب (لَيَقُولُنَّ) البته ایتورلار (خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ۞) یراتدی آلارنی هر اشیده غالب بولغان وهر نرسنی بلکوچی بولغان الله (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ) شوندای الله دور قیلدی سرننك اوچون یرنی (مَهْدًا) توشك

(۲ف) شاه‌ولی رحمة الله ایتدی بر نرسکه آنط ایتمك اول نرسنی اثبات قیلمق اوچون بولر یاکه لازمن اثبات ایتمك اوچون بولر اشبو آنط کنایه دور شول نرسه‌نکم اول نرسه اوز قاشیده اوزی ننك دلیلیدور (جم)

(وجعل لكم فيها) وقيلدى سزنك اوچون اول يرده (سبلا) يوللار (لعلكم تهتدون ۞) شايدكه سز طوغرى يولنى طابارسز يعنى برنى توشك كوك طراچق قيلب توشادى وهر آدم لرنك يولينه چه شهرلارنك آراسنده يوللار براتدى برى برى بلان قوشلسنلار ويول طابسنلار اوچون والله تعالى ننك بوقدراتلرون كوروب طوغرى يولنى تابسنلر اوچون (والذى نزل من السماء ماء بقدر) وشوندا ين الله دور ايندوردى كوكدن صونى بتر قدرلى (فانشرنا به بلدة ميتا) اول صوبلان قوروب اولكن شهرنى تركزدوك (كذلك) اوشانداق يعنى شول شهرنى تركزكان كوك (تخرجون ۞) چغاروربز سزنى قبرلاروكزدن (والذى خلق الازواج) وشوندا ين الله دور براتدى هر حيوان لرنك قسملاروننى (كلها) بارچه‌سن (وجعل لكم) وقلدى سزنك اوچون (من الفلك) كويمه لردن (والانعام) ودورت آياقلى حيوانلاردن (ما تركبون ۞) شول نرسلرنى منارسزلار آلارغه يعنى كيرك وقتلارده كويمه لركاوحيوانلارغه منارسز (لتستووا على ظهوره) تاكم منكن نرسه لروكزننك آرقه لريده طوغرى بولرسز يعنى حيوانلارغه وكويمه لركا منب (ثم) موندين صونك (تذكروا) يادوغرغه كيتورورسز (نعمة ربكم) ربوغزننك نعمتنى (اذا استويتم) هروقتكم طوغرى بولسه غزسز يعنى منساكرسز (عليه) اول كويمه بلان حيوانلارغه (وتقولوا) ايتورسز اول منكاننى آنكلاب (سبحان الذى) بارچه كيمچولكدين پاكلوك اول الله اوچندور شوندا ين الله دور اول (سخر لنا هذا) مسخر قيلدى بزكا مونى يعنى حور قيلدى بزكاوايار كوچى قيلدى (وما كنا له مقرنين ۞) هيچ بروجه بلان آطلانغان نرسه لرومزنى جينكمه كاكوچومز يوق ايدى (وانا الى ربنا لمنقلبون ۞) وبزلار آخر عمرومزده جنازه طاقته سينه منب اوزومزننك ربمزغه قايتقوچيمز (ف) (وجعلوا له) وقيلديلار الله تعالى اوچون يعنى اول مشركلار الله ننك كوكلارنى ويرننك يارتماقلوغن اقرار قلغانلار يدن صونك قيلديلار (من عباده جزءا) اول الله ننك قوللاريدن الله غه برخبرنى) يعنى بالاسى بار ديب فرشته لارنى الله ننك قزيدور ديديلار اول فرشته لرنى الله غه بالاقيلديلار (ان الانسان لكفور مبين ۞) تحقيق انسان يعنى الله تعالى غه شريك قيلوچيلار) آشكارا كفرلكده دورلار آننك اوچون الله ننك بالاسى بار ديمك كفرلكدور (ام اتخذ اما يخلق بنات) (واصفاكم بالبنين ۞) اختيار قيلديمى سزكايارا تقان ايربالانى (واذا بشر احدهم) هر وقت اول مشركلارننك برسينه سونچ بيرولسه (بما ضرب للرحمن مثلا) شول نرسه بلانكم مثل يصدى الله اوچون آنى يعنى شوندا ين جنس بلانكم الله تعالى غه اوحشاشلى قيلدى يعنى

(ا ف) اشبو سفرندان آخرت سفرونى اسينه كيتورسن پيغمبرمز عليه السلام آياعن اورانكوكا قويغانده (بسم الله) ديب ايتور ايدى آطقه اوطرغانده (الحمد لله على كل حال سبحان الذى سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وانا الى ربنا لمنقلبون) ديب ايتور ايدى (جم)

قزبالابلان (ظل وجهه مسودا) قره‌لر یوزی یعنی قزبالانك بولدی دیب خبر برولسه یوزی قرالب (وهو کظیم) آچولانب وقایغوغه باتب حفالانورلار (ایمدی بونینداى نادانلق اورلری یمان کوروب قاچقان قزبالانی الله تعالی بالاطوتدی دیب ایترلار (اومن ینشوا فی الحلیة) ایا الله تعالی غه قزلار (نیچوك طوطاردیسن) آلارزینتله تربیه قیلنمشلاردور یعنی بیك یراقدور الله تعالی غه زینت بلان تربیه قیلنمش قزلارنی بالاقیلرغه (وهو فی الخصام غیر مبین) وحالانکه اول قزلار نزاعلاشو اورننده ظاهر بولب دلیللرون وسوزلرون اثبات قیله آلماسلار عقللری ضعیف بولغانلقلاری اوچون ایمدی شوشنداى مذموم بولغان صفتلر بلان صفتلانغان لرنی الله تعالی غه بالادیب ایتورسزمی (وجعلوا) قیلدیلار (یعنی آطادیلار) مشرکلار (الملائکة) فرشته‌لرنی (الذین) شوندای فرشتلارنی (هم) اول فرشته‌لار (عباد الرحمن) الله تعالی ننك خاص سیوکلی قللریدور (اناثا) قزلار قیلدیلار یعنی الله تعالی قاشنده حرمتلی قوللارون عقلده کیم بولغان خاتونلار قیلب حور قیلدیلار فرشته‌لر الله تعالی ننك قللریدور ایرده توکل لار خاتونده توکل لار (اشهدوا) ایاحاضر بولدیلارمی اول مشرکلار (خلقهم) اول فرشته‌لرنی یراتقان وقتده یعنی یراتقان وقتده خاضر بولب قزایکانلوکلارون کوردیلارمی (ستکتب شهادتهم) البته یازولورآلارننك اوشبو شهادتلری (ویسئلون) وصورالرقیامت کونیده (وقالوا لو شاء الرحمن) وایتورلارکم اکر الله تعالی تلاسه ایدی برزننك فرشته‌لرکا عبادت قیلماسمزنی (ماعبدناهم) عبادت قیلمس ایدوك برزفرشته‌لرکا (بوسوزنی قچقروشویورزندن ایتورلار (مالهم بذلك من علم) یوقدور آلاراوچون اوشبوسوزلریده هیچ بربلمکلك لری ودلیل لری (ان هم الا یخرصون) ایمسدور آلارمکر کمان بلان یالغان سویلاوچیلاردور (ف) ام اتیناهم کتابا من قبله) ایابیردوکمی آلارغه برکتابنی قرآندن اوّل (فهم به) بس آلاراول کتابنی (مستمسکون) دلیل قیلب یابشرلار (ایدی) یعنی الله تعالی دن باشقه‌غه عبادت قیلمق یحشی بولمغی اوشبویول ایله کتاب اینمکی بلان ثابت بولورایدی لیکن آصلاکتاب ایندروالمدی بل (قالوا) بلکه ایتورلار آلار (انا وجدنا اباءنا علی امة) تحقیق برلارتابدوق آطالارومزنی بردین اوزرینه (وانا علی اثارهم) وبرلار آطالرومزننك ازی اوزره (مهتدون) بول طابقوچیلارمز یعنی ایتکان سوزلرینه عقلی دلیللریده یوق برنقلی بولغان دلیللاریده یوق ایاوربکنه قیلامز دیرلار (وکذلك) اوشانداق یعنی نیتك سنکا مشرکلاربوسوزنی ایتورلار (ما ارسلنا من قبلك) یبارمدوك برسندان الك (فی قریة)

(ا ف) اکر چندیکه بوسوز درست الله تعالی تلامایتچه هرنرسه بولمز لیکن اول نرسه‌ننك یحشی بولماغن بلمك کیرك نیتك الله تعالی رزقنی یراتقان کوك زهرنیه یراتمشدور بس ربرقنی طاشلاب زهرنی کم آشار (جم)

هیچ بر شهرکا (مِنْ نَذِیرٍ) عذابدن قورقتقوچی پیغمبردن (اِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا) مکر (یبارلوکومرده
ایتدیلار اول شهرننك الوغلاری وبایلاری (اِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا) تحقیق بزلار تابدوق
آتالارومزنی (عَلَى أُمَّةٍ) بردین اوزرینه (وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ۞) وبزلار اول
آتالارومزننك ازلربنه ایارکوچلارمز یعنی آتالارومز طوطقان دیننی طوطقوچیمز دیب (قَالَ
أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ) ایتدی پیغمبرلری آلارغه ایاینه آتالرکزغه ایارورمیسز اکرکیترسم مین
سزکابردیننی (بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدْتُمْ) طوغریراق یولنی کورستکوچیدورکوندورکوچیدور
اول دین شول دیدنکم تابدونکز سز (عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ) اول دین اوزرینه آتالرونکزنی
یعنی مین کیتردوم سزکا بردنیکم آتانکز بولغان دیندن بیك آرتقدور (قَالُوا إِنَّا بِمَا
أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۞) ایتدیلار مشرکلار پیغمبرلارکا تحقیق بزلار طانغوچیمز شول نرسکه کم
سز آننك بلان بیبارولمش بولدونکز یعنی اول مشرکلارکامل قارشولاریدان پیغمبرلارینه
سین کیتورکان دینکه کفرلکده وطانماقده بزدیدیلار (فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) بس اوچ آلدوق بز
آلاردن بارچه‌لرون هلاك قیلمق بلان (فَانْظُرْ) بس قراغل (كَيْفَ كَانَ) نیچوك بولدی
(عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ۞) پیغمبرلارنی یالغانغه توتقانلارننك اخیری (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ)
ویادوکاتوشرشول وقتنیکم ایتدی ابراهیم اوزی ننك آتاسینه واوزی ننك قومینه (إِنَّنِي
بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ۞) تحقیق مین بیزکوچیمن اول نرسدنکم سز عبادت قیلرسز آکا (إِلَّا
الَّذِي فَطَرَنِي) مکر شوندا ین الله تعالی غه عبادت قیلورمن یوقدین منی بار قیلدی اول
الله (فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ۞) حقیقتده اول الله تعالی منی طوغری یولده ثابت قیلور * (وَجَعَلَهَا
كَلِمَةً بَاقِيَةً) وقیلدی الله تعالی توحید کلیمه‌سنی قالغوچی سوز (فِي عَقِبِهِ) حضرت ابراهیم
بالالرونده (همیشه بالالری آراسنده الله تعالی نی بردیب بلوچی کیسلمدی پیغمبرلاروهم
ولیلرحضرت ابراهیم ننك بالالرندندور (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۞) شایدکم مشرکلارشریك
قیلولریدن قایتب حضرت ابراهیم دینینه کیلورلار (بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ) بلکه فایده
بردوم آلارغه وآلارننك اتالرینه یعنی پیغمبرعلیه السلام زمانلرنده بولغان قریش کافرلرینه
وآتالرینه عمر بردوم ونعمت بردوم (حَتَّى جَاءَهُمُ الْحَقُّ) شول وقتقه چاقلی کیلدی آلارغه
قرآن واسلام دینی (وَرَسُولٌ مُبِينٌ ۞) وظاهر بولغان پیغمبر (وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ) شول
وقتده کم کیلدی آلارغه قرآن وحق بولغان دین (بونعمتلرکاشکر قیلمق لازم ایدی لیکن
(قَالُوا) ایتدیلار (هَذَا سِحْرٌ) بوسحردور (وجادولقدور دیب (وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ۞) برلار
اول قرآنغه انکار قیلغوچیمز دیب (وَقَالُوا) ایتدیلار اول مکه کافرلری (لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ

* ابراهیم علیه السلام ننك قصه‌سن بو آراده شوننك اوچون بیان قیلدی سزننك اشانغان باش بولغانکز حضرت ابراهیم آتاسی ننك دینی باطلدور دیب قویب مین سز عبادت قیلغان نرسدن بزکوچیمین دیدی سزهم حضرت ابراهیم کوك قوینكلار دیمکیدور *

نی اوچون ایندور ولمدی بوقرآن (علی رجل من القریتین عظیم ۞) برایر اورزینه بو ایکی شهرننك خلقیدن الوغ بولغان ایر اورزینه یعنی پیغمبرلك برالوغ مرتبه دورکیرکدور مکه الوغی لربدن ولید بن المغیره کوك یاکه طائف الوغلاربدن عروه بن مسعود الثقفی کوك آدمه ایندور ولمکنی آلار کویا کمان قیلدیلار پیغمبرلك مالدارکشیکه برولور دیب بلمدیلار کم پیغمبر بولماغه تیوش کشنی الله تعالی بیك بلکوچیدور دیب (اهم یقسمون رحمة ربك) ایا آلار بولرلارمی سنناك ربنك ننك رحمتی (بولغان پیغمبرلکنی یاکه رحمت حزینه سی ننك آچقوچی آلارننك قولنده می تلا کانلرینه پیغمبرلك برورکا (نحن قسمنا) بز بولدوك (بینهم معشیتهم فی الحیاة الدنیا) آلارننك آراسنده آلارننك تروکلوك قیلاچق نعمت لرون دیناتروکلوکنده یعنی بوکچکنه وتیز بتاچك نعمتدور آنی هم تلا کانلری قدر قیلورغه عاجز الوغ نعمت بولغان پیغمبرلك نچوك آلار کوچنده بولور البته بولمس (ورفعنا بعضهم فوق بعض درجات) کوتاردوك الوغ مرتبه ده قیلدوق آلارننك بعضسنی بعضسندن اوستن قیلمق برله مرتبه لر اعتبارنچه یعنی قایوسن بای قیلدوق وقایوسن فقیر قیلدوق (لیتخذ بعضهم بعضا سخریا) تاکم بعضسی بعضیسن خدمت قیلماق اوچون آلالر یعنی بای بولغانلاری فقیر بولغانلرون جال بلان اش قیلدوروب بای ننك حاجتی بتب فقیرلاری تروکلوکینه سبب بولب نظام عالم تروك بولور امابایلق کمال بولب یوقلق کیمچیمك بولودن توکل (ورحمة ربك خیر مما یجمعون ۞) سنناك ربنك ننك رحمتی ایندکودور آلارننك دنیاده جیغان مالالاربدن الله تعالی دنیانناك رزقنی آلارننك تلامکی بلان بولمدی پیغمبرلك آلارننك تلامکی بلان نیچك بولسن (ولولا ان یکون الناس امة واحدة) آدملارننك کلیسی برامت بولمق احتمالی بولمه سه ایدی یعنی کافرلارنی کوروب دنیاغه بیك کونکل قویب کافر بولمقلری احتمالی بولمسه ایدی (لجعلنا لمن یکفر بالرحمن) قیلور ایدوك الله تعالی غه کافر بولغانلارنی (لبیوتهم سقفا) اویلرینناك توبه لرونی (من فضة) کمشدن (ومعارج علیها یظهرون ۞) وباچقیلارون کمشدن قیلور ایدك اول کافرلار اورزینه توبه لری اوستینه چغارلر ایدی یعنی یوغاری چغب کورونورلار ایدی (ولبیوتهم ابوابا) واویلری اوچون ایشکلارونی (وسررا علیها یتکئون ۞) تختلرونی اول تختلری اورزینه اوتورورلار وباتارلاردخی کمشدن قیلور ایدوك یعنی بلارننك بارچه سن کمشدن قیلور ایدوك (وزخرفا) ودخی برالکلار قیلور ایدوك (وان کل ذلك لما متاع الحیوة الدنیا) تحقیق بلارننك بارچه سی توکلدور مکر دنیا تروکلوکی ننك تیرلکده بتاچك اسبابیدور (والآخرة عند ربك للمتقین ۞)

وآخرت سننك ربنك قاشنده الله تعالی غه شریك قیلودن وکناهدن صاقلانغوچیلرغه دور (ف)(ومن یعش عن ذکر الرحمن) وبر آدم خدانی ذکر قیلماقدن نفسینه ایاروب کوز یومب یورقایتاروریعنی هرکم دنیاننك لذتینه کونکل قویب الله تعالی ننك حکملرونی وعذابنی کونکلینه کیتورمس (نقیض له شیطانا) آکادنیاده شیطانی ایروکلی قیلورمز (فهوله قرین ۞) بس اول شیطان آننك دنیاده یولداشی بولور (یا جهنمده ایکسی برزنجرده بولب آنکایقین بولور (وانهم لیصدونهم عن السبیل) وتحقیق اول شیطانلار اول دنیا لذتینه چومغانلارنی طیارلار طوغری بولدن (ویحسبون انهم مهتدون ۞) وکمان قیلورلار اول الله ننك ذکرندن یوزقایتارغان آدملار برلار توغری یولنی طابتوچیلارمز دیب (حتی اذا جاءنا) حتی شول وقتده کم اول شیطان بلان برننك قاشومرغه کیلکانلاریده (قال) ایتور اول شیطانغه (ای منم دنیاده بولغان بولداشم (یالیت) کاشکی نی بولور ایدی (بینی وبینك بعد المشرقین) منم بلان سنك ارانکده مشرق بلان مغرب آراسی قدرلی یراقلق بولسه ایدی دیب (فبئس القرین ۞) بس نی یاوز یولداش بولدنك یعنی دنیاده شیطان نك کینکاشینه ایارورلار آخرتده آننك بولداشلغندان اوکنورلار اوشبوننك کوك یاوز یولداشلار قایسی شیطاندن وقایوسی آدمدن بولور (ولن ینفعکم الیوم) ایتورمز اوکونماکنکز وحسرتلانمکنکز سزکا فایده قیلمس بوکون (اذ ظلمتم) آننك اوچون سز ظلم قیلدونکز (یولدن آزمق بلان اوزونکز ننك نفسنکز کادنیاده) (انکم فی العذاب مشترکون ۞) تحقیق سز (دنیاده شیطانلرغه یقین بولغانسکز کوك) عذابده هم اورطاق بولغوچیلرسز (کافرلار ایتورلار شیطان ننك برننك بلان عذابده اورطاق بولمقلاری بیك یخشیدور آننك اوچون آلاربرنی عذاب قیلنمغه تیوش قیلدیلار دیب لکن کافرلارکا شیطان ننك عذابده بولمغی نی فایده بیرور (افانت تسمع الصم) ای محمد آیا کوچنك یترمی کونکلی صانکغراوبولغان مشرکلارکا حقنی اشتدورمکا (اوتهدی العمی) یاکه کونکل کوزلری صوقر بولغانلرغه حق یولنی کورستمکا کوچنك یترمی (ومن کان فی ضلال مبین ۞) اول آدمکم الله تعالی ننك علمیده آشکارا آزغنلقده بولب عذاب واجب بولسه سین اول آدمنی طوغری یولغه صالا آلماسنك اورنکنی یوقغه مشقتکه صالمه (فاما نذهبن بك) بس اکرسنی اوشبو عالمدن کیتارسك جوار رحمتمزکا کیترمك اوچون سنکا قومنك ننك عذابنی کورساتماینچه (فانا منهم منتقمون ۞) البته آندان صونك بزآلاردن عذاب قیلمق بلان اوچ آلورمز یعنی دنیادوق عذاب قیلورمز یاکه آخرتده (اونرینك) یاکه کورستورمز سنکا (الذی وعدناهم) آنداین

(ف) یعنی کافرلارنی الله تعالی یراتدی بس آلار اوچون دنیاده راحت بیرور آننك اوچون آخرتده آلارغه عذاب بولاچقدور بس دنیا ترو کلوکنده آلارغه راحت یتوشمك لازمدور لیکن آلرنی کوبدن کوب بای قیلسه ایدی بارچه انسان کفرلکنی اختیار قیلرلار ایدی (جم)

عذابنی وعده قیلدوق بز آلارغه (اکر عذابلارون کورمکنی تلاسنك (فَانَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ۞) تحقیق بز آلارنی هلاك قیلمق اوزرینه کوچمز بتکوچیدور (بزنی هیچ بر آدم طیا آلمس آلارنی هلاك قیلمقدن (فَاسْتَمْسِكْ) بس یابش سین (بِالَّذِي) شوندای نرسه کا شریعت حکملارندن (اُوحِيَ اِلَيْكَ) وحی قیلندی اول نرسه‌سنك جانبنکه (اِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۞) تحقیق سین طوغری یولغان یول اوزرینه‌سن (وَاِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ) البته اول قرآن شرافت ونصیحتدور سنکا وسنك قومنك اوچون (وَسَوْفَ تُسْئَلُونَ ۞) والبته قیامت کونده بو نعمت‌نك حقلارون اوتامکدن صرالرسز (وَاسْئَلْ مَنْ اَرْسَلْنَا) صوراغل دخی ای محمد شول آدملردن کوندوردوك بز آنی (مِنْ قَبْلِكَ) سیندن اوّل یبارکن پیغمبرلاردن صوراغل یعنی قراغل آلارنك دینلرینه * (مِنْ رُسُلِنَا) بزنك پیغمبرلارومزدن اول یبرکان آدملار (اَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُعْبَدُونَ ۞) ایاقیلدوقمی بز الله‌دن باشقه معبودلرکم عبادت قیله‌لر (ف) (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسَىٰ) وتحقیق یبارودوك بز حضرت موسی نی (بِاٰيَاتِنَا) اوزومزنك معجزه‌لرومزبلان (اِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهِ) فرعون جانبینه وفرعونك قومینك الوغلاری جانبینه (فَقَالَ) بس ایتدی حضرت موسی (اِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞) تحقیق مین عالمنك ربسی‌نك پیغمبریدور من (فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِاٰيَاتِنَا) بس شول وقتکم کلدی آلارغه حضرت موسی بزیراتقان معجزه‌لار بلان (اِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ۞) همان آلار کولدیلار اول معجزه‌دن اوّل مرتبه‌ده مسخره قیلب (وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ اٰيَةٍ) کورستمدوك بز آلارغه هیچ بر معجزه‌دن (اِلَّا هِيَ اَكْبَرُ مِنْ اُخْتِهَا) مکر آلارغه کورساتلکان معجزه‌لر بر بروسی بر وندن الوغراقدور یعنی هرقایوسن باشقه باشقه بولغان خاصیت بلان یبارودوك آلار اشانمدقلاری اوچون (وَاَخَذْنَاهُمْ) آلدوق بز آلارنی (بِالْعَذَابِ) آچلق وچکرتکه کوك بلالرکا آلدوق یعنی شوندای عذابلارغه طوتدوق (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۞) شایدکم آلار باطل دینلریدن حق یولغه قایتورلار (وَقَالُوا يَا اَيُّهَ السَّاحِرُ) ودخی ایتدیلار آلار ای جادوالق قیلغوچی آدم دیب * (اُدْعُ لَنَا رَبَّكَ) دعاقیلغل برزنك اوچون اورزنك ربنك جنابندن (بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ) اول اسملر بلانکم وحی قیلدی ربنك سنك جانبکه یاکه سنك دعانکنی قبول قیلمقغه وعده قیلغان ربنکا (اِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ۞) اکر بزدن بوعذاب کوتارولسه بزلار یول طابارمز یعنی سنکا اشانب مسلمان بولورمز دیب (فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ) بس شول وقتکم آچدوق یعنی کوتاردوك آلاردن عذابنی (اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ۞) شول وقته‌ده هیچ کچکماینچه وعده‌لرونی بوزدیلار (وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ) اوندا بقغردی فرعون

* یاکه صوراغل پیغمبر لردن معراج کیچه‌سیده آنك اوچون رسول علیه السلامغه جیولدی بارچه پیغمبرلارمعراج کیچه‌سیده وهم آلارغه امام بولدی شول کیچه‌ده ایتولدی رسول علیه السلامغه صوراغل پیغمبرلاردن دیب (یاکه آلارنك امتلر یدن وعلمالریدن صوراغل آلار کتاب اهللاریدور یاکه فرشته‌لردن صوراغل ایاکیتردیلارمی پتلارغه عبادت قیلمقنی هیچ بر دینده پیغمبرلارنك دینندن *

(اف) یعنی هیچ بر دینده شریك قیلمق یوق ودرست توکل وصراغل یعنی آلارنك ارواحلرینه اوچرارسنك شولوقتده یا آلارنك حاللارونی کتابلریدن تکشروکز وتحقیق قیلوغز (جم)

* یعنی اوزوقتلارینه کوره الوغلاب آنك اوچون فرعون قومی قاشنده سحر علمی بلمك الوغ اش ایدی هرکامل وعالم بولغان آدملارکا ساحر اسمی بلان ذکر قیلورلار ایدی حضرت موسی نی ساحر دیمکلر یدن مقصودلری ای بیك الوغ علمنی بلکوچی عالم دیمکلریدور *

(فی قومه) اوزی‌ننك جماعتی آراسنده (قال یاقوم) ایدیکم ای منم قومم (الیس لی ملك مصر) ایامنم قولمده توکلمی مصرننك پادشاهلغی (وهذه الانهار) اوشبو یلغه یعنی مبارك نیلدن آیر ولغان یلغه‌لار اول یلغه‌لرنی دورت دیمشلار (تجری من تحتی) آغارمنم یورطم آستندن یاکه اوزوم ننك آلدومدن یعنی بو دورت یلغه ملك یلغه‌سی طولون یلغه‌سی قیس یلغه‌سی دمیاط یلغه‌سی باقچه‌لر ومه ویرلار ومه آغار (افلا تبصرون ۞) ایاکورمیسزمی منم الوغلوقمنی (وموسی اوزره آرتقلوغمنی فرعون لعین حضرت موسانننك دعاسی بلان آلاردن عذاب کوتار ولکانن کورکچ قومی ننك ایمانغه کیلمکیدن قورقب قومینه بر الوغلق بلان آواز بیردی یعنی فرعون مصر یرنده الوغ پادشاه ایدی نیل دریاسندن یلغه‌لر قازوتب اوزباقچه سینه صوکیتورکان ایدی (ام انا خیر) بلکه مین بو مصر یری بلان دنیا دولتی بلان آرتقدورمن (من هذا الذی هو مهین ۝) اوشبو آدمدنکم اول آدم (یعنی حضرت موسی) حوردور وقدرسزدور (ولا یکاد یبین ۞) سوزنی روشن سویلی آلمس یعنی تلنده توبن بولماغیدن سوزنی روشن قیلب بلدوره آلماس شوننك اوچون پیغمبر بولماغه تیوش بولماس (ف) (فلولا ألقی علیه أسورة من ذهب) ایتدی فرعون اگر موسی ربسی طرافندن پیغمبر بولب قومینه باش بولورغه تعین لانسه نی اوچون صالنمش بولمادی اول موسی غه آلطوندن بلازوك (اوجاء معه الملائکة مقترنین ۞) یاکه نی اوچون آننك بلان برکه کیلمدی فرشته‌لر پیغمبر لکینه یاردم قیلشب بوسوزنی ایتمکاری اوزعادة لرینه کوره دور اول وقتده بروسنی الوغ قیلب باش بولمقغه تیوش کورسه‌لار قوللارینه آلتون بلازوکلار وموینلارینه آلتون بوجوره‌لار کیرتورلار ایدی (فاستخف قومه) بس فرعون قومنی اوزینه تیزلك بلان ایارمکلارون استدی یاکه قومی ننك عقللری جینکل بولمقی سببندن آلدانب (فاطاعوه) بس قبول قیلدیلار فرعون ننك بیورغانلارون وسوزینه ایاردیلار (انهم کانوا قوما فاسقین ۞) تحقیق آلار وعده لارون بوزوب فاسق جماعت بولدیلار (فلما آسفونا) بس شول وقتده کم وعده لرون بوزوب برنی آچیغ لاندوردیلار (انتقمنا منهم) اوچ آلدوق بز آلاردن (فاغرقناهم اجمعین ۞) بس صوغه باطوردوق بارچه‌سنی (فجعلناهم سلفا) بس آلاردن صونك کیلب بوطریقه قارشیلق قیلغان کافرلارنی آلارغه ایارکوچی قیلب اوتکانلارنی صونکغیلارغه بول باشلاوچی قیلدوق (ومثلا للآخرین ۞) وصونکغیلارغه عبرت بولمق اوچون اولکی لرننك حالن بر عجب قصه وحکایت قیلدوق ایشتب عبرتلانمك تیوشدور (ولما ضرب ابن مریم مثلا) واول وقتکم مثل اولندی حضرت مریم اوغلی

(اف) یعنی موسی علیه السلام ننك تلنده بیل تکلك بارلوغندن آکا بوطریقه یمان کمان قیلب بوسوزنی حضرت موسی حقیده سویلادی لیکن فرعون لعین حضرت موسی غه یالغان سوزنی ایتدی آننك اوچون اول تویونی الله تعالی پیغمبر قیلب یبارکن وقتده بتردی (زبده وجم)

حضرت عیسی یعنی ابن زبعری حضرت مریم اوغلی حضرت عیسی‌نی مثل قیلب اورلری‌ننك معبود دلرینه رسول علیه السلام غه نزاع قیلدی نصاری قومی‌ننك حضرت عیسی‌غه عبادت قیلمقلری بلان (اذا قومك منه یصدون) شول وقتده سننك قومنك (یعنی قریش خلقی) اول مثلدن سیونب وکولب طاوشلارون کوتردیلار (ف) (وقالوا) ایتدیلار رسول علیه السلام غه (ءالهتنا خیر ام هو) ایابر تننك عبادت قیله طورغان نرسلار ومز بیك ایذکومیدور یاکه عیسی ایذکومیدور (ما ضربوه لك) ضرب قیلمدیلار اول مثلنی سنکا (الا جدلا) مکر حق بلان باطلنی آیرمایمچه قچقر وشماق یورتدن مثل قیلدیلار یعنی مثل قیلب ایتدیلار عیسی اوتده بولسه برتننك معبودلر ومزده بولسن دیب بوسوزنی بوزوقلقلاریدان ایتدیلار (بل هم قوم خصمون) بلکه آلار قچقروش قیلغوچی وقارشیلق قیلغوچی قومدور (خصوصا اول ابن زبعری بر نادان واویادسز آدمدور (ان هو) ایمسدور اول حضرت عیسی یعنی الله تعالی رسول علیه السلام نی الوغلاب قریش قومی‌ننك قچقروشولرینه جوابنی اوزی بروب (ان هو) دیدی (الا عبد انعمنا علیه) مکر بر قولدور پیغمبرلك نعمتن احسان قیلدوق اول حضرت عیسی‌غه (وجعلناه مثلا) قیلدوق بز اول حضرت عیسی‌نی (آتاسز طوغانلقی اوچون) برعلامت (لبنی اسرائیل) حضرت یعقوب بالالری اوچون یعنی آلارغه عبرت بولسن اوچون الله تعالی‌ننك آتاسز آدمنی بارقیلماغه قادر بولماغنی (ولو نشاء لجعلنا منکم ملائکة) ای آدملار اکر تلاسك ایدی بزلار قیلور ایدوك سزدن بالالر فرشته لرنی (فی الارض یخلفون) یاکه سزدن بدل قیلب فرشته لرکیتورور ایدوك یر یورنده سزکا قایم مقام بولور ایدی نیتك بالالر ونکز قایم مقام بولادور بو اشلرکا الله تعالی‌ننك کوچی یتادور (ف) (وانه لعلم للساعة) وتحقیق اول عیسی برعلامتدور قیامت‌ننك طورمغی اوچون یعنی حضرت عیسی‌ننك اینمکی قیامت یقین بولمغی‌ننك علامتلرندور (فلا تمترن بها) بس شیکده بولمانکز قیامت‌ننك بولمغیدن (واتبعون) وایارونکز منکا دیب ایتکل ای محمد آلارغه (هذا صراط مستقیم) اوشبودور یعنی منکا ایارمکنکز (یاکه قیامتکه شیکده بولماسلقنکز) طوغری یولدور (ولا یصدنکم الشیطان) وتوغری بولغان یولدن طیماسن سزنی شیطان (انه لکم عدو مبین) اول شیطان سرتننك حقنکرده اشکارا دوشماندور (آننك اوچون آتانکز حضرت آدمنی جنتدن چغارمغه ونورکیومن صورمغه سبب بولدی (ولما جاء عیسی) شول وقتده کم کیلدی حضرت عیسی (بالبینات) معجزه لار بلان (قال) ایتدی حضرت عیسی (قد جئتکم بالحکمة) تحقیق کیلدوم مین سزکا شریعت بلان (ولابین

(اف) قصه‌سی بودور انبیا سوره‌سنده مشرکلار سز وطابونغان نرسه‌لرکز جهنمده دور دیب ایشولکن ایدی ابن زبعری ایتدی یکم عیسی وعزیر فرشته لار الله تعالی مقبول اولمقلری سرتننك قاشو غرده هم قبول قیلنمش سوزدور وحضرت عزیرنی پیغمبر دیب ایذکو ثنالر بلان ماقطیسز وهم حضرت عیسی‌ننك آنا سن ماقطیسز بلارغه هم طبونالر بولر اوتن بولسه بز وبرتننك پتلار ومز هم اوتده بوله‌لق دیدی قریش خلقی بوسوزکا محمدنی جینکدوك دیب شادلانب قچقروشدیلار الله تعالی بو آیتنی ایندوردی (جم مواکب)

(اف) یعنی عیسی علیه السلام فرشته حصیتلری بار ایدی اشبو فعلدن معبود بولمس اکر تلاسك سرتننك نسلوکزدن اشبو ننك کوك آدملار بار قیلر ایدوك (جم)

لَكُمْ) وکیلدوم مین سزکا بیان قیلمق اوچون (بَعْضُ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ) شوندا این نرسلارننك بعضیسن اختلافی قیلشدونکز سز اول نرسه لرده یعنی دین اشنده بولغان نرسه لرده (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس الله ننك عذابیدن قورقب صاقلانکز (وَأَطِيعُونِ ۞) منم یتوشدورکان نرسلر ومنی طوطب وقبول قیلب ایارونکز منکا (إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ) تحقیق الله تعالی منم وسزننك ربنکز دور (فَاعْبُدُوهُ) بس عبادت قیلنکز اول الله تعالی غه (هَٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۞) اوشبودور یعنی الله غه عبادت قیلمقدور طوغری بولغان یول (فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ) نصاری جماعتی آیروم آیروم بولدیلار اعتقادلربده حضرت عیسی حقیده (مِنْ بَيْنِهِمْ) اورلری آرالاربده (فَوَيْلٌ) بس هلاکلك بولسن (لِلَّذِينَ ظَلَمُوا) شوندا این آدملرکا کم ظلملق قیلدیلار اورلرینه (حضرت عیسی غه یالغانني یابولاری بلان (مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ ۞) ارانیتکوچی کون ننك عذابیدن اول قیامت کونیدور (ف)(هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ) بو اورلرینه ظلم قیلغوچیلر قارامسلار هیچ نرسه کا یعنی کوتمسلر مکر قیامت کونینه قرارلارکم (أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً) کیلور آلارغه اول قیامت کونی کیسکتن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۞) وحالانکه آلار بلمزلار اول قیامت کونی ننك کیلماکن (الْأَخِلَّاءُ) دنیاده دوست بولغانلار (يَوْمَئِذٍ) اول قیامت کونده (بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) بعضسی بعضسینه دوشمان بولور (إِلَّا الْمُتَّقِينَ ۞) مکر بوز وقلقلاردن صاقلانغوچیلر ننك دوستلق لاری قالور یعنی الله تعالی رضالغی اوچون دوستلق قیلغوچیلر ننك دوستلقلری قالب آلار بربرینه الله تعالی ننك اذنی بلان شفاعت قیلشرلار (يَا عِبَادِي) ایتولور اول متقیلرکا ای منم قوللاروم (لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ) یوقدور سزننك اوزرنکزکا عذابدن قورقو بوکونده (وَلَا أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ۞) دخی یوقدور سزکا دنیاده قیلغان اشنکزدن کویونچ (الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا) شوندا این قوللاروم کم ایمان کیتوردیلار برننك آیتلارومزکا (وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ۞) بیورغانمزنی قبول قیلب موین صوندیلار (ادْخُلُوا الْجَنَّةَ) ایتورلر آلارغه جنتکه کرونکز (أَنتُمْ) سز (وَأَزْوَاجُكُمْ) وسزننك خاتونلارونکز (تُحْبَرُونَ ۞) سیونورسز وشاد بولورسز (يُطَافُ عَلَيْهِم) یورتولش بولور آلار اوزرینه (بِصِحَافٍ مِّن ذَهَبٍ) تورلی طعاملار ایلان طولغان آلطوندن طباقلار (وَأَكْوَابٍ) وتورلی تورلی اچملك بلان طولغان توققه سز آلتون صاوتلار (وَفِيهَا) بولغوچیدور اول جنتده (مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنفُسُ) نفسلری آرزو قیلب استکان نرسلاری (وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ) وکوزلری کوروب لذت آلغان نرسلار (وَأَنتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۞) وسز آنده منکوا بولور سز (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ) اوشبو جنت (الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا) شوندا این جنتدورکم میراث قیلب

(۲ ف) یعنی جهودلر حضرت عیسی غه انکار قیلدیلار نصارالر اشاندیلار موندین صونك نصارا لرهم برنچه فرقه بولدیلار بوفرقه بولولری حضرت عیسی دن صونك بولدی اول فرقه لر یعقوبه ونسطوریه وملکانیه وشمعونیه (بعضیلار مرقوسیه دیکنلر) بوفرقه لرننك قایسی الله ننك اوغلی دیدیلار وقایسی الله تعالی نی ارچکه بولب اوچ ننك اوچونچیسی دیدیلار وقایسی باشقه ترلی ایتکانلار (جم)

بر ولمشدور سز کا (بما کنتم تعملون ۞) شوندای عملکز سببلی اشلاکوچی بولدونکز سز اول عمللرنی دنیاده (لکم فیها فاکهة) سز نناك اوچون اول جنتده جیمشلر باردور (کثیرة) کوب بولغوچی (منها تأکلون ۞) اول جیمشلردن آشارسز تلا کانکز وقتده (ان المجرمین) تحقیق کناه اشلا کانلار (فی عذاب جهنم) جهنم عذابنده (خالدون ۞) منکولاردور (لا یفتر عنهم) جینکولایمش بولمس آلاردن (وهم فیه مبلسون ۞) اول کناه اشلیلر اوشبواعذابده امیدسز بولمشلردور قوتولماقدان بو سوز کافرلار حقیده‌دور (وما ظلمناهم) ظلملق قیلمادوق بز آلارغه (ولکن کانوا هم الظالمین ۞) لیکن بولدیلار آلار اوزلرینه اوزلری ظلم قیلغوچیلردن (ونادوا یا مالك) قچرورلار آلار جهنمده ای مالك دیب قتولودن امیدسز بولغاچ (لیقض علینا ربك) حکم ایلاسن برنناك اوزرمزکا سنناك ربنك دیب (قال) مالك ایتور (انکم ماکثون ۞) البته سز عذابده منکوا قالورسز یعنی مالك اسملی بر فرشته باردورکه جهنم ننك صاقچیلرندا ندور جهنم اهلی منك یل چاقرورلار منك یلدان صونك اول حضرت مالك امیدونکزنی کیسنکز دیب جواب برورایتورسزکا حکم قیلندی منکو عذابده بولمق بلان قتولو بولمس اولم بلانده وباشقه وجه بلانده دیب موندین صونك الله تعالی طرافندین ایتولور (لقد جئناکم بالحق) تحقیق کیتوردوك سزکا طوغری بولغان سوزنی (ولکن اکثرکم للحق کارهون ۞) ولیکن سزننك کوبنکز طوغری سوزنی مکروه کوروب قاچدونکز حتی مکروه کورماکنکز یتمدی (ام ابرموا امرا) ایا آلار حقنی باطل قیلدورمق اوچون براش محکم قیلب کینکاش قیلدیلارمی (فانا مبرمون ۞) بس تحقیق بز جزالرون بیرمکا آلارننك حیله‌لرون بوزوق قیلمق بلان حکمزنی محکم قیلدوق (ف) (ام یحسبون) ایا کمان قیله‌لرمی آلار (انا لا نسمع سرهم) برلار ایشتمز دیب آلارننك بشرون بولغان سوزلرون (ونجواهم) اورلری ننك آراسنده بولغان کونکل لریده‌سر قیلب طوطقان سوزلرونی (بلی) قویسنلار بوکمانلارون ایشترمز بز (ورسلنا لدیهم یکتبون ۞) دخی برننك فرشته‌لار ومز آلاردن آبرولمایچه اشلاکن اشلرونی ویشرون وآشکارا سوزلرونی یازارلار هر آدم بلان فرشته‌لر باردور آلارننك اشلرون بارچه‌سن یازارلار (قل ان کان للرحمن ولد) ایتکل ای محمد سز کمان قیلغانچه اکر الله تعالی ننك بالاسی بولسه ایدی (فانا اول العابدین ۞) بس مین عبادت قیلغانلار ننك اولی من (ف) (سبحان رب السموات والارض) پاك بولدی کوکلرننك ویرننك ربیسی (رب العرش) عرشننك ربیسی (عما یصفون ۞) کافرلار ایتکان صفتلاردن (فذرهم) بس

(ا ف) یعنی مکه کافرلری بری بری بلان کینکاش قیلدیلار کم محمد حقنده غافل بولودن صاقلانیق آنننك قوتی آرتدی بس ایندی بر آدم ننك یقینلارونده بر آدم مسلمان بولسه لازمدورکم آنی قینی قینی کوچلاب قایطارسن اکر بر یاط آدم شهرکا کیلسه اوّل آنکا بلدورر بك کم آننك یانینه بارمسن وآننك بلان اولطرمسن بس الله تعالی آلارننك هلاك بولماقلارون یقین قلدی وایتدی (ام آه) (جم)

(۲ ف) یعنی آنی الوغلامقده من سزدن آرتقمن آننك اوچون پیغمبر بولغان آدم خدانی هر آدمدن آرتغو راق بلکوچیدور الله غه درست بولغانننی ودرست بولماغانننی بحش بلر الوغلامقغه واجب بولغان ننك الوماغیده هر کمدن آرتق وتیوشلیدور آتاسنی الوغلاغان آدم اوغلنی الوغلار ولیکن الله ننك اوغلی بولماغی محالدور الله تعالی اوغلدن پاکدور (زبده)

کافرلارنی قویغل (یخوضوا ویلعبوا) تاکم باطل بولغان اشده بحث ایلاب طروشسونلار ودنیاده اویناسنلار (حتی یلاقوا) اول وقتنه چاقلی یولقورلار (یومهم الذی یوعدون ۞) آلارغه وعده قیلنغان قیامت کونینه (وهو الذی فی السماء اله) اول الله تعالی کوکده فرشته لرننك عبادت قیلنمشیدور (وفی الارض اله) ویرده آدم وپری ننك عبادت قیلنمشیدور (وهو الحکیم العلیم ۞) اول الله تعالی بارچه خلق ننك اشن حکمت برلان قیلغوچیدور وخلقغه مصلحت بولغاننی بلکوچیدور (وتبارك الذی) الله تعالی بارچه مخلوقاتدن الوغدور (له ملك السموات والارض وما بینهما) اول الله اوچوندور کوکلرننك ویرننك وکوك بلان یر آراسنده بولغانلرننك پادشاهلغی (وعنده علم الساعة) اول الله تعالی قاشنده دور قیامت ننك بلمکلکی یعنی قیامت بوله چق ساعتی اول بلور (والیه ترجعون ۞) اول الله تعالی جانبینه قایتورلمش بولورسز (ولا یملك الذین یدعون من دونه الشفاعة) آلار شفاعتلارون امید قیلب شفاعت قیلورلار دیب کمان قیلب الله دن باشقه غه عبادت قیلغانلری (فرشته لار وعیسی وعزیر علیهما السلام) شفاعت قیلمه غه کوچلاری یتمس (الا من شهد بالحق) مکر شول آدملارکا شفاعت قیلورلار شهادت (یعنی کواهلق) بر ور یعنی طوغر ولق بلان آلار آلارغه شفاعت قیلورلار (وهم یعلمون ۞) آلار طوغر یلق بلان شهادت قیلغانلارنی بلرلار (ف)(ولئن سالتهم) اکر صوراسنك سین ای محمد اول مشرکلاردن (من خلقهم) کم یراتدی آلارنی (لیقولن) البته ایتورلار آلار (الله) الله تعالی یراتدی دیب (فانی یؤفکون ۞) بس نی اوچون الله ننك عبادتندن یوز قایطاروب باشقه غه عبادت قیلرلار (بواشلاری بیك عجبدور (وقیله)(ف) وپیغمبرلارننك سوزی ننك کوبی شولدورکم (یارب) ای منم ربم (ان هؤلاء قوم لا یؤمنون ۞) بوقارشی قریش خلقی برقومدورکم ایمانمه کیلمرلار پیغمبر علیه السلام ننك بوسوزی الله تعالی قاشنده معلوم بولماغیدن بیوردی آکا (فاصفح عنهم) ایتدی الله تعالی ای محمد قریش قومیدن یوز قایطار آلارنی ایمانغه اوندامه وجزالرون الله غه طابشر (وقل سلام) وایت سین آلارغه سلامتلك وآیرولمق منم استکانمدر یعنی آلارننك یاوزلغلارندن سلامتلك (فسوف یعلمون ۞) بس البته تیز وقتده بلرلار یعنی حاللاری ننك اخری نی اولاچقلارون بلرلار) بو آیت الله تعالی دن آلارغه قتی قورقتودور رسول علیه السلام غه مهربانلقدور

(ا ف) یعنی شهادت کلیمه سنی طوغریلق بلان ایتوب چن مسلمان بولسه اول کشیکا شفاعت قیلرلار اما مسلمانلق کلیمه سن ایتمه سلر هیچ کشی ننك حقنده شفاعت قیلمسلار مسلمانلق کلیمه سی (لا اله الا الله محمد رسول الله دیمکدور (جم)

(۲ ف) یعنی آننك سوز ینك اوزارینه آنطدور

(۳ ف) وقیله یعنی آننك سوزی ننك اوزارینه قرغانمق آنط بولسن یعنی آننك اوزارینه قرغانمق قیلر الله تعالی (جم)

(حدیث شریفده کیلدی هرکم بو دخان سوره‌سنی جمعه کیچه‌سنده اوقوسه یارلغانمش بولب طانکغه کرور دیب (مد)

﴿ سورة الدخان مکیة تسع وخمسون آیة ﴾

(بسم)

لبسه ——— بسم الله الرحمن الرحیم

(حٰمٓ ۞) الله تعالی بلر موندن مرادونی (وَالْكِتٰبِ الْمُبِينِ ۞) حق بلان باطلنی روشن قیلب آیرغوچی قرآنغه آنط بولسنکم (اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ) تحقیق ایندوردوك بز اول قرآننی (فِی لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ) بر برکتلی کیچه‌ده یعنی قدر کیچه‌سنده لوح محفوظدن دنیا کوکینه (اِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ۞) تحقیق بز اول قرآن بلان کافرلارنی قورقتورمز یعنی اوّل زماندن برکتلی کیچه‌ده اول قدر کیچه‌سیدور وبراءت کیچه‌سیدور (فِيهَا يُفْرَقُ) اول کیچه‌ده کیله‌چك یل‌ننك شول کیچه‌سینه چاقلی آیرولر (كُلُّ اَمْرٍ حَكِيمٍ ۞) هر بر محکم بولغان اش یعنی بارچه‌ایندکولك ویاورزلق ورزقلر واجللر آیرولب لوح محفوظدن یازولب موء کل بولغان فرشته‌لرکا بیرولر (اَمْرًا مِّنْ عِنْدِنَا) اول کیچه‌ده‌باول یلده بیوروق بولب اوز قاشمزدن (اِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۞) تحقیق بز وحی بلان رسوللر ایندوردوك یعنی فرشته‌لار ایندورورمز هر بر اشنی یورتمك اوچون (رَحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ) الله تعالی دن موءمنلرکا رحمت بولغانی حالده فرشته‌لر ایندردوك (اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞) تحقیق اول الله تعالی بنده‌لری‌ننك دعالرون وسوزلرون ایشتکوچیدور روحاللرون بلکوچیدور (ف) (رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا) اول الله تعالی کوکلارننك وبرننك وکوك بلان بر آراسنده‌غی مخلوقات‌ننك ربسیدور (اِنْ كُنْتُمْ مُّوقِنِينَ ۞) اکر سز شیك قیلماینچه یقین‌لق مرتبه‌سنده بولساغز (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدور حقلق بلان عبادت قیلنمش ذات مکر اول الله تعالی دور (يُحْيِۦ وَيُمِيتُ) ترکزوربارچه خلقنی واولترور (رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَآئِكُمُ الْاَوَّلِينَ ۞) اول الله تعالی سزننك واوّلکی آتالروغزننك ربسیدور (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلار (فِی شَكٍّ يَلْعَبُونَ ۞) قرآندن شیکده بولب اول قرآن بلان اویناب مسخره قیلرلار (فَارْتَقِبْ) بس بیك کوتکل (يَوْمَ تَاْتِی السَّمَآءُ) برکون نی کیلر اول کونده کوك (بِدُخَانٍ مُّبِينٍ ۞) ظاهر بولغان توتون بلان یعنی کوك آشکارا بولغان توتوننی کیتوردوکی کونی کوت اولکونده مشرکلارننك حالن کورورسنك ایتورلار بودور عذاب کونی دیب (ف) (يَغْشَى النَّاسَ) اول توتون آدملارنی قابلار (هٰذَا عَذَابٌ اَلِيمٌ ۞) ایتورلار آدملار بوبزکا عذابدور دیب (رَبَّنَا اكْشِفْ) ایتورلارای بزننك ربمز آچقل (عَنَّا الْعَذَابَ) بزدن بوعذابنی (اِنَّا مُؤْمِنُونَ ۞) بزلار ایمان کیتورورمز دیب (اَنّٰى لَهُمُ الذِّكْرٰى) قایادور یعنی نیچوك بولسن آلارغه نصیحتنی قبول قیلمق بوقدور بوتوتن علامتیدن نصیحتنی قبول قیلو (وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ مُّبِينٌ ۞) وتحقیق کیلدی آلارغه توتوندان الوغ بولغان آیتلار وظاهر بولغان معجزه‌لار بلان پیغمبرلار

(اف) ایتولدیکم رزقلر نسخه‌سی میکائیل کا عملالار نسخه‌سی دنیا کوکی ایاسی بولغان اسرافیل علیه السلامغه وصوغشلار ورزله‌لر نسخه‌سی جبرائیل علیه السلامغه وقایغولر نسخه‌سی عزرائیل علیه السلامغه بیرولر دیب (مواکب)

(۲ف) ایتولدیکم عربلار کوب بولغان بوزوقلقغه دخان دیب ایتورلار ایدی یعنی آلارغه بوزوقلق باصدوغی کونکا کوتکل دیمك بولر یاکه قیامت علامتیدن الك اول توتون ظاهر بولر وقرق کون مشرق برلان مغرب آراسنی طوطر موءمنلارکا تماوبولر کافرلارا ایسروب توتون آغزلارون‌دن وبورونلارندن کروب کوتلرندن چغر (تفسیر ابالری بو توتونکه یغه بر نیچه معنالر بیرمشلردر العلم عندالله (مواکب)

آلارننك سوزلری بلان نصیحتلانمدیلار (ثم تولوا عنه) اول رسوللار بوطریقه معجزه‌لار بلان کیلدوکدین صونك آلارننك سوزون قبول قیلماینچه یوزقایتاروب (وقالوا معلم مجنون) ایتدیلار اول قرآننی اویرانمشدور (جبر ویسار اسملی عجم کشسیدن دیب) دیوانه‌دور اول دیدیلار (انا کاشفوا العذاب قلیلا) تحقیق بز عذابنی آچب قالدورورسز آزوقت (انکم عائدون) سزلار ینه کفرلکاقایتورسز یعنی عذاب کوتارولکاچ قایتمافنکز سزننك عادتنکز دور (یوم نبطش البطشة الکبری) قیامت کوننده یاکه بدر صوغشی ننك کوننده بز آلارنی طوطارمز الوغ طوتمق بلان آچیغ لانب (انا منتقمون) بز آلاردن اوچ آلورمز (ف) (ولقد فتنا قبلهم قوم فرعون) وتحقیق سنادوق بز قریش خلقیدن اول فرعون قومن (مالللرون کوب قیلمق بلان (وجاءهم رسول کریم) وکیلدی آلارغه بیك الوغ قدرلی پیغمبر اول موسی علیه السلام ایدی (ان ادوا الی عباد الله) اوشبو سوز بلان برونك منکا الله تعالی ننك قوللرون دیدی یعنی بنی اسرائیلنی (انی لکم رسول امین) من سزننك اوچون وحی بلان ایمین بولغان پیغمبرمن (وان لا تعلوا علی الله) والله تعالی ننك رسولن جورلامق بلان تکبرلك قیلمانکز (انی آتیکم بسلطان مبین) البته مین کیلدوم سزکادعوی قیلغان پیغمبرلکمننك دورستلکینه روشن بولغان دلیل بلان (وانی عذت) وتحقیق مین صغندوم (بربی وربکم ان ترجمون) اوزم ننك ربومه وسزننك ربنکزغه شوندنکم طاش بلان اولتوره سزمنی یعنی منم ربم وسزننك ربنکز بر بولغان الله دورشول الله غه صغندوم سزننك طاش بلان آطوب اولتوره چك اولماقنکزدن منی صاقلار (وان لم تؤمنوا لی) واکر ایمان کیتورمسه نکز منکا (فاعتزلون) میندن آیرولعزمنی رنجتمنکز یعنی مین قومی کیتوریم سزیولنی توتمانکز (فدعا ربه) بس دعاقیلدی حضرت موسی اوزی ننك ربسینه یاوز دعابلان آلار ایماننی قبول قیلماغاچ (ان هؤلاء قوم مجرمون) تحقیق بوجماعت کفرلکده دایمچیلق قیلغان جماعتدور (فاسر بعبادی لیلا) بس حضرت موسانننك دعاسی قبول بولب ایتدی الله تعالی یورکل یعنی کیتورمنم قوللارمنی کیچده (انکم متبعون) البته آلار آرتونکزدن ایاروب کیلور یعنی فرعون آرتونکزدان کیلب یتوشور (واترك البحر رهوا) وقویعل دینکز ننك آراسن آچق قالمش یعنی طایاغنك بلان صوقمه (انهم جند مغرقون) تحقیق اول فرعونکا ایارکن خلقلر بارچه‌سی صوغه باتقوچیلردور (کم ترکوا من جنات) اول فرعون جماعتی صوغه باتقاندین صونك) کوب قویدیلار قالدوروب باغچه‌لردن (وعیون) چشمه‌لردن (وزروع) ایکنلاردن (ومقام کریم) وحرمتلی بولغان اورنلاردن (ونعمة) ونعمتلاردن (کانوا

(الف) شاه ولی رحمتو الله ایتدی اشبو وعده بولدی آننك اوچون الله تعالی قریش قومن آچلق غه مبتلی قیلدی شول قدرکم آچلق ننك قاتیلغندن یاتورزان ننك کوبلوکندن کوك بلان برننك آراسی تتون کورندی آلار رسول علیه السلامدن دعا استب رسول علیه السلام ننك دعاسی قبول بولب اول عذاب کوتارولدی وبرسوزده اول تتون عذابی قرق کون تردی کیرك نچوك بولسن اول عذاب کوتارولکاندین صونك ینه کفرلك لریده دایمچیلق قلدیلار الله تعالی بدر صوغشی کونده آلاردن اوچ آلدی آلار ننك الوغلاریدن جیتمش کشی اولدورلدی وینه باشلاریدن جتمش کشی اسیر بولدیلار ایمدی آخرت عذابی سزدن کیسلمس اول دایمیدور (جم)

فیهافاکهین ۞) بولدیلار آلار اول اورونلارده طبیعتلاری تلاکان ویراتقان جیمشلردن ونعمتلاردن نعمتلانکوچی بولدیلار (کذلك) اوشانداق یعنی آلارنی بونعمتلاردن چغارغانمز کوك (واورثناها) باغشلادوق اول نعمتلارنی (قوما آخرین ۞) برایکنچی جماعتکه یعنی فرعون صوغه باتقاندین صونك مصر حضرت یعقوب بالالرینه یاکه باشقه جماعتکه قالدی (فما بکت علیهم السماء والارض) بس یغلامدی آلارنك هلاك بولمغی اورزینه کوك ویر (وما کانوا منظرین ۞) وبولمدیلار آلار عذاب کیلکاچ ایکنچی وقتنه‌چه مهلت بیر ولمشلاردن (ف) (ولقد نجینا بنی اسرائیل) وتحقیق برهلاك قیلدوق بنی اسرائیلنی یعنی قوتولدوردوق (من العذاب المهین ۞) حور قیلغوچی عذابدن (من فرعون) اول عذاب فرعوندن ایدی (انه کان عالیا من المسرفین ۞) تحقیق اول فرعون بنی اسرائیلنی حورلاب اوغللارونی اولتوروب تکبرلك قیلب چکدین چغوچیلار ایدی (ولقد اخترناهم) وتحقیق اختیار قیلدوم مین اسرائیل بالالرون تیوشلی بولغانلاری اوچون (علی علم علی العالمین ۞) عالمنك عالملاری اورزینه (واتیناهم) وبردوك اول بنی اسرائیلکه (من الآیات) معجزه لردن (مافیه) شول نعمتلرنیکم بولغوچیدور اول نعمتلارده (بلاء مبین ۞) ظاهر بولغان صناعقلق یعنی دریانی ایکی یقغه آیرماق وبلوت برلان کوله کاقیلمق وقدرت البه‌سی کوکلارنی حضرت موسی ننك قولی بلان (ان هؤلاء) تحقیق اول مکه کافرلاری (لیقولون ۞) ایتورلار (ان هی الا موتتنا الاولی) ایمسدور اول اولمك یعنی اشننك اخیری مکر برننك بودنیاداغی اولکی اولمکومزدور موندین صونك اولمکده یوقدور وتر ولمکده یوقدور دیب قوبارولوغه انکار قیلغوچیلاردور (وماغن بمنشرین ۞) ایتورلر اوشبوا کروه ایماسمز بز موندین صونك تر ولکوچی (فاتوا بآبائنا) بس کیترونکز بزننك آطالرومزنی تر ولدوروب کیتورونکز (ان کنتم صادقین ۞) اکرسز اولکاندین صونك قوبارولورسز دیکان سوزونکزده راست ایتکوچی بولسه‌نکز (ام خیر ام قوم تبع) ایاقریش جماعتی بیك آرتقی قوتده وقاتیلقده یاکه تبع قومی آرتقی مونکاتبع حمیری دیرلار (والذین من قبلهم) ودخی آلاردن اوّل اوتکان قوملر آرتقی عادوثمودکوك (اهلکناهم) هلاك قیلدوق بز آلارنی (انهم کانوا مجرمین ۞) آننك اوچون اول قوملار کناه اشلیلاردن ایدی (ف) (وماخلقنا السموات والارض) ویراتمدوق کوکلرنی ویرنی (وما بینهما لاعبین ۞) وبوایکیسی ننك آراسنده‌عنی اویناب بوشقه بلکه آدملار برننك برلوکمزنی وثوابنی وعذابنی وکامل قدراتمزنی بلسنلار دیب یراتدوق (ماخلقناهما الا بالحق)

(اف) آننك اوچون بر موءمن اولسه آننك اوچون کوك وبر قرق کونکاچه یغلارلارکم کوکده موءمن اوچون ایکی ایشك باردور برندن رزقی اینروبر ندن ایندکولك اینر وبرندن ایندکولك قیلغان اشی چغار وبردخی آننك نمازی کیسلر کوك آلاردن محروم بولمغی اوچون یغلار (جم)

(اف) ایتولدیکم تبع موءمن ایدی قومی کافر ایدیلار الله تعالی اننك اوچون قومنی حورلاب تبعنی حورلامدی حضرت ابن عباس تبع ننك پیغمبر بولغانی بولماغانی معلوم ایمسدور دیدی عائشه رضی الله عنها ایتور ایدی تبع بر ایندکو ایر بولمق اوچون آنی سوکماکز دیب بوتبع ننك قصه‌سنی مواهب ایله تفسیر حازن بوطریقه بیان قلادورکم مونکا تبع حمیری دیرلر ایدی یمن پادشاهلریدن بولب ایارکوچیلرننك کوبلوکی اوچون تبع دیب آطالمشدور یاکه اول وقتده یمن پادشاهلرینه تبع دیرلار ایدی کنیه‌سی ابوکرب اسمی اسعد بن ملکا ایدی عسکری کوب بولماغی اوچون عالمنی یوروب حتی حمیره‌نی وسمرقندنی اول بنا قیلدی دیرلار بر وقتده مدینه‌ء منوره‌ده بر اوغلی اولدور ولمش بولمغی بلان کوب

ویراتمدوق بوایکسنی وهم اهللارونی مکر براتدوق طوغرولق بلان یعنی ایندکولکه ثواب وکناهلارغه عذاب بولمق بلنمك اوچون (ولكن اكثرهم لا يعلمون) ولیکن آدملرننك کوبسی بلمسلار (ان يوم الفصل) تحقیق حق بلان باطلنی آیارغوچی کونده اول قیامت کونیدور (میقاتهم اجمعین) خلق نك بارچه‌سی نك جیولاچق وقتیدور (یوم لا یغنی مولی عن مولی شیئا) اول کونده بر دوست وبر یقین قرداش کیتره آلمس هیچ بر دوسدن وهیچ بر قرداشندن عذابدن هیچ نرسه‌نی (ولا هم ینصرون) ودخی آلار یاردم قیله آلمسلار (الا من رحم الله) مکر اول آدمکم یاردم قیلور الله تعالی مهربانلق قیلدی یعنی الله‌ننك اذنی ومهربانلغی بولسه بر موءمن بر موءمنکه شفاعت قیلور (انه هو العزیز الرحیم) حقیقتده اول الله عذاب قیلمقنی تلاکان کشیکه عذاب قیلمه‌غه کوچیلدور رحمت قیلماقنی تلاسه رحمت قیلغوچیدور (ان شجرة الزقوم) تحقیق زقوم جیمشی یعنی اول جیمش ننك آغاچی دنیاده بولغان آغاچلارصوره‌تیده لیکن اوتداندور آننك جیمشی یعنی زقوم بیك آور طعامدور (طعام الاثیم) بیك کناه اشلیلارننك طعامیدور (کالمهل) ارکان باقر کوکدور (یغلی فی البطون کغلی الحمیم) قاینا غان صوکوك قاینار قورصقه (خذوه فاعتلوه) ایتورر بزای فرشته‌لر طوتونکز اول کناهلی لارنی بس کوچلاب سویراکز آلارنی (الی سواء الجحیم) جهنم ننك اورتاسینه کروتنکز (ثم صبوا) موندین صوننك قوینکز (فوق راسه) آننك باشی اوستینه (من عذاب الحمیم) قرغان عذابدن (ذق) ایتورمرطات یعنی عذاب فرشته‌لری حورلاب ایتورلار طاط بوعذابنی دیب (انك انت العزیز الکریم) آننك اوچون سین اوزکاننکده الوع وحرمتلی سی ایدنك یعنی ابوجهل ایتورایدی من بطحاننك عزتلوسی وحرمتلوسی من دیب عذاب فرشته‌لری شول سوزنی مسخره قیلب ایتورلار (ان هذا) تحقیق بوعذاب (ما کنتم به تمترون) شول عذابدورکم بولدونکز سز آندان دنیاده شیك قیلغوچیلاردن (ان المتقین) تحقیق الله‌ننك عذابیدن صاقلانغوچیلر (فی مقام امین) قورقودن وآفتدن ایمین اورندور (فی جنات وعیون) جنتلرده وچیشمه‌لرده (یلبسون من سندس) کیرلار آلار نازك بولغان یفکدن (واستبرق) وقالن بولغان شللردن (متقابلین) اورندوقلرده بری بریده قارشو بولب اوطورورلار (کذلك) بوحرمتلار بلان حرمت قیلغانمز کوك (وزوجناهم بحور عین) وبیرورمز آلارغه یقینلق قیلماقلاری اوچون حور العین لرنی (یدعون فیها) استرلار آلار اول جنتده (بکل فاکهة امنین) هربر جیمشلرنی ضرردن وبتماکیدن

عسکری بلان مدینه‌کا یونالب اهلن طالاب مدینه‌نی خراب قیلمق قصدی بلان کیلرده بنی قریظه یهودلری علماسندن کعب واسد اسمیه ایکی عالم آکا قارشو بولب ایتدیلار ای پادشاه سین بوقصدونکی قویغل بو مدینه‌کا آخرزمان پیغمبری هجرت قیلاچقدور دیب پیغمبرومز محمد علیه السلام منك مبارك صفتلارون تمام تعریف قیلماقلری بلان اولترودن وخراب قیلودن یوز قایطاروب اورنی اوتغه طابنغوچی بولماغیدن اول عالمننك قولنده مسلمان بولدی (مواکب)

ایمین بولغانلاری حالده (لَا یَذُوقُونَ فِیهَا) طاتمرلار آلار اول جنتده (اَلْمَوْتَ اِلَّا الْمَوْتَةَ الْاُولٰی) اولمکنی مکر اولکی بولغان اولمنی طاتورلار یعنی دنیاده‌غی اولمدن باشقه اولمنی طاتمرلار (وَوَقٰهُمْ عَذَابَ الْجَحِیمِ ۞) وصاقلدی آلارنی الله تعالی جهنم‌نك عذابندن (فَضْلًا مِنْ رَبِّكَ) آلارغه بوفضل وکرم بولمق یوزندن ربنك بولغان الله جانبندن (ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ ۞) اوشبو دایمی بولغان تروکلك ونعمت اولدور الوغ بولغان واستالمش بولغان قوتولمقلق (فَاِنَّمَا یَسَّرْنَاهُ) بس بودورکم جینکل قیلدوق اول قرآننی (بِلِسَانِكَ) سننك تلنك اوزرینه (لَعَلَّهُمْ یَتَذَكَّرُونَ ۞) شاید کم آلار (سن اوقعانده آنکلاب نصیحتنی قبول قیلورلار (فَارْتَقِبْ) بس کوتکل آلارغه کیلاچك عذابنی (اِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ۞) تحقیق آلاردخی کوتکوچیلردور سنك اولماکنکنی یعنی آلار نصیحتنی قبول قیلمه‌سه‌لر آلارغه عذاب کیلور وسنکا نصرت بولور *

﴿ سورة الجاثیة مکیة سبع وثلثون آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(حٰمٓ ۞) الله تعالی بلکوچیدور مرادن (تَنْزِیلُ الْكِتٰبِ) بوقرآن‌نك سنکا ایندورلمکی (مِنَ اللّٰهِ الْعَزِیزِ الْحَكِیمِ ۞) کوچلی بولغان وحکمت ایاسی بولغان الله تعالی داندور (اِنَّ فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) تحقیق کوکلرده یعنی کوکده بولغان فرشته‌لرده ویلدوزلارده ویرده بولغان طاولرده ویلغه‌لرده وآغاچلرده وتورلی حیوانلارده (لَاٰیٰتٍ) علامتلر باردور الله تعالی‌نك برلکینه وقدراتینه (لِلْمُؤْمِنِینَ ۞) ایمان کیتورکان بنده‌لر اوچون (وَفِی خَلْقِكُمْ وَمَا یَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ) وسزنی یراتمقده وبر یوزنده طارقالعان تورلی تورلی حیوانلارنی یراتمقده (اٰیٰتٌ لِقَوْمٍ یُوقِنُونَ ۞) علامتلر باردور قبردن قوبارولمقغه شیك‌سز ایمان کیتورکان آدملرکا (وَاخْتِلَافِ اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ) کیچه‌لارنی‌نك وکوندوزلارنی‌نك تورلی تورلی بولماغیده یعنی اوزایب وقصقاروب ویاقتروب وقرانکغولانب مختلف بولماغیده (وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ رِزْقٍ) والله تعالی‌نك کوکدن رزقعه سبب بولغان یغمورنی ایندروب (فَاَحْیَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا) ترکرماکیده اول یغمور بلان بردن اولانلرچغاروب اولك کوك بولب قورغاندین صونك اول یر (وَتَصْرِیفِ الرِّیٰحِ) وجیل‌نك قرطرفدن اسمکیده (اٰیٰتٌ لِقَوْمٍ یَعْقِلُونَ ۞) علامتلر باردور برجماعت اوچونکم فهملارلر (تِلْكَ) اوشبو دلیللار (اٰیٰتُ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك علامتلریدور (نَتْلُوهَا عَلَیْكَ بِالْحَقِّ) اوقوربز بز

اول آیتلارنی سننك اوزرونكا توغرولق بلان (فبأی حدیث) (الله تعالی ننك حدیثی قرآن) بس قایسی سوزكا (بعد الله وآیاته) الله تعالی ننك نصیحتندن صونك وآننك آیتلرندن صونك (یؤمنون ۞) ایمان كیتورولار (ویل لكل افاك أثیم ۞) قاتی عذاب هر یالغانچی وكناه اشلی بولغانلارغه بولسن (یسمع) اشتورلار اول یالغانچی وكناهلی آدملار (آیات الله) الله تعالی ننك آیتلرونی (تتلی علیه) اوقولور اول آیتلار آننك اوزرینه (ثم یصر مستكبرا) موندین صونك یعنی الله تعالی ننك آیتلرون اشتكندین صونك ایشتمكن كوك دایمچیلق قیلوركفرلكا ایماندن تكبرلك قیلب یعنی بو آیتلاركا ایمان كیتردن ایتولدیكم بو آیت نضر بن حاریث حقیده وعجملار قصه‌لرون صاتب آلب آدملارنی قرآن اوقوغاننی ایشتودن شغل لاندروكن آدملر حقیده ایندورلدی دیب (كأن لم یسمعها) ایتورسنك كم آصلا ایشتمدی اول آیتلرنی (فبشره بعذاب ألیم ۞) بس خبر بیر آكاشوندا این خبر بلان اثری یوزلریده ظاهر بولسن ارنجتكوچی عذاب بلان (وإذا علم) وقتان بلسه (من آیاتنا) بزننك آیتلر ومردن (شیئا) برنرسه‌نی ایشتب (اتخذوها هزوا) تونرلار آلار مسخره لكا یعنی برننك آیتلر ومز بولغانن بلب مسخره قیلورلر (أولئك لهم) اشبو مسخره قلغان جماعت اوچوندور (عذاب مهین ۞) خور قیلوچی عذاب (من ورائهم جهنم) آلارننك اونك طرفلاریده جهنم باردور آنكا كرورلار (ولا یغنی عنهم ما كسبوا شیئا) كیتاره آلماس آلاردن دنیاده كسب قیلغان نرسه‌لری هیچ بر نرسنی عذابدن یعنی مالللاریدن وبالالاریدن هیچ برسی فایده قیلمس (ولا ما اتخذوا من دون الله أولیاء) دخی كیتاره آلماس الله دن باشقه دوست قیلب طوطقان نرسه‌لری یعنی عبادت قیلب طوتقان پتلری عذابدن هیچ نرسنی اورنلری شول جهنم بولغانی اوچون (عذاب عظیم ۞) وآلار اوچوندور الوغ عذاب (هذا هدی) اشبو قرآن طوغری یولنی كورستكوچیدر (والذین كفروا) وشول آدملر كم كافر بولدیلار (بآیات ربهم) الله تعالی ننك آیتلرینه یعنی قرآنغه انكار قیلدیلار (لهم عذاب) آلار اوچوندور آخرتده عذاب (من رجز ألیم ۞) قاتی رنجتكوچی عذابدن (الله الذی) الله تعالی شوندا این الله دور (سخر لكم البحر) ایاركوچی قیلدی سزننك اوچون دریانی (لتجری الفلك فیه بأمره) یورمكلك اوچون كویمه اول دریاده الله ننك بیورماغی بلان (ولتبتغوا من فضله) واسته مكلوكوز اوچون تروكلوك قیلماقنكزغه الله تعالی ننك فضلیدن وكرمیدن سوداقیلب (ولعلكم تشكرون ۞) شایدكم بولاسز سز بو نعمتلاركا شكر قیلوچیلردن (وسخر لكم) ایاركوچی قیلدی الله تعالی اوزی ننك رحمتیدان

(یعنی)

یعنی سز ننك فایداغز اوچون مسخر قیلب خلق قیلدی (مَا فِی السَّمٰوٰتِ) کوکلرده بولغان نرسنی (وَمَا فِی الْاَرْضِ) یرده بولغان نرسنی (جَمِیعًا مِّنْهُ) یراتدی بولر نی اوزی ننك فضل واحسانیدن اول الله تعالی (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) تحقیق بو نرسلر نی سز کا ابار کوچی قیلماغیده (لَاٰیٰتٍ) علامتلر باردور الله تعالی ننك کامل قدراتینه (لِّقَوْمٍ یَّتَفَكَّرُوْنَ ۝) الله تعالی ننك حکمتلرون فکر قیلغان قوملار اوچون (قُلْ لِّلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) ایتکل ای محمد شوندا ین آدملر کا کم ایمان کیتوردیلار (یَغْفِرُوْا لِلَّذِیْنَ) عفو قیلسنلار شوندا ین آدملرندنکم (لَا یَرْجُوْنَ) امید ایتمرلار (اَیَّامَ اللّٰهِ) الله تعالی ننك کونلرینه یعنی قلغان اشلری ننك جزاسی بیرولاچك کونده جزا بیر ولمکینه اشانماغان کافرلارکا (لِیَجْزِیَ قَوْمًا) تاکم جزا بیره الله تعالی آلاردن بر قومکه (بِمَا كَانُوْا یَكْسِبُوْنَ ۝) دنیاده ایذکولکدن ویمانلاقدن قیلغان اشلری بلان * (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ) بر آدم اشلاسه ایذکو اشنی بس ثوابی اوزی اوچوندور (وَمَنْ اَسَاۗءَ فَعَلَیْهَا) وبر آدم یاوزلاق قیلسه بس جزاسی اوزینه دور (ثُمَّ اِلٰی رَبِّكُمْ تُرْجَعُوْنَ ۝) موندین صونك ربوغز جانبینه قایطار ولمش بولرسز (وَلَقَدْ اٰتَیْنَا بَنِیْٓ اِسْرَاۗءِیْلَ الْكِتٰبَ) تحقیق بیردوك بز بنی اسرائیلغه توراتنی (وَالْحُكْمَ) ودینده حکم قیلماقنی (وَالنُّبُوَّةَ) وپیغمبرلکنی وآلارده بولغان پیغمبرلك ننك کوبلکی باشقه لرده بولمدی (وَرَزَقْنٰهُمْ) ورزقلاندوردوك بز آلارنی (مِنَ الطَّیِّبٰتِ) پاکیزه وحلال بولغان نعمتلردن (وَفَضَّلْنٰهُمْ عَلَی الْعٰلَمِیْنَ ۝) دخی زمانیده بولغان عالملر اوزرینه آرتق قیلدوق (وَاٰتَیْنٰهُمْ بَیِّنٰتٍ) وبیردوك بز آلارغه روشن بولغان دلیللرنی (مِنَ الْاَمْرِ) دین حقنده باکه پیغمبر ومز محمد علیه السلام ننك نبی بولب بیار ولمکن تحقیق قلوده (فَمَا اخْتَلَفُوْٓا) بس دین اشلریده اختلافی قیلشمدیلار (اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَاۗءَهُمُ الْعِلْمُ) مکر اختلافی قلشدیلار اوزلرینه حال ننك حقیقتندن بلمك لك کیلکانی صونکنده (بَغْیًۢا بَیْنَهُمْ) اوزآرالریده حسدلك ودوشمانلق یورندن یعنی حال ننك حقیقتن بلکانلریدنصونك کونچولك ودوشمانلق اوچون اوزلری آرالارونده اختلاف قلشدیلار (اِنَّ رَبَّكَ یَقْضِیْ بَیْنَهُمْ) حقیقتده سننك ربنك حکم قیلر آلارننك آراسنده یعنی اختلاف قیلغان نرسلرون بلب عذاب ایلر (یَوْمَ الْقِیٰمَةِ) قیامت کونده (فِیْمَا كَانُوْا فِیْهِ یَخْتَلِفُوْنَ ۝) شوندا ین اشلریده بولدیلار اول اشده اختلافی قیلوچیلر (ثُمَّ جَعَلْنٰكَ عَلٰی شَرِیْعَةٍ) بوبنی اسرائیلدن صونك قیلدوق سنی ای محمد بر ظاهر بولغان شریعت اوزرینه (مِنَ الْاَمْرِ) دیندن (فَاتَّبِعْهَا) بس ایارکل سین اول شریعتکه (وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاۗءَ الَّذِیْنَ لَا یَعْلَمُوْنَ ۝) ایارمه سین الله ننك برلکن بلمایچه نفسلری آرزو

(قل للذین امنوا یغفروا) ای قل لهم واغفروا یغفروا ومعنی یغفروا العفو (مد)

* ایتولدی کم بو آیت ایندور ولدی شول وقتده کم غفار قبیله سندن بر آدم حضرت عمر کا یاراماس بوزوق سوز سویلدی حضرت عمر رضی الله عنه تلادیکم آندن اوچ آلرغه الله تعالی بو آیتنی ایندور دی یعنی عفو قیلسنلار اوچ آلمغه حساب قیلمسنلر آلارننك اشنی الله تعالی غه طابشرسنلار *

قیلغانلاریه ایارکوچیلرکا آلارقریش ننك الوغ باشلری ایدی پیغمبر علیه السلامنی آتالری ننك دینینه ایارمکنی استرلار ایدی (انهم لن یغنوا عنك من الله شیئا) اکر آلارغه ایارسنك تحقیق آلار الله تعالی ننك عذابندن هیچ نرسه نی کیتاروركا کوچلری یتمس (وان الظالمین) وتحقیق مشرکلار (بعضهم اولیاء بعض) باطل بولغان اشلریده قیسی سی قیسی سینه دوستلاردور بس سین آلاربلان دوستلق قیلمه آننك اوچون دوستلق ننك شرطی بریولده بولمقلقدور وسین خاشاکه آلاربلان بریولده بولرسنك آلار آرغنلقده سین طوغری یولده سنك (والله) الله تعالی (ولی المتقین ۞) الله ننك عذابیدن صاقلانغوچیلرننك دوستیدور سین متقیلرننك دوستی بول (هذا بصائر للناس) اشبوقرآن روشن بولغان دلیللردور آدملر اوچون شریعتکه ایارکوچیلرکا (وهدی ورحمة لقوم یوقنون ۞) بر طوغری یولنی کورستمکدور ومحض رحمتدور شکسز بولغان بنده لر اوچون (ام حسب الذین) ایاکمان قیلرلرمی شوندای این آدملرکم (اجترحوا السیئات) بوزوق اشلرنی اشلادیلار یعنی بوزوقلغغه باطر چیلق قیلدیلار (ان نجعلهم) قلرمزبز آلارنی (کالذین امنوا وعملوا الصالحات) وشوندای آدملارکوك ایمان کیتوروب ایذکو عملرقیلدیلار (سواء) برابر (محیاهم) آلارننك تروکلکی (ومماتهم) وآلارننك اولکلری (ساء ما یحکمون ۞) نی یاوزدورکه بوکمانده سبولب حکم قیلغانلاری بلکه تروکلکیده ریرقده برابر بولسه لرده اولکده برابر بولمس هرکم ایمان بلان اولسه ایمان ایله قوبروهرکم کفرلکده اولسه کفرلکده قوبار یاکه موءمنلار اولکن وقتده الله تعالی ننك رحمتی بلان وکرامتی بلان سیونچ بیرولرکافرلار رحمتدن امیدسزلك بلان واوکنچ بلان اولار (وخلق الله السموات والارض) ویراتدی الله تعالی کوکلرنی وبرنی عدلی بلان (بالحق) طوغریلق بلان بس عدل ننك تقاضاقیلغانی کناه اشلی بلان ایذکواشلی والله نی بردیب بلوچی بلان مشرکلارننك بردای بولمسلغی (ولتجزی کل نفس بما کسبت) آخیرده هرنفس یعنی هرآدم اشلاکان اشی اوچون جزالنور ایذکولك قیلسه ثواب بولمق برلان یاوزلق قیلسه عذاب بولمق برلان (وهم لا یظلمون ۞) وآلارظلم قیلنمزلار (افرایت من اتخذ الهه هواه) ایاکورمدنکمی شوندای بن آدمنی کم طوغرولقنی طاشلاب عبادت قیلنمش یصاب طوتدی نفس تلادوکی نرسه سن اوزینه (عربلار بربوتنی براتماسالر آنی طاشلاب باشقنی یاصاب طابونرلار ایدی) (واضله الله علی علم) وآرغنلغغه صالدی آنی الله تعالی آرغنلق ننك اخیری اوت بولماغن بله طروب (وختم علی سمعه) مهر اوردی الله تعالی آننك قلاغی اوزرینه (وقلبه)

(ا تفسیر معالمده کیتور دیکم برنچه آدملر موءمنلرکا ایتدیلار اولکاچ قوبارولو طورسنده ایتکن سوزوکن درست بولب بزنی بر باشقه عالمکه کوتارسه لر برننك مالمز ومرتبه مز آنده هم سزدن آرتق بولر حق تعالی بوسوزلرون باطل قیلمق اوچون بو آیتنی ایندوردی (زبده)

وکونکلی اوزارینه (وجعل علی بصره غشاوة) وقیلدی آننك کوزی اوزارینه اوروتونی (فمن یهدیه) بس کم طوغری یولنی کورسته (من بعد الله) الله تعالی آنی آزدورغاندین صونك (افلا تذکرون ۞) ایانصبحتنی قبول ایتمس میسز (وقالوا ما هی الا حیواتنا الدنیا) وایتورلار انکار قلوچیلر یوقدور تروکلك مکر بوتروکلوکمز دنیا تروکلمزدور (نموت ونحیا) اولرمز وترولرمز یعنی قایسیمز اولر وبعضمز طوار (وما یهلکنا) هلاك قیلمز بزنی (الا الدهر) مکر زمانه هلاك قیلور (وما لهم بذلك من علم) ویوقدور آلار اوچون بو سوزلریده هیچ بر بلمك ودلیل (ان هم الا یظنون ۞) ایمسدور آلار مکر بوزوق کمان قیلوچیلردور (ف) (واذا تتلی علیهم ایاتنا) وهر قچان اوقولسه آلارغه برننك آیتلارومز (بینات) روشن بولغوچی آیتلارومز (ما کان حجتهم) بولمس آلارننك دلیللری (الا ان قالوا) مکر شولکم ایتورلار اکرسز قوبارلورسز دیب ایتماکوکزده راست بولساغز (ائتوا بآبائنا) کیتوروکز برننك آطالرومزنی دیب (ان کنتم صادقین ۞) اکر درست ایتکوچی بولساغز (قل الله) ایتکل آلارغه الله تعالی (یحییکم) ترولدورور سزنی (ثم یمیتکم) موندین صونك اولدورورسزنی (ثم یجمعکم) موندین صونك جیارسزنی (الی یوم القیامة) قیامت کوننه (لا ریب فیه) هیچ بر شیك یوقدور شول قیامت کونده (ولکن اکثر الناس لا یعلمون ۞) ولکن آدملرننك کوبی بلمزلر آنی یعنی قیامت کونن (ولله ملك السموات والارض) والله اوچوندور کوکلرننك پادشاهلغی ویرننك پادشاهلغی (ویوم تقوم الساعة یومئذ یخسر المبطلون ۞) قیامت طرغان کونده کافرلار کویونچده بولب بارچه‌لری اوتقه یبارولر (وتری) کورورسنك (کل امة جاثیة) هر بر کروهنی تزی اوزارینه چوکرلار یعنی جواب بیرمك اوچون خاضر لانب (کل امة تدعی الی کتابها) هر بر کروه چاقرولر عمل یازولغان دفتری اوزارینه (الیوم تجزون ما کنتم تعملون ۞) بوکون یعنی قیامت کونی جزالنرسز دنیاده اشلاکان نرسه کز بلان (هذا کتابنا) ایتورمز بوبرننك کتابمزدور (ینطق علیکم بالحق) سویلاشر حقیقتن بیان قیلب سزننك اوزاروکزکا طوغریلق بلان (انا کنا نستنسخ ما کنتم تعملون ۞) تحقیق بزیازدورغوچی بولدق (یعنی کرما کاتبین فرشته لریدان) شوندای اشلارکزنی (ایذکولکدن ویاوزلقدن) بولدوغزسزدنیاده اول اشلرنی قیلغوچی (فاما الذین آمنوا) اما اول آدملرکم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) ایذکوا اشلر قیلدیلار (فیدخلهم ربهم فی رحمته) بس کروتور آلارنی ربلری اوزی ننك رحمتینه (ذلك) اوشبو الله ننك رحمتینه کرمکلری آلارننك (هو الفوز

(اف) یعنی دهر زمانه ننك اسمیدر زمانه هیچ بر اش قلماس مکر دهردن برباشقه نرسه تلارلار کورنکوچی ایمسدور وکوز کورمس ودنیاده آننك اشی یورور بس دهرنی الله تعالی نی اوچون ایتمسلار اشبو معناده حدیث شریفده کیلدی کم دهر الله تعالی دور آنی سوکماکز دیب (ایتولدیکم بولار احتمالدور تناسخ بلان اقرار قیلوچیلر بولمغی (جم)

المبین ۞) شولدور آلارغه ظاهر بولغان قوتولماقلق (واما الذین کفروا) اماشوندای این آدملرکم کافر بولدیلار (افلم تکن اٰیاتی تتلی علیکم) ایتورمز آلارغه ایابولمدیمی منم آیتلروم اوقولغوچی سزلارکا البته منم آیتلروم اوقولدی (فاستکبرتم) بس تکبرلك قیلدونکز (وکنتم قوما مجرمین ۞) بولدونکز سز کناه اشلی قوملر یعنی تکبرلك قیلب ایمان کیتورمکدن باش طارتب مشرکلار جملهسندن بولدونکز (واذا قیل ان وعد الله حق) وقچان ایتولسه سزکا تحقیق الله تعالی ننك وعده‌سی طوغریدور (والساعة لاریب فیها) قیامت ننك بولماغیده شیك یوقدور دیب (قلتم ما ندری ما الساعة) ایتدونکز سز بز بلمیمز نیدور قیامت کونی (ان نظن) بز کمان قیلمی من بز اول قیامت کونن (الا ظنا) مکر بر کمان ووهمدورکم سز هم آننك بولماغیده شیکده‌سز دیب (وما نحن بمستیقنین ۞) وایماسمز بز اول قیامت کونینه اشانغوچیلر یعنی بولور دیب تعینا بلکوچیلار ۞

(۞ وبدا لهم ۞) وظاهر بولدی آلارغه (سیئات ما عملوا) قیلغان اشلری ننك یاوزلغی یعنی شیك قیلولری عذابی ننك (وحاق بهم) وچولغادی آلارنی (ما کانوا به) شول نرسلری ننك جزالری بولدیلار آلار اول نرسه بلان (یستهزون ۞) مسخره قیلور بولدیلار مسخره قیلغانلاری سببی بلان عذاب چولغادی آلارنی (وقیل الیوم ننساکم) وایتولور آلارغه بوکون اونوتورمز سزنی (کما نسیتم لقاء یومکم هذا) نیتك اونوتدونکز سز اوشبو کوننکز کابولقمقنی (وماویکم النار) وسزننك اورننکز جهنم دور (ومالکم من ناصرین ۞) وبوقدورسزننك اوچون بوکون هیچ بر یاردم قیلغوچی یعنی جهنمدن قوتولماغه سزنی قرغانغوچی بولماس (ذلکم بانکم اتخذتم) اوشبو عذاب شول سببدندورکم توتدونکز سز (اٰیات الله هزوا) الله تعالی ننك آیتلرون مسخره کا (وغرتکم الحیوة الدنیا) وآلدادی سزنی دنیاتر وکلکی (فالیوم لایخرجون منها) بس بوکوندهچغارولمز آلار اول جهنمدن یعنی دنیاغه آلدانب آخرت نعمتیدن غافل بولغانونکز اوچون (ولاهم یستعتبون ۞) دخی آلاردن الله تعالی نی راضی قیلمق استلمس یعنی آلارغه ایتولمسکم عذر استانکز تاکم سزدن الله تعالی راضی بولسون دیب آلار دنیاتر وکلکینه آلدانب حق بولغان یولدن شاشب ایتورلارکم نیچك بز دنیاده مسلمانلارغه قارشی توره ایدك آخرتده هم بزننك کوچمز شولای بولور دیب (فلله الحمد) بس الله اوچوندور بارچه حمد (رب السموات ورب الارض رب العالمین ۞) کوکلرننك ربسیدور اول الله ویرننك ربسیدور وبارچه عالمننك ربسیدور الله تعالی (وله الکبریاء) اول الله اوچوندور اولوغلق (فی السموات والارض) کوکلرده

یکرمی آلتنجی پاره

ویرده (وهو العزیز الحکیم ۞) اول الله اوزیدور بارچه غه غالب وکوچلی بولغان وهر اشنی حکمتی بلان تیوشلی اورنغه قویغوچی *

﴿ سورة احقاف مکیة خمس وثلثون آیة ﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(حٰمٓ ۞) الله تعالی بلور مرادن (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قرآن ننك بعض آیتلاروں بعض آیتلر یدان صونك ایندورمك (مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۞) هر اشیده حکمت بلان غالب بولغان الله دندور (مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ) ویر اتمدوق کوکلر نی ویر نی (وما بینهما) وبو ایکسی ننك آراسنده بولغانلر نی (إِلَّا بِالْحَقِّ) مکر طوغریلق بلان یراتدوق (وَأَجَلٍ مُسَمًّى) وبر بیلکولی بولغان مدت تقدیر قیلب یراتدوق اول وقت یتکاچ بارچه سی قالسلر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشوندای این آدملرکم کافر بولدیلار (عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ ۞) قورقوتلغان نرسلر یدان یوز قایتارغوچیلر دور آصلا فکر قیلماسلار یعنی قیامت ننك قورقنچلرندن یوز قایتاردیلار (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) ایتکل آلارغه ای محمد خبر برونکز (مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله دن باشقه عبادت قیلغان نرسه لرنکز دن (أَرُونِي) کورسترنکز منکا (مَاذَا خَلَقُوا) نی نرسه یراتدیلار آلار یعنی یر یورنده (مِنَ الْأَرْضِ) یردن (أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوٰتِ) یاکه آلار اوچون اورطقلقلری بار می الله تعالی ننك کوکلر نی یراتماقیده (ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هٰذَا) کیتورنکز منکا بوقرآندن الك بر کتاب کیلکان بولسه (أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ) یاکه اولکی کیلکان پیغمبرلاردن بو عبادت قیلمه تورغان نرسلار ونکرننك عبادت قیلمه غه تیوشلی بولماغینه بلمکلریدن بر اثر ورروایت بولسه (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۞) اکر بولسه نکز سز (صادقین) دعوانکزده راست بولغوچیلردن (وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ) وکمدور بیك آرغن اول آدمدنکم (يَدْعُو مِنْ دُونِ اللّٰهِ) قیامتکه چاقلی عبادت ودعاقیلور الله تعالی دن باشقه غه (مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ) شوندای این نرسه کا یعنی جماد ومخلوقغه قبول ایتمز اول نرسه آنتك عبادتنی ودعاسنی (إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونیکه چه (وَهُمْ) نی اوچون عبادت قیلهلر) اول باطل بولغان عبادت قیلهتورغن نرسلری (عَنْ دُعَائِهِمْ) اول عبادت قیلغوچیلرنتك عبادتلریدن (غَافِلُونَ ۞) خبرسز لاردور (وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ) هر قچان قوبارولسه لار آدملار یعنی قیامت کونیده جیولسه لار (كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً) بولورلار اول عبادت قیلاتورغان نرسه لری اول عبادت قیلغوچیلرغه دوشمان (وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ۞) وبولورلار آلار اول عبادت قیلمقلرونی انکار قیلغوچیلردن (وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ

اٰیاتنا) وهر قچان اوقولسه اول کافرلرکا برننك آیتلارومز یعنی قرآن (بینات) روشن بولغان آیتلرومز (قال الذین کفروا) ایتدیلارشوندای آدملارکافر بولدیلار (للحق) آلارغه کیلکان حق وطوغری سوزکا (لما جاءهم) کیلکان وقتده اول کافرلارکا اول سوز (هذا سحر مبین ۞) اوشبوظاهر بولغان سحردور یعنی جادولقدور دیب (ام یقولون افتراه) بلکه ایتورلار اول مشرکلار یعنی بوسحردور دیمکلری بلان قالماینچه اول قرآننی حضرت محمداوزیدن چغاروب ایته دیب (قل) ایتکل ای محمد (ان افتریته) اگر اوزومدین بر یالغان قیلب چغارغان بولسم اول قرآننی (فلا تملکون لی من الله شیئا) بس سرننك کوچنکز یتمس منم اوچون هیچ نرسه نی کیتارمکه الله تعالی ننك حکمندن (هو اعلم) اول الله تعالی بیك بلکوچیدور (بما تفیضون فیه) سرننك قرآن ننك حقنده نی ایتب سویلاشماکونکز نی (کفی به شهیدا) یتاچکدور الله تعالی حقنی اثبات قیلمق اوچون کواهلق جهتندن (بینی وبینکم) بنم بلان سرننك آرانکزده (وهو الغفور الرحیم ۞) اول الله تعالی توبه قیلغوچی ننك کناهن یارلقاغوچیدور مومنلارکارحیملیدور * (قل ما کنت بدعا من الرسل) ایتکل ای محمد مین اوّل باشلاب کلکان پیغمبرلاردن ایمس من یعنی مندان الك کوب پیغمبرلار کیلب بارچه سی امتلرون الله تعالی نی بر دیمکاوندامشلردور (وما ادری) وبلمیمین (مایفعل بی ولا بکم) نی اشلارمنکاوسزکا یعنی الله تعالی نی اش قیلور دنیاده منکاراحتدن ومحنتدن وسزکا بریطودن وطاش یاومقدن والتورلمکدن واسیر بولمقدن (ان اتبع الا ما یوحی الی) ایارمم مین مکر شول قرآنغه ایارورمن وحی قیلنورمنم اوزرومه یعنی اوزلوکمدن هیچ نرسه قیله بلمم (وما انا الا نذیر مبین ۞) ایمس من مین مکر آدملرنی الله تعالی ننك عذابندن ظاهر قورقتقوچیمن (قل ارایتم) ایتکل ای محمد منکاخبر بیرونك لار (ان کان من عند الله) اگر بولسه اول قرآن الله تعالی جانبندین (وکفرتم به) وسز اول قرآنغه کافر بولسانکز یعنی سز اول قرآنغه کافر بولسه نکزده اول قرآن الله تعالی دندور (وشهد شاهد) وکواهلق بیرسه برکواه (من بنی اسرائیل) بنی اسرائیلدن یعنی بنی اسرائیل علمالریدن وهم موسی علیه السلام (علی مثله) اول قرآن ننك اوحشاشی توراتده بولماغینه (فامن) یس کواه بولب ایمان کیتورسه (واستکبرتم) سز ایمان کیتورماینچه تکبرلك قیلدونکز آدملرننك ظالمی بولمس میسز (ان الله) حقیقتده الله تعالی (لا یهدی القوم الظالمین ۞) توغری یولنی کورستمز ظالم بولغان قوم اوزرینه (ف) (وقال الذین کفروا) وایتدی اول آدملرکم کافر بولدیلار (للذین امنوا) شول آدملرننك حقنده کم ایمان کیتوردیلار (لو کان خیرا)

* یعنی سز محمد قرآننی اوزیدان چغاروب ایته دیب باطل ومحال بولغان سوزنی ایتمکا نیچك باطر چلق قیلاسز بوضور کناهدور الله منکا آننك اوچون عذاب قیلور الله تعالی ننك عذابن کیتار مکاکوچنکز یتمس من نیچك اول اوشکه باطر چیلق قیلم بس الله تعالی یتاچکدور منم راستلغمغه والله تعالی کلامی بولغان قرآننی یوشدورماکمکا سرننك اول قرآننی یالغانغه طوتقانکزغه شاهد بولمق بورندن *

*بو آیت کریمه ایندوکن مشرکلار سیونوشب ایتدیلار محمد هم بزننك کوك اشی ننك اخیرن نی بولاچاغن بلمیدور اگر الله تعالی طرافندن بیار ولکان پیغمبر اولسه ایدی آکا حالنی بیان قیلور ایدی دیب موندین صونك (لیغفرلك الله ماتقدم من ذنبك وما تأخر) آیت کریمه سن ایندوردی *

(ا ف) بلنمش بولسنکم جهودلرننك عالملرندن عبد الله بن سلام کوك برعالم ضرورت بلان مکهء مکرمه کاکیلکن مکه کافرلری آندن صراغانلار عربدن پیغمبر بیرولمك بولرمی دیب اول عالم جواب برکن اشبو مکه شهرندن بررسول بیارو لب آکا برکتاب کیلاچکدور دیب وبلنمش بولرکم اشبو محمد شول رسولدور صلی الله علیه وسلم (جم) (اکر)

اکر شول دین یعنی محمد کیتورکان دین ایذکو بولسه ایدی (ماسبقونا الیه) الکاری اوته‌بلمسلر ایدی یعنی جماعت‌ننك خورلری وفقیرلری بزدن الك کیتمسلر ایدی اول دین طرافینه آننك اوچون الوغلق وشهرت برده بولمقیدان بزالك محمدکا ایارور ایدوك یعنی فقیرلاردن وخورلاردن الك بزلار ایمان کیتورور ایدوك (واذلم یهتدوا به) وشول وقتده کم اول کافرلار قرآن بلان طوغری یولنی طاپمادیلار یعنی قرآنغه ایمان کیتورمدیلار (فسیقولون هذا افك قدیم ۞) البته ایتورلار اوشبو قرآن اسکی یالغان سوزدور (مونی اولکیلرده سویلدیلار دیب) (ومن قبله کتاب موسی) واول قرآندن الك حضرت موسی‌ننك کتابی یعنی موسی غه ایندور ولکان تورات (اماما ورحمة) آدملرکا دینده امام ورحمتکه سبب ایدی (وهذا کتاب مصدق) واشبو قرآن موسی‌ننك کتابن راسلاغوچی کتابدور ودخی بارچه کتب سماویغی راسلاغوچی کتابدور (لسانا عربیا) عرب تلی بلان کیلبدور (لینذر الذین ظلموا) قورقتمق اوچون شول آدملرنیکم ظلم قیلدیلار آلار (وبشری للمحسنین ۞) سیونچدور اول قرآن ایذکواش قیلغانلار اوچون (ان الذین) تحقیق شوندا این آدملار (قالوا) ایتدیلار (ربنا الله) برننك ربمز الله تعالی دور دیب (ثم استقاموا) موندین صونك طوغری توردیلار شول سوزلریده یعنی ربمز الله دور دیب شریکی یوقدور دیب اقرار قیلدیلار بوعلم‌ننك اصلیدور موندین صونك دین اشلریده طوغری توردیلار بوعلم‌ننك اخیریدور (فلا خوف علیهم) بس یوقدور هیچ قورقو آلارغه (ولا هم یحزنون ۞) دخی آلارکو یونکوچی ایمسلردور (اولئك) اوشبو جماعت (اصحاب الجنة) جنت ایالریدور (خالدین فیها) منکوا قالغوچیلردور اول جنتده (جزاء بما کانوا یعملون ۞) جزا بیرولمش بولورلار شول اشلری قارشوسنده بولدیلار آلار قیلغوچی اول اشلرنی (ووصینا الانسان بوالدیه) وحکم قیلدوق بز آدملرغه آتاسی وآناسی‌ننك حقنده (احسانا) ایذکولك قیلمق بلان (حملته امه کرها) یوکلادی آنی آناسی قارنیده زحمت ومشقت بلان (ووضعته کرها) وتوددوردی آنی زحمت ومشقت بلان (وحمله وفصاله ثلاثون شهرا) وقارننده کوتارمکی وایمچکدین آیرولمغی‌ننك آز مدتی اوتوز آیدور (ف) بو آیتدن دلیل قیلندی حمل‌ننك مدتی آلتی آی بولمغینه آننك اوچون نص بلان ثابت بولغان سوت ایمزوننك مدتیکم ایکی یلدور بوایکی یلنی اوتوز آیدن توشرسنك آلتی آی قالادور (حتی اذا بلغ اشده) وتری بولب حتی کم اوزقوتی‌ننك کامل بولغان چکینه یتب (وبلغ اربعین سنة) وقرق یاشینه یتوشدوکده (قال رب اوزعنی) ایتدی

ای منم ربم الهام برکیل منکا یعنی بلدور منم کونکلومه (اَنْ اَشْکُرَ نِعْمَتَکَ الَّتِی اَنْعَمْتَ عَلَیَّ وَعَلٰی وَالِدَیَّ) تاکم شکر قلایم مین سنینك نعمتونك قارشوسینه اول نعمتنی فضلنك بلان احسان قیلدونك منم اوزرومکا وآتام ننك وآنام ننك اوزرینه (وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰهُ) واشلامکا الهام بیر ایدکواشنی اول اش بلان راضی بوله سنك سین (وَاَصْلِحْ لِی فِی ذُرِّیَّتِی) وایدکولکنی براتقل منم اولادمده (اِنِّی تُبْتُ اِلَیْكَ) تحقیق مین توبه قیلدوم سنینك جانبونکا (وَاِنِّی مِنَ الْمُسْلِمِینَ) وتحقیق مین مسلمانلاردن من (ف) (اُولٰٓئِكَ) اوشبو جماعت (الَّذِینَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ) شوندا ین آدملردورکم قبول قیلورمز آلاردن قیلغان اشلری ننك بیك ایدکوسنی یعنی قیلغان ایدکواشلرینه ثواب برولر مباح بولغان اشلرینه جزا بولمس (وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَیِّئَاتِهِمْ) وکیچرمز بز آلارننك بوزوق بولغان اشلرندن (فِی اَصْحٰبِ الْجَنَّةِ) جنت ایالری ننك جمله سندن بولورلار (وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِی) شول طوغری بولغان وعده اوزرینه (كَانُوا یُوعَدُونَ) بولدیلار آلار وعده برولمش بولدیلار یعنی اول وعده بلان دنیالقده الله تعالی دن راست وعده بولغان ایدی (وَالَّذِی قَالَ لِوَالِدَیْهِ) وشول کافرلارکم ایتدی آتاوآناسینه یعنی آتاوآناسی ایمان کیتورمککا چاقرغانده ایماندن چیرکانب (اُفٍّ لَّكُمَا) اف سزکا یعنی منم کونکلم آچولاندی سزدن مشقت ویمانلق سزکا بولسن دیب (اَتَعِدَانِنِی اَنْ اُخْرَجَ) وعده قیلمه سزمی منکا اولکانمدین صونك تر ولب قبردن چقماغمنی (وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِی) وتحقیق کوب زمان خلقی میندن اوّل کیلردن اولب هیچ بر آدم تر ولب قایتمادی دیب (وَهُمَا یَسْتَغِیثَانِ اللّٰهَ) بوآتاسی بلان آناسی الله تعالی دن یاردم استب ایتورلار (وَیْلَكَ اٰمِنْ) هلاکلك سنکا بولسن مسلمان بول یعنی الله تعالی ننك برلکینه وقیامت ننك حقلغینه اشانغل (اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) تحقیق الله تعالی ننك عذاب قیلماق وعده سی طوغریدور (فَیَقُولُ) بس ایتر اول آدم (مَا هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِیرُ الْاَوَّلِینَ) ایمسدور اول وعده یعنی سرننك الله ننك وعده سی طوغریدور دیکانوکز مکر اول اوتکنلار ننك حکایتیدور (اُولٰٓئِكَ الَّذِینَ حَقَّ عَلَیْهِمُ الْقَوْلُ) اوشبو شول آدمننك حالیدور اوزی کافردور آتاوآناسی ایمان کیتورمکا ایتورلار اول کافر آلارننك سوزلرونی ایشتمز (اُولٰٓئِكَ) اشبو جماعت (الَّذِینَ حَقَّ عَلَیْهِمُ الْقَوْلُ) شوندا ین آدملرکم ثابت بولدی آلارغه عذاب ننك وعده سی (فِی اُمَمٍ) شول امتلر ننك جمله سنده (قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ) تحقیق اوتدیلار اول امتلار آلاردن (مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ) جنلردن وآدملردن (اِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِینَ) تحقیق آلار بولدیلار کویونکو چیلردن عذابده بولمق بلان (وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ) هر قایسی اوچون (یعنی کافردن ومؤمندن دره جه لر

(اف) بالاننك آناسی ننك قرصاغنده بولمغی ننك وایمچکدین آیرولما سی ننك مدتی اوتوز آیدور سوت ایمرمك ننك مدتی (حولین کاملین) آیتی ننك مضمونی بلان ایکی یل بولب حمل مدتی آلطی آی بولادور بالا اکر قوتلی بولب یکرمی بر آیده سوت ایمودن کیسلسه طوقز آی حملننك مدتی بولر بو آیت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه حقنده ایندور ولدی دیدیلار اول آلتی آی آناسی قرصاغنده بولب یکرمی دورت آی سوت ایمدی وپیغمبر ومز علیه السلام یکرمی بر یاشنده وابوبکر رضی الله عنه اون سکز یاشنده صاتو بلان برکا شامغه کیتدیلار رسول علیه السلام غه قرق یاشنده پیغمبرلك کیلب حضرت صدیق آنی تصدیق وقبول قیلدی وآتاسی ابوقحافه وآناسی ام الخیره کا احسان قیلمق بلان بیور ولدی آلار اسلام ایله مشرف بولب مهاجرلاردن بولدیلار بواش هیچ آدم جیولمادی وبو آیت کریمه ده بولغان دعا ابوبکر رضی الله عنه ننك دور بارچه سی الله تعالی قاشنده قبول بولونب اول آتاسی وآناسی ننك اسلامنه شکر قلدی ایکنچی الله ننك رضاسی بولغان ایدکو عمل کافرلار قولنده بولغان موٴمنلردن طوغز

بولغوچيدور (مما عملوا ج) قيلغان عملارى قدرونچه (وليوفيهم اعمالهم) تاكم تمامى بلان بيره الله تعالى آلارغه آلارنك اشلارى نتك جزاسنى (وهم لا يظلمون ۞) آلار ظلم قيلنمش بولمسلر اجرلارون كيه‌تب وعذابنى آرتدوروب يعنى جنت اهلى بولسه اوز اشلرينه كوره باشقه باشقه درجه‌لرده بولرلار بوزوق اشلى لر اشلرينه كوره كافرلارهم اشلرينه كوره باشقه باشقه عذاب اورنيده بولرلار (ويوم يعرض الذين كفروا على النار ج) اولكونكم (يعنى قيامت كونيده) كيتورولمش بولرشول آدملركم كافر بولديلار اوت اوزارينه (اذهبتم) ايتولر آلارغه كيتردوكز وبتردوكز سز (طيباتكم) بيك پاك بولغان ثوابغزنى (فى حياتكم الدنيا) اوزوكزنك دنياتروكلوكنكزده (واستمتعتم بها ج) وفايد الانوغزسز دنياده يالغز دنياتروكلكى بلان (فاليوم) بس اشبوكون (تجزون عذاب الهون) جزالانمش بولرسز خور بولغان عذاب بلان (بما كنتم) شول سببدن بولدوغزسز (تستكبرون فى الارض) تكبرلك كورستكوچيلر بريورنده (بغير الحق) تيوشسز وباطل يرده (وبما كنتم تفسقون ۞) وشول سببدنكم الله تعالى غه طاعت قيلودن چغوب بوزوق اشلر قيلر بولدوغز (ف) (واذكر اخا عاد ج) وياد ونكا كيتور عاد قرداشى بولغان حضرت هودنى (اذ انذر قومه بالاحقاف) شولوقتده كم قورقتدى اوزى نتك قومنى احقاف اسملى يرده (بو احقاف يمنده عمالقه يغاچى آراسنده بولغان قوملق يردور (وقد خلت النذر) وتحقيق اوتديلار (بو هود عليه السلام دن اوّل) قورقوتوچى پيغمبرلار (من بين يديه ومن خلفه) حضرت هودنتك آلديدان وحضرت هودنتك آرتندن يعنى حلقغه اوّل يبارولكن پيغمبر هود توكل ايدى حضرت هود دن اوّل وصونك پيغمبرلار بار ايدى حضرت هود عاد قومينه ايتدى وهم اوّل كيلكن پيغمبرلارده ايتديلار وصونك كيلاچك پيغمبرلارده ايتورلار (الا تعبدوا الا الله) عبادت قيلماغز مكر عبادت قيلمق الله تعالى غه غنه دور ديب (انى اخاف عليكم) تحقيق مين قورقادورمن سزنتك اوزاروكزكا (عذاب يوم عظيم ۞) الوغ كون نتك عذابيدن اول قيامت كونيدور يعنى حضرت هود عاد قومنى قورقتدى واحقاف بر قوم توبه‌لى اورونددور يمن ملكيده (قالوا اجئتنا لتافكنا) ايتديلار قومى اياكيلدونكمى سين بزنتك يانمزغه دوندورمكلك اوچون بزنى (عن الهتنا) اوزمزنتك عبادت قلاطرغن نرسمزكا عبادت قيلمقدن (فاتنا) بس كيتر بزكا (بما تعدنا) عذابدن بزكا وعده قيلغان نرسنكنى (ان كنت من الصادقين ۞) اكر طوغرى ايتكوچيلاردن بولسنك (قال انما العلم عند الله) حضرت هود آلارغه ايتدى عذابوكزنى وقت بولاچغن بلمكلك الله تعالى قاشنده دور آنك منم كروشم

آدمنى صاتب آلب آزاد قيلدى آلارنتك بروسى بلال حبشيدور ودخى كوب ايدكولكايتوشدى اوچونچى بالالريدن قزى حضرت عايشه رضى الله عنها ام المؤمنين بولدى واوغلى عبد الرحمن وآنتك اوعلى ابو عتيق اسلام وخدمت سيد المرسلين بلان مشرف بولديلار (جم مواكب)

(انى) شاه ولى رحمتو الله ايتدى ايكى آيت يعنى (والكل ويوم يعرض صورا تلاودور ايدكولر الله تعالى حقنى وآتا وآناسى نتك حقلرون يرينه كيتوروب بحشى نعمتلردن اولوش آلر يعنى جنت اهلى بولر وبارچه اشلرنك الله تعالى كا قايطر وباوز آدم بولسه كفرلك بلان آتا وآنا سيدن عاق بولر يعنى رنجو آلر وبو ايكى اش اول آدمده جيولر ايدكو نتك صوره‌تى حضرت ابوبكر نتك وآنتك كوكلر نتك حالنه موافقدور والله اعلم آدملاركم آخرتنى استميب فقط دنيانى تلار آلارغه ايدكو بولغان اشلرى نتك قارشوسيده دنياده بير ولب آخرتده ثوابدن محروم بولرلار (جم)

یوقدور (وابلغکم ما ارسلت به) مین یتشدورام سزکا اول نرسنیکم ببارلمش بولدوم سزکا اول نرسه‌بلان یعنی ببار ولمش بولغان حکملارنی پیغمبر کاحکملرنی یتوشدورودن باشقه‌بر نرسه یوقدور (ولکنی اریکم) ولیکن کورم مین سزنی (قوما تجهلون ۞) بر قومسز بلمیسز پیغمبرلارننك قورقتمق اوچون کیلکانلرون * (فلما رواه عارضا) بس شولوقتکم کوردیلار شول وعده‌قیلنغان عذابنی کوکده‌بر بولت صورتنده ظاهر بولغان (مستقبل اودیتهم) آلارننك چوقرلارینه یونالبدور اول بولت (قالوا هذا عارض ممطرنا) ایتدیلار آلار اشبو بر بولتدور یغمور یاودور بزکاحضرت هودبوسوزلرون ایشتکچ ایتدی بو بولت توکلدور (بل هو) بلکه‌اول بولت حقیقتده (ما استعجلتم به) شوندا ین نرسه‌دورکم آننك کیلماکینه آشقغان ایدوکز (ریح) اول بر جیلدور (فیها) باردور اول جیلده (عذاب الیم ۞) رنجتکوچی عذاب (تدمر کل شیء) هلاك ایلار هر برنرسنی بر بر ینه‌اوروب (بامر ربها) اوزی ننك ربسی ننك بیوروغی بلان (فاصبحوا) بس طانکغه کردیلار یعنی بولدیلار بر حال اوزارینه یعنی هلاك بولب (لا یری الا مساکنهم) کورونمس مکر تورغن ایولری کورونر (کذالك) اوشبونتك کوك (نجزی القوم المجرمین ۞) جزا بیرورمن بوزوق اشلی بولغانلرغه یعنی کافرلارکا (ولقد مکناهم) وتحقیق بزقوت وقدرت بیردوك اول عادقومینه (فیما) برنرسه‌ده‌کم (ان مکناکم فیه) اول قدر قوّتنی بیرمدوك سزکا اول نرسه‌ده یعنی عاد قومینه تصرف قیلرغه قوّت بیرکانمز کوك سزکا تصرف قیلرغه اول قدر قوت بیرمدوك (وجعلنا لهم سمعا وابصارا وافئدة) وبز آلارغه وعظنی ایشتسنلار وعلامتلر کاقراب الله تعالی اشلرونی بلسنلار وبوعلامتلر بلان الله تعالی ننك برلکن آنکلاسنلار وبونعمتلر کاشکر قیلسنلار دیب قولاق وکوز وکونکل قیلدوق (فما اغنی عنهم) بس کیترمدی آلاردن یعنی فایده‌بیرمدی (سمعهم) آلارننك قولاقلری (ولا ابصارهم) وهم کوزلری (ولا افئدتهم) وکونکللری (من شیء) هیچ برنرسه‌نی یعنی آزعنه‌ده (اذ کانوا یجحدون) آننك اوچون بولدیلار آلار انکار قیلوچیلر (بایات الله) الله تعالی ننك آیتلارون (وحاق بهم) وچولغادی آلارنی (ما کانوا به یستهزؤن ۞) اولنرسلر یکم بولدیلار آلار اول نرسه‌بلان مسخره قیلوچیلر یعنی مسخره قلولری ننك جزاسی چولغادی بومکه کافرینه قاتی قورقتمودور یعنی الله تعالی ننك برلکینه دلیل بولغان علامتلرنی مسخره قیلرلار ایدی (ولقد اهلکنا ما حولکم) وتحقیق هلاك قیلدوق بز (ای مکه اهلی سزننك اطرافوغزده بولغان شهرلارننك اهللرون (حجر ثمود وارض سدوم کوکنی) (من القری) شهرلاردن

* موندان اوّل اعراف سوره‌سیده بیان قیلندی عاد قومیدن بر جماعت یغمور استب حرم شریفکه کیتمشلر ایدی اوزلرینه اوچ بولوت ظاهر بولوب بر قیقرو چی قیقردی بولار ننك بروسن اختیار قیلوغز دیب آلار قاره بولوتنی اختیار قیلدیلار اول بولوت عذابلرینه بولدی *

(وصرفنا الآيات) وبیان قیلدوق بز آلارغه ترلی ترلی بولغان کوب آیتلر ومزنی (لعلهم يرجعون ۞) آلار نصیحتنی قبول ایتب کفردن قایتماقلری اوچون آلارا اول آیتلار ومزبلان نصیحتلانمدیلار بس هلاك قیلمق بلان جزالندوردوك (فلولا نصرهم الذين اتخذوا) بس نی اوچون یاردم قیلمادیلر یعنی آلارغه اول عذاب کیلکانده شوندای پتلری طوتدیلار اول پتلارنی (من دون الله) الله دن باشقه (قربانا آلهة) اورلری ننك کناهلرونچه یقین بولمقنی تلاب عبادت قیلنمش قیلب (بل ضلوا عنهم) بلکه کورنمس بولب قاچدیلار آلاردن عذابدین قوتولماقلرینه فایده قیله آلمادیلار (وذلك افكهم) بوسوزلری آلارننك بهتان ویالغان سوزلریدور (وما كانوا يفترون ۞) الله تعالی غه هیچ نرسکا کوچلری یتمکن نرسنی شریك قیلب یالغان قیلولریدور (واذ صرفنا اليك) اسنکا توشرشول وقتنیکم بیاردوك سننك جانبونکغه (نفرا من الجن) بر جماعتنی جمعلدن یعنی نصیبیندن جدی قدرجنی (يستمعون القران) سننك قرآن اوقوماغنکنی ایشته‌لر (فلما حضروه) شوقتکم حاضر بولدیلار اول جنلر پیغمبرننك جانبینه (قالوا انصتوا) ایتدیلار آلار بر برینه تیك تورنکلار تونکلایق دیب (فلما قضى) بس قرآننی ایشتب تمام بوشاندیلار (ولوا الى قومهم) کیری قایتدیلار قوملری طرافینه (منذرين ۞) قورقتقوچیلار بولب (ف) (قالوا) ایتدیلار قوملرینه قایتقاچ (ياقومنا) ای برننك قومی (انا سمعنا) تحقیق بز ایشتدوك (كتابا) برکتابنی الله ننك کتابندن (انزل من بعد موسى) ایندورلمش اول کتاب موسی دن صونك یعنی حضرت موسی غه ایندورلکان توراتدن صونك (مصدقا لما بين يديه) راسلاغوچیدور اوزیدن الك ایندورلکان کتابنی یعنی توراتقه موافقدور (يهدي الى الحق) اعتقاده‌ده طوغری لق یولنی کورساتکوچیدور (والى طريق مستقيم ۞) وطوغری یولغه وطوغری دینکه یول کورستکوچیدور اوشبو جنلر آراسنده تورات حضرت سلیمان زمانندن مشهور ایدی اما عیسی علیه السلام ننك اشن ایشتمکانلار ایدی (من بعد موسى) دیدی آننك اوچون جنلار یهودیتده ایدیلار (ياقومنا) ای برننك قومی (اجيبوا داعي الله) قبول قیلنکز الله جانبونه اوندا کوچی ننك سوزنی یعنی محمد علیه السلام ننك سوزنی (وآمنوا به) وایمان کیتورنکز آنکا (يغفر لكم من ذنوبكم) یارلقار الله تعالی سزننك کناهنکزنی یعنی بعضسن (ويجركم من عذاب اليم ۞) وقوتولدورور سزنی ارنجتکوچی عذابدن (ومن لم يجب) وهر کمکه قبول قیلمه‌سه (داعي الله) الله ثعالی طرافینه اوندا وچیننك سوزونی (فليس بمعجز في الارض) ایه‌سدور کوچی یتماکوچی قیلغوچی الله تعالی نی بر یورنده یعنی بر یورنده

(ا ف) روایت قیلندی رسول علیه السلام بر وقت طائفدن قایتماغیده وادالنخله دیکن اورنده تهجد نمازون الرحمن سوره‌سن اوقب بعضیلر اقرأ سوره‌سن اوقب نماز اوقوغانده جنلردن بر نچه آدملر قرآننی ایشتب مسلمان بولدیلار واوز قوملرینه قایتب آلارغه قرآن ننك نیچوکلوکن بیان قیلب اشبو مرتبه‌ده جنلر اول حضرتکا یولوقب کورنمدیلار آندن کوب جنلر مسلمان بولدیلار وبر کیچه‌ده پیغمبر علیه السلام مکه‌ء مکرمه‌دن یالغز طشقه چقدیلار شول وقتده جنلر حضرتکه یولوقب قرآننی اویراندیلار ودینی قبول قیلدیلار نتکم ذکر لاری سوره‌سنده آیروب باردور شول وقتکم حضرتکه وحی کیلدی اول وقتدن کوکلرننك خبری جنلردن کیسلدی لیکن سببی جنلر کابلنمدی آننك اوچون قرآننی ایشتدیلار بلدیلار خبر ننك کیسلدو کندان سببی قرآن ننك اینکیدور دیب بوطریقه شاه ولی رحمة الله علیه یازوبدور (جم)

قاچب الله ننك عذابندن قوتولمقغه کوچی یتمس (وَلِيٌّ لَهُ) ویوقدور آننك اوچون (مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ) الله تعالی دن باشقه عذابدن قوتولدور ورغه یاردمچی ودوست (أُولَٰئِكَ) اوشبو جماعت (فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۞) ظاهر بولغان آزغنلقده دور (أَوَلَمْ يَرَوْا) ایا کورمادیلارمی (أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) تحقیق الله تعالی شوندا ین الله دور یراتدی کوکلرنی ویرنی (وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ) عیبلی بولمدی وکوچلانمدی آلارنی یراتوده (بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ) ایاکوچی یتمسمی شوننك اورینه کم تر ولدره اول الله اولکلرنی (بَلَىٰ) قونی اول سوزنی بلی کوچی یتر (إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۞) تحقیق اول الله تعالی مشقتسز هرنرسه کا کوچی یتکوچیدور (وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا) وقیامت کونیده کیتورولمش بولورلار شوندا ین آدملرکم کافر بولدیلار (عَلَى النَّارِ) اوت آلدونه (أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ) ایتولر آلارغه ایا ایمسمی دور اوشبو عذاب طوغری سز یالغانغه توتب اشانماغان ایدونکز (قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا) ایتورلار آلار بلی قویغلر ربمز ننك حقی اوچون طوغر یدور دیب اقرار قیلورلار اول وقتده اقرار قیلمقلری فایده قیلمایاچه (قَالَ) الله تعالی یاکه عذاب فرشته لری آلارغه ایتورلار (فَذُوقُوا) بس طاتونکز (الْعَذَابَ) عذابنی (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۞) دنیاده اشانملی کافر بولغانکز سببلی (فَاصْبِرْ) صبر قیلغل ای محمد قومنك ننك جفاسینه وسنی یالغانغه طوتقانلرینه (كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ) نیتك صبر قیلدیلار الوغ همت ایالری (مِنَ الرُّسُلِ) پیغمبرلاردن سینده پیغمبرسنك (وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ) آشقماغل قومنکا عذاب کیلما کینه یعنی آشوغب استمه البته وقتی بلان کیلور (كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ) (آلار اول وعده قیلنغان عذابنی کورورلار آنی کورکانلارنده) ایتورسنکم کمان قیلورلار آلار کویا آلار اول عذابنی کورکان کونلارونده (لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ) طورمادیلار دنیاده مکر بر ساعت کوندوزدن (بَلَاغٌ) بوقرآن پیغمبرننك یتوشدورکانیدور (فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ۞) ایاهلاك قتلنورلارمی هلاك قیلنمس مکر بوزوق اشلیلر هلاك قیلنورلار *

* یعنی دنیاده تورغانلار دن عذابنی کورکانلاری وقتده کمان قیلورلارکم دنیاده آلارغه هرگز فرصت بر ولمدی دنیاغه کیلکانلری ساعتده دنیادن چقغانلار حاصلی دنیاده عذاب ننك کیلمکن کیچکر دیب کمان قیلورلار ایدی لیکن قیامت کونده عذاب ننك قاتیلغن کورکانلریه ایتورلارکم عذاب بیك تیز کیلدی آننك اوچون بز دنیاده یابرزخ یعنی قبر عالمنده بر ساعت تردوق دیب عادتدورکم اوتکان مدت تیز بولور *

﴿ سورة القتال مدنية ثمان وثلثون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(الَّذِينَ كَفَرُوا) شوندا ین آدملرکم کافر بولدیلار (وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) وطیدیلار آدملرنی الله تعالی یولندن ابوجهل ونظر وعتبه کوك اسلام دینینه کردن طیدیلار وعرب ننك الوغلاریدن اون ایکی آدم بدر صوغشی کونده پیغمبر ومز علیه السلام بلان صوعشقه

کیلکان مشرکلارکا آشامق نرسه‌لرون کیتوروب آشاتب اوزکمانلرنچه ایدکو بولغان
اشدن صایدیلار (اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ۞) باطل قیلدی الله تعالی آلارننك اشلرون (وَالَّذِینَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰاتِ) وشوندای آدملرکم ایمان کیتوردیلار واشلدیلار ایدکو
بولغان اشلرنی (وَاٰمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلٰی مُحَمَّدٍ) واشاندیلار محمد علیه السلام اوزرینه
ایندورولکان قرآنغه (وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ) اول قرآن طوغریدور آلارننك
ربیلاری بولغان الله تعالی طرافندندور (کَفَّرَ عَنْهُمْ سَیِّئَاتِهِمْ) اورتدی الله تعالی آلارننك
کناهلارون (وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ ۞) دینده ودنیاده توفیق بلان ایدکو قیلدی آلارننك حالنی
(ف) (ذٰلِكَ) اوشبو عملالارونی باطل قیلمق وایدکو قیلمق (بِاَنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا اتَّبَعُوا
الْبَاطِلَ) شول سببدنکم شوندای آدملر کافر بولدیلار ایاردیلار آلار باطلغه یعنی
شیطانلارغه ونفسلارینه (وَاَنَّ الَّذِینَ اٰمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ) وشول آدملارکم ایمان کیتوردیلار
طوغری بولغان والله تعالی طرافندن ایندورولکان قرآنغه ایاردیلار (مِنْ رَبِّهِمْ) آلارننك
ربلاری جانبندندور اول قرآن (کَذٰلِكَ) اوشبوننك کوك (یَضْرِبُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ اَمْثَالَهُمْ ۞)
بیان قیلور الله تعالی آدملارکا آلارننك حاللاربنی (فَاِذَا لَقِیتُمُ الَّذِینَ کَفَرُوا) قچانکم صوغشسه
یولقسانکز سز شول آدملارکاکم کافر بولدیلار (فَضَرْبَ الرِّقَابِ ۝) بس اورنك آلارننك
موینلارونی (حَتّٰی اِذَا اَثْخَنْتُمُوهُمْ) شول وقتده چاقلی توکتنکز سز اول کافرلارننك قانلارونی
کوب یعنی قهر قیلب کوب اولتورسانکز (فَشُدُّوا الْوَثَاقَ ۝) بس محکم باغلانکز یعنی اسیر
قیلب ضرردن ایمین بولمق اوچون وقاچماسنلار اوچون (فَاِمَّا مَنًّا بَعْدُ) آلارنی اسیر ایلاب
باغلاغانکزدین صونك یاکه مال آلمایینچه ایدکولك قیلب قویابرورسز یبرورسز (وَاِمَّا
فِدَاءً) یاکه مال آلب قوتولدورورسز (حَتّٰی تَضَعَ الْحَرْبُ اَوْزَارَهَا ۝) قویغانغه چاقلی
صوغش اسبابلاری بولغان قرالارون یعنی صوغش توقتاب قرالعه حاجت قالمسن برسوزده
حضرت عیسی ننك اینماکینه چاقلی بولب ایندی بیورمق اوشبو طریقه‌دور (ذٰلِكَ)
اوشبودور حکم (وَلَوْ یَشَاءُ اللّٰهُ) اکر تلاسه ایدی الله تعالی (لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ ۝) اوچ آلور
ایدی آلاردن یعنی صوغش قیلوغه بیورمایینچه (وَلٰكِنْ) لیکن (لِیَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ)
تلارکم موءمنلارنی کافرلاربلان بلالندوروب صنامقنی یعنی موءمنلار صوغش قیلب الوغ
ثواب تابه‌لر وکافرلار موءمنلار قولیده قایسی سی عذاب طارطه وقایسی سی موءمن بوله‌لر
(وَالَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) شوندای آدملارکم اولتورولمش بولدیلار الله تعالی ننك
یولنده یعنی صوغشده (فَلَنْ یُضِلَّ اَعْمَالَهُمْ ۞) بس البته ضایع قیلنماس آلارننك عمللارونی

(اف) اوتکن زمانده اوتکن خلق برشریعت اوزارینه کوچلانمکن ایدی وایندی بارچه مخلوقات اشبو بر دین اوزارینه کوچلاندیلار ایندی حق بولغان اشبو دیندور باشقه منسوخدور بلنسنکم مسلمانلردن قایسی لر یحشی اشلر وقابسیلر بورزوق اشلر کافرلاردخی شولای لیکن موءمنلر حق دینکه اشانمق اوچون شول طریقه قبول قیلند یکم موءمنلرننك یحشیلغی ثابت قیلر وبورزوقلغن عفو قیلر وکافرلارننك اشانمدوقلری اوچون شول طریقه جزالری باردورکم یحشیلغن باطل قیلب بورزوقلغن ثابت ومحکم قیلر (جم)

(سیهدیهم) آلارغه توغری یولنی کورسترمز یعنی اشلاری ضایع بولماینچه ثواب یولن کورورلار (ویصلح بالهم ۞) وتروکلوکلاریده حاللارونی ترك قیلورمز (ویدخلهم الجنة عرفها لهم ۞) کروثرمز آلارنی جنتکه کم بلدوردی اول جنتنی آلارغه دنیالقده (یاأیها الذین امنوا) ای شوندابن آدملارکم ایمان کیتوردونکز (ان تنصروا الله) اکر یاردم قیلسانکز الله تعالی ننك دهنینه (ینصرکم) یاردم قیلور سزکا (ویثبت اقدامکم ۞) وثابت قیلور آیاقلارونکزنی (اکر الله تعالی تلاسه ایدی کافرلارنی مسلمان قیلور ایدی لیکن بوالله تعالی ننك اختیاری بولمدی صنامغی اختیار قیلدی بس قولدن طروشمقدور الله تعالی دن قوللارننك اشلارون قیلماقدور (والذین کفروا) وشوندابن آدملارکم کافر بولدیلار (فتعسالهم) بس هلاك لك بولسن آلارغه (واضل اعمالهم ۞) یوق قیلدی الله آلارننك عملارون (ذلك) اوشبوابعنی آلارننك اشلارون یوق قیلمق (بانهم کرهوا ما انزل الله) شول سببدندورکم براتمدیلار آلار الله تعالی ایندورکان قرآننی (فاحبط اعمالهم ۞) بس باطل قیلدی الله تعالی آلارننك قیلغان اشلارونی (افلم یسیروا فی الارض) ایایورمدیلارمی یرده اول عرب کافرلری الله شریك قیلغان وپیغمبرلارنی یالغانغه طوطقانلار (فینظروا کیف کان) بس قراب کورمسلارمی نیچوك بولدی (عاقبة الذین من قبلهم) شوندابن آدملارننك اشلاری ننك اخیری کم آلاردن اوّل اوتدیلار (دمر الله علیهم) بربرینه اوروب هلاك قیلدی آلارنی (وللکافرین امثالها ۞) وکافرلار اوچون شول عذاب ننك اوحشاشی باردور (ذلك) اوشبوا یعنی مومنلارکا نصرت وکافرکا قهر قیلمق (بان الله) شول سببدندور تحقیق الله تعالی (مولی الذین امنوا) ایمان کیتورکانلارننك دوستیدور واشلارون قیلغوچیدور (وان الکافرین لا مولی لهم ۞) وشول سببدندورکم کافرلرکا هیچ بر دوست یوقدور (ان الله) تحقیق الله تعالی (یدخل الذین امنوا) کروتور شوندابن آدملارنیکم ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو اشلر قیلدیلار (جنات تجری من تحتها الانهار) جنتلرکا آغمار اول جنتلرننك آستیدان یلغه لار (والذین کفروا) وشوندابن آدملارکم کافر بولدیلار (یتمتعون ویأکلون) فایده لانورلار وآشارلار (کما تأکل الانعام) نیتك آشارلار دورت آیاقلی حیوانلار (والنار مثوی لهم ۞) واوت آلارننك اورونلریدور یعنی کافرلارننك بارهتلری دنیابولب حیوانلارکوك عمرلارون آشاواچوکا کنه دوندورورلار آخرتده آصلااولش بولمس آلارغه (وکاین من قریة) وکوب شهرلارکم (هی اشد قوة) اول شهرلارننك اهللری آرتق ایدی قوت یورندن (من قریتك) سننك

(شهرنکدان

(الف) نهقدرکم کافرلارننك کوچلر صندی آلارنی اولدورمك لازمدور شول وقتده کم کوچلری صندی وجینکولدیلار حبس قیلمق هم بترقورقب ایمان کیتورسنلار اوچون یاکه ایذکولك قیلب بیره لار تاکم همیشه احسان بلان قوتولمش بولب دینی سویه لر وبا آلاردن مال آلب خلاص قیله لرکم ایکی فایده باردور اکر کافر اسیر بولسه آنی یاکه قوبه بیره کم اوینه کیته یاکه قوبه بیرمیه اکر قوبا بیرسه شول طریقه رعیت بولب طره (جم)

شهر نکدان (التی اخرجتك) آندا این شهر نکدان چفاردیلار سنی یعنی سنی چفارغان شهر نکدان
اهلندان یعنی مکه اهلندان (اهلکناهم) هلاك قیلدوق بز اول شهرلارنك اهللرونی (فلا
ناصر لهم) بس هیچ بر باردم قیلغوچی بوقدور آلاردن عذابنی کیتارمك اوچون (افمن
کان علی بینة من ربه) ایابر آدم کم بولرمی ربسی بولغان الله دن روشن بولغان بول اوزره
بوله (کمن زین له) شول آدم کوك بولرمی زینتلانمش بولدی آکا (سوء عمله) بوزوق
اشی (واتبعوا اهواءهم) وینه اول آدملار کوك بولرمی ایاردیلار آلار اوز نفسلرینك
آرزوسینه (مثل الجنة التی وعد المتقون) شول جنت لرنك صفتی کم وعده قیلنمش بولدی
اول جنتلر الله نك عذابیدن صافلانغانلارغه (فیها انهار من ماء غیر اسن) بولغوچیدور
اول باقچه ده یعنی جنتده یلغه لار کوب تورمق بلان اونکارمکن صودن (وانهار من لبن)
ویلغه لار باردور سوتدن (لم یتغیر طعمه) تمی اوزکرما کاندور (وانهار من خمر)
ویلغه لار باردور خمردن (لذة للشاربین) لذت برکوچیدور اچوچیلرکا یعنی ایسر تو
یوقدور وباش آورتدور ویوقدور اول خمرده وهم خمرده بولغان آفتلردن هیچ بر آفت یوقدور
(وانهار من عسل مصفی) ویلغه لار باردور مصفی بولغان بالدن (ولهم فیها) وآلار اوچون
باردور اول جنتده (من کل الثمرات) جیمشلرنك هر تورلیسندن (ومغفرة من ربهم)
وبونعمتلر بلان اوزلری ربلری جانبندن رضالق ویارلقامقلق باردور آلارغه (کمن
هو) بوطریقه نعمتده وحرمتده بولغان تقوالق قیلغوچیلار شول ادم کوکمیدور اول آدم
(خالد فی النار) منکوابولرلار جهنمده (وسقوا ماء حمیما) اچرولمش بولور آلارغه اسی صو
(فقطع امعاءهم) بس کیسر اول صو پاره پاره ایلاب آلارنك باورلارون واچاکیلرون *
(ومنهم) اول آدملردن یعنی ای محمد منافقلردن (من) قایسی آدم باردورکم (یستمع الیك)
سنینك مجلسکا کیلب سوزنی ایشترلار تنکلاب (حتی اذا خرجوا) تاکم چقغانلارونده (من
عندك) سنینك یانکدن (قالوا) ایتورلار مسخره قیلب (للذین اوتوا العلم) علم برولمش
بولغان آدملرکا یعنی صحابه لرنك علماسینه (ماذا قال انفا) نی نرسه سویلدی وایتدی
پیغمبر حضرده بز بلمدوك دیب (اولئك الذین) اوشبو جماعت شوندین آدملردورکم (طبع
الله علی قلوبهم) مهر اوردی الله تعالی آلارنك کونکللرینه منافقلقلری اوچون (واتبعوا
اهواءهم) وایاردیلار اوزلری ننك نفسلری ننك آرزوسینه (والذین اهتدوا) واول
آدملارکم پیغمبر علیه السلام ننك سوزون ایشتب توغری بولنی تابدیلار (زادهم هدی)
آرتدوردی آلارغه الله تعالی طوغریلق ویقینلقنی (واتیهم تقویهم) وبردی الله تعالی آلارنك

* یعنی ایاشول آدمکم بولدی آننك دلیلی قرآن وباشقه ظاهر بولغان معجزه لار الله تعالی طرفندن بولورمی اول آدم شیطان الله غه شریك قیلونی والله غه والله ننك رسولینه دوشمان بولمغنی زینتلا کان مکه اهلی کوك البته بولمس وجنت ننك اوحشاشی جهنمده منکو بولغان آدم جزاسی ننك اوحشاشی کوك بولورمی بولمس *

تقوالری ننك دایمچلغنی یعنی رسول علیه السلام ننك نصیحتندن بر انر بولب کناهلردن صاقلاندیلار (فهل ینظرون) ایاکوتکوچی توکل لردورمی یعنی قریش کافرلری (الا الساعة) مکر قیامت کونینه (ان تاتیهم بغتة) کیلور اول قیامت کونی آلارغه کیسکتن (فقد جاء اشراطها) بس تحقیق کیلدی اول قیامت ننك علامتلری (فانی لهم اذا جاءتهم ذکریهم) بس نچوك بولور قیامت کیلکاچ آلارننك نصیحتنی قبول قیلماقلری ونیچوك فایده قیلور یعنی قیامت ننك علامتلریدان بیك الوغی آخر زمان بیغمبری بولغان محمد علیه السلام ننك ببارولمکیدور بارچه پیغمبرلار آننك کیلماکینه بیك قاربلار وکوتهلر ایدی شول وقتکم محمد علیه السلام کیلدی قیامت کیلماکی کنه قالدی وهم آی ننك یارولمغیدور (فاعلم) بس بیك بل (انه لا اله الا الله) تحقیق بوقدورهیچ حقلق بلان عبادت قیلنمش ذات مکر بر بولغان الله دور یعنی موءمنلرننك ایذکو بولماغن ومشرك ومنافقلرننك یاوز بولماغن بلب اوشبو اقرارده ثابت بولغل (واستغفر لذنبك) وکناهنك ننك یارلقانمقلغن استه امتکه سنت بولسن اوچون (وللمؤمنین والمؤمنات) موءمن بولغان ایرلارننك حقنده وموءمنه بولغان خاتونلرننك حقنده یعنی اورنك ننك کناهنك وسنتنك دینکده بولغانلارننك حقنده یارلقامق استمك بلان توبانچیلك قیلب هضم نفس قیل شرح تأویلاتده ذکر قیلندی رسول علیه السلام حقیده افضلنی قویمق کناهدندور افضلنی قویماعنکدن یارلقانمقنی استه دیمکدور دیب (والله یعلم) الله تعالی بلر (متقلبکم ومثویکم) سرننك دنیاده کیته‌چك یر ونکزنی و آخرتده تورا چق اورننکزنی بلور (ف) (ویقول الذین امنوا) وایتدیلار شوندین آدملرکم ایمان کیتوردیلار (لولا نزلت سورة) نی بولور ایدی برسوره ایندور ولسه یعنی نی اوچون ایندور ولمدی کافرلار بلان صوغش قیلوحقنده بر سوره (فاذا انزلت) بس قچانکم ایندور ولمش بولسه (سورة محکمة) صوغش حقنده بر سوره معناسی روشن بولب صوغشنمك واجب بولماغیدن باشقه‌سی احتمال بولماغان سوره (وذکر فیها القتال) وذکر قیلنمش بولسه اول سوره ده صوغش قیلمق (رایت) کور ورسنك سین (الذین فی قلوبهم مرض) مسلمانلار شادلانب شول آدملرنی آلارننك کونکللارونده منافقلق آوروی باردور (ینظرون الیك) بقارلر سنك اوزارونکا (نظر المغشی علیه من الموت) شول آدملرننك قاراماغی کوك اولم کیلمك سببندن هوشی کیتکن آدم کوك یعنی اولم ایسروکلکی بلان هوشی کیتکن آدم کوك قرارلر قایغرغانلریدن ویمان کورکانلریدن (فاولی لهم) بس آلار اوچون اول یمان کورکن وقایغرغن نرسلری یقین بوله (ف) (طاعة وقول معروف)

(۲ف) موءمنلر کافرلارننك ارانیجت مکیدن عاجز بولب آرزوا قیلدیلرکم نی بولر ایدی الله تعالی صوغش قیلمق بلان امر ایتسه کوچمز بار قدرلی کافرلار بلان صوغش قیلر ایدوك دیب بس صوغش قیلمق بلان امر ایندور ولکاچ ایمانلری ضعیف بولغانلری غه بیك کوچ بولدی اولرکا حاضرلانمش آدم کوك کوزلری نورسز بولب ایتورلرکم نی بولر ایدی برنی صوغشدن عفو قیلسه ایدی دیب شول وقتکم قورقوا چکینه یتدی کوزلری ننك نوری بوتونلای کیتب اولك کوك بولدیلار (جم)

اول منافقلرننك اشلاری موین صونه قدور ویحشی بولغان سوز سویلامکدور یعنی ایشتدوك وقبول قیلدوق دیکن سوزلریدور (فاذا عزم الامر) بس قچانکم اصحابلار صوغش لازم بولغان اولدور واشینه محکم قصد قیلسه لار منافقلار صوغشدن چیرکانب سوزلرندن قایترلار (فلو صدقوا الله) اکر طوغری قیلسه لار وعده لرنی الله بلان یعنی صوعشقه محکم قصد قیلماقلرون اظهار قیلسه لار (لکان خیرا لهم) ایدکو بولر ایدی آلارغه (ف) (فهل عسیتم) بس (ای ایمانی ضعیف بولغان منافقلار) سزدن امید ایتلمیدور می کم (ان تولیتم) اکر سز آدملار اوزارینه تصرف قیلغوچی وحکم قیلغوچی بولساغز (ان تفسدوا فی الارض) یر یورنده بوزوقلق قیلماقوغز (وتقطعوا ارحامکم) جاهلیت وقتیدغی کوك تورلی بوزوقلق قیلب یقین لق حقن کیسب قان توکه سز یعنی ای منافقلر سز کافرلارننك ارانجتمکیدن آچولانب صوغش قیلمق اوچون آرزو قیلدوغز اکر الله تعالی سزنی غالب قیلب آدملرننك اشینه حکم قیلوچی قیلسه بس شول وقتده بوزوقلق قیلرسز (اولئك) اول جماعت یعنی بوزوقلق قیلغانلار ورسول علیه السلام بولندن چتغان آدملار (الذین لعنهم الله) شوندای آدملاردورکم الله تعالی آلارنی رحمتیدان یراق قیلدی (فاصمهم) بس صانکغراو قیلدی طوغری سوزنی ایشتمسلار (واعمی ابصارهم) وصوقر قیلدی کوزلرون طوغری بولنی کورمسلر (افلا یتدبرون القرآن) ایا اول کناه اشنی قیلوچیلار فکر قیلمیلر می قرآنده یعنی نی اوچون قرآنده فکر قیلب قرآن ننك وعظلری بلان نصیحتلانمدیلار تاکم بوزوق اشلاردن صاقلانرلار ایدی (ام علی قلوب اقفالها) یاکه کونکللری اوزرینه یوزاقلار بارمی آصلا آچلمی می (ف) (ان الذین ارتدوا علی ادبارهم) تحقیق شوندای آدملرکم مرتد بولدیلار (من بعد ما تبین لهم الهدی) آلارغه روشن بولغان دلیل بلان طوغری یول بیان قیلدوقدن صونك (الشیطان سول لهم) شیطان زینتلدی آلار اوچون (واملی لهم) فرصت بیروبدور آلار اوچون الله تعالی عذابقه یعنی آلارغه انکار قیلمق یولن آسان قیلب اوزون عمرنی خیال قیلدوروب عذابقه کوب وقت فرصت کورستدی بو آیت ایندور ولمکی ننك سببی حضرت رسول پیغمبر بولب بیمار ولودن اوّل جهودلر آننك وصفنی کوب ایترلار ایدی قچانکم پیغمبر بولب مدینه کاهجرت قیلدی ایتکن سوزلریدن قایتب کفر لکلارنده محکم بولدیلار بس الله تعالی (ان الذین) دیب خبر بیردی (ذلك) اشبو خور لقلارننك بارچه سی (بانهم) شول سبیدندورکم تحقیق اول منافقلار (قالوا) ایتدیلار یعنی جهودلرکا (للذین کرهوا ما نزل الله) شوندای آدملرکا چیرکاندیلار

(۳ ف) یعنی شریعت ننك حکمنی قبول قیلما سلقدن کفر لازم بولر هر حالده شریعت ننك حکمن قبول قیلمق فرضدور موندین صونك رسول علیه السلام بلرکم تحور وقفا نلرنی صوغشقه استمکده فایدیوقدر وقچان عسکر کوب بولمق حاجت بولسه اول وقتده آلارنی هم صوغشقه کوچلامك لازمدور بولمه سه صوغش قیلغانلار کوبدور آلارغه حاجت یوقدور (جم)

(اف) یعنی منافقلر قرآننی فهم قلمدیلار تاکم بلرلر ایدی صوغشده نی قدر فایده بارون وایماندن کیری قایتدیلار وصوغشقه بارماینچه اوزن عمرلی بولمقنی امید قیلدیلار (جم)

وسویمدیلار الله تعالی ایندورکان قرآننی (سنطیعکم فی بعض الامر) اطاعت قیلورمز بز سزکا اشلارکزنك بعضنده یعنی محمدننك دشمانلوغنده بز آنکا یاردم بیرمامز سز بزکا یاردم قیلنك لاردیب (والله یعلم اسرارهم) والله تعالی بلار آلارننك آراسنده بولغان یشرون سوزلرینی یعنی منافقلارکافرلرکا ایدیلارکم بزلار مسلمان بولغانمز لیکن آلابلان برکاسزننك بلان صوغش قیلمامز (فکیف اذا توفتهم الملائکة) بس نیچوك بولور آلارننك خاللاری شول وقتده کم جاننی آلر آلارننك فرشته‌لر (یضربون وجوههم) اورورلار آلارننك (حقدن دونکن) یوزلرینه (وادبارهم) حق اهلینه دوندورکن آرقلارینه یعنی آلار اولمدن نیچوك قوتولرلار شول وقتده نفاقلقلاری ننك عذابنی کورورلار (ذلك) اشبو یعنی جانلاری بوروشچه آلنماغی (بانهم اتبعوا ما اسخط الله) شول سببدندورکم ایاردیلار آلار شوندای اشکه آچعلاندوردی الله تعالی نی اول اشلاری (وکرهوا رضوانه) ویمان کوردیلار اللهنك راضی بوله‌ترغن اشلارینی (فاحبط اعمالهم) یوق قیلدی الله تعالی آلارننك اشلارون (ام حسب الذین فی قلوبهم مرض) ایاقیله‌لرمی کونکل لریده نفاقلق آوروی بار آدملار (ان لن یخرج الله اضغانهم) چغارمس واظهار قیلمس الله تعالی ننك کونکل لریده بولغان کینه‌لرونی رسول علیه السلامغه وایمان اهلینه (ولو نشاء لاریناکهم) اکر تلاسك ایدی بز کورستر ایدوك آلارنی سنکا یعنی منافقلارنی علامتلاری بلان (فلعرفتهم بسیمهم) تحقیق بلر ایدونك اول منافقلارنی شول آدم ایکنلك لریندن یوزلریدن ظاهر بولغان علامتلاری بلان (ولتعرفنهم فی لحن القول) وتحقیق بلرسنك سین آلارنی سوزلری ننك یولندن یعنی اول منافقلارننك نفاقلاری ننك قوتی یوزلریده معلوم بولر ایدی لیکن بلرسنك سوزلری طوغری سوزکا خلافی بولماقیدن (والله یعلم اعمالکم) والله تعالی بلر سزننك اشوکزنی (ولنبلونکم) بز سزنی بلالندوردوك صوغش قیلمغه بیورمق بلان وباشقه مشقت بولغان نرسه‌لرنی بیورمق بلان (حتی نعلم المجاهدین منکم) تاکم بلب آیرامز سردن صوغش قیلغانلارنی (والصابرین) وطاعتلارننك مشقتینه صبر قیلغانلارنی (ونبلوا اخبارکم) وقیلغان اشوکزدن خبر قیلغان حالرکوزنی یعنی ایمانلاریده راست بولغان وبالغان بولغان خبرلارنی اشکاره قیلیم (ان الذین کفروا) تحقیق شوندای آدملارکم کافر بولدیلار (وصدوا عن سبیل الله) وآدملارنی اسلام دیننده‌ن طیدیلار (وشاقوا الرسول من بعد ما تبین لهم الهدی) الله ننك رسولینه خلافلق قیلدیلار یعنی آلارغه طوغری یول ظاهر بولغاندین صونك (لن یضروا الله شیئا) اصلا هیچ بر نرسه ده زیان یتوشدورمس

(ایتولدیکم بو آیت کریمه ایندوکدین صونك پیغمبر علیه السلام منافقلرنی سوزلریدان وعلامتلریدان بلر ایدی (مواکب)

الله تعالى غه (وسيحبط اعمالهم ۞) الله آلارننك اورلرى ننك اشلارون يوق قيلور (يا ايها الذين امنوا) اى شوندا اين آدملار كم ايمان كيتوردوكز (اطيعوا الله واطيعوا الرسول) الله تعالى غه والله ننك رسولينه ايار وكز يعنى بيورغانن توتوغز (ولا تبطلوا اعمالكم ۞) وباطل قيلماغز عمل لرى وكزنى مرتد بولمق بلان ويا كه ريا بلان (ف) (ان الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله) وتحقيق شونداين آدملار كم كافر بولديلار وطيد بلار آدملارنى اسلام دينندن (ثم ماتوا وهم كفار) موندين صونك اولديلار آلار كافر بولغانلارى حالن (فلن يغفر الله لهم ۞) البته يارلقامز الله تعالى آلارننك كناهلرون (فلا تهنوا) كافرلار كا ضعيف بولماقنى بلدورمكز (وتدعوا الى السلم) وضعيف لك وجهيدن كافرلارنى صلح قيلمه غه اوندامكز (وانتم الاعلون) وسزلار غالب بولغانلردنسز (والله معكم) والله تعالى سزننك بلاندور يعنى الله ننك ياردمى ونصرتى سزننك بلاندور (ولن يتركم اعمالكم ۞) سزننك اشوكزننك ثوابنى آصلا كيم قيلمس (انما الحيوة الدنيا) بودوركم دنياتر وكلكى (لعب ولهو) هيچ نرسه توكلدور مكر اويون وبوشلقدور غرورلق وتكبرلك بلان (وان تؤمنوا وتتقوا) اكر موءمن بولساغز وكناهلردن صاقلانساغز (يؤتكم اجوركم) بيرور الله تعالى سزننك اجر وكزنى (ولا يسئلكم اموالكم ۞) سزكا ثواب بيرمك اوچون مالغزنى سزاماس (ف) (ان يسئلكموها) اكر سزدن بيك تكرار قيلب بارمالوغزنى نفقه لاندور وكز ديب استه سه (فيحفكم) بس بيك مبالغه قيلب مشقتلاندورسه صرامق بلان (تبخلوا) سز صرانلق قيلب وصاقلاب حوش وقتلق بلان بيرمزسز (ويخرج اضغانكم ۞) اول صرانلوقوغز آچولانماقوغزنى ودوشمانلوقوغزنى چغارور (ها انتم هؤلاء) بلوكزلار سزلار اى بوسوز بلان خطاب قيلنمش جماعت سز (تدعون) اوندالمش بولسه غزسز (لتنفقوا فى سبيل الله) مالوغزنى الله تعالى ننك يولنده نفقه لاندورمكا (فمنكم من يبخل) بس سزدن قايسيلارى مالن نفقه لاندوردن صرانلق قيلب طيولر (ومن يبخل فانما يبخل عن نفسه) وهر آدملاركم صرانلق قيلسه بودوركم صرانلق قيلر اوزيدن نفقه لندرونك ثوابنى (والله الغنى وانتم الفقراء) والله تعالى غنيدور يعنى نفقه لاندورمكوكزكا محتاج توكلدور وسزلار فقيرلارسز يعنى الله تعالى قاشنده بولغان ثوابقه ويارلقامقغه محتاجسز اكر نفقه لاندورساكز آخرتده ثواب آلورسز اكر صاقلاساغز يازوغى اوزوكزكادور (وان تتولوا) اكر سز الله ننك بيورغانيدن وطاعت قيلمقدن يوز قايطارساغز (يستبدل قوما غيركم) سزنى هلاك قيلب بروكزكا آلشطروب ايكنچى قومنى كيتورور (ثم لا يكونوا امثالكم ۞) موندين

(اف) يعنى الله تعالى ننك صوغش قيلمق ويا الله تعالى يولنده مشقت ومحنت چيكمك شول وقتلا مقبول كم الله تعالى حكمنده موافق بولسه نفسنك آرزوسى بلان هيچ بر اش قيلمسه (جم)

(اف) الله تعالى نچه شهرلار موءمنلركا آچدوردى وموءمنلر آز كونلرده اوزمالللرونى صرف قيلمق ضروري بولدى بس هر نيقدر صرف قيلديلار ايدى الله تعالى يوز اول قدرلى آلارغه احسان قيلدى شوننك اوچون الله تعالى صرامق بلان يوليده نفقه لاندوروكز ديب (جم)

صونك اول قوم سزدای بولمس بلکه سزدن کوب ایدکوایولر یعنی صرانلقده وساقلاوده واللهغه بیورغان اشیده اطاعت قلماسلقده سزنك اوحشاشوعز بولمس بلکه اطاعت وتقوی ایالری بولر (آلارفرس اهلیدور یاانصاریلاردور ویاکه یمن اهلیدور یاملائکه لاربولر

﴿ سورة الفتح مدنية تسع وعشرون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(ف) (انا فتحنا لك) تحقیق بزلار حکم قیلدوق سنك اوچون (فتحا مبينا) ظاهر بولغان فتح بلان (ليغفر لك الله) فتح ننك عاقبتی شولدورکم یارلقامق اوچون الله تعالی (ما تقدم من ذنبك) اول نرسنیکم اوتدی سنك کناهنکدن (وماتاخر) واول نرسنیکم آرطقه قالدی سنك کناهنکدن (ويتم نعمته عليك) وتمام قیلمق اوچون اوزی ننك نعمتنی سنك اوزارونکا (ويهديك صراطا مستقيما) وکورسته سزکا طوغری بولغان یولنی (وينصرك الله) باردم قیلر سزکا الله تعالی (نصرا عزيزا) قوتلی بولغان باردمی بلان (ف) اشبو صبر قیلغانلنك اوچون سنك درجه لرنك آرتق بولدی الله تعالی بوکلامنی اوزقوللارندن هیچ بر قولینه ایتمدی سنك اوتکن کناهلاونکنی باغشلادوم دیب آننك اوچون بوسوز قورقوسزلقنی واجب قیلادور اکرچه کوب قوللر باردور الله تعالی آنلرنی یارلقادی لکن حضرتدن باشقه بر آدمکا اول سوزنی ایتمدی (هو الذی) اول الله شوندای این الله دور (انزل السكينة) ایندوردی قرارلانمقنی (في قلوب المؤمنين) موٴمنلرننك کونکللری اوزارینه (ليزدادوا ايمانا مع ايمانهم) آرتق بولمق اوچون آنلارننك ایمانلاری اول بولغان ایمانلری بلان یعنی شریعت ننك اصل لریده بولغان ایمانلاری فروعینه هم ایمان کیتورمك بلان آرتق قیلمق اوچون فروعلار شریعت حکملری (ولله جنود السموات والارض) والله تعالی اوچوندورکوکلرننك عسکری ویرننك عسکری (وكان الله) وبولدی الله تعالی (عليما حكيما) هر اشنی بلکوچی وحکمتی بلان اش قیلغوچی (ليدخل المؤمنين والمؤمنات) اول قرارلانمقنی ایندورمك ننك فایده سی کروتمك اوچون موٴمن بولغان ایرلارنی وموٴمنه بولغان خاتونلارنی دین وشریعتده بولغانلاری برکاتیدن (جنات تجری من تحتها الانهار) جنتلرکا آغار اول جنتلرننك آستندن یلغه لار (خالدين فيها) منکوا بولغانلاری حالده اول جنتده (ويكفر عنهم سيئاتهم) یارلقار آلاردن بوزوق اشلرون یعنی بوزوق اشلری ننك کناهلارون (وكان ذلك) وبولدی بوجنتکه کروتمك وکناهلارون یارلقامق (عند الله

(فوز)

(۲ف) شاه ولی رحمة الله ایدی پیغمبر ومن علیه السلام هجرت ننك آلتنچی یلیده یقوسنده کوردیکم مکهٔ مکرمه کا کردیلار حاطر جمع بولب هیچ آلدوروب وقصر قارطو اشینه کروشدیلار بس اشبو یلده عمره قصد قلب مکه کا بونالدیلار اکرچه قریش بلان دوشمانلغی بولسه ده لیکن عادت شول ایردیکم دوشملرنی حج وعمره قیلمقدن طیمسلر ایدی وهرمده دشمندن کینه ودوشملق سببندن اوچ آلماسلر ایدی شول وقتکم اول حضرت حدیبیه کا یتوشدی مکه کا کرمکدن طیدیلار آرالارننك کوب سوزلر بولب کافرلار بلان صلح بولب مکه کا کرمایچه کیری قایتدیلار الله تعالی اشبو صلح قیلمقدن راضی بولدی وهم بیعت قیلدیلا اول حضرتکا باردم قیلمق بلان شول بیعت اوچون الله تعالی بلوب فتح لر شول بیعت ایالرینه نصیب بولدی (جم)

فوزاً عظیماً ۞) الله تعالی قاشنده الوغ قوتلمق اول آدملرکم ایتورلار جنتنی استمك کیمچیلك کیلکن اشدر دیب بو آیتدن معلوم بولدی جنتنی استمك الله تعالی قاشنده بیك کامل لقدندور (ویعذب المنافقین والمنافقات) یاحمد سنکا یاردم ونصرت برمك مدینه ده بولغان منافقلرغه ومنافق خاتونلرغه) عذاب قیلمق اوچون (والمشرکین والمشرکات) مکه ده بولغان مشرك ایرلارکا ومشرك خاتونلرغه عذاب قیلمق اوچوندور (الظانین بالله ظن السوء) کمان قیلغوچیلر آلار الله تعالی غه یاوز بولغان کمانلری (علیهم دائرة السوء) آلارنینك اوزلرینه دور بوزوق کمانلاری ننك کیری دونمکی یعنی اول کمانلاری ننك قاتی بولغان قایغولری ننك قایتماغی (ف)(وغضب الله) آچغلاندی الله تعالی (علیهم) آلار اوزرینه (ولعنهم) ورحمتدن یراق قیلدی آلارنی (واعدلهم جهنم) وحاضرلدی آلار اوچون جهنمی (وساءت مصیراً ۞) ونی یاوز یردور اول جهنم (ولله جنود السموات والأرض) والله تعالی اوچوندور کوکلرننك ویرننك پادشاهلغی وعسکری (وکان الله عزیزاً حکیماً ۞) وبولدی الله تعالی دوشمنلرغه کوچلی واشنده حکمت ایاسی (انا ارسلناك) تحقیق یبارد وك بزسنی (شاهداً) امتنك ننك سوزلرینه واشلارینه کواه قیلب یعنی حقنی ظاهر قیلغوچی (ومبشراً ونذیراً ۞) موءمنلارنی جنت بلان سیوندورکوچی قلب والله ننك عذابندن قورقتقوچی قیلب (لتوءمنوا بالله ورسوله) ایمان کیتورماکنکز اوچون الله غه واول الله ننك رسولینه (وتعزروه وتوقروه) یاردم برماکنکز اوچون الله ننك دینینه وبیورغانن الوغلاماقنکز اوچون یعنی هر اشده الوغلوغن اعتقاد قیلماسز (وتسبحوه بکرة واصیلاً ۞) وپاکلك بلان ذکر ایتماسز اول الله نی طانك وقتنده وآخشام وقتنده یعنی هر وقت یاکه ایرته نمازنده وقالغان دورت نمازده تسبیح ایتماسز (ان الذین یبایعونك) تحقیق شوندین آدملرکم (حدیبیه ده) رضوان بیعتن ایتدیلار سنك بلان یعنی عهدو وعده قیلدیلار (انما یبایعون الله) بودورکم آلار الله غه عهد ووعده قیلورلار (آننك اوچون اصل ومقصود الله غه عهد قیلمقدور (ید الله) الله ننك قدرة ویاردم قولی (فوق ایدیهم) آلارنینك قولی ننك اوستنده دور (فمن نکث) بس برآدم عهدونی صندورسه (فانما ینکث علی نفسه) بس بودورکم اوزی ننك ضرری اوچون صندورور یعنی ضرری اوزینه قایتار (ومن اوفی) وهر آدم تمام ایتسه (بما عاهد) شول نرسکه کم عهد قیلدی (علیه الله) آننك اوزرینه الله تعالی بلان (فسیوتیه اجراً عظیماً ۞) البته تیرلکده بروالوغ اجرنی (اول جنتدور) (ف)(سیقول لك المخلفون من الاعراب) ایتورلار سنکا عربلاردن سنکا یارمای قالغانلار یعنی حدیبیه سفرنده سنکا یارمکن جماعت

(اف) عهد وقتنده قوللا رون بربری ننك قولی نه قویب عهد قیلرلار ایدی اوّللرده اسلامنك اوّل باشلانویده مسلمان بولمق اوچون عهد قیلرلار ایدی موندین صونك هر بر مصلحت که محکم ترمق اوچون دخی عهد قیلرلار ایدی وصوغش اوچون دخی عهد قیلرلار ایدی وصوغش اوچون دخی عهد آلر ایدی تا اولکانچه آصلا صوغشدن قاچماصقه (جم)

(شغلتنا اموالنا واهلونا) شغل ندوردی بزلارنی برننك مالاروم واهلاروم سننك بلان بارمقدن آننك اوچون آلارننك اشلارون قاراوچی یوق ایدی دیب (فاستغفرلنا) بس بارلقامق لق استه برننك قالغانمز اوچون دیب (یقولون) ایتورلار آلار (بالسنتهم مالیس) تل لری بلان شول نرسنیکم یوق ایدی (فی قلوبهم) آلارننك کونکللرونده یعنی عذر وبارلقامق استمکدن کونکللرنده یوق ایدی (قل فمن یملك لکم) ایتکل سین آلارغه کم طیارغه کوچی یتر سزدن (من الله شیئا ان اراد بکم ضرا) الله تعالی دن برنرسه نی اکر تلاسه الله تعالی سزکا بر ضرر نی اولتورمك وحورلامق یاکه مالنکزنی بترمك کوك ایارما کاننکز اوچون (او اراد بکم نفعا) یاکه تلاسه اول الله سزکا فایدانی (بل کان الله) بلکه الله تعالی بولدی (بما تعملون خبیرا) اول نرسه نی کم قیلورسز بلکوچی (ف) (بل ظننتم) (سز ایتکنچه توکل) بلکه سزکمان قیلدونکز (ان لن ینقلب الرسول والمؤمنون) رسول علیه السلام وموءمنلار قایتمسلر (الی اهلیهم ابدا) مدینه کاجماعتلارینه دایم دیب (وزین ذلك فی قلوبکم) وزینتلانمش بولدی بوکماننکز کونکللرونکز کاشیطان آزدورماغی بلان واسلام دینی یوق بولور وبتر دیب (وظننتم ظن السوء) وکمان قیلدونکز سز یاوز بولغان کماننی (وکنتم قوما بورا) هلاك بولغوچی قومندن بولدونکز یعنی یاوز کماننی تحسین قیلب (ومن لم یوءمن بالله ورسوله) وهر آدم ایمان کیتورمسه الله غه وآننك پیغمبرینه یعنی تلی وهم کونکلی بلان (فانا اعتدنا) بس تحقیق بزحاضرلادوق (للکافرین سعیرا) اوشبو کافرلار اوچون جهنمنی (ولله ملك السموات والارض) والله اوچوندور کوکلرننك ویرننك پادشاهلغی (یغفر لمن یشاء) یارلقار تلا کاننی یعنی الوغ کناهی بولسه ده (ویعذب من یشاء) عذاب ایلار تلا کاننی یعنی کچك کناهی بلان (وکان الله) وبولدی الله تعالی (غفورا رحیما) توبه قیلغوچیلرننك کناهلارون یارلقاوچی ورحمت قیلوچی (سیقول المخلفون) البته ایتورلار حدیبیه دن قالغانلار موءمنلرکا (اذا انطلقتم الی مغانم) قچانکم حدیبیه دن قایتب کیتر سز غنیمت مالی طرافینه یعنی خیبر ننك غنیمت مالینه (لتاخذوها) آلماقنکز اوچون اول غنیمت مالنی (ذرونا) قویونکز بزنی (نتبعکم) بزدخی ایاروب کیتك سزکا دیب (یریدون ان یبدلوا کلام الله) تلیلر آلار یعنی حدیبیه دن قالغانلار آلوشطرمقنی یعنی اورکارتمکنی الله تعالی ننك سوزون یعنی حدیبیه کا قیلغان وعده سن آننك اوچون موءمنلر حدیبیه دن قایتولارنده الله تعالی مکه غنیمتی ننك قارشوسینه واورنینه خیبر غنیمتن حدیبیه لرکا خاصلادی (قل) یامحمد ایتکل سین آلارغه (لن تتبعونا) البته سز خیبرکا بارمقده ایارمرسز

برکا (كَذٰلِكُمْ قَالَ اللّٰهُ مِنْ قَبْلُ) آننك اوچون سز خیبر سفرینه حاضر لانودن اوّل الله تعالی خیبر غنیمتی حدیبیه ده بولغانلرغه دور دیکان ایدی (فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا) بس اول قالغانلار موءمنلرکا ایتورلر الله تعالی بزنی خیبر کا کیتمکدن طیماغاندور بلکه سز غنیمت مالینه شریك بولماغمزدن کونچلك قیلاسز (بَلْ كَانُوا) آلای توکل بلکه بولدیلار آلار (لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ۞) فهم قیلمز بولدیلار مکر آز آدملار فهم قیلورلار (ف)(قُلْ) ایتکل ای محمد (لِلْمُخَلَّفِينَ) حدیبیه‌دن قالغانلرغه (مِنَ الْأَعْرَابِ) اعرابلاردن (سَتُدْعَوْنَ) اوندالمش بولورسز سز (إِلَىٰ قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ) بر قوم بلان صوغش قیلمه‌غه بك قتی صوغش ایالر یدور آلار یعنی فارس وروم آدملاری بلان اوشبو وعده ابوبکر ننك وحضرت عمر ننك زمانیده بولدی (تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ) اولتورو شرسز آلار بلان یا که مسلمان بولورلار (آننك اوچون آلاردن جزیه آلرغه مال قبول ایتولمس آلار مشرکلاردر یا که رسول علیه السلام دن صونك مرتد بولغانلاردور (فَإِنْ تُطِيعُوا) اکر بیورلغانني قبول قیلسانکز یعنی اول صوغشده اخلاص بلان اولتورسه نکز (يُؤْتِكُمُ اللّٰهُ أَجْرًا حَسَنًا) برورسز کا الله تعالی کورکام بولغان اجرنی یعنی دنیاده غنیمت ه‌الن وآخرتده جنت برور (وَإِنْ تَتَوَلَّوْا) اکر یوز قایتارسغز اول صوغشدن یعنی قبول قیلماسانکز (كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ) نیتك یوز قایتاردونکز بو صوغشدن اوّل یعنی حدیبیه صوغشنده ایارمکان کوك اول صوغشده هم ایارمسه نکز (يُعَذِّبْكُمْ) عذاب قیلورسز کا الله تعالی (عَذَابًا أَلِيمًا ۞) ارانجتکوچی عذاب بلان (ف) اوشبو یوز قایطارمق ننك حقنده وعید وعذابنی مسلمانلار ننك ضعیف وعاجزلری ایشتکاچ بر ننك حالمز نچك بولور دیدیلار بوکیلاچك آیت شول سببدن ایندور ولدی (لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرَجٌ) یوقدور صوغشدن قالمقه صوقر اوزرینه کناه (وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ) ودخی آقساق اوزرینه کناه یوقدور (وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ) دخی آور واوزرینه کناه یوقدور یعنی اوشبولار ننك سفردن قالمغیده کناه یوق (وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) وهر آدم ایارسه الله تعالی غه وآننك رسولینه (يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) کروتور اول آدمنی جنتلرکا آغار اول جنتلر ننك آستندن یلغه‌لار (وَمَنْ يَتَوَلَّ) وهر کم یوز قایتارسه الله تعالی ننك طاعتندن (يُعَذِّبْهُ) عذاب قیلور آنی (عَذَابًا أَلِيمًا ۞) ارانجتکوچی عذابی بلان (لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ) تحقیق راضی بولدی الله تعالی موءمنلردن (إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ) شول وقتده کم عهد قیلدیلر سنك بلان (حدیبیه ده سره) آغاچی ننك آستنده (فَعَلِمَ) بس بلدی الله تعالی (مَا فِي قُلُوبِهِمْ) اول موءمنلر ننك کونکللرنده بولغان

(۱ ف) شول وقتکم اول حضرت اصحابی ایله مکه دن قایتدیلار حکم بولدیکم خیبر اوزارینه بارو غز لیکن حدیبیه ده بولغان عسکر بلان باشقه آدملرنی آلماغز بس شول وقتلر کم مدینه کا یتوشدیلار اوچ کون آنده طروب آندان صونك خیبر طرافینه یونا لدیلار اول آدملرکم اوّلده حدیبیه سفرنده قورقب قالغانلر اشبو سفرده امید قیلب خیبر کا کیتمکنی تلادیلار الله تعالی آلارنی طیدی وخیبرده یهودلر بار ایدی کم اخزاب صوغشنده مسلمانلار بلان صوغش ایتمکلری اوچون مشرکلار آلارنی کیتورمشلر ایدی (جم)

(۲ ف) قتی بولغان صوغش ایاسی فارس اهلینه بیوردی آلارننك سلطنتلری همیشه غیر بلرکا غالب ایدی حضرت عمر وحضرت عثمان رضی الله عنهمالر ننك زمانینده فارس مملکتی آچلدی بعضیلری صوغش سز مسلمان بولدیلار وکوب کوب غنیمت مالی اول یورطدن مسلمانلار ننك قولینه توشدی (جم)

راستلقنی ووفانی (فانزل السکینة) بس بلب ایندوردی الله تعالی طوقطامقنی وقرارلانمقنی یعنی شول عهدلریده (علیهم) آلارننك کونکللرینه (واثابهم فتحاً قریباً) وبردی آننك قارشوسینه آلرغه یعنی یتوشدوردی یقین فتحنی اول حیبر فتحیدور مکه‌دن قایتولرنده حیبرنی آچوب کوب غنیمت آلدیلار * (ومغانم کثیرة) کوب غنیمتلرنی یعنی حیبرننك غنیمت لرونی (یاخذونها) آلرلار اول غنیمتلرنی یعنی خیبرننك مالارون ویرلارون حدیبیه جماعتینه آلدوروب بولدوردی (وکان الله) وبولدی الله تعالی (عزیزاً حکیماً) کوچلی وحکمت ایاسی (ف) (وعدکم الله) وعده بردی سزکا الله تعالی (مغانم کثیرة) کوب غنیمتلرنی (تاخذونها) آلرسزلار اول غنیمتلرنی (فعجل لکم هذه) بس تیرلك بلان بیردی سزکا اول غنیمتلرنی (یعنی خیبرننك غنیمتلرونی) (وکف ایدی الناس عنکم) وطیدی الله تعالی آدملرننك قوللرینی سزدن یعنی حدیبیه ده (ولتکون ایة للمؤمنین) بولسن اوچون طیدی ایمان اهلینه بر علامت یعنی بوطیمق وغنیمت آلمق الله ننك وعده سینه وحضرت رسول ننك راستلغینه علامت بولب مؤمنلرکا بر قدر وحرمت بولمق اوچون (ویهدیکم صراطاً مستقیماً) وطوغری یولنی کورستمك اوچون سزکا اول خدای تعالی ننك فضلینه طیانب توکل قیلمق دور (شاه‌ولی رحمة الله ایته‌دور قریش ننك کافرلری جیولدیلار کم حضرت رسولکه تشویش بیرمکا الله تعالی آلارننك قوللرون صوغش قیلمقدن طیب صوغش اشی صلح غه قایتدی (واخری) وعده بیردی الله تعالی باشقه غنیمتلر بلان (لم تقدروا علیها) اول غنیمتلرکا هنوز کوچوکزیوق ایدی قولغه کروتمکا (قد احاط الله بها) تحقیق چولغادی آنی الله تعالی ننك بلمکی (یعنی فارس وروم وهوازن غنیمتلارونی) (وکان الله علی کل شیء قدیراً) الله تعالی هر نرسه اوزارینه کوچی یتکوچی بولدی یعنی شول آغاچ آستیده عهد ننك احساننده خیبرنی فتح قیلمقنی احسان قیلدی ومکه ننك فتح بولنماغی اول وقتده قولغه کرمسه ده لیکن کرمکی یقین بولغانیدن کوبا آنی دخی شول زمانده احسان قیلنمشدور (ولو قاتلکم الذین کفروا) اکر مکه کافرلری صلح قیلمای صوغش قیلسه‌لار ایدی سزننك بلان یعنی حدیبیه‌ده (لولوا الادبار) قاچارلار ایدی سزننك جانوغردن صنب حور بولب (ثم لایجدون ولیاً ولانصیراً) موندین صونك طاپماسلر ایدی آلار هیچ بر دوست ویاردم قیلوچی آلارنی صاقلاب یاردم قیلرغه (سنة الله التی) الله تعالی ننك شوندای عادتیدور (قد خلت من قبل) سیندن الك اوتکن پیغمبرلرنی دوشمانلرینه قوتلی قیلمق (ولن تجد لسنة الله تبدیلاً) طاپماسنك سین الله ننك عادتیده اوزکارونی

* روایت ایتولدی بو بیعتده بولغانلر منك‌ده بش یوز یکرمی آدم ایدیلار قریش بلان اولتوروشمکده اصلا یوز قایتارمسته عهد قیلدیلار پیغمبرومز علیه السلام مکه‌کا حراش بن امیه‌نی ایلچی قیلب یباردیکم من صوغش قیله‌چق ایمس من عمره‌وقربان بوغازلامق بلان کیته‌چك من دیب آلار حراشنی مکه‌کا قویمد یلار جواب هم برمدیلار افندومز علیه السلام حضرت عثمانني یباردی آنی مکه‌کا آلب قالدیلار اصحاب آراسنده عثمان رضی الله عنه اولدورولدی دیب مشهور بولدی پیغمبرومز علیه السلام عثمان الله ننك ورسولی ننك حاجتنده‌دور دیب بر قولن ایکنچی قولی اوستینه قویب بوعثمان عهدیدور دیدی *

(اف) کافرلاردن سیکسان آدم مکه‌ننك عسکرندن جیولب کیلدیلار تاکم اول حضرت ننك عسکری ننك اطرافنده یوروب اکر مسلمانلردن بر آدم یالغز تابولسه اولتره‌لر بس اشبو سیکسان کشی ننك بارچه‌سنی الله تعالی صحابه‌کا تری توتدوردی مونکا بناءاول حضرت علیه السلام صوعشقه قصد قیلب مغیلان آغاچی ننك آلدونده اولطروب ایتدیکم

وآشغونی یعنی شیك سز اول عادتی بولرسین غالب بولرسنك (وهو الذی کف ایدیهم عنکم) اول الله تعالی دور طیدی کافرلارننك قولنی سزدن (وایدیکم عنهم) وسزننك قولنکزنی طیدی کافرلاردن (ببطن مکة) مکه‌ننك آراسنده (یعنی خدیبیه ده) (من بعد ان اظفرکم علیهم) شوندان صونك کم غالب قیلدی سزنی آلار اوزارینه یعنی صلح قیلدیلار صوغش قیلمدیلار (وکان الله بما تعملون بصیرا) وبولدی الله تعالی شول اشنی کم اشلرسز کوروچی یعنی کافرلار بلان اولدوروشما کوکزنی ورسول علیه السلام ننك بیورغانن قیلماقوغزنی کوروب الوغ ثواب برور (ف) (هم الذین کفروا) اول قریش کافرلاری شوندای آدملردورکم کافر بولدیلار (وصدوکم) طیدیلارسزنی (عن المسجد الحرام) مسجد خرامغه کروب بیت شریفنی طواف قیلودن (والهدی معکوفا) وطیدیلار قربانلقلارنی وغزنی طوقطاطب (ان یبلغ محله) یتوشدورودن بوغازلاناچق اورنینه یعنی قربانلار بوغازلانه ترعن اورونغه یتوشدوروب بوغازلاودن (ولولا رجال مؤمنون) اکر بولمسه ایدی مکه ده ایمان کیترکان ایرلار (ونساء مؤمنات) وایمان کیترکوچی خاطنلار یعنی قاطشقان بولمسه ایدی کافرلرکایشرون ایمان کیترمك بلان سز بلماکانلردن (لم تعلموهم) بلمس سز آلارنی (ان تطئوهم) البته هلاك قیلر ایدوکز آلارنی (فتصیبکم) بس ایرشور ایدی سزکا (منهم) آلاردن (معرة) برکناه (بغیر علم) بلمك دن باشقه هلاك قیلر ایدوکز آندن سزکا اوکونمك بولر ایدی یعنی یوقیده کورنکن توشنك راست بولمغی بالفعل متحقق اولسه ایدی ومکنی فتح قیلمق تیرلك بلان بولسه ایدی سز مکه کافرلری بلان صوغش قیلب آرالرنده بولغان سز بلماکان مؤمنلر هم هلاك بولب سزکا کناه یتوشر ایدی بس بوقورقو اوچون کچکتردی (لیدخل الله فی رحمته من یشاء) طیدی سزننك قولوغزنی آلاردن کروتمکلك اوچون الله تعالی اوزی ننك رحمتینه (یعنی اسلام دینینه) تلاکان آدملرنی (لو تزیلوا) اکر آیرولسه‌لار ایدی کافرلاردن مؤمنلر (لعذبنا الذین کفروا منهم عذابا الیما) البته عذاب قیلر ایدوك بزدنیاده اولترمك واسیر قیلمق بلان آخرتده جهنم عذابی بلان شول آدملرنیکم کافر بولدیلار (ایتولدیکم رسول علیه السلام جیتمش قربان کیتردی قربان بوغازلامق اورنی بولغان مناده بوغازلامقچی ایدی الله تعالی ننك تلامکی بلان صلح بلان قایتمق بولدی قربانلرنی حدیبیه ده بوغازلدی (ف) (اذ جعل الذین کفروا) ایسنکا توشر شول وقتنیکم محکم قیلدیلار کافر بولغان آدملر (فی قلوبهم الحمیة حمیة الجاهلیة) اورلری ننك کونکللرینه نادانچیلق غیرتی بولغان غیرتی وتکبرلکنی شول روشچه محمد منم ایله عهد قیلغزکم اولکانچی قلالق بارچه‌سی عهد ایتدیلارکم قیس اوغلی جدمنافق‌دن باشقه هیچ آدم اشبو بیعتدن کیری قالمدی اشبو بیعت الله تعالی قاشنده قبول اولدی الله تعالی آلارننك کونکللرونکم نی نرسه‌دور بلدی وشول بیعت‌ننك انعامنه خیبر ننك آچولماغن عنایت قیلب خیبرننك مالندن مسلمانلر راحت تابدیلار

(جم)

(اف) شاه ولی الله ایتدی صلح مقرر بولغاچ یتمش کشی قریشلرننك بوزو قلریدان بریرده یشرون طرغانلار ایتدیلارکم اصحابلرنی بلدورمینچه باصالق دیب اصحابلر بلب آلارننك بارچه‌سن اسیر قلب طوتب حضرت ننك حضورینه کیتردیلار حضرت بارچه‌سنی عفوا قیلدی بوجیتمش کشنی مکه‌ننك یقینندن طوتدیلار

(جم)

(۲ف) یعنی اشبو واقعه‌ده هر بر ادبسزلك کم کعبه‌ننك حقنده بولدی کافرلاردن بولدی ای مسلمانلار سزلار ادبلکده بولدوغز شول کافرلار عمره اوچون کیلکانلرنی قویمادیلار عمره قیلمقدن وقربان لارون اورنیده یتوشدورمکدن بس شول وجهدن مکه شهری اکا لایق ایدیکم سزننك

علیه السلامنی اصحابلاری بلان مکه‌کا کرودن طیب صلح قیلمه‌غه کونکل قویب صلح یازوی یازغانده‌دخی بسم الله شریفنی ومحمد رسول الله لفظنی یازمغه راضی بولمدیلار (فانزل الله سکینته) بس ایندوردی الله تعالی اوزی‌ننك فضل وکرمندن بولغان قرارلانمقنی وطوقطامقنی (علی رسوله وعلی المؤمنین) اوزی‌ننك پیغمبری اوزارینه وموءمنلار اوزارینه (والزمهم کلمة التقوی) وثابت قیلدوق آلارغه یعنی موءمنلار اوزارینه صاقلانمق کلمه‌سنی اول شهادت کلمه‌سی وبسم الله الرحمن الرحیم وصلوات شریف دور (وکانوا احق بها واهلها) وبولدیلار اول منلر اول کلمه‌لرکا تیوشلی واول کلمه‌لرکا اهل یعنی موءمنلر اشبو کلمه‌لرکا تیوشلی واهل بولمقلریدان بوکلاندوك (وکان الله بکل شیء علیما) وبولدی الله تعالی هر نرسنی بلکوچی یعنی مسلمانلردن بر جماعت اشبو صلحنی براتمدیلار احیرده الله تعالی کونکلینه قرلرلانمق بیردی پیغمبرننك تلاکانیکه راضی بولدیلار والله تعالی اعلم * (لقد صدق الله رسوله الرءیا بالحق) تحقیق طوغری قیلدی الله تعالی اوزی‌ننك پیغمبرینه یقوسنده کورساتلکان واقع غه مطابق بولغان طوغریلق بلان آنك اوچون توشیب کورستلکن اش البته بولر وقتنده (لتدخلن المسجد الحرام) اشبو روشچه کم البته کروررسز کیلاچك یلده مسجد حرامغه (انشاء الله) اکر الله تلاسه (امنین) ایمین بولغانوغز حالده (محلقین رؤسکم) بعضوغز باشوغزننك ساچنی کیتاررسز (ومقصرین لا تخافون) وبعضوغز ساچوکزنی قرقرسز هیچ نرسه‌دن قورقماس سز (فعلم مالم تعلموا) بس بلدی الله تعالی یعنی اول وعده‌ننك کیلاچك یلغه کیکماکیده بولغان حکمتدان) سز بلماکن حکمتنی (فجعل من دون ذلك فتحا قریبا) بس آسان قیلدی سزکا مسجد حرمکه کرودن اوّل یقین بولغان فتحنی اول حیبر فتحیدور وحدیبیه صلحیدور موءمنلار بوکیچکو قایغوسندن برنچه وقت طنچ بولسنلار اوچون (هو الذی ارسل) اول الله تعالی یبارددی (رسوله) اوزی‌ننك پیغمبروننی (بالهدی) هدایت بلان (ودین الحق) وطوغری بولغان اسلام دینی بلان (لیظهره) ظاهر وقوتلی قیلمق اوچون اول دینی (علی الدین کله) باشقه دینلرننك بارچه‌سی اوزرینه (وکفی بالله شهیدا) یتاچکدور الله تعالی کواهلق برمك جهتندن یعنی الله تعالی اوشبو اسلام دینن ظاهرده‌هم بر وقتقه‌چه هر بر دین کا غالب وقوتلی قیلدی ودلیل وحجت وجهتدن همیشه قوتلیدور (محمد رسول الله) محمد علیه السلام الله تعالی‌ننك پیغمبریدور (والذین معه) وشول آدملرکم اول محمد علیه السلام بلان برکادورلار یعنی اصحاب کراملار (اشداء) بیك قتیدورلار (علی الکفار) کافرلاراوزرینه (رحماء بینهم)

(اوزلری)

قولوغز بلان فتح بولالیکن بعض مسلمانلر ابرلردن وحاتونلاردن آنده بشرون ایدیلار وبرنچه آدملر بارایدی مسلمان بولمق آلارغه نصیب ایدی بس اکر اولکونده مکه فتحی بولسه ایدی آلارهم قرولر ایدیلار ایکی یل صلح مدتنده اسلام نصیب بولغان آدملر مسلمان بولدیلار وهجرت قیلوچی آدملر هجرت قیلدیلار بس اول وقتده الله تعالی مکه‌ننك فتحنی مسلمانلرغه بیردی (جم)

* کیتردیلرکم رسول علیه السلام حدیبیه یلنده سفرکا چقمغیدن اویقوسیده کورمدیکم اوزی وبارچه اصحابی ایمین بولوب مکه‌کا کروب چاچلرون کیتروب وقصر قیلدیلار بوتوشنی صحابه لرکا ایتدی آلارشادلانوب کمان قیلدیلارکم بواش بویلده بولاچق دیب قچان حال اول طرفه بولدی قایسی آدملر باشنی کیته‌روده وچاچنی قصه قلوده بولمدی وبیت الله‌نی هم زیارت قیلوده بولمدی دیب ایتدیلار الله تعالی بوآیتنی ایندوردی *

(اف) مکه اهلی مکه‌نی کیلاچك یل اوچکون بوشاتب رسول علیه السلام وموءمنلر کیلب زیات وطواف قیلمغه وبویل مدینه‌کا قایتب کیتمکا

اورلری ننك آرالارنده بر بر وسینه بیك رحیملی ومهربانلیدورلار (تَرٰیهُمْ) کور ورسنك سین آلارنی (رُكَّعًا سُجَّدًا) رکوع قیلغوچیلار وسجده قیلغوچیلار (یبتغون فضلًا من الله ورضوانًا) استرلار آلار الله تعالی دن فضل وثوابنی والله تعالی ننك رضالغن (سیماهم فی وجوههم) آلارننك کورکاملکلری ننك علامتلاری یوزلرونده دور (من اثر السجود) سجده ننك اثرودن (ذٰلك) اوشبو ذکر قیلنغان وصفلار (مثلهم) آلارننك عجب بولغان وصفلاری (فی التوراة) توراتده (ومثلهم) واوحشاشلاری (فی الانجیل) انجیلده یازولمشدورکم (کزرع) بر ایکن کوکدور آلار (اخرج شطئه) چغاردی کچکنه بولغان بوطاقلارون (فآزره) بس قوتلی قیلدی آنی (فاستغلظ) بس یوانلاندی (فاستوی) قوتلی بولدی وطوردی (علی سوقه) تبلاری اوزرینه (یعجب الزراع) عجبکه قالدورور ایکنچیلارنی حال ننك اخیری شولدور دین اسلامننك قوتلی بولمغی (لیغیظ بهم الکفار) آچولاندورمق اوچون الله موءمنلارنی کورمك سببی بلان کافرلارنی یعنی الله تعالی کافرلارنی آچوغه صالور موءمنلارنی کورمك بلان (وعد الله الذین امنوا) وعده قیلدی الله تعالی شول آدملارکه کم ایمان کیتردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو اشلر قیلدیلار (منهم) اشبو امتدن (مغفرة) یارلقامقنی (واجرا عظیما) والوغ بولغان جالنی یعنی یارلقامقنی والوغ ثوابنی وعده قیلدی بو مثال ننك حاصلی شولدورکم اسلام اوّلده ضعیف ایدی ومسلمانلار آز ایدی باره باره کوچلی بولب کوبایدیلار والله اعلم (ف)

﴿ سورة الحجرات مدنیة ثمان عشرة آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(ف) (یا ایها الذین امنوا) ای آندا ین آدملارکم ایمان کیتردونکز (لا تقدموا بین یدی الله) الله الك اوتمانکز سوزده الله بلان (ورسوله) آننك پیغمبری ایلان قارشوسنده یعنی الله ننك وپیغمبری ننك سوزندن اوّل سز سویلاشمانکز (واتقوا الله) وصاقلانکز الله دن (ان الله سمیع علیم) تحقیق الله تعالی سوزونکزنی ایشتکوچیدور یعنی بر آدم حضرت ننك مجلسنده بر نرسه صوراسه حضرت ننك جوابنه کوتسن کم نی بیورور واوزونکزدن عقلنکز بلان حضرت بیورماینچه بر جواب سویلامه نکز (یا ایها الذین امنوا) ای ایمان کیترکان آدملر (لا ترفعوا اصواتکم) کوتارمنکز طاوشنکزنی (فوق صوت النبی) پیغمبر ننك طاوشندن اوستن قیلب (ولا تجهروا له بالقول) چقروب آشکاره قیلمانکز پیغمبر کاسوزنی (کجهر

صلح استه کلاریدن رسول علیه السلام آکا راضی بولب علی رضی الله عنه کا یازمغه بیوروب (بسم الله الرحمن الرحیم) یاز دیدی آلار بزآنی بلمیمز (باسمك اللهم) یاز دید یلار موندین صونك رسول علیه السلام اشبو رسول الله ننك صلح نامه سیدور دیب یاز دیدی آلار بزسنك رسول الله بولغانو نکنی اقرار قیلسق ایدی مکه کا کرودن طیمس ایدوك بلکه بو محمد بن عبد الله ننك مکه اهلی بلان صلح نامه سیدور دیب یاز دیدی لار رسول علیه السلام تلاکانلر بچه یاز دیدی موءمنلر تلادیلارکم بوسوزلرونی قبول قلمای اورلرون باصه لر الله تعالی آلارغه وقارو توقطامغلق ایندوردی (مواکب)

(ف) قتیلق باکه یوموشا قلق کم انسانغه خلق بولدی هر یرده بردایدور واول خلق ایمان شرافتی بلان ایذکولانر بس بوخلق قتیلقنی قتیلق قیلاچق یرده بورو تر واصحابلر ننك عادتی شولدورکم تهجد نمازندن وخالص بولغان نیتلرونندن یوزلرنده نوربار دور بس اول حضرت ننك اصحابلری باشقه آدملرندن یوزلری ننك نورندن بیلکولی بولرلار ایدی (جم)

(۲ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی الله تعالی اشبو

بعضكم لبعض) بر ونكز بر ونكزكا قچقر وب سويلمكنكز كوك (ان تحبط اعمالكم) صاقلانمق
اوچونكم باطل بولودن سزننك قيلغان اشلار ونكز (وانتم لاتشعرون ۞) وحالانكه سز بلماز
سز (ان الذين يغضون اصواتهم) تحقيق شوندا اين آدملاركم توبان قيلورلار اورلرى ننك
تاوشلارون (عند رسول الله) الله‌ننك پيغمبرى قاشنده (اولئك الذين) اول جماعت
شوندا اين كمسنه‌لر دوركم (امتحن الله) صنادى الله (قلوبهم) آلارننك كونكللرون
(للتقوى) تقوالق ظاهر بولمق اوچون (لهم مغفرة) آلار اوچون كوب يارلقامقلق باردور
(واجر عظيم ۞) بيك الوغ بولغان جال باردور (ان الذين ينادونك) تحقيق شوندا اين
آدملاركم چاقرورلارسنى (من وراء الحجرات) حجره‌لرى ننك طشندن (اكثرهم لايعقلون ۞)
آلارننك كوبسى عقل سزلاردور (آننك اوچون عقل ادبلى بولمقنى استر خصوصا رسول
الله حقيده يعنى بنوتميم اول حضرتكه يولوقرغه كيلديلار حضرت رسول اويلارنده ايدى
طشقاريدن ضور طاوش بلان چقردىلارتيوشلى شول ايردى بر آدم كروتب خبر بردرمك
(ولو انهم صبروا) آلار صبر قيلسه‌لار ايدى (حتى تخرج اليهم) اول وقتقه‌چه كم
چغارسنك سين آلار طرافينه (لكان خيرا لهم) بولور ايدى بيك ايدكو آلارغه (والله
غفور رحيم ۞) والله تعالى بارلقاغوچيدور ومهربانيلدور شاه ولى الله ايتوركم اوشبو آيت
شلته‌دور بنى تميمدن بر قومننك حالى اوزرينه‌كم بر حاجت اوچون حضرت رسول عليه
السلام يانينه‌كيلب ضور آواز بلان چاقرمغه باشلديلار والله اعلم (يا ايها الذين امنوا)
اى شوندا اين آدملار ايمان كيتردونكز (ان جاءكم فاسق) اكر كيترسه سزكا بر فاسق
(بنباء) بر خبرنى (فتبينوا) بس تفتيش قيلنك يعنى تيكشرنك (ان تصيبوا قوما بجهالة)
صاقلانمق اوچون شوندنكم ضرريتوشدور ورسز بر جماعتكه نادانلق بلان بلمايىچه (فتصبحوا
على مافعلتم نادمين ۞) بس اوكونجده بولورسز شول اش اوزرينه كم قيلدونكز سز آنى
(ف) (واعلموا) بلنكز (ان فيكم رسول الله) حقيقتده سزننك آرانكزده الله تعالى ننك
پيغمبرى باردور (لو يطيعكم) اكر ايارسه سزكا (فى كثير من الامر) اشلرننك كوبنده
(لعنتم) قتيلقده بولورايدونكز (ولكن الله) وليكن الله تعالى (حبب اليكم الايمان) سيوكلى
ايتدى سزكا ايمانى (وزينه) وزينتلدى اول ايمانى (فى قلوبكم) سزننك كونكللركزده
(وكره) ويمان قيلدى (اليكم الكفر والفسوق والعصيان) سزننك قاشنكزده كفر لكنى
وبوزوقلقنى والله تعالى ننك بيورغانن قبول قلماسلقنى (اولئك) اوشبو جماعت (هم الراشدون ۞)
آلاردور توغرى يولده بولغانلار (فضلا من الله) الله تعالى ننك قاشندن بولغان احسان بلان

سوره‌نى دبنى اويراتمك
اوچون ايندوردى حضرت
پيغمبر عليه السلام اوزار
ينه بيوروقده وطيولغان
نرسلرده پيغمبردن حكمسز
بر نرسه اوز طرافندين
سويلامسن وحضرت بلان
آواز كوتاروب خطاب
قلمه‌سن لار واكر بر فاسق
بر نرسه سويلاسه حالى
معلوم بولماينچه اول اش
حقنده محكم بولغان قصد
بلان بر حكم قلمسنلار
وبر صورتده كم آلارننك
آراسنده محله صوغشى
وياكه بر سوكشمك بولسه
نى وجه بلان توزه‌تلر آنى
اويراتدى وبر برون
حورلمقنى وبر برينه
بوزوق لقب قويمقنى
ونسب ننك الوغلقى بلان
باشقه‌لر اوزارينه كوتارو
لمكنى طيدى وضعيف
الايمان بولغانلرنى بلدو
روب اويراتمكا بيوردى
(جم)

(اف) پيغمبر عليه السلام
بر آدمنى بر قومدن زكات
آلمق اوچون يبارو ب
ايدى اول قوم شول
آدمنك قارشوسينه بارغاچ
اول قوم بلان بو آدمننك
آراسنده اسلامدن اول
دوشمانلق بولماغندن كمال
قلديكم اوزون اولترمكا
كيلرلار همان قورقب
كيرى قاچب قايتب
مدينه‌كا كيلب بر سوز
ايتديكم فلان جماعت
مرتد بولدى ديب حضرت

(ونعمة) ونعمت ایلان اول الله تعالی دن (والله علیم حکیم ۞) والله تعالی هر نرسه نی بلکوچیدور وحکمت ایاسیدور یعنی سرننك مشورة قیلماقنکز قبول ایتولمسه خفا بولمغز وآچولانمانکز آننك اوچون پیغمبر الله تعالی ننك کورستمکی بلان اش قیلور اوشبور وشده بولمق سرننك حقنکزده بیك ایذکودور اکر سرننك مشوراتنکز نی قبول ایتسه هر آدم اوزی ننك فایده سی اوچون سویلار قایسی نکرننك تلا کانکز نی قبول قیلسن (وان طائفتان) اکر ایکی جماعت (من المؤمنین اقتتلوا) موءمنلاردن بروسی بروسی بلان صوغش قیلسه لار (فاصلحوا بینهما) بس تورا تنك بو ایکسی ننك آراسنی (فان بغت) بس اکر ظلم قیلسه (احدیهما علی الاخری) شول ایکی جماعت ننك بروسی ایکنچیسی اوزارینه (فقاتلوا التی تبغی) بس صوغش قیلنك شوندا این جماعت بلانکم ظلم قیلور اول جماعت (حتی تفیء) شول وقتقه چه قایته اول جماعت (الی امر الله) الله ننك حکمی طرافینه (فان فاءت) اکر قایتسه ظلم قیلغان جماعت الله ننك حکمینه (فاصلحوا) بس تورا تنك (بینهما بالعدل) بو ایکسی ننك آراسنده عدل للك بلان (واقسطوا) بارچه اشنکزده عدل للك قیلنك (ان الله) تحقیق الله تعالی (یحب المقسطین ۞) دوست طوطار عدل للك قیلغانلرنی یعنی اکر شریعت ننك حکمینه ایارسه لر بس انصاف بلان دورسلانکز آرالرون بر طرفقه کوچ قیلمانکز اوشبودور حکم شول وقتده کم موءمنلر بربری بلان چقرو ش قیلسه لار (انما المؤمنون) بودورکم موءمنلر (اخوة) بربری ننك قرداشلر یدور دینده (فاصلحوا) صلح قیلنك یعنی آرالرنده ایذکولك بلان صلح قیلدورنکز (بین اخویکم) اوزونکز ننك قرداشلرونکز آراسنده (واتقوا الله) وصاقلانکز الله دن آننك حکمینه خلاف قیلوی دن (لعلکم ترحمون ۞) شایدکم سزلار صاقلانسانکز رحمت قیلنمش بولورسز نقل قیلندیکم بنی تمیمدن بر جماعت وعمار وسلمان کوك اصحاب کرامننك فقیرلارنی مسخره قیلورلر ایردی حق تعالی آلارنی اول اشدن نهی ایتدی (یا ایها الذین امنوا) ای ایمان کیتورکان آدملر (لایسخر قوم) مسخره قیلماسن بر جماعت (من قوم) بر جماعتدن (عسی) شایدکم امید قیلنور (ان یکونوا خیرا منهم) اول مسخره قیلنغان جماعت ایذکو بولماقلاری مسخره قیلغوچیلردن * (ولا نساء) دخی خاتونلر مسخره قیلماسن (من نساء) خاتونلردن (عسی) شایدکم (ان یکن خیرا منهن) اول مسخره قیلنغان خاتونلر بیك ایذکو بولرلار مسخره قیلغوچی خاتونلردن (ولا تلمزوا انفسکم) وعیب ایتمانکز اوز آرانکزده یعنی ایمان اهلی بربروسن عیب ایتمسن (ولا تنابزوا بالالقاب) دخی

اول جماعت اوستینه عسکر کوندرمك تلادی الله تعالی اول آدمننك یالغانی وفسقنی بیان قیلدی مو ندن بلندیکم فاسق اول آدمدور خلاف شرعنی قلماغی آندن ظاهر بولر (جم)

* کتوردیلارکم ازواج طاهرات حضرت صفیه کا ایتدیلارای ایکی یهودی قزی یهودیه دیب مسخره طریقی بلان حضرت صفیه رسول علیه السلامغه اول سوزنی ایتدی وشکایت قیلدی حضرت آکا ایتدی نی اوچون آلارغه ایتمادو نك منم آتم حضرت هارون واطام بلان بر طوغان قردا شم ننك اوعلی حضرت موسی وایروم محمد علیه السلام دور حق تعالی آلارنی هم بوطریقه سوز لردن طیب ایتدی (جم)

چاقرمانکز بر بر ونکز نی یمان بولغان لقبلر بلان (بِئْسَ الاسْمُ الفُسُوقُ بَعْدَ الإيمَانِ) نی یمان آددور فسوق آدی ایمانغه کیلدوکدین صونك یعنی ایمانغه کیلکاندین صونك فاسق دیب چاقرمق وفاسق خلقینه مناسب بولغان آدلر بلان ایتولمك نی یاوز اشدور (وَمَنْ لَمْ يَتُبْ) وهرکم بوطیولغان اشلردن طیولمسه (فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ۞) بس اول جماعت اوزلریدور گناه‌اش قیلغانلار (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای شوندای این آدملرکم ایمان کیتوردونکز (اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ) صاقلانکز کوب کماندن (إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ) حقیقتده کمان‌ننك قایسی سی گناهدور (ف) (وَلَا تَجَسَّسُوا) دخی تیکشرمکز نیتك اسامه‌حقنده تیکشردوکز (وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا) دخی بر وکز بر وکز نی غیبت ایتمسن (أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ) ایادوست طوطارمی سز ننك بر وکز (أَنْ يَأْكُلَ) آشامغه (لَحْمَ أَخِيهِ) اوزی ننك قرداشی ننك ایتن (مَيْتًا) اولکن قرداشی ننك یعنی اول ممکن بولب آنی آشاصه غز (فَكَرِهْتُمُوهُ) بس آنی مکروه ویمان کورورایدوکز یعنی شوننك کوك غیبت قلونیده یمان کورونکز (وَاتَّقُوا اللَّهَ) وغیبت قیلوده تنکریدن قورقوغز (إِنَّ اللَّهَ) تحقیق الله تعالی (تَوَّابٌ رَحِيمٌ ۞) غیبتدن توبه قیلغانلرننك توبه‌سن قبول ایتب توبه ده طرغانلرغه مرحمت قیلر * (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آدملر (إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى) تحقیق بز بر اتدوق سز نی بر ایردن وحاتوندن آلار حضرت آدم وحوادور بس سز کانسب بلان ماقطانماغه وجه بوقدور (وَجَعَلْنَاكُمْ) وقیلدوق سز نی (شُعُوبًا) ضور جماعت کم بر آصلغه قایترسز (وَقَبَائِلَ) اول ضور جماعتلرکا نسبت بیر ولکن قبیله‌لر قیلدوق (لِتَعَارَفُوا) بر بر وکز نی بلب آیر ولماقوغز اوچون یعنی جماعت وقبیله قیلماقومز بر بر وکز نی بلب آیر ولماقوغز اوچوندور بر بر وکز کا ماقطانمق اوچون قیلمادوق (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ) تحقیق سز ننك حرمتلو راکونکز (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی قاشنده (أَتْقَاكُمْ) صاقلانغانوراغنکردور (إِنَّ اللَّهَ) تحقیق الله تعالی (عَلِيمٌ) بلکوچیدور (خَبِيرٌ ۞) بارچه اشوکزدان خبردار دور یعنی قوم وقبیله کزننك الوغلقی بلان اوزوکز کاغرورلق وتکبرلك کیلماسن بوبیك عیبدورکورکام خلق واینکوا بولغان صفت وتقوالق لازمدور قوم ننك شرافتی اشکه یرامز (قَالَتِ الْأَعْرَابُ) قرده اولطرعوچی لار ابتدیلار (آمَنَّا) ایمان کیتردوك بز (قُلْ) ایتکل آلارغه سین ای محمد (لَمْ تُؤْمِنُوا) ایمان کیترمدوکز آننك اوچونکم ایمان تل بلان اقرار وکونکل بلان تصدیق قیلمقدور وسز تلوکز بلان اقرار قیلدوغز وکونکلوکز بلان تصدیق قیلمادوغز بس سویلمنك بز ایمان کیتردوك دیب (وَلَكِنْ) لیکن (قُولُوا أَسْلَمْنَا) ایتوکز اسلامغه کیلدوك دیب یعنی بنی اسدن

(ا نی) شول وقتکم بر آدم بر آدمکه یمان لق بلان آتادی اول آدمننك اوزی ننك آتی فاسق بولر آندن صونك بر آدمنیکم موءمن ایدی آنی عیبلوقیلر باکه قیله آلماس (جم)

* نقل قیلندی مکه نی فتح کوننده حضرت بلال حبشنی کعبه‌ء مکرمه ننك اوستنده اذان ایتمك کا قوشدی آزاد آدملردن بر جماعت حضرت بلالنی غیبت ایلاب ایتدیلارکم محمد علیه السلام بوقره قارغادن باشقه موءذن طاپمدی دیب الله تعالی (جم)

بر جماعت کیلب یارسول الله بز باشقه عربلار کوك یالغز کیلمادوك اهل وعیاللاروم زبلان سنکا کیلب ایمانغه کیلدوك دیب منت قیلدیلار الله تعالی ایتدی ای محمد اینکل آلارغه ایمانغه کیلمادوکز بلکه اولتر ودن واسیر بولودن ایمین بولمق اوچون انقیادقیلدوغز دیب (وَلَمَّا یَدْخُلِ الْاِیْمَانُ) وحالانکه کرمدی ایمان (فِی قُلُوبِکُمْ) سزننك کونکلوکزکا (وَاِنْ تُطِیعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) واکر اخلاص بلان ایارسه کز الله غه وآننك رسولینه بیورعانلارون قبول قیلب (لَا یَلِتْکُمْ) کیمتمس سزکا (مِنْ اَعْمَالِکُمْ) سزننك عملوکزننك ثوابندن (شَیْئًا) هیچ بر نرسنی (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (غَفُورٌ رَحِیمٌ ۞) یارلقاغوچیدور وفضلی بلان رحمت قیلغوچیدور (ف) (اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) بودورکم حقیقتده موٴمنلار (الَّذِینَ اٰمَنُوا) شول آدملردور ایمان کیتردیلار (بِاللّٰهِ) الله تعالی غه (وَرَسُولِهِ) والله ننك رسولینه (ثُمَّ لَمْ یَرْتَابُوا) موندین صونك (یعنی ایمان کترکاندین صونك) شبهه لانمدیلار .ایماندہ (وَجَاهَدُوا) صوغش قیلدیلار (بِاَمْوَالِهِمْ) اورلری ننك مالاری بلان (وَاَنْفُسِهِمْ) وجانلاری بلان (فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولنده (اُولٰٓئِکَ) اشبو جماعت (هُمُ الصَّادِقُونَ ۞) آلاردور طوغری سوزلی لر ایمانمنی دعوا قیلوده (قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدِینِکُمْ) ایتکل ای محمد اویراتورسزمی الله تعالی نی دینکزدان خبر بیرمك بلان (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ) والله تعالی بلر (مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) کوکلرده بولغان نرسلارنی ویرده بولغان وآلارننك کونکللریده بولغان نرسلارنی هم بلر (وَاللّٰهُ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ ۞) والله تعالی هر نرسنی بلکوچیدور یعنی دینکز حق بولغان دین بولسه سویلامکده نی بولاچقدور وهیچ حاجت یوقدور الله تعالی هر نرسنی بلکوچیدور (یَمُنُّونَ عَلَیْکَ) منت قیلرلار سزکا اول بنی اسد عربلاری (اَنْ اَسْلَمُوا) اورلری ننك مسلمان بولماقلارینه یعنی ظاهرده انقیادقیلماقلارونی (قُلْ) ایتکل ای محمد آلارغه جوابده (لَا تَمُنُّوا عَلَیَّ) منت قیلماغز منکا (اِسْلَامَکُمْ) اسلامغز بلان (بَلِ اللّٰهُ) بلکه الله تعالی (یَمُنُّ) منت قیلر (عَلَیْکُمْ) سزننك اورلاروکزکا (اَنْ هَدٰیکُمْ لِلْاِیْمَانِ) آننك بلان یول کورستدی سزکا ایمان جانبینه (اِنْ کُنْتُمْ صَادِقِینَ ۞) اکر بولساغز سز طوغری ایتوچیلردن یعنی هر یحشی اشکم اورلرونده بولغوچی بولسه آنی تعریف قیلمقده وبلدورمکده فایده یوقدور بلکه الله تعالی غه ثناوحمدوشکر قیلمق تیوشدور اول یحشی اشنی قیلمه غه توفیق بیرمکی اوچون (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (یَعْلَمُ) بلر (غَیْبَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده بولغان ویرده بولغان یشرون نرسلارنی (وَاللّٰهُ) الله تعالی (بَصِیرٌ) کورکوچیدور کیفسز (بِمَا تَعْمَلُونَ ۞) اول نرسلارنیکم اشلارسز اول نرسلارنی یعنی الله تعالی کا هیچ بر نرسه یشرون توکلدور *

(ا ف) بر سوز شولدو کم برلر مسلمانمز یعنی اسلام دینن قبول ایتکانمز بوسوز دور وستدور وبر سوز شولدورکم برننك اوچون کامل بولغان یقین باردور بس اکر کامل بولغان یقین بولسه اثری نی برده دور بس هر کمننك یقینی وتصدیقی باردور بوزوق بولغان دعوا قلودن قورقار اول دعوالری یقین بولمقنی بالغانغه چغرادور (جم)

(اسلامکم) باسلامکم دور (مد)

﴿ سورة ق مكية وهى خمس واربعون آية ﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحيم

(ق) الله بلور بوسوزدن مرادون بوامام اعظم مذهبدور وقالغان اوچ مذهبده تأويل قيله‌لر اما ق دنيانى ايلاندوركان قاف طاوى ننك اسمى ديمك خطادور (والقرآن المجيد) آنطقيلامن الوغ بولغان قرآن حقى اوچونكم سين الله تعالى ننك پيغمبرى سن اى محمد اكرچه مكه اهلى ايمان كيترمسه لرده (بل عجبوا) بلكه عجبلاندىلار كافرلار (أن جاءهم) شوندنكم كيلدى آلارغه (منذر) برقورقتوچى (منهم) اورلرندان يعنى اورلرى ننك نسلندن (فقال الكافرون) بس ايتدى كافرلار (هذا) اوشبو يعنى محمد ننك آرامزدن پيغمبر بولغى (شئ عجيب) برعجب اشدور (أئذا متنا) اياچانكم بزاولسك (وكنا ترابا) وبولسق بز طوفراق قوبار ولورمزمى (ذلك) اوشبو قوبار ولمق (رجع بعيد) عقلدن يراق بولغان قايتمقدور يعنى اى محمد كيرى تور لورسز ديب ايتماكنك عقلدن يراق بولب بيك عجب سوزدور آننك اوچون چروب طارالغان سويك نيچك جيولب تر ولر ديديلار الله تعالى جواب بروب آيت ايندوروب ايتدى (قد علمنا) تحقيق بلدوك بز (ما تنقص الأرض منهم) اول نرسه‌نى كم بركيموتور آلاردن يعنى برآشاب كيمتكن اعضاسندن (وعندنا كتاب) برننك قاشمزده باردور كتاب (حفيظ) صاقلاغوچى كتاب ياكه جميع حكملار يازولمش وشيطانلاردن واورنكارتلودن صاقلانلمش كتاب اول لوح محفوظدور يعنى آلارننك اعضالرى ننك كلسى طوفراق بولمس وروحلرى سلامت قالور (بل كذبوا) بلكه اول مكه كافرلارى يالغانغه طوتديلار (بالحق) توغرى بولغان محمد عليه السلام ننك پيغمبر بولماعن واولكاندين صونك تر ولمكنى (لما جاءهم) چان اورلرينه معجزه‌لار بلان كلدى يعنى معجزه‌لار كيتردى آلارغه (فهم) بس اول مكه كافرلارى (فى أمر مريج) اختلافلى سوزده بولب تورلى سوزده دورلر قايسى سى رسول عليه السلامنى شعر چيدور وقايسى سى سحر چيدور ديديلار (أفلم ينظروا) عجب بولغان اشلرنى وعقل يتوشماكان نرسلرنى مثال قيلب (كيف بنيناها) نيتك بناقيلدوق اول كوكنى تراكسز (وزيناها) وزينتلادوك اول كوكنى يولدورلار بلان (ومالها) ويوقدور اول كوكده (من فروج) هيچ بر تيشك ويار وق (والأرض) اياقرامسلرمى يرنى (مددناها) جيدوك اول يرنى (وألقينا فيها) وصالدوق بز اول يركايعنى يراتدوق (رواسى) بيوك ومحكم بولغان طاولرنى (وانبتنا فيها) واوسترودوك

بر اول یرده (من کل زوج بهیج ۞) هر تورلی اولانلاردن وآغاچلاردن کورکاملکلری کونکل لارکه شادلق برکوچی اولانلردن (یا که هر تورلی آور ولرغه شفابر کوچی اولانلردن (تبصرة) کورستمك اوچون (وذکری) ونصیحت برمك اوچون یعنی براتدوق بونرسلرنی (لکل عبد منیب ۞) هر بر الله تعالی غه قایتقوچی بنده‌لر اوچون یعنی الله تعالی ننك بوقدراتلرونی فکر قیلب الله تعالی غه عبادت قیلمه‌غه قایته‌لری اوچون (ونزلنا) واینه‌ور دوك بز (من السماء) کوکدن یعنی کوکا یقن بولغان بولوتلردن (ماء مبارکا) کوب فایدالی بولغان برکتلی صوئی (فانبتنابه) بس اوسترد وك اول صوسببی بلان (جنات) آغاچلرنی وجیمشلری بولغوچی باغچه لرنی (وحب الحصید ۞) واورولە تورغان تورلی اورلقلارنی آکاغله دیرلار صابلاری بلان وقامل لری بلان برکا اورولر آرپه وبغدای وآرش کوکلار (والنخل) خرما آغاچلارون اوسترد وك (باسقات) ایری واوزن بولغانلری حالده اول خرما آغاچی (لها) اول خرما آغاچی ننك (طلع نضید ۞) طلعلری باردور یعنی جیمشلری بولغان طلعی باردور بر بری اوستینه قات قات جیولمش طلعی ننك کوبلکیدن جیمشی کوب بولب اونکغان وقتده بر طلعیدن توغرمنك یا که یوزمنك حرما بولور طلع جیمش چغارا تورغان نرسه دور آنی چم دیلار مراد حرما آغاچی چغارغان طلع ننك کوبلکی واچنده بولغان جیمش ننك کوبلکیدور (رزقا للعباد ۞) بنده لرکا رزق اوچون اوسترد وك (ف) (واحیینابه) وترکزد وك اول صوسببی بلان (بلدة میتا) کیبب اولکان شهرلرنی (کذلك الخروج ۞) قبردن چقماقنکز اوشبونك کوکدور نیتك کم اولکان شهرلرنی صوبلان ترکزدی سزنی دخی حساب وعذاب اوچون ترکزر (کذبت قبلهم) یالغانغه توتدیلار مکه کافرلر یدن اوّل (قوم نوح) حضرت نوح ننك قومی نوحنی (واصحاب الرس) رس دیکان قویی ننك قومی حنظل بن صفوانی (وثمود ۞) ثمود قومی حضرت صالحنی* (وعاد) دخی عاد قومی حضرت هودنی یالغانغه توتدی عادهم بر پادشاه اسمیدور حضرت هود عاد بر طوغان ایدی بلارنی عاداولی دیرلار بویلاری آلتی یوز یکرمی آرشن ایدی (وفرعون) فرعون قومی حضرت موسی نی وحضرت هارونی یالغانغه طوتدیلار (واخوان لوط ۞) وحضرت لوط ننك قومی لوطنی یالغانغه طوتدیلار (واصحاب الایکة) ایکه ایالری حضرت شعیبنی یالغانغه طوتدیلار ایکه بر پوطننك اسمیدور بوی اوچ یوز آرشن ایدی (وقوم تبع) تبع قومی یالغانغه طوتدی یعنی تبع مسلمان ایدی قومن اسلامغه اوندادی یمن پادشاسی ایدی اسمی اسعد ایدی کنیه سی ابوکریب ایدی حمیر قبیله سندن

(ا ف) الله تعالی ننك آغاچلار آراسنده خرما آغاچنی حاصلامغی آغاچلر ننك هیچبراکی بواماغی اوچوندور آنك اوچون طبیعتده آدم کوکدور اون بیش بااون آلطی یل اوتمابنچه جیمش بیرمیدور آدم اون بیش یلسز بالغ بولماغان کوك وهم شمال طرفندن جیل ابسسه آور و بولادور آور وبولماغی ننك علامتی بوتاق لاری صا لنب آدم کوك انکغراشادور فهانکم جنوب طرافندن جیل ابسااوردن ترلکن آدم کوك بوتاقلری توز بولب بایاغی آواز کیلمس بولادور وهم باشقه صنفلرده هم آدم اوخشاشلی دور تفسیر ابن مسعوده تفصیلی ذکر قیلنغاندر (جم)

* ابتولدیکم بوآیتنی الله تعالی حضرت رسول ننك کونکلن قوتلامك اوچون ایندردی آننك اوچون مکه کافرلری سو کارلر ایدی یالغانچی وسخرچی دیب رس مصر بلان شام آراسنده بولغان مدین شهری ننك اسمی ایدی (ثمود بر پادشاه ننك اسمیدور اول پادشاه قوملری بلان پوتنه طابو نالر ایدی (جم)

ابدی سمر قندنی بوبناقیلدی (كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ) بلارننك كلسی یالغانغه طوتدیلار
پیغمبرنی (فَحَقَّ وَعِيدِ ۞) بس حق وثابت بولدی منم عذابمننك وعده‌سی دنیاده وقتلریده
هر قایوسی برتورلی عذاب بلان هلاك بولدیلار (أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ) ایاعاجز بولدوقمی
ومحتلاندوکمی آلارنی اوّل یراتقانمزده (بَلْ هُمْ) بلکه آلار یعنی مکه خلقی (فِي لَبْسٍ)
شبهه‌ده‌دورلار (مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ۞) ینکادن یراتمقلقده یعنی قبردن قوبارولمقلقریده
(وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ) وتحقیق یراتدوق بز آدمینی (وَنَعْلَمُ) بلرمز بز (مَا تُوَسْوِسُ)
اول نرسنیکم خاطرینه کیتورورلار (بِهِ نَفْسُهُ) اول نرسنی شیطان ننك وسوه‌سه‌سی بلان
یعنی آلارننك کرلا کانلاری وسرلری بردن ویشرون ایمسدور (وَنَحْنُ) بزلار (أَقْرَبُ)
یقینراقمز (إِلَيْهِ) اول انسانغه (مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ۞) موینلاری ننك ایکی طرفیداغی
طمرلر وندن حاصلی الله ننك انسان ننك حاللارون بلماکن هیچ بر طیغوچی یوقدور یعنی
قان شول موین طامرنده‌دور آنده یورور قلبدن چغب میکاچاقلی طارطولر واول طامرننك
بوولماغیدن بولور وطامر جاندن طشده‌دور (إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ) شول وقتنی یاد قیلغل
ای محمد الله تعالی ننك هرنرسنی صاقلاغوچی بولماغینه یولوقر ایکی صاقلاغوچی فرشته یعنی
کراما کاتبین (عَنِ الْيَمِينِ) اونك طرفنده (وَعَنِ الشِّمَالِ) وصول طرفنده (قَعِيدٌ ۞)
اوتورغوچیلردور یعنی هرنرسکم آننك آغزوندن چغار آنی یازارلار ایدکو بولغانن اونك
طرفنداغی فرشته یازار وبوزوق سوزلرنی صول طرفنداغی فرشته یازار (مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ)
سویله‌مز آدم برسوزنی (إِلَّا لَدَيْهِ) مکرسویلادیسه آننك قاشنده (رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۞)
اول آدم ننك سوزلرون اشلارون صاقلاوچی حاضردور یعنی ایکی فرشته صاقلاب یازارلار
عتید معناسی یازمق اوچون حاضردور دیمك معناسیده (وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ) کیلور اولم
اسرکلکی ای آدم اوغللری (بِالْحَقِّ) توغری لق بلان (ذَٰلِكَ) اوشبو اولم اسرکلکی
(مَا كُنْتَ مِنْهُ) شول نرسه‌دور بولدونك سین آندن (تَحِيدُ ۞) قاچار بولدنك
یعنی شول وقت فرشته‌لر ایتورلار انابودور سین قاچقان اولم نی قدر قاچسنکده قوتولمق
یوقدور (وَنُفِخَ فِي الصُّورِ) اورولر صورده بوایکنچی اورولو بولور قبردن چقمق اوچون
(ذَٰلِكَ) اوشبو قبردن چقغانلاریده فرشته‌لر ایتورلار ایندی بودور (يَوْمُ الْوَعِيدِ ۞)
وعده بیرولمش بولغان عذاب کونی دیب (وَجَاءَتْ) کیلور اول کونده محشر یرینه (كُلُّ
نَفْسٍ) هربر آدم (مَعَهَا) اول آدم بلان برکه (سَائِقٌ) برسروچی باردور (وَشَهِيدٌ ۞)
برکواهلق بروچی باردور یعنی ایکی فرشته بر فرشته آنی محشر یرینه سورور وبر فرشته
قیلغان اشلارینه کواهلق برور اول فرشته‌ننك یاننده عملی ننك دفتری باردور یاکه

کواهلق بر وچی آیافلاری وقوللر یدور (لَقَدْ كُنْتَ) ایتورمن آ کا تحقیق بولدنك سین (فِي غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا) بلماسلکده بوکوندن وبو اشلاردن دنیاده بولغانده (فَكَشَفْنَا) بس آچدوق بوکون (عَنْكَ) سیندن (غِطَاءَكَ) سننك اورتکن پردنکنی غبرت کوزونکدن (فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ) بس سننك کوزنك بوکون (حَدِيدٌ ۞) بیك تیز لك بلان کورکوچیدور یعنی اوتکن بولب بارچه حاللارنی کورورسنك وبلرسنك (وَقَالَ قَرِينُهُ) ایتور آدمغه موکل بولغان فرشته (هٰذَا مَا) شول بوزوق اشیدور آدم اوغلی سننك (لَدَيَّ) منم قاشمده (عَتِيدٌ ۞) یازولمشدور وحاضردور (أَلْقِيَا) الله تعالی بیورور صالنکز ای سرکوچی وکواه بولغوچی ایکی فرشته (فِي جَهَنَّمَ) جهنمکه (كُلَّ كَفَّارٍ) هر کافرلارنیکم (عَنِيدٍ ۞) کفرلکنده قارشیلق قیلغوچیلارنی شاه ولی رحمه الله علیه ایتدی دنیاپادشاهلاری سننك عادتی شولدورکم اسیرلارنی آلارسنك قاشینه ایکی آدم طوتب کیترور اوشبو جهتدن الله تعالی ایکی فرشته کا بیورور (مَنَّاعٍ) هر بر طیغوچیلرنی (لِلْخَيْرِ) مالنی تیوشلی حق ایالریدن بعض علمالر قاشنده خیردن مراد اسلام دینیدور آنسنك اوچون بو آیت ولید بن المغیره حقنده اینمدور ولدی قچانکم یقن لرون اسلام غه کیلمکدن طیدی وکفرلکدن وقارشیلقدن قایتمدی (مُعْتَدٍ) خلق غه یمانلق قیلغوچی ایدی (مُرِيبٍ ۞) شك قیلغوچی ایدی (الَّذِي) شوندا بن شیك قیلغوچی کافر ایدی (جَعَلَ) قیلدی (مَعَ اللّٰهِ) الله تعالی بلان برکا (إِلٰهًا آخَرَ) ایکنچی عبادت قیلنمشنی یعنی عبادت قیلوده الله غه شریك قیلدی (فَأَلْقِيَاهُ) بس صالنکز آنی (فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ۞) قاتی بولغان عذابقه بس ایکی فرشته کافر نی جهنم کا صالمق تلاسه لر ایتور ای منم ربم منم کناهم نیدور اوزومه بر شیطان مسلط ایدی اول منی آزدوردی دیب بس آنکا یقین بولغان شیطان حاضر ایتولب الله تعالی آنی سویلاتور (قَالَ قَرِينُهُ) ایتور آنکا یولداش بولغانی یعنی جن شیطانلندن یاکه آدم شیطانیدن (رَبَّنَا) ای برزنك ربمز (مَا أَطْغَيْتُهُ) مین آزدرمادوم آنی (وَلٰكِنْ) لیکن (كَانَ) بولدی اوزی (فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ۞) بر یراق بولغان آزغنلقده وصاتاشمقده اوشبو یولداشی شیطاندور اوزون کناهسز قیلماقنی تلار (قَالَ) ایتدی الله تعالی (لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ) قچغر رشمانکز منم قاشمده (وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ) والبته موندن اول بیاردوم سزنك اوزرونکزکا رسولم زنك تلی بلان (بِالْوَعِيدِ ۞) عذاب وعده سنی یعنی دنیاده وقتده سز آلارنی یالغانغه طوتدونکز شیطان وسوه سینه ایاروب کتابلار ومرغه اشانمدونکز (مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ) هیچ بر اوزکارتلمز سوزمنم قاشمده (وَمَا أَنَا) ایمسمن مین (بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ۞) ظلم قیلغوچی قللارغه یعنی

کافرلار یارلغانمز وهیچ برکشی کناهسز عذاب قیلنماس (یوم نقول) قیامت کونیده
ایتورمز (لجهنم) جهنمکه (هل امتلأت) ایاطولدونکمی سین کناه اشلیلر بلان دیب
(وتقول) ایتور اول جهنم (هل من مزید ۞) ایابارمیدور یعنی دخی بارمیدور کناه
اشلیلر موندان آرتق اچمه صیار دیب یعنی نی قدر صالنور ینه صورار جهنم ننك کینك لکی
شول قدر خلقدن طولمس ایندی ایندکو اشلیلر حاللارون بیان قیلادور (وازلفت الجنة)
یقین کیتور ولر جنتنی (للمتقین) کناهدن صاقلانغانلار اوچون (غیر بعید ۞) بر
اورنده دور براق توکلدور اول اوجماح (هذا ما توعدون) الله تعالی طرفندن ایتولور آدملرغه
اوشبودور شول نرسکم یعنی اوجماح وعده قیلنمش بولغان ایدی سز کادنیالقده پیغمبرلار
تلی بلان (لکل اواب) یقین قلنمش بولدی جنت یرون هر آدمکه کم شریك قلودن قایتقوچی
بولدی (حفیظ ۞) شریعت حکم لرون صاقلاغوچی بولدی (من خشی الرحمن) ودخی
شول آدم اوچون بولدی اول جنت قورقدی الله دن (بالغیب) کورماینچه (وجاء) کیلدی
(بقلب منیب ۞) طوغری بولغان کونکل بلان یعنی دنیاده چاغنده کیتوردیلار ایندکو لك لری
ریادن وشیکدن سلامت بولغان کونکل بلان (ادخلوها) الله تعالی طرفندین ایتولور آلارغه
کروکز جنتکه (بسلام) سلامتلك بلان (ذلك) بوکوندور (یوم الخلود ۞) منکو قالمق
کونی اول کونده هرنرسه بر آدمکا بیر ولدی اول نرسه آننك بلان دایم بولور اول کوندن
اوّل بولغان نعمتلار برحالده طرمسلار تاکه کروکز اول جنتکه سلام بیرکانوکز حالده
بو معنیکه قراغانده اوجماحده هم سلام بیر وشمك بولمغی بلونادور (لهم مایشاون فیها) آلار
اوچون باردور اول جنتده تلا کان نرسلاری (ولدینا مزید ۞) وبزننك قاشمزده آرتغی
دخی باردور یعنی شوندا این نعمتلر کم آلارننك کونکلینه کیلمس ایدی (وکم اهلکنا قبلهم)
وکوب آدملارنی هلاك قیلدوق بزبومکه کافرلر یدن اوّل (من قرن هم اشد) زمانه خلقیدن
یعنی اولکی امتلردن آلار قاطیراق ایدی (منهم بطشا) بوقریش خلقیدن قوتلی یعنی قوتلری
بلان هر اشنی قلدیلار (فنقبوا) بس اولومدن قورقولر یدن یوردیلار (فی البلاد) شهرلارده
(هل من محیص ۞) اولومدن قوتولاچق هیچ یر بارمیدور دیب هیچ بر قوتولاچق طابمای
اخیرنده هر قایوسی بر ترلی عذاب بلان هلاك بولدی لار قایسی اوت بلان وصو
بلان وجیل بلان قوتلی بولمقلاری بلان قوتولمدیلار (ان فی ذلك) تحقیق اول
امتلرننك هلاك بولماغیده (لذکری) نصیحت باردور (لمن کان له) شول آدم اوچونکم باردور
آننك اوچون (قلب) اعتبارلی بولغان کونکلی (اوالقی السمع) یاکه اشتمك اوچون

قولاغی یعنی قرآن ننك حکملاون کونکلی بلان طنکلاب قولغانی بلان ایشتر (وهو شهید ۞) وحالانکه اول کونکلی بلان حاضردور (ولقد خلقنا السموات والأرض ومابینهما فی ستة ایام) وتحقیق بز کوکلرنی ویرنی وآلارننك آراسنی بولغان نرسلرنی آلطی کوندہ براتدوق (ومامسنا) توتمدی بزنی بویراتمق (من لغوب ۞) هیچ برمشقتدن وآرمقدن * (فاصبر علی مایقولون) بس صبر قیلغل اول جهودلرننك شول سوزلریدن اینورلار آنی یاکه کافرلارننك الله ننك شریکی بار دیمکلرینه وسنی یالغانچی دیمکلرینه وجهودلرننك سنی سحرچی وشعرچی دیمکلرینه بو آیت منسوخدور فاقتلوا المشرکین آیتی بلان (وسبح) وپاکلك بلان ذکر قیلغل الله نی (بحمد ربك) ربنك ننك حمدی بلان یعنی نماز قیلغل (قبل طلوع الشمس) قیاش چغودن اوّل یعنی ایرته نمازون (وقبل الغروب ۞) قویاش باتودن اوّل یعنی اویله نمازی بلان ایکندی نمازون اوشبو وقتلار ذکر وقتیدور شول وقتلرده ذکر وعبادت قبول بولمغی کوبدور (ومن اللیل فسبحه) کیچ ننك بعض وقتلرنده پاکلك بلان ذکر ایت یعنی احشام بلان یستو نمازونی اوقوغل (وادبار السجود ۞) ودخی فرض نمازلرونده ن صونك پاکلك بلان ذکر ایت یعنی وترنی یاکه نفللاردن احشامدن صونك (اوّل ابن نمازونی) یاکه تهجد نمازنی اوقوغل تفسیر ابن عباس ده ایته دور یاکه هربش وقت نمازدین صونك آیت الکرسی نی اوقب سبحان الله نی والحمد لله نی والله اکبر نی اوتوز اوچار مرتبه ایتکل دیب (واستمع) ای ایشتکوچی ایشت بوسوزنی (یوم ینادی المنادی) اول قیامت کونیده بر چقروچی چقرور اول اسرافیل علیه السلام دور (من مکان قریب ۞) بر یقین بولغان اورندن یعنی بواشارتدور شونکاکم بارچه آدملار طاوشنی ایشتمکده برابر دور یعنی صورننك طاوشی هر بر یرکا یتوشب یقین اورندان بولغان طاوش کبی اشدولور (ف) (یوم) اولکون یعنی ایکنچی صور اورولکانده (یسمعون) اشترلار (الصیحة) چقرمقنی (بالحق) توغری بولغان چقرمقنی (ذلك) ایتولور اوشبوکون (یوم الخروج ۞) قبرلاردن چقمق کونیدور دیب (انا نحن نحی) تحقیق بز دنیاده بر جانسز منیدن ترکز ورمز (ونمیت) واجلی یتکاچ اولدورورمز (والینا المصیر ۞) آخرتده جزابرولمك اوچون قایتاچقلری برننك طرفیغه دور (یوم تشقق الأرض) اولکوندہ هم یر یارولر (عنهم) چغارلار خلق اول یردن (سراعا) آشوغب اوندا اوچیلار طرفینه (ذلك حشر) اوشبو تر ولمکلری وجیولمقلاری بر تر ولمکدور (علینا یسیر ۞) بزکا آساندور (نحن اعلم بما یقولون) ای محمد مکه کافرلری ننك سنی یالغانغه طوتقانلارونی ونی ایتکانلارونی بز بلورمز (وما انت

* یعنی الله تعالی بو آیتنی جهودلرننك باطل بولغان کمانلرون قایطارمق اوچون ایندوردی آغزلر ینه تفراق بولسن الله تعالی دوشنبه کونی بر اتمغه باشلادی وجمعه کونده تمام قیلدی وشنبه کون آرغان ایدی راحتلانمك کا آرقه‌سی اوزره یاتدی دیب کمان قیلد یلار شول وجهدین اول کون دنیا اشن اشلامس بولدیلار الله ننك لعنتی آلارغه دور (جم)

(ا ف) ایتولدیکم یقن بولغان اورون بیت المقدس صخره سیدور اول صخرة الله برننك هر اورنندن اون سیکز میل یقین دور کوکاکا اسرافیل علیه السلام صخرة الله اوستیدان ای کیسکلانمش سوباکلار ای بوق بولغان ایتلروچا چلب بتکن قللار جیولب حکم وجزاغه کیلنك دیب چاقرور (مواکب)

علیهم بجبار) سین آلارغه جبر قیلغوچی ایمس سنك مکر اسلامغه اوندراسنك (فذکر بالقران من یخاف وعید ﴿) وعظ ونصیحت قیل قرآن بلان منم عذاب بلان قورقتماغمدین قورقوچیلرغه

﴿ سورة الذاریات مکیة ستون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(والذاریات ذروا ﴿) توفراقنی وآندان باشقانی طارقاتوچی بولغان جیل لرحقی اوچون (فالحاملات وقرا ﴿) وصویوکنی کیتورکوچی بولوتلارحقی اوچون (فالجاریات یسرا ﴿) آسانلق بلان یورکوچن کویمه‌لر حقی اوچون (فالمقسمات امرا ﴿) اشلرنی بولوچی فرشته‌لر حقی اوچون یعنی اول فرشته‌لرکم رزقلارنی ویغمورلرنی ویاکه بلالارنی یتوشدروچیلردور (ن) (انما توعدون لصادق ﴿) تحقیق بودورکم سزکاوعده قیلنغان ثواب وعذاب توغریدور (وان الدین لواقع ﴿) وتحقیق عمللارننك جزاسی واقعدور یعنی بولغوچیدور (والسماء ذات الحبك ﴿) بول اياسی بولغان کوك حقی اوچون یعنی آنده احتلافلی بولغان صورتلار باردور آرسلان کوك وقوی بالاسی روشنده چایان کوك هر بولدورلر باردور (انکم) تحقیق سزلار (لفی قول مختلف ﴿) سوزده اختلافی قیلغوچیسز یعنی پیغمبرخصوصنده قای وقت سحرچی قای وقت شعرچی قای وقت دیوانه دوردیسز (یوفك) کیری دوندورلر (عنه) اول قرآندن (من افك ﴿) شول آدمکم الله تعالی نننك ازلی بولغان علمنده ایدگولکدن دوندورولمشدور یعنی اولکندن صونك قوبارولمقغه اشانمغان وایمان کیتورمکان آدم الله نننك رحمتندن سرولمشدور (قتل الخراصون ﴿) رحمتدن یراق بولدی یالغان سویلاوچیلار یعنی اختلافلی سوزلارکاخریص بولغوچیلار وسویلاکوچیلار (الذین) شوندای بالغان سویلاوچیلار (هم) آلار (فی غمرة) نادانلقده (ساهون ﴿) بیورلغان نرسه‌لرنی اونوتقوچیدورلار یعنی آخرت اشلرندن غافلقده دورلار (یسئلون) مسخره طریقی بلان صرارلار پیغمبردن وموءمنلردن (ایان) قای وقت بولور (یوم الدین ﴿) جزاکونی (یومهم) شول کونده بولور (علی النار) اوت اورارونده (یفتنون ﴿) یانمش بولورلار آلار (ذوقوا) ایتولمش بولورلار آلارغه طاطنکز (فتنتکم) عذابنکرنی (هذا الذی) ایمدی اوشبودور اول نرسه کم (کنتم به تستعجلون ﴿) بولدونکز سز اول نرسنی آشوغب استر بولدوغز یعنی دنیاده چاغنده مسخره قیلب عذابنی آشوغب استر ایدوکز (ان المتقین) تحقیق الله نننك عذابندن صاقلانغوچیلار (فی جنات

(ا ن) اشبو آنطلرجیل لرکا آنطدرکم اول جیل قاتیلق بلان ایسر توزان وتفراقنی وچوبلرنی یوغا ری کوتارور وبولوطلار یارولر موندین صرنك شول بولوطده یغمور بولر وبولوتلر صویوکونی کو تاروب بر یرکا کیتورور ویغمور یاومق یقن بولدو قلر بر یوموشاق جیل ایسار وبولوتنی سوروب هر بر یرننك اولشن الله تعالی بیورماغینه بولغان برلارکا یتوشدورورلر (جم)

وعیون ۞) جنتلرده بولرلار وجنت آستندن آقغان چیشمه لرده بولرلار (اٰخذین) قوللار بنه آلغوچی بولرلار (ما اٰتیهم ربهم) اول نرسه لرنیکم بیردی آلارغه یعنی ایذ کولکدن وحرمتدن آلارننك ربلاری (انهم) تحقیق آلار (کانوا قبل ذٰلك) بولدیلار موندن اوّل صافلانغوچیلر دنیاده وقتده (محسنین ۞) ایذ کواش اشلاکوچی بولدیلار (کانوا قلیلا من اللیل ما یهجعون ۞) کیچه لردن بیك آز یوقلارلر ایدی (وبالاسحار هم) وسحر وقتلرنده آلار (یستغفرون ۞) اورنلرینی یارلغامق استرلار ایدی (وفی اموالهم) وآلارننك مالاریده (حق) بر اولوش بیلکولنکن ایدی یعنی الله تعالی رضالغی اوچون وخلقه شفقتلری اوچون مالرندن بر آز قدرلی بیرمکی اورنلرینه لازم قلغانلار ایدی (للسائل) صراب بر وچیلرکا (والمحروم ۞) وصراب یورمکن فقیرلر اوچون محروم اول آحمدورکم صراب یورودن صافلانب خلق آنی دولتلی کمان قیلرلار لیکن اورنی محتاجدور (وفی الارض) وبرده (اٰیات) کامل قدراتینه دلالت قلن علامتلر باردور یعنی تورلی خزینه لر وحیوانلارکوك (للموقنین ۞) شیك قیلمایینچه یقین قیلغانلار اوچون (وفی انفسکم) دخی اورزکرننك ذاتوغرده علامتلر باردور (افلا تبصرون ۞) ایاقرامیسزمی یعنی اورزذاتوغرغه اعتبارقیلب قراغز الله تعالی ننك کامل بولغان قدراتینه نیچك دلیللار بارکم آننك اوچون عالمده هیچ نرسه یوقدورمکرکم آدم ننك بارلغیده آننك بر علامتی باردور اوّل بالابوله ینه اوسه کامل بوله ینه قارطایب کیبه ینه یوق بوله اولمك بلان شولای بوله طروب خوش صورت بلان وقرارغه یحشی بولب وتورلی هنرلارنی چغارغوچی بولب وتورلی کمالتنی جیوب علمك کوك فضیلتلر بلان آیرولغاندور (وفی السماء رزقکم) وکوکده دورسزننك رزقوغز (وما توعدون ۞) ودخی اول نرسه کم وعده بیرولدی سزکا یعنی بارلقغه کیلودن اول عالم ملکده رزق وعذاب وآننك اوحشاشلی نرسه لرصوراتلانمش بولر والله اعلم (فورب السماء والارض) بس کوك ننك ویرننك ربسی بولغان الله غه آنط بولسنکم (انه لحق) تحقیق بودکرایتولکن خبر طوغریدور (مثل ما) شوننك کوك کم (انکم) تحقیق سزلار (تنطقون ۞) سویلاشرسز یعنی نیتك کم اورزکرننك سویلاشمکوکرده شبهه کزبوامابنچه شیك سز سوز سویلارسز بس لازمدورکم شوننك کوك شیك قیلماغز اوشبو خبر طوغریدور یعنی اوجماح بلان توعده شیك قیلماغه وطانماغه هیچ بر یول بوقدور (هل اتیك) ایاکیلدیمی سنکا ای محمد بلی کیلدی (حدیث ضیف ابراهیم المکرمین ۞) حضرت ابراهیم ننك مرتلی مسافر قونافلاری ننك خبری آلاراون ایکی فرشته ایدی باشلاری حضرت جبرائیل ایدی حضرت لوط ننك

قومن هلاك قیلمق اوچون یبار ولمشلار ایدی الله تعالی آلارنی خوش صورت یکت صورتلی
قیلغان ایدی (اذ دخلوا علیه) قچانکم حضرت ابراهیم اورارینه کردیلار (فقالوا) بس
ایتدیلار (سلاما) سنکاسلام یاابراهیم دیب (قال) ایتدی حضرت ابراهیم (سلام)
اوزوکز کاسلام بولسن دیب (قوم منکرون ۞) وکونکلندن ایتدیکم اوشبولار بلمدوکمز
قومدور یعنی حضرت ابراهیم ایتدی سزمین بلمکان جماعتسز (فراغ الی اهله) بس بونالدی
جماعتی جانبینه یعنی حضرت ساره جانبینه (فجاء بعجل سمین ۞) بس کیتوردی بوزاوکبانی
(فقربه) بس یقین قیلدی آنی (الیهم) آلار جانبینه یعنی کباب قیلغان صاوتی
بلان آلار آشاماغه کروشمدیلار بورونلارون طوتدیلار مونی کوروب (قال الا
تاکلون ۞) ایتدی حضرت ابراهیم آلارغه ایا آشاماسمیسز دیب آلار هیچ برجواب
بیرمدیلار (فاوجس منهم خیفة) بس آلاراشامغانلاریدن کونکلینه برقورقو بولدی (قالوا
لاتخف) ایتدیلار آلار یعنی حضرت ابراهیمده قورقو اثرون کوروب قورقمه دیب بز
الله تعالی ننك یبارکان فرشتلریمز بس حضرت ابراهیم ایتدی نی اوچون منکا ایتمدوکز
من بزاونی صویماغان بولور ایدوم دیب شول وقت حضرت جبرائیل قناتن بزاوغه اوردی
بزاو طروب قچروب آناسی یانینه کیتدی (وبشروه بغلام علیم ۞) سیونچ بیردیلار
آلار حضرت ابراهیمغه برعلم ایاسی بولغان بالاننك دنیاغه کیلمکی بلان (فاقبلت امراته
فی صرة) بس حضرت ابراهیم ننك خاتونی ساره بوسوزنی ایشتب یونالدی یعنی برچیتن
ایدی الکاری کیلدی برطاوش بلان (فصکت وجهها) آلارننك بوسوزینه عجبلانب
بارمقلری ننك اوچی بلان یوزینه اوردی وایدی آتاغرننك آناسی کوك قارچقدن مسخره
قیلاسز بالادن کیسلکان قارچقدن بالاطوارمی (وقالت عجوز عقیم ۞) ایتدی من برباله
طودورمی طرعن قارت خاطون من یاش وقتمده بالاطودورمدوم ایندی طودورورمنمی دیب
مین یوز یکرمی یاشده من دیدی (قالوا) ایتدیلار فرشته‌لر (کذلك) اوشاندا قدور
یعنی بزسیونچ بیرکان کوك (قال ربك) ایتدی سننك ربنك بزربنکدان روایت قیلب سنکا
بالابولمغی بلان خبر بیردوك (انه) حقیقتده اول ربنك (هو الحکیم العلیم ۞) اوزیدور حکمت
بلان اش قلوچی بس قچانکم حضرت ابراهیم ننك قاشنه ثابت بولدی آلار ننك فرشته بولمقلری

(قال) ایتدی حضرت ابراهیم (فما خطبکم) بس نیدور سزننك ضور بولغان اشوکز یکرمی یدنچی پاره
(ایها المرسلون ۞) ای الله تعالی طرفندن یبارولمش ذات شریفلر (قالوا) ایتدیلار
اول فرشته‌لر (انا ارسلنا) تحقیق بزلار یبارلدوك (الی قوم مجرمین ۞) برکناه اشلی

جماعت اورار بنه یعنی لوط قومن هلاك قیلمق اوچون بیبارلدوك (لنرسل علیهم) بیبارمکومز اوچون یعنی آطماقومز اوچون اول لوط قومی اورار بنه (حجارة من طین ۞) بالچقدن قاینات بولغن برطاش لارنی (مسومة) علامتلانمش بولغان طاش لارنی یعنی اول طاشقه هر قایسی ننك اسملاری یازلمشدور (عند ربك) سننك ربنك قارشوندہ (للمسرفین ۞) کفرلکده وبوزوقلقده چیکدن اوتکن لار اوچون (فاخرجنا) بس چغاردوق بز (من کان فیها) اول لوط ننك شهرنده بولغانلاردن حضرت لوطقه خاص بولغان شهر اوچ ایدی) (من المؤمنین ۞) موءمنلردن بولغانلارنی (فما وجدنا فیها) بس طاپمادوق بز آننك شهرنده (غیر بیت من المسلمین ۞) مسلمانلاردن بر ایو خلقندن باشقنی اول حضرت لوط ننك اوز جماعتیدور اوچ قرلری بیش اوغل لری وبر خاتونی (وترکنا فیها آیة) وقویدوق بز یعنی اول شهرلرنی هلاك قیلغانمز دین صونك بر علامت (للذین) شوندای آدملار اوچون (یخافون العذاب الالیم ۞) قورقرلار آلار رنجتکوچی عذابدن یعنی اشبو طاش یاوغانننك علامتلاری شهرلرده بار قاب قاره بولغانلردور (وفی موسی) وحضرت موسی ننك قصه سنده علامت باردور (اذ ارسلنه الی فرعون) قچانکم بیباردوك اول موسی نی فرعون طرفینه (بسلطان مبین ۞) روشن بولغان دلیل بلان (طوغرعلامتدور (ف)(فتولی برکنه) بس یوز قایطاردی اول فرعون ایماندن واسلام دیینندن یعنی قبول قیلمای اوزی ننك عسکری بلان (وقال) ایتدی اول فرعون (ساحر) سحرچی دیب (او مجنون ۞) یاکه دیوانه دیب یعنی سحرچی دیمکی فرعون ننك سحرچیلری ننك قیلغانن حضرت موسی ننك طیاغی یوطدی مجنون دیمکی حضرت موسی نی بالاوقتیده فرعون خاتونی ساره تربیه قیلغان ایدی تربیه حقن بلمکن دیوانه دور دیدی (فاخذناه) بس طوتدوق اول فرعونی (وجنوده) آننك عسکرونی (فنبذناهم فی الیم) بس آتدوق بز آنی عسکری بلان دریاغه یعنی دریا اچینه باطردوق (وهو ملیم ۞) وحالانکه اول فرعون بولغان کفرلکی اوزوه شلته لانمش بولدی یعنی نیك الله غه ایمان کیترمدونك وحضرت موسی بلان حضرت هارونی نیك یالغانغه طوتب تنکریلك دعوی سن قلدنك دیب (وفی عاد) عادننك هلاك بولماغیده بر علامت باردور (اذ ارسلنا) شول وقتکم بیباردوك بز (علیهم الریح العقیم ۞) عادقومی اورار بنه بر فایده سز جیلنی (ماتذر من شیء) قویمس اول جیل هیچ بر نرسنی کم (اتت علیه) یتوشر آنکا یعنی اول نرسه اورار بنه (الا جعلته کالرمیم ۞) مکر قیلدی اول نرسنی چروکن نرسه کوك تتولمش (وفی ثمود) دخی ثمود قومی ننك قصه سنده علامت باردور (اذ قیل لهم)

شول وقتده کم ایتولدی آلارغه (تمتعوا حتی حین ۞) تروکلوکز بلان فایده‌لانوغز بر مدتکاچه‌اول اوچ کون ایدی (فعتوا) بس باش طارتدیلار آلار (عن امر ربهم) اوزی‌ننك ربسی‌ننك بیورغندن (فاخذتهم الصاعقة) بس طوتدی آلارنی آواز یعنی حضرت جبرائل‌ننك طاوشی بس هلاك بولدیلار (وهم ینظرون ۞) وآلار قارارلر ایدی اول جیل‌کا آننك اوچون کوندوز اوطرغنده کیلدی (فما استطاعوا من قیام) بس کوچلاری یتمدی آیاق اوزارینه طرمغه (وما کانوا منتصرین ۞) بولمدیلار آلار باردم قیلنمش یعنی اوچ آلوچیلار (وقوم نوح) وهلاك قیلدوق حضرت نوح قومنی (من قبل) عاد وثمود وفرعون قومیدن اوّل (انهم) حقیقتده نوح قوملاری (کانوا) بولدیلار (قوما فاسقین ۞) فاسق بولغان جماعتدن (والسماء) وکوکنی (بنیناها) بناقیلدوق بز اول کوکنی (بأید) قوت وقدرت بلان (وانا لموسعون ۞) وبز لار کوچلیمز مخلوقلار ومز ننك ریزقن کینك قیلرمز (والارض فرشناها) دخی یرنی توشادوك مخلوقاتلار اوستنده طروب اشلرون قیلمق اوچون (فنعم الماهدون ۞) نی‌حوش توشالمشدور اول یر آدملار اوستنه مشقتسز یورورلار وکسب قیلرلار یاکه‌نی حوش توشاکوچیمز بز (ومن کل شیء) وهر برنرسدن (خلقنا) یراتدوق بز (زوجین) ایکی‌نی یعنی ایردن وخاتوندن یاکه یحشی وناچاردن (لعلکم تذکرون ۞) شایدکم سز نصیحت قبول قیلب بلرسز یعنی کوبلك ممکن بولغان نرسه‌لرده کنه بولماغنی (ففروا الی الله) پیغمبر ایتور آلارغه بس قاچوغز (ای خلق‌لار) الله تعالی جانبینه کفرلکدن وکناه قیلودن بولغان عذابدن الله‌نی بردیب بلمك کا وطاعت قیلماقغه (انی لکم) تحقیق مین سز ننك اوچون (منه) اول الله طرفندان (نذیر مبین ۞) ظاهر بولغان قورقتوچیمن عذابدن (ولا تجعلوا مع الله) وقلماغز سز الله بلان (الها آخر) ایکنچسی باشقه عبادت قیلنمشنی (انی لکم منه) تحقیق مین سز ننك اوچون الله جانبندن (نذیر مبین ۞) ظاهر بولغان قورقتوچیمن اول شریك قیلغان عذابوکزدن (کذلك) اشبونك کوك (ما اتی الذین) کیلمدی شوندای این آدملارکم (من قبلهم) سننك زمانونکدن اول بولغان کافرلرکا (من رسول) هیچ بر پیغمبردن (الا قالوا) مکر کیلدی ایسه ایتدیلار آلار (ساحر) سحرچی دور (او مجنون ۞) یاکه مجنوندور دیب (اتواصوا به) ایاوصیت قیلدیلارمی آلار بوسوز بلان یعنی اوّلکیلار صونکغی لارغه وصیت قیلدیلارمی همه‌سی بر سوزده بولدیلار (بل هم) آلای ایمسدور بلکه آلار (قوم طاغون ۞) بولدین آرغن جماعتلردور (فتول عنهم) بس یوزدوندور اول کافرلردن یعنی قایته قایته طوغری بولغه

اوندا کاندین صونك قبول قیلمی کفرلکلرندن بولسه‌لار (فما انت بملوم ۞) بس سین شلته قیلنمشلردن بولمرسنك یعنی یوزدوندورما کلوکونك بلان (وذکر) اوکت ونصیحت قیل یعنی اوکت نصیحت قلونی قویمه (فان الذکری) بس تحقیق نصیحت قیلمق (تنفع المؤمنین ۞) فایده بیرورمؤمنلرکا (وماخلقت الجن والانس) ویراتمدوم مین جنی وآدمنی (الا لیعبدون ۞) مکر باراتدوم منکا عبادت قیلمقلری اوچون (امام مجاهد بو آیت ننك تفسیرنده ایتدی حق تعالی جنی وآدمنی یراتمدی مکر اوزون بلمك وطانومق اوچون یراتدی بارچه‌لری بلرلار لیکن قایولری بیورغانن طوترلار وقایسیلری کناهلی بولرلار (ما اریدمنهم) تلامیم مین آلاردن (من رزق) رزقدن (وما اریدان یطعمون ۞) وتلامیم مین آلاردن طعام بیرما کلرون منکا (ان الله) تحقیق الله تعالی (هوالرزاق) اول الله‌دور رزق بیروچی (ذوالقوة المتین ۞) قوت اباسی بیك محکم قدرت اباسی یعنی آدملارقل آلار وکنیرك آله‌لر آشاچق وایچه‌چك نرسلرونده باردچی بولسنلار اوچون الله تعالی ننك هیچ اشی آلای ایمسدور واوزی کامل قدوراتلیدور بنده‌لرینه رزق بیرورکا (فان للذین) بس تحقیق شوندای آدملار اوچونکم (ظلموا) ظلم لق قیلدیلار یعنی محمد علیه السلامغه (ذنوبا) بر اولوش باردور یعنی عذابدن (مثل ذنوب اصحابهم) آلارننك اوتکن یولداشلری ننك الوشی اوحشاشلی یعنی آلارغه یتکن عذاب کوك بلارغه هم یتوشر (فلا یستعجلون ۞) بس تیوشدور آشوغب استه‌سنلار مندن (فویل) بس قاتی عذابدور (للذین کفروا) شوندای کافرلار اوچون (من یومهم الذی یوعدون ۞) اورلری ننك شوندای کونلاریدن یعنی کونلاری ننك عذابندن کافر بولدیلار وعده بر ولدی آلارغه اول دنیاده یتوشه‌چك عذابدور یاکه آخرت عذابیدور

﴿ سورة الطور مکیة تسع واربعون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(والطور ۞) طور طاوی حقی اوچون آنطاول مدینه‌ده طور سیناسملی طاودور حضرت موسی اول طاوده الله تعالی ننك سوزون اشتدی (وکتاب مسطور ۞) ویازولمش کتاب حقی اوچون مراد اول کتابدن لوح محفوظدور یاتورات یاقرآن دور (فی رق منشور ۞) کاغذلرده یازولب اوقولمق اوچون آچولمش بولور (والبیت المعمور ۞) بیت معمور حقی اوچون یعنی بر اویدورکوکن دور یاکعبه دورحج قیلغوچیلر وآنده تورغوچیلار بلان معمور دور یاجدی

قات کوکده صراح اسملی شریف اوبدورکم کعبة الله نوغریسنده عرش برابر ونده دور
کوکده آننك حرمتی برده کعبه حرمتی کوکدور هرکونده آکا بتمش منك فرشته
کیلور اچنده نماز اوقور برمرتبه کرکان آنکا قاپتب کرمس یاکه موءمن ننك کونکلیدور
الله نی تانومق اخلاص بلان معمور دور (والسقف المرفوع ۞) کوتار ولمش کوك حقی اوچون
یاکه عرش حقی اوچون (والبحر المسجور ۞) وطولو دینکز حقی اوچون یاکه محیط یاکه
قردر ولمش دینکز حقی اوچون روایت قیلندی قیامت کونیده الله تعالی دریانی اوت قیلب
آننك بلان جهنمنی قزدورور دیب (ان عذاب ربك) تحقیق سننك ربنك ننك عذابی
(لواقع ۞) البته واقع بولغوچیدور (ماله من دافع ۞) یوقدور الله ننك عذابن کیتارغوچی
قچانکم توشسه (یوم تمور السماء موراً ۞) شول کونده یعنی قیامت کونده ایلانور کوك
ایلانمك بلان تکرمن طاشی کوك شول روشده اهلی قورقودن بربرینه قاطوشر (وتسیر
الجبال سیراً ۞) وبورور طاولر یورمك بلان (فویل یومئذ للمکذبین ۞) بس قاتی عذاب
قیامت کونیده پیغمبرلرنی دنیاده وقتده یالغانچی دیوچیلر کادور (الذین هم) شوندا ین
یالغانچی دیوچیلر کادور آلار (فی خوض یلعبون ۞) پیغمبرلرون مسخره قیلب باطل
سوزسویلامکده اویناغوچیلردور (یوم یدعون) اول قیامت کونیده سویرالر (الی
نار جهنم) جهنم اوتینه (دعاً ۞) قاتی سویرالمك بلان یعنی قوللری مویناریه تیمرلنور
ومانکلایلاری آیاقلریه باعلانور بوزلری بلان باشلری توبان قیلب سورولب (هذه
النار التی) ایتولر آلارغه اوشبوشول اوددور (کنتم بها) بولدونکز سز اول اودنی
(تکذبون ۞) یالغان قیلوربولدونکز دنیاده (افسحر هذا) ایاسحرمیدور بوکورکان
عذاب (ام انتم لاتبصرون ۞) یاکه سزلار آنی کورمس میسز آننك اوچون دنیاده وحیکه
سحر وعذابقه یالغان دیب ایتورایدونکز (اصلوها) کرونکز سز اول عذابقه (فاصبروا
اولاتصبروا سواء علیکم) بس صبر قیلنکز یاکه صبر قیلمانکز قچرونکز باری برابردور
سزکا آنده منکو بولورسز (انما تجزون) بودورکم جزابر ولمش بولورسز (ماکنتم تعملون ۞)
شول اشنکز جزاسیدور اول اوت قیلور بولدونکز اول اشنی یعنی دنیاده شریك قیلماقنکز ننك
وعذابنی یالغان دیکانکز ننك جزاسیدور (ان المتقین) تحقیق صاقلانغوچیلر (فی جنات)
جنتلرده بولورلار (ونعیم ۞) ونعمتلرده بولورلار (فاکهین) شادلقده ولذتلانمکده بولب
(بما اتیهم ربهم) شول نرسه سببی بلان بردی آلارغه آلارننك ربلری (ووقیهم) صاقلادی
آلارنی (ربهم) آلارننك ربلری (عذاب الجحیم ۞) جهنم ننك عذابندن وکیتردی آلاردن

قورقونی (كُلُوا وَاشْرَبُوا) ایتولر آلارغه اشانکز واچنکز جنت طعامندن واوچملکیدن (هنيـٔـابما كنتم تعملون ۞) سنکشلی ومشقت‌سز بولغان نعمتلرنی شول نرسه سببی بلان اشلادونکز یعنی الله تعالی نی بر دیب بلب ایندکو اشلر قیلدونکز دنیاده وقتده (مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ) بر بر ینه قارشی توشالکان تختلر اوزرینه تایانغانکز حالده یعنی صف صف بولب تزولمش تختلرده (وَزَوَّجْنَاهُم) وجفتلاندورورمز آلارغه (بِحُورٍ عِينٍ ۞) کوزلری الوغ بولغان حورلارنی (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشوندای آدملارکم ایمان کیتوردیلار (وَاتَّبَعَتْهُمْ) ایاردیلار آلارغه (ذُرِّيَّتُهُم) آلارننك بالالری (بِإِيمَانٍ) ایمان کیتورمکلریله (أَلْحَقْنَا بِهِمْ) توتاشدورورمز آلارغه (ذُرِّيَّتَهُم) آلارننك بالالرونی جنتکه کرمکلریله (وَمَا أَلَتْنَاهُم) وکیمتمامز بز آلاراوچون (مِّنْ عَمَلِهِم) آطالری‌ننك عملی‌ننك جزاسندن (مِّن شَيْءٍ) هیچ بر نرسه (كُلُّ امْرِئٍ) هر بر آدم (بِمَا كَسَبَ) اشلاکن اشی‌ننك قارشوسنده (رَهِينٌ ۞) کروده ورهنده بولورلار یعنی توتولرلار اکر اشی ایندکو بولمسه رهندن قوتولماینچه اوتقه کرورلار (ف) (وَأَمْدَدْنَاهُم) وآرتدورورمز آلارغه یعنی بروسی آرتندان بروسن بروزمز (بِفَاكِهَةٍ) تملی بولغوچی جیمشلرنی (وَلَحْمٍ) وایتنی (مما يشتهون ۞) هر بر تورلیسندن تلارلر آنی (يَتَنَازَعُونَ فِيهَا) بر بری‌ننك قولندن آلرلار اول جنتلرده (كَأْسًا) خمر بلان طولغان کاسه‌نی (لَّا لَغْوٌ فِيهَا) یوقدور بوزوق سوز اول جنتده یعنی جنتده باطل سوز بولمز (وَلَا تَأْثِيمٌ ۞) وهم کناه اش بولمز یعنی جنت اهلی‌ننك آراسنده بوش سوز بولمس وناچار اش بولمازنچوك کم دنیاده خمر اچکنلر ایسرمك بلان قیلغانلری کوك (وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ) یورلار اول تقوی ایالری اوزرینه (غِلْمَانٌ) یاش یکت صوره تیده بولغان اوغلانلارکم تفسیر غرایسده اول اوغلانلار کافر خلقی‌ننك یاشلکده اولکن بالالریدور دیکن آلار جنت اهلی‌ننك خدمتچیلریدور (لَهُمْ) اول جنت اهلی اوچون بولغان اوغلانلار (كَأَنَّهُمْ) کویه آلار (لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ۞) صدفی اچنده کیزلانکن انجولر کوکدور صافلقده وآقلقده (وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ) قاره قارشی بعضسی بعضسی اوزرینه (يَتَسَاءَلُونَ ۞) بری بروندن صراشرلار یعنی جنت اهللری اورندوقلرنده قاره قارشی بولب دنیاده حاللروندن وایندکو اشلروندن صراشرلار (قَالُوا) ایتورلار (إِنَّا كُنَّا قَبْلُ) تحقیق بزلار بولدوق موندن اوّل دنیاده (فِي أَهْلِنَا) اورومرننك اهلومز آراسنده (مُشْفِقِينَ ۞) قورقوچی بولدوق الله تعالی‌ننك عذابندن (فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا) بس نعمت بردی الله بزلرکا (وَوَقَانَا) وصاقلادی بزنی مرحمت قیلماغی بلان (عَذَابَ

(ا نی) ایندکو بولغان آدملرننك بالالربنه شول شفقت باردورکم اکر آلار ایمان کیتورسه‌لار وآطالری‌ننك یولی بلان یورسه‌لار آلار هم آطالری‌ننك درجه‌لربنه یتوشرلار ایندکوا بولغان آتالرینك ثوابلریدن کیمتب بالالربنه اولوش بیرمسلر لیکن آتالری شاد بولمغی اوچون بالالرونی شول طریقه قرغا ندی واکر آطالری‌ننك یولنی اختیار قیلمسه‌لر باشقه آدملارکوك جزا کورورلر (جم)

السّموم ۞) اسی بولغان جیلنتك عذابندن یعنی جهنم بووی دخی بزکا یتوشمدی اسی جیلدن مراد جهنم بوویدور (انّا کنّا من قبل) تحقیق بولدوق بزموندن اوّل دنیاده (ندعوه) عبادت قیلور بولدوق الله تعالی‌غه (انّه) تحقیق اول الله تعالی (هو البرّ الرّحیم ۞) اولدور قوللرینه احسان ومرحمت قیلغوچی (فذکّر) بس نصیحت قیل قرآن بلان (فما انت) ایمس سنك سین ای محمد (بنعمت ربّك) ربنك‌نتك فضلی بلان (بکاهن) فالچی ایمس سنك (ولا مجنون ۞) ودخی دیوانه ایمس سنك مشرکلارنتك سوزی بلان خفا بولمه (ام یقولون) بلکه ایتورلار اول مشرکلار (شاعر) شعرچی دیب (نتربّص) کوزطوتارمز یعنی کوترمز (به) اول محمد حقنده (ریب المنون ۞) زمانه ایلانماکینه باشقه شعرچیلار کوك بلکه وفات بولور دیب (قل) ایتکل اول مشرکلارکا (تربّصوا) کوتنکز منم هلاك بولماغمغه (فانّی معکم) بس تحقیق مین سزننك بلان برکا (من المتربّصین ۞) کوتکوچیلردن من هلاك بولماقنکزنی (ام تامرهم) ایابیورورمی آلارغه (احلامهم) آلارننك عقللری (بهذا) اوشبو بوزوق اعتقاد وبربرینه خلاف بولغان سوزبلان اول اعتقادلری وسوزلری قای وقت کاهن یعنی فالچی دیرلار وقای وقت دیوانه دیرلار وقای وقت شعرچی دیرلار (ام هم قوم طاغون ۞) بلکه آلار یعنی مکه کافرلری آرغوچی جماعتلردور (ام یقولون) ایاایتورلرمیکم (تقوّله) محمد علیه السلام قرآننی اوزوندن چغاردی دیب (بل لا یؤمنون ۞) آلای ایمس دور بلکه ایمان کیتورمسلر آلار شوننك اوچون بو بوش سوزلرنی ایتورلار (فلیأتوا بحدیث مثله) بس کیتورسنلر قرآنغه اوخشاشلی سوزلری (ان کانوا صادقین ۞) اگر بولسه‌لار آلار سوزلرنده راست ایتوچیلر یعنی آلار قرآننی محمد اوزی چغاردی دیسه‌لر آلار هم عربلارننك بلکلی لریدندور قرآن کوك بر سوز کیتورسنلر (ام خلقوا من غیر شیء) یاکه آلار یراتلدیلرمی بر براتوچیدن باشقه یاکه عبادتدن وجزالنودن برنرسه اوچون یراطلماینچه بوشقه یراتلدیلارمی (ام هم الخالقون ۞) یاکه آلار اورلرون اورلری یراطدیلارمی (ام خلقوا السموات والأرض) یاکه یراتدیلارمی آلار کوکلرنی یراتقوچیغه ایمان کیتورمسلر (بل لا یوقنون ۞) بلکه آلار فکر قیلب یراتقوچی الله‌غه اشانمسلر (ام عندهم) یاکه آلار قاشنده میدور (خزائن ربّك) سنتك ربنك‌نتك خزینه‌لری تلاکانلرون عبادت قیلمه‌غه وپیغمبر قیلمه‌غه اختیار قیلورلار (ام هم المصیطرون ۞) یاکه آلار کوچلیمیدور تلاکانلری کوك اش قیلورلار (ام لهم) یاکه آلار اوچون (سلّم) باچقچلری بارمیدور (یستمعون فیه) اول باچقچقه

چغب غیب عالمیدن وحی اشتب وفرشته‌لرننك سوزون اشته‌لر (فَلْيَاتِ) بس کیترسن (مستمعهم) آلارننك اشتکنلری (بسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۞) بر روشن بولغان دلیل (اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ) یاکه الله اوچون قزلار بولب (وَلَكُمُ الْبَنُونَ ۞) سزننك اوچون اوغللری بولرمی (اَمْ تَسْئَلُهُمْ اَجْرًا) یاکه آلاردن ای محمد وحی قیلنغان حکملرنی یتوشدورمك اوچون یال استدونکمی (فهم من مغرم مُثْقَلُونَ ۞) آغر بولغان بورچ سببندن سندن یوز قایتاروب قبول قیلمدیلارمی یعنی اشبویالنی برورکا آورایب قبول قیلمدیلارمی (اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ) یاکه آلار قاشنده یشرون بولغان نرسنی بلمك‌لك بارمیدور (فهم يكتبون ۞) آلار بازارلار یعنی لوح محفوظ آلارننك باننده میدورکم زعملرنچه یعنی کمانلر ونچه قیامت ننك وقوبار ولمق ننك اصلی بولماغانن بلورلار (اَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا) بلکم آلار برحیله قیلمق تلارلار اول حیله حضرت رسول خصوصنده دارالندوه یعنی کینکاش یورطنده قیلغان حیله‌لریدور (فَالَّذِينَ كَفَرُوا) بس شوندای آدملرکم کافر بولدیلار (هُمُ الْمَكِيدُونَ ۞) آلاردور الدانمقلقده بولغانلار یعنی حیله قیلماقلری ننك جزاسن طابارلر (اَمْ لَهُمْ اِلٰهٌ) یاکه آلاراوچون عبادت قیلنمشلر بارمیدور (غَيْرُ اللّٰهِ) الله‌دن باشقه (سبحان الله عما یشرکون ۞) پاکلك الله اوچوندور شوندای نرسه‌دن کافرلار شریك قیلورلار (وَاِنْ يَرَوْا) اگر کورسه‌لار (كِسْفًا مِنَ السَّمَآءِ) برکیسکنی کوکدن (ساقطًا) باشلارینه توشار (يَقُولُوا) ایتورلار (سَحَابٌ مَرْكُومٌ ۞) بوقات قات بولغان بولوتدور دیب بیلك قارشیلقلاریدن چونکه آلارالك کوکدن اوزومز کابرکیسك دوشماینچه ایمانغه کیلماسمز دیکنلار ایدی اگر آلارغه عذاب قیلمق اوچون کوکدن کیسك توشدکنی کورسه بولوتدور یغمور کیلور دیب عذاب ایکانلوکینه اشانمزلار (فَذَرْهُمْ) بس قوی آلارنی (حتى يُلَاقُوا) شول وقتقه‌چه کم یولوقرلار (يَوْمَهُمُ الَّذِي) شوندای کونلرینه کم (فيه) اولکونده (يُصْعَقُونَ ۞) هوشلاری کیتب هلاك بولورلار اول اوّلکی صور اور ولمك کونیدور یعنی قویابیر آلارنی اورلری ننك سوزلرون ایتمکیده اوین قیلماقلاریده قیامت کونی حقنده (يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ) اولکونده کیترمس آلارننك حیله‌لری آلاردن (شَيْئًا) هیچ نرسنی (وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ۞) ودخی آلار یاردم قیلنمسلار (وَاِنَّ لِلَّذِينَ) وتحقیق شول آدملار اوچون (ظَلَمُوا) ظلم قلدیلار (عَذَابًا) عذاب بولغوچیدور (دُونَ ذٰلِكَ) اشبو کوندن باشقه یعنی آخرت عذابندن باشقه اول قبر عذابیدور (وَلٰكِنَّ) ولیکن (اَكْثَرَهُمْ) آلارننك کوبی (لَا يَعْلَمُونَ ۞) آنی بلمزلار (وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ) یامحمد صبر قیلغل ربنك ننك

حکمینه یعنی الله تعالی ننك آلارغه مهلت بیرمکینه وسینی یالغانغه طوطب ارانجه‌مکلرینه (فانك باعیننا) بس تحقیق سین برننك صاقلاماغمزده‌سن (وسبح بحمد ربك حین تقوم ۞) وپاکلك بلان ذکر قیلغل ربنك ننك حمدی بلان طانك وقتنده یقودن طرغانده یعنی سبحانك اللهم وبحمدك دیب ایتکل اورنونکدین طرغانده ایتولدیکم بوتسبحنی مجلسدن طرغان وقتیده ایتسه‌اکر مجلس ایندکو بولسه ایندکولکن آرتدورور اکر بوش وایون مجلسی بولسه کفارت بولور (ومن اللیل فسبحه) وکیچه‌ننك بعض وقتنده پاکلك بلان ذکر قیلغل یعنی نماز قیلغل ریادن بوش بولور (وادبار النجوم ۞) ویلدوزلار باتقان وقتده یعنی سحر وقتنده طانك نمازندن الك ایکی رکعت سنت قیل *

﴿ سورة النجم مکیة اثنتان وستون آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

شول وقتده‌کم محمد علیه السلام پیغمبرلکن آشکاره ایلاب اوندامکلوکن اظهار قیلدی شرك خلقی شلته‌قیلمه‌غه کروشب ایتدیلارکم محمد آطالری ننك دیننندن آزوب خطا یولغه کیتدی الله تعالی آلارننك سوزون باطل قیلب ایتدی (والنجم) یلدوز حقی اوچون (اذا هوی ۞) قچنکم باتسه‌بونجم حقنده تفسیر ایالری ننك کوب سوزی بولمغی اوچون قایسی‌سی نجمدن مراد ثریادیدیلار وقایسی‌لری قرآندور دیدیلار وهوی اینو معناسیده بولمغی اوچون معنای شریفی اینکوچی قرآن حقی اوچون دیمکدور (ماضل صاحبکم) طوغری یولدن آزمدی بولدا شوغز یعنی محمد علیه السلام (وماغوی ۞) خطاده‌ده بولمدی (وما ینطق) وسوزسویلامدی (عن الهوی ۞) اوزی ننك آرزوسندن (ان هو) ایمسدور قرآن (الا وحی یوحی ۞) مکر وحیدور الله تعالی دن وحی قیلنمشدور اول پیغمبر اوزارینه (علمه) اویراتدی اول قرآننی (شدید القوی ۞) بیك قوتلی بولغان فرشته اول فرشته جبرائیل علیه السلامدور آننك اوچون لوط قومی ننك شهرلرون قنادی بلان کوتاروب آستن اوستینه کیتردی وثمود قبیله‌سنی برچقرمق بلان یوق قیلدی (ذومرة) اول فرشته یعنی حضرت جبرائیل عقل ایاسیدور (فاستوی ۞) اصل براتلمق اوزره بیورلغانلرده توغری توردی (وهو بالافق الاعلی) واول حضرت جبرائیل کوکنك یوغاری بولغان چیتنده ایدی * (ثم دنی فتدلی ۞) موندین صونك اول پیغمبر علیه السلامغه اصل صورتی بلان یقین لاشب سوزسویلاشمك اوچون اوزینه یابشدی (فکان) بس بولدی حضرت جبرائیل (قاب قوسین) ایکی جیه‌قدرلی یرده (او ادنی ۞) یاکه آندن هم یقین

* یعنی قیاش طوغان یرده ایدی یاکه سدرة المنتهی ده ایدی بلمك کیرك پیغمبرلاردن هیچ بر پیغمبر حضرت جبرائیل نی اصل یاراطلغان صورتنده کورمدی مکر پیغمبرمز علیه السلام ایکی مرتبه اول صورتی اوزره کوردی اوّلکی مرتبه ده آنی کورکاندن هوشیدن کیتدی هوشیغه کیلکن اورونده حضرت جبرائیل نی یاننده اوطرغان کوردی برقولنی کوکراکی اوستینه وبرقولنی اینك باشی‌غه قویغان کوردی بوحالنی بیان قیلب ایتدی *

بولدی (فاوحی الی عبده) یس وحی قلدی حضرت جبرائیل الله تعالی ننك قولینه یعنی محمد علیه السلام كا (ما اوحی) شول نرسه نی كم الله تعالی اول محمد ننك اوزرینه وحی قلدی اول نرسه نی یعنی الله تعالی بنده‌سی محمد كا وحی قلغان نرسه‌نی حضرت جبرائیل آنكا یتوشدوردی (ما كذب) یالغان قلمدی (الفؤاد ما رای ۞) محمد علیه السلام ننك كونكلی كورگن نرسه‌سنی یعنی حضرت جبرائیل ننك صورتن كوزی كورگانی (افتمارونه علی ما یری ۞) اپاچقروش قیلرسزمی پیغمبر بلان شول نرسه‌ده كم كورور آنی یعنی پیغمبر علیه السلام ننك معراج كیچه‌سیده كورگان نرسه‌سیده بیت المقدسنی وكاروان خبرون صراماقوغزده چقروش قیلرسزمی ۞ (ولقد راه) ودخی تحقیق كوردی محمد علیه السلام حضرت جبرائیلنی (نزلة اخری ۞) ایكنچی مرتبه‌سنده (عند سدرة المنتهی ۞) سدرة المنتهی قاشنده حقیقی بولغان صورتیده (عندها) شول سدرة قاشنده دور (جنة المأوی ۞) مأوی جنتی اول تقوی اهلی ننك وشهیدلار اروالحلاری ننك اورنلریدور اول سدرة المنتهی طوبا یغاچیدور ایتولمشدور خلقلر ننك علمی وعملری آنكا یتوشب توقتار (حدیث شریفده كیلدی سدرة المنتهی یدنچی كوكده دیب (اذ یغشی السدرة ما یغشی ۞) فرشته‌نی كوردی شول وقتده كم قاپلادی اول سدرة المنتهی نی قاپلاغان نرسه ۞ (ما زاغ البصر) محمد علیه السلام ننك كوزی كورگان نرسه‌دن آوشمادی (وما طغی ۞) وتلا كان نرسه‌لریدن اونكغه وصولغه دونمدی (لقد رای) تحقیق ظاهر كوردی محمد علیه السلام (من ایات ربه الكبری ۞) اوزی ننك ربسی ننك الوغ علامتلری ننك بعضسین (ف) (افرایتم اللات والعزی ۞) منكا ایتكلكلات وعزی اسملی پتلرنی (ومنوة الثالثة الاخری ۞) واوچونچی منات پوتنی یعنی بوجانسز پتلار الله تعالی كوكمیدور آلارغه عبادت قیلمسز الله تعالی دن یوز قایطاروب ۞ (الكم الذكر وله الانثی ۞) ای شریك قیلوچلار اوزكز اوچون اوغللر طوتب والله تعالی اوچون قاچقانوغز قزلارنی بالاسی دیب ایتورسزلارمی (تلك) اشبو بولمك لك (اذا قسمة ضیزی ۞) تیوشسز واعتبارسز بولمكدور یعنی اشبو اسملر پتلرننك اسمیدور كافرلار كمان قیلرلار كم بولار الله تعالی قزلاریدور وبولارننك آنالری جن قزلاریدور دیب (ان هی) ایمسدور اول پتلر (الا اسماء) مكر بر اسملردور (سمیتموها انتم) آطادوغز اول طابونه تورغان پتلاروغزنی سزلار (وآباؤكم) وآطالاروغز آطادیلار الله دیب (ما انزل الله) ایندورمدی الله تعالی (بها) اول پتلرننك الهلیغینه یعنی آلارغه عبادت قلمه‌غه (من سلطان) هیچ بر دلیل (ان یتبعون الا الظن) ایارمسلار آلار هیچ نرسه كا مكر بوزوق بولغان كمانلرینه ایارورلار (یعنی باطلغه ایارمك

(ف) پیغمبر علیه السلام غه حضرت جبرائیل بولماغنی ننك اوّلنده اوزی ننك اصل صوره‌تنك كورونمدی كم برتخت اوستنك اوترغان كوكننك برچتندن ایكنچی چیتی ننك آراسن آننك كوده‌سی قاپلامشدور وطولدورمشدور رسول علیه السلام شول طریقه كورگاچ قورقدی بس مدثر سوره‌سی ایندرولدی شدید القوی وذومره حضرت جبرائیل ننك صفتلریدور كورت سوره سیده ذكری كیلور ۞

(ف) شاه ولی رحمه الله ابتدی شول وقتنك كوردی حضرت جبرائیلنی الله تعالی ننك نور تجلی‌سی سدرة المنتهی نی هرجانبندن اوروتمش ایدی واشبو كورمك معراج كیچه‌سنده بولدی والله اعلم ۞

۞ لات طائفدن ثقیف جماعه‌سی ننك باكه نخله قرپشننك آدم صورتیده یاصاغان پتلریدور آنی طوافی قیلرلار (وعزی برآغاچ ایدیكم غطفان قهیله‌سی آنكا طابنرلار ایدی (ومنوة برتوبه اسمیدور هزیل وخزاعه جماعسی آننك اطرافنده طوافی وقربانلارون آنده بوغارلارلار ایدی مواكبنك اشبو طریقه بیان قلنغانندور تفسیر زبده‌ده وبعض تفسیرده هم بو اوچیده پتلار اسمیدور

جاهلیت زمانینی کعبة الله اچینه قویوب رسول علیه السلام زمانیغه چه آنکار طابنرلار ایدی دیب ذکر ایتولکاندور *

بلان وحق دیب کمان قیلب ایاردیلار (وما تهوی الأنفس) وهم نفسلری آرزو قلغان نرسه کا ایاردیلار (ولقد جاءهم) وتحقیق کیلدی آلارغه (من ربهم الهدی ۞) اورنلری ننك ربلرندان طوغری یولغه کونولمکا سبب بولغان قرآن وپیغمبرلار آلار آلاردن بوزدوندوروب نفسلرینه ایاردیلار (أم للانسان) ایابارمیدور انسان اوچون (ما تمنی ۞) نفسلری آرزو قلغان نرسه البته یوقدور (یعنی کافرلار آرزو قلغان الهدیب طوطغان پتلرندن شفاعت وتلاکان آدملرینه پیغمبرلك بولمق (فلله الآخرة والأولی ۞) بس الله تعالی اوچوندور آخرت ودنیاملکی یعنی پتلرغه عبادت قیلمقده نی فایده باردور فایده شولدورکم الله تعالی احسان قیلور آخرتده ودنیاده (وکم من ملك فی السموات) وکوب فرشته لر باردورکوکلرده (لا تغنی) فایده قیلمس (شفاعتهم شیئا) آلرننك شفاعت قیلمقلری هیچ بر نرسه (الا) مکر فایده قیلور (من بعد ان یأذن الله) الله تعالی اذن ورخصت برکندان صونك شفاعت قیلمغه (لمن یشاء ویرضی ۞) شوندای آدملر اوچون اذن برسه تلار آنی وراضی بولور یعنی آندن یاکه شول فرشته لردن فایده قیلور راضی بولسه وتلاسه شفاعت قیلمقلرون بس پتلر نچوك شفاعت قیلور باطل دور پتلر شفاعت قیلور دیمك (ان الذین) تحقیق شوندای آدملار (لا یؤمنون بالآخرة) اشانمسلر آخرتکا (لیسمون الملائکة) آدقویرلار فرشته لرکا (تسمیة الأنثی ۞) قزلارننك اسمنی یعنی فرشته لر تنکری ننك قزلریدور دیب ایتورلار (وما لهم به) ویوقدور آلارننك اوشبو سوزلری ننك ثابت وراست بولماغینه (من علم) هیچ بر بلمك لك (ان یتبعون) ایارمسلر آلار هیچ نرسه کا (الا الظن) مکر کمانغه ایارورلر (وان الظن) وحقیقتلك کمان (لا یغنی) فایده قیلمس (من الحق) حقنی بلمکدن (شیئا ۞) بر نرسه (فاعرض عن من تولی) بس یوز قایطار شول آدمدنکم یوز قایطاردی (عن ذکرنا) بزنی ذکر قیلمقدن (ولم یرد) وتلامدی (الا الحیوة الدنیا ۞) مکر دنیا تروکلوکنی تلادی (ذلك) آلارننك اوشبو دنیاتروکلوکلری (مبلغهم) آلارننك چکیدور (من العلم) بلمکدن یعنی آلارننك بلدوکی ننك چیکی اوشبو دنیا تروکلکیدور آندن اوتمزلار (ان ربك) تحقیق سننك ربنك (هو اعلم) اولدور بیك بلکوچی (بمن ضل) اول آدمنیکم آزدی (عن سبیله) الله ننك یولندن (وهو اعلم) واول الله بیك بلکوچیدور (بمن اهتدی) طوغری یولنی طابقوچینی (ولله) والله اوچوندور (ما فی السموات وما فی الأرض) شول مخلوقاتلار کوکلرده ویرده باردور یعنی الله تعالی ننك ملکیدور بارچه سی ننك حاللارون واشلرون بلکوچیدور

(لیجزی الذین اساؤا) اخیرنده جزا بر ور شوندا ین آدملرکاکم بوزوق اش قیلدیلار جهنم ننك عذابی بلان (بما عملوا) قیلغان اشلری بلان (ویجزی الذین) وجزا بر ور شول آدملرکا (احسنوا بالحسنی ۞) ایذکولك وکورکم بولغان عملالاربلان (الذین یجتنبون) شوندا ین آدملرکم صاقلانورلر (کبائر الاثم والفواحش) الوغ کناهلردن وبوزوقلقلردن (الا اللمم) مکر کچك کناهدن باشقه یعنی کچك کناهلرنی قیلسه لرده (ان ربك) تحقیق سننك ربنك (واسع المغفرة) یارلقامقلغی کوبدور یعنی کچکنه کناهلرنی یارلقارا کرچه الوغ کناه ایالری دخی الله ننك رحمتندن امیدکیسمسلر (هو اعلم) اول الله تعالی بیك بلکوچیدور حاللر ونکزنی (بکم) سرننك (اذ انشاکم من الارض) شول وقتده کم یراتدی سرننك اصلغزنی اوّلده توفراقدن (واذ انتم اجنة فی بطون امهاتکم) وشول وقتده کم سرلار آنالر ونکزننك قارننده کچك بالاایدونکز (فلا تزکوا انفسکم) بس پاکلامکز اوزونکزنی یخشی عمل وایذکو اش بلان یاکه کناهدن وبوزوقلقدن پاکلك بلان ماقطامانکز (هو اعلم) اول الله تعالی بیك بلکوچیدور (بمن اتقی ۞) شول آدمنیکم صاقلانغوچیدور آطانکزننك آرقه سندن آیرولودن الك (افرایت الذی تولی ۞) ایاکوردنکمی شول آدمنیکم حقغه ایارمکدن یوزقایطاردی (واعطی قلیلا واکدی ۞) وبیردی آزمالدن عدابنی یوکلامك اوچون وقتی بولدی کونکلی قالغانن بیرمدی بو آیت ولید بن مغیره حقینه ایندی یعنی ایمان کیتورمکه آرزغنه کروشدی آندین صونك کونکلی قایتوب ایمان کیتورمدی (اعنده علم الغیب) ایاآننك یانینده میدور یشرون نرسلرنی بلمك (فهو یری ۞) بس ایتورسنك کم اول هر بر نرسه نی کوزی بلان کورور یعنی ولید بن مغیره کورور ایتکان بولداشی مونك کناهن یوکلاکانن (ام لم ینبا بما) ایاخبر بر ولمدیمی اول نرسه بلانکم (فی صحف موسی ۞) حضرت موسی ننك صحیفه لرونده دور (وابراهیم الذی وفی ۞) وفا ایاسی بولغان ابراهیم ننك صحیفه لرنده دور یعنی حضرت ابراهیم الله تعالی ننك حقنی ادا قیلدی (الا تزر وازرة وزر اخری ۞) آکا ایتولمدیمیکم موسی ننك صحیفه لرونده وابراهیم ننك صحیفه لرنده یوکلامس هیچ بر یوکلاوچی ایکنچی آدمننك کناهنی یعنی هیچ بر اونك کناهنی ایکنچیدان صورالمس بس ولید اوزی ننك کناهن ایکنچی آدمغه نیچوك یوکلاتور (وان لیس للانسان) وفایده قیلمس آدم اوچون (الا ماسعی ۞) مکر فایده قیلور اوزی ننك قیلغان ایذکو اشلاری * (وان سعیه سوف یری ۞) وتحقیق آدمننك قیلغان اشی تیز کورونر یعنی قیامتده میزانده (ثم یجزاه الجزاء الاوفی ۞)

* ایتولدیکم بو آیت کریمه طور سوره سیده (الحقنابهم ذریتهم) کلام شریفی بلان نسخ ایتولکن دیب آننك اوچون موءمن بالالر آتاسی ننك توزو کلمکی بلان جنتکه کرمکی وبری اولکاندین صونك آننك اوچون دعاوصدقه ننك فایده سی بولماغیده کوب سوز باردور *

موندین صونك بر ولمش بولور آ کاشول قیلغان اشی میقدار ونچه تمام جزا (وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ ۝) وتحقیق ربنك جانبینه دور کیری قایتماغنك (وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ۝) وتحقیق اول الله تعالی کولدوردی جنت بلان وعده قیلب ویغلاتدی جهنم بلان قورقتب (وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ۝) وتحقیق الله تعالی اولتوردی وتر کردی (وَأَنَّهُۥ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ) وتحقیق یراتدی الله تعالی ایکی ترلینی (الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ۝) ایر وخاتون (مِن نُّطْفَةٍ) منیدن (إِذَا تُمْنَىٰ ۝) شول وقتکم آتلدی خاتون رحمینه (وَأَنَّ عَلَيْهِ النَّشْأَةَ الْأُخْرَىٰ ۝) والله اورزینه دور ایکنچی مرتبه ینه یراتمق (وَأَنَّهُۥ هُوَ أَغْنَىٰ) تحقیق اول الله تعالی بای قیلدی (وَأَقْنَىٰ ۝) ومال بردی (وَأَنَّهُۥ هُوَ رَبُّ الشِّعْرَىٰ ۝) وتحقیق اول الله دور شعری آدلو یولدوزنك ربسی یعنی شعرای یمانی دیرلار بر یولدوزدور جوزانك آرتیده دور بنی خزاعه جماعه‌سی آنکا عبادت قیلدیلار اول یولدوز ایکنچی قات کوکده دور یورمکی مشرق طرفینه دور (وَأَنَّهُۥ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَىٰ ۝) واول الله تعالی هلاك قیلدی اوّلکی عادنی جیل بلان بوعاد حضرت هود قومیدور بویلری طوغزیوز آرشن ایدی (وَثَمُودَ) وهلاك قیلدی ثمودنی یعنی حضرت صالح قومی بولغان ایکنچی عادنی بولارنك بویلاری اوچ یوز آرشن ایدی (فَمَا أَبْقَىٰ ۝) هیچ بر آدمی قالدورمادی (وَقَوْمَ نُوحٍ) وهلاك قیلدی حضرت نوح قومنی (مِن قَبْلُ) بولاردن الك (إِنَّهُمْ كَانُوا) تحقیق نوح قومی بولدیلار (هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَىٰ ۝) آلار بیك بوزوق اشلی وبیك آرغون ایدیلار (وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَىٰ ۝) موءتفکه شهرون یرکه ارغتدی یعنی حضرت لوط قومی نك شهرلرون آلار اوچ شهر ایدی سدوم کدوم اروم حضرت جبرائیل کوککا چاقلی کوتاروب آستن اوستینه کیترب برکا صالدی (فَغَشَّاهَا مَا غَشَّىٰ ۝) بس قابلادی اول شهرلرنی قابلاغان نرسه یعنی طاش یاودوردی (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَىٰ ۝) بس قایسی سینه ربنك نك نعمتلریدن ای آدم اوغلی شبهه قیلورسنك بلارنی بلکاندین صونك اکرچه بلارنك قایسی سی عذاب بولسه‌ده اعتبار قلوچیلرغه نصیحت ووعظ بولماغیدن نعمتلر بولدیلار (هَٰذَا نَذِيرٌ) بو محمد علیه السلام بر قورقتقوچیدور (مِّنَ النُّذُرِ الْأُولَىٰ ۝) الکاری بولغان قورقتقوچیلر جنسندندور (أَزِفَتِ الْآزِفَةُ) یقین کیلدی قیامت (لَيْسَ لَهَا) یوقدور اول قیامت اوچون (مِن دُونِ اللَّهِ) الله دن باشقه (كَاشِفَةٌ ۝) ظاهر قیلوچی یعنی قچان کیلاچکن بلوچی (أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ) ایاشبو سوزدن یعنی قرآندن (تَعْجَبُونَ ۝) عجبکه قالرسزمی انکار قیلب (وَتَضْحَكُونَ) وکولرسز (وَلَا تَبْكُونَ ۝) ویغلامارسز (وَأَنتُمْ سَامِدُونَ ۝) وحالانکه سز اوینغه طوطارسز یعنی قرآنده ذکر

ایتولکن قورقتو آیتلرون فهم قلب قورقب یغلامیسز اویونغه کوراسز (فاسجدوا لله) بس الله تعالی غه سجده قلوغز (واعبدوا ۞) والله غه عبادت قلوغز وباطل بولغان عبادتلردن قاچوغز

﴿ سورة القمر مكية خمس وخمسون آية ﴾

لبسه ——— م ——— الله الرحمن الرحيم

(اقتربت الساعة) یقین کیلدی قیامت یعنی بولماغی (وانشق القمر ۞) ویارولدی آی * (وان یروا آیة) واکر کورسه کافرلار بر معجزه‌نی (یعرضوا) یوزقایتارورلار (ویقولوا) ایتورلار (سحر مستمر ۞) بودایم بولغان قوتلی سحردور دیب (وکذبوا) ویالغانغه طوتدیلار پیغمبرلار (واتبعوا اهواءهم) وایاردیلار اورلری ننك نفسلری آرزوقلغان نرسه‌لرینه (وکل امر مستقر ۞) وهر براش قرار طابمشدور یعنی آلارننك عذابی ودخی بر بیلکولی وقتده کیلیسردور (ولقد جاءهم) وتحقیق کیلدی مکه اهلینه (من الانباء) اوتکان پیغمبرلارننك خبروندن قرآنده آخرت اشلری ننك بیانندن (ما فیه) شوندای نرسه کم یعنی الله تعالی ننك بیورغانلرندن وقارشولق قلودن طیغوچی قصه‌لار ونصیحت‌لار بولغوچیدور اول نصیحتلرده (مزدجر ۞) طیغوچی وعظلار (حکمة بالغة) اول قرآن کامل لکایتوشکان برحکمتدور (فما تغن النذر ۞) اکر اول قرآنغه اشانماسه‌لر عذاب اینمکیده آلارغه پیغمبرلارننك قورقتماغی فایده قلمس (فتول عنهم) بس اورنکننك پیغمبر لکونکنی بلدور وب حق یولغه اوندا کاندین صونك یوز قایطر آلاردن (یوم) اولکونکه (یدع الداع) چاقرور بر چاقروچی اول اسرافیل علیه السلامدور آلارنی (الی شیء نکر ۞) نفس حوش کورمکن وقاچقان نرسه کا اشبو منکر بولغان نرسه قیامت قورقنچیدور وحسابدور (خشعا ابصارهم) یالونمق علامتی ظاهر بولور یعنی خور وخیران بولور قیامت قورقنچیدن آلارننك کوزلریمه (یخرجون) چغارلار (من الاجداث) قبرلاروندن اولکونده (کانهم) ایتورسنك کویه آلار (جراد منتشر ۞) طارقلمش چیکرتکه دورنی یرکاباراچقلرون بلمسلار (مهطعین الی الداع) اوندا اوچی حضرت اسرافیلکه قورقب تیز لك بلان کیلب (یقول الکافرون) ایتورلار کافرلار (هذا یوم عسر ۞) اشبو کون‌نی چیتن وقاتی کوندوردیب (کذبت قبلهم) یالغانغه طوتدیلار مکه قومیدن الکاری (قوم نوح) نوح قومی (فکذبوا عبدنا) بس یالغان طوتدیلار قولومز نوحنی (وقالوا) ایتدیلار آلار (مجنون) بونوح مجنوندور دیب (وازدجر ۞) تورلی ازارانجتو

(ف) شاه ولی رحمه الله ایتدی اشبو اشارتدور اول قصه‌غه‌کم کافرلار رسول علیه السلامدن معجزه صرادیلار الله تعالی آینی ایکی کیسك قیلدی برسی ابو قبیس طاوی اوزره کیلدی وایکنچیسی قیقعان طاوی اوزره کیلدی *

بلان الله تعالی بیورغانن یتوشدرودن قورقوب طیدیلار (فدعا ربه) بس دعاقلدی حضرت نوح اوزی ننك ربسینه (انی مغلوب) الهی من قومم آراسندن جینکولمش بولدوم (فانتصر) منم اوچون آلاردن اوچ آلنك (ففتحنا ابواب السماء) بس آچدوق بز آلارغه عذاب اوچون کوك اشکلرون (بماء) صوبلان (منهمر) کوب آغوچی صو بلان یعنی قرق کون توتوش یغمور یاودی (وفجرنا الارض) وآغوزدوق بز بردن بتونلای (عیونا) چشمه لارنی (فالتقی الماء) بس یاودی صوهر جانبدن (علی امر) اش اوزارینه یعنی نوح قومی ننك هلاکی اوزارینه (قد قدر) تحقیق تقدیر قلنغان ایدی اول هلاکلك بس آلارنی غرق بولمق بلان هلاك قلدوق (وحملناه) بوکلادوك اول نوحنی (علی ذات الواح ودسر) تاقته وقاداق ایاسی اولان کویمه اوزارینه (تجری باعیننا) بوروتدوك بز اول کویمه نی اوزومز ننك صاقلاماغمز بلان (جزاء) اوچ آلمق اوچون (لمن) شول آدم اوچون (کان کفر) اشانلمدی حضرت نوحننك پیغمبر بولب اوندامکینه حضرت نوح اوچون غرق قیلب اوچ آلدوق (ولقد ترکناها) وتحقیق قالدوردوق بز اول کویمه نی (آیة) برعلامت (فهل من مدکر) ایابارمیدور نصیحت قبول قلوچی یعنی دنیاده حضرت نوح وقتیدن کویمه لرننك یورمکی قالدی یاکه نوح علیه السلام ننك کویمه سی اوزی جودی طاویده قالدی کوب زمان حتی اشبو امت ننك اوّل اوتکانلر وندن قایسی کشی آنی کورکان دور (فکیف کان) بس نیچوك بولدی (عذابی ونذر) منم عذابم وبنم قورقتماغم (ولقد یسرنا القرآن للذکر) وتحقیق جینکل قلدوق بز قرآننی یعنی اوتکان امتلرننك حاللرون ایسلرینه کیترمك اوچون ویاد آلمق اوچون (فهل من مدکر) اول قرآننی اوقومق وبلمك بلان نصیحت آلغوچیلار بارمیدور یعنی لازمدور آنی فهم قیلب نصیحتن قبول قلمق (کذبت عاد) یالغانغه توتدیلار عاد قومی حضرت هودنی (فکیف کان) حساب قیل غل نیچوك بولدی آلارغه (عذابی ونذر) منم عذابدن قورقتماغم (انا ارسلنا علیهم) تحقیق بز آلارغه بیاردوك (ریحا صرصرا) صرصر جیلنی یعنی بیك قاتی بولغان جیلنی (فی یوم نحس مستمر) بر شوملغی محکم بولب اونکغایسز کونده یعنی اول کون صفر آیی ننك آخیرغی چهارشنبه کونی ایدی شول کون شوملغی یوروب بارچه سی هلاك بولدی (تنزع الناس) اول جیل آلارنی یرلر وندن قوپطاروب باش توبان آطار ایدی (کانهم اعجاز نخل منقعر) ایترسنك کویه آلار طامرندن قوبب توشکان خرما آغاچلاریدور (فکیف کان) نیچوك بولدی (عذابی ونذر) منم عذابم ومنم قورقتماغم (ولقد یسرنا القرآن) وتحقیق جینکل

قلدوق قرآننی (للذکر) اوقب فهم قلمق اوچون وباد آلمق اوچون (فهل من مدکر ۞)
ایاهیچ بر نصیحت قبول ایدوچی بارمیدور (کذبت ثمود بالنذر ۞) یالغانغه طوتدیلار
ثمود قومی قورقتوچیلرنی یعنی حضرت صالحنی (فقالوا) بس ایتدیلار (ابشرا منا واحدا
نتبعه) ایابرننك جنسیردن یعنی قومیردن بر آدمکه‌می ایارورمز (انا اذا) تحقیق بز
اول وقتده (لفی ضلال وسعر ۞) آرغنلقده ودیوانالقده اولورمز (ءالقی الذکر علیه)
ایاایندر ولدیمی وحی آننك اوزارینه (من بیننا) برزننك آرامیردن (بل هو) آلای توکل
بلکه اول صالح (کذاب اشر ۞) اوزونی ماقطاغوچی بیك یالغانچیدور (سیعلمون غدا)
تیز دورکم بلرلار آلار ایرتاده (من الکذاب الاشر ۞) کمدور اوزونی ماقطاغوچی بولغان
یالغانچی (انا مرسلوا الناقة) تحقیق بز یبارورمز آناتوبه‌نی (فتنة لهم) آلارنی صنامق
اوچون (فارتقبهم) بس ای صالح کوتکل‌نی اش قیلورلار (واصطبر ۞) وصبر قیل آلارننك
ارنجتمکلرینه (ونبئهم ان الماء) وخبر بیر آلارغه کم حقیقتلی صو (قسمة بینهم) بولونکاندور
آلارننك آرالارونده (کل شرب محتضر ۞) صودن بر اولوش اوزره ایاسی حاضر بولور *
(فنادوا صاحبهم) بس چاقردیلار اوزلری‌ننك یولداشلرونی اول قدار بن سالف ایدی
(فتعاطی فعقر ۞) بس قلچی بلان توبه‌ننك آیاغن چابدی وکسدی یعنی بر اویاتسز
آرغن خاتن بار ایدی آننك حیوانی کوب اشبو خاتن اوز اشنالریدن بروسنی آزدروب
اول هم توبه‌نی کسدی (فکیف کان عذابی ونذر ۞) بس نیچك بولدی منم عذابم وقورقتماغم
(انا ارسلنا) تحقیق بز یبارودك (علیهم صیحة واحدة) آلار اوزارینه بر قتی بولغان آوازنی
(فکانوا کهشیم المحتظر ۞) بس بولدیلار حیوانلار صاقلاواوچون یاصالغان برزننك آیاقی
آستوندا غی چروب اوالغان چبقلاری وقورالاری کوك یعنی آلار نیتك حیوانلار یاصاغانده
بر یولی اوالهلار ثمود قومی هم اوشاندای اول طاوشنی اشتب بر یولی جان بیردیلار (ولقد
یسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر ۞) وتحقیق آسان قلدوق قرآننی یاد آلمق اوچون
نصیحت برکوچی وآلغوچیلرغه ایابارمی قرآن وعظنی قبول قلوچی (کذبت قوم لوط
بالنذر ۞) یالغانغه طوتدی لوط قومی قورقتوچیلرنی (انا ارسلنا علیهم) تحقیق بزلار
یباردوك آلارغه (حاصبا) طاش یاودرغوچی جیلنی (الا ال لوط) مکر لوط ننك اوبی‌ننك
آدملرنکم (نجیناهم بسحر ۞) قوتولدوردوق بز آلارنی سحر وقتیده (نعمة من عندنا)
اوز جانبمردن بولغان قرغانمق بلان (کذلك نجزی من شکر ۞) لوط ننك آلنی قوتولدرغانمز
کوك جزالندرورمز شول آدمنیکم اسلام نعمتینه شکرلك قیلسه (ولقد انذرهم) تحقیق

(ن) شاه ولی ایته دور شول توبه هر بر صو اوزره صو اچمکه بارسه بارچه حیوانلار آندن قاچارلار ایدی بس الله تعالی نوبت بلکولی قلدی بر کون اول توبه اوچون بولسن وبر کون باشقه حیوانلار اوچون بولور دیب *

قورقتدی حضرت لوط آلارنی (بطشتنا) برننك عذابمزدن (فتمارووا) بس قارشدیلار (بالنذر ۞) اشبو قورقتمقلرغه (ولقدراودوه) وسوز ایتدیلار حضرت لوطقه (عن ضیفه) تاکم غافل قاله‌لار لوطنی مسافر قوناقلرون صاقلامقدن (فطمسنا) بس صوقر قلدق (اعینهم) آلارننك کوزلرونی (فذوقوا) بس ایتدوك آلارغه طاتوغز (عذابی ونذر ۞) منم عذابمنی ومنم قورقتمقلوغمنی (ولقدصبحهم) وتحقیق یتوشدی آلارغه طانك وقتنده (بکرة) ایرته بلان (عذاب مستقر ۞) آلارده دایم طراچق منم عذابم یعنی دنیاعذابی آخرت عذابنه توتاشب دایم عذابده بولورلار (فذوقوا عذابی ونذر ۞) بس ایتدوك آلارغه تاتنکز بنم عذابمنی وقورقتماغمنی (ولقدیسرنا القران للذکر فهل من مدکر ۞) وتحقیق آسان قلدوق بز قرآننی نصیحت برمك وآلمق اوچون اباهیچ بر نصیحت قبول قلوچی بارمیدور (ولقدجاء) وتحقیق کیلدی (ال فرعون النذر ۞) فرعون ننك ایارچنلرینه قورقتقوچیلر یعنی حضرت موسی بلان وحضرت هارون (کذبوا بایاتنا کلها) بالغانغه طوتدیلار برننك علامتلر ومرننك کلسن (فاخذناهم اخذ عزیز مقتدر ۞) بس طوتدوق آلارنی کوچلی بولغان قهر عذابی بلان یعنی طوفان عذابندن صونك قبر عذابی بلان (اکفارکم) ایاسزننك کافرلار ونکرمی ای قریش (خیر) ایدکودور (من اولئکم) اشبو ذکر قلنغان جماعتلردن (ام لکم براءة فی الزبر ۞) یاکه سزننك اوچون ای قریش جماعتی قوتولمق حکمی بارمیدور اوتکان کتابلرده (ام یقولون) ایاایتورلارمی (نحن جمیع منتصر ۞) بزلارکوب جماعتمز عذابلرندن بربرومزکا نصرت بروشب قورتلورمز دیب (سیهزم الجمع) تیز دورکم قاچه‌چقلردور صوغشدن اشبو جماعت (ویولون الدبر ۞) وقایطره چقدرلار آرقه‌لرونی (بل الساعة موعدهم) بلکه قیامت کونی آلارننك وعده‌سی وقتیدور (والساعة) وقیامت (ادهی) بیك قاتیدور (وامر ۞) وبیك آچیدور (ان المجرمین) تحقیق بوزوق اشلیلر (فی ضلال) آزغنلقده‌دور (وسعر ۞) ونادانلقده‌دور (یوم یسحبون) کونکلونکا کیترشول کونننی کم اوستراورلار اول کافرلار (فی النار علی وجوههم) جهنم کایورلری اورارینه (ذوقوا مس سقر ۞) ایتولر آلارغه طاتوغز سقر طاموغی ننك توتماغونی یعنی عذابنی (انا کل شیء) بزلارهر برنرسه‌نی (خلقناه بقدر ۞) یراتدوق اولچاوبلان (وما امرنا الا واحدة) وتوکلدور برننك بیورماغومز مکر بر سوزدور (کلمح بالبصر ۞) کوز بلان قرامق کوکدور یعنی آز وقتده تیرلك بلان بار بولر (ولقداهلکنا) تحقیق هلاك قلدوق بز (اشیاعکم) سزننك کوکلرنی (فهل من مدکر ۞) اباهیچ نصیحت

قبول قلوچی بارمیدور (وکل شیء) وهر بر نرسه‌کم (فعلوه) قلدیلار آنی (فی الزبر ۞) عمل دفترنده یازولمشدور یعنی کرما کاتبین یازمشلردور (وکل صغیر وکبیر مستطر ۞) وهر کچك اولوغ یازولمشدور یعنی لوح المحفوظده (ان المتقین) تحقیق کناهدن صاقلانغانلار (فی جنات ونهر ۞) باغچه‌لرده‌دور اوجماح یورطنده ویلغه‌لرده‌دور آلار آنده بولورلار (فی مقعد صدق) طوغریلق مجلسنده بولورلار (عند ملیك مقتدر ۞) ملکنده قوتلی بولغان پادشاه‌نك قاشنده یعنی الله تعالی نك خاص بنده‌لری نك قاشنده بولورلار *

﴿ سورة الرحمن ثمان وسبعون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(الرحمن ۞) الله تعالی (علم القران ۞) قولی محمد علیه السلامغه قراننی اویراتدی (خلق الانسان ۞) آدمینی یراتدی (علمه البیان ۞) اویراتدی انسانغه سوزلاشمکنی ویازمقنی وهر روشچه بیان قیلمقنی یراتدی (الشمس والقمر بحسبان ۞) قیاش وآی بلکولی بولغان حساب بلان یورور (والنجم والشجر یسجدان ۞) واولان وآغاچ سجده قیلورلار (والسماء رفعها) وکوکنی کوتاردی (ووضع المیزان ۞) وقویدی شریعت‌نك اولچاونی (الا تطغوا فی المیزان ۞) تاکم طوغر ولقدن اوتمیه‌سز اولچاولارده یعنی بر بر نکزکا اولچاولرده کوچ قیلمانکز (واقیموا الوزن بالقسط) وطوغری طارتنك ترازونی انصاف بلان (ولا تخسروا المیزان ۞) کیمچیلك قیلمانکز اولچاوده یعنی آلغانده آرتق آلب صاتقانده کیم قیلمق بلان (والارض) یرنی (وضعها للانام ۞) قرار قیلدوروب قویدی مخلوقات اوچون یعنی حضرت آدم براطلودن اوّل کوك یورورایدی حضرت آدم دنیاغه کیلکاچ مخلوقات اوچون قرار قیلدی (فیها) اول یرده (فاکهة) جیمشلر باردور (والنخل ذات الاکمام ۞) خرماقابچقلاری ایاسی خرما آغاچلری باردور (والحب ذو العصف) دغی بغدای وآرپه کبی قوری یفراق ایاسی اورلق باردور (والریحان ۞) خوش اسلی یفراقلار یعنی کللار باردور مونده اشارتدور یفراقلری آلارنك دورت آیاقلی حیوانلرینه جیم باشقه آشاچق نرسلر اوچوندور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکزنك نعمتلری نك قیسسنی یالغانغه طوتاسز ای جن وآدم (خلق الانسان ۞) من صلصال) یراتدی آدم علیه السلامنی قوری بالچقدن (کالفخار ۞) پشکن کرپچ کوك بالچقدن (وخلق الجان) ویراتدی جنی (من مارج من نار ۞) اوت یالقنندن (فبای الاء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکزنك

(الرحمن سوره‌سی ایندو رولمکه کاسبب برکون مکه کافرلری کیلب پیغمبر علیه السلامغه ایتدیلار یامحمد سنك تلنکده هر وقت یوریدور یارحمن الدنیا والآخرة دیب بورحمن دیکانك نی نرسه دور الله تعالی رحمن نك تعریفنی بیان قیلب ابتدی (الرحمن علم القرآن) دیب

قایسی نعمتلرونی یالغان دیورسز (ربّ المشرقین وربّ المغربین ۞) ایکی مشرق ننك اباسیدور وایکی مغرب ننك اباسیدور یعنی قش ده قویاش باتقان یرلار باشقه دور یاز کونی دخی قویاش طوغان وقیاش باتقان یرلار باشقه دور (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکز ننك قایسی نعمتلرون یالغان دیورسز (مرج البحرین) آعزدی ایکی دریانی بروس فارس دریاسی صوی بیك آچیدور وبروس روم دریاسی صوی بیك طاطلیدور (بلتقیان ۞) بولوقرلار آلار بر برینه قراغانده کویه قوشولغاندور (بینهما برزخ) بو ایکسی ننك آراسنده پرده باردور (لایبغیان ۞) صولری بر برینه قوشولماس (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) بس ای آدم بلان پری الله ننك قایسی نعمتلرینه طاناررسز (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان ۞) چغار بو ایکی دریادن اینجی ومرجان (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (وله الجوار المنشات فی البحر کالاعلام ۞) اول الله تعالی اوچوندور یعنی الله تعالی قدراتنده دور طاولارکوك فرضلاری کوتارولمش وآدملار ومالالار بلان طولغان کویملرننك یورمکی دریاده یعنی باطمایانچه (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکز ننك قیسی نعمتلرونی یالغانغه طوطارسز (کل من علیها فان ۞) هر آدمکم یر یوزنده باردور فانی بولغوچیلردور (ویبقی وجه ربك) وباقی بولورسننك ربنك ننك ذاتی (ذو الجلال والاکرام ۞) الوغلق اباسیدور اول ربنك وحرمت اباسیدور (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (یسأله من فی السموات والأرض) صرار الله تعالی دن کوکلرده وبرده بولغان مخلوقات حاجتلرونی (کل یوم هو فی شأن ۞) هرکون اول الله تعالی بر اشده دور یعنی نعمت برمك وباعذاب قیلمق یاایذکو قیلمق یاباوز قیلمق ویاتر ولدرمك ویااولتورمك والله اعلم (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (سنفرغ لکم ایها الثقلان ۞) هر نرسه دن بوشاب سز کایونالرمز ای آدم وجن یعنی حساب قیلمق اوچون تیز قصد قیلورمز (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (یامعشر الجن والانس) ای جنلر وآدملار کروهی (ان استطعتم) اکر کوچنکز یتسه (ان تنفذوا) اوتماکلوکا (من اقطار السموات والأرض) کوکلرننك ویرننك چتندن (فانفذوا) بس اوتونکلار یعنی چغنك لار (لاتنفذون الا بسلطان ۞) چغابلمس سز مکر قوت بلان چغارسز اول قوت قایدادور (فبای الآء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (یرسل علیکما) یبارولمش بولورسزننك اوزارنکزکا (شواظ) بر یالقن (من نار) اوددن (ونحاس) ودخی توتون (فلاتنتصران ۞) بس سز نی الله تعالی ننك عذابندن صاقلاوچی وباردم قیلغوچی بولمس

فبای الاء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (فاذا انشقت السماء) بس شول وقتکم یار ولر
کوك (فکانت وردة کالدهان ۞) بس بولور قزل کول توسنده قزل تیرن کوك (فبای
الاء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکرننك قیسی نعمتلرینی بالغان طوطارسز (فیومئذ لا یسئل
عن ذنبه) بس اولکونده صورالمش بولمس اوزی ننك کناهندن (انس ولا جان ۞) آدم
ودخی صورالمش بولمس جن (فبای الاء ربکما تکذبان ۞) معناسی اوتدی (یعرف
المجرمون) بلنمش بولور بوزوق اشلیلر (بسیماهم) اولرلری ننك علامتلری بلان
(فیوخذ بالنواصی والاقدام ۞) بس آلونور یعنی اوسترالر آلارنی مانکلای چکلرندن
وآیاقلرندن (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ هذه جهنم التی) اوشبودور شوندا ین جهنم
(یکذب بها المجرمون ۞) یالغانغه طوطالر ایدی آنی کناه اشلیلر (یطوفون) یورورلر
(بینها وبین حمیم ان ۞) جهنم آراسنده وقاینا عوچی اسی صو آراسنده (فبای الاء ربکما
تکذبان ۞ ولمن خاف مقام ربه جنتان ۞) واول آدم اوچونکم قورقدی طورمقدن ربسینك
حضورنده ایکی جنت بولور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ ذواتا افنان ۞) اول ایکی باغچه
یعنی جنت کوب تورلی یغاچ وجیمش ایالریدور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ فیهما عینان)
اول ایکی جنتده ایکی چشمه (تجریان ۞) آغرلار (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ فیهما)
بو ایکی جنتده (من کل فاکهة) هر بر جیمشدن (زوجان ۞) ایکی تورلی باردور (فبای
الاء ربکما تکذبان ۞ متکئین) طاینغوچیلردور (علی فرش) توشکلر اوزرینه (بطائنها
من استبرق) استارلری یعنی اول توشك ننك طشلاری قالن طوقولغان یفکدندور (وجنا
الجنتین دان ۞) اول ایکی جنت ننك جیمشلری یقیندور یعنی آصاتلق بلان آلونور (فبای
الاء ربکما تکذبان ۞) بس ربنکرننك قایسی نعمتلرونی یالغانغه توتارسز (فیهن قاصرات
الطرف) اول جنت ننك اورونلارونده وصرایلارونده کوزلارون توبان صالب هیچ براوکا
قاراماغان حورلر باردور (لم یطمثهن انس قبلهم ولا جان ۞) طوطماغان هیچ بر آدم
ایرلارندن اول وهم جن (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ کانهن الیاقوت والمرجان ۞)
ایتورسن سین کویه آلار یعنی حورلار یاقوت ومرجاندور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞)
هل جزاء الاحسان الا الاحسان ۞) توکلدور ایدکو بولغان عبادت ننك یالی مکر
ایدکولکدور یعنی انعام واحسان قیلمقدور آننك اوچون عبادت ننك یالی ثوابدور
(فبای الاء ربکما تکذبان ۞ ومن دونهما جنتان ۞) اول ایکی جنتدن باشقه ایکی جنت دخی باردور
یعنی ایدکو اش قیلغانلرغه بولردن باشقه هم ایکی جنت باردور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞

مدهامتان ۞) اول ایکی جنتکم باقچه‌دور بیك یشللکندن قره لقغه چالشقاندور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ فیهما عینان نضاختان ۞) اول ایکی جنتده ایکی قاینا غان چشمه باردور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ فیهما فاکهة ونخل ورمان ۞) شول ایکی جنتده جیمش وخرما آغاچی باردور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ فیهن خیرات حسان ۞) وشول جنتلرده وصرایلارده بیك پاکیزه وبیك صلو بولغان خاتونلار باردور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ حور مقصورات فی الخیام ۞) حورلار چادرلاراچنده یشرونکانلاردور (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ لم یطمثهن انس قبلهم ولا جان ۞) طوتمبدور آلارنی آدملر ایرلریدن اوّل وهم برجن (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ متکئین علی رفرف خضر) طایانمشلردور یشل یصدق اوزرینه (وعبقری حسان ۞) وکورکم توشکلر اوزرینه (فبای الاء ربکما تکذبان ۞ تبارك اسم ربك) مبارك والوغ بولدی ربنك ننك اسمی (ذی الجلال والاکرام ۞) الوغ لق ایاسی واحسان ایاسیدور اول ربنك اوشبو سوره هر آیتده نعمتلرون صنادی وبلدوردی آلارنك قایسی سی حاضر بولغان نعمتدور وقیسی سی ننك خبرون بردی اول هم ضرور نعمتدور *

﴿ سورة الواقعة مکیة ست وتسعون آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(اذا وقعت الواقعة ۞) ایسنکا کیتر شول وقتنیکم توشکوچی بولسه تشکوچی نرسه یعنی قیامت (لیس لوقعتها کاذبة ۞) یوقدور آننك توشما کونی یالغان تتوچی توشکن وقتیدن کافرلار دنیالقده یالغانغه طوتسه لرده اولکونده طانماسلر (خافضة رافعة ۞) توبان قیلغوچیدور برنچه کمسنی عدلی بلان وکوتارکوچیدور برنچه کمسنی مرتبه‌سن یوغاری قیلب جنت اعلی کا کرو تور (اذا رجت الارض رجا ۞) شول وقتکم تترارير قاتیغ تترامك بلان اوستندا کی هر عمارتلار جیمورولر (وبست الجبال بسا ۞) وتچان طاولران کوك واقلانور واقلانمق بلان (فکانت هباء منبثا ۞) بس بولورطار قالمش توزان کوك (وکنتم) بولور سز سز (ازواجا ثلاثة ۞) اوچ تورلی بولاك (فاصحاب المیمنة ۝) بس اونك قول ایالری بولب عمل دفترلرون اونك قول بلان آلغانلار (ما اصحاب المیمنة ۞) نی حال اوزرینه دور اونك قول ایالری یعنی ایذ کولك ایالری (واصحاب المشئمة ۝) صول قول ایالری یعنی یاورلق اهلی بولب عمل دفترلرون صول قول بلان آلغانلار (ما اصحاب المشئمة ۞) نی حال اوزرینه دور صول قول ایالری یعنی یاورلق اهلی (والسابقون السابقون ۞) الکاری

کیتکانلار الکاری کیتکانلاردور یعنی الکاری کیتکنلار آلاردورکم ایمانغه وایدکوعمل لر
قلمقلر الکاری کیتب دورلار یعنی حقلق معلوم بولغاچ ایمان کیترکانلار (اُولٰئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ۞)
اوشبو الکاری کیتکنلاردور یقین بولغانلار یعنی الله تعالی ننك رحمتیکه وقرغانماغیغه یقین
بولغانلاردور (فِی جَنّٰتِ النَّعِیمِ ۞) نعمت جنتلریده بولورلار (ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِینَ ۞) بو
الك اوتکانلار اوتکن امتلرده کوبدور (وَقَلِیلٌ مِّنَ الْاٰخِرِینَ ۞) وآخرلارنده آزدورلار
یعنی محمد علیه السلام ننك امتندان (ف)(عَلٰی سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ۞) آلطوندن طوقلمش
تختلر اوزرونده تورغوچیلردور (مُّتَّكِـِٔینَ عَلَیْهَا مُتَقٰبِلِینَ ۞) طایانورلار اول تختلر
اوزرینه بربرینه قارشوبولب (یَطُوفُ عَلَیْهِمْ) ایلانور آلارننك تیرالرنده (وِلْدَانٌ
مُّخَلَّدُونَ ۞) بالالق مرتبه سنده بولغان یاش یکتلار ایتولدیکم یاشلری اون اوچده بولب
دایم شولای بولورلار آرطماسلار (بِاَكْوَابٍ) طوتقه سز کاسه لربلان (وَاَبَارِیقَ ۝) وطوتقالی
وبورونلی صاوتلار بلان قومغان کوك (وَكَاْسٍ مِّنْ مَّعِینٍ ۞) صاف بولغان خمردن تولغان
پیاله صاوتلاری بلان یعنی شرابلار توترلار (لَا یُصَدَّعُونَ عَنْهَا) باش آورماغی بولماس آلارده
اول شرابدن (وَلَا یُنْزِفُونَ ۞) وجایلمسلر وهوشلری کیتب عقللر بنه ضرر بتوشمس بلکه
اچکن صاین آرتور (وَفَاكِهَةٍ) دخی ایلانورلر اول یکتلر هرتورلی جیمشلر بلان (مِّمَّا
یَتَخَیَّرُونَ ۞) آلار آننك قایسی سن استرلر قایسی سن تلاسه لر آنی آشارلار (وَلَحْمِ طَیْرٍ
مِّمَّا یَشْتَهُونَ ۞) ودخی ایلانورلار اول یکتلر آلار تلاکان قوش ایتلری بلان یعنی حاضر
بولور آلارغه قوش ایتیدان تلاکانلری (وَحُورٌ عِینٌ ۞) آلار اوچون حور العینلار بولور
یعنی جماع قیلمق تلاسه لر آق تنلی قاره کوزلی قاره ساچلی جنت قزلاری بولور
چبلدوق اچنده (كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ۞) صاوتلری اچنده اوردوتولمش وقول
تیماکان انجو ومروارید کوك دور پاکیزه لکده (جَزَآءً بِمَا كَانُوا یَعْمَلُونَ ۞)
بو ایتولمش نرسه لر بیرولر اول ایدکولك اهللرینه جزا بولمق اوچون قیلغان
اشلرینه (لَا یَسْمَعُونَ فِیهَا) ایشتمزلار آلار اول جنتده (لَغْوًا وَلَا تَاْثِیمًا ۝) بوش فایداسز
وهم برحرف ایشتمزلار کناه بولغودای سوزنی (اِلَّا قِیلًا سَلٰمًا سَلٰمًا ۞) مکر ایتوشرلار
بربرلری بلان سلام یعنی السلام علیکم وعلیکم السلام فی (وَاَصْحٰبُ الْیَمِینِ ۝) واونك قول
ایالری (مَا اَصْحٰبُ الْیَمِینِ ۞) فی حال اوزرینه اولور اونك قول ایالری (فِی سِدْرٍ
مَّخْضُودٍ ۞) جیمشلی تکنسز بولغان عربستانده کراسی دیب ایتولکان نبق آغاچلاری آستنده
بولورلار (وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۞) وکوب جیمشلی وحوش ایسلی وجیمشلری بربرینه جهتوشکان

(ا ف) سابقونلر انبیالر
ومجتهدلردور دین بولنده
طروشب بنده لرکاطوغری
یولنی کورستکانلردور اوّل
اوتکانلردن مراد حضرت
آدمدن حضرت رسولکاچه
دور آخر بنلردن مراد
اشبو پیغمبر امتیدور
یاکه اوّل وآخربندن
مرادی اشبو محمد علیه
السلام امتیدور یعنی اعلی
درجه ایالری اشبو امت
ننك اوّلنده کوب ایدی
وآخرلارونده ازبولونر
نعیم جنتی سکز اوجماح
ننك بروسیدور (جم)
(تاج الدین تفسیرنده
سدر سروی آغاچیدر
(طلح عودیغاچیدورمنضود
هوش اسلی صاغزی
باشلرودن توبینه چا
قلیدور اوز اوزیدن
اسلانب ترور

یعنی قات قات بولغان موز دیکن آغاچلر یاننده بولورلار (وَظِلٍّ مَمْدُودٍ ۞) وصوزولمش یعنی اوزون کوله که ده بولورلار (وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ۞) وآقغان صولر یاننده بولورلار (وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ۞) وکوب جیمشلر یاننده بولورلار (لَا مَقْطُوعَةٍ) هیچ بر وقت کیسلمس وقور وملمس اول جیمشلر (وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۞) دخی هیچ بر وقت طیولمس اول جیمشدن (وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ ۞) قدری الوغ بولغان توشکلرده بولرلار یا که تختلر اوستینه اوتورغان کورکم خاتونلار بلان ذوق وخوشلقده بولرلار (إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً ۞) تحقیق بز براتدوق دنیا خاتونلرونی جنتده بر تورلی براتمق بلان (فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا ۞) بس قیلدوق بز آلارنی بکرلی (عُرُبًا) سیوکلی ایرلری یاننده یعنی شیوه وناز بلان وایرلری بلان (أَتْرَابًا ۞) بردای قیلدوق (لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ ۞) اونك قول ایالری اوچون یشده بردای بولرلار یعنی اوتوز اوچار یشنده بولرلار بولار اونك قول اهللری اوچوندور (ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۞) اول اونك قول اهلی کوب جماعتدور اول اوتکن امتلردن (وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۞) وکوب جماعتدورلار آخرغی امتدن (ف) (وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ ۞ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ ۞) وصول قول ایالری یعنی باوزلق ایالری نینداى آدملردور یعنی نی یمان حالده بولورلار آلار (فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ۞) اسی جیلان واسی صوده بولرلار (وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ۞) وقره توتن ننك کولکسنده بولورلار (لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۞) صوقه توکلدور اول کوله کا باشقه کوله کالرکوك وبر راحتلاندورکوچی ده توکلدور یعنی آصلا فایده‌سی یوقدور (إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ) تحقیق اول باوز آدملار بولدیلار بوعذابنی کوردن اوّل (مُتْرَفِينَ ۞) اورلری ننك نفسلاری تلا کانلاری بلان تربیه لانب ترمشلر ایدی (وَكَانُوا يُصِرُّونَ) وبولدیلار آلار دایمچیلق قیلور بولدیلار (عَلَى الْحِنْثِ الْعَظِيمِ ۞) الوغ کناهغه یعنی کفرلکا (وَكَانُوا يَقُولُونَ) وایتور بولدیلار آلار (أَئِذَا مِتْنَا) ایا اولسك بز (وَكُنَّا تُرَابًا) وطوفراق بولسق (وَعِظَامًا) وچرکن سویك بولسق (أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۞) ینه بزلار قوبارولمش بولرمز می (أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۞) ایابزننك اوتکن آتالرومز دخی قوبارولمش بولرمی (قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ ۞ وَالْآخِرِينَ ۞) ایتکل تحقیق اولکی امتلر وآخرغی امتلر (لَمَجْمُوعُونَ) جیولمشلردور (إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ۞) بیلکولی بولغان وعده کونینه (ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۞) موندین صونك سزلار ای یالغانغه طوتقوچی آرغنلر (لَآكِلُونَ) آشاغوچیلرسز (مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ ۞) زقوم آغاچندن (فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۞) بس طولدورورسز آندن قارنلار ونکزنی (فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ) بس اچارسز آننك اوزرینه (مِنَ الْحَمِيمِ ۞) اسی صودن (فَشَارِبُونَ)

(وماء مکسوب آقعوچی یلغه‌لر یاننده دور اول یلغه‌لر قیسی حمردن قایسی بالدن قیسی سوتدن قیسی صاف صودن بولسه ده بیك خوش ایسلی ولذتلیدور دیب معنی بیرکن (م)

(ف) اونك قول ایاسی شولاردورکم اکر بر آدمنك عملی ننك یازوی اونك قولینه بیرلسه آکا صاحب یمین یعنی اونك قول ایاسی دیرلار واول آدم جنتلك دور اکر عمل یازوی صول قولنه بیرولسه آکا صاحب شمال یعنی صول قول اهلی دیرلار اول آدم جهنملك دور (جم)

بس اچرسز (شُرْبَ الْهِيمِ ۞) بیك صوصاغان تویه‌ننك اچمكی كوك (هٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۞) اوشبو تورلی طعامدور اوشبو تورلی اچملكدور جهنمكه الك كردوكلرنلة قیامت كونده آلارغه حاضرلانغان (نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ) بزسزنی یراتدوق یعنی یوقدن بار قیلدوق فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ۞) بس نی اوچون اشانمیسز یعنی ایكنچی مرتبه سزنی یراتماقنی (أَفَرَأَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ۞) خبر بر ونكز منكاخاتونلار ونكزننك رحمینه توكان منیو بوكزنی (ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُ) سزیراترسزمی (أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ۞) یابزمی یراترمز یعنی اول منینی آدم قیلرمز (نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ) بزلر بیلكولی قیلدوق سزننك آراغزده (الْمَوْتَ) اولمنی (وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ۞) وتوكلمز بزعاجز بولغوچی (عَلَىٰ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ) شوننك اورارینه كم آلشطرالم یعنی كیتورورمن سزننك اوخشاشوغز بر قومنی (وَنُنشِئَكُمْ) ویراترمز سزنی (فِيمَا لَا تَعْلَمُونَ ۞) سزبلمكان صورتده وبلمكان عالمده یعنی سزنی بر باشقه عالمكه كیتورورمن وسزننك بروكزكاباشقه خلقلارنی كیتورورمن یعنی سزنی مایمل ودونكفزكوك بر باشقه مخلوق صورتینه قویارمن (وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ) وتحقیق بلدوكز سز اوّل مرتبه‌ده یراتماقنی بس (فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۞) ایكنچی مرتبه‌ده یراتماقنی اوچون فكر قیلب كونكلوكزكا كیتورمیسز اوّل مرتبه‌ده یراتماعه كوچی یتكن الله ایكنچی مرتبه كوچی یتماكونی (أَفَرَأَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ۞) خبر بیروكز منكا اول نرسنیكم ایكرسز سز (ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُ) ایاسزمی ایكارسز یعنی بولدورورسز (أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۞) یاكه بزمی بولدورورمز یعنی اوسترورمزمی (لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ) اكر تلاسك اول ایككان نرسه كزنی اوسمكدن اوّل قیلرایدوك (حُطَامًا) یوق یاكه اورلمسز صلام (فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ۞) بس عجبلانب قایغروب طروشماقوغزعه اوكونور ایدوكز (إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ۞) بزلار تولارمزمی سزننك ایكن تورمسنده توتولغان دراجتلاروكزنی تولامامز (بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۞) بلكه بزلار محروم قیلدوق سزنی آشلوقوغزنی بولدورماینچه صلام قیلب (أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ۞) ایاكوردوكزمی بلب خبر بیروكز شوندای صونیكم اچارسز (ءَأَنتُمْ أَنزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ) ایاسزمی ایندوردوكز بولوطدن (أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ۞) یاكه بزمی ایندورگوچی بلی الله الله تعالی ایندورگوچیدور (لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ) اكر تلاسك ایدی بزقیلرایدوك اول صونی (أُجَاجًا) اچركایارمسلق آچی (فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۞) بس نی اوچون شكر قلمیسز یعنی صوننك تملی بولماغینه (أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۞) ایاكورامسز بلب خبر بیروكز اول اودكم آغاچ ننك بوطاقلری ننك آراسندن چغارورسز كیرك وقتده (ءَأَنتُمْ) ایاسزمی (أَنشَأْتُمْ)

براتدوغز (شجرتها) آننك آغاچنی (ام نحن المنشئون ۞) یاکه بزلارمی براتقوچی البته الله براتقوچیدور یعنی برنچه آغاچلر باردورکم مرخ وغفار دیرلار بوطاقلرونی بروسن بروسینه اشقومق بلان اود چغار (نحن جعلناها) بزلار قیلدوق اول آغاچنی (تذکرة) نصیحت اوچون (ومتاعا) وفایدالانمق اوچون (للمقوین ۞) مسافرلارکا (ف) نصیحت شولدورکه اشبو اوددن جهنم اودینی یادایتسنلار ودنیاده دخی قش وقتنلق وبشقه وقتلرده بارچه حاجتلرده اود کوب اشکه یاراغوچی نرسه دور (فسبح) بس پاکلك بلان ذکر قیلغل (باسم ربك العظیم ۞) الوغ بولغان ربنك ننك اسمنی یعنی سبحان الله وبحمده والحمدلله دیکل بو امر بارچه موءمنلرکادور (فلا اقسم بمواقع النجوم ۞) آنطایتمایمنچه ظاهردور بو وقتلق آرتق توکلدور یاکه بس آنطایتم مین یولدوزلارننك اورونلرینه توشب بایوماقلری بلان یاکه قرآن ننك وقت وقت پیغمبرمز کونکلینه اینکن آیتلر بلان (وانه لقسم) وتحقیق بو آنط یعنی یولدوز بلان آنط (لو تعلمون عظیم ۞) اکر بلسه کز الوغدور یعنی الله ننك بارلغینه وبرلکینه الوغ علامتلر بلان آنط دور (انه لقران کریم ۞) تحقیق اشبو کتاب یعنی محمدکا ایندورولکان کتاب درمتلی وقدرلی بولغان قرآندور (فی کتاب مکنون ۞) یارلمشدور کزلو بولغان کتابده (اول لوح المحفوظدور (لا یمسه) طوتمس اول کتابنی یعنی اول لوح المحفوظنی (الا المطهرون ۞) مکر جسم چرکلریدن پاك بولغوچیلر توتارلار یعنی فرشته‌لر اول کتابنی طوترلار وشول کتاب اشبو یارلمش بولغان قرآندور فرشته‌لرننك قولنده یاکه لوح محفوظ بولغان لوحدن یاکه معناسی بو قرآنی طهارتسز لکدن پاك بولغان آدملر طوتسنلر (تنزیل من رب العالمین ۞) ایندورولمشدور عالملارننك ربسی جانبندن (افبهذا الحدیث) ایابو قرآنغه (انتم مدهنون ۞) سزلار طانکغوچی وانکار قیلغوچی میسز (وتجعلون رزقکم) وحالانکه سزلار قلاسز رزقلاروکزنی الله‌دن یعنی الله تعالی بیره‌دور دیسز (انکم تکذبون ۞) تحقیق سزلار الله تعالی‌نی یالغانغه توتب شریك اثبات قیله‌سز یاکه معنی‌سی رزقوغرننك الله‌دن بولماغن یالغانغه طوطاسز بلکه رزقوغزنی یغمورلردن وهواخوشلغیدان کوراسز (فلولا اذا بلغت الحلقوم ۞) بس شول وقتکم برآدمنك جانی ایرشسه بوغازی ننك خلقومینه (وانتم حینئذ تنظرون ۞) وسز بووقتده قرارسز آنکاهیچ برفایده قلا آلماس سز (ونحن اقرب الیه) وحالانکه بزلار بیلك یقین مز اول اولمکی یقین بولغان آدمغه (منکم) سزدن (ولکن لا تبصرون ۞) لیکن سز کورمس سز اول اولمه کاحاضر بولغان آدمغه‌نی حال بولغانی (فلولا ان کنتم غیر مدینین ۞) بس اکر

بولماساغر الله تعالی ننك حكمنده بیلانمش یعنی قیامت كونندهجزالنمش (ترجعونها) نی اوچون جانن بوغازیدان كیری اورنینه قایطارمیسز (ان كنتم صادقین ۞) اكرطوغری ایتكوچی بولسه غز یعنی حشر كاونشر كاانكار قلماقوغزده طوغر یلاردن بولساغز نی اوچون جانتی اورنینه قایطارمیسز (فاما ان كان) بس اما اكر بولسه اولاركا یقین بولغان آدم (من المقربین) یقین بولغانلردن (فروح وریحان ۞) آننك اوچوندور راحتلك وخوش ایسلی بولغان كل ونعمت (وجنت نعیم ۞) ونعمت باغچه سی یعنی نعمت كوب بولغان جنت بولر (واما ان كان من اصحاب الیمین ۞) اما اكر بولسه اونك یاقی اهلیدن یعنی ایندكولردن (فسلام لك) بس آكا ایتولور كم سلام بولسن سنكا (من اصحاب الیمین ۞) یمین اهللر وندان یعنی ایندكولردن (واما ان كان) اما اكر بولسه اولكن آدم (من المكذبین الضالین ۞) آرغنلردن بولب پیغمبرلارنی یالغانغه توتقوچیلردن (فنزل من حمیم ۞) بس آننك اوچون باردور اسی صودن حاضرلنكن نرسه (وتصلیة جحیم ۞) وآننك اوچوندور جهنمكه كرمك (ان هذا) تحقیق اشبو خبر (لهو حق الیقین ۞) یعنی اشبو سوره ده ذكر قیلنغان خبر دور طوغری بولغان شبهه سز خبر (فسبح) بس پاكلك بلان ذكر قیلغل (باسم ربك العظیم ۞) الوغ بولغان ربنك ننك اسمنی (ف)

(اف) رسول علیه السلام السلام ایتدی هركم هر كیچه ده واقعه سوره سن اوقوسه آنكا فقیرلك هر كیز یتوشمس دیب (مد زبده)

﴿ سورة الحدید تسع وعشرون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(سبح لله) پاكلك بلان ذكر قیلدی الله تعالی نی (ما فی السموات والارض) هر نرسكم كوكلرده ویرده باردور (وهو العزیز الحكیم ۞) اول الله تعالی اوزیدور بارچه غه غالب وحكمت بلان اش قیلوچی (له ملك السموات والارض) اول الله غه خاص دور كوكلرننك ویرننك پادشاهلغی (یحی ویمیت) تر ولدورور واولدورور (وهو علی كل شیء قدیر ۞) واول الله تعالی هر اشكا كوچی یتكوچیدور (هو الاول والاخر) اول الله تعالی دور هر نرسه دن اوّل وهر نرسه دن صونك (والظاهر والباطن) واشكارا وبشرون یعنی بارلغینه دلیل كوب بولمق بلان بارلغی آشكارا بولدی وعقل بلان حقیقتن بلمكدن ذاتی بشرون بولدی (وهو بكل شیء علیم ۞) اول الله تعالی هر نرسنی بلكوچیدر (هو الذی خلق السموات والارض) اول الله تعالی یراتدی كوكلرنی ویرنی (فی ستة ایام) آلطی كونده (ثم استوی علی العرش) آندان صونك عرش اشلرون وحكمن بورو تمكا قصد قیلدی

ویرانه‌قغه غالب بولدی (یعلم مایلج فی الأرض) بلر اول الله تعالی اول نرسنیکم کرو ریرکا یعنی اورلوق ویغمور واولك کوکلرنی (ومایخرج منها) وشول نرسنیکم چغار اول یردن ایکنلر واولانلر کوك نرسنی (ومایَنزل من السماء) وشول نرسنی بلر اینار کوکدن رحمت وعذاب لرنی (ومایعرج فیها) وشول نرسنی بلرکم کوکا چغارو آشار عمل لارکوك (وهومعکم) اول الله تعالی ننك بلمکی سرننك بلان برکادور (اینما کنتم) کیرك قایده بولسانغز (والله) والله تعالی (بماتعملون بصیر ۞) اول نرسنیکم آنی قیلرسز آنی کورکوچیدور (له ملك السموات والأرض) اول الله اوچوندور کوکلرننك ویرننك پاشاهلغی (والی الله) اول الله تعالی جانبینه (ترجع الأمور ۞) بارچه اشلر قایطار ولمش بولر یعنی آننك بیور وغینه قایطارولر (یولج اللیل فی النهار) کروتر کیچه‌نی کوندوزکا یعنی کیچه‌نی قصقارتب کوندوزکا کروتر (ویولج النهار فی اللیل) وکوندوزنی کیچکه کروتر (وهوعلیم) اول الله بلکوچیدور (بذات الصدور ۞) کونکلده بشرون بولغان نرسه‌لرنی (امنوا بالله) ایمان کیتورکز الله‌غه (ورسوله) آننك پیغمبرینه یعنی حق دیب (وانفقوا مما) فقیرلارکا صرف قیلوغز شول نرسدنکم یعنی مالدن (جعلکم) قیلدی سزنی (مستخلفین) خلیفه قیلدی یعنی ترغوچی قیلدی باشقه‌لرننك برنده (فیه) اول مالده یعنی مالنی تصرف قلوده اوتکنلرننك خلیفه‌لری قیلدی (فالذین امنوا منکم) بس شوندا ین آدملرکم ایمان کیتوردیلار سزدن اول بولغانلر (وانفقوا) فقیرلارکا نفقه لاندوردیلار (لهم) آلارا وچوندور (اجر کبیر ۞) الوغ اجر ویال (ومالکم لاتؤمنون بالله) نی بولدی سزکا کم ایمان کیتورمیسز الله ننك برلکینه (والرسول یدعوکم) وحالانکه پیغمبرمز محمد علیه السلام چاقرورسزنی (لتؤمنوا بربکم) ایمان کیتورمکوکز اوچون اوزکرننك ربوغرغه (وقد اخذ میثاقکم) وتحقیق الله تعالی آلدی سزدن عهد کرنی الست بربکم دیکان کونلنك (ان کنتم مؤمنین ۞) اکر میثاق عهدینه ایمان کیترکوچی بولسانغز (فی) الله تعالی آدمننك ذریاتلرندن دنیاغه کیلودن اوّل اقرار آلدی وآننك اثرونی کونکللرنده قویدی (هوالذی ینزل علی عبده) اول الله تعالی ایندوردی اوزینننك قلی اوزارینه (آیات بینات) روشن بولغان آیتلرنی (لیخرجکم من الظلمات الی النور) چغاره قلق اوچون اول آیتلرنادانلق قرانغولقدن ایمان وطاعت یاقتولغی جانبینه (وان الله) وتحقیق الله تعالی (بکم) سزکا (لرؤف رحیم ۞) کوب مهربانلق قلب قرغانغوچیدور قرآن ایندوروب پیغمبرلار یباروب یمان حالوکزدن خبر بیرکوچیدور (ومالکم) ونی بولدی سزکا (الا تنفقوا فی سبیل

الله) حدای تعالی ننك بولنده مالوغرنی صرف قلمیسن (ولله میراث السموات والارض) وحالانکه کوکلرد کی ویرده کی نرسه لرننك ومالالرننك وارثی الله تعالی دور برکمکاتورزان مقداری مال قالمس هرکم اولاروهر نرسه آندن قالر اول نرسه الله تعالی ننك ملکیدور بس بونرسه لرده صرانلق قیلمق بیك آحمقلقدور کیراکدورکم برفایده‌سی قالردای یوکا وقارشوسینه ثواب بولاچق یرکاصرف قلمق بوثواب بولمق الله بولنده صرف قلمق بلان بولور (لایستوی منکم) برابر بولمز سزدن ای ایمان خلقی (من انفق من قبل الفتح) اول آدمکم مالن صرف قلدی مکه‌نی آچودن الوك اول آدم بلان مکه‌نی آچودن صونك صرف قلدی (وقاتل) دخی مکه‌نی آچودن اوّل صوغش قلدی بوایکیسی برابر بولمس (اولئك) اوشبو جماعت یعنی مکه‌نی آچودن اوّل مالن صرف قیلب صوغش قلغان آدملر (اعظم درجة) بیك الوغدور درجه‌ده (من الذین) شول آدمدنکم (انفقوا من بعد) صرف قلدیلار مالالرون مکه‌نی آچقاندین صونك (وقاتلوا) وصوغش قلدیلار (وکلا) وبولارننك هر قایسی سینه (وعد الله الحسنی) وعده قلدی الله تعالی کورکم وایندکو حال بلان (والله) الله تعالی (بما تعملون خبیر ۞) اول اشکه‌کم اشلرسز بلکوچیدور (ف) بوآیت حضرت ابابکر الصدیق رضی الله عنه‌ننك حقنده ایندی اول وجودشریف خلقدن اول ایمان کیتوروب مالن الله یولنده صرف قلب صوغش قلدی (من ذا الذی) کیمدورشول آدمکم (یقرض الله قرضا حسنا) قرض بیرور الله تعالی غه کورکم بولغان قرضنی یعنی بوروچنی بوخدانننك یولنده ثواب امید ایلاب مالنی نفنه لاندورمکدور (فیضاعفه له) بس ایکی اوخشاشی بیرورا ول مالننك یعنی قات قات برورثوابنی (وله اجر کریم ۞) وآننك اوچوندور کورکم یال (ف) (یوم تری المؤمنین والمؤمنات) یادقیل غل شول کوننی کم کورورسن ای محمد ایمان کیتورکان ایرلارنی وایمان کیتورکان خاطنلرنی (یسعی نورهم) اشبو صفت اورارینه تیرلك بلان یورور آلارننك نورلری (بین ایدیهم) آلارننك آللاروندە (وبایمانهم) وآلارننك اونك جانبنده (بشریکم الیوم) ایتولر آلارغه سیونچ بولسن وشادلق بولسن بوکون سزکا (جنات) سرننك اوچوندور جنتلر (تجری من تحتها الانهار) آغارا ول جنتلرننك آستندن یلغه‌لر (خالدین فیها) منکوبولورلارشول جنتلرده (ذلك هو الفوز العظیم ۞) اشبودوریعنی نور وجنتکه‌کرمك سیونچی وشولدور الوغ بولغان برقرانکغولقده بولورلار اول وقت ایمانلری ننك نوری آلارننك آلدوندە واونك طرافلرونده بولورا ونك طرافنده ایدکوعمللرجیولر شونك اوچون نور شول طرافنده بولر (یوم)

(اف) بورچ بیرمك معنا سی شولدورکم اوشبو وقتده صوغش اوچون مالالرون صرف قیل صونکره دولتلر سزلرکا بولور وسزلر اشبو دولتلردن خرج قیلورسز ایکی مقدارون یعنی کوب نعمت اورزی بیره چکدور سزه الله تعالی یوخسه قول وحوجه آرالر نده اش وفایده آلمق وبرمك ایمسدوراول نرسه کم حوجه قولغه برور بنه اورزی ننك مالیدور ویا برمس اورزمالندن برمس

(جم)

اولکون (یقول المنافقون والمنافقات) ایتر منافق بولغان ایرلار ومنافق بولغان خاتونلار (للذین امنوا انظرونا) شوندا این آدملرکا ایمان کیتوردیلار آلار قراغر برننك طرافمرغه (نقتبس من نورکم) یاقتیلق آلالق سرننك نورغردان (قیل ارجعوا) ایتولور آلارغه کیری قایطوغز (وراءکم) آرقه‌غز طرافینه یعنی دنیاغه (فالتمسوا نورا) بس تلاکز نور نی دیب (فضرب بینهم) بس صوغولور آلار آراسینه یعنی ایمان اهلی بلان منافقلر آراسینه (بسور) بر بنا یعنی پرده قیلنور (له باب) اول بنانننك بر ایشکی بولورکم ایمان اهلی آندن کرورلار (باطنه) اول بنانننك اچی مؤمنلر بولغوچی بردور (فیه الرحمة) بولغوچیدور آننك اچنده رحمت آننك اوچون جنت شول طرفده‌دور (وظاهره) اول بنانننك طشی طرفی (من قبله العذاب) اول بنانننك آلدی طرافنه یعنی منافقلر طرفی ده عذاب باردور آننك اوچون جهنم شول طرفقه توشمشدور ارجعوا وراءکم یعنی دنیاغه قایتونك نور حاصل قیلنکز دنیاده اوشبو محشر یرنده نور حاصل قیلمق ممکن توکلدور (ینادونهم) چاقرورلار منافقلر مسلمانلرنی (الم نکن معکم) ایا برلار بولمادوقمی سرننك بلان برکایعنی ظاهرده بز سزکا موافق ایدوك (قالوا بلی) ایتور مؤمنلر بلی موافق ایدوك (ولکنکم فتنتم) ولیکن سزلار بلا کا صالدوغز (انفسکم) اورلاروکرننك جانوغزنی (وتربصتم) منافقلق بلان ایمان اهلینه یمانلقنی کوتدوکز یعنی کافرلاردن جیکولمش بولمافلرون (وارتبتم) ودینده شیك قیلدوغز (وغرتکم الامانی) وآلدادی سزنی آرزو قلغانلار وغز (حتی جاء امر الله) حتی شول وقتقه‌چه کیلدی سزکا الله‌ننك حکمی یعنی اولم (وغرکم بالله الغرور) وآلدادی سزنی الله تعالی‌غه الطاعت قلمقدن آلداوچی بولغان شیطان (ف) (فالیوم) بس بوکون ای منافقلر (لا یؤخذ) آلنماز (منکم) سزدن (فدیة) عذابدن قوتولمق اوچون جانوغزغه فدا بولاچق نرسه (ولا من الذین کفروا) ودخی فدا بولاچق نرسه آلنمس شوندا این آدملردن کافر بولدیلار (مأویکم النار) سرننك بروکز اوتدور (هی مولیکم) اول اوت سزکا تیوشلیدور (وبئس المصیر) نی یمان قایتاچق ودونه‌چك بردور اول جهنم (الم یأن) ایا وقت یتوشمادیمو (للذین امنوا) شوندا این آدملرکا ایمان کیتوردیلار (ان تخشع قلوبهم) کونکللری یومشاق بولوب الله تعالی‌غه یالبارماقغه (لذکر الله) الله تعالی‌نی ذکر قلغانلری وقتده (وما نزل من الحق) ودخی شول نرسه‌نی یاد قلغان وقتده کیلوبدور اول طوغر یلقدن یعنی قرآن اوقوغان وقتده (ف) (ولا یکونوا) وبولماغرلار ای مؤمنلر (کالذین) شول آدملر

(ا ف) کافرلار صراط کوپرونده‌ن کیچه بلمرلار جهنمکا یغوارلار مکر اول آدملرکم بر پیغمبرننك امتی بولسه ایدکو بولسن یاکه بولمسن آلار بلان قرانکغوده نور بولر ومنافقلر دخی بولارننك یاقتولو غنه بر آز یورورلر لیکن مؤمنلر تیز لکده اوترلار ومنافقلر کریده یعنی آرطن قالرلار وچاقرورلار که ای مؤمنلر بزکا دخی یقتیلق بروکز دیب آلار ننك بروسی ایتورکم یاقتولقنی آرقه‌غزدان کیتوروکز بس منافقلر کرو دونرلار اول وقتده آلار بلان مؤمنلرننك آراسنده بر دیوار طرولر یعنی نور حاصل قیلچق یردنیا ایدی آنی آرقه‌ده طاشلاب کیدوکز شمدی وقتی کیچدی (جم) (ف) بو آیت ایندرولدی قچانکم اسلام اهلی مکه‌ده ایدیلار فقیر ومحتاج ایدیلار طاعت قلمه‌غه اجتهاد لری بار ایدی مدینه‌کا کوچب فتحلار بولوب غنیمت مالاری بلان کینك لك وبایلق بولب عبادتکا سوسلك بولدی الله تعالی بو آیت بلان بیان قلدی *

کوك (اُوتُوا الْكِتَابَ) برولدی آلارغه کتاب (مِنْ قَبْلُ) موندان اوّل یعنی اوزلریدن
الك (فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ) بس اوزون بولدی آلار اوزارینه مدت (فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ) بس
قاتی بولدی آلارننك کونكللری (وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ) وآلاردن کوب آدملار (فَاسِقُونَ ۞)
دینلریدن چقغان بوزوق اشلیلردور (اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ) بیلوکز تحقیق الله تعالی (يُحْيِي
الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا) تر ولدورور اولکاندین صونك (قَدْ بَيَّنَّا) تحقیق بیان قیلدوق بز
(لَكُمُ الْآيَاتِ) سزننك اوچون قدراتمزننك علامتلارنی (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۞) سزلار اول
علامتلارنی عقلنکز بلان فهم قیلب کاملردن بولماقغز اوچون یعنی عرب خلقی نادان ایدیلار
اولکان برکوك ایندی آلارنی قرآن ایندروب حکملارون بلدورمك بلان ترکردی بارچه
کمالاتنی آلارده بلدوردی (إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ) تحقیق صدقه بیرکان ایرلار (وَالْمُصَّدِّقَاتِ)
صدقه بیرکان خاطنلر (وَأَقْرَضُوا اللَّهَ) الله تعالی غه بوروچ بیرکان آدملر یعنی ثواب امید
قیلب (قَرْضًا حَسَنًا) کورکم بولغان بوروچ بلان یعنی الله رضالغی اوچون مالن صرف
قلغوچی آدملر علم استاکوچیلر ویحشی اش قلغوچیلارغه برمك بلان (يُضَاعَفُ لَهُمْ) ایکی
اولوش قیلنور آلارغه (وَلَهُمْ) آلار اوچوندور (أَجْرٌ كَرِيمٌ ۞) بیك ماقطالمش اجر
(وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ) واول آدملرکم ایمان کیتوردیلار الله غه وآننك پیغمبرینه
(أُولَٰئِكَ) اول جماعت (هُمُ الصِّدِّيقُونَ وَالشُّهَدَاءُ) آلاردور طوغری اشانغوچیلر وکواهلاردور
(عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربلری ننك یاننده (لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ) آلار اوچوندور صدیقلار ننك
وشاهدلار ننك اجری نوری یعنی شولار ننك نوری کوك نوربولور آلارغه (وَالَّذِينَ
كَفَرُوا) وشوندای آدملرکم کافر بولدیلار (وَكَذَّبُوا) ویالغانغه طوتدیلار (بِآيَاتِنَا)
بز ننك آیتلرمزنی (أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۞) اشبو جماعت جهنم اهلیدورلر (اعْلَمُوا)
بلوکزکم (أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) بودورکم دنیا تروکلکی (لَعِبٌ) اویندور (وَلَهْوٌ)
کونکل یواتاتورغان نرسه‌بلان یعنی فایده‌سز نرسه بلان عمر اوزدورمقدور (وَزِينَةٌ)
یخشی کیملر بلان زینتلانمقدور (وَتَفَاخُرٌ) وماقطانمقدور (بَيْنَكُمْ) اوزلری آرالارنده
(وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ) وبری برونمدن آرتقلق استمکدور مالدارده وبالدرده (كَمَثَلِ
غَيْثٍ) بر یغمورکوکدور برکه توشب برکاصالغان اورلقلارنی اوستروب کورکملوکی دن
(أَعْجَبَ الْكُفَّارَ) عجبلاندوردی ایکنچیلرنی (نَبَاتُهُ) ایکن ننك اوسمکلوکی (ثُمَّ يَهِيجُ) موندین
صونك قورورور اول بر آفت یتوشب (فَتَرَاهُ) بس کورورسنك آنی (مُصْفَرًّا) صارغایمش (ثُمَّ
يَكُونُ حُطَامًا) موندین صونك بولور اول ایکن واولان صنمش واطلمش قیاق (وَفِي الْآخِرَةِ) آخرتده

(عذاب شدید) قاتی عذاب باردورکناهلیلرغه (ومغفرة من الله) ویارلقامقدور الله تعالی دن
ایذکولرکا (ورضوان) وراضیلقدور (وما الحیوة الدنیا) توکلدور دنیاتروکلکی (الامتاع
الغرور ۞) مکر آلدانمقغه سبب بولغان متاعدور (ف) (سابقوا الی مغفرة من ربکم)
یوکورکن آدملرکوك ترلك بلان کیتنك یارلقانمق جانبینه ربنکردن (وجنة) جنت جانبینه
(عرضها کعرض السماء والارض) اول جنت ننك اینی کوکننك ویرننك اینی کوکدور
(اعدت) حاضرلانمش بولدی اول جنت (للذین امنوا) شوندای این آدملر اوچونکم ایمان
کیتوردیلار (بالله ورسله) الله تعالی غه وآننك پیغمبرلرینه (ذلك) اوشبو وعده قیلنغان
جنت (فضل الله) الله ننك فضلیدور (یؤتیه من یشاء) بیرور اول جنتنی الله اول آدمکه
تلر (والله) الله تعالی (ذو الفضل العظیم ۞) الوغ فضل ایاسیدور (ما اصاب) یتوشمدی
هیچ برنرسه (من مصیبة) قایغودن (فی الارض) یرده (ولا فی انفسکم) ودخی نفسکزده
فقیرلك وآورولق کوك (الا فی کتاب) مکر بازولمشدور برکتابده یعنی لوح محفوظده
اول قایغونی یاکه اوزونکزنی (من قبل ان نبراها) یراتودن اوّل (ان ذلك) یحقیق اوشبو
اش (علی الله یسیر ۞) الله تعالی اوزرینه جینکل دور (لکیلا تاسوا علی مافاتکم) لوحده
یازولغانن خبر بردوك قایغور تماسن اوچون شول نرسه اوزرینه چقدی قولنکزدن (ولا
تفرحوا بما اتیکم) وشاد بولماغایسز اول نرسه بلانکم بردی سزکا آننك اوچون هر آدم بلسه
پارچه نرسه ازلده تقدیر ایدولکان دور بلرکم اول بولمی قالمس اورکارمکی ممکن توکلدور
(والله لا یحب) والله تعالی سویمز (کل مختال فخور ۞) هربر تکبرلك قیلب اوزون اوزی
ماقطاوچینی (الذین یبخلون) شوندای آدملرکم صرانلق قیلرلار (ویامرون
الناس بالبخل) وبیورورلار آدملرغه صرانلق بلان (ومن یتول) وهر آدم صدقه برمکدن
وتیوشلی آدمنی نفقه لاندورمکدن بوزقایطارسه (فان الله) بس تحقیق الله تعالی (هو الغنی
الحمید ۞) اول الله آننك نفقه لاندور مکیدن غنیدور یعنی محتاج توکلدور پارچه حمدکا
تیوشلیدور (لقد ارسلنا رسلنا) تحقیق بیباردوك پیغمبرلارومزنی (بالبینات) دلیللر
ومعجزه‌لار بلان (وانزلنا معهم الکتاب) وایندوردوك بزاول پیغمبرلار بلان کتابنی
(والمیزان) وترازونی (لیقوم الناس) تورسن اوچون آدملار (بالقسط) عدللك بلان
یعنی حق معلوم بولب اش آیرولسن اوچون (وانزلنا الحدید) وایندوردوك تیمرنی (فیه)
اول تیمرده بولغوچیدر (باس شدید) قوتلی صوغش یعنی صوغش اسبابلری تیمردن
بولر (ومنافع للناس) وباشقه منفعت یعنی فایده‌لر باردور آدملر اوچون آننك اوچون

(اف) آدم اوغلی اوّل
عمرنده اوینماق تلار
صنکره یورومك وتماشاده
بولمقنی تلار آندن صونك
اوزون زینتلامك وتوزو
مك نی تلار آندن صونك
ماقطانمق والوغلانمق
ویحشی آدلر توتمقعه
طروشر وشول وقتکم اولم
یقین بولر اول وقتده
مال وبالالر فکرون قیلرکم
من اولکاندین صونك
ایوم ننك واشم دروسلکی
وطوغرولقی وبالالاروم
وجماعتلروم راحت طابار
لرمی یاطابماسلرمی دیب
فکر قیلر بواشلر بارچه
سی آلدانمقداندور قیا
متك اشکه یراماس آخرتك
اشکه یرارای نرسه ایمان
وایذکوا عملدور (جم)

هیچ بر هونر آلتلاری تیه‌ردن باشقه بولمز (ولیعلم الله) وبلسن اوچون الله تعالی یعنی بوتیمر ایندور ولدی الله تعالی ظاهر قیلسن اوچون (من ینصره) شول آدمنیکم یاردم قیلور الله تعالی غه یعنی الله ننك دینینه (ورسله) وپیغمبرلرینه قرالارنی استعمال قیلمق بلان (بالغیب) شول حالده کم الله تعالی اوزینه کورونمیدور (ان الله) تحقیق الله تعالی (قوی عزیز) قوتلیدور یعنی دوشمانلرون هلاك قیلمه غه وهم غالب دور هیچ آدمننك یاردمینه محتاج توکلدور یعنی صوغش بلان بیورماغی بنده لرننك فایده‌سی اوچوندور اوزلرینه ضورٔ ثوابلار بولغوچیدور (ف) (ولقد ارسلنا نوحا وابراهیم) وتحقیق ایندردوك پیغمبر قیلب حضرت نوحنی وحضرت ابراهیمنی (وجعلنا) وقیلدوق بز (فی ذریتهما النبوة) بو ایکی سی ننك بالالریده پیغمبرلکنی (والکتاب) وکتابنی (فمنهم مهتد) بس بالالریدن برنچه‌سی طوغری یولنی طابقوطیدور (وکثیر منهم) وکوبی آلاردن (فاسقون) بوزوق اشلیلردور (ثم قفینا علی اثارهم برسلنا) موندین صونك یعنی حضرت نوح وابراهیمدین صونك پیغمبرلاروم‌زنی آلارننك زمانیده بولغان پیغمبرلارننك ازلری اوزره برسن بروسی آرتندن یباردوك (وقفینا بعیسی ابن مریم) بنی اسرائیل پیغمبرلاری تمام بولغاندین صونك حضرت مریم اوغلی حضرت عیسی نی یباردرك (واتیناه الانجیل) بردوك حضرت عیسی غه انجیلنی (وجعلنا) قیلدوق بز یعنی قویدوق بز (فی قلوب الذین اتبعوه رافة ورحمة) شوندای این آدملرننك کونکللرونده ایاردیلار آلار حضرت عیسی غه مهربانلقنی بربرینه وقرغانمقنی بربرونی (ورهبانیة) وبر پوچماقلی حلوت اورونده بولب عبادت وریاضت قلمقنیکم (ابتدعوها) بوطریقه عبادت وریاضت قیلمقنی اوزلریدن قیلدیلار (ما کتبناها) بز فرض قیلماغان ایدوك اول یولنی (علیهم) آلارغه (الا ابتغاء رضوان الله) لیکن اوزلری چغاردیلار الله ننك رضالغن استمك اوچون (فما رعوها) بس رعایه قلمدیلار (حق رعایتها) آکا لایق بولغان رعایه قیلمق بلان کم آکا ریانی ومحمد مصطفی صلی الله علیه وسلم ننك پیغمبرلکنی طانمقنی قوشدیلار (فاتینا الذین) بس بیردوك اول آدملرکا کم (امنوا منهم) ایمان کیتوردیلار آلاردن یعنی محمد علیه السلامغه (اجرهم) آلارننك اجرلرنی (وکثیر منهم) وکوب آدم آلاردن (فاسقون) بوزوق اشلیلردر (ف) (یا ایها الذین امنوا) ای شوندای این آدملرکم ایمان کیتوردوکز (اتقوا الله) صاقلانننك الله دن (وامنوا برسوله) وایمان کیتوروکز آننك پیغمبرینه یعنی محمد علیه السلامعه (یؤتکم کفلین) بیرور

(اف) ترازودن مراد احتمالدرکم اوشبو اولچاو قرالی اولان ترازو اوله آننك برلان نرسه‌لار اولچانور اوشبو ترازو دخی انصاف سببلرندندور واحتمالدور کم میزاندن شریعت ترازوسی توغریلق یالغنچی دن آیرله (جمالی)

سزکا ایکی اولوش (من رحمته) اوزی ننك رحمتیدان (بری پیغمبر وکزکا ایمان کیتر کانوکز اوچون وایکنچیسی محمد علیه السلامغه ایمان کیتورکانوکز اوچون (ویجعل لکم نوراً) وقیلور سزکا بر نورنی یعنی بیرور روشنلق محمد علیه السلامغه ایمان کیتورکانوکز اوچون (تمشون به) یورورسز اول نور بلان یعنی صراط کوپرون اوتارسز (ویغفر لکم) دخی بارلقارسزنی (واللهغفور رحیم ۞) والله تعالی بارلقاغوچیدور ومهربانلیدور (ف) یعنی محمد علیه السلامغه ایاروب اشبو نعمتلرکا یتوشوکز باشقه ایمان اهلیدان آرتق بورلرسز هر عملنکز اوچون ایکی اولوش ثواب بولر واوزوکز بلان نور آلوب یورورسز یعنی سز نورلی بولرسز (لئلا یعلم اهل الکتاب) اشبو سیوزنچلرنی بلدوردی الله تعالی بلسنلر اوچون کتاب خلقی کم (الا یقدرون) آلارننك کوچلری یتمس (علی شیء) هیچ نرسه اوزارینه (من فضل الله) الله تعالی ننك فضللندن یعنی ایمان اهلینه بوله‌چق نعمتلرننك هیچ بر وسینه یتوشمسلر (وان الفضل) وبلسنلر اوچون تحقیق فضل (بید الله) الله ننك قولنده دور (یوتیه) بیرور آنی (من یشاء) تلان آدمسینه (والله ذو الفضل العظیم ۞) والله تعالی الوغ فضل ایاسیدور (ف)

﴿ سورة المجادلة مدنية اثنتان وعشرون آية ﴾

لبیه ——— الله الرحمن الرحیم

(ف) (قد سمع الله) تحقیق اشتدی الله تعالی (قول التی) شوندا این خاتون ننك سوزنکم (تجادلك) تجفر وشقان سوزلرون ایتورسنکا (فی زوجها) اوزی ننك ایری ننك حقنده یعنی ایری ننك ایتکن سوزون ایتب سننك بلان مجادله قیلر (وتشتکی الی الله) وشکایت ایتدی الله تعالی غه یعنی اوزی ننك حالن عرض قیلدی (والله یسمع تحاورکما) والله تعالی ایشتدی سزننك قایتوشماقوغزنی (ان الله) تحقیق الله تعالی (سمیع بصیر ۞) سوزلر وکزنی ایشتکوچیدور وحالونکزنی کورکوچیدور (ف) (الذین یظاهرون) شوندا این آدملرکم ظاهر قیلرلار (منکم) سزلاردن (من نسائهم) اورلری ننك خاتونلریدن یعنی اوحشا ترلار اورلری ننك خاتونلارونی آنالری ننك آرقاسینه (ما هن) توکلدور شول خاتونلر (امهاتهم) آلارننك انالری (ان امهاتهم) توکلدور آلارننك آنالری (الا اللائی ولدنهم) مکر شول خاتونکم طودردی آلارنی (وانهم) تحقیق ظهار قلغانلار (لیقولون) ایترلار (منکرا) بلنما کان ویراطلمغان سوزنی (من القول) سوزدن (وزوراً) وبالغاننی ایترلار (وان الله) وتحقیق الله تعالی (لعفو غفور ۞) عفو ایلاب بارلقاغوچیدور توبه قلغانلارنی

(والذین)

(اف) یعنی کتاب خلقی اوتکن پیغمبرلارننك حاللرون اشتب کویوند یلارکم برلار آلاردن براق قالدوق برلارکا آلارننك وقتنده بولغان دره‌جه‌لار حاصل بولمغی محالدور بس الله تعالی اشبو آخر زمانده بر پیغمبر یبارددی وآننك بولداشلغنه ایکی اولوش دره‌جه بولمق بلان وکامل حاصل قیلمق بلان ممکندور دیوبیان قیلدی الله ننك فضلی بیلانمکندور (جم)

(۲ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی بر آدم خاطونینه ایتسه سن منم اورارومکا آنام ننك آرقه‌سی کوك سن دیب اول خاتون رسول علیه السلام یانینه کیلب اشبو بولغان سوزنی بیان قیلدی

یکرمی سکز نجی پاره

حضرت علیه السلام اول خاتونغه ایتدی سن ایرونکا حرام بولدنك بس خاتون کچکنه بالالری کوب بولب دخی فقیر الحال بولغانیدن الله تعالی حضرتلرینه یالبا روب حاللندن شکایت قیلب یالبارغانیده اشبو آیت ایندی (جم)

(اف) اسلامدن اوّل بر آدم خاطونینه ایتسه سن منم آنام سن دیب بس عمری ننك تمامنده اول خاطون آنکا حرام بولر ایدی بس رسول علیه السلام ننك زمانیده بر

(والذين يظاهرون) وشوندا‌ين آدملركم ظهار قيلرلار (من نسائهم) خاتونلرندن (ثم يعودون لما قالوا) موندين صونك قايترلار ايتكن سوزلرون صندورمق بلان خلافينه يعنى خاطونينه جماع قيلمقنى تلارلار (فتحرير رقبة من قبل ان يتماسا) بس واجبدور بر قولنى آزادايتمك بر برينه قول يتوشدورمسدن اوّل (ذلكم) اشبو حكم بيورولمش بولدوغز (توعظون به) نصيحت قيلنمش بولرسز آننك بلان (والله بما تعملون خبير) والله تعالى اشلا كان اشوكزدن خبردار دور يعنى بلكوچيدور (فمن لم يجد) بس هركم قل طابارعه كوچى يتمسه (فصيام شهرين) بس واجبدور آننك اوزارينه ايكى آى روزه طوتمق (متتابعين) توتوش (من قبل ان يتماسا) برى برينه قول يتوشدرودن اوّل (فمن لم يستطع) بس اول آدمكم كوچى يتمسه روزه طوتمه‌غه بس واجبدور آنكا (فاطعام ستين مسكينا) طعام بيرمك آلتمش فقيركا (ذلك) اشبو حكم يعنى الله تعالى بو حكمنى فرض قيلدى (لتؤمنوا بالله) ايمان كيتورماكوكز اوچون الله تعالى غه (ورسوله) وآننك پيغمبرينه (وتلك حدود الله) اشبو حكملر الله نك امرقيلغان چكلريدور اورمق درست توكلدور (وللكافرين) كافرلارا اوچون (عذاب اليم) ارانجتكوچى عذاب باردور يعنى الله نك چيكن اورغان آدمغه عذاب باردور (ف) (ان الذين يحادون الله ورسوله) وتحقيق شوندا‌ين آدملركم خلافلق قلديلار الله‌غه والله نك رسولينه (كبتوا) خوروباش توبان قلنديلار (كما كبت الذين من قبلهم) نتك خوروباش توبان قيلنديلار آلاردن اول پيغمبرلاركا خلافلق قلغانلار (وقد انزلنا) ودخى تحقيق ايندورك بز (آيات بينات) روشن بولغان معجزه‌لرنى پيغمبرلركا (وللكافرين) وكافرلارا اوچوندور (عذاب مهين) خور قلوچى عذاب (يوم يبعثهم الله جميعا) شول كونكم قوبارور الله تعالى آلارنى بارچه‌سنى (فينبئهم) بس خبر بيرور آلارغه (بما عملوا) قلغان اشلرى بلان (احصيه الله) صاقلدى الله تعالى قلغان اشلرونى (ونسوه) وآلار آنى اونوتديلار (والله على كل شىء شهيد) الله تعالى نتك هر نرسه اوزارينه خبرى بولغوچيدور وهر نرسه الله قاشيده حاضر دور (الم تر ان الله) ايابلمز ميسنكم تحقيق الله تعالى (يعلم) بلور (ما فى السموات وما فى الارض) شول نرسه نيكم كوكلرده باردور واول نرسه نيكم برده باردور (ما يكون من نجوى ثلثة) عالمده بولمس اوچ كشى نتك بر برينه يشرون سوزسويلامكلرى (الا هو رابعهم) مكر بولديسه الله تعالى آلارنتك دورتنچيسى دور (ولا خمسة) وينه بولمس بش كشى نتك يشرون سويلامكى (الا هو سادسهم) مكر الله تعالى آلارنتك آلتنچيسدور (ولا ادنى من

مسلمان خاطونينه شوشى لفظنى ايتكان صنكره پيشمان اولوب بيك قايعر غانلار وخاطون رسول عليه السلام ننك حضورينه كلوب احوالنى بيان ايلادو كده حضرت بيورمشكه بر برنكز ايله اوطرمق حرامدور ديو خاطون ايتديكه حالمز ويراندر فقيرمز وبالالارمز هلاك اولورلار ديو وبو خالده اوشبو حكم نازل اولمش وايتمش بر آدم بر آدمنى طودورمسه آنكانيچك انا بولر اشبو قدر باردر اشبو باطر چلق ننك حقى ده لازمدر كفارت بيروب خاطنى بلان جيولسن كفارت بيرودن اول خاطونتك يانينه بارمسن ليكن خاطن دخى آنونكدر اويندن چقمه‌سن واشبو معناده بر آدم خاطونينه طوغانم يا آنام ديسه ظهاردور (جم)

(اف) طعام پشكن طعام بولسه هر آدمغه ايكى وقت آشاتسن ايكمك بلان قاتق بيروب شول قدر آشاتسن قارنلرى طويسن واكر پشماكن ايكن دان يابغداى دان بولسه هر بروسينه صاع قدرلى بيرسن (جم)

ذٰلِكَ) ودخی بولمس آزموندن بربلان ایکی کوك (وَلَآ اَكْثَرَ) ودخی آرطق بولمس (آلطی بلان جدی وهم آرطقلر کوك (اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ) مکر الله تعالی آلار بلان برکادور (اَيْنَ مَا كَانُوا) کیرك قایده بولسه لارده (ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ) موندین صونك خبر بیرور آلارغه (بِمَا عَمِلُوا) قلغان اشلرونی آلارنی رسوا قلماق اوچون (يَوْمَ الْقِيَامَةِ ج) قیامت کونده (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ) هر نرسه‌نی (عَلِيمٌ ۞) بلکوچیدور (ف) جهودلر ومنافقلر مؤمنلرنك حاللرون یشرون سویلاشرلار ایدی مؤمنلرنی کورکانلریده کوز قصارلار ایدی رسول علیه السلام بواشلریدن طیدی نچه کون طیولب طروب ینه عادت بولغان حاللرینه توشدیلار الله تعالی بو آیتنی ایندروب ایتدی (اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ) ایاکورمز میسز شول آدملرنیکم (نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى) اورلری آندین طیولدیلار یعنی بربری بلان یشرون سویلاشودان جهودلرنك یشرون سویلاشمکلری مسلمانلرنی ارانجتمك اوچون ایدی (ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ). موندین صونك طیولدوقلری اشکه دونرلار یعنی قایترلار (وَيَتَنَاجَوْنَ) وبری بری بلان یشرون سویلاشرلار (بِالْاِثْمِ) کناهده (وَالْعُدْوَانِ) آزمقده وظلم قلمقده (وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ ج) وپیغمبرنك حکمینه خلافلق قلمقده یعنی کناه بولور سوزلرنی مسلمانلارنی عیبت قلمق وبهتان قلمق کوك مسلمانلرغه دوشمانلق قلمقنی خلافلق قلمقنی یشرون سویلاشر بولدیلار (وَاِذَا جَآءُوكَ) شول وقتکم کیلورلار سنك جانبونکا ای محمد (حَيَّوْكَ) دعاقیلورلار سنکا (بِمَا) شوندین سوز بلان (لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ) دعاقلمدی اول سوز بلان الله سنکا یعنی السلام علیك اورنیغه السام علیك دیب ایتورلار ایدی معنی سی اولم سنك اورارونکا بولسن دیمکدور (وَيَقُولُونَ) وایترلار ایدی (فِي اَنْفُسِهِمْ) اورلری نك کونکللرونده‌ن (لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ) نی اوچون عذاب قیلمیدور بزلارنی الله تعالی محمد حقیده سویلاشکان سوزمز سببی بلان یعنی اکر پیغمبر طوغری بولسه ایدی لازم ایدی بزکا عذاب یتوشمك (حَسْبُهُمْ) یتاچکدور آلارغه (جَهَنَّمَ ج) جهنم کم (يَصْلَوْنَهَا) کرورلار آنکا (فَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۞) نی یمان قایتاچق اورونددور اول جهنم (ف) (يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای شوندین آدملارکم ایمان کیتوردوکز (اِذَا تَنَاجَيْتُمْ) هر وقت بروکز بلان یشرون سویلاش سه کز (فَلَا تَتَنَاجَوْا) بس تیوشدورکم یشرون سویلاشما کز منافقلر کوك (بِالْاِثْمِ) کناه اشلك (وَالْعُدْوَانِ) وآزمقلك (وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ) وپیغمبرکا کناهلی بولماقده (وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰى ج) ویشرون سویلاشوکز بربروکز بلان ایذکولکلك وخدادن قورقونی بلدورکوچی سوزده یعنی مسلمانلارغه ایذکو

(اف) کیتوردیلرکم ربیعه بن عمرو وقرنداشی حبیب صفوان بن امیه ایلان آقرون سویلاشرلر ایدی آلارنك بروسی ایتدیکم ایاالله تعالی ایتکن سوزومزنی بلرمو دیب ایکنچی بروسی ایتدی قایسی سن بلر وقایسی سن بلمز دیب اوچونچیسی قایسی سن بلکاندین صونك قالغانن هم بلر دیب بس الله تعالی بو آیتنی ایندورب ایتدی الم تر ان الله (جم)

(اف) رسول علیه السلام مجلسنده منافقلر اولتروب بربری ننك قولاقلرینه یشرون سوز سویلاشرلار ایدی اول حضرت ننك مجلسنده بولغان مؤمنلرنی حورلارلار ایدی وعیب قیلرلار ایدی رسول علیه السلام ننك بیورغان سوزلرون ایشتب ایتورلار ایدیکم بوچیتن اشنی برلار قیله بلمامز دیب وحالانکه نساء سوره‌سیده اوشبو یشرون سویلاشودن طیولغان ایدیلار ینه قیلرلار ایدیلار شول طیولغان اشلرون وهم جهودلر وبعض منافقلر السلام علیك اورنیغه السام علیك دیب ایترلار ایدی وهم بربرینه مسخره قیلب ایتور ایدیلار اکر حق پیغمبر بولسه نی اوچون بزکا بوسوزومز اوچون عذاب یتوشمیدور دیب (جم)

(بولغان)

بولغان وکناهدان صاقلاندورغوچی بولغان سوزده (واتقوا الله) وصاقلانوغز وقورقوغز الله تعالی دن کناهلی بولمقدن (الذی الیه) شوندا این الله دور الله ننك جانبینه (تحشرون) قوبارولب جیولرسز یعنی نسأسوره‌سیده اوتدیکم بربری ننك قولاقلرینه قیسی سوزنی سویلامك درستدور (انما النجوی) بودورکم یشرون سویلاشمك بوزوقلق بلان (من الشیطان) شیطان اشیدندور (لیحزن الذین امنوا) قایغولاندورمق اوچون اول ملعون شوندا این آدملرنیکم ایمان کیتوردیلار (ولیس بضارهم شیئا) وتوکلدور آلار ایمان اهلینه ضرر یتشدروچی هیچ برنرسه (الا باذن الله) مکر الله تعالی ننك اذنی بلان آلارغه ضرر یتکیلرلار (وعلی الله) الله تعالی اوزارینه (فلیتوکل المؤمنون ۞) اشلارون طابشرسنلر موءمنلر (ف)(یا ایها الذین امنوا) ای آندا این آدملرکم ایمان کیتوردوکز (اذا قیل لکم) شول وقتده کم ایتولسه سز کا (تفسحوا فی المجالس) کینك لك قیلوغز مجلسلرده دیب (فافسحوا) بس کینك لك قیلوغز بردە (یفسح الله لکم) کینك قیلور الله تعالی جنتده وقبرده سزننك اوچون برنی (واذا قیل انشزوا) رقچانکم ایتولسه سز کا مجلسده کینك لك قلمق اوچون طرونك دیب (فانشزوا) تیزلك بلان طرونکلار (یرفع الله الذین امنوا منکم) کوتر ور الله تعالی سزدن شوندا این آدملرنیکم ایمان کیتردیلار یعنی نصرت برمك بلان وکورکم اسم بلان وآخرتده جنت بلان (والذین اوتوا العلم درجات) وشوندا این آدملرنیکم موءمنلردن بیر ولدی آلارغه علملك یعنی بلمك لك درجه‌لری باردور آننك اوچون علم ایاسی موءمن علمی بولمغان موءمندان آرتقدور حدیث شریفده کیلدی عالمننك آرتقلغی علمسز عابد اوزارینه اون دورتنچی کیچه‌سی ننك آرتقلغی کوکدور باشقه یولدوزدن (والله بما تعملون خبیر ۞) والله تعالی اول نرسه‌ننك حقیقتن کم اشلرسز بلکوچیدور (یا ایها الذین امنوا) ای شوندا این آدملرکم ایمان کیتوردوکز (اذا ناجیتم الرسول) هر وقتکم یشرون سویلاشمك تلاسه کز پیغمبر بلان (فقدموا بین یدی نجویکم) بس بیروکز یشرون سویلاودن اول (صدقة) بر صدقه‌نی (ذلك) اشبو صدقه برمکوکز (خیر لکم) بیك ایندکودور سزننك اوچون (واطهر) وبیك پاکدور (فان لم تجدوا) اکر صدقه برمکه کا برنرسه طاپه اساغز (فان الله) بس تحقیق الله تعالی (غفور رحیم ۞) یارلقاغوچیدور صدقه برمکه کا طاباماغان آدمنی ومهر بانلیدور اشبو حکم منسوخ بولغاندور کیله‌چك آیت بلان (ف)(ءاشفقتم) ایاقورقدوغزمی فقیر بولودن (ان تفعلوا) الکاری قلمقدن (بین یدی نجویکم) یشرون سویلاشمکوکز آلدوندن (صدقات) صدقه‌لرونی یعنی ای منافقلر

(ا ف) اکر ایکی آدملر بربری ننك قولاغینه بر مجلسده سوز سویلرلار بولسه شول مجلسده بولغانلر قایغورورلارکم مندن نی‌اش بولدی ایکن بو ایکی آدملر یشرون بربری بلان سویلاشه‌لر دیب (جم)

(۲ ف) اوشبو اش مجلس ننك آدابیدور کتورد یلارکم بدر اهلیدن برنچه آدملار رسول علیه مجلسینه کردیلار اول آراده اصحاب ننك بر مقداری مجلسنی چولغاب آلغان ایدیلار بدر اهلی مجلسننك اورطاسنده آیاق اوزره طروب قالدیلار وهیچ آدم بلارغه اورون برمدی رسول علیه السلام بدر اهلندن بولماغانلرنی طرغزب برلرینه آیاق اوستنده بولغانلرنی اوتور تدی بوحال طرغرغان آدملرغه آور بولب منا فقلر موءمنلرکا ایته باشلا دیلار رسول عدالت قیلمدی دیب شول وقت بو آیت ایندی (جم)

(۳ ف) منافقلر اول حضرت بلان فایده‌سز سوز سویلاشرلار ایدی اورلری ننك الوعلقلری خلقغه کورستمك اوچون حضرت حسن خلق سببندن الرنی طیماسلر ایدی اشبو صدقه حکمی اینکاچ منافقلر صرانلق قیلب سویلاشمك عادتن قویدیلار (جم)

سویلاشودن اوّل صدقه برمکدن قور وقدوغرمی (فاذلم تفعلوا) بس شول وقتکم صدقه برمکنی قویدوغز (وتاب الله) وکچدی الله کمچلوکوکزنی یعنی برمسکه رخصت قلدی (علیکم) سزننك اورارکزکا (فاقیموا الصلوة) بس نمازنی قیلوغز (واتوا الزکوة) وزکاتنی بروکز (واطیعوا الله) بویورولغان اشلرده الله تعالی غه اطاعت قلوغز (ورسوله) وپیغمبرینه اطاعت قیل (والله خبیر بما تعملون ۞) والله تعالی قلغان اشلروکزنی بلکوچیدور یعنی نمازقلمقنی وزکات برمکنی آصلاقویماغز اشبوحکم منسوخ توکلدور (ف) (الم تر الی الذین) ایاقرامسمیسن شول آدملار اورارینه (تولوا) سویدیلار (قوما) برجماعتنی (غضب الله علیهم) آچولاندی الله تعالی آلار اورارینه یعنی منافقلر جهودلرکامحبت قلدیلار (ماهم منکم) توکللاردور اشبومنافقلرسزدان (ولا منهم) وتوکللاردورجهودلردن (ویحلفون علی الکذب) وآنطایتارلار یالغان اوزره (وهم) اول منافقلر (یعلمون ۞) بلورلار یعنی آنطلریده یالغان ایکانلوکلرون یعنی الله تعالی آچولاندی کافرلار اورارینه خصوصا جهودلر اورارینه وآلارننك یولداشلاری بولغان منافقلر اورارینه (اعد الله لهم) الله تعالی حاضرلدی آلار اوچون (عذابا شدیدا) قاتیغ بولغان عذابنی (انهم ساء ما کانوا یعملون ۞) تحقیق اول منافقلار وجهودلرنی یاوزدور آلارننك شوندایین اشلریکم بولدیلار آلار یعنی منافقلر وجهودلر قیلغوچی بولدیلار توراتنی اورکارتمك کوك پیغمبرلارنی اولدورمك کوك (اتخذوا ایمانهم) طوتدیلار آلار اورارینی ننك آنطلارونی (جنة) قالقان یعنی مالارون وجانلارون صاقلامق اوچون (فصدوا) بس طیدیلار (عن سبیل الله) الله تعالی یولندن آدملرنی یعنی ایمان کیتورمکدن وقرآن بلان اش قلماقدن (فلهم) بس آلار اوچون بولغوچیدور (عذاب مهین ۞) بیك خورقلغوچی عذاب (لن تغنی عنهم) البته کیتارمس آلاردن الله تعالی ننك عذابن (اموالهم) مالاری (ولا اولادهم) ودخی بالالری (من الله شیئا) الله تعالی ننك عذابندن هیچ نرسه‌نی (اولئك) اشبو جماعت (اصحاب النار) اوت ننك ایالریدور (هم فیها خالدون ۞) آلار اول جهنمده منگودورلار (یوم یبعثهم الله جمیعا) اول کوندهکه قوبارور الله تعالی بارچه‌سنی (فیحلفون له) بس آنطایترلار الله تعالی ننك حضورنده (کما یحلفون لکم) نتك آنطایترلر دنیاده سزننك اوچون قاشنکزده (ویحسبون) کمان قیلورلارکم (انهم علی شیء) تحقیق برنرسه اوزرینه‌در یعنی کورکم یول اوزرینه‌دور دیب یالغان ایمانلرون فایدالی نرسه‌دیب کمان قیلورلار (الا انهم) آکاه بول تحقیق آلار (هم الکاذبون ۞) اورلریدور یالغانچیلر (استحوذ علیهم الشیطان) غالب بولدی

(اف) نقل قیلندی رسول علیه السلام اوزحجره‌لرو ندن برحجره‌ده اوتورور ایدی یانلرنده اوترغان لارغه ایتدی ایندی سزکا برکشی کرورکم کونکلی جبارکونکلیدور وشیطان کوزی بلان قرار شول وقت چاغرکوزلی عبدالله بن نتبل دیکن برمنافق کردی حضرت آکاایتدی نی اوچون مینی سین ویولداشلرونك سوکادور اول خداغه آنط ایتدیکم هرکز موندای سوزمیندن چقمادی دیب آندن صونك باروب یولداشلرون هم کیتوردی آلار هم شول طریقه آنط ایتدیلار شول وقتده الله تعالی (الم تر) آیتن ایندوردی (جم)

آلار اوزرینه شیطان (فانسیهم) بس اونوتدوردی آلارغه شیطان (ذکر الله) الله تعالی‌نك ذکرونی (اولئك) اوشبو جماعت (حزب الشیطان) شیطان عسکریدور (الا ان حزب الشیطان) آکاه بول تحقیق شیطان عسکری (هم الخاسرون) آلاردور زیان اشلی‌لر (ان الذین یحادون الله) تحقیق شول آدملرکم خلافلق قیلورلار الله تعالی‌غه (ورسوله) وآننك پیغمبرینه (اولئك) اوشبو جماعت (فی الاذلین) بیك خور بولغان آدملرنك قطارنده دور (کتب الله) حکم قیلدی الله تعالی (لاغلبن انا ورسلی) البته مین حجت ودلیل بلان غالب بولورمن وپیغمبرلارروم دخی غالب بولور لوح المحفوظده یازلب حکم ایدولمشدور (ان الله) تحقیق الله تعالی (قوی عزیز) قوتلیدور جینکو چیدور تلاکان نرسه‌سیده (لاتجد قوما) طابمزسنك سین بر قومنیکم (یؤمنون بالله) ایمان کیتورور الله‌غه (والیوم الآخر) وقیامت کونینه (یوادون) محبت ودوستلق قیله‌لر (من حاد الله ورسوله) شول آدم بلانکم خلافلق قیلدی الله تعالی‌غه وآننك پیغمبرینه یعنی تیوش توکلدور مسلمان بولغانلرغه الله‌نك دوشمانلرینه دوست بولمق بو آیت‌نك مسلمان اهلی‌نی الله‌نك دوشمانلری‌بلان دوست بولماقدن طیماقدر (ولوکانوا اباءهم) اکرچندیکه بولسه‌لرده اوشبو جماعت خداغه خلافلق قیلغانلار آتالری (او ابناءهم) یاکه اوغللری (او اخوانهم) یاکه قرداشلری (او عشیرتهم) یاکه یقینلری (اولئك) اوشبو جماعت کم کافرنی سویمرلار (کتب فی قلوبهم) یازوبدور الله تعالی آلارنك کونکللرونده (الایمان) ایمانی (وایدهم بروح منه) وقوت بیروبدور آلارغه اوزوندن بولغان قوت ونصرت فیض وهدایت بلان (ویدخلهم) وکروتور آلارنی (جنات) جنتلرکا (تجری من تحتها الانهار) آغار اول جنتلرنك آستلاریدن یلغه‌لر (خالدین فیها) منکو بولغانلری حالده اول جنتلرده (رضی الله عنهم) راضی بولدی الله تعالی آلاردن (ورضوا عنه) وراضی بولدیلار آلارالله‌دن (اولئك) اوشبو جماعتدور (حزب الله) الله تعالی‌نك عسکری (الا ان حزب الله) آکاه بولغل تحقیق الله‌نك عسکری (هم المفلحون) آلاردور قوتولغوچیلر یعنی اول آدملرکم الله تعالی‌نك حکمینه خلاف بولغانلرنی سویمرلار اکرچه آتالری واوغللری ویقینلری اولسه‌ده آلار ایمان اهلیدورلر آلارالوغ درجه‌لو بولورلار

﴿ سورة الحشر مدنیة اربع وعشرون آیة ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحیم

(ف) (سبح لله) پاکلك بلان ذکر قیلدی الله تعالی‌نی (ما فی السموات وما فی الارض)

اول نرسه‌کم کوکلرده‌باردور واول نرسه یرده باردور (وهو العزیز الحکیم ۞) واول الله تعالی غالبدور حکمت ایاسیدور (ف) (هو الذی اخرج الذین) اول الله تعالی شوندا این الله‌دور چغاردی شول آدملرنی‌کم (کفروا) کافر بولدیلار (من اهل الکتاب) کتاب اهلندن (من دیارهم) اورلرینك یورطلریدن یورطلری زهره قالاسی ایدی مدینه کااون بش چاقروم یرمقداری ایدی بوحالده اول قالاخرابدور (لاول الحشر) اول سور ولمکلریده ایکنچی مرتبه‌حضرت عمر آلرنی حیبردن سوردی آنی حشر آخر دیدیلار (ماظننتم) کمان قیلمدونکز سز ای مسلمانلار (ان یخرجوا) آلار قالالرندن چغارلاردیب بیك قاتی قوتلی بولماقلریدن (وظنوا) کمان قیلدیلار کافرلار (انهم) آلارنك اورلرون (مانعتهم حصونهم من الله) صاقلاغوچیدور الله تعالی نك قضاسندن آلارنك قالالری یعنی محمد برننك قالامرغه‌عسکر بلان کره آلماز دیدیلار (فاتیهم الله) بس کیلدی آلارغه الله تعالی نك عذابی (من حیث لم یحتسبوا) اول یردنکم کمان قیلمدیلار وبلمدیلار (وقذف) وآتدی الله تعالی (فی قلوبهم الرعب) آلارنك یعنی بنی نضیر نك کونکلینه قورقونی آننك اوچون آلارنك الوغلری وباشلری کعب بن اشرف ایدی آننك سوت ایمو بلان بولغان قرداشی محمد بن سلمه مدینه‌دن طشقاری آلب چغب اولتردی اشبو ملعون اولکاچ قورقو توشدی (یخربون بیوتهم) خراب قیلدیلار اورلرینك اویلارونی (بایدیهم) اوز قوللری بلان (وایدی المؤمنین) دخی مؤمنلر قولی بلان (فاعتبروا یا اولی الابصار ۞) عبرت آلوغز ای فهم وبصیرت ایالری یعنی عبرت کوزوکزنی صالب بوحالدن عبرت آلوغز (ف) (ولولا ان کتب الله) اکر یازمسه ایدی الله تعالی (علیهم) آلار اوزارینه (الجلاء) اویلاریدن آیرولمقنی (لعذبهم) البته‌عذاب قیلر ایدی آلارنی (فی الدنیا) دنیاده یعنی برباشقه ترلی عذاب بلان (ولهم فی الاخرة) وآلار اوچوندور آخرتده (عذاب النار ۞) جهنم نك عذابی (ف) (ذلك) اشبو کوچمك لك عذابی بولدی آلارغه (بانهم) شول سببدن‌کم (شاقوا الله ورسوله) خلافلق قیلدیلار الله‌غه ورسولینه (ومن یشاق الله) وهرکم خلافلق قیلسه الله تعالی‌غه (فان الله) بس تحقیق الله (شدید العقاب ۞) قاتی عذاب قیلغوچیدور اول آدمنی (ماقطعتم من لینة) اول نرسنیکم کسدوکز خرما آغاچندن (اوترکتموها) یاکه قویدوغز آنی یعنی قالدوردوغز آنی (قائمة علی اصولها) آصلی اوزارنده طرغوچی بولوب (فباذن الله) الله تعالی نك اذنی بلاندور (ولیخزی الفاسقین ۞) تاکم خورقلمق اوچون بیردی بو اذننی بوزوق اشلیلرنی یعنی کافرلار بلان صوغش قیلنغان وقتده

(الارنك)

(۲ف) مدینه‌دن دورت یابیش میل قدرلی بولغان یرده جهوددن بنی نضیر دیرلار بر جماعت بار ایدی اوّلده اول حضرت بلان آرالرونده صلح بولدی بر وقتده رسول علیه السلام بعض صحابه‌بلان بانلرینه باروب بر بیوك طام کوله کاسنده اوتورورلر ایدی جهوددن بعض آدملر حضرتکا بر الوغ طاش آتماغه تلادیلار الله تعالی بوحالنی رسول علیه السلامغه وحی بلان بلدوردی رسول علیه السلام طهارت آلاچق کوك یرلرندن طروب بر آدمغه خبر بیرمای یالغز مدینه‌کا تشریف قلدیلار صحابه‌لر آرطلروندن کیلب آخر نضیر بوحیانت بلان صلحنی وعهدنی صندروب صوغش قیلمق لازم بولب رسول علیه السلام بلان قالالرون قاماب آلدیلار ومنافقلردن دخی بر یاردم بولماینچه قورقب یالبارمقعه باشلادیلار اول حضرت آلارنك جانلارون عفو قیلب مالالرندن کوتره آلاچق قدر مال آلب ایکنچی یورتقه کیتمکلرینه امر قیلدی وقالغان مالالری واویلاری وباقچه‌لری ویرلری محکم قیلندی الله تعالی آلارنك یرلرون غنیمت مالی کوك بیورماینچه اول حضرت نك اختیاری اوزارینه

آلارننك جیمشلی آغاچلرون کیسمك یاکه کیسمی قالدورمق هر ایکیسی درستدور (ف) (وما افاء الله) واول نرسکم یتوشدوردی الله (علی رسوله منهم) پیغمبری اوزارینه بنی نضیر ننك مالللاریدن (فما اوجفتم علیه) بس چاپمادوغز وسرمدوکز بوصوغشدن اول مالغه (من خیل ولا رکاب) آتلارنی وهم تویه لرنی آننك اوچون بنی نضیر ننك اور ونلاری مدینه کا یقین ایدی اون بیش چاقرم مقداری ایدی حضرتدن باشقاسی بارده جیاوکتدیلار صوغش اهلی بوصوغشده اصلا مشقت طارتمدیلار (ولکن الله) ولیکن الله تعالی (یسلط رسله) غالب قیلر اوزی ننك پیغمبرونی (علی من یشاء) تلا کان آدمسینه (والله علی کل شیء قدیر ۞) والله تعالی هر نرسه اوزارینه قادردور (ما افاء الله) شوندا این مالکم توشردی آنی الله تعالی (علی رسوله) پیغمبری اوزارینه (من اهل القری) شهرلارده طرغوچی آدملرننك مللارونلدن (فلله وللرسول) بس الله اوچوندور وپیغمبری اوچوندور (ولذی القربی) وپیغمبرننك یقین لری اوچوندور (والیتامی) یتیملر اوچوندور (والمساکین) ومسکینلر اوچوندور (وابن السبیل) مالی بولماغان یولچیلار اوچوندور (کی لا یکون) بیان قیلدوق اشبو حکملرنی تاکم بولماسن اوچون (دولة بین الاغنیاء) شول فیئ بولغان مال قولده یورکوچی بایلار آراسنده (منکم) سزدن بولغان بایلار آراسنده (وما اتیکم الرسول فخذوه) وهر نرسنیکم بیرور سزکا پیغمبر آلوغز آنی (وما نهیکم عنه) وقایش نرسدن کم طیارسزنی آلندن (فانتهوا) بس طیولغز آلندن (واتقوا الله) صاقلانلار الله دن یعنی رسولینه خلاف قیلماقدن (ان الله) تحقیق الله تعالی (شدید العقاب ۞) قتی عذاب قیلوچیدور (ف۲) (للفقراء المهاجرین) بوفیئ مالی یورطلاریدن کوچکن فقیرلار اوچوندورکم (الذین) شوندا این هجرت قیلغان فقیرلر (اخرجوا من دیارهم) چغارولدیلار آلار اورلری ننك یورطلریدن (واموالهم) اورلری ننك مللاریدن (یبتغون) استکنلری حالده (فضلا من الله ورضوانا) الله دن فضلنی ورضالقنی (وینصرون الله) ویاردم قیلرلار الله تعالی غه (ورسوله) وآننك پیغمبرینه (اولئک) اشبو جماعت (هم الصادقون ۞) آلاردور وعده لریده توغری بولغانلر (والذین) وشوندا این آدملار اوچوندور اول فیئ مالی (تبوؤا الدار والایمان) یر طوتدیلار مدینه نی یورتده وایمانده یعنی اسلام یورطی وایمان یورطی قلدیلار (من قبلهم) مهاجر بولغان صحابه لردن اول یعنی هجرت اهلی مدینه کا کیلودن اوّل (یحبون) سویرلار (من هاجر الیهم) اول آدمنیکم هجرت قیلرلار آلار جانبینه

طاپشردی اول حضرت یرلارونی مهاجرلارکا کم صرف قیله چق برلری انصارننك موبنیده ایدی تقسیم قیلدی بس انصار ومهاجرین لرنك هر قایو سینه فایده بولدی واول حضرت اهل خانه سی ننك یعنی یورط اهلی ننك وکیلب کیتکان مسافرلار ننك صرف قلوناچق حر جلرون اشبو فیدن سوره ده ذکر قیلندی (جم) (۲ ف) خبرده کلدیکم فچن بنی نضیر جهودلری طشقاری یورطلاریدن چقدیلار بلدیلارکم ایو لری مسلمانلارغه قالادور اوزقولری بلان خراب قیلدیلار وکورکم آغا چلرون وایشکلرون قویا ردیلار اورلری بلان آلب کیتمکلری اوچون ومسلما نلرهم شول اشنه یاردم قلد یلار والله تعالی آلارننك کونکلرینه قورقوصالدی (۳ ف) شول وقتکم اشبو جهودلر نصارالرننك غالب بولماغی سببندن قاچب مدینه جانبینه کیلدیلار الوغلری ایتمشلرکم بنه بویردن خراب بولب شام طرفینه بارورسز دیب بس اشبو مرتبه ویران بولب حیبرکا کیتب آنده اولطردیلار حیبر فتح بولوندوقده ویران بولب شام یرینه کیتدیلار (جم) (۲ ف) شول وقتکم بنی نضیر قالالرونه ایدیلار

یعنی مکه کافرلری‌ننك رانجتمکیدن کوچب کیلرلار آلار جانبینه آلارنی سویرلار (وَلَا يَجِدُونَ) طاپماسلر (فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً) کوکرا کلریده یعنی خاطرلریده حسدلك وطارلق وتشویش (مِمَّا أُوتُوا) هجرت قلغانلاوغه بیرولکان نرسه‌ده (وَيُؤْثِرُونَ) واختیار قیلرلار اول کوچب کیلکان صحابه‌لرنی (عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ) اوزلری اوزرینه (وَلَوْ كَانَ بِهِمْ) واکرچه بولسه‌ده آلارننك (خَصَاصَةٌ) آنکا حاجتلری یعنی انصاری‌لرننك حاجتلری وآچلقلری بولسه‌ده کوچب کیلکانلرنی اختیار ایلاب آلارغه صرف قیلدیلار (وَمَن يُوقَ) وبر آدم صاقلانولمش بولدی (شُحَّ نَفْسِهِ) نفس‌ننك بیك صرانلغیدان یعنی نفسی‌ننك مالغه‌خریص بولماغیدن ومالنی سویمکدن اول آدم طیار اوزون بیك صرانلقدن یاکه معناسی بر آدم تقوالق قیلب الله‌دن قورقسه نفسینه صارانلق ایلاسون یعنی نفسی تلاکان هر نرسه‌نی برمسن (فَأُولَٰئِكَ) بس اوشبو جماعت (هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۞) آلاردور ایکی جهان‌ننك دولتن طابب آخرت قورقنچیدان قوتولغانلار (ف) (وَالَّذِينَ جَاءُوا) وینه‌شول آدملار اوچوندورکم کیلدیلار (مِن بَعْدِهِمْ) مهاجرلاردن وانصارلردن صونك یعنی تابعین وموءمنلر (يَقُولُونَ) ایتورلار (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا) ای برننك ربمز یارلقه‌برنی (وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ) وبرننك قرداشلار ومزنی کم (سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ) اوتدیلار آلار برننك اوزرومزکا ایمان کیتورمك‌بلان (وَلَا تَجْعَلْ) وقیلمه سین (فِي قُلُوبِنَا) برننك کونکلمزده (غِلًّا) کینه‌طوتماقنی (لِّلَّذِينَ آمَنُوا) شوندا این آدملارکا کم ایمان کیتوردیلار (رَبَّنَا) ای برننك ربمز (إِنَّكَ) تحقیق سین (رَءُوفٌ) باغشلاغوچی‌سن (رَحِيمٌ ۞) مهربانلیسن (ف) (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا) ایاقرامزمیسن شوندا این آدملارکا کم منافق بولدیلار (يَقُولُونَ) ایتورلار (لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان قرداشلرینه (مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهللندن (لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ) اکر چغارولمش بولسه‌نکزسز (لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ) برلارهم چغارمز سزننك بلان برکا (وَلَا نُطِيعُ) ایارمامز یعنی بیورغانلرون قبول قیلمامز (فِيكُمْ) سزننك آرانکزده سزننك خصوصنکزده (أَحَدًا أَبَدًا) هیچ براوکا هرکیز (وَإِن قُوتِلْتُمْ) واکر سزننك بلان صوغش قیلنسه (لَنَنصُرَنَّكُمْ) البته یاردم قیلورمز سزکا (وَاللَّهُ) الله تعالی (يَشْهَدُ) کواهلق برورکم (إِنَّهُمْ) تحقیق آلار (لَكَاذِبُونَ ۞) یالغانچیلردور یعنی اوشبو منافقلر جهودلرکا یشرون بوطریقه خبر یبارورلار ایدی آخر جهودلر یورطلریدن چغارولدیلار منافقلردن هیچ بر آدم برنرسه‌قیله‌بلمدی (لَئِنْ أُخْرِجُوا) الله حقی اوچون البته اکر چغارولمش بولسه‌لر کتاب اهللری یورطلریدان (لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ) منافقلر

یعنی قالب طردیلار اول حضرت بیوردیکم آلارننك باقچه‌لرون کیسنك وایکنلرونی خراب قیلنك تاکه قایغروب قالالرو ندن چغب صوغش قیلسنلار شول وقتکم مسلمانلر آغاچلرنی کیسه‌کا باشلادیلار آلار مسلمانلار غه‌شلته قلدی‌لارکم برکا کافر دیب برلار بلان صوغش قیلرسز بو آغاچلر ده کافرمی‌کم آلارنی کیسه‌سز بعض مسلما نلرغه شبهه توشب کیسمکدان طیولدیلار (جم)

(۳نی) (وما افاء الله) غنیمت مالی بلان فیی‌ء‌ننك آراسنده آیرماشولدورکم هرمال صوغش بلان مسلما نلرننك قولینه کرسه آکا غنیمت دیرلار آننك بیشدن بری الله‌تعالی‌غه نذردر دورت حصه‌سی صوغشوچیلر آراسنده بولونر صوغشدان باشقه مسلمانلر قولینه کرسه فیی‌ء دیرلار بارچه‌سی مسلمانلرننك بیت‌المالینه جیولر ضرور بولسه‌شول مال‌اکا توتولر (جم)

(اف) یعنی فیی‌ء مالنده رسول‌ننك تصرفی بولور وآندن صونك خلیفه‌وباش بولغانلارننك تصرفنده بولور آننك اوچون هوندای صرف قلوناچق باش بولغانلرغه‌وامیر بولغا نلارغه طابشر ولغاندور

برکاچقمرلار (وَلَئِنْ قُوتِلُوا) واکر کتاب اهلی بلان صوغش قیلنسه (لَا يَنْصُرُونَهُمْ) منافقلر یاردم قیلمازلر آلارغه (وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ) انافرض قیلدوق یاردم قیلسه‌لار منافقلر اول کتاب اهلینه (لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ) البته آرقه‌قایطاروب قاچارلار (ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ۞) موندین اول جهولر یاردم قیلنمسلر (لَأَنْتُمْ) البته سز ای مسلمانلار (أَشَدُّ رَهْبَةً) آرتقدور سز قورقته‌قده (فِي صُدُورِهِمْ) اول منافقلرنك وکافرلارنك کونکلنده (مِنَ اللَّهِ) الله تعالی دن یعنی الله تعالی دن قورقودن آرتوغراق سزدان قورقالار (ذَٰلِكَ) اوشبو سزدن بیکراك قورقمقلری (بِأَنَّهُمْ) شول سببدندورکم تحقیق آلار (قَوْمٌ) بر قومدورکم (لَا يَفْقَهُونَ ۞) بلمزلار یعنی بنی قریشه وبنواسدلار هیچ بر نرسه‌نی فهم قیلغوچی جماعت توکلدورلار یعنی الله‌نك عذابندن کم کیله چکدور وبولاچقدور قایغرمیلر کغرلکلریدن توبه قیلمدیلار (لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا) جهودلر ومنافقلر صوغش قیلمسلر سزنك بلان جیولب (إِلَّا فِي قُرًى) مکر صوغش قیلورلار شول شهرلارده‌کم (مُحَصَّنَةٍ) تیره‌سینه‌قالاطارطلمش یاکه‌حنداق یعنی اور قازولغان شهرلارده (أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ) یاکه‌استینه‌لر آرتندن (بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ) آلارنك صوغشلری اوز آرالرونده (شَدِيدٌ) قاتیدور یعنی آلار باطر جماعتدور لیکن ایمان اهلی بلان صوغش قیلمه‌غه‌طاقتلری یوقدور الله تعالی آلارغه قورقو صالغاندور (تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا) کمان قیلورسز سز آلارنی جیولمش دیب (وَقُلُوبُهُمْ) وحالانکه آلارنك کونکللری (شَتَّىٰ) طارقالغاندور (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ) شول سببدندورکم آلار (قَوْمٌ) برجماعتدورلار (لَا يَعْقِلُونَ ۞) هیچ نرسه‌نی آنکلامسلر وارزلرینه فایده‌قیلاچق نرسه‌نی بلمزلار یعنی آلار اوز آرالرونده بربری بلان محله‌صوغشنی قیلورلار مصاحتلری بربرکاجیولمس والله اعلم (كَمَثَلِ الَّذِينَ) بوبنی النضیر کافرلری‌نك اوحشاشی (مِنْ قَبْلِهِمْ) شول آدملرنك اوحشاشی کوکدور آلاردن اوتدیلار یعنی آلارنك حالی بدر کافرلری‌نك حالی کوکدور (قَرِيبًا) یقینده یعنی دنیاده (ذَاقُوا) تاتودیلار (وَبَالَ أَمْرِهِمْ) اشلری‌نك یعنی کناهلری‌نك جزاسنی (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۞) وآلار اوچوندور رنجتکوچی عذاب نتك کم بدر اهلی جینکلوب وصنب خور بولدیلار بلارهم طار قالب خراب بولورلار یعنی مکه خلقی بدرکونننده جزالرون طابدیلار بولارنك حالی دخی شول طریقه بولور (كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ) منافقلرنك جهودلرکا سزنك بلان چغارمز وصوغشده برکا بولورمز دیب ازدورمقلری شیطان اوحشاشی کوکدور (إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ) شول وقتلرکم ایتور شیطان انسانغه آزدروب کافر بول دیب (فَلَمَّا كَفَرَ) بس انسان آنك

والله تعالی جمله مالللرنك ایاسیدور لیکن کعبهٔ معظمه‌نك وباشقه مسجدلر نك صرف قلوناچقلری فیئ مالندندور واهل قرابتدن مراد پیغمبرنك یقینلریدور اول حضرت حیات اولدوقده وهم اول حضرتدن صونکه اقربالری نك برحصه‌سی فیئ مالنده باردور اکر خلیفه وباش بولغانلار تقاضا قیلماغی بلان برفقیرکا فیئ مالندن برسه اول فقیر آنی آلسن بوقدر درستدور (جم)

(اف) یوقاریداغی آیتدن ذکر ایدولکاندردان مراد مهاجرلاردور اشبو آیتده ذکر ایدولکاندان مراد انصاردورکم مهاجرینلاردن اول مدینهٔ منوره‌ده طروب واوزلری نك ضرورتلارونی طاشلاب مهاجرلارنك ضرورتنی چغارورلار ایدی واکر مهاجرلارکا برنرسه بیرو لرسه حسد قیلمرلار ایدی بلکه شادلانرلار ایدی مهاجرلارنی اوزلری نك حانلاریدان الك سویرلار ایدی (جم)

(۲ نی) شاه ولی رحمة الله ایتدی اشبو آیتدن معلوم بولدیکم فیئ مالنده یعنی اولجامالندن هربر مسلمانك حقی باردور یعنی هجرت قیلغانلردن وانصاریلردن صونك قیامتقه‌چه کیلکن بارچه موٴمنلر اوچوندور (جم)

ازدورماغی بلان کافر بولدوغیده (قَالَ انِّی) ایتدی شیطان اول انسانغه حقیقتده مین (بَرِیٓءٌ مِّنكَ) بیزکوچیمن سیندن (انِّیٓ اَخَافُ اللّٰهَ) حقیقتده مین قورقادورمن الله تعالی دن (رَبَّ الْعَالَمِینَ ۞) بارچه عالمنك ربسی بولغان الله دن کویا جهنم ده برکابولامیم دیر (فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَآ) بس بوشیطان بلان انسان ننك آخرحاللری شول بولدی (اَنَّهُمَا فِی النَّارِ خَالِدَیْنِ فِیهَا) بوایکیسی اوتده دورمنکو بولغانلری حالده اول اوتده (وَذٰلِكَ) ازشبودور (جَزَٰٓؤُا الظَّالِمِینَ ۞) (ف) بوزوق اشلیلرننك جزاسی (یَٰٓاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ) ای آندین آدملرکم ایمان کیتوردونکز صاقلانکز الله دن یعنی قورقنکز (وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ) وتیوشدورکم حساب قیلسن هربر آدم (مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ) نی نرسه الك یباردی قیامت کونی اوچون (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) ودخی قورقنکز الله دن (اِنَّ اللّٰهَ) تحقیق الله تعالی (خَبِیرٌ) بلکوچیدور (بِمَا تَعْمَلُونَ ۞) اشلاکان ایشنکز ننك ظاهرینی وباطینینی (وَلَا تَكُونُوا) وبولمانکز (كَالَّذِینَ) شوندین آدملرکوك (نَسُوا اللّٰهَ) اونوتدیلار الله تعالی نی (فَاَنسٰىهُمْ اَنفُسَهُمْ) اونوتدوردی الله تعالی آلارغه اوزلری ننك حاللرون یعنی الله تعالی آلارننك نفسلرون اونوتدوردیکم اوزلرون عذابدن صاقلامق اوچون فایدالی اش قیلمادیلار (اُولٰٓئِكَ) اوشبو جماعت (هُمُ الْفَاسِقُونَ ۞) اوزلریدور فسقلقده کامل بولغانلار (لَا یَسْتَوِیٓ اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ) برابر بولس جهنم اهلی بلان جنت اهلی (اَصْحَابُ الْجَنَّةِ) جنت اهلی (هُمُ الْفَآئِزُونَ ۞) آلاردور استکلرینه یتوشکوچیلر (لَوْ اَنزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰی جَبَلٍ) اکر ایندورسك ایدی اوشبو قرآننی بر طاوا وزرینه (لَّرَاَیْتَهُ) البته کورورایدنك سین اول طاوانی (خَاشِعًا) قورقب توبانچیلك قیلغوچی (مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْیَةِ اللّٰهِ) پاره پاره بولغوچی الله تعالی دن قورقودن (وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ) واشبومثاللرنی ایتوب (نَضْرِبُهَا) بیان قیلورمز (لِلنَّاسِ) آدملرکا (لَعَلَّهُمْ یَتَفَكَّرُونَ ۞) شایدکم فکر قیلورلار (ف) یعنی کافرلارننك کونکللری بیك قاتیدورکم اوشبو نصیحتلرنی اشتب ایمان کیتورمسلر اکر طاولر قرآن ننك معناسنی بیلسه ایدی توبانچیلك قیلورلار ایدی وپاره پاره بولب تتولرلار ایدی (هُوَ اللّٰهُ الَّذِی لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) اول الله تعالی شوندین الله دور یوقدور آندن باشقه هیچ برعبات قیلنمش ذات مکر اولدور (عَالِمُ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ) یشرونی واشکارانی بلکوچیدور اول الله (هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِیمُ) دنیاده بارچه مخلوقاتینه رزق برکوچیدور آخرتده موءمنلرکا جنت بلان مهربانلق قیلغوچیدور (هُوَ اللّٰهُ الَّذِی لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) اول شوندین الله دور عبادت قیلمه غه هیچ بر ذات یوقدور مکر اول الله دور شریکی یوقدور (الْمَلِكُ) پادشاهدور وبارچه نرسه آنکامحتاجدور (الْقُدُّوسُ) پاکدور بارچه

(عیبلردن)

(اف) ایتولدیکم بوانسانلدان مراد ابوجهلدور شیطان آنی بدرکونده صوعشقه قردوروب فرشته لرننك مدد ویاردملرون کوروب قاچدی یاکه برصیصا راهبدور ابلیس ننك آزدورمغی بلان بر خاتونغه زنا ایلاب حامله بولدوقده رسوا بولمق قورقوسندن خاتوننی اولدوروب قصاص اوچون دارغه کتوردوکنده ینه شیطان آنکاکورونب منکاسجده ایله سنی قوتقاروره من دیمکیدن برصیصاسجده ایلاب کافر بولغاچ من الله تعالی دن قورقام دیب شیطان آندن قاچدی بو برصیصابنی اسرائیل زاهد لربدان ایدی قصه‌سی اوزوندور بویرده اشبو قدر کفادور (جم)

عیبلردن (السَّلَامُ) پاك وسلامتدور (الْمُؤْمِنُ) ایمین لك برکوچیدور (الْمُهَيْمِنُ) هر وقت نرسه لرنی صاقلاغوچیدور هرنی تلاسه کوچی یتکوچیدور (الْعَزِيزُ) حکمنده غالب بولغوچیدور (الْجَبَّارُ) اختیار قیلغوچیدور تلاکان نرسه سن (الْمُتَكَبِّرُ) بیك الوغدور (سُبْحَانَ اللّٰهِ) پاکلك الله تعالی اوچوندور (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه لردن کم شریك قیلدیلار آنی کافرلار (هُوَ اللّٰهُ) اولدور الله (الْخَالِقُ) یراتقوچیدور (الْبَارِئُ) بارقیلغوچیدور ینکادان (الْمُصَوِّرُ) بارچه نرسه نی اوزینه تیوشلی صورتده وشیکلده قیلغوچیدور (لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) اول الله اوچوندور کورکم بولغان اسملر (يُسَبِّحُ لَهُ) پاکلك بلان ذکر قیلور اول الله نی (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) هر نرسه کم کوکلرده ویرده باردور (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞) اول تعالی بیك قوتلیدور وحکمت بلان اش قیلغوچیدور (ف)

﴿ سورة الممتحنة مدنية ثلث عشرة آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(ف) (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای شوندا ین آدملرکم ایمان کیتوردونکز (لَا تَتَّخِذُوا) توتمانکز (عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ) منم دوشمانم نی واورونکزنك دوشمانلکزنی (أَوْلِيَاءَ) دوست (تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ) بیاروبرسز آلارجانبینه رسول علیه السلام نك خبرونی (بِالْمَوَدَّةِ) دوستلق سببی بلان (وَقَدْ كَفَرُوا) وتحقیق کافر بولدیلار آلار (بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ) شوندا ین نرسه کاکم کیلدی سزکا طوغری بولغان دیندن یعنی اسلام دینی وقرآن عظیم آلاردین اسلامغه کرمدیلار وقرآنغه اشانمادیلار (يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ) چغاروراریورطیدن پیغمبری وقوارلارمکه دن (وَإِيَّاكُمْ) دخی سزنی (أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ) شول سببدنکم ایمان کیتوردونکز اورنکزنك ربنکز بولغان الله تعالی غه (إِنْ كُنْتُمْ) اکر بولسانکز سز یعنی دوست توتمانکز بولسانکز سز (خَرَجْتُمْ) یورطونکزدن چغوچی (جِهَادًا فِي سَبِيلِي) صوغش اوچون منم یولمده (وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي) وینه استمك اوچون بولسه منم رضالغمنی (تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ) یشرون خبر بیاره سز آلاراوزرینه دوستلق بلان (وَأَنَا أَعْلَمُ) ومن بلرمن (بِمَا أَخْفَيْتُمْ) شول نرسه نی کم یشرورسز (وَمَا أَعْلَنْتُمْ) وشول نرسه نی کم اشکاره قیلورسز (وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ) وهرکم قیلسه سزدن کافرلار دوستلاشمق اشنی (فَقَدْ ضَلَّ) بس تحقیق آزدی یعنی یوغالتدی (سَوَاءَ السَّبِيلِ ۞) طوغری بولغان یولنی یوغالتدی (إِنْ يَثْقَفُوكُمْ) اکر قوت طابسه لرکافرلارسز کا (يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ) وآچارلارسزنك

(ف) روایت ایتولدی پیغمبرمز علیه السلام حضرت جبرائیلدن اسم اعظمنی صرادوقده (علیك (باخر سورة الحشر) دیدی یعنی لازم بولسن سنکا حشر سوره سی ننك اخیری بلان دیمکدور وقایته سردای بوجواب بولدی اول آخرنده بولغان بواوچ آیتدور یعنی اسم اعظم دور (مواکب)

(ف) شاه ولی رحمة الله ایته دور پیغمبر ومز علیه السلام بلان مکه اهلی ننك آراسنده ایکی یل صلح بولمشیدی انا فتحنا سوره سنده بیان قیلندی وایکی یل صلح قرار بولب آندان صونك کافرلار صلح نی بوزدیلر اول وقتده اول حضرت بوزدیلر اول وقتده اول حضرت عسکر جیب مکه ننك فتحی نی تلادیلار وخبر صالدیکم بر آدم کافرلارکا بلدور مسن که کافرلار صوغشقه کروشمه سنلر مسلمانلرغه حرمده صوغش قیلمه غه ضرورت بولمه سن اصحا بدن بلتعه اوغلی خاطب بر مکتوب بلان اشبو خبر نی مکه اهلینه بیاردی الله تعالی اول حضرتکا بو اشنی وحی ایله بلدوردی اول حضرت آدم بیاروب یول ننك آراسنده مکتوبنی آلیب کیتکن آدمنی مکتوب بلان یعنی خط بلان توتب آلب قایتدیلار

جانبنکرغه (ایدیهم) قوللارونی (والسنتهم بالسوء) وتللارون یعنی قوللارون صوقمق بلان واولتورمك بلان وتللارون اوصال سوزلار بلان (وودوا لوتکفرون) دخی سویارلار کافر بولماقنکرنی بس آلار بلان دوستلاشمق سزکاضررغنه‌دور (لن تنفعکم) البته‌فایده بیرمز سزکا (ارحامکم) یقینلاروغز (ولا اولادکم) وبالالاروغز (یوم القیامة) قیامت کوننده (یفصل بینکم) آیرور الله تعالی یقینلاروغز وبالالاروغز بلان سزننك آراغزنی (والله) الله تعالی (بما تعملون بصیر) اشلاکان اشوکزنی کورکوچیدور اشوکزکا کوره جزابیرور (قدکانت) تحقیق بولدی ای مدینه‌موءمنلری (لکم) سزننك اوچون (اسوة حسنة) اویولاچق کورکم یول یعنی اویومق یولی (فی ابراهیم) حضرت ابراهیم ننك سوزنده (والذین معه) وشوندا این موءمنلرکاحضرت ابراهیم بلان برکا بولدیلار (اذ قالوا لقومهم) وشول وقتده‌کم ایتدیلار حضرت ابراهیم ننك خاص امتلری اوزلری ننك قوملرینه (انا برآؤا منکم) بزلر بیزکوچیمز سزدن (ومما تعبدون) وشول نرسدنکم عبادت قیلرسز سز (من دون الله) الله دن باشقه نرسه‌دن (کفرنا بکم) سزننك دینوکزنی طاندوق (وبدا) وظاهر بولدی (بیننا) برننك بلان (وبینکم) سزننك آراغوزده (العداوة والبغضاء ابدا) دوشمنلق آچولانشمق منکو (حتی تؤمنوا بالله) شول وقتقه‌چه ایمان کیتورورسز الله تعالی غه (وحده) بربولغان الله غه (الا قول) حضرت ابراهیم غه اویومق یحشیدورمکر ابراهیم ننك شول سوزینه اویومق تیوش توکلدور (لابیه) اوزی آتاسیه ایتدی یعنی آتاسی آزرغه ایتمشدور (لاستغفرن لك) یارلقامق استیمن سننك اوچون الله تعالی دن (وما املك لك) وکوچم یتمس سننك اوچون (من الله) الله تعالی دن (من شیء) هیچ برنرسه کایعنی حضرت ابراهیم ایتدی ای آتا کافرلارکایارلقامق استمك درست توکلدور من پیغمبر بولسمده سین کفرلکونکده بولسنك شفاعت قیله آلمام (ربنا علیك) ای برننك ربمز (توکلنا) سننك اوزارونکا طاپشردوق اشمزنی (بوحضرت ابراهیم دعاسیدور (والیك انبنا) وسننك طرفنکا دوندوك (والیك المصیر) وسننك جانبونکادور قایته‌چق قیامت کونننده (ربنا) ای برننك ربمز (لاتجعلنا فتنة) قیلمه‌سین برزلرنی قول آستنك (للذین کفروا) شوندا این آدملرغه کافر بولدیلار آلار آننك اوچون آلار باطلنی حق دیب برزلارنی باطلغه اوندارلار (واغفرلنا) یارلقاغل برزنی (ربنا) ای برننك ربمز (انك انت العزیز الحکیم) البته سین غالب سن وحکمت ایاسی پادشاه سن (ف) (لقدکان لکم) تحقیق باردور سزننك اوچون (فیهم اسوة حسنة) کورکم اویومقلق

حاطب عذر کیتوردی کم موندن مقصود دوم منافق لق توکل لیکن منم اهلم وعیالم مکه‌ده بولدوغیدن اشبو حیله بلان کافرلارننك کونکلن آلمق ایدی تاکم آلر منم اهل وعیالم نی صاقلاسنلر اشبوننك اوچون بر الوغ خطانی قیلدوم ومعلوم بوله کم خاطب جنت اهللدن دور بدر اهللدن بولمق اوچون اشبو معنا اوزارینه بوآیت ایندورو لدی (جم)

(ف) شول وقتکم ابراهیم علیه السلام قومندن هجرت قیلدی ایکنچی قومینه کیری قایتمادی سزلرده آننك کبی ایتنك ابراهیم علیه السلام آطاسینه دعا قلمغی شول سببدن ایدیکم حضرت ابراهیم غه معلوم توکل ایدی ابدی آننك درست بولماغانی وسزکا معلوم بولدی بس سز کافرکا استغفار قلمه‌غز وحضرت ابراهیم دعاقلدی ای ربمز برزنی فتنه قیلمه کافرلارکا یعنی برزنی کافرلار اوچون صنامق اورنی قیلمه یاکه بوآیت منسوخدور (جم)

آلارده یعنی حضرت ابراهیم غه (ومؤمن تابعلرینه (لمن کان یرجوا الله) شول آدمغه کم امید قیلر الله دن ثواب (والیوم الآخر) وقیامت کونیکه یولقماقنی (ومن یتول) وهر آدم یوز قایطارسه اسلام دیینندن (فان الله هو الغنی) بس الله تعالی ننك احتیاجی یوقدور آلارغه (الحمید) واشنده حمد ایتولمشدور (عسی الله) یقیندورکم الله تعالی (یجعل بینکم) قیلر سزننك آراغزبلان (وبین الذین عادیتم) وشول آدملرننك آراسنده کم دوشمنلق طوتر ایدوکز (منهم مودة) آلاربلان دوستلقنی یعنی آلارغه ایمان کیتورمکا توفیق بیروب ایمانغه کیلهلار (والله قدیر) والله تعالی قادردور (والله) الله تعالی (غفور) یارلقاغوچیدور (رحیم) قرغانغوچیدور توبه کزنی قبول قیلمق بلان یعنی آلارنی مسلمان قیلر بس سزننك دوستلوقوغز آلاربلان طره هم شولای بولدی اوشبو مرتبه ده مکه سفرنده مکه خلقی بارچه لری مسلمان بولدیلار (ف) (لاینهیکم الله) طیمس الله تعالی سزنی (عن الذین) شوندای آدملردنکم (لم یقاتلوکم) صوغش قیلمادیلر سزننك بلان (فی الدین) دین حقنده (ولم یخرجوکم) وچغارمدیلار سزنی (من دیارکم) اوزکزننك یورطوغزدن (ان تبروهم) وطیمس سزنی ایذکولك قیلماقوغزدن (وتقسطوا الیهم) ودخی طیمس سزنی عدل وانصاف قیلمقدن (ان الله) تحقیق الله تعالی (یحب المقسطین) سویه در عدلك قیلغانلرنی یعنی مکه مکرمه خلقندن قایسی آدم بار ایدیکم اوزلری مسلمان بولمدیلار امامسلمانلر بلان صوغش قیلمدیلار (انما ینهاکم الله) بودورکم طیدی سزنی الله تعالی (عن الذین) شوندای آدملرندکم (قاتلوکم فی الدین) صوغش قیلدیلار سزننك بلان دین حقنده (واخرجوکم) وچغاردیلار سزنی (من دیارکم) اوزاویلار ونکزدن (وظاهروا علی اخراجکم) وباردم قیلدیلار باشقه لرغه سزنی چغارمق اوزرینه (ان تولوهم) طیار سزنی آلار بلان دوستلق قیلمه قنکزدن (ومن یتولهم) وهر آدم دوستلق قیلسه آلار بلان (فاولئك) بس اوشبو جماعت (هم الظالمون) آلاردور بوزوق اشلیلر (ف) (یاایها الذین امنوا) ای شوندای ایمان آدملرکم ایمان کیتوردونکز (اذا جاءکم المؤمنات) قچانکم کیلسه سزکا ایمان کیتورکان خاتونلار (مهاجرات) یورطلریدان یورطلرون قالدورغانلری حالده یعنی کوچب کیلسه لار (فامتحنوهن) آلارنی صنانکز یعنی آلارننك ایمانلری ننك درستلوکن وایمانده احلاصلرون صنانکز آلارغه آنط بیرونك بوچقماغومز ایمانغه اخلاص قیلماقمز اوچونکونه دور دیب (الله اعلم) الله تعالی بلکوچیدور (بایمانهن) آلارننك ایمانن (فان علمتموهن) اکر بلسانکز سز (مؤمنات) مؤمنه بولدوقلرونی

(ا ف) کیتوردیلارکم حضرت ابی بکرننك قزی اسما خاتوننك آناسی فتیله اسملی خاتون مشرکه ایکی مکه دن بر آز هدیه بلان قزون کورمکه کیلدی حضرت اسمانننك قابقه سندن کردی حضرت اسما اچکه کرمکا قویمدی وبولا کن آلمدی حق تعالی (لاینهاکم الله) آیتن ایندوردی (زبدة) (ا ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی حدیبه صوغشنده کافرلارننك بعض خاتونلری کوچب مدینه کا کلدیلر ومسلمانلرننك بعض خاتونلری مرتد بولب کافرلارکا توتاشدیلار الله تعالی بو اورونده اشبو جماعتننك حکمنی بیان قیلدی حدیبه صلحنده مشرکلار شرط قلدیکم اکر بر آدم بزننك طرفندن سزکا بارسه آنی کیرو قایتره سز اکر سزننك طرفدن بر آدم بزکا کیلسه آنی سزکا بیرمامز اول حضرت علیه السلام اشبو شرطنی قبول قلدیلار آندن صونك بر نچه آدملر کوچب کیلدیلار آلارنی کیری قایطاردیلار آندن صونك بر نچه خاطنلر کوچب کیلدیلار آلارنی دخی کیری قایتردیلار بس کافر بولغان آدمننك ایرینه مسلمان بولغان خاتوننی قایتارمق حرام بولغاندن اشبو آیت ایندورلدی (جم)

(فلاترجعوهن) کیری قایطارمغز آلارنی (الی الکفار) کافرلارطرافینه (لاهن) ایمسدور آلاریعنی اوشبوخاتونلر (حل لهم) حلال ایمسدور اول کافرلارکا (ولاهم یحلون لهن) ودخی حلال توکلدور کافر ایرلری بوخاتونلرغه (واتوهم ما انفقوا) وبرونکز آلارننك ایرلرینه خرج قیلغان نرسه‌لرونی موندین صونك رسول علیه السلام سبیعه کا ایمانیده راست بولدوغن آنطقیلدوروب بلب اورینه ایری مسافر نفقه لاندوردوکی نرسه‌نی بردی (ولاجناح علیکم) وکناه یوقدور سزننك اورارونکزکا (ان تنکحوهن) اوشبو هجرت قیلب کیلکان خاتونلرنی نکاح قیلب آلمغه (اذا اتیتموهن اجورهن) قچانکم برسه‌نکز آلارننك مهرلرونی (صونکره حضرت عمر سبیعه خاتوننی آلدی) (ولاتمسکوا بعصم الکوافر) وطوتمانکز ای مسلمانلر کافره خاتونلارونکزنی نکاح بلان یعنی کافر بولغان خاتون نکاحی بلان طورمنکز آننك اوچون کفر آرانکزنی آیرمشدور (واسئلوا ما انفقتم) وصورانکز کافرلاردن خرج قیلغان نرسه‌نکزنی (ولیسئلوا ما انفقوا) وهم مشرکلار صراسونلار خرج قیلغان نرسه‌لرونی اکر برخاتون مرتد بولب مشرکلارکا توتاشسه آننك مهرونی مشرکلاردن صورانکز واکر برخاتون مسلمان بولب کوچب کیلسه آننك مهرونی مشرکلارکا بیرونکز (ذلکم حکم الله) اوشبودور الله‌ننك حکمی (یحکم بینکم) آیرورالله تعالی یعنی آیروب حکم ایلار الله تعالی سزننك آرانکزده (والله علیم حکیم) والله تعالی بلکوچیدور وحکمت ایاسیدور (ف) بوحکمندن صونك ایمان اهلی اورلرینه کیلکن خاتونلارنك مهرلرون ایالرینه بردیلار الله‌غه شریك قیلغان خلقلر اورلرینه کیلکان کافره خاتونلارننك مهرون برمکدین طیولدیلار حق تعالی بو آیتنی ایندوروب ایتدی (وان فاتکم شیء من ازواجکم) اکر اوتسه سزلردن برنرسه یعنی سزننك قولنکردن یعنی خاتونلارونکزدن بر آدم (الی الکفار) کافرلارطرافینه (فعاقبتم) عذاب یتوشدورسانکز کافرلارکا یعنی صوغش قیلب غنیمت قیلب اول خاتوننی آلغانکزده آلاردن یعنی آلاردن بری ایمانغه کیلکان خاتون سزکا کیلب مهری برولمسلکی سزکالازم بولغانده (فاتوا الذین) بس برونکز شول آدملرکاکم (ذهبت) کیتدی کافرلارکا (ازواجهم) آلارننك خاتونلری (مثل ما انفقوا) شول مهرننك اوحشاشنیکم صرف قیلغانلار ایدی اول کیتکان خاتونلرغه یعنی بر آدمننك خاتونی مرتده بولب کافرلارکا کیتب اول کافرلار اول خاتونلرغه مهرلرونی برمکن ایدی حضرت ابن عباسدن روایت ایتولدی آلتی خاتون هجرت قیلغانلردن مرتداولب آندین صونك اول خاتونلار اسلامنی قبول قیلدیلار رسول علیه السلام اول آلتی خاتون‌ننك مهرلرونی بیت المالدن بروب اولکی

(ف) الله تعالی حکم قیلدیکم اکر بر کافرننك خاتونی مسلمان بولب هجرت قیلسه واکر بر مسلمان شول خاتوننی آلب آننك کافر بولغان ایرینه مهرنی قایطاروب بنکه مهر بلان آنی نکاح قلسن وآننك قارشوسنده شول حکم بولدیکم اکر برمسلمان خاتونی کافر بولب قالسه بس اول مسلمان اول خاتونی آیرسن بس اول خاتوننی برکافر نکاح قیلسه شول کافر اول مسلمانغه صرف قیلغان مالنی قایطرسن شول وقتده کم اشبوحکم ایندی مسلمانلار حضرلاندیلار بیرمك اوچون وآلمق اوچون لیکن کافرلار برمکنی قبول قیلمدیلار اول وقتده کیلاچك آیت ایندوروندی (جم)

مسلمان ایرلرینه نکاح ایلدی دیب (واتقوا الله) وقورقنکز الله دن (الذی انتم به مؤمنون ۞)
اندا این الله دن سزلار اول الله تعالی غه ایمان کیتورکوچی بولدونکز (ف) (یاأیها النبی) ای
پیغمبر (اذا جاءک المؤمنات) قچانکم کیلسه سنینك جانبوکا مسلمان بولغان خاتونلار (یبایعنك)
عهد قیلسنلر سنینك بلان یعنی مکه دن ایمان کیتورکوچیلر کیلسه‌لار عهد قیلسنلر (علی
ان لا یشرکن بالله شیئا) شول شرط بلانکم شریك قوشمیه‌لار الله تعالی غه هیچ بر نرسه‌نی
(ولا یسرقن) ودخی اول خاتونلار اوغربلق قیلماسنلر (ولا یزنین) ودخی زنا قیلماسنلر
(ولا یقتلن اولادهن) واوز بالالرونی اولتورمسنلر (ولا یأتین ببهتان) وکیتورمسنلر
یالغان سوزنی تللارینه اوزلریدن چغاروب (یفترینه) افترا ایلاب (بین ایدیهن
وارجلهن) اوزلری قوللاری وآیاقلری آراسنده یعنی یولده توشکان برحرام زاده بالانی
آلب ایرلاری اوزرینه یالغان ایتمسنلر کم مونی من سندن طودوردوم دیب بوطریقه جاهلیت
زمانیده بعض خاتونلر قیلر ایدی (ولا یعصینك فی معروف) وایذ کولك اشلرده قیلورغه
بیورغان اشده سنکا کناهلی بولماسنلر (فبایعهن) بوشرط اوزرینه آلارغه بیعت ایله یعنی
عهد قیلغل (واستغفر لهن الله) ویارلقامق استه‌سین آلار اوچون الله دن (ان الله) تحقیق
الله تعالی (غفور) یارلقاغوچیدور (رحیم ۞) توبه قیلماغه توفیق بروب قرغانغوچیدور
(یاأیها الذین امنوا) ای شوندا این آدملرکم ایمان کیتوردونکز (لا تتولوا) دوستلق
قیلمانکز (قوما) شوندا این جماعت بلانکم (غضب الله) آچغلاندی الله تعالی (علیهم)
آلار اوزرینه (قد یئسوا) تحقیق امیدسز بولدی اول جماعت (من الآخرة) آخرة ثوابندن
(کما یئس الکفار) نیتك امیدسز بولدیلار (من اصحاب القبور ۞) قبرلارده یاتقانلاردن
یعنی کافرلارغه امید یوقدور هیچ بر آدم قبرلندن چقماغه اوشبو کافرلاردخی امیدسز اولدیلار
ثوابدن ایتولدیکم قایسی مسلمانلر جهودخلقی نتك جیمشلریدان وباشقه نرسه‌لریدان
فایدالانمقلری اوچون دوستلق قیلغانلریدان آلارنی طیب بو آیت ایندورولدی

(اف) یعنی بر مسلمانتك خاتونی مرتده بولب دارالحربکه بارسه کافرلار شول مسلمانتك صرف قیلغانن بیرسه موندن صونك هر بر کافرنتك صرف قیلغانن برمك ضروری بولسه‌ده لیکن اشبو آیتکه کوره آکا برمایچه خاتونی دارالحربکه کیتکان مسلمانغه بیرولر اوشبو مال اول مالتنك حسابنده صایالر اوشبو حکم اول وقت ایدیکم کافرلار بلان صلح بولمش ایدی آلارنتك یاننده هرکم کیلسه کیری قایتا رولر ایندی اول حکم کیتارولدی مکر بر برده کم اوشبو نتك کوك صلح بولسه وخاتونلرنی صنامق بلان امر قیلدی صنامق شولایدورکم اکر کیله‌چك ایتده کی حکملرنی قبول ایتسه ایمانلری ثابت بولور اوشبو آیت بیعت آیتیدور شول وقتکم خاتونلر اول حضرت حضوریده بیعت قیلدیلار آلاردن اوشبو اقرارنی قیلدوردی (جم)

﴿ سوره الصف اربع عشرة آیة ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(سبح لله) پاکلك بلان ذکر قیلدی الله تعالی نی (ما فی السموات وما فی الارض) اول
نرسکم کوکلارده بولدی واول نرسکم یرده باردور (وهو العزیز الحکیم ۞) واول الله تعالی
ملکنده کوچیلدور واشنده حکمت ایاسیدور (یاأیها الذین امنوا) ای شوندا این آدملرکم

ایمان کیتوردونکز (لِمَ تَقُولُونَ) نی اوچون ایتورسز (مَا لَا تَفْعَلُونَ ۞) اول نرسه‌نی کم
قیلمرسز آنی (کَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ) الوغ بولدی آچو یورندن الله قاشنده (اَنْ تَقُولُوا)
سزلرنك ایتماکنکز (مَا لَا تَفْعَلُونَ ۞) شوندای این اشنی قیلماسسز یعنی قولنکزدن کیلماس
اشنی یعنی الله تعالی ایله عهد قیلوب سز عهدونکز کاوفا قیلماسسز (ف) (اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ الَّذِینَ)
تحقیق الله تعالی دوست توتار شوندای این آدملرنی کم (یُقَاتِلُونَ) اولدورشرلار یعنی صوغش
قیلورلار (فِی سَبِیلِهِ) الله‌نك یولنده (صَفًّا) صف باغلاب (کَأَنَّهُمْ) کویاکم آلار (بُنْیَانٌ
مَرْصُوصٌ ۞) بربرینه یابشقان محکم بنالر کوك (وَاِذْ قَالَ مُوسَی) ویادونکا کیتورشول
وقتنیکم ایتدی حضرت موسی (لِقَوْمِهِ) اوزی‌ننك قومینه (یَا قَوْمِ) ای منم قومم (لِمَ
تُؤْذُونَنِی) نی اوچون ارانیتاسزمنی (وَقَدْ تَعْلَمُونَ) وحالانکه سزکا کیتورکان معجزاتم سببی
بلان تحقیق بلرسزمنی (اِنِّی رَسُولُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ) تحقیق مین الله تعالی‌ننك سزکا یبارکن
پیغمبری من (فَلَمَّا زَاغُوا) بس شول وقتکم حقدن دوندیلار (اَزَاغَ اللّٰهُ) دوندردی الله
تعالی (قُلُوبَهُمْ) آلارننك کونکلن یعنی حقنی قبل قیلمقدین (وَاللّٰهُ) الله تعالی (لَا یَهْدِی
الْقَوْمَ الْفَاسِقِینَ ۞) طوغری یولنی کورستمس بوزوق اشلی آدملرکا یعنی بنی اسرائیل
هر اشده پیغمبرلرینه خلافلق قیلرلار ایدی اخیرده سر ولدیلار (وَاِذْ قَالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیَمَ)
ویادونکا کیترشول وقتنیکم ایتدی حضرت مریم اوغلی حضرت عیسی (یَا بَنِی اِسْرَائِیلَ)
ای بنی اسرائیل (اِنِّی) تحقیق مین (رَسُولُ اللّٰهِ اِلَیْکُمْ) الله تعالی‌ننك سزننك طرافوغرغه
یبارکن پیغمبری من (مُصَدِّقًا) راستلاغوچی بولغانم حالده (لِمَا بَیْنَ یَدَیَّ مِنَ التَّوْرَاةِ) منمدن
الك بولغان تورانی (وَمُبَشِّرًا) سیونچ بیرکوچی بولغانم حالده (بِرَسُولٍ) بر پیغمبر بلان
(یَأْتِی) کیلر اول پیغمبر (مِنْ بَعْدِی اسْمُهُ اَحْمَدُ) مینمدن صونك آنك اسمی مبارکی
احمد دور یعنی محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم دنیاده اسمی محمد دور فرشته‌لار آراسنده
احمد ایدی (فَلَمَّا جَاءَهُمْ) بس قچانکم کیلدی آلارغه حضرت عیسی یعنی بنی اسرائیل کا
یاکه کیلدی محمد علیه السلام مکه خلقینه (بِالْبَیِّنَاتِ) ظاهر بولغان معجزه‌لار بلان (قَالُوا)
ایتدیلار بلاردن هر قایسی‌سی (هٰذَا) اشبو کیتورکان نرسه‌لری (سِحْرٌ مُبِینٌ) ظاهر
بولغان سحر دور دیب (وَمَنْ اَظْلَمُ) وکمدور بیك بوزوق (مِمَّنِ افْتَرَی) اول آدمدنکم
بغلدی (عَلَی اللّٰهِ الْکَذِبَ) الله تعالی اوزارینه یالغانی (وَهُوَ یُدْعَی اِلَی الْاِسْلَامِ) وحالانکه
اول آدم اوزی چاقرولر اسلام اوزارینه (وَاللّٰهُ) والله تعالی (لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ ۞)
یول کورستمس بوزوق اشلو اولان کروهلرکا (یُرِیدُونَ) تلارلار اول مکه کافرلاری

(اف) قول اوچون براش اشلمکده کیسب دعوی قیلمقدن قورقمق لازمدور آننك اوچون شول دعوادن صونکره چتن بولور بر وقتده مسلمانلر جیولب ایتدیلارکم اکر بلسه ایدوك الله تعالی غه قایسی‌اش حوش بولاچغ شول اشنی اختیار قیلور ایدوك دیب شول وقت شوش صوغش آیتی ایندورولب احد صوغشی واقع بولیچق قایسی‌سی قاچدیلار (جم)

(لِيُطْفِئُوا) سوندورمکه‌کا (نُورَ اللّٰهِ) الله‌ننك نوروني يعني نوركوك ياقتيلق بيركان الله تعالى ننك كتابنى اول قرآندور (بِأَفْوَاهِهِمْ) اوزلرى ننك آغزلرى بلان يعنى فالدور ديرلار وشعردور ديرلار رسول الله سحر چيدور ديرلار (وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ) والله تعالى تمام قيلغوچيدور اوزى ننك نوروني يعنى الله تعالى اورى ننك دينينه ياردم بيروب بارچه دينلر اوزارينه غالب قلغوچيدور (وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۞) اكر چنديكه مكروه توتسه‌لرده كافرلار (اشبولار كتاب اهلى ننك احوالى دوركم آلار اول حضرت ننك پيغمبرلكى ننك خبرون يشردىلار (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالى (أَرْسَلَ) يباردى (رَسُولَهُ) اوزى ننك پيغمبروني (بِالْهُدَىٰ) قرآن بلان (وَدِينِ الْحَقِّ) وتوغرى بولغان اسلام دينى بلان (لِيُظْهِرَهُ) غالب واوستن قلمق اوچون (عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) بارچه دينلار اوزارينه (وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۞) اكر چنديكه شريك قلوچى جماعت اول اسلام دينى ننك غالب بولماغن سويمسه‌لرده (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى شوندا ين آدملركم ايمان كيتوردوكز (هَلْ أَدُلُّكُمْ) اياد لالت قيليمن سزنى (عَلَىٰ تِجَارَةٍ) برصاتو اوزارينه يعنى آلمق وصاتمق اوزارينه كم (تُنْجِيكُمْ) قوتقارورسزنى (مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۞) ارانجتكوچى عذابدن (تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ) ايمان كيتوروكز الله غه وآننك پيغمبرينه (وَتُجَاهِدُونَ) وصوغش قلينكلار (فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالى يولنده (بِأَمْوَالِكُمْ) اوزوكزننك مالوغزبلان (وَأَنْفُسِكُمْ) واوزوكزننك جانوغزبلان (ذٰلِكُمْ) اشبو ايمان وصوغش قلماقوغز (خَيْرٌ لَكُمْ) بيك ايذكودورسزننك اوزاروكزكا (إِنْ كُنْتُمْ) اكر بولساغز سز (تَعْلَمُونَ ۞) بلكوچى بولساغز (يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ) اكر اشلاسكز بو اشلرنى يارلقار الله سزننك كناهوغزنى (وَيُدْخِلْكُمْ) وكروترسزنى (جَنَّاتٍ تَجْرِي) جنتلركاكم آغار (مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول جنتلرننك آسلاريدن بلغه‌لار (وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً) ودخى بولغوچيدور بو اشلرنى قلوچيغه حوش بولغان اورنلار (فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ) بولغوچيدور اول اورون عدن ديكن اوجماحده (ذٰلِكَ) اوشبو يارلقانمق وجنتكه كرمك (الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۞) الوغ قول اوستن لك بولب مقصودلرينه يتوشمكدور (وَأُخْرَىٰ) بونعمتدن باشقه ايكنچى نعمت باردور (تُحِبُّونَهَا) سويارسزسز اول نعمتنى (نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ) اول ايكنچى نعمت ياردمدور الله طرافندن (وَفَتْحٌ قَرِيبٌ) ويقين وقتده بولغوچى فتح مكه وفتح فارس وروم‌دور (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ۞) اى محمد مؤمنلركا دنيا ده ياردم بلان وآخرتده جنت بلان سيونچ بيركل (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان كيتوركان آدملر (كُونُوا أَنْصَارَ اللّٰهِ) بولوغز الله تعالى غه ياردمچى يعنى الله ننك دينينه ياردمچى بولنكلار (كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) نيتكان ايتدى مريم اوغلى

حضرت عیسی (لِلْحَوَارِيِّينَ) اوزی ننك خاص بولغان یولداشلرینه (مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللهِ) کملردورمنکا یاردم قیلوچیلر الله ننك دینینه (قَالَ الْحَوَارِيُّونَ) حواریون جماعتی ایتدیلار (نَحْنُ أَنْصَارُ اللهِ) بزلارمز الله تعالی دینینه یاردم قلوچیلر (فَآمَنَتْ) بس ایمان کیتوردیلار (طَائِفَةٌ) بر جماعت (مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ) بنی اسرائیلدن (وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ) وکافر لقده قالدیلار بر جماعت (فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا) بس قوت بیردوك ایمان کیتورکانلرکا یعنی نصرت ویاردم بیردوك (عَلَى عَدُوِّهِمْ) آلارننك دوشمانلری اوزارینه (فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ۞) بس کافرلار اوزارینه آلار غالب بولدیلار یعنی عیسی علیه السلام دن صونك آننك یارانلری بیك محنتلر طارتب دینلرونی شایع قیلب رواج بیردیلار وپیغمبر علیه السلام دن صونك اصحابلر حضرت عیسی ننك یارانلریدن آرتق مشقت تارتدیلار دینی یورو تمکده ورواج بیرمکده

﴿ سورة الجمعة مدنية احدى عشرة آية ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحيم

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ) پاکلك یلان یادقیلر الله تعالی نی (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) اول نرسلرکم کوکلرده بولدی واول نرسکم یرده باردور (الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ) پادشاه دور اول الله بیك پاکدور (الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ۞) غالبدور اول الله وحکمت ایاسیدور یعنی حکمت بلان حکم قیلوچیدور (هُوَ الَّذِي) شوندای الله دور (بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ) یباردی اوقومغانلارننك آراسنده یعنی عرب ننك آراسنده (رَسُولًا) بر پیغمبر نی (مِنْهُمْ) آلارننك قومندن (يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ) اوقور آلار اوزارینه آیتلرونی (وَيُزَكِّيهِمْ) وپاکلار آلارنی باطل اعتقادلردن وبوزوق اشلردن (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) واویراتر اول عرب قومینه کتابنی وعلمنی (وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ) والبته بولدیلار اول عربلار موندان اوّل (لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۞) ظاهر بولغان آزغنلقده یعنی عرب جماعتی اوقومغن ایدی وآلارننك یانلرنه الله تعالی ننك کتابلرونی بر نرسه یوق ایدی (وَآخَرِينَ مِنْهُمْ) یبار ولمش بولدی اول محمد علیه السلامنی ایکنچی جماعت اوزارینه آلاردن (لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ) هنوز آلار یتوشمدیلار مسلمانلرغه یعنی آدم بالالریدن فارس قومینه وباشقه عجم خلقینه کوندوردی (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالی غالبدور اشنده ودرست حکم قلوچیدور یعنی اوشبو محمد علیه السلام دخی باشقه آدملر اوچوندورکم آلار فارس اهلیدورکم آلارده دخی هیچ بر پیغمبر ننك کتابی یوغیدی الله تعالی اوّل اشبو دینی عربده شایع ایلدی آندان صونك عجمده هم کاملار بولدی (ذَلِكَ) اشبو

محمد علیه السلام منك پیغمبر بولمغی (فَضْلُ اللّٰهِ) الله تعالی نك فضلیدور (یُؤْتِیهِ) بیرور آنی (مَنْ یَشَاءُ) تلا کان آدمسینه (وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ ۞) الله اولوغ فضل ایاسیدور (مَثَلُ الَّذِینَ) شوندای این آدملر نك اوحشاشی (حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ) یوکلاندیلار آلار توراتنی یعنی توراة نك حکمی بلان اش قلمه‌غه کوچلاندیلار (ثُمَّ لَمْ یَحْمِلُوهَا) موندین صونك (یعنی توراة اینکندین صونك) یوکلامدیلار اول جهودلر توراتنی یعنی یالغز اوقودیلار حکمینه موافق اش قیلمدیلار (کَمَثَلِ الْحِمَارِ) ایشك اوحشاشی کوکدور (یَحْمِلُ أَسْفَارًا) یوکلار اول ایشك تورات نك بارچه سوره‌لرونی حکمی نی ایکانن بلمس اسفار سوره معناسیده‌دور یوکلار کتابلرنی (بِئْسَ) نی یماندور) (مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِینَ کَذَّبُوا) شوندای این جماعت نك صفتی واوحشاشی یالغان توتدیلار (بِآیَاتِ اللّٰهِ) الله تعالی نك آیتلرونی (وَاللّٰهُ) الله تعالی (لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ ۞) طوغری یولنی کورسته‌مس بوزوق اشلی بولغان قومکایعنی جهودلرنك عالملری توراتنی اوقودیلار لیکن آلارنك کونکلرنده هیچ بر اثری بولمدی الله تعالی بزنی صاقلاغای ایدی آلار کوك بولودن (قُلْ) ایتکل ای محمد (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ هَادُوا) ای جهود دیننده بولغانلار (إِنْ زَعَمْتُمْ) اکر کمان قلساغز سز (أَنَّکُمْ) حقیقتده سز لار (أَوْلِیَاءُ لِلّٰهِ) الله تعالی نك دوستلری سز یعنی سز لار کمان قیلاسز بز الله نك دوستیمز دیب بزنی عذاب قیلماس دیب (مِنْ دُونِ النَّاسِ) باشقه آدملردن آیروم یولب (فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ) آرزوقلوغز اولمنی آنك اوچون دوست دوستینه قاوشمقنی سویادور (إِنْ کُنْتُمْ صَادِقِینَ ۞) اکر دعواغزده راست بولساغز یعنی اول آدمکم اشاندی منم اوچون الله تعالی نك قاشنده الوغ درجه‌لار باردور دیب اولمدن قورقمز آصلا بلکه خوشلانر (وَلَا یَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا) وآرزوقیلمزلار اول جهودلر اولمنی هرکیز (بِمَا قَدَّمَتْ أَیْدِیهِمْ) اوزاری نك الك قیلغان کناه اشلری سببلی (وَاللّٰهُ عَلِیمٌ بِالظَّالِمِینَ ۞) والله تعالی بلکوچیدور بوزوق اشلیلرنی (قُلْ) ایتکل ای محمد (إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِی) تحقیق شول اولمکم (تَفِرُّونَ) قاچارسز سز (مِنْهُ) اول اولمدن (فَإِنَّهُ) حقیقتده اول اولم (مُلَاقِیکُمْ) ایروشکوچیدورسز کا (ثُمَّ تُرَدُّونَ) بو اولکندین صونك قایطارولرسز (إِلَی عَالِمِ الْغَیْبِ وَالشَّهَادَةِ) یشرونی وآشکارانی بلکوچی الله تعالی جانبینه (فَیُنَبِّئُکُمْ) بس خبر برورسز کا اول الله تعالی (بِمَا کُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۞) اشلا کان اشلرونکز بلان شونکا کوره جزا برور (ف) (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیتورکن آدملر (إِذَا نُودِیَ) قچانکم اذان ایتولمش بولسه (لِلصَّلَاةِ) نماز اوچون (مِنْ یَوْمِ الْجُمُعَةِ) جمعه کونده (فَاسْعَوْا) بس آشوغب یورونکز

(یعنی تمام تورات منك سوره‌دور هر سوره‌سی منکار آیتدور (م)
(اف) هر بر اذان نك حکمی جمعه اذانی نك حکمی کوك توکلدور آنك اوچون جمعه کونی نك باشقه سنده جماعت تکرار بولمق ممکندور وجمعه نمازی بریرده اوقولر اکر جمعه قالسه بردخی نچوك یتوشر وخطبه‌دن مراد الله تعالی نك ذکر یدر مسجدکا شول وقتده بارسنکم خطبه‌نی ایشتمك ممکن بولسن اشبو آیت جوثاقریه‌سنده ایندورو لدی جوثا بلان مدینه آراسی بش چاقروم یردور یکرمی ایولك آول ایدی مسجدلری بار ایدی

(الی ذکر الله) الله تعالی نی ذکر قیلمه‌غه یعنی خطبه‌نی ایشتمك اوچون (وذروا البیع) وقوینکز صاتوا آلواتمکنی (ذلکم) اوشبواش (خیر لکم) بیك ایذ کودور سزننك اوچون (ان کنتم تعلمون ۞) اکر بلکوچی بولسه‌نکز (ف) (فاذا قضیت الصلوة) بس قچانکم اوقولدی نماز (فانتشروا فی الارض) بس طارالنکز برده (وابتغوا من فضل الله) واسته‌نکز الله تعالی ننك فضللدن یعنی الله ننك رحمتندن رزقلرنی (واذکروا الله) وذکر قیلنکز الله نی (کثیرا) کوب (لعلکم تفلحون ۞) شاید کم سزلار قوتولرسز الله ننك عذابندن (واذا رأوا) وقچانکم کورسه‌لار اوشبو مسلمانلر (تجارة) صاتودن کیلوچیلرنی (اولهوا) یاکه اویون اویناوچیلرنی (انفضوا) طار قالب یونالرلار (الیها) اول اویون طرافینه (وترکوك قائما) وقویارلرسنی ای محمد منبر اوستنده آیاق اوستنه ترعوچی یعنی منبرده آیاق اوستنده تروب قالرسنك خطبه‌ده (قل) ایتکل ای محمد (ما عند الله) اول نرسکم الله تعالی قاشنده‌دور (خیر) بیك ایذکودور (من اللهو) اویندن (ومن التجارة) وصاتو قیلمقدن (والله) الله تعالی (خیر الرازقین ۞) رزق بیرکانلرننك بیك ایذکوسیدور (ف)

﴿ سورة المنفقین مدنیة احدی عشرة آیة ﴾

لبسه — الله الرحمن الرحیم

(اذا جاءك المنفقون) قچانکم کیلسه‌لار ای محمد سننك جانونکغه منافقلر (قالوا) ایترلار (نشهد) کواهلق بیرامز بز (انك لرسول الله) حقیقتده سین الله ننك پیغمبری سن دیب (والله) والله تعالی (یعلم) بلرکم (انك) حقیقتده سین (لرسوله) الله ننك پیغمبری سن دیب (والله یشهد) والله تعالی کواهلق بیرور (ان المنافقین) حقیقتده منافقلر (لکاذبون ۞) یالغانچیلردور (ف) (اتخذوا ایمانهم) توتدیلار اول منافقلر اورلری ننك یالغان آنطلارونی (جنة) قالقان وپرده یعنی اولترمکدین واسیر قیلماقدین صاقلاردیب (فصدوا) بس طیولدیلار (عن سبیل الله) الله تعالی ننك یولندن وقرآن بلان اش قیلودن (انهم) حقیقتده آلار (ساء) نی یاوزدور (ما کانوا یعملون ۞) شول اشلریکم قیلدیلار آلار یعنی منافقلر کونکللری بلان سنکا اشانمسلر اشبو سوزلرنی عرض یعنی بر امید بلان ایترلار (ذلك) اوشبو نفاقلری ویالغانلری (بانهم آمنوا) شول سببدندورکم حقیقتده آلار صورة ظاهرده ایمان کیتوردیلار (ثم کفروا) موندین صونك یشرونده کافر بولدیلار (فطبع) بس مهر اورولدی (علی قلوبهم) آلارننك کونکللری اوزرینه

(فهم)

(۱ ف) جهودلر قاشنده عبادتکه خلص بولغان کون شنبه کونیکنه‌دور شول کونده آلمق وصاتمق آلارننك قاشنده حرامدور شول سببدن مسلمانلرغه بیوردی سزلر جمعه کون نماز صونکنده رزقلرنکزنی استه‌نکز لیکن الله ننك ذکرونی اونوتمنکز دیب (جم)

(۲ ف) شاه‌ولی رحمة الله علیه ایتدی بو آیت شلته دور صحابه‌لر اورزینه واشارتدور اول قصه‌غه کم برکاروان شامدن کیلکانده خطبه آراسنده صحابه‌لر آنی کوروب طار قالدیلار حضرت ننك یاننده اون ایکی آدمدن باشقه آدم ابوبکر الصدیق بلان حضرت عمر قالدی بر جمعه‌ده اول حضرت خطبه اوقوغانده برکاروان کیلب اول کاروانده پرامان صوغولدی واوّل دن مدینه شهرنده آزوق آزبولغان ایدی صحابه‌لر جمعه نمازونی طاشلاب کیتدیلار شول کاروانداران آزوق آلمق اوچون وکونکللری بلان ایتدیلار کم نمازنی باشقه وقتده اوقورمز دیب اول حضرت یاننده اون ایکی آدم قالدی حضرت آلار بلان نمازنی اوقودیلار بس بو آیت ایندی (جم)

(فهم) بس آلار (لایفقهون ۞) ایمان‌ننك حقیقتن ودورستلكن بلمزلار وفهم قیلمزلار (واذا رایتهم) وقچانكم كورسنك سین آلارنی (تعجبك) عجبلاندورورسنی (اجسامهم) آلارننك تنلری‌ننك ایرولكلری (وان یقولوا) واكرسوزكاكیلسه‌لار (تسمع لقولهم) ایشترسنك آلارننك سوزلرون آننك اوچون آلار بیك آچق وفصیح وطاطلی سوزلیلر ایدی (كانهم خشب مسندة) اماكویاكم آلار استناغه سویالمش آغاچدورلر یعنی براشكه یرامس بوزوق آدملردور (یحسبون) كمان قیلورلار آلار (كل صیحة) هرطاوشنی اشدوكده (علیهم) اورلرینه بولغانلوغن یعنی اورامل‌رده‌غی آوازلرنی كمان قیلورلار ایدی پیغمبركا قرآن اینب برننك نفاقمز ظاهر بولب برلارنی اولترمكا كیلالر دیب كمان قیله‌لار ایدی (هم العدو) اول منافقلر ای محمد اورلری چن دوشمانلاردور (فاحذرهم) بس صاقلانننك آلاردن (قاتلهم الله) هلاك قیلسن الله تعالی آلارنی (انی یؤفكون ۞) نی اوچون حق یولدن یوز قایتاروركلار بس الله‌ننك عذابندن قاچب قوتولا آلماسلر یعنی كورمكده كونكلی آدملر كوروبورلار لیكن كونكللاروندە قورقق والداوچیدورلار (واذا قیل لهم) قچانكم ایتولسه اول منافقلرغه (تعالوا) كیلنكز (یستغفر لكم) یارلقامنمق استه‌سن سزننك اوچون (رسول الله) الله تعالی‌ننك پیغمبری (لووا رؤسهم) بوروبورلار باشلرونی (ورایتهم) وكورورسنك آلارنی (یصدون) یوزقایطاروبورلار سننك یارلقامق استماكونكدین (وهم مستكبرون ۞) وحالانكه اول منافقلر تكبرلكده دورلار (سواء علیهم) برابردور اول منافقلر حقنده (استغفرت لهم) یارلقامق استماكلوكنك آلاراوچون (ام لم تستغفر لهم) یاكه یارلقامق استماسلوكنك (لن یغفر الله لهم) البته یارلقامز الله تعالی آلارنی (ان الله) تحقیق الله تعالی (لایهدی القوم الفاسقین ۞) طوغری یولنی كورستمس الله تعالی بوزوق اشلی بولغان جماعتكه (هم الذین) اول منافقلر شوندای‌ین آدملردورلركم (یقولون) ایترلار اوز یولداشلرینه یعنی اصحاب انصاریغه (لاتنفقوا علی من عند رسول الله) نفقه بیرمنكزلار یعنی انعام واحسان قلمنكزلار شوندای‌ین آدملر اوزرینه كم الله تعالی‌ننك پیغمبری‌ننك قاشنده‌دورلار یعنی هجرت قیلغان‌لرننك فقیرلرینه (حتی ینفضوا) تاكم اول هجرت قیلغانلار طارقالسنلر وآچلقدان رسول الله یانیده‌ترمسنلر (ولله خزائن السموات والارض) والله تعالی اوچوندور كوكلرننك وبرننك خزینه‌سی (ولكن المنافقین) ولیكن منافقلر (لایفقهون ۞) فهم قیلمسلر یعنی بلمزلركم رزق بركوچی الله تعالی ایكانلوكن (یقولون) ایترلار اول منافقلر (لئن رجعنا) اكر قایتساق بز یعنی ابن‌عوف ایدی اكر قایتساق

(۳ف) شاه ولی رحمة الله ایتدی منافقلرننك الوغی سفرلری‌ننك قایسی سنده منافقلق سوزلرونی سیلا مش صحابهٔ انصاریدن بر آدم اول سوزلرنی حضرت صلی الله علیه وسلمكه بیان قیلمش منافقلر مجلس شریفكه كیلب آنطاقلمشلر اول سوزلردن بز بیزارمز برزدن بولمدی اول سوزلر دیب اوشبو سوره آلارننك سوزلرون بیانده ومنافقلرننك یالغانن بیانده ایندورولدی (جم)

بزبنی مصطلق صوغشندن (الی المدینة) مدینه‌کا یعنی ابن عوف مدینه منافقلرندن ایدی (لیخرجن) البته چغارور (الاعز) الوغلاری (منها الاذل) اول مدینه‌دن ذلیل وخوار بولغانلرنی اعزدن تلادی ابن عوف اوزونی وایارچنلرونی اذلدن تلادی رسول علیه السلام بلان اصحابلرنی (ولله العزة) والله اوچوندور الوغلق (ولرسوله) والله‌نك رسولی اوچوندور (وللمؤمنین) مؤمنلر اوچوندور (ولکن المنافقین) ولیکن منافقلر (لایعلمون ۞) بلمزلار یعنی منافقلر تکبرلکلری‌نك قوتلوکلریدن بلمزلار عزت کمکه خاص بولماغن (ف) (یاایها الذین امنوا) ای ایمان کیتورکن آدملر (لاتلهکم) هلاك قیلماسن سزلارنی آخرت اشندن شغل لاندوروب (اموالکم) سزننك مالاروننکز (ولا اولادکم) ودخی بالالرونکز (عن ذکر الله) الله تعالی‌نك ذکرندن (ومن یفعل ذلك) وهرکم قیلسه اوشبو اشنی یعنی دنیا اشینه مشغول بولب الله‌نی ذکر قیلودن غافل بولسه (فاولئك) اوشبو جماعت (هم الخاسرون ۞) آلاردور اورلرینه زیان قیلغوچیلر (وانفقوا مما رزقناکم) ونفقه لاندورونکز یعنی انعام واحسان قیلنکز اول نرسدنکم رزق بردوك سزکا (من قبل) آندن اولکم (ان یاتی) کیلور (احدکم الموت) سزننك برونکزکا اولم (فیقول) بس ایتر اول آدم (رب) ای منم ربم (لولا اخرتنی) نی بولور ایدی منم اجلمنی کیچکترسنك ایدی (الی اجل قریب) بریقین مدتکه‌چه (فاصدق) تاکم صدقه برور ایدوم (واکن من الصالحین ۞) وبولورایدوم مین ایذکولرجمله‌سندن ایذکو اشلر قیلب (ولن یؤخر الله) کیچکترمز الله تعالی (نفسا) هیچ بر آدمنی (اذا جاء اجلها) هروقتکم کیلسه آننك عمری توکانب بلکولی بولغان وقتی (والله خبیر) الله تعالی بلکوچیدور (بما تعملون ۞) شول اشنیکم قیلورسز *

﴿ سورة التغابن ثمان عشرة آیة ﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(یسبح لله) پاکلك بلان ذکر قیلور الله تعالی‌نی (مافی السموات ومافی الارض) اول نرسه‌کم کوکلرده باردور واول نرسه‌کم یرده باردور قایسی قال تلی بلان وقایسی حال تلی بلان (له الملك) واول الله اوچوندور پادشاهلق (وله الحمد) واول الله اوچوندور بارچه حمد (وهو) اول الله (علی کل شیء قدیر ۞) هر نرسه اوزرینه قادردور (هو الذی خلقکم) اول الله تعالی براتدی سزلارنی (فمنکم کافر) سزننك بعضنکز کافردور (ومنکم مؤمن) سزننك

(اف) برسفرده پیغمبر بلان بولغانلاردن ایکی آدم بری مهاجرلاردن وبری انصاریدن بربری ایله صوغش نزاع قیلشدی بس اول حضرت علیه السلام آلرنك آراسین تکشروب صلح ایتدی منافقلر آرتنده سویلامکه باشلادیلرکم اکر شهرو مزده آلارغه یربرمسك آلار برننك بلان نزا غلشمقغه نچوك کوچلری یتار ایدی بس بر آدم منافقلردن ایتدیکم سزلر مهاجرلارکا یاردم قیلورسز اول سببدن آلار پیغمبر ننك یاننده جیولالر اکر سز آلارغه یاردم قیلماقنی طاشلاسانکز کوچپ کیلکا نلر شول وقتده طارقالب، کیترلار وینه منافقلردن بروسی ایتدیکم اکر بوسفردن قایتب مدینه‌کا بارسق شهرده الوغ بولغا نلار تیوشدورکم خور بولغانلری مدینه‌دن چغار سنلر اصحابدن بر آدم بوخبر نی پیغمبر علیه السلا مغه یتوشدوردی اول حضرت منافقلرنی استب سرادی آلار آنط ایتب طاندیلار وایتدیلارکم اول آدم دوشمانلغندان یالغانلاب سویلاکن الله تعالی بو آیتنی ایندوردی

(جم)

بعضنکز موءمندر (واللهبما تعملون بصیر ۞) واللهتعالی اشلا کان اشنکزنی کورکوچیدور
(خلق السموات والارض) یراتدی کوکلرنی ویرنی (بالحق) طوغریلق بلان (وصورکم)
وصورتلدی سزنی (فاحسن صورکم) بس کورکم قیلدی سزننك صورتنکزنی (والیه المصیر ۞)
واول الله جانبینه دور قایته چغنکز یعنی بارچه حیوانلردن انسان ننك یراتولمغی کورکمدور
(یعلم ما فی السموات والارض) بلورکوکلرده بولغان نرسلرنی ویرده بولغان نرسه‌لرنی
(ویعلم) بلر (مایسرون) یشرون قیلغانکزنی (ومایعلنون) واشکارا قیلغان اشلرنی
(واللهعلیم) واللهتعالی بلکوچیدور (بذات الصدور ۞) کونکللرده یشرون بولغانلرنی
(الم یاتکم) ایا کیلمدمی سزکا (نبوء الذین کفروا) اول آدملرننك خبریکم کافر
ایدیلار (من قبل) بوندن اول (فذاقوا) بس طاتودیلار آلار (وبال امرهم) اشلری ننك
عذابنی (ولهم عذاب الیم ۞) آلار اوچوندور ارانچتکوچی عذاب (ذلك) اوشبوعذاب
(بانه) شول سببدندورکم (کانت) بولدی (تاتیهم) کیلکوچی بولدی آلارننك قاشینه
(رسلهم) آلارننك پیغمبرلاری (بالبینات) ظاهر بولغان معجزه‌لار بلان (فقالوا) بس
ایتدیلار (ابشر یهدوننا) ایا آدم بول کورسترمی بزلارکا یعنی پیغمبر فرشته بولمق کرك
آدم اوزومزکوك آشی اچه‌تورغان کشیدور دیدیلار (فکفروا) بس کافر بولدیلار
(وتولوا) ویوز قایطاردیلر یعنی معجزه‌لرنی آنکلامدیلار (واستغنی الله) الله تعالی
بارچه خلقدن مستغنیدور یعنی هیچ خلقغه احتیاجی یوقدور (والله غنی) والله تعالی آلارننك
عبادتینه وهیچ نرسه کا محتاج توکلدور (حمید ۞) ذاتنده حمد ایتولمشدور (زعم الذین
کفروا) کمان قیلدیلارکافرلار (ان لن یبعثوا) البته قبرلرندن قوبارولمزلار (قل) ایتکل
ای محمد (بلی) بلی قوبارولرسز (وربی) آنطبولسن ربمغه (لتبعثن) البته قوبارولرسز
(ثم) موندین صونك (لتنبؤن) خبر برولمش بولورسز (بما عملتم) اشلا کان اشنکز
بلان (وذلك) اوشبو قوبارولب جزابرولمکنکز (علی الله) الله اوزرینه (یسیر ۞)
آساندور (فامنوا بالله ورسوله) بس ایمان کیتورونکز الله غه وآننك پیغمبرینه (والنور
الذی انزلنا ۞) وشوندای نورغه ایندردك بزآنی یعنی قرآنغه (والله) والله تعالی (بما
تعملون خبیر ۞) اشلا کان اشلارونکزکا خبرداردور یعنی بلکوچیدور (یوم) خبربرور
سزکا اولکونکم (یجمعکم) جیارسزنی (لیوم الجمع) برکون اوچونکم جیولر اول کونده
اولین واخرین اول کون قیامت کونیدور (ذلك) اول جیولمق کونی (یوم التغابن)
آلدانمق کونیدور یعنی کافرلار موءمنلرکا قاراغانده آلدانورحسرتلانور (ومن یوءمن

بالله) وهر آدم ایمان کیتورسه الله تعالی غه (ویعمل صالحا) واشلاسه ایذکو اشنی (یکفر عنه) الله تعالی یوغالتور آندن (سیئاته) آلارننك کناه اشلرونی (ویدخله) وکر وتر آنی (جنات) جنتلرکا (تجری) آغار (من تحتها الانهار) اول جنتلر آستندن یلغه‌لار (خالدین فیها ابدا) دایم ومنکو بولرلار اول جنتده (ذلك الفوز العظیم ۞) اشبودور الوغ بولغان مقصودنی طابمقلق (ف) (والذین کفروا) وشوندای این آدملرکم کافر بولدیلار (وکذبوا) ویالغانغه طوتدیلار (بآیاتنا) برننك آیتلر ومزنی (اولئك) اشبو جماعت (اصحاب النار) جهنم اهلیدور (خالدین فیها) منکو بولرلار اول جهنمده (وبئس المصیر ۞) ونی یمان یردور جهنم (ما اصاب من مصیبة) ایروشمز بر آدمغه هیچ بر قایغودن (الا باذن الله) مکر الله تعالی ننك حکمی ایله ایروشر (ومن یؤمن بالله) وبر آدم ایمان کیتورسه الله غه (یهد قلبه) یول کورستر آننك کونکلینه یعنی صبر قیلمه‌غه (والله) الله تعالی (بکل شی علیم ۞) هر بر اشنی بلکوچیدور (واطیعوا الله) الله ننك بیورغنی قبول قیلوغز (واطیعوا الرسول) وبیورغانن قبول قیلوغز آننك پیغمبری ننك (فان تولیتم) اکر یوز قایطارساغز پیغمبر ننك بیورغانن قبول قلودن (فانما) بودورکم یعنی لازم بولغان اش (علی رسولنا) برننك پیغمبر ومز اوزارینه (البلاغ المبین ۞) شریعت حکملرون آشکارا ایتوشدورمکدور (الله لا اله الا هو) الله تعالی خلق بلان عبادت قلنمش ذاتدور آندن باشقه یوقدور (وعلی الله) وتیوشلیدور الله تعالی اوزارینه (فلیتوکل المؤمنون ۞) مؤمنلر توکل قیلب الله تعالی غه اشلرون طاپشرسنلر (یا ایها الذین امنوا) ای آنچا لاین ایمان کیتورکن آدملر (ان من ازواجکم) حقیقتده سرننك خاتونلارونغزننك بعضسی (واولادکم) وبالالرونغزننك بعضسی (عدوا لکم) سرننك حقوغرده دشمندورلار (فاحذروهم) بس صاقلانوغز آلاردن یعنی سزنی صرانلقغه ویراماس اشلرکا یوکلارلار آلارغه کینکاش ایتودن صاقلانوغز (وان تعفوا) اکر عفو ایلاب کچورساکز آلارننك خطالقلرون (وتصفحوا) ویوز قایطارساغز یعنی شلته قلونی قویساغز (وتغفروا) ویارلقاساغز یعنی خطالرون اورتساکز (فان الله) بس تحقیق الله تعالی (غفور رحیم ۞) یارلقاغوچیدور بنه لری ننك کناهلرون قرغانغوچیدور (ف) (انما اموالکم) بودورکم سرننك مالارونغز (واولادکم) وبالالرونغز (فتنة) فتنه‌دور آخرت اشلرونندن شغل لاندورورکناهلرغه توشرور (والله عنده) والله ننك قاشنده‌دور آخرتنی استکنلرکا (اجر عظیم ۞) الوغ یال یعنی ثواب (فاتقوا الله) بس قورقنك الله دن (ما استطعتم) شول مقدارکم کوچوکز

(اف) یوم التغابن یعنی غالب بولمق ومغلوب بولمق کونیدور هر آدم اوچون جنتده بر ایو باردور وجهنمده دخی بر ایو باردور جنت اهلی اویلرون جنتده آلدیلار جهنم اهلی دخی اورلری ننك ایولرونی جهنمده آلدیلار بس جهنم اهلی مغلوب بولب جنت اهلی غالب اولدی وعرتکه یتوشدی (جم)

(اف) یعنی انسان خاتونی وبالالری اوچون کوب یحشیلقنی ضایع ایلار واوزینه کوب یمانلق توشار اوشبوا حال بولسه‌ده لازمدورکم خاتونی وبالالری اوچون احسان وایذکولك قیلمق واوزون صاقلمق روایتدر ابن عباسدن مکه‌دن بعض صحابه‌لر خاتونلری ننك وبالالری ننك سوزلرینه قاراب مدینه که کوچمدیلار الله تعالی شول وجهدین فاحذروهم دیدی (جم)

یتکن قدرلی خدانك عذابندن قورقب تقوالق قیلنك بعضیلر بو آیت فاتقوا الله حق تقاته آیتن ناسخ دیمشلر (واسمعوا) وایشتوکز الله تعالی‌نك سوزون (واطیعوا) والله‌نك بیورغانلرون طوطنك (وانفقوا) ومالوغزنی ایذکو اشلرکا الله رضالغی اوچون صرف قیلنك (خیرا لانفسکم) اوزوکزننك جانوغزغه ایذکولك قیلب (ومن یوق) وهرکم صاقلاندی (شح نفسه) اوزی‌ننك نفسی‌ننك صرانلوغندن (فاولئك) بس اشبو جماعتلر (هم المفلحون) آلاردور قوتولغوچیلر یعنی دنیاوآخرت‌ننك زحمتلرندن (ان تقرضوا الله) اکر الله تعالی‌غه بوروچ بیرسه کز (قرضا حسنا) کورکم بولغان قرضنی یعنی الله تعالی رضالغی اوچون انعام واحسان قیلب مالوغزنی صرف قلسه‌غز (یضاعفه لکم) آننك ثوابن سزکا قات قات بیرور اوندن یوزکاچه (ویغفرلکم) ویارلقارسزنی (والله) الله تعالی (شکور) قدرون بلکوچیدور یعنی آزنرسنك قارشوسنده کوب نرسه بیرکوچیدور (حلیم) بیك بواشلق قیلغوچیدور یعنی صرانلارنی عذاب قیلمه‌غه آشقمس (عالم الغیب) یشرونی بلکوچیدور (والشهادة العزیز الحکیم) قدوراتی کامل بولب هر نرسه اوزارینه کوچی یتکوچیدور وحکمت ایاسیدور *

﴿ سورة الطلاق مدنیة اثنتی عشرة آیة ﴾

لبسه ——— بسم الله الرحمن الرحیم

کیتوردیلرکم عبدالله بن عمر رضی الله عنهما حائضاطونن حیضی وقتنده طلاق قیلدی حضرت رسول آنکا بیوردیکم آنکار جعت قیل غسل حیضدن پاك بولغاچ آنی طلاق قیل اشبوننك حقنده اشبو آیت نازل بولدی یعنی ایندورولدی (یاایها النبی) ای ایذکولك کیترکن پیغمبر (اذا طلقتم النساء) ایتکل اورنك‌ننك امتونکا قچانکم طلاق قیلمقنی تلاسه‌کز خاتونلر وغزنی (فطلقوهن) بس طلاق قیلوغز آلارنی (لعدتهن) عدتلری‌ننك اوّلنده یعنی پاکلك وقتنده جماعدین صونك طلاق قیلسه طلاق بدعی بولب کناهلی بولور (واحصوا العدة) وسزای موءمنلر صایوغز وصاقلانوغز آلارننك عدتنی اول عدت کامل اوچ حیضیدور (واتقوا الله ربکم) وقورقنك ربوغز بولغان الله‌دن (لایخرجوهن من بیوتهن) وچغارمز آلارنی اورارینك‌ننك اویلرندن عدتلری اوتکانچی (ولایخرجن) ولازمدورکم اول طلاق بولغان خاتونلرغه چقماسنلر آلار ایولرندن عدتلری اوتودن اوّل (الا) مکر چغارمغه رخصتدور (ان یاتین) کیتورسه‌لر آلار (بفاحشة مبینة) حاللرون بیان واشکارا

قیلوچی بربوزوق اشنی یعنی اشکارا زناقیلسه‌لار (وَتِلْكَ) اشبو ایتولکن حکملر (حُدُودُ
اللهِ) الله تعالی ننك بیورغان چکلاریدر (ومن یتعد حدود الله) وهرکم اوتسه الله ننك بیورغان
چکلرونی (فقد ظلم نفسه) بس تحقیق ظلم قیلدی اوزی ننك جانینه (لَا تَدْرِی) بلمزسنك
سین ای خاتونلر طلاق قیلغان کشی (لَعَلَّ اللهَ) شایدکم الله تعالی (یُحْدِثُ) ینکیدان
بار قیلر (بَعْدَ ذٰلِكَ) اشبو طلاق صونکنده (أَمْرًا ۞) براشنی یعنی ایرننك خاتونی بلان
محبتلری بولب طلاق قیلمقدن قایتر (ف) (فَإِذَا بَلَغْنَ) بس قچانکم یتوشسه‌لر طلاق بولغان
خاتونلار (أَجَلَهُنَّ) عدتلری ننك تمام بولاچاق وقتینه (فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ) بس طوغری
آلارنی کورکملك بلان یعنی نفقه لاندروده وباشقه وجه بلانده آصلاکوچاك قیلماینچه
رجعت قیلغل (أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ) یاکه آیرلنك آلردن کورکم لك بلان یعنی ماللارون
تمام بیروب (وَأَشْهِدُوا) وکواه توتنك (ذَوَیْ عَدْلٍ) ایکی عدل آدمنی (مِنْكُمْ) اوز
قوموکردن اکرکیری آلساغز (وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ) وتوغرولق بلان ترغوزوکز کواهلقنی
یعنی صرالغان وقتده (لِلّٰهِ) الله تعالی رضالغی اوچون (ذٰلِكُمْ) اشبو حکم (یُوعَظُ بِهِ)
نصیحت بیرولر آنلرنك بلان (مَنْ كَانَ یُؤْمِنُ بِاللهِ) شول آدملرغه‌کم ایمان کیتورور
الله تعالی غه (وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) وقیامت کونینه ایمان کیتورور (ومن یتق الله) وهرآدمکم
الله دن قورقب صاقلانسه (یَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۞) قیلر آنلرنك اوچون خلاص بولنه‌چق یعنی
دنیاده وآخرت قایغوسندن آنی چغاروریعنی طلاق قیلدوقدین صونك عدت تمام بولماینچه
اکرتلاسه خاتونینه کیری قایتماقنی لازم دورکم قایتماغی اوزارینه ایکی کواه قیلمق تاکم
آدملر آراسنده متهم بولمسن (ویرزقه) وریزق بیرور آنکا (من حیث لا یحتسب) اول
بردنکم کمان قیلمس ایدی اول بردن ریزق کیلماکنی (ومن یتوکل علی الله) وهرآدم
اشلرون طابشورسه الله تعالی غه (فهو) بس الله تعالی (حسبه) یتاچکدور اول آدمغه (إِنَّ
اللهَ) تحقیق الله تعالی (بَالِغُ أَمْرِهِ) تلاکانن یتوشدورکوچیدور (قد جعل الله) تحقیق
قیلدی الله تعالی (لِكُلِّ شَیْءٍ قَدْرًا ۞) هرنرسه‌اوچون برمقدار (وَاللَّائِی) واول خاتونلرکم
(یَئِسْنَ مِنَ الْمَحِیضِ) امیدسز بولدیلار حیض کورمکدن (مِنْ نِسَائِكُمْ) سزننك
خاتونلاروغردن (إِنِ ارْتَبْتُمْ) اکر شبهه‌کا توشسکز (فَعِدَّتُهُنَّ) بس آلارننك عدتی
(ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ) اوچ آیدور (وَاللَّائِی لَمْ یَحِضْنَ) واول کمسنه‌لرکم حیضه ایرشمدیلار
آنلرننك عدتی ینه اوچ آیدور (وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ) ویوکلی خاتونلرننك عدتی (أَنْ
یَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ) قویماقلریدور یوکلرونی (ومن یتق الله) وهرکم قورقب صاقلانسه الله دن

(اف) خاطونلارونکرغه طلاق برمکنی تلاسه‌کز عدت ننك اولنده یعنی جماع قیلودن الك پاك حالنده طلاق بیرونکز وعدت اوچ حیضدور بس حیضدن اول طلاق قیلنکز خیضی صنامق آسان بولسن واول اویده‌کم طلاق قیلدونکز خاتون شول اویدن چقماسن عدت تمام بولغانچی اویدن چقمق اویاتسز لقدور ینکا دن براشنی بارقیلماعندن تلادی شاید ایری خاتونی بلان صلح قیلور (جم)

(یجعل)

(یجعل له) قلر آننك اوچون (من امره یسرا ۞) آننك اشنده اسانلقنی (ف)(ذلك) اشبو سوره ده بیان ایتدکن حکملر (امر الله) الله تعالی ننك بیورغانیدور (انزله الیکم) ایندوردی آنی سزکا (ومن یتق الله) وهرکم الله تعالی ننك عذابندن قورقب تقوالق قیلسه (یکفر عنه) یوغالتر آندن (سیئاته) آننك کناهلرونی (ویعظم له اجرا ۞) والوغ قیلر آنکا یالنی (اسکنوهن) تورغوزوغز اول طلاق قلغانوغز خاتونلرنی (من حیث سکنتم) اوزوکر تورغان یروکزده (من وجدکم) قوتوکز بولغان قدرلی (ولا تضارو هن) وترماقله ضرر یتوشدورمکز اول طلاق بولغان خاطونلرغه (لتضیقوا علیهن) آلارنی چغارمغه سبب بولغان طارلق قلو بلان یعنی اویوکز بر بولب کچکنه بولسه پرده اچنده بولسنلر ضرر بولسه بوله قیلب بیروکز (وان کن) اکر بولسه اول خاتون (اولات حمل) یوك ایالری یعنی حامله بولسه (فانفقوا علیهن) بس نفقه لاندوروکز (حتی یضعن حملهن) تاکم حملرون قویغانچی یعنی بالانی تودورغانچی (فان ارضعن لکم) بس اکر سوت ایمزسه لار اول طلاق بولغان خاتون سزننك بالاغزنی بیورماقوغز بلان (فاتوهن) بس بیروکز (اجورهن) آلارننك یاللارون (واتمروا بینکم بمعروف) وسوت بیرمکده ویالی حقنده آراغزده بر بروکز بلان کورکملك بلان کینکاش قیلوغز (وان تعاسرتم) واکر بویال توغرسنده وایمزو توغرسنده طارلق ایتسه نکز (فسترضع له) بس ایمزورز اول بالانی آتاسی ننك بیورمغی بلان (اخری ۞) بر باشقه خاتون (ف)(لینفق ذوسعة) لازمدورکم نفقه بیرمك بای آدم (من سعته) بایلغی قدرونچه (ومن قدر علیه رزقه) وهر آدمکم طار بولسه آننك رزقی (فلینفق) بس نفقه بیرسن (مما اتاه الله) شول نرسدنکم بیردی آنکا الله تعالی (لا یکلف الله نفسا) کوچلامس الله تعالی هیچ بر آدمنی (الا ما اتاها) مکر کوچلار اول نرسه مقدارنچه بیردی انی الله تعالی آنکا (سیجعل الله) قیلر الله (بعد عسر یسرا ۞) چیتنلکدن صونك اسانلقنی (وکاین من قریة) وکوبلار شهر خلقیدن (عتت) چقدی (عن امر ربها ورسله) ربسنك بیوروغندن (فحاسبناها) بس حساب قیلدوق بز آلارنی (حسابا شدیدا) قاتی بولغان حساب بلان آچلق وقلچ کوك بلان (وعذبناها) وعذاب قیلدوق بز آلارنی (عذابا نکرا ۞) بیك چیتن ویمسز عذاب بلان (فذاقت) بس تاتودیلار آلار (وبال امرها) اورلرینك اشلری ننك وکفرلکلری ننك جزاسنی (وکان عاقبة امرها) وبولدی اشلری ننك اخیری (خسرا ۞) کویونچلك وزیان یعنی آصلا قرغانو بولمدی دنیاده وقتده قیسی صوبلان هلاك بولدی قیسی جیل بلان هلاك بولدی وقیسی اوت بلان هلاك بولدی (اعد الله) حاضرلدی

(اف) یعنی عدت مدتنی اوچ حیض دیدی اکر عدت مدتنده شبهه بولسه کم اوشبو طلاق بولغان خاتون حیض وقتینه یتمکا نلکدین یاکه قارتلقدن حیض کیسلسه آلارننك عدتلری ننك مدتنه حکم نیچوك بولور بس ایتدیکم آلارننك عدتی ننك مدتی اوچ آیدور (جم)

(اف) یش بالاننك مصر فلاری آتاسینه لازمدور واکر بالا آناسی ننك قارنیده بولسه آناسینه بالا توغانچه آشاچاغنی وکیه چکنی بیره واکر سوت ایمزسه بشقه سوت ایمز دورکن خاتونغه برکن مقدارنی بیرسن آناسی قرامقنی قبول قیلغان وقتقه‌چه بالانی باشقه‌غه برمسن و آناسی قرامقنی قبول قیلماسه باشقه‌غه بیرسن وعدت تمام بولغانچی تورمق یری برسن اکر چه قارننده بالا بولمه سه‌ده (جم)

الله تعالی (لَهُمْ) آلار اوچون آخرتده (عَذَابًا شَدِيدًا) قاتیغ عذابنی (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورقنك الله دن (يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) ای عقل ایالری (الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیتورکان آدملر (قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ) تحقیق ایندوردی الله تعالی (إِلَيْكُمْ) سرننك جانبنکرغه (ذِكْرًا) کتابنی اول قرآندور (رَسُولًا) وسزکابر پیغمبر یباردی اول محمد علیه السلام‌دور (يَتْلُوا عَلَيْكُمْ) اوقور اول رسول سرننك اوزرونکزکا (آيَاتِ اللَّهِ) الله ننك آیتلرونی (مُبَيِّنَاتٍ) حقنی آشکاره وروشن قیلغوچی آیتلرونی (لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا) چغارتمق اوچون ایمان کیتوروب (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) وایذکوابولغان اشلرنی اشلا کانلرنی (مِنَ الظُّلُمَاتِ) آرغنلق قرانغولغیدن (إِلَى النُّورِ) هدایت نوری جانبینه (وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ) وهر آدمکم ایمان کیتورسه الله تعالی کا (وَيَعْمَلْ صَالِحًا) ویخشی اش قیلسه (يُدْخِلْهُ) کروتور آنی (جَنَّاتٍ) باغچه لارغه یعنی جنتکه (تَجْرِي) آغار (مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول جنتلرننك آستندن یلغه‌لر (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) منکوابولورلار آنده (قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ) تحقیق کورکم قیلدی الله تعالی (لَهُ) اول ایذکواش قیلغانلارغه (رِزْقًا) رزقنی آلار اوچون بیك کورکم رزق حاضرلدی (اللَّهُ الَّذِي) شوندا ین الله دور (خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) یراتدی جدی قات کوکلرنی (وَمِنَ الْأَرْضِ) ویردن یراتدی صنامقده (مِثْلَهُنَّ) آننك اوحشاشن یعنی جدی اقلیم ایلاب یراتدی (يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ) اینر خدانننك حکمی وقضاسی (بَيْنَهُنَّ) یر بلان کوکلرننك آراسنده (لِتَعْلَمُوا) بیان قیلدوق بلماکنکز اوچون (أَنَّ اللَّهَ) تحقیق الله تعالی (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) هر نرسه اوزرینه کوچی یتکوچیدور (وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ) تحقیق چولغادی الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسنی (عِلْمًا) بلمك جهتندن

﴿ سورة التحريم مدنية اثنتى عشرة آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(ف) (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پیغمبر خدا (لِمَ تُحَرِّمُ) نی اوچون حرام قیلورسن (مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ) شول نرسنیکم حلال قیلدی الله تعالی سننك اوچون آنی یعنی ماریه سنکا حلال ایدی نی اوچون اوزلکندن حرام قیلورسن (تَبْتَغِي) استرسنك (مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ) اورنك ننك خاتونلار ونك ننك رضالغنی (وَاللَّهُ) والله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) یارلقاغوچیدور وقرغانغوچیدور (قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ) تحقیق الله تعالی مشروع قیلدی سرننك اوچون (تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ) آنطلارونکز ننك آچلمغی یعنی کفارت برمك بلان (وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ) والله تعالی بارچه اشنکز نی قیلغوچیدور

(ف) شاه ولی رحمه الله ایتدی اول حضرت علیه السلام ماریهٔ قبطه‌نی توشك جاریه‌سی قیلدی وحضرت ننك خاطونلاری غیرت قیلب آچولاندیلار اول حضرت آلارننك خاطرلرونی خوش قیلمق اوچون ماریه‌نی اوزینه حرام قیلدی واول حضرت اوزی ننك سرلروندن برسرنی خاطونلری ننك بعضسینه اظهار قیلدی وشول سرنی یشرمك کا بیك بیوردی لیکن اول خاتون باشقه خاتونلری ننك بعضسینه اول سرنی سویلدی اول حضرت وحی بلان خاتن ننك سرنی آچقانن بلدی وبرترلی اشارت بلان شول آچقانني اول خاتون بلان اورته‌غه صالب سویلاب شلته قیلدیلار والله تعالی خاتونلرغه نصیحت توغرو وسنلا وآلارنی قورقتمق توغرو سنده اشبو سوره‌نی ایندوردی (جم)

(وهوالعلیم الحکیم ۞) اول الله تعالی بارچه اشنکز بلکوچیدور حکمت بلان اش قیلغوچیدور (ف) اول رسول علیه السلام توشك جاریه سی اولان مارینی حرام قیلدی یاکه برخاتونك اوینده بال اچمکنی حرام قیلدی باشقه خاتونلری ننك خاطر ونی حوش قیلمق اوچون الله تعالی اوشبو حکمنی ایندوردی آنطاوچون کفارت بیرمك بیوردی بس بر آدم ایتسه کم منم مالم منم اوزاره حرامدور دیب شول آنطبولدی کفارت بیرمك اول آطنی بوزار بس کفارت بروب اول مالنی اوزینه صرف قیلسن مال کرك نقد بیه بولسن یا آشامق بولسن یا کیم بولسن یاکنیزك بولسن (واذاسر النبی) شول وقتکم کیزلی سویلدی پیغمبر (الی بعض ازواجه) اوزی ننك خاتونلری ننك بعضسینه (حدیثا) برسوزنی فلمانبات به) بس اول خاتون شول وقتکم آشکارا قیلدی اول سوزنی (واظهره الله علیه) وبلدوردی الله تعالی پیغمبرینه اول سرسوز آشکارا بولدوغنی (عرف بعضه) بلدوردی پیغمر اشکارا قیلغان سوزننك بعضسنی (واعرض عن بعض) ویوز قایتاردی بلدورمکدین بعضسنی یعنی بلدورمدی (فلمانباها به) بس شول وقتکم خبردار قیلدی اول خاتوننی سرنی اشکارا قیلغانیغه (قالت) ایتدی خاتون (من انبأك هذا) کم خبر بردی سنکا اوشبوسرنی منم اشکارا قیلغانومه (قال) ایتدی پیغمبر (نبانی العلیم الخبیر ۞) خبر بردی منکابلکوچی وخبری بولغوچی الله تعالی (ف) (ان تتوبا الی الله) ای پیغمبرننك ایکی خاتونی یعنی حفصه وعائشه رضی الله عنهما اکر قایتسانکز الله تعالی جانبینه کورکم بولور (فقد صغت قلوبکما) آننك اوچون تحقیق آوشدی سرننك کونکلنکز یعنی واجب بولغان اشدین ایکنچی طرافقه ماریه ننك حرام بولماغینه راضی بولدونکز وخالانکه الله تعالی آنی پیغمبرینه حلال قیلدی پیغمبرننك خاطرون صاقلاماغانکز دین سز کاتوبه لازم بولدی (وان تظاهرا علیه) ای حفصه بلان عائشه اکر سز اتفاقده بولسانکز اول پیغمبرننك ضرری اوزرینه (فان الله) بس تحقیق الله تعالی (هو مولاه) آننك مولاسی ویاردمچیسیدور (وجبریل) وجبرائیل یاردمچیسیدور (وصالح المؤمنین) وایندکو بولغان موءمنلر یاردمچیسیدور (والملائکة) فرشته لار (بعد ذلك) موءمنلردن صونك (ظهیر ۞) اول پیغمبرکا یاردم قیلغوچیلردور (عسی ربه) امیدورکم اول محمد علیه السلام ننك ربسی (ان طلقکن) آچوابلان طلاق قیلسه سزلارنی (ان یبدله) اکر آلشطرمق تلاسه اول پیغمبر سرننك اورننکزغه (ازواجا) کوب خاتونلرنی (خیرا منکن) اول خاتونلر سزدن بیك ایدکوابوله (مسلمات) مسلمه بوله (موءمنات) موءمنه بوله (قانتات) اطاعت قیلغوچی بوله (تائبات) توبه قیلغوچی اوله (عابدات) عبادت قیلغوچی بوله (سائحات) روزه توتقوچی بوله (ثیبات

(اف) بعضیلر ایتدیلارکم رسول علیه السلام ماریه قبطه نی حرام قیلمق سرینی حضرت حفصه رضی الله عنهاغه سویلدیلار وبیك قات قات ایتدی برآدمغه سویلمه ومونداق باشقه برسر دخی آنکاسویله دی حضرت حفصه رضی الله عنها حضرت عائشه رضی الله عنهاعه اظهار قیلدی وشول ایکی سر دخی بوایکی سی ننك استکانلری ایدی صنکره اول حضرتکا سرننك آچولدوغی وحی بلان معلوم بولب اول حضرت حفصه رضی الله عنهاغه ماریه نی حرام قیلمق سرونی آشکارا قلغانن سویلدی لیکن ایکنچی سرننك بابنده ذکر قیلمدی وشول سرنی بولغانی معلوم بولمدی شایداول سرشول اوله کم حفصه رضی الله عنهاغه دیدیکم سننك آتانك عائشه رضی الله عنهانك آتاسی مندان صونك حلیفه بولیسردور وعیسی بلمك الله تعالی قاشنده دور اول حضرت آنی اظهار قیلمدی برنچك بلرمز آنی اشبو وجهدین اظهار قیلمدی بعض آدملار حوشلامسلر دیب (جم)

وابکارًا ۞) ثیبه‌ر باکیره بوله (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ) ای آنچه‌لاین آدملرکم (اٰمَنُوا) ایمان کیتوردونکز (قُوٓا) صاقلانکز (اَنفُسَکُم) اورنکزننك جانلارونکزنی (وَاَهلِیکُم) واوزونکزننك اهل‌لارونکزنی (نَارًا) بر اودندنکم کناه اشلردن صاقلاندورمق بلان (وَقُودُهَا) اول اوتنی قردرغان اوطونی (النَّاسُ) آدملردور یعنی کافرلار وبعض کناهلی بولب توبه‌سز اولکن آدملردور (وَالحِجَارَةُ) وطاشلردور (عَلَیهَا مَلٰٓئِکَةٌ) وشول اوت اورینه صاقچیلردور فرشته‌لر (غِلَاظٌ) ایری ویمان خلقلیلردور کافرلارکا (شِدَادٌ) بیك قاتیغ کونکللیلردور (لَا یَعصُونَ اللّٰهَ) کناهلی بولمسلر الله تعالی غه (مَآ اَمَرَهُم) آلارغه بیورغان اشلریده (وَیَفعَلُونَ) وقیلورلار آلار (مَا یُؤمَرُونَ ۞) بیورولغان اشلرونی (ف) (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ کَفَرُوا) ای کافرلار (لَا تَعتَذِرُوا الیَومَ) عذر کیتورمنکز بوکون یعنی کافولار قیامت کونده عذر قیلورلار یارب دنیاغه قایتارغل مسلمان بولب توبه قیلورمز دیب (اِنَّمَا تُجزَونَ) بودورکم جزابر ولمش بولورسز (مَا کُنتُم تَعمَلُونَ ۞) اول نرسه اوچونکم اشلادونکز اول اشنی یعنی ایتورمز اول کون عذر قیلمانکز عذابلانورسز دیب (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای ایمان کیتورکان آدملار (تُوبُوٓا اِلَی اللّٰهِ) قایتنکز الله جانبینه یعنی توبه قیلنکز (تَوبَةً نَصُوحًا) خالص بولغان توبه بلان (عَسٰی رَبُّکُم) امیدورکم سزننك ربنکز دنکم (اَن یُکَفِّرَ عَنکُم) کیتارورسزدن سزننك ربنکز (سَیِّاٰتِکُم) سزننك کناهلرونکزنی (وَیُدخِلَکُم) کروترسزنی (جَنّٰتٍ تَجرِی) باغچه‌لرغه آغار (مِن تَحتِهَا الْاَنهٰرُ ۞) اول باغچه‌لرننك آستندن یلغه‌لر (یَومَ) اول کونکم (لَا یُخزِی اللّٰهُ النَّبِیَّ) رسواقیلمز الله تعالی پیغمبرنی (وَالَّذِینَ اٰمَنُوا) واول آدملرنیکم ایمان کیتوردیلار آلار (مَعَهُ نُورُهُم یَسعٰی) اول پیغمبرلاربلان یورور آلارننك نورلری (بَینَ اَیدِیهِم) آلارننك آلدنده (وَبِاَیمَانِهِم) واونك طرافلرنده (یَقُولُونَ) ایتورلار آلار (رَبَّنَآ) ای بزننك ربمز (اَتمِم لَنَا نُورَنَا) تمام بر بزکا بزننك نورومزنی (وَاغفِر لَنَا) وبارلقاغل بزنی (اِنَّکَ) ای بزننك ربمز تحقیق سین (عَلٰی کُلِّ شَیءٍ قَدِیرٌ ۞) هر نرسه اوزارینه کوچنك یتکوچیدور خالص بولغان توبه شولدورکم کونکلی آصلا اول کناهنی کونکلینه کیتورمس ایمان ننك نوری کونکلده ظاهر بولور آندن آرتق بولسه بارچه تنینه قاتوشر آندن صونك تر وسینه سرایت قیلور (یٰاَیُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر (جَاهِدِ الکُفَّارَ) صوغش قیلنکز کافرلار بلان (وَالمُنٰفِقِینَ) منافقلر بلان (وَاغلُظ) قاتیلاق قیل (عَلَیهِم) آلار اوزرینه (وَمَاوٰاهُم) وآلارننك اورنلری (جَهَنَّمُ) جهنمدور (وَبِئسَ المَصِیرُ ۞) نی یمان اور ولاچك اورودور اول جهنم (ف) اول حضرت علیه السلام ننك خلقی کورکه‌لکده برمرتبه یتوشکان ایدی الله تعالی باشقه‌لرغه یوکلامك بیورور

(۱ ف) هربر مسلمان اوچون لازمدور اوزاوبلار یده بولغان آدملرنی وجما عتلرون طوغری دینکه کیتورمك طمعلاندورمق بلان یاکه قورقتمق بلان یاکه سومك بلان یاکه قامچی اورمق بلان اکر شول اشلربلان هم طوغری بولغه کیلماسه‌لر بو آلارننك یاوزلقلریدندور ایالری اوزارینه کناه یوقدور (جم)

اول حضرتكه قتيلق بلان بيورور (ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) حق تعالى بر مثل بيان قيلدى (لِّلَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغانلرغه (امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ) حضرت نوحنك خاتونى وحضرت لوط ننك خاطونى (كَانَتَا) بولديلار بو ايكيس (تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ) منم ايكى ايذكو ابولغان قولمننك نكاحلرى آستنده آلار حضرت نوح بلان حضرت لوط ايدى (فَخَانَتَاهُمَا) بس خيانت قيلديلار اول خاتونلر اول قوللار ومغه حضرت نوح ننك خاتونى قومينه ايروم ديوانه ديب ايتر ايدى حضرت لوط ننك خاتونى لوطغه كيلكن مسافرلارنى يعنى فرشته لرنى قومينه بلدوردى (فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا) بس كيترمدى اول ايكى خاتوندن (مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا) الله ننك عذابندن هيچ بر نرسه‌نى پيغمبرلار خاتونلرى بولمقلرى فايده برمدى (وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ) وايتولدى آلارغه جهنمكه كرونكز (مَعَ الدَّاخِلِينَ ۞) جهنم كاكركوچى كافرلار بلان ديب (ف) (وضرب الله مثلا) دخى الله تعالى بيان قيلدى بر مثل (لِّلَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتوركن آدملر اوچون يعنى كافرلارننك قرداشلقلرى ضررى قيلمسلقلريغه اول موءمنلركا (امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ) فرعون خاتونى آسيه‌نى كم (اذْ قَالَتْ) چاغنكم ايتدى اول فرعون خاتونى (رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ) اى منم ربم بناقيلغل منم اوچون (بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ) بر اوينى جنتده (وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ) وقوتولدورمنى فرعوندن (وَعَمَلِهِ) وآننك اشندن (وَنَجِّنِي) وقوتلدورمنى (مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۞) ظالم بولغان قوملردن يعنى فرعونكه ايار كانلردن بو فرعون خاتونى موسى عليه السلامنى تربيه قيلدى وايمان سوزونى سويلدى اخير فرعون آنى شهيد ايلدى (ومريم ابنت عمران) دخى ايرسز خاتونلرغه كونكل لرون باصمق اوچون عمران قزى حضرت مريمنى مثل قيلدوق (الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا) شوندا اين خاتون اول صاقلدى اوزى ننك فرجنى (فَنَفَخْنَا) بس اوردوك بز (فِيهِ) آننك فرجنه (مِن رُّوحِنَا) اوزومرننك روحمزنى (وَصَدَّقَتْ) اشاندى (بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا) ربسى ننك سوزلرينه (وَكُتُبِهِ) وآننك كتابلرينه (وَكَانَتْ) وبولدى (مِنَ الْقَانِتِينَ ۞) بيورغانلرنى قبول قيلغو چيلردن وعبادتكا دايم چيلق قيلوچيلردن يعنى حضرت عيسى عليه السلام ننك روحى مريم ننك رحمينه كردى فرج ديمك رحم ديمكدور (ف)

(اف) يعنى سز ايمانو غزنى توغرى قيلنك آننك اوچون ابر خاتوننى عذا بدن قوتولدوره آلماس وخاتون هم ابرونى قوتو لدرا آلماس واشبو سوزنى بارچه لرغه ايشتدوردى كمان قيلمسلر اوچون اول حضرت ننك خاتو نلرى اوزارينه هيچ نرسه يوقدور آننك اوچون آلارننك حقنده الطيبات للطيبين ايندور ولمشدور بلكه اوشبو نصيحت اول حضرت ننك خاتونلرينه دور وخيانت ننك جزاسى شولدوركم لوط ننك خاتونى ونوح ننك خاتونى منافق لقده قالديلار (جم)

(اف) رسول عليه السلا مدن روايت قيلندى كشيدن كوب آدم كامل بولدى خاتونلردن دورت خاتون باشقه كامل بولمدى آلار مراحم قزى آسيه عمران قزى مريم خويلد قزى حضرت خديجه ومحمد عليه السلام قزى فاطمه وحضرت عائشه ننك آرتقلقى باشقه خاتونلر اوزارينه ثريد ننك آرتقلقى كوكدور باشقه طعاملردن (زبده)

الجزء التاسع والعشرون

﴿ سورة الملك مكية ثلثون آية ﴾

لبسمله — الله الرحمن الرحيم

(تَبَارَكَ الَّذِي) الوغ وپاك بولدى الله تعالى كم (بِيَدِهِ الْمُلْكُ) آننك قولنده دور پادشاهلق

(وهو) اول الله تعالى (على كل شئ قدير ۞) هرنرسه اوزارينه كوچى يتكوچيدور
(الذى) آنداين الله دور (خلق الموت) يراتدى اولمنى (والحيوة) وتركلكنى (ليبلوكم)
صناملغلق اوچون (ايكم) قايسى غز (احسن) كوركمدور (عملا) عملده (وهو العزيز
الغفور ۞) اول الله تعالى يارلقاغوچيدور يعنى اولم بوله سه ايدى ايدكولك اجرى وبوز وقلق
جزاسى نى بردن بلنر ايدى (الذى خلق) شوندا ين الله در ير يراتدى (سبع سموات) جيدى
قات كوكلرنى (طباقا) قات قات ايتب (ماترى) كورمزسنك (فى خلق الرحمن من
تفاوت) الله تعالى ننك يراتمغيده هيچ بر عيب (فارجع البصر) بس كيرى قايطاركوز ونكنى
(هل ترى من فطور ۞) ايا كورميسن كوكلرده هيچ بر صنغلق يعنى لايق بولغان وجه اوزارينه
هيچ بر آيروق يوقدور (ثم ارجع البصر) موندين صونك كيرى قايطر كورنكنى
(كرتين) ايكى مرتبه يعنى كوكلرننك يراتلماغيده نى قدر اويلاسنك اويلا ضرر تاپمق
اوچون (ينقلب) تاكم ايلانر يعنى كيرى قايطر (اليك البصر) ستنك جانبونكغه كورنك
(خاسئا) خور بولب (وهو حسير ۞) وحالانكه اول كورننك قاماشب ضعف لانمشدور (ولقد
زينا السماء الدنيا) وتحقيق زينتلادوك بز دنيا كوكنى (بمصابيح) چراغلار بلان يعنى
يلدوزلار بلان (وجعلناها) وقيلدوق اول يلدوزلرنى (رجوما للشياطين) قومق آلتلرى
شيطانلرنى يعنى شيطانلار فرشته لرننك سوزون اشتمك اوچون كوككا چغارغه تلارلر ايدى
ايشتب فالچيلارغه خبر بيرمك اوچون (واعتدنا لهم) وحاضرلادوق بز شيطانلر اوچون
(عذاب السعير ۞) جهنم ننك عذابنى (وللذين كفروا) وشوندا ين آدملر اوچونكم
كافر بولدى بلار (بربهم) ربلرى بولغان الله غه (عذاب جهنم) جهنم عذابى باردور (وبئس
المصير ۞) ونى يمان اور ولاچك يردور اول جهنم (اذا القوا فيها) واول وقتده كم صالونر
اول كافرلار جهنم اچينه (سمعوا) ايشترلر (لها) اول جهنمدن (شهيقا) بر طاوش ايشك
طاوشى كوك (وهى تفور ۞) اول جهنم قاينار (اول طاوش قاينا ماغى ننك طاوشيدور (تكاد
تميز من الغيظ) يقين بولركم اول جهنم آير ولر پاره پاره بولر جهنمده بولغانلرغه آچغلانودن
(كلما القى فيها فوج) هر وقتكم صالنر اول جهنم اچينن بر جماعت (سالهم) صرار آلاردن
(خزنتها) جهنم ننك بيكچيلارى يعنى جهنمنى تابشر ولغن فرشته لر (الم ياتكم) ايا كيلمادىمو
سزلركا (نذير ۞) بوعذابدن قورقتقوچى پيغمبر (قالوا بلى قد جاءنا) جهنم خلق
جواب بيروب ايترلار بلى كيلدى (نذير ۞) قورقتقوچى پيغمبر (فكذبنا) بس بزلار
يالغانغه توتدوق اشانمدوق آلارننك سوزينه (وقلنا) وايتدوك بز (ما نزل الله) ايندورمدى

الله تعالى (من شىء) برنرسه‌سز ايتكن سوزلردن (ان انتم) ايمس سز سز (الا فى ضلال كبير) مكر اولوغ بولغان ازغنلقده سز ديب شوننك اوچون بوعذابقه تيوش بولدوق (وقالوا) دخى جهنم خلقى ايتديلار (لو كنا نسمع) اكر بولساق ايدى بز ايشتكوچى آلارننك سوزلرون (او نعقل) ياكه عقلومزنى قويب حكم ومعنالرونده فكر قيلسق ايدى (ما كنا) بولمس ايدوك بز (فى اصحاب السعير) جهنم اهلى ننك جمله‌سندن (فاعترفوا بذنبهم) بس اقرار قيلديلار اوزلرى ننك كناهلرونى (فسحقا) بس لعنت بولسن (لاصحاب السعير) جهنم خلقينه (ان الذين) تحقيق شوندا ين آدملر (يخشون ربهم) قورقرلار اوزلرى ننك ربيلرندن (بالغيب) اوزلرندن غايب بولب يعنى الله تعالى ننك كورنمكن عذابندن (لهم) آلار اوچون (مغفرة) يارلقانمق (واجر كبير) الوغ يال باردور دنيانننك لذتى آننك يانده برحور بولغان نرسه دور (واسروا قولكم) ويشرون توتوغرسوزوكزنى (اوجهروا به) ياكه آشكارا قلوعز سوزكزنى (انه) تحقيق اول الله تعالى (عليم) بلكوچيدور (بذات الصدور) اول سرلارنيكم كوكوراك ايا سيدور يعنى سر بولغان سوزلر وكزنى بيك بلر (الا يعلم) ايا بلمزمى (من خلق) بارچه نرسنى يراتقان الله يعنى كزلونى وآشكارانى بلمزمى (وهو اللطيف الخبير) اول الله تعالى نچكه كوروچى وبارچه‌نى بلمكى چولغاغوچيدور مكه كافرلرى محمد عليه السلامنى يشرون سوكارلار ايدى محمد ننك تنكرى سى ايشتماسن ديب الله تعالى بوآيتنى ايندوردى (هو الذى) اول الله تعالى (جعل لكم الارض ذلولا) قلدى سز ننك اوچون يرنى يومو شق (فامشوا) بس يورو كز (فى مناكبها) اول يرننك اطرافلرونده يعنى طاونده وتوزونده (وكلوا من رزقه) اشاغز اول الله ننك بيركان رزقندن (واليه النشور) اول الله تعالى جانبينه دور قوبارولق وقايتمق بس اول نعمتلر ننك شكرانسز دن صرار (ءامنتم) ايا ايمين بولدوغزمى (من فى السماء) كوكلرده سلطان بولغن الله تعالى دن (ان يخسف بكم الارض) قضاعه مؤكل بولغان فرشته واسطه‌سى بلان سزنى يركا باترمغيدن نيتك قارونى باتروب يوق قيلدى (فاذا هى تمور) بس شول وقت يربر خبرسز تيبرانر واچينه آلب يوق قيلر (ام امنتم) ياكه ايمين بولدوغزمى (من فى السماء) كوكلده قهرى وقوتى بولغان الله دن (ان يرسل) يبر ماكندن (عليكم) سز ننك اوزروكزكا (حاصبا) طاش آتقوچى بولغان جيلنى (فستعلمون) بس تيز لكده بلرسز (كيف نذير) نيچوكدور منم قورقتماقلوغم ليكن اول وقتده قورقب ايمان كيتورمك فايده قلمس نيتك فرعونكا فايده قيلمادى (ولقد كذب الذين من قبلهم)

وتحقیق یالغانغه توتدیلار شول آدملرکم آلاردن اوّل ایدیلار (فَكَيْفَ كَانَ) بس نیچوك بولدی
آلارغه (نَكِيرِ ۞) منم طانماغم یعنی تورلی تورلی عذابلار بلان اوزلارون هلاك قلدوم (أَوَلَمْ
يَرَوْا) ایاکورمسلرمی وقرامسلرمی (إِلَى الطَّيْرِ) قوشلر طرافینه (فَوْقَهُمْ) اوزلری ننك
باشلری اوستنده (صَافَّاتٍ) صف بولمشلر قاناتلرون جایوب (وَيَقْبِضْنَ) جیارلر قابرغالرینه
(مَا يُمْسِكُهُنَّ) توتمس وصاقلاماس آلارنی (إِلَّا الرَّحْمَٰنُ) مکر رحمتی کوب بولغان الله غنه
توتار (إِنَّهُ) تحقیق اول الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ۞) هر نرسه‌نی کورکوچیدور
(أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي) ایاکمدور شول آدمکم (هُوَ جُندٌ) اول عسکر بولب (لَكُمْ
سرنکا (يَنصُرُكُم) یاردم قیلور سزکا (مِّن دُونِ الرَّحْمَٰنِ) الله تعالی دن باشقه
یعنی الله ننك حکمندن اوتب عذابندن قوتقارمغه (إِنِ الْكَافِرُونَ) ایمسدور
کافرلار (إِلَّا فِي غُرُورٍ ۞) مکر بر تورلی آلدانمقده دورلر (أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ)
ایاکمدور شول آدمکم ریزق بیرور سزکا (إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ) اکر الله تعالی رزقنی سردن
طیسه وکیسسه (بَل لَّجُّوا) بلکه کافرلار مونی بله طروب محکم طوردیلر (فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ۞)
قاروشمقده وتکبرلکده وطوغرولقدین اورو کمکده (أَفَمَن يَمْشِي) ایاشول آدم می یورور
اول آدم (مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ) یوزی اوزارینه توبان توشب (أَهْدَىٰ) طوغری یولنی طابقوچی
(أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا) یاکه شول آدمی طوغری یولنی طابقوچی یورور سرتولمکدین قورقب
طوغری توروب یعنی موافق سنت یورور (عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۞) طوغری یول اوزارینه
یورور یعنی بوایکی مثال کافر وموءمن اوچوندور کافرننك حالی شول آدمننك حالنه اوحشارکم
یوزی اوزارینه یاتب کیتر وموءمن ننك حالی شول آدمنك حالینه اوحشارکم ایاقلری اوزره
برطوغری وتیکز یوروب دورت طرافن کورلاب یورور (قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ) ایتکل
ای محمد اول الله تعالی یراتدی سزنی (وَجَعَلَ) وقلدی (لَكُمُ) سزننك اوچون (السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ) وکوزلرنی عجایبلرنی کورمك اوچون (وَالْأَفْئِدَةَ)
وکونکللرنی تاکم فکر قیلب الله ننك قادر ایکانلوکن وبرلکن بلاسز (قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۞)
آز شکر قیلرسز یعنی آلارنی اورونلارونده عمل قلدورمیسز (قُلْ هُوَ الَّذِي) ایتکل ای
محمد علیه السلام اول الله تعالی (ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ) یراتقاندین صونك جیدی وطارقلمش
قیلدی سزلرنی یریورنده (وَإِلَيْهِ) اول الله جانبنه (تُحْشَرُونَ ۞) جزابر ولمك اوچون
قوبارولب جیولرسز (وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ) وایتورلار کافرلار قچان بولور بو وعده یعنی
قبردن قوبارولمق (إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۞) طوغری ایتکو چیلردن بولساغز (قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ)

ایتکل بودورکم بلمك (عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی قاشنده‌دور باشقه آدم بلمس (وَانَّمَا اَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ۞) وبودورکم مین آشکارا قورقتقوچیمن (فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً) بس قچانکم کورورلار اول وعده قیلنغان نرسنی (سِيئَتْ) یمان بولر یعنی قارابولر (وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغانلرننك یوزلری (وَقِيلَ) وایتولر آلارغه (هٰذَا الَّذِي) اشبودور (كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ ۞) بولدوغرسز اول نرسنی استر بولدوغز یعنی سز دنیاده استکن عذابوغز اشبودور دیب (قُلْ اَرَاَيْتُمْ) ایتکل خبر بیرونك منکاکم (اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ) اکر هلاك قیلسه منی الله تعالی (وَمَنْ مَعِيَ) ومنم بلان برکابولغانلرنی (اَوْ رَحِمَنَا) یاکه اجلمزنی کیچترمك بلان قرغنسه بزلارنی (فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ) کیرك نیچك بولسن کم قوتولدورور کافرلارنی (مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ ۞) ارانجتکوچی عذابدن (قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول الله تعالی باغشلاغوچیدور یعنی دنیاده بارچه مخلوقاتینه انعام واحسان قلغوچیدور (اٰمَنَّا بِهِ) ایمان کیتوردوك آنکا یعنی آنی بر دیب بلدوك وبارچه احکاملرون قبول قیلدوق (وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا) اول الله تعالی اورارینه اشومزنی تابشردوق (فَسَتَعْلَمُونَ) بس بلرسز ای مکه کافرلری (مَنْ هُوَ) کمدور (فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۞) ظاهر آزغنلقده (قُلْ اَرَاَيْتُمْ) ایتکل ای محمد ایا بلدوکزمی خبر برونك منکا (اِنْ اَصْبَحَ) اکر طانکغه کرسه یعنی بولسه (مَاؤُكُمْ) سرننك صونکز یعنی یلغه‌لرده بولغان وقویولرده بولغان صونکز (غَوْرًا) یر کاسنکب (فَمَنْ يَاْتِيكُمْ) کمدور سز کا کیترکوچی (بِمَاءٍ مَعِينٍ ۞) آقغوچی صونی بس نی اوچون انکار قیلرسز قیامت کونینه بلکل کم بماء معین دیب توقتاغاچ الله رب العالمین دیمك مستحبدور بو آیت ابن طیب اسملی منافق قاتنده اوقولدی اول ملعون ایتدی بز بالطه وقازغچ بلان قازوب بردن چغاروزمز دیب الله تعالی آننك ایکی کوزی ننك صونی کیتردی رسول علیه السلام ایتدی هرکم هرکیچه تبارك سوره‌سن اوقوسه حق تعالی آننك سببی بلان قبر عذابندن صاقلار دیب شوننك اوچون بوسوره‌نی حضرت ننك زمان سعادتلرونده سورة المانعه دیلار ایدی

﴿ سورة النون مكية اثنتان وخمسون آية ﴾

لبیه ——— بسم الله الرحمن الرحيم

(ن) بوسوز امام اعظم قاشنده متشابهاتدن بولب معناسن الله بلکوچیدور (وَالْقَلَمِ) قلم حقی اوچون (وَمَا يَسْطُرُونَ ۞) فرشته‌لرننك یازدوقلری نرسه‌لری حقی اوچون (مَا اَنْتَ) ایمس سنك سین (بِنِعْمَةِ رَبِّكَ) ربنك ننك نعمت وفضلی بلان (بِمَجْنُونٍ ۞) دیوانه (وَاِنَّ

(ن) امام حسن قره صاوت اسمیدر دیکن ابن عباس رضی الله عنهما یهودن اسملی آننك اوستنده یر بولغان بالق اسمیدور دیکن بو سوزلر مشکلدور آننك اوچون اعرابدن چاره یوقدور اسم جنس بولسن کیرك اسم علم بولسن ساکینلی بولغی دلیلدور تهجی حرفلریدن بولمعینه (مدارك)

لَكَ) والبته سننك اوچوندور (لَاَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ۞) منتشر وچيك سر بولغان اجر (وَاِنَّكَ) والبته سين (لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۞) بيك آرتق الوغ بولغان خلق اورارينه سن يعنى قومنك ننك ارانجتمكلرينه وآلاردن طارتقان زحمتلر اورارينه سننك كوك پيغمبرلار چدى آلماى كوتارمديلار (فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ۞) بس البته سين كورورسن وآلارهم كورورلر (بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ ۞) سرننك قايوغزده ديوانه لك باردور كافرلارده‌مى ياكه‌موءمنلرده‌مى (اِنَّ رَبَّكَ) تحقيق سننك ربنك (هُوَ اَعْلَمُ) اول بلكوچيدور (بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهٖ) اول آدمنيكم آزدى الله‌ننك يولندن (وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ۞) واول الله بلكوچيدور طوغرى يولده بولغانلرنى (فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ۞) بس ايارمه يالغانچيلرغه يعنى آلارغه موين صنمه (وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ) آرزواقيلورلار آلار سين شروكدن طيمقنى قويب يوموشاقلق قيلمقنى (فَيُدْهِنُونَ ۞) تاكم آلارهم يوموشاقلق قيلورلار يعنى سين مكه كافرلرى سوزينه قراب كافرلارننك پتلرونى ذكر قيلونى كونكلونكدان چغاروب اونوتاسن پوتلرينه سجده قيلودن طيميه‌سن آلار دخى سننك سوزونكنى قبول قيلب سنكا يوموشاقلق قيلورلار بواشدان طيب الله تعالى بوآيتنى ايندوردى (وَلَا تُطِعْ) موين صونماغل يعنى ايارمكل محمد عليه السلام (كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ۞) هر خور اولب كوب آنط ايتكوچيلركا يعنى وليدبن مغيره‌كا اول صورتده بيك خور ايدى قسقابويلى وشادره قيق آوزلى آقساق تاز ايدى (هَمَّازٍ) عيبت قيلغوچى ايدى (مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ۞) نماچيلق بلان يروچى ايدى يعنى سوزير وتكوچى ايدى (مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ) ايندكو اشدن طيغوچى ايدى يعنى ايمان كيترودن رسول عليه السلام ننك سوزى بلان اش قيلودن (مُعْتَدٍ) چكدن اوتكان ظلم قيلغوچى ايدى (اَثِيمٍ ۞) كوب كناهلر قيلغوچى ايدى (عُتُلٍّ) يمان خلقلى وآچى سوزلى ايدى (بَعْدَ ذٰلِكَ) بوصفتلردن صونك (زَنِيمٍ ۞) زنادن بواميش ايدى يعنى بوحيبث ننك اون سكز ياشينه‌چه آتاسى معلوم توكل ايدى آندن صونك مغيره اوغل قيلدى مغيره‌ننك اوغلى قزى يوق ايدى اوزى بيك باى ايدى بوولىدننك آناسى زنا ايلاكن ايدى ارمله اسملى مشهور زناچى خاتون ايدى وليد شول زنادن تومش ايدى (اَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ۞) اكر بواسه‌ده اول وليد مال اياسى وبالالر اياسى ايارمكل يعنى وليدننك اون اوغلى بار ايدى كچك اوغلى خالد رضى الله عنه دور (اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا) قچانكم اوقواسه اول وليد اوزرينه برننك آيتلارومز (قَالَ) ايتر اول وليد (اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ۞) اول اوتكنلرننك حكايتلر يدور ديب يعنى وليدبن المغيره قريش جماعتى ننك الوغلرى ايدى (سَنَسِمُهٗ عَلَى الْخُرْطُومِ ۞) يقنده داغلاب علامت قويارمز آننك بورنى اوزارينه

ایتولدیکم بدر صوعشنده کافرلار آراسنده ایدی بر فرشته الله تعالی ننك بیورماغی بلان
بورنی ننك یومو شاعن کیسب آلدی (انا بلوناهم) تحقیق بز مکه خلقی بلان تجربه قیلغان
کوكاش قیلدوق کم اورلرینه نعمتلر بروب صنکره کناه قیلمقلری سببیدن اول نعمتلرنی
آلاردن کیتردوك (کما بلونا) نیتکم اول اشنی قیلدوق (اصحاب الجنة) باغچه ایالرینه
(اذ اقسموا) قچانکم ایتدیلار (لیصرمنها) البته باغچه ننك جیمشن وایکنلرون کیسرمز
واورورمز (مصبحین ۞) طانك وقتینه کرودوکده دیب (ولا یستثنون ۞) وفقیرلارننك
حقن آلدن چغارمامز دیدیلار وهم انشاء الله دیمدیلار (فطاف علیها طائف) بس یتوشاسی بلا
یتوشدی اول باغچه اورزینه یعنی بر بلا چولغادی (من ربك) سنك ربنك جانبندن یعنی بر اوت
توشدی وآنی یاندوردی ویاکه اوغریلار کیلب تمام خراب قیلدیلار وبرنرسه قالدورمادیلار
(وهم نائمون ۞) وحالانکه آلار یقلاغوچیلردور (فاصبحت) بس طانکغه کردی اول باغچه
(کالصریم ۞) کیسلکن واورولغن ایکن کوك بولب یعنی یانغانی اوچون کیچه کوك قرالب
طانکغه کردیلار (فتنادوا) بس بری بر ینی چاقردیلار (مصبحین) طانك وقتینه کرود
کلاریده (ان اغدوا) طانکدن کیتونکلر (علی حرثکم) ایکنلکنکز اورزینه (ان کنتم
صارمین ۞) اکر بولسانکز سز آنی کیسکوچیلر (فانطلقوا) بس کیتدیلار آلار (وهم
یتخافتون ۞) آلار بر برینه یشرون ایتکنلری حالده باغچه طرافینه (ان لا یدخلنها الیوم)
کرمسن اول باغچه غه بوکونده (علیکم) سزننك اورزونکزکا (مسکین ۞) هیچ بر فقیر
دیب (وغدو) ایرته ده یعنی قویاش چغودن اوّل (علی حرد) فقیرلارنی طیمق اورزینه
(قادرین ۞) کوچلری یتمکن کمان قیلب صرانلقغه رغبت قیلب بس اول باغچه ننك اچنده
قایغواوحسرتدن باشقه نرسه طاپمدیلار (فلما رأوها) بس شول وقتکم کوردیلار اول باغچه نی
شول روشده خراب بولغان (قالوا) ایتدیلار آلار (انا لضالون ۞) تحقیق بز یولنی
یانکلوشدوق بو باغچه باشقه دور برننك باغچه‌مز توکلدور دیب آندن صونك فکر قیلب
بلدیلارکم شول باغچه اورزلری ننك باغچه‌لریدور (بل) آلای توکل (نحن) بلکه بزلار
(محرومون ۞) اول باغچه ننك نعمتلرندن محروم بولغانمز یعنی نعمتی یمان نیتمز سببندن
نصیب توکلدور (قال اوسطهم) ایتدی آلارننك ایکوسی وعقلی ویاکه یاشی اورطانچیسی
(الم اقل لکم) ایا ایتمادومی مین سزکا (لولا تسبحون ۞) نی اوچون بوبوزوق نیتدن
قایتب تسبیح ایتمیسز دیب یعنی ماشاء الله سبحان الله دیمدونکز اوشبو نعمتنی اکر الله
تعالی جانبندن بلسه‌نکز فقیرلاردن قزغانمسه‌نکز محروم بولمس ایدوك دیب (قالوا)

ایتدیلار (سبحان ربنا) پروردکارومز پاکدور بزکایمانلق قیلماقدان (انا کنا ظالمین ۞)
تحقیق بزلار بولدوق اوزومزکاظلم قیلغوچیلردن یعنی اوزلری ننك بوزوق نیته بولغانلرینه
اقرار قیلدیلار (فاقبل) بس یونالدی اول یکتلرننك (بعضهم) قایسیلری (علی بعض)
فایسی اوزرینه (یتلاومون ۞) بربرینه شلته قیلب آننك اوچون بروسی بواشکه اشارت
قیلغان ایدی یعنی دلالت قیلغان ایدی وبروسی بواشننك بولماسلغن یحشی کورکان ایدی
وبروسی راضی بولمغان ایدی صنکره کوردیلارکم بواوکونمکلکاری اوزلرینه آصلا فایده
قیلمس کناهلرینه اقرار قیلب (قالوا) ایتدیلار (یاویلنا) ای هلاکمز حاضر بولغل (انا
کنا طاغین ۞) تحقیق بزبولدوق آرغوچی لردن (عسی ربنا) امید قیله‌مز اوزومزننك
ربمزدن (ان یبدلنا) بریرینه بیره بزکااول باتچه اورنینه (خیرا منها) آندن آرتوغراقنی
(انا الی ربنا) تحقیق بزلار ربمزننك جانبینه (راغبون ۞) رغبت قیلغوچیمز یعنی ربمزدن
امید قیلغوچیمز (کذلك العذاب) اوشبوباتچه ایالری تارتقان عذاب کوکدور دنیاننك
عذابی (ولعذاب الآخرة) والبته آخرت ننك عذابی (اکبر) بیك الوغدور (لوکانوا
یعلمون ۞) اکر بلکوچی بولسالر (ان للمتقین) تحقیق شریك قیلودن وکناهدن
صاقلانغانلار اوچون (عند ربهم) ربیلری قاشنده (جنات النعیم ۞) جنت ننك نعمتلری
باردور (افنجعل المسلمین) ایاقیلورمزمی مسلمانلرنی (کالمجرمین ۞) کناه اشلی آدملر
کوك یعنی کافرلار ایتدیلار قبردن قوبارولمق والله جانبینه جیولمق دورست بولسه محمد
علیه السلام کمان قیلغانچه مسلمانلر بردن آرتق بولمسلر بلکه بزآلاردن آرتوغراق بولورمز
نیتك دنیاده بزآرتقمز دیب شول سوزلرون قایتارمق اوچون الله تعالی بوآیتنی ایندوردی
(مالکم) نی بولدی سزکا (کیف تحکمون ۞) نیچوك حکم ایتارسز الله تعالی دوشمنلرون
دوستلری کوك قیلورمی (ام لکم کتاب) ایابارمی سزننك یاننکزده برکتابکم (فیه) اول
کتابده (تدرسون ۞) اوقورسز آنیکم (ان لکم) تحقیق بولور سزننك اوچون (فیه)
اول کتابده (لما تخیرون ۞) قوبارولغانده سز اختیار وآرزو قیلغان نرسه سزکا بولور
دیب یعنی موندین کتابده اینما کاندور (ام لکم ایمان) ایابارمی سزلار اوچون محکم بولغان
آنطلری (علینا) برزننك اوزارومزکاکم (بالغة الی یوم القیامة) حکمی قیامت کونینه‌چه
قالغان (ان لکم) اوشبومضمون بلانکم تحقیق سزننك اوچوندور (لما تحکمون) اول نرسکم
حکم قیلورسز آنی یعنی بوروشچه بزدن آنطبولمدی (سلهم) صوراغل اول مشریکلاردنکم
(ایهم) آلاردن قیسس (بذلك) اوشبوحکمکه (زعیم ۞) کفیلدور یعنی بوکچیدور

(ام لهم) ایابارمی اول مشرکلار اوچون بوحکملریده (شرکاء) شریکلری بوحکمنی کمانلر ونچه منکاشریك توتب شول شریکلاری آلار تلاکانچه حکم قیلوردیلرمی (فلیاتوا) بس تیوشدورکیتررسنلار (بشرکائهم) شریکلارونی (ان کانوا صادقین ۞) اکر سوزلریده طوغری بولسه‌لار (یوم) اول کونده یعنی قیامت کونیده (یکشف) آچلر (عن ساق) بالطرلاریعنی قاتیغ وچیتن اشدن پرده‌لار آچلرواشننك حقیقتی ظاهر بولورعرب لغتیده کشف ساق اشننك قاتلوغندن عبارتدور (ویدعون الی السجود) وچاقرولرلار آلار سجده قیلمق اوچون یعنی قیامت کونننده موعملرنی وکافرلارنی برکاچاقرورلار سجده قیلمه غه صنامق اوچون (فلا یستطیعون ۞) بس کافرلارننك سجده کابارمقغه کوچلری یتمس یعنی سویك کوك قاتب قالرلار (خاشعة) قیامت ننك هیبتندن وقورقونوچندن واوکونچدن (ابصارهم) آلارننك کوزلری توبان صالنور (ترهقهم ذلة) قابلار آلارنی خورلق (وقد کانوا) تحقیق بولدیلار آلار (یدعون) چاقرولمش بولدیلار (الی السجود) سجده قیلمه غه دنیاده (وهم) وحالانکه اول کافرلار دنیاده وقتده (سالمون ۞) سلامتلکده ایدیلار یعنی سجده قیلمه غه کوچلری یته ایدی ایندی آیاقلریده اوتدن بوغاولر بولمغیدن کوچلری یتمس

(ف) (فذرنی) قویغل مینی ای محمد علیه السلام (ومن) واول آدم بلانکم (یکذب) یالغانغه صیار (بهذا الحدیث) بوسوزنی یعنی قرآننی یالغانغه توتقان آدم ننك اشنی منکاتابشرغل آننك اشینه من یتاچکمن (سنستدرجهم) یقین قیلورمن بزآلارنی درجه جه درجه جه یعنی آقرونلق بلان هلاك قیلورمن (من حیث لا یعلمون ۞) شول یولدنکم آلار آنی بلمسلر یعنی آلار دنیاده وقتده کناه قیلغانلری صاین من آلارننك ماللارون آرتدوروب اول مال سببی بلان کناهلری آرتب عذابقه یقین بولورلار وآلار بلماینچه مالننك آرتق بولماغینه غرورلانورلار (وأملی لهم) ومهلت بروررمن آلارغه (ان کیدی متین ۞) تحقیق منم حیلم محکمدور (ام تسئلهم اجرا فهم) یاکه تلارمیسنك ای محمد پیغمبرلك خبرون یتوشدوروب شریعت حکملرون اویراتماکنك اوچون بریال (من مغرم مثقلون ۞) آلار آورلانمشلردرریعنی سنکایال برمکه کوچلری بولماینچه بورچلی بولدیلرده می ایمان کیتورمسلار (ام عندهم الغیب فهم یکتبون ۞) یاکه اوشبومکه کافرلری ننك یاننده غیب علمی بارمیدورکم اینکلاری حکمنی آندن یازارلر یعنی لوح المحفوظ بارمیدورحکم قیلغان نرسه‌لرونی آندن یازوب سننك علمنکامحتاج توکللاردور بس رسول علیه السلام غه آلارننك رنجتمکلریته وآلارننك یالغانغه توتقانلرینه صبر قیلمق بلان بیوروب ایتدیکم (فاصبر لحکم ربك) بس صبر قیل پروردکارننك

(ا ف) قیامت کونننده هرامت عبادت قیلغانلری نرسه‌ننك آرتندن کیترلار الله‌نی بردیب بلکن جماعت قالب کوتارلر بس ربلری برصورتدن کیلرکم آلار برصورت بلان آنی طانومزلار ایتورکم من سرننك ربوغز من دیب نعوذ بالله اکر ربمز کیلسه بزآنی بلرمز دیب اندان صونك شولوقت ایتورکم سرلاررربوغرننك هیچ برعلامتنی بلرمیسز دیب آندن رب تعالی تجلی قیلب ظاهر بولر آلارننك طانوغانلری کوك اول وقتده آلار سجده کا بارورلر شول آدمکم دنیاده خالص سجده قلمس ایدی آننك آرقس وبیلی بوکولمس آرقه طرافینه برکاتوشر اشبو تجلی والله ننك ظاهر بولمغی آلارننك توحیدنی صنه‌مق اوچو ندورکم آلار صورتلرغه عبادت قلمقدن بیزار بولغانلری اشکارا بوله

(جم)

حکمینه کوتمك بلان (وَلَا تَكُنْ) وبولمه‌سین (كَصَاحِبِ الْحُوتِ) بالق ایاسی کوك یعنی یونس علیه‌السلام کوك (اِذْ نَادٰى) قچنکم دعاقیلدی حضرت یونس بالق قارننده یعنی حضرت یونس بن متی اوچ کونکه قدرلی صبر قیلماینچه قومندن چغب کیتدی الله تعالی آنی بالق قارننده مبتلا قیلدی اول بالق قارننده سبحانك انی کنت من الظالمین دیب چقردی قصه‌سی حضرت یونس سوره‌سیده یازلغاندور (وَهُوَ مَكْظُومٌ ۞) اول یونس قایغودن طولی بولدوغی حالده یعنی قومینه ایمان کیتورمکلاری اوچون قومینه آچغی بار ایدی (ف) (لَوْلَا اَنْ تَدَارَكَهُ) اگر یتوشمه‌سه ایدی اول حضرت یونسکه (نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ) اوزی‌ننك ربسندن رحمت (لَنُبِذَ) البته آطولور ایدی (بِالْعَرَاءِ) اولاندن وآغاچدن بوش صحراغه (وَهُوَ) اول حضرت یونس (مَذْمُومٌ ۞) یمان خالده بولور ایدی حضرت یونسنی قباق آغاچی ننك آراسینه تاشلاتدی وآننك نسندن توکلاری قویولغان ایدی کیچ بلان چقدی وهم بر آق کیکـکا الهام قیلدی کیلب سوت ایمزدی وراحتلاندی یمان حالده بولمدی صحت تابدی (فَاجْتَبَاهُ) بس اختیار قیلدی آنی (رَبُّهُ) اوزی‌ننك ربسی (فَجَعَلَهُ) وقیلدی آنی (مِنَ الصَّالِحِينَ ۞) ایذکولردن یعنی پیغمبرلار جمله‌سندن قیلدی اول حضرت علیه السلام ایتدیکم هر آدم منم حقمده ایتسه محمد علیه‌السلام حضرت یونسدن آرتقدور دیب اول آدم یالغانچیدور (وَاِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی تحقیق یقینلاشدیکم شوندای آدملرکم کافر بولدیلار (لَيُزْلِقُونَكَ بِاَبْصَارِهِمْ) تایدورمقعه‌سنی یعنی هلاك قیلمه‌غه کوزلری نیك زهر قاراماغی بلان یعنی کوز تیرمکا کونچیلك قیلودن (لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ) قچانکم اشتدیلار سیندن قرآننی بیك دوشمانلقلریدن (وَيَقُولُونَ) دخی ایتورلار حضرت رسولدن قاچرمق اوچون (اِنَّهُ) حقیقتده اول محمد مصطفی علیه‌السلام (لَمَجْنُونٌ ۞) مجنوندور دیب یعنی آچولاریدن کوزلری بلان سنکا قراب سنی هلاك قیلمه‌غه تلرلار تاکم قورقب آلارنی اسلام دینینه اوندامکنی قویه‌سن حق تعالی آلارنك یاوزلقلریدن صاقلاب بو آیتنی ایندوردی حدیث شریفده کیلدی کوز کشنی قبرکا کوروتور وتویه‌نی قزانغه کروتور دیب (وَمَا هُوَ) توکلدور اول قرآن (اِلَّا) مکر (ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۞) عالملرکا بر وعظ ونصیحتدور اوقوماس اول قرآننی مکر عقلده بارچه‌دن آرتق آدم اوقور *

(اف) یعنی الله تعالی بر آدمنك حقنده یاوز قرامق بلان سنکا بیورسه آننك حقنده یاوز دعاقیل آلای بولمسه عذاب کیچکمك اوچون آچولانب حضرت یونس کوك یاوز دعاقلمه (چم)

﴿ سورة الحاقة اثنتان وخمسون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(اَلْحَاقَّةُ ۞) قیامت یعنی شول حالتکم بارچه اشنك حقیقتی بلنور (مَا الْحَاقَّةُ ۞) نیدور

اول قیامت یعنی اول حالتکم آنلك اچنده هیچ نرسه یشرون بولمس (وما ادراك ما الحاقة ۞)
ونی نرسه بلدوردی سنکا نیچوك نرسه دور اول قیامت یعنی حقیقتن بلمك سنکا ممکن توکلدور
(ف) (کذبت ثمود) یالغانغه طوتدیلار ثمود یعنی صالح علیه السلام قومی (وعاد) وعاد
یعنی هود قومی (بالقارعة ۞) قیامت بولماغن یعنی اشانمدیلار (فاما ثمود فاهلکوا) بس
صالح علیه السلام قومی هلاك بولدیلار (بالطاغیة ۞) قتی بولغان طاوش بلان (واما عاد)
اما هود علیه السلام قومی (فاهلکوا بریح صرصر عاتیة ۞) بس هلاك بولدیلار چکدان اوتکان
قتی بولغان جیل بلان یعنی فرشته لر احتیارندن چقغان جیل بلان (سخرها علیهم) یباردی
اول جیلنی عاد اوزرینه (سبع لیال وثمانیة ایام) یدی کیچه وسکز کون (حسوما ۞) تتوش
(فتری القوم فیها صرعی) بس کورور ایدنك آلارنی ای کوروچی بر اوزرینه یغلمش
یعنی سین ای محمد اول وقتده بولسنك کورور ایدونك (کانهم اعجاز نخل خاویة ۞) ایتور
ایدونك کویا کم آلار طامرندن قوبوب بری بری اوزرینه توشکن اسکی خرما آغاچیدور
(فهل تری) بس ایا کورورمیسن (لهم) آلاردن (من باقیة ۞) بر قالغان آدم (وجاء
فرعون) وکیلدی فرعون (ومن قبله) اول فرعوندن الکار یلر (والمؤتفکات) موءتفکات
اهلی یعنی لوط قومی نینك آستی اوسکه کیلب پاره پاره بولغان شهرلار خلقی (بالخاطئة ۞)
دخی کناه بولغان اشلر بلان کیلدیلار (فعصوا رسول ربهم فاخذهم) بس کناهلی بولدیلار
اوزلری نینك ربیلرینك پیغمبرینه بس طوتدی آلرنی (اخذة رابیة ۞) قتیلغی آرتق
بولغان توتمق بلان (انا لما طغا الماء) حقیقتده بز قچانکم تاشودی صو حضرت نوح زمانیده
(حملناکم) یوکلادوك بز سزنینك توب اتالارونکزنی یعنی حضرت نوح بالالری سام وحام
ویافثنی (فی الجاریة ۞) یورکوچی کویمه کا (لنجعلها) قیلماغم اوچون اول اشنی (لکم)
سزنینك اوچون (تذکرة) بر عبرة ونصیحت (وتعیها) وخاطرنده توتمق اوچون (اذن
واعیة ۞) یادنده توتقوچی قولاق (فاذا نفخ فی الصور) بس شول وقتکم اور ولسه صورده
(نفخة واحدة ۞) بر مرتبه اور ولمك بلان (وحملت الارض والجبال) ویرلر ونکوتار ولر
بر وطاولر (فدکتا دکة واحدة ۞) بر بر ینه اور ولب بر مرتبه اور ولمق بلان پاره پاره
بولب توزان کوك یورورلر (فیومئذ) بس شول کونده (وقعت الواقعة ۞) توشه چك
نرسه توشار یعنی قیامت قایم بولر (وانشقت السماء) ویار ولور کوك (فهی) بس اول
کوك (یومئذ) بولور اول کونده (واهیة) ناچار وخور بولور (والملك علی ارجائها)
وفرشته لر کوکنینك اطرافنده بولورلار (ویحمل عرش ربك) وکوتارورسنینك ربنینك عرشن

(اف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی اوشبو قل نینك قاشنده ظاهر بولغان معنی بودورکم ثابت بولغان عذاب ونی نرسه بلدور دی سنکا نیدور اول ثابت بولغان عذاب آندن صونك بر نچه اوتکان عذا بلر نی بیان قیلدی (جم)

(فوقهم) کوکننك اطرافنده بولغان فرشته‌لر اوستنده (یومئذ) اول قیامت کوننده (ثمانیة) سکز فرشته (ف) یعنی الله تعالی ننك عرشنی بوکونلرده دورت ملك یوکلار وقیامت کوننده دورت فرشته دخی یوکلاب بارچه‌سی سکز بولورلار (یومئذ) اول قیامت کوننده (تعرضون) آشکارالانورسز الله تعالی قاشنده حساب اوچون (لاتخفی منکم) یاشرون قالمسدور سزلردن (خافیة) یشرون اشلرونکز یعنی بارچه حالنکز ظاهر بولور (فامامن اوتی) بس اماشول آدمکم برولسه (کتابه) آننك عملی ننك دفتری (بیمینه) اونك طرافندن (فیقول) بس ایتورسو یونکانیدن (هوم اقروا کتبیه) توتونکز اوقونکز منم عملم ننك کتابنی یعنی کوب سویونب هرآدم اشی ننك کتابنی کورسترر (انی ظننت) تحقیق مین کمان قیلدومکم (انی ملاق حسابیه) تحقیق مین بولوقاچقمن اوزوم حسابومه یعنی کوراچکمن حسابنی دیب شوننك اوچون اخلاص بلان عبادت قیلدوم (فهو) بس اول آدم (فی عیشة راضیة) راضی بولغان تروکلوکده بولور (فی جنة عالیة) بولغوچیدور اول آدم بیك اوستن بولغان جنتده (قطوفها) آننك جیمشلری (دانیة) بیك یقیندور (کلوا) اشانکز (واشربوا) اچنکز دیب ایتولور (هنیئا) سنکشلی وقوتلوغ بولسن (بما اسلفتم) شول اش سببلی اوتکاردونکز سز (فی الایام الخالیة) اوتکن کونلرده یعنی دنیاده ایدکو اشلردن نماز وحج وروزه کوکدن (واما من اوتی) واما شول آدمکم برولسه (کتابه) اول آدمننك عمل یازوی (بشماله) صول طرافندن (فیقول) بس ایتور اول آدم (یالیتنی) ای‌نی بولور ایدی (لم اوت کتابیه) بیرولمسه ایدی منکا عملللارمنك کتابی (ولم ادر) ونی اولور ایدی (ماحسابیه) نیدورمنم حسابم بلنمسه (یلیتها) کاشکی (کانت القاضیة) اولماکم ننك اخیری بولسه ایدی یعنی اول منکاحکم ایلاب بنه تر ولماکم یدی بولسه (ما اغنی عنی ماله) هیچ برکیترمدی مندن بنم مالم (هلك عنی سلطانیة) هلاك بولدی وکیتدی مندن سلطنتم یعنی هر آدمننك عملی ننك کاعرلری یوقاری اوچورولور بس هر آدمننك اونك قولندن کیلسه ایدکو لك علامتیدور وهر آدمننك آرقه سندن کیلسه صول قولنه برولسه یاوزلق علامتیدور (خذوه) ایتولور توتنکز کافرلارنی ای فرشته‌لر (فغلوه) بس موینینه قوللارون قوشب بغلانکز (ثم الجحیم صلوه) موندین صونك جهنمکا آنی کروتنکز (ثم فی سلسلة) موندین صونك برزنجیرکا (ذرعها) اول زنجیرننك اوچاوده اوزونلغی (سبعون ذراعا) جتمش آرشندور (فاسلکوه) بس کروتنکز اول کافرلرنی اول زنجیر آغزلریدن کروب دبرلریدن چغار (انه کان) تحقیق اول آدم بولدی

(لَا يُؤْمِنُ) ايمان كيتورمس بولدى (بِاللّٰهِ الْعَظِيمِ ۞) الوغ بولغوچى الله تعالى غه (وَلَا يَحُضُّ) رغبتلاندورمدى يعنى ديملامدى آدملرنى (عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۞) فقيرلرينه طعام برمكنى (فَلَيْسَ لَهُ) بس يوقدور اول آدم اوچون (الْيَوْمَ) بوكونده (هٰهُنَا) بويرده يعنى قيامت كونده (حَمِيمٌ) بر دوست (وَلَا طَعَامٌ) ويوقدور بر طعام (اِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ) مكر بر صارى صوكم (لَا يَأْكُلُهُ) آشامس آنى (اِلَّا الْخَاطِئُونَ ۞) مكر كناه اشليلر آشار آنى (فَلَا اُقْسِمُ) بس آنطقيلمه‌غه حاجت يوقدور قرآن‌ننك ظاهر بولغانى اوچون (بِمَا تُبْصِرُونَ ۞) كوركان نرسه‌نكز بلان (وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ۞) وكورماكان نرسه‌نكز بلانكم (اِنَّهُ) حقيقتده اول قرآن (لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۞) الوغ فرشته‌ننك كيتوركان سوزيدور يعنى حضرت جبرائيل‌ننك الله تعالى جانبندن محمد عليه السلامغه خلقغه بيان قيلب يتورشدورمك اوچون كيتركن سوزيدور (وَمَا هُوَ) توكلدوز اول قرآن (بِقَوْلِ شَاعِرٍ) شعرايتكوچى‌ننك سوزى (قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ۞) آز نكز آنكا ايمان كيتورورسز (وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ) دخى فالچى سوزى توكلدور (قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ۞) بيك آز ونكز نصيحتنى قبول قيلورسز (تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞) ايندورلمشدور اول قرآن عالملرننك ربسندن (وَلَوْ تَقَوَّلَ) اكر محمد عليه السلام اوزلكندن برسوز يالغان ايتسه ايدى (عَلَيْنَا) برننك اوزرومزكا (بَعْضَ الْاَقَاوِيلِ ۞) بعض سوزلرنى يعنى بزايتمكن سوزلرنى ايتسه ايدى (لَاَخَذْنَا) البته توتر ايدوك (مِنْهُ) آندن يعنى محمد عليه السلامدن (بِالْيَمِينِ ۞) آننك اونك قولنى (ثُمَّ لَقَطَعْنَا) موندين صونك كيسر ايدوك (مِنْهُ الْوَتِينَ ۞) اول پيغمبردن يوركطامرون يعنى بيك قاتى عذاب بلان هلاك قيلور ايدوك يعنى موين كيسركا بيور ولغان آدملرننك عادتى شولدوركم اولتورركا تيوش بولغان آدملرننك اونك قولنى صول قولى بلان طوتب قاچنى آننك موينينه اورور شول وجهدين بويول بلان بيان قيلدى (فَمَا مِنْكُمْ) يوقدور سزدن (مِنْ اَحَدٍ) هيچ بر آدمدن (عَنْهُ حَاجِزِينَ ۞) كيروالوتقوچى اول عذابدن (وَاِنَّهُ) وتحقيق اول قرآن (لَتَذْكِرَةٌ) نصيحتدور (لِلْمُتَّقِينَ ۞) صاقلانغوچيلرغه (وَاِنَّا لَنَعْلَمُ) وتحقيق بزلار البته بلورمزكم (اَنَّ مِنْكُمْ) تحقيق سزننك بعضكز (مُكَذِّبِينَ ۞) يالغانغه توتقوچيلردور اول قرآننى (وَاِنَّهُ) وتحقيق اول قرآن (لَحَسْرَةٌ) حسرتدور (عَلَى الْكَافِرِينَ ۞) كافرلار اوزرينه (وَاِنَّهُ) وتحقيق اول قرآن (لَحَقُّ الْيَقِينِ ۞) دورستدور وچندريعنى هيچ شيك يوقدور الله سوزى بولماغيده (فَسَبِّحْ) بس تسبيح ايت يعنى پاكلك بلان ياد قيل (بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۞) الوغ بولغان الله تعالى‌نى يعنى دايم سبحان الله وبحمده ديب ايتكل *

﴿ سورة المعارج مكية وهى اربع واربعون آية ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحيم

(سَأَلَ سَائِلٌ) صورادی بر صوراوچی اول نضر بن الحارث ایدی وآنکا ایارکنلار ایدی (بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ۞) واقع بولاچق عذابدن یعنی توشاچك عذابدن (لِلْكَافِرِينَ) کافرلار اوچون (لَيْسَ لَهُ) یوقدر اول عذاب اوچون (دَافِعٌ ۞) اول عذابنی کیتاروچی (مِنَ اللَّهِ) اول عذاب اینکو چیدور الله (ذِي الْمَعَارِجِ ۞) الوغ مرتبه ایاسی بولغان الله جانبندن یعنی ایتدیلار اول عذاب وعده‌سی قاچاندور اکر دورس ایتکوچی بولسه نکز دیب (تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ) یوغاری چغار فرشته‌لر (وَالرُّوحُ) دخی حضرت جبرائیل (إِلَيْهِ) اول الله تعالی جانبنه (فِي يَوْمٍ) برکونده یعنی کافرلار اورزینه عذاب اینر شول کونده (كَانَ مِقْدَارُهُ) بولدی اول کون نك چیکی (خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۞) ایللی منك یل کافرلارکا موعمنلرکا ایکی رکعت نماز اوقوغان قدرلی بولور (فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ۞) بس اش شولای بولسه صبر قیل سین ای محمد علیه السلام کورکم صبر نی (ف)(إِنَّهُمْ) تحقیق کافرلار (يَرَوْنَهُ) کورورلر اول کوننی (بَعِيدًا ۞) یراق (وَنَرَاهُ قَرِيبًا ۞) کورورمز بز آنی یقین (يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ) بولور اول کون کوك (كَالْمُهْلِ) ارمش باقر کوك (وَتَكُونُ الْجِبَالُ) بولور طاولر (كَالْعِهْنِ ۞) تورلی توسلی یون کوك آننك اوچون هواغه کوتارولکانلر یده تورلی توسلی یونغه اوحشار (وَلَا يَسْأَلُ) وصوری بلمز (حَمِيمٌ حَمِيمًا ۞) برقرنداش قرداشلری نك حالندن (يُبَصَّرُونَهُمْ) کورساتلر آلارغه اول کونده قرداشمزدنی یعنی هر قایوسی اوز حاللاری ایلان شغل لانودن کورسلرده صوراشه آلمسلر (يَوَدُّ الْمُجْرِمُ) سویب آرزو قیلور کناه اشلیلر یعنی کافرلار (لَوْ يَفْتَدِي) قارشوسینه بروب اوزون صاتب آلمقنی (مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ) اول کون نك عذابندن (بِبَنِيهِ) اوغلری بلان (وَصَاحِبَتِهِ) یاوزی نك خاتونی بلان (وَأَخِيهِ ۞) وقرداشی بلان (وَفَصِيلَتِهِ) اورلرینه ایارکوچی قوم وقبیله‌سی بلان (الَّتِي) شوندای این قوم وقبیله‌سی بلان (تُؤْوِيهِ) یاردم قیله‌لار ایدی آنکا دنیاده وقتنده (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ) ویرده بولغانلر نك (جَمِيعًا) بارچه‌سنی بیروب (ثُمَّ) موندین صونك شول مذکورلارنی بیرمکی (يُنْجِيهِ ۞) قوتولدوره آلارنی عذابدن یعنی بارچه‌لرینه کورونور یعنی معلوم بولورکم آلارنك یقینلقلری ودوستلغی بر اشکه یرامس وقوتولدوره آلمسلار (كَلَّا) کیچنکز بو آرزودن وممکن توکلدور اول عذابدن اورلری اوچون بروب قوتولمقلق (إِنَّهَا لَظَى) تحقیق آلار اوچون بولغان جهنم یالقنلاب ترغوچیدور یعنی اول جهنم لظی اسملی

(اف) یعنی پیغمبر علیه السلام سزنك اوزرونکز کا عذاب ننك اینماکن استدی ای کافرلار اول عذاب بر آدمننك کیتر مکی بلان کیتمس ایللی منك یل قدرلی بولغان کون قیامت کونیدور (جم)

جنهم ننك اوتی دور (نزاعة) قوبارغوچیدور بیك قتیلق بلان (للشوی ۞) باشننك
تیروسنی وباشقه اعضالرونی (تدعوا) چاقرور اول جهنم (من) شول آدمكم (ادبر)
حقدن آرقه بردی (وتولی ۞) طاعت قیلودن یوز قایطاردی (وجمع فاوعی ۞) ومالنی جیب
صاقلادی کیسه ده یعنی اوزینه واجب بولغان زکوتنی وعشرنی برمدی شول آدمنی چاقرور
(ان الانسان) حقیقتده انسان (خلق) یراتولدی (هلوعا) مال جیماغه بیك حریص وطمعلی بولب
وصبر بولب (اذامسه الشر جزوعا ۞) شول وقتکم یتوشسه آکابر یمانلق زاری قیلغوچیدور
(واذامسه الخیر منوعا) وشول وقتکم توتسه آنی کینك لك صرانلق قیلوچیلردور یعنی
اوزون طاعت قلودن ومالن مستحقلرغه برودن طیولرلار وبارچه آدم بوطبیعت اوزرینه
دورلار (الا المصلین الذین) مکر نماز قیلوچیلرکم شوندای نماز قیلوچیلر (هم) آلار
(علی صلاتهم) اوزلری ننك نمازلری اوزارینه (دائمون ۞) دایم چیلق قیلوچیلردور
وآلار بوخال اوزرینه توکلردور (والذین فی اموالهم) داول آدملردورکم آلارننك مالالرونده
(حق معلوم) بربیلکولی بولغان اولوش باردور (للسائل) صراغان فقیرلار اوچون
(والمحروم ۞) ومالسز بولب صراماغان آدملر اوچون (والذین یصدقون) وشوندای
آدملرکم اشانرلار (بیوم الدین) جزاکونینه (والذین هم) واول آدملرکم آلار (من
عذاب ربهم) ربیلری ننك عذابندن (مشفقون ۞) جانلری اوزارینه قورقمشلردور یعنی
بوصفتده بولغان آدملر یوغاریده ایتولکن حال اوزارینه توکللاردور (ان عذاب ربهم
غیر مامون ۞) آلارننك ربیلری ننك عذابی ایمنلانمش توکلدور یعنی الله تعالی ننك
عذابندن ایمین بولمسلر (والذین هم) دخی اول آدملرکم آلار (لفروجهم) اوزلری ننك
فرجلارون (حافظون) صاقلاغوچیلردور (الا علی ازواجهم) مکر اوزلری ننك خاتونلریدن
صاقلاماسلر (اوماملکت ایمانهم) یامالك بولغان کنیزیکلرندن صاقلاماسلار (فانهم)
بس اوشبو جماعت (غیر ملومین ۞) شلته لانمش توکللاردور (فمن ابتغی وراء ذلك)
بس هر آدم استه سه موندن باشقه نی (فاولئك) بس اشبو جماعت (هم العادون ۞) آلاردور
چکدن کیچکنلر (والذین هم) واول آدملرکم (لاماناتهم وعهدهم) اوزلری ننك بیرولمش
امانتلرینه وعهدلرینه (راعون) رغایت ایلاب صاقلاغوچیلردور یعنی امانتلرنی ایالرینه
طابشرغوچیلار وعهدلریده تورغوچیلار (والذین هم) وشوندای آدملرکم (بشهدتهم
قائمون ۞) اوزلرینه کواهلق بیرمك تیوشلی بولغانده طوغرولق بلان طرغوچیلردورلر
یعنی کورکانلرون وبلکانلرون حقلق اوزارینه کواهلق بیرکوچیلردور (والذین هم) وشوندای

آدملرکم (عَلٰی صَلَاتِهِمْ) آلار بیش وقت نمازلری اوزارینه (یُحَافِظُونَ) وقتلرون صاقلاب دایمچیلق قیلرلار (اُولٰٓئِكَ) اشبو جماعت (فِی جَنّٰتٍ) جنتلرده (مُكْرَمُونَ ۞) حرمتلنمش بولرلار (فَمَالِ الَّذِینَ كَفَرُوا) بس نی بولدیکم کافر بولغانلرغه (قِبَلَكَ) سنك ایلانانکدن (مُهْطِعِینَ ۞) تیزلك بلان کیلکانلار (عَنِ الْیَمِینِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِینَ ۞) اونك طرافنکدن بولك بولك بولب یعنی کافرلارنك عادتی شولای ایدی حضرت نبی ایلانا سنده حلقه حلقه بولب سوزون حور طوترلار ایدی حق تعالی آلارنك حالندن عجب لانب ایتدی (اَیَطْمَعُ كُلُّ امْرِیٍٔ مِنْهُمْ اَنْ یُدْخَلَ) آرزو قیلرمی هر بر آدم آلاردن کروتولمکنی (جَنَّةَ نَعِیمٍ ۞) نعمت جنتلرینه (كَلَّا) آلای ایمس بو آرزو قیلودن کیچوکز (اِنَّا خَلَقْنٰهُمْ) تحقیق بزلار یراتدوق آلارنی (مِمَّا یَعْلَمُونَ ۞) شول نرسدنکم بلرلار یعنی منیدن اول منی بر شاقشی نرسه دور جنتکا کرمکا لایق توکلدور ایمان وطاعت وکورکم خلق بلان کامل لکا یتوشمه سه (فَلَا اُقْسِمُ) بس آنط ایته من (بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ) کون توغان وکون باتقان یرلرننك ربسینه (لَقَادِرُونَ ۞) تحقیق بزلار البته کوچومز یتادور (عَلٰٓی اَنْ نُبَدِّلَ) شوننك اوزارینه کم کافرلارنی هلاك ایلاب آلار یرینه آلشطروب کیترمکا (خَیْرًا مِنْهُمْ) آلاردن بیك آرتق بولغان قومنی (وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِینَ ۞) وتوکلمز بز عاجز لردن یعنی هیچ بر آدم بزنی آلارنی هلاك قیلودن طیه آلمز (فَذَرْهُمْ) بس قویغل آلارنی ای محمد (یَخُوضُوا) بوزوق وباطل بولغان سوزلرینه باتسونلار (وَیَلْعَبُوا) اویناسنلر (حَتّٰی یُلٰقُوا) شول وقتقه چاقلی یولوقرلار (یَوْمَهُمُ الَّذِی) شوندا این کونلرینه کم (یُوعَدُونَ ۞) وعده بیر ولدی آلارغه اول قیامت کونیده (یَوْمَ) اول قیامت کونیده (یَخْرُجُونَ) چغارلر (مِنَ الْاَجْدَاثِ) قبرلرندن (سِرَاعًا) تیزلك بلان (كَاَنَّهُمْ) کویه ایترسنك (اِلٰی نُصُبٍ یُوفِضُونَ ۞) برتکولمش بولغان نرسه جانبینه یورورلار یعنی پتلری اوزارینه یورورلار (خَاشِعَةً) قیامت قورقنوچندن یالنماق ظاهر بولر یعنی توبانکه قرارلار (اَبْصَارُهُمْ) آلارنك کوزلری اوزارینه (تَرْهَقُهُمْ) قابلار آلارنی (ذِلَّةٌ) خورلق (ذٰلِكَ الْیَوْمُ الَّذِی) شولدور اولکونکم (كَانُوا یُوعَدُونَ ۞) بولدیلار آلار وعده بیر ولمش بولدیلار *

﴿ سورة نوح علیه السلام مکیة ثمان وعشرون آیة ﴾.

لبسه ——— بسم الله الرحمن الرحیم

(اِنَّا اَرْسَلْنَا نُوحًا) تحقیق بز یبار دوك حضرت نوحنی (اِلٰی قَوْمِهٖ) اوزی ننك قومی جانبینه

(اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ) شول سوز بلانکم قورقت اورز قومنکنی (مِنْ قَبْلِ) شوندان اوّلکم (اَنْ یَاْتِیَهُمْ) کیلر آلارغه (عَذَابٌ اَلِیْمٌ ۞) ارانیجتکوچی عذاب اول آخرت عذابیدور یاکه طوفاندور حضرت نوح الله ننك سوزینه قبول قیلب قومینه باروب (قَالَ) ایتدی حضرت نوح (یٰقَوْمِ) ای منم قومم (اِنِّیْ لَكُمْ) تحقیق من سزلرکا (نَذِیْرٌ مُّبِیْنٌ ۞) ظاهر بولغان قورقتقوچیمن (اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) اشبو حکم بلان بر بولغان الله غه عبادت قیلوغز (وَاتَّقُوْهُ) الله تعالی ننك عذابندن قورقب صاقلانوغز (وَاَطِیْعُوْنِ) دخی منم سوزومنی قبول قیلب ایاروکز (یَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوْبِكُمْ) یارلقار سزننك کناهوغزنی (وَیُؤَخِّرْكُمْ) وکیچکتورور سزدن عذابنی یعنی سزننك کافر بولغان وقتوغزده بولغان کناهوغزنی یارلقاب عذاب قلماقنی کیچکتورور آننك اوچون اسلام اوّلنه کنی یوغالتر (اِلٰۤی اَجَلٍ مُّسَمًّی) بر بیلکولی قیلغان وقتکه چه (اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ) تحقیق الله تعالی ننك بیلکولی قیلغان وقتی (اِذَا جَآءَ) شول وقتکم کیلسه (لَا یُؤَخَّرُ) کیچکتر ولمس (لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۞) اکر بلکوچی بولساعز آنی (قٰالَ) ایتدی حضرت نوح ای منم ربم (اِنِّیْ دَعَوْتُ) مین چاقردوم (قَوْمِیْ) قومنی (لَیْلًا وَّنَهَارًا ۞) کیچه ده وکوندوزده (فَلَمْ یَزِدْهُمْ) آرتدورمدی آلارغه (دُعَآءِیْۤ) منم چاقرماغم (اِلَّا فِرَارًا ۞) مکر قاچمقنی آرتدوردی ایمان کیتوروب طاعت قیلماقدین (وَاِنِّیْ كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ) ودخی من چاقانکم اوندادوم آلارنی (لِتَغْفِرَ لَهُمْ) تاکم یارلقامقلوغنك اوچون سین آلارنی (جَعَلُوْۤا اَصَابِعَهُمْ) قلدیلار آلار اوزلرینك بارمقلرونی سوزلرومنی ایشتماسنلر اوچون (فِیْۤ اٰذَانِهِمْ) اوزلرینك قولاقلرینه (وَاسْتَغْشَوْا) اوروتب قابلادیلار یوزومزنی کورمسنلر اوچون (وَاَصَرُّوْا) باشلارینه کیملرون (وَاسْتَكْبَرُوا) ودوندیلار آلار کفرلکلرینه قارشمق بلان (وَاسْتِكْبَارًا ۞) باش طارتدیلار تکبرلك بلان (ثُمَّ اِنِّیْ دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ۞) باش طارتمقلق بلان یعنی الوغ تکبرلك بلان قلدیلار یعنی باشلارون کیملری بلان قابلادیلار سوزلری کونکلومزکا اثر قیلماسن دیب (ثُمَّ اِنِّیْۤ اَعْلَنْتُ لَهُمْ) موندین صونك مین (وَاَسْرَرْتُ لَهُمْ) آشکارا ایتدوم آلارغه (اِسْرَارًا ۞) یشرون سویلامك بلان (فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوْا رَبَّكُمْ) بس ایتدوم مین قومومه یارلقامق استه ربوغزدن (اِنَّهٗ كَانَ) تحقیق بولدی اول الله تعالی (غَفَّارًا ۞) یارلقاغوچی (یُرْسِلِ السَّمَآءَ عَلَیْكُمْ) یبارور سزکا بوغز یغمورنی (مِّدْرَارًا ۞) بر بری ننك آرتندن مول بولغانی حالده (وَیُمْدِدْكُمْ) قیلر سزکا یعنی بیرور (بِاَمْوَالٍ) مالالرنی (وَبَنِیْنَ) وبالالرنی (وَیَجْعَلْ لَّكُمْ) وقیلر سزننك اوچون

(انی) یعنی الله تعالی غه عبادت قیلنکز تاکم آدم ننك نوعی دنیاده قیامتقه چه قالغوچیدور واکر بارچه نکز اتفاق قیلب عبادت قیلمقنی قویسانکز حضرده هلاك بولرسز طوفان شول قدر کیلدیکم بر آدمنی قالدورمدی حضرت نوح وآننك بلان بولغانلار عبادت قیلغانلری اوچون هلاك بولمدیلار وقیامت ننك وعده سی کیلور کیچکمس (جم)

(جنات) باغچه‌لرنی (ویجعل لکم انهارا) وقیلر سزلار اوچون یلغه‌لرنی (مالکم) نی بولدی سزننك اوچون (لاترجون لله وقارا) اعتقاد قیلمیسز الله تعالی اوچون الوغلقنی وعذابندن قورقمیسز (وقد خلقکم) وتحقیق یراتدی سزلارنی (اطوارا) ترلی ترلی روش برلان یعنی سز شول اشلرنی اوچون اشلامیسز تاکم الله تعالی اورنی ننك الوغلغندن سزکا عذابنی یتوشدورمس وسزنی ترلی ترلی ایتب یراتدی یعنی سزنی آناغز قرصاغندن ترلی صورتکه آلشطردی اوّل مضغه وینه غلقه حتی کامل آدم بولغانچی (الم تروا) ایاکورمز میسزمی (کیف خلق الله) نیتك یراتدی الله تعالی (سبع سموات) جیدی قات کوکلرنی (طباقا) قات قات ایلاب (وجعل القمر فیهن) وقیلدی آینی اول کوکلرننك بروسنده (نورا) یالطراغوچی (وجعل الشمس سراجا) وقیلدی قویاشنی چراغ کوك قرانغولغنی یوق قیلغوچی نرسه (والله انبتکم) والله تعالی اوسترديسزنی (من الارض) یردن (نباتا) برتورلی اوسترمك بلان اوسترديسز یعنی یردن اوسکن نرسه کوك اوسترديسز آننك اوچون آدمننك آتاسی آدم علیه السلام طوپراقدن یراتولدی بس بارچه بالالری طوفراقدن یراتلغان مرتبه‌سنده بولدی (ثم یعیدکم فیها) موندین صونك قایتارور سزنی اول یرکا یعنی اولکاندین صونك یرکا کومولرسز (ویخرجکم) وچغارور سزنی جزا برمك اوچون وحساب قیلمق اوچون (اخراجا) برتورلی چغارمق بلان چغارور (والله) الله تعالی (جعل لکم الارض) قیلدی سزننك اوچون یرنی (بساطا) توشانکن نرسه کوك توشالمش قیلدی یعنی توشك قیلدی (لتسلکوا) یورماکنکز اوچون سز یعنی کرماکنکز اوچون (منها) اول یردن (سبلا فجاجا) کینك یوللرده موندین صونك حضرت نوح قومیدن قاروشمقدن وکناهدن باشقه نرسه بولمایسلغن فهم قیلب الله تعالی تضرع وآلاردن شکایت قیلب (قال نوح) ایتدی حضرت نوح (رب) ای منم ربم (انهم عصونی) تحقیق اوشبو جماعت منم سوزومنی قبول قیلماینچه کناهلی بولدیلار (واتبعوا) وایاردیلار (من) شوندین آدمغه (لم یزده) آرتدورمدی آلارغه (ماله) آننك مالی (وولده) وبالاسی (الا خسارا) مکرزیانلقنی آرتدوردیلار یعنی منم سوزومه ایارماینچه کافرلارننك باش بولغانلاری یعنی بای بولغانلاری ینه ایاردیلار وحالانکه آلارننك مالاری بالاری وبالاریده هیچ برایدکوللك یوق ایدی بلکه آلار اورلاری ینه زیاندورشوننك اوچون اورلری دخی ایماندان بوش بولب قالدیلار (ومکروا) حیله قلدیلار اولوغلاری (مکرا کبارا) اولوغ بولغان حیله‌نی یعنی کافرلارننك الوغلری بارچه قومینه ایتدیلار نوحننك نصیحتن

تنكلامه‌غز ديب (وقالوا) ايتديلار اورلرينه ايار كانلار كا (لاتذرن) قويمانكز سز (الهتكم) عبادت قيله‌تورغان نرسه‌لر ونكزنى وآلارغه‌عبادت قيلمقنى قويمانكز (ولاتذرن) خصوصا البته‌قويمانكز (وداولاسواعا ۝) ودنى ودخى سواعنى (ولايغوث ويغوق ونسرا ۝) ويغوثنى ويغوقنى ونسرنى بولار بش پت ايديلار (ف) (وقداضلوا) وتحقيق آزدوردىلار (كثيرا ۝) كوب آدملرنى (ولاتزد الظالمين) وآرتق برمه‌اى ربم بوزوق اشليلركا (الاضلالا ۝) مكر آزغنلقنى آرتدور يعنى آلارغه آزغنلقنى آرتدوروب دنيا اشلرونده مصلحتلارون بوزغل تاكم خيران قالسنلار (مماخطياتهم اغرقوا) آلار كناهلارى سببندن صوده باطمش بولديلار (فادخلوا نارا ۝) بس آندن صونك كروتولمش بولديلار اوتقه (فلم يجدوا لهم) بس طاپمادىلار اورلرى اوچون (من دون الله) الله تعالى دن باشقه (انصارا ۝) هيچ بر ياردمچى (وقال نوح رب) وايتدى حضرت نوح اى منم ربم (لاتذر) قويمه‌غل (على الارض) يراوزرونده (من الكافرين) كافر لاردن (ديارا ۝) هيچ بر تورغوچى بولغانى (انك) تحقيق سين (ان تذرهم) اكر قويسنك اول كافرنى (يضلوا عبادك) آزدورورلار قوللارونكنى (ولايلدوا) وطودورمرلار آلار (الا فاجرا كفارا ۝) مكر حقدن اوتكن لرنى وكافرلرنى تودورورلار (رب اغفر لى) اى منم ربم يارلقاغل منى (ولوالدى) ومنوم آتامنى وآنامنى (ولمن دخل بيتى) ودخى شول آدملارنى كردى منم اويومه (مؤمنا) مؤمن بولغانى حالده (وللمؤمنين والمؤمنات) ودخى يارلقابارچه مؤمن ايرلرنى ومؤمنه خاتونلارنى (ولاتزد الظالمين الا تبارا ۝) وآرتدورمه سين ظالمرغه مكر هلاكنى آرتدور *

﴿ سورة الجن مكية ثمان وعشرون آية ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحيم

(ف) (قل) ايتكل اى محمد (اوحى الى) وحى قيلندى منم اوزومه (انه) حقيقتة اش بودور (استمع نفر) اشتدى بر جماعت (من الجن) جندان (فقالوا) بس ايتديلار (انا سمعنا) تحقيق بز ايشتدوك (قرانا عجبا ۝) بر عجب قرآننى كم (يهدى الى الرشد) دلالت قيلور اول قرآن توغرى يول جانبينه (فامنا به) بس ايمان كيتوردك بز اول قرآنغه (ولن نشرك) وشريك قيلمامز بز (بربنا) اوزمز ننك ربمزغه (احدا) هيچ بر آدمنى (وانه تعالى جد ربنا) وبيان قيلديلار شول جنلار كم بوغارى بولدى پرورد كارومز ننك الوغلقى (ما اتخذ) توتمدى (صاحبة) خاتوننى (ولاولدا ۝) دخى بالانى يعنى هر بر آرغنلق كم آدم

(ا ف) ايتولديكم آدم عليه السلام بلان نوح عليه السلام آراسنده بيش ايندكو آدم بولب بوبيش بتلار آلارننك اسمى ايدى آلار اولدوكدين صونك ايار كانلارى تبر كلاب آلارننك صورتلرونى صورتلاب آلديلار آندن صونك كوب زمان اوتكا ندين صونك آدملر آنكا تابنمه‌غه باشلاديلار آندن صونك اول پتلر عربكه كوچب هر قبيله آلارننك بر وسن ياراتب آلديلار والله توتب هر بر مقصود لرونى آندن استديلار (جم)

(ا ف) احقاف سوره‌سنده اوتدى پيغمبر ومز عليه السلام ايرته نمازن اوقوغانده جنلردن بر آز جنلار آنى ايشوتب آنكا ايمان كيتوردىلار آندن صونك قوملرينه كيتب آنى بيان قلديلار بس آراده الله تعالى يته آنلارننك قصه سن بيان قيلمه‌غه وحى كوندوردى اوزى ننك رسولى اورارينه اشبو قصه‌دن صونك جنلر بر نچه مرتبه پيغمبر ننك حضورينه كيلب يولوقب ايمان كيتوردىلار وقرآنى اويراندىلر (جم)

اوغلیده باردور جنلرده هم بار ایدی وجنلار دخی الله تعالی ننك خاتونی واوغلی باردور دیب اعتقاد قیلورلار ایدی (وانه كان) وعلی التحقیق اش بودورکم بولدی (یقول) ایتر بولدی (سفیهنا) برننك نادانلار ومزوآحمقلر ومز (علی الله) الله تعالی اوزرینه (شططا) حقدن یراق بولغان یالغان سوزنی یعنی برننك قوممزدن شول آدمکم نادان ایدی اوشبو یالغانني ایتر ایدی یاکه جنلر ابلیسکه نادان دیدیلار (واناظننا) وتحقیق بزکمان قیلدوق (ان لن) البته (تقول الانس والجن) ایتمزلار آدم اوغللری وجنلر (علی الله کذبا) الله تعالی اوزرینه یالغان سوزنی یعنی اوشبوکمانمز سببندن بزدخی آرغن بولدوق (وانه كان) وتحقیق اش بودورکم بولدی (رجال من الانس) برنچه ایرلار آدمیلردن (یعوذون) صغنور بولدیلار (برجال من الجن) جنلردن برنچه ایرلارکا (فزادوهم رهقا) بس بو سببدن آرتدوردیلار آزمقنی وباش طارتمقنی اول جنلر یعنی نی قدر آدمیلر جنلرکا یالونرلار ایدی شول قدر جنلر غرور وآرغنلق قیلورلار ایدی یعنی برقورقنوچلی برکاتوشکانلر ونده صغنرلار ایدی (وانهم ظنوا) وتحقیق آدمیلر کمان قیلدیلار (کما ظننتم) نیتك کمان قیلدونکز سز ای جنلر (ان لن یبعث الله) البته قوبارمز الله تعالی (احدا) هیچ بر آدمنی یعنی هیچ بر آدمنی الله تعالی قبرندن قوبارمز یاکه پیغمبر یبارمس موندن اوّل پیغمبرلارکم کیلمش آلاردن صونك هیچ بر پیغمبر کیلمز دیب (وانا لمسنا السماء) وتحقیق بزکوکنی توتدوق یعنی بزکوکننك خبرونی استدوك (فوجدناها) بس طابدوق کوکنی (ملئت) طولدور ولمش (حرسا شدیدا) قوتلی بولغان ساقلاوچیلر بلان (وشهبا) وآطقوچی یلدوزلار بلان یعنی اودیالقونی بلان جنلر اورولرلار وکوکننك صاقچیلری بولغان فرشته‌لر جنلرنی کوکننك خبرلرون ایشتمکدین طیارلار (وانا کنا نقعد منها) وتحقیق بزلر موندن اوّل اوطرور ایردوك کوکدن (مقاعد) برنیچه اوطراچق یرده (للسمع) ایشتمك اوچون (فمن یستمع الان) بس هر آدمکم قولاق قویه ایشتمك اوچون بووقتده (یجد له) ایمدی طابار اوزی اوچون (شهابا رصدا) حاضر بولغان یلدوزنی یعنی یلدوز بلان آتولب کوکننك خبرن ایشتمکدان طیولر (وانا لا ندری) وبزلار بلمیمز کم (اشر اريد) ایابر بلامی تلاندی (بمن فی الارض) یرده بولغانلار اوچون (ام اراد بهم ربهم) یاکه تلادیمو آلار حقنده ربلری (رشدا) برتوغرولقنی (وانا منا الصالحون) وتحقیق بزدن بر جماعت یخشی اشلیلردور (ومنا دون ذلك) وبرکروه بولردن یخشی اشلی لردن باشقه دور (کنا طرائق قددا) آیروم آیروم بولغان مذهبده بولدوق بز (واناظننا) وتحقیق بز

کمان قیلدوق (اَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللّٰهَ) البته عاجز قیله آلمس الله تعالی نی (فِی الْاَرْضِ) یرده یعنی بر الله نی عاجز قیله آلمامز دیب بلدوك (وَلَنْ نُعْجِزَهٗ هَرَبًا) وهرکیز قاچمق بلان عاجز قیله آلمامز بر اش قیلمق تلاسه (وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰۤی) وبز لار شول وقتکم اشتدوك قرآننی (اٰمَنَّا بِهٖ) ایمان کیتوردوك آکا (فَمَنْ یُّؤْمِنْ بِرَبِّهٖ) بس بر آدمکم ایمان کیتورسه اوز ربسینه (فَلَا یَخَافُ بَخْسًا) بس قورقمس هیچ بر کملوکدن (وَّلَا رَهَقًا) ودخی ظلمدن وخور لقدن قورقمس (وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُوْنَ) وبز جماعت بزدن مسلماندور لار (وَمِنَّا الْقٰسِطُوْنَ) وبز جماعت حق یولدن اوتکوچیلر دور یعنی ایمانسز قبول قیلمسلر (فَمَنْ اَسْلَمَ) بس بر آدم مسلمان بولسه (فَاُولٰٓئِكَ) بس اول جماعت یعنی مسلمان بولغان جماعت (تَحَرَّوْا رَشَدًا) قصد قیلدیلار توغری یولنی (وَاَمَّا الْقٰسِطُوْنَ) واماکناه اشلیلر یعنی اسلامنی قبول قیلماغانلار (فَكَانُوْا) بس بولدیلار (لِجَهَنَّمَ) جهنم اوچون (حَطَبًا) اوطن (وَاَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوْا) ودخی ایتکل ای محمد منکاوحی بولندیکم تحقیق اش بودور اکر آدملر طوغری طورسه‌لر (عَلَى الطَّرِیْقَةِ) طوغری یول اوزرونده (لَاَسْقَیْنٰهُمْ) البته اچورورمز آلارغه (مَّآءً غَدَقًا) کوب صوبی یعنی رزقلری ننك کینك بولماغینه سبب بولغان کوب صوبی برورایدوك بو آیت کریمه‌دن بلندیکم رزق طار بولماغی ویغمورلاریاوماسلغی اوزومرننك خدانننك بیورغانیده طوغری طورماغانمزدن ایکن (لِنَفْتِنَهُمْ فِیْهِ وَمَنْ یُّعْرِضْ) فتنه لاندورماکومز اوچون اول یولده وهر آدم یوز قایطارسه (عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ) ربسیننك ذکرندن یعنی ربسن ذکر قیلماقدن (یَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا) کروتر آنی قتی بولغان عذابقه (وَاَنَّ الْمَسٰجِدَ لِلّٰهِ) دخی منکاوحی قلندیکم تحقیق مسجدلار الله تعالی غه مخصوص دور (فَلَا تَدْعُوْا) بس عبادت قیلماغز (مَعَ اللّٰهِ) الله تعالی بلان (اَحَدًا) هیچ بر کمسه کا یعنی عبادتوکرده هیچ بر کمسنی شریك قیلماغز الله غه (وَاَنَّهٗ) وتحقیق اش بودورکم (لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ) شول وقتکم تردی الله ننك قلی یعنی محمد علیه السلام (یَدْعُوْهُ) الله غه عبادت قیلمه‌غه یعنی نحله بطنی دیکن یرده نماز قیلمه‌غه تورمی (كَادُوْا یَكُوْنُوْنَ) یقین بولدیکم بوله‌لار کافرلار (عَلَیْهِ) اول محمد علیه السلام اوزارینه‌منه‌لر (لِبَدًا) بری بری اوزارینه جیولب یعنی بری بر ینه یاردمچی بوله‌لر رسول علیه السلامغه رنجتوبیرمك اوچون یاکه جنلر قرآننی تنکلامق اوچون پیغمبر ننك طرافینه کوب بولوب جیولدیلار طغورلقدن یقین بولدیکم کیز کوك بر بری ننك اوستینه چغه‌لر (قُلْ اِنَّمَاۤ اَدْعُوْا رَبِّیْ) ایتکل ای محمد علیه السلام بودورکم عبادت قیله‌دورمن اوز ربومه (وَلَاۤ اُشْرِكُ بِهٖۤ اَحَدًا) وشریك قوشمم مین ربومه هیچ بر آدمنی (قُلْ اِنِّیْ لَاۤ اَمْلِكُ)

ایتکل ای محمد علیه السلام کوچم یتمس منم (لَكُمْ) سرننك اوچون (ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۝)
ضرریتوشدورمکاوهم توغری بولنی قیلمه‌غه (قُلْ اِنِّی) ایتکل تحقیق من (لَنْ يُجِيرَنِی)
قوتولدوره بلمز منی (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی ننك عذابندن (اَحَدٌ ۝) بر آدم اکر الله تعالی
حور قلمق تلاسه (وَلَنْ اَجِدَ) البته طابا آلمامین (مِنْ دُونِهٖ) الله دن باشقه (مُلْتَحَدًا ۝)
بر صوغنه چق ویالونه چق (اِلَّا بَلٰغًا مِنَ اللّٰهِ) مکر الله تعالی طرافندن خلقغه شریعتنی یتوشد رمك
(وَرِسٰلٰتِهٖ) والله ننك خبرلرون بیان قیلمق منی صاقلار (وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ)
وهر آدمکم کناهلی بولسه الله تعالی غه وآننك پیغمبرینه (فَاِنَّ لَهٗ) بس تحقیق آننك اوچوندور
(نَارَ جَهَنَّمَ) جهنم ننك اوتی (خٰلِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ۝) دایم بولب منکو بولب اول جهنمده
(حَتّٰۤى اِذَا رَاَوْا) اورلری ننك غفلتلریده بولر شول وقتده چاقلیکم کورالر (مَا يُوعَدُونَ) شول
عذابنیکم وعده بیر ولمش بولدی آلارغه (فَسَيَعْلَمُونَ) (بس البته بلرلارکم (مَنْ اَضْعَفُ
نَاصِرًا) کمدور بیك ضعیف یاردمچیلردن (وَاَقَلُّ عَدَدًا ۝) وکمننك ایارچنلاری آزوراقدور
(قُلْ اِنْ اَدْرِیٓ) ایتکل ای محمد علیه السلام بلمم مین (اَقَرِيبٌ) قورقو تولغان عذابوغز
یقینمیدور (مَا تُوعَدُونَ) شول عذابکم وعده قیلنمش بولدونکز (اَمْ يَجْعَلُ لَهٗ) یاکه
قیلرمی آننك اوچون (رَبِّی) منم ربم (اَمَدًا ۝) بر مدت یعنی قورقتلمش ننك بولمغی
حقدور لیکن نی زمان بولماغن بیلمیم (عٰلِمُ الْغَيْبِ) الله تعالی یشرون بولغانن بلکوچیدور
(فَلَا يُظْهِرُ) بس بلدورمس (عَلٰى غَيْبِهٖۤ اَحَدًا ۝) اوزی ننك یشرون بولغان نرسه‌سن
هیچ بر آدمغه (اِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَسُولٍ) مکر پیغمبرلارونندن راضی بولدی شول آدمغه
بلدورور آلارغه معجزه بولمق اوچون (فَاِنَّهٗ) بس البته الله تعالی (يَسْلُكُ) یورکوچی
قیلر اول راضی بولغان آدملرننك (مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ) آلدوندن برنچه صاقلاوچی فرشته‌لر
(وَمِنْ خَلْفِهٖ) وآننك آرتندان (رَصَدًا ۝) صاقلامق اوچون یعنی پیغمبرکا یشرون بولغان نرسنی
بلدورورآندن صونك آنکابرنچه صاقلاوچی فرشته بیرورشیطان کروشماسن اوچون واوزی
وحینی یانکلش آنکلاماسن اوچون وپیغمبرلارننك معصوم بولمغی اشبو معنادن عبارتدور
وپیغمبرلار بلکانی شیکسزدور وباشقه‌لرننك بلکانی شبهه بلاندور (لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ) بلمك
اوچون اول وحی قیلنمش پیغمبر تحقیق (اَبْلَغُوا رِسٰلٰتِ رَبِّهِمْ) وحی بلان کیلکن فرشته‌لر
پروردکارلری ننك بیورغانن اورکارتماینچه صاقلاب یتوشدوردیلار یاکه بلسن اوچون
الله تعالی اوزی ننك خبرلرون یتوشدوردیلر اول پیغمبرلاردیب (وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ) والله
تعالی هر طرافدن رسول ننك قتنده بولغان نرسلرنی بلمکی بلان (وَاَحْصٰى كُلَّ شَیْءٍ عَدَدًا ۝)

حکم بلدی هر نرسه‌نك صانونی یعنی هر نرسه‌نك صانن بلر یغمورنك طامچلارون وقومنك وتوزان‌نك صانلارون بلر

﴿ سورة المزمل مكية عشرون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(ف)(يٰٓاَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ۝) ای کیومنه بورکانمش پیغمبر یعنی وحی‌نك هیبتی سببی بلان (قُمِ الَّيْلَ) ترغل کیچه ده (اِلَّا قَلِيْلًا ۝) مکر آز ونك کیچه‌نك ترمه یعنی کیچه‌نك بعضسنده ترمسنك کناه یوقدور (ف)(نِّصْفَهٗٓ) کیچه‌نك یارومسنده‌تر (اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيْلًا ۝) یاکه یارومسندن بر آز کیمت (اَوْ زِدْ عَلَيْهِ) یاکه زیاده قیل یعنی آرتدور (وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيْلًا ۝) دخی قرآن اوقوغانونکده قتی آقورنلق بلان اوقو یعنی حرفلارون بر مرتبه ده بیان ایت کم ایشتکوچی حرفلارنی صناماغندن عاجز بولماسن (اِنَّا سَنُلْقِيْ عَلَيْكَ) تحقیق بز صالرمز سنك اورارونکا (قَوْلًا ثَقِيْلًا ۝) آغر بولغان سوزنی یعنی بیورقنی اول کافرلارنی ایمانغه اوندامکدور وهم مشقت بولغان حکملر بلان بیورماغمز اوچون جماعت اوزره آغر بولر خصوصا اوزونکا آغر بولر بس ریاضت قیل آغر بولغان یوك سنك اورارونکا آسان بولسن (اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ) تحقیق کیچه بولغان عبادت (هِيَ اَشَدُّ) اول بیك قاتیدور نفسکه مشقت بولمغی اوچون (وَّطْاً وَّاَقْوَمُ قِيْلًا ۝) وبیك توغریدور سوزلری دورست بولمق یعنی کیچه ده نمازغه تورمق ریاضتدور کم نفس شول ریاضت بلان باصلر وصنار وکیچه ده دعا وذکر کورکم ویخشی اوقولر (اِنَّ لَكَ) تحقیق سنك اوچون (فِي النَّهَارِ) کوندوزده (سَبْحًا طَوِيْلًا ۝) کوب شغللار باردور یعنی کوندوزده دین اشلرون اویراترسنك بس کیچه لرده عبادت وقتن بیلکولی قیل (وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ) وذکر قیل اوز ربنك‌نك اسمنی (وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا ۝) ودخی خلقدن کیسل حق تعالی‌نك عبادتینه یونل بر کیسلمك بلان وحق تعالی‌نك عبادتینه دایم چیلق قیلمق بلان (رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ) اولدور قیاش طوغان وقیاش باتقان یرلرنك ربوسی (لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) یوقدور هیچ عبادت قیلنمش مکر اول الله دور (فَاتَّخِذْهُ وَكِيْلًا ۝) بس طوت آنی اوزونکا اش قیلوچی یعنی بارچه اشنکنی تابشر (وَاصْبِرْ) وصبر قیل (عَلٰى مَا يَقُوْلُوْنَ) کافرلارنك ایتکن سوزلرینه (وَاهْجُرْهُمْ) وآلاردن آیرول یعنی طاشله آلرنی (هَجْرًا جَمِيْلًا ۝) کورکم بولغان آیرولمق بلان یعنی کورکم اش قیلب اوچ آلمغه تروشمیه‌سن یعنی خلقدن برچتکه چق لیکن صوغش وسوکش

(اف) شاه ولی رحمة الله ایتدی اسلام‌نك اوّلنده اول حضرت وباشقه موءمنلر اورارینه کیچه ده طروب نماز قیلمق فرض اشبو حکم آلارغه چیتن بولدی بر یلدن صونك رحصت آیتی ایندور ولدی ان ربك دن سوره نك آخریغه چه هرکم تلاسه اوقر وتلامسه قلمز آندن نی قدر تلاسه اوقر والله اعلم (جم)

(ف) اشبو سوره اوّل ایندور ولمشدور اول حضرت علیه السلامغه وحی ننك قورقونوچندن بر صوقلق کیلدی شوننك اوچون مبارك جسمنی بر کیم بلان تورور ایدی حدیچه رضی الله عنها ایته‌دور اول کیم اون دورت آرشن چارشاو ایدی یارومسی بلان من تورونندوم یارومسی بلان حضرت تورونندی دیب اشبونك اوچون الله تعالی بواسم بلان اوندادی کیچه ده نماز اوقوغل اشبو دینده اوّلده کیچه‌نك نمازی فرض ایدی

یلان چقمه بلکه آلار یلان کورکم اش قل (وذرنی) وقویغل منی (والمکذبین اولی النعمة) سنی یالغانغه توتقان دولت ایالری یلان یعنی سنی یالغانغه توتقان قریشنك الوغلاروني منکاتابشر (ومهلهم قلیلاً ۞) مهلت بیر آلارغه آز وقت تیزلك ده جزالرون بیرورمن (انّ لدینا) تحقیق باردور برننك یانومزده (انکالاً وجحیماً ۞) آغرزنجرلار ویاندورولمش اوت یعنی کافرلار اوچون بغاولر وقرغان اوت باردور (وطعاماً ذاغصة) وبوغازدن اوتمی ترغان طعام (وعذاباً الیماً ۞) وارانجتکوچی عذاب باردور (یوم ترجف الارض) اول کونده تتورارير (والجبال) وطاولر (وکانت الجبال) وبولر طاولر (کثیباً مهیلاً ۞) قاره قوملار کوك یعنی بوآورلقلر یلان قورقودن قملار کوك چاچولر (انا ارسلنا الیکم) تحقیق برلار یباردوك سرننك جانبوغرغه (رسولاً ۞) ای مکه خلقی پیغمبرنی اول محمد علیه السلام دور (شاهداً) کواهلق برکوچی پیغمبرنی (علیکم) سرننك اوزارو کزکا یعنی قیامت کونننده اوندا کانن قبول قیلغانلارغه وقبول قیلماغانلارغه هم کواهلق قیلر (کما ارسلنا) نیتك یباردوك برز (الی فرعون) فرعون جانبینه (رسولاً ۞) بر پیغمبرنی (فعصی فرعون الرسول) بس عاصی بولدی فرعون اول پیغمبرکا (فاخذناه) بس طوتدوق اول فرعونني (اخذاً وبیلاً ۞) قتی توتمق یلان یعنی اوزون وعسکرون برساعتده صوغه باتردوق (فکیف تتقون) بس نیچك صاقلانرسز (ان کفرتم) ای شریك قلوچیلر اکر کافرلکده قالساغز (یوماً) شول کون ننك عذابندن (یجعل الولدان) قیلر اول کون بالالرنی (شیباً ۞) قارت قیلر (السماء منفطر به) کوك یارولر اول کون قورقتوچی سببلی (کان وعده مفعولاً ۞) اول کونده الله تعالی ننك وعده سی قیلنمش بولر اکرچه اوشبو کونده هر آدم اوز حالتی اوزره قالر لیکن قیامت کونده آننك اوزنلغی ننك مدتی شول قدردور بالالر اول کونده قارت بولب آق صاقلی وآق چچلی بولرلار (انّ هذه تذکرة) تحقیق بوقورقنچ آیتلری برنصیحتدور (فمن شاء اتخذ) بس هرکم نصیحت آلمقنی استه سه توتر (الی ربه سبیلاً ۞) ربسی جانبینه بریول یعنی یول توتر الله تعالی جانبینه (ف) (انّ ربك) آیتی بلان اول آغر یوکنی کوتاروب اختیارلرنده قالدوردی (یعلم) تحقیق سننك ربنك بلرکم (انك تقوم) تحقیق سین تروررسنك (ادنی من ثلثی اللیل) کیچه ننك ایکی اولوشندن ازورق (ونصفه) وکیچه ننك یارطسن (وثلثه) واوچدن برون (وطائفة من الذین معك) وسننك یلان برکا بولغانلردن ینه برکروه تروررلار یعنی اصحاب کراملار (والله یقدر اللیل والنهار) والله تعالی کیچه نی وکوندوزنی تقدیر قیلر یعنی الله تعالی

(ف) قم اللیل آیتی اینکاچ حضرت رسول واصحابلر کیچ ترمغه کروشب وقت بیلکولی بواماغانیدن بتون کیچنی نماز یلان اوتکازوب بیك مشقت حاصل بولدی حتی بر مرتبه ده رسول علیه السلا منننك مبارك آیاغی قباردی الله تعالی بریلدن صونك ان ربك آیتی ایندی

کیچه‌ننك وکوندوزننك ساعتلرون تیوشلی بولغانچه‌چولغادی (علم) بلدی الله تعالی (أن لن تحصوه) تحقیق البته‌سز وقتلرننك حسابن چولغاب محکم بلمرسز یعنی کیچه‌ده طرمقغه دایم‌چیلق قیلمه‌بلمرسز (فتاب علیکم) بس قایتدی الله تعالی اوزی رحمتی بلان سزکا یعنی کیچه‌ده ترمقنی قویمه‌غه سزکارحصت بیردی بوچیکلانکن وقتلرده‌بس نفل بولدی تروب نمازقیلساغز ثوابی کوب بولر (فاقرؤا) بس اوقوغز (ماتیسر من القران) آسان بولغانن سزکا قرآندن یعنی کیچکی نمازده یاکه باشقه نمازلرده وبیك آزی بیش وقت نمازلرده قرآننی اوقومقدور والله اعلم (علم) دخی بلدی الله تعالی (أن سیکون منکم) تحقیق اش بودورکم بولرسزدن (مرضی) آورغانلر (واخرون) وباشقه آدملرکم (یضربون) فی الأرض) یریورنده سفرقیلرلار (یبتغون من فضل الله) الله تعالی ننك فضل وکرمندن امید ایتب تروکلوك سببن استرلار (واخرون) وینه‌بر جماعت باردور (یقاتلون فی سبیل الله) صوغش قیلب اوترشرولر الله‌ننك یولنده (فاقرؤا ما تیسر منه) بس اوقونك اول قرآندن آسان بولغاننی (واقیموا الصلوة) وفرض بولغان نمازنی وقتنده قیلنك (واتوا الزکوة) واجب بولغان زکاتنی بیروکز (واقرضوا الله) وبورچ بیروکز الله تعالی غه (قرضا حسنا) کورکم بولغان بوروچنی یعنی اخلاص بلان وکونکل خوشلغی بلان آخرت ثوابینه کوزتوتب (وماتقدموا) واول نرسکم الکری بیاردوکز (لأنفسکم) اوزوکزننك جانوغز اوچون (من خیر) ایذکو بولغان عملدن (تجدوه عند الله) تبارسز آنی الله تعالی قاشنده (هو خیرا) اول الکاری بیارمکو کزایذکودور یعنی اولمك وقتغه چه کچکترمکدان وصیت ایلاب (واعظم اجرا) ودخی الوغراقدورثواب یورندن یعنی کچکترمکدان (واستغفروا الله) ویارلقامق استه‌کز الله‌دن آدم کیمچلکدن بوش بولمس (ان الله) تحقیق الله تعالی (غفور) یارلقاغوچیدر (رحیم) اوزلرون قرغانغوچیدور (اشبو آیت بریلدن صونك اینندی ان ربك ذن رحیم‌غه چه *

﴿ سورة المدثر مکیة ست وخمسون آیة ﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحیم

(یاأیها المدثر) ای کیمینه اور وتولمش بولغان پیغمبر وحی ننك هیبتندن حضرت رسول ننك عادت شریفلری بوایدیکم پیغمبرلك بلان شرافتلانودن اوّل مراطاوینه‌باروب برچوقرنده یشرونروقپلانرایدی عبادت قیلمق اوچون (ف) (قم فانذر) طور قورقت خلقنی

(ا ف) نقل ایتولدیکم حراطاونده آولاق بولما قلوغم بتکاچ یورتومه قایترغه یونالدوم یول آراسنده منی بر قچقرغان طاوش اشتدوم اونك طرافمغه وصولومه قرادوم بر نرسه کورمدوم آندن صونك هواغه قرادوم هواده بر قورولمش تخت اوستنده بر کمسه اولتررور کوردوم حدیثه کاکیلب ایتدوم منی بر نرسه بلان قابله قابلاغاندین صونك حضرت جبرائیل بوآیت بلان کیلدی وبو روایتکه قراغانده تفسیر ایالری ننك قایسی ایتدی اول اینکن سوره بودور دیب وبعضیلار مونکابار دیلارکم یاأیها المدثر معناسی ای نبوت وکمالات نفسانی بلان اورتولکن ذات شریفی دیمکدور (ف) شول وقتکم اشبو سوره ایندی اول وقتده خلقلرنی اسلامغه اوندامکه حکم قیلندی ونماز فرض بولدی ونماز دخی تکبیر بلان باشلانر ونمازده پاکلانمك فرضدور جنابتدور یاکه نجاستدور کم مونك کوك پاك بولمغان نرسه‌لرنی طاشلا تمق اوزره دایم بول واشبو همتنی اورکاتدی کم اکر بر آدمغه احسان قیلسنك آندن قارشوسینه نرسه استمه والله تعالی ننك انعامنه شکر قل زبده وجمالی

عذابدن (وربك فكبر ۞) واورنك ننك ربنكنی الوغ لق بلان ذكر ایت (وثیابك فطهر ۞)
وكیومنكنی پاكلا (والرجز فاهجر ۞) ونجاستی قویغل یعنی عذابقه سبب بولاترغن نرسنی
(ولاتمنن تستكثر ۞) وتیوش توكلدور بر نرسه بیروب آندن آرتق استمك یعنی بر الوغ
آدم قارشوسینه باروب بولاك بیرمه قارشوسینه بیركانكدن آرتق امید ایلامك بلان بوهم بوروق
بولغان خلقدندور (ولربك فاصبر ۞) دخی ربنك ننك بیورغانیغه صبر قیلغل (فاذا نقر)
بس بر وقتكم اور ولر (فی الناقور ۞) صورغه حال چیتن بولور (فذلك) بس اول صور
اورمك وقتی (یومئذ) اول كونده (یوم عسیر ۞) چیتن بولغان كوندور یعنی بر چیتن
وقاتی بولغن وقت ننك علامتیدور (علی الكافرین) كافرلار اورارینه (غیر یسیر ۞)
آسان وقت توكلدور (ذرنی) قویغل ای محمد (ومن خلقت وحیدا ۞) شول آدم بلانكم
براتدوم آنی یالغز یعنی آنی منكا طابشر آننك اتاسی ننك آندن باشقه اوغلی یوق ایدیكم
آتاسی ننك مالنده آنكا شریك بولر ایدی یاكه دنیا اشلرونده بیك بلكو ایدی تنكداشی
یوق ایدی (وجعلت له مالا ممدودا ۞) وقیلدوم مین آنكا كوب مال یعنی بر اور ایمش
مال بیردوم (وبنین شهودا ۞) ومجلسلر كا حاضر بولغان اوغلانلار بیردوم یعنی آننك اون
ایكی اوغلی بار ایدی اوچی ایمانغه كیلدیلار خالد وعمار وهشام وقالغانلری آتالری ننك
دینن توتدیلار (ومهدت له تمهیدا ۞) مرتبه ومال قابمق ننك اسبابلرون بیردوم ومالنی
كوب بیردم آنكا (ثم یطمع) موندین صونك طمع قیلركم (ان ازید ۞) آرتدورمقنی
یعنی بونعمتلردن صونك آرتق بیرمكنی * (كلا) آلای توكلدور من آنكا آرتدورمم بلكه
كیمترمن (انه كان) تحقیق بولدی اول وایدی (لآیاتنا عنیدا ۞) برننك آیتلر ومزكا
قارشغوچی بولدی (روایت ایدولدی بو آیت ایندوكدین صونك مالی كیمركا باشلادی
هلاك بولغان كونیكه چه (سارهقه) یقینده آنی یتشدورورمن زحمت ومشقت بیروب
(صعودا ۞) صعود عذابینه (ان) (انه فكر) حقیقتده اول ولید شاقشی اوزنده فكر قیلدی
(وقدر ۞) اولچدیكم قرآن حقنده نی ترلی بوزوق سوز اپتیم دیب (فقتل كیف قدر ۞)
بس لعنت وهلاكلك بولسن نیچك اولچدی وبیلكولادی (ثم قتل كیف قدر ۞) موندین
صونك لعنت وهلاكلك بولسن اول شاقشی نیچوك اولچدی (ثم نظر) موندین صونك قرادی
قرآن حقنده (ثم عبس) موندین صونك یعنی قرآن حقنده شلته قیلردای اش طاپماغاندین
صونك یوزون چتدی (وبسر) وبوروشدوردی (ثم ادبر) موندین صونك حقدن یوز
قایطاروب آرقسینه ایلندی (واستكبر ۞) وتكبرلك قیلدی (فقال) بس ایتدی (ان

* ایتولدیكم اشبو آدم
مغیره اوغلی ولیدنك
حالیدور اول ولید براف
ولایتلركا كیتب كیامشدی
مكه مشركلری آنكاسویلد
یلاركه سن ایشتكم محمد
نی نرسه اوقر واویلاوفكر
قیل اول نی نرسه دور بس
شول وقتكم رسول علیه
السلام قرآن اوقومغه
باشلادی ولید ایتدیكم
یوزون ایلاندوروب
بوجادودور دیب
(ف) جهنمده صعود آدلو
بر طاوباردور باشینه یتمش
یلده چغولر بیك الوغدر
وبیكدور وتوز ترغان دایم
كافرلرنی آننك توباسینه
چقماغه كوچلانب چغب
یتكاچ ینه توبانكا تاشلانر
دایم شول طریقه قیلنب
بوهم بر ترلی عذاب بولر

هٰذَآ) توکلدور بو محمد اوقوغان نرسه یعنی قرآن (اَلسِّحْرُ یُؤْثَرُ ۞) مکر بر جادولقدور آنی سحر چیلردن اویرا کاندور محمد دیدی بو شاقشیغه یعنی والیدکا الله ننك اعنتیدور (اِنْ هٰذَآ) توکلدور اول قرآن (اَلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ۞) مکر آدم سوزیدور (سَاُصْلِیْهِ سَقَرَ ۞) تیزدور کم کروتر من مین اول والیدنی سقر جهنمینه اول جهنم ننك بیشنچی قاتیدور (وَمَآ اَدْرٰیكَ مَا سَقَرُ ۞) سقر نی نرسه بلدوردی سنی سقر نیدور (لَا تُبْقِیْ) قالدورمس برنرسه (وَلَا تَذَرُ ۞) وقویمس یعنی اول جهنمکه صالونغان آدمننك اعضاسندن بر اعضاسن یاندورماینچه وهلاك قیلماینچه قالدورمس (لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ۞) براوتدورکم آدمکه کورونر یعنی نیتك کم تیمر اوتننك اسلوکندن بیك قرغانلر اوت کیسه کی کوك کورونر کافرلارننك تنی اوزارونه شول طریقه قزل یالقن کورونر (عَلَیْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ۞) اول جهنم اوزارینه اون طوقز صاقلاوچی باردور (ف) (وَمَا جَعَلْنَآ) وقیلمدوق بز (اَصْحٰبَ النَّارِ) جهنم ننك ساقچیلرون (اِلَّا مَلٰٓئِكَةً) مکر فرشته لر قیلدوق (ف) (وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ) وقیلمدوق بز آلارننك عدّه‌سنی (اِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِیْنَ كَفَرُوا) مکر کافرلرننك حقنده بلاوفتنه قیلدوق (لِیَسْتَیْقِنَ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ) یقین حاصل قیلماقلری اوچون کتاب برولکن آدملر محمد ننك پیغمبرلکنی حقدور دیب آننك اوچون عذاب ننك فرشته لری ننك صانی خصوصنده اوزارینه اینکن کتاب ننك سوزینه محمد علیه السلام غه اینکن کتاب ننك سوزی موافقدور دیب (وَیَزْدَادَ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْٓا) وآرتدورمقلری اوچون ایمان کیترکن آدملرکا (اِیْمَانًا) ایمانني یعنی کتاب اهلی ننك یقین قیلمقلری سببلی محمد علیه السلام ننك پیغمبرلکن (وَلَا یَرْتَابَ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ) وشیك قیلماسنلر اوچون کتاب برولکن آدملر (وَالْمُؤْمِنُوْنَ) وموءمن بولغان آدملر آلارننك صانی خصوصنده (وَلِیَقُوْلَ الَّذِیْنَ فِیْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ) وایتسنلر اوچون کونکللریده شیك آورووی بولغانلر (وَالْكٰفِرُوْنَ) ودینسز بولغانلر (مَاذَآ اَرَادَ اللّٰهُ) نی نرسه تلادی الله تعالی (بِهٰذَا مَثَلًا) اشبو بیك یاط کورونکن مثل کوك یطقه صایولعن عدد بلان (كَذٰلِكَ) نیتك ذکر ایتولکن عدد مسلمانلرغه هدایتکه وکافرلارکا آزغن بولماقعه سبب بولدی (یُضِلُّ اللّٰهُ) آزدورور الله تعالی (مَنْ یَّشَآءُ) تلاکن آدیمسن (وَیَهْدِیْ) وتوغری یولغه صالور (مَنْ یَّشَآءُ) اول آدمنی کم تلار (وَمَا یَعْلَمُ) وبلمز (جُنُوْدَ رَبِّكَ) اورنك ننك ربنك ننك عسکرون هیچ کمسنه کیرك فرشته (اِلَّا هُوَ) مکر اوزی بلور (وَمَا هِیَ) توکلدور اول سقر ننك حالن بیان قیلغان آیت (اِلَّا) مکر (ذِكْرٰی) نصیحتدور (لِلْبَشَرِ ۞) آدم بالالریه (ف) (كَلَّا) آلای توکلدور نیتك کم کافرلارایتدیلار قبردن قوبارولق وجهنم یوقدور

(ف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی اوشبو صوره تلاودور کافرلارننك جهنمده بولغان حالینه الله تعالی دنیاده آنکا شول قدر نعمت بیردوکده کفرلك اوزارینه بولر (وعبس وبسر ثم ادبر واستکبر صوراتلاودور کافرننك بوزوق فکرلرینه وشیکلرینه

(اف) معالم التنزیلده کیتوردیکم جهنم ننك ساقچیلاری ننك باشی مالکدور آننك بلان اون سکز فرشته باردور کوز لری یالطراغان یشن کوك وتشلری طاوکوك آغزلر وندن اوت یالقنی چغار جیلکه لری ننك آراسی یتمش یللق بولدور هر بروسی بر مرتبه ده یتمش منك کافرنی جهنمکه صالر بس بیچاره آدم بو بوزوق اشلری بلان نیچك طاقت کیتوره بلرلر وبونلر اون طوقز بولمقلری ننك حکمتی نی بیان قیلب بیوردی (وماجعلنا) دیب (زبدة)

(۲ف) شول وقتکم الله تعالی بیوردی جهنم ننك صاقچی لری اون طوقز دور دیب کافرلار مسخره قیلب کولدیلار کم بز نیچه منك آدملرمز اون طوقز صاقچی نی اش قیلور ابو الاشد بن کلدة الجمحی ایتدیکم من یالغز اونوسن ارقم بلان وجیدوسن قورساغم بلان باصارمن

دیب (وَالْقَمَرِ) آی حقی اوچون (وَاللَّيْلِ اِذْ اَدْبَرَ ۞) وکیچ حقی اوچون کوندوزننك آرتندن کیلکن کیچ (وَالصُّبْحِ اِذَا اَسْفَرَ) طانك حقی اوچون عالمنی روشن قیلغانده (اِنَّهَا لَاِحْدَى الْكُبَرِ) حقیقتده اول سقر الوغ نرسه‌لردن بر الوغ نرسه‌دور یعنی جهنم قتلرندن بر الوغ قتدور (نَذِيرًا لِلْبَشَرِ) قورقتوچیدور آدملرنی (لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ) قورقترسزدن شول آدملرنیکم (اَنْ يَتَقَدَّمَ اَوْ يَتَاَخَّرَ ۞) ایذکولکاوطاعتده ایلکاری بارمقنی تلار یاکه شریك قیلوده وکناه قیلودن صونکغه قالمقنی تلار (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر آدم (بِمَا كَسَبَتْ) اشلادوکی اشی سببی بلان (رَهِينَةٌ) طوتولمشدور (اِلَّا اَصْحَابَ الْيَمِينِ) مکر اونك قول ایالری یعنی عمل یازولری اونك قوللریدن بر ولکن سعادت ایالری ایذکواشلری سببلی توتولودن قوتولرلر (فِي جَنَّاتٍ) آلار جنتلرده بولب (يَتَسَاءَلُونَ ۞) صورارلار (عَنِ الْمُجْرِمِينَ ۞) کناه اشلیلردن یعنی شلته طریقی بلان (مَا سَلَكَكُمْ) نی نرسه کرتدی سزنی (فِي سَقَرَ ۞) جهنم کا (قَالُوا) جهنمده بولغانلر ایتورلار (لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ۞) بولدوق بز نماز اوقوغوچیلردن (وَلَمْ نَكُ) وبولمدوق بز (نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ۞) فقیرلارکا طعام بر کوچیلردن یعنی فقیرلارکاطعام بر مدوك (وَكُنَّا) وبولدوق بز (نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ ۞) دین حقیده بوزوق وباطل سوزکه کرکوچیلر بلان کرور بولدوق (وَكُنَّا) وبولدوق بز (نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ۞) یالغانغه توتر بولدوق جزاکوننی یعنی ایمان سوزلرنده فکر قیلور ایدوك فکر قیلغوچیلر بلان وتاندوق ایمانسز واشانمدق قیامت کونینه (حَتَّى اَتَانَا الْيَقِينُ ۞) تاکم کیلکنچیکاچاقلی یقین یعنی قیامت (فَمَا تَنْفَعُهُمْ) بس فایده قیلمس آلارغه (شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ۞) شفاعت قیلغوچیلرننك شفاعتی یعنی کافرلارکابر آدم شفاعت قله بلمس اکر قیلسه‌ده قبول قیلنمز (فَمَا لَهُمْ) بس نی بولدی آلارغه کم (عَنِ التَّذْكِرَةِ) نصیحتدن (مُعْرِضِينَ ۞) یوز قایتارغوچیلردور (كَاَنَّهُمْ) ایتورسنك سین کویا آلار (حُمُرٌ) ایشکلردور (مُسْتَنْفِرَةٌ) اوروکمشلردور (فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ۞) قاچدیلار آلار آرصلاندن یعنی قراشکلری برکچکنه کنه تاوشدن اورکب قاچمقلری کوك بوکافرلار دخی قرآننی اشتکچده چیرکانب قاچدیلار (بَلْ يُرِيدُ) بلکه تلر (كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ) هر بر آدم آلاردن (اَنْ يُؤْتَى) برولمش وکیترولمش بولمقنی آکا (صُحُفًا مُنَشَّرَةً ۞) بر آچق مهرسز اوقولاچق کتاب یعنی ایترلار هر بر آدم اورلرینه بر رکتاب یبارولسن دیب یعنی هر قایسی سی تلارکم پیغمبر بولب کوکدن آچق اوقولاچق بر کتاب بولمقنی (كَلَّا) آلار تلاکانچه توکلدور یعنی برولمس وآلار ایمانغه کیلمسلر وایمانغه

وسز قالغان ایکیسن باصنکز دیب لعنة الله علیه شول وقت الله تعالی ایتدی آلار آدم توکلدورلار فرشته دورلار سرننك بارو نکرغه بر وسی ننك کوچی یتار آلار بارچه مخلوقاتدن کوچلیدورلار اوشبو صانی بیلکولب ایتمکی اوتکان ایندورلکن کتابلرکا موافق بولب توغری بولما غینه بر دلیل بولسن اوچون (جم)

کیلماسلکلری تلا کانلری بر ولمدکدین توکل (بل لا یخافون الآخرة ۞) بلکه آلار آخرتدن قورقمزلار (کلا) آلای ایمس قرآن حقدور (انه) تحقیق اول قرآن (تذکرة ۞) نصیحتدور (فمن شاء ذکره ۞) بس هرکم تلاسه اوقور آنی یعنی نی طارلق باردور کتاب بر آدمه کیلب بارچه آدم بلان اوقب وبلب فایدالانمقده (ومایذکرون) ونصیحتنی قبول قیلماسلر (الا ان یشاء الله) مکر الله‌ننك تلاکن آدملری قبول قیلورلار (هو) ایندی اول آدم (اهل التقوی) تقوی اهل لریدور (واهل المغفرة ۞) الله تعالی غه خلافلق قیلودن صاقلانماغه ویارلقانمغه تیوش بولغان آدم لاردور

﴿ سورة القیامة مکیة اربعون آیة ﴾

لبسا ——— الله الرحمن الرحیم

(لا اقسم) آنط ایترمن (بیوم القیامة) قیامت کونینه (ولا اقسم بالنفس اللوامة ۞) وآنط ایتمه‌من لوامه بولغان نفسکه البته‌سز قوبارلرسز جزابر ولمك اوچون (ایحسب الانسان) ایاکمان قیلورمی آدم اوغلیکم (الن نجمع عظامه ۞) بز آلارننك طارالغان اعضالرون جیمامز یعنی عدی بن ربیعه ایتدی من کورزم یلان کورسمده اولکان آدملرننك طارالغان سویاکلری جیولب تر ولکانینه اشانمم دیب ایمدی عدی ننك سوزی بوزوق وباطل بولغانن بلدوروب الله تعالی بو آیت بلان خبر بردی (بلی قادرین) بلکه جیاربز آننك چرکان سویکلرون کوچمز یتکنی حالده (علی ان نسوی بنانه ۞) جیمق اوزرینه بارمقلری ننك باشلرونی یعنی بارمقلری ننك باشلرونی یعنی بارمقلری اوچونده بولغان سویاکلرون دخی جیمه‌غه کوچمز یتکوچیدور (بل یرید الانسان) بلکه تلارعدی (لیفجر امامه ۞) بوزوقلق قیلمه‌غه آلدونده یعنی قوبارولمقده (یسئل ایان یوم القیامة ۞) صورارقای وقتده بولور قیامت کونی دیب (فاذا برق البصر ۞) بس قچانکم کوزخیرانلقدن قماشر (وخسف القمر ۞) وتوتولر آی (وجمع الشمس والقمر ۞) وجویلر قیاش بلان آی یعنی آدمیارننك کوزی کورمکدن عاجز بولور وآی بلان قیاش کون بتارطرافدن چغار اوشبو وقت قیامت کونیدورکم قیاش آدملرننك باشینه یقین کیلور (یقول الانسان) قیامتنی یالغانغه توتقان کافرلار ایتر (یومئذ) اولکونده (این المفر ۞) نی یرده دور قاچه‌چق یردیب (کلا) حقدورکم (لا وزر ۞) یوقدورکافرلارکا اول کونده قاچاچق وصغنه‌چق یر (الی ربك) سننك ربننك جانبینه دور (یومئذ) اولکونده (المستقر ۞) طوقتاچق وطراچق

یر (ینبأ الانسان) خبر بر ولر آدملرغه (یومئذ) اولکونده (بما قدم واخر ۞) اول اشنك حقیقتندن ایلکری یباردی کیری یعنی صونکغه قالدوردی صدقه جاریه واوزیدن قالغان علم کوك (بل الانسان) بلکه آدمی (علی نفسه بصیرة) اوزی ننك جانی اوزره کواهلق بروچی باردر یعنی اعضالری وحالی اشینه وسوزینه کواه بولور (ولو القی معاذیره ۞) اکرچه هر عذر بولاچق نرسه‌نی قیلب صالصه‌ده یعنی نی قدر عذر قیلسه‌ده اکر آدم اوغلی اوزحالینه یحشی باقسه وقراصه الله تعالی ننك برلکن بلر واکر بر آدم ایتسه منم کونکلومه کیلمس الله ننك برلکی دیب اول برحیله دور (لا تحرك به لسانك) تبراتمه ای محمد قرآننی اوقومغه تلنکنی (لتعجل به ۞) تیرلك بلان اول قرآننی یادونکا آلمق اوچون یعنی شول وقتکم جبرائیل علیه السلام اول حضرتکا وحی کیتورور ایدی اول حضرت علیه السلام آنی یادقیلمغه بیك قصد قیلور ایدی حتی جبرائیل وحینی تمام قیلمقدن اول حضرت اوزلری اوقب تکرار قیلور ایدی تاکم مبارك خاطرندن کتمسن اوچون الله تعالی بو آیتنی ایندوروب ایتدی (ان علینا) تحقیق برننك اوزرومزکه دور (جمعه) اول قرآننی سننك کونکلونکده جیمق (وقرانه ۞) واول قرآن ننك اوقوماغن آسان قیلمق (فاذا قرانا ه) بس شول وقتکم اوقورمزآنی یعنی جبرائیل تلی بلان (فاتبع قرانه ۞) بس ایارتکل آکا کونکلونکنی (ثم ان علینا بیانه) موندین صونك ینه برننك اوزرومزکادور آننك چتن بولغان معنالرون روشن قیلب بیان قیلمق (ف) (کلا) آلای توکلدور ای آدم اوغلری یعنی سز کمان قیلغانچه توکلدور (بل تحبون العاجلة ۞) بلکه ای کافرلار سویاسز دنیانی (وتذرون الاخرة ۞) وقویاسز آخرتنی یعنی دنیا اشیده بیك طروشاسز آخرت کیراکی اوچون هرکیز قایغرمیسز وحالانکه آخرت اشینه طروشمق کیرك ایدی (وجوه یومئذ ناضرة ۞) برنچه یوزلر اولکونده تازه بولور (الی ربها ناظرة ۞) وربیلری جانبینه قراغوچیلردور یعنی یقیندور موءمنلر آخرتده الله تعالی نی باش کوزی بلان کوره چکلردور آرغنلر کورمکنی طانکغوچیدور والله تعالی نی کورمك آلارننك نصیبلرنده یوقدور (ووجوه) وبرنچه یوزلر (یومئذ) اول کونده (باسرة) بیك چتوق بولمشدور (تظن ان یفعل بها فاقرة ۞) کمان قیلور اول یوزلرننك ایالری اشلانمش بولغان آلارغه سویکلارون قرغوچی عذاب یعنی اوزلرینه الوغ بلاوعذاب یتوشه دیب کمان قیلورلار (کلا) آلای توکل یعنی دنیانی آخرت اوزرینه آرتق کورمك کیرك توکل (اذا بلغت التراقی) اول وقتکم یتوشر جان بوغازننك سویاکلرینه (وقیل من راق) وایتولر یعنی اوله‌چك آدمننك یولداشلری ایتورکمدور بو آوروغه

(ان) شاه‌ولی رحمة الله ایتدی منم قاشمده بو آیت ننك معناسی بودور البته برننك اوزرومزکا لازم بولغان وعده باردور قرآنی دفترلرده جیمق اوچون وآنی بیکلامك اوچون واوقومسی عالمده یورمکی اوچون وتفسیری ومعنالری روشن قیلنمق اوچون بزوعده مزنی یورو ترمز بس الله تعالی حضرت عمر وحضرت عثمان رضی الله عنهما قلرونمدن قرآننی جیدوردی وهر زمانده قرآن ننك تفسیرنده طروشمه‌عه توفیق بردرك اول قرآننی بیکلامکا بس سین جبرائیل بلان اوقومغه حاجت یوقدور بلکه لازم شولدور تنکلاغل آنی کونکلونکده صاقلامغی وتلنك بلان آدملر آراسنده اوقونمغی بزکا لازم بولغان اشدور جبرائیل بردن قایم مقام بولب اوقودی والنجم سوره‌سنده (فاوحی الی عبده ما اوحی دیدی (جم)

بر اوشکر کوچی یاکه بر طبیب خاذقکم دار وقیله (وظن انه الفراق ۞) ویقین بلدی اول آدم یعنی آور وبولغان آدم اوشبووقت دنیادن آیرولمق وقتیدورجان چغب (والتفت الساق بالساق ۞) وبالطر بالطرغه صالندی یعنی بالطرلرون تبراتمکاکوچی قالمس (الی ربك) ربنك جانبینه دور (یومئذ) اولکونده (المساق) سورولمك یعنی قایتاچق یر الله تعالی ننك جزاسی طرافینه دور (فلا صدق) بس اشانمدی اشانمغی واجب بولغان نرسه کا (ولا صلی ۞) ودخی فرض نمازون اوقومدی (ولکن کذب وتولی ۞) ولیکن حقغه اشانماینچه یالغانغه توتدی ویوز دوندوردی (ثم ذهب) موندین صونك کیتدی (الی اهله) اوزی ننك جماعتلری جانبینه (یتمطی ۞) قیلغان اشینه ماقطانب واولوغلانب صالونغانی حالده (اولی لك فاولی ۞) هلاکلك بولسن سننك اوزرونکا ای قارشقوچی کافرینه هلاکلك بولسن (ثم اولی لك فاولی ۞) موندین صونك ینه هلاکلك بولسن سننك اوزرونکا ینه هلاکلك بولسن یعنی بروسی آرطندن بروسی اوزلماینچه هلاکلك بولسن دیب ایترمن (ایحسب الانسان) ایاکمان قیلورمی آدمکم (ان یترك سدی ۞) قویولمش بولمقنی اوزباشینه یعنی طاعت بلان کوچلانمس وجزابرولمس دیب (الم یك نطفة) ایاتوکلمیدی اول آدم برتامچی صو (من منی) منیدن (یمنی ۞) رحمکه توکلمش منیدن (ثم کان علقة) موندین صونك بولدی اوبوشقان قان (فخلق فسوی ۞) بس براتدی الله تعالی آننك اعضالرون بس صورتن برابر قیلدی (فجعل) بس قیلدی الله تعالی (منه) اول منیدن (الزوجین) ایکی قسمنی (الذکر والانثی) ایرلرنی وخاتونلرنی (الیس ذلك) ایاتوکلمیدور یوقدن براتورغه کوچی یتکن الله کوچی یتکوچی (بقادر علی ان یحی الموتی ۞) شونك اوزرینه تر ولدره اولکلرنی البته قادر دور بوسوره نی اوقب تمام قیلغاچ (بلی انه علی کل شیء قدیر) دیسن

﴿ سورة الانسان مکیة وهی احدی وثلثون آیة ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحیم

(هل اتی) تحقیق کیلدی (علی الانسان) آدمی اوزرینه (حین) برمدت (من الدهر) زمانه‌دن یعنی حضرت آدم اوزرینه (لم یکن شیئا مذکورا ۞) بولمدی اول آدم ذکر ایتولمش برنرسه یعنی حضرت آدم اوّل یراتلوده وجودی ننك صوره‌تی مکه بلان طایف آراسنده قرق یل قویولمش صورت بولب بر آدم آنی انسانلق اسمی بلان ذکر قیلمدی (انا خلقنا الانسان) تحقیق یراتدوق انسانني (من نطفة امشاج) بر صوطامچیسندن

نیچه‌نرسه‌بلان‌قاتوشمش بولغان‌صودن‌یعنی‌منیدن امشاج‌قاتوشومعناسنده‌دور ایرننك وخاتون‌منیسندن‌وحیض‌قاننندن (نبتلیه) بلالنمش آدم‌کوك‌برحالدن‌برحالکه‌دوندوردك (فجعلناه) بس‌قیلدوق‌اول‌انسانی (سمیعا) ایشتکوچی (بصیرا ۞) وکورکوچی (انا) تحقیق‌بز (هدیناه‌السبیل) توغری‌یولغه‌دلالت‌قیلدوق‌اول‌انسانی‌یعنی‌قدوراتمزننك دلیل‌لرون‌بیان‌قیلمق‌بلان (اماشاکرا) یاشکرایلاب‌ایمانغه‌کیلسن (واماکفورا ۞) یاکه‌انکار قیلب‌کافربولسن (انا) تحقیق‌بز (اعتدنا) حاضرلادوك (للکافرین) کافرلارا (سلاسل) زنجیر لر (واغلالا) وبوغاولار (وسعیرا ۞) بریالقنلانمش‌اوتنی‌اول‌اوت‌بلان‌یانرلار (ان الابرار) تحقیق‌ایذکواش‌قیلغانلار (یشربون) اچارلار (من‌کاس) برطولوابولغان‌پیاله‌صاوتدن (کان مزاجها) بولدی آکاقاطشقان‌نرسه (کافورا ۞) کافوریلغه‌لری بولدی (عینا) کافوردن‌تلیمن‌برچشمنیکم (یشرب‌بها) اچراول‌چیشمه‌دن (عبادالله) الله‌تعالی‌غه‌یقین بولغان‌قللر (یفجرونها‌تفجیرا ۞) تلاکانلری برکاآغوزورلار اول‌چیشمه‌لرنی‌برآسان آغزمق‌بلان یعنی‌جنت‌ننك‌یلغه‌لری اوزلری‌اوچون‌کافوربلان قاطوشقان‌بولور تاکم خوش‌ایسلی وصووق‌وتملی‌بولسون‌اوچون (یوفون‌بالنذر) خدانننك‌قوللاری اوزلرینه نذرقیلب واجب‌قیلغان‌نرسه‌لریده وفاقیلورلار یعنی‌ترورلار (ویخافون) وقورقرلار (یوما) اولکوندنکم (کان‌شره مستطیرا ۞) اول‌کون‌ننك یاوزلغی‌وقاتیغ‌لقی‌جایولمش بولر یعنی‌بیك اشکارا بولور (ف) (ویطعمون الطعام) وبرورلار طعامنی (علی حبه) محتاجلر بولسه‌ده (مسکینا ویتیما واسیرا ۞) مسکینلر کاویتیملارکاوتوتقنلارغه (انمانطعمکم) ایتورلار بودورکم طعام‌برورمزسزکا (لوجه‌الله) الله‌تعالی‌رضالغی‌اوچون (لانرید منکم) استمامزسزدن (جزاء) برجالنی (ولاشکورا ۞) ودخی‌شکرقیلماقنی (انانخاف) تحقیق برزقورقادورمز (من‌ربنا) اورزمزننك‌ربمزدن (یوما) برکون‌ننك‌عذابندن (عبوسا) یوزلراول‌کونده عذاب‌ننك‌قاتیغ‌لغندان ستوق‌بولور (قمطریرا ۞) کناهلی آدملار اوچون‌اول‌کون بیك‌قاتی‌بولور (فوقاهم‌الله) بس‌صاقلدی‌الله‌تعالی (شر ذلك‌الیوم) اول‌کون‌ننك یمانلوغندن (ولقاهم) ویتوشدوردی آلارنی (نضرة‌وسرورا ۞) کوزل صورتلولکاوشادلقغه (وجزاهم) وجزابردی آلارغه (بماصبروا) صبرقیلماقلاری سببی بلان یعنی آلارننك طاعتلاری قارشوسنده (جنة) جنتنی (وحریرا) ویفاکدن کیمنی خبرده کیلدیکم جنت‌اهلی‌ننك اینك‌توبانی یتمش حله‌کیرکم نفسیلوکی کل یفراغندن نازوکدور (متکئین فیها) طایانورلار اول‌جنت‌اچنده (علی‌الارائك) زینتلانمش تختلر

(اف) حضرت عباسدن روایت ایتولدی سبطین اکرمین حضرت امام حسن‌وحسین آورو بولد یلار رسول علیه السلام حاللرون‌صرامقعه‌کیلدی وایتدی یا اباالحسین اوغللرنك‌ننك صحت‌لا نمکی اوچون الله تعالی رضالغی اوچون برنذر ایتونك‌دیب‌حضرت‌علی رضی الله‌عنه اوچ کون روزه توتمقنی سبطین اکرمینك‌شفاسینه‌تعلیق قلدیلار حضرت‌فاطمه‌وهم فضه حضرت‌علیکه ایارد یلار بس الله تعالی شفا حرزینه سندن سبطین اکرمینکه صحت جیلی اسدی بس‌لازم قلدقلر ینه کروشدیلار اوزلر یده آزوق بولماغاندن آغزآچمق‌اوچون‌حضرت علی شمعون حیبریدن اوچ‌صاغ‌آرپه‌آلب‌برون اون‌قیلب بش‌ایکمك‌قلد یلار آغزآچاچق‌برخیر چی‌کلب‌شیئاالله‌صرادوقن آکااحسان‌ایلاب‌ایکنچی کونی‌بریتیم‌کیلب‌آکا احسان‌ایلاب‌اوچونچی کونی‌براسیر کیلب آکا احسان‌ایلاب‌بواوچ کونده‌صودن‌باشقه‌نرسه تاتومادیلار حق تعالی صفتلرون‌ماقطب‌بوآیتی ایندوردی (زبده)

اوزه‌رینه (لَا یَرَوْنَ فِیهَا) کوره‌مزلار اول جنتده (شَمْسًا) قیاشنی (وَلَا زَمْهَرِیرًا ۞) ودخی قتی صوقنی یعنی مقصود بودور جنت‌ننك هواسی بیك معتدلدور وحوشدور جنتده بولغانلر دایم خوشلقده بولب آصلا زحمت کورمسلار (وَدَانِیَةً) یقلمش بولور (عَلَیْهِمْ) آلار اوزرینه (ظِلَالُهَا) جنت آغاچلاری‌ننك کوله‌کالری (وَذُلِّلَتْ) ایارکوچی بولور (قُطُوفُهَا) جیمشلاری‌ننك توکولمکی (تَذْلِیلًا ۞) عجب ایارکوچی بولوز قایوحالده تلارلر (وَیُطَافُ) یورو تولمش بولور (عَلَیْهِمْ) آلار اوزرینه (بِآنِیَةٍ) صاوتلار بلان (مِنْ فِضَّةٍ) کمشدن (وَأَکْوَابٍ) وکاسه‌لار بلان (کَانَتْ قَوَارِیرَا قَوَارِیرَا) آلار شوشه‌لر ایدیلار شوشه‌لر (مِنْ فِضَّةٍ) کمشدن دور یعنی کمشننك وپیاله‌ننك آقلوغن ویالطراماقلوغن جغوچی ایدیلار (قَدَّرُوهَا تَقْدِیرًا ۞) اوچه دیلار فرشته‌لر اول صاوتلارغه جنت اچملکلرون برتورلی اوچامك بلان یعنی اچرکوچی فرشته‌لر اول کاسلارنی اچه‌چك آدم‌ننك اچه‌چکی وتویه‌چغی قدرلی طولدوردیلار وحاضرلادیلار (وَیُسْقَوْنَ فِیهَا) دخی ایمان اهلینه اول جنتده اچورولر (کَأْسًا) براچملك (کَانَ مِزَاجُهَا) اول اچملکا قاتوشقان نرسه‌سی بولدی (زَنْجَبِیلًا ۞) زنجبیل یلغه‌لری یعنی جنت اهلی‌ننك بروسی‌ننك ایوننه اچملك یلغه‌لری باردور بعضسینه قاتوشقان کافوردور وبعضسینه زنجبیل قوشولغاندور اسلی وطاتلی بولسن اوچون اوشبو یلغه‌لر ایدکولر اوچونکنه‌دور (عَیْنًا) اول زنجبیل بر یلغه‌دور (فِیهَا) اول جنتده (تُسَمَّى سَلْسَبِیلًا ۞) اوزینه برنرسه قاتوشمایانچه آکاسلسبیل دیرلار یعنی سلسبیل‌ننك معناسی خالص صوبولب آقغان نرسه‌دور جنتلرننك اچملکلرون وکیملرون وصف قیلغاندین صونك ایمدی حذمتچیلارون بیان قیلب ایتدی (وَیَطُوفُ عَلَیْهِمْ) کیلب کیتب یورور اول جنت ایالرینه (وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ) دایمی بولغان یاش یکتلارکم (إِذَا رَأَیْتَهُمْ) قچانکم کورورسن آلارنی (حَسِبْتَهُمْ) کمان قیلورسنك کورکملکلری وصافلقلاری وجهندان (لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا ۞) ینکه چغب صاچلغان انجودیب (وَإِذَا رَأَیْتَ ثَمَّ) وقچانکم جنتکه قرارسنك (رَأَیْتَ نَعِیمًا) وصف قیلمق ممکن بولماغان نعمتنی کورورسنك (وَمُلْکًا کَبِیرًا ۞) وبر اولوغ پادشاهلقی کورورسن هرکیز بتمکی ممکن توکلدور (عَالِیَهُمْ) جنت اهلی‌ننك اوستنده بولور (ثِیَابُ سُنْدُسٍ) نزوك طوغوامش یفك طونلار بولور (خُضْرٌ) یشل بولغوچی (وَاسْتَبْرَقٌ) وقالن طوقوامش کیملر بولور یفکدن دنیا کیملارینه اوحشامس بلکه هربری بر لطیف ونچکه بولب جنت خلقی آندن جتمش حله کیر وتنلاری کورونور (وَحُلُّوا) دخی زینتلانمش بولرلار (أَسَاوِرَ) بلازوکلار بلان (مِنْ فِضَّةٍ) کومشدن وباشقه آیتده یحلون فیها من اساور

من ذهب کیلمشدور وبو آ کافالی توکلدور آننك اوچونکم ممکندور بر وسی بر وسی آرتندن
کیارلار (وسقاهم) واوچورورلار آلارعه (ربهم) ربیلری (شرابا طهورا) بیك پاك
بولغان شرابنی (ان هذا) تحقیق اوشبو نعمتلر (کان لکم) بولدی سزننك عملار ونکز ننك
جزاسی (وکان) وبولدی (سعیکم مشکورا) سزننك عمل لر ونکز قبول بولنمش شوننك
قارشوسنده جزابر ولدونکز (انا نحن) تحقیق بزلار (نزلنا) ایندوردوك (علیك) سننك
اوزرونکا (القرآن) قرآننی (تنزیلا) ایندورمك بلان یعنی تورلی تورلی وقتلرده حکمت
بلان آیت آیت ایندوردوك (فاصبر لحکم ربك) بس صبر قیلغل الله ننك حکمینه (ولا
تطع) اطاعت قیلمه غل (منهم) کافرلاردن (اثما) کناه اشلیلرکا (او کفورا) ویاکه
منم نعمتلر ومکاشکر قیلماغانلرغه یعنی عتبه کوك بر آدمغه ایارمکل اول سنکا ایتدی بودعوادن
کیچ کل وطاشلاقزومنی بیریم دیب وهم ولید کوك شکر قیلماغانغه ایارمه اول ایتدی
آطالرنك ننك دینینه قایتقل سنی بای قیلایم دیب (واذکر اسم ربك) وذکر قیلغل ربنك
ننك اسمن (بکرة واصیلا) طانك واحشام وقتنده یعنی ایرته واوبله وایکندی نمازون
اوقوغل (ومن اللیل) وکیچه‌دن بعض ساعتیده (فاسجد له) نماز قیل غل الله رضالغی
اوچون یعنی احشام ویستو نمازون اوقوغل (وسبحه لیلا طویلا) وپاکلك بلان ذکر قیلغل
اوزون کیچه ده یعنی تهجد نمازون اوقوغل (ان هؤلاء) تحقیق بومکه کافرلری (یحبون
العاجلة) دنیالذتنی سویرلار (ویذرون) کیری طاشلرلر (وراءهم) آرقلری طرافینه
(یوما ثقیلا) بر قاتی وآغر بولغان کونی واول اودجزاسیدر آندن قوتولمق اوچون طاعت
وعبادت قیلمسلر ایمان کیتوروب (نحن) بولار (خلقناهم) یراتدوق آلارنی وشدد نا
اسرهم) ومحکم قیلدوق طامرلرون (واذا شئنا) اکر تلاسك بز (بدلنا) آلشطرورمز
اوزلرون یوق قیلب (امثالهم) آلار اورنینه آلارنك ارحشاشی بولغان باشقه آدملرنی
(تبدیلا) بریحشی قیلب براتب (ان هذه تذکرة) تحقیق بوسوره نصیحتدور (فمن
شاء اتخذ) بس هرکمکه تلار طوتر (الی ربه) ربسی جانبینه (سبیلا) بریولنی (وما
تشاؤن) واول یولنی استمرسز (الا ان یشاء الله) مکر استرسز الله تعالی تلاماکوکرنی
تلاسه (ان الله) تحقیق الله تعالی (کان علیما حکیما) تیوشلی بولغانلرنی بلکوچی بولدی
وحکمت ایاسی بولدی یعنی حکمتی تقاضا قلمغن نرسنی قیلمز (یدخل من یشاء فی رحمته)
کروتر اوزی ننك رحمتینه توفیق بیرمك بلان (والظالمین) وبوزوق اشلیلر اوچون
(اعد لهم) حاضرلدی آلار اوچون (عذابا الیما) ارانجتکوچی عذابنی *

﴿ سورة المرسلات مكية خمسون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(والمرسلات عرفا ۞) كوندورببارولمش جيللركا آنط (فالعاصفات عصفا ۞) بس آچى وتيز ايسكوچى جيللركا آنط (والناشرات نشرا ۞) يحشى وملايم وبولوتلرنى طارقاتقوچى جيللركا آنط (فالفارقات فرقا ۞) بس بولوتلرنى بروسن بروسندن آيرغوچى جيللركا آنط يعنى اشبو ذكر قلونغانلارننك حقى اوچون آنط (فالملقيات ذكرا عذرا اونذرا ۞) بس قرآن آيتلرون پيغمبرلاركا صالغان ويتوشدوركان فرشته‌حقى اوچون حقلى بولغانلردن عذرنى كيترمكى اوچون ياكه باطلده بولغانلرنى قورقتمق اوچون (انما توعدون لواقع ۞) بودوركم تحقيق قبردن قوبارولمغه وحساب وجزا اوچون وعده قيلنمش نرسه سزكا توشاچكدور آصلا خلافى بولمس توشمكيدر (فاذا النجوم طمست ۞) بس قچانكم يولدوزلرننك نورى يوغالر (واذا السماء فرجت ۞) واول وقتكم كوك تلم تلم بولب بارولر (واذا الجبال نسفت ۞) وقچانكم طاولر پاره پاره بولب هواده اوچب يورور (واذا الرسل اقتت ۞) وقچانكم پيغمبرلر امتلرينه كواهلق بيرمك اوچون اورلرينه بيلكولى بولغن وقتده حاضر قيلنر بولاچق اش بولر يعنى هر امتننك حسابى بربيلكولى وقتده آلونر (لاى يوم اجلت ۞) قايسى كون اوچون پيغمبرلار كچكتر ولدى (ليوم الفصل ۞) حقنى باطلدن آيرمق كونى اوچون كچكتر ولدى (وما ادريك) ونى نرسه بلدوردى سنكاى محمد (مايوم الفصل ۞) نيدور آيرمق كونى يعنى اول كوننى بلركا كوچنك يتمس آننك حقيقتى بلنمز (ويل يومئذ) هلا كلكدور واول كونده (للمكذبين ۞) قيامتكونن يالغانغه توتقانلارغه (الم نهلك الاولين ۞) اياهلاك قلمادوقمى اول اوتكنلارنى يعنى نوح وعادقومى كوكلرنى (ثم) موندين صونك (نتبعهم الاخرين ۞) ايارترمزبز آلارغه هلاك قيلمقده مكه كافرلارى ننك كيرى قالغانلارنى (كذلك نفعل بالمجرمين ۞) شول اش كوك قيلرمزبز اشنى كناه قيلوچيلارغه (ويل يومئذ للمكذبين ۞) معنى سى اوتدى (الم نخلقكم) ايايراتمدوقمى سزلرنى (من ماء مهين ۞) بر حور بولغان صودن (فجعلناه فى قرار مكين ۞) بس قلدوق اول صونى محكم بولغان تراچق برده (الى قدر معلوم ۞) بربيلكولى وقتقه چه (فقدرنا) بس بيلكولى قيلدوق چيكنى (فنعم القادرون ۞) بس نى كورركم كوچلى بولغانلاردنمزبز (ويل يومئذ للمكذبين ۞) معنى سى اوتدى (الم نجعل الارض كفاتا ۞) ايا قيلمدوقمى يرنى آدملارنى جيغوچى (احياء وامواتا ۞) جيار اول يرتركلرنى واولكلرنى (وجعلنا فيها)

وقلدوق اول یرده (رواسی) طاولرنی (شامخات) بیوك بولغوچی طاغلرنی (واسقیناکم ماءً فراتاً ۞) واچردوك سزکا طاتلو بولغان صولرنی (ویل یومئذ للمکذبین ۞) معناسی اوتدی (انطلقوا الی ماکنتم به تکذبون ۞) کیتوکز اول نرسه جانبینه کم آنی یالغانغه طوطار بولدوغز (انطلقوا الی ظل) کیتوکز کوله کا اوزارینه (ذی ثلاث شعب ۞) اوچ طارمق ایاسی بولغان کوله کا اوزارینه (لاظلیل) صوکوله کا توکلدور (ولا یغنی من اللهب ۞) وهم اودننك اسلکیدن صاقلغوچی توکلدور یعنی جهنم ننك توتونی کولکسینه کیتونك صوقده توکلدور راحت بولر ایدی اول کوله کا یار ولب اوچ بولك بولر آلاردن اسی چغار (انها ترمی) تحقیق اول جهنم آتار (بشرر کالقصر ۞) بیوك بنا کوك اوچقنلار (کانه) ایترسنك سین کویا اول اوچقنلار (جمالت صفر ۞) صاری تویه لردور (ویل یومئذ للمکذبین ۞) معنی سی اوتدی (هذا یوم لاینطقون ۞) بوکون برکوندورکم سویلمرلار اول کونده (ولا یؤذن لهم فیعتذرون ۞) ورخصت بیرولمس آلارغه عذر قلمه‌غه (ویل یومئذ للمکذبین ۞) معنیسی اوتدی (هذا یوم الفصل) بوکون آیرولاچق کوندور (جمعناکم والاولین ۞) جیدوق سزنی وسزدن اوّل بولغانلارنی (فان کان لکم) بس اکر بولسه سزننك اوچون (کید) برحیله (فکیدون ۞) بس بوزوق فکر قیلغز شایدکم عذابدن قوتولرسز (ویل یومئذ للمکذبین ۞) معنی سی اوتدی (ان المتقین) تحقیق صاقلانغانلار (فی ظلال) کورکم کوله کالرده دورلر (وعیون ۞) وچیشمه لرده بولرلار (وفواکه) جیمشلار بلان بولرلار (مما یشتهون ۞) تلا کانلاری جیمشلاردن (کلوا واشربوا) ایتورلر فرشته‌لر آشاغز واچوکز (هنیئاً) سنمکی آسان بولمقی بلان (بما کنتم تعملون ۞) قیلغانلر اشلر وکز سببی بلان (انا) تحقیق بز (کذلك) اوشانداق (نجزی المحسنین ۞) جزا بیرورمز ایندکولك قیلغانلارغه (ویل یومئذ للمکذبین ۞) اوتدی معنی سی (کلوا وتمتعوا) ای یالغانغه توتقانلار آشاغز وفاید الانوغز دنیاده (قلیلاً) آز وقتده دنیا آز وقتدور (انکم مجرمون ۞) تحقیق سز کناه اشلیلرسز (ویل یومئذ للمکذبین ۞) معناسی اوتدی (واذا قیل لهم) وقچانکم ایتولسه آلارغه (ارکعوا لایرکعون ۞) رکوع قیلوغز دیب رکوع قیلمرلار یعنی رسول علیه السلام ثقیف جماعتینه ایتدی نماز اوقوغز دیب آلار ایتدیلار بز نماز اوقومامز دیب (ویل یومئذ للمکذبین ۞) وهلاك اول کونده قیامت کونن یالغان توتقانلارغه دور (فبای حدیث بعده یؤمنون ۞) بس قیسی سوزکا قرآندن صونك ایمان کیتورورلار اول کافرلار

﴿ سورة النبأ مكية اربعون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(عم) نی نرسه‌دور (يتساءلون ۞) صوراشورلار اول اهل مكه بری برندن (عن النبا العظيم ۞) اولوغ خبردن صوراشورلار اول قيامت خبريدور (الذی) آنچلاين خبردور اول (هم) اول مكه كافرلری (فيه) اول خبرده (مختلفون ۞) اختلاف قيلشورلار (ف) (كلا) كيچنكون اول اولوغ خبرنی يالغانغه توتمقدن (سيعلمون ۞) تيز دوركم بلورلار اول كافرلر اول اولوغ خبرننك خقلغنی قبرلارنده كور سوء الی ايله (ثم) موندين صونك (كلا) طيلنكز اول سوزدن يعنی يالغانغه تتودان (سيعلمون ۞) تيز دوركم بلورلار اولوغ خبرننك حقلغنی قبرلارندان قوبقاچ عذاب جهنم ايله معذب اولدوقلارنده (الم نجعل الارض مهادا ۞) اياقيلمادمی يريوزنی پلاس كبی يلی قيلدی وتوشادی تاكه اول يرننك اوستنده زراعت وتجارت ايدرلار وغيری كسب لرنی ايلاب يريوزنده تركلك ايدرلار اولدكلارندين صونكره يركا كوملورلار وهم شول يردن ترلوب چقارلار (والجبال اوتادا ۞) دخی قيلمادوقمی طاولارنی قاداق كبی تاير سلكنماسون اوچون (وخلقناكم ازواجا ۞) دخی يراتدوق بز اورنكزنی ايرلی وخاتونلی وغيرلرنی هم جفت يراتدوق (وجعلنا نومكم) دخی قيلدوق سزننك اويقونكزنی (سباتا ۞) تن لارنكره راحت لك اوچون (وجعلنا الليل) دخی قيلدوق كيچه لرنی (لباسا ۞) كيم حكمنده تاكم اورتلور سزلر كيچه لارده كيم اچنه اورتولكان كبی حيوانلار اورتلوب راحتلانورلار (وجعلنا النهار معاشا ۞) دخی قيلدوق كوندوزنی تاكه كسب لار ايدوب رزق حاصل ايدرسزلر وعلم لك اوكرانورسزلار (وبنينا فوقكم) دخی بنا قيلدوق سزلرننك اوستونكزده (سبعا شدادا ۞) يتی محم بنانی يعنی يتی قات كوكنی هركيز ايسكور كوچی اولمای دور وچرك وچی توكل لاردور (وجعلنا) دخی قيلدوق بز اول كوك يورنده (سراجا وهاجا ۞) بالقوغوچی چراغ لار يعنی آينی وقويا شنی ويلدوزلارنی كوك يورنده چراغلار ايلادوك (وانزلنا) ايندرودك بزلار (من المعصرات) بولوتلاردن (ماء ثجاجا ۞) توتوش لق برله قويلغوچی صونی ياكه يبارديم بيل لرنی تاكم بولت لردن صغوب چغارغوچی صولارنی تاكم بولوتلار كورانك كورانك بولوب تورورلار ايلاك كبی شوندا بيل لر يغمورلرنی چقارورلر (لنخرج به) چقارماقمز اوچون صوبرله (حبا) دانه لر يعنی اورلقلارنی (ونباتا ۞) اولان لرنی (وجنات) باچه لار اچنده اولغان نرسه لارنی اول باچه لارننك صفاتی بودوركم (الفافا ۞) آغاچلاری بربرينه

الجزء الثلاثون

(ا ف) يعنی قوبارلودن وقيامت كونننده بعض آدم اشانر بعض آدم طانار وبعضی آدم تن قوبارولر دير وبعض آدم عذاب وراخت جانغه بولور دير (جم)

آرالاشقان وچولغانغاندر (انّ یوم الفصل) بدرستی که خلایق لرنی حکم برله آیرماق کونی وهقنی باطللدن جزا برله عیان قیلمق کونی (کان میقاتا) ثواب وعذابنك وعده قیلنمش کونیدور (یوم) شول کوندور اول فصل کونی (ینفخ فی الصور) اورلکوچی اولور اسرافیل علیه السلام ننك صوری بوصوری بعث صوریدور (فتاتون) کیلورسز سزلار عرصات میدانینه (افواجا) کروه کروه بولوب حساب برینه (و) (وفتحت السماء) اول کونده آچلور کوکلار (فکانت) بولور اول کوك لار (ابوابا) ایشك ایشك (وسیرت الجبال) ویورتولمش بولور طاغلار (فکانت) بس بولور اول طاغلار (سرابا) یراقدان کورنکان صو کبی اکر بارسانك صوبولماس (انّ جهنم) بدرستی که جهنم (کانت) بولدی اول جهنم (مرصادا) خلایق ننك اوتاچك یری اوجماح صاری یعنی جهنم اوستونده صراط کوپریدور صراطدان هرکم اوتماینچه قالمسدور آه (للطاغین مابا) کافرلاره قایتاچق یر ومسکن (لابثین فیها) تورغوچیلاردور اول کافرلار اول جهنمده (احقابا) کوب حقب یعنی کوب سکسان یللار حسن بصری ایدی بر حقب سیکسان یلدر بو اورنده نیچه یل ایرکانی معلوم دکلدور دیدی امام قتاده ایدی سیکسانی سیکسانکا ضرب ایتسانك آلتی منکه دورت یوز یلدر آه (لایذوقون) تاتماسلار اول کافرلار (فیها) اول جهنمده (بردا) صوق لذتلی صونی (ولا) دخی تاتماسلار (شرابا) اچم لکلر نی خمردن وبالدن (الا) مکر تاتورلار (حمیما) بی نهایت اسی صونی (وغساقا) بی نهایت صوق صونی یاکه تموع اهل ننك آغوب چقغان صاری صونی بی غایت صوقدور (جزاء وفاقا) کافرلاره موافق جزا اوشبولاردور (انهم) بدرستی که اول کافرلار (کانوا) بولدیلار دنیاده وقتده (لایرجون) امید ایتماس بولدیلار یعنی تصدیق قیلب قورقمادیلار (حسابا) حساب کونندن (وکذبوا) یالغانغه توتدیلار آنلار (بایاتنا) برننك آیتلارمزنی (کذابا) یالغانغه توتمق ایله توتدیلار (وکلّ شیء) هرنرسه‌نی (احصیناه) صایدوق بز (کتابا) لوح المحفوظده یازماق یوزندن (فذوقوا) الله تعالی طرفندن جهنم اهلینه ایتولور بس تاتونکز جهنم عذابنی (فلن نزیدکم) البته آرتدورمامز سزلاره (الا) مکر آرتدورورمزلر (عذابا) عذاب اچنده عذابنی الله تعالی کافرلارحالنی بیان قیلدقدن صونکره ینه تقوا اهلینك حالنی بیان ایلاب بیوردیکه (انّ للمتقین) بدرستی که باردور الله تعالی دین قورقوب پرهیزلك ایلایانلره (مفازا) آشاچق وسیر ایداچك اورونلار واردور (حدائق) تورلو تورلو یمشلی آعاچلی باغچه‌لار واردور (واعنابا) یوزملار واردور

(۱ ف) رسول علیه السلام دن صرادیلار افواج نچو کدور دیب رسول علیه السلام ایدی منم امتم اون کروه بولب قوبارولر بر کروهی مایمل صوره تیه بولر آلار حلق آراسنده سور یورو تکوچیلردور وبر کروه باشلری توبان آیاقلری یوغاری یورو رلر آغزلرودن نجاست ایسی کیلر محشر خلقی آلارغه لعنت قیلرلار آلار باخورلردور وبر کروه کوزلری صوقر بولب کیلرلار آلار حقدن اوتب باطل بلان حکم قیلوچیلردور وبر کروه تللری کوکرا کلری اوزره تشوب آنی چیناب کیلرلار آلار علمی بلان عمل قلماغان آدملردور وبر کروه قوللری کیسلب کیلرلار آلار کورشلرینه رنجو ایتکوچیلر در وبر کروه اوتدن قارقلربلان آصلغان کیلرلار آلار حاکملر یاننده یمانلاوچیلردور وبر کروه بارچه اعضالری صاصودان کیلر آلار رشوت آلوچیلردور وبر کروه اوتدن بولغان کیم کیب کیلرلار آلار مرتبه ومال برله تکبرلك قیلوچیلر در وبر کروه دونکز صورتنه بولب کیلرلار آلار خمر اچکوچیلردور یارب اورنك صاقلاغایسن (زبن)

(وکواعب)

(وَكَوَاعِبَ) ایمچا کلری ینکاقالقغان قزلار باردور (اَتْرَابًا ۞) یاشلاری برابر (وَكَاْسًا دِهَاقًا ۞) اچلاری تولی خمردن وغیری شراب‌لار تولغان کاسه‌لار واردور (لَا یَسْمَعُونَ فِیهَا) اکرچه اول اچملکلرنی اچسه‌لارده سکران اولوب ایشتلماسدور اول اوجماحق (لَغْوًا) باطل وفایده‌سز سوزلار (وَلَا) دخی ایشتلماسدور (كِذَّابًا ۞) یالغان سوزلار (جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ) ای محمد ربنك جل وتعالی دن جزادور بو ایدکلره (عَطَاءً) یارلقامقدور (حِسَابًا ۞) جزا یورتمدن عمل لرینك حسابنچه (رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلارننك ویرلرننك ربسندن (وَمَا بَیْنَهُمَا) دخی کوکلار ویرلار آراسنده اولان نرسه‌لره (الرَّحْمٰنِ) رحمت شاملدور ورازق دور خالقدور (لَا یَمْلِكُونَ) ملك لنه آلماسلاردور (مِنْهُ) اول الله تعالی دن یعنی آننك اذنندن غیری (خِطَابًا ۞) بری بری ایله توجه ایلاب سولاشه آلماسلار مکر حق تعالی ننك اذنیله سوزلاشورلار (یَوْمَ) شول کونده‌دور خطاب یوقلغی (یَقُومُ الرُّوحُ) قائم بولور روح دیدکی فرشته جماعتی یاکه جبرائیل علیه السلام (وَالْمَلَائِكَةُ) دخی فرشته‌لر (صَفًّا ۞) صف صف اولوب بوتورماق‌لری الله تعالی حضورنده‌دور یاکه عرصات میدانده‌دور (لَا یَتَكَلَّمُونَ) سوزلاشه آلماسلاردر اول کونده (اِلَّا) مکر سوزلاشورلر (مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ) شول کشیکم اذن بیردی آنکا الله تعالی (وَقَالَ) ایتدی (صَوَابًا ۞) حق وتوغری سوزنی آنمدن مراد لا اله الا الله کلمه‌سنی (ذٰلِكَ الْیَوْمُ) اوشبو کون (الْحَقُّ) ثابت دور وراستدور (فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ) بس برمن تلاسه توتقای (اِلٰی رَبِّهِ مَاٰبًا ۞) ربسینه طاعت وتوبه برله قایته تورغان یولنی توتقای (اِنَّا اَنْذَرْنَاكُمْ) بدرستی که بزلر قورقتدق سزلرنی (عَذَابًا قَرِیبًا ۞) یقین اولغوچی عذاب ایله یعنی قیامت عذابی ایله (یَوْمَ) شول کوندور اول عذاب کونی یعنی عذاب قریب بولغان کون (یَنْظُرُ الْمَرْءُ) قارار ایر یعنی قرار ایرلار (مَا قَدَّمَتْ یَدَاهُ) نی نرسه‌لرنی کیلتوردی آننك ایکی قولی یعنی آندان مرادنی کسب قیلدی اول قل دنیاده ایدکودن ویاوزدن صحیفه‌سنده معلومدور (وَیَقُولُ الْكَافِرُ) ایتور معهود کافر یعنی کافرلرننك یاشی وقارتی یعنی ابلیس حیوانلار ترلوب بری برندن قصاص آلدوقلارندن صونکره الله تعالی ایتور کونواترابادیو یعنی بولونکز توفراق سزلاره عذاب وثواب یوقدور زیراسزلری آدمیلره منفعت اوچون یراتوب ایردوم شول زمانده ابلیس ایتور (یَا لَیْتَنِی كُنْتُ تُرَابًا ۞) کاشکی من هم توفراق اولسامچی دیو یاکه ابلیس قیامت کوننده آدم بالالری ننك کناه‌لرندن مغفور اولوب آرتق درجه‌لر تابقانن کوروب ایتور کاشکی بنده توفراقدن یراتولغان بولسامچی دیو اوکونب

﴿سورة النازعات مكية ست واربعون آية﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(وَالنّٰازِعٰاتِ غَرْقًا ۞) قسم یادایتامن شونچلاین فرشته‌لر برله کم کافرلرنك جانلرنی تامرلرندن قاتیغ لق برله صورغوچیلار (وَالنّٰاشِطٰاتِ نَشْطًا ۞) دخی قسم یادایتامن شول فرشته‌لر ایله مؤمنلرنك جانلرنی تامورلرندن آسانلق ایله وشادلق ایله چغارورلر (وَالسّٰابِحٰاتِ سَبْحًا ۞) دخی قسم یادایتامن شول فرشته‌لر ایله که الله تعالی نك فرمانینده آشعوب تیزلك اوزرینه یورکوچیلاردور آغون صونك یورمکی کبی (فَالسّٰابِقٰاتِ سَبْقًا ۞) بس دخی قسم یادایتامن شول فرشته‌لر ایله که بری آرتندان بری آدمیلرنك اعمال لری نك ثواب لرنی کوکاآشورلر کانه بال قورتی نك اومارطه‌دن اوچدوقی کبی (فَالْمُدَبِّرٰاتِ أَمْرًا) (ف) بس قسم یادایتامن عالم لرنك اشلرنی بلکوچی وتصرف ایلاگوچی فرشته‌لر برلان (یوم) شول کوندور قیامت (تَرْجُفُ الرّٰاجِفَةُ) قالتراربرقالترامق ایله یعنی اسرافیل علیه السلام نك اوّلکی هلاکلك اوچون بولغان صوریدور (تَتْبَعُهَا) ایارور اول راجفه اوزرینه (الرّٰادِفَةُ ۞) منکاشکوچی صور یعنی آننك آرتندن اسرافیل علیه السلام نك ایکنچی صوری خلایقلرنی ترکزمك اوچون اورولر (قُلُوبٌ) کونکلار (یومئذ) بوکونده (وَاجِفَةٌ ۞) قاتی مضطرب بولغوچیدور یعنی کونکلار اورنلارندین قوبقوچیدور (أَبْصٰارُهٰا خٰاشِعَةٌ ۞) مخلوقات لرنك اول کونده کوزلری توبان‌دور وحوردور (یَقُولُونَ) ایتورلر اول کافرلار دنیاده وقتده بوکوننی یراق کوروب بیله‌دیو (أَئِنّٰا لَمَرْدُودُونَ) ایاالبته برلر قایتارلورمزمو (فِی الْحٰافِرَةِ ۞) اوّلکی مرتبه‌مزه یعنی اولکاندین صونك ترلرمزمودیب ایتورلار (أَئِذٰا كُنّٰا) ایابولساق برلر (عِظٰامًا نَخِرَةً ۞) چرکوچی سوباك اولساقده قایتارلورمزمودیو ایتورلار (قٰالُوا) ایدیلار اول کافرلر الله تعالی نك البته قوبارورمن دیدکی سوزینه قارشو (تِلْكَ) اوشبوچرکوچی سویاکنی ترکزمك (إِذًا) شول زمانده یعنی سویاکلر چروب توفراق اولغان زمانده (كَرَّةٌ) ایکنچی کره ترکوزمك (خٰاسِرَةٌ ۞) زیان کارلردن بولامز ایمان کیلتورمیان لردن اولوب منکواوکونچده قالورمز دیوکافرلار استهزاقیلورایردیلار الله تعالی آنلاره جواب بیروب بیوردیکم (فَإِنَّمٰا هِیَ) بس ایماسدرمکر ایرور سزلرنك ایکنچی کره ترلماکنکز (زَجْرَةٌ وٰاحِدَةٌ ۞) اسرافیلنك برمرتبه صور آوازندن دور ای کافرلربو کوننی یراق کورمانکزلار بلکه یقین کورنکزلر (فَإِذٰا هُمْ) بس شول زمانده یعنی اسرافیل بعث صورنی اوردکنده اول خلایقلر (بِالسّٰاهِرَةِ ۞) آچوق آق یرنك اوستنده دورلار

(یعنی)

(ا ف) فرشته‌لردن بر تورلسی بارکم کافرلارنك جاننی بیك قاتیلق بلان طمردن وتنلرندن طارتب چغارورلار وبر تورلسی بارکم مسلمانرنك تنلارو ندن خوشلق بلان چغارورلار بس اشبو جان تمام خوشلق بلان پاك بولغان عالم جانینه آقرنلق بلان کیترنیچوك کم بر آدم نك آیاغندن باغلاغانني چیشدوکلروندە سوینه سوینه کیتکنی کوك لیکن تن نك تکلیفی باشقه‌دور آندە مؤمن وکافر برابر دور اوشبو روحنك ما لیدور یحشی اشلیلرنك خوشلق بلان تنندن چغوب عالم ارواحغه تیزلك بلان کیترو بوزوق بولغان روح قاچمق تلارس رور وکوچ بلان طارتوب کیتورورلر وقایسی فرشته‌لر هواده یورورلار بری برونده آرتق دره‌جه‌لر استرلار اکر الله تعالی طرفندن برحکم بتوشسه یورورلار موافق بولغدای اشنی اشلامك اوچون (جم) * یعنی جبرائیل علیه السلام کبی انبیالاره وحی کلتورکوچی ومیکائل کبی یل لرنی ویعمورلرنی قسمت ایدوب ایلدان ایلکایور تکوچی واسرافیل کبی صور اوزره موء کل وعزرائیل علیه السلام کبی جانلرنی آلماغه موءکل وغیری فرشته‌لار دنیانك

تصرف قلنمق موعکل لردور زهره وعطارد آنلارننك فرشته لری کبی جواب قسم محذوفدور البته من سزلرنی قبرلارنکردن قوبارورمن دیمه کدور *

یعنی الله تعالی بویرنی اولوکلار ترلوب چقغاچ ملاك ایدر کوکلار ملاك اولدقی کبی آننك اورنینه ینکا یر برادور آق یردر بویرکبی قاره وقزل توقراق اولمازدر اورمانلار وطاولار ویلعه لار اولمازدوره مطلق بر توز آق یردور تفسیر نوغرائیسده بیله دور (هَلْ اَتٰیكَ) ایا کلدی دکلمی سنکا ای محمد بلی کلدی قرآن ننك اوّلنده (حَدِیثُ مُوسٰی ۞) موسی علیه السلام ننك سوزلاری (اِذْ) شول وقتنی یاد ایتکل ای محمد (نَادٰاهُ) چقردی اول موسی یه (رَبُّهٗ) اول موسی ننك تنکریسی وهم بزلرننك تنکرمز (بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ) پاك چقوردن (طُوًی ۞) اول چقورننك اسمی طویدور (اذْهَبْ اِلٰی فِرْعَوْنَ) یاموسی بارغل فرعون کا (اِنَّهٗ) دورسلکده اول فرعون (طَغٰی ۞) آرتدی تنکریلك دعواسنی قیلدی (فَقُلْ) بس ایتکل ای موسی فرعونکا (هَلْ لَّكَ) ایابارمی سننك رغبتنك ای فرعون (اِلٰی اَنْ تَزَكّٰی ۞) ذکردن پاکلانوب صالح لردن بولماغه (وَاَهْدِیَكَ اِلٰی رَبِّكَ) دخی منم کوندورمکلکم کاور بنکنی تانماقغه (فَتَخْشٰی ۞) بس تانوعاندین صونك قورقغای سن الله تعالی دن واعمال صالحه قیلغای سن (فَاَرٰیهُ الْاٰیَةَ الْكُبْرٰی ۞) بس باردی الله ننك امرون توتب موسی علیه السلام فرعون کاوکورستدی اول فرعون کااولوغ علامتنی یعنی تیاقنك اژدها اولماقنی (فَكَذَّبَ) بس یالغانغه توتدی فرعون موسی نی وآننك معجزاتنی ایتدی ای موسی سن ساحرسن وتیاق ننك اژدهااولماقی عمل سحردور دیدی (وَعَصٰی ۞) مخالفت قیلدی موسی علیه السلام غه (ثُمَّ اَدْبَرَ) موندین صونك یوز چوردی اول فرعون موسی علیه السلام ننك سوزندن (یَسْعٰی ۞) جهت قیلدی اول فرعون بوزوق اشاره (فَحَشَرَ) بس جیدی اول فرعون قومنی ولشکرنی (فَنَادٰی) بس قبطی لری جمع ایلادکدن صونکره چاقردی (فَقَالَ) بس ایتدی اول فرعون قومنه ندا قیلوب (اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰی ۞) من سزلاره اولوغ راق تنکرنکز من پوت لرکچی تنکریلاردور (فَاَخَذَهُ اللّٰهُ) بس توتدی اول فرعونی الله تعالی (نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰی ۞) دنیاوآخرت عذابی ایله دنیاعذابی نیل دریاسنده غرق اولماقیدور آخرت عذابی اوت عذابی دور (اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ) بدرستی که فرعون ننك موسی غه ایمان کلتورمیونچه مخالفت ایتماکنده ودریاده هلاك اولماقنده (لَعِبْرَةً لِّمَنْ یَّخْشٰی ۞) البته الله تعالی دن قورقغان لارغه عبرتلار باردور (ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَآءُ) ایاسزلرنی یراتماق چتون راك می یاکوکلرنی یارتماق چیتونراکمی سزلرننك گمانکز چه (بَنٰاهَا) بلی اول کوکلرنی بناقیلدی یعنی یراتدی (رَفَعَ سَمْكَهَا) بلندقیلدی آننك بیوك لکنی (فَسَوّٰیهَا ۞) بس تورقیلدی اول کوکلرنی یارقسز ونقصانسز منافع کثیره لرنی مشتملدر (وَاَغْطَشَ لَیْلَهَا) قرانغو قیلدی اول کوکنی

کیجه‌برله (واخرج ضحیها ۞) نورلی قیلدی اول کوکنی کوندوزبرله (والارض) دخی نرنی یراتدن (بعد ذلك) بوکوکلرنی یراتدوقدن صونکره (دحیها) توشادی اول یرنی (اخرج منها) چقاردی اول یردن (ماءها) صولرنی وبلغه‌لرنی وچیشمه‌لر (ومرعیها) حیوانلاری اوتلای تورغال اولانلرنی (والجبال ارسیها ۞) دخی طاولرنی قیلدی محکم لك اوچون ویرکاثابت لك اوچون (متاعا لکم ولانعامکم ۞) سزلره فایده اوچون یراتدوق بوکوکلرنی ویرلرنی ویلغه‌لرنی واولانلرنی (فاذا جاءت الطامة الکبری ۞) بس کیلاسی اولسه اولوغراق بلا واولوغراق بلااولدور اسرافیل ننك ترلماك اوچون اوردکی صوریدور (یوم) شول کوندور اول طامة الکبری (یتذکر الانسان) یادینه توشورور آدم اوغلی (ماسعی ۞) نی کسب قیلدی اول بنی آدملر دنیاده ایکان وقتده ایندکودن ویاوزدن (وبرزت الجحیم) ظاهر کورلور بنی آدمکا جحیم دیدوکی تموغ وهم بارچه تموغ لر (لمن یری ۞) شول من کم کورور اول جحیم تموغنی وسائر تموغ لرلی (فاما من طغی ۞) بس بر من دنیاده وقتده آزسه حدودشرعدن تجاوز ایلاسه حتی که حد کفرلکه کایتسه (واثر الحیوة الدنیا) اختیار ایلاسه دنیاده بایلقنی ودخی اوزون عمرنی ودنیاعزتنی ومنصب لرنی آخرت عملارنی قویوب (فان الجحیم) بدرستی که جحیم دیدوکی تموغ (هی) اول جحیم (الماوی ۞) اول بنده ننك قایتاچق اورنیدور (واما من) دخی بر من (خاف مقام ربه) قورقسه الله تعالی ننك حساب ایلامك اورنندن یعنی عذابندن قورقوب (ونهی النفس) طیسه ومنع ایلاسه اورننك نفسی (عن الهوی ۞) نفسنی اوزمیلینه یورماکدن منع ایلاسه بلکه حدود شرع ایله نفسنی یورتسه (فان الجنة) بدرستی که مطلق اوجماح یورطی (هی) اول اوجماح یورتی (الماوی ۞) البته اول بنده ننك قایتاچق اورنیدور (یسئلونك) صورارلرسندن ای محمد (عن الساعة) معهود ساعتدن یعنی قیامت کونی قایوساعتده کیلور دیوصوراغوچی لار مکه کافرلری استهزا ایدوب صورارلر (ایان مرسیها ۞) قایووقتده اول قیامت کونی ننك برلاره بیارلماکی ووقوعی دیو الله تعالی جواب بیروب ایدیکه (فیم انت) ایماسن سین ای محمد علیه السلام (من ذکریها ۞) اول قیامت ننك قاچان کلورنی یاد ایتکوچیلاردن وبلکوچیلاردن دکلسن نته کدسندن اوّل کیلکان پیغمبرلر بلمادی لر (الی ربك) تنکرنك صاریدور (منتهاها ۞) اول سلمت ننك انتهاسنی بلمك (انما انت) ایماس سن سن ای محمد مکّر ایرورسن (منذر) قورقتوچی پیغمبرسن (من) شول من کا منذرسن (یخشیها ۞) قورقور اول من قیامت کونندن یعنی موٴمنلره قیامت ننك کلماکنی خبر

بیرماکندر قیامتکه حاضرلانکوچیلارکا امر ونهی بیان ایلاکوچی‌سن (کانهم) کویاکه اول قیامت‌ننك قچان کلورندن صوراغوچی‌لار (یوم) شول کونده‌دور قیامت کلمك کونی (یرونها) کورورلار اول قیامت کونی‌ننك کلماکنی (لم یلبثوا) تورماغاندای بولورلر دنیاده وهم اولوب قبرلارنده یاتماقلارونك (الا) مگرکورورلار بوقدر اوزاق زمانلارنی (عشیة) برکون‌ننك صونکغی یارمی کبی (او ضحیها) یاکه اوّلکی یارمی کبی یعنی عالم حیات ایله عالم برزخ‌ده تورمق‌لری برکون‌ننك اوّلکسی کبی یاکه آخری کبی اولور زیرا قیامت‌ننك برکونی ایللی منك یل مقداریدور

﴿ سورة عبس مکیة اثنتان واربعون آیة ﴾

لبسما الله الرحمن الرحیم

(عبس) یوزونی چتدی اول محمد (وتولی) دخی یوزنی ایلاندوردی (ان) شوندن یوزونی چتب ایلاندوردی (جاءه) کلدی اول محمد صلی الله علیه وسلم کا (الاعمی) برصوقر کمسنه اول عبدالله ابن ام مکتوم ایردی (ف) (وما یدریك) قایدن بلدنك سن ای محمد قایسی خیرلی ایرکاننی (لعله) شایدکه ابن ام مکتوم (یزکی) سندن علم اوکرانب کناهلارندن پاکلانه (او یذکر) یاکه شایدکه اول ابن ام مکتوم سندن اوکوت آلوب اوکوتلانه (فتنفعه الذکری) فایده بیرور اول ابن ام مکتومکه سنك اوکوتنك ونصیحتنك (اما من استغنی) فانت له تصدی) اما اول آدمکم بایدر بس سین آننك جانبینه یونالمش سن (وما علیك) وحالانکه نی ضرردور سنکا ای محمد (الا یزکی) اول ام مکتومنی کناهلارندن پاکلامکندن یعنی ضرر یوقدر سنکا (واما من جاءك) امابر من کیلوچی اولسه سنکا ای محمد (یسعی) یوکروب علم ایمان وعلم دین اوچون مراد عبدالله ابن ام مکتوم دور (وهو) وحالانکه یوکروب کیلکوچی کمسنه (یخشی) الله تعالی‌دن قورقه‌دور (فانت) بس سن ای محمد (عنه) اول کلکوچیلردن (تلهی) (ف) یوزنکنی چوروب ایکنچی قریش‌ننك اکابرلری ایله مشغول اولاسن (کلا انها تذکرة) بوندا این نسنه اره قرآن ایله وعظدن یوزچوره درستاکده اول قرآن موعظه‌دور (فمن شاء) بس برمن تلاسه الله تعالی توفیق بیروب (ذکره) اول قرآندن اوکوت ونصیحت آلور (فی صحف مکرمة) بولغوچیدور بو قرآن‌نك آیت‌لری حرمت لانمش کاغذلارده (مرفوعة) قدری زحورمتی یوقاری کاغذلارده

(۱ ف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی قریشننك الوغلری پیغمبر علیه السلام حضورنده بولوب آلارنی اوندە دوکیده وصحابه‌ننك فقیرلارووندن عبدالله ابن ام مکتوم کیلب صوقر بولغانیدن قریشلرنی کورمایچه اول حضرتدن قایته قایته صرا مق ایلان حضرتکه تشو یش بردی ایسه اوزینه بیك التفات قیله‌چق وقت بولغانیدن بواشنی تیوش کورمایچه آندن یوز قایطردی الله تعالی رسو لینه کورکم خلق قلمه‌غه دلالت ایلاب بو آیتنی ایندوردی (ان جاءه الاعمی) دیکن سوز غیر لارننك یاننده کویا رسو لدن شکایتدور کیله‌چکن رسولکه خطاب ایلاب ایتدی (وما یدریك) دیب (جم)

(۲ ف) ایتولدیکم رسول علیه بو آیت بلان الله تعالی دن شلته بولغاچ ابن ام مکتومنی آرتندن بارووب آنی مسجدکا قایطاروب واوزی‌ننك رداسن توشب اوستینه اولطرتدی وهر کوردوکده حرمتلار ایدی وایکی مرتبه مدینه‌ده یر ینه‌قایم قلدی بواش حضر تدن خطا توکلدور آننك اوچون اجتهاد حکمی بلان بولدی وبوشلته انکا افضلنی قویمق اوچون بولدی (زید

یعنی بوقرآن لوح المحفوظده یازلوب ایندکی کاغذلارده کاغز آلهی ایردی کاغز صناعی یعنی صونکندن یاصالغان ایره‌اس ایردی (مطهرة ۞) پاکدور اول قرآن ننك آیتلری خطادن وتناقض دن ویالغاندن (بأیدی سفرة) یازغوچی فرشته‌لار یازغاندور اول یازغوچی فرشته‌لرنك صفاتی بودورکم (کرام) الله تعالی قاشنده حورمتلی لردور (بررة ۞) مطیع ومنقادلردور یاکه سهو وغفلتدن بریلاردور یاکه دایم ایندکوعمللرایلا کوچیلردور

(ف) (قتل الانسان) اولتورلدی ولعنت قیلندی اول آدم بالاسی یعنی عتبه بن ابی لهب (ما اکفره ۞) عجب نی نرسه صالدی آنی کافر لقغه (من ای شیء خلقه ۞) نی نرسه دن یراتدی آنی الله تعالی اوزسوءالینه اوزی جواب بیروب بیوردی (من نطفة) آتاوآنانك شهوتلندن (خلقه) یراتدی آنی (فقدره ۞) اندازه قیلدی یعنی اوچادی ویراتدی آنی یعنی اعضالرنی برداى قلب یراتدی وهم اشکالنی وارزاقنی وآجالنی یراتدی (ثم) موندین صونك (السبیل) آناسی ننك چقاریولنی (یسره) آسان قیلدی بعد آنکاعقل بیروب فکرلرکاقوة ملهمه بیردوك رسولر یباردك وکتاب ایندوردوك تاکه حق ایله باطلنی تمیز قیلورغه قوة عاقله بیردوك (ثم) بواشیالر بعدنده (اماته) اولتورور اول انسانی (فاقبره ۞) بس قبرکاکرگزر (ثم) قبرکاکرگزکاندین صونکره (اذا شاء) قایوزمان تلاسه اول الله تعالی (انشره ۞) قبرندن قوبارور (کلا) طیلنکز کفران نعمت کرکمسدر (لما) شول زمانده یعنی قبرلرندن قوبب عرصات میدانده (یقض) حکم ایتار الله تعالی (ما امره ۞) اوزی بیوردقی اشلرنی یعنی اوزی تلادکی حکملرنی قیلور (فلینظر الانسان الی طعامه ۞) بس ایتکل ای محمد قاراسون آدم بالالاری اوزلری ننك آشی تورغان طعام لرینه (انا صببنا الماء) درستلکله قویدوق بزصونی (صبا) قویمق ایله یعنی یغمورنی ایندوردك (ثم) بویغمور صونکنده (شققنا الارض شقا ۞) یاردق بزیرنی یارمق ایله (فانبتنا فیها) بعده اوستوردوك اول یرده (حبا ۞) انواع دانه‌لرنی (وعنبا) یوزملرنی (وقضبا ۞) حیوانلار اوتلای تورغان نرسه‌لرنی (وزیتونا) دخی زیتون یغاچنی (ونخلا ۞) دخی حورمه آغاچلارنی (وحدائق غلبا ۞) دخی اوستوردك اول یریوزنده کوب آغاچلی باغچه‌لرنی (وفاکهة) دخی انواع اسلی یمشلرنی قاون وقاربوزکبی (وابا ۞) دخی شکر قامشی تفسیر ابن مسعوددده بیله‌دور (متاعا لکم ولانعامکم ۞) بواشیالرنی یراتدوق سزه حیوان لرنکز فایده اولسون اوچون (فاذا جاءت الصاخة ۞) بس هرقیچان کیله‌سی بولسه اسرافیل علیه السلام ننك چاقرماغی یعنی اسرافیل علیه السلام حساب اوچون صورنی اورسه

(ا ف) یعنی قرآن ننك آیتلری ثابت بولمشدور حرمتلی بولغان یازلمشلرده الوغ قدرلی دور عیبلردن پاکدور کورکم فعللی بولغان یازغوچیلردور لوح محفوظدن یازلمشدور یعنی فرشته‌لر لوح محفوظده یازارلر فرشته لوح محفوظغه یازارلر آنکا موافق وحی بولوب ایندورولر (جم)

(یوم) شول کون اون صاخه کونی (یفر المرء من اخیه ۞) قچار ایر اوزینك ایمچا کداش قرنداشندن (وامه) اناسندن قچار (وابیه) اتاسندن قاچار (وصاحبته) دخی خاتوننندن قچار (وبنیه ۞) دخی اوغلانلارندن قچار (لکل امری منهم) اول عرصات ایران لرننك هر برسی ننك (یومئذ) بوعرصات کوننده (شأن) اوزباشلرنده اوزاشاری بولغوچیدور (یغنیه ۞) غیرلرننك اشندن باشقه یعنی هرکم اوزحال لری برله بولغوچیدور غیری لرننك حالندن مطلع دکلاردور (وجوه) یوزلار (یومئذ) بوکونده (مسفرة ۞) یاقتی وروشن دور (ضاحکة) کولکوچیدور (مستبشرة ۞) شادلانغوچیدور (ووجوه) دخی یوزلار (یومئذ) بوکونده (علیها) بولغوچیدور اول یوزلارده (غبرة) توزانلار (ترهقها) قابلر اول یوزلرنی (قترة ۞) قارالق وقایغولق (اولئك) بوجماعت لر یعنی قاره یوزلولر (هم) آلاردور (الکفرة) کافرلر (الفجرة ۞) فاجرلر بوزقلاردور دنیادن توبه‌سز کیدن عاصی لاردور *

﴿ سورة التکویر مکیة تسع وعشرون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(اذا) شول زمانده دور قیامت کونی ننك بولماق (الشمس کورت ۞) قویاش ننك نوری یوغالنسه (واذا) دخی شول وقتدور (النجوم انکدرت ۞) یولدوزلار کوکدن والوب قویلسه‌لر (واذا) دخی شول زماندور قیامت ننك وجودی (الجبال سیرت ۞) طاولر یریورندن کوتارولب هوایورندن جون کبی یورورلرسه (واذا) دخی شول زمانده قیامت ننك بولماق (العشار) یوکلی توالر وغیری یوکلی حیوانلار (عطلت ۞) یوکلرنی وقتی یتمایون اول کوننك قورقوسندن صالسه‌لر (واذا) دخی شول زماندر قیامت (الوحوش) دورت ایاقلی حیوانلار واوچار قوشلر (حشرت ۞) قوبارلوب بربرندن قصاص آلسه‌لر (واذا) شول زمانده دور قیامت (البحار) دریالر (سجرت ۞) قاینات کیبب بتسه (واذا) دخی شول زمانده دور قیامت (النفوس) جانلار (زوجت ۞) تن لری ایله برکا قوشلب جفت اولسه‌لر یخشی لر برله یمان لر آیرلسه‌لر هر برسی اوزکرهی برله اولسه‌لار (واذا) دخی شول زماندور (الموءدة) ترلای کوملکان قزبالالار (سئلت ۞) صورالسه‌لار (بای ذنب قتلت ۞) قایوکناه سببلی اول قزبالالار اولتورولدی (ف) (واذا) شول زماندر قیامت کونی (الصحف) بنده لرننك عمل دفترلری (نشرت) صاچلسه یعنی هرکم ننك عمال

(ا ف) یعنی جاهلیت زمانیده مکه کافرلری ننك عادتی ایدی قزبالا دنیاغه کیلسه بیك خور کوروب تربیه‌سینه آورایب ترلای کومرلار ایدی بس اشبو صرامقلق آلارنی حورلامق وآلارنی یغلاتمق اوچوندور بو اشلری سببندن (زبده)

دفتری الینه‌ویرلسه (وَاذَا) دخی شول زماندر قیامت (السَّمَآءُ) کوکلر (کُشِطَتْ ۞) کوتارلب اورننلدن آلنسه (وَاذَا) دخی شول زماندر قیامت (الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۞) تموعلرنی قزدرلسه (وَاذَا) دخی شول زماندور قیامت (الْجَنَّةُ) پارچه‌اوجماح یورتلری (اُزْلِفَتْ ۞) حاضر ایدوب موءمنلره یقین اولسه (عَلِمَتْ) اون ایکی اذاننك جوابیدور یعنی بلور (نَفْسٌ) هربرجان (مَا اَحْضَرَتْ ۞) اورینك حاضرلکان عملرنی خیردن وشردن (فَلَآ اُقْسِمُ) بس قسم یادایتماسن ظاهردر (بِالْخُنَّسِ ۞) سیر قیلغوچی یولدوزلر ایلان (الْجَوَارِ) یورکوچیلردور اول یولدورلار (الْكُنَّسِ ۞) یاشرون (ف) (وَالَّيْلِ) دخی قسم یادایتامن کیچه ایله (اِذَا عَسْعَسَ ۞) هرقیچان قرانغو بولسه (وَالصُّبْحِ) دخی قسم یادایتامن طانك برله (اِذَا تَنَفَّسَ ۞) هرقیچان یاقتورسه (اِنَّهُ) دورستلکده اول قرآن جواب قسمدر (لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۞) البته‌الله تعالی ننك سوزیدور اوقدی اول سوزلرنی اورینك حورمتلی ایلچی سینه‌ویعنی دورستلکده اول قرآن حورمتلی جبرائیل ننك سوزیدورکم الله تعالی دن کتوربدور (ذِي قُوَّةٍ) اول جبرائیل علیه‌السلام قوّت ایاسی دور (عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ) عرش ایاسی الله تعالی ننك بلا کینی قاشنده دور (مَكِينٍ ۞) حرمتی وقدری بلند دور (مُطَاعٍ) بویون صونغوچی دور الله تعالی ننك امرینه (ثَمَّ) بواورنده یعنی کوکده (اَمِينٍ ۞) ایمین دور (وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۞) جواب قسمدور یعنی ایماسدور ای اهل مکه یولداشکز دیوانه (وَلَقَدْ رَاٰهُ) تحقیق کوردی صاحبکز محمد جبرائیلی (بِالْاُفُقِ الْمُبِينِ ۞) کوك تیکراسنده کوك آچق ایردی شبهه‌سز جبرائیل ننك اصلیه صورتنی کوردی (وَمَا هُوَ) ایماسدور اول صاحبکز (عَلَى الْغَيْبِ) غایب اوزره یعنی اوجماعدن وتموعدن خبر بیرماکی (بِضَنِينٍ ۞) بالغان متهم ایماسدور بارچه‌لری جبرائیل ننك خبر بیرماکندندور (وَمَا هُوَ) ایماسدور اول قرآن (بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۞) طاش برله آتلوب مردود اولان شیطان سوزی ایماسدور (فَاَيْنَ تَذْهَبُونَ ۞) بس قایده باراسزلر خطا یوللارغه قرآن یولنی طاشلاب (اِنْ هُوَ) ایماسدور اول قرآن (اِلَّا) مکر ایرور (ذِكْرٌ) اوکوتدور ونصیحتدور (لِلْعَالَمِينَ ۞) جمیع عالم خلقینه (لِمَنْ شَآءَ مِنْكُمْ) برمن تلاسه‌سزلاردن ای اهل مکه (اَنْ يَسْتَقِيمَ ۞) توغری یولنی تلاسه آنکا بوقرآن اوکوتدور (وَمَا تَشَآءُونَ) تلاماس سز سزلر ای اهل مکه توغری یولنی (اِلَّا) مکر تلارسزلر (اِنْ يَشَآءَ اللّٰهُ) اکر الله تعالی تلاسه بودورکم الله تعالی ننك صفاتی (رَبُّ الْعَالَمِينَ ۞) عالمنی تربیه قیلغوچی الله تعالی دور *

﴿ سورة الانفطار مكية تسع عشرة آية ﴾

(مشقت)

(۲ ف) شاه‌ولی رحمه‌الله علیه ایدی زحل ومشتری ومریخ وزهره وعطارد یلدوزلری خمسئه متخیره دیرلار شول وقتکم بوروب بر اورونغه یتوشرلار آندن کیری قایطرلار وبر اورنیکم بوروب بولر لارایدی آنکا یونالرایدی شول وقتکم قویاشقه یقین بوله‌لر غایب بولرلار وشول حالتکه احتراق دیرلار والله اعلم (جم) حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت قیلدیکم رسول علیه‌السلام ایتدی هرکم محبت بلان آرزوقیلسه قیامت کونی ظاهر کورمکنی اذا الشمس کورت سوره‌سن اوقوسن دیب (زبده)

بسم الله الرحمن الرحیم

(اذا) شول زماندور قیامت (السماء انفطرت ۞) کوکلر یارلسه (واذا) شول زماندور قیامت (الکواکب انتثرت ۞) یولدوزلر فانی اولوب قویلسه‌لار (واذا) دخی شول زمانده درقیامت (البحار فجرت ۞) دریالر بربرینه آقوب قوشلسه‌لار (ف) (واذا) شول زمانده‌دور قیامت (القبور) قبر اهل‌لری (بعثرت ۞) قوبارلسه‌لار (علمت نفس) دورة اذاننك جوابی‌دور یعنی بلور هر بر جان (ماقدمت) دنیاده وقتنده نی کلتوردی ونی کسب قیلدی اولومی اوچون ایذکودن ویاوزدن (واخرت ۞) دخی نیندای یوللارنی پیدا ایدوب قالدورعاندر بدعت لردن یاسنت لردن یعنی بوایکی یوللرنك قایوسن قالدورعاندور (یاایها الانسان) ای اندالاین انسان (ماغرك) نی نرسه صالدی سنی غرورلق غه وآلدانماقغه (بربك الکریم ۞) یومارط تنکرونکا عبادت قیلماقدن (الذی) آنچلاین یومرط تنکریدور (خلقك) یراتدی سنی (فسویك) بس تورقیلدی سنك صوره‌تکنی تمام احسن صورت اوزرینه یراتدی (فعدلك ۞) بس معتدل مزاج یراتدی سنی (فی ای صورة) قایوصورت اوزرینه (ماشاء) تلاسه الله تعالی ترکبك ۞) ترکیب قیلورسنی یعنی الله تعالی تلاسه اوزون یاقسقه یاآناغه اوخشاغان یاآناغه اوخشاغان ایتار (کلا) یاآدم اوغلی آلدنماغل وباطل یوله کرما کل (بل) بلکم اول آدم اوغلانلاری (تکذبون) یالغانغه توتدیلار (بالدین ۞) حساب وجزاکوننی (وان علیکم) دورستلکده واردور سزلره (لحافظین ۞) صاقلاغوچی فرشته‌لر باردور اول فرشته‌لرنك صفاتی بودورکم (کراما) الله تعالی قاشنده خورمتلی‌لردر (کاتبین ۞) اعمالرنکزنی وافعال‌لرنکزنی واقوال‌لرنکزنی یازغوچیلاردور (یعلمون) بلورلر آنلار (ماتفعلون ۞) سزلرنك قیلغان اش‌لرنکزنی (ان الابرار) دورستلکده ایذکولر (لفی نعیم ۞) البته اوجماعده نعمت‌لر اچنده‌در (وان الفجار) دورستلکده کافرلر وعاصی‌لر (لفی جحیم ۞) تموغده عذابلار اچنده‌دور (یصلونها) کررورلر اول جحیم تموغینه (یوم الدین ۞) جزاکوننده یعنی قیامت کوننده (وماهم) ایماسدور اول کافرلر وعاصی‌لر (عنها) اول جحیم تموغ‌نك عذابندن (بغائبین ۞) غائب ایرماسلاردر یعنی همیشه آنلار حاضر اولوب معذب اولنورلر (وما ادریك) کم بلدردی سنکا ای محمد (ما یوم الدین ۞) نیدور اول یوم الدین (ثم) دخی موندین صونك (ما ادریك) کم بلدوردی سنکا ای محمد (مایوم الدین ۞) نیدور اول یوم الدین (یوم) شول کوندور اول یوم

(ا ف) یعنی دینکز ننك صوی‌یر اورزارینه طاشب کوچ قیلر وقوّت تابار وبارچه‌سی بربرینه قاتو شب بر دینکز بولرلار (جم)

الدين (لَا تَمْلِكُ) ملك لانه آلماسدور (نفس) هيچ بر جان (لِنَفْسٍ) بر جان نك فايده سنى يعنى هيچ بر كشى بر كشينى الله تعالى نك عذابندن قوتقاره آلماس دور (شَيْئًا) هيچ بر نرسه نى (وَالْأَمْرُ) بارچه اشلار وحكملار (يَوْمَئِذٍ) بو قيامت كونند (لِلّٰهِ) الله تعالى كا خاصدور

﴿ سورة المطففين مكية ست وثلثون آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(وَيْلٌ) هلاك لك (لِّلْمُطَفِّفِينَ) كيلده واوچاوده خيانت قيلغان كشيلر كا در (الَّذِينَ) آنچلاين خيانت قيلوچيلاردور (اذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ) بس قچان اوچاب آلسالر كشى لردن (يَسْتَوْفُونَ) كامل اوچاب آلورلر (وَاذَا كَالُوهُمْ) قچان اورلرى صاتار اوچون پودقه اوچاسه لر ياكه صاوتلار يغه تولتورسه لر (اَوْ وَزَنُوهُمْ) ياكه صاتار اوچون كُرلرنى ومثقال لرنى قورور اولسه لار (يُخْسِرُونَ) كيم قيلورلار حيله لار برله (ف) (اَلَا يَظُنُّ) گمان قيلمازلرمى (اُولٰئِكَ) بوكيلده وورنده خائن لر (اَنَّهُمْ) درستلكده آنلار (مَبْعُوثُونَ) قبرلارندن قوبماقنى وبلمزلرمى (لِيَوْمٍ عَظِيمٍ) اولوغ كون اوچون يعنى قيامت كونند (يَوْمَ) شول كوندور بعث كونى (يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) تورورلار آدميلر قبرلارندن عالم نى تربيه قلغوچى الله تعالى كا حساب بيرور اوچون وجزا كورور اوچون (كَلَّا) غافل بولمانكز كيلده وورنده حيله قيلمانكز (اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ) دورستلكده بوزوق كشى لرنك عمل دفترلرى (لَفِي سِجِّينٍ) سجين ديد كى اورنده دور (وَمَا اَدْرٰيكَ) كم بلدردى سنكا اى محمد (مَا سِجِّينٌ) سجين نك سجين ايكانى بلماسانك سجين اولدوركه (كِتَابٌ) بر دفتردور (مَرْقُومٌ) بنك لرنك اعمال لرى يازلمشدور وهم مهرلانمشدور بودفترلرنك اورنلرى معلوم اورنده ايمسدور (وَيْلٌ) هلاك لك (يَوْمَئِذٍ) اول كونند (لِّلْمُكَذِّبِينَ) بوكونني يالغانغه توتقانلرغه دور (الَّذِينَ) آنچلاين كشى لاردور اول كونني يالغانغه توتقوچيلر (يُكَذِّبُونَ) يالغانغه توتديلار (بِيَوْمِ الدِّينِ) حساب وجزا كونني (وَمَا يُكَذِّبُ بِهٖ) يالغانغه توتماس بوجزا كونني (اِلَّا) مكر توتار (كُلُّ مُعْتَدٍ) چيكدن اوتكان ظالم ومتكبر كافرلر ابوجهل وولىد وعتبه وشيبه كبى لر (اَثِيمٍ) چيكدان اوتكان گناه كارلر (اِذَا تُتْلٰى) هر قچان اوقولسه (عَلَيْهِ) اول وليدكا (اٰيَاتُنَا) برنك آياتمز قيامت كلماكنى يابر غيرى دين امرى اوچون بولغان آيتلر اوقولسه (قَالَ) ايتادور اول وليد (اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ) اوّلكى لردن يازلوب قالغان باطل سوزلار ديب (كَلَّا) طيلنكز وليد

ويل ياكه جهنم ده ويل ديد وكى چوقر اننك تموع اهلى نك صارى صولرى جيلمشدور

(اف) كيتوردىلار كم مدينه خلقى اوچاوخصوصنك بيك خيانتلرى بار ايدى قچانكم بوسوره ايندورلدى اوچاولرون برابر وطوغرى قلديلار (زبده)

کبی خطااشلار وخطاسوزلر کرا کمسدور (بَلْ) بل کم (رَانَ) توة باسقان (عَلٰی قُلُوبِهِمْ) اول منکرلرننك کونکللری حق ایله باطلنی تصدیق ایله کذبنی تمیز ایلامکانلاردور (مَا کَانُوا) شول سببلی کونکللرنی توت باستی (یَکْسِبُونَ ۞) کسب قیلدیلار آنلر کفرلکدن وتکبرلکدن (کَلَّا) طیلنکز ولید کبی اولورغه بلکه کونکللرنی غفلتدن آچب قرآن سوزنی تنکلامق کرك وآننك ایله عمل قیلمق کرك (اِنَّهُمْ) درستلکده اول کافرلر (عَنْ رَبِّهِمْ) ربیلرینی بولغان الله تعالی دن (یَوْمَئِذٍ) قیامت کوننده (لَمَحْجُوبُونَ ۞) پرده لانمشلردور یعنی الله تعالی ننك دیدارنی کورمسلاردور (ثُمَّ) موندین صونك (اِنَّهُمْ) درستلکده اول کافرلر (لَصَالُوا) البته کرورلر (الْجَحِيمِ ۞) جحیم دیدکی تموغغه (ثُمَّ يُقَالُ) موندین صونك ایتلور اول کافرلارغه (هُوَ الَّذِي) اوشبو آنچلاین کوندور (كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ۞) بولدونکز سرلارینی دنیاده وقتنکزده آنی یالغانغه توتار بولدوغز (كَلَّا) طیلنکز قیامتنی یالغانغه توتمافلقنی قویکز (اِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ۞) درستلکده ایذکولرننك عمل دفترلری البته علیین ده دور (وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ۞) کم بلدوردی سنکا ای محمد علیون ننك علیون ایردکنی بلماسنك علیون بودور (كِتَابٌ مَرْقُومٌ ۞) یازلمش ومهرلانمش بر دفتردور (يَشْهَدُهُ) کواهلق بیرور آنکا کوهلانغان ایذکولرننك اعمالری (الْمُقَرَّبُونَ ۞) الله تعالی ننك مقرب فرشته لرینه (اِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۞) درستلکده ایذکولر البته تنعمده در (عَلَى الْأَرَائِكِ) اوچقوچی تختلر اوستنده (يَنْظُرُونَ ۞) اوجماحلاری تماشالرنی قرارلر (تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ) تانورسن سن ای محمد اوجماح اهلی ننك یوزلرنی (نَضْرَةَ النَّعِيمِ ۞) تنعمدن بولغان یاقتلوقنی (يُسْقَوْنَ) صوغارلور اول اوجماح اهللری (مِنْ رَحِيقٍ) اچملکدن (مَخْتُومٍ) مهرلانکان یعنی پچاتلنکان صاوتلارده دور (خِتَامُهُ) اول صاوتلرننك اعزلرینه باصقان صورعوچلری (مِسْكٌ) یفاردندر الله تعالی بو صاوتلرنی شراب لری ایلان تولتوروب پچاتلاب ازل کونننده تخلیق ایلامشدور هم صاوت لرننك پچاتلرنی بوزوب اچکاچ اچنده کی شرابلری کیمایون دخیده پچاتلانب تورسه کرك (وَفِي ذٰلِكَ) اوشبو نعمتلرنی تلاکانلر (فَلْيَتَنَافَسِ) بس ایتکل ای محمد ذوقلانسونلار دنیاده ایمان کیلتورب اخلاصلی عمل لرایله (الْمُتَنَافِسُونَ ۞) ذوق لانغوچیلر (وَ) (وَمِزَاجُهُ) اضافه عهدیه در یعنی اول یوقاریده معهود پچاتلی اچملکلار کاقاتوشقان نرسه سی (مِنْ تَسْنِيمٍ ۞) تسنیم دیدکی نرسه دور (عَيْنًا) بر چیشمه در اول تسنیم (يَشْرَبُ بِهَا) اچار اول تسنیم بلغه سندن (الْمُقَرَّبُونَ ۞) الله تعالی غه یقین بولنمش بنه لر (اِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا) درستلکده شوندای کشی لر کافر

(اف) یعنی جنت اهلی ننك هر بروسی ننك اوینده شراب یرمقلری بولر لیکن اشبو شراب آزدور مهرلنمشدور واوزی ننك قدرینه کوره موافق اولان میسك مهری ایله (جم)

اولدیلار مکه‌ده ومدینه‌ده وغیری شهرلارده (كَانُوا) بولدی اول کافرلار (مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا) آنچلاین ایمان کیلتورکان کشی لردن (يَضْحَكُونَ ۞) کولوشر بولدیلار اول کافرلار موءمنلردن (وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ) هرقچان اول کافرلر موءمنلره یولقوب اوتدکلارنده (يَتَغَامَزُونَ ۞) بربرینه کوزلری ایله اشارت ایدوب موءمن لردن مسقل ایتارلر ایدی (وَإِذَا انْقَلَبُوا) هرقچان قایتسالر اول کافرلار (إِلَىٰ أَهْلِهِمُ) جماعتلری صاری (انْقَلَبُوا) قایته‌لر اول کافرلار (فَكِهِينَ ۞) شادلنب وموءمنلردن مسخره ایدوب (وَإِذَا رَأَوْهُمْ) هر قچان کورسلار اول کافرلر موءمن لرنی (قَالُوا) ایتورلر اول کافرلر (إِنَّ هَٰؤُلَاءِ) درستلکدن بومحمدی لر (لَضَالُّونَ ۞) البته آزغونلاردور وآزدرغوچیلاردور (وَمَا أُرْسِلُوا) یبه‌ارلمدی اول مکه کافرلری وغیری کافرلر (عَلَيْهِمْ) اول موءمن لار اوزرینه (حَافِظِينَ ۞) اول موءمنلره حافظ وصاقلار اوچون (فَالْيَوْمَ) بس بوکون قیامت کونی (الَّذِينَ آمَنُوا) آنچلاین ایمان کلتورد کی کمسنه‌لر (مِنَ الْكُفَّارِ) کافرلاردن (يَضْحَكُونَ ۞) کولرلر یعنی تموغ ایله اوجماح اراسنداعی پرده‌لر کوتارلور کافرلرننك تموغده عذاب چکدوکنی کوروب موءمنلار کولارلار (عَلَى الْأَرَائِكِ) اوچقوچی تخت لار اوستونده اولتروب (يَنْظُرُونَ ۞) قارارلر کافرلرننك عذاب چکدکنی (هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ) ایاجزا بیرلدیمو کافرلر کابلی بیرلدی (مَا) شونچلاین جزابیرلدی (كَانُوا) بولدیلار آنلار دنیاده (يَفْعَلُونَ ۞) قیلور بولدیلار اول کافرلر پوطغه تابنماقدن وموءمن لردن مسخره قیلوب کولماکدان جزالارنی کوردیلار *

﴿ سورة الانشقاق مكية خمس وعشرون آية ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحيم

(إِذَا) شول زماندور قیامت ننك کلماکی (السَّمَاءُ) کوکلار (انْشَقَّتْ ۞) یارلور بولسه اسرافیل علیه السلام صورنده (وَأَذِنَتْ) بویون صونار بولسه اول کوکلر (لِرَبِّهَا) الله تعالی ننك حکمینه (وَحُقَّتْ ۞) حقلاندی یعنی کیرکدور اول کوکلرکا الله تعالی ننك حکمینه انقیاد قیلورغه (وَإِذَا) دخی شول زماندور قیامت ننك کلماکی (الْأَرْضُ مُدَّتْ ۞) یر سورلسه (وَأَلْقَتْ) دخی صالاسی اولسه اول یر یعنی چقاراسی اولسه اول یر (مَا فِيهَا) اچنده اولغان اولوکلرنی وخزینه‌لرنی طشقه چقارسه (وَتَخَلَّتْ ۞) اول یر ننك اچی بوش قالسه یعنی اولوکلار عرصات میدانینه سورولسه (وَأَذِنَتْ) بویون صونار اول یر (لِرَبِّهَا) حق

تعالی ننك حكمینه (وحقت ۞) تیشلی در اول بر كا الله تعالی ننك امر ینه انقیادایتار كا (یاأیها الْإنسان) ای اندالاین آدم اوغلی (انك) درستلكده سن (كادح) جهدایتكوچی سن عمل قیلورغه (الی ربك) ربنك الله تعالی صاری (كدحا) جهدایتمك ایله عمل قیلمقعه ایذكودن ویاوزدن (فملاقیه ۞) بس آخرتده اول عمل لر كا اوچرارسن جزاسنی كورورسن (فامامن اوتی كتابه بیمینه) بس برمن ننك اعمالی نك دفتری بیر ولسه اونك طرفدن (فسوف) تیز درکم (یحاسب حسابا یسیرا ۞) حساب ایتلور ینكل حساب ایله (وینقلب الی اهله مسرورا ۞) ایلانور یعنی باروز اول بنك اوزینك اهلی صاری شادلانغانی حالده یعنی اوجماعده‌سی اهلی صاری (واما من اوتی كتابه وراء ظهره ۞) دخی برمن ننك عمل یازولری بیر ولسه آرقاسندن (فسوف یدعوا ثبورا) بس تیز درکم اوندر هلاكلكنی یعنی چاغرور واثبورا واثبورادیو هلاكلك منكادور دیوچقرور (ویصلی سعیرا ۞) كرور اول من سعیر دیدكی تموغه (انه) درستلكده اول یعنی عمل یازوی آرقاسندن بیرلكان من (كان فی اهله مسرورا ۞) بولوب ایدی اول كشی دنیاده اهل لری ایله شادلانمش یعنی آشاب اچوب نفس آرزولرینه ایاروب فرضلرنی اوتكاروب یورگوچی لر ایدی (انه ظن) درستلكده اول كشی گمان قیلدی (ان لن یحورا ۞) البته اولدكدان صونكره ترلماسلكنی گمان قیلدی ده عمرون غفلتده اوتكاردی (بلی) بلی اول گمان ایتكانچه دگلدور بلكه اولكاندین صونك ترلماكدور حساب بیرمكدر وجزاكورمكدور (ان ربه) درستلكده الله تعالی (كان) بولدی (به) بوگمان قیلدقی نرسه‌نی (بصیرا ۞) كورگوچی بولدی (فلا اقسم) قسم یادایتماسمده ظاهردر (بالشفق ۞) شفق برله (والیل) دخی كیچ ایله آنطایتامن (وما) دخی شول نرسه‌لار برله آنطایتامن (وسق ۞) كیچه اچنده جیلغوچی نرسه‌لر برله آنط ایتامن یعنی یوقلاغوچی مخلوقات لار برله آنطایتامن (والقمر) دخی آی ایله آنطایتامن (اذا اتسق ۞) هرقچان تولوب توگرا كلنكان وقتی برله آنط ایتامن (لترکبن) البته آطلاندوروزمن سرلرنی (طبقا) قاطلاولرغه (عن طبق ۞) قاطلاودن قاطلاولرغه (ف) (فمالهم) بس نی بولدی اول كافرلره (لا یؤمنون ۞) ایمان كیلتورماسكا یعنی هیچ بر طیعان نرسه یوقدور ایمان كیلتورودن ایمان كیلتورماكانلری تكبرلك ارندن یاكه بیك نادانقلرندن یاكه اولوغلرندن قورقب ایمان كیلتورماسلردور (واذا قری علیهم القرآن) هرقچان اوقولسه اول مكه جماعت لرینه قرآن (لا یسجدون ۞) سجده یه واره‌ازلاردور) یعنی خضوع وخشوع برله قرآن احكامینه انقیاد قیلوب سجده كاوارمازلر بلكم اوزلرنك پوطلرینه سجده

(اف) یعنی اولمك قورقوسی آندن صونك منكر ونكیر ننك سراماقلغی آندن صونك قوبارولمق وعرصات میدانینه بارمق وصراط كوپروسنی كیچمك آندن صونك جهنم یاكه جنت كا كیرمك (جم)

قیلورلار (بَلِ الَّذِینَ کَفَرُوا یُکَذِّبُونَ ۞) بلکم اول کافرلار قرآننی یالغانغه توتدیلار (واللهُ اَعلَم) الله تعالی بلکوچیدور (بِمَا) شول نرسه‌نی بلکوچیدر (یُوعُونَ ۞) جیارلار آنلار کونکل لرنده ایماندن وکفردن (فَبَشِّرهُم) بس سونچ بیر کل سین ای محمد اول کافرلارکا (بِعَذَابٍ اَلِیمٍ ۞) رنجتکوچی قاتی عذاب ایله (اِلَّا) مکر بولماس عذاب (الَّذِینَ) آنچلاین کمسنه لرکا (اٰمَنُوا) ایمان کلیتوردیلار آنلار (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) ایذکو عمل لرنی قیلدیلار (لَهُم) بس بولغوچیدور آنلره (اَجرٌ غَیرُ مَمنُونٍ ۞) منکو کیسلماس اجر یعنی اوجماح بولغوچیدور *

﴿ سورة البروج مکیة اثنتان وعشرون آیة ﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحیم

(وَالسَّمَآءِ) کوك برله آنط آیته من صفاتی بودر رکم اول کوکنك (ذَاتِ الْبُرُوجِ ۞) اون ایکی برج ایاسی دور (وَالْیَومِ الْمَوعُودِ ۞) دخی آنط ایته من وعده لنمش کون ایله یعنی قیامت کونی ایله (وَشَاهِدٍ) دخی آنط ایتامن کواه برله یعنی جمعه کونی برلن (وَمَشهُودٍ ۞) دخی حاضر لنمش لر برله آنط ایتامن یعنی عرفه کونی در (قُتِلَ) لعنت ایتولدی (اَصحٰبُ الْاُخدُودِ ۞) چوقر ایالرینه (فِ) (النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ۞) اوطن بلان طولمش اوت کاناو لری ننك ایالرینه (اِذْ) شول وقتده (هُم) اول چوقر ایالری یعنی اوچ پادشاه وزیرلری ایله وهم قرق منك عسکری ایله (عَلَیهَا) اول اوتلو چوقرننك اطرافندن (قُعُودٌ ۞) اولتورغوچیلار ایردی یعنی موءمنلرننك اوتده یاندقنی قراب اولتورور ایردیلار تحتلار اوستونده (وَهُم) اصحاب اخدود (عَلٰی مَا یَفعَلُونَ) شول نرسه‌نی قیلدیلار آنلار یعنی ایمان اهلنی اوتقه صالوب عذاب ایلاد کلرینه (بِالْمُؤمِنِینَ) موءمنلرکا (شُهُودٌ ۞) حاضر لردر یاکه قیامت کونینده عذاب ایتدوکلرینه اورلری کواه لردر (وَمَا نَقَمُوا) اوچ آلمادی (مِنهُم) اول اصحاب اخدودن (اِلَّآ) مکر اوچ آلدی یاکه معناسی بودور عیب تابمادی اول اصحاب اخدود موءمنلردن مکر تابدیلار (اَن یُؤمِنُوا بِاللهِ) الله تعالی کا ایمان کلتورمکنی تابلدیلار (الْعَزِیزِ) حکمنده غالب اول الله (الْحَمِیدِ ۞) حمد ایتولمش اول الله (الَّذِی) آنچلاین الله دورکه (لَهُ) اول الله غه مخصوصدو (مُلکُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرضِ) کوکدا کی ویرده کی ملك لار یعنی پادشاهلق (وَاللهُ عَلٰی کُلِّ شَیءٍ شَهِیدٌ ۞) اول الله تعالی هر نرسه‌لر اورارینه حاضردور (اِنَّ الَّذِینَ فَتَنُوا) درستلکده آنچلاین چوقر ایالری

(اف) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی بر بوزوق جبر قلوچی پادشاه اورزی ننك خلقینه کفر سوزلر ایتمك بلان کوچلدی چانکم آلار کافر بولمدیلار کاناولرنی اودبلان طولتروب آلارنی اوتقه طاشلادی الله تعالی اول پادشاه اورارینه وآنك ایارچنلرینه اول اودنی مسلط قلدی بس شول اوت کاناودان اوچب جمله سنی یاندوردی وهلاك قیلدی (جم)

فتنه‌لاندردیلر (الْمُؤْمِنِينَ) موءمن ایرنلارنی (وَالْمُؤْمِنَاتِ) دخی ایمان کیلتورکان موءمن خاتونلارنی (ثُمَّ) بواوت ایله فتنه‌لندورد کلری صونکنده (لَمْ يَتُوبُوا) توبه قیلمادیلر اصحاب احدودیعنی عیسی علیه السلام غه ایمان کلتورمدیلار (فَلَهُمْ) بس بولغوچی در اول اصحاب احدود کا (عَذَابُ جَهَنَّمَ) جهنم ننك عذابی (وَلَهُمْ) دخی بولغوچیدور اول اصحاب احدود کا (عَذَابُ الْحَرِيقِ ۞) یاندورغوچی عذاب یعنی اوز اوتلری اوزلرون یاندرب هلاك ایلادی (انَّ الَّذِينَ آمَنُوا) آنچلاین ایمان کیلتورکان کشی‌لار (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) قیلدیلار ایندکو عمل لارنی (لَهُمْ جَنَّاتٌ) بولغوچیدور آنلارغه اوجماعه باغچه‌لار (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ) آغاراول باغچه‌لرننك آستندن یلغه‌لار بالدن وخمردن (ذَٰلِكَ) اوشبو یعنی ایمان کیلتوروب اوجماعه کرمك (الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۞) (ف) اولوغ قول اوستونلکدور (انَّ بَطْشَ رَبِّكَ) درستلکده ای محمد الله تعالی ننك قهر ایله توتماق (لَشَدِيدٌ ۞) البته قاتیغ دور (انَّهُ) درستلکده اول الله تعالی (هُوَ) اول الله تعالی (يُبْدِئُ) اوّلده یراتقوچیدر (وَيُعِيدُ ۚ ۞) آخرتده ترکز کوچیدر (وَهُوَ) اول الله تعالی (الْغَفُورُ) بنده‌لرننك کناه‌لرنی عفو قیلغوچی دور (الْوَدُودُ ۞) طاعت وایمان اهلنی دوست توتقوچیدر (ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ۞) اولوغ وبلند عرش ایاسیدر (فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ۞) اوزی تلاکان اشلارنی قیلغوچیدر (هَلْ أَتَاكَ) ایا کلدی دکلمی سنکا ای محمد بلی کلدی (حَدِيثُ الْجُنُودِ ۞) فرعون) فرعون قومی ننك سوزلری یعنی نیل دریاسنده (وَثَمُودَ ۞) صالح پیغمبر قومینك خبرلری (بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بلکه آنچلاین مکه قومی کافر اولدیلار (فِي تَكْذِيبٍ ۞) یالغانغه توتماقده محکم لردور یعنی اوتکان امتلاردن عبرتلر آلماسلاردور (وَاللَّهُ) اول الله تعالی (مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ۞) آنلارننك آرتلارندن چولغاغوچیدور یعنی جمیع احوال لرنی بلکوچیدور هیچ برسی قاچماق برله قورتلماس لر (بَلْ هُوَ) کافرلار کمانی ایله دکلدور کمان قیلدیلار بوقرآن شعردور یافال دور دیو بلکم اول محمده ایندورلمش کتاب (قُرْآنٌ) قرآندر (مَجِيدٌ ۞) اولوغدور وشریفدور وکثیر الخیردور (فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ۞) لوح محفوظدن ایندورلمشدور * (ف)

﴿ سورة الطارق سبع عشرة آية ﴾

لبسم الله الرحمن الرحيم

(وَالسَّمَاءِ) کوك برله آنط ایتامن (وَالطَّارِقِ ۞) دخی یولدوزلر ایله آنط ایتامن (وَمَا

(اف) بر پادشاه اوغلنی بر ساحرکا سحر اویرا نمك اوچون یبارب ایدی اول اوغلی سحرچی ننك یانینه بارمایچه بر شیخ ننك یانینه بارب انجیلنی اویرانر ایدی الله تعالی آنی کمالات ایاسی قلدی کم آرسلان لرویلان لر آننك امرینه ایاردیلار وآلاتن ایالری وکوزسزلار آننك قول تیرمسی بلان شفاتابارلار ایدی بس آننك قولی بلان کوب آدملر الله تعالی غه وحضرت عیسی علیه السلام غه ایمان کیتور دیلار اول پادشاه پتقه طابنر ایدی بوخبرنی ایشوتب اوغلنی اولتردی آندن صونك شهرننك هر محله‌سی ایرلارون وخاتونلارون توتب امر ایتدی یکم پتقه سجده قیلنك دیب سجده قلمه‌سه لر اوتقه یاندوردی شولای قیلب نیچه منك آدملرنی شهید قیلدی بس الله تعالی ننك آچووی یتو شب اودجایولب پادشاه ننك واولوغلری ننك اوین یاندروب شهر خراب بولدی (جم)

(۲ف) کیتوردیلارکم رسول علیه السلام آطاسی بلان برتوغانی ابوطالب بلان اوترمش ایدی ناکاه کوکدن بر یولدوز آطولب اندن برالوغ

یالقن ظاهر بولدی ابو طالبقه آندن برقورقو توشب حضرتدن سرادی بونی نرسه‌دور دیب رسول علیه السلام ایتدی بوبر بولدوزدور آننك بلان شیطان آطوله‌دور الله تعالی ننك قدوراتیدن برعلا متدور دیدی شول حالده بو سوره ایندورولدی (زبدة)

اَدْرٰیكَ مَا الطَّارِقُ ۞) یامحمد کم بلدوردی سنکا طارق نك طارق ایکانون بلماسنك طارق بودر (النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۞) کیچه‌لرده روشن بولغان یولدوزلاردر (اِنْ كُلُّ نَفْسٍ) جواب قسم در یوقدور هربر آدم (لَمَّا عَلَيْهَا) مگر هربر آدم اوچون (حَافِظٌ ۞) صاقلاغوچی فرشته‌لر باردر (فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ) بس ایتکل کم قراسن آدم اوغلانی اوزینه (مِمَّ خُلِقَ ۞) نی نرسه‌دن یراتلدی (خُلِقَ) یراتلدی اول آدم (مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ) آطلوب خاتونلرنك رحمینه قویولغان منی صوندن (يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ) چغار اول منی صوی ایرانلرنك آرقاسندن (وَالتَّرَائِبِ ۞) خاتونلارنك کوکراکی اراسندن (اِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهٖ لَقَادِرٌ ۞) درستلکده الله تعالی اول آدمنی اولکاندین صونك قایتارورغه بلاشك قادردر (يَوْمَ) شول کون قایتارور یعنی ترگوزر (تُبْلَى) ظاهر اولور واشکارا اولور (السَّرَائِرُ ۞) یاشرون سرلار (فَمَا لَهٗ) بس بولماس اول آدمکه (مِنْ قُوَّةٍ وَّلَا نَاصِرٍ ۞) هیچ قوة بیرکوچی بولماسدور یعنی الله تعالی ننك عذابنی اورندان یبارورکا (وَالسَّمَاءِ) کوك برله آنطایتامن (ذَاتِ الرَّجْعِ ۞) بولوتلار ویغمور ایاسی در (وَالْاَرْضِ) دخی یر ایله آنطایتامن (ذَاتِ الصَّدْعِ ۞) اولانلار وچیشمه‌لار ایاسیدور (اِنَّهٗ) درستلکده اول قرآن (لَقَوْلٌ فَصْلٌ) حق برله باطلنی آیرا تورغان سوزدور (وَمَا هُوَ) ایماسدور اول قرآن (بِالْهَزْلِ) اویون وباطل فایده‌سز سوز (اِنَّهُمْ) درستلکده اول کافرلار (يَكِيدُونَ كَيْدًا ۞) حیله قیله‌لر قرأنی ابطال اوچون (وَاَكِيدُ كَيْدًا ۞) دخی مندهحیله قیله من حیله قیلمق ایله (فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ) مهلت بیرکل کافرلره (اَمْهِلْهُمْ) مهلت بیرکل آنلاره (رُوَيْدًا ۞) آرزمان یعنی دنیاننك اوّلندن آخرینه دیکان آرزماندر بوزمان اچنده اول کافرلره مهلت ویرتلاسه‌لار ایمانغه کیلسونلار تلماسه‌لار کیلماسونلار بوآیت آیت سیف ایله منسوخدور *

﴿ سورة الاعلی مکیة تسع عشره آیة ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحیم

(سَبِّحِ) تسبیح ایتکل ای محمد یعنی سبحان الله دیکل (اسْمَ رَبِّكَ) سبحان الله دیمك ربنك ننك اسمیدور (الْاَعْلَى ۞) بلند اولغوچیدور (الَّذِي) آنچلایین الله تعالی (خَلَقَ) یراتدی اشیالرنی (فَسَوّٰى ۞) بس تمام قیلدی هر اشیالرنی اورلرینك چیکلارنچه یعنی توانی توا قیلوب آطنی آط قیلوب یارتسن آط ویارتسن تواقیلمادی (وَالَّذِي) دخی آنچلایین الله‌دور (قَدَّرَ) تقدیر قیلدی اشیالرنی (فَهَدٰى ۞) بس کوندوردی جمیع مخلوقاتلرنی اورلرینك

مطلوب لرینه (والذی) دخی شونچلاین الله تعالی (اخرج) چقاردی (المرعی) حیوانلار اوتلای تورعان اولانلرنی (فجعله) بس قیلدی الله تعالی اول اولانلرنی (غثاءً) قوری وقاره قیلدی (احوی) جیارسز (سنقرئك) تیزدرکم اوقورمز یامحمد سنکاقرآننی جبرائیل واسطه‌سی ایله (فلاتنسی) بس اونتماس سن سین (الاماشاء الله) ذکر الله تعالی تلاکاننی اونتورسن (انه) درستلکده الله تعالی (یعلم الجهر ومایخفی) بلکوچیدور الله تعالی آشکارالرنی ویاشرون لرنی (ونیسرك) اسان قیلورمز سنکا (للیسری) آسان یوللارنی (فذکر) بس اوگت ونصیحت بیرکل ای محمد امتنکا (ان نفعت الذکری) کرك فایده آلسونلار یاکه آلماسونلار (سیذکر) تیزدرکم اوگوت آلور اول قرآندن (من یخشی) الله تعالی دن قورقغانلار (ویتجنبها) بر طرف اولورلار (الاشقی) یاورلر یعنی کافرلر (الذی) آنچلاین کافرلر (یصلی) کرورلر آنلار (النار الکبری) اولوغ اوتقه یعنی تموغ اوتینه (ثم) اولوع اوتقه کردکلرندن صونکره (لایموت فیها) اولماسلردر اولوغ اوتده قوتولور ایردی (ولایحیی) دخیده ترکده اولمازلاردر (قد افلح) تحقیق قوتولدی نارکبرادن (من تزکی) هرکم عملنی ریادن وعجبدن وسائر اعمال مفسداتدن پاك قیلدی (وذکر اسم ربه) دخی قوتولدی شونچلاین من ایتدی الله اکبر دیب (فصلی) بس نمازده دایمچیلق قیلدی (بل تؤثرون الحیوة الدنیا) بلکه سز دنیاتر کلکن آخرت اوزارینه اختیار ایدرسز (والاخرة) وحالانکه آخرة اعمللرنی اشلامك (خیر) ایدگورا کدور (وابقی) دخی قالغوچیدور (ان هذا لفی الصحف الاولی) درستلکن بوسوره ده ایتولکان اوگوتلار ووعد ووعیدلار وتوحید دلائللری اوّلکی پیغمبرلارکتابلارنده بارایدی (صحف ابراهیم) ابراهیم علیه السلام عه اینکان کتابنده وارایدی (وموسی) دخی موسی علیه السلام غه اینکان تورایت کتابنده بارایدی

۲ رسول اکرم ننك خاطر ندن چقمعی منسوخ بولما قدن عبارتدور (جم) (۲ فلاتنسی بس اونوتما سنك سین ای محمد اول قرآنی یعنی وحی‌نی یاد قلمق سنکا آسان بولر (جم)

۲ یاکه معنابودور تحقیق قوتلدی نارکبرادن فطر صدقه‌سنی بیروب موند ین صونك عید نمازنی اوقدی

﴿ سورة الغاشیة مکیة ست وعشرون آیة ﴾

لبسم الله الرحمن الرحیم

(هل اتیك) ایاکلمادیموسنکا ای محمد (حدیث الغاشیة) قورقووقاتیغلقلاری ایله خلایقنی قابلاغوچی کوننك خبری یعنی قیامت کونینك خبری (وجوه) یوزلر (یومئذ) بوقیامت کونده (خاشعة) توبان وخورلردر (عاملة) عمل قیلغوچی‌لر باطل دین لارده یعنی اسلام دینی خورکوروب باطل دین لارنده عمل قیلغوچی‌لر انواع عذاب ایله (ناصبة)

مشقت چکوچیلر در یعنی زبانیلر آنلارنی تموع ننك طاع لر ینه یوز توبان صالوب مندرورلر
بر مندروب بر توشروب تورلی عذابلار ایله مشقت چیکوچیلاردر موننك صونکنده
(تصلی) کرکزر آنلارنی (ناراً حامیة ۞) اسسی اوتقه (تسقی) صوغارلور آنلار (من
عین) شوندالاین چیشمه لردن (آنیة ۞) اسسی لك ننك نهایتینه یتکان (لیس لهم)
ایماسدور آنلارننك (طعام) طعاملری آشارغه (الا) مکر بولور اول طعام (من ضریع)
قاتی ساچکلی تیکناکدن (لا یسمن) سیمرتمسدور اول ضریع یعنی آشاغوچیلارنی
(ولا یغنی من جوع ۞) دخیده فایده ده بیرماسدور اول آچلقغه (وجوه) دخی یوزلر
(یومئذ) شول قیامت کونننده (ناعمة ۞) نعمتلانکوچیلردور یعنی آشاغان نعمت لری ننك
اثرلری یوزلرینه چقمش دور (لسعیها) اوزینك دنیاده قیلغان عمل لارندن ثواب تابوب
(راضیة ۞) راضی اولغانی حالده (فی جنة عالیة ۞) بلند بولغان باغچه لرده (لا تسمع)
ایشتماس سنك سین ای محمد (فیها) اول اوجماح اهلیدن (لاغیة ۞) باطل وبوش سوزلرنی
(فیها) باردور اول باغچه لارده یعنی اوجماحلارده (عین جاریة ۞) آقغوچی چشمه لر (فیها)
باردور اول اوجماحلارده (سرر مرفوعة ۞) بلند اورندقلار (واکواب موضوعة) قویولمش
دخی کاسه لار باردور (ونمارق) دخی یاستوقلار باردور (مصفوفة) صاف صاف تزیلوب
قویلغان (وزرابی) دخی پالاس لر باردور (مبثوثة ۞) توشالمش (افلا ینظرون الی
الابل) ایاقراماسلرمی توه لر صاری (کیف خلقت ۞) نتاك یراتلدی اول تویه لر (والی
السماء) دخی کوکلرکه قرامس لرمی (کیف رفعت ۞) نتاك کوتارلکان تراکسن (والی
الجبال) دخی طاولرغه قارامس لرمی (کیف نصبت ۞) نتاك تکلدی آنلر صف صف اولوب
(والی الارض) یرکاقارامس لرمو (کیف سطحت ۞) نتاك توشلکان تیکز (فذکر) بس
اوکوت بیرکل ای محمد قومنکا قرآن برله (انما انت) بودورکم سین ای محمد (مذکر ۞)
اوکوت بیرکوچی سن (لست) ایماس سنك سین ای محمد (علیهم) اول کافرلار اوزرینه
(بمصیطر ۞) مسلط وموکل ایرماس سین اوزلرون ایمان اوزارینه کوچلمکا (الا) مکر
اوکوت بیرکوچیسن (من تولی) ای محمد شوندا این منکه سندن یوزچورسه یعنی دعوتنکنی
قبول ایتمسه (وکفر ۞) کافر اولسه الله تعالی کاوهم سنکا (فیعذبه الله) بس عذاب ایتار
الله تعالی اول کافرنی (العذاب الاکبر ۞) اولوغ عذاب برله دنیاعذابی برله دخی آخرة
عذابی برله (ان الینا) درستلکده بزلارصاریدر (ایابهم) اول قللرننك قایتماقلری
(ثم) بس اولوب بزکاقایتدقلرندین صونکره (ان علینا) درستلکده بزلره تیشلی در

(حسابهم ۞) آنلرنی حساب ایلامك یعنی آنلارننك اعمال لرنی تیکشورماك تیکشوردکدین صونکره آنلاره جزا بیرمك *

﴿ سورة الفجر ثلثون آية ﴾

لبیه ——— بسم الله الرحمن الرحيم

(والفجر ۞) طانك برله آنط ایتامن (وليال عشر ۞) دخی آننك اونچی کیچه‌سی برله آنط ایتامن ذی الحجه ننك اونچی کیچه‌سیدور یاکه رمضاننك آخرغی اونی ننك کیچه‌سیدور (والشفع) دخی جفت برله آنط ایتامن ۲ (والوتر ۞) دخی طاق برله آنط ایتامن (والليل) دخی کیچه برله آنط ایتامن (اذا يسر ۞) شول زمانکه اول کیچ اوتاریعنی رسول علیه السلام معراجغه چقغان کیچه‌دور یاکه حاجیلر مزدلفه ده اولدغی کیچ برله آنط ایتامن دیماکدور جواب قسم محذوفدور البته کافرلر عذابلانمش بولر (هل فی ذلك) ایابارمی بوذکر ایدولکان آنطلرکبی (قسم) راست آنط (لذی حجر ۞) عقل ایالری قاشنه بلی یوقدور (الم تر) ایاکورماس می سن (کیف فعل) نیچوك قیلدی (ربك) سننك ربنك الله تعالی ای محمد (بعاد ۞) عادیلرننك هلاك اولماقنی (ارم) ارم دیدوکی باغچه ننك صاحبی ایدی اول عادبن شداد باغچه صفاتی بودورکم (ذات العماد ۞) تراکلار ایاسی ایدی اول باغچه (التی) آنچلاین قوملر (لم يخلق مثلها) یراتلمادی باغ ارم کبی یاکه عادیلارکبی (فی البلاد ۞) شهرلارده (ف) (وثمود) دخی صالح علیه السلام قومنی کورمزلرمی نه قیلدی (الذين) آنداالاین ثمودقومی (جابو الصخر) کیسدیلار طاشنی (بالواد ۞) وادی القریده یعنی طاشدان جیدی یوزپولاط بناقیلدیلار تاکه صالح علیه السلامدن آیرلوب کوچارا وچون اول یرده‌هم باغلاربنا قیلدیلار صالح علیه السلام ننك تواسنی اولتوردیلار جبرائیل علیه السلام ننك طاوشی ایله هلاك اولدیلار وادی القری داعی شهرلرینه کوچه آلمادیلار (وفرعون) دخی فرعون نی کورمسلارمی اول فرعون ننك صفاتی (ذی الاوتاد ۞) قداقلارایاسیدور یعنی آدملرنی دورت قداق بلان عذاب قیله ایدی یاکه عسکری ننك داغه لری ننك قداقلری آلتوندن ایدی (الذين) آنداایون قوملار ایدی اول عادیلار وثمودیلار وفرعونی لر (طغوا) آزدیلر (فی البلاد ۞) شهرلارده (فاكثروا) بس کوب قیلدیلار وکوب قیلدردیلار (فيها) اول شهرلارده (الفساد ۞) بوزوق عمل لرنی (فصب عليهم ربك) بس قویدی الله تعالی اول عادیلره وثمودیلره وفرعونیلره (سوط عذاب ۞)

۲ یعنی مخلوقلر بلان آننك اوچون مخلوقلر جفت یراتو لغاندور یاکه جفت بولغان نماز بلان آنط ایتامن (جم)

۳ خالق بلان خالق ذاتین طاقدور یعنی بردور یاکه طاق بولغان نماز بلان آنط ایتامن (جم)

(ان) آننك اوچون آلار بیك اوزون بویلی ایدیلار وعاد برقوم ایدی آندن برقبیله ارم ایدی یاکه ارم برباغچه ایدی آنی شداد عادی قلغان ایدی ارم قبیله اسمی بولدوقده اول قبیله ده سلطنت بار ایدی آلار بیك الوغ ویوغاری عمار تلار قیلدیلار (جم)

عذاب قامچی سنی (اِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سننك ربنك الله تعالی ای محمد (لَبِالْمِرْصَادِ ۞) البته کور توتقوچیدور بنده لرننك قیلغان اشلرینه (فَاَمَّا الْاِنْسَانُ) اما انسان (اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ رَبُّهٗ) قایوزمان الله تعالی اول بنده‌نی فراغت وکینکلك وبایلق برله بلالندرسه (فَاَكْرَمَهٗ) بس حورمتلاسه (وَنَعَّمَهٗ) دخی نعمت لندرسه (فَيَقُولُ) بس ایتور اول بنده یعنی آدم بالاسی (رَبِّیْ اَكْرَمَنِ ۞) بنم تنکروم حورمتلدی دیو یعنی خلق آراسنده مکرم ومعزز قیلدی دیو (وَاَمَّا اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ) دخی قایوزمان الله تعالی بر بنده‌نی بلالندرسه فقدر علیه) بس تار قیلسه اول بنده‌ننك (رِزْقَهٗ) رزقنی یعنی فقیر اولسه (فَيَقُولُ) بس ایتور اول بنده (رَبِّیْ اَهَانَنِ ۞) تنکروم بنی حور قیلدی دیب یعنی خلق آراسنده حور وذلیل اولدم دیو (كَلَّا) منع لانکز بوسوزدن (بَلْ) بلکم الله تعالی قاشنده خور وذلیل شول دور (لَا تُكْرِمُوْنَ الْيَتِيْمَ ۞) حورمت قیلماس سز اوکسزلرنی (وَلَا تَحٰٓضُّوْنَ) دخی رغبت لندورماسدور (عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِيْنِ ۞) مسکین وفقیرلاره طعام بیرمکا (وَتَاْكُلُوْنَ التُّرَاثَ) آشارسزلر میراث مالنی (اَكْلًا لَّمًّا ۞) کوب یمك بلان حلالنی وحرامنی تیکشورماینچه (وَتُحِبُّوْنَ الْمَالَ) سویارسزلر مالنی (حُبًّا جَمًّا ۞) کوب کوب سویمك ایله (ف) (كَلَّا) منع لانکز بوصفاتلردن (اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ) قچان برلر کوتارلوب اورلسه وپاره لنب تتراکوچی اولسه تترامك ایله (دَكًّا دَكًّا ۞) پاره لانماق بلان پاره لانسه (وَجَآءَ رَبُّكَ) ای محمد تنکرننك جل جلاله‌ننك عذاب امری کیلسه (وَالْمَلَكُ) دخی فرشته لرکیلسه (صَفًّا صَفًّا ۞) صف صف اولوب (وَجِایْٓءَ) وکلتورلسه (يَوْمَئِذٍ) بوقیامت کونده (بِجَهَنَّمَ) جهنم تموغنی (يَوْمَئِذٍ) ارل کونده یعنی جهنم کیلتورلدکی کونده (يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ) اوکت آلور اول آدم بالاسی (وَاَنّٰى لَهُ الذِّكْرٰى ۞) نی فایده بیرور اول آدم بالاسینه (يَقُولُ) ایتور یعنی کافر آدم بالاسی (يٰلَيْتَنِیْ قَدَّمْتُ لِحَيَاتِیْ ۞) کاشکی من (قَدَّمْتُ) کلتورسامچی ایندکوعمللرنی (لِحَيَاتِیْ ۞) اورمننك ترك وقتمده (فَيَوْمَئِذٍ) بس بوکونده یعنی قیامت کونده (لَّا يُعَذِّبُ) عذابلامسلردر (عَذَابَهٗٓ) الله‌نك عذابی کبی (اَحَدٌ ۞) هیچ براکونی (وَّلَا يُوْثِقُ) دخی زنجیرلاماسلردور (وَثَاقَهٗٓ) ترکلکنده ایمان کلتورمکانلرننك وترو کلکنده ایندکوعمللار اشلامکانلرننك زنجیری تیك آغرزنجیرلان (اَحَدٌ ۞) هیچ براونی یعنی تموغ اهلنده بولغان عذاب یوقدور هیچ براکوده آننك اوچون هیچ بر آدم عذاب قلمه‌غه وباغلامغه کوچی یتماس بلکه اول کونده اشلر الله‌غه‌غنه‌دور (يٰٓاَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۞) ای آنچلاین قرار قیلغوچی جان یعنی موءمن بنده‌کا اولدکی وقتده ایتولر (ف) (اِرْجِعِیْٓ اِلٰى رَبِّكِ) قایتعل ای پاك جان تنکرنك الله تبارك وتعالی صاری (رَاضِيَةً) الله تعالی دن راضی

٢ یعنی عذاب ننك قاتیغ سنی آننك اوچون عربلار قاشنده قامچی بلان بولغان عذاب الوع عذاب دیب مشهور ایدی بوجماعتلرکا بولغان عذابنی قامچیغه اضافه قلدی (جم)

٣ سز کمان قلغان کوك توکلدور بوسوزنی آدم اوغللری نادانلقلریدن ایته‌لر بلکه قلی وقتده بولرکم فقیرلك دنیاوآخرت ایندکو بولماقعه سبب بولر وقای وقتده بایلق دنیاننك لذتینه چومب آخرت اشیده کیمچیلك قیلب اوکونچکه سبب بولر (زبده)

(ف) یعنی الله ننك حرمتلمکی ننك سببی یتیملرکا حرمت ایلامك بلان ومسکینلرکا طعام بیرمکدور سزلر بواشلرنی قلمایسز بلکه یتیملرننك حقنی بیرمزسوکز وآلار ننك حقنی اورمالوغزغه قوشب جیاسز (جم)

بولغانلنك حالده (مَرْضِيَّةً ۞) الله تعالی سندن راضی بولغانی حالده الله تعالی اول قرار قیلغوچی جانعه اولدکی وقتنده خطاب قیلوب ایتور بیله دیو (فَادْخُلِي) بس کرکل ای پاك قرار قیلغوچی جان (فِي عِبَادِي ۞) بنم خاص دیکان بنده‌لرم جمله‌سینه (وَادْخُلِي جَنَّتِي ۞) دخی کرکل بنم اوجماغم بوخطابنی ایشتکاچ جان تنندن آیرولدغن بلمیه اوجماغه اورنلرنی کوروب آنکا ذوق‌لندغی اوچون *

﴿ سورة البلد مكية وهي عشرون آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(لَآ أُقْسِمُ) آنط ایتماسمده ظاهردور (بِهٰذَا الْبَلَدِ ۞) بومکه شهری ایله (وَأَنْتَ) سن ای محمد (حِلٌّ) احرام اهلندن دکلسن (بِهٰذَا الْبَلَدِ ۞) بومکه‌شهرنده یعنی سنکا درست در بومکه‌شهرنده کافرلرنك قانی توکسنك واولترسنك ودخی کیك اولتورسانك وحیوانلر بوعازلسنك وخاتونلر آلوب یانینه کرسانك درستدر باشقه‌غه بواشلرنی قیلمق حرامدور (وَوَالِدٍ) دخی تودرغوچی آتابرله آنط ایتامن (وَمَا وَلَدَ ۞) آندا ین توغان بالابرله آنط ایتامن (لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ) درستلکده یراتدق برلر آدمنی وآننك بالالرنی (فِي كَبَدٍ ۞) مشقتده (أَيَحْسَبُ) ایا گمان ایترمی اول ابوجهل یاکه ابوالاسد بن کلدی یاکه آدم اوغلی (أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ۞) هیچ کم آنکا کوچی یتماس دیب (يَقُولُ) ایتور اول آدم اوغلی یاکه اول ابوجهل یاکه ابوالاسد بن کلدی فقیر اولدقدن صونك (أَهْلَكْتُ) هلاك قیلدم وصرف قیلدم مین مالمنی ریاوسمعه اوچون دیب اکر مراد انساندن بوایکی بولسه ایتور رسولکا عداوة اوچون دیب نته که حضرت عمرکا کافر زمانند رسول الله‌نی اولتورور اوچون کوب کوب مال‌لرنی بیردی عاقبتنده حضرت عمر اسلام قبول ایلاب اولیاء الله‌دن اولدی (مَالًا لُبَدًا ۞) کوب مال‌لرنی (أَيَحْسَبُ) ایا گمان قیلمی اول آدم بالالری یاکه ابوجهل (أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۞) هیچ کم آننك مالنی قانده صرف ایلادوکنی بلمز دیب بلی الله تعالی آنی بله‌دور یاکه مالنی قانده صرف قیلغاندن هیچ بر احد صورمز دیب بلی الله تعالی آندان سوءال ایدار (أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ) ایا قیلمادوقمی برلارا اول انسانغه یاکه ابوجهل کا بلی قیلدق (عَيْنَيْنِ ۞) ایکی کور کوچی کوز (وَلِسَانًا) دخی تل قیلدق (وَشَفَتَيْنِ ۞) دخی ایکی ایرن قیلدق (وَهَدَيْنَاهُ) دخی کوندردك بز اول انسانغه یاکه ابوجاهلنی (النَّجْدَيْنِ ۞) ایکی یولغه برسی حق یولدور وبرسی باطل

۲ یعنی کوب آدم‌نك عادتیدر کم اورمالی بلان ماقطانر وکورمزکم نی قدر ضعیف لك تارتاروینه مال باغشلامق بلان ماقطانر بلمزکم الله کورورکم بیك خور وصراندر وهم شادلقدن وطویلرده وقایغوده مالنی اورنلری اوچون صرف قیلر ومونی الوغلق دیب بلر لیکن مالنی صرف قیلمق‌نك یری ایکنچیدر آنی بلمز (جم)

بولدورهر ایکسینه قاراب وفکرلاب تیکشرورکا قوّت عاقله بیردك وحق بولنی کشف ایدارکا رسول بیاردك آیات بیناب وحجج واضحات ایله (فَلَا اقْتَحَمَ) بس اوتمکاندر اول ابوجاهل وغیری کافرلر (الْعَقَبَةَ ۞) آلداعی طاولردن یعنی بلالردن ومشقت لردن یعنی صراطدن ومیزاندن وسوءال دن (وَمَا أَدْرَاكَ) کم بلدردی سنکا ای محمد (مَا الْعَقَبَةُ ۞) عقبه‌نك نی ایردکنی وعقبه‌دان اوتماك‌نك وقوتلماق‌نك سببنی بلماسنك سببی بودور (فَكُّ رَقَبَةٍ ۞) قل ازادایتمك دور (أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۞) یاکه زیاده آچ وفقیر ومحتاجلق کونند طعام بیرماکدور (يَتِيمًا) اوکسزلره (ذَا مَقْرَبَةٍ ۞) یقین ایالرینه یعنی قردش ونسب تیشلی یتیم لره (أَوْ مِسْكِينًا) یاخود طعام بیرمکدور مسکین لره (ذَا مَتْرَبَةٍ ۞) توفراق ایاسی در یعنی فقیرلك‌نك چکینده اولغوچیلارغه (ثُمَّ) موندین صونکره (كَانَ) بولدی قل ازادایتکان وفقیرلرنی طعام لاندرعان کشی (مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورکان کشی لردن اولدی (وَتَوَاصَوْا) دخی وصیت ایدنلاردن بولدی یعنی بربرسینه وصیت ایدانلاردن بولدی (بِالصَّبْرِ) صبرلق برله یعنی گناه قیلماسقه فرض لرنی واجبلارنی ادا قیلورغه وبدعت لردن صاقلانورغه رسول الله‌نك سنت‌لرون قویماسقه بیورغوچیلاردن اولدیلار (وَتَوَاصَوْا) دخی وصیت قیلغوچیلاردن اولدیلار یعنی بیورغوچیلاردن اولدیلار (بِالْمَرْحَمَةِ ۞) رحمت وشفقت ایدرکا (أُولَٰئِكَ) بوجماعت (أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۞) قیامت کوننده نامه‌لری اونك طرافندن کیلکوچیلردور (وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا) آندایون کمسنه‌لار کافر اولدیلر بزنك ایندرکان آیتلرمزه (هُمْ) آنلردر (أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۞) نامه‌لری صول طرافدن کیلکوچی جماعت (عَلَيْهِمْ) بولغوچیدور اول نامه‌لری صولدان کلکانلرکا (نَارٌ مُؤْصَدَةٌ ۞) تنلرنی پاره پاره قیلغوچی اوت *

﴿ سورة الشمس مكية وهي خمس عشرة آية ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(وَالشَّمْسِ) قویاش برله آنطایتامن (وَضُحَاهَا ۞) دخی قوشلق وقتی ایله آنطایتامن یعنی قوشلك وقتی بلان (وَالْقَمَرِ) دخی آی ایله آنطایتامن (إِذَا تَلَاهَا ۞) هرقچان تابع اولسه اول آی قویاشقه یعنی قویاش بایوغاندین صونك آی طوار (وَالنَّهَارِ) دخی کوندز ایله آنطایتامن (إِذَا جَلَّاهَا ۞) هرقچان روشن اولوب عالمنی یعنی یریوزنی روشن ایلاسه (وَاللَّيْلِ) دخی کیچه ایله آنطایتامن (إِذَا يَغْشَاهَا ۞) هرقاچان اورتسه‌و قابلاسه دنیانی

قرانغولق ایله (والسماء) دخی کوك برله آنطایتامن (ومابنیها) دخی کوکلرننك بنالری ایله آنطایتامن (والارض) دخی یر ایله آنطایتامن (وماطحیها) دخی یرننك کینك لکی ایله آنطایتامن (ونفس) دخی جان برله آنط ایتامن (وما) دخی شول نرسه برله آنط ایتامن (سویها) موافق قیلدی اول جانی تن کا (فالهمها) بس صالدی وبیان قیلدی اول جانغه یعنی آننك قلبینه (فجورها) یاورزلق وکناه یولنی (وتقویها) دخی صالدی تقوالقنی یعنی قورقمق وایذ کولك یولنی (قد افلح) تحقیق قوتلدی (من زکیها) هرکم اول جاننی کناهدن پاکلادی ایمان وعلم وتوبه برله (وقد خاب) تحقیق زیان قیلوب اوکنچده قالدی (من دسیها) شول آدم اورتدی اول جاننی کفرلك وجهالت برله یاکه ایمان کیلتورسه ده عمل قیلمایونچه (کذبت) یالغانغه توتدی (ثمود) ثمود قومی پادشاه‌ننك قرداشی صالح پیغمبرنی (بطغویها) اورلرینك آرغونلقلری وکفرلك لری سببلی (اذ) شول زمانده (انبعث اشقیها) آشعوب توردی اول ثمود قومینك بدبخت لری صالح علیه السلام ننك تواسنی اولتورورکا (فقال لهم) بس ایتدی اول ثمودیلره (رسول الله) الله تعالی ننك ایلچی سی یعنی صالح پیغمبر (ناقة الله) اوشبو الله تعالی ننك تواسی درسزلره رحمت اوچون یبارلمش در الله تعالی نی برلاسانکز وبنی الله تعالی ننك رسولی دیب بلسانکز وبنی یالغانغه توتماسانکز بوتوانی اولترماکدان صاقلانکز دیدی (وسقیها) دخی اول توه کا اورنوبتیده بالاسی ایله اچدوکنده قوالامغز وتیمانکز دیدی (فکذبوه) بس یالغانغه توتدی ثمودیلار صالح علیه السلام ننك سوزنی (فعقروها) بس قاپلادی اول ثمودیلار نی الله تعالی ننك عذابی (بذنبهم) اورلرینك کناهلری سببلی یعنی توانی اولتورماکلری سببلی (فسویها) بس برابر قیلدی الله تعالی عذابنی ثمودیلاره یعنی هرقایوسینه (ولا یخاف) قورقماسدر اول الله تعالی (عقبیها) آنلرنی آخرتده عذاب ایترکا یعنی دنیاده عذاب ایترکا قورقمغان کبی *

﴿ سورة اللیل مکیة وهی احدی وعشرون آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(واللیل) کیچه برله آنطایتامن (اذا یغشی) هرقچان اورتاسی بولسه قرانغولقی ایله دنیانی (والنهار) دخی کوندوز ایله آنط ایتامن (اذا تجلی) هرقچان قویاش چغب دنیانی نورلاندورور اولسه (وما) شونچلایین الله برله آنطایتامن (خلق الذکر والانثی)

یراتدی ایرنی وخاتونی (انّ سعیکم) درستلکده سزلرننك اجتهادنكز وکسبنكز (لشتی ۞) تورلی تورلیدور یعنی بعض لرنكز ایندکو عملر قیلورسز وبعض لرنكز بوزوق وکناه اشلار قیلورسز بعض نكز اجر اوچون بعض نكز عقاب اوچون اجتهاد ایدرسز (فاما من اعطی) بس سزننك آرانكزده مالنی الله رضالغی اوچون صرف ایتسه یعنی بیرسه مسجدلر وکوپرلار ومدرسه‌لار وباشقه یحشی اشلار اوچون (واتقی) دخی اول من الله تعالی‌دن قورقب کناهلردن صاقلانسه (وصدق) راستقه‌توتسه (بالحسنی ۞) غایبدکی اشلارنی جنت جهنم کبی لارنی راستقه‌توتوب کلمه‌ء شهادت ایتسه (فسنیسره) تیزدورکم اسان قیلورمز آنکا (للیسری ۞) آسانلق ایله ترکلك قیله تورغان جاینی یعنی صراطدین یلکبی کیچب اوجماقه کرکوچیدور (واما من بخل) واما آرانكزده بعض لرنكز صارانلق ایلاب حق الله‌نی اداقیلماسه زکات وعشر وباشقه واجب لرنی اوتامسه (واستغنی ۞ وکذب بالحسنی ۞) مونكسز بولسه وکلمه‌ء شهادتنی ایتمسه وجنت وجهنمنی یالغانغه‌توتسه (فسنیسره) تیزدورکم آسان قیلورمز اول حق الله‌نی اداقیلمغان آدمکه (للعسری ۞) مشقتلی وعذابلی ترکلکنی (ومایغنی عنه) فایده بیرماس اول آدمکه اول کونده (ماله) مالی فایده بیرماس (اذاتردی ۞) مرقچان آوناب توشسه قبرکا یاجهنم کا (انّ علینا للهدی ۞) درستلکده بزلارکا خاصدر بنده‌لرنی توغری یولغه صالماق وکوندورمك (وانّ لنا للاخرة والاولی ۞) دخی درستلکده بزلارکا خاصدر یعنی بزوم اوچوندور دنیاوآخرتده آنلاردن تلادکمز کمسنه‌که تلادکمز نرسه‌نی بیرمك (فانذرتکم) بس قورقتدم سزلرنی ای مکه اهللری (نارا) اوت برلان صفاتی بودرکم اول اوتنك (تلظی ۞) قزدرولغان ویالقونلانغاندر دنیایراتولادن اوّل منك یللار الك (لا یصلیها) کرماسدور اول اوتقه (الّا) مکر کرور (الاشقی الذی) آنچلاین بدبخت لار (کذب) یالغانغه‌توتدی رسولنی (وتولی ۞) دخی یوزچوردی یعنی قایتاردی (وسیجنبها) دخی تیزدر صاقلار اول اوتدن (الاتقی) الله تعالی‌دن قورقغوچی‌نی (الذی) آنچلاین کشی لردر اول قورقغوچیلر (یؤتی) بیرور (ماله) مالنی الله تعالی بولینه (یتزکی ۞) (نی) الله تعالی‌دن قورقب مالنی پاکلادی اول من اوزی هم مالی پاکلاندی (ومالاحد عنده من نعمة تجزی) یوقدور اول کمسنه‌ننك ویرکان نعمتندن برکمسنه کا منتی وامید ایتمیدور بیرکان نرسه‌سندن مکافاتنی یعنی جزانی (الّا) مکر (ابتغاء وجه ربه الاعلی ۞) استادی اول انفاق قیلغوچی کمسنه بلندبولغوچی الله تعالی‌ننك رضالغنی (ولسوف یرضی ۞) تیزدورکم رضابولور اول بنده الله تعالی‌دن یعنی قیامت کونده *

(اف) کیتوردیلارکم بوسوره حضرت صدیق ننك حقنده ایندور ولدی شول وقتکم بلال حبه‌شینی امیه بن خلفدن صاتوب آلب اون منك آلتونی بولغوچی قولن قطاس رومینی آننك قارشوسینه بیردی شوننك اوچون تفسیر ایالری ننك قایسی سی ایتدیلار آیت کریمه ده کی مذکور دیب (زبده)

(۲ف) کیتوردیلارکم رسول علیه السلام‌دن وحی کیچکدو کیلمادی انشاء الله دیمکنی اوچون کهف سوره‌سنده اوتدی قصه‌سی جهودلرنك اویراتمکی بلان ذوالقرنین واصحاب کهف دین ورومدن صراغانلر یه ایرتهکا جواب بیرورمن دیب انشاء الله دیمدی اول مکه کافرلری وحی ننك کیچلمکیدن خبرلری بولغاچ ایتدیلار محمدنی تکروسی طاشلادی وآچولا ندی دیب حق تعالی اول ملعونلارننك سوزون باطل قیلمق اوچون بوسوره‌نی ایندوردی (زبده)

﴿ سورة الضحى مكية احدى عشرة آية ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(وَالضُّحٰى ۞) قوشلق وقتی ایله آنط ایتامن یعنی توش وقتی بلان (وَالَّيْلِ) دخی کیچ برله آنط ایتامن (اِذَا سَجٰى ۞) هر قچان قرانغو ایلاسه کیچه ننك ظلماتی (مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ) تاشلامدی سنی ربنك جل جلاله ای محمد (وَمَا قَلٰى ۞) دخیده آچیغ ده ایتمادی سنکا (ف) (وَلَلْاٰخِرَةُ) البته آخرت یورطی (خَيْرٌ لَّكَ) ایندگودور سنکا ای محمد (مِنَ الْاُولٰى ۞) دنیایورطندن (وَلَسَوْفَ) تیزدرکم (يُعْطِيكَ رَبُّكَ) بیرورسنکا ربنك الله تعالی دنیاده نفیس وپاك واعلا اولغان دیننی وآخرتده شفاعت ایتمك نعمتنی بیرور (فَتَرْضٰى ۞) بس رضابولورسنك سن ای محمد میندن (اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا) ایاتابامدیمی سنی ای محمد اوکسز (فَاٰوٰى ۞) بس اورون قیلدوردی سنکاغمنك ابوطالب ایوندہ یعنی سنی بالغ بولغانغه‌چه تربیه‌قیلورغه ابوطالبنی قوشدق (وَوَجَدَكَ) تابدی‌سنی بر تابقوچی مراد جبرائیل دور (ضَآلًّا) یول یانغشقان طابدی یعنی اداشقان طابدی شریعتدن یاکه کوندوردی مکه یولنه‌زیراسنك مرادنك مکه‌کاوارماق ایدی (فَهَدٰى ۞) بس سنی علم وحکمتدن بوش بولدقده وحی والهام وتوفیق ایله سنکاهدایت ایتدی (ف) (وَوَجَدَكَ) تابتی سنی ای محمد تابقوچی (عَآئِلًا) یارلی یعنی فقیر (فَاَغْنٰى ۞) بس بای قیلدی سنی یعنی نبوت برله یاکه‌حدیجه مالی برله (فَاَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ۞) بس امایتیم لرکا قهر ایلامه وآنلارنی تحقیر ایلامه (وَاَمَّا السَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ۞) اما صدقه استاوچیلرکا قاتیغ آواز قیلوب قوماعل یعنی صدقه‌صوراوچیلره آچق یوز ویخشی سوزننك ایله تورغل (وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ) اما الله تعالی بیردوکی نعمت‌لره نبوّت وعلم وحکمتدندر آنلار ایله (فَحَدِّثْ ۞) اظهار قیل یعنی خلق آراسنده سوزلاکل ۞

﴿ سورة الانشراح مكية ثمان آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۞) ایاآچمادقمی وکینك وروشان قیلمادوقمی برسنك کوکرا گنگنی ویومشاق قیلمادقمی سنك قلبنکنی وعلم ونبوّت وحکمت ایله بلی قیلدق (وَوَضَعْنَا عَنْكَ) قویدوق سنك اورارنکدان یعنی توشردك (وِزْرَكَ ۞) آغر یوکنی (الَّذِي) آنچلایین آغر یوکنی (اَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۞) آغرتدی سنك آرقانکنی آغر یوکدن مراد کافرلرننك

(اف) شاه‌ولی رحمة الله علیه ایتدی رسول علیه السلامغه برنیچه کون وحی کیلمدی کافرلار ایتدیلارکم محمدنی ربس قویدی دیب بس اشبو سوره‌حضرت ننك کونکلن تونوچلاتمق اوچون ایندور لدی (جم)

(فاوی) یعنی رسول علیه السلام آناسی قورساغنده وقتده آتاسی عبد الله وفات باباسی عبد المطلب آنی صاقلادی اول هم رسول علیه السلام سکز یاشنده ایکن اولب آتاسی بلان برتوغانی ابوطالب اصرادی یکت بولغانچی شول وقتکم یکت بولدی قومی ننك یولندن وعادتندن بیزار بولدی وینه اول حضرت ننك قاشنده هیچ یول وعادت یوق ایدی الله تعالی حق دیننی ایندوردی (جم)

(فهدی) فعرفك الشرایع والقرآن وقیل ضل فی طریق الشام حین خرج به ابوطالب فرده الی القافلة ولایجوز ان یفهم به عدول عن الحق

رنجتماکیدور یعنی دین اسلام قوتلی بولماق سببلی سندن کافرلر ننك اذاسنی کوتاردك (ف) (ورفعنا لك ذكرك ۞) کوتاردك سنك مرتبه نكنی سنی دایم یاد ایتمك ایله (فان مع العسر یسرا ۞) درستلكده مشقت ایله راحتلك باردور بو مشقت كافرلر ایله صوغش قیلمقدر یعنی صوغش قیلغانده مشقت چیكسانك وفات اولسانك شهید اولوب ابدی راحت اولورسن اولماسنك كافر لاردن توشكان غنیمت مالی برله بایوب راحتده اولورسن (ان مع العسر یسرا ۞) درستلكده مشقت ایله راحتلك باردر یعنی حج قیلمق كبی آور و وقتده فرض نمازنی قویماسرلق كبی ودائم نفل روزه توتمق ونفل نمازلار اوقمق كبی اكر چندیكه بونلار دنیاده وقتده نفسكه بیك قاتیغ ومشقت اولسه لارده آخرلری یعنی آخرتده راحتلك در (فاذا فرغت) بس هر قچان بوشانسانك سین نمازدن (فانصب ۞) بس تلا كل اوزاشنكده یعنی هر وقت نمازدن بوشاندقده دعا قیلغل ومناجتلر قیلغل وخلقنی دین اسلامكا اوندا كل (والی ربك) ربنك نك ذكری صاری ای محمد (فارغب ۞) ذوقلا نغل ودایم الله تعالی ننك ذكر نی ایدوب تلاوة قرآنده اولغل *

(ا ف) یعنی وحی ننك اینمكی اول بیك چیتن بولدی آندان صونك بیك اسان بولدی (ورفعنا لك ذكرك) یعنی طر پیغمبر لارننك وفرشته لارننك آراسنده سننك آتنك بیك یوغاریدور (جم)

(فمایكذبك بعد بالدین) نی نرسه سبب بولدی ای آدمی بالغانغه توتماغه اشبو قدر نصیحتدن صونك عمللرننك جزاسی حقنده شاید آیت ننك معناسی بوبولور كم نی نرسه سبب بولدی سنكا بالغانغه توتماقعه عمللرننك جزاسی برو لمك حقنده اوشبو قدر نصیحتدن صونك (جم)

﴿ سورة التین ثمان آیات ﴾

لبسمه ——— الله الرحمن الرحیم

(والتین) انجر یغاچی برلان آنطا یتامن (والزیتون ۞) زیتون یغاچی برله آنط ایتامن (وطور سینین ۞) دخی مبارك طور طاغی برله آنطا یتامن (وهذا البلد الامین ۞) دخی بو امین مكه شهری برله آنطا یتامن مكه نی بلد امین دیماكلری كه جاهلیت زماننده هم اسلامده مكه كا كركان كمسنه دوشماندن خوف سز ایردی (لقد خلقنا الانسان) درستلكده یراتدوق بزلار آدمنی (فی احسن تقویم ۞) كورككه مراك صورتده (ثم) بوكورككه صورتده یراتقانمز دین صونك (رددناه) قایتاررمز اول انسانی (اسفل سافلین ۞) توبانلرننك توبانینه یعنی جهنمكا (الا) مكر اسفل سافلینده ایرماسدور (الذین امنوا) اول كشی لركم ایمان كیتردیلار (وعملوا الصالحات) دخی ایندكو عمل لرنی قیلدیلار (فلهم اجر) بس بولغوچیدور آنلارغه اجر یعنی یال (غیر ممنون ۞) توكانمس یال یعنی اوجماح (فمایكذبك) بس كم باعث اولدی سنكا ای كافر آدم بالغانغه توتماغه الله تعالی نی والله تعالی ننك رسولنی (بعد) بو آیات لار صونكنده (بالدین ۞) قیامت كونی یعنی هیچ براكویوقدر (الیس الله) ایا ایماس مو الله تعالی بلی ایرور (باحكم الحاكمین ۞) حكم قیلغوچیلرننك حاكمیدر (خبرده

کلمشدور بو آیت‌ننك آخرنده بلی وانا علی ذلك من الشاهدین دیب ایتمك مستحبدر *

﴿سورة العلق مكية تسع عشرة آية﴾

لبسمله ——— الله الرحمن الرحيم

(اقْرَأْ باسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۚ) اوقعل ای محمد ربنك جل شأنه ننك اسمنی اول ربنك صفتی اولدورکم یراتدی بارچه‌نرسه‌لرنی (خَلَقَ الْإِنْسانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ) یراتدی الله تعالی بارچه آدملارلی اویشقان قاندین (اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۙ) اوقغل قرآنی ای محمد ربنك جل شأنه جومارت لارننك جومارد راقیدور (الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۙ) آند الاین الله در اوگراتدی یازماغه قلم برلان (عَلَّمَ الْإِنْسانَ مالَمْ يَعْلَمْ ۚ) اوگراتدی آدمکا بلمکان نرسه لارنی (ف)(كَلَّا) حقدورکم (انَّ الْإِنْسانَ) درسلکده آدم‌ننك بعض‌سی (لَيَطْغى ۙ) البته چکدین اوتب (انْ رَآهُ) کورور اول بعض آدم (اسْتَغْنى ۚ) مونکز بای کورور اورنی (انَّ إِلى رَبِّكَ الرُّجْعى ۙ) درستلکدی ای محمد ربنك جل شأنه صاریدر آخرده قایتماق یعنی البته قیامت کوننده ربنك کاقایتقوچیلردر مالسز فقیر اولوب بو آیت شریف ابوجاهل حقنده اینمشدر (ارَأَيْتَ الَّذِي) کوردنك سین ای محمد شوندا ین کشی نی (يَنْهى ۙ عَبْدًا اذا صَلَّى ۚ) تیماقچی بوله‌دور شونچلاین آدمنی هرقچان نماز اوقمق بولسه‌اول (ارَأَيْتَ) ایاکوردنك دکلمی بلی کوردنك (انْ) شول حالنی کوردنك (كانَ) بولدی اول من (عَلَى الْهُدى) کونماکده وکوندرماکده (اوامر) یاکه بیوره اول من بنده‌لره (بِالتَّقْوى ۚ) الله تعالی دن قورقب گناه‌لردن طیلماغه (ارَأَيْتَ) ایاکوردونك دکلمی بلی کوردنك (انْ) شونی (كَذَّبَ) یالغانغه توتدی (وتولی ۚ) حقدن یوزچوردی (الَمْ يَعْلَمْ) ایابلماس‌مو اول من (بانَّ اللهَ) درسلکده الله تعالی (يَرى ۚ) کوره‌در وبلادر (كَلَّا) کرکمز حقنی یالغانغه توتمق وحقدن یوزچورمك (لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ ۙ) اگر طیلماسه بو یالغانغه توتمقدن وحقدن یوزچورماکدان (لَنَسْفَعًا) اوسترارمز آنی جهنمکا (بِالنَّاصِيَةِ ۙ) مانکلای ساچندن (ناصِيَةٍ كاذِبَةٍ) یالغانچی‌ننك مانکلای ساچندن (خاطِئَةٍ ۚ) دایم خطالق قیلغوچیدور اول کاذبه (فَلْيَدْعُ) بس البته چارقسون اول ابوجاهل (نادِيَهُ ۙ) اوزی‌ننك ندا قیلاچق اعوانلرنی یعنی اوزی‌ننك عسکرلرنی برکاتروشب قرایق دیب (سَنَدْعُ الزَّبانِيَةَ ۙ) تیزدورکم برده اوندارمز ثموع فرشته‌لرنی (ف)(كَلَّا ۚ) یوق یوق ایارمه (لَا تُطِعْهُ) بوین صونماغل اول ابوجاهلکا (وَاسْجُدْ) الله تعالی کا سجده قیلغل (وَاقْتَرِبْ ۩) دخی الله تعالی کا یقین بولماقنی استاکل

(۲ف) ابوجاهل لعین آنط ایتدی محمدنی نماز اوقغان وقتنده اولتورر من دیب آننك اوچون اول محمد آتاسی وباباسینك دیننی حورلاب غیریکا سجده قیلور دیو برکون اول لعین محمد علیه السلامنی نماز اوقعانون کورب اولوغ طاش‌نی آلوب بارمك اوچون باردقنده طاشنی طاشلاب کیرو قاچدی کافرلر ایدیلار نه اوچون طاش برله محمد ننك باشینه اورمادنك دیدیلار لعین ابدی بن طاشنی کوتاروب اورمغه دیب باردقمده محمد ایله بنم آرامده برچوقر پیدا بولدی اچی تولوغ یلان وچیانلار برله شولارنی کوروب قورقب قاچدم دیدی (تم)

(وتولی) یعنی اول ابوجهل توغری بولغن دینده بولسه ویحشی اشلرنی قلسه‌نی کورکم آدم بولر ایدی وایندی یوز قایطر دی برکا نی کمپلك قلدی هرکیز قیله آلمادی (جم) (سجده)

(اف) یعنی بر مرتبه ابو جهل رسول علیه السلامنی نمازده کوروب ادبسزلك قلمق غه تلادی هنوز یقین یتوشمدی فرشته‌لر قناد لری بلان اوردیلر کیری قایتب قاچدی ینه بر مرتبه ادبسزلك قلمه‌عه یقین بولر ایکن (جم)

﴿ سورة القدر خمس آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(انا انزلناه) درستلکده برلر سزلرکا ایندوردك اول قرآننی لوح محفوظدن دنیا کوکینه صونکره جبرائیل علیه السلام اول قرآننی آیت آیت سوره سوره پیغمبر علیه السلامه یکرمی اوچ یلده اینب تمام ایتدی (فی لیلة القدر ۞) قدر دیدکی کیچه ده (وما ادریك) کم بلدردی سنکا ای محمد (ما لیلة القدر) قدر کیچه سینك قدر ایکانینی یعنی اول کیچه ده طاعت وعبادت قیلغانلارننك ثوابی نه مقدار ایردکنی بلمازسنك (لیلة القدر ۱) قدر کیچه سنده عبادت قیلغانلارننك ثوابی (خیر من الف شهر ج ۞) منك آی عبادت قیلغان کشی لرننك ثوابندن کوبراکدور (تنزل الملائکة) اینار اول کیچه ده فرشته لر کوکدن (والروح) دخی حضرت جبرائیل اینار (فیها) اول قدر کیچه سنده (باذن ربهم ج) الله تعالی ننك اذنی ایله (من کل امر ۞) هربراش برله اینار ایندکودن ویاوزدن یعنی هرکم اول کیچه عبادة ایلاسه صونکره دعاقیلسه کوك یوزندان ایندکی فرشته لر هم حضرت جبرائیل آمین دیرلر الله تعالی منك آی عبادة ایدنلرننك ثوابنی بازار اکربرمن اول کیچه ده کناه قیلسه اول بنده کا الله تعالی کاکوکدن ایندکی فرشته لر صانچه لعنت قیلور (سلام ج) فرشته لردن ایمان اهل لرینه وعبادت اهل لرینه سلام لر اولور (هی حتی) شول وقتقه چه فرشته لر سلام بیرورلر (مطلع الفجر ۞) طانك آتقانغاچه (ف)

﴿ سورة البينة ثمان آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(لم یکن الذین کفروا) بولمدی شوندای کمسنه لرکه کافر بولدیلار (من اهل الکتاب) کتاب اهلندن یعنی زبور وتورات وانجیل اهلندن (والمشرکین) پوت پرس وآتش پرستلر اهلندن (منفکین) کفرلرندن آیرلغوچی دکل ایردیلر یعنی بارچه سی برا تفاقده ایردیلار (حتی تاتیهم) حتی که یعنی شونکارعه چه اتفاق ایردیلر انلاره کلکانچه (البینة ۞) (ف) حجت وبرهان دین لری ننك باطل ایردکینه بینه ننك معناسنی بیوردی (رسول من الله) ایاچیدر الله تعالی طرافندن بنده لره (یتلوا) اوقیدر اول رسول کتاب اهل لرینه وپوت پرس وآتش پرستلره (صحفا) کاعذلره یازلغان حکم لرنی اول کاعذلاره یازلغان حکم لرننك صفاتی بودورکم (مطهرة ۞) پاکدور باطلدن لغو ولهودن ویالغاندن

(ف) یعنی احتمالدورکم قرآننك اینمکی اشبو قدر کیچه سنده باشلانغان بولور آندان صونك الله تعالی اول قدر کیچه سینه بواوچ صفتنی قویدی بروسی بر آدم بوکیچه ده یحشی عمل قیلسه کویامنك آی یحشی اش اشلدی ایکنچی دنیاده تقدیر قلنغن ندور اشبو کیچه ده اینر اوچونچی الله تعالی طرافندن سلامتلك وکونکل خوشلغی بوکیچه ده اینر وشول کیچه ده عبادت لذت بلان بولر آندن معلوم بولدیکم شول کیچه رمضاندن بولنر وحدیثدن بلندیکم رمضان شریفننك اخیرکی اوننده بولور اول فرشته لرننك سلام لری اول کیچه ده طاعت وعبادة اولانلاره یکرمی برندن یکرمی جدی کیچه سینه چاقلی الغیب عندالله (جم)

(۲ف) یعنی آلارنی کوچلامدوك اوز دینلرونی قویماغه شولوقتقه چاقلیکم کیلمدی آلارغه ظاهر بولغن دلیل مکر دلیل کیلدوکدین صونك کوچلادوك آننك اوچون آلارنتك بیارمکنی وکتابلر ایندورمکنی استدی شول سببدن رسول بیاردوك وقرآن ایندوردك اول حضرت علیه السلامدن اول هردین ننك خلقلری آرغن بولدیلار هرآدم اوزبانکاوشی اوزره مغرور بولدی شولطریقه کم

(فیها) باردور اول صحیفه‌لار اچنده (کتب) یازلمش آیاتلار (قیمة ۞) قایم بولغوچی حکملر وحکمت‌لرینه الله تعالی متفرقه اولغوچی‌لرننك حالنی بیان ایلاب بیوردی‌که (وما تفرق الذین اوتوا الکتاب) آیرلغوچی اولمادیلار کتاب بیرلدیکی کشی‌لر یعنی مختلف بولمغان ایردیلار اوّلدن یعنی پیغمبرمز محمد علیه السلام ننك رسول ایردکینه بارچه‌لری اتفاق ایلاب ایردیلار (الا) مگر آیرلغوچی بولدیلار (من بعدما) شوننك صونکنده آیرلغوچی اولدیلار (جاءتهم) کلدی آنلره (البینة ۞) حجت وبرهان یعنی قرآننك حکم‌لری اوزلرنداکی کتابه موافق اولدی موافقلغی ظاهر اولغاچ بو محمد اوزی اوستاذ کورمکاندر دیوحسد اوتکبر اوعنادا دعواقیلوب تورلوك تورلوك اولوب باطل ملت لرده قالدیلر (وما امروا) بیورلمادی آنلر اوزلرینك کتابلارنده (الا) مگر بیورلدیلر (لیعبدوا الله) الله تعالی کاقوللق برله بیورلدیلار آنکاهیچ بر شریك قاتماینچه (مخلصین) اخلاص ایله عبادت قیلماقغه بیورلدیلار (له) اول الله تعالی کاخاصدر (الدین ۞) قیامت کونی دیو بیورلدیلار یاکه الله تعالی کاخاصدر اسلام دینی دیوبیوردیلار (حنفاء) باطل دین لره میل قیلماینچه توغری اسلام دیننده تورورغه بیورلدیلار (ویقیموا الصلوة) نماز اوتامك کابیورلدیلار (ویؤتوا الزکاة) زکاة وعشر برله بیورلدیلار (وذلك) اوشبو اش یعنی الله تعالی ننك رضا اولغان دینینه کرسه‌لر هیچ باطل دین لرکاوملت لرکامیل ایلاماسلر نمازلرلی اوتاسه‌لر زکاتارنی چغارسه‌لر (دین القیمة ۞) توغری دین اوشبودر (ان الذین کفروا) درستلکده شوندای کمسنه‌لر کافر اولدیلار (من اهل الکتاب) کتاب اهلندن (ف) (والمشرکین) دخی پوت پرستلر (فی نار جهنم) جهنم تموغنك اوتنده عذابنده قالغوچیلر در (خالدین) منکو بولدقلری خالده (فیها) اول جهنم اوتنده (اولئك) اوشبو جهنم اهلی (هم) آنلر در (شر البریة ۞) مخلوقاتلر ننك یاوزی وبدبختی (ان الذین امنوا) درستلکده شوندای ایمان کلتورکان کمسنه‌لر (وعملوا الصالحات) قیلدیلار ایدکو عمل لرنی (اولئك) اوشبو جماعت‌لار (هم) آنلاردور (خیر البریة ۞) مخلوقاتلر ننك ایدکوسی (جزاؤهم عند ربهم) آنلارننك جزالری الله تعالی قاشنده (جنات عدن) قالغوچیدور آنلر عدن دیدکی اوجماعده (تجری) آغار (من تحتها) اول عدن اوجماعی ننك آستندن (الانهار) یلغه‌لر آغارسوتدن وبالدن واچملکلردن (خالدین) منکو وموعبد بولدقلری خالده (فیها) اول عدن اوجماعنده (ابدا) ابد آلاباد کیوم لری تورماین وشرابلری بتمایون واوزلری قارتایمایون یکت‌لك لری اوزره قالغوچیلر دور

آلارغه اکر بر عالیم یابرولی ویابر پادشاه عادل کیلب توغری یولنی کورسته‌سه وبلدورسه ممکن توکل ایدیکم آلار توغری یول اوزره کیلمکلری حتی بوطریق برالوغ قدرلی وبیك کورکم خلقلی پیغمبر الله تعالی ننك کتابی وقوتلی یاردمی بلان کیلماسه بس شول وقتکم کیلدی برنچه یللرده شهر شهر خلق ایمانغه کیلدیلار وایمان بلان کوب برلار طولدی (جم)

(اف) یعنی تورات وانجیل اهلندن زبور اهلی کرمادی اهل کتاب جنسینه آننك اوچون زبورده کوبراکی مناجات لروذکرلر ایدی اعمال فریضه‌لار واعتقادلر بیاننده ایردی آندن باشقه حکم‌لارنی حضرت داود ابراهیم علیه السلام کا اینکان کتابدان عمل قیلوردی خلقینه حکم وبیان ایلار ایردی زیرا زبور دیمك یونان لغتنده مناجات ودعالر دیماکدر تم

(رضی الله) رضا بولور الله تعالی (عنهم) آنلردن (ورضوا) دخی رضا بولور آنلار (عنه) اول الله تعالی دن (ذلك) اوشبو منگوابولغوچی دولتلار (لمن) شوندین کمسنه‌لار اوچون (خشی ربه) قورقدیلار الله تعالی دن (یعنی شول جهتدن گناه اشلامادیلار اشلاسلرده تیز زمان توبه گا کلدیلار *

﴿ سورة زلزلت ثمان آیت ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(اذا) شول زماندر قیامتنك کلماکی (زلزلت الأرض زلزالها) قالتراغوچی اولسه قالترمق ایله بیر برننك فالترامغی ایکی مرتبه بولغوچیدر (ف) (واخرجت الأرض اثقالها) ایکنچی مرتبه قالترامقده چغارور یر اچنده گی آغر یوکلرنی یعنی اولکلارنی (وقال الانسان) ایتور کافر آدملار قیامت کونینه انکار ایلا گوچیلر (مالها) نی بولغان ایکان بویرکا همیشه قالتریدر قوباش بیك قردرادر دیب (یومئذ) بوخلایقلرنك قبرلردن قوبقان کونی (تحدث) سویلار اول یر (اخبارها) اوزننك خبرلرنی بنده‌لره گواهلق بیروب اول قبرلردن قوبقوچی لرننك ضررلرینه یاکه فایده‌لرینه یعنی اول کونده یرخلایقلره گواه‌دور ایدگو عملرینه ویاوزعملرینه (بان) شوننك برلان اول یر گواهلق بیرور (ربك) درستلکده تنکرنك ای محمد (اوحی لها) خبر بیرور اول یرگا سویله گل خبر بیروب گواه‌لقنی اداقیلغل دیو جن وآدم لرسنك اوستونکده نه عمل قیلدیلر ایدگودن ویاوزدن (یومئذ) بوقبردن قوبقان کوك (یصدر الناس) ظاهر بولور آدمیلره وجن لره (اشتاتا) گروه گروه پراکنده حساب اورنینه کیدارلار (لیروا اعمالهم) اوزلرینك اعمالرینك جزالرنی کورور اوچون پراکنده اولورلر (فمن یعمل مثقال ذرة خیرا یره) بس برمن دنیاده وقتنده اخلاص ایله ذره قدرلی ایدکو عمل قیلسه آننك جزاسنی کورور یعنی الله تعالی اول بنده‌ننك آزغنه عملندن راضی اولب اوزینك فضلی برله تموغدن آزاد ایدوب اوجماحینه کرگزر (ومن یعمل مثقال ذرة شرا یره) وبرمن دنیاده وقتنده عمل قیلسه ذره قدرلی بوزوق عملنی قیلغان اولسه آننك جزاسنی کورور *

﴿ سورة العادیات احدی عشرة آیة ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(والعادیات ضبحا) آنطایتامن یوراکلارون قاغب چابقوچی غازیلارننك آطلری ایلن

(ف) اوّل قالترامغی اسرافیل علیه السلام ننك اوّلکی هلاكلك اوچون اورگان صورنده قالتراب یر یورندا گی وکوك یورندا کی نرسه‌لار هلاك اولورلار هم کوکلار اول کونده هلاك اولورلار ایکنچی قالترامقی اسرافیل علیه السلام ننك بعث اوچون اوردکی صورنده یر قالتراب خلایق لار قبرلارندان قوبارلار (تم)

(فالموريات قدحا ۞) دخی آنطایتامن تیمرلی تویاقلارندان اوت چقارغوچی غازیلارننك آطلاری برله (فالمغيرات صبحا ۞) بس آنطایتامن وقتنده چابوب کروب غارت ایدن غازیلار برله (فاثرن به نقعا ۞) بس قوبارورلر اول آطلرچابماقلق لاری برله توزانلرنی (فوسطن به جمعا ۞) بس چابماقلاری برله کرورلر اول آطلار کافرلردن بولغان جماعت ننك اورتاسینه (ان الانسان) درستلکده انسان یعنی آدم (لربه لكنود ۞) تنکری تعالی کا البته کفران نعمت قیلغوچیدور (وانه) درستلکده اول آدم (على ذلك) اوزی ننك کفران نعمت ایلادکینه (لشهيد ۞) حاضر گواه در یعنی صاران ایردکنی اوزی بله در بلوب قیلمایدور الله تعالی اوستینه لازم قیلغان فرض لرنی وواجب لرنی (وانه) درستلکده اول انسان (لحب الخير) مالنی سوماکلا (لشديد ۞) قاتی حریص در یعنی مالنی سومکدن ومالنی جیماقدان فرض بولغان زکاتلرنی چقارمازلر خیر اورونلارعه صرف قیلماسلار (افلا يعلم) ایابلماسمی اول آدم بالاسی بلی بلور (اذا) شول زماننی بلماسمی (بعثر) قوبارلماقنی (ما في القبور) قبردا گی اوك لار یعنی اول آدم بالاسی بلورکه اولدکنی اولدکدن صونکره ترلماکنی بله تروب بوفانی دنیاغه ذوقلانب الله تعالی ننك بیردکی نعمت لرنی اورنینه صرف ایلامایب باطل اورنلارعه صرف ایده لار (وحصل ما في الصدور) اول کونده حاصل اولور قلبدا گی سرلار اعتقاد دن یا اعمال دن اولسون (ان ربهم) درستلکده الله تعالی (بهم) آنلرننك قلبلرنده اولغان سرلرندن وظاهرده اولغان اعمال لرندن (يومئذ) بوسرلر ظاهر اولدقی کونده (لخبير ۞) البته خبردار در بس آنلرغه اعمال لرینه لایق جزا بیرکوچیدر *

(جمعا) شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی اشبو آنط اشارتدور آکاکم صوغش شریعت حکمی بولمق کیراکدور والله تعالی ننك رضالغی صوغش قیلغوچیلرننك آتلرینه هم بولماقدور اشبو آنط صوغش عسکری ننك آطلیلرینه دور موندان الوغ عمل نی بولرکم الله تعالی ننك دینن الوغلا مقدن جانلرونی برمگا حاضر بولرلار (جم)

﴿ سورة القارعة مكية احدى عشرة آية ﴾

لبب ——— بسم الله الرحمن الرحيم

(القارعة ۞) کونکل لرنی هول وفزع وقورقوبرله قاقغوچی کون یعنی قیامت کونی (ما القارعة ۞) نی عجایب شدتلی کوندر اول قارعه (وما ادريك ما القارعة ۞) کم بلدردی سنکا ای محمد قارغه ننك قارغه ایردکنی (يوم) شول کوندر اول قارغه (يكون الناس) بولور آدمیلر وپریلار (كالفراش المبثوث ۞) تارالغان چیکرتکالارکبی تولقولانوب تورورلار (وتكون الجبال) بولور اول کونده طاولر (كالعهن المنفوش ۞) تتلکان جون کبی هواده اوچوب یورورلر (فاما من ثقلت موازينه ۞) بس برمن ننك آغر کیلسه ایزگولکی گناهندن (فهو)

بس اول‌من (فی عیشة راضیة ۞) رضابولغان ترکلکده بولغوچیدر (وامامن خفت موازینه) دخی برمن ننك ینكل کیلسه ایدکولکی یعنی سیئاتی حسناتینه غالب اولسه (فامه) بس آننك آناسی یعنی قرار قیلاچق یری (هاویة ۞) هاویه دیدکی تموغدور (وما ادریك) کم بلدردی سنکا ای محمد هاویه نی (ماهیه ۞) نی ایردکنی بلماسنك اول هاویه بودور (نار حامیة ۞) بر اوتدرکه آلتی تموغ ننك اوتندن اسیدر نعوذ بالله من ذلك *

﴿ سورة التکاثر ثمان آیات ﴾

لبسه — الله الرحمن الرحیم

(الهیکم التکاثر ۞) شغل لاندوردی سزنی مالوغرننك وبالالروغرننك کوبلکی (حتی زرتم المقابر ۞) حتی شول چیکاچه شغل لاندوردی قبرلارده کوملکان لارکایتوشدوکز یعنی صانادوغز تفسیر ایالرینك قایسی لری بوطریقه معنی بیردی آخرت اشلری اوچون شغل لانودن مالالروغز وبالالروغز شغل لاندوردی شول چیکاچاقلی اولب قبرکا کیلدونکز (ف) (کلا سوف تعلمون ۞) آلای توکلدور دنیا اشی بلان شغل لانب آخرت اشن قویمانکز یقنده اولکانوکرده اخیراش نی بولاچغن بلرسز (ثم) موندین صونك (کلا سوف تعلمون ۞) حقدورکم قیامت کونده خطاغزنی بلرسز (کلا لو تعلمون) حقدورکم اکر بلسه کز ایدی اشننك حقیقتن ونی بولاچغن (علم الیقین ۞) یقین بلمك بلان البته بوزوق اشلرکا کروشمس ایدوکز (لترون الجحیم ۞) البته کورورسز جهنمنی (ثم لترونها عین الیقین ۞) موندین صونك کورورسز شول جهنمنی شبهه سز کورمك بلان (ثم) موندین صونك (لتسئلن) تحقیق صرالمش بولرسز (یومئذ) اولکونده (عن النعیم ۞) نعمتلاردن (یعنی آننك قارشوسنده شکر قلدوعزمی یاکه شکر قیلمادوغزمی) *

﴿ سورة العصر مکیة ثلث آیات ﴾

لبسه — الله الرحمن الرحیم

(والعصر ۞) ایکندی نمازینه آنط (ان الانسان) حقیقتده انسان (لفی خسر ۞) زیانده دور یعنی اشنده ومطلوبلرون حاصل قلوغه عمرون اوتکرمك اوچون (الا الذین امنوا) مکر شوندای‌ن آدملر زیانده توکلدر ایمان کیتوردیلار (وعملوا الصالحات) وایذکو اشلر قیلدیلار (وتواصوا بالحق ۞) وبربرینه وصیت قیلدیلار ایمان کیتورمك والله نی بردیب بلمك بلان (وتواصوا بالصبر ۞) وبربرینه وصیت قیلدیلار کناهدن صاقلانمق بلان *

(اف) کیتوردیلارکم بنی عبدمناف وبنی سهم بری بری بلان قبیله لری ننك کوبلکی بلان ماقتانوشب کشیلرونی صنادیلار بنی عبد مناف بنی سهم دن آرتق کیلمکدان بنی سهم ایتدیلارکم کشیلرمزننك کوبی جاهلیت زمانیده قرولدی کیلنك سزننك بلان تروك اولکنی صانا شالق دیب صناشدوقلر و بنی سهم آرتدیلار بس الله تعالی بو سوره‌نی ایندوردی (زبده)

﴿ سورة الهمزة تسع آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(ويلٌ) قتی عذاب بولسن (لكلّ همزة لمزة ۞) هر آدمغه كم غيبت وعيب قيلر وهم وليد بن مغيره كابولسن آنينك اوچون اول شاقشی رسول عليه السلامنی كوب غيبت قيلر ايردی وبو سورنكاول ملعون بيك حريص ايدی (جمع مالاً وعدده ۞) جيدی اول آدم مالنی صاقلدی اول مالنی (يحسب) كمان قيلر اول آدم (انّ ماله) تحقيق آنينك مالی (اخلده ۞) منكو قلدوراچقدور (كلّا) آلای كمان قيلغانی كوك توكلدور (لينبذن فی الحطمة ۞) آطولر حطمه غه يعنی شوندا ين اوتغه كم كركان آدمنی صندورور (وما ادريك ما الحطمة ۞) نی نرسه بلدوردی سنكا ای محمد حطمه نی دور (نار الله الموقدة ۞) الله تعالی ننك ياندورلمش اوتيدور (التی) اندا ين اوتدر (تطّلع على الأفئدة ۞) قاپلار اول اوت كونكلار اوزارينه اول بركونكلدوركم آنده ايمان نوری بولر آنی ياندورمس اكر كفرلك بولسه آنی ياندورور (انّها) حقيقتده اول اوت (عليهم) آلار اوزارينه (مؤصدة ۞) قابلانمشدور (فی عمد ممدّدة ۞) تيمر ترا كلار بلان آلارننك اوزارينه باغلانمشدور يعنی كافرلار اوزالمش ترا كلرده محكم باغلانمشدور يتوشر آلارغه اچنده بورزور وقلركوك اوتدن بورزور وقلر *

﴿ سورة الفيل مكية خمس آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(الم تر) ايا كورمدونكمی (كيف فعل ربّك) نيچك قلدی سنك ربنك (باصحاب الفيل ۞) فيل ايالرينه (يعنی بواورونده خطاب حضرت پيغمبركا وآنينك زمانيده بولغان لرغه اكرچه آلار فيل واقعه‌سن كورمه‌سه لرده ليكن اثرونی كوردی وتواتر بلان اشتولكن نرسه كورگن حكمنده قيلندی) (الم يجعل) ايا قيلمادومی (كيدهم) آلارننك بورزوق بولغان حيله لرون (فی تضليل ۞) آزغنلقده قيلمادومی (يعنی باطل قلدی اشلرون (وارسل) ويبارددی (عليهم) اول فيل ايالری اوزارينه (طيرا ابابيل ۞) بولاك بولاك بولغان قوشلارنی (يعنی كوب قوشلارنی جماعت جماعت بولغان قوشلرنی (ترميهم) آتر ايدی اول قوشلر (بحجارة) بر طاش بلان (من سجّيل ۞) اوتلانمش بولغان طاشلر بلان (فجعلهم) بس قلدوم مين آلارنی (كعصف مأكول ۞) قوردلر آشاب هلاك بولغان يفراق كوك يعنی شولای هلاك قيلدوم *

﴿ سورة قريش اربع آيات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحيم

(لإيلاف قريش ۞) قريش قبيله‌سی ننك بری بری بلان اتفاق قلغانلری ننك شكری اوچون

(ای) شاه ولی رحمة الله عليه ايته دور يمن پادشاسی اضمحة النجاشی طرافندن ابرهه بن الصباح كعبه‌نی يقمه‌غه قصد قلب كوب فيللر وعسكرلار بلان چغب يقينلرينه يتكچ الله تعالی قوشلرعه حكم قلدی شول عسكرلرنی هلاك قلديلار يعنی يمن يورطی اوزارينه حبش خلقی غالب بولديلار شول وقت كوردیلار كم بارچه عرب كعبه كاحج قيلر لار تلاديلار كم آلارغه حج اوچون اوزلری ننك يانينه كيلسنلر شوننك اوچون بر كنيسه صالديلار كعبه ننك قارشوسنده وشول كنيسه‌نی ترلی زينت بلان زينتلاديلار بس هيچ كم آنی زيارة اوچون كيلمدی آلار بيك آچولا نب كعبه‌نی يقمق اوچون عسكر وفيللر آلب كيلكا نده حرم يری ننك چكينه يتوشدوكن كوك طرافندان يشل قوشلر كيلديلار هرقايوسينك بورون اوچيده بر تاش ايكی آياغيده ايكی تاش شول طاشلرنی آتب هلاك قلديلار اشبو عسكردن بر آدم قالمدی (جم)

(ایلفهم) آلارغه الفت برمکم اوچون (رحلة الشتاء والصیف ۞) قش سفرلریده وجلی سفرلریده (فلیعبدوا) بس عبادت قیلسنلر (ربّ هذا البیت ۞) اشبواوی ننك ربسینه (الّذی) شوندااین ربسیدور (اطعمهم) طعام بردی آلارغه (من جوع ۞) آچلقدن (وامنهم) ایمین لك بیردی آلارغه (من خوف ۞) قورقودن (ف)

﴿ سورة ارایت سبع آیات ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحیم

(ارایت الّذی) ایاکوردنکمی شوندااین آدمنیکم (یکذّب بالدّین ۞) یالغانغه طوتدی عمللرننك جزاسنی (فذلك الّذی) بس اشبو آدم (یدعّ الیتیم ۞) بر آدمدورکم حورلاب کیتارور ایدی یتمنی (ولا یحضّ) وقزدورمس (علی طعام المسکین ۞) فقیرکا طعام بیرمکه کایعنی ابوجهل لعین بر اوکسزکا وصی بولغان ایدی اوکسز کیلب اوزی ننك مالندن برنرسه صرادی آنی قهر ایلاب قوالادی وهم فقیرلارکاطعام بیرمز ایدی (فویل للمصلّین ۞ الّذین) بس الوغ ویل آندااین نماز قیلوچیلر اوزارینه (هم) آلار (عن صلاتهم) اوزلری ننك نمازلرندن (ساهون ۞) غافل بولرلار یعنی وقتندن چغارورلار قضاغه قالدورورلار یاکه طار بولغان وقتنی اوقرلار (الّذین هم) ودخی شوندااین آدملر آلار (یراؤن ۞) عمللرنده ریاقیلرلار یعنی خلق یحشی حالرینه کواه بولسنلر دیب (ویمنعون الماعون ۞) وعاریت بیرمزلار ماعوننی یعنی اینه وچولمك وچنایق وطباق کوك عادتده عاریتکه بیرولهٔ قرغان نرسه لرنی شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی بو آیت ننك یاروسی کافرلارننك صفتیدور یاروسی منافقلر حالن بیاندور دیب *

﴿ سوره الکوثر ثلث آیات ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحیم

معالم التنزیلده کیتوردیلارکم عاص بن وائل رسول علیه السلامغه حرم شریف ننك بر قابقاسنده اوچراب بعض سوزلرسویلادیلر عاص حرمکه کرکاچ آنده حاضر بولغان قریش کافرلری ایتدیلار کم بلان سویلاشدونك دیب عاص ایتدی شول ابتر بلان سویلاشدوم دیب رسول علیه السلامغه اشارت قلدی آننك اوچون عرب ننك اصطلاحی شول طریقه یورودی کم آدمننك بالاسی یوقدر آنکا ابتر دیرلار ایدی بوسوز رسول علیه السلامغه ایتولب اول سوزدن اول حضرت بیك قایغردی حق تعالی حبیبنی خوشلاتمق اوچون بوسوره‌نی ایندوردی (انا اعطیناك الکوثر ۞) یامحمد علیه السلام بز بیردوك سنکا علمدن وعملدن ودنیاوآخرتده بیك کوب ایذکولکنی یاکوثر نی (ف) (فصلّ) بس نماز اوقوعل (لربّك) ربنك اوچون یعنی رضالغی

(اوچون)

(ان) پیغمبر علیه السلا منناك اون ایکنچی آتاسی ننك اسمی کنانه اوغلی نضر ایدی آننك اولادینه قریش دیرلار ایدی جمله‌سی مکه‌ده جیولغان ایدیلار عرب خلقی کم حجکه کیلرلار ایدی قریشلرنی کعبه کا خدمت قلوچیلر کورورلر ایدی عرب خلقی ننك یورطینه قچانکم قریشلر کیترلار ایدی عربلار آلارغه تعظیم قیلب الوغلارلار ایدی قریشنك تروکلی ننك توتقاسی قشن یمنکه بارور ایدی ویازین شامغه سفر قیلرلار ایدی بعض وقتلر عربلار صوغش ونزاع قیلرلار ایدی کعبهٔ شریفنی الوغلامق اوچون قریش لاره کروشماسلر ایدی الله تعالی ایتدیکم اشبو بیت شریف بره کاتیل سزکا ایمین لك وتروکلك باردور بس نی اوچون بو اوی ننك ایاسینه عبادت قیلمیسز (جم)

(ان) کوثر جنتده بر یلغه‌دور آننك صوی سوتدن آقدور وبالدن تملیدور بر آدم آندن اچسه بر مرتبه عمری ننك بارنچه صوصامز شول یلغه ننك صوی محشرده بر حوض اچنده یورور اول حوضده ایکی اولاق باردور بری آلتوندن وبری وسی کموشدن اشبو حوض ننك دورت پوچماغی

اوچون (وانحر ۞) وتویه‌بوغزله یعنی عربلارننك سوکلوکورکم مالی دور اول تویه یعنی قربان چالمق پیغمبر اوزارینه واجب ایدی وامتلری‌ننك بایلارینه هم واجبدور فقیرلارکا واجب توکلدور (ان شانئك هو الأبتر ۞) تحقیق سننك دوشمانننك خیردن ونسلدن کیسلمشدر یعنی سنکا دوشمنلق قیلب سنی ابتر دوردیب سویلاکن اول آدم اوزیدور ابتر یعنی قویروغی کیسلکان واولادن آصلا بر آدم قالمای نسلی کیسلر وسننك نسلنك قیامتغه‌چه قالاچقدور واسمنك قیامتغه‌چه ذکر قیلونر اول کافرنی بر آدم بلمز *

﴿ سورة الکافرون ست آیات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(قل یاأیها الکافرون ۞) ایتکل ای محمد علیه السلام ای کافر بولغانلر کیتوردیلارکم قریشدن برنچه آدم حضرت عباس بلان رسول علیه السلامغه خبر صالدیلارکم سین بریل پتلر ومزغه عبادت قیل وبزسننك تنکرونکا بریل عبادت ایدرمزدیب بوخبر رسول علیه السلامغه یتوشکانچی الله تعالی ایندوردی (لا اعبد) عبادت قیلمامین (ماتعبدون ۞) سزعبادت قیلغانوغزنرسه‌کا (ولا انتم عابدون) ودخی سزعبادت قلغوچی توکلسز (ما اعبد ۞) من عبادت قلغان الله‌هم‌غه (ولا انا عابد ما عبدتم ۞) ومن بوحالده سزننك پوتوغزغه طابونغوچی توکلمن (ولا انتم عابدون ما اعبد ۞) ودخی سزبوحالده عبادت ایتکوچی توکلسز منم ربومه (لکم دینکم) سزننك اوچون دور سزننك دینوکز (ولی دین ۞) ومنم اوچوندورمنم دینم یعنی من سزکا کروشمام کوچلاب تحقیق سزکاحق دین اوچون تمام دلیل وحجت کیتوردوم منم اوزارومه توکلدور البته سزنی کوچلاب اسلامغه کیترمك ومین دینمنه محکم ثابت بولوب دینم اوزره تورمنکم الله تعالی منی اول دین بلان حرمتلادی واعتقادوم آندن دونمز وباشقه‌نرسه کاعبادت قیلمام بوسوره‌ننك حکمی قلچ آیتی بلان منسوخ بولدی

﴿ سورة النصر مدنیة ثلث آیات ﴾

لبسه ——— الله الرحمن الرحیم

(اذا جاء نصر الله) قچانکم کیلرسنکا الله‌ننك یاردمی (والفتح ۞) کیلرمکه‌ننك فتحی (ورأیت الناس) وکورورسنك سین آدملرنی (یدخلون) کررلار (فی دین الله) الله تعالی‌ننك دینینه (أفواجا ۞) کروه کروه بولوب (فسبح) بس پاکلك بلان ذکر قلغل (بحمد ربك) ربنك‌ننك حمدی بلان برکا یعنی ربونکا حمد ایتمك بلان نماز قیل روایت قیلندی مکه‌فتحی کونننده رسول علیه السلام مکه‌کا کرکاچده اوّل بیت الحرامغه باروب بیت شریفکا کردی واچنه سکز رکعت نماز قیلدی (واستغفره) وبارلغانمق استه یعنی نفسنکی صندورمق

بولب دورت پوچماقلیدور وهر طره‌فی ایکی آیلق یورورلك یول قدرلیدور هر طره‌فی آلتون کموش تاقته لردن توشالمشدور اول کول‌ننك یاننده ایولر باردور آلتون وکمو شدن ویلدورلار سانسزچه جنتن صاوتلار باردور جنتن رسول علیه السلام اوزی اصحابلری بلان اوترغا نلاردور وامتلردن جماعت جماعت کیلب کیتارلار شول صودن اچسه اصلا محشر‌ننك تمامیغه‌چه صوصه مسلر وایمین لکن بولرلار وهرکم اچمه‌سه حسرتدور آننك خالی یارب الله تعالی هرقایولرمزه نصیب ایلایه آمین (جم)

اوچون وعملونکنی کچکنه صایمق اوچون (انه) حقیقتده اول الله (کان توابا) رحمتی بلان قایتقوچی بولدی یعنی اشبو آیت سنینك اجلنك یقین بولغانی ننك علامتیدور ای محمد سن آخر تکاحاضر لانمکا بیك طروش ودایم چیلق قیل * (ف)

﴿ سورة المسد خمس آیات ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحیم

شاه ولی رحمة الله علیه ایتدی اول حضرت علیه السلام اوری ننك یقینلرون جیوب جهنم ننك اوتوندن قور قتدی ابولهب اول حضرتنك جانبینه طاش آتوب ایتدیکم اشبو اش اوچون جیدونکمی برنی دیب بس شول وقت اشبو سوره ایندی (تبت یدا ابی لهب) هلاك بولسن ابی لهب ننك ایکی قولی (وتب) وهلاك بولسن ابولهب ننك ایکی قولی یعنی هلاك بولدی اسمی ابو العزی ایدی پت قولی دیمکدور حق تعالی اسمی بلان ذکر قیلمادی آننك اوچون اهل واولادی بلان باراچق بری اول اوت بولاچقدور کم لهب دیب اسیکه دیرلار الله تعالی آننك اخیر باراچق بری بلان اکا کنیه قلدی (ما اغنی عنه) اصلا کیترمدی ابولهبدن (ماله وما کسب) آننك مالی وآننك کسب قیلغان نرسه لری یعنی آننك باشندن هلا کلوکنی کیترمدی (سیصلی نارا) البته تیرلکده کرور اول اوتقه آصلا چقمق بولمس (ذات لهب) یوغار ولانغوچی ایاسی بولغان اوتنه یعنی یالقنلانغوچی اوتقه (وامراته) دخی آننك خاتونی کرور اول اوتقه تلیدورمن اول خاتوندن (حمالة الحطب) اوطون جغوچیدر اول خاطون (فی جیدها حبل من مسد) آننك موینده یب باردور حرمابوطاقلرندن یعنی آخرتده یوغارزوقی بوماقلق بلان عذاب قیلر یاکه اول ملعون کوکرا کینه برکتب برکون کیلدوکن آرقاسنده اوتن یوکونی بر دیوار اوزره قویدیکم جبرائیل علیه السلام کیلب دیوار آرتندن اول یوکنی طارتدی اول یب یوغارینه توشب بوولب هلاك بولدی (ف)

﴿ سورة الاخلاص اربع آیات ﴾

لبه ——— الله الرحمن الرحیم

(قل هو الله احد) ایتکل ای محمد الله بردر کتردیلارکم قریشدن برجماعت رسول علیه السلام غه ایتدیلارکم برنی عبادتکه اوندی تورغان پروردکارنکی برکاوصف قیلغل دیب حق تعالی اخلاص سوره سنی ایندوردی (الله الصمد) اول واجب الوجود بولغان الله تعالی هیچ نرسه کا محتاج توکلدور یعنی آشامز واچمز وبارچه مخلوقات آنکا محتاجدور (لم یلد) تودورمدی برنرسه نی (ولم یولد) ودخی طودورلمش بولمدی باشقه دن (ولم یکن له) وبولمدی آنکا (کفوا احد) هیچ بر آدم اوخشاش وتنکداش یعنی اوزی ننك ذاتیدن یالغز دور بر آدم آننك اوخشاش وتنکداشی بولمز *

(اف) یعنی قرآن شریفنی هر برده آیرمق بولنمق بلان وعده دور وکافرلار بولماغنی تیرلك بلان استرلار ایدی وشول حضرت علیه السلام ننك عمری ننك آخیرنده مکه آچولدی وعرب ملکنده بولغان آدملر کروه کروه مسلمان بولدیلار بس الله تعالی ننك وعده سی توغری بولدی ایمدی امتنك کناهلرونی عفو قلمقنی استه تاکم شفاعت دره جه سن تابه سن اشبو سوره پیغمبر ننك عمری آخرنده ایندی بس حضرت بلد یکم دنیاده بولغان اشلر نمام بولدی ایندی آخرت سفرینه حاضر لانمك کیرك دیب (جم)

(اف) ابولهب رسول علیه السلام ننك عمه سی ایدی کافر بولغانیدن پیغمبر کا قارشولق قیلر ایدی بر مرتبه پیغمبر علیه السلام قریشننك بارچه سن الوغ طاوش ایلان چاقروب جیدی ابولهب لعین حضرتکا تابان بر طاش آتب ایتدیکم اشبو دیوانه یوق یرکا خلقنی چاقرور وآننك خاتونی بیك دوشمان ایدی وبیك کونچولکدان قرلار دان اوطن اوزی ننك آرقاسینه یوکلاب کیتورور ایدی وتکانکلار جیب حضرتنك یولینه طاشلر ایدی کیلب کیتکانلارکا شول تیکانکلار قادالب ارانجو کورسنلر دیب الله تعالی هلاك قلدی (جم)

﴿ سورة الفلق خمس آيات ﴾

لبسة ——— الله الرحمن الرحيم

(قُلْ) ایتکل ای محمد (اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝) صغنورمن طانتك ربسی بولغان الله تعالی غه (ف)(مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝) یراتقان نرسه لرنتك یاورلغندان (وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ) وقرانکغو بولغان کیچه نتك یمانلوغندن (اِذَا وَقَبَ ۝) قچانکم قرانکغولغی جایولسه وطار قالسه یعنی کیچه قارانکغوسی وآی طوتولمغی بس شول قرانکغولقلرغه قرانکغولقلارکرکوچیدور ظاهر ده بولسن وباطنده بولسن وهم قولی بوش بولغان فقیرلك وآرغنلق بارچه سی کرور (وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِی الْعُقَدِ ۝) وسحر اوچون تویونلرکا نفس اورکان خاتونلر نتك یاورلغندن (وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ) وهر بر حسد یعنی کونچیلك قلوچیلر نتك یاورلغندان (اِذَا حَسَدَ ۝) قچنکم حسد لکنی بلدروب قیلر یعنی شول وقتده آنتك کوزی اثر قیلر *

﴿ سورة الناس ست آيات ﴾

لبسة ——— الله الرحمن الرحيم

(قُلْ) ایتکل ای محمد (اَعُوذُ) صغنادورمن (بِرَبِّ النَّاسِ ۝) آدمیلر ینك ربسینه (مَلِكِ النَّاسِ ۝) آدمیلار ننك پادشاسینه (اِلٰهِ النَّاسِ ۝) آدمیلر ننك راستلق بلان عبادت قیلغوچی ربسینه (مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝) آدمیلر ذکر قلغانده اول ربیلرون وسوه سه قلودن قاچقوچی لرننك یاورلغیدان یعنی شیطان کناه قلمه غه وسوه سه قیلر اوزی کورنمس (الَّذِی) آندالاین وسوه سه قلوچی (یُوَسْوِسُ) وسوسه قیلر (فِی صُدُورِ النَّاسِ ۝) آدملر ننك کوکرا کینه (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝) اول وسوه سه قلوچیلر پر یلاردندور وآدمیلردندور * رسول علیه السلام ابتدی اشبو ایکی سوره کوك الله تعالی کا یاورلقلردن صغنمق اوچون دعالردن هیچ بر دعا یوقدور دیب *

﴿ صدق رسول الله صلی الله علیه وسلم ﴾

﴿ الحمدلله علی الاتمام والصلوة علی محمد سید الانام قدتقرب السرور من تسوید هذا التفسیر المسمی بتفسیر الفوائد الذی فسر علی مذهب امام الاعظم والهمام الاقدم ابوحنیفة الکوفی رحمه الله علیه علی ید احقر العباد حسین بن امرحان فی یوم الخمیس قدخلت یوم الاوّل من شهر ذی القعده فی سنة ثلاث وثلاثمأة * بعد الالف من هجرت النبی المختار *

(اف) کیتوردیلار جهوددن کچکنه بالالر حضرت ننك حذمتیده بولر ایدی لبید بن اعظم دیکن بهودقرلری آندن استرکم حضرت ننك مبارك صقالندن یاکه تراغاندن توشکان قللرندن اورلرینه کیترمکنی تلاد یلار جهود اوغلانکم آنی بلارغه کیتوردی آلارنی آلب حضرت ننك اسمینه بریمکه اون بر توین بایلاب آنی برقویوغه بر طاش آستینه قویدیلار. آندن رسول علیه السلام آوردی حضرت جبرائیل حضرت حضورینه کیلب آندن خبر بردی بس رسول علیه السلام اول یبنی چغارمقغه حضرت علی نی یبارردی حضرت علی شول اورونغه بارروب چغاروب حضرت یانینه کیلکانچی حق تعالی اشبو معوذتین سوره سن ایندوردی بس بوسوره لرننك اون بر آیتنی اوقوغانده اول تویلر چیشولب تمام حضرت صحت تابدی (زبده)

بولدی تمام بوکتابم عوننك ایله یاقریب * هرنچه کوب سهو چقه قیلمه عتاب یامجیب
بوحقیر قل قیلدی بیك کوب سیئاتی اقتراح * باردر حق کلامنده بشارت طوتدی آنکابس فلاح
هیچ عجب یوق لطف برلان عفو قیلسه سیئات * بلکه قادر قیلسه تبدیل سیئاتی حسنات
کملوکینه قائل اولدی اوشبوبنده نك یاغنی * ناصر قادر ایروررسن بارچه مقصودبیرکالی
اسمی کمننك قل بولرسه کوب بولر آننك خطا * تصحیح اوزره سعی قلانتی رحمت ایتسن اول خدا
خیره یازسون شرنی آننك غنی پروردکار * کم دعاده یادایدرسه بوغریبنی هم اکر

﴿ ایمدی دین قرداشلری بولغان اهل اسلامغه وعظ ونصیحت والله الموفق ﴾

معلوم بولسنکم حق تبارك وتعالی قرآن مجیدنی بنده لرینه بر الوغ نعمت ایلاب ایندوردی
بس نی سیونچدور ممکن قدرلی اول قرآن معانیلرون بلما کُه همتن یونالتکن آده کا ونی
الوغ درجه دور اول قرآن حکملرون قلب بیورغانلری وطیغانلری بلان عمل قیلغان آده کا
اول قرآن عظیم نی اوقوغان آدمغه هر حرفینه اون ایندکولك وثواب یازلور مثلا (الم) اوچ
حرفدور الف بر حرف ل بر حرف میم بر حرف بس اوچ حرف بولب بر الم ایتکوچیکه اوتز
ثواب یازلور ومعناسی بلان عمل قلغان آدملر آرغنلقدین قوتلوب حق وتوغری بولتی
تابار ونادانلار عالم کامل بولرلار والله تعالی ننك نعمتلرینه یعنی اسلام دینیده قلماغینه
ورسول اکرم محمد علیه السلام ننك امتی قلماغینه وتروکلوکمز اوچون وجودومز وقتیده
نعمتلار بیرکانیکه شکر قیلماق واجب ایکانن بلب شکر قیلرلار والله ننك صفاتن
بلماکانلر الله تعالی ننك صفات کمالیه سن بلرلار وکناه اشننك قبیح ایکانن بلب
توبه قیلماغه اجتهاد قیلرلار وایندکولك وخیر احسان قلمق ننك کورکم وبخشی
والله تعالی قاشنده قبول بولغوچی اش ایکانن بلب کناه اشلرنی قویب وطاعت واحسان قیلمه غه
طروشرلار وشیطان لعین ننك توزاغینه توشمسکه ودنیاغه محبت قیلمسقه طروشرلار وکافرلار
وشرکلوك قلوچیلردن قورقمسلر بارچه اشلریده الله ننك فضل وکرمینه طایانب اشلرون
الله غه تابشرورلار (یفعل الله مایشاء ویحکم مایرید) دیب بلرلار یعنی الله تلاکان اشن
قیلر وتلاکان نرسه سی بلان حکم قیلر دیرلار هراش آننك تلامکی وتقدیری بلاندور
پادشاه حقیقی اول الله دور دیب اعتقاد قیلرلار حاصل کلام دنیاده ایندکواش . قیلب آخرتده
بلندویوغاری اورون تابب جنت اعلاده منکووایم قالرلار علم ننك قدرون والله قاشنده
علمدن ایندکونرسه یوق ایکانلوکن بلرلار وعلم ایالری ننك هر آدمدن آرتق ایکانلوکن
بلرلار آننك اوچون قرآن عظیمده ذکر قیلدی (ومن یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا)
دیب معنای شریفی هرکمکه علملك بیرولسه بس تحقیق بیرولدی آنکا کوب ایندکولك
دیمکدور علما پیغمبرلرننك واریثی بولماغن بلرلار (ایندی هزار یعنی منك اوکونچدور
ویارقدور بو آخر زمانده ایمان ضعیفلکی اسلام اهلنی دنیامالی ولذتی بلان شول قدر
شغل ندرکاندر وتکبرلاندورکاندورکم دین علملکی وایندکواشلر محبتی کونکلردن تمام

چقمشدور قرآن کریمننك اویرانمکن وهم اویراتما کن ومعناسن بلمك کا اوزیده رغبت
قیلمس وبالالرون واهلن هم رغبتلاندورمس یعنی قزدورمس ودلالت قیلمس حتی قرآن
عظیم نی مجرد اقوماغه رغبت قلماسلر بلمکه قیامت کونیده الله حضوریده نی جواب بیرورمز
دیب حساب قیلهلر یاقیلمیلر وعلم اهلی بلان وفضل اهلی بلان بالالرطوب اویناغان کوك
اوینیلر وحالانکه قروم یورتیده روسیه یورطی ننك پادشاهی غالب بولودن مقدم علماء کرام
کوب بولب علمالرغه اعتبار قیلمایانچه خور کورلماکیدن حکومت اسلامیه دن چغب نچه
خورلقلار کورمشدوروکامل آحمقلر یدان کلام حقدن وعلم وفضل اهلیدن (کانهم حمر مستنفرة)
کوك قاچالار آیت ننك معنای شریفی کویه آلار بر آرصلاندن قاچقوچی ایشکلار دردیمکدور
مجلس قیلسلر اغنیا وتجارت اهلرون جیوب ریاوماقطانمق اوچون فقرا وشرعا مستحق
بولغانلارغه اعتبار قلمینچه کامل غرورلقلر یدن وتکبر یکلر یدن علماً وفقراحلقیدن اوستنلك
دعواسی بلان اعلااوستلرکا اعلی کرسیلر (یعنی اورونده وقلر بلان اوطرلر بواشلر یننك
شرعاقبیح ایکانلوکی وخلاف سنت ایکانلوکن نادانلقلر یدن یاکه عنادلقلر یدان بلمیلروبو
زمانده مدرسه ومکتبلرده علوم فلسفه وحکمت عقلیه اوقومقغه طروشه لر بولر بارچه سی
ضلالتدور بلکه لازم بولغان علوم اعتقادیه کا متعلق بولغان وعلوم دینیه کامتعلق بولغان وعلم
اخلاقغه متعلق بولغان یعنی کلام وعلم فقه وعلم تصوفده بولغان کتابلرنی اوقومقدر (واحسر
تاعلم دین طاشلانب کیتمکده دور ایمدی شول سببدن بالالری اخیرده شریعت حکملر یدن
غافل ونادان بولب هواوهوس بلان شیطان لعین وسوسه سینه ونفسی تلا کانیکه ایاروب یاوز
اشلی بولب وآحمقلق بلان عمراوتکازالر تمام همتلری بدن راحتینه ونفسی تلا کانیکه صرف
ایلاب حلال وحرام دیمرلار قولینه کرکانی غنیمت بلب مالله رلر یدن شرعاواجب بولغان زکوة
وعشرلرون برمسلر وکشی حقیدن آصلاصاقلانمسلر وحالانکه الله تعالی کلام قدیمنده ایتدی
(والذین یکنزون الذهب والفضة ولاینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم یوم یحمی
علیها فی نار جهنم فتکوی بها جباههم وجنوبهم وظهورهم هذا ما کنزتم لانفسکم فذوقوا ما کنتم
تکنزون) دیب ایت ننك معنای شریفی شوندای آحملر آلطن وکمشلرنی جیوب گیرلار
والله بولنده نفقه لاندورمسلر وزکاتنی برمسلر آلارغه عذاب الیم بلان خبر بیر قیامت کونیده
قزدورلور اول مالالری جهنم اوتنده واول قزدورلمش مالالری بلان داغلانر یعنی باصلر
مانکلایلار ینه وقابرغالری وآرقه لرینه وایتولر آلارغه اشبودور دنیاده جیب کرلا کان نرسه کز
اوزوکز اوچون بس طاتوغز شول کرلا کان مالوغز ننك عذابنی دیمکدور وهم کشی حقی ننك
آصلا کیسلماسلوکن بلمسلر وزناوالوغ کناهلردن وغیبت وبهتاندن صاقلانمسلر وکافرلارکا
اوخشاغان کیم کیمکنی وآلارننك قاشیده سوکلوا بولغان هیئتنی تمام محبت بلان صاقلانمایانچه
قیلرلار (من تشبه بقوم فهو منهم) حدیثن آصلااعتبار ایلامسلر معنای شریفی برمن
اوخشاسه بر جماعتکه اول آدم اول جماعتلردندور یعنی آلارننك آراسنده قوبارولر دیمکدور

(وحمراچودن واوتش اویندن آصلا صاقلاتمسلر وآلار بلان یهودیعنی ونصاری برلان اولطروشب والفتلانب عادتلرینه آلوشب باره باره آلارننك محبتلری کونکلرونده قرارلانب وظاهرده صورتلرون آلاردن آیرولمازبولر وحالانکه الله تعالی (یاایهاالذین امنوالاتتخذواعدوی وعدوکم اولیاء) دیکن معنای شریفی ای ایمان کیتورکن آدملار توتماغز منم دوشمانمنی واوزوکرننك دوشمانوغزنی دوست دیمکدور ودین اشندن شولقدور عافل وخبرسز قالرلار دنیااشی ایلان مشغول بولب مالغه حریص بولب اوقات خمسه کم نص قرآن بلان فرضدور کمچلکده بولر وسنت موءکده بولغان جماعت نمازون قویارلار بلکه فرضلرنی هم وقتلریده اوقومسلر حاصلی دنیاغه شولقدر غرور بولرلارکم رزقلرون بیرکن الله تعالی نی اونوترلار ایمدی انسانننی حق وتوغری یولغه صالب پاکلی وتربیه قلوده قرآن عظیم اوحشاشلی برکامل حقنی بلدروچی بولمز شولای بولسه ده بودخی طوطی قوشننك برنچه سوزایرانب معناسنی بلماینچه آغزوندن چغارغن کوك چغاروب اوقرلار لفظلرون اوقمق تل اولوشی بولب معناسنی فکر قیلب حکمی بلان عمل قیلماسه کونکلینه برنرسه اثر قلماس نیچه لفظلر بارکم لفظلرون بیکلاب معناسن بلماینچه وتفسیرکتابلرون استعمال قیلماینچه معناسن بلمای خدا ورسولننك بیورغانلاریدن غافل ونادان قالمشلردور وحالانکه الله تعالی قرآننی محض ونصیحت وانسانننی تربیه قلماق اوچون ایندوردوکنی (ولقدیسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر) سوزی ایلان خبربروب انسان یانکلوشو وغفلت قلماغیدن غافل بولماسن اوچون ونفس آرزوسینه اویوب ضلالت یولینه کیتماسن اوچون بو آیت بلان غافلقدن اویغاتمشدور آیت ننك معنای شریفی بزقرآننی آسان وجینك کل قلدوق ونیچه درلو وعظ ونصیحت ووعده وعذابدن قورقتوبلان ایندوردوك هر آدم آنکلاسن اوچون واوکت ونصیحت آلسن اوچون بس نصیحت قبول قلغوچی بارمیدور فلله الحمد بوطریقه غفلتوا ونادانلق وقرانکغولق وقتلریده مولاناوالهنا ربمز الله تعالی ننك کلام شریفنی علماء عظام وفقهاذوی الاحترم خدام شریعت قرآن عظیم ننك معناسن هر آدم فهم قیلمق اوچون تفسیرلار ترتیب قلمشلردور وبلغاریورطی ننك تلی برنوع باشقه راق بولماغیدن بحمده تعالی وبعونه بویورطده متوطن اولان عوام لری اوقب ومعناسندن اولوش آلمقلرون امید ایلاب وهم یاش بالارغه اوقتمق اوچون آسان طریق بلان ترجمه ایلاب اوقوغانلاردن دعاامید ایلاب ترتیب ایلادوم یارب بارچه اهل اسلامعه قرآن عظیم ننك احکامی بلان عمل وعظ ونصیحتن قلماقعه توفیق بیرکل

❁ آمین یارب العالمین ❁

قد من المولی الکریم بلطفه العمیم بختام طبع هذا التفسیر الشریف
بمصاریف مخدوم محمد ظریف فی سنة الهجریة
* ١٣٥٧ فی اواخر ربیع الآخر *

تمت

تفسیر فوائد ننك جلد ثانی ننك خطا صواب فهرسیدور

صحفه	سطور	صواب	خطا
٦	٢٣	الساعة لاريب	الساعة لاتية لاريب
٧	١٤	مايعلمهم	ومايعلمهم
١٤	٢	ماشهدتهم	ما اشهدتم
٢٤	٤	واتخذوا	واتحدوا
٠٠٠	١٥	قبل ان تنفد كلمات ربي	ان تنفد
٤٧	٥	ولا	لا
٥٢	١٦	عزما	عذما
٥٣	١٢	الليل فسبح	الليل
٦٥	٢٢	ويقولون	وتقولون
٦١	٢٦	نفخة	نفحة
٨٥	٢	وقوم ابراهيم	وقوم وابراهيم
٠٠٠	٢١	فانها	فانما
٨٢	٢٦	وان الله لهو	وان الله
٨٥	١٧	ذلكم النار	ذلكم
١٥١	١٥	من بعد ذلك	من بعد
١١٢	٤	ان يحيف	ان يخيف
٠٠٠	١٨	ان الله	ان الله
١١٦	٥	لهم الله	لهم الله
١١٧	١٦	تملى	تتلى
١١٨	١٢	يستطيعون	يسنطيعون
١١٩	١٨	نتخذ	يتخذ
١٢٤	١٦	له	به
١٢٥	١٩	ربه ظهيرا	ربه
١٢٨	١٣	هب لنا	وهب لنا

صحفه	سطور	صواب	خطا
٠٠٠	١٥	وجعلنا	واجعلناه
١٢٨	٢١	فيها تحية وسلاما	فيها
١٢٩	٢٥	يستهزون	مستهزون
١٣٢	١٢	ان	ان
١٣٨	٤	ابليس	ابليس
٠٠٠	٦	قالوا وهم	قالوا
١٤٥	١٦	يمتعون	يتمتعون
١٥٣	٩	لهم بها	لهم
١٧١	٩	انهم الينا	انهم
١٨٩	٢٥	وقال	قال
١٩٧	٧	للعلمين	للعلمين
١٩٩	٢٧	يقنطون	ينطقون
٢١١	٢١	خلق الانسان	خلق الانسان
٢١٨	٥	عليهم	عليكم
٢١٩	٢	لامقام	لامقام
٢٢٢	١٢	لم تطئوها	لم تطئوقا
٢٢٣	٢٤	ان الله كان	ان الله
٢٣٩	٢٦	ارسلناك	ارسلنا
٢٤٥	٨	لاتستاخرون عنه	لا تستاخرون
٢٤٤	٢٢	ربي	رني
٢٥٣	٢٤	لئن جاهم	لئن جاءكم
٢٥٨	٢٧	انفسهم	انفسكم
٢٦٣	٧	ولهم فيها	ولهم
٢٧٤	٨	فكانوا	وكانوا

٣٥٢	١٦	خزنتها	حزنتها	٤٢٧	٢٦	وامنوا	وامنوا
٣١٣	١٢	يجادلون	بجادلون	٤٢٨	٢٦	وزورا	وزورا
٣٢٣	١٨	اسوء	اسوء	٤٣١	١٢	واذاقيل انشزوا	واذاقيل انشروا
٣٣٢	٢١	وعليهم	عليهم	٤٤١	٤	ان يجعل	يجعل
٣٣٤	٣	روضات	روصات	٠٠٠	٦	مودة	مودة
٣٤٥	١٥	يعبدون	يعبدون	٤٥١	٦	ماتسرون	مايسرون
٣٥٣	٢١	اهم	ام	٤٥٣	٢٤	لاتخرجوهن	لايخرجوهن
٣٥٦	١٩	ولهم عذاب	عذاب	٤٧٥	٤	لاتخفى	لاتحفى
٠٠٠	٤	وهم ينظرون	وهم ينظرون	٤٧٤	١٢	انالقادرون	لقادرون
٣٩٨	٢٤	اتواصوبه	اتواصوبه	٤٨٦	١٣	مع الحائضين	مع الحائضين
٤٠٥	٤	ماكذب	ماكذب	٤٩٩	٢٥	نكال الاخرة	نكال الاخره
٤٢٥	٢	فطال	فطال	٥٠٤	١٤	ثم	ثم
٤٢٦	١٨	يخلون	يخلون	٥٠٩	١٤	لن يحور	لن يخور

١٦ نجى بيت نناك ٢٥ نجى بولنان بوردبلر ديكان سوز صونكنان اوشبو ايكى كلمه عشريف قالعان

(قال لفتاه) ابتدى حضرت موسى اوزينك يكتينه

١٢٦ نجى بيتنك ٢٥ نجى بول نناك بنان لرى ديكان سوز صونكنان اوشبو دورة كلمه عشريف قالعان

(الذين يمشون على الارض) آندين آدملار بورورلار بير اوزارينه

باصمه اولنمشدر قزانك وبچيسلاف ننك طبع خانه سنك ١٨٨٩ نجى يلك